DE

SUSPECTIS.

DE HAERESI.

DE HAUSBESITZ

DE
SUSPECTIS DE HAERESI
OPUS
IN DUAS PARTES DISTRIBUTUM,
QUARUM

Altera, de iis, qui dicuntur ſuſpecti de Hæreſi;

Altera, de Pœnis, quibus plectuntur ſuſpecti de Hæreſi.

AUCTORE

ANSELMO DANDINO CÆSENATE,

Olim in Patria Sancti Officii Conſultore, nuuc Utriuſquè Signaturæ Referendario, & Sacræ Congregationis Indicis Conſultore.

AD S. D. N.

CLEMENTEM XI. PONT. MAX.

ROMAE, Ex Typographia Dominici Antonii Herculis in via Parionis. 1703.

SUPERIORUM PERMISSU.

Sumptibus Vincentii de Romanis Bibliopolæ ſub ſigno Fontis, in Foro Paſquini.

CLEOPATRIS DE HYDROPOLI

D. E

SANCTISS. D. N.

CLEMENTI XI.

PONTIFICI MAXIMO

ANSELMUS DANDINUS DIUTURNAM VITAM,

Et felicitatem perpetuam precatur.

DIVINA Providentia (BEATISSIME PATER) quæ ibi maximè elucescit, ubi majora conspiciuntur discrimina, SANCTITATEM TUAM elegit difficillimis

692176

mis temporibus iſtis, quæ tot bellorum in dies ingruuentium periculis obnoxia ſunt ; eamquè Dominus præeſſe voluit Catholicæ Eccleſiæ, quam pretioſo ſuo Sanguine acquiſivit. Supremam hanc Dignitatem, rariſſimo exemplo, tantâ detrectaſti modeſtiâ, ut omnibus innotuerit, Te, PATER SANCTISSIME, egregiis virtutibus, ac morum elegantiâ ſummum Pontificatum mereri potiùs, quàm conſequi ſtuduiſſe, quo (ut verbis Plutarchi ad Trajanum ſcribentis utar) *tantò dignior judicaris, quantò à crimine ambitionis videris eſſe remotior*. At tandem generoſam iſtam animi Tui moderationem Purpuratorum preces vicerunt; vicit & pietas Tua, quæ tàm ingens Chriſtianæ Reipublicæ detrimentum non eſt paſſa, & incredibili totius Orbis lætitiâ, Divinæ vocationi acquieviſti. Ex eo die, quo ad Apoſtolatus apicem evectus fuiſti, paci inter Reges, & Principes Chriſtianos ſtabiliendæ jugiter intentus, nullis laboribus parcis, ut belli præludiis, quæ bello ipſo ſunt horridiora, eliminatis, Grex Tibi commiſſus ſecurâ fruatur tranquillitate: Charitas Chriſti, quæ Te urget, ità paternum SANCTITATIS TUÆ animum ſollicitat, ut irrequietum ſit cor tuum, donec Juſtitia, & Pax ſeſe oſculentur. Hanc felicitatem, Te Auctore, expectat Orbis: In Montes enim pollicetur Regius Propheta, Pacem à Domino deſcenſuram, & in inferiores Colles promanaturam, dum clamat: *Suſcipiant Montes Pacem Populo, & Colles Juſtitiam*. Tu quidem in excelſo ſapientiæ, & dignitatis faſtigio collocatus, verè præclarus es Mons: colles ſunt reliqui Reges, & Principes Terræ; ideò ſub clypeo Tuæ Clementiæ, quam operibus egregiis mirè illuſtras, Populi conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces. At quoniam vera Pax in fidei unitate conſiſtit, ea major eſt ſollicitudo SANCTITATIS TUÆ, ut extirpatis hæreſibus, jubar Catholicæ Fidei totum terrarum Orbem illuminet. Tanta verò eſt Etherodoxorum perfidia, ut quamvis illis ſufficere

debeat

debeat heroica Summi Paſtoris Virtus, ut ad ovile revertantur, tamen erroris veſtigio firmiter inhærentes, à recto tramite cæteros avertere, non minùs ſubdolè, quàm indeſinenter quærunt. Ad eludendas igitur eorum technas, Deus exercituum Tibi uni elargitus eſt militantis Eccleſiæ ductum, & auſpicium: Armis vigilantiæ, & ſapientiæ certabis, donec vinces: Ut autem tanquàm gregarius miles te Ducem ſequar, ea omnia in unum collegi, quibus ſuſpecti quoquomodo de hæreſi dignoſci queant. Tali pacto arbitratus ſum, fieri poſſe, ut inveſtigentur Hæreticorum latebræ, & faciliùs capiantur vulpeculæ, quæ demoliuntur Vineam Domini Sabaoth: Manifeſtum eſt enim, tutiùs naves in Portum dirigi, ſi ſcopuli detegantur; arceſquè obſeſſas optimè ſervari, ſi patefactis hoſtium inſidiis cuniculi aperiantur. Cum igitur opus, qualecumquè ſit, Deo adjuvante, confecerim, illud humillimè offero, dicoquè Supremo Eccleſiæ Univerſalis Antiſtiti. Dignetur SANCTITAS VESTRA reſpicere, non quidem munuſculi levidenſæ paupertatem, ſed animi ſinceritatem: Deus enim reſpexit animum pauperculæ illius Viduæ, quæ duo tantùm minuta miſit in Gazophylacium. Interim Sanctiſſimis pedibus provolutus, Tibi ad Chriſtianæ rei triumphum, ac decus, diuturnum precor Imperium.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſs. P. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

D. de Zaulis Epiſc. Verulanus Viceſg.

APPROBATIO REVISORUM

Ex Commiſſione Reveren diſs. P. Sac. Pal. Apoſt. Mag.

NON ſinè profectu, ſemel, iterùmquè perlegi Librum ab Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo D. meo Anſelmo Dandino, Utriuſquè Signaturæ Referendario, conſcriptum, cui titulus: *De ſuſpectis de Hæreſi*, in eoquè nedum ſanam, & Catholicam Doctrinam haberi reperii, nihilvè eſſe in eo ſcriptum, quod Fidei Dogmatibus, & Eccleſiæ Romanæ documentis adverſetur, ſed omnia ità elaboratè, doctèquè pertractata, ut propterea prælo digna cenſeri debeant, ſi jis, quibus id juris eſt, ità videbitur. Et in fidem hac die 2. Junii 1701.

Ego Marcellus Severolus, Signaturæ Gratiæ, & Juſtitiæ Votans, & Decanus.

EGO infraſcriptus ex commiſſione Reverendiſs. P. S. A. Pal. Magiſter perlegi, & diligenti attentione luſtravi Opus, cui titulus (*De ſuſpectis de Hæreſi*) ſtudio Illuſtriſs. & Reverendiſs. D. Anſelmi Dandini, Utriuſquè Signaturæ Referendarii elaboratum, ac preter vulgarem cenſuram, quod nihil in eo deprehendi diſſonum à Catholica Fide, Sacris Canonibus, & bonis Moribus, aſſero eſſe Opus pulchra eruditione, pereleganti Stylo, & ſingulari perfectum Ingenio. Inſuper ſumma dexteritate concinnatum ob ſingularitatem materię in ſolis verſans theoriis, nihil praxis tangens. Laborem igitur, qui maximo omnium profectu luſtrari queat, Typographica luce dignum cenſeo.

Ego Fr. Thomas Granellus Ord. Minorum Regularis Obſervantiæ Sancti Franciſci, Lector Iubilatus, Supremæ Romanæ Inquiſitionis Qualificator, ac Sacrarum Congregationum Rituum, & Indicis Conſultor.

CUM attentè, accuratèquè perlegerim Librum, cujus titulus eſt (*de Suſpectis de Hæreſi*) tanta doctrinę copia, tàm varia, ac multiplici rerum notitia, ac tàm uberi dicendi facultate, ab Illuſtriſs. ac Reverendiſs. D. Anſelmo Dandino, Utriuſquè Signaturę Referendario, ſolidè elaboratum, fateor ad Catholicam fidem tuendam validiſſimum eſſe munimen, dum in eo quidquid de Sacramentis, aliiſquè Fidei dogmatibus, Lectoribus exhibet, pręſtantiſſimorum Authorum doctrinis comprobat, & uti primęvę Chriſtianitatis Ritibus conſonum, vetuſtis Fidei Orientalis corroborat argumentis; Ideòquè cum ſit Opus ubiquè doctum, ubiquè facundum, ubique Catholicum, inſtantèr, ac inſtantiſſimè rogo, ut publicę luci mandet, tanquàm publicæ utilitati, & ubiquè Gentium ſummoperè proficuum.

Fauſtus Naironus Maronita, Syriacæ linguæ in Almo Urbis Archigimnaſio Profeſſor, Bibliothecæ Alexandrinæ Cuſtos, & Collegiatæ Eccleſiæ Sancti Euſtachii de Urbe Canonicus.

IMPRIMATUR,

Fr. Paulinus Bernardinius Ord. Prædic. Sac. Pal. Apoſt. Magiſter.

INDEX PRAELIMINARIUM.

PRAELIMINARE I.

Quid sit suspicio. pag. 1.

PRAELIMINARE II.

Explicatur definitio Suspicionis. 2.

PRAELIMINARE III.

De differentiâ inter suspicionem, & præsumptionem. 3.

PRAELIMINARE IV.

De suspicionis gradibus. 5.

PRAELIMINARE V.

Ex quibus suspicio inducatur. 7.

PRAELIMINARE VI.

Ex Parentibus. 9.

PRAELIMINARE VII.

Ex educatione. 10.

PRAELIMINARE VIII.

Ex vitâ anteactâ. 12.

PRAELIMINARE IX.

Ex Dictis. 15.

PRAELIMINARE X.

Ex factis. 16.

PRAELIMINARE XI.

Ex Amicis. 17.

PRAELIMINARE XII.

Quid sit Hæresis. 19.

PRAELIMINARE XIII.

De errore intellectus. 20.

PRAELIMINARE XIV.

De errore voluntario. 21.

PRAELIMINARE XV.

De Timore. 26.

PRAELIMINARE XVI.

De errore contrà aliquam propositionem Catholicam. 27.

PRAELIMINARE XVII.

De errore cum pertinaciâ. 29.

PRAELIMINARE XVIII.

De errore in eo, qui baptismum recepit. 33.

PRAELIMINARE XIX.

Quotuplex sit hæresis. 36.

PRAELIMINARE XX.

De dictis, factis, aliisque, hæresis suspicionem inducentibus. 38.

INDEX
CAPITUM, SECTIONUM, SUBSECTIONUM, ET PARAGRAPHORUM.

CAPUT I.

De Blasphemis. pag. 41.

SECTIO I.

Quid sit Blasphemia. 44.

SECTIO II.

Quotuplex sit Blasphemia. 90.

SECTIO III.

Quæ sint Blasphemiæ Hæreticales absolutæ, & quæ conditionales. 99.

SECTIO IV.

De proferentibus Blasphemias hæreticales. 106.

SECTIO V.

Qui sint Blasphemi consuetudinarii? Quidvè de eisdem statuendum? 113.

SECTIO VI.

An aliquando Blasphemi evitare possint hæresis suspicionem. 118.

CAPUT II.

De Superstitiosis. 136.

SECTIO I.

De Idololatris. 137.

SUBSECTIO I.

Quid sit Idololatria externa? 141.

SUBSECTIO II.

An liceat Idololatria externa? & an inducat hæresis suspicionem? 145.

SECTIO II.

De Magis. 149.

SUBSECTIO I.

Quisnam sit finis eorum, qui Magiam exercent. 152.

SUBSECTIO II.

Quænam sit Magorum potestas. 153.

SUBSECTIO III.

De eorumdem Magorum Modo in operando. 164.

§. I.

De pacto cum Dæmone. 167.

§. II.

De Verbis, seù Characteribus, quibus utuntur Magi. 171

§. III.

De signis Magorum, quibus dicuntur eorum verba non operari virtute supernaturali Divinâ. 172.

SUBSECTIO IV.

De Magiâ Naturali. 178.

§. I.

An in Corporibus Cœlestibus consistat Magia Naturalis. 179.

§. II.

INDEX.

§. II.

An in corporibus animatis consistat Magia Naturalis? 182.

§. III.

An in corporibus inanimatis Magia naturalis consistat? 190.

SUBSECTIO V.

De regulis, quibus dignoscitur, naturalis num sit mirabilis effectus. 191.

SECTIO III.

De Divinatoribus. 195.

SUBSECTIO I.

Quid prænunciare valeat naturalis divinatio. 199.

SUBSECTIO II.

Quid Diabolica Divinatio præmonstrare valeat. 204.

SECTIO IV.

De Sortilegis. 206.

SUBSECTIO I.

Quot, & quibus conditionibus licitè sortes consulantur. 207.

SUBSECTIO II.

An sortes divinatoriæ sint licitæ. 210.

SUBSECTIO III.

Quot modis exerceantur sortes divinatoriæ. 122.

SECTIO V.

De vanæ observantiæ Studentibus. 219.

SUBSECTIO I.

Quinam sint vanis observantiis studentes. 222.

SUBSECTIO II.

De Arte Notoriâ, Paulinâ, cæterisque vanis observantiis ad bona comparanda. 227.

SECTIO VI.

De Maleficis. 229.

SUBSECTIO I.

An dentur Malëficia. 230.

SUBSECTIO II.

Quid operari possint Malefici. 231.

SUBSECTIO III.

Quonam pacto operentur Malefici? 234.

SUBSECTIO IV.

De signis, quibus dignoscantur Malefici. 239.

SECTIO VII.

De jis, qui superfluum, vel falsum cultum Deo exhibent. 242.

SUBSECTIO UNIC.

De superstitionibus ob superfluum, vel falsum cultum expressè damnatis. 244.

CAPUT III.

De jis, qui Sacramentis abutuntur. 262.

SECTIO I.

De abusu Sacramentorum in conficiendo. 264.

SUB-

INDEX.

SUBSECTIO I.

De Abusibus Sacramentorum in conficiendo ex defectu potestatis. 265.

§. I.

De Polygamis, qui viuente primâ Vxore, aliam ducunt. 272.

§. II.

De Polygamis similitudinariis. 280.

§. III.

De Polygamis, qui contrà voluntatem Vxoris Ordines suscipiunt, vel Religionem ingrediuntur. 287.

§. IV.

De aliis abusibus Sacramentorum in conficiendo ob defectum potestatis. 290.

SVBSECTIO II.

De Abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitam materiam. 294.

SUBSECTIO III.

De abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitam formam. 301.

SUBSECTIO IV.

De abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitum locum. 306.

SUBSECTIO V.

De abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitum tempus. 310.

SUBSECTIO VI.

De abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitas caremonias. 316.

SUBSECTIO VII.

De Abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitas dispositiones. 326.

SECTIO II.

De abusibus Sacramentorum in offerendo. 328

SUBSECTIO UNIC.

De abusu Sacramenti Eucharistiæ, quatenus est Sacrificium. 332.

SECTIO III.

De abusu Sacramentorum in conferendo. 336.

SUBSECTIO I.

De Sacramentorum abusu in conferendo ex defectu potestatis. 339.

SUBSECTIO II.

De Sacramentorum abusu in conferendo ob non debitam materiam. 345.

SUBSECTIO III.

De Sacramentorum abusu in conferendo ob non debitam formam, locum, tempus, Caremonias, & dispositiones. 354.

SUSBECTIO IV.

De Sacramentorum abusu, in conferendo subjecto incapaci. 364.

SUBSECTIO V.

De abusu Sacramentorum in conferendo non debito fine. 378.

SUBSECTIO VI.

De abusu Sacramentorum in conferendo, non adimpletis iis, ad quæ Minister exindè tenetur. 383.

SECTIO IV.

De Abusu Sacramentorum in suscipiendo. 387.

SE-

INDEX.

SECTIO V.

De abusu Sacramentorum in omittendo. 392.

CAPUT IV.

De Hæreticorum fautoribus, & defensoribus. 395.

SECTIO I.

De Hæreticorum fautoribus. Ibid.

SUBSECTIO I.

De Fautoribus ex omissione. 398.

SUBSECTIO II.

De Fautoribus ex commissione. 405.

§. I.

An liceat Principi seculari concedere Hæreticis salvum-conductum? 410.

§. II.

An liceat Principi Seculari permittere hæreticis libertatem conscientiæ? 414.

§. III.

An liceat in Hæreticos conferre dignitates. 418.

SECTIO II.

De Hæreticorum defensoribus. 421.

SUBSECTIO UNIC.

Quales sint Ministri, qui nec directè, nec indirectè impediri possunt. 433.

CAPUT V.

De Conversantibus cum Hæreticis. 434.

SECTIO I.

An prohibita sit conversatio cum Hæreticis, annè suspicionem hæresis ingerat? Ibid.

SECTIO II.

De Conditionibus, quibus licet conversari cum Hæreticis. 441.

CAPUT VI.

De retinentibus, & legentibus libros Hæreticorum. 456

SECTIO I.

An hujusmodi librorum retentio, ac lectio sit periculosa, & suspicionis hæresis inductiva. Ibid.

SECTIO II.

De circumstantiis, quibus excusantur à suspicione hæresis Hæreticorum libros retinentes, & legentes. 461.

CAPUT ULTIMUM.

De cæteris suspectis de Hæresi. 473.

SECTIO I.

De cæteris suspectis de Hæresi tàm ob ea, quæ immediatè adversantur Ecclesiæ, quàm ob ea, quæ immediatè Deo opponuntur. 473.

SECTIO II.

An sint de hæresi suspecti proferentes propositiones hæreticas, vel parùm Catholicas. 477

SUBSECTIO I.

De Propositionibus, quæ hæresis suspicionem inducunt. Ibid.

§. I.

INDEX.

§. I.

Quid sit Propositio de fide, quidvè Propositio hæretica ipsi opposita? 480.

§. II.

Quid sit Propositio Theologica, quidvè Propositio Erronea eidem opposita? 484.

§. III.

Quid sit propositio sapiens fidem; quidvè propositio sapiens hæresim ipsi opposita? 488

§. IV.

Quid sit propositio pia, Quidvè Propositio impia eidem opposita, 491.

§. V.

De propositione temerariâ, aliisquè similibus, 492.

§. VI.

De Propositione malè sonante, aliisquè similibus, 496.

§. VII.

De aliis propositionibus suspectis censurabilibus. 499.

SUBSECTIO II.

De regulis, quibus dignoscitur propositio, quæ infert hæresis suspicionem. 501.

FINIS INDEX.

DE

DE SUSPECTIS DE HAERESI

PRAELIMINARIA AD PRIMAM PARTEM.

PRAELIMINARE I.

Quid sit suspicio.

SUMMARIUM.

1 *Definitio duplex: quid rei, & quid nominis.*
2 *Ab etymologiâ nominis Suspicionis cur incipiendum?*
3 *Etymologia nominis* Suspicio.
4 *Opinio Prisciani, undè sit verbum* Suspicio.
5 *Opinio Vossii.*
6 *Suspicio quid notet in Tribunalibus.*
7 *Usus vocis* Suspicio, *& ejus definitio quid rei.*

1 NE illotis manibus, ut in proverbio est, materiam hanc pernobilem attingamus, à definitionibus incipiendum est, iuxtà Ciceronis præceptum *lib.* 1. *offic.* relatum à Bald. *in Prælud. feud. num.* 8. Nos proindè inhærentes Philosophorum principiis, qui duplicem in quâlibet re definitionem considerarunt, alteram quid nominis, alteram quid rei explicantem, ab etymologiâ exordium cæpimus, cum ipsa quid nominis concernat, cumquè ea sit
2 semper in scientiis præponenda ne rei desit cognitio, nomine rei ignorato, ut benè inquiunt Joan. Solorzan. *de jurib. ac Eminent. canon. viridar. sect.* 1. *num.* 1. Joan. de Laur. *de ætate ad omnia beneficia, cap.* 1. &Nevizan. *in sylv. nupt. libr.* 1. *pag.* 130. *numer.* 170.
3 A verbo *suspicio*, quod notat, *sursùm aspicio*, derivare suspicionem, communiter ferè censetur: Antiquitùs enim usurpatum fuit *susùm*, *pro sursùm*, ut apud Priscianum *libr.* 1. *cap.* 1. *de litterarum numero, ac permutatione*: Hinc Cato *cap.* 157. *Ità subducito susùm animam, quamplurimùm poteris.*

Similiter Veteres nostri sumebant *specio*, pro *aspicio*: eo Ennium usum, docet Varro *libr.* 5. *de l. l.* Imò & *spicio* eâdem significatione usurpasse Priscos, patet ex Plaut. *Mil. Glor.*

act. III. *ſc.* II. *Flagitium eſt, ſi nihil mittetur, quo ſupercilio ſpicit.* Quamvis Lambinus ediderat *ſpecit*, ſed Plautus Pariſienſis á Simeone Carpentario emendatus, & Venetiis cum variorum notis editus, dicit, *ſpicit*, prout etiam ità retinuerunt Camerarius, & Duza in ſuis editionibus, teſte Voſſio *in etymologic. in verbo ſuſpicor*.

4 A *ſusùm* igitur, & *ſpicio*, ut docet idem Priſcianus, originem traxit verbum *ſuſpicio*, hoc eſt *ſursùm aſpicio*, quo ſignificatu Virgilius cecinit.

O fortunati! quorum jam mœnia ſurgunt,
Æneas ait; & faſtigia ſuſpicit Urbis.

At quia, qui ruinam metuunt, ſursùm aſpiciunt, hinc hujuſmodi verbum ſignificationem quoquè ſortitum eſt, aliquem pro ſuſpecto habendi: hoc ſenſu Saluſtius *in Iugurth. Per idem tempus Bomiclar, (cujus impulſu Ingurthæ deditionem, quam metu deſervit, incæperat) ſuſpectus Regi, & ipſe eum ſuſpiciens, novas res cupere, ad perniciem ejus dolum quærere.*

5 Eruditiſsimus verò Voſsius *in d. ſuo Etymol. in verbo ſuſpicor*, credit, ſuſpicionem dici, non *à ſusùm*, ſed *à ſub*, quod tribus rationibus mihi videtur probari poſſe: Prima eſt, quod apud Græcos dicitur ὑποψία: Τὸ autem eſt *ſub*: Secunda ratio eſt, quia eædem prorsùs ſunt literæ, ſinè ullâ variatione in *ſubſpicio*, rejectâ tantummodò *b*, quemadmodùm in voce *ſubgrundia* reſpuitur *b*: Tertia eſt, quia, qui ſuſpicatur, clàm, demiſsè, & (ut ità dicam) ſub oculo aſpicit, utpotè timens, nec tamen audens, timorem ſuum, quem ignorat, an ſubſiſtat, patefacere; vel quia ſubindè aſpicit, ne à malo, quod timet, prævenìatur.

6 A *ſuſpicio* deductum eſt *ſuſpicor*, quo in hac ſignificatione utuntur auctores, ut inter alios Ovidius, dum dixit

Quæcumque æquor habet, quæcumque pericula tellus,
Tàm longæ cauſas ſuſpicior eſſe moræ.

Sicquè in Tribunalibus per hujuſmodi verbum exprimitur actio illa interna, quâ quis malũ in aliquo quodammodò, non in aperto, aſpicit; in quâ acceptione intelligitur ſuſpicio actiua, & formalis, non autem objectiva, quæ eſt indicium, quo movemur ad ſuſpicandum, ut advertit Card. Laurea *de fide in 3. lib. ſentent. Scoti, diſp. 16. artic. 1. num. 2.*

7 Hactenùs de ſuſpicione quò ad nomen; ſupereſt, ut de ipsâ agamus quò ad rem; & quamvis, antequàm quid ſit, definiatur, nedùm etymologiam ejus nominis exponere, ſed & uſum oporteat, quo ſæpènumerò provehimur in ipſius rei perceptionem, quemadmodùm Plato *in Cratylo*, & multis in locis Ariſtoteles oſtendit: Hoc tamen intelligendum, quoties nomina ſunt æquivoca. Tunc enim inſpiciendum, quot modis ſumantur. At ſuſpicio eumdem uſum, & eamdem ſignificationem ſortita eſt penès omnes, ſcilicet in malam partem, itàut, juxtà Ciceronem 1. *de finibus*; *Suſpicio improborum facta inſequatur, deindè ſermo, atquè tùm accuſator, tùm Judex.*

Omiſſis itaquè quampluribus ſuſpicionis deſcriptionibus, ipſam definio cum Viro eruditiſſimo Scaligero (quem ſui ævi vocat prodigium Juſtus Lipſius) adversùs Cardanum, *de ſubtilit. exerc.* 317. quod nempè ſit, *Criminis incerta repræſentatio.*

PRAELIMINARE II.

Explicatur definitio Suſpicionis.

SUMMARIUM.

1 *Suſpicio ſemper in malam partem ſumitur, ut habetur ex definitione Sancti Thomæ.*

2 *Suſpicionem definiunt Baldus, & Paramus, qui tamen rejiciuntur, retentâ in parte Scaligeri definitione.*

3 *Tres ſunt probationis gradus, ad quorum*

rum tertium nequit reduci ſuſpicio.

4 *Ad ſuſpicionem reducitur primus, & ſecundus probationis gradus.*

5 *Præſumptio quotuplex ſit?*

1 UT ſuperiùs allata ſuſpicionis definitio explicetur, obſervandum; Dici (*Criminis*) quia, ut innuimus, ſuſpicio ſemper in malam partem accipitur. Facit ad intentum deſcriptio D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 60. *art.* 3. & quam laudat Symanch. *in lib. Catholicarum Inſtit. tit.* 50. *de præſumpt. n.* 22. ac *in Praxi contrà hæreſes tit.* 41. *num.* 1. Ait enim S. Doctor, ſuſpicionem eſſe opinionem mali ex levibus inditiis provenientem.

2 Melior autem videtur allata Scaligeri definitio, quàm ea Baldi *in rubric. C. de probat. num.* 4. ac Param. *de orig. Inquiſ. lib.* 3. *quæſt.* 9. *num.* 65. qui tenent, ſuſpicionem eſſe paſſionem animi aliquid firmiter non eligentis: nam in primis hæc Baldi, & Parami definitio competit etiam dubio, quo ſtante dubitans firmiter non eligit; & deindè ſuſpicio nequit dici paſſio, quia opinio, prout eſt ſuſpicio ex D. Thomâ, nullam paſſionem involvit, ſed eſt quoddam indicium tantummodò pertinens ad potentiam intellectivam. Hinc meritò Scaliger *loco ſupracitato*, vellicat æmulum Cardanum, qui contendit, ſuſpicionem eſſe parvum timorem: Meritò, inquam, cum ſuſpicio ſit tantùm repræſentatio, ideòque in intellectu; Timor verò in voluntate. Propter hanc rationem recedere cogimur ab eodem Scaligero in eo, quod aſſerit, ſuſpicionem opponi ſpei firmæ. Quomodò enim opponi poteſt, cum ſuſpicio, & ſpes ſint in diverſis ſubjectis, illa in intellectu; hæc in voluntate? Spei namquè opponitur deſperatio: Suſpicioni certa repræſentatio. Potiùs ergò illa duo diſparata, quàm oppoſita, cenſenda ſunt.

3 Dicitur tandem (*incerta repreſentatio*) quia ſuſpicio reduci nequit ad tertium probationis gradum, qui certitudinem exigit: Fagnan. *in* 2. *lib. Decretal. de conſtit. cap. ne innitaris, num.* 26. Tres enim ſunt hi gradus, ut perbellè diſtinguit Fagn. *ibidem*. Nam poſtquàm de aliquo orta ſit dubitatio, ſinè animi applicatione magis ad unam, quàm ad alteram partem, ſi concurrant ſigna, vel argumenta aliqua, quibus inclinemus animum potiùs ad unam, dicitur oriri primus gradus; ſi hujuſmodi ſigna creſcant, oritur ſecundus; tertius autem certitudinem requirit. Hinc obſervandum, non generaliter definiri ſuſpicionem, quando dicitur, eſſe leve indicium, & leve argumentum, juxtà Bartol. *in l. admonendum, ff. de jurejur. numer.* 21. & Fagnan. *loc. cit.* nam non competit cuicumquè ſuſpicioni: Ex indiciis enim evidentioribus oritur etiam ſuſpicio, ut patebit ex infrà dicendis in diviſione ſuſ-

4 picionis graduum, itàut, quo ad ſuſpicionem; nedùm primus, verùm etiam ſecundus probationis gradus reducatur, quemadmodùm dici poteſt quòad

5 præſumptionem: Quippè hæc etiam quandoquè eſt vehemens, quandoquè violenta: Sed quia nullus adhuc, quem repererim, Auctor ſatis clarè aſſignavit, quodnam diſcrimen ſit inter ſuſpicionem, & præſumptionem, non erit abs re, ſuper hoc ſententiam meam, qualiſcumquè erit, proferre.

PRAELIMINARE III.

De differentiâ inter ſuſpicionem, & præſumptionem.

SUMMARIUM.

1 *Suſpicionem eſſe multò minùs præſumptione, opinatus eſt Menochius: ſed rejicitur.*

2 *Suſpicio, & præſumptio promiſcuè ſumuntur.*

3 *Violenter ſuſpectus de hæreſi punitur, ut præſumptus hæreticus.*

4 *Ex pluribus præſumptionibus oritur ſuſpicio.*

5 *Differentia inter præſumptionem, & ſuſpicionem.*

6 *Sicut ex præſumptione non oritur præſumptio, ità nec ex ſuſpicione oritur ſuſpicio.*

1 SUSPICIONEM longè inferiorem eſſe præſumptione, credidit Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 17. & *lib.* 6 *præſumpt.* 61. *num.* 8. Quarè, qui præſumuntur hæretici, uti tales damnantur, quod ſecus eſt in illis, qui damnantur uti ſuſpecti. Hoc tamen (pace tanti Auctoris) non ſubſiſtit, quoties de ſuſpicione, & præſumptione ejuſdem qualitatis ſermo ſit, putà, ſi comparatio fiat inter ſuſpicionem vehementem, & præſumptionem vehementem, & ſic de cæteris: Non minùs enim oritur præſumptio, ſi indicia ſint graviora, quàm ſi ſint levia; ſed tantùm erit ipſa, vel major, vel minor: Nec dici poteſt, quod præſumptio levis, ſit idem ac ſuſpicio vehemens; nec quod ſit præſumptio vehemens, idem ac ſuſpicio violenta: Layman. *in Theolog. moral. de juſtit. lib.* 3. *tract.* 3. *par.* 2. *cap.* 2. *de temerario judicio, ſuſpicione, &c.*

2 Confunduntur igitur ſuſpicio, & præſumptio, ac promiſcuè ſumuntur, ut ex Directorio inquit Limborch. *hiſt. inquiſit. lib.* 3. *cap.* 11. Ricciull. *de jur. perſon. quæ ſunt extra Eccleſiam*, Paſſarin. *in praxi proceſſ. quæſt.* 18. *art.* 1. *num.* 17. *& ſeqq.* & ad 6. *decretal. cap. ut inquiſitionis*, *n.* 34. & Param. *de orig. S. Inquiſ. lib.* 3. *quæſt.* 10. *num.* 106. *in fine*: Quod etiam fateri coactus eſt ſuprà allegatus Menoch. *lib.* 5 *præſumpt.* 6. *num.* 15. inquiens, violenter ſuſpectos puniri, 3 ut hæreticos, non tamen ut verè hæreticos, ſed ut præſumptos. Rectè itaquè ſuſpicionem idem prorsùs eſſe, ac præſumptionem, tenet Alex. Alenſ. *in Summ. part.* 3. *qu.* 43. *membr.* 7.

Nec officit, ex multis ſuſpicionibus, pròut ajunt Menoch. *ibid. lib.* 1. *quæſt.* 7. *num.* 54. Limborch *loco cit.* Brun. *de indiciis, & tortura, quæſt.* 8. *part.* 2. *num.* 4. & Param. *loco cit.* oriri præſumptionem, & non è contrà, nam hac ratione con- 4 tendimus, ex pluribus præſumptionibus oriri quoquè ſuſpicionem: Mulier enim, quæ ſemel fuit impudica, talis futura præſumitur, juxtà regulam, de quâ Layman. *ubi ſuprà. num.* 8. *in fin.* & nos infrà; Si quis verò eam adeat, non præſumitur, quod velit cum ipsâ, juxtà commune proloquium, ſalutationem Angelicam recitare: Ex his itaquè duabus præſumptionibus oritur legitima ſuſpicio, quod ille ſit fornicarius.

5 Totum autem diſcrimen, quod vertitur inter ſuſpicionem, ac præſumptionem, deſumitur ex definitione ſuſpicionis traditâ *in præliminari præcedenti*, nimirùm ſuſpicionem ſolùm in malam partem; præſumptionem verò in utramquè ſumi, id quod etiam adnotavit Card. Laurea *de fide in* 3. *lib. ſentent. Scoti*, *diſp.* 16. *art.* 1. *n.* 2. Undè nonnulli præſumuntur boni; nonnulli præſumuntur mali: Præter hanc, nulla alia diffe- 6 rentia intercedit: & ſicuti ex præſumptione non oritur præſumptio; ità nec ex ſuſpicione oritur ſuſpicio: Bartol. *l.* 2. §. *Divus ff. de jure Fiſci*: Carena *par.* 2. *de Apoſtat. & Schiſmat. tit.* 3. §. 11. *n.* 41. Bordon. *cap.* 9. *ſect.* 1. *num.* 37. & 38. Sanchez *ad præcept. Decal. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 14. Suarez *de cenſuris. diſput.* 21. *ſect.* 1. *n.* 14. Quamobrem, qui favent ſuſpectis de hæreſi, non ſunt ſuſpecti; & ex eâdem ratione, duæ ſuſpiciones leves non faciunt unam vehementem, prout videtur ſentire Farinac. *quæſt.* 195. *num.* 24. quicquid dicant Locat. *judic. verb. Abjuratio*, *num.* 1. & Peña *par.* 3. *comm.* 43.

PRAELIMINARE IV.

De ſuſpicionis gradibus.

SUMMARIUM.

1 *Sicut præſumptio alia levis; alia probabilis, alia violenta: ità ſuſpicio triplex eſt, & quid unaquæquè ſit?*

2 *Refellitur Suarez, & cum eo Panimola, ac Del Bene, dum docent, Polygamiam inducere ſuſpicionem tantùm de levi.*

3 *Polygamia in duobus caſibus levem inducit ſuſpicionem de hæreſi.*

4 *Exempla ſuſpicionis levis, probabilis, & violentæ.*

Suſpicioni levi adhærens peccat mortaliter, quia per eam gravis proximo injuria irrogatur. Ibid.

5 *Suſpicio levis magis propriè eſt temeraria, quâ laborans non eſt denunciandus.*

6 *Bigamia quando inducat levem tantum ſuſpicionem.*

7 *Suſpicio vehemens quid ſit, exemplum ad eam explicandam.*

8 *Suſpicionis violentæ exemplum in jure canonico.*

9 *Suſpicio violenta ad tertium probationis gradum reduci nequit contra Layman, quia poteſt ſubeſſe falſitati.*

1 QUEMADMODUM præſumptio alia eſt temeraria, proveniens ex cauſis puerilibus, vel levibus, quæque non attenditur; alia veriſimilis, quæ admittitur ad probationem ſemiplenam, aut ad purgationem inducendam; alia violenta, quæ ad pronunciandum, & condemnandum ſufficiens reputatur: ità ſuſpicionis gradus triplex eſt; levis, vehemens, & violentus: Tranſmier. *de Denunciat. quæſt.* 4. *cap.* 5. *num.* 2. Caren. *de Offic. Sanctæ Inquiſit. par.* 3. *tit.* 3. §. 12. & Limborch. *hiſtor. inqu. libr.* 3. *cap.* 11. de hujuſmodi gradibus latè tractant Thom. Hurtad. *reſol. moral. tract.* 5. *cap.* 1. del Bene *de offic. S. Inq. part.* 1. *dub.* 166. qui Pegnam, Farinaccium, & plures alios citat. Param. *de orig. S. Inqu. lib.* 3. *q.* 10. *à num.* 107. & Card. Laurea *de fide in* 3. *lib. ſentent. Scoti d. diſp.* 16. *artic.* 1. *per totum*.

2 Si enim inquiratur de contingentibus rarò, ut in aliquibus, ſuſpicio eſt levis; de contingentibus frequenter, ut in pluribus, ſuſpicio eſt vehemens; de contingentibus ſemper, ut in omnibus, ſuſpicio eſt violenta: Farinac. *de hæreſi quæſt.* 36. *num.* 110. Peña *par.* 2. *comm.* 80. Souſa *in aphoriſm. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 2. *& ſeq.* Limborch *ubi ſupra per totum illud cap.* 11. del Bene, *de offic. S. Inquiſit. part.* 1. *dub.* 166. *à num.* 2. Hurtad. *loco cit.* & clariùs Suarez *diſput.* 24. *ſect.* 2. *num.* 1. ubi ait, quod ſuſpicio levis eſt, quæ procedit ex indiciis, quibus aliquando, ſed rarò, concluditur, ut inire nuptias cum aliâ uxore, vivente primâ: vehemens eſt, quæ procedit ex indiciis efficacibus, licet interdum deficiant, ut ſunt actus hæretici, pactum cum Dæmone: violenta eſt, quę moraliter æquivalet ſufficienti probationi, & præſertim fundatur in jure, ſed admittit probationem in contrarium: Vanquel *in Breviar. ſexti, & Clement. fol.* 174. *lit. H.* Card. Albitius *de Inconſt. in fide cap.* 16. *num.* 35.

Advertendum tamen eſt, quod Suarez *loco citato*, cui adſtipulantur Panimolla, *deciſ.* 63. *num.* 31. & P. del Bene *d. dub.* 166. *num.* 2. venit refellendus, eo quia levem explicavit ſuſpicionem exemplo contractus nuptiarum initi durante primo Matrimonio. Hoc enim pacto (quidquid ſentiat ſacra Hiſpaniarum Inquiſitio, de quâ Limborch *loc. cit. cap.* 15. & juxtà quam locutus eſt Farinacc. *de hæreſi q.* 178. *n.* 73., apud nos inducitur ſuſpicio vehemens, adeout delinquens præſumatur verè hæreticus. Philipp. Franc. *in cap. accuſatus in princip. num.* 3. *de hæret. in* 6. Palat. Rub. *in repetit. cap. per veſtras, de donat. inter vir. & uxor.* §. 18. *num.* 25. Azeved. *tom.* 3. *lib.* 5. *tit.* 1. *lib.* 5. *num.* 3. & Paſſarin. *in* 6. *decretal. de hæretic. cap. ut Inquiſitionis num.* 145. ubi addit, quod attenta gravitate, & frequentia delicti Polygamiæ, & quod Lutherani Italiæ propinqui ex una parte, & Turcæ ex alia admittunt pluralitatem uxorum, Summi Pontifices meritò, & prudenter præſumpſerunt hoc delictum ex hæreſi Lutherana, vel infidelitate Turcica procedere, eoſque propterea delinquentes, ut ſuſpectos de vehementi habendos eſſe. Ideò pro crimine bigamiæ imponitur abjuratio, vel de hæreſi formali, ſi Polygamus contra Sacramentum Matrimonii habuit errorem in intellectu; vel de vehementi, propter ſuſpicionem hæreſis ex ipſo facto ortam Farinac. *d. q.* 178. *num.* 68. *in fine*, Limborch *ubi ſupra* in terminis Inquiſitionis Romanæ, Hurtad. *reſol. moral. tract.* 5. *reſol.* 4. *cap.* 2. & ita definivit Lucius III. *in cap. ad abolendum, de hæreticis*.

3 Duplici caſu eſt tamen ſuſpicio levis, quæ ex hujuſmodi contractu oritur.

Primo, quoties non probetur talis contractus ex confeſſione propriâ, nec ex facti evidentiâ, nec ex teſtium legitimâ productione; vel quando non ſint fortia, ac vehementia jndicia, quo caſu tamen Polygamus abjurare debet. Eymer. *director. Inquiſ. p.* 2. *q.* 55. *& p.* 3. *rubr. de quarto modo nu.* 161. & ibi Peña *com.* 40. *&* 80. Souſa *in aphoriſ. lib.* 2. *cap.* 40. *n.* 11. Farinacc. *de hæreſ. q.* 187. *n.* 3. *& q.* 194. *num.* 27.

Secundo caſu, ſi de contractu ipſo jam

jam pateat, ſed qualitas contrahentis impediat ſuſpicari, niſi leviter, ad tradita per Carenam *p.3.de abjurat.tit.*12. §.9. *num.*45. *verſ.primò*. Menoch. *conſ.* 149.*num.*47.

4 Rectiùs igitur aſſignanda ſunt cujuſcumque ſuſpicionis exempla.

Si quis audiens ſonum veſpertinum *Ave Mariæ*, nunquam deponat galerum, & ob id exiſtimetur hæreticus, hujuſmodi ſuſpicio levis eſt, ac temeraria, cui qui firmiter adhæret, mortaliter peccat, juxtà D. Thomam 2. 2. *q.* 60. *art.*3. Tunc enim fundatur ſuper re adeò incertâ judicium certum. Quinimò nec deſunt, qui putant læthali culpâ contaminari, ſi quis tali ſuſpicioni adhæreat, licet intra latitudinem ambiguitatis, quam in ſe claudit ſuſpicio, maneat. Soto *de juſt. lib.*3. *q.* 4. *art.* 3. Bañes *ad q.*60. *de juſt.art.*3.& 4. Aragon. *pag.* 66. *col.*2. *& pag.* 68. Molan. *Theolog. pract. tract.*3. *cap.*36.*n.*32. & ipſe S. Thomas *eodem art.* 3. *in reſp. ad* 2. *&* 3. ſi benè perpendatur. Quare juremeritò opinio contraria Cajetani *in ſua ſummul. verb. ſuſpicio, & in* 2. 2. *ad* 2. 2. *ad q.* 60.*art.*3. rejicitur ab Auctore, qui prædictam ſummulam variis notis locupletavit: ratio eſt, quæ ab eodem aſſignatur; tum quia homines valdè indignè id ferunt, putantque ſibi magnam fieri iniuriam, ſi ejuſmodi ſuſpicio de jis in re gravi concipiatur; undè Cæſar; *nec ſuſpicio decet in domo Cæſaris*, & apud Tacitum 1. *Hiſtor.* Julius Civilis, ex eo, quod Vitellius de ipſo ſuſpicatus eſt, quod ſe ſanguine Capitonis cruentaſſet, adverſus Imperatorem, Theutones, Gallos, Belgas, alioſque Populos excitavit; ob id prudenter Othone ullâ ſuſpicione ſibi maximè infenſum haberet Marium Celſum, ipſum, ut ait idem Tacitus; *Statim intra intimos amicos habuit, & mox bello inter Duces delegit.* Tum etiam, quia ex ſuſpicione tali ſolet detractio ſequi, aut alia ſimilis injuria exterior, quæ ex genere ſuo continet culpam mortalem: id porrò maximè veritatem habet, quando ſuſpicio non ſolum eſt temeraria, ſed etiam pertinax, quia tunc non ex imbecillitate humani intellectus, ſed ex malevolentiâ, quam quis habet erga proximum, originem ſortitur.

5 Sed advertendum, quod hujuſmodi ſuſpicio levis, magis propriè loquendo, nuncupari debet temeraria, cum in ſe, non autem per comparationem ad vehementem, & violentam levis ſit; & ideò, qui ea laborat minimè eſt denunciandus. Lup. *in edictis part.* 2. *lib.* 14. *diſt.*1. *art.*3. Verum datur alia ſuſpicio in ſe notabilis, quæ appellatur juridica ab Hurtad. *reſol.moral.tract.*5.*cap.*4. *reſol.* 9. & à Paſſerin *in* 6. *decret. cap. ut inquiſitionis n.*32. eo quia ipſa fundetur, vel inferatur ab aliquo jure poſitivo, & conſtitutione Apoſtolica, ſecundum quam præcipuè denominanda eſt quæliber ſuſpicio, illaque tunc dicitur tantummodo levis per comparationem ad vehementem, & violentem, ut docet
6 idem Lupus *ibidem*. Hujus ſuſpicionis exemplum eſt, ſi quis vivente uxore tranſeat ad ſecundas nuptias, nec concurrat ulla circumſtantia, ex quâ deſumi poſſit, quod malè ſentiat; & è contra appareat, quod ipſe ex amoris impulſu has nuptias contraxit, eo quod ſit in libidinem propenſus; & hoc pacto explicatur Farinacc., qui in *tractatu de hæreſi q.*178.*n.*68. ait ex auctoritate Peñæ, Polygamos quandoque vehementer, quandoque leviter eſſe ſuſpectos.

7 Exemplum autem ſuſpicionis vehementis affert Simanch. *in prax. contra hæreſes, tit.*41. *num.* 3. Si quis, videlicet, explicitè neget aliquas propoſitiones fidei, quas tenetur ex officio ſcire; ex eo enim, quod interdum quis ex ignorantia hujuſmodi propoſitiones negat, non inſurgit ſuſpicio violenta, ſed tantummodo vehemens, undè huic ſuſpicioni competit ea definitio, quam affert Corn. *in l. admonendi num.* 105. *ff. de jur. jur.* quod ſcilicet ſit animi motus cum hæſitatione aliquid eligentis: de hac re latiſſimè del Bene *loco cit. num.* 3. & Limborch. *d. cap:* 11: ubi addit, qui hæretico dedit oſculum, judicio Synodi Tarraconenſis, hæreſeos vehementer eſſe ſuſpectum.

8 Pro ſuſpicionis violentæ exemplo adduci poteſt illa ſuſpicio, de quâ in *c. litteris de præſumptionibus. Accuſatores* (ſunt verba Textus) *matrimonii produxerunt Teſtes firmiter aſſerentes, quod poſtquam mulier cum prædicto viro contraxerunt matrimonium, conſanguineum viri*

viri ejusdem, solum cum solâ, nudum cum nuda in eodem lecto jacentem, ea ut credebatur, intentione, ut eam cognosceret carnaliter, viderunt multis locis secretis, & latebris, ad hoc commodis, & horis electis; ex hujusmodi violentâ, & certâ suspicione fornicationis, potest sententia divortii promulgari, de quo suspicionis gradu videri potest apud Simanch. *Catholic. instit. tit.5. de præsumpt. num.26. in prax. hæreseos tit.41. num.* 4. del Bene *d. dubit.* 166. *à num.* 9. Limboch. *d. cap.* 11. & Param. *loco cit. à numer.* 110.

9 Hæc tamen suspicio violenta ad tertium probationis gradum reduci non potest, quicquid dicat Layman. *laudato loco lib.3. de justitia lib.3. tract.3.p.2. cap.* 2. *de temer.* nam cum subesse possit falsitati, & quia Xenocratis exemplum habeamus, qui solus cum solâ absque jacturâ suæ pudicæ constantiæ cubavit; & quia his solis actibus impuris absque copulâ aliquando expleatur impudicitia, certitudinem eam non exigit, quam tertius probationis gradus requirit.

PRAELIMINARE V.

Ex quibus suspicio inducatur.

SUMMARIUM.

1 *Septem sunt causæ ex quibus oritur suspicio.*
2 *Suspicio ex patriâ.*
3 *Patriæ multum debemus.*
4 *Cur Romanis vetitum cum exteris nuptias contrahere.*
5 *Qualitas climatis plurimum confert, ut dignoscantur ingenia.*
6 *Aëris temperies indicat ingenii præstantiam, & è contra; nec non mores.*
7 *Ex patriâ inducitur suspicio nedum attento aëris climate, sed etiam inspecta Incolarum qualitate.*
8 *Nicolaus V. purpurâ dignum non existimauit Jo:Baptistam Millinum, quia Romanum.*
9 *Suspicio orta ex patriâ cessat in personâ eximiæ virtutis.*

EXplicatis essentiâ, ac omni suspicionis differentiâ, modo restat exponere, ex quibus suspicio inducatur.

1 Septem causas assignat Carena, *de off. S. Inquisit.p.3. tit.3 à.* §.4. *usque ad* §.9. suspicionis inductivas: Patriam, Parentes, educationem, vitam anteactam, dicta, facta, & qualitatem amicorum, cum quibus conversamur, juxtà illud Senecę *lib.1. de ira*; *Sumuntur mores à cõversantibus, & D.Bernardi. Ne te sanum dixeris dolentem latere*. Hæ suspicionis causæ in crimine hæresis potissimum sunt observandæ, ut monet Paramus *de origine, & progress.* S. *Inquisit. lib.3. q.9. num:* 54. & proinde eas ipse fusè explicat, id quod præstant etiam Eymeric. *in 3. p.director. in tit. de modo interrogandi Reum accusatum pag.* 452. Alex. de Alex. *3. par. q.* 45. *membr.* 7. & Limborch. *in histor. inquisit. libr.* 3. *cap.* 11.

2 Ex patriâ suspicio benè infertur, nam, ut inquit Sabellic. *lib. 3. cap.* 4. apud Menoch. *lib. 6. præsumpt.*50 *n.* 18.
3 nos multa debemus Patrię, eo quod jis moribus pręditi simus, qui regioni, in qua nati sumus, peculiares sunt; undè Nathanaël apud Joannem, ait, à Nazareth potest aliquid boni esse? Ulpianus quoque loquens de venalibus Servis, plerumque dicit, quod natio Servi, aut provocat, aut deterret emptorem; nec alia de causa videtur fuisse Romanis vetitum, cum exteris nu-
4 ptias contrahere, sine speciali facultate, ut patet ex illis verbis Senecæ *lib.*4. *de benefic. cap.*35. *Promisi tibi filiam in matrimonium; postea peregrinus apparuisti: non est mihi cum extraneo connubium*; nisi quia id cavebant Romani, ne puritas latina exterorum sanguine contaminaretur; imò Concilium Novatense *in c. quando dist.*24. jubet, ordinandorum patriam investigari, ut proindè sciatur, quibus ipsi sint imbuti moribus.
5 Et quidem, si perpendatur qualitas aêris, seu climatis, hanc plurimum conferre fatebimur ad eliciendum super incolis judicium, quaproter cecinit Italus Poëta:

La terra molle, lieta, e dilettosa
Simili à se gli abitator produce:

ac auctoritate Aristotelis, ab aeris temperie

perie utique inferri ad ingenii præstantiam; & ab aëris inclementia ad ingenii hebetudinem, dixit Rota *p. 8. recent. decis.* 270. *num.* 10. cui congruit illud Ovidii 2. *de Pont. eleg.* 7.

Temperie Cæli corpusque, animusq; juvatur.

6 Hinc nationes suos sibi peculiares mores habere, quotidiè experimur, ut advertunt Salvian. *lib.* 7. *de provident.* Solorzan. *de jure Indiarum tom.* 1. *lib.* 2. *num.* 58. Tit. Liv. *decade* 5. *lib.* 5. Vegetius *lib.* 1. *de re milit.* Joan. Boëm. *de moribus omn. gent. lib.* 3. *cap.* 1. *pag.* 184. Pancirol. *in Thesauro var. pag.* 172. Guilem. Vandenoy *de moribus, & gestis Gallorum pag.* 4. *& seqq.* Christof. Crus. *de indiciis delict. par.* 1. *cap.* 23. & Param. *de orig. S. Inquisit. lib.* 3. *q* 9. *num.* 55. Id, quod etiam testatus est inter alios, Doctissimus Concivis meus Claramontius *in semejot. libr.* 2. *cap.* 6. §. 4. *& cap.* 7. §. 1. *cum sequen.* ubi de ferè omnibus Nationibus loquitur: & ante ipsum, Claudius Ptolomeus *in lib.* 2. *Quadripartitæ constitut.* omnium ferè Orbis Nationum inclinationes descripserat, allatis physicis rationibus, ut ejus est mos, ac desumptis à posito stellarum, quæ aëris qualitates alterare solent: hoc loco obiter contra astrologiam judiciariam colligitur ex sententia Ptolomei Principis Astrologorum, stellas nihil influere in hominũ mores, nullamque in eorum liberas actiones potestatem habere, sed tantum ab ipsis alterari corporis temperamentum, juxtà quatuor elementares qualitates, quæ sunt: caliditas, humiditas, frigiditas, & siccitas, quæ relationem habent ad quatuor corporis humores, qui sunt: flavabilis, sanguis, pituita, & malencholia; undè perspicuum est, stellarum influxus majoribus viribus non esse præditos, quam sint cibi, & aromata, quidquid deblateret Christof. Crus. *de indic. delict. part.* 1. *cap.* 25. cum aliis.

7 Ex Patriâ ergo inducitur suspicio, quæ quidem, ut ait Param. *d. q.* 9. *n.* 55. *in fine*, cum aliis adminiculis conjuncta multum valet contra reum; & inducitur, nedum attento aëris, Regionisque climate, verum; etiam inspectâ Incolarum qualitate, undè rectè Caren. *p.* 3. *tit.* 3. §. 4. *num.* 15. *de offic. S. Inquisit.* Anglicanum, ait, magis de hæresi præsumi, si edat carnes, quàm Italum; &

8 quia Romanorum mores tempore Nicolai V. nimium depravati videbantur, quominus ab ipso Pontifice Cardinalis crearetur Joannes Baptista Millinus, hoc unum solum obstitit, quod Romanus erat, teste Platinâ, *in orat. ejusdem Joan. Bapt.* Don. *tom.* 2. *n.* 10. *pag.* 385. excessus tamen austeritatis Nicolai improbandus videtur, nam eximia Millini virtus satis, superque patebat; simili

9 namque casu omnis suspicio, quæ ex Patriâ oritur, cessat, cum non sit impossibile, ex pessimâ Patriâ, vel propter mores in eâ degentium depravatos, vel attentâ climatis perversitate, ac vili loci conditione, optimum oriri civem, quandoquidem hac de re loquens Aristides dixisse fertur; vobis ò Lacedemones, & Græci reliqui, qui nunc adestis, dicimus, quoniam locus nec virtutem præstat, nec adimit.

Appositè proindè cecenit Juvenalis

Summos posse Viros, & magna exempla daturos
Vervecum in Patriâ, crassoque sub aere nasci.

Et Ausonius Severo Cæsare,

Punica origo illi, sed qui virtute probaret,
Non obstare locum, cum valet ingenium.

Nec laude dignum puto Alexandrum Severum, qui cum Syrus esset, volebat tamen videri, traxisse originem de Romanorum gente, eumque pudebat, Syrum se dici. Tiraquell. *de nobilit. cap.* 12. *num.* 6. præstabat enim, quod potius gloriaretur virtute suâ Patriam nobilitasse, quemadmodum fecisse Damonidem, dicit Plutarch. *in apophteg.* cum enim à Chori Magistro in ultimam Chori partem locatus fuisset; *Rectè profectò*, inquit, *Ductor Chori excogitasti, quo pacto quoque inhonoratus locus, honorabilis fieret*; cui congruit illud Anacharsis dictum, de quo Galenus *in exortat. ad Artes. Vides*, inquit Galenus, *non obstitisse Anacharsi Scithæ, quominus esset in admiratione, & inter sapientes numeraretur, tametsi genere barbarus esset. Huic cum quidam exprobaret, quod genere barbarus esset, & Scytha, mihi quidem* (inquit) *Patria dedecori est: tu verò, Patriæ.* Quid respondisset, si tali virtute

orna-

ornatus, Patriam habuiſſet Romam? rectè igitur Platina *loc. cit.* ſubjungit. *Tanta eſt infelicitas noſtrorum temporum, ut cum multis Patriæ ſplendor ad conſequendos honores profecerit, ſolis Romanis obſit.*

PRAELIMINARE VI.

Ex Parentibus.

SUMMARIUM.

1 *Ex parentibus criminoſis oritur ſuſpicio, quia filius accipit non ſolùm corporis ſubſtantiam à parentibus, ſed & virtutes, & vitia.*
2 *Ratio ſimilitudinis morum inter filios, & parentes fortè eſt, quia ad operationes animi concurrit organorum qualitas, & ſimilitudo in utriſq;* n. 3.
4 *Filii hæreticorum privantur ipſo jure beneficiis, & penſionibus Eccleſiaſticis. Spurii non poſſunt promoveri ad ordines Eccleſiaſticos.* ibid.
5 *Quare tanti fiat nobilitas.*
6 *Faciliùs quod improbus ſit filius improbi, quàm probus filius probi.*
7 *Exempla parentum filios excitant.*

1 EX parentibus criminoſis oritur ſuſpicio, cum filius præſumatur talis, qualem habet Patrem, Alciat. *lib.* 1. *præſumpt. cap.* 48. Alph. de Caſtro *lib.* 2. *de juſta hæret. punit. cap.* 8. Tiraquell. *in l.* 7. *Cennubial.* Param. *de orig. S. Inq. lib.* 3. *q.* 9. *num.* 56. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *q.* 15. *num.* 24. *& lib.* 6. *præſumpt.* 33. *&* 58. *per tot.* Chriſtof. Cruſius *de indictis, par.* 1. *cap.* 24. ubi latè: nec fructus diferre ſolent ab arbore, ex quo producuntur, ut inquit Servator. *Mathæi c.* 7. & gloſ. ait, quod filius eſt argumentum ambulans ſuper terram incontinentiæ Patris; cui congruit ipſa experientia; ſæpè enim, inquit Gozales *de filiis presbyteror. cap.* 1. *num.* 6. eventus docuit, filios non tantùm corporis ſubſtantiam à Parentibus, verùm & genium, affectionem, virtutes, & vitia accipere, undè benè Cicero *lib.* 6. *epiſt.* 6. *ad Cecinam*, ait, Filium eſſe imaginem animi, & corporis Patris; quare ſeditioſi milites apud Aquilejam, cum trucidaſſent Julium Maximinum Romanorum Imperatorem unà cum filio, conclamarunt, ex peſſimo genere, ne Catulum quidem relinquendum, ut refert Sextus Aurelius Victor in ejus vita, ad quod facit illud Juvenalis:

—— Expectas, ut non ſit adultera, Large,
Filia, quæ nunquàm maternos dicere Mœchos
Tam citò, nec tanto poterit contexere curſu,
Ut non ter decies reſpiret?——

Et Horatius:

Non imbellem feroces;
Progenerant Aquilæ columbam,

adeout, quemadmodum mali corvi, malum ovum, hoc eſt, nequiſſimorum nequiſſimi etiam ſunt filii, teſte Salomone *cap.* 3. *proverb.* ità Aquilæ, bonum ovum, Menoch. *lib.* 6. *præſumpt.* 58. *num.* 9. Juſtinian. *in l.* 2. §. *quæ omnia Cod. de vet. jur. enuclean.* ubi commendat Anatolium virum juris peritum, argumento ducto à peritia Majorum ſuorum, quod etiam advertit Herman. Kirchner. *de offic. & dignit. Cancellarii lib.* 3. *cap.* 3. *num* 3.

2 Ratio autem hujus tantæ ſimilitudinis erit fortaſsè, quia corpus, & anima, juxtà Ficinum, proportione quâdam harmonicâ ſibi invicem congruunt, motuſque corporis in animam, ſicuti & animæ in corpus facillimè, & vehementiſſimè penetrant. Hinc eſt, quod ad operationem animi maximè concurrit organorum qualitas, quarè narrant de illis duobus gemellis, adeò inter ſe ſimilibus, qui eodem tempore vitæ periodum clauſerunt, & ambo in Sanctorum Catalogum adſcripti fuere; de quibus habemus in Martyrologio, & notis Baronii.

3 Iſta verò organorum ſimilitudo præſumi poteſt in filiis, ex eo quod ipſos videmus, ſæpè faciem parentum, formamque referre, adeòut dicat Ariſtoteles *lib.* 2. *Polit. cap.* 2. ac Stobæus *ſerm.* 42. Garamantas, & ſuperioris Lybiæ Populos, qui privatim matrimonia neſciunt, & ob rejectam ex incæſti, laſcivientis luxuriâ caſtitatis diſciplinam, proprios liberos ignorant, ex ſimilitudine formæ dumtaxat agnoſcere, quam non leve filiationis argumentum eſſe, tenet etiam Rota *rec. par.* 6. *deciſ.* 314. *n.* 11. *& par.* 9. *tom.* 1. *deciſ.* 68. *n.* 8. *&* 9.

Cum ergò filii naturaliter ſequantur Parentum veſtigia , prout quoque teſtatur Fagnan. *in cap. urgentis, de hæret.* 4 *n.*11,hinc eſt, quod filii hæreticorũ beneficiis,& pẽſionibus Eccleſiaſticis ipſo jure privantur; id, quod deciſum fuit in Sacra Rota corã Peregr. *in Conchen. penſionis, die 6. Martii* 1598. revocante deciſionem Peñæ in eadem cauſa antehac emanatam , ut adnotant Fagnan. *loco cit. num.*31. *verſ. ſed poſtea*, Tondut. *quæſt.& reſol. beneficial. cap.4. num.2. p.*1. & tradunt Ventrigl. *prax. rer. notab. par.*1. *annot.*2. §. 3. *num.* 32. Fermoſin. *alleg. fiſcal par.*1. *alleg.*38. *num.*48. licet non deſint contrarium tenentes, ut,cæteris omiſſis , Campanil. *diverſor. jur. can. rubr.*11. *cap.*26. *num.* 21. Add. ad Rox. *de incompatib Regnor. part.*3. *cap.* 2. *num.*50. *tom.* 2. Paſtor. *de Benefic. lib.* 3. *tit.*19. *num.*2. ex piâ tamen conſuetudine inductum eſt , quod hujuſmodi filii ipſo jure non priventur, imò,quod abſque difficultate diſpenſationem conſequantur, teſte Baldello *de fide , & infidelit. lib.*1. *diſp.*53. de hac re latè P. del Bene *de offic. S. Inq. p.*1. *dub.*174. *coroll.*1. Hinc eſt etiam , quod ſpurii non poſſunt promoveri ad ordines Eccleſiæ ex ſuſpicione , ſcilicet in continentiæ Paternæ , quæ præſumitur quoque eſſe in filiis . Gonzalez *loc. cit.* Afflict. *deciſ.* 36. Clar. §. *final. q.* 21. *verſ.* 1.

5 Nec ob aliam cauſam tanti fit nobilitas , niſi quia , cum non poſſit eſſe à virtute ſejuncta , Tiraquell. *de nobilit. cap.*20. *num.* 21. præſumptionem inducit, quod etiam filii nobiles virtute Parentum reſplendeant , teſte Ariſtotele *lib.*3. *Reth. ad Theodoctem. cap.* 16. *Nobilitas*, ſunt ejus verba , *& educatio ad faciendam fidem adhibentur : veriſimile enim eſt, probos ex probis ; & benè educatum in probum virum non evaſiſſe* . Quin, ſi improbus eſt filius, vix reputatur optimos habuiſſe Parentes , quod innuit Homerus :

Non æques ipſe Pater fuerat tibi mehercle ,
Pæleus .
Non Thetis eſt Genitrix : Plaucum te protulit æquor ;
Aeriæque rupes, mens quod tibi dura, feroxque eſt .

6 Cum autem natura ſit magis ad vitia prona , fatendum erit , faciliùs improbum fore filium improbi,quàm probum filium probi, præcipuè , quia filius non tantùm Parentibus ſimilis reddatur à natura , verùm etiam ab eorum exemplo. Hoc enim filios excitat: Panorm. *in cap. venerabilis colum.* 2. *de præbend.* hinc Virgilius :

Ecquid in antiquam virtutem , animoſque viriles ,
Et Pater Æneas , & Auunculus excitat Hector ?

7 Porrò , ſi tanta eſt efficacia exempli Paternæ virtutis, ut excitet, ac corruptæ naturæ ad vitia prolabenti reſiſtat , quid operari poterunt criminum exempla , quę à Progenitoribus præbentur filiis , quos auctoritate regere , ac recto exemplo à teneris uſque annis inſtruere debent? miratur propterea Martialis, quod ebrioſi filia aquam biberet :

Miror , quod Baſſi filia potat aquam .

Et quàmvis negari nequeat , poſſe ex Therſitâ quoque Achillem oriri , prout de Baccho Ovid.

—— Potuit de Pellice natus
Vertere Mæonos , pelagoque mergere Nautas ;

Attamen , quia præſumptio adaptatur ei, non quod poteſt eſſe , ſed quod frequentiùs accidit , juxtà vulgatum Juriſconſultorum axioma , de quo Rot. *recent. par.* 3. *deciſ.* 126. *num.* 1. *in fin.* hinc , ſi malam Parentûm qualitatem , mala etiam filiorum educatio ſubſequatur, ut plerùmque accidit , ſuſpicio adverſus eoſmet filios non erit levis , non obſtantibus , quę ſubjungit Menoch. *d. præſumpt.* 58. *num.* 1. Simanch. *lib. Catholic. inſtit. tit.*50. *num.*11. & Alciatus , *de præſumpt. Præſumpt.* 24. *num.* 2.

PRÆLIMINARE VII.

Ex educatione .

SUMMARIUM.

1 *Ex malâ educatione oritur ſuſpicio .*
2 *In Sacrâ Scripturâ filiorum mala educatio valdè inculcatur .*
3 *Licurgi factum ad vim educationis oſtendendam .*
4 *Propter periculum malæ educationis filiorum non permittitur Catholicorum*

rum matrimonium cum Hæreticis. Urbanus VIII. quibus conditionibus permiſit Principi Catholico matrimonium cum fæminâ hæreticâ. ibid.

5 *An infans, invitis parentibus baptizatus, ſit eis reſtituendus?*

1 EX malâ educatione ſuſpicio quidem, nec levis, oritur: Nàm quemadmodùm Parentes concurrunt ad corporis productionem, ità educatio concurrit ad efformandum animum: Lactant. *lib. de opificio Dei, c.* 19. Abulenſ. *de optimâ politiâ, num.* 148. & Alciatus *lib.* 1. *præſumpt. cap.* 24. quos citat, & ſequitur Paramus *de orig. S. Inquiſ. lib.* 3. *q.* 9. *n.* 57. latè Merbeſ. *in Summ. Chriſt. diſſert.* 7. *qu.* 90. *quæſtiunc.* 2. Porrò non immeritò Divina Sapientia tantoperè
2 filiorum educationem Parentibus commendavit; inquit enim Eccleſiaſticus: *Filii tibi ſunt, erudi illos, & curva illos à pueritiâ eorum.* Et rursùs idem: *Qui docet filium, laudabitur in illo*; & mox *Equus indomitus evadet durus, & filius remiſſus evadet præceps.* Sic Paulus Apoſtolus: *Vos Patres*, inquit, *nolite ad iracundiam provocare filios veſtros, ſed educate illos in diſciplinâ, & correctione Domini. Quemadmodum enim* (ait Bernardin. Scodobius *in Autentic. pag.* 130. *num.* 3.) *obſtetrices manibus tenella infantium corpora effigiant, ità educatio mores componendo in primum virtu-*
3 *tis veſtigium collocat.* Id comprobavit Licurgus apud Plutarch. *de liberorum educ.* Is enim duos Catulos jiſdem prognatos canibus, diversâ omninò ratione educavit; alterum delicatum, & luxurioſum; alterum indagini, & venationibus aptum reddens, & deinceps, cum frequentes in concionem Lacedæmonii cõgreſſi fuerint: *Magnum*, inquit, *Spartani ad virtutem concipiendam momentum adfert educatio, quod ego vobis jam nunc commonſtrabo*; ſimulque duos iſtos Catulos productos (poſitâ in medio patinâ, & lepore) dimiſit, quorum cum alter illicò leporem, alter patinam peteret, neque etiamnùm aſſequerentur Lacedæmonii, quid ſibi Catulis illis oſtendendis vellet: *Hi*, inquit, *jiſdem nati Parentibus, diversâ educati ratione, ventri alter deditus; alter venaticus, evaſerunt.*

4 Propter igitur hujuſmodi periculum malæ educationis, non permittitur Catholico matrimonium cum hæreticâ, & è converſo: Concil. Eliberit. *cap.* 4. *&* 5. Mattheu *de re crimin. cap.* 56. *num.* 8. Solorzan. *de jure Indiar. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 5. *à num.* 10. Roxas *de incompatibil. Regnor. par.* 3. *cap.* 3. *per tot.* Etſi Urbanus VIII. illud permiſit Duci Neoburgico Vvolfango cum filiâ Bipuntinâ hæreticâ, inter alia voluit, quod ipſe ſub *verbo Principis* promitteret, prolem tàm maſculinam, quàm fœmineam ex eo matrimonio edendam, ſtatim ac nata eſſet, piis, & exploratæ probitatis, ac Catholicæ Religionis zelo præſtantibus viris tradere, qui eam à Catholicis nutricibus ali, & in dies catholicè educari, & in eâdem Fide Catholicâ inſtrui, omni ſtudio curarent; & hæc ſeorſim à Principe matre, & hæreticorum ſemper omni converſatione
5 ſemota. Undè reprobanda eſt Calderini opinio, qui *conſ.* 3. *de Judæis* ait, puerum infantem, baptizatum invitis Parentibus, illis eſſe reſtituendum, prout eum repobat Riciull. *de jur. perſon. lib.* 2. *cap.* 34. *per tot.* Nàm dato, quod puer Judæus baptizetur invitis Parentibus, quod utique eſt illicitum, dummodò non adſit caſus, de quo Solorzanus *de jure Indiarum, tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 14. præſertim, quoties eſt perſona privata, qui eos baptizare intendit: D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 10. *art.* 2. Suarez *in* 3. *q.* 68. *art.* 10. *diſput.* 25. *ſect.* 4. Tonell. *manuduct. infidel. ad fid. concluſ.* 2. *nu.* 1. Solorzan. *d. lib.* 2. *cap.* 17. *nu.* 32. ubi ait ex doctiſſimo Navarro, quod ſi contingat, patrem infidelem mori, non poſſit ejus filius infans baptizari reluctante matre, quàmvis ejus avus paternus ſuperſit ad chriſtianam fidem converſus, qui inſtet, nepotem penès eum educari, & baptizari debere. Quod tamen non ſubſiſtit, dum petente Avo Chriſtiano, baptizandi ſunt nepotes infantes, etiam reluctante Patre, ſeu matre hæbreâ, ut latè docent Gratian. *diſcept. for. cap.* 977. Paitell. *expedit. civil. expedit.* 66. *in annot. n.* 38. & latiſſimè Tonell. *manuduct. ad fid. cap.* 8. *per tot.* & ſignanter *num.* 13. ubi ſic Romæ pluries judicatum refert. Sed etiàm reluctante Avo paterno, nepotes ad inſtantiam Avi materni baptizari

zari poſſunt, eâdem ratione, quod ſicuti mater poteſt baptizare communes filios invito Patre, ita Avus maternus baptizare poteſt communes nepotes, invito Avo paterno, ut proſequitur Tonell. *loco cit. num.* 16. *& ſeqq.* Dato, inquam, quod puer hæbreus invitis parentibus baptizetur, nunquàm eſt reſtituendus, etiam præſtitâ cautione de exibendo filio, cùm pervenerit ad ætatem legitimam; & quod interim non deteſtabitur fidem Chriſtianam, quemadmodum declaratum fuiſſe Romæ, teſtatur Ricciul. *loc. cit.* Nimium enim facile eſt puerilem animum falſis dogmatibus imbuere; quare per Concilium Toletanum filii baptizati, à patrùm infidelium poteſtate, & conſortio liberantur, ne illorum iterum involvantur erroribus: Solorzan. *ubi ſuprà lib.* 3. *c.* 3. *n.* 12. Carol. Ant. de Lucc. *ad diſcept.* Gratian 978. *ſub n.* 6. Vrſill. *ad Afflict. deciſ.* 151. *num.* 9. Imò Platoni nec placuit, ut à nutricibus narrarentur Infantibus fabulæ, quæ cum ſe in tenellos, ut ait Cicero *lib.* 1. *&* 4. *Tuſcul. quæſt.* inſinuent animos, vix unquàm funditùs poſſunt evelli, ex quo tot præjudicia ad inquirendam, & agnoſcendam veritatem eveniunt: laudandæ propterea ſunt illæ duæ genitrices potentiſſimæ, altera Honorij Imperatoris, altera Henrici III. Galliarum Regis; de illâ namque cecinit Claud. *Panegyr.* 4. *ad Honorium*.

Ipſa Quirinali partum te cinxit amictu
Mater, & ad primos docuit reptare curules.

De hac autem poſtremâ memini me legiſſe *in vitâ Cardinalis Moroſini. Italico Idiomate conſcriptâ*, quod cùm ejus Filius Henricus III. adhuc puer, quadam occaſione ſermonem habuiſſet cum quibuſdâ Hugonottis, ipſum alapâ percuſſit, ex quo inſurrexit in Reali animo infantis avverſio adversùs hujuſmodi acatholicos, quam nunquam depoſuit.

PRAELIMINARE VIII.

Ex vitâ anteactâ.

SUMMARIUM.

1 *Suſpicio inducitur ex vitâ anteactâ propter malum habitum.*
2 *Malus habitus adauget naturalem ad vitiorum propenſionem.*
3 *An in nobis mala inclinatio reperiatur?*
4 *Quilibet debet præſumi innocens, niſi præſumptio ſit in alterius præjudicium.*
5 *Ad eliciendum judicium ſuper aliquo, ſpectari debet vita anteacta.*
6 *Regula ſemel malus &c.*
7 *Ex vitâ anteactâ oritur ſuſpicio reſpectu cujuſcumque criminis.*
8 *Ex vitâ anteactâ inſurgit ſuſpicio tàm reſpectu præteriti, quàm futuri criminis.*
9 *Suſpicio ex præteritâ vitâ ad futuram oritur tantùm in eodem, vel ſimili genere criminis.*
10 *Aliqualis etiam oritur ſuſpicio in diſſimili crimine.*
11 *Quando crimen eſt per naturam ſuam alterabile cum tempore, ex præterito non oritur ſuſpicio ad futurum.*
12 *Neque oritur ſuſpicio, quando adeſt triennalis reſipiſcentia.*

1 EX vitâ anteactâ inducitur ſuſpicio, cum ex eâ producatur habitus
2 malus: Clarè hoc ſcripſit Gregorius Magnus Maximiano Epiſcopo Syracuſano his verbis: *Quia ex tranſactâ in te vitâ didicimus, quid etiam de tuâ ſubſequenti converſatione præſumamus*.

Haud obſcurè veritatem eamdem indicavit Stobæus *ſerm.* 44. *Sic in omnibus judiciis ſemper præteritam vitam conſiderare oportet, tùm in illis cauſis maximè, in quibus vita ipſa accuſatur*.

Meritò proindè ex præterito ad futurum efficax argumentum deſumitur: *cap. litteras in fin. cap. cum in juventutem, de præſumpt.* S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 49. *art.* 1. ait: Interrogationi, quid eſt, quid erit, reſponſum damus: *Quod fuit*. Ratio eſt, quia malus habitus adauget naturalem ad vitiorum promptitudinem, & inclinationem, de quâ *in c. omnis ætas* 12. *quæſt.* 1. Ariſtoteles *in* 2. *Ethic.* & D. Thomas. 2. 2. *quæſt.* 166. *art.* 2. *ad* 3. ubi ait, quod, ut homo efficiciatur ſtudioſus, opus eſt, ut caveat ab his, ad quæ natura maximè inclinat; imò ſi admittere velimus, non reperiri in nobis hanc malam inclinationem, prout contendit probare Menoch. *lib.* 5. *præſumpt.* 1. *à nu.* 7. *uſque ad* 16. adhùc oriretur ex

vitâ

vitâ malè ante actâ ſuſpicio, quemadmodùm ipſe tenuit *ibid. num.* 32. *& præſumpt.* 32. *num.* 1.

3 Ego autem negarem id, quod Menochius omnibus nervis nititur probare, malam ſcilicet inclinationem in nobis non reperiri: Fateor, naturę principia eſſe talia, ſecundùm quę, opitulante Deo & ipſam felicitatem naturalem aſſequi poſſumus, juxtà D. Thom. 1.2. *quæſt.* 62. *art.* 1. Fateor pariter, apud aliquos receptam eſſe Durandi opinionem *in* 2. *ſent. diſt.* 31. *quæſt.* 3. quâ habetur, peccatum originale, non ſecùs ac actuale, non eſſe in eſſentiâ animæ, ſed in potentiâ ſolâ: Fateor tandem, copioſam fuiſſe Chriſti Redemptionem, ut reſtituti, quemadmodùm ait Menochius *ibidem num.* 12. verè dicamur primævo ſtatui bonitatis.

Negari tamen non poteſt, nos adhuc eſſe veluti Centauris ſimiles, habenteſque legem in membris noſtris, ut Apoſtoli verbis utar, repugnantem legi Dei, quarè Div. Ambroſius, liberum Arbitrium, quale nobis hodie eſt, vulneratum vocat; quinimò & illud claudicare, ait Auguſtinus apud Pallavic. *hiſt. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 5. Hinc ſcripſit
4 Stobæus *ſerm.* 44. *Cogita connatum eſſe hominibus peccatum.* Atque Metrodones apud eumdem *ſerm.* 14. *lethale venenũ generationis nobis omnibus infuſum eſſe.* Hanc ad malum pronitatem unuſquiſquè noſtrorum in ſe experitur, & per primum peccatum humana natura corrupta fuit: *Geneſ.* 8. *& cap. omnes* 12. *quæſt.* 1. ubi referuntur verba Concilii Toletani quarti *cap.* 23. Omnis ætas ab adoleſcentiâ in malum prona eſt. Verùm quia hujuſmodi propenſio non eſt tanta, quominùs rectè operemur, licet aliquo cum labore, hinc eſt, quod cum ſuſpicari de aliquo, de cujus vitâ anteactâ nihil conſtet, ſit ei in præjudicium, debemus ſemper quemlibet præſumere innocentem, dummodò non agatur de alterius præjudicio; nam tunc non præſumitur quis bonus: Menoch. *ibid. n.* 19. & S. Thomas 2.2. *q.* 70. *art.* 3. *in reſponſ. ad* 2. cujus verba lubet huc adferre: *De quolibet præſumendum eſt bonũ, niſi appareat contrarium, dummodò non vergat ad periculũ alterius, quia tunc adhibenda eſt cautela, ut non de facili unicuique credatur.*

5 Ad eliciendũ igitur judicium, in primis ſpectanda ſunt (inquit Quintilianus *lib.* 5. *inſtitut. Orator. cap.* 10.) anteacta, dictaque: Ex præteritis enim æſtimari ſolent præſentia, cui conſonat illud Ciceronis *in orat. pro Aulo Cluentio: Perindè, ut opinio eſt, de cujuſque moribus, ità quod ab eo factum ſit, exiſtimari po-*
6 *teſt*; undè effluxit regula, quod ſemel malus, ſemper præſumatur malus: *cap. ſemel malus, de regul. jur. in* 6. *& l. non omnes* §. *à Barbaris, ff. de re milit.* ubi, ſimiles malè anteà ſe geſſit in militiâ, de eo ſuſpicari poſſumus, quod in futurum malè quoque ſe gerat: Param. *de orig. S. Inquiſ. lib.* 3. *q.* 9. *num.* 60. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 32. *per tot.* Maſcard. *de probat. vol.* 2. *concluſ.* 1003. *n.* 37. Mattheu *de re crim. cap.* 36. *num.* 32. Carer. *in pract. crimin. pag.* 61. Petr. Pecc. *in reg.* 8. *num.* 3. Latè Chriſtoph. Cruſius *de indiciis delict. par.* 1. *cap.* 104. & Nicol. Everhard. *in loc. argumentor. legal. loc. à tempore ad tempus.*

7 Hæc autem ſuſpicio, quæ juris appellari poteſt, ad tradita per Menoch. *ibidem num.* 17. inſurgit reſpectu cujuſcumquè criminis; undè qui ſemèl fidem non obſervat, obnoxius eſt ſuſpicioni, quod inpoſterùm eam non ſit ſervaturus: Bald. *in l. Cornelia ff. ad S. C. Sylla, & in l.* 3. *C. de Epiſc. audien.* Hinc eſt etiam, quod qui ſemel eſt falſarius, credatur futurus talis: Aretin. *in leg. ſi ex falſis, & l. penult. C. de tranſact.* & qui homicidium commiſit, reputetur occidiſſe eum, cujus homicida ignoratur: Alciat. *in tract. de præſumpt. præſumpt.* 7. *num.* 5.

8 Et inſurgit reſpectu tàm præteriti, quàm futuri criminis. Quò ad præteritum, tenet Alciatus *in tract. de præſumpt. præſumpt.* 9. Everhard. *ubi ſuprà num.* 19. & propterea Vidua fornicatrix creditur idem feciſſe vivente Marito. Hujuſmodi ſuſpicio tamen levis aſſeritur à Maſcard. *dict. concluſ.* 1003. *numer.* 17. ac tali pacto concordantur opiniones hac in re inter ſe diſcordantes: Nam ex notitiâ ſimilis perpetrati criminis negari nequit, oriri quamdam ſuſpicionem, tametſi levem, ex eo quod, ſi crimen aliud fuiſſet peractum, utiquè de

eo

eo apparuiſſet poſt aliquod tēporis ſpatium, undè non eſt efficaciter ſuſpicandum. Præterquàm quod in occultis accipere debemus interpretationem in meliorem partem: *Cap. ſi omnia 6. qu. 1. & cap. ex tua, de Sortileg.* Quò ad futurum probat Everhard. *loco cit. num.* 18. Maſcard. *ubi ſuprà num.* 44. & Menoch. *d. præſumpt. 32. num.* 44. & 45. his tamen limitationibus.

9 Prima eſt, quod talis ſuſpicio non procedat, niſi in eodem genere criminis: Maſcard. *ibid.* Barboſ. *in regula, qui ſemel, num.* 8. Petrus Pecch. *in ead. reg. num.* 7. vel illi ſimili, & cum quo connexitatem, ſcù dependentiam habeat: Menoch. *dict. præſumpt. 32. num.* 23. & 24. Farinac. *in praxi criminali quæſt.* 23. *num.* 3. Ratio eſt, quoniam à ſimilibus fieri poteſt argumentum: Jacobus Aretinus *apud Bartol. in l. Caſſius num. 2. ff. de Senat.* ſcribens, quod ſemel malus in unâ re, ſemper præſumitur mala facere in aliâ, & ſimili: Mechov. *lib. 6. Philoſophiæ Paræn. cap.* 1.

10 Cæterùm qui malus eſt in uno, habet non modicam præſumptionem contra ſe, quod malus ſit in aliis, licèt diſſimilibus; quoniam unum peccatum eſt cauſa alterius, ſecundùm illud *Pſalm.* 124. *Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem*: Quibus in verbis Regius Vates vocavit peccata, *obligationes*, quaſi quod primum peccatum de ſe obliget ad aliud, ſcribente etiam S. Greg. *lib.* 25. *Moral. cap.* 13. *Peccatum, quod per pœnitentiam citiùs non deletur, peccatum eſt, & cauſa peccati*. Cecinit Juvenalis.

Quis ——
Peccandi finem impoſuit ſibi? Quando recepit
Ejectum ſemel attritâ de fronte ruborem?
Quiſnam hominum eſt, quem tu contentum videris uno
Flagitio?

Videas D. Th. *part. 2. quæſt. 75. artic. 4.* ubi oſtendit, quod unum peccatum eſt cauſa alterius, & D. Aug. *Ennarrat. in Pſalm.* 57.

11 Secunda, quod non procedat, quoties crimen ſit per naturam, ſeù ætatem alterabile, ut de crimine libidinis in juvene non præſumendo in jam facto ſene: Menoch. *ibidem, nu.* 43. & *lib. 6. præſumpt. 37. n.* 35. ubi hoc caſu præſumi (ceſſante cauſâ) voluntatis mutationem, quia illecebræ carnis in ſene deficiunt, & ſenectus futuræ incontinentiæ ſuſpicionem aufert. Attendantur verba Pelagii Papæ ad Epiſcopū Florentinū, quæ referuntur *in c. Fraternitatis diſt.* 34. *Et ætas iſtius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferre dignoſcitur*. Suffragatur Seneca *declamat.* 2. ibi: *Adoleſcens luxurioſus peccat; ſenex luxurioſus inſanit*. Ratio hujus eſt frigiditas, quæ (ut inquiunt Galenus. *lib.* 5. *de ſanitate tuenda*, & Ariſtot. *lib.* 7. *hiſtor. animal. cap.* 3. *in fine*) ſenilis corporis ſtatum comitatur. Imò etiam loquendo de aliis vitiis, avaritiâ exceptâ, nequit ſuſpicari hominem ſenem malum eſſe ex eo quod in juventute malus fuerit: Etenim ſenex habet majus motivum probitatis, ſcribente S. Cypriano: *Plus omnibus religioni operam dare, ſenibus convenit, quos præſentis ſeculi florida ætas tranſacta reliquit*. Quarè S. Amb. relatus *in cap. inſolicibus de pœnit. diſ.* 3. videtur docere, in ſenibus pœnitentiam præſumi. Tunc enim maximè urgemur, ait, cum caro cedit. Democriti vox erat apud Stobæum *Serm.* 212. *Robur, & forma corporis bona ſunt; ſenectus autem flos temperantiæ, & prudentiæ*. Æſchines apud eundem *ibid. Senectus juſtior eſt juventâ*.

Tertia, quod locum non habeat, quando, qui malè vixerit, jàm reſipuerit, ſaltem per triennium: Maſcard. *dict. Concluſ.* 41. Menoch. *dicta præſumpt. 32. nu.* 30. & antè iſtos, Salicet. *in l. ſi fidejuſſor. §. fin. ff. quiſatiſd. cogat.* Alciat. *de præſumpt. 3. n. 3.* Jalon. *in l. ſi priùs n.* 42. *ff. de nov. oper. nunciat.* Tuſch. *concl. 28. n.* 24. Ubi ſcribit, quod ſi quis probaret bonam famā per trienniū, probaret emendationem: Roman. *Conſ. 236.* Et ratio eſt, quia per triennii lapſum præſumitur quis de malo effectus bonus, & de crimine emendatus: Gomez. *in Regula Cancell. in Reg. de Trien.* Farinac. *cit. num.* 27. & alii plures, & præſumptio una tollitur per aliam: *l. eum qui, C. de Epiſc. & Cler. cap. abſit* 11. *quæſt.* 3.

Addit Menoch. *nu.* 41. prædicta procedere, dummodò poſt pœnitentiam

non

non sit relapsus. Imò sufficere, quod quem simplicitèr pœnituerit, dummodo hoc appareat per aliquem actum non æquiuocum.

PRAELIMINARE IX.

Ex Dictis.

SUMMARIUM.

1 *Ex malè dictis oritur suspicio.*
2 *Dolus ex malè dictis quando arguiatur?*
3 *Crimen falsi quando suspicari possit in instrumento.*
4 *Homicidium suspicari licet in eo, qui mortem occisi antè tempus nunciavit.*
5 *Suspicio oritur ex dictis tùm prolatis, tùm scriptis.*
6 *Dicta, vel scripta, ut suspicionem inducant, non debent esse æquivoca, nisi prolata sint à Viro malæ famæ.*
7 *Suspicio ex dictis liberis, & claris debet oriri.*

1 EX malè dictis oriri sospicionem, testatur ipsa sermonis definitio, quam Julius Scaliger *de caus. linguæ lat. lib.* 1. *c.* 4. in medium exhibet, dùm ait, esse dispositionem vocùm ad interprætandum animum: Declaratur ergò animus, & dicitur talis, qualem prolata verba significant, vt quoque habetur *in l. Labeo* §. *Servius fatetur, ff. de suppellectile legata* late Eymer *in* 3. *part. direct. in tit. de signis, & indiciis exterioribus, & ibid.* Peña *comm.* 24. *vers. verum vos, & vers. illa facta* Albertinus *de agnoscend. assert. quæst.* 3. Paramus *de orig. Sac. Inqu. lib.* 3. *q.* 9. *à num.* 87. Sess. *decis. Aragon. vol.* 4. *decis.* 450. *num.* 2. unde rectè orationem appellauit Cic. *in* 1. *de legibus* mentis interpretem, cui consonat, quod dixit Bald. *in c. Mandatum, in princ. de rescript.* mentem scilicèt esse radicem verborum, & substantiam primam: Cor esse Imperatorem linguæ, & sub jugo mentis, verba consistere, tamquàm sub proprio originali: Ob id antiquitùs *Loquere, & cognoscam te*; quod aliis verbis exprimit illud Euang. *Loquela tua manifestum te facit*. Immò, iuxtà Cassiod. *lib.* 3. nullum reperiri potest ma-jus mentis nostræ testimonium; quàm qualitas inspecta verborum, quæ multipliciter considerari potest: Animadvertendum enim est, an reus de facti veritate rogatus varius sit, incenstans, titubans: Christof. Crusius *De indiciis delict. par.* 1. *cap.* 13. *per totum*, vbi variatio, & titubatio vocantur signa malæ conscientię; Item, an ejus sermo soleat esse mendax; nàm, vt ait D. Chrisost; *Homo mendaciis deditus, nil, nisi pravum, & pessimum excogitare potest*: latè Crusius *ubi supra cap* 34. similiter, an ipse aliquod malum minitatus sit, quod posteà subsequatur, iuxta eundem Crusium *loco citato cap.* 35. vbi, quod minæ ad torturam indicium faciunt. An pariter in sermone soleat esse maledicus: siquidem maledici, & obtrectatores præsumuntur ad peccandum proniores, ut prosequitur Crusius, de quo suprà, *cap.* 29. Animadvertendum est etiam, an reus ante delicta alicui in aurem locutus sit; nám si homo, cui insusurravit, paulò post delinquat, inde indicium ad torturam depromi, ait ex Baldo, & Pecc. idem Crusius *dicta par.* 1. *cap.* 58. *n.* 8.

Benè igitur ex malè dictis inducitur suspicio, itaùt credi possit quodcumque crimen commissum, prout verba præseferant.

2 Si enim intelligimus de dolo, vtique arguitur ex dictis falsitatem continentibus *l. si quis affirmaverit*, §. 1. *& l. quod venditor, ff. de dolo*, Mascard. *de probat. concl.* 531. *num.* 19. *&* 76. quarè impetrans rescriptum, expressis falsis qualitatibus, dolosè id egisse præsumitur: Crauett. *in cons.* 282. *num.* 8., oprtet tamen, ut inferatur ex hujusmodi dictis dolus, quod mendax consequatur aliquod commodum. Ruin. *cons.* 29. *num.* 9. *lib.* 1. Si loquimur de crimine simoniæ, ejus suspicio dubio procul oritur ex dictis, quibus resignans expressè protestatur, se resignare ad commodum alterius, & valdè instat, ut illi conferatur Beneficium, Cassador. *decis.* 2. *num.* 5.

3 Si sermo sit de crimine falsi, maximè licitum erit suspicari, illud adesse in instrumento, quando quis asserit in judicio, nolle uti ipso Instrumento eâ de re confecto, sed velle probare testi-

bus:

bus : Corn. *in Conſ.* 223. *col.* 2. Crau. *in conſ.* 134. *num.* 3. & 31.

4 Tandem ſi intelligatur de homicidio, certum eſt, rectè nos ſuſpicari, illum eſſe ipſius conſcium, qui antè tempus veriſimile, quo fama verè potuit ibi pervenire, mortem nunciavit occiſi. Ripa *lib.* 1. *reſponſ. cap.* 16. *num.* 3. Quâ in re egregiam habemus Ciceronis authoritatem pro Sexto Roſcio Amerino; *Occiſus eſt*, inquit Tullius, *à cœna rediens; nondùm lucebat, cum Ameriæ ſcitum eſt. Quid hic incredibilis curſus? Quid hæc tanta celeritas, feſtinatioque ſignificat? Non quæro, quis percuſſerit; nihil eſt, Glauſia, quod metuas; non excutio te, ſi quid fortè ferre habuiſti, non ſcrutor: Nihil ad me arbitror pertinere, quoniam cujus conſilio occiſus ſit, invenio; cujus manu percuſſus ſit, non laboro.* Idcircò, ſi quis manifeſtet alicui, imminere magnum periculum, quod ſubſequatur, dicitur conſcius delicti, & punitur eâdem pœnâ, quâ plecteretur, ſi delictum perpatraſſet, juxtà Bartoli ſententiam, propter quam tamen ipſius Bartoli animam in inferno cruciari, aſſeruit Baldus, ut videre eſt penès Cruſ. *de indiciis delict. par.* 1. *cap.* 58. *num.* 13.

5 Nec intereſt ad inducendam ſuſpicionem, an hujuſmodi dicta ſint tantummodo prolata, vel ſcriptis exarata: ſcriptura enim eſt quid accidentale, nec ſermonis ſignificationem variat, & propterea tàm oritur ſuſpicio, quod Uxor ſit ulterium commiſſura, ex eo quod oretenus proferat verba impudica erga aliquem, quam ſi per litteras amatorias quid ſimile ſcribat, ut probant Cruſ. *de Indic. delictor. par.* 2. *cap.* 7. *n.* 7. De Amen. *de delict. tit.* 4. §. 4. *num.* 11. & Sperell. *deciſ.* 136. *num.* 29.

6 Oportet tantùm, quod hujuſmodi dicta non ſint æquivoca, quibus non inducitur criminis ſuſpicio; & quod non oriatur ex ipſis præſumptio hæreſis, cum ipſa ſumenda ſint in ſenſu Catholico, dixit Caſtropal. *oper. moral. p.* 1. *tract.* 4. *diſput.* 3. *punc.* 3. *num.* 4. niſi mala fama loquentis aliter ſuadeat, quia propoſitio ambigua Viri bonæ famæ non eſt interpretanda in ſenſu hæretico. Tondut. *reſol. beneficial. cap.* 34. *nu.* 7. Aptiſſimum apud Ludouicum Bail. *in ſum. Concil. to.* 2. *p.* 76. *col.* 2. habemus exemplum in Liberio Summ. Pont. Hic enim approbavit formulam fidei à ſemi-arrianis in Syn. Sirmien. confectam, in quâ, ſuppreſſo nomine *conſubſtantialis*, filius Dei dicebatur, *Patri ſimilis*: Porrò ly *ſimilis* verbum ambiguum eſt. Hinc à Semiarrianis Hæreticis prolatum excludere intelligebatur conſubſtantialitatem Filii cum Patre; At ſecus à Liberio Papa pronunciatum, qui ſemper fuerat, & erat tunc Catholicus, quidquid crocitet Maimburgus.

Non obſtat quidquid dicat in contrarium Card. de Lugo *de virt. fid. Divinæ, diſp.* 14. *ſect.* 2. *num.* 9. nempè quod re verâ talia verba ſuſpicionem inducant, quia per accidens eam occultant. Neſcio enim quo jure dici poſſit, quod per accidens occultent, dùm requiruntur verba certa, & univoca ad detegendam hæreſim, & ratio eſt, quia ea interpræ-tatio, quæ referri poteſt ad delictum, refert ad non delictum. Burſat. *conſ.* 278. *num.* 6. *lib.* 3. Tondut. *reſol. beneficial.* 34. *num.* 7. *in fine*, Paul. Chriſtin. *deciſ. Belgic. tom.* 1. *deciſ.* 97. Sperell. *deciſ. For. Eccleſ.* 175. *num.* 1.

7 Oportet etiàm, quod ſint libera, clara, & ideò non ſignis, quæ ſint imperceptibilia, notata; non fatua, ſed ſignificatiua eorum, quæ ſunt in animo, ad hoc ut inducant ſuſpicionem criminis; tametſi ad inferendam ſuſpicionem inſaniæ requiratur, ut ſint inordinata, & fatua. *c. legimus* 93. *diſtinct.* ac interrogationibus, vel ſibimet parùm cohærentia, Alex. Rauden. *in comment. de Analogis, cap.* 30. *num.* 39. Quamobrem legimus apud Gonguinum *lib.* 9. *hiſt. Franc.* Carolum VI. Galliarum Regem, cum inſanire incepiſſet, verba parùm ſibi cohærentia, atque inordinata loqui conſueviſſe.

PRAELIMINARE X.

Ex factis.

SUMMARIUM.

1 *Suſpicio ex facto plus validior, quàm ex dicto.*

2 *Facta dupliciter conſideranda, vel ut antecedentia, vel ut conſequentia.*

3 *Ex factis antecedentibus oritur ſuſpicio.*
4 *Item ex factis conſequentibus.*
5 *Facta, ut ſuſpicionem inducant, debent eſſe univoca.*

1 INter ſuſpicionis cauſas hucùſque allatas nulla major, quàm ea, quæ ex dictis habetur; ſupereſt alia adhuc validior, & eſt, quæ ex factis: Quippè plus facto, quàm verbis mens declaratur *c. delicti filii, il ſecondo, de appell.*, & ibi Dec. *in 2. notab.* Albertin. *de agnoſcend. aſſert. quæſt. 3. num. 7. & quæſt. 30. num 2.* Zanchin. *de hæret. cap. 22. num. 7.* Seſſ. *deciſ. 440 num. 8. & deciſ. 450. nu. 2. vol. 4.* Param. *de orig. Inqu. lib. 3. quæſt. 9. à num. 90.* qui plures citat; nam cum notitiæ eorum, quę intrinſecùs extant, ex extrinſecis hauriantur. Specul. *in tit. de advocat. §. 5. verſ. idem non videat*, & inter extrinſeca nil facto aptius animum patefaciat, quoniam ad illud peragendum majora requiruntur, juremeritò propterea facta dicuntur principaliter apta ad declarandum animum facientis Johann. Borcholten. *in Pandect. de acquirend. vel amittend. poſſeſſ. comment. cap. 3 pag. 85.* & quidem nonne ſuſpicaremur, malè de fide ſentire eos, quos videremus ad aras idolorum thus incendere; dæmones colere, & invocare; ab illiſque reſponſa petere? Param. *ubi ſupra.*

2 Porrò duplicitèr conſiderari poſſunt facta vel uti antecedentia, vel uti conſequentia; ſivè vel uti præparatoria, vel uti acceſſoria, cum illa antecedant, hæc ſubſequantur crimen, ſeu factum principale. Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 3. n. 2.* Ex factis antecedentibus oritur ſuſpicio ejus criminis, quod
3 illa proximè ſubſequitur. Bartol. *in l. 2. n. 5. ff. de juriſdict. omn. judic. & in l. ambitioſa 22. ff. de Decretis ab ordin. fact.* Hinc ſi quis arma, ſcalas, & alia inſtrumenta ad delinquendum apta, & idonea ſibi comparaverit, vel fabricaverit, & in vicinia ſubſequutum ſit homicidium, vel adulterium, indicium contra emptorem exoritur, Chriſtof. Cruſius *de indic. delict. part. 1. cap. 16. num. 1.* Narrat proindè Blanc. *de indic. in l. fin. n. 6. ff. de qq.* ſe vidiſſe, quod quidam fecerit experientiam ſuper arma-turâ cum pugione an pertranſiret? qui die ſequenti hominem occiderat, & ſubdit, quæſtioni ſubactum fuiſſe confeſſum, quod ideò pupugiſſet armaturam, quò periculum faceret, an pugio etiam per oſſa humana tranſiturus eſſet.

4 Quod dictum eſt de factis antecedentibus, ſeu præparatoriis, idem dicendum de factis conſequentibus, ex ipſis ſcilicet oriri ſuſpicionem ejus criminis, quod illa tanquam ſignum immediatè antecedit. Idcircò præſumitur reus, qui confeſtim poſt patratum maleficium fugit, & per loca invia, & inſolita cucurrit. Bartol. *in l. 1. ff. de bon. eor.* Cothman. *reſponſ. 1. num. 743. paſſim vagante*, Cruſius, *de quo ſuprà, cap. 11.* Sic etiam dicitur oriri indicium adversùs eum, qui reum criminis malitiosè celat, maximè quoties occultator viſus ſit præſens reo, quando delictum perpetravit, idem Cruſ. *loco cit. cap. 19.*

5 Quemadmodum autem ſuperiùs explicatum eſt de dictis, ita quoque dici debet de factis, ſcilicet oportere, illa eſſe univoca, & talia, ut ipſa per ſe importent crimen: Ugolin. *de Cenſur. Papæ reſer. 2. part. cap. 1. §. 1. num* 17. Sanchez *ad præcept. lib. 2. cap 8. num 7.* Alberghin. *Man. cap. 2. num. 2.* apud quos habetur, oportere, actus hæreſis ſuſpicionis inductivos eſſe tales, ut, qui eos exercet, communiter reputetur hæreticus. Hinc eſt, ex actibus indifferentibus non induci criminis ſuſpicionem, proùt in terminis hæreſis firmant Sayr. *in Thæſaur. tom. 1. lib. 3. cap. 4. num. 26.* Del Bene *de offic. S. Inquiſ par. 1. dub. 12. num. 5.* Tondut. *reſol. beneficial. par. 1. cap. 34. num. 7.*

PRAELIMINARE XI.

Ex Amicis.

SUMMARIUM.

1 *Ex Amicis improbis oritur ſuſpicio.*
2 *Ratio, quia inter diſſimiles rara eſt concordia.*
3 *Ariſtotelis dictum: Amicus non eſt aliud, quàm una anima in duobus corporibus.*
4 *Amicus ſufficit Amici mores ſuis ſimi-*

les reddere, Ferdinandi Imperatoris dictum.

5 *Faciliùs vitiâ, quam virtutes amicitiâ acquiruntur.*

6 *Catholicorum egregia exempla in Hæreticis evitandis.*

7 *Ex omnibus actibus amicitiæ oritur ſuſpicio.*

1 EX amicis improbis inducitur etiam ſuſpicio; Nam Regius pſaltes canit: *Cum Sancto Sanctus eris, cum electo electus eris, & cum perverſo peruerteris.* Cui Salomon conſonat dicens: *Qui cum ſapientibus graditur ſapiens erit, amicus ſtultorum ſimilis efficietur.* Ad idem facit Euripidis ſententia in Phœnice, qui ait: *Mala improborum conſuetudo ſui placet, is, qui fiet vir, non rogo, ſciens ſodalium illum convenire moribus.* Nec prætereundum eſt Theognidis monitum à Platone in Memnone, & à Xenophonte in convivio relatum,

Juſta docent juſti: pravis convixerit antè
Quæ fuerat probitas, protinùs effugiet.

Unde Obſopæus in ſuo poëmate *lib.* 1. *pag. mihi* 8.

A ſociis de te ſubjurgit opinio vulgi;
Fama perit pravo clara ſodalitio.
Ergo graves tibi junge viros, tibi junge modeſtos,
Si famam claræ nobilitatis amas.

2 Ratio eſt, quia, ut ait idem Obſopæus: *Inter diſſimiles rara eſt concordia*; nam, ut inquit Plato, *pares cum paribus jucundiſſimè congregantur*; & communi adagio dici ſolet: *Amicus eſt alter ego*; Immò etiam: *Anima eſt magis ubi amat, quàm ubi animat*: Quam ſententiam
3 videtur quoque protuliſſe Ariſtoteles, quando interrogatus, ut refert Diogenes Laert. *in ejus vitâ pag. mihi* 277. reſpondit, *Amicum nil aliud eſſe, quàm vnam animam in duobus corporibus habitantem*; Quare benè Saluſtius: *Idem velle, atquè idem nolle, ea demùm firma amicitia eſt.* Talis fuit illa Ciceronis, cujus Amici pari doctrinâ excellebant, quemadmodum ipſe fatetur, inquiens: *Quùm quotidiè mecum haberem homines doctiſſimos.* Immo idem Tullius plus diligebat Pomponium Atticum, quàm Q. Atticum ſibi affinem, ut indicari poſſit (ſunt verba Cornelij *in Vita Pomponii*) plus in amicitiâ valere ſimilitudinem morum, quàm affinitatem: Rectè igitur à malâ voluntate unius amici, inferri poteſt ad voluntatem alterius, Chriſtof. Cruſ. *de indiciis delictorum par.* 1. *cap.* 8. *per totum*,

4 Alia accedit ratio, amicum ſcilicet ex ſe ſufficientem eſſe alterius amici mores ſuis ſimiles reddere, id, quod minimè ignoravit Rex ille Ferdinandus, qui cum Principem Puerum Caroli V. fratrem, quorum Avus erat, è feneſtra Palatij conſpexiſſet Cardinali Ximenio ſociatum deambulantem, cum altiori voce ſic alloquutus eſt: *Euge nepos tali comite, à cujus latere, ſi quid mihi credis, nunquam diſcèdes*, teſte Donio d' Attichy, *in Flor. hiſtor. S.R.E. Cardinal. tom.* 3. *in vita ejuſdem Cardinal. num.* 64.
5 *pag. mihi* 24. Faciliùs verò, quàm virtutes, vitia, velut contage, traduntur ab amicis invicem, ſumunturque morbi animorum, ut ait Lipſius *lib.* 1. *epit.* 8. indè illud Palingen. *in Cancro*.

——Quos eſſe malos noſti aufuge namque
Haud facilè eſt tribulos, & ſpinas inter eundum
Illæſos habuiſſe pedes, illæſaque crura.

Ob id etiam ex improbis amicis inducitur ſuſpicio, præcipuè ſi ipſi hereſi crimine ſint infecti. Hoc enim, non ſecus ac Cancer, ſerpit: Ideoque legimus apud Theod. *lib.* 4. *hiſt. Eccl. cap.* 12.
6 & Baron. *tom.* 4. *ann.* 370. Eunomium Epiſcopum Arrianum adeò infenſum fuiſſe Catholicis Civitatis Samoſatæ, cui ille præerat, ut ne balnea quidem ingredi voluerint, in quibus ipſe lotus fuerat, niſi abjectâ priùs aquâ, quæ membra illius hæretici tetigerat; & eodem pariter odio proſequutos fuiſſe Lucium ejus Succeſſorem, eâdem hæreſi infectum, ac non minori ſollicitudine cum vitaſſe, quod clarè enituit quadam die, cum ipſe mulo inſidens tranſiret per Plateam, ubi aliquot pueri pilâ ludebant; nam fortè accidit, ut ipſa dum pila ad terram delapſa volutabatur, in pedes dictæ mulæ impegerit, tunc alto clamore oborto puerorum dolentium, eorum pilam contami natam fuiſſe, & infectionem contraxiſſe à contactu vecturæ illius hæretici, ad pilam purgandam ſe contulerunt, & accenſo virgarum faſciculo, ipſam ſæpius duxerunt, & tradiderunt, ut quoque narrat

Mer-

Merbes. *in summâ Christian. par.* 1. 2. *qu.* 57. *pag.* 175. *col.* 2.

7 Cum autem inter amicitiæ actus adnumerentur, amicis inservire; ipsorum sermones, seù prolatos, seu scriptos lubentèr audire; ad ipsos literas deferre ipsisque auxilium, & pecuniam præstare, ac hujusmodi alia: hæc omnia erunt inductiva suspicionis, proùt in terminis hæresis testatur Farinacc. *de hæresi quæst.* 192. *num.* 55. sed de his omnibus in suâ sede.

PRAELIMINARE XII.

Quid sit Hæresis.

SUMMARIUM.

1 *A rei principio tractatus ejus exordiendus est.*
2 *Hæresis ethymologia unde proveniat: tres sententiæ ad hoc.*
3 *Vera hæresis etymologia.*
4 *In quo sensu Scriptores Ecclesiastici acceperunt hæresim.*
5 *Hæresis hodiè semper in malam partem accipitur.*
6 *Hæresis nomen quos comprehendat propriè.*
7 *Hæresis definitio quid rei.*

1 ET quia res attingenda est per sua principia, quibus prò fundamento positis, ad particularia descendere liceat, ut quantum fieri possit, nil amplius circà quod agitur, desideretur, operæpretium duxi, ipsam quoque hæresim, de cujus suspectis tractamus, explicare, quid, & quotuplex
2 sit. In ipsâ definitione secundum nomen oritur inter Doctores quæstio, vndè Hæresis Etymologia proveniat: Quidam enim tenent, quod ab *Erro* dicatur, videlicèt ab errore recti, & deviatione à recto, juxtà rectitudinem Sacrosanctæ Catholicæ Ecclesiæ; Alii affirmant, Hæresim ab *Erciscо* dici, quod in idem sonat, ac *Divido*, quasi Divisionem ab vnitate fidei. Nonnulli credunt, provenire à verbo *Hæreo*, cum hæreticus firmiter erroribus inhæreat, Ecclesiæ veritate neglectâ: sed supradictis opinionibus posthabitis, quas reiciunt Card. de Turrecrem. *in cap. Hæresis* 24. *quæst.* 3. Baldell. *de fid. & infidelit. disp.* 21. *num.* 1. Tholosan. *in Syntagmat par.* 3. *lib.* 33. *cap.* 4. Cum istis
3 crederem, verum, & proprium Hæresis Etymon Electionem significare à verbo græco αἱρέομαι, quod latinè in Electionem sonat, ex auctoritate D. Hieronymi, de quâ *in Cap. Hæresis* 24. *qu.* 3. & *ibi* communiter Interpretes Tertullian. *de Præscript. Hæreticorum num.* 6. *litt. B.* Duall. *in* 2. 2. *D. Thom. de Peccat fidei oppositi. quæst.* 7. *de Hæresi, art.* 1. *tom.* 2. Philipp. Gamachæus *in primam secundæ D. Thomæ quæst.* 11. *de Hæresi, cap.* 35. *tom.* 1. Thomassin. *Theolog. dogmatic. tom* 3. *tract.* 1. *cap.* 13. *num.* 1. Io: Launojus *Epistol.* 15. *num.* 692. *par.* 7. Royas *de Hæretic. singular.* 73. *in princ.* Cresp. *Summ. Cathol. fid. verbo Hæresis, pag.* 433. Anneus Robert. *Rer. judicatar. lib.* 1. *cap.* 12. *pag.* 218 *circa finem* Canis. *in Juris canon. Summ. lib.* 3. *tit.* 15. Quapropter, quoties opinio sivè vera, sive falsa, electa est ab aliquo, Hæresis dici potest: sic antiquitùs quatuor dicebantur esse Principes Philosophornm hæreses: *Academica; Peripatetica; Stoica;* & *Epicurea*, quas signat Maroin Ciri.

Si me iam summâ sapientia pangeret Arce,
Quatuor antiquis, quæ hæresibus est data consors.

Et Cic. de Catone Stoico: *Est in eâ hæresi, quæ nullum sequitur florem orationis, nec dilatat argumentum, sed minutis interrogatiunculis, & quasi punctis, quod vult, efficit*; ac *lib.* 14. *epist.* 16. meminit hæresis Vestorianæ, quia Vestorius alienus erat à dialecticis, ut ipse alibi explicat.

4 In materiâ autem fidei, qui Christum, ejus fidem, & Ecclesiam; ac in eâ receptam, & propagatam doctrinam diligit, is ex eâ nihil præelegit, sed toram deligit, & amplectitur, & proindè, qui ex ipsâ aliquam propositionem sibi tantummodo credendam eligit, in Hæresim incurrere dicitur, dum fides in rebus jam definitis nulli electioni famulatur, seù arbitrio proprio, sed alieno, nempè Dei, & Ecclesiæ: Si quidem in credendo Deo revelanti, aut Ecclesiæ, quæ ab eo auctoritatem infallibilem proponendi res ipsas fidei habet, arbitrium, & judicium proprium submittimus, atque, ut in-

quit Apoſtolus, captivamus; idcircò cum priùs electio, ſeu Hæreſis in bonam partem ſignificaret, hodiè apud Chriſtianos ſemper in malam partem intelligitur, itaùt errorem tantummodo,& falſæ ſententiæ electionem importet,Fermoſin.*tract.crimin.tract.*2.*ad tit. de Hæretic. num.*7. Petricc. *de milit. & Triumph.Eccleſ.lib.*1.*diſp.*2. *verſ. videndum igitur* Ricciullus *de jur. perſonar. lib.*5.*cap.*1.*num.*1.Scaccia *de judic. lib.*1. *qu.*7.*nu.*5. ſecundùm quam ſignificationem latè ſumptam omnes, qui extra Catholicam Eccleſiam ſunt, etiam Judeos, Idololatras, & cujuſcumque generis infideles complectitur, Tholoſan. *vbi ſuprà,num.*5. Vignat.*de hæret. qu.*2. *num.*31.Zanchin. *de hæret.cap.*2. *nu.* 14. 15.18. *& ſeqq.*

6 Propriè autem ad ſolos Chriſtianos à Catholicis Sanctionibus diſcedentes pertinet, ut innuunt Gloſſa *in Clement. vnicâ,de uſuris*, Gundiſalvus Villadiego, *qu.*2.*de hæreticis*,Tholoſan.*vbi ſuprà* Vignat. *dict.qu.*2.*num.*34. & Ghirland. *poſt eumdem,loco citato num.*3. Scacc. *de Sent. & re judic. gloſſ.*1. *qu.*1. *num.* 179. *in fin.* Limborch. *hiſtor. Inquiſit. lib.* 3. *cap.*1.Voſſius *in etym. Rom. verb. hæreſis*, vbi ait, quod Chriſtianis αἵρεσις eſt Dogma adverſans principiis Religionis Chriſtianæ: In quo ſenſu nos modò illam accipimus,proùt in foro Eccleſiaſtico regulariter accipi ſolet, ideòque dicimus:

7 Hæreſim eſſe errorem Intellectus voluntarium contrà aliquam propoſitionem Catholicam cum pertinaciâ aſſertum ab eo, qui baptiſmum accepit; ſic communitèr definitam per Covarvu. *lib.*3.*var.cap.*1.*num.*2. Sanctarell. *de hæreſi cap.*1. *dub.*1. *num.*2. Fagnan. *in cap. damnamus,num.*21.*de ſummâ Trinit.*Ricciul. *de Jure perſon. lib.*5. *cap.* 1. *num.* 1. Merbeſ. *in ſummâ Chriſtian. par.* 1. 2. *qu.*55.*pag.*163. *col.*1.Volp.*reſolut.moral.* 81.*num.*3. Petricc.*de Milit. Eccleſ. dict. lib.*1.*diſp* 2.Fermoſin. *tract.crimin. tract.* 2.*ad tit. de Hæret. num.* 10. Campanil. *diverſor. jur.canon. rubr.* 11.*cap.*26.*num.* 28. Seſſ. *deciſ. Aragon. vol.*4. *deciſ.* 439. *&* 440.

Ut autem hæc definitio liqueat,agendum eſt;

De errore intellectus,
De errore voluntario,
De errore contra aliquam propoſitionem Catholicam,
De errore cum pertinaciâ,
De errore in eo, qui Baptiſmum recepit.

PRAELIMINARE XIII.

De errore intellectus.

SUMMARIUM.

1 *Omnis hæreſis eſt cum errore, quia ſub genere vitiorum.*
2 *Quomodò dicatur hæreticus ille, qui exteriùs tantum fidem negat.*
3 *An ſit hæreticus qui profitetur Catholicam propoſitionem, credens eam eſſe hæreticam.*
Percutiens Laicum, credens percutere Clericum, non eſt excommunicatus.
4 *Ratio.*
5 *Defendens opinionem hæreticam, nequit dici hæreticus, ſi errorem ſuum ſupponeret judicio Sedis Apoſtolicæ.*

1 IN definitione ſuperiùs allatâ dicitur, *error intellectus*, nam nulla hæreſis reperitur abſque erroneo judicio: Sanctarell.*de hæreſi,cap.*1.*dub.*1.*n.*2. *poſt medium*,Anton.Eſcobar.*in Theol. moral.to.* 6.*lib.*47. *cap.*8. *n.*56.Fermoſin.*tract. crimin.tract.*2.*n.*11.*& ſeqq.*Seſs.*deciſ.d.vol.* 4.*peciſ.*440.cum ipſa ſit ſub genere vitiorum, ideòque nonniſi vitium, & errorem continere poteſt, ſicut è contra fides, cui opponitur hæreſis, tamquam virtus neceſſariò includit actum virtutis, videlicet verum aſſenſum errori, & falſitati contrarium, ut benè ponderat Bordon. *in Tribun. cap.*9. *num.* 6. Fermoſin.*dict.tract.*2.*num.*12. *&* 13. Et quamvis,qui in fide non errat, exteriùs
2 tamen negat articulum fidei, ſit hæreticus, proùt tenent Caiet.2.2.*quæſt.*12. *art.*2.*in fin.& qu.*44.*art.*1.*ad finem*, Caſtro-Palao *in oper. moral. par.*1. *tract.* 4. *diſp.*3.*punct.*2 *nu.*16.(de quâ re latè Antonius Eſcobar. *in Theol.Moral. tom.* 6. *lib* 47.*dict.cap.*8. *num.*62.) Hoc tamen locum ſibi vindicat in foro exteriori; Eccleſia enim de externis, non de occul-

occultis judicat.Ricciull. *de jur. perſon. lib.5.de hæret.cap 3.num.4.* Simanc. *de catbol.inſtit.tit.13.n.15.*Repert. Inquiſit. *verbo probatio, verſ.notæ.* Rojas. *de hæret. 1.part.n.304. & ſeqq.* Farinacc. *de hæreſi quæſt.179.num.55.& ſeqq.*Caſtro-Pal. *oper.moral. par. 1. tract. 4; diſp. 3. punct.2.n.17.*Anton.Eſcobar. *vbi ſuprà.* Cum igitur ſemper ſit neceſſarius error in intellectu ad conſtituendam rationem formalem hæreſis, ut etiam dixit
3 Ricciull. *ibidem,cap. 1.num.4.in fin.*conſequenter putat Simanch. *de Catholic. inſtit.tit.31.num.9. verſ.proindè*, quempiam non eſſe hæreticum, ſi profiteatur opinionem Catholicam, & veram, credens, eam eſſe contrà Catholicam veritatem, quemadmodum, qui credens percuteret Clericum, & realitèr percutiat Laicum,non incurrit excommunicationem Canonis,*Si quis ſuadente &c.*At reverà hæreticum eſſe, probant Ricciull. *loc. cit. cap.5.num.3.* Farinacc. *qu. 179. num.2. verſ.quod è contrà.* Baldell. *de fide, & infidelitate,diſput.32.num.12.* De Lug.*de fide, diſput.17. Sect.5. n. 85.* & plures alii,relati per Pueron. *ad Bullam Cœnæ, cap. 1. num.69.*Del Bene *de offic.Inquiſ. dub.13 ſect. 7.num.9.* & Caramuel.*Theol.fundam. num.1356. in Reſol.caſuum.*Ratio eſt,quoniam in ſic credendo quis regulatur non à lumine ſupernaturali, ſed à lumine proprio, ſequens diſcurſum ſui intellectus, quem ſubmittere deberet; cum Fides ſit rerum non apparentium. Quare non credens formalitèr, quod tenet Eccleſia, at materialiter tantùm ex parte obiecti, nequit dici, quod non ſit in errore. Ricciull. *ibidem, num. 6.* Sanchez. *ad præcept. lib. 2. cap. 7. num. 30.* Macedo *in quæſt.1.de hæreſi, aſſert.2.*Pueron. *dict.cap.1.num.69. verſ. quibus occurrimus.* Præſertim, quia exiſtimat, poſſe Catholicas veritates falſitati ſubeſſe: Sanctarell. *de hæreſi, cap.1. dub.2. num.12.in fin.*

4 Non officit, quod dictum eſt de percutiente Laicum prò Clerico, nam excommunicatio in hac materiâ non oritur ex animo, ſed ex actu, qui cum tendat in Laicum, licèt Animus feratur in Clericum, non cauſat excommunicationem, ut benè ait Ricciull. *ibid. num.7.* At in rebus concernentibus Fidem, inſpicitur animus, ac Fides virtualis; et propterea adorans hoſtiam non conſecratam, talem tamen eam putans, non committit idololatriam, Ricciull. *loc.cit. num. 3.* Immò, ſi quis
5 opinionem hæreticam defenderet, non poſſet dici hæreticus, ſi errorem ſuum ſupponeret judicio Sedis Apoſtolicæ: Gundiſalvus Villadieg.*de hæreticis q.2.* Duallius *in 2.2.de peccatis fidei oppoſitis, qu.7.de hæreſi, art.1.tom.2. pag.341.*Fagnan. *de Summ. Trinit.Cap. damnamus, num.20.*Param.*de orig.Inquiſit.lib.1.cap. num. 2.* Lup.*ſuper edictis,par. 2. lib.10. diſtin.4.art.1.Diff.2.* vbi addit, non ſufficere ad hoc, vt quis ſit hæreticus,errorem materialem in intellectu, ſed requiri errorem formalem; & ante illos, D.Auguſtinus, S.Hieronymus, S.Bernardus, S. Thomas, & Tertullianus, quos citat, & ſequitur, Del Bene *de offic.S.Inquiſit.par. 1. dub.2.pet. 2. num. 4. & 7.*

PRAELIMINARE XIV.

De errore voluntario.

SUMMARIUM.

1 *De ratione hæreſis, ſicut & cujuslibet criminis eſt, quod voluntariè commitatur.*

2 *Bordonus reiicitur,dum aſſerit eſſe,idem dicere,hæreſim eſſe errorem voluntarium, & eſſe errorem pertinacem.*

3 *Non eſt hæreticus,qui paratus eſt ſuum errorem corrigere.*

4 *Limitatur multipliciter præcedens propoſitio.*

5 *Ruſtici, mulieres, ſimplices; & hebetis ingenii in hæreſim incidentes excuſantur: Limitatur tripliciter, n.6. 9. & 10.*

6 *Ignorantia invincibilis excuſat ab hæreſi, & pertinaciâ: Ibid.n.6.*

7 *Hujuſmodi tamen ignorantia, ut difficilis probationis non juvat.*

8 *Nec datur.*

11 *In foro externo ſola probabilis ignorantia excuſat errantem in fide.*

12 *Ignorantia, vt ſit probabilis,debet eſſe invincibilis.*

13 *In foro interno ignorantia etiam affectata excuſat.*

14 Con-

14 *Contrarium tenent multi alii.*
15 *Prior tamen ſententia defenditur.*
16 *Jocus excuſat ab hæreſi.*
17 *Explicatur D. Hieronymus in oppoſitum.*
18 *Recitatio hæreſis aliorum ſinè dolo, excuſat ab hæreſi: Explicatur.*
19 *Inadvertentia, & lubricitas linguæ ab hæreſi excuſat.*
20 *Subitaneus impetus ex ira excuſat ab hæreſi.*
21 *Differunt iratus, & iracundus.*
22 *Excuſatur ab hæreſi, qui invitus patitur blaſphemias.*
23 *Excuſat ab hæreſi Metus, quo quis coactus fidem negavit.*
24 *An Marcellini Papa lapſus fuerit ex errore in intellectu. Sed Marcellinum purgant Bellarm. & Baron.*

1 DIximus quoque, hæreſim eſſe, *errorem voluntarium*, cum de ratione, nedum hæreſis, ſed cujuſcumque criminis ſit, ut voluntariè committatur; Sanctarell. *de hæreſi, cap. 1. dub.*
2 *1. num. 2. in fin.* & Bordon. *loco cit. nu. 8.* ubi tamèn ſugillandus, dùm aſſerit, dicere, quod hæreſis eſt error voluntarius, idèm eſſe ac dicere, eſt error pertinax; nam cum voluntarium, juxtà Ariſtol. ſit illud, quod eſt in Agente ſingula præcognoſcente, ſequitur, non eſſe errorem voluntarium (modò inferiùs explicando) eam propoſitionem hæreticalem, quam quis in ebrietate pertinaciter tuetur; undè patet differre pertinaciam à voluntario; Nec omnem errorem cum pertinaciâ eſſe voluntarium, licèt in homine ſanæ mentis aliud
3 ſit dicendum; ſed tunc non omnis error voluntarius erit pertinax: Undè ſi quis falſum opinetur, credens ſic teneri ab Eccleſiâ, ut ſuperiùs innuimus, dummodò paratus ſit, ſe corrigere, ubi in errorem ſe lapſum cognoſcat, non erit hæreticus, ut docent communiter Canoniſtæ apud Farinacc. *de hæreſi, qu.* 178. *num.* 18. *verſic. ex quibus, & qu.* 193. *num.* 3. Fagnan. *nbi ſupra*. Param. *de lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 11: Zanchin. *de hæret. cap.* 2. *n.* 11 & poſt eum, Vignat. *de hæret. qu.* 2. *n.* 37. *& ſeqq.* Volp. *reſol. moral.* 81. *nu.* 4. Ricc. *prax. for. Eccleſ. par.* 2. *reſol.* 8. *nu.* 3. De Magiſtr. *Sylu. Eccleſ par.* 2. *lib.* 2. *tit.* 3. *cap.* 1. *num.* 11. *verſ ſextò requiritur*: Piſtach. *de ſuperſtit. par.* 2. *cap.* 20. *num.* 24. Caniſ. *ſumm. jur. can. lib.* 3. *tit.* 15. §. 1. Alvar *ſpecul. jur. Pontif. de Hæretic. cap.* 53. *fol.* 354. *verſ. quantum ad tertium*. Seſs. *deciſ. Aragon, vol.* 4. *deciſ.* 539. *n.* 20.

4 Hæc illatio tamen non procedit in jis, quæ continentur in Symbolo Apoſtolorum, ſi intelligatur de Laicis; in jis, quæ in Conciliis ſunt definita, ſi ſermo ſit de Prælatis curam animarum habentibus; in jis, quæ in dicto Symbolo, & in nonnullis aliis fidei noſtræ articulis compræhenduntur, reſpectu Clericorum, qui commodè ſtudere poſſunt; nam quo ad ea, quæ quis explicitè ſcire tenetur, & credere, hujuſmodi error non excuſat. Repertor. Inquiſit. *verſ. error*. Calder. *de hæret.. num.* 7. Farinac. *q.* 179. *num.* 4. Zanchin *d. cap.* 2. *num.* 3. & 4. Volp. *d. reſol.* 81. *num.* 26. Piſtach. *ubi ſupra num.* 25. Fermoſin. *tract. crimin.* 2. *ad rubr. de Hæretic. qu.* 2. *num.* 18. Graff. *deciſ. aur. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 17. *& ſeqq.* Contenta autem in Symbolo, Laici; definita in Conciliis, Prælati; &, quæ compræhenduntur in dicto Symbolo, & in nonnullis aliis Fidei noſtræ articulis, Clerici, qui commodè poſſunt ſtudiis operam dare, explicitè ſcire, & credere tenentur, Fagnan. *in cap. damnamus, de ſumm. Trinit. & fid. cathol.* Graff. *deciſ. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 21. & 22. quare Sanchez *lib.* 2. *ad præcept. cap.* 7. *num.* 25. ex Toleto, ſubjungit, quandoque in homine docto reperiri ſufficientia, ut reputetur hæreticus, quæ in homine ruſtico eſſent inſufficientia, quod latè expendit Del Bene *de offic. S. Inquiſit. part.* 1. *dub.* 3. *pet.* 2. *à num.* 17. *& dub.* 4. *num.* 6.

5 Ex eadem ratione ruſtici, ut teſtantur Simanch. *de catholic. tit.* 17. *dub. de defenſ. reor. num.* 21. Tolet. *in ſumm. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 28: mulieres, ut volunt d. Simanch. *ibid. num.* 28. Repert. Inquiſit. *verb. fides, verſ. verum*; ſimplices, & qui ſunt hebetis ingenii, quemadmodum tenet Sanchez *ad præcept. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 25. *n.* 25. per ſimplicitatem in hæreſim incidentes, non poſſunt dici formaliter hæretici, quæ tamen in tribus caſibus limitari debent.

6 Primò in articulis fidei, quos ipſi explicitè ſcire, & credere tenemur: Alber-

bertin. *in repert. de hæret. in* 6. Graff. *decis.d. par.*1. *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 18. 19. 20. & 21. nisi adsit ignorantia invincibilis. Hæc enim excusat ab hæresi, & pertinaciâ; nam cum illa involuntaria sit, imputabilis non est, ideò S. Augustinus *in epist.*48. ait; *Porrò tot gentium populos ipsa ignorantia ostendit innocentes*; & contra Cresconium *cap.* 26. *Si enim conscientia propterea lædi non potuit, quia nescivit; nunc incipit lædi, quia*
7 *scivit*: Ea tamen non præsumitur, & consequenter propter difficultatem probationis non prodest, Riciul, *de jur. person. lib.* 5. *de hæret. cap.* 7. *numer.* 7. Quinimò hodiè vix potest in praxi verificari hujusmodi ignorantia post tàm apertam Christianæ Religionis notitiam, & tàm latè patentem Evangelii promulgationem, Riciull. *loco cit.*

8 Ulterius, regulariter loquendo, non datur ignorantia invincibilis fidei ad salutem necessariæ, saltem pro toto tempore vitæ in adultis: multa Sacræ Scripturæ, & SS. PP. loca allegat ad hoc probandum Laurea *de fide, disp.* 12. *artic.*4. *num.*77. præcipuè, quod Christus est lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum, ex Evang. Joann. *cap.* 1. & quod Deus vult omnes homines salvos facere: Adde, indubitatum esse, quod infideles non carent gratiâ sufficienti ad salutem; ideò habent aliqualem notitiam, vel lumen fidei; primum enim auxilium est illuminatio ad quærendam fidem, & ad audiendum, & credendum, dum proponitur, nam sine fide impossibile est, placere Deo: antecedens negavit quidam auctor eâ ratione, quod in remotissimis regionibus non sit prædicatum Evangelium, vel si prædicatum fuit aliquando, ejus memoria est deperdita. Sed hæc ratio frivola est, quia præter modum excitandi fidem per externam prædicationem, potest Deus internè illuminare, ut loca inquirantur, in quibus Evangelium prædicatur, ut legimus factum cum Cornelio; profectò si hoc admitteretur, homines, vel essent excusabiles ab observantiâ Divinæ legis, quatenus eis non esset promulgata; vel eadem lex divina esset impossibilis. Etenim nihil est volitum, quin præcognitum: ut ergo divinæ pietati hanc non inferamus injuriam, quod impossibilia præcipiat, fateri tenemur, quod si ex aliquo casu desit externa fidei prædicatio, vel nulla adsit memoria, quod ibi fuerit prædicatum, Deus Populos illos si rectè secundum legem naturæ vixerint, illuminabit ad dubitandum de propria Religione, & ad veram inquirendam.

9 Secundo casu limita, quoties convincta sit eorum simplicitas, & tamen persistant in errore, Campegg. *in addit. ad Zanchin. tract. de hæret. cap.*1. *litt.B.*

10 Tertio casu limita, si moniti non curent consulere peritiores, Simanch. *de cathol. institut. tit.*38. *rub. de fide catholica.num.*28. Zanchin. *loco cit.*, vide etiam P. Del Bene *de offic. S. Inqu. part.* 1. *dub.* 4.

11 Hæ limitationes procedunt quoad forum exteriùs, in quo sola probabilis ignorantia excusat, Azor. *tom.*1. *lib.* 8. *cap.*9. *quæst.*8. *in fine.* Carena *in prax. p.*2. *tit. de hæret.* §. 1. *num.* 68. Ductus enim ignorantiâ probabili non habet voluntatem contradicendi doctrinis Ecclesiæ, D. Thom. 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 2. ideòque si motus est, ut ait Cyprianus *in tract. contra Demetrium*, ad malum, mendacio fallente, multò magis movebitur ad bonum, veritate cogente.

12 Hæc autem ignorantia ad hoc, ut sit probabilis, & justa, requiritur, quod sit invincibilis, quæ præsumi nequit in eo, qui tenetur scire, sed solùm in eo, qui non tenetur scire, Menoch. *cons.*28. *num.* 176. Quòad forum verò interiùs, ignorantia etiam affectata excusat ab hæresi,
13 quando ille, qui affectat, est paratus obbedire Ecclesiæ; hæcque est communis Theologrum sententia, quam tuentur Canus, Sayrus, Becanus, Carena apud Dianam *part.* 4. *tract.* 7. *resol.* 36. Sanctarell. *de hæresi cap.*1. *dub.*5. *nu.* 23. Farinac. *quæst.* 179. *num.* 30. *in corpore*, Philippin. *de Privil. ignor. cap.* 6. *par.*4. *num.*199. ubi plures allegat. Bordon. *de Sacro Tribunali, c.* 9. *n.* 45. Immò adest textus *in clementina* §. *Porro*, *de summâ Trinitate*. Et tradit etiam P. Del Bene *de offic. S. Inqu. p.* 1. *dub.*3 *sect.* 5. *num.* 2. Ratio hujus sententiæ est, quia hæresis importat electionem sententiæ propriæ, contrariæ sententiæ Ecclesiæ,

cleſiæ proponenti revelationem ; adeòque nequit dari electio propria, neque contumacia, niſi ſciatur ſententia Eccleſiæ; ſicque de facto proceſſerunt Romani Pontifices, & Concilia in definitione veræ ſententiæ, & in condemnatione hæreſis, nam primùm fecerunt decretum, deindè publicarunt; poſtmodum eos, qui contradicebant, hæreticos declararunt. Adde, quod hujuſmodi affectatio provenit ex nimiâ deſidiâ diſcendi, non ex pertinaciâ, nec ex Eccleſiæ præceptorum contemptu, juxta diſtinctionem allatam à Ricciull. *de jure perſon. lib. 5. de hæret. cap. 7. in fin.*

14 Negativa tamen ſententia habet multos patronos à laudatis Dianâ, & P. Del Bene relatos, eamque non improbabilem putat Laurea *de fide, diſput. 14. art. 3. §. 3. num. 77. 81. & ſeq. ac n. 91.* citat auctores pro eâdem ſententiâ negativâ. Ratio ejuſdem eſt, quia hæc ignorantia nõ excuſat in aliis peccatis, ut eſt decantatum principium penès Canoniſtas, & Morales Theologos, adeòque neque in peccato hæreſis: nam veracitati divinæ non debetur minus obſequium, quam alteri virtuti à Deo imperatæ : & certè ſi operans cum dubiâ conſcientiâ peccat eodem genere peccati, quo peccaret, ſi haberet notitiam certam de peccato, quia in illo dubio habet affectum certum ad peccatum, ita in caſu theologizandum venit: Præterea ſi hæc ignorantia affectata ab hæreſi excuſaret, nullus ferè filiorum hæreticorum, qui à ſuis Patribus hæreſim didicerunt, eſſet verus hæreticus, quia omnes iſti vincibiliter ignorant. At Eccleſia omnes iſtos habet uti hæreticos, & quando veniunt ad Fidem Catholicam, recipiuntur cum abjuratione formali hæreſis, quando ſunt adulti poſt annum 14.

15 His tamen non obſtantibus, non recederem à priori ſententia, quæ eſt communis. Nec officit, quod hujuſmodi ignorantia non excuſet à cæteris peccatis : in his enim ſcientia non eſt circumſtantia requiſita ex parte objecti, ſed tantùm conditio requiſita, ut actus ſit liber, & humanus: Verum ignorantia vincibilis non tollit volntarium ; in peccato autem hæreſis cognitio poſitionis Eccleſiaſticæ eſt circumſtantia ſubſtantialiter requiſita ex parte objecti P. Del Bene *de offic. S. Inqu. p. 1. dub. 13. ſect. 5. num. 8.* Eccleſia autem cogit filios hæreticorum ad abjurandum, quia hujuſmodi ignorantia non excuſat in foro externo, & in ipſis præſumitur pertinacia, quæ etiam eum, qui ignorat, conſtituit hæreticum : ſi quis enim v.g. neſciat an aliquid ſit contra ſcripturam, vel contra Eccleſiæ definitionem, & tamen ita diſpoſitus eſt, ut etiamſi ſciret eſſe contra ea, contradiceret, is certè ſperneret ſcripturam, & Eccleſiam, neque ejus ignorantia, quæ in hoc caſu diceretur vincibilis comitans, ad aliud reduci poſſet, quam ad hæreſim. In filiis autem hæreticorum præſumitur talis ignorantia concomitans, nam negant hæretici, Eccleſiam eſſe regulam credendi, quam conſtituunt in ſcriptura ſuo ſenſu explicata, & proindè nolunt aliter credere, etiamſi illis ſufficienter oſtendatur, contrarium eſſe verum, & tenendum, ut benè ratiocinatur Duall. *in 2.2. D. Thomæ, de peccatis fidei oppoſitis, quæſt. 7. de hæreſi, art. 1. tom. 2. pag. 343.*

16 Præter ignorantiam juſtam, & ſimplicitatem, de quibus ſupra, excuſat etiam ab hęreſi jocus, quo verba hęreticalia proferantur, cum non ſit in jocante error voluntarius : imò nullus error. Sanctarell. *cit. cap. 1. dub. 6. num. 30.* Bordon. *in Tribunal., cap. 9. qu. 24. n. 78. & 80.* Zanchin. *de hæret. cap. 7. num. 9.* Lopez *in alleg. impreſs. poſt Vignat. de hæret. §. 4. num. 17. fol. 99. & §. 7. n. 10. fol. 104.* Seſs. *deciſ. Aragon. vol. 4. dec. 439. num. 20.*

17 Quamobrem D. Hieronymum dicentem, ex verbis inordinatè prolatis incurri hæreſim, interpretatur cum S. Thom. 2. 2. *q. 11. art. 2.* Gundiſalvus Villadiego *de hæreticis, q. 1.* ut ſit intelligendus, ex hujuſmodi verbis per jocum prolatis poſſe incurri hęreſim ab imperitis audientibus, & tali pacto explicari poteſt D. Gregor. *lib. 1. epiſt. 24.* dum ſcribit, incautam locutionem in errórem protrahere, & latiùs Sanctarell. *ubi ſupra*, ubi ex authoritate Cani negat, ea verba, quę citantur tamquam S. Hieronymi, apud eumdem reperiri ; immò Hieronymũ contrarium docere

ep. 17.

ep. 17. ad Damaſum, in quâ ait de nomine *Hypoſtaſis*, hæreſim eſſe non ex verbis, ſed ex ſenſu judicandam.

18 Quidquid autem dicitur de verbis, per jocum prolatis, idem dici debet de recitatione, quâ quis ſinè dolo malo aliorum hæreſes refert: Decian. *tract. crim. lib.* 5. *cap.* 37. *n.*61. Souſa *in aphoriſ. lib.* 5. *cap.* 13. *num.* 4. Gabriell. *conſ.* 174. *num.*1. *tom.* 2. In hoc tamen Inquiſitores paſſim non admittunt hujuſmodi excuſationē, & diligentèr examinant qualitatem perſonę loquentis; modum loquendi; & ſcandalum datum: Gundiſalvus Villadiego *de hæreticis*, *q.* 1. *in fine*, Judicial. Inquſit. *verb. hæret. num.*33. Albertin. *de agnoſc. q.* 36. *num.* 18. Souſa *in aphor. lib.*1.*cap.*13. De Magiſtr. *in Sylv. Eccleſ. p.*2. *lib.*2. *tit.* 3. *c.*2.*n.*27. *&* 28. Talia enim proferens, in dubio habet contra ſe pręſumptionem malæ intentionis: Calder. *de hæret. credent. num.* 6. Hæretici enim paſſim ad ſuos errores evulgandos hoc artificio utuntur, ut ex perſonâ alterius, errores ſuos proponant: Sic Pelagius unum, & alterum argumentum contrà fidem Catholicam propoſuerat, ut videretur velle doceri, & aliorum ſentire reſponſa, ex quo capite, antequàm S. Auguſtino innotuiſſet, ab eo eſt laudatus; at poſteà, ubi comparvit doctrinę, & zeli nomen, nudam erroris aſſertionem ſuſtinuit. Meritò quidam hoc titulo inſignem ſubiit mortificationem Pariſiis: tentaverat enim impugnare Chriſtiana dogmata, & Judaiſmum inſtaurare, ut ſcribit Gerſon, adductus autem à Cancellario Pariſienſi coram Epiſcopo, & frequenti cœtu excuſabat, ſe locutum eſſe, ut Judæum; ſubintulit Cancellarius: locutus es, ut Judæus; revocabis, ut Chriſtianus.

Quâpropter in his caſibus loquens debet probare ſuam exceptionem: Homobon. *in exam. tom.* 1. *tract.* 79. *n.* 4. Volp. *reſol. moral.* 145. *num.*21. *&* 22. Dummodò verba non ſint dubia, quo caſu ad excludendum delictum, in bono ſenſu ſunt intelligenda: Royas *de hæret. p.* 1. *num.*209. Decian. *lib.*5.*c.*37. *num.* 6. Gabriell. *d. conſ.* 174. *numer.*2. Menoch. *conſ.* 82. *num.*15. 17. *& ſeq. & num.* 33. Merbeſ. *in ſumm. Chriſtian.p.*1. 2. *qu.* 56. *concl.* 2. *pag.* 168. *col.* 1. *in fin. & col.* 2. *pag.* 169. *regul.* 1. & dummodò non narrentur hęreſes, appoſitâ earundē confutatione, ut facere ſolent Doctores, qui falſa dogmata impugnant, ipſa narrantes: Bordon. *loc. cit. num.* 11.

19 Excuſat ab hæreſi etiam inadvertentia, ſeù lubricitas linguę: Gundiſalvus Villadieg. *de hæreticis*, *qu.* 1. Carena *de hæret. nu.*2. *&* 29. §.12. Farinacc. *de hæreſi*, *qu.* 179. *num.* 39. Zanchin. & Lopez *ubi ſuprà*, Vignat. *de hæret. q.*19. *n.*200. Elyſius *in Clypeo contrà hæretitos*, *q.* 42. *art.* 2. *verſ. ſecunda Clauſula*, *fol.* 248. Fermoſin. *tract. crim.* 2. *in cap. ſi aduersùs*, *de Hæretic qu.* 3. *nu.* 29. Seſs. *d. dec.* 439. *nu.*20. *uol.* 4. Tunc enim adeſt error, ſed non eſt voluntarius, & eâ ratione revocata fuit per Theodoricum Gothorum Regem donatio facta à quodam Agapitâ, teſte Caſsiodoro *epiſt.*11. *lib.* 2. *uariar.*

20 Ità quoque ſubitaneus impetus ex irâ operatur, ne quis dicatur hęreticus: Peña *par.*3. *comm.*17. *uol.* 1. Farinacc. *dict. qu.*179. *num.*42. Lopez *dict.* §. 7. *n.*16. Volp. *reſol. moral.*81.*n.*3. *antè finem*, Fermoſin. *cit. cap. ſi aduersùs*, *d. q.*3.*n.*22. Ratio eſt, quia in irato non agit quodammodò voluntas, quarè Virg. *Æneid.*2. Furor, iraque mentem præcipitant, cui conſonat illud Horatii *Epiſt.*2. *lib.*1. *Ira*, *furor brevis eſt*. Mentem namque nimiùm permovendo confundit, adeòut quid loquatur, vel quid faciat iratus, ignoret, quemadmodùm ait S. Greg. *moral. lib.*5. *c.*31. ex quo fit, quod definiatur ira, eſſe brevis furor, ac nil aliud, quàm irrationalis impetus, pròut quoque teſtatur ſacra eloquentia aurea *hom.*30. *ad Populum Antiochenum*, & ob id per iratum non incurritur hæreſis.

21 Videtur tamen hic de rigore ſermonis uſurpandum terminum iracundi, potiùs, quàm irati, nàm, ut notat Cornelius à lapide ad illa verba Apoſt. *Epiſt. ad Epheſ. cap.* 24. *uerſ.*26. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram*, ira eſt naturalis paſsio, & ſæpè licita hinc Pſalmiſta: *Iraſcimini*, *& nolite peccare*: Imò nonnunquam ſancta: Aliquando impatientē, ajebat S. Bernardus laudabilem; iracundia verò eſt irę exceſſus, & efferveſcentia animi impetuoſi,

quia præter rationem quis contrà aliquem concitatur.

22 Similitèr excuſatur ab hæreſi, qui invitus cogitationes, & hæreticas blaſphemias patitur, quamvis ipſis videatur conſentire: Deficit enim plena voluntas, & quia proveniunt ex ſuggeſtione Dęmonis ad impediendam conſcientiarum bonarum tranquillitatem, poſt iteratos actus contrarios, contemni debent: Sanchez *lib. 2. cap. 7. n. 13.* quem ſequitur Baldell. *de fide & infidelit. diſp. 31. n. 14.* Fermoſin. *tract. crimin. tract. 2. ad rubr. de Hæretic. qu. 3. num. 3. & plurib. ſeqq.* Lup. *in edict. cit. loco art. 2. diff. 1.* Graff. *dec. aur. par. 1. lib. 2. c. 6. num. 12. 13. & 14.* Hinc Seraphicus D. Bonaventura *in opuſc. de Profectu Religioſorum, cap. 3.* ità inquit: *Tentationes contrà fidem, ac de ſpiritu Blaſphemiæ, & ſimiles, nec fugere poſſumus, nec pugnando vincere, quia quantò plus indignamur nobiſmet ipſis, & diſputamus cum eis, magis refricatur eorum rabies, & accenditur; & rariſſimè hæ tentationes uiris malis accidunt, quia eos uinctos, & quaſi ſuos Dæmon poſſidet: Sed ſolùm eueniunt uiris bonis, ut ſic illos ab oratione, & uiâ Domini retrahant.*

23 Tandèm excuſat ab hæreſi metus, quo quis coactus fidem ore abnegat, eam tamen corde retinens: Farinacc. *quæſt. 183. §. 3. num. 23.* Mantua *Conſ. 241. n. 32. tom. 2.* Volp. *reſol. moral. 1. nu 9. in fin.* Scacc. *de Commerc. & camb. §. 2. qu. 7. par. 2. ampliat. 19. n. 67. verſ. tertium notandum*, Fermoſin. *tract. crimin. 2. ad cap ex literis, de Hæretic. q. 1. num. 18.* Campanil. *diuerſ. jur. can. rubr. 11. c. 5. n. 4.* Avendan. *de metu, lib. 2. cap. 30. num. 78.* Graff. *deciſ. part. 1. lib. 2. cap 8. num. 34.* Undè Marcellini lapſum non fuiſſe infidelitatis errorem in intellectu, ſed puſillanimitatem contrà debitam fidei profeſsionem, qualis fuerat triplex Petri negatio, ait Cabaſutius *in notitiâ Concil. ad Concil. Sinueſſ.*

24 At Marcellinum purgant Belarmin. *de Romano Pontifice, lib. 4. cap. 8. & 9. in fine.* Baronius *ad annum 302. à num. 90.* Card. de Turrecrem. *in cap. poteſt & cap. nunc autem, diſt. 21.* Graff. *dict. cap. 8 num. 30.* & noviſsimè, nedùm Purpurâ, verùm etiam doctrinâ, & pietate Eminentiſsimus Cardin. Urſinus, Digniſsimus olim Patriæ meæ Præſul, mihiq; in Sacro Chriſmate Patrinus, in ſuâ *Diſſert de corpore D. Bartholomæi.*

Quoniam autem non omnis timor excuſat, non erit incongruum, hic nonnulla ſubtexere, quibus magis in hac parte enucleatur definitio, quam intendimus explicare.

PRÆLIMINARE XV.

De Timore.

SUMMARIUM.

1 *Nedùm fœminæ, ſed & viri fortes terreri poſſunt.*
2 *Metus cadens in conſtantem Virum, quinque requirit conditiones.*
3 *Coactio abſoluta liberat ab hæreſi, ſicut & conditionalis.*
4 *Hæc tamen non liberat à culpâ lethali: ibidem.*
4 *Coactio conditionalis minuit culpam.*
5 *Quando non obſtante coactione conditionali, quis non liberetur ab hæreſis ſuſpicione?*

1 ET ſi faciliùs timeant fœminę, quàm viri, undè minor metus excuſet mulierem, pròut ait Fagnan. *in c. 28. n. 14. de ſponſal.* Ricciull. *de Iur. perſonarum lib. 6. cap. 5. n 9.* nihilominùs etiam viros terreri, ſcribit Tacitus *in lib. 15. Ann.* Non omnes enim induunt animũ Ajacis apud Senecam *in Agamen, uerſ. 532.* & Cæſaris, qui tantâ animoſitate loquitur apud Lucan. *lib. 5.* Debet igitur admitti timor, qui cadere poſsit in conſtantem virum, ut eſt mortis periculum, aut cnrporis cruciatus: Fagnan. *loc. cit. n. 9.*

2 Requiruntur autem quinque conditiones, ut timor, ſeu metus cadat in conſtantem virum, ſicut notant Sanchez *de matrim lib. 4. diſp. 1. num. 10.* Sperell. *dec. 79. num. 43.* & Rota coram Peñ. *deciſ. 1140. tom. 2.* Prima, ut malum minitatum ſit grave; ſecunda, ut ſit probabiliter certum; tertia, ut perterrefaciens potens ſit mandare minas executioni; quarta, ut ſit ſolitus minitata exequi; quinta, quod perterrefactus nõ poſsit facilè reſiſtere hujuſmodi malo. Quoties ergò adſunt hę circumſtantiæ,

tiæ, rectè dicitur adesse timor talis, ex quo oritur impedimentum libertatis, quod coactionem nuncupant conditionalem, ut etiam apud Francisc. Sarment. *de redditib. Ecclesiast. par.* 1. *cap.* 4. *sub num.* 7. & ità nuncupant ad distinctionem coactionis præcisæ, & absolutæ, per quam quis cogitur apostatare, putà si quis ligatus circumcidatur; vel ejus genua vi flectantur ab alio antè Idola, quo casu nec est hæreticus, nec peccat mortaliter, quoniam in tali coactione dicitur pati, & non agere, ut benè ait Ricciul. *loco cit. num.* 2. & 3. Coactio verò conditionalis, & si liberet ad hæresi, nàm tunc corde creditur, quod impeditur ore proferre: Ricciull. *ibidem num.* 4. Verùm non liberat à culpâ lethali, quià eo casu quis vitam magis profundere tenetur, quàm fidem negare, ac voluntariè peccat eligens magis illud, per quod negat, quàm illud, quod negat: Ricciull. *loco superiùs citato*, *n.* 5. & 6. Campanil. *diversor. jur. can. rubr.* 11. *cap.* 5. *n.* 4. Avendan. *de metu, lib.* 2. *cap.* 43. *sub num.* 52. *vers. tertiò fit*, Graff. *decis. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 31. & ideò rectè subjungit idem Ricciull. nempè, quod licet coactè neget, negare tamen dicitur, nam voluntas coacta, voluntas est. Hoc pacto dicuntur gravissimè peccasse Christianos in primitivâ Ecclesiâ, quos Libellatos nuncupant, juxtà S. Cyprianum *epist.* 52. *ad Antonianum*, Hurtad. *Resol. moral. tract.* 5. *c.* 5. *Resol.* 40. §. 2. *n.* 433.

4 Hæc tamen coactio minuit ipsam culpam ex eâdem ratione, quâ timor minuit pœnam, ut firmat Raynald. *in synt. Crim. cap.* 6. §. 1. *à num.* 36. siquidem ex timore maxima fit spirituum perturbatio, undè eâ facillimè ipsa ratio vacillat: Imò testatur Hipocrates *in lib. de Virg. morb. n.* 1. quod ex timoribus adeò fortiter pavent homines, ut delirent:

5 Quandoque tamen, non obstante tali coactione, quis non liberatur à suspicione hæresis: Salell. *de mater. Tribun. lib.* 4. *cap.* 5. *Reg.* 352. *num.* 117.

PRAELIMIMARE XVI.

De errore contra aliquam propositionem Catholicam.

SUMMARIUM.

1 *Potest quis credere totum, quod fide Catholicâ est credendum, & esse hæreticus, tunc scilicet si non credat revelationi speciali sibi factæ.*
2 *Hoc stante, quomodò salvetur data definitio hæresis.*
3 *In quo differat hæresis ab apostasiâ?*
4 *Hæresis, & apostasia inter se confunduntur.*
5 *Schismaticus per quid ab hæretico differat?*
6 *Error contra theses naturales non constituit aliquem hæreticum.*

1 MInus fortasse videntur explicare hujusmodi verba in Definitione, quàm ipsum definitum: Siquidem potest quis credere totum id, quod fide Catholicâ est credendum, & nihilominùs esse hæreticus: Qui enim revelationi speciali sibi factæ, quam certò, & fimiter putat esse divinam, non credit, est hæreticus: Ità Azorius, Sanchez, Vega, Catharinus, & Svarez, quos allegat, & sequitur Sanctarell. *de hæresi*, *cap.* 1. *dub.* 2. *n.* 9. & Del Bene *de offic. S. Inq. par.* 1. *dub.* 8. *num.* 1. *vers. Respondetur*. Imò hujusmodi revelationi fides adhibenda est, licet sit contrà præceptum juris Ecclesiastici, vel naturalis largè sumpti, ut inferiùs explicatur. Credidit enim Abraham revelationi, quâ ipse jubebatur, ut filium occideret: Advertendum tamen est, quod talis revelatio debet esse certa, nec sufficit, quod sit probabilis: latè Hurtad. *Resol. moral. tract.* 5. *cap.* 6. *Resol.* 54. §. 7. Verùm non

2 ob id nostra infringitur definitio, nam sivè revelationes Divinæ ab Ecclesiâ nobis proponantur; sivè immediatè à Deo, parùm interest, quarè utrasque eâdem Fide Divinâ supernaturali, & Theologicâ credere tenemur, ut ex Concil. Trid. & quampluribus Authoribus probat Sanctarell. *ibidem*, adversùs opinionem eorum, qui admittunt, non credentem revelationi privatæ in-

currere crimen infidelitatis, non autem hæreſis: latè apud Bellarmin. *lib.3. de juſtif. cap.3.* & P. del Bene, *ubi ſuprà num.4.* Quibus addi poteſt alia ratio, eum nempè, qui non credit revelationi hujuſmodi, ſentire, Deum poſſe mentiri, quando in particulari aliquod revelet. Hoc autem eſſet errare in Doctrinâ catholicâ, prout docent Bordon. *ubi ſuprà, nu.56.*& Lup. *dict.lib.20. art.2.Dif.12.* Cum igitur Propoſitio catholica ſit, nunquam Deum poſſe mendacio ſubeſſe, jam liquet, per illa verba, quibus hęreſis aſſeritur error contra aliquam propoſitionem catholicam, non explicari minùs, quàm habeatur per definitum: Attamen, quia ſpecialis revelatio eſt aliis incognita, hujuſmodi divinę revelationi non credens, non eſt hęretieus coram Eccleſiâ, ſed coram Deo: Lupus *loco cit.*

3 Diximus contrà aliquam, & non contrà omnes Eccleſię propoſitiones: nám in hoc tantùm differt hæreſis ab Apoſtaſiâ, quo d illa ſit contrà aliquam; hæc contrà omnes Catholicas veritates: Farinacc. *de hæreſi, qu.183.§.2. num.13.* Suarez *de Fide, diſp.16. tract.5. num.3.* Volp. *reſſolut.moral.81.num 6.* Ricciull. *de jur. perſon. lib.5. cap.1. num.14.* fusè Salell. *de Mater. Tribun.fidei, lib.1. regul.107. num.16. 17. & à nu.27.* P. Del Bene *de offic. S. Inquiſ. par.1. dub.13. ſect.4. à num.20.* Gamachęus *in 1.2. D. Thomæ, qu.12. de Apoſtaſiâ, cap.36.* & Duall. *in 2.2. D. Thom. quæſt.8. de Apoſtaſiâ, tom.2.pag.373.* Quarè Julianus Imperator Apoſtata appellabatur à SS. PP. Non indè tamen ſequitur, quòd etiam, qui recedit in parte à fide, non poſſit minùs propriè appellari Apoſtata: Card.de Lugo *de virt. Fid. Divin. diſp.18.ſect.4.nu.96.*Alvarez *ſpecul. jur.Pontific.de Apoſtat.fol.252.* Sicuti è contra Apoſtaſia dicitur ſpecies hæreſis, ut per Text. *in c. contrà Chriſtianos, de hæreſi in 6.* Farinacc. & aliis quod, citat Raynald. *obſerv.crim.cap.1.§.2.ad 7. n.106.*

4 *fol.81.* Quarè iſta nomina confunduntur inter ſe, ut liquet ex Baldell. *conſ. 95. num. 2.* Imò ad effectum, de quo nunc agimus, Apoſtaſia, & hęreſis non conſtituunt ſpeciem diverſam, ac pari paſſu judicantur hæreticus, & Apoſtata: Burſatt. *conſ.280.num.10.18.& 50.lib.3.* Gamachęus, & Duall. *locis citatis.* Alvarez *ubi ſupra.* Nicol. *lucub.can.tom.2. lib.5. tit.9.num.1.* Seſs. *deciſ.468.nu.19. vol.4.*

5 Non ità dicendum reſpectu ſchiſmatis, quod conſtituit ſpeciem diverſam ab hæreſi: ſchiſmaticus enim, ut talis, ſeparatur ab unione, non ſecundùm fidem, ſed ſecundùm charitatem, ut advertunt Gundiſalvus Villadiego *de hæret.qu.3.* Ambroſius de Ruſconib. *in Triumpho Catholicæ veritatis, lib.Prohem.cap.9.* Alvar. *ſpecul. jur. Pontif. de ſchiſmat.fol.241.* Fermoſin. *tract.crimin. tract.2.ad rubr.de ſchiſmat.num. 2.3. & 4.* Paſſerin. *in cap.Ad ſuccidenda, num.4. & ſeqq. de Schiſmatic. in 6.* Campanil. *diverſor.jur.can.rubr.11. cap.26. nu.39.* Siquidem duplex eſt unio, una, quę fit per charitatem; altera per fidem: per primam junguntur membra capiti; per ſecundam omnes fideles ſunt grex ſub uno paſtore: & quando ſchiſma dicitur hæreſis, hoc non eſt, quia ſchiſma propriè hæreſis ſit, ſed quia ad illam diſponit: Ordinariè tamen ſchiſma eſt conjunctum hęreſi, ut benè advertit Eminentiſſimus Albitius *de inconſtantiâ in fide, cap.10.num.19.* ubi latè tractat de ſchiſmate, Alvar.Pelag. *de planct.Eccleſ. lib.1.cap.65.*Paſſerin. *in tit.de ſchiſmat.in 6.n.13.& 14.* Caniſ. *in juris canon.ſum lib.3.tit.15. verſ. Schiſmatici undè dicti.* Concludendum eſt igitur, hęreticum eum eſſe, qui aliquam negat tantùm Propoſitionem, dummodò illa catholica ſit. Non enim ſufficeret, ſi error

6 eſſet circa res naturales, aut contrà theſes Aſtronomicas, ut ait Rojas apud Ricciull. *loc.cit.num.13.* Undè vellicandus Limborch, qui *in hiſt. Inquiſ. lib.3.cap.1.* ait, hæreticum à catholicis exiſtimari, qui negat propoſitionem merè philoſophicam: Quoties enim propoſitio, licet in ſe ſit merè philoſophica, definitur ab Eccleſiâ Catholicâ, non eſt amplius cenſenda merè philoſophica, quòcirca utique erit hęreticus, negans pertinaciter, animam rationalem eſſe formam corporis humani, ut ex Clementinâ unicâ, *de ſummâ Trinit.* inquit Bernardus Comenſis *in Lucernâ Inquiſit.in voce Hæreſis, §.14.*

PRAE-

PRAELIMINARE XVII.

De errore cum pertinaciâ.

SUMMARIUM.

1 *Quanta sit hominum pertinacia in fovendis erroribus.*
2 *Pertinacia errantem in fide constituit hæreticum.*
3 *Ratio hujus.*
4 *Pertinacia est complementum, & forma hæresis.*
5 *Quidam ex SS.PP. tenuere Angelos esse corporeos.*
Alii Chiliastarum sectam secuti sunt. ibi.
Nullus autem prædictorum fuit hæreticus, & cur. ibi.
6 *Pertinacia ad hæresim constituendam quid requirat?*
7 *Protestatio Auctoris libri excusat à notâ hæretici. limita.*
8 *Qui dicit propositionem contra fidem non absolutè, sed dubitativè, & simul protestando, non est hæreticus.*
Sed tamèn appellatur infidelis. ibi.
9 *In rebus ab Ecclesiâ definitis, & quæ scire tenemur protestatio non excusat.*
10 *Pelagii, & Celestii hæresiarcharum protestatio cur ipsos non relevaverit.*
11 *Protestatio non excusat eum, qui in judicio monitus, ut resipiscat, monenti non paret.*
12 *In propositionibus expressè ab Ecclesiâ non damnatis prædicta regula non procedit.*
Contrarium alii sentiunt: Sed non sequendi. ibi.
13 *Protestatio, quâ quis profitetur se paratum retractare suum errorem, si per argumenta convincatur, non excusat ab hæresi.*
14 *An requiratur monitio, ut quis dicatur pertinax.*
15 *Admonitio necessaria est ad justificandam incorrigibilitatem.*
16 *Termini ad effectum, ut hæretici resipiscant, quales debeant esse cum hæreticis negativis.*
17 *Admonitio prædicta non est necessaria respectu illius, qui diù latenter in errore fuit.*
18 *Ad hæresim non requiritur obstinatio, quæ est pertinacia major, & quomodò id intelligatur.*
19 *An sit hæreticus, qui indirectè adversatur Ecclesiæ auctoritati.*
20 *Qui est pertinax in nondum definitis ab Ecclesiâ, est hæreticus, & quandò?*
21 *Pertinax est, qui falsâ opinione putans, aliquid esse ab Ecclesiâ definitum, contrarium tamen sentit.*

1 CUm admirabilis sit hominum in fovendis erroribus pertinacia, ut ait Muretus *in Proper. pag. mihi* 171., hinc est, quod humanum ingenium potiùs rerum naturam, inquit Cic. *Tusc. quæst.* 5., quàm errorem suum damnare mavult; & potiùs fallibilem credit veritatem ipsam, quàm se decipi.

2 Hujusmodi pertinacia est, quæ errantem in Fide constituit hæreticum, *Non enim*, sunt verba S. Petri Damiani *lib. 1. epist. 13. antè fin. Error hæreticum, sed pervicax obstinatio facit; nec omnes hæretici censendi sunt, qui opinantur errores; sed qui pertinaciter, & audacter prædicant falsitatem*, ut etiam habetur ex auctoritate D. Augustini *in cap. Dixit Apostolus* 24. *qu.* 3. & communiter tenent, omissis aliis, Thomassin. *Theolog. dogmatic. tract.* 1. *cap.* 17. *num.* 13. Duall. *in* 2.2. *D. Thomæ, de fide, qu.* 7. *art.* 1. *pag.* 34. Petricc. *de milit. & Triumphant. Eccles. lib.* 1. *d sput.* 2. *vers. videndum igitur*. Ricciull. *de jur. personar. lib.* 5. *cap.* 7. *n.* 11. Albertin. *de hæretic. qu.* 5. *num.* 19. *& qu.* 13. *n.* 14. Dartis *in* 2. *par. decret. cauf.* 24. *qu.* 3. *litt. L. fol.* 240. Clar. *prax. crim. lib.* 5. *§. hæresis, n.* 2. Ric. *prax. for. Eccles. p.* 2. *resol.* 8. *n.* 3. Volp. *resol. moral. resol.* 81. *num.* 4. Param. *de Orig. Inquis. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 11. Zanchin., & post eum, Campeg. *in addit. tract., de hæret. cap.* 1. *ad litt. A.* Del Bene *de offic. S. Inquis. par.* 1. *dub.* 2. *pet.* 2. Fermosin *in cap. Cum ex injuncto qu.* 1. *num.* 20. *tract. crimin.* 2. Sess. *decis. Aragon. vol.* 4. *& decis.* 439. *num* 32. *& decis.* 446. *nu.* 3.

3 Ratio est, quia hæresis, sicut & alia peccata, non committitur, nisi præcedat consensus hæreticantis; ignorans autem, & inadvertens non videtur consentire per *l. nihil.* 117. *de regulis juris*.

4 Est igitur error cum pertinaciâ pro-

priè

priè complementum, & forma hæreſis, vt præter allegatos, firmat Elyſius *in Clypeo contrà hæret.qu.42.art.2.fol.* 247. *circà fin.* ubi teſtatur de communi, hæreticos non poſſe præſumi, nec eſſe plures Sanctos, & Catholicos viros, qui errores, ac hæreſes docuerint, & tenuerant. Ità etiam dixit S. Thom. 22.*qu.*5.*art.*3. & ex ſententiâ D. Auguſtini Brun. *de hæretic.c.*1.*fol.*3. *in princ.* Fermoſin. *tract.crim.tract.*2. *qu.*2. *n.*19. *ad tit.de Hæretic.*& revera, quis crediderit de hæreſi ſuſpectos Hilarium, Auguſtinum, Bernardum, ac complures alios, qui dixerunt Angelos eſſe corporeos; licet Auguſtinum non tenuiſſe hanc ſententiam, probet doctiſſimus Noris *in ſuis vindiciis Auguſtinianis.* Quis affirmaverit, in hujuſmodi ſuſpicionem incidiſſe Irenæum, ac alios, qui ſcripſerunt, dejectos de Cœlo malos Angelos, eò quòd in terris cum mulieribus congreſſos, & ex eis homines progenitos fuiſſe? Quis putaverit hæreticos ipſum Juſtinum, Irenæum, ac cęteros, qui fuerunt Chiliaſtæ? non potuerunt dici pertinaces adversùs Eccleſiæ auctoritatem in his propoſitionibus, ab ipsâ Eccleſiâ nondum definitis. Ad effectum enim, vt quis in re hac pertinax dicatur, requiritur quod habeat pravam voluntatem reſiſtendi veritati, & Definitioni Eccleſiæ, ac illius auctoritate neglectâ, adhùc in ſuâ opinione perſiſtat: Sanctarell. *de hæreſ.cap.*1. *dub.*4 *num.*17. Del Bene *de offic.S.Inqu. par.*1.*dub.*2 *petit.*2.*per tot.* Baldell. *de fide*, & *infidel.diſp.*32.*num.*2. Navarr. *in ſum.cap.*11.*num.*22. Tondut. *reſol. beneficial cap.*34.*num.*6. Fermoſin. *ad tit. de Hæret.qu.*2.*num.*19.*tract.crim.*2. & proindè hæreticus judicandus non eſt, qui proteſtatur, omne, quod vel profert, vel ſcribit, ſubmittere correctioni S. Eccleſiæ Catholicæ, proùt auctores orthodoxi cautè in principio, vel in fine librorum ſuorum facere conſueverunt: Fagnan. *cap.damnamus, num.*1. 20. *& ſeqq. de ſummâ Trinit.& fid.Catholic.* Baldell. *ubi ſupra, num.* 18. Vignat. *de hæret. quæſt.* 19. *num.* 198. *& ibi* Peña, Lopez. *in ſuis allegat.*§.3. *num.*6. Menoch. *conſ.*82.*num.*174.& 175. Limborch. *in laudato cap.*11. Del Bene *de offic.S.Inqu. par.*1. *dub.*5. Adeoùt, ſi doctrina in his libris propoſita ſit perverſa, attentâ tali proteſtatione, Auctor ab Hæreſis notâ ſalvetur; liber verò comburatur, ſicuti evenit Abbati Joachim, cujus ſcripta damnata fuere in Concilio Lateranenſi quarto ſub Innocentio III. relato *in cap. damnamus, de ſummâ Trinit.*, & *Fide Cattholicâ*, ac notavit Poſſevin. *in apparatu ſacr.tom.*2.*verbo*, *Joachimus Abbas* Sed ipſe Abbas damnatus non legitur, ut ibi obſervat Gloſa *in verbo, Florenſi Monaſterio*, & auderunt Alvarez *in ſpecul.jur.Pontific.cap.*53.§.*de hæreticis, verſic. quantùm ad tertium*, Fagnan. *in dict. cap. num.* 15. Sanctarell. *de hæreſi, cap.*1.*dub.*6. *nu.*26. Anim advertendum, quod proteſtatio, de quâ ſuprà, tantùm excuſare poterit, quandò agitur de rebus dubiis, quæ per Eccleſiam definitæ non fuerunt: Sanctarell. *ibidem, num.*27. Peña *comm.*26. *p.* 1. Souſa *in aphoriſm. lib.*1.*cap.* 24.*num.*5: Bordon: *loc:cit.n.* 36. & Del Bene *vbi ſuprà, num.* 2. Nam cum hujuſmodi proteſtatio excludat pertinaciam, quæ eſt de eſſentiâ hæreſis, conſequentèr eximit ab hæreſi, quam aliàs incurreret dubitans non quidem in dubiis, ſed in definitis: Goffred. *in ſumm. de Hæreticis, num.* 1. Quippè Fides, ut ait D. Bernardus, ambiguum non habet, & ſi habet, fides non eſt: Attamen ſi quis aliquam propoſitionem contra veritatem Catholicam non ſibi notam aſſereret, non abſolutè, ſed dubitativè, ac inſimul proteſtaretur credere, quod credit Eccleſia Catholica, eo caſu non eſſet hęreticus, cum diceretur ſuſpendere actum judicii, prę-ponderans tantum rationes utriuſque partis, & pendens potius ad unam partem, prout videtur innuere Sanchez cum Beccano, & Turriano: Sanctarell. *loc. cit. cap.*1. *dub.*3. *num.* 14. &, relatis hinc indè opinionibus, Del Bene *de offic.S.Inqu.par.*1.*dub.*6.*per tot.* & *nu.* 14. Non tamen dicendum eſt, quod Beata Virgo dubitaverit, quando Angelus ei loquutus eſt: *Quomodò fiet*, inquit, *quoniam virum non cognoſco*? Nàm quamvis non eſſet tàm facilè ſcire myſterium abſconditum à ſæculis, quod nec ſuperiores poteſtates ſcire potuerunt, nihilominùs cum hujuſmodi dubitatio non congruiſſet perfectioni Virginis, hinc rectè docet Ambroſius de Ruſconibus

in

in Triumpho Catholicæ Veritatis, libr. proœm. cap. 10. Beatam Virginem sic interrogantem, tantummodò modum quæsivisse, ut illud fieret, quod Angelus prænunciabat. Imò asserentem non absolutè, atsolummodò dubitativè propositionem aliquam contrà veritatem catholicam, vocat infidelem Lup. *in d. dist. 4. art. 1. disp. 3.* eò quod nullum eliciat actum positivum, sed tantùm privativum: Materiam hanc fusè examinat inter alios Duall. *in 2. 2. D. Thomæ, de peccatis fidei oppositis, qu. 7. de hæresi, art. 1. tom. 2.* In rebus verò ab Ec-
9 clesiâ jam definitis, & quæ sint tales, ut eas quis scire teneatur, protestatio non excusat in foro exteriori: Alphons. de Castro *de justâ hæret. punit. libr. 1. cap. 2.* Decian. *tract. crim. lib. 5. cap. 558.* Menoch. *d. cons.* 82. *num.* 125. & 176. ubi, quod in eo tantùm procedit, qui scire tenetur implicitè; in eo autem, qui tenetur explicitè, ignorantiam non præsumi. Hinc Pelagius, & Cęlestius Hęresiarchę subdolè obtulerunt Zosimo Papæ libellum. Eâ enim arte illum composuerant, ut, licet ibidem negarent originale peccatum, condemnationem evitarent; addentes hanc protestationem: *Si fortè, ut hominibus, quispiam ignorantiæ error obrepserit, vestrâ sententiâ corrigatur.* Hæc, inquam, verba nullatenus excusare poterant perversos Hæresiarchas: nam Innocentius primus Zosimi immediatus prædecessor, jam errorem illum damnaverat, ideò in eis non præsumebatur ignorantia.

10 Eò minùs protestatio excusare potest in judicio, in quo quis monitus fit à Judice, ne aliquam propositionem, seù doctrinam promoveat, quæ hæresim continet, non vult tamen recedere, & à sua opinione resipisci, ut adnotant Del Bene *d. dub. 5. in coroll. num. 7.* Decian. *d. cap.* 558. *nu.* 8. Et fortiùs hoc
11 poterit habere locum, si non crederet ipsi judici, Inquisitori, aut Episcopo, cui si fidem adhiberet, utique se ab errore retractaret: Est enim evidens pertinacia, non præstare fidem Episcopo, seù Inquisitori admonenti in expressè damnatis: Alphons. de Castro *de punit. hæret. cap.* 10. *col.* 5. Farinac. *de hæresi q.* 196. *num.* 10. Volp. *resol. moral.* 81. *num.* 25. Pasqualig. *decis.* 162. *num.* 1. & *seqq.* Baldell. *disput.* 32. *num.* 18. Rebuff. *in prax. benef. fol.* 274. §. *quæret quis.*

12 In propositionibus autem ab Ecclesiâ non expressè damnatis, supradicta procedere non debent, juxtà ea, quæ tradunt Cardinalis de Lugo *de fide, disp. 20. sect. 5. n. 160.* Pasqualig. *decis.* 163. *num. 6. in fin.* Parlador. *quotid. differ.* 107. *num.* 14. Pueron. *ad Bullam Cœnæ, c. 1. num.* 72. Et quamvis non desint Auctores contrarium sentientes, quos cumulant Sanctarell. *de hæres. cap. 1. dub. 6. num.* 28. & Del Bene *de officio S. Inquis. par. 1. dub. 4. petit. 2.* Prior tamen sententia mihi verior videtur, eò quia Episcopi, & Inquisitores non habent assistentiam Spritus Sancti, ac propterea in propositionibus nondum definitis, qui fidem ipsis non præstat, hæreticus dici nequit, ut ultrà superiùs adductos, firmant etiam Duall. *in 2. 2. D. Thomæ, de peccatis fidei oppositis, q. 7. de Hæresi, ar. 1. tom. 2. pag.* 343. ubi subjungit, tunc committi peccatum potiùs temeritatis, & arrogantię, quàm hæresis; & Trullench. *in exposit. Decal. lib. 1. cap. 2. num.* 14. ubi tamen addit, quod in foro externo judicabitur pertinax, & hæreticus.

13 Nec eximitur à pertinaciâ, qui se profitetur paratum retractare errorem, si per argumenta convincatur ab Ecclesiâ, cum maximum sit sacrilegium, opinionem hominum anteponere opinioni Ecclesiæ, sivè veritati Divinæ; nam debet quilibet, non argumentis, sed auctoritati se submittere, ut ratiocinantur Sanchez *ad præcept. lib. 2. cap. 7. nu. 6.* & alii relati per Baldell. *d. disp. 32. nu. 8.* Pueron. *d. c. 1. num. 53.* Non levis etiam
14 oritur quæstio, an requiratur monitio, ut quis pertinax dicatur, in quâ sunt discordes opiniones, dum alii affirmativam, alii negativam sententiam sequuntur, quos congerit Del Bene *de offic. Inqu. par. 1. dub. 2. petit. 2.* Mihi tamen cum dicto Del Bene negativa opinio arridet, quam etiam tuentur Suarez *de fid. disp. 19. sect. 3. num.* 23. Paramus *de orig. Inquisit. lib. 1. tit. 1. cap. 4. num. 5.* Ricciull. *de jur. person. lib. 5. cap. 2. nu. 10.* Baldel. *d. disp. 32. num.* 12. Fermosin. *ad tit. de Hæret. tract. crimin. 2. qu. 4. n. 3. & 4.* & in praxi servatur, prout firmat Paramus *d. cap. 4. num. 5.* Non enim prava voluntas adhùc resistendi flectitur

per

per ſimplicem admonitionem, quoniam eumdem effectum, quem ſortiri poteſt admonitio, meliùs, & faciliùs conſequi poſſunt libri, ac definitiones Conciliorum: Card. de Lugo *de virt. fid. Div. diſp.* 20 *ſect.* 5. *num.* 18. Simanch. *de catholic. tit.* 48. *num.* 7. *&* 8. & quilibet in caſu hæreſis dicitur admonitus à Judice, & à jure: Auguſt. de Ancon. *de poteſt. Eccleſ. quæſt.* 5. §. *ad primum, litt. C.* Hoc tamen procedere crederem reſpectu illorum, qui eos libros, eaſque definitiones explicitè ſcire tenentur, non verò reſpectu rudis, & juris non periti, juxtà relatam auctoritatem Menoch. *conſ.* 82. *num.* 175. *&* 176. & advertit etiam Del Bene *loco citato, num.* 9.

15 Quamvis tamen hujuſmodi admonitio minimè neceſſaria reputetur ad conſtituendum aliquem in pertinaciâ, nihilominùs neceſſaria eſt ad juſtificandam ejus incorrigibilitatem, ut ſapientèr docent Card. de Lugo *loc. cit. n.* 158. & Baldell. *d. diſp.* 32. *num.* 12. ad hoc ut in foro externo puniri poſſit, undè, prout teſtantur Peña *lib.* 2. *comm.* 65. *verſ. in his pertinacibus*, & Carena *par.* 2. *tit.* 2. §. 3. *num.* 15. inolevit praxis in Tribunali S. Officii retinendi diù hæreticos pertinaces in carceribus, & ſæpiùs mittendi ad illos, admonitores doctos viros, curando, ut reſipiſcant, ad quem effectum dantur primi, ſecundi, & tertii termini: De hujuſmodi monitionibus conſule Gudiſalvum Villadiego *de hæreticis*, *q.* 8.

16 Hi autem termini longiores eſſe debent cum hæreticis negativis, qui ſunt illi, qui non obſtante, quod teſtes integri, & legitimi probaverint, eos diſcredidiſſe; nihilominùs perſiſtunt in negativâ, quod ſcilicet non diſcrediderint, nec unquàm ſe diverſimodè ab Eccleſiâ ſentire, ac ſenſiſſe, ut docent Raynaldus *obſerv. crim. ad c.* 1 *ſuper* 3 *n.* 56. Fermoſin. *tract. crim.* 2. *ad tit. de hæretic. num.* 16. Cum his proindè hæreticis differendum eſt judicium uſque ad annum, quo reducantur ad Eccleſiæ ovile: Lupus *in allegat. in materiâ hæreſis, poſt tract. de donat. inte. vir, & vxor.* §. 3. & 4. Card. de Lugo *loc. cit.* qui *n.* 157. reprobat doctrinam Alciati.

17 Porrò ea admonitio, quam diximus neceſſariam ad juſtificandam pertinaciam, in eo non videtur neceſſaria, qui latentèr diù in errore perſiſtit: Sanchez *ad præcept. lib.* 2. *cap.* 7. Baldell. *d. diſp.* 32. *num.* 12. Et non ſine ratione; nam ad conſtituendam pertinaciam, non requiritur temporis diuturnitas, adeò ut tempore momento hæreſis culpa perpatrari poſſit, adinſtar aliorum peccatorum: Alberghin *Man. cap.* 1. *de hæret. num.* 8. & ante ipſum Cajetan. 2. 2. *q.* 11. 2. *notab.* Baldell. *d. diſp.* 32. *num.* 11. Duall. *in* 2. 2. *D. Thom. de peccatis fidei oppoſitis q.* 7. *de hæreſi, art.* 1. *tom.* 2. *pag.* 343. & Merbeſ. *in Summ. Chriſtian. p.* 1. 2. *qu.* 55. *pag.* 163. *col.* 2. *circa med.* Perficitur enim ſolo conſenſu, præſuppoſitâ notitiâ, quod ſit error in fide: Volp. *reſol. moral.* 81. *num.* 5. Idcircò hujuſmodi pertinacia non requirit perſeverantiam in errore, ut advertit Laurea *de fide, diſp.* 14. *art.* 3. §. 2. latè rem diſcutiens, qui etiam *ſub num.* 71. ait ad hæreſim non requiri

18 obſtinationem, quæ eſt pertinacia major, quod venit intelligendum de hæreticis non ignorantibus, aliquam doctrinam eſſe contrà Eccleſiæ definitionem, ei tamen adhærentibus etiam per momentum, quamvis poſteà corrigantur. Illi autem ſunt obſtinati, qui contendentes de aliquâ doctrinâ nondum definitâ, eam pro viribus defendunt, & poſt ejus damnationem, perſeverant in ſuâ ſententiâ, quales fuerunt Arrius, & alii Hæreſiarchæ. Si igitur ad conſtituendum aliquem hæreticum, ſufficit pertinacia, quæ etiam per momentum temporis perficitur, quid dicendum de eo, qui diù perſeveraverit, & latenter, ex quo præſumitur non ignorantia, ſed malitia, ut benè ait Sanchez *loc. cit.* ?

19 Videndum etiam, an dicendus ſit pertinax, qui indirectè refragatur Eccleſiæ authoritati, videlicet ob cupiditatem lucri, ſeù gloriæ, & affirmativè reſpondet Card. de Lugo *d. diſp.* 20. *num.* 163. Baldell. *d. diſp.* 32. *num.* 9. Pueron. *d. cap.* 1. *num.* 68. *verſ. nec tamen.* Nam ſicut in aliis peccatis hæc cupiditas ſufficit ad peccandum contrà obedientiam, juſtitiam, religionem, & alias virtutes, licet non habeatur pro fine formaliter volito, injuſtitia, inobedientia, irreligioſitas, &c. Sic etiam peccatur pertinaciter contra auctoritatem Eccleſiæ, negando id, quod ſcimus ab Eccleſia

siâ doceri, quamvis non intendamus, formaliter Ecclesię contradicere: immò qui vult aliquid necessariò connexum cum alio effectu, licèt ipsum effectum non intendat, dicitur illum directè velle, quia volendo causam, vult implicitè effectum in eâ causâ virtualiter inclu-
20 sum. Sequitur posteà, an sit pertinax, qui in nondum definitis amplectitur aliquam partem, eo animo, ut sit paratus ad eam tuendam, etsi contrarium Ecclesia definiat, ac pariter pro parte affirmativâ resolvitur à Card. de Lugo *ibidem num.* 167. Pueron. *d.cap.*1.*nu.*69. *& seqq.* Credit enim, quæ definiuntur
21 ab Ecclesiâ posse falsitati subesse, ex quâ ratione sequitur, quod similiter pertinax dicendus sit, qui falsâ opinione putans, aliquid esse ab Ecclesiâ definitum, contrarium tamen sentit: Card. de Lugo *d.disp.*20.*sect.*5. *nnm.* 167. ubi reprobat Simanchi sententiam oppositum tenentem, Baldell. *d.disp.*32.*nu.*12. Pueron. *d.cap.*1.*num.*69.

PRAELIMINARE XVIII.

De errore in eo, qui baptismum recepit.

SUMMARIUM.

1 *Ille propriè reputatur hæreticus, qui susceptâ fide per baptismum, ab eâ se separat per hæresim.*

2 *Ut quis dicatur hæreticus coram Ecclesiâ requiritur baptismus undæ, coram Deo sufficit baptismus flaminis.*

3 *Cathecumenus deserendo fidem Catholicam an, & quomodo hæreticus dicatur?*

4 *Neque Pagani, neque Judæi incidere possunt in hæresim.* num.5. & 8.

6 *Judæorum impudentia, & protervia in suâ superstitione.*

7 *Philippus Augustus Rex Francorum quâ de causâ à suo Regno Judæos expulit.*

9 *Judæi si post acceptum baptismum redeant ad ritus Judaicos, sunt hæretici, licet non fuerit eorum baptismus descriptus in libro.*

10 *Ex Decreto Pauli IV. Judæi, qui in Lusitaniâ remanserunt, si judæizant, censentur à fide apostatasse.*

11 *Judæi in infantiâ etiam invitis parentibus baptizati, redeuntes ad ritus judaicos sunt hæretici.*

12 *Judæus, vel Paganus non baptizatus, putans se talem esse, si contra fidem sentiat, est hæreticus.*

13 *Coactè baptizati, si à fide recedant, sunt hæretici.*
Dummodò tamen coactio non fuerit absoluta.

14 *An invalidè baptizatus, si recedat à fide, sit hæreticus? cum distinctione respondetur.*

1 DIXIMUS ad essentiam hæresis, errorem requiri in eo, qui baptismum recepit: nam is propriè reputatur hæreticus, qui fidem amplexus catholicam, aliter posteà sentit, & se separat superbus ab Ecclesiæ simplicitate, ut Capharnaitæ, & aliqui Domini Discipuli ab auctore vitæ, & ab Apostolis; ut à D. Paulo ejus Discipuli Phigillus Hermogenes, Philotus, & Hymenæus, quemadmodum ait Tertullianus de *præs. hæret.* Tolos. *Synthagm. lib.*33. *c.*4. *num.* 5. qui proindè indicio proprio condemnantur, dimittentes catholicam sententiam, quam professi sunt, juxtà ipsum D. Paulum ad *Tit. cap.*3.

2 Verùm, quia implicat, fidem catholicam amplecti, ac esse sine baptismo, saltem flaminis: hinc necesse est, ut quis incurrat hæresim, aliquo modo baptismum dicatur habuisse: hoc tamen discrimine, quod ad hoc, ut ab Ecclesiâ judicetur aliquis esse hæreticus, requiritur Baptisma undæ; ut autem quis coram Deo sit hæreticus, sufficit baptisma flaminis: hoc pacto concordari videntur illæ duæ sententiæ inter se diametraliter oppositæ, de quibus Lup. *d. art.* 2. *dif.* 13. latè Bordon. *ubi suprà, à n.*16. ac P. Del Bene *de offic. S. Inqu. part.* 1. *dub.* 10.

3 Igitur parùm rectè, hæresim quandoque incurri absq; baptismo, credidit Bernardus de Lutzemburgo, qui in suo catalogo inter hæreticos descripsit Avicennam, Averroem, & alios, prout observat Ambrosius de Rusconib. *in Triumpho Catholicæ veritatis, lib.proœm. cap.*9. & Sanctarell. *de hæresi, cap.*1. *dub.* 2. *num.* 3. qui firmavit etiam, Cathe-

cumenum poſſe dici hæreticum, quoties deſerat Fidem Catholicam. Poteſt enim Cathecumenus eſſe hæreticus tantumodò coram Deo, ac in foro interno: Nicol. *reſ. Civil. can. lib.* 4 *tit.* 18. *n.* 3. *to.* 1. & Guttier. *d. q.* 32. *n.* 35. non autem, quo ad Eccleſiæ Judicium: Card. de Lugo *de virt. fid. divin. diſp.* 21. *ſect.* 4. §. 1. *num.* 139. Fragoſ. *de regim. reip. par.* 1. *lib.* 1. *diſp.* 2. *n.* 229. Tolet. *lib.* 4. *cap.* 3. Baldell. *d. diſp.* 36. *num.* 11. *& ſeqq. & diſp.* 22. *num.* 18. P. Del Bene *ubi ſuprà*, Fermoſin. *tract. crim.* 2. *ad tit. de hæretic. qu.* 2. *num.* 7. Tonell. *manduct. Infid. ad fid. concl.* 2. *ſub num.* 6. ſiquidèm Cathecumenus mente, non re ipsâ recepit fidem, ideòque potentiâ proximâ, non actu eſt in Eccleſiâ; quare D. Aug. *lib.* 2. *de Symb. in princ.* aſſerit, cathecumenos eſſe ſimiles hominibus conceptis, nondum tamen natis: ut enim quis ſit actu in Eccleſiâ, oportet, quod habeat jus ad Sacramenta Eccleſiæ, quale minimè habet Cathecumenus, & oportet quod ſit ipſi Eccleſiæ conjunctus per ſignum viſibile à Chriſto inſtitutũ, nempè per baptiſmum: Sanctarell. *loc. cit.* §. *Objicies cum Alphonſo*: hæcque eſt ratio, quare Cathecumenus non poſſit, quo ad Eccleſiæ Judicium, dici hæreticus: Card. de Lugo *ubi ſuprà*; idque fit evidentiùs, ſi advertamus, eum non poſſe cogi ad petendum baptiſma: nec, ut non redeat ad Judaiſmum, vel Paganiſmum: Sanctarell. *loc. cit. num.* 5. *in fine*; nec conſequenter puniri, ſi à fide recedat: unde Inquiſitores, quandò volunt aliquem punire ob hæreſim, inquirunt prius, an fuerit baptizatus: Sanctarell. *ibidem*.

4 Eâdem, & fortiori ratione, Pagani Sacrâ baptiſmatis undâ non abluti nequeunt incidere in hæreſim: D. Tho. 2. 2. *qu.* 10. *art.* 5. *& qu.* 11. *art.* 1. Carena *par.* 2. *tit.* 14. §. 1. Sanctarell. *de hæreſi, cap.* 1. *dub.* 2. Soccin. Sen. *conſ.* 71. *num.* 11. Vignat. *de hæret. num.* 34. ibique, Peña Brunus *de hæret. lib.* 1. *cap.* 1. *pag.* 3. *in princ.* Volp. *d. reſol.* 81. *num.* 4. Vener. *exam. Epiſc. lib.* 11. *cap.* 4. *n.* 19.

5 Idem dicendum de Judeis, ut patet ex iſdem auctoritatibus ſuprà allegatis: quamvis enim Judæorum pertinax ſit genus in ſuâ ſuperſtitione; itaut ipſi nihil non licitum reputent, quoties arbitrantur, ſuam Fidem ſe aliquo modo promovere poſſe, ad quem effectum nullum penitus lapidem immotum relinquunt, dummodo veritatem Evangelicam impetant, aut calumnientur, ac in Chriſtianos ſæviant, ut accidit tempo-
6 re Trajani, quando eò proterviæ, atque audaciæ proceſſerunt Judæi, ut cum peregrina Chriſtianorum, aut paganorum mancipia ſibi coëmiſſent, ad domeſticam religionem addacta circumciderent, quod Trajanus lege ſingulari
7 vetuit, *l. circumcidere ff. de pœnis*. Hinc non injuriâ Philippus Auguſt. Rex Franrum Judæos, publicatis bonis, Regni finibus exegit, quandò contrà leges, Chriſtianos circumcideren t, ac pro ſervientibus (hoc enim verbo Hiſtoria Dionyſiaca utitur) ſibi manciparent; & alia hujuſmodi perfidę nationis Hebręorum paſſim in hiſtoriis leguntur exempla: & licet, uti hoſtes Chriſtianorum, ſæpè ab aliis quampluribus Pro vinciis juſſi ſint excedere, nec ob aliud alicubi tollerentur, niſi ut uſque in finem ſeculi appereat cunctis Regionibus, quæ ad lucem Evangelii ex paganiſmo quotidiè accedunt, & acceſſuræ ſunt, eos fuiſſe primum dilectum Dei populum, eiſque ab initio Mundi fidem, ac cognitionem veri Dei datam, & Meſſiæ, quem adventum reſpuerunt, & morti ingratiſſimi homines tradiderunt. Toloſ. Synthagm. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 11.

8 Quamvis, inquam, ita ſit, attamen Judæi nequeunt dici hæretici, cum non ſint per januam Baptiſmi ingreſſi Eccleſiam; ſi autem accepiſſent baptiſmum, ut, & Pagani, quoties priores ritus ſervaſſent, habendi eſſent tamquam hæretici, & cogendi ad obſervandam Chriſtianam Religionem: Menoch. *de arbitr. cap.* 546. *n.* 23. Farinacc. *de hæreſi q.* 178. *n.* 139. Alciat. *conſ.* 29. *in princ. lib.* 7. Fermoſin. *tract. crim. tract.* 2. *ad text. in cap. Tuæ, qu.* 1. *num.* 5. *de ſchiſmat.* Paſſerin. *in cap. contrà Chriſtianos, num.* 5. *de Hæretic. in* 6.

9 Amplia primò, quamvis non appareret de ipſorum baptiſmo, ex eo quod non fuerit deſcriptus in libr. Parochi: Cantera *qu. crim. de hæret. num.* 4. Diana *tit.* 8. *part.* 4. *reſol.* 113. Guttier. *prax. crim. & civil. qu.* 32. *num.* 32. dummodò enutriti inter Chriſtianos, & converſati

ſati eſſent, ſicuti de quodam Mauro te-
10 ſtatur Caſtropalao *tom.1.tract.4. diſp.8. punct.16. §.6.* undè decrevit Paulus IV. *die ultimâ Aprilis, anno* 1556. de quo Decreto Diana *p.4. reſol.pag.*324. quod ſcilicet Luſitani, qui eâ in provinciâ permanſerunt, & poſteà in Italiam venientes judaizaverint, cenſerentur Apoſtatæ, non obſtante, quod expoſiti torturæ negaſſent ſe baptizatos, vel chriſtianè vixiſſe: Scias, quod in Luſitaniâ non toleratur hæbreus, niſi fuerit baptizatus,& chriſtianè vixerit,quod habetur apud Eminentiſs. Albit. *in libello*, cui titulus eſt, *Riſpoſta all'hiſtoria della Sacra Inquiſitione, compoſta già dal R.P. Paolo Servita, à pag.* 148. *& pag.* 163.

11 Amplia ſecundò, etiamſi Judæi, vel Pagani fuerint in infantiâ baptizati: Fragoſ. *de regim. Reipub. tom.* 1. *libr.* 1. *diſp.*2. *num.* 227., quod procedit, etſi fuerint baptizati, invitis Parentibus: nàm licèt uſu carentes contrà Parentûm voluntatem non ſint hâc undâ abluendi, juxtà doctrinam D. Thom. *in 3.p. qu.* 68. innumeri, quem ſequuntur Doctores, ut videre eſt apud Ricciull. *de jur.perſon. lib.*2.*cap.*32. Sperell. *deciſ.*1. *à num.* 25. Avendan. *de metu, lib.*1. *cap.*17. *num.*60. Boſs. *de patr. poteſt.cap.*3. *à num.* 321. attamen ſi baptizentur, recipiunt characterem, & efficiuntur ſubditi Eccleſiæ, à quâ proindè diſcedere nequeunt: Salern. *conſ.* 14. *per tot. lib.*1. Boſs. *de patr. poteſt. cap.* 3. *cap.*3. §. 9. *num.* 319. Afflict. *deciſ.* 151. *num.*8. Sperell. *d. deciſ.*1. *num.* 36. Ricciull. *d. lib.*2.*cap.*34. *per tot.* qui reprobant ſententiam verè erroneam Calderini *conſ.*3. *de Judæis* indicentis,puerum hebræum ità baptizatum poſſe Parentibus concedi, præſtitâ cautione de reſtituendo in ætate legitimâ, &, quod interim non deteſtabitur chriſtianam fidem, ut dictum eſt ſuprà.

12 Amplia tertiò, ſi Judæus, vel Paganus reverá non baptizatus, ſed putans ſe talem eſſe, in errorem inciderit contrà Catholicam Religionem cum pertinaciâ: Tunc enim, ut hæreticum puniri poſſe, dixerunt. Azor. *tom.* 1.*lib.*8.*cap.*9. *q.*3. *in fin.* Farinacc. *de hæreſi, qu.* 148. *num.* 135. Paſſerin. *in cap. contra Chriſtianos, num.*10. *de Hæretic.in* 6. Fermoſin. *tract. crim.* 2. *ad cap. cum Chriſtus, q.*10. *num.*9. *de hæretic.* Ratio eſt, quia ſaltem non careret baptiſmo flaminis,ut voluit Symanch. *de catholic. tit.* 31.*n.*5. quæ tamen ratio mihi non ſatisfacit, nam voluntas ſuſcipiendi baptiſmum, non dat jus Eccleſiæ, ut cogat eum, qui non eſt baptizatus, ad baptiſma ſuſcipiendum; & tantò minùs ad permanendum in eâ voluntate: Card. de Lugo *de virtute fidei Divinæ, diſp.*20. *nu.* 140. & 141.

13 Amplia quartò, & ſi coactè fuerit baptizatus: Paſſerin. *in cap. contra Chriſtianos, num.*7.*de hæretic. in* 6. Avendan. *de met.lib.*2. *cap.*17.*ſub num.*56. Calderin. *de hæret. rub. de his,qui condemnantur ut hæretici, num.*1. Farinac. *d.q.*178. *num.*142. (Vide Del Bene *de offic. Inqu. par.*1. *dub.*10. *num.* 10.)quod tamen intellige, dummodo, vel coactio non fuerit pręciſa, aut abſoluta: Tunc enim aliter ſentiendum: Paſſerin.*d. cap. nu.*8. Avendan. *de metu lib.*2. *cap.*17.*ſub n.*56. *verſ. undè Judæi.* Pariſ. *conſ.* 2. *num.* 2. *lib.*4. & Eminentiſs. Albitius, *ubi ſuprà à pag.*150. vel ſi talis fuerit, attamen baptizatus non reclamaverit poſteà,aut per aliquos actus poſitivos baptiſmum approbaverit, & ſic metum purgaverit: Pariſ.*d.conſ.*2.*n.*26.Marquard.*de Judæis p.*3. *cap.*2. *num.*9. Avendan. *de metu d. lib.*2. *cap.*17. *num.* 57. Ricciull. *de jur. perſon. extrà grem.Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 3.

14 Verùm quæſtio eſt, an qui fuerit baptizatus invalidè, ipſequè putans, ſe verè baptizatum, uti talem ſe geſſit, ſi poſteà à Fide receſſerit, hæreticus cenſendus ſit: quâ in re diſtinguendum eſt; vel invaliditas baptiſmi provenerit ex defectu legitimæ materiæ, ſeù legitimæ intentionis Miniſtri; & tunc hæreticus non eſſet cenſendus: Fermoſin. *tract.crim.* 2.*ad tit.de Hæret. qu.*2.*n.*10. & 11. Vgolin.*de cenſur.Pontif. reſervat.* 2.*p.cap.*1. *num.*3. *in fin.* Card. de Lugo *de virt. fid. diuinæ, diſp.*20. *Sect.* 4. §. 1. *num.*140. Baldell. *de Fide, & infidelit. lib.*1.*diſt.*36.*& ſeqq.*ubi procedere dicit in foro exteriori; ſecùs in interiori. Quoties enim adeſt hujuſmodi nullitas, habet locum Concil. Trid. *Seſſ.*14. *cap.* 2. ibi: *Cum Eccleſia in neminem Judicium exerceat, qui non priùs in ipſam per*

baptiſmi Januam fuerit ingreſſus; & benè ponderat Card. de Lugo *loco cit. num.*140. Vide tamen Eminentiſſimum Albitium, *ubi ſuprà à pag.* 140. vbi explicat, in quibus caſibus infideles, & Iudæi ſubſint eccleſiaſticæ juriſdictioni.

Vel invaliditas baptiſmi eſt tantum ex parte baptizati,& in hoc caſu utiquè cenſendus hæreticus, quò ad forum externum; Nam Eccleſia præſumit validè baptizatum, niſi contrarium probetur: Card.de Lugo *loco cit.nu.*145. Paſſerin. *de ſtatu hominis,qu.* 187. *art.*1. *num.* 66. Fermoſin. *dict. tract.*2. *qu.*2. *num.*10.

PRAELIMINARE XIX.

Quotuplex ſit hæreſis.

SUMMARIUM.

1 *Hæreſis triplex eſt, interna; externa; interna, & externa ſimul.*
2 *Hæreſis interna habet totum, quod requiritur ad eſſe hæreſis; ſed per eam non incurritur in pœnas, etiam ſpirituales.*
3 *Hæreſis externa de per ſe non eſt propriè hæreſis: ſufficit tamen ad incurrendas pœnas in foro fori.*
4 *Hæreſis externæ definitio.*
5 *An in aliquo caſu liceat abnegare fidem actu externo? & num.6.*
7 *Archidiaconi doctrina reprobatur.*
8 *Externis factis negare fidem illicitum eſt.*
9 *Ob timorem tormentorum non licet externè tantùm fidem negare.*
10 *Si metus ſit abſolutus, externè negans non eſt hæreticus, nec peccat: ſi ſit conditionalis, peccat, non tamen eſt hæreticus.*
Saltem in foro interno. ibi.

1 EXPLICATA eſſentiâ hæreſis, nunc videamus, quotuplex ſit; & triplicem eſſe, ait Alberghin. *man. cap.*2. *n.*2.Sayr. *in Theſaur. lib.*3. *cap.* 4. *n.*19. Aliam ſcilicet internam; aliam externam; & aliam internam, & externam ſimul.

2 Hæreſis interna (quæ etiam dicitur mentalis) licet ſit vera, & perfecta, quia totum habet, quod requiritur ad malitiam peccati hæreſis, quod ex ſolâ mentis cogitatione, animìque deliberatione perficitur: Fagn. *in cap. dolentes, num.*60. *de celebrat. Miſſar.* Nicol.*reſol. civil. crim. tom.*1. *lib.* 4. *tit.*18. *num.*25.Volp. *reſol. moral.*81.*num.*5.tàmen ex ipsâ ſolâ non incurritur in pœnas etiam ſpirituales contrà hæreticos decretas, ut eſt communis Theologorum ſententia, teſte Limborch.*in hiſtor. Inquiſ.lib.*3.*cap.*3.eamque amplexi ſunt Fagn.*ubi ſuprà*: Burſat. *conſ.* 289. *nu.*13. *lib.*3.Sayr.*de Cenſur.lib.*1.*cap.*9. *n.*15.,*& lib.*3. *cap.*4.*n.*21. Vener.*d.cap.*4.& pluribus relatis Pueron.*ad Bullam Cœnæ c.*1. *num.*91. ubi reſpondet contrariis: Del Bene *de offic. S. Inquiſit. par.*1. *dub.*49. *petit.*2. ubi recenſet ferè omnium Doctorum opiniones ſuper hoc inter ſe oppoſitas: Omitto alios, quia lector non eſt laboriosâ auctorum enumeratione onerandus; ſed rectâ eorum,quæ dicuntur, diſpoſitione, ac varietate recreandus.

3 Hæreſis externa ècontra de per ſe non eſt propriè hæreſis; & hæreticus tantùm externus in foro interno non incidit in excommunicationem, aliaſquè pœnas ſpirituales: Sayr. *dict.lib.*3. *cap.*4.*n.*25. Fermoſin: *allegat Fiſcal.p.*1. *allegat* 50.*num.*10. *& ſeqq*;Suarez *de fide diſp.* 14.*ſect. ult. num.*3. Leſs. *de juſt. & jur.lib.*2.*cap.*43 *dub.*2.*num.*11.Sanch. *lib.*2.*moral.cap.*7. *num.*8. Filliuc. *tom.*2. *tract.*22.*cap.*6.*num.* 164. Granadus *in* 2.2. *controverſ.*1. *tract.*15.*diſp.* 13. *num.* 14. & complures alii; ad quas pœnas incurrendas vtriuſque hæreſis concurſus requiritur, internæ ſcilicet, & externæ,quæ ubi conjunctim in aliquo reperiuntur,eum verè efficiunt hæreticum, vt illum definiendo, docet Pueron. *ad Bullam Cœnæ,cap.*1.*num.*39. Verùm in foro fori, cum ab externis tantùm judicetur, tàm ad præſumendam internam hæreſim externa judicia ſufficiunt,quàm ad incidendum in pœnas hæreſis, ſivè temporales, ſivè ſpirituales: Sayr. *dict.num.*25.Vener.*dict. cap.*4. *num.* 23. Pueron. *ab Bullam Cœnæ,cap.*1. *num.*59. *&* 65. Paſſerin. *in cap. cum contumaciâ, num.*59.*&* 60.*de Hæret. in* 6.

Et quia ad externam hæreſim reducuntur, qui dicto, vel facto ſe reddunt ſuſpectos de hæreſi: Menoch. *de*

præ-

*præſumpt.lib.*5.*præſumpt.*6. *n.*14. de hac igitur ſolâ diſſerendum erit.

4 Hæreſis externa ea dicitur, quando quis actu externo abnegat fidem, nec conſtat, an ipſam corde retineat: Suarez. *de fide,diſp.*14.*Sect. vlt. num.*4.Paſſerin. *d.cap. cum contumaciâ, num.*58.& 59.*de hæret.*

5 An verò liceat abnegare fidem actu externo in aliquo caſu,fuit quæſtio,quę antiquis etiam temporibus torſit Sanctorum Patrûm ingenia. Immò S. Ambroſius*ſerm.*69. *de S.Euſebio*, laudat ipſum Euſebium, qui hæreticis ſe hæreticum mentitus eſt, ut de hæreſi filium liberaret: Hunc tamen ſermonem non eſſe Divi Ambroſii, notant Cardinalis Bellarmin. *de ſcriptoribus Eccleſ.in Cenſurâ operum Ambroſii*, & Cardinalis Baronius *tom.*3. *anno Chriſti* 355.

6 Hodiè verò facillimè reſolvitur talis quęſtio,dum hodiè evidens eſt,numquã licere, ſeù propter propriam, ſeù propter aliorũ utilitatem mentiri: Burgoz. de Paz. *in proæm.ad ll. Thauri*, *n.* 271. Alphonſ.de Caſtro *adverſus hæreſes lib.* 10.*verſ. mendacium*: Corduba *qq.Theol. lib.*1. *qu.*29. Sot. *de ratione tegen.ſecret. num.*3. *qu.*3.*concl.* 1. Hæc externa Fidei abnegatio quid aliud eſt, niſi mendacium in rebus fidei, ut advertit Franciſcus Sylvius *in D. Thomam* 2. 2. *in quæſt.*94.*artic.*2.*concluſ.*3.& latè probat Vaſquez *in* 1.2.*diſp:*182. *cap.*4.*num.*9.ac quid aliud, niſi auferre Chriſto externam fidei profeſſionem : Ricciull. *ubi ſuprà*, itaùt negare, ſe eſſe Chriſtianum,ſit, ac negare ipſum Chriſtum: *non ſolùm abnegat Chriſtum* (inquit Auguſt: *relat.in cap. non ſolùm*, *il ſecondo* 11.*qu.*3) *qui dicit eum non eſſe Chriſtum, ſed etiam qui cum ſit, negat ſe eſſe Chriſtianum*: *Dominus enim non ait Petro, Diſcipulum meum te eſſe negabis:ſed me negabis:negavit ergò ipſum,cum ſe negavit ejus diſcipulum*; Ideò nullo caſu licebit,ſicuti latiſſimè comprobant Card. de Lugo *de virtute fidei divinæ,diſp.*14.*ſect.*5.§.4. Macedo. *lib.*3.*de Clavibus,cap.*11.P.Del Bene *de offic.S.Inqu.par.*1.*dub.*11.Thom. Hurtad. *Reſol.Moral.tract.*5.*cap.*5.*Reſol.* 40.41.& 42. & Merbeſ. *in ſumm. Chriſtian.part.*1. 2.*qu.* 26.

7 Fuerunt nonnulli Sanctiſſimi Viri, qui ſimularunt ſe voluiſſe diſcedere à Fide, quos non condemnat Archidiaconus *in c.vtilem* 22.*q.*2.defenſus à Theophilo Raynaldo *in appendice ad lib.Leſſii de juſt.& jur. cap.*12. *num.*6.

Mihi autem videtur erronea doctrina Arcidiaconi, quem noluit ſequi Ricciull. *de jur. perſon. lib.* 1. *cap.*4. nam propoſitum diſcedendi à fide, vel eſt ſimulatum, vel non; ſi ſimulatum, ergò illicitum, cum reducatur ad mendacium, de quo ſuperiùs, & ad denegandum debitum Deo honorem: ſi non ſimulatum, ergò, qui ità proponit, quamvis in rigore non neget Fidem, juxtá Sanchez *ad præcept. lib.*2. *cap.*8. *n.*22. attamen oſtendit infirmitatem ſuæ fidei, & dubietatem, quod minimè licet: Sanctarell. *de hæreſi cap.* 1. *dub.*3.Fermoſin. *ad rub.de ſum.Trin. qu.* 5.*n.*32.Pueron. *in bullam Cœnæ,cap.*1.*ſub num.*88.*verſ. de tertiâ* quidquid aſſerat Eminentiſſimus de Lugo *de fide,diſp.*14. *ſect.* 5.§.4.

8 Amplia primò, quod nec licet hæreſis externa factis manifeſtata, cum par, Immò major ſit virtus factorum, quàm verborum, ut ſuprà diximus; quo fit,ut peccatum ſit graviſſimum in hac externâ fidei profeſſione, Idolis thurificare, genua flectere, vel aliàs adorare, ut habetur in Sacrâ ſcripturâ apud Dan. *cap.*3. & notat Auguſtin. *relat. in Cap. Imperatores* 11. *quæſt.* 3. vbi tres illi pueri ſtatuam Nabucodonoſoris adorare noluerunt, & habemus etiam *cap. Julianus in dict. quæſt.* 3. *& dict. cap. Imperatores* §. *Julianus*, quòd Chriſtiani Milites Imperatoris Idola, nec colere, neque Thus illis offerre voluerunt: Ricciull. *ibidem,num.*13. Immò hujuſmodi externa fidei negatio nec licet per actum, nutus, vel motus digitorum:Card.de Lugo *de virt. fid. Diu. diſp.*14.*num.*93.§.1. eò quia ſic amittitur, ſi non fidei habitus, ipſius tamen habitus, ipſius tamen habitus extenſio, cui opponitur Idololatria exterior, & negatio fidei externa: Hurtad. *tract.* 5. *cap.*5.*Reſ.*42.*num.*506.

9 Amplia ſecundò,quod pariter fidem externè tantùm negare non eſt licitum ob timorem tormentorum : Card. de Lugo *ibidem ſect.* 2. *num.*31. Scaccia *de Commerc.*§.1. *qu.* 7. *par.*2.*ampliat.*19. *num.*67. *verſ. ſecundas ſpecies*, De Magiſtr.

giſtr. *Sylu. Eccleſ. par.* 2. *lib.* 2. *tit.* 3. *c.* 2. *n.* 25. & clarè habemus, *exlib.* 2. *Machabeor. c.* 6. ubi; quod Eleazar non ſolùm abſtinuit carnibus porcinis, verùm etiam ne id ſimulare voluit, & hoc modo vitâ deceſſit, ut quoque advertit Merbeſ. *in ſumm. Chriſtian. par.* 1. 2. *qu.* 26. Hecq; ſecundâ ampliatio adeò vera eſt, ut contrarium damnatum ſit & inter hęreticas propoſitiones Helcheſeitarum ſub Fabiano ſummo Pontifice, de quibus habetur penès Niceph. *hiſt. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 24., ultrà relatos per Sarmient. *ſelect. interpr. lib.* 3. *cap.* 14. *n.* 16. & per Martin. Alphonſ. *in Candelabr. aur. fol.* 263. *n.* 83. Aliamquè ſimilem hęreſim dicentium, ſic abnegantes, non modò non peccare, ſed remunerationem mereri, damnatam à Gregor. IX. refert Megal. *in ſuo promptuario Theol. to.* 2. *fol.* 396. *num.* 23.

10 Sed advertendum eſt, quod vel vis, ſeù metus eſt abſolutus, adeòut voluntas nullo modo cooperetur, & tunc, ut ſuperiùs innuimus, qui ſic abnegat, nec eſt hæreticus, nec peccat: Del Bene *de offic. S. Inquiſitionis, par.* 1. *dub.* 171. & antè ipſum, Farinac. *quæſt.* 183. *num.* 31. vel ex vi, & metu oritur coactio non abſoluta, ſed conditionalis, & tunc graviter peccat abnegans, & tale fuit Apoſtoli Petri peccatum, qui mortis timore negavit, ſe eſſe diſcipulum: Ricciull. *de jur. perſon. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 10. De Magiſtr. *dict. cap.* 2. *num.* 24. & 25. Scaccia *dict. num.* 67. *verſ. Secunda ſpecies, uſquè ad fin. num.* 1. Nicol. *reſol. Ciu. Canon. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 18. *num.* 4. Guttier. *prax. crim. & Civ. quæſt.* 32. *num.* 63. Ab hæreſi tamen excuſaretur, ut firmant prædictæ auctoritates, & dictum eſt ſuprà. Quod utiquè procedit in foro interno, nam in externo, quia Eccleſia de occultis non judicat, haberetur prò hæretico: Scacc. *dict. num.* 67. *verſ. tempera hoc*, De Magiſtr. *dict. num.* 25. *verſ. benè verùm, & ſeqq.* Nicol. *vbi ſuprà* Guttier. *dictâ quæſt.* 32. *num.* 64. donec conſtaret de vi coactivâ, vel cauſativâ: Spada *conſ.* 44. *n.* 5. *tom.* 3., quia ex actibus hæreticalibus quis præſumitur hæreticus, donec contrarium probetur, cum facta declarent animum: Spada *d. conſ.* 44. *n.* 6. Baldell. *de Fide, & infidelit. diſp.* 32. Undè ſic abnegans non evitaret hęreſis ſuſpicionem, vel levem, vel vehementem, juxtà perſonarum conditionem, & metus qualitatem: Farinac. *qu.* 183. *num.* 29. De Magiſtr. *dict. num.* 25. *benè verùm, & ſeqq.*

PRAELIMINARE XX.

De dictis, factis, aliiſque hæreſis ſuſpicionem inducentibus.

SUMMARIUM.

1 *Præceptum profitendi fidem externis actibus eſt affirmativum: quando obliget.*
2 *Quænam ſint circumſtantiæ, in quibus obligat præceptum externis actibus fidem profitendi.*
3 *Hæreſis manifeſtatio non ſolùm requirit ſigna ſenſibilia, ſed hæc non debent eſſe æquivoca, vel per jocum.*
4 *Hæreſis ſuſpicionem inducunt, non tantùm, quæ ſunt poſitiva, ſed etiam, quæ ſunt negativa.*
5 *Quæ hæreſis ſuſpicionem inducunt, vel ſunt contrà Deum, vel contrà Eccleſiam.*

QVÆ hucuſquè diximus, tàm de ſuſpicione, quàm de hæreſi ſufficiant: nunc ad rem, de quâ tractandâ inſtituimus, propiùs accedentes, nonnulla præmittimus, ut eluceat, ex quibuſnam dictis, factis, aliiſque actibus externis oriatur hæreſis ſuſpicio; præmittimus ergò:

1 Præceptum dictis, vel factis, aliiſque externis profitendi fidem eſſe affirmativum: Ricciull. *de jur. perſon. cap.* 7. & latè Antonius Eſcobar *in Theol. moral. tom.* 6. *lib* 47. *cap.* 6. & proindè obligare ſemper, ſed, ut loquuntur Theologi, non prò ſemper, & conſequenter, ut explicat S. Thomas 2. 2. *qu.* 3. *art.* 3. iſtud præceptum ſemper habere vim obligandi; non obligare tamen ad continuè exercendum actus illos, qui per ipſum imperantur, ſed ſecundum debitas circumſtantias: Abelly. *in Medullâ Theol. par.* 1. *de fide, tract.* 1. *ſect.* 5. &
2 cum iſtæ debitæ circũſtantiæ ſint, quando fides exploretur auctoritate publicâ; quando ex profeſſionis omiſſione oriatur Religionis deſpectus; & quando ex eâdem omiſſione naſcatur aliorum magna

gna offensio, sivè scandalum : Ricciull. Abelly. & Ant. Escobar locis, superiùs citatis ; hinc infertur, quod ea, quæ ex se hæresim exprimunt, sint suspicionis hæresis inductiva : Sanctarell. *de hæresi cap. 3. dub. 2. num. 13. vers. si quis*: quippè ipsis externa fides negatur, quod nunquam licet, quamvis corde ipsa retineatur.

3 Præmittimus quoque, ad hoc, ut manifestetur hæresis, non sufficere solùm, quod hoc fiat per signa sensibilia, ac intelligibilia : Ricciull. *de jur. person. lib. 5. cap. 9.* sed necessè esse etiam, quod concludenter ipsa, nec æquivocè, manifestetur: Ricciull. *ibid. num. 5.* Suarez. *disp. 21. sect. 2. nu. 8.* Bañez. 2. 2. *q. 11. art. 4.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 10. qu. 4. & 5.* & Merbes. *in summ. Christian. p. 1. 2. qu. 56. pag. 169. regul. 1.* undè manifestatio facta per Jocum, vel per modum narrationis, hujusmodi suspicionem minimè inducit : idcircò quæ sunt æquivoca, nonnisi quando concurrant circumstantiæ, quibus quis tenetur profiteri externè Fidem Catholicam, hæresis suspicionem inducunt, ut patet ex his, quæ dicit Ricciull. *de jur. person. lib. 1. cap. 7.*

4 Præmittendum est etiam, quæ hæresis suspicionem inducunt, non tantùm esse positiva, sed etiam negativa : Farinacc. *de hæresi, qu. 182. num. 1.* Hæc autem negativa reducuntur ad omissionem ejus, quod est faciendum, seù ad fidem profitendam; seù adversus hæreticos : Sanctarell. *cap. 11. dub. 1. num. 6.* P. Del Bene *par. 1. dub. 26. num. 24. in corrolar.* seù in materiâ Sacramentorum, ut qui nollet suscipere Sacramentum : Diana *par. 3. tract. 4. resol. 25.* Gabriell. à S. Vincentio *disput. 192. vers. nostra sententia*.

5 Tandem præmittendum est, omnia, quæ hæresis in suspicionem inducunt, esse vel immediatè contrà Ecclesiam, ac illa esse blasphemias hæreticales ; superstitiosa ; ac Sacramentorum abusus : hæc verò esse, hæreticis favere, ipsos defendere ; cùm ipsis conversari ; eorumque libros legere, & hujusmodi, si quæ adsunt alia ; sed de his singillatim.

FINIS PRAELIMINARIUM.

DE SUSPECTIS DE HAERESI.

PRAE cæteris nequitiis, hoc peculiare ſibi vindicat hæreſis infandum crimen, ut ejus quoquè qualiſcumque ſuſpicio ſeriò perpendi à Sacris Tribunalibus mereatur. Et quidem rationabiliter, quandoquidem aliorum ſcelerum infauſti Duces, & ſcandaloſi propagatores non ità accuratè, & ſubdolè virus ſuum communicare pertentant, ſicut hæterodoxorum nequiſſima capita hæreſis contagium diſſeminare ſtudent: iſti enim, quos perverſæ doctrinæ mortifero inficiunt veneno, ad illud ipſum pariter loco, & tempore callidè occultandum inſtituunt, ut incautos poſteà impunè ſeducant, & quò ſecretiùs animas pervertunt, eò ſucceſſivè frequentiores lapſus aliarum enumerant animarum.

Ex Africâ à Vandalis devaſtatâ tempore S. Leonis Magni advolaverant in Urbem Manichæorum impiiſſimæ turbæ: ibiquè, ut tutè laterent, ſub Catholicorum nomine ſacramenta frequentabant; & interim inſidioſè nefandiſſimæ ſectæ virulenta dogmata fidelibus venditabant. Verùm Sanctiſſimus Pontifex hac ſolâ illos ſuſpicione detexit, quod ſumpto Pane, Euchariſticum reſpuebant poculum, tunc temporis à fidelibus laicis ſumi conſuetum. Idquè diſſertis verbis teſtatur ipſe *in Sermone quarto Quadrageſimæ*: Manichæorum inſidioſam praxim quis neget tranſiiſſe ad perfidam Hæreticorum progeniem?

Jure merito proindè S. Hieronymus *lib.* 1. *in Iſaiam*, & Iſidorus Peluſiota *lib.* 1. *epiſtola* 169. Hæreticos, *Malos Cauponas*, appellarunt: propiùs ad rem noſtram, *lues*, *& peſtes fidei*, eoſdem vocavit Vincent. Lirenenſis *in Commonitorio*, ſequutus Sanctum Cyprianum *de unitate Eccleſiæ*, & S. Auguſtinum *epiſtolâ* 56.

Porrò, cùm S. Bernardus *in pſal. Qui habitat*, *venatores nequiſſimos*, Dæmones appellet, qui, inquit, cornu non ſonant, nè audiantur; ſed ſagittant in occultis immaculatum, eruditus Eccleſiaſtes Henricus Engelgrave *in Cœlo empireo*, *par.* 2. *concione de Sanctis Simone*, *& Juda*, aptiſſimè hæreticos *Stygii Venatoris Canes* eſſe, dixit: quot enim ſimplices, & imperitos per hæterodoxos in obſcuro Equivocorum verborum; & factorum ſagittant Demones? quod etiam inſinuavit S. Irenus *lib.* 5. *cap.* 23. vocando Hæreticos, *Organa Diaboli*. Hac quoque ratione B. Pius V. *lib.* 5. *epiſt.* 14. dicit, hætorodoxos eſſe aranearum inſtar, apud ſimplices catholicos involucra ſua conſtruentes.

Quoniam igitur ipſi in impietate valdè progrediuntur, eorumque ſermo paſſim ſerpit, ut cancer, idcircò Sacri Judices, nè nihil intentatum relinquant ad hos *filios tenebrarum*, *& malorum omnium gurgites* (ſicut eoſdem Hæreticos nominare ſolet Lucifer Calaritanus *libro primo prò S. Anaſtaſio*) detegendos, ac proſternandos, vel ipſos de Hæreſi ſuſpectos ſollicitè, ſeduloquè excutiant, atquè ad id aſſequendum pro viribus opportunam artem perdiſcere, & practicare inceſſantèr non deſiſtant. Huic ergò digniſſimo ſtudio in præſenti opere inſi-

inſiſtere volentes, doctrinam circà *ſuſpectos de Hæreſi* prò viribus imbecillitatis noſtræ ſequenti elaboratâ Methodo tradere ſatagemus, omiſſis jis, quæ ad profuſas pertinent diſceptationes: ſit ergò.

PARS PRIMA

DE IIS, QUI DE HAERESI SUSPECTI SUNT.

Omnia hujus primæ Partis Capita inſumuntur in proponendis, & diſcutiendis illis criminibus, quæ Hæreſis ſuſpicionem involvunt, uti ſunt Blaſphemia; Superſtitio, ſub quâ veniunt Idololatria, Magia, Sortilegium, Vana obſervantia, Maleficium; Sacramentorum abuſus &c. Huic ordini inſiſtendo ſit.

CAPUT I.

De Blaſphemis.

SUMMARIUM.

1 *Omnes ferè Sacri Doctores cur tractare debeant de Blaſphemis.*
2 *Præcipui recenſentur Auctores, qui agunt de Blaſphemis.*
3 *Allegantur jura Canonica, contra Blaſphemos.*
4 *Blaſphemia omni jure vetita, eſt delictum mixti fori.*
5 *An leges Principum Secularium valeant contra Blaſphemos?*
6 *Blaſphemiâ nullum ſcelus pejus, ex S. Joanne Chryſoſtomo.*
7 *Idipſum docent S. Auguſtinus, & alii Patres.* & num. 8.
9 *Blaſphemia pejor eſt perjurio, & quare?*
10 *Blaſphemia in quo ſenſu ſit pejor Homicidio?*
11 *Homicidium quo ad effectum eſt pejus Blaſphemiâ.*
12 *Blaſphemi à Deo miraculosè leprâ puniti.*
13 *Caſus Blaſphemi juvenis à Dæmone in fruſta diſſecti.*
14 *Blaſphemorum Parens Diabolus eſt.*
15 *Jura humana ſeverè in Blaſphemos animadvertunt.*
16 *Pœnæ nonnullæ taxatæ à Bullis Summorum Pontificum in Blaſphemos, non ſunt in uſu.*
17 *Etiam privatorum ultio poteſt Blaſphemos coërcere, ex S. Joanne Chryſoſtomo, & Theodoreto.*
18 *Sanctus Nicolaus Epiſcopus Hæreticum blaſphemantem colaphizat in publico Concilio Nicæno I.*
19 *S. Nicolaus à PP. punitur privatione Mitræ, ſed ei à SS. Virgine Mariâ reſtituitur.*
20 *Sex deſignantur Sectiones examinandæ de Blaſphemiâ, & Blaſphemis.*

1 DE Blaſphemis judicandis, debitiſque pœnis plectendis abundè ſcripſere omnes ferè ſacri Expoſitores Biblici, Sacrorum Canonum Interpretes, atque Sacræ Theologiæ, Moralis præcipuè, Doctores: ſanè ſingulis piis Scriptoribus non eſt liberum præterire, quod communi calamo teritur, quando materia ipſa propter ſuam infandam indignitatem (uti eſt illa, de quâ ſcribimus) non ſatis dignè deteſtatur à cunctis.

2 Doctores verò, qui de Blaſphemis ſcripſerunt Canoniſtæ, & Theologi magno numero cum ſuis reſpectivè doctrinis in ſequentibus Sectionibus referuntur, inter quos celebriores, quique recentiùs ſcripſerunt, ſunt:

Diana *tom. 5. tract. 8. reſol. 10. & alibi*, Pignatel. *tom. 8. conſult. 143.* Bordon. *de Sac. Trib. cap. 26.* & *in Man. conſult. ſect. 45. per totam*, Salell. *de mat. Trib. S. Offic. lib. 4. cap. 5.* Suarez. *tom. 1. de Relig. lib. 1. de irregular. cap. 4.* uſque *ad ultimum*, Thomas del Bene *de offic. S. Inquiſ. par. 2. dubitat. 218.* Lupus *in edictum S. Inqu. par. 4. lib. 25. art. 1. & ſeqq.* Sanchez *lib. 2. ſum. cap. 31.* Eligius Baſſæus *Verbo Blaſphemia*, Georg. Gobat. *experien. Theologic. Sacram. to. 2. tract. 11. par. 3. per tot.* Sactarell. *de hæreſi tract. 3.*

Plotus *in tractatu peculiari de Blaſphemiâ* Criſtof. Cruſius *de indiciis delict. par.2. cap.2. & cap.3.ubi de indiciis Blaſphemiæ.* Raynaldus *Syntax rerum Criminal. cap.1. §.1. ad 7. per tot.* Theophy. Raynaud. *in Miſcellâ Sacrâ Hoplothecâ contrà ictum Calum. cap.9. & de virtut. & vitiis,lib. 4. ſect. 3. cap.2.à num.332.* Cardinalis Albitius *de inconſt.in fide,cap. 31.* & alii ferè innumeri .

3 Tractatur inſuper de Blaſphemis, eorumquè pœnis in Jure Canonico *cap. 2. de maledic.; & cap: ſi quis 22. qu.1.* Immò maximè in hac materiâ verificatur, quod leges ſeculares non dedignentur ſacros Canones imitari , ac pœnas adversùs blaſphemos ſtatuere , de quâ re accuratiſſimè Canonicus Raynald. *dict. cap.1. §.1. ad 7. à num. 58. & num. 65. & 66.*

4 Hinc deducitur , quod cum Blaſphemia ſit omni jure prohibita , dicitur delictum mixti fori , & ſuper illâ poteſt uterque Judex Eccleſiaſticus , & ſecularis procedere : Romaguer. *ad Synodal. Gerunden. lib.5. tit.5.* Minan. *baſ. Pontif. juriſd.tract.2.fund.1.qu.6.§.4. ſect. 10.n. 153.in fine.* Mart. *de juriſd.par. 2. cap.13.* Barboſ. *de offic.& poteſt.Epiſc. alleg.51.n. 94.* Boſſius *tit.de Inquiſit. n. 132.* Clarus §. *Blaſphemia,verſ. hoc crimen,* Decianus *tract. crimin. tom.2. lib.6. cap.4. num. 1.* Farinac. *quæſt 8.n.127.verſ quia crimen,* Raynald. *ubi ſuprà,* Tondut. *de prævent. par.2.cap.27. num.12.& cap. 28.num. 6.* Caren. *de officio S. Inquiſit. part. 2. tit.7. §.3. & 18.* Gobb. *conſult. deciſiv. 28. num.2.& 3.* Conciol. *reſol.crimin. verbo Blaſphemia,reſol.2.num. 1.* Sperell. *deciſ. forenſ. Eccleſ. tom. 2. deciſ. 134. num. 9.* Baſilic. *deciſ. crim.21.*

5 Quæres incidenter,an valeant ſtatuta, & leges Principum ſecularium circà Blaſphemias hæreticales , & hujuſmodi delicta Eccleſiaſtica ? Affirmativæ parti adhæret Sabell. *in ſumm.verbo Blaſphem. ſub n.6.* eo fundamento , quod Principes tunc ſeculares fulminant leges adversùs delinquentes in obſequium fidei , famulando , ac coadiuvando Sacros Canones ; Sed parti negativæ cenſerem ſubſcribendum eſſe , per ea , quæ dicit Raynald. *dict.cap.1. num.61.* & ſufficienter in caſibus occurrentibus Eccleſiæ Tribunalia provident ; ex aliâ parte difficulter à Laicis Judicibus ſervatur moderamen,ne extrà metas proprij fori egrediantur : Undè generalitèt ſtatuendum,quod, quotieſcumque eſt quæſtio de fide contrà laicos , cognitio pertinet ad judicem Eccleſiaſticum : Auferri *de poteſt. Eccleſ.ſuper laicis, & rebus eorum, num.* 38. Franciſc. de Roye *in juris canon. Inſtitut. lib.3. tit. 8. verſic. Quædam ergo* . Non deſunt tamen,qui exiſtiment poſſe Principes ſeculares ſtatuere , & pœnas augere contrà hæreticos , & contrà hæreticaliter blaſphemantes , ut videre eſt apud Raynal. *loco cit.à num.71.* ubi quæſtionem hanc latè verſat .

6 Sed quid mirùm , quod tùm Eccleſiaſticæ , tùm laicalis Hierarchiæ Principes, ac utriuſque fori jura in Blaſphemos unanimiter conſpirent ? quia ſcilicet verticem omnis impietatis occupat illa : ſicuti enim,ut diſcurrit . S. Jo: Chryſoſtomus *homil.1.ad Populum* , divinæ laudationi , & glorificationi nullum eſt par bonum ; ità blaſphemiâ nihil eſt pejus : quid enim indignius , quàm Deo conviciari , quod facit, qui blaſphemat ?

7 Atrocitas baſphemiæ ex ejus notione evidens eſt,&,ut S.Auguſt.argumentatur *lib. 2. de Ciuit. Dei cap. 9. in fine* , cum probrum jacitur in Principem patriæ bonum,atque utilem , nonnè tantò eſt indignius, & à vitâ illius remotius ? quę igitur ſupplicia ſufficiunt,cum Deo fit iſta tàm nefaria , tàm horrenda injuria ? quod ponderans idem Auguſt. ſcribens in illud Matthęi, *blaſphemavit,* ait : *Non minùs peccant , qui blaſpemant Chriſtum regnantem in Cœlis ; quàm qui crucifixerunt ambulantem in terris* .

8 Blaſphemiâ (inquit S.Hierny. *in c.18. Eſaiæ*) nihil horribilius,& omne peccatum comparatum blaſphemiæ levius eſt. Blaſphemiâ nihil pejus, exclamat Sanct. Chryſoſt. *in pſal.95.* Meritoquè Philo , *lib.3.de Vitâ Moyſis,* eòuſque pertingit , ut nihil ſibi reliquum ad malignitatis conſumationem facere dicat Blaſphemia . Et expendens tanti ſceleris virus, miratur,quomodò ad tam nefariam vocem aliquandò prolatam , lingua loquentis non ſit tacta paralypſi ; & aures audientis non ſint obſtructæ .

9 Ex his inferendum eſt , perjurio pejorem eſſe Blaſphemiam , quia per

per Blaſphemiam immediatè, & directè contemnitur honor Dei, radix omnium perfectionum, quibus opponitur Blaſphemia, ex D. Auguſtino *lib contrà mendacium Cap.* 19. dicente: Ideò pejus eſt blaſphemare, quàm pejerare, quia pejerando, falſæ rei adhibetur teſtis Deus: blaſphemando autem, de ipſo falſa dicuntur Deo; perjurium ergò in uno tantùm Deum lædit, ſcilicet in veritate, vocando ipſum in teſtem falſi: at verò Blaſphemia Deum lædit in omnibus ejus perfectionibus, dum per eam removeri poſſunt à Deo omnes perfectiones.

10 Imò Blaſphemiam eſſe graviorem homicidio, firmat Sanctus Thom. 2.2. *qu.*13 *art.*3 *ad.*1. Si Blaſphemia, & homicidium conſiderentur in ordine ad objecta, in quæ peccatur: Blaſphemia enim honori Dei detrahit; homicidium Vitam homini aufert: Vitâ hominis major eſt honor Dei: Farinac. *quæſt.*5.*nu.* 6. Mar. Antonin. *Variar. reſol. lib.*3. *Reſolut.* 11. *num.* 2. In quâ conſideratione graviora ſunt delicta contrà primam tabulam, quàm contrà ſecundam, ut obſervat Decianus *lib.*6 *cap.*3.*num.*11.

11 Si autem conſiderentur Blaſphemia, & homicidium ſecundùm effectum nocendi, homicidium præponderat: Plus enim homicidiũ nocet proximo, quàm infamia Deo, ut inquit idem Angelicus Doctor; quia tamen pro gravitate culpæ magis attenditur intentio voluntatis perverſæ, quàm effectus operis, ideò cum Blaſphemus intendat (directè, vel indirectè) nocumentum inferre honori divino, ſimpliciter loquendo, grauiùs peccare noſcitur, quàm homicida.

12 Meritiſſimè ergò frequenter habemus, Blaſphemos à Deo fuiſſe punitos, idquè non minùs exemplariter, quàm horribiliter: Scribit Petrus Damiani *Opuſc.*36.*cap.*23. Blaſphemos lepram ſibi, & poſteris aſciviſſe, quam Hiſtoriam latè extendit Vincent. Belvacenſis *in ſpeculo lib.*25.*cap.*64. referens, Gallum aſſatum ad voces Blaſphemorum proſiliſſe, & alis collifis, juſculum in ora diſcumbentium effudiſſe; indeque Blaſphemos leprâ ſtatim hæreditariâ punitos fuiſſe.

13 Horribilius factum narrat Theophyl. Raynau. *in Prato ſpirituali, narratione* 78. apud Georg. Gobat. *to.*2. *Experient. Theologic. Sacramental. Tract.* 10. *caſu* 21.*nu.*782. de Iuvene blaſphemo, quem Dæmon arreptum è lecto nocte intempeſtâ, medium dormientem inter alios duos, videntibus, ac horreſcentibus his, in fruſta diſcidit, eaquè Moloſſis duobus voranda projecit: Quo ferali officio perfunctus Satan, Gigantis ſpecie, juſtum Dei judicium in impium conteſtatus, nec ſibi in cæteros quidquàm licere profeſſus, diſparuit.

14 Sed, ut ſciant Blaſphemi, quę, & quanta hæreditas illis maneat, agnoſcant, ſe ex patre Diabolo eſſe: Siquidem Julius Prognoli *in Alexicacon, par.* 1. *diſp.* 2. *num.* 132. poſt Rupertum Abbatem *lib.* 3. *de Trinit.* obſervat, Diabolum fuiſſe primum Blaſphematorem, quandò tentavit Evam: Tunc enim dupliciter blaſphemauit, primò ſignificando, quod Deus falsò dixerit, eos morituros quocumquè die comederint de ligno ſcientiæ boni, & mali: Sicquè tentavit Evam, ut judicaret, Deum ſummam Veritatem falſum dixiſſe: Secundò, ſignificando, quod Deus, qui eſt ſummè bonus, ex invidiâ interdixerit ipſi, & Adamo eſum ejuſdem ligni: Utrumquè credere, & dicere non potuit Diabolus abſquè nefandâ Blaſphemiâ.

15 Interim in hac vitâ jus humanum exquiſitis pœnis punit Blaſphemos, ut videre eſt apud Covarr. *in cap. quamvis pactum, par.*1. §.7. *à num.* 10. Borellum *lib.*3. *de magiſtrat. cap.*2. & Simancham *in Cathol. Inſtit. tit.*10. ubi de pœnis jure pontificio inflictis in Blaſphemos: Inſpecie adeſt Conſtitutio Leonis X. ſivè Bulla incipien. *Superna diſpoſitionis* 7. §. 33. edita in Concil. Lateran. Item Pii V. *incipien. Cum primùm.* 5. Itẽ Julii III. *incipien. In multis,* 23. licet afficiat tantùm exiſtentes in Urbe, ut indicant tùm Rubrica Cherubini, tùm proemium ipſiuſmet Pontificis, à quibus, ex vulgatis juribus, finis, limiteſquè legis deſumendi ſunt, de quibus conſtitutionibus Paſſerin. *in cap. Ut Inquiſitionis, num.*235. *de Hæretic. in* 6. Campanill. *diverſ. jur. can. rubr.*11. *cap.*26. Ricciull. *de perſon. quæ in ſtat. reprob. verſant. lib.*1. *cap.* 14. *à nu.*1.

uſque ad 8. Borell. *de magiſtr. ubi ſuprà, num.*20.*& ſeqq.* Bellet. *diſq.clerical.par.* 2. *de pœn.Clericor.* §. 1. *à num.*9. *uſque ad* 14. Antonell. *de Regim. Eccleſ. lib.*6. *cap.*24.*n.*2.

16 Cum autem in dictis Conſtitutionibus multæ taxentur pœnę in impios Blaſphemos, nonnullæ tantùm ſunt in uſu, nempè perſtare ad fores Eccleſiæ cum Candelâ in manu; fuſtigatio; carceratio; ad Triremes condemnatio: aliæ verò non ſunt ampliùs in uſu, uti ſunt perforatio linguę; exilium, &c. nonniſi rariſſimè; pœna pecuniaria, quæ ablata eſt ab inferioribus Judicibus per ſupremos: Bordonus *in Manuali Conſultor. ſect.*45.*num.*192. Antonell. *de regim. Eccleſ. dict. lib.*6. *cap.*24.*ſub num.*2. ubi, quod pleriquè tenent, pœnas contrà Blaſphemos eſſe nunc arbitrarias: Paſſerin. *in dict. cap. Ut Inquiſitionis, nu.* 235.*de Hæretic. in* 6. Mar. Italia *lib.*1.*de Immun cap.*5.§.6.*n.*85., Menoch. *caſu* 375.*num.*26. Farinac. *quæſt.*20. *num.*66. cum aliis Salelles *Reg.* 409.*n.*304. Seſs. *deciſ. Aragon. vol.*4.*deciſ* 479.*n.*3.*& ſeqq.*

17 Quinimò S. Joannes Chryſoſtomus *Homil.*1.*ad Populum*, non modò publicæ poteſtati, ſed cuiuis privato aliquam Blaſphemiæ punitionem committit: Ait enim Sanctus Doctor, ſi quempiàm in bivio, & foro blaſphemantem audieris, accede, increpa; & ſi verbera infligere oportet, ne recuſes; ipſius faciem alapâ percute; contere os ipſius; percuſſione manum tuam ſanctifica. Si enim Regem terræ blaſphemantem punire oportet, qnantò magis contumeliâ afficientem Regem Gloriæ? Hæc, & alia os illud aureum: Similia quoquè protulit Theodoretus *orat.*1. *de providentiâ*, quæ exſcribit Theophil. Raynaud. *de Virtutibus, & Vitiis, lib.*4.*ſect.* 3.*cap.*2.*num.*333.

18 Antè S. Joannem Chryſoſtomum, & Theodoretum, S. Nicolaus Epiſcopus Myrenſis eamdem regulam facto ſuo docuiſſe videtur, prout narrat S. Methodius *in ejus Vitâ*. Cum enim S. Epiſcopus adeſſet Concilio Nicęno primo, audiens quemdam Hæreticum blaſphemantem, validam ei in publicâ ſynodo impegit alapam: Verùm Patres Concilii irati in notoriâ illâ, atquè acri animadverſione communem Sacri Conſeſſus injuriam, Nicolaum ipſum Pontificiâ mitrâ ad tempus privarunt: Sed 19 nocte ſequenti Maria Virgo, ut oſtenderet, ſibi non diſplicuiſſe Nicolai facinus, eidem mitram reſtituit. Cujus rei non levę deſumitur documentum ex ſequentibus verſibus, quatenùs antiquitatis præſeferunt ſimplicitatem:

Ob Colaphum Hæretico impactum, decora
alta Tiaræ,
Demta tibi à Patribus, calica Virgo dedit.

20 Ut autem tantæ enormitatis crimen, & meritas prò eo pœnas agnoſcamus; necnon (quod maximè ad noſtrum reſpicit inſtitutum) ut in blaſphemiâ detegatur Hæreſis ſuſpicio, per ſectiones ſequentes ſedulò examinabimus,

Quid ſit Blaſphemia?
Quotuplex ſit Blaſphemia?
Quæ ſint Blaſphemiæ Hæreticales abſolutæ, & quæ conditionales?
De proferentibus Blaſphemias Hæreticales;
De Blaſphemis conſuetudinariis, & qui tales dicantur?
An aliquandò Blaſphemi evitent hæreſis ſuſpicionem?

SECTIO I.

Quid ſit Blaſphemia.

SUMMARIUM.

1 *Etymologia Blaſphemiæ ex Græcâ dictione, eſt detractio.*
2 *Aptiùs, & preſſiùs Blaſphemia ſignificat Maledictionem.*
3 *Hac ſignificatione blaſphemare dicuntur, qui nedùm Deo, ſed etiam creaturis maledicunt.*
4 *Blaſphemare propriè, eſt Convicium in Deum proferre; vel malum dicere de Deo, Sanctis, dequè rebus Sacris.*
5 *Loca ſcripturæ afferuntur ad probandum, dari Blaſphemiam in Deum, Sanctos, & res Sacras.*
6 *Explicatur, quomodò blaſphemia ſit contumelia in Deum.*
7 *An in omni Blaſphemiâ reperiatur falſitas? Auctores pro parte affirmativâ.*
8 *Negativa pars rationibus ſuadetur.*
9 *Triplex modus blaſphemandi, ſcilicet enun-*

enuntiativè, imperativè, & optativè.

10 *Reiicitur ratio à Bordono adducta ad probandum, in omni Blaſphemiâ reperiri falſitatem, & num.* 11.

12 *Proponitur, & reiicitur argumentum P. Del Bene ad idem:*

13 *In Blaſpemiâ reperitur perverſa voluntas in Deum, & quomodo:*

14 *Enumerantur cauſæ, ex quibus poteſt provenire voluntas auerſa à Deo.*

15 *Duplex eſt Blaſphemia, alia formata; alia Informis: & utraque habet rationem veræ Blaſphemiæ.*

16 *Ex defectu plenæ libertatis, & deliberationis poteſt Blaſphemia vocari informis; adeoquè excuſari à culpâ mortali.*

17 *Qualis debeat eſſe defectus plenæ deliberationis, ad hoc ut excuſetur Blaſphemus, etiam conſuetudinarius?*

18 *Conſuetudinarium non excuſari ex inadvertentiâ à peccato Blaſphemiæ, tenent aliqui auctores; ſed contrarium firmatur, & num.* 19.

20 *Contradictio in doctrinâ Thomæ Del Bene; quæ tamen conciliatur.* n. 21. & 22.

23 *Sepè ex habitu provenit, ut quis citius, & advertenter deliberet; quàm ſi habitum non haberet.*

24 *Maledictio, quæ in Creaturas quatuor modis fulminatur, tunc tantùm eſt Blaſphemia, quando in Deum directè refertur.*

25 *Explicatur primus modus maledicendi Creaturas, qui eſt ad animi moleſtiam ſignificandam.*

26 *Maledictiones parentum in filios, & Dominorum in ſervos, an, & quatenùs à culpâ lethali excuſentur?*

27 *Maledictio ſubditi in ſuperiorem ſemper peccaminoſa eſt, rationee ſcilicet irreverentiæ.*

28 *Ideò puniendum eſſe Principi maledicentem, omnia jura clamant.*

29 *Explicatur ſecundus modus maledicendi creaturas, quatenus ad Dominium, vel uſum alicujus pertinent.*

30 *Explicatur tertius modus maledicendi creaturas, quatenus irrationales ſpectantur.*

31 *Quartus modus maledicendi Creaturas eſt, quatenus ſunt Creaturæ Dei: & hoc eſt verè peccatum Blaſphemiæ.*

32 *Maledictio in Sanctos, & res Sacras ſemper eſt peccatum Blaſphemiæ, propter habitudinem, quam habent ad Deum.*

33 *Sancti ratione ſtatus ſunt incapaces maledictionis, proùt ſunt incapaces imperfectionis.*

34 *Matthiæ Berlinchii liber fuit proſcriptus, quia in eo docuit, maledictiones in ſanctos non eſſe Blaſphemias.*

35 *Blaſphemia non eſt conviciari Sanctum ſecundum ſtatum mortalem, in quo fuit:*

36 *Proferre aliquod indecens in Sanctum cum reſpectu ad ejus vitam mortalem, eſt peccatum tantùm veniale: Exempla:*

37 *Erit tamen peccatum mortale ſi proferetur de Sancto aliquod grave probroſum in ejus vitâ mortali.*

38 *Blaſphemia eſt conviciari Beatos nondum Canonizatos propter habitudinem, quam & ipſi habent ad Deum.*

39 *Blaſphemia eſt pariter convicium in illum, qui nondùm eſt beatificatus; immò in illum, qui adhuc eſt mortalis, quia illud in Dei contumeliam redundat.*

40 *Blaſphemiæ contrà Deum non diſtinguuntur ſpecie à Blaſphemiis contrà Sanctos: adeòque in Confeſſione non tenetur pœnitens explicare obiectum Blaſphemiæ.*

41 *Contrarium ſuſtinent alii probabiliter.*

42 *Media ſententia tenenda, ſcilicet diſtingui, ſi concurrat circumſtantia odij Dei &c.*

43 *Maledictio, & contumelia in res ſacras eſt Blaſphemia.*

44 *Blaſphemia conſiſtit in Verbis ſivè ore, ſivè Calamo proferatur.*

45 *Facta contumelioſa in Deum, & Sanctos, ut Imaginum conculcatio &c. reducuntur ad Blaſphemiam.*

46 *Facta tamen illa non ſunt verè, & propriè Blaſphemia; ſed impropriè.*

47 *Facta illa ſunt actiones ſacrilegæ, immò, & hæreticales, inducentes hæreſis ſuſpicionem, & n.* 48.

49 *Blaſphemantes factis ſunt vehementer ſuſpecti de Hæreſi; adeòquè denunciandi.*

50 *Immò magis illi ſuſpecti, quàm blaſphemantes Verbis.*

51 *Impietas in Sacras Imagines arguit, ſacrilegos eſſe ſuſpectos de Hæreſi Iconomachorum.*

52 *Iſti tales ſunt inexcuſabiles, quia eſt error in intellectu cum præſumptione perverſæ voluntatis.*

53 *Dari poſſunt facta, quibus contineatur propriè Blaſphemia.*

54 *Blaſphemia in factis non eſt delictum mixti fori; ſed pertinet ad Judicem Eccleſiaſticum, n.55.*

1 BLASPHEMIAE varias tradunt Doctores definitiones relatas à LucàFlorono *De Caſibus reſervatis*, & ab aliis, quæ idem importare videntur. Ut autem clariùs procedatur, incipiendo à nominis etymologiâ, Blaſphemia eſt vox derivans à Verbo Græco, ſignificante calumniam, obtrectationem, & Sermonem, quo aliena fama lęditur, vt obſervant Ioſeph Langius, *in Polyantheâ Verbo Blaſphemia*, & Dominicus Macrus in *Hierolexico eodem verbo*; quo etiã ſenſu Blaſphemiæ nomen accipitur apud *Matth.15.verſ.19.* Verùm preſſius
2 loquendo, ſpectatâ adhuc vi nominis, Blaſphemia, ſecundùm communem DD. ſenſum, nihil aliud notat, quàm maledictionem: Ità Del Bene *de offic.S.Inqu. par.2.dubit.* 218. *Sett:1. num.1.* & antè eum D.Thomas 2. 2. *quæſt:13 art:* 1: & ejus commentator Franciſcus Sylvius *in 22.quæſt.13. ante art.1.* Ricciull. *de perſon, qui in ſtat.reprob. verſ.lib.1.cap.1. per tot.* Solorzan. *de jur. Indiar. tom.1. lib.2.cap.14.num.111.* Campanil. *diverſor.jur.can.rubr.11.cap.26.num.66.* Vela *poſt diſſert. jur. tom. 2. de Epiſcop. par. 1. num.92.* Petr Ant.Lazar.*de blaſphem. qu. 1.num.3.* Graff. *deciſ.aur. par.1. lib.2.cap. 19.num.1.& 2.*

3 Itaquè ſtante hac acceptione nominis blaſphemiæ, blaſphemi quodammodò dicuntur, non tantùm qui Deo, ſed etiam qui hominibus, ſeù Creaturis maledicunt; undè Apoſtolus 3. *ad Titum admone illos, neminẽ blaſphemare*: & hoc *cap.* ſenſu utiquè blaſphemantes nuncupandi ſunt, Principi maledicentes, juxtà illud *Exodi* 22. ubi dicitur: *Diis non detrahes, & Principi Populi tui nè maledices* Paraphraſis Chaldea legit: *Judices non vilipendes, & Principi in Populo tuo non maledices, vel execraberis, ſeù blaſphemabis.*

4 Propriè verò blaſphemare eſt convicium proferre in Deum, ſeù malum dicere de Deo, de Sanctis, dequè rebus Sacris per modum contumeliæ: Paſſerin. *in cap. ut Inquiſit. num.* 185. de *hæret. in* 6. Lucas de Peña *in leg. omnes judices, num.7. Cod. de delatribus.* Vela *diſſert. d. part.1. de Epiſcop. num.* 92. Avendan. *de exequt. mandat. part. 2. cap. 5. num. 9.* Caball. *reſol. crim. caſ.* 295. *num.* 4. & 23. Seſs. *deciſ.* 470. *num.5. 6. & 12. vol.* 4. Bellet. *diſquiſ. Clericor.d.par.2.de pœn. Clericor.* §.1. *num.* 3. Antinell. *de regim. Eccleſ. lib. 6. cap.* 24. *ſub num.* 1.

Dicitur primò, quod blaſphemare eſt malum propriè dicere de Deo; quod explicat D.Auguſt.*lib.2. de moribus Manicheorum. c.* 10. his verbis: *Eſt autem blaſphemia, quum aliqua mala dicuntur de bonis: itaque jam vulgò Blaſphemia non accipitur, niſi mala verba de Deo dicere; de hominibus namque dubitari poteſt: Deus verò ſinè controverſiâ bonus eſt.* Adeòquè hæc definitio in ratione generis accipitur à Sancto Auguſtino, quem in his terminis citant Franciſcus Sylvius *ſuprà* laudatus, Duall. *in* 2. 2. *D.Thomæ, de peccatis fidei oppoſitis, qu.9. art.1. tom.2. litt. D. col.* 1. & Merbeſ. *in Summ. chriſtian. par.* 1. 2. *quæſt.*40. *pag.* 135. *col.2.*

5 Dicitur ſecundò, contrà Deum, Sanctos, & res ſacras: nam per Blaſphemiam illa tria maledicuntur, & injuriâ afficiuntur, ut ex ſacrâ Scripturâ colligitur: De Deo, certum eſt ex Levitico *cap.24. v.* 15. *Homo, qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum; & qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur*: de Sanctis, habetur *in Act.6. verſ.*11. *Tunc ſubmiſerunt viros, qui dicerent, ſe audiviſſe eum dicentem verba Blaſphemiæ in Moyſen, & in Deum*; de rebus ſacris, legitur apud Iſaiam *c.5. v.* 24. *Abjecerunt legem Domini exercitûm, & eloquium Sancti Iſrael blaſphemaverunt.* Idipſum legitur *in apocalypſi, cap.*13. *num.6.*

6 Dicitur tertiò, per modum contumeliæ: Contumelia eſt injuria verbis facta alicui, & arguit contemptum, nam contumelia à contemnendo dicitur

per

per Blaſphemiam ergò injuriatur, inhonoratur, contemnitur, & calumniatur Deus cum ſuis Sanctis, & rebus ſacris. Quod verum eſt, ſivè Blaſphemator habeat formalem intentionem injuriand.; ſivè non: verba enim de ſe talem ſignificant, & inferunt injuriam: Ità Caſtropal. *tract.* 17. *diſp.* 2. *p.* 2. *num.* 3. Ricciull. *de perſon. qui in ſtat. reprob.* verſant. *lib.* 1. *cap.* 1. *à n.* 3. *uſque ad fin.* Paſſerin. *in cap. ut Inquiſitionis* 18. *num.* 188. *de hæretic. in* 6.

7 An verò in omni blaſphemiâ reperiatur falſitas, eſt quæſtio; affirmativam partem tuentur Cajetanus 2. 2. *qu.* 13. *art.* 1. §. *quoad ſecundum*, & §. *ex his autem*, Petrus Ledeſma *in ſummâ*, *to.* 2. *tract.* 1. *cap.* 9. Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 13. *punct.* 1. Tolet. *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 6. Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 8. *n.* 2. Fagundez *in præcept. præcepto Decal.* 2. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 23. Dicaſtill. *de juramento diſput.* 1. *dub.* 9. *num.* 166. Anton. Eſcobar. *in Theol. moral. vol.* 4. *lib.* 28. *cap.* 21. *nu.* 191. Duall. *loc. cit. litt. D. col.* 2. Del Bene *laudatâ dubit.* 218. *ſect.* 3. *ſub num.* 32. Bordon. *de ſacro Tribunali, c.* 26. *num.* 1. *& in Manuali Conſultor. ſect.* 45. *de Blaſphemiâ num.* 8. *& ſeqq.*

8 Sed pace tantorum Virorum, tenenda eſt pars negativa, quam ſuſtinent Paſſerin. *in cap. ut Inquiſitionis, nu.* 187. *de Hæretic. in* 6. Suarez *tom.* 1. *de Religione, tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 9. Turrian. 2. 2. *diſput.* 58. *dub.* 1. *verſ. verum eſt.* Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 28. *quæſt.* 1. *&* 2. Eandemque perſuadet ratio efficaciſſima; nam quemadmodum convicium non exigit, ut de neceſſitate includat falſitatem, quia juxtà Quintilianum, Nos homines quandoquè meremur convicia; ità quoquè non eſt de eſſentiâ blaſphemiæ, ut ſemper contineat aliquid falſi, ut docet expreſsè laudatus Suarez: Ad majorem hujus rationis
9 firmitatem, notandum, triplicem eſſe modum blaſphemandi, enunciativè, per modum ſcilicet indicativum, ut dicendo: Deus eſt injuſtus; imperativè, deprecando malum Deo, ſeù Sanctis ejus, ut ſi dicatur: maledictus ſit Deus: evadat Meretrix Virgo: cadat è Paradiſo S. Petrus. Optativè, ſine imperio, ut ſi proferatur: utinam Deus fiat cæcus: S. Petrus utinam cadat in infernum. Eſtò in enuntiativis appareat falſitas, non tamen in imprecativis; nec in optativis, quià malum in his deſideratur, ubi non eſt; nec affirmatur, quod ſit; ergò nulla falſitas, ut rectè ponderant Sanctarell. *de blaſphemiâ cap.* 1. *dubio* 4. Caſtropal. *par.* 3. *tract.* 17. *diſput.* 2. *par.* 2. *num.* 2. & Lup. *in edict. S. Inquiſit. par.* 4. *lib.* 25. *art.* 1. *diffic.* 1. *verſ. dices.*

10 Nec relevat motivum Bordon. *in Trib. d. cap.* 26. *n.* 7. quodque putat inſolubile *ibid. nu.* 9. & repetit *in Manuali conſult. ſect. laudatâ* 45. nimirum, quod, quamvis in imprecativis, & optativis Blaſphemiis non appareat falſitas, quia malum imprecatum, & optatum reverà non eſt in ſubjecto, verba tamen blaſphemantis arguunt illum, contrà quem proferuntur, eſſe capacem talis mali, quamvis reverà ſit incapax: Non officit, inquam;
11 Licet enim blaſphemus Deum contemptibilem, & mali capacem hoc modo confiteatur, id tamen verè, & formaliter non confitetur, ut ſubjungit Santarellus, de quo ſuprà *dub.* 5. *num.* 10. *in fine*; Hoc autem requiritur ad rationem Blaſphemiæ, de quâ loquimur, ut ſcilicet hæreſis ſuſpicionem importet, ſecundum hanc præciſam rationem falſitatis.

12 Multò minùs officit diſtinctio, quam affert P. Del Bene *in laudatà dubitat.* 218. *ſub numer.* 32. ſcilicet, in dictis blaſphemiis reperiri falſitatem, non enunciativè; ſed effectivè: Tunc enim propriè non dicitur adeſſe falſitas, ut ipſe Del Bene *ibidem* fatetur; & ratio eſt, quoniam voluntas, quæ fertur in impoſſibile, licet ejus objectum ſit falſum, non eſt tamen ipſa voluntas falſa: undè, qui Deo malum imprecatur, licèt imprecetur id, quod eſt impoſſibile: tamen hoc reverà optat; ideoquè propoſitio, quâ talis voluntas exprimitur, nullo modo poteſt eſſe falſa: Eſt tamen Blaſphema, quia Deo irrogat contumeliam; quævis enim contumelia in Deum Blaſphemia eſt, juxtà diſinitionem à nobis ſuperiùs explicatam.

13 Infertur primò ex allata definitione, quod cum in convicio requiratur voluntas averſa ei, in quem profertur, ideò in Blaſphemiâ requiritur perverſa voluntas in Deum, aliàs non eſſet perfecta, quemadmodum conſiderant Bañes

2. 2. *qu.* 13. *art.* 1. *notab.* 4. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 32. *num.* 2. Avendan. *de eſequ. mandat. par.* 2. *cap.* 5. *nu.* 11. *& ſeqq.* Duall. *ubi ſuprà litt. D. col.* 2. ubi addit, per id diſtingui Blaſphemiam ab Hæreſi, quod illa profert falſum cum odio, & deteſtatione Dei; hæc autem profert falſum, ſed ſinè tali odio, vel deteſtatione.

14 Porrò hæc averſa voluntas oriri poteſt ex pluribus cauſis, ut ex infidelitate, ex deſperatione, ex odio ergà Deum, juxtà P. Del Bene *citata ſect.* 1. *à nu.* 23. item ex irâ, rixâ, tædio &c. prout videre eſt apud eundem Del Bene *ibidem ſect.* 2. *num.* 5. & Dicaſtill. *de Juram. diſp.* 1. *dub.* 9. *num.* 209. ubi addit, neceſſariò eſſe explicandum in confeſſione, an ex odio, vel ex irâ, aut tædio Blaſphemia proceſſerit: idcircò non dicitur ſemper directa ad Deum inhonorandum; ſed etiam indirecta, ſivè virtualis. Si enim ex irâ provenit, deeſt ipſi ratio extrinſeca odii contrà Deum, & ob id dicitur indirecta ad Deum inhonorandum, ut benè ponderat P. Del Bene *d. ſect.* 1. *num.* 36.

15 Hinc datur Blaſphemia, quæ vocatur informis; & Blaſphemia, quæ formata appellatur, illa ſcilicet cum indirectâ; hæc cum directâ intentione contrà Deum: ità Bañes *in* 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 1. *notab.* 4. Ledeſma *in ſummâ, to.* 2. *tract.* 2. *cap.* 9. *concl.* 4. & Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 32. *num.* 2. utraque autem habet veram rationem Blaſphemiæ, licèt prior non ſit adeò gravis, quam poſterior, ut docent Sanchez *ibidem*: & Cajetanus *in ſummâ verbo Blaſphemia*.

16 Poteſt etiam voluntas in Blaſphemo non habere totalem libertatem; & hac quoquè ratione diſtinguitur Blaſphemia informis à formatâ penès Lupum *in edict. S. Inquiſit. par.* 4. *lib.* 25. *art.* 1. *difficult.* 2. immò contigere poteſt, ut quis blaſphemans propter plenę deliberationis defectum minimè læthalem culpam incurrat, juxtà ea, quæ tradunt S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 2. *ad* 3. Cajetanus *in ſummâ verbo Blaſphemia*, Duall. *loco citato, art.* 2. *à lit. A. colum.* 2. & alii, quos congerit, & ſequitur Del Bene *eâdem dubit.* 218. *ſect.* 17. *num.* 1.

17 Oportet autem, quod deliberationis defectus ad hunc effectum talis ſit, ut blaſphemans ſi advertiſſet, non ità dixiſſet, juxtà Cajet. & Duall. *ibidem*: Quo caſu à mortali culpâ Blaſphemus etiamſi conſuetudinarius ſit, excuſatur à Navarro *in Summ. cap.* 12. & à laudato Duall. *ubi ſuprà*.

18 Verùm contrarium tenet Ludovicus Lopez 1. *parte inſtruct. cap.* 282. *verſ.* 8. Tolet. *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 7. & Emanuel Sà *verbo Blaſphemia, num.* 3. eâ ratione ducti, quia tunc Blaſphemia, licet non ſit plenè volita in ſe, eſt tamen plenè volita in cauſâ: de hac re conſule Dianam *tom.* 8. *tract.* 4. *reſolut.* 65. *& ſeqq.*

19 Interim puto, non eſſe recedendum ab opinione Navarr. cui meritò adſtipulatur Del Bene *d. dubit.* 218. *ſect.* 1. *num.* 15. nam Blaſphemia internè perficitur. Id quod etiam advertit Suarez *de relig. tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 3. *& ſeq.* adeò ut ipſa verba, quibus continetur Blaſphemia, ſint quid accidentale.

20 Sed P. Del Bene hìc videtur ſibi contradicere, nam ipſemet *in eâdem dubit. ſect.* 3. *num.* 18. 19. & 29. monet, infidelitatem per hoc diſtingui à Blaſphemiâ, quod illa, niſi in falſo mentis aſſenſu; hæc verò, niſi in verbis conſiſtat, quod latè diſcutit Duall. *loco cit. art.* 3. Blaſphemia ergò non perficitur internè, ſi à loquelâ ſuam recipit perfectionem.

21 Conciliatur tamen idem Del Bene per ea, quæ dicit *ibidem, ſect.* 3 *num.* 25. ſcilicet ad eſſentiam Blaſphemiæ requiri loquelam, ſivè internam, ſivè externam: harumque quamlibet ſufficere, & ob id dari Blaſphemiam oris, & blaſphemiam cordis. Quod etiam agnoverunt Merbeſ. *in Summ. Chriſtian. part.* 1. 2. *quæſt.* 40. *pag.* 136. Franciſcus Sylvius *loco citato*, Duall. *ubi ſupra, art.* 1. *col.* 2. *litt. B.* Paſſerin. *in cap. ut Inquiſitionis, num.* 191. *de hæretic. in* 6. Borell. *de magiſtr. edict. lib.* 3. *cap.* 2. *nu.* 14. & 15. Ricciull. *de perſon. qui in ſtat: reprob. verſant. libr.* 1. *cap.* 8. & 9. Graff. *deciſ. aur. part.* 1. *cap.* 19. *num.* 4. *lib.* 2. Ideòque, cum ad eliciendum actum internum, per quem incurritur læthalis culpa, requiratur voluntas, eadem voluntas neceſſaria eſt, ut Blaſphemia proferatur cum peccato.

22 Hanc

22 Hanc ſententiam ſequutus eſt etiam Vaſquez 2. 2. *diſp.* 127. *cap.* 3. & *diſp.* 73. *numer.* 49., & *diſput.* 94. *cap.* 3. cum Leſſio, Dicaſtillo, & aliis. Ratio à priori eſt, quia ad conceptum peccati propriè dicti ſpectat libertas actualis, ut rectè notant citati cum Cardinali de Lugo *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 16. *ſect.* 9. at quia in Blaſphemo, de quo loquimur, non eſt actualis libertas; ideò ejus Blaſphemia nequit dici propriè peccatum. Non eſt autem ità dicendum de illis actibus, qui externo opere perficiuntur, proùt ponderat idem P. Del Bene, *vbi ſuprà*.

23 Cæterum, ne tradita doctrina, quæ in infinitis materijs habet locum, nimium videatur patrocinari hominibus bibentibus iniquitatem, veluti aquam, notandum eſt ex Scoto *in* 3. *diſt.* 39. *n.* 1. quem refert Suarez *Tomo* 2. *de Relig. lib.* 3. *de Juramento, cap.* 8. *num.* 10. ſæpè ex conſuetudine, & habitu provenire, ut homo citiùs deliberet, quàm ſi habitum non haberet; & quidem cum deliberatione, nam qui eſt aſſuetus eliciendis actibus amoris Dei, audito Dei nomine, ſtatim in ejus amorem prorumpit, non quià indeliberatè operetur; ſed quia citò deliberat, ut inquit Suarez, indè inferens, non eſſe certam illam regulam, quæ aſſignari ſolet, quod jurantes (idem dicendum de Blaſphemantibus) ex conſuetudine, cæteris paribus, frequentiùs jurent ſinè advertentiâ, quám alii, qui non habent conſuetudinem; ſed diſtinguendas eſſe perſonas.

24 Infertur ſecundò, non omnem maledictionem, quæ fit adversùs Creaturas, eſſe blaſphemiam, niſi referatur directè in Deum; ad quod enucleandum, animadvertendum eſt, quatuor modis maledici Creaturis, juxtà S. Th. 2. 2. *quæ* 3. 76. *art.* 2. licet tribus tantummodò dicat Fagundez *in præcept. decal. præc.* 2. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 22. (Vide etiam Anton. Eſcobar. *in Theol. morali, vol.* 4. *lib.* 28. *cap.* 32. *Probl.* 160.)

25 Primo modo maledicitur Creaturis, ad ſignificandam animi moleſtiam: ſic Jeremias maledixit horam, in quâ natus, & illum, qui ejus nativitatem Patri nunciavit, nec blaſphemavit; David, Montibus Gelboe, in quibus Saul occiſus eſt, nec ullam blaſphemiam dicitur protuliſſe: Quin nec peccarunt, nam potiùs ipſi malo, quàm Creaturæ maledixerunt, ut rectè monet Tolet. *lib.* 4. *cap.* 13., ac hujuſmodi maledictiones non fuerunt optantis, ſed declarantis internum dolorem, quo ipſi afficiebantur, quemadmodum teſtantur Hieronymus *ſuper cap.* 20. *Ieremiæ*, Carthuſianus, Theodoretus, Hugo, Chryſoſtomus, & Sanctus Thom. *in Catenâ Græcâ ſuper* 3. *cap.* (Vide, ſi vis, Sanctarell. *de hæreſi, cap.* 3. *dub.* 2. *num* 8. *in fine*, Dianam *tom.* 8. *tract.* 10. *Reſol.* 5. & Fagundez *dict. cap.* 3. *num.* 22.)

26 Hac ratione excuſantur à culpâ lethali maledictiones, quas Parentes in filios, & Domini in famulos conjiciunt: Cajet. 2. 2. *qu.* 76. *art.* 1. Navarr. *in ſumm. cap.* 23. *num.* 117. & Azor. *tom.* 3. *inſtit. moral. lib.* 2. *cap.* 23. *qu.* 2. & *lib.* 13. *num.* 6. non ità tamen reſpectu parentum ſentit Valentia *tom.* 3. *diſp.* 5. *qu.* 19. *punct.* 2. eò quiá eorum exemplo filii moveantur ad quid ſimile faciendum, id quod etiam dicit P. Del Bene *dict. dub.* 218. *ſect.* 6. *num.* 22.

27 Adde, neceſſarium eſſe, ne incurratur peccatum mortale in maledictione ad oſtendendum animi mærorem, quod ipſa maledictio non proiiciatur in aliquem Superiorem, cui præſtanda ſit reverentia: Maledictio enim ex quocunq; animo ſemper adverſatur reverentiæ, quã ſuperiori exibere tenetur inferior, ut benè advertit P. Del Bene *ibidem à num.* 13. Immò propter quid aliud eſt peccatum blaſpemia in Deum, vel Sanctos, niſi quià opponitur virtuti Religionis, cujus eſt, Deo, & Sanctis reverentiam exibere? Paſſerin *in dict. cap. ut Inquiſit. num.* 194. *de Hæretic. in* 6. Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *qu.* 13. *punct.* 2. Ledeſma *in ſum. to.* 2. *tract.* 1. *c.* 9. *concluſ.* 3. Bannez. 2. 2. *quæſt.* 13. *artic.* 1. *notab.* 3. & alii, quos citat, & ſequitur Dicaſtillo *de juram. diſp.* 1. *dub.* 9. *num.* 168.

28 Hinc maledicentem Principi puniendum eſſe, latè probat *idem* P. Del Bene *dict. dub.* 218. *ſect.* 24. *per tot.*, idquè innuunt Cravetta *conſ.* 6. *num.* 71. Franciſc. Lucanus *de Fiſco, par.* 2. *num.* 34. Diaz. *in pract. cap.* 60. *nu.* 1. Afflictus *deciſ.* 265. *num.* 69. Plaza, *in Epitome delictorum, lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 1., & Gigas,

*de crim. læſæ majeſt. tit. qualiter, qu.*40. *circa finem*, & habetur tùm ex jure divino, ut patet præcipuè ex *Num.cap.* 12.14.& 16.Tùm ex jure Canonico, ut liquet *ex can.* 74. *Apoſtolorum ; ex cap. innotuit, de maledict.*& ex *cap. inter querelas* 22. *quæſt.*4. Tùm ex Jure Civili, ut habetur *ex l. unicâ, Cod. Si quis Imperat.maledic.* ubi Imperatores Theodor. Arcad.& Honor. ſibi reſervant punitionem, & an dicta maledica exequiri mereantur .

29 Secundo modo maledicitur Creaturis, quatenus ad Dominium, vel uſum alicujus ſpectant ; & tunc hujuſmodi maledictio, vel eſt efficax, ut in Deo maledicente Terræ, *Geneſ.cap.* 30. & in Chriſto maledicente ficui, *Marc. c.*11. vel inefficax per modum ſimplicis deſiderii, ut in hominibus, qui maledicunt bonis, & rebus eorum, quos odio habent ; & tunc eſt peccatum mortale contrà charitatem, iuxtà P. Del Bene *dict.dub.*218.*Sect.*1.*num.*47. & Abely *in ſumm.cap.*4.*ſect.*2.§.2.*in fine* .

30 Tertio modo maledicitur Creaturis, quatenus ipſæ irrationales ſpectantur ; & tunc eſt peccatum tantummodò veniale, ut poſt S.Thom.docent Cajetan. *in ſum. verb. malum*, Sylueſt. *in verbo maledictio, qu.*2. *in fin.* Navarr. *in Sum. cap.*23.*num.*127. Toletus *lib.*4. *cap.*13. *num.*7.Valentia 2.2.*diſp.*5. *qu.*19. *punct.* 1. P.Del Bene *dub.*118.*ſect.*1. *num.* 49. & *ſect.*6. *num.*9.& Abely, *ubi ſuprà* .

31 Quarto modo maledicitur Creaturis, quatenùs ſunt Creaturæ Dei ; & tunc committitur peccatum Blaſphemiæ, proùt firmant S.Thom.2.2.*qu.*76. *art.*2. Cajet.*ibi*, Navarr.*in ſumm.cap.*12. *num.* 117:Graff.*deciſ.par.*1.*lib.*2. *cap.*19. *nu.*7. Summa Corona *p.*1. *num.*86. Valentia 2.2.*diſp.*5.*qu.*19.*punct.*1.Tolet.*in ſnmm. lib.*4.*cap.*13. *num.*7. Azor. *tom.*3. *Inſtit. moral.lib.*2.*cap.*23.*verſic.*3. Sayr.*in Clau. regiâ,lib.*6.*cap.*13. *num.*3. *verſ.*3. Fagundez. *in præcept. Decal. præcept.* 2. *libr.* 2. *cap.* 3. *num.*22. Del Bene *dub.*218.*Sect.* 1.*num.*46. & *ſect.*6. *num.*1. & Abely *ubi ſupra*;ſivè Creaturæ ſint rationales: Moron. *reſp.*95.*num.*34. ſiuè ſint irrationales : Tolet.*dict.lib.*4. *cap.*13. Immò hoc fine nec licet maledicere diabolo, ut notant Navarr:*in ſum. cap.*12. *num.*117. Del Bene *cit.ſect.*6. *num.*2.

32 Hac tamen diſtinctione non poſſumus loqui de maledictione prolatâ in Sanctos, ac res ſacras, de quibus Bordon, *loco cit.num.*1. *propè finem* ; nam ſemper eſt blaſphemia : Paſſerin.*in cap.ut Inquiſitionis,num.*198.*in* 6. *decretal. de Hæretic.* Engel. *in jus can. libr.* 5. *tit.* 26. *num.*2.Moron.*reſp.moral.*95.*num.*9.Ricciull.*de perſon. qui in ſtat. reprob.verſ. lib.*1.*cap.*7. *num.*3.Baſilic. *deciſ. crim.*21. *num.*2. Campanil.*diverſor. jur can.rubr.* 11. *cap.*26. *num.*78. & 79. cum non ſit par ratio in Creaturis carentibus Sanctitate, & in præditis eâ : Sancti enim intrinſecam habitudinem, & relationem ad Deum habent ratione ſtatus, in quo permanent ; & ideò contumelia in eos prolata, cenſetur eſſe prolata in Deum: & ſatis eſt, quod maledicens Sancto potuerit, & debuerit conſiderare talem reſpectum,quem ſancti habent ad Deum ratione ſtatus, in quo ſunt, quo reſpectu carent aliæ Creaturæ : Sanctarell. *de hæreſi cap.* 3. *dub.*2. Fagundez *in præcept.decal.præcept.*2.*lib.*2. *cap.*3. *num.*10. Campanill. *diverſ. jur. can.rubr.*11.*dict. cap.*26.*num.*19.

33 Prætereà Sancti ratione ſtatus ſunt incapaces maledictionis, & cuiuslibet alterius imperfectionis, ut conſtat ex illo Matt. 19.*verſ.* 29. *Et uitam æternam poſſidebit* . Item *cap.*25. *Ibunt juſti in vitam æternam* : Ex Iſaia 58. *Requiem tibi dabit Dominus ſemper, & implebit ſplendoribus animam tuam, & oſſa tua liberabit, & erit quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum, cujus non deficient aquæ* : Et ex alijs locis ſacræ ſcripturæ cumulatis per Bordon. *in Manual.Conſultor. laudatâ ſect.*45. *num.* 166. Cum ergò Sancti in Paradiſo reſplendeant his perfectionibus, quæ in eis de fide credendæ ſunt, conſequenter Blaſphemias in Sanctos proferentes ſunt de hęreſi ſuſpecti, quatenùs Sancti ſunt incapaces imperfectionum, quæ per Blaſphemias importantur .

34 Meritò proindè fuit proſcriptus liber Matthiæ Berlinchii, qui *par.*4. *concluſ. practicabil.concl.*1.*à num.*34.tenet,maledictiones in Sanctos non eſſe Blaſpemias, quæ propoſitio eſt apertè Hæretica, cum adverſetur auctoritatibus ſuprà deductis : Hi ſunt effectus Eccleſiarum reformatarum, incidere in errores,

quia

quia apud se non habent verum sensum scripturam Sanctarum, cum defecerint ab Ecclesiâ Romanâ universali, & ejus Pastore, apud quem tantùm est verus sensus Sanctarum Scripturarum: sed Berlinchii sophismata ex professò retundit Bordon. *in dicto loco Manualis à num.* 16. usque *ad* 24.

35 Itaquè cum Blasphemus dicatur ille, qui in Sanctos contumelioſus est, si considerentur, ut Sancti, sive cum habitudine saltem virtuali ad Deum, sequitur, quod si aliquid probrosum verè, vel falsò dicatur de illis, quatenus erant mortales, non admittitur Blasphemiæ peccatum; sed solùm duliæ, & observantiæ religioni crimen oppositum, quia tunc nullum covicium jacitur in Deum, quod necessariò requiritur ad rationem Blasphemiæ ex supradictis, & tradit Passerin. *in dict. cap.* 13. *num.* 189. *de Hæretic. in* 6. Moron. *resp. moral.* 95. *num.* 10.

36 Imò rectè, & singulariter observant Sanctagallenses *tom.* 7. *tract.* 3. *sect.* 2. *q.* 1. *dub.* 2. *in cursu Theologico*, quod, si ex joco aliquid proferatur in contemptum Sanctorum cum respectu ad illorum vitam mortalem, esset solum culpa venialis, v.g. si quis S. Carolum Borromeum vocaret Nasonem; Joannem, & Paulum, Eunuchos; Crispinum, & Crispinianum, viles Sutores: Verùm periculosum est, jocari cum illis, quorum principatus, adeòque principalis dignitas dicitur esse nimis confortata, ut prosequitur etiam Passerin. *loco cit.*

37 Cæterum peccatũ mortale erit, si de Sanctis asseratur quidquam grave, quod fuerat olim illis probrosum, & multò magis, si falsum esset: quandoquidem Cælites retinent jus famæ, ac magis, quàm terrestres, de quibus contemptim simùl, & falsò loquendo, incurritur crimen detractionis, secundùm omnes.

38 An autem Blasphemia propriè dicta committatur in Beatos nondùm Canonizatos? Respondetur affirmativè: Ratio est, quia sententia communis admittens peccatum Blasphemiæ inhonorando Sanctos, non fundatur in eo, quod ii certò, & infallibili testimonio potiantur æternâ beatitudine: sed quia ratione status habent peculierem habitudinem ad Deum, tamquàm ejus amici, sicut præ cęteris explicat citatus Suarez *tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 6. Moron. *resp.* 95. *num.* 9. Cum ergò Beati, etsi necdum in syllabum Sanctorum relati, potiantur illâ beatitudine, ideòque, &c. Ità Gobat. *in experientiis Theolog. Sacram. n.* 797. Imò idem auctor ex do-
39 ctrinâ Suarez, *ubi suprà*, extendit prædictam theoriam, non solùm ad Beatos, sed etiam ad omnes Cælites; ac parvulos quoquè statim post Baptismum defunctos; nec non insuper ad Sanctos nondum vitâ functos, propter eamdem rationem, quia scilicèt convitium in istos redundat in Dei contumeliam: ubi enim eadem est ratio, ibi & eadem Juris dispositio: *l. illud, ff. ad leg. Aquiliam*, & in hanc sententiam plures alios trahere nititur Gobat. *ubi suprà*, *num.* 768.

40 Ex hujusmodi rationis identitate Cajetanus *in summâ, verbo Blasphemia*; & 2. 2. *quæst.* 13. *art.* 1. *ad* 2. & 3. Valentia *disput.* 1. *qu.* 13. *pun.* 1. *vers. quocumque igitur*, Sayrus *in Clavi regiâ*, *lib* 6. *cap.* 13. *num.* 4. Azor. *to.* 1. *Instit. moral. lib.* 9. *cap.* 28. *quæst.* 10. & alii docent, specie non distingui Blasphemiã contrà Deum à Blasphemia contrà Sanctos, adeòque, qui Blasphemiam dixit in Beatam Virginem, non tenebitur id in Confessione aperire, sed satisfaciet dicendo, *semel commissi peccatum mortale Blasphemiæ*.

41 Contrarium tamen tuentur Dicastillo *de juram. dis.* 1. *dub.* 9. *numer.* 214. Hurtadus de Mendoza 2. 2. *disp.* 91. *sect.* 12. quorum Sententiam Diana *par.* 2. *tract.* 7. *resol.* 50. & *alibi*, habet pro probabili, licet constanter defendat alteram sententiam; eam sequitur Bernardinus Pujolus *de adorat. disp.* 1 *sect.* 8. asserens, quod humanitas Christi, & B. Virgo ejus Mater, sicut hyperduliâ laudantur; ità speciali vitio vituperantur per Blasphemiam: Bordonus *in manuali, laudat. sect.* 45. *n.* 28. ubi quod licèt virtus religionis sit una genere plures tamen sub se continet species, quæ sunt Latria, Dulia, & Hiperdulia, quibus opponuntur tres speciçs Blasphemiæ contrà Deum, Virginem, & Sanctos: Passerin. *in sæpè cit. c. ut Inquisitionis, n.* 189. *in* 6. *decret. de hæret.* Moron. *resp. moral.* 95. *num.* 9. & *seq.* & *num.* 58. 59. & 60.

42 Inter iſtas duas extremas ſententias mediæ adhærendum cenſeo cum Svar. *cit. tract.3. cap. 6. num.* 19. nimirum, quod licèt omnes Blaſphemiæ in ratione Blaſphemiæ præcisè conſideratæ, ſint ejuſdem ſpeciei, ſi tamen malitiæ blaſphemiæ ſuperaddatur circumſtantia mortaliter mala, ſcilicèt odium Dei, vel Sancti; maledictio ſeria, ſeù imprecatio, tunc Blaſphemiæ diſtinguuntur ſpecie.

43 Quantum ad Sacramenta, & res Sacras, idem dicendum eſt de eis, ac de Sanctis, nimirùm maledictionem, & contumeliam in ipſas eſſe Blaſphemias: Et ità docent omnes Theologi cum D. Thomâ 2.2 *quæſt.*13.*art.*1. Sanchez *moral. lib.*2. *cap.*32. Sayrus, *lib.*3. *cap.*13. *nu.*3. *verſ. eodem modo*, Eligius Barſeus *verbo blaſphemia*, Del Bene *dubit.* 218. *ſect.* 1. *num.* 43. Ratio eſt, quia in rebus Sacris reperitur bonitas, illis communicata per benedictionem, & dedicationem Divino cultui: de hac re latè Bord. *in Manuali conſultor. ſect.* 45. *num.*6.

44 Infertur tandem, Blaſphemias conſiſtere in verbis, quæ Dei laudibus opponuntur: parumque refert, an ore proferantur; an calamo exarentur: Suarez *tom.*1. *de relig. tract.* 3. *lib.*1. *cap.*4. *n.*4. *&* 5. Dicaſtill. *d. dubitat.* 9. *n.*168. & Franciſcus Sylvius *in* 2.2. *q.*13. *art.* 1. Eſſentia enim Blaſphemarum exigit, ut ipſe Dei laudibus opponantur, quèadmodum, præter laudatum Del Bene, docent alii communiter, & præcipuè Ignatius Lupus *in Edictum S. Inquiſit. loco cit. art.*1. *diffic. prima*; at laus ſolis verbis mente, ore, vel ſcripto prolatis exibetur.

45 Ex hac doctrinâ colligitur reſponſio ad illam quæſtionem, an Blaſphemia ſolùm verbo, vel etiam facto committatur: Facta contrà Deum, Sanctos, & res Sacras, ſunt laceratio; conculcatio; combuſtio; deturpatio; percuſſio, & alii ſimiles actus facti in Imagines Dei, Mariæ Virginis, & Sanctorum; in librum Miſſale; in Calicem, &c. Has res Sacras contumeliâ affici per hujuſmodi actiones, nulli dubium eſt, Blaſphemiæ crimen incurri: Jo: de Anan. *in cap.* 2. *num.*14. *de maledic.* Paſſerin. *in d. c.* 13. *num.*186. *de Hæretic. in* 6. Mattheu *de re crim. contr.*36. *nu.* 14. Avendan. *de exequt. mandat. par.*2. *cap.*5. *numer.*10. Cartar. *dec. crim. dec.* 2. *n.* 11. Ricci in *prax. aur. tom.*1. *reſol.* 433. *pag.* 194. *col.*1. *verſ. Blaſphemia.*

46 Cæterum, ſecundum communiorem opinionem, illa facta non ſunt verè, & propriè Blaſphemiæ, ſed impropriè tantùm: Ità D. Thomas 2. 2. *q.* 13. *art.* 1. Alenſis 3. *par. q.* 13. *Mem.* 2. Navar. *in ſummâ, cap.*12. Suarez *tom.* 1. *de relig. tract.*3. *lib* 1. *cap.*4. *n.*4. *&* 5. Bordon. *in Manuali ſect.*45. *n.*28. Sanchez *lib.* 2. *moralium cap.* 32. Georg. Gobat. *cit. ſect.* 1. *n.* 699. latè Paſſerin. *d. cap. ut Inquiſit. num.*186. Moron. *reſponſ.* 95. *num.* 5.

47 Itaquè facta illa ſunt potius actiones ſacrilegæ, de quibus Moron. *d. reſp.* 95. *n.*5. Menoch. *lib.*2. *de arbitrar. caſu* 376. Riccius *loco cit.* Piſtachius *de ſuperſtit. par.* 1. *cap.* 3. *à num.* 17. Ant. Eſcobar. *in Theolog. morali, volum.*4. *lib.*28. *c.* 32. *problem.*152. *num.*721. Baſilic. *in deciſ. criminal. dec.*21. Sanctarell. *de Hæreſi, cap.*1. *dub.*3. *verſ objicies ſecundo.*

48 Inſupèr prædicta ſunt facta hæreticalia hæreſis ſuſpicionem inducentia: Ità Tranſmiera *de denunciat. q.* 4. *cap.*6. *n.*4. *&* 13. *in fine*, Franciſcus de Magiſtris *in Syluâ Eccleſiaſticâ, tom.*2. *lib.*2. *num.*16. Antonell. *de regim. Eccleſ. lib.*6. *cap.*25. *num.*2. & patet, eo quòd, ut dictum eſt *ſuprà*, hujuſmodi facta reducuntur ad Blaſphemiam; adeòquè nequeunt procedere abſquè Hæreſis ſuſpicione: quin

49 imò illos, qui ſic blaſphemant, eſſe vehementer de hæreſi ſuſpectos, docent Paſſerin. *in cap. accuſatus* 8. *nu.*65. *in* 6. *decret. de hæretic.* Fermoſin. *tract. crim.* 2. *in cap cum Chriſtus, qu.*1. *n.*20. *&* 21. *de hæretic.* Alphonſus de Caſtro *de juſtâ Hæreticorum punitione, lib.*1. *cap.*12. *&* 16. Seſſe *tom* 4. *deciſ.* 448. *num.*19. Carena *par.*2. *tit.*7. §. 7. *num.* 38. Diana *part.* 5. *tract.* 13. *reſolut.* 9. *&* *part.* 4. *tract.* 9. *reſol.* 9. Piſtach. *de ſuperſtit. par.*1. *cap.* 3. *num.* 17. Bordon. *de Sacro Tribun. ubi ſuprà, num.* 22. Lupus *loco citato*, Baſilic. *dec. crimin.* 21. *ſub num.*12. latè Cartar. *dec. crim. deciſ.* 2. *à num.*33. *uſque ad* 43.

50 Eo vel maximè hoc aſſerendum eſt quia genus talis Blaſphemiæ excedit quodcumquè aliud in malitiâ: facta enim

enim ſunt fortiora, & potiora verbis *l. de pupillo* 5. §. *meminiſſe, ff. de nov. oper. nunt.* Ità Zecchius *in ſummâ, to.* 1. *cap.* 11. *num.* 5. Diana *par.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 9. Carena *par.* 2. *tract.* 7. *nu.* 38. Belloch. *de caſibus reſervat. par.* 2. *quæſt.* 1. *n.* 73. Alberghinus *cap.* 28 *num.* 4. Bordon. *manuale conſult. ſect.* 45. *num.* 37. & 38. Matehu *de re crim. controv.* 36. *num.* 14. Raynal. *Synt. Criminal. lib.* 1. *cap.* 1. §. 1. *ad* 7. *num.* 12. Idipſum habetur ex lite-
51 ris S. Simonis Styllitæ ad Juſtinum Imperatorem regiſtratis in 7. *Syn. act.* 1. contrà Iconomachos. Et quidem tantò magis dicuntur de hæreſi ſuſpecti, quia eorum factum lacerationis, conſpurcationis, &c. urget fortiter, quod Sacræ Imagines non ſint adorandæ ac proindè quod poſſint ſperni, & prò nihilo haberi, ut arguit Bordonus *in manuali, loco citato*: & adhùc fortiùs, quia licet hodiè ſit abolita Iconomachorum hæreſis, reſurrexerunt cum Novatoribus eadem portenta, ut ponderat Eminentiſs. Albit. *de Inconſtantia in fide cap.* 31. *num.* 82.

52 Nec poſſunt hujuſmodi Blaſphæmi aliquo modo eximi ab hæreſis ſuſpicione: Etenim, ut benè ad rem advertit Alph. de Caſtro *de Hæreticorum punit. dicto cap.* 15. *in fine*, qui Sacras Imagines deturpat, dirumpit, conculcat, vel percutit, non movetur ab objecto, quod non eſt tale, ut ad hoc poſſit voluntatem allicere: Non movetur etiam à ſe ipſo ſecundum carnem ſuam operante, quoniam humana natura non habet ad hujuſmodi opera aliquâ propenſionem. Movetur autem voluntas ab intellectu depravato proponente uti bonum, quod eſt malũ, & quia ex ſolo errore intellectus (qui hic iutervenit) nõ oritur hæreſis, cum ad hunc effectum ſit neceſſaria etiam pertinacia, ut ſuprà ſtabilivimus, ea non deeſſe præſumitur, dum perverſa voluntas poſteà imperat potentiis ſibi ſubjectis ad eas Imagines ſic contemnendas: Quamvis docto de actu externo proveniente ab errore in intellectu, ſatis ſit ad inducendam hæreſis ſuſpicionem; nam quod adſit, vel non pertinacia, eſt quid internum.

53 Tandem fatendum eſt, dari poſſe facta, quibus propriè contineatur Blaſphemia; idcircò *in lib.* 2. *Eſdræ, cap.* 9. & apud Math. *cap.* 27. dicuntur aliqui blaſphemare factis: hocquè contingit, ſi improbus homo in Dei contemptum terram pedibus conculcet; ſeù in Cœlum lapides, aut ſputũ conjiciat, vel dentibus fremat; ſimiliter ſi mutus digitis exprimat Blaſphemias: ſunt enim hæc facta verbis æquipolentia, & ideò rationem Blaſphemiæ ſortiuntur: Del Bene *d. dubitat.* 218. *ſect.* 3. *n.* 38. Buſembau. *in medullâ Theologiæ, lib.* 3. *tract.* 3. *c.* 1. Anton. Eſcobar. *in Theolog. moral. volum.* 4. *lib.* 28. *cap.* 21. *n.* 193.

54 An deturpantes, violantes, vel percutientes Sacras Imagines puniri debeant privativè quò ad Judices Laicos in S. Offic. Inquiſit. etiamſi, qui ſic delinquit ſit Laicus? affirmativè eſt tenendum: Ità decrevit Sanctiſs. Urban. VIII. *ſub die* 12. *Novembris* 1625. & colligitur ex doctrinâ ſuperius traditâ, ſcilicet quia tales ſunt vehementer ſuſpecti de hæreſi, & præſumuntur malè ſentire de cultu ſanctorum Imaginum, & de canonizatione Sanctorum cum Calviniſtis, & Lautheranis damnatis à Sac. Concilio Trident. *ſeſſ.* 25. ac cenſentur agere contrà difinitionẽ Concilii Niceni II. *act.* 7. quod definivit, *Imagines colendas eſſe*, & propterea, quod Regium Conſilium Hiſpaniarum remiſſerit quendam, qui Imaginem lapide fregerat, ad Inquiſitores Sancti Officii, tradit Azeved. *lib.* 10. Recopil. *tit.* 1. *leg.* 3. quem citat, & ſequitur Bellett. *diſquiſ. clerical. de fact. cleric. real par.* 1. §. 4. *num.* 147.

55 Quibus ſtantibus omninò rejiciendus eſt M. Ant. Sabell. *in ſum. verbo Blaſphemia*, qui noviſſiè oppoſitum tenet, & quidem ſtylo, ut ità dicam, permetorio; poſtquam enim dixit Carenam, & alios tenere crimen illud ſpectare privativè ad S. Officium, pronũtiat, *ſed tu ne recedas à communiſſimâ opinione, quod ſit mixti fori, quò ad laicos, & locum habeat præventio*. Quid enim audentiùs in faciem Pontificii decreti poteſt pronuntiari? Mitiùs loquendo, dicam, à Sabello Decretum Urbani, quod hodiè religiosè ſervatur, ignoratum fuiſſe: videndus Pignatellus *tom.* 8. *conſult.* 89. *per tot.* ubi etiam id ipſum tenet de Judeis Sacras Imagines deturpantibus.

SE-

SECTIO II.

Quotuplex ſit Blaſphemiam.

SUMMARIUM.

1 *Blaſphemia dividitur primùm in directam, & indirectam. Definitur directa, quæ & diabolica nuncupatur: & non niſi in ſceliſtiſſimis reperta.*

2 *Definitur Blaſphemia indirecta.*

3 *Utraque Blaſphemia ſubdividitur quadrupliciter, ſcilicet primùm ex parte actus: alia eſt Blaſphemia interna; alia externa.*

4 *Secunda diviſio ex parte cauſæ: alia eſt Blaſphemia ſimplex; alia hæreticalis.*

5 *Tertia diviſio ex parte modi, qui triplex aſſignatur.*

6 *Quarta diviſio ex parte termini: alia eſt Blaſphemia in Deum; alia in Sanctos.*

7 *Omnes ſpecies Blaſphemiæ reducuntur ad eam, quæ in Deum tendit.*

8 *Decem aſſignantur modi Blaſphemiæ tendentis in Deum immediatè.*

9 *Ad tres ſpecies, ſivè modos reducuntur illi decem aſſignati.*

10 *Primus modus Blaſphemandi Deum eſt, ei tribuere, quod ipſi non convenit.*

11 *Hoc primo modo blaſphemant, qui Deo, ut Deus eſt, membra attribuit, dicendo v. g.* al Corpo al Sangue di Dio Padre.

12 *Quo caſu, an eſſet Blaſphemia jurare per Corpus, & Sanguinem Dei? interpretando ſcilicet locutionem de Chriſto.*

13 *Sententia benignæ interpretationis probatur.*

14 *In caſu illius prolationis per membra Dei, diſtinguendum eſt, ſi Deo tribuantur membra per modum jurandi, adeſt Blaſphmia.*

15 *Secus ſi Deo membra tribuantur non per modùm jurandi; & quomodò adhuc in hoc caſu eſſet Blaſphemia.*

16 *Blaſphemiam eſſe, jurare per vitam Dei, affirmant multi; quia facit ſenſum,* amittat Deus vitam, ſi hoc verum non eſt.

17 *Sed negativa ſententia præfertur: Patres veteris Teſtamenti jurabant per Dei vitam.*

18 *Primo modo Blaſphemat, qui Deo ut Sanctis ejus contumeliam irrogat, & quomodò.*

19 *Ad eruendam intentionem proferentis contumeliam, ſtandum eſt in foro, externo conjecturis improbæ vitæ, &c.*

20 *Blaſphemat, qui jurat per Chriſti, vel Sanctorum membra inhoneſta, ſivè quocumquè modo inhoneſtè ea nominet, quia:*

21 *Deus homo, ac ejus Sancti habent dicta membra tanquàm partes naturales, non tanquàm aliquid vituperabile.*

22 *A fortiori Blaſphemus eſt, qui modò inhoneſto tribuit ſexum fæmineum Deo Chriſto, & Sanctis, quia arguit in eis ſexus mutationem.*

23 *Etiam ille blaſphemat, qui nominat membra pudenda Virginis Mariæ, quia ſignificare videtur, ea habuiſſe ad libidinis incentivum.*

24 *Non blaſphemant, qui abſquè cotumeliâ nominat virilia Chriſti, vel Sanctorum, v. g. dicendo,* al Corpo di Dio, ò di S. Pietro, *etiam ſi hæc cum indignatione proferantur.*

25 *Dummodò tamen indignatio non ſit directa contrà Deum, vel ejus Sanctos.*

26 *Secundo modo blaſphemat, qui dicit,* faciam hoc velit, nolit Deus, *quæ verba tendunt ad diminutionem Divinæ Omnipotentiæ.*

27 *Hæc Blaſphemia,* faciam hoc ad deſpectum Dei, *tribus modis poteſt proferri. Primus eſt circà rem indifferentem, nimirùm dicendo,* volo ambulare ad deſpectum Dei, *quæ eſt verè Blaſphemia.*

28 *Secundus modus eſt circa peccatum, dicendo, v. g.* ad deſpectum Dei volo furari: *quâ derogatur Dei Omnipotentiæ, ratione cujus poteſt peccatum impedire.*

29 *Non eſt Blaſphemia dicere,* quamvis hoc ſit peccatum, volò facere: *iſte oſtendit pravam peccandi voluntatem; ſed per ſuam locutionem Dei potentiæ non derogat.*

30 *Tertius modus eſt, proferendo ly* ad deſpectum Dei *circa bonum, dicendo* ad deſpectum Dei volo audire Miſſam, *qui modus pejor eſt duobus præcedentibus: ratio hujus.*

31 *Qui dicunt,* al diſpetto di Di, *ſunt ſuſpecti*

pecti de Blaſphemiâ hæreticali contrà Deum, quia præſumuntur ſic loqui ad malitiam occultandam.

32 *Thomas Tamburinus, quos proferentes* al Diſpetto di Di, *eximat à cenſurâ Blaſphemiæ? curioſa obſervatio.*

33 *Blaſphemus eſt hæreticalis, qui dicit,* velit, nolit Beata Virgo, faciam hoc; *idipſum, ſi de Sanctis proferatur.*

34 *Blaſphemiæ omnes ſpecie non diſtinguntur; nec diſtinguitur Blaſphemia adversùs Deum à blaſphemiâ adversùs Sanctos.*

35 *Firmatur hæc opinio auctoritate S. Gregorii Nazianzeni: quomodò intelligatur, quod Blaſphemia in Sanctos tendat in Dei contemptum.*

36 *An ſit Blaſphemia dicere,* faciam hoc ad deſpectum Virginis, vel Sanctorum? *negat Bordonus, quia Virgo non eſt Omnipotens.*

37 *Contrarium probabiliùs tenent alii, quia illa locutio poteſt interpretari in Virginis contemptum.*

38 *Blaſphemat ſecundo modo, qui dicit,* Deus non poteſt, *quia ſic derogat Omnipotentiæ Dei, etiamſi loquatur de re non factibili.*

39 *Blaſphemus eſt, qui Deum ipſum renegat; idemque dicendum de eo, qui negat ea, quæ ſunt de fide.*

40 *Tertio modo blaſphemat, qui Diabolum Omnipotentem vocat, quia Diabolo tribuit, quod Deo competit.*

41 *Blaſphemat, qui Diabolum Sanctum vocat, quia tribuit Deo, quod habeat Diabolum amicum.*

42 *Impiæ, & execrandæ Lutheri Blaſphemiæ invocantis Diabolum, dicendo,* Sancte Satan ora pro me.

43 *Illicitum eſt cultum civilem Dæmoni exibere, quia Dæmon eſt Dei inimicus, & hominis.*

44 *An à labe Blaſpbemiæ excuſentur illi, qui ex conſuetudine Dæmonem invocant; eamquè eſſe in Sicilià, teſtatur Alberghinus.*

45 *Contrarium eſt tenendum, quia in ea locutione, quæ Deo, & Sanctis ejus competunt, Dæmoni tribuuntur.*

46 *Tertio etiam modo blaſphemat, qui ſeù verè, ſeù falsò jurat per Deos Gentilium.*

47 *Immò hujuſmodi Blaſphemia eſt omnium peſſima, quia Idolum invocat in teſtem infallibilis veritatis: An autem hujuſmodi juramentum obliget? remiſſivè.*

48 *Non eſt Blaſphemia jurare joco, vel contemtim per falſos Deos: Neque eſt Blaſphemia, hoc pacto jurare ex loquacitate.*

49 *Jurant aliqui innocenter per Deum Bacchum in levibus, ne malum habitum introducant jurandi per Deum verum.*

50 *Cum causâ licitum eſt recipere juramentum ab eo, qui per idola eſt juraturus, quia recipitur ad confirmationem verbi externi.*

51 *Juramentum per creaturam quando eſt Blaſphemia?*

52 *Ad Blaſphemiam in Deum tertio modo poteſt reduci impia locutio Alphonſi X. Hiſpaniarum Regis.*

53 *Tria deſcripta Blaſphemarum genera poſſunt eſſe, vel hæreticalia, vel non hæreticalia: declaratur:*

54 *Blaſphemiæ hujuſmodi hæreticales opponuntur confeſſioni fidei.*

55 *Et hoc, etiamſi proferens Blaſphemias, interiùs eas non credat.*

56 *Blaſphemus reputatur infidelis, quia licet de Deo falſum non ſentiat, de eo tamen falſum dicit; adeòque ejus Blaſphemia opponitur confeſſioni fidei:*

...

1 PRIMA ſui diviſione poteſt partiri Blaſphemia in directam, & indirectam: prima eſt, quando quis verbis contumelioſis utitur, eâ expreſsâ intentione, ut convicio afficiat Deum, oſtendatque illum à ſe parvi fieri: Hujuſmodi Blaſphemia rectè nuncupatur Diabolica, quia maximè reperitur in Cacodæmonibus, & damnatis, ut inter alios advertit Merbeſ. *in ſumm. Chriſtian. par.* 1.2.*q.*40.*pag.* 136. Ab hominibus verò nonniſi ſceleſtiſſimis uſurpata, qualis fuit Tyrannus ille ſæviſſimus Japoniæ annis ſuperioribus, qui non ſemel evomuit: *Ob ſi haberem in manibus ſceleratum Deum Chriſtianorum, longè alitèr*

2 *illùm tractarem, quàm Judæi.* Indirecta, ut docet Tannerus *tom.* 3. *Theologiæ Schol. diſp.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 138. eſt, quandò quis ex modo loquendi (ſeù ſcribendi) ſignificat, Deum eſſe contem-

temptibilem , ut v. g. quandò quis indignè nominat quædam membra Chriſti : Layman. verò *lib.4.Theologiæ moralis,tract.10. cap.6. num.* 6. ait,Blaſphemiam indirectam , & virtualem eſſe , cum quis ſcientèr ſeriò loquitur verba, quæ vel ex propriâ ſignificatione ; vel ex modo proferendi , aliiſue circumſtantiis,Divini nominis imminutionem continent, quàmvis eam homo directè non intendat .

3 Utriuſque Blaſphemiæ , directæ ſcilicet , & indirectæ pulchrè quatuor diviſiones exprimunt Sanctagallenſes *to.7.tract.3.ſect.2.qu.* 1. *dubit.* 2. prima eſt ex parte actus, qui eſt exterior , vel interior, ideòque alia eſt merè interna; alia externa : propriè tamen nullâ exterior actione committitur Blaſphemia, ut liquet ex definitione Blaſphemiæ traditâ *in præcedenti ſectione* .

4 Secunda diviſio eſt ex parte cauſæ : Hinc alia eſt Blaſphemia hæreticalis ; alia ſimplex , ſeu non hæreticalis , ut vocat Bonaccina : ſpecialiter de his Blaſphemiis eſt agendum *in ſequenti ſectione* .

5 Tertia diviſio eſt ex parte modi , qui à nobis eſt aſſignatus *d. præcedenti ſect. num.9.* poteſt verò reduci ad duplicem modum,dicendo,quod alia eſt Blaſphemia enunciativa , ut quando per enunciationem logicam contrariam revelationi Divinæ,aliquid de Deo aſſeritur , vel negatur; alia dehoneſtiva , ut cum dicis : *O iniuſtum Deum* :

6 Quarta diviſio Blaſphemiæ eſt ex parte termini, ſcilicet alia eſt immediatè in Deum , ut patet in exemplo allato; alia ſolùm mediatè in ipſum, immediatè autem vel in Sanctos , vel in aliquam creaturam , quatenus ea aliquo modo refertur ad Deum .

7 Cum omnes Blaſphemiæ ſpecies hucùſque deſcriptæ reducantur ad eam , quæ in Deum tendit , ideò in hac Sectione ſpecialiter agere inſtituimus de eâ, ejuſque ſpeciebus , quas omnes itâ explicat Simancha *de Catholicis inſtit. titulo 3. de Blaſphemiâ num.*1.

8 *Multifariàm Blaſphemia in Deum dicitur , vel ab eo amovendo, quæ Dei ſunt; vel ei attribuendo, quæ Dei non ſunt ; vel alicui tribuendo , quæ Dei ſunt ; vel aſſirmando falſum de Deo ; vel negando verum ; vel maledicta in Deum conferendo ; vel inhoneſta de eo loquendo ; vel jurando per membra pudenda ; vel detrahendo ; vel irridendo in Dei contumeliam : & totidem ferè modis honori, & dignitati Sanctorum derogari poteſt* , & hæ ſunt illæ decem ſpecies Blaſphemiæ, quas colligit Lucas de Peña *in l.omnes Judices,Cod.de Aleatorib.*

9 Angelus de Clavaſio *in ſummâ , verbo Blaſphemia,num.3.*rectiùs ex S. Ambroſio , & S.Thomâ prædictas ſpecies ad tres priores contraxit , ſcilicet tribuere Deo, quod ei non convenit:hæcquè Blaſphemia dicitur attributiva ; Detrahære , quæ ejus ſunt : iſta autem vocatur derogativa ; Tribuere Creaturæ , quæ Creatori conveniunt : & hæc denominatur uſurpativa : Ità Raynal. *rerum criminal.cap.*1.§.1.*num.*3. ubi adversùs nonnullos hanc diſtinctionem tuetur , & Chriſtof. Cruſius *de Indiciis delict.par.*2.*cap.*2 *num.*3.

10 Primo modo blaſphemat , qui Deo contumeliam irrogat,attribuendo,quod ipſi non convenit ullo modo , nec convenire poteſt : Covarr. *de pactis* 1. *part.* §.7.*num.*9.*verſ.*3.Salzed. *in Practic.Bernardi Diaz,cap.*110.,*verſ.& quiàſæpiſſimè* , Mannel. *in ſum.to.*1. *cap.* 34.*num.*1. Rojas *de Hæreticis,par.*2.*aſſert.*12. *num.* 171. Azor. *tom.* 1. *inſtit. Moral. lib.* 11. *cap.*3. Antonell. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.*24.*ſub num.*1.Paſſerin. *in cap. ut inquiſitionis,num.*185.*de Hæretic.in* 6.Seſs. *deciſ.Aragon.vol.*4.*deciſ.*470. *num.*1.Viu.

11 *deciſ.*275.*num.*1. & 2. hoc verò modo blaſphemat , qui Deo , ut Deus eſt , membra attribuit, ut ſi proferat , *al Corpo , al Sangue di Dio Padre*: Si enim proferens eſſet perſona idiota , qui neſciret deſtinguere perſonas Sãctiſſimę Trinitatis , pęnâ extraordinariâ plecti deberet, cum ſit magna irreverentia, ità de Deo inconſultè loqui ; & culpa non levis,talia ignorare : latè Campanill. *diverſor. jur.can.rubr.*11.*cap.*26.*num.*88. Ricciull. *de perſon.qui in ſtat.reprob. verſant.lib.*1. *cap.*6.*per tot.*Petrus Caball. *reſolut. Crimin. caſu* 296. *per totum* . Manar. *noct. malenconicarum , interrog.* 200. §. 11. *fol.* 319. Farinac· *quæſt.* 20. *Ampliat.* 8. *num.*22. & *ſequent.* Theſaur. *deciſ.*241. *per tot.*Quod ſi proferens eſſet ſcientificus , puniri deberet pęnâ ordinariâ

Blaſ-

Blaſphemiæ, ut notat Mar Anton. Sabell. *tom.* 1. *Summ. verbo Blaſpemia.* Undè habemus *in cap. ſi quis*, 22. *qu.* 1. quod ſi quis per Capillum Dei, vel Caput juraverit, ſi in Eccleſiaſtico ordine eſt, deponatur, & in jure Hiſpanico *l. 6. regia, tit.* 4. *lib.* 8. *recopilat* decernitur: jurantem per quæcumque Dei membra pœnis blaſphemantium puniri.

12 Cum autem, poſtquàm verbum Caro factum eſt, Unigenitus Dei Filius, qui in unitate Patris, & Spiritus Sancti eſt Deus, ob humanitatem aſſumptam habeat Corpus, & Sanguinem, jurare per Corpus Dei, ejuſquè Sanguinem, dummodò abſit modus injuriantis, ſeù indignatio adversùs Deum, non eſt Blaſphemia: Cajet: *in ſum. verbo Blaſphemia*, Duall. *in* 2. 2. *D. Thom. de peccatis fidei oppoſitis, quæſt.* 2. *art.* 1. *col.* 2. *lit. D. tomo* 2. Mazuchell. *diſp.* 2. *cap.* 16. *num.* 40. Covarr. *cap. Quamvis* 1. *par.* §. 1. *à num.* 16. *de pact. in* 6. Cabal. *dict. reſol.* 296. Paſſerin. *in cap. ut Inquiſitionis*, *num.* 213. & 220. Engel. *in jus can. lib.* 5. *tit.* 26. *ſub num.* 3. Theſaurus *deciſ.* 241. *num.* 4. Prò vtrâque parte plures Doctores congerit Del Bene *dict. dubit.* 218 *ſect.* 4. *à num.* 42. & *ſub num.* 4. concludit,

13 probabiliorem eſſe Eminentiſſimi Cajetani ſententiam, & rationabiliter: nam, ut diſcurit Bordon. *in manual. dict. ſect.* 45. *n.* 67. præfatæ locutiones trahi poſſunt in bonum ſenſum, ut intelligantur de Deo incarnato: verba enim in dubio accipienda ſunt in malioré partem: *c.* 2. *de regul. juris, l. ſemper* 56. *ff. de regul. juris*, & accipienda ſunt ad mentem proferentis: *l. in ambiguis* 96. *eod.* Et ità docent Tolet. *lib.* 4. *cap.* 13. *n.* 6. Sanchez *moral. lib.* 2. *cap.* 32. *n.* 29. Floronus *de caſib. reſervatis, caſu* 3. §. 1. *num.* 1. & 2. Caſtropal. *par.* 3. *tract:* 17. *diſp:* 2. *par.* 2. §. 3. *n.* 7.

14 Cœterùm in hoc brocardico Ego ità diſtinguerem: Vel Deo tribuuntur membra per modum jurandi, vel non per modum jurandi; Si per modum jurandi, crederem adeſſe Blaſphemiam, idque docent Covarr: *de pact. par.* 1. §. 7. *num.* 91. *verſ.* 6. Suar. *to.* 2. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 8. Sotus *de Juramenti abuſu, cap.* 6. & *de Juſtitiâ, & jure, lib.* 8. *quæſt.* 2. *art.* 5. & alii communiter. Quidquid aſſerant Decianus *in Tract. Criminal. to.* 2: *lib. lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 13. Graff. *part.* 1. *Deciſ. lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 13. Theſaur. *deciſ.* 241. *num.* 3. & 4. Ricciull. *de perſon. quæ in ſtat. reprob. verſant. lib.* 1. *c.* 6. *per tot.* & *num.* 8. Ratio eſt, quia qui jurat per caput, vel per quodcumquè aliud Dei membrum, intendit, quod Deus amittat caput, vel tale membrum, ſi ità non eſt: illudquè juramentum eſt propriè execratorium, ut advertit Del Bene *dict. ſect.* 4. *num.* 37.

15 Si verò hujujmodi membra tribuantur Deo non per modum jurandi, dicendum eſt, quod nulla adſit Blaſphemia; & in hoc caſu militant ea, quæ affert Cajetanus cum alijs grvioribus viris, quorum opinio adhùc limitanda eſt: Si enim tribuerentur Deo incarnato membra, dicendo *al Sanguinazzo, al Corpazzo di Dio*, eſſent blaſphemiæ hæreticales, quia tribuerent Deo imperfectiones: nam quàmvis Deus incarnatus habeat Corpus, & ſanguinem; non habet tamen cum illis imperfectionibus; ergo ſic proferens videtur malè ſentire de illis partibus, quod ſint defectuoſæ, & imperfectæ in eſſe naturæ, contrà illud pſalmi: *ſpecioſus formâ præ filiis hominum*: Ità Bordonus citatus *in Manuali conſultorum*.

16 Id verò, quod dictum eſt de jurante per aliquod Dei membrum, an verificetur etiam de illo, qui jurat per vitam Dei? affirmant Menoch. *de Arbitrar. lib.* 2. *Centur.* 4. *caſu* 375. *num.* 2. & 4. Avendan. *de exequt. mand. par.* 2. *c.* 5. *num.* 13. Moron. *reſponſ.* 95. *num.* 32. Baſilic. *deciſ. crim.* 21. *num.* 13. Paſſerin. *loco cit. num.* 217. Sanctarell. *de hæreſi*, *cap.* 2. *dub.* 1. *num.* 12. *in fine* dicens, hanc eſſe veriorem ſententiam: prò eâdem Sanchez *lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 25. refert quamplures Hiſpanos, eà ratione, quod prædicta locutio habeat hunc ſenſum, *amittat Deus vitam*, *ſi non eſt ità*.

17 Verùm contraria ſententia nequit diſplicere, quia ſenſus ille non ſolùm eſt alienus ab opinione hominum etiam imperitorũ; ſed etiam de ſe improprius, & improportionatus dictis verbis, quæ, cum de ſe præferant vitam, non poſſunt ſignificare mortem: aliàs Patres antiqui veteris Teſtamenti blaſphemaſſent, qui ſæpiùs per hęc verba jurabant: *Vivit Dominus*, 1. *Reg.* 19. *verſ.* 6. Juravit Rex, & ait: *Vivit Dominus* 3. *Reg. cap.* 1. *verſ.* 19. quod

juramentum à prædicto nullatenus differt quòad ſenſum, ſed tantùm vocibus. Nec poteſt hujuſmodi juramentum eſſe Blaſphemia, nam Deus non ſolùm habet vitam; ſed eſt ipſa vita, à quo omnis vita originatur, ut præſepè loquuntur ſcripturæ: Ità Decianus *lib.6. cap.2. num.13.*Bordon.*in manuali,loco cit.n.82.*

18 Similiter primo modo blaſphemat, qui Deo, vel ejus Sanctis irrogat contumeliam:Corduba *in Quæſtionario,lib. 1.qu.17.§.15.in princip.*ſivè in hujuſmodi contumeliâ nominet Deum, aut ejus Sanctos; ſivè non nòminet, quoties intelligat, contumeliam conjicere in Deum, vel in aliquem Sanctum: Manuel. *in Summ.tom.1.cap.54.n.2.* Lopez. *in Inſtruct.1.par. cap.282.verſ.4.*, & Ledeſma *in ſummâ, tom.2. tract. 1.cap.9.*

19 Verùm quàmvis ad eruendam hujuſmodi intentionem, in foro interno ſtandum ſit dicto proferentis, cui, juxtà commune proloquium, in eodem foro creditur pro ſe, & contrà ſe: in foro tamen externo, ut advertit Dicaſtillo *dict. dubitat.9. num.179.* perpenduntur conjecturæ, ut ſi talis ſit homo improbæ vitæ; ſi dum ea verba profert, oculos in Cęlum elevet: Ricciull. *de perſon.qu.in ſtat. reprob. verſant.lib.1.cap.4. num.8. & 9.*

20 Cum autem Blaſphemia ſit quæcumquè contumelia in Deum, vel ejus Sanctos prolata, cenſendus erit Blaſphemus etiam ille, qui jurat per Chriſti, vel Sanctorum membra inhoneſta, ſeù pudenda; vel qui ea quomodocumquè inhoneſtè nominat, ut pariter docent Cajet.2·2. *quæſt.13.art.1. verſ.quo ad ſecundum*, Angel. *verbc Juramentum 3.num:13.* Armill. *edoem verbo, num. 5.* Boſs.*de Inquiſit.num.171.verſ.non obſtat*, Decian.*in tract. Criminal. tom. 2. lib.6. c.2.n.3.& ſeqq.*Caſtald.*de Syndic. n.104. & ſeqq.* Cordub.*lib.1.qu. 17.§.15.notab. 1.*Suarez *deRelig.tom.1.tract.3.lib.1.cap. 4.nu.8. & ſeqq.*Sotus *de juſtit. & jure, lib.8.qu.2.art.3.column.7.*Navarr.*in ſummâ,cap.18.num.85.* Caſtro *lib.1. de juſtâ Hæret.punit.cap.12.*Simmanch.*de Cathol. inſtit. tit. 8. num. 1.* Valent. *2.2. diſp. 1. quæſt. 13. pun. 1. verſ. cum poteſt fieri*, Azor.*lib.9.inſtit.moral.cap.28. quæſt.3.& lib.11.cap.3.qu.2.*, & Dicaſtill. *dictâ dubit.9.num.193.*

21 Ratio eſt, ut benè advertit Fagund. *in præcept. Decal.præcept. 2. lib.2.cap.3. num.11.* quia Deus homo, ac ejus Sancti habent hujuſmodi membra,tanquàm partes naturales, non autem tanquàm quid vituperabile: Ideòque tunc adeſt Blaſphemia reſpectu modi loquendi, ſivè per dicta membra juretur; ſivè ipſa ſimpliciter nominentur: nam in ratione vituperij nulla adeſt differentia formalis inter ignominiosè nominantem, & jurantē per hujuſmodi membra, quemadmodum advertit laudatus Fagundez *loco cit. num.12.*quidquid aſſerat Duall. *dict. art.1:*

22 A fortiori erit Blaſpemus ratione contumeliæ, qui aliquo modo inhoneſto nominet ſexum fœmineum, illumquè tribuat Deo, Chriſto, & Sanctis, quia in eis arguit mutationem ſexus, & ſic, quod Deus ſit fœmineus; cum ergò illi tribuatur, quo caret, confunditur ſexus unius cum alio, quod apertè arguit ſuſpicionem Hæreſis vehementem: Ità Caren.*par.2. tit.7. num.9. verſ.& certè*, Nald. *verbo Blaſphemia*, Defend. Quadrius *diſputat. 3. caſu 3. n. 248.* Paſſarin. *in cap. ut Inquiſit.num. 211.de hæretic.in 6.* Campanil. *deciſ.jur. can. rubr.11. cap.26. num.87.* Viv. *deciſ. Neapolit.388:per tot.* Barz. *deciſ. Bonon. 135.per tot.*Seſs.*deciſ.Aragon.vol.4.deciſ. 470.num.10.*

23 Immò eamdem ſuſpicionem incurreret, qui nominaret pudenda Beatiſſimæ Virginis,quia, ut diſcurrit Bordon. *in Manuali conſultorum, ſect.45. num. 65.* inſinuare videretur, hujuſmodi membra eſſe nefanda, & incitativa ad libidinem: hoc enim præfefert talis dictio ex vulgari hominum conſenſu: Scanarol. *de Viſit.Carcer. lib.1. §.13. cap.1. per tot.* Bertach.*in repert.Verbo Blaſpemia*: Campanil. *diverſ. jur. can. dict. rubr. 11. cap.26.ſub num.87.* Ricciull. *de perſon. quæ in ſtat. reprob. verſant. lib. 1. cap. 4. num. 29.* Graff. *deciſ. aur. par. 1. lib. 2.cap.19.num.5.in fine*, Barz.*dictâ deciſ. 135. num. 4. & 5.* Seſs. *loco cit. num. 9.*

24 Qui autem abſquè contumeliâ Chriſti, vel Sanctorum virilia nominat, non blaſphemat: Tali pacto ſi quis ex indignatione nominet honeſta Dei, vel Sanctorum membra, putâ ſi dicat: *Al corpo di Dio, ò di S.Pietro*, non dici-

tur

tur blaſphemare, juxtà Cajet. *in ſum. verb. blaſphemia*, Armil. *eod. verbo, num.* 1. Navarr. *cap.* 12. *num.* 85. Valent. 2.2. *diſp.* 1. *q.* 23. *punct.* 1. *in fine* Tolet. *lib.* 4. *cap.* 13. Sayr. *in Clavi Regiâ, lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 3. Dicaſtill. *in laudatâ dub.* 9. *n.* 196. Paſſarin. *in ſæpe citc. n.* 220. *de hæretic. in* 6. quicquid dicat Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.* 1. *lib.* 1. *cap.* 6. *nu.* 12. tunc enim nullum adeſt convicium, vel contumelia.

25 Intellige tamen, quotieſcumque hæc indignatio non ſit directa conrà ipſum Deum, vel ejus Sanctos; alias eſſet blaſphemia, eo quia tunc reputaretur Deus, vel ejus Sancti capaces indignationis, ut præter Valentiam 2 2. *diſp.* 1. *q.* 13. *punct.* 1 & Sotum *de Iuramentorum abuſu, cap.* 6. docet Del Bene *dict. Sect.* 4. *num* 47. Hac ratione crederem, eſſe blaſphema quæcumque verba, licet ex ſe nullam haberenr rationem blaſphemiæ, ſi proferentur cum indignatione directâ in Deum, vel ejus Sanctos.

26 Secundo modo blaſphemat, qui dicit, *faciam hoc, velit nolit Deus*, cum hujuſmodi verba tendant ad diminutionem omnipotentiæ divinæ: Sanctarell. *de hæreſi, cap.* 2. *dub.* 1. *num.* 4. Dicta blaſphemia idem ſignificat, quod *faciam hoc ad deſpectum Dei*: Sanch. *Moral. lib.* 2. *cap.* 32. *numer.* 18. Tolet. *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 6. Mazucchell. *diſp.* 2. *cap.* 16. *nu.* 28. Paſſerin. *dict. cap. ut Inquiſitionis, num.* 208. Moron. *reſp.* 95. *num.* 32. Avendan. *de exequt. mand. par.* 2. *cap.* 5. *n.* 13.

27 Ad quod magis enucleandum, animadverti oportet, Blaſphemiam *ad deſpectum Dei* tribus modis proferri poſſe: primò circà rem indifferentem, v.g. *Volo ad deſpectum Dei ambulare, & cantare*; & de hac ſpecie Blaſpemiæ procedunt allegata *num. præcedenti*. Et in individuo de illis verbis, *faciam ad deſpectum Dei* loquuntur Suarez *to.* 1. *de relig. tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 5. *nu* 8. Imola *in l. his verbis*, §. 1 *ff. de Hæred. inſtit* Socin. Sen. *Conſil.* 1. *nu.* 102. Grammatic. *deciſ.* 50. Boſſius *tit. de Inquiſit. num.* 160. Menoch. *de Arbitr. lib.* 2. *Centur.* 4. *cap.* 375. *num.* 14. & alii, quos refert Dicaſtillo *in laudatâ dubit.* 9. *à num.* 184.

28 Secundo mode proferri poteſt circà peccatum, dicendo v. g. *ad deſpectum Dei volo occidere, furari &c.* nam quàmvis Deus nolit peccatum: nihilominùs, ne illud commitatur, impedire poteſt; undè ſemper manifeſtè ſic derogaretur divinæ Omnipotentiæ: Del Ben. *dubit.* 218. *ſect.* 4. *num.* 27. quaſi quod Deus ſuccumbat pravæ voluntati noſtræ, utpotè impotens ad reſiſtendum, & impediendum, quod homo Blaſphemus facit, ut optimè diſcurrit ſæpè citatus Bordon. *num.* 111.

29 Non erit tamen Blaſphemia dicere, *Quamvis hoc ſit peccatum, & offenſa Dei, volo facere*, tt advertunt Dicaſtillo *dictâ dubit.* 9. *num.* 186. & Del Bene *loco cit. num.* 28. nam licet Deus nolit peccatum committi, permittit tamen; ideòquè, qui ità dicit, oſtendit iniquam peccandi voluntatem; non autem intendit potentiæ, vel alio divino attributo diminutionem, vel contumeliam irrogare: Nec erit item Blaſphemia dicere, *volo peccare, licet diſpliceat Deo*, quia nihil falſi continet: Vere enim Deo peccata diſplicent: Bordon. *ubi ſuprà, num.* 131.

30 Tertio modo ly *ad deſpectum Dei* poteſt proferri circa bonum, dicendo, *ad deſpectum Dei volo audire Miſſam, confiteri, &c.* & hic modus eſt pejor aliis duobus deſcriptis, quia, præter impotentiam, arguit etiam, Deo diſplicere bona opera, ac proindè Deum non eſſe ſimpliciter bonum, ut pariter ratiocinatur citatus Bordonus *in Manual. conſult. ſect.* 45. *num.* 129. Attributorum enim, quæ plura in Deo reperiuntur, ſi unumquodquè diminuatur, tunc blaſphematur, ut notat Cajetan. 2.2. *quæſt.* 13. *art.* 1. *verſ. ex his autem*, parùmque refert, ſivè in Deo Omnipotentiam, ſivè bonitatem, ſivè juſtitiam quis neget.

31 Sed quid dicendum de jis, qui dicunt, *al diſpetto di Di*? Reſponderi poteſt, hujuſmodi modum obloquendi eſſe valdè ſuſpectum de Blaſphemiâ hæreticali contrà Deum, reſpectu eorum, qui in his verbis ex conſetudine prorumpunt, qui proindè judicio Inquiſitorum ſupponuntur: præſumuntur enim ſic loqui ad occultandum malitiam ſuam, ne puniantur; cæterum illorum fraudi dignâ animadverſione obviandum eſt, quia affectus cum principio

facti, æquiparatur facto, & de eo idem judicium fit, quod de facto ipſo: *l. ſi quis ſervo ff. de furt.* junctâ ibi Gloſs. ac expreſsè habetur apud Floron. *caſu* 3. §. 2. *num.* 3. & 4. Mazuch. *diſp.* 2. *cap.* 16. *num.* 31. & 32. Riciull. *de perſon. quæ inſtat. reprob. verſant. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 18.

32 Verùm Thomas Tamburrin. *in Decal. lib.* 2. *cap.* 6. §. 4. *num.* 20. contrà Bonac. *Decal. diſp.* 3. *q.* 8. *punc.* 2. *nu.* 11. negat, dicentes *al diſpetto di Di* eſſe abſolutè damnandos de Blaſphemiâ; ſed illos ſolos, qui ut in Inſubriâ, nomen Dei ex more patrio faciunt Monoſyllabum; Meritò enim præſumuntur etiam in foro externo, tales intelligere illo ſuo monoſyllabo Tetragrammaton *Jehova*; At ji, quibus Deus eſt diſyllabus, vel tryſillabus *Dio*, aut *Iddio*, hoc ipſo, quod ſit contenti monoſyllabo, judicandi ſunt abſtinere idcircò enuntiatione ſecundæ ſyllabæ, ne temerent nomen Altiſſimi.

33 Ex dictis colligitur, eſſe Blaſphemum illum, qui dicit, *velit nolit Beata Virgo, faciam hoc*: Julius Clar. *in §. Blaſphemia, in principio*, & Cajet. 2. 2. *qu.* 13. *art.* 1. *verſ. ex jis autem*, quidquid dicant Corn. *vol.* 1. *conſil.* 101. & Maſcard. *vol.* 1. *de probat. concluſ.* 195. *num.* 8. & *ſeqq* quos etiã reſpuit Del Bene *ubi ſuprà num.* 28. idemque dicendum putat reſpectu Sanctorum, nam quævis in eos contumelia, Blaſphemia eſt, ac tradunt etiam Moron. *d. reſp.* 95. *nu.* 31. Paſſerin. *loco citato, num.* 219.

34 Hinc eſt, quod omnes Blaſphemiæ, quà tales, inter ſe ſpecie non diſtinguntur, cum earum ratio formalis ſit intentio auferendi honorem, vel cultum: Immò hac ratione non diſtingui Blaſphemiam adversùs Deum à Blaſphemiâ adversùs Sanctos, putat Cajet. *in ſum. verbo Blaſphemia*, & 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 1. *ad* 2. & 3. cum aliis *in præcedenti Sectione* relatis *à num.* 4. quia nimirùm eodẽ cultu honorantur Sancti, & Deus quoniam ipſi coluntur, non propter eorum propriam; ſed propter Dei excellentiam. Et hæc quidem procedunt juxtà opinionem relatam in *præcedenti ſect. ſub num.* 35.

35 Ad cujus majorem cofirmationem extat S. Gregorii Nazian. in *oratione funebri D. Athanaſii* ſententia his verbis; *Athanaſium laudans, virtutem laudo; virtutem laudans, Dominum laudo: eſt enim virtus donum deſurſum deſcendens à Patre luminum*: Verum eo modo, quo Sanctorum gloria, & honor ad Deum refertur, ità in ipſum redundat eorumdem dedecus, & ignominia: addit tamen Del Bene *ubi ſuprà*, quod quando profertur aliquid in Sanctorum contemptum, ſed habito reſpectu ad eorum ptopriam excellentiam, non incurritur peccatum Blaſphemiæ; quod procedit etiam reſpectu eorum, qui Sanctis maledicunt.

36 Patet igitur, Blaſphemiam eſſe, ſi dicatur, *faciam hoc ad deſpectum Beatæ Virginis, vel Sanctorum; vel velit nolit Beata Virgo, velint nolint Sancti.* & quamvis contrariũ probet Bordon. *in laudatâ ſect.* 45. *Manualis, num.* 142. cum Deciano *lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 3. eò quia tunc talia verba non adverſantur alicui articulo fidei, cum nullus Sanctus, nec Virgo ſit Omnipotens, ut notum eſt, nam Omnipotentia eſt ſolius Dei attributum; nihilòminus hujuſmodi ratio perſuadet tantùmodo, quod verba in ſenſu prædicto

37 jactata in Virginem, & Sanctos non ingerant Hæreticalem, non autem Blaſphemiam ſaltem ſimplicem, nam ſemper ex modo proferendi, & ex qualitate perſonæ interpretari poſſent in contemptum, & contumeliam Virginis, & Sanctorum: ſicut magnum eſſet in Principem convitium, ſi quis diceret, *volo hoc facere ad Principis deſpectum*: Princeps enim humanus non eſt Omnipotens.

38 Similiter blaſphemat ſecundo modo, qui dicit, *Deus non poteſt*, quia ſic manifeſtè Omnipotentiæ Dei derogat: Alexandr. *lib.* 3. *conſil.* 15. *num.* 7. Soccin. ſen. *libr.* 1. *conſ.* 102. Menoch. citatus *caſu* 375. *num.* 4. & Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 11. *cap.* 3. *quæſt.* 1. quod adeò verum eſt, ut cenſendus ſit Blaſphemus, qui ità dicit, etiamſi reverà non competat divinę Omnipotentię, illud facere, quia ſcilicet ex ſui naturâ non ſit factibile: hoc tamen intellige, quoties ea verba proferantur ad irrogandam Deo contumeliam, quo caſu erit Blaſphemia ſpectans ad primum modum; ſi autem abſit contumelia, & aliquid non ſit ex naturâ ſuâ factibile,

non

non blaſphemat, qui illud negat fieri poſſe à Deo: Del Bene *ubi ſuprà, n.* 22.

39 Tandem ſi Blaſphemia eſt contemptus, vel negatio attributorum Dei, nemini erit dubium, Blaſphemum eſſe, qui Deum ipſum, hoc eſt, qui horum attributorum complexum renegat: Eymeric. *in Directorio Inquiſitorum*, 2. *par. quæſt.* 41. *n.* 1. & 2. Peña *ibidem commentar.* 66. Bannez 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 1. *circa finem*; Ledeſma *in ſummâ*, *tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 9. *concl.* 6. & alii, quos citat, & ſequitur Del Bene *in dictâ dubit. ſect.* 4. *num.* 15. Idem dicendum de eo, qui negat ea, quæ ſunt de fide: nam Deo fidem adhibere recuſat, qui ejus fidem inficiatur. Nec puto ullatenùs attendendã eſſe Doctrinã Caſſiani à S. Elia *cent. Hiſtor. deciſ.* 63. *num.* 3. dicentis, judicium de hac propoſitione *renego Deum*, pendere ab intentione; & intentionem colligi ex conjecturis: ea enim verba ſemper ſapiunt Blaſphemiam; immò hæreticalem, ut docent Paſſerin. *in cap. ut Inquiſit. num.* 207: *de hæretic. in* 6 Moron. *reſponſ.* 95. *num.* 25. Bellett. *diquiſ. clerical. de perſ. clerical.* §. 1. *ſub num.* 5. Ricc. *in prax. reſol. par.* 1. *reſol.* 423. *verſ. Blaſphemiæ*.

40 Tertiò modo Blaſphemat, qui Diabolum Omnipotentem vocat: Sanctarell. *loco cit. num.* 15. tunc enim Diabolo tribuit, quod ſoli Deo competit: S. Thomas 2. 2. *q.* 13. *art.* 1. *ad* 3. & quamvis apud *Job.* 41. *verſ.* 24. de illo dicatur *non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei, qui factus eſt, ut nullum timeret*; ea tamen non excedit vires creatas, quia ſolus Deus in operando eſt infinitæ potentiæ.

41 Blaſphemat pariter, qui vocat Diabolum Sanctum, tùm quia tribuit Deo, quod habeat Diabolum amicum; tùm quia eidem Diabolo tribuit Sanctitatem, quæ eſt attributum, quod Deo convenit: Navarr. *in ſummâ*, *c.* 12. *n.* 88. Tabiena *verbo excommunicatio* 5. *cap* 4. §. 12. *num.* 13. & Dicaſtill. *in ſæpè cita-*
42 *tâ dubitat.* 9. *num.* 171. Talis Blaſphemus imitatur impium illum, & novum Germaniæ Apoſtolum Lutherum ſcilicet, qui has preces evomebat, *Sancte Satan, ora pro me: Sancte Satan ora pro nobis: dilecte Diabole, oro, ut pro me velis precari Deum* teſte Contrad. Andr. partim *in luthero devoto*, §. 8. partim *in luthero fideli*, §. 2. & 4. apud Georgor. Gobat. *in experient. Theolog. Sacramental par.* 2. *tract.* 11. *caſu* 20. *num.* 759. Adde, quod etiam cultum
43 civilem exhibere Dæmoni, illicitum eſt, ut ex Paulo Maria Quarti probat Piſtach. *de ſuperſtitione*, *par.* 1. *cap.* 23. *n.* 8. eo quia Dæmon eſt Dei inimicus: de illo enim dicitur à David prò perſonâ Chriſti: *Donec ponam inimicos tuos. pſal.* 109. & eſt inimicus hominis, juxtà illud Matth. 13. *verſ.* 25. *venit inimicus homo*, & *ſuperſeminavit zizania*: Per cultum autem civilem profitetur homo amicitiam erga Dæmonem; tantò minùs igitur erit Diabolus attributo Sanctitatis honorandus.

44 Nec audiendi ſunt, qui dicunt, excuſari poſſe à labe Blaſphemiæ Hæreticalis, ſaltem quando illa invocatio fit ex conſuetudine, qualem eſſe teſtatur in Siciliâ Alberghin. *in ſuo Manuali qualificatorum*, *c.* 16. & ſequitus Ignatius Lup. *ſuper edictum S. Officii*, *lib.* 23. *diſt.* 2. *difficult* 1. ſic etiam Albertin. *de agnoſcen catol. aſſert.* excuſat à ſpecie Hæreſis Peruſinos jurantes per pudibunda Chriſti membra, quia non animo indurato, ſed per laſciviam id faciunt, ut ſcribit Bald. *in l.* 2. *ad l Jul. Maieſtat.* Non
45 ſunt inquam, audiendi, nam indubium eſt talem invocationem eſſe Blaſphemiam hæreticalem, quia, quæ competunt Deo, & Sanctis ejus, tribuuntur Dæmoni, qui nunquam fuit, nec erit Sanctus; & id aſſerere, & credere eſt hæreticum, nã dicitur Matth. 21. *verſ.* 41. *Diſcendite à me Maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius*. Facit, quod habet Farinac. *q.* 181. *num.* 15. ubi de ſortilegio hæreticali, qui vocabat Angelum Sanctum, intelligens Dæmonem.

46 Tertio modo quoquè blaſphemat, qui ſeù verè, ſeu falsò jurat per Deos Gentelium, ut per Saturnum, Jovem, Venerem, Bacchum, vel Mercurium: Paſſerin. *in d. cap. ut inquiſit. de hæret. in* 6. *ſub num.* 207. Dicaſtill. *d dubitat.* 9. *num.* 170. Sanchez *lib.* 2. *c.* 31. *n.* 9. Lazar. *q.* 3. *num.* 48. Sabell. *reg.* 139. *n.* 78. Lup. *de caſib. reſervatis*, *caſu* 10. *num.* 16. §. *Quarta eſt communis*; im-
47 mò hujuſmodi Blaſphemia eſt omnium

peſſi-

peſſima : Sot. *de juſtitiâ, & jure, lib.* 8. *q.* 2. *art.*4. *coucluſ.*1. Alcoçer. *in ſumm. cap.*15. & alii, quos citat Dicaſtill.*loco laudato*. Ratio eſt, quia vocaretur Idolum in teſtẽ infallibilis veritatis: honor enim, & laus infallibilis veritatis, ſoli Deo debitus, tribueretur creaturæ,illus omninò incapacis. Idcircò incurritur, præter Blaſphemiam, etiam Idololatriç crimen, ut benè advertit Del Bene *loco cit. num.*6. *&* 9. An autem obliget, & periurio ſubjaceat juramentum iſtud per falſos Deos?Plura apud Covarru.*in cap. quamvis,par.*1. §.1. *à num.*20.*& part.*3. §.4. *in princ. de pactis in* 6.

48 Limitatur tamen hæc conduſio,quod non ità procedat, quotieſcumque non ſeriò, ſed joci causâ, vel per contemptum juretur per eoſdem Deos; item, ſi id contingat ex uſu loquacitatis, ut ſolet contingere in colloquiis familiaribus imprudentum : tunc enim jurantes nullum honorem Deo falſo tribuere intendunt, ut obſervant Auctores præcitati. Quinimò nonnulli, ne ipſis obre-
49 pat malus habitus jurandi per Deum verum in rebus, quç ſunt parvi momenti,jurant per Deũ Bacchum. (Conſule prædictum Dicaſtill. *ubi ſuprà*)Quâ ratione ſi quis diceret, *al diſpetto di Dio Baccho*, non blaſphemaret, nimirùm quia hoc potius eſſet in contemptum, quàm in honorem, cum referatur ad falſum Deum, qui eſt Blaſphemabilis : Lazar. *q.*3 *n.* 33. Ricciull. *de perſon. q. in ſtat.reprob.uerſant.lib.*1.*cap.*4.*n.*17.

50 An autem liceat recipere juramentum ab eo, qui per Idola juraturus eſt ? diſputant Covarruias citatus Sanchez *lib.* 3.*ſummæ, cap.* 8. *num.* 21. Navarr. *to.*3.*in Manuali coufeſſor.cap.*12.*num.*20. & reſoluunt, quod non peccet recipiens illud jutamentum cum causâ,quia recipit ad confirmationem verbi externi, non conſiderando venerationem Idoli, quam ſolus infidelis intendit. Undè ſolus peccat Infidelis jurans per ſuum Idolum, quia cultus, vero Deo debitus, tribuit ſuo falſo Deo, quem putat eſſe verum Deum.

51 Propter allatam rationem, Blaſphemia erit juramentum per quamcumque creaturam,quoties fit per eam ultimatè, non autem inultimatè, ſcilicet quoties juramentum ſiſtat in creaturâ, & non in quantum Deus relucet in eâ: S.Thomas 2. 2. *q.* 89. *art.*6. Sot. *de juſtitiâ,& jure, lib.*8. *quæſt.* 1. *art.*6.Suarez *tom.* 1, *de relig. tract.* 3. *libr.* 1. *cap.*4. *num.* 13. Dicaſtill. *dictâ dubit.*9. *num.*171. & alii de hujuſmodi juramentis. Solùm hic addo, quod attentâ praxi, nemo jurans intendit honorem divinum tribuere creaturæ, quam vocat in teſtimonium ſui dicti.

52 Denique ad hunc tertium blaſphemandi modum, tribuendi ſcilicet creaturæ, quod Dei eſt, reduci poſſunt quorumdam ſuperborum hominum locutiones,ſibi ſuprà vires humanas aliquid uſurpantium ; Inter has poteſt recenſeri probrum illud, quod nimis temerè in Deum jecit Rex Hiſpaniarum Alphonſus hujus nominis X. qui, ut refert Juſtus Lipſius *in exemplis Politicis, libr.*1. *cap.* 4. atque ex eo Dreſſel. *in Phaetonte,cap* 2.§.3. Et uterque ex Roderico Sanctio Epiſcopo Palentino *in ſuâ Hiſtoriâ Hiſpaniæ*, dicere auſus fuit, ſi principio Mundi ipſi Deo adfuiſſet, multa meliùs, ordinatiùſque fuiſſe condenda. Quam ſacrilegam audaciam Deus, licet ſatis ſuaviter, multavit; nam per proditores ſuſcitatâ in regno revolutione, hæc adeò efferbuit, ut ipſe per publicam ſententiam Regno priuatus, rebellem filium occupatorem Solii Regii videre coactus fuerit, ut narrat Mariana *lib.*14. *cap.*5.

53 Hęc tria blaſphemiarum genera poſſunt eſſe, vel hæreticalia, vel non: cum enim, ut diximus, dari poſſint blaſphemiæ, quæ nihil falſi contineant,hæ quidem nequeunt eſſe hæreticales: quippè falſitas, ſeù error principaliter ingreditur hæreſis indiſinitionem ; Illæ igitur, quæ falſitatem includunt, ſeù ſint directè, aut indirectè contrà articulos Fidei, erunt hæreticales : Eymer. *in director. Inquiſit.* 2.*part.q* 41. *nu.*1. *&* 2. & ibi Peña *num.*1. *comment.* 66. Ledeſma, *in ſum. tom.*2. *tract.*1.*c.* 9. *concl.* 6. Bañez 2.2. *q.*13.*art.*1. *circa finem* Ugolin. *de Caſibus reſervatis,* 2. *part. cap.* 1. §. 3. *num.* 1. & Danza *in pugnâ Doctor. tom.*3. *tit. de blaſph. cap.*1.*fol.*250. *nu.*9. ſeù contineant aliquid expreſſum,quod non conveniat Deo, vel Sanctis : Alphonſ. de Caſtr. *de iuſtâ punit. libr.* 1. *cap.*12.Lazar. *de blaſphem.quæſt.*1.*n.*32.

Jul.

Jul. Chartar. *decis.* 8. *num.* 11. & hæ blaſphemiæ tantummodò hùc ſpectant, eò quod ex ipſis ſolis oriatur hæreſis ſuſpicio: Limborch. *hiſt. Inquiſ. lib.* 3. *cap.*19. *in princip.*

54 Hujuſmodi enim blaſphemiæ opponuntur confeſſioni Fidei: S. Thom. 2.2. *q.*13. *art.*1. *in corpore, & art.*2. *ad* 2. *& art.*3. Sylveſt. *verbo blaſphemia, num.* 2. Armilla *eodem verb. num.* 2. Sotus *de juſt. lib.*8. *quæſt.* 2. *art.*3. *concl.*1. Caſtro *lib.*1. *de hæret. punit. c.*12. Navarr. *in ſum. cap.*12. *num.*22. Azor. *to.*1. *lib.*9. *cap.*28. *quæſt.*1. Suarez *tom.*1. *de Relig. tract.* 3. *lib.*1. *cap.* 6. *in fin.* & Fagundez *in præcept. decal. præc.*2. *lib.*2. *cap.*3. *num.* 25.

55. Et quamvis, qui tales profert Blaſphemias, non credat interiùs eas: peccat tamèn contrà confeſſionem fidei, cum fides obliget, ne quis illam neget, non ſolùm mente, & interiùs; ſed nec etiàm verbis externis, ut patet ex his, quæ diximus *in prælim.*20. Nec obſtat, quod Confeſſioni Fidei opponatur tantùm infidelitas, hancquè non eſſe blaſphemiam: Nam ſicut infidelis ſentit de Deo falſum, & de Deo falſum etiám dicit; ità blaſphemus & ſi de Deo falſum non ſentiat, de eo nihilominùs falſum dicit; & tali modo loquens ſe gerit, ac ſi de eo aliquid falſi ſentiret, & crederet; undè dicendum, hujuſmodi Blaſphemiam opponi confeſſioni Fidei, tamquàm valdè annexam infidelitati, & hoc pacto interpretatur S. Thomam, Cajet. 2.2.*q.*13. *art.* 3. *non longè à princip.*

Blaſphemia verò non hæreticalis opponitur tantùm Divino honori, cui quoquè opponitur Blaſphemia hæreticalis.

Hæ autem Blaſphemiæ, generaliter ſumptæ, diſtinguuntur in abſolutas, & conditionales, de quibus ſeparatim differemus.

SECTIO III.

Quæ ſint Blaſphemiæ Hæreticales abſolutæ, & quæ conditionales.

SUMMARIUM.

1 *In hac Sectione examinantur Blaſphemiæ ex parte cauſæ, à quâ procedunt, cum à cauſâ deſumant illæ malitiam entitativam.*

2 *Blaſphemiæ ex parte cauſæ aliæ ſunt abſolutæ, aliæ conditionales: abſolutæ definiuntur, & exemplo explicantur.*

3 *Blaſphemiæ abſolutæ aliæ Hæreticales, aliæ ſimplices: Hæreticales ſunt, quæ opponuntur alicui fidei articulo; & tres ſpecies iſtarum.*

4 *Hæc trina diviſio non eſt propriè in ſpecies; & quare?*

5 *Proferuntur exempla Blaſphemiæ hæreticalis.*

6 *Blaſphemia hæreticalis eſt dicere*, Mariam Magdalenam fuiſſe Chriſti Meretricem.

7 *Blaſphemia hæreticalis eſt dicere*, Puttana di Dio, di Chriſto.

8 *Reſpondetur argumento Peyrini, & Ignatii Lupi, qui ſentiunt, prædictam non eſſe Blaſphemiam hæreticalem.*

9 *Dicere*, ſic erat in Fatis, *non eſt Blaſphemia hæreticalis.*

10 *Prædicta Blaſphemia de Deo, & de Chriſto prolata, adhuc eſſet hæreticalis, ſi in Beatiſſimam Virginem pronunciaretur.*

11 *Extenditur cenſura hæreticalis, etiamſi taceretur nomen* Beatæ, *ſeù* Beatiſſimæ, *vel* Mariæ, *retento tantummodò nomine Virginis.*

12 *Eſt Blaſphemia hæreticalis dicere*, S. Gioſeffo cornuto; *eademque ſi in S. Joannem Evangeliſtam proferreretur.*

13 *Multò magis erit Blaſphemia hæreticalis dicere*, Dio cornuto.

14 *Blaſphemia Hæreticalis eſt, tribuere creaturæ, quod ſoli Deo competit, ut, jurare per creaturas.*

15 *Qui amaſiam ſuam vocaret* Deam, *non eſſet Blaſphemus hæreticalis.*

16 *Auctores recenſentur, qui afferunt exempla Blaſphemiæ Hæreticalis.*

17 *Blaſphemiæ ſimplices, ſeù non hæreticales, quænam ſint?*

18 *Unaquæque Natio habet ſuum blaſphemandi abuſum: & infinitas ferè blaſphemandi phraſes adinvenit humana malitia.*

19 Renego Sanctum Petrum, *vel* Sanctum Paulum, *vel* alium Sanctum, *eſt ſimplex Blaſphemia.*

20 *Contrarium tenet Caſtropalaus, quia iſte*

iſte videtur negare exiſtentiam horum Sanctorum, eſſequè Beatos.

21 *Jurare per membra pudibunda Chriſti, ſeù Mariæ, vel Sanctorum, eſt Blaſphemia ſimplex, ſecundùm Barboſam.*

22 *Sed eſſe Blaſphemiam hæreticalem, tenent alii.*

23 *Qui tamen nimis ſeverè procedere videntur in interpretandis hujuſmodi Blaſphemiis.*

24 *Non eſt Blaſphemia hæreticalis illa, quâ membra pudibunda Sanctis tribuuntur, quæ non habent.*

25 *Blaſphemia conditionalis quid ſit? Conditio in eâ poteſt poni vel de præterito, vel de præſenti, vel de futuro.*

26 *Blaſphemiæ conditionales habent eamdem malitiam, ac ſi eſſent puræ.*

27 *Reſpondetur, & explicatur illud axioma, quod conditio nihil ponat in eſſe,* & num. 28.

29 *Exempla Blaſphemiæ conditionalis cum conditione de præterito.*

30 *Iſtæ Blaſphemiæ conditionales cum conditione de præterito, non ſunt hæreticales, ſecundùm aliquos.*

31 *Ratio eſt, quia Blaſphemantis voluntas pendet à veritate rei, quæ realiter exiſtit.*

32 *Hujuſmodi Blaſphemiæ non ſunt hæreticales, ſed errori proximæ, ex quibus adhùc oritur hæreſis ſuſpicio.*

33 *A fortiori erit dicendum, eſſe hæreſi proximam Blaſphemiam, quâ de re verâ affirmatur, quod ſit ità vera, ſicut Deus.*

34 *Verùm, hujuſmodi locutiones non eſſe Blaſphemias, ſed temeraria juramenta, tuentur alii.*

35 *In hoc opinionum bello cum diſtinctione procedit Bordonus cum aliis Doctoribus.*

36 *In præfatis locutionibus comparativis non intervenit Blaſphemia hæreticalis, etiamſi juramentum eſſet falſum, vel in re dubiâ.*

37 *Exempla Blaſphemiæ conditionalis cum conditione de præſenti: Hujuſmodi ſunt veræ Blaſphemiæ.*

38 *Exempla Blaſphemiæ cum conditione de futuro. v. g.* Poſſim renegare Deum, ſi te non occidam.

39 *Blaſphemiæ cum conditione de futuro ſunt reliquis pejores, quia fides proferentis pendet ab eventu fallaci.*

40 *Hæc Blaſphemia:* renegare poſſim Deum, ſi te non occidam, *habet ſenſum hæreticalem: ideò hujuſmodi Blaſphemiæ cum conditione de futuro ſunt Hæreticales.*

41 *Blaſphemiæ ſimilitudinariæ quænam ſint, & quot modis proferri poſſint?*

42 *De hujuſmodi Blaſphemiis ſimilitudinariis remiſſivè, & quandò Blaſphemus in eis poſſit excuſari?*

43 *Declaratur finis continuandi materiam de Blaſphemiâ hæreticali in ſequenti Sectione.*

1 CUM in præcedenti Sectione actum ſit de ſpeciebus Blaſphemiæ ex parte termini, in quem tendit, veniunt nunc diſcutiendæ ſpecies Blaſphemiæ ex parte cauſæ, ſcilicet hominis Blaſphematoris, à quo procedunt, ut etiam ex hac parte dignoſcatur ejus gravitas, & malitia: hæc ſiquidem vocatur malitia entitativa, ſicut illa ex parte termini denominatur malitia objectiva: circà quas omiſſis Scholaſticis inſpectionibus, quæ ad præſens inſtitutum noſtrum non inſerviunt:

2 In primis ſub cathegoriâ Blaſphemię ex parte cauſę collocantur Blaſphemiæ abſolutæ, & conditionales: abſolutæ ſunt illę, quę proferuntur ſine dependentiâ ad aliam propoſitionem, qualis eſt iſta, *al diſpetto di Dio*, quibus verbis per ſe derogatur potentiæ Dei: Bordon. *in Tribunali, cap.* 26. Salell. *de materiâ S. Officii, lib.* 1. *cap.* 18. *regula* 139. *nu.* 96. & de hac ſatis ſuprà dictum eſt. (Vide Bordon. *in Manual. Sect.* 45. *à nu.* 109. & Graff. *deciſ. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 19. *n.* 11.)

3 Blaſphemiæ abſolutæ aliæ ſunt hæreticales, alię merè ſimplices, ſivè non hęreticales. Hęreticales ſunt illę, quæ de directo alicui fidei articulo opponuntur: quęquè omnes reducuntur ad illas tres ſpecies *in præcedenti Sectione*, latè declaratas, quibus videlicet, vel expreſsè, vel implicitè aſſeritur de Deo aliquid, quod ipſi non competit; vel negatur, quod competit; vel creaturæ tribuitur, quod ei ſoli competit.

4 Advertit tamen Sylveſter Prierates *in ſummâ, verbo Blaſphemiæ, num.* 3. & & poſt eum Ludovic. ab Ameno *in tract.*

tract. de Delictis, & pœnis, titulo 5. §. 2. *de Blasphemiâ*, quod dicta distinctio non est in diversas species : Duæ enim primæ non differunt, nisi secundùm affirmationem, & negationem; quæ diversitas habitum non distinguit: tertia verò, dum tribuit creaturæ, quod est proprium Dei, confunditur cum primâ, & secundâ, prout discurrenti facilè patere potest.

5 Itàque Blasphemus Hæreticalis est, qui dicit, Deum esse impium; crudelem; vel non providum; vel personarum acceptatorem; vel non Omnipotentem; vel non dari Deum; vel alia hujusmodi, quæ sunt contrà fidem: Passerin. *in 6. decretal. cap. ut Inquisitionis, num.* 207. *de Hæret.*, Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 5. *nu.* 7. *& sequent.* Manuel *in Summ. tom.* 1. *cap.* 34. *num.* 1. Rojas *de Hæreticis* 2. *par. assert.* 12. *numer.* 170. *& seqq.* Salzed. *in Practicâ Bernardi Diaz, cap.* 110. *vers. et quia sæpissimè*, Azeved. *lib.* 8. *Recopillat. tit.* 4. *lib.* 1. *num.* 3. Bellett. *disquisit. clerical. de pœn. Clericor.* §. 1. *num.* 5. Ricciull. *de person. qu. in stat. reprob. versant. lib.* 1. *cap.* 10. *numer.* 12. Graff. *decis. aur. part.* 1. *libr.* 2. *cap.* 19. *num.* 5. Sels. *decis.* 470. *num.* 7. *&* 8. *vol.* 4. & alii.

6 Item est Blasphemia Hæreticalis, si dicatur, *Mariam Magdalenam fuisse Christi Meritricem*: Peyrin. *de constit. Pauli V.* Lup. *in edict. S. Offic. par.* 4. *lib.* 23. *dist.* 2. *difficult.* 4. derogatur enim hoc pacto puritati Dei. Quis non horreat? Magdalena post meritricem fit Virgo, ut loquitur S. Ambros. *lib. de Salomone, cap.* 5. *serm.* 42. & Christus Virginum Sponsus per os Blasphemi
7 impurus auditur homo. Eâdem ratione quandò impius profert ea verba, *Puttana di Dio; di Christo*, blasphemat hæreticaliter; & contrà eum procedere Sanctum Officium, ait Passerin. *d. cap. ut Inquisitionis, num.* 210. *de Hæretic. in 6.* Pignatell. *consult.* 143. *tom.* 8. *in effatis de Blasphemiis, num.* 9. & meritò, quia præsumitur ità sentire, sicut loquitur: mens enim talis est, qualia sunt verba: *l. labeo ff. de suppellect.* Ricciull. *lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 4. de hac Blasphemiâ agunt Homobon. *de exam. Eccles. tit. de casib. reserv. casu* 1. *vers. contrà verò*, Mazuchel. *disp.* 2. *cap.* 16. *num.* 32. Lazar. *quæst.* 7. *n.* 17. Albergh. *cap.* 16. *num.* 6. Caren. *par.* 2. *tit.* 7. *num.* 9. Floron. *casu* 3. §. 2. *num.* 6.

8 Ex his facilè corruit, quod dicunt Peyrinus, & Lupus, scilicet Blasphemiam prædictam non esse Hæreticalem, quia tunc Blasphemans non habet intentionem derogandi puritati Dei, cum possit intelligere de Meretrice à Deo conversâ. Quando quidem intentio latet, nec quærendum quid possit significare illa, sed quid re verâ significet prolata ad modum Blasphemiæ: Quæ regula mihi semper placuit. Quà prò-
9 ptèr nunquàm credidi, hæreticaliter blasphemare illos, qui in eventu improvisæ occisionis dicunt, *sic erat in Fatis*; non enim (quidquid dicat Lupus *in edict. loco cit. dist.* 2. *difficult.* 5.) eo dicto admittunt necessitatem, quam nomine Fati Gentiles ponebant; nec intelligunt de necessitate antecedenti absolutâ, seù in causâ, tollente rerum contingentes eventus, & libertatem humanam; sed de necessitate consequente conditionali, & eâ suppositione, quâ omnia ordinata à Deo ab æterno, necesse est evenire, in quo sensu prædicta propositio est vera: Del Bene *dicta Sect.* 4 *nu.* 31. (Consule quoque Fagundez *in* 2. *præcept. Decal. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 18. Cordubam *in summâ, quæst.* 62. Ludovicum Lopez 1. *par. cap.* 282. *vers.* 7. & Dicastillo *de Iuram. disp.* 1. *dub.* 9. *num.* 173.)

10 Porrò Blasphemia, quam suprà hæreticalem diximus, talis etiam esset reputanda, si diceretur de Beatissimâ Virgine, quia ipsius puritati derogaretur, ideòquè blasphemaretur hæreticaliter, ut benè ait Passerin. *vbi suprà, cap. ut Inquisitionis, num.* 213. Barz *decis.* 135. *per tot.* Carthar. *decis.* 2. *n.* 30. & habetur ex Bullâ Gregor. XIII. 70. in ordine, incip. *Antiquâ Judæorum*, §. 5. ubi postquàm declaratur, hæreticales esse blasphemias in Christum prolatas, quæ ipsum peccatorem pronuncient., subjungit, *Matremvè Dei non esse Virginem, &c.*

11 Quæ damnatio, & censura extenditur, etiamsi omitteretur adjectivum illud *Beatæ*, seù *Beatissimæ*, vel nomen proprium *Mariæ*, retinendo tantummodò modum usitatum loquendi, quo verba

ad Virginem ex antonomaſiâ referri debent: Paſſerin. *loco ſuprà citato*, Ricciull. *de perſon. qu. in ſtat reprob. verſant. lib.* 1. *cap.* 4. *nu.* 22. De Angel. *de delictis, par.* 1. *cap.* 24. *num.* 17. *in fine*, Lazar. *de Blaſphem. quæſt.* 3. *num.* 82. Mazuch. *de caſib. reſervatis, diſput.* 2. *cap.* 16. *num.* 32. quos allegat etiam Bordon. *loco citato in Tribunali, num.* 8. Huic doctrinæ conſonat hæc obſervatio, quod Sanctus Evangeliſta Lucas, deſcribens Myſterium Incarnationis, vtitur eâdem phraſi antonomaſticâ, dicendo: *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in Ciuitatem Galileæ, ad Virginem, &c.*

12 Stando in allegatâ ratione, erit pariter Blaſphemia Hæreticalis abſoluta dicere, S. *Gioſeffo cornuto*, nam de fide eſt, quod non tantùm S. *Joſephi* Virgo non fuit adultera, ſed quod ſemper Virgo extitit. Eâdemquè ratione ſi quis hanc contumeliam proferret in Sanct. Joann. Evangeliſtam, hæreticalitèr blaſphemaret: cum enim Eccleſia *in reſponſ. Lect. V. ejus feſti* legat, *Virgo in ævum permanſit*, videretur ſentire, Eccleſiam mentiri, aut falli, ſeù fallere, ut diſcurrit Bordon. *in Manual. Conſultor. Sect.* 45. *num.* 64.

13 Multò magis erit Blaſphemia hæreticalis hæc, *Dio Cornuto*: eſt enim contrà Dei honorem, de quo Ezech. 50. *verſ.* 21. dicit: *Perfectus eſt honor Domini*, quæ maxima injuria contrà Deum redundat quoquè in dedecus, & vituperium Virginis Mariæ, quæ ſponſa Dei dicitur: ſic blaſphemans facit eam adulteram: Bordon. *cit. num.* 96. De hac Blaſphemiâ Tranſimera *de Denunciat. qu.* 4. *cap.* 6. *n.* 5. *verſ. idem eſt ſi diceret.* Ricciull. *de perſon. qu. in ſtat. reprob. verſant. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 21.

14 Eſt quoquè Blaſphemia hæreticalis abſoluta illa, quâ tribuitur Creaturæ, quod eſt ſolius Dei, vt notat Del Bene citatus *num.* 8. ſic ſi quis juraret per Creaturas, blaſphemaret hæreticaliter, ſi intenderet divinum honorem illis tribuere: D. Tho. 2. 2. *qu.* 89. *art.* 6. Salelles *regula* 136. *num.* 79. Suarez *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 13. Alberghin. *cap.* 16. *num.* 3. Diana *par.* 5. *tract.* 7. *reſolut.* 8. *verſ. Sed quia.*

15 Cæterùm vocans ſuam Amaſiam, *Deam*, non eſt Blaſphemus, quia non intendit, eam eſſe Deam, ſed ſuam Amicam cariſſimam, quæ locutio hyperbolica eſt, denotans ardentem Amorem ergà illam, & refertur ad Deam Venerem: Ità ex Lorcâ, & Mendozâ, Diana *par.* 5. *tract.* 13. *reſolut.* 20. Dicaſtill. *loco citato, num.* 172. Bordon. *in Tribunal. cap.* 26. *num.* 13. & repetit *in Manuali Conſultorum, ſect.* 45. *num.* 59. quidquid dicant Layman. *lib.* 4. *tract.* 10. *cap.* 6. *n.* 7. Engel. *in jus. can. lib.* 5. *tit.* 26. *num.* 1.

16 Sed quia horret Calamus recenſere has impias Blaſphemias, Lectorem proindè remitto ad Lazarium *de Blaſphemiâ, quæſt.* 7. *à num.* 5. *& quæſt.* 12. *nu.* 25. ad Salell. *loco ſuprà cit.* ad Bordonum *in Tribun. dicto cap.* 26. ſed copioſiùs *in Manuali, à num.* 60. *uſque ad* 142. ad Carenam *par.* 2. *tit.* 7. §. 8. ad Franciſcum de Magiſtr. *in Sylvâ Eccleſ. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 18. à quibus numerantur Blaſphemiæ Hæreticales.

17 Blaſphemiæ ſimplices, ſeù non hæreticales ſunt illæ, quæ articulis fidei non opponuntur: ſed magis charitati, reverentiæ, & cultui Deo debito; & iſtæ, vice honoris, & gloriæ, malà Deo, ac Beatiſſimæ Virgini imprecantur: aut contumelioſis verbis afficiunt: Ità Ludovic. de Ameno *in dicto ſuo noviſſimo opere, de Delictis, & pœnis, tit.* 5. §. 2. *Blaſphemia, num.* 4. Engel. *in jus can. lib.* 5. *tit.* 26. *ſub num.* 2. Paſſerin. *in* 6. *decretal. cap. ut Inquiſitionis, num.* 216. *de hæretic.* Bellet. *diſquiſ. Clerical. de pœn. clericor.* §. 1. *num.* 4. Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. alleg.* 51. *num.* 91. Ricciull. *de perſon. quæ in ſtat. reprob. verſant. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 1. & 2. Mart. *de juriſdict. par.* 2. *cap.* 13. *num.* 9. Moron. *reſponſ. moral.* 95. *n.* 24. Baſilic. *deciſ. criminal.* 21. *num.* 2. Seſs. *deciſ. Aragon. vol.* 4. *deciſ.* 470. *n.* 11. & 12.

18 Exempla hujuſmodi Blaſphemiarum pauca ſubjiciemus: ſanè infinitas propè, & inter ſe diverſas blaſphemandi phraſes adinvenit humana perverſitas, à Diabolo contrà honorē Dei adjuta; imò vnaquæq; Regio proprium blaſphemandi abuſum habet, quod diligenter notavit Georgius Gobat. *in experientiis Theologico-Sacramentalibus, tract.* 11. *caſu* 20. *ſect.* 1. *vbi num.* 724. exempla tùm hæreticalia, tùm non hæreticalia blaſphe-

phemandi Italorum, Hiſpanorum, & Gallorum; & *num.*710. affert exempla omnibus communia; & *num.*731. affert exempla blaſphemiæ Germanorum.

19 Itaquè ſimplex Blaſphemia eſt, quandò quis dicit, *Renego Sanctum Petrum, S.Paulum; vel quemcumque alium Sanctum*, ut inquit Sanchez *lib.*2. *Operum Moralium*, *cap.*32. *num.* 36. Ratio eſt, quia non negatur de illis aliqua veritas pertinens ad fidem; ſed tantùm verbum contumelioſum in ipſos conjicitur: Undè contrà ſic blaſphemantes minimè procedere Inquiſitores, putat Del Be-
20 ne *dict.ſect.* 14. *in fine*. Verùm hujuſmodi eſſe blaſphemiam hæreticalem, ſuſtinet Caſtropal. *to.*3. *Operum Moralium*, *cap.*32. *num.*36. Cujus opinionem probabiliorem exiſtimat Pignatell. *tomo* 8. *Conſult.*143. *in effatis*, *de Blaſphemis*, *& Blaſphemiis*, *num.*27. & ſanè qui dicit, *Renego S.Petrum*; *S.Paulum*, denegat, eos exiſtere, eſſequè Beatos, quod eſt negare quamdam fidei veritatem, cum de fide ſit, S.Petrum exiſtere, eſſeq; beatum.

21 An autem jurare per membra pudibunda Chriſti, ſeù Mariæ Virginis, ſeù Sanctorum ſit Blaſphemia ſimplex, vel hæreticalis, controvertunt Doctores: Barboſa *allegat.*51. *num.*91. cenſet, eſſe Blaſphemiam ſimplicem: Ratio eſt, quia in hujuſmodi convicio nihil continetur, quod repugnet jis, quæ tenemur credere, nec adverſatur fidei confeſſioni; ideoquè nullam poteſt hæreſim continere, quæ falſitatem exigit:
22 At præfatam Blaſphemiam eſſe hæreticalem, dixit Bald. *in l. Accuſationem* 3. *vol.C. qui accuſare non poſſunt*, Decian. *lib.*6. *cap.*2. *num.*11. quos ſequitur Bordon. *in Manuali conſultorum*, *dict. ſect.* 45. *num.*69. Paſſerin. *in dict. cap. vt Inquiſitionis*, *nu.*211 *de hæretic. in* 6. Campanil. *diverſor. jur. can. rubr.*11. *cap.*26. *num.*87. Vivius *deciſ.*388. *propè finem*, Seſſ. *deciſ.*470. *num.* 10. *vol.* 4. Cartar. *deciſ. crimin. deciſ.* 2. *num.* 29. & 30. Nam qui ſic blaſphemat, præſumitur malè ſentire de illis, quaſi illis membris, & partibus abuſi fuerint luxuriosè.
23 Sed admodùm dura videtur hujuſmodi interpretatio, & prorsùs aliena à ſenſu communi: Quis enim dicet, quod nominare has partes alterius hominis, ſit ipsũ devitâ luxuriosâ notare, etiamſi id vel per irriſionem, vel per ludibrium fiat? Vulgatum eſt enim illud, *l.*56. *ff. de regul. jur. cap.*2. *de regul. ſpuris*, quod verba in dubio accipienda ſunt ad meliorem ſenſum: Proindè opinioni Barboſæ adhærendum cenſeo.
24 Porrò ſi Blaſphemia hæreticalis exigit falſitatem, videtur Blaſphemia hæreticalis illa, quá præfata membra tribuuntur Sanctis, quæ non habent, vt ſi dicatur, *Potta di San Pietro*: Sed negativè reſolvendum eſt cum Eminentiſſimo Albitio *de inconſt. in fide*, *cap.*31. *num.*55. Nam non derogatur hoc modo puritati, vel ſanctitati, vel eſſentiæ ipſiuſmèt S.Petri: Puritati tamen derogari, putant Cajetan. 2.2. *quæſt.*13. *art.*1. Sanctarell. *de Hæreſi*, *tract.*3. *cap.*2. *dub.* 2. *num.*21.
25 Quantùm ad Blaſphemias conditionales, quàmplurima de eis ſunt tradenda: In primis Blaſphemiæ conditionales tales ſunt, quæ prolatæ cum conditione dicunt dependentiam ad aliam propoſitionem. Conditio autem in eiſdem propoſitionibus poteſt eſſe triplex: prima de futurò, cuius natura eſt actum ſuſpendere uſquè ad purificationem ejus, quod expectatur, quod non præſtant aliæ duæ conditiones, de præterito ſcilicèt, & de præſenti: iſtæ enim non ſuſpendunt actum, cum jam ſit præteritus, vel præſens: *l. cum ad præſens*, 37. *ff. de reb. credit.*
26 Communis eſt ferè omnium ſententia, quod Blaſphemiæ conditionales de quâcumquè conditione, retineant eamdem malitiam, quam habuiſſent, ſi purè prolatæ fuiſſent. Ratio eſt, quia in actu conditionali eſt voluntas de præſenti, vt dicit Rojas *de hæret. par.*2. *nu.*174. ſcilicet (quemadmodùm explicat Bordon. *in Manuali conſult. ſect.* 45. *num.*154.) illæ Blaſphemiæ conditionales oſtendunt pravum affectum de præſenti: ſi enim aliquis diceret, *Renego Deum*, *ſi hoc verum non eſt*, talis faceret exiſtentiam Dei incertam; & ſic diſcurrendo de conſimilibus propoſitionibus infrà ponendis.
27 Nec obſtat, quod ex vulgatis juribus opponit Salazar *de uſu*, *& conſuetudine*, *cap.*5. *num.*28. quod ſcilicet conditio nihil ponat in eſſe, juxtà *l. ſi quis* 8. *ff. ſi quis*

omiſsâ causâ teſtam: Adeòque ſuſpendat ea conditio, nè illa verba inferant Blaſpemiam aliquam: Non obſtat, inquam, nàm in caſu noſtro, ut dictum eſt, in actu conditionali ponitur in eſſe aliquid, ſcilicet voluntas de præſenti Deum negandi; & ex Blaſpemiâ illâ conditionali ſignificatur, fidem noſtram non eſſe firmam, cum poſſit ab eventu pendere, ut dixit Sanctarell. *de Hæreſi tract. 3. de Blaſphemiâ, dict. cap. 2. dub. 1. n. 13.*

28 Axioma verò illud: *Conditio nihil ponit in eſſe*, intelligitur quoad valorem actuum practicorum, non quoad valorem actus potentiæ, nullum actum poſt ſe relinquentis: Bordon *de Sacro Tribunali, cap. 26. num. 11.* quod explicat *in Manuali, loco cit. num. 158.* dicendo, aliud eſſe ſuſpendere conſenſum in contractibus, & obligationibus, pendentem ab eventu: Pender enim ab arbitrio hominum, in quo ſenſu procedit axioma: Aliud eſſe ſuſpendere, ſeù tollere ſenſum, & ſignificationem verborum; id enim conditio præſtare non poteſt, ſed verba relinquit in ſuo proprio ſenſu verborum.

29 Firmâ ſtante theoriâ, quod Blaſphemia conditionatè prolata retineat ſuam qualitatem hæreſis, ut expreſsè docent Corduba *qu. 61.* Rojas *par. 2. de hæreſi, num. 173. & 174.* Leſſius *lib. 2. cap. 45. num. 27.* Salell. *Regulâ 139. n. 9.* & alii apud Bordon. *in cit. loco Manual. num. 158.* deſcendo ad ſingulas Blaſphemias conditionatas, & exemplum ſit in ſingulis propoſitionibus Blaſphemis cum conditione de præterito: *Poſſim negare Deum, ſi hoc non feci*, quod verè fecit: Bordonus *de Sacro Tribunali, loco relato, num. 10. & 11.* hæc utiquè hæreticalis poteſt dici Blaſphemia, quia conditio appoſita non tollit ejus ſignificationem, quæ hæreſim ſonat.

30 Cæterum non eſſe hæreticales abſolutè hujuſmodi Blaſphemias enunciatas cum conditione de præterito, latè tuetur Carena *par. 2. tit. 7. num. 49. & ſeqq.* & cum eo ſentiunt Mazuchell. *de caſibus reſervatis, diſp. 2. cap. 16. quæſt. 3. num. 48.* & Dicaſtill. *dict. dubit. 9. num. num. 178.* quandò ſcilicet conditio eſt de præterito certo, & vero, ut ſi diceretur: *Renego Deum, ſi dies heſterna non preterjit; vel ſi feſtum S. Mathiæ non*

31 *tranſiit*. Ratio eſt, quia blaſphemantis voluntas de præſenti cum conditione de præterito non habet ex ſe firmitatem, ſed pendet à veritate rei, quæ realiter exiſtit: Undè ſicut impoſſibile eſt, quod id, quod fuit, non ſit; ità impoſſibile eſt, quod ille, qui profert talia verba, habeat animum renegandi Deum: conditio enim illa non eſt contingens, ſed neceſſaria: dies enim externa neceſſariò præteriit: Ità diſcurrunt, & benè præcitati Auctores.

32 Quapropter cenſerem & ego, hujuſmodi Blaſphemias non eſſe hæreticales, ſed hæreſi proximas, ex quo adhuc oritur hæreſis ſuſpicio: Ratio autem cenſurandi illas, veluti hæreſi proximas, eſt quia ſubjectant Deum rebus, ſeù factis humanis, tanquàm ex eorum certitudine pendeat firmitas, quâ quis tenetur confiteri Deum: Deus enim nec à neceſſariis dependet, iuxtà illud Exodi *cap. 3. verſ. 14*: *Ego ſum, qui ſum*; hoc eſt, à me meam habeo exiſtentiam, & à nullo dependeo: hæc autem conditio facit dependere, adeòque hæreſis ſuſpicionem inducit in ſic blaſphemante: Hac ratio-

33 ne motus in fortioribus terminis dixit Parlador. *rer. quotid. quæſt. 18.* hæreſim ſapere illam propoſitionem, quâ de re verâ affirmatur, quod ſit vera, ſicut Deus; vel dicatur, eſſe veram, ſicut Evangelium; vel tàm verâ, quàm quod Chriſtus natus eſt de Mariâ Virgine, quę vocantur Blaſphemiæ cõparativæ per hoc, quod quis jurando, veritatem ſuam humanam comparat cum veritate divinâ.

34 Sed contrarium tuetur Paſſerin. *in cap. vt Inquiſitionis, num. 209. de Heretic. in 6.* Ricciull. *de perſon. quæ in ſtat. reprob. verſant. lib. 1. cap. 10. num. 35. & 36.* quibus addo Bordon. *in Tribunali, cap. 26. num. 12.* & Dicaſtill. *in laudatâ dubit. 9. num. 199. & ſequentib.* Bordonus enim docet, hujuſmodi locutiones non eſſe Blaſphemias, ſed temeraria juramenta: Dicaſtillo verò addit, tales eſſe locutiones hyperbolicas referentes ſimilitudinem non adequatam, ſed proportionalem ad fidei veritatem: ſequitur etiam Antonius Eſcobar *in Theologiâ morali, reſol. 4. lib. 8. cap. 32. problemat. 157.*

35 Verùm meliùs reſolvere videtur idem Bordon. *in Manuali Conſult. laudatâ,*

datâ, sect. 45. *num.* 160. procedendo cum distinctione, scilicèt, quod modi illi comparativè jurandi sint Blasphemiæ hæreticales, quandò jurans crederet, & intenderet, veritatem humanam esse æqualem veritati divinæ, quod credere est hæreticum; nàm hoc est creaturæ tribuere, quod Dei proprium est: Aliter nullo modo est Blasphemia, si per comparationem intendat per divinam veritatem, suam, vti debilem, confirmare. Et hic est communis DD. sensus: Castropal. *par.* 2. §. 3. *num.* 4., Salell. *reg.* 139. *num.* 100. & 101. Carena *par.* 2. *tit.* 7. *num.* 54. Del Bene *cit. sect.* 4. *num.* 48. Ricciull. *ubi suprà, n.* 36.

36 Quinimò nec in præfatis locutionibus comparativis interveniet Blasphemia hæreticalis, etiamsi juramentum sit falsum; vel juretur in re dubiâ: sed tantum erit perjurium, quod nullatenùs hæresis suspicionem inducit: qui enim sic jurat, non intendit aliud, nisi inducere proximum ad credendum, esse verum, quod jurat, licet sit falsum, & sic intendit proximum decipere: Ità Bordon. *in laudato loco Manualis, num.* 160.

37 Blasphemiæ conditionales cum conditione de præsenti satis frequentes in ore impiorum sunt: *Deus justus non est, si hunc perversum non castigat; Deus non est, si non facit hoc miraculum; Volo potiùs Christum negare, quàm hoc credere.* Has locutiones esse verè Blasphemias, nulli dubium est: licet enim aliud sit blasphemare; aliud velle blasphemare quoad suspicionem hæresis; tamen prò foro externo idem judicium faciendum est de utrisquè, tùm quia actu fieri, & esse in viâ, paria sunt: Bart. & Bald. *in l. Quamvis*, C. *de inoffic. testam.* Tùm quia potentia in habitu idem operatur, quod potentia in actu.

38 Blasphemiæ conditionalis cum conditione de futuro exempla passim afferuntur hæc: *Deus est iniquus, si te non puniet. Passim renegare Deum, si te non occidam*: Covarr. *de pact.* 1. *par.* §. 7. *n.* 9. *vers.* 2. Cordub. *in summâ, qu.* 61. Ludovicus Lopez 1. *par. instruct. cap.* 282. *vers.* 6. Rojas *de Hæret.* 2. *par. assert.* 22. *num.* 173. *& seqq.* Azevedo *lib.* 8. *Recopil. tit.* 4. *lib.* 1. *num.* 14. Alcoçer. *in summ. cap.* 15. quos sequitur Del Bene *dict. dubit.* 218. *sect.* 4. *num.* 36.

39 Observandum, Blasphemias cum conditione de futuro reliquis esse pejores; nam Blasphemi verba de futuro significant, fidem illius non esse omninò firmam, cum pendeat à conditione, quæ potest evenire, & non evenire: & censentur significare, neganda m fore fidem, si non sequatur occisio, quam Blaspemans minatur: Sanctarell. *de Blasphemiâ cap.* 2. *num.* 13. & Del Bene *in allegatâ sect.* 4. *num.* 36. vel quia, vt ait

40 Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 143. *in effatis de Blasphemis, & Blasphemiis*, continent in se puram affirmativam, scilicet, quod si ad occidendum illum opus fuerit, in Deum non credere, paratus est id libenter facere: Idcircò has Blasphemias censerem esse hæreticales, cum per ipsas divinæ Majestati, & Justitiæ tribuatur, quod in aliquo casu possit negari, juxtà Sacctarellum, & Del Bene, *ubi suprà*.

41 Esset hìc agendum de Blasphemiis similitudinariis, quæ scilicèt veris blasphemijs assimilantur ex modo loquendi, quatenùs Blasphemi non proferunt quidem integram dictionem; vel, si integram proferant eam, alteram, aut alteram addunt: sed vel ex initio dictionis, vel ex symboleitate ejus cum verâ, & integrâ dictione, intelligitur facilè Blasphemiæ sensus, ut si quis diminuendo diceret: *Pnttana di Crisf, di Di; vel* addendo: *Puttana di Dio Bacco*; vel al-

42 terando *di Crispo*. Sed de hujusmodi Blasphemiis sufficiant superiùs tradita *in hac sect. num.* 31. & 32. Qui plura desiderat, adeat De Angel. *de delict. part.* 1. *cap.* 24. *num.* 19. & 22. Bordon. *in Manual. Consultor. sect.* 45. *num.* 143. *& seq.* ubi *num.* 146. notat, quod excusatio locum potest habere in his, *al dispetto di Criso; di Crispoli; della Vergine Giovanna*, quia tunc specificatur nomen proprium: Carena *par.* 2. *tit.* 7. *num.* 43. *vers. septimò*.

43 Ut autem completam tradamus notitiam Blasphemiarum, ultrà superiùs protractam illarum expositionem, præcipuè *in hâc tertiâ sect.* speeialem mox subijcere declarationem de proferentibus Blasphemias hæreticales, operæpretium duximus, cum summè necessarium

sit,

ſit, quod Inquiſitores agnoſcant iſtorum delinquentium enormem malitiam, gravitatem delinquendi, & alia ſimilia, ut ſciant, quandò, & quomodò adversùs Blaſphemos procedere poſſint; ſit ergo:

SECTIO IV.

De proferentibus Blaſphemias hæreticales.

SUMMARIUM.

1 *Introductio ad hujus ſectionis materiam, de quâ etiam actum fuit in ſuperioribus.*
2 *Priſcus Judæorum mos ſcindendi veſtes ad Blaſphemiæ auditionem.*
3 *Veſtes, auditâ Blaſphemiâ, cur ſciſſæ à collo ad pectus?*
4 *Blaſphemia Hæreticalis in quo ab Hæreſi differat.*
5 *Blaſphemia Hæreticalis adhùc talis eſt, abſquè errore intellectus.*
6 *Blaſphemus eſt de hæreſi ſuſpectus.*
7 *A verbis ad intentionem infertur, quia verba ſunt mentis teſtimonium.*
8 *Doctores Itali ſentiunt, Blaſphemum hæreticaliter eſſe de hæreſi vehementer ſuſpectum: Hiſpani autem tenent, quoſcumque Blaſphemos eſſe tantùm de levi ſuſpectos.*
9 *Qui ſemel tantùm blaſphemavit Hæreticaliter, eſt de levi ſuſpectus; ſecus ſi quinquies blaſphemavit.*
10 *Qui ſemel tantùm blaſphemavit hæreticaliter, quando ſit de hæreſi vehementer ſuſpectus?*
11 *Blaſphemus de hæreſi vehementer ſuſpectus torturandus, ſi neget pravam intentionem; ſecus autem ſi eſt tantùm de levi ſuſpectus, & nu. 12.*
13 *Quomodò cognoſcet Judex Blaſphemum hæriticalem à ſimplici Blaſphemo.*
14 *Hæreticali Blaſphemiâ nihil pejus dari poteſt.*
15 *Hæreticalis Blaſphemiæ crimen maximè à Deo in hac vitâ punitur.*
16 *Exempla divinæ ultionis in Blaſphemos.*
17 *Blaſphemi in inferno puniuntur à Deo.*
18 *Principes, & Magiſtratus debent æmulari Dei ſeveritatem in Blaſphemis puniendis.*
19 *Quid Chriſtus reſponderit Roberto Regi Galliæ de Blaſphemjis ſui Regni?*
20 *Julii III. Sum. Pont. dictum in deteſtationem Blaſphemiæ, & Vldarici Zaſii.*
21 *Veteres cur manus imponerent ſuper caput Blaſphemi lapidandi?*
22 *Blaſphemi magnâ hæreſis ſuſpicione laborant, ſicut Hæretici; & tàm illi, quàm iſti in hac vitâ à Deo puniuntur.*
23 *Nullum majus fundamentum ad ſuſpicandam hæreſim, quàm Blaſphemia.*
24 *Blaſphemia hæreticalis eſt ſpecies hæreſis, & æquiparatur aſſertioni hæreticali.*
25 *Blaſphemia atrox infert ſemper hæreſis ſuſpicionem.*
26 *Exempla atrocium Blaſphemiarum.*
27 *Execrabiliſſima Blaſphemia Friderici Secundi Imperatoris.*
28 *Abuſus Sacræ Scripturæ eſt ſpecies Blaſphemiæ.*
29 *Contumeliâ afficiens ſcripturam Sacram, Deum ipſum contumeliâ affecit.*
30 *Reus læſæ Majeſtatis eſt, qui Principis Statuam conflat ad uſus prophanos; quantò magis, qui Sacram Scripturam corrumpit?*
31 *Quadruplex eſt Sacræ Scripturæ abuſus: Primus in re ſcurili ad ingenii pompam.*
32 *Secundus abuſus eſt ad irridẽdam ſimplicitatem ſacræ Scripturæ.*
33 *Tertius, quando Sacra Scriptura aſſumitur ad errorem docendum in fide, & moribus.*
34 *Quartus abuſus eſt ad ſortilegia, & incantationes.*
35 *Primus, & ſecundus Sacræ Scripturæ abuſus non reducitur ad genus blaſphemiæ: limita in ſecundo abuſu.*
36 *Regula generalis P. Suarez ad cognoſcendum, quando abuſus Sacræ Scripturæ ſit Blaſphemia.*
37 *Auctores infenſi poteſtati Eccleſiæ adhùc cenſuerunt, cognitionem de blaſphemiâ hæreticali ſpectare ad Judices Eccleſiaſticos, & ci[illegible]ur num. 38.*
39 *Referuntur Doctores aliqui putantes, Blaſphemias eſſe mixti fori.*
40 *Sed DD. communiter Canoniſtæ, & Theologi ad forum Eccleſiaſticum ſpectare volunt.*

42 Quia

41 *Quia Judex laicus in materiâ hæresis nequit se ingerere, nec incidenter, nec principaliter.*

42 *Idque, etiamsi crimen cadat in laicum, & agatur de quæstione facti.*

43 *Simplex Blasphemia est crimen mixti fori.*

44. *Probatio deducitur ex Decretali Gregorii Noni.*

45 *Et ex jure novo Bullæ Julii Tertii.*

46 *Salelles dicit esse optandum, quod cognitio simplicis Blasphemiæ ponatur in Tribunali Ecclesiæ privativè ad alios Judices.*

47 *Simplex Blasphemia judicatur à foro tantùm Ecclesiastico in duobus Casibus.*

48 *Simplex Blasphemus est saltem remittendus ad Ecclesiasticum Iudicem, ut interroget de intentione, & advertentiâ; &c.*

1 SAtis, superquè in primâ sectione actum est à nobis de Blasphemis in genere, quæ etiam Blasphemis hæreticalibus adaptari possunt, & debent; nec hìc repetere opus est; sicut nec ea, quæ tradita sunt in sectione præcedenti de Blasphemiâ hæreticali. Quædam verò specialia ibidem propter Methodum clariorem doctrinæ omissa, hìc sunt discutienda.

2 In primis occurrit, Lectoris memoriæ tradere priscum Judæorum morem, qui Blasphemiam audientes, in detestationem, & execrationem tanti sceleris, consueverant scindere vestes, ut (inquit Cornel. à Lapide *in actâ Apostolorum, cap. 14. vers.* 13.) hoc signo sibi cor intimo dolore tangi, & quasi scindi, testarentur; ac Blasphemiam cum Blasphemo dignam planè esse, quæ dirumperetur, & scinderetur: quòcircà ve-
3 stes frequentiùs scindebant à collo secundùm humeros usquè ad pectus, ubi est cor, & doloris sensus, ut tradunt Hæbrei *in libro Misnajoth. de volumine parvo, cap.* 3. Idem feciſſe Æneam, cecinit Virgilius *Æneid.* 5.

Tum pius Æneas humeris abscindere vestem,
Auxilioquè vocare Deos, & tendere palmas,

Dignos planè Blasphemos hæreticales tantæ consternationis demonstratione quis non judicabit?

4 Blasphemia namque Hæreticalis in hoc tantùm differt ab Hæresi, quod ista in credendo; illa in dicendo consistit, ut docent Parlador. *post Quotidian. diff. quæst.* 18. §. 1. 2. & 3. *per tot.* Del Bene *de S. Offic. par.* 2. *dubit.* 218. *Sect.* 3. *n.* 18. Vela *tract. de Episc. num.* 92. & *seqq. ad* 101. *post dissert. jur. Controver.* Moron. *resp.* 95. *nu.* 8. Graff. *decis. aur. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 1.

5 Ex his infertur, quod cum Blasphemia hæreticalis, propriè loquendo, solummodò ore consumetur, adhùc est formaliter talis, etiamsi non adsit error in intellectu, quemadmodùm de communi DD. sensu testatur Lup. *in Edictum S. Inquisit. part.* 4. *dist.* 1. *art.* 2. *difficult.* 1. Ricciull. *de person. in stat. reprob. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 6. Bellet. *disqu. clerical. de pæn. clericor.* §. 1. *num.* 6. Moron. *cent. resp. moral. resp.* 95. *num.* 8. Potest enim aliquis motus passione, v. g. irâ, evomere, Deum esse injustum, quod tamen non credit ità esse: secus dicendum de hæresi, ut patet.

6 Verùm non obstante, quod Blasphemans hæreticaliter non habeat errorem in intellectu, adhùc tamen nemini dubium erit, illum esse de Hæresi suspectum, id quod habetur *in cap. Inquisitionis officium, de Hæreticis in* 6. & ibi Passerin. *num.* 227. ac tradunt Eymeric. *in Directorio, quæst.* 41. *num.* 5. & ibi Pegn. *Commentar.* 66. *vers. cæterùm, in fine*, & omissis quampluribus alijs, Lazar. *de Blasp. cap.* 6. *num.* 8. & *cap.* 52. *n.* 38. & 39. Salell. *de Materiâ Tribunalis, lib.* 4. *cap.* 5. *regulâ* 252. Ricciull. *de person. in stat. reprob. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 9. Campanil. *diversor. jur. can. rubr.* 11. *cap.* 26. *nu.* 69. Limborch. *in Historiâ Inquisit. lib.* 3. *cap.* 9. Sess. *decis.* 469. *num.* 17. & sicut fides est verè virtus, licèt perfectione Charitatis careat; ità Blaspemia est verè hæreticalis in S. Officio, licet non constet de malâ voluntate Deum inhonorandi.

7 Ratio est, quia rectè potest à verbis ad intentionem inferri, juxtà illud Euangelicum: *ex abbundantiâ cordis os loquitur*: quod clariùs expressit Christus *Matth.* 15. dicens: *quæ procedunt de ore, de corde exeunt*; nàm verbo, vel facto cujuscumquè probatur credulitas, ut dixit Ricciul. *lib.* 1. *de jure personarum extrà Ecclesiam, cap.* 7. Sunt enim verba,

sicut

ſicut ſuperiùs demonſtravimus, mentis teſtimonium, & earum, quæ in animo ſunt, paſſionum notæ, ut etiam ex Baldo, & Surdo dicit Bardellon. *Conſil.* 29. *n.* 12.

8 Quia ergò verba mala in bonam partem trahi nequeunt, nec debent, meritiſſimè hæc menti Iudicum repræſentant pravam Blaſphemantis intentionem ad inducendam vehementem hæreſis ſuſpicionem. Ità ſentiunt communiter Doctores Itali: Hiſpani verò ſcriptores, teſte Dianâ *par.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 8. *verſ. nota tamen*, docent, quoſcumque Blaſphemos eſſe de Hæreſi ſolummodò leviter ſuſpectos. Quorum ratio eſt, quia præſumunt, illos potiùs ex irâ, impatientiâ, aut joco, aut ex lubrico linguæ prorumpere in Blaſphemias, quàm ex pravâ intentione: Hanc autem rationem *infrà ſect.* 6. diſcutiemus.

9 Limitanda tamen eſt communis noſtrorum ſententia, ſcilicet, non eſſe de hæreſi vehementer ſuſpectum, qui ſemel tantùm blaſphemat; ſed requiri quinque Blaſphemias, ſucceſſivis, ac diſtinctis vicibus prolatas, ut dicemus *in ſequenti Sectione*. Cæterum nemini dubium eſſe poteſt, ſemel tantùm, ſed hæreticaliter blaſphemantem, eſſe de hæreſi levitèr ſuſpectum: In qualibet enim hæreticali Blaſphemiâ, prout diſcurrit Bordon. *cit. loco Manualis*, *n.* 43. præſumitur hæreſis, quia quælibet hæreticalis Blaſphemia fidei confeſſioni adverſatur. Sublimitanda eſt præcedens

10 limitatio, ut Blaſphemus hæreticalis ſit de hæreſi vehementer ſuſpectus, ſi ſemel blaſphemavit, & aliàs vel convictus, vel confeſſus fuit de aliis Blaſphemiis hæreticalibus, quod probatur *ex cap. accuſatus* 8. *de hæret. in* 6. ubi dicitur, quod ſi quis abjuravit in judicio hæreſim propter ejus vehementem ſuſpicionem, ſi iterùm labitur, relapſus cenſeri debet; proindequè judicandus vehementer ſuſpectus de Hæreſi, cum non appareat emendatus de ſuis Blaſphemiis.

11 Cum autem ſæpè contingat, quod convictus, vel confeſſus delictum Blaſphemiæ, neget pravam intentionem, tunc partes Judicis erunt, Blaſphemum torturæ ſubjicere, ſi de hæreſi vehementer ſit ſuſpectus: & ratio eſt, quia Judex habet pro ſe validam præſumptionem, quod talis Blaſphemus ſit hæreticus; & cum aliud medium ad ſe certificandum, an hoc ſit verum, nec ne, non habeat in ordine ad punitionem, neceſſe eſt, ut torturâ utatur: Ità Molfeſ. *tract.* 11. *cap.* 3. *num.* 27. Genuen. *in prax. for. Archiepiſc. cap.* 84. *num.* 8. Caren. *part.* 2. *tit.* 7. *num.* 62. Salell. *de materiâ ſacri Tribunal. regulâ* 352.

12 *num.* 120. Secus tamen dicendum eſt, ſi Blaſphemus ſit tantùm leviter de hæreſi ſuſpectus: tunc enim non eſſe torquendum, ſentit, præter citatos Auctores, Souſa *lib.* 1. *cap.* 34. *numer.* 64. Ratio eſt, quia levis ſuſpicio non commenſuratur tàm gravi pœnâ, ſicuti eſt tortura. Deindè ſi vehemens ſuſpicio tollitur per torturam, & abjurationem, levis ſuſpicio per minorem pœnam, ſcilicet per abjurationem, eſt tollenda; aliter inæqualia delicta æquipararentur in pœnas, de quâ re videndus eſt Paſſerin. *in* 6. *Decretal. cap. ut Inquiſitionis*, *num.* 231. *de hæretic.*

13 Sed quomodò cognoſcet Judex in caſu noſtro, aliquem eſſe de hæreſi vehementer ſuſpectum, ſcilicet eſſe Blaſphemum hæreticalem? dicendum cum Ignat. Lup. *in edict. S. Inquiſit. par.* 4. *lib.* 25. *diſt.* 1. *art.* 1. *difficult.* 1. *verſ. dices*, ità cognoſci, quia per verbum indicativi modi aſſeritur aliquid fidei contrarium: quandò enim profertur per modum optativi, aut imperativi, nil falſum dicitur, ideſt nihil aſſeritur, vel negatur, niſi tamen affirmativum, vel negativum includatur in dicto, ut ſi quis blaſphemet: *Oh Deum iniuſtum*: includitur enim in hac Blaſphemiâ, Deum eſſe iniuſtum, quemadmodum ponderat Paſſerin. *cit. cap. ut Inquiſitionis*, *n.* 205. *de Hæretic.*

14 Profectò hæc protenſo paululum calamo, tradita ſunt, ut ſciant Inquiſitores, quod in tanti ſceleris indagine omnem debent curam adhibere ad eruendam veritatem, quandoquidèm, juxtà D. Joann. Chriſoſtomi ſententiam *in pſalm.* 95. Hæreticali Blaſphemiâ nihil pejùs dari poteſt: quod manifeſtè apparet, quia, ut ait S. Athanaſius in ea verba Evangelii: *quicumque dixerit Blaſphemiam*, *&c. Matth.* 12. qui blaſphemat, contrà ipſam Deitatem facit, & di-

& directè vulnerat Benefactorem, qui, postquàm factus est Homo, ut hominibus amissum redderet honorem, vitam, & sanguinem profudit: Ità etiàm discurrunt Solorzan. *de jure ind. lib. 2. cap. 13. num. 41.* Lopez *in practicâ Criminal. Canon. cap. 90.* Del Bene *d. dubitat. 218. sect. 8. num. 2. 17. & 18.*

15 Tanta sanè est hujus criminis atrocitas, ut Justinian. Imperator §. *Præterea, ut non luxur. cont. nat. in auth. coll. 6.* dixerit, prę cunctis crimen hæreticalis Blasphemiæ à Deo maximè puniri, sicut etiam videre est penès Cened. *ad Decretal. collect. 126. num. 2.* Ideò appositè comminabatur, & obtestabatur simul S. Ephrem Syrus *Paræsi 43. Desine*, ait, *ò homo blasphemare, ne fortè idem sermo, quem contemnis, fiat flamma in ore tuo, & tuam linguam comburat.*

16 Undè extant in Sacrâ Historiâ tot divinæ in hujusmodi Blasphemos ultiones: harum parva retulimus in primâ Sectione de Blasphemis in genere. Multarum animadversionum divinarum metuenda exempla Justinus Goblerus Guarinus *in cap. 4. Politiæ Caroli V. Cæsaris* concludit sequentibus versibus:

Impius occubuit gelidis Mexentius undis:
Putridus Herodes lendibus esca fuit:
Persica Julianum Blasphemum sica peremit:
Constricto pœnas Commodus ore dedit:
Mersit, & ut tumidis cæcum Pharaona sub undis.
Sic, quoque tu justâ cæde Philiste, cadis.

17 Quibus justissimis punitionibus succedunt in gehennâ æterni cruciatus. Hinc Guilielmus Peraldus *Summâ virtutum, tract. 9. cap. 5.* referente Patre Dresselvi *in calce 7. sui Phætontis*, pronunciat in Blasphemos, dicens, *Blasphemi discunt in Mundo, quæ canent in Inferno; cum Diaboli linguam habeat, qui, ut Diabolus, loquitur*: Cui conformatur S. Joannis Chrysostomi *in Matthæum, Homiliâ 76.* aurea hæc paremia: *verè lingua Blasphemi vehiculum est Diaboli.*

18 Profectò si Principes, & Magistratus Christiani, quoad possunt, omnibus spectatis, æmulentur severitatem ipsius supremi Judicis Dei, facient, per se loquendo, rectissimè, & piissimè; quandoquidem primum in unoquoque genere esse exemplar cæterorum, non modò tradunt Philosophi, post suum Magistrum Aristotelem, sed etiam rescripto suo confirmavit Innocent. III. *cap. ex literis §. Quia, vers. nostri de constitut.* Deus autem Optimus Max. est primus, non solùm tempore, sed etiam, & vel maximè sapientiâ in sanciendis legibus adversùs illos, qui ponunt in Cælum os suum, linguam relaxando in Blasphe-
19 mias: *cap. 2. de maledic.* Hanc divini Tribunalis possibilem imitationem Principibus, & Judicibus præsertim sacris persuadere debet illa formidanda comminatio, quâ ipse Salvator, referente Boërio *decis. 301. num. 4.* ergà laudatissimum Galliæ Regem Robertum, Hugonis Capeti filium efflagitantem ab eodem Salvatore pacem pro suo Regno, usus fuit, cum dixit: *Pacem non impetrabis, Roberte, priusquàm Blasphemias ex Regno extirpaveris.* Rectè ergò Julius Clarus *verbo Blasphemia, n. 3.* sic scribit: *Meo judicio graviter peccant Principes Christiani, & eorum Magistratus, qui hoc crimen gravissimè non puniunt.*

20 Sanè quilibet Princeps, Judexque Christianus de se profiteri debet id, quod Udalricus Zas, scripsit *in consil. 19. n. 36. lib. 1. Blasphemiam odi, cane pejus, & angue*: sed efficaciùs ex Apostolico Throno detonat Julius III. in Bulla incip. *in multis*, his verbis: *Nihil est quod, Animum nostrũ magis exulceret, & confodiat, quàm horribilis, atque impia, & Christianis auribus intolerabilis divini nominis Blasphemia.. ut minimè mirandum sit, si à Christianis populis in tantis calamitatibus constitutis divinæ iracundiæ flagella non amoveantur, propterea quod juxtà Sapientis dictum, à viri multùm jurantis domo non discedet plaga.* Hæc Summus Pontifex.

21 Aptissimè ad rem nostram observat Oleaster *in cap. 24. Levitici 14.* ad illa verba: *Ponant omnes, qui audierunt* (Blasphemiam ejus) *manus suas super caput ejus; & lapidet eum populus universus*; Veteres consuevisse imponere manus super caput rei, tanquam super hostiam piacularem. Blasphemia enim, & alia similia gravia crimina, nisi vendicentur, vicinas sui enormitate regiones polluunt, easque divinæ punitioni obnoxias reddunt, quam, ut prisci auver-

tetènt, idcircò mânus imponebant, hocque ritu deprecabantur, ut Deus in blaſphemantem omnem peccati pœnam devolveret, neve in regionem, aut populum crimen admiſſum plecteret.

22 Cum ergò tot, tantaque extent divinæ juſtitiæ in hæreticaliter Blaſphemos ſuppliciorum exempla; & humanæ vindictæ extare debeant punitiones, planè fatendum erit, eoſdem Blaſphemos maximâ hæreſis ſuſpicione laborare. Parem ſiquidem in hoc, genimina hæc viperarum, Blaſphemi, & Hæretici, ſubeunt meritam infelicitatem: etenim incredibile Dei judicium ex perpetuâ, eâque deplorandâ experientiâ manifeſtatur in puniendis etiam in hac mortali vitâ, Hæreticis, prout Thomas Bozius allatis exemplis Hæreticarum Nationum, quæ à ſummo fælicitatis vertice ad extremam miſeriam, & ſervitutem redactæ ſunt, latè oſtendit *tom.2.de ſignis Eccleſiæ, lib.* 24. *ſigno* 99. *cap.* 1. *pag.*581. *lit. D.E. & pag.*582. *lit.A.B.C.*

23 Quâpropter optimo jure firmat Fenellius *de Caſibus reſervatis,caſu* 3.*num.*28., vix reperiri poſſe validiùs Blaſphemiâ hæreticali fundamentum, ex quo hæreſis ſuſpicio inferatur, quia nimirum in ſe hæreſim includit; & ſanè nullum atrociùs reperiri valet infidelitatis indicium, quàm in eum opprobria inferre, qui probra noſtra delevit: *cap.nonnullis, de Judæis*; & Decian. *tract. Criminal. lib.6. cap.*3. *num.*1.

24 Deindè Blaſphemia hæreticalis eſt ſpecies hæreſis, ut ait Avendan. *de exequt. Mandato par.* 2. *cap.*5. *numer.* 11. & ideò Blaſphemiæ hæreticales reducuntur ad titulum *de Hæreticis*, & legibus hæreticorum judicantur, ut probat Eymericus *in Direct. Inquiſitor. par.* 2. *quæſt.*41. & ſequitur Peña *in addit. comment.66. verſ.hæc diſtinctio*: Nam Blaſphemiæ hæreticales æquiparantur hæreticalibus aſſertionibus, ut dicit Ricc. *in prax. Aurea,par.*2. *reſol.*9. *num.* 2. ac Blaſphemi, & Hæretici æquiparantur, ut dicit Afflict. *in conſtit. Regni Neapolit.* quæ incipit: *Patarenos*, *n.* 53.

25 An verò blaſphemans atroci Blaſphemiâ ſit ſemper de hæreſi ſuſpectus? reſpondendum videtur affirmativè, quia omnis Blaſphemia atrox eſt Blaſphemia hæreticalis, licet non è contrà; ſcilicet non omnis hæreticalis eſt atrox: Illa enim dicitur Blaſphemia atrox, quæ eſt auditu terribilis, & horrenda, præferens quamdam execrabilem impietatem, & dedecus, atque vituperium contrà Deum, Chriſtum, Virginem, & Sanctos. Non omnis autem hæreticalis Blaſphemia eſt auditu horrenda: Ità Bordon. *in Man. ſect.*45. *num.*167.

26 Exemplo declaratur tradita doctrina: Atrox, & enormis eſt hæc Blaſphemia: *Si Deus hoc diceret, dicerem ego, ipſum mentiri*. Lazar. *quæſt.* 7. *num.* 19. Illud enim verbum, *mentiri*, arguit maximam injuriam ex allegatis per Ricc. *par.* 3. *deciſ.* 245. *num.* 4. Quis non horreat ad has impiiſſimas voces? quibus auditis poteſt meritò quilibet fidelis exclamare cum Sancto Polycarpo, qui audito Marcione hæretico blaſphemante, ita conqueſtus eſt: *Bone Deus, ad quæ tempora me reſervaſti, ut hæc audiam?*

27 Verùm omnis impietatis metam exceſſit Sacrilegus Fridericus II. Imperator, quando nefandiſſimo protulit ore, tres fuiſſe inſignes impoſtores generis humani in Mundo, ſcilicet Moyſen, Mahometem, & Chriſtum Jeſum: duos priores gloriosè objiſſe; Jeſum verò opprobriosè in ligno Crucis. Hanc inter alias enormiſſimas iniquitates ei objicit Gregor. IX. Sum. Pont. in Bullâ, quâ ipſum ab Imperio depoſuit, & excommunicavit, ut refert Henricus Spondan. *ad Annum Chriſti* 1239. *nu.* 4.

28 Non eſt hìc prætereundum aliud hæreticalis Blaſphemiæ genus, ſcilicet, quando quis abutitur Sacræ Scripturæ verbis. Certum eſt enim, ſermonem de Deo turpem blaſphemum eſſe, ut inquit Boſſius *tit. de Inquiſitione*, 131. *in fine*, Antonell. *de regimine Eccleſiæ, lib.6. cap.*24. *num.* 1. *in fine*, nam talis locutio, quæ fit per modum convicii in Deum, habet rationem Blaſphemiæ: Fragoſ. *de Regimine Reipub. Chriſtianæ, part.* 1. *libr.* 2. *diſput.* 4. §. 5. *numer.* 3.

29 Quaproptèr turpiter de Deo loquitur, eumdemque conviciatur, qui ſacrâ abutitur ſcripturâ: cum enim hæc ſit verbum Dei; dux vitæ; ſemita juſtitiæ; lumen fidei; ac lucerna, quæ humanæ ignorantiæ depellit caliginem, juxtà illud pſalmi: *Lucerna pedibus meis, verbum tuum*, ipſi debetur ea reverentia, quæ

Deo

Deo debetur ; proindè convicio , seù contumeliâ afficiens divinam scripturam , est in Deum contumelioſus .

30 Profectò , ſi criminis læſæ Majeſtatis redditur Reus , qui ſtatuam Imperatori conſecratam conflat ad prophanos uſus, ut habetur ex *l. qui ſtatuas, ff. ad l. Jul. Majeſt.* & crimine falſi tenetur, qui corrumpit edicta Principis , aut Prætoris : *l. Hodie ff. ad l. Cornel. de falſ.* quomodò divinę Majeſtatis lęſę non erit Reus, qui Sacram Srcipturam, in quâ divinę Majeſtatis Imago deſcribitur , & per quam æternę ejus Majeſtatis pręcepta hominibus ſervanda proponuntur , corrumpit?

31 Ut autem dignoſcamus , quandò Sacrâ Scripturâ abutens ſit hæreticaliter Blaſphemus , quando verò non , notandum eſt , quadrupliciter poſſe contingere , aliquem Sacrà ſcripturâ abuti : Primò , quandò aliquis uſurpat verba Sacræ Scripturę ad oſtendendum acumen ingenij in re ſcurrili , ut ſi homini melancholici vultus applicaretur ille verſiculus *Pſal.* 147. *A facie frigoris ejus quis ſuſtinebit ?* aut alius amico diceret: *Sede à dexteris meis* .

32 Secundò , quandò aliquis utitur Sacræ Scripturę verbis ad irridendam ſimplicitatem phraſis ; aut Myſterium aliquod fidei ; aut Eccleſiæ inſtitutionem . Exemplum ſit in eo , qui vellet deridere de inconſonâ latinitate locum illum Epiſtolæ D. Pauli 2. *ad Corinth. cap.* 8. *Sivè pro Tito , ſivè fratres mei ;* deberet dicere *prò Fratribus meis:* ſed malè carperetur , nam cum Hebræi careant caſibus (eodem enim termino omnes caſus exprimunt) ideò Latini , & Græci Interpretes , inhærentes phraſi hebrææ , ſoleciſmos faciunt .

33 Tertiò , abuſus eſt , quandò verba Sacræ Scripturæ aſſumuntur ad docendum manifeſtum errorem in fide, & moribus; vt ſi quis volens ſuadere hanc hęreſim , putà peccata non eſſe confitenda Sacerdoti ad obtinendam illorum remiſsionem , uteretur hoc verſiculo *pſal.* 31. *verſ.* 5. *Dixi , confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino ; & tu remiſiſti impietatem peccati mei* : vel ſi laſcivus impudicè reſpiciendo pulchram fœminam , vſurparet illud *Pſ.* 91. *verſ.* 5. *Delectaſti me Domine in factură tuâ ,* ad cujus procacem petulantiam retundendam jure poſſet reponi illud ejuſdem *pſal. verſ.* 7. *Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc* .

34 Quartò, abuti contigit Sacrâ Scripturâ à ſortilegis, & Incantatoribus ad maleficia, Sortilegia, & incantationes perpetrandas ; vel ad futuros eventus præcognoſcendos , quem modum ſuperſtitioſum carpit S. Auguſt. *Epiſt.* 119. *ad Januar.* & Concilium Agathenſe *c.* 42. damnat ; ſivè ſi prò remedijs alicujus infirmitatis , aut ad malum procurandum verbis Sacræ Scripturæ oretenus pronunciatis; ſivè ſcripto mandatis vteretur, de quâ re infrà .

35 In primo caſu abuſus ſacræ Scripturæ non reducitur ad genus Blaſphemiæ Hæreticalis : Ratio eſt , quia tunc nullus proditur error, nec ipſius præſumptio militat contrà fidem ; & propter eamdē rationem idem dicendum eſt in ſecundo caſu , niſi eſſet conſuetudo irridendi , & carpendi Sacram Scripturam : tunc enim intraret legitima præſumptio latitantis hæreſis in ſic irridente . Talis fuit Eraſmus Rhoteradamus, qui totus in hoc fuit, vt jocis , facetijſq; ſatyricis, ac ſcurrilibus Sacræ Scripturæ ſimplicitatem, & Eccleſiaſticas cęremonias in deriſionem poneret . Hinc meritò de eo dictum fuit , quod novarum hæreſum ova pepererit , quæ Lutherus, & Calvinus excluſit . Duo autem ultimi caſus abutentium Sacrâ Scripturâ reducuntur ad hæreticalem Blaſphemiam , quia tunc animus hæreticus directè , aut indirectè , ſeù interpretativè

36 proditur: Generatim autem in hoc eſt attendenda regula P. Suarez , qui *to.* 1. *de religione, tract.* 3. *cap.* 6. ſcribit : *Quando eſt tantus abuſus divinæ Scripturæ , ut veritati , & auctoritati talium verborum derogetur , profectò contumelia tranſibit in auctorem illorum, & malitiam Blaſphemiæ participabit* . Hæc Suarez; nam non poteſt non cedere in injuriam Verbi Divini , & conſequenter illius , cujus digito id ſcriptum eſt , abuti illo ad res nefarias .

37 Cum itaquè ex hucùſquè deductis irrefragabiliter convincatur , Blaſphemiam hæreticalem hæreſis vehementem ſuſpicionem continere , nil mirum , quod etiam illi , qui poteſtatem Eccleſiaſticam maximè infectati ſunt , inter

quos enumerantur præcipuè Cevallos, Bobadilla, Seſſe, Anſaldus, Cutellus, & Pereyra, non auſi ſint inficiari, quod privativè ad quoſcumque alios Judices, ſpectet ad hujus criminis cognitio Inquiſitores fidei, ut vel ſic tanta veritas ab inimico ore confiteatur.

38 Idquè apertè cognoſcere poſſumus apud nominatos Auctores: apud primum *de cognitione per viam violentiæ, qu.*85.*num.* 1. Apud ſecundum *in Polyticâ, tom.*1.*cap.* 17. *num.*77. Apud tertium, *Deciſ.Aragon. deciſ.*496. *num.*1.*in fine*. Apud quartum *de Juriſdictione, par.*4.*cap.*2.*tit.*9.*num.*87. Apud quintum *de immunit. Eccleſiaſt. lib.* 1. *quæſt.* 39. Apud ſextum *de Manu regiâ, tom.* 2. *cap.*56.*num.*25.*verſic.Quare videtur*, &

39 quamvis Decian. *tractat. Criminal: lib.* 6. *cap.*4. *num.* 1. Bartholomęus Soccin. *Conſil.*119.*num.*12.*& ſequent.lib.*4. Clar. §.*Blaſphemia, ver. hoc crimen*: Alphonſ. de Caſtr. *de juſtâ hæretic. punit. cap.*12. *circà finem*; quem ſequitur Corduba *Theolog.Quæſt.*17.*verſ.in cujus examine.* Conciol. *ad ſtatutum Eugub.lib.*4.*Rubr.* 20. *num.* 1. & alii dicant generaliter, Blaſphemias eſſe mixti fori; & tàm Eccleſiaſticis, quàm laicis ex officio incumbere, eas punire: hoc tamen intelligendum eſt de blaſphemiis ſimpli-

40 cibus, cum communiter tàm Theologi, quàm Canoniſtæ ſtatuant, ad ſolos Judices Eccleſiaſticos, & Inquiſitores hæreticæ pravitatis ſpectare, de Blaſphemijs hæreticalibus cognoſcere: Paſſerin. *in cap.ut Inquiſitionis, nu.*224. *de hæretic.in* 6. Priviter *Manual. Antiſt. poteſt.* 150. *num.* 5. Minan *baſ. Pontif. juriſd.tract.*2.*qu.*6. §.4.*ſect.*10. *nu.* 154. Romaguer.*ad ſynodal.Gerunden.lib.*5.*tit.* 5.*cap.vnic.num.*1:Bellett. *diſqu. clerical. de pœn.clericor.*§.1. *num.* 1. Criſp. *theor. & pract.crimin.lib.*1.*tract.*3. *cap.*2: *num.* 4.Laganar. *in addit.ad Rovit.Rubr.de Blaſphemantibus,verbo reſtringitur*. Novar. *ſum. Bullar.ſuper Bullâ B. Pii V. num.*7.Criſpolt. *Caſuum Militar.* 1.*caſu* 4. *n.* 11.Sanchez *in ſum. lib.*2.*c.*32.*n.*37. Aylon ad Gomez *Variar.lib.*3. *c.*5. *n.*3.

41 Siquidem in materiâ hæreſis Judex laicus non poteſt quomodòcumquè ſe ingerere, ut multipliciter cavetur in Jure *cap. ſtatutum, cap.accuſatus* §. *Sacerdotes, & cap.ut Inquiſitionis*, §. *prohibemus, de Hæretic.in* 6. & Gloſ.*in dicto* §. *prohibemus, verbo quoquomodò*, explicat, quod nec incidenter, nec principaliter poteſt ſeſe intromittere, Paris. Simanch. Farin. relati à Thoma Del Bene *de Sancto offic. par.*2. *dubit.* 196.*num.*6.

42 Amplia prædicta procedere, quamvis crimen activè cadat in Laico: Fagnan. *in cap.tuam, num.*49. *extrà, de ordin. Cognit.* & nos ſupra innuimus *Sect.* 1. *num.* 54.55. & quàmvis tractetur de quæſtione meri facti: nam ſecularis, nec in quæſtione juris, nec in quæſtione facti valet, ſe in crimine hæreſis ingerere, ut probāt Fagnan. *loco cit.* Petrus Barboſ. *in l.Titia, n.*37.*& ſeq.ff.ſoluto matrim.* qui *verſ. quâ admiſsâ*, affert rationem, nempè, quia in quæſtione hæreſis nequit ſeparari queſtio facti à quæſtione juris: quæſtio enim facti eſt, an dixerit verba hæreticalia? quæſtio juris eſt, an ſint dicta ſcienter, & cum pertinaciâ? iſtæ enim non ſeparantur, nam à facto nequit ſeparari ſpiritualitas, ut ex Baldo, & Imolâ diſcurrit Barboſa citatus.

43 Quantùm verò ad Blaſpemias ſimplices, eas ad utrumque Judicem, Eccleſiaſticum ſcilicet, & ſecularem ſpectare, & eſſe locum prævention, eſt communis Doctorum opinio, quam comprobant Romaguer *ad ſynodal. Gerunden.lib.*5.*tit.*5.*cap.vnic. n.*2.Antonel. *de regim.Eccleſ. lib.* 6.*cap*: 24. *num.*1. *& ſeq.*Carpzou.*prax.crim. par.*1. *quæſt.*45. *num.*104. Ricciull.*de perſon. in ſtat. reprob.lib.*1. *&* 2. Mart. *de juriſd. par.* 2. *cap*·13. *num.*13. Parexa *de edit.inſtrum. tit.* 6. *reſol.* 8. *num.* 37. Minan. *baſ. Pontif. juriſd. tract.* 2. *fund.* 1.*quæſt.* 6. §. 4.*ſect.* 10. *num.* 153.*in fin.* Seſs.*deciſ. Aragon. vol.* 4. *deciſ.* 469. *num.* 1. *&* 2. Sperell. *deciſ.* 134. *num.* 9. quibus addi poſſunt, Baldax.Thomas *tract. Variar. to.*4.*tit.de mixto foro, num.* 21. Conciol. *Criminal. reſolut.* 2. *n.* 1.*Verbo Blaſphemia.*Vvlp.*in prax.cap.*21.*num* 47. Marc. Antonin.*variar.reſolut lib.*3. *reſolut.* 12. Fragoſ.*de Regim.Reipub.Chriſtianæ, par.* 1.*lib.*2. *diſput.*4. §.5. *num.*9. qui *num.*6. ait, hoc eſſe verum, etiamſi agatur contrà Judæos, quod vult etiam Del Bene *de S.Offic.par.*2. *dubit.*218.*ſect.*15. *Corollar.num.*11. Felin. *in cap. poſtulaſti* 14.*num.*4.*de Judæis*, Ricciull.*de jur.perſonar.*

ſonar. lib.2. cap.52. num.6. Baſilic. *deciſ. crim.21.num.4.* Seſs.*deciſ.* 470 *num.* 18. *vol.4.*

44 Patet hæc concluſio textualiter ex Decretali Gregor. IX. *cap.ſtatuimus, de maledic.* & optimam rationem de hoc affert Eymericus *Direct. Inquiſit. par.2. quæſt.41. num.1.* dicens, quod ex quo Papa voluit, cognitionem ſimplicis blaſphemię ſeparatam eſſe à Blaſphemiâ hæretiali, dictam Decretalem non poſuit ſub titulo *de hæreticis*, ſed *de Maledicis,ac Blaſphemis*, innuens quod blaſphemia hæreticalis privativè ad Inquiſitores ſpectaret; ſimplex autem ad Judicem Eccleſiaſticum, & Laicum communiter pertineret.

45 Conformiter ad hæc procedit jus novum Pontificium, nam licet Bulla Julii III. (in quâ ſe fundant DD. contrariæ Opinionis) videatur, Blaſphemias etiam ſimplices ſubdere Judici tantùm Eccleſiaſtico; nihil tamen officit, quia ea fuit revocata à Conſtitutione B.PiiV. in ordine 5. incip. *cum primùm*, §. 10. ubi innovat Conſtit. Leon.X. in ordine 7. incip. *ſupremæ diſpoſitionis*, in quâ §. 33. Pontifex non ſolùm non adimit Judicibus ſecularibus cognitionem criminis Blaſphemiæ; ſed potius cogit eos, ut animadvertant, indictâ contra eoſdem Judices pœnâ, ſi neglexerint, & ideò plures DD. ad oſtendendum, crimen Blaſphemiæ eſſe mixti fori, allegant prædictam Bullam B. Pii V. ut videre eſt penès Bellett. *diſquiſit. Clerical.par. 1. de favor. Clericor. real.* §. 4. *num.*140.

46 Sed notandum, quod Salelles *de Materiis Tribunal.S.Inquiſit.to.1. lib.1. cap.1. cap.* 18. *Regulâ* 139. cum retuliſſet opinionem Sanctarell. *cap.8.de Blaſphemiâ* aſſerentis, etiam ſimplices Blaſphemias ſpectare ad Inquiſitoris judicium, *& ſub num. 66.* dicat, ſe cum Dianâ non refutare hanc novam Sanctarelli opinionem, ſubdit *num.*68.eſſe valdè optandum, uti rationabile, & ad bonum Eccleſiæ Catholicæ conducens, ut de Blaſphemijs non ſapientibus hæreſim pro quovis loco Inquiſitores fidei legitimi Judices conſtituerentur.

47 Simplex etiam Blaſphemia poteſt aliquo modo ſpectare privativè ad ſolùm Tribunal Eccleſiaſticum, & S. Officii, juxtà Raynald. *obſervationum Criminal. cap.1.§.1. num.* 135. duobus caſibus ſimul concurrentibus, nimirùm, quod Blaſphemans ſit ſolitus blaſphemare, & quod fuerit monitus, ne blaſphemaret: nam ſi non deſiſtat, debet á S.Officio puniri, quia, licet non conſtet de Animo, an pertinaciter, vel ex errore blaſphemet; nihilominùs propter monitionem ad ſimilitudinem hæretici puniendus eſt: Ità quoque Avendan. *de exequen.mand.Reg.part. 2. cap. 5.nu.11.*

48 Addit tandem citatus Raynald.*num.* 136.quod blaſphemus non hæreticalis, ut ſuprà, ſaltem ſit remittendus Inquiſitori, ut interroget reum quâ mente, & an ſeriò, & appenſatè protulerit Blaſphemias. Ejus enim eſt cognoſcere, an quid hæreticum ſit, an non? Ancharanus *rubr.de Judic.* Ludov. Alfar. *allegat.26.num.6.* & alii apud eumdem Raynald.

SECTIO V.

Qui ſint Blaſphemi conſuetudinarii? Quidnè de ejuſdem ſtatuendum?

SUMMARIUM.

1 *Deplorabilis ſtatus Blaſphemorum habitualium: Auctoritas D.Auguſt.ad hoc.*

2 *De infelicitate hujuſmodi Blaſphemorum remiſſivè ad alios Auctores.*

3 *Conſuetudo blaſphemandi denominatur tripliciter, ſcilicet à tempore, à loco & à perſonâ.*

4 *Prima vocatur temporanea, ſiuè antiqua dierum, ab initio ſcilicet mundi.*

5 *Pœnæ antiquæ in Blaſphemos ex conſuetudine imminutæ in diuini honoris dedecus.*

6 *Imminutæ, inquam, ob frivolam rationem, ſivè potius ob defectum religionis, & juſtitiæ.*

7 *Conſuetudo ſecunda vocatur nationalis, ſivè localis, quia quælibet natio habet ſuum blaſphemandi morem: In Helvetiâ tamen Catholica rariſſimæ Blaſphemiæ: dictum Caroli V.*

8 *Tertia blaſphemandi conſuetudo vocata perſonalis inſurgit ex pluribus actibus Blaſphemantis.*

9 Bla-

9 *Blaſphemus conſuetudinarius eſt de hæreſi vehementer ſuſpectus.*

10 *Plures actus requiruntur ad Blaſphemum conſuetudinarium; duo non ſufficiunt.*

11 *Quomodò interpretandi DD. dicentes, binũ actum inducere conſuetudinem?*

12 *Non dicitur Blaſphemus conſuetudinarius, qui quater blaſphemavit, ſed quintus actus requiritur.*

13 *Conſuetudinarius Blaſphemus Parmæ, quiſepties, ſed non eodem die blaſphemat ab vltimâ confeſſione.*

14 *Alii dicunt, requiri decem actus in anno; nullus eſt autem, qui duodecim requirat.*

15 *Probabilior eſt Opinio de quinque actibus, quia media inter extremas.*

16 *Optima Menochii opinio, arbitrio Judicis hoc relinquentis.*

17 *Ad judicandum blaſphemũ conſuetudinariũ, actus debent eſſe diſcontinuati.*

18 *An ad probandam Blaſphemi conſuetudinem teſtes ſingulares ſufficiant?*

19 *Opinio D. Raynaldi negativa, licet teſtes eſſent ſingulares ſingularitate adminiculativâ, & in magno numero: immò licet adeſſet ſtatutum hoc determinans.*

20 *Quia verſamur in Delicto facti tranſeuntis, non permanentis: Auctores pro hac opinione, & n.21.*

22 *Affirmativa opinio Ludovici ab Ameno rationibus firmata, eſt pluſquam probabilis.*

23 *Quando agitur de delicto iterabili, tùm in ſpecie, tùm in genere, probatur per teſtes ſingulares.*

24 *Aliàs nunquam probari poſſet Crimen ſollicitationis contrà praxim Sacri Tribunalis.*

25 *Blaſphemia probatur per teſtes ſingulares ſingularitate adminiculativâ: Auctores pro hac opinione, & n.26.*

27 *Blaſphemus conſuetudinarius hæreticalis quando debeat abjurare de levi; quando de vehementi? & num.29.*

28 *Admonitus, ſi non ceſſat, abjurat de vehementi; ſi verò dicat, blaſphemare non eſſe peccatum, abjurat de formali tanquàm Hæreticus.*

30 *Confeſſarius cautè debet procedere ergà Blaſphemos conſuetudinarios.*

31 *An Blaſphemis poſſit denegari, vel deferri abſolutio? remiſſivè.*

32 *De remediis ad extirpandum vitium Blaſphemiæ: remiſſivè.*

1 A Conſuetudine, ſivè à frequentiâ blaſphemandi, Blaſphemi vocantur conſuetudinarij, ſivè habituales, quorum deplorabilem animæ ſtatum nullus planè dignis lacrymarum imbribus valet lugere. Experto credite: Sanctus Auguſtinus *lib.8. Confeſſionum, cap.* 65. deſcribens ſe ipſum ante converſionem ſuam, huic, & aliis aſſuetum ſceleribus, ſic inquit: *ſuſpirabam ligatus, non ferro alieno, ſed meâ ferreâ voluntate: velle meum tenebat inimicus, & mihi inde catenam fecerat, & conſtrinxit me, quia ex voluntate perversâ facta eſt libido, & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo; & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas.*

2 Cæterum hoc pacto in infelices Blaſphemos conſuetudinarios declamare cum noſtri inſtituti non ſit, longiorem hujuſmodi ſtylum relinquimus ſacris Verbi Dei præconibus: Plura ad hoc dabit Georg. Gobat. *in experientiis Theologico-Sacramentalibus, tom.2. Tract.11. caſu 21.* & Henricus Engelgrave *Luc. Evang. par.2. in Concione Dominicæ Tertiæ quadrageſimæ*, ubi §. 4. remedia deſcribit contrà perverſam blaſphemandi conſuetudinem: Ad noſtram ergò methodum revertamur:

3 In primis notandum eſt, quod conſuetudo blaſphemandi tripliciter denominari poteſt, primò ſcilicet à tempore, quo incæpit; ſecundò à loco, in quo blaſphemari conſuevit; & tertio à perſonâ, quæ frequenter blaſphemat: prima conſuetudo dicitur temporanea; ſecnnda localis; & tertia perſonalis, de quâ præcipuè eſt ſermo in præſenti ſectione.

4 Prima blaſphemandi conſuetudo, temporanea dicta, veriùs vocabitur antonomaſticè conſuetudo antiqua dierum, quia, ut obſervavimus ſuperius in hoc *Cap. 1. num.14.* Blaſphemia à Patre Diabolo in Paradiſo terreſtri, obſtreticante Eva, infauſtè orta, ad hominum temporalem, & æternam perditionem ſemper in Mundo continuavit; adeò ut Deus in lege veteri *Levitici* 24. præceperit, ut Blaſphemi pœnâ mortis naturalis lapidibus obruti inexorabiliter punirentur. Hanc

5 Hanc blaſphemandi continuam, & ſucceſſivam conſuetudinem, & contrà eam impoſitam mortis pœnam conſiderans Julius Clar. §. *Blaſphemia* cum Godofredo Abano *in practicâ*, *eodem tit. num.* 13. *& de Reatibus*, *quæſt.* 7. *num.* 303. dolet, quod leges, quæ in omnibus delictis ſolent conſuetudinem, ſeù frequentiam exaſperari: *l.* 1. *ff. de abig. l. aut facta* §. *fin. ff. de pœn. & l.* 1. *C. ad l. Jul. repetund.* quando agitur de cultu Dei propter eamdem conſuetudinem minuant pœnas: hodiè nam-
6 que ob nimis inſulſam rationem, quia ſcilicet numerus Blaſphemantium eſt adeò grandis, ut ſi omnes Blaſphemi decapitarentur, pauci ſupereſſent, qui poſſent blaſphemare, ut inquit Bellon. *conſil.* 69. *num.* 6. Bellett. *diſqu. criminal. de pœn. Cleric.* §. 1. *ſub num.* 9. ſeù potiùs, ut dicit Lucas de Peña *in l. omnes Judices col.* 3. *poſt medium*, ob defectum religionis, & juſtitiæ, non amplius pœnâ mortis, ſed arbitrariâ puniuntur, ut quoque firmant Paſſerin. *in* 6. *decretal. cap. ut inquiſitionis n.* 235. *in fin. de hæretic.* Engel. *in jus can. lib.* 5. *tit.* 26. *circa finem.* Menoch. *de arbitrar. judic. caſ.* 375. *num.* 30. Ricciull. *de perſon. in ſtat. reprob. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 11. Foller. *prax. crimin. in fragm. nu.* 11. Bellet. *diſq. clerical. d.* §. 1. *num.* 9. Seſs. *deciſ.* 469. *num.* 8. *vol.* 4.

7 Secunda blaſphemandi conſuetudo vocatur localis, ſeù potiùs nationalis, quia in omni natione, ut alibi diximus, & ſæpè in Pagis, Caſtris, Locis, & Civitatibus habetur peculiaris, & conſuetus blaſphemandi mos: & ſicut in naturalibus non omnis fert omnia tellus, ut cecinit Poëta; ità in moralibus acriùs graſſantur vitia in uno loco, quæ in alio vel non ſunt, vel rariùs audiuntur: ſic refert Georgius Gobat ſæpè *laudato tractat.* 11. *de Blaſph. num.* 750. quod in Helvetiâ Catholicâ rariſſimæ ſunt Blaſphemiæ; è contrà in Flandriâ frequentiſſimæ. Hinc Carolus V. hortatus, ut in Germanis militibus vinoſitatem reprimere conaretur, falsè reſpondit, ſibi faciliùs eſſe à Flandris perverſum blaſphemandi morem auferre, quàm à Germanis ſe inebriandi conſuetudinem tollere; ſed de hac blaſphemandi conſuetudine redibit ſermo *in*
8 *ſequenti Sectione*. Tertia blaſphemandi conſuetudo vocata perſonalis, & de quâ procedit titulus præſentis Sectionis, eſt illa, quæ inſurgit in Blaſphemante ex pluribus, ac ſæpiùs frequentatis hujuſmodi delictis. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 6. *numer.* 29. quem citat, & laudat Farinac. *de hæreſi*, *q.* 178. *n.* 76. *in fine*. Carena *part.* 2. *tit.* 7. *n.* 5. Qui etiam docent, in talibus conſuetudinariis magis ſibi vendicare quod dictũ eſt ſuperius de Blaſphemantibus, ſcilicet eſſe de hæreſi ſuſpectos.

9 Immò Blaſphemus conſuetudinarius eſt non tantummodò ſimpliciter, ſed vehementer ſuſpectus de hæreſi, quia ex vulgatis juribus, conſuetudo delinquendi aggravat delictum, ut ſentiunt omnes: Innocent. *in cap. novit*, *de Judic.* Paſſerin. *in cap. ut inquiſitionis num.* 236. *de hæretic. in* 6. Eymeric. *in Direct. p.* 2. *qu.* 41. *n.* 5. Genuenſ. *in prax. cap.* 18. *num.* 16. Souſa *lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 18. Diana *par.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 8. *verſ. igitur*, Alberghin. *cap.* 16. *num.* 14. & 15. Caſtropal. *par.* 3. *tract.* 17. *diſput.* 2. *p.* 2. *num.* 2. Del Bene *de offic. Inquiſit. dubit.* 218. *ſect.* 26. *num.* 1. Bordon. *in manual. conſult. ſect.* 45. *num.* 30. *in fine*, Gram-
10 matic. *deciſ.* 9. *num.* 23. Quot autem actus Blaſphemiæ requirantur ad conſtituendum Blaſphemum conſuetudinarium controvertunt Doctores: Plures requiri, nec duo ſufficere, communiter docent Paſſerin. *in d. cap. ut Inquiſitionis n.* 230. *de Hæretic. in* 6. Calà *de modo articulandi in Gloſsâ Magnâ*, *num.* 769. Coler. *deciſ.* 762. *num.* 1. Merlin. Pignatel. *controverſ. forenſ. centur.* 1. *cap.* 97. *num.* 10. *& ſequent.* Farinacc. *quæſt.* 20. *num.* 4. Carena *de S. Officio*, *par.* 2. *tit.* 7. §. 5. *num.* 22. Joann. Alloza *Flores Summarum*, *verbo Blaſphemia*, *num.* 12. Seſs. *deciſ. Aragon. vol.* 4. *deciſ.* 470. *num.* 22. Ratio eſſe poteſt ex facilitate, quâ committitur Blaſphemiæ crimen; lubricum enim linguæ non ità facilè trahendum eſt ad pœnam: *l. Famoſi* 7. *ff. ad l. jul. majeſt.* & ad rem adnotat Ricciull. *de perſon. in ſtat. reprob. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 1.

11 Non obſtat, quod nonnulli Canoniſtæ dicant, per binum actum induci conſuetudinem *cum Gloſ. in cap.* 4. *diſt.* 1. *& in cap. ità nos* 25. *q.* 2. quia intelli-

gen-

gendi ſunt in alio ſenſu, nimirùm de conſuetudine inducendâ, non de judicando aliquem habituatum, ſeù ſolitum blaſphemare: Ità Bordon. *in Miſcellan. deciſ.* 148. vel interpretandi ſunt, quod loquantur, ubi eſt læſio juſtitiæ, ut in furtis; non quando agitur de peccato contra charitatem, cujuſmodi eſt crimen Blaſphemiæ, ut pariter inquit Bordon. *in Manuali Conſultor. ſect.* 45. *n.* 31. Lazar. *in quæſt.* 8. *de Blaſphemiâ, num.* 5.

12 requirit quinque actus interpellatos loco, & tempore: cum eo ſentiunt Homobon. *de caſib. reſervatis, caſu* 1. *par.* 2. Petr. Belloch. *in ſuâ praxi de caſib. reſerv. par.* 2. *q.* 1. *n.* 242. quos citat, & ſequitur Ignat. Lup. *par.* 2. *caſu* 11. *num.* 4. Bordon. *de Sacro Tribunali, cap.* 26. *num.* 14., ubi quod Blaſphemus conſuetudinarius non dicitur, qui quater blaſphemavit, ſed qui pluries, ultrà

13 quatuor vices. Idem Bordon. teſtatur, Parmæ, ubi erat Conſultor, eum reputari Blaſphemum conſuetudinarium, qui ab ultimâ confeſſione ſepties, ſed non eodem die, Blaſphemias protulit; & ſubdit, quod Inquiſitor in hoc ſequi poteſt forum pœnitentiale, judicando blaſphemum conſuetudinarium illum, qui probatur ſepties blaſphemaſſe diverſis diebus: tunc enim nititur probabili judicio; nam Confeſſarii cuncta

14 rimari tenentur: Verùm Michaël Zanard. *tom.* 2. *divinor. præceptor. cap.* 64. §. *undè ad conſtituendum*, cum Final. *caſu* 3. *num.* 28. vult, debere eſſe decem actus in anno uno, ut quis poſſit dici conſuetus blaſphemare: Ità referunt, nec reprobant noviſſimè Raynald. *obſervat. Criminal. cap.* 1. §. 1. *num.* 18. & Ludov. ab Ameno *de delictis, & pœnis, verbo Blaſphemia, num.* 44. Addit autem Bordon. *laudatâ deciſione* 148. nullum ſe inveniſſe Doctorem requirentem duodenarium numerum ad conſtituendum conſuetudinarium, adeòque caſum dubitatione indignum reputat illum, de quo eam deciſionem principaliter inſtituit, an Blaſphemus dicatur conſuetudinarius, qui ſpatio ſemeſtris vicies blaſphemavit?

15 Tutam, & ſatis probabilem cenſemus opinionem Lazarii citati de quinque actibus, quam refert, & approbat Carena *de Sancto Officio par.* 2. *titulo* 7. §. 5. *num.* 22. *& ſeqq.* quia mediat inter extremas opiniones: æquum eſt enim, quod Judex ſequatur mediam viam; major enim mediis gratia rebus ineſt; Gloſſa *in cap.* 3. *de cenſib.* & in difficultatibus media via eſt eligenda: Inſtit. *Quibus ex cauſis manum. non licet*, §. *penult.* Præ ceteris tamen amplectenda eſt opinio Menoch. *de arbitrar. caſu* 375. docentis, quod in quæſtione de numero actuum requiſitorum ad judicandum

16 Blaſphemum conſuetudinarium, totum judicium relinquendum ſit arbitrio prudentis Judicis, quia quæ à lege indefinita ſunt relicta, Judicis arbitrio definienda relinquuntur: *l.* 1. *ff. de jure deliber. cap. de cauſis* 4. *de offic. delegat.* Carena *ubi ſuprà, nu.* 26. Piſtach. *de ſuperſt. par.* 2. *cap.* 25. *num.* 53. Paſſerin. *citato cap. ut Inquiſitionis, num.* 230. *de hæretic.* Cum enim, ut ait Menoch. *proëmio libr. de arbitrariis, num.* 2. lege omnia compræhendi non potuerint, rectè factum eſt, ut prudentis viri judicio multa commiſſa ſint.

17 Judex verò ad judicandum, aliquem eſſe Blaſphemum conſuetudinarium, debet advertere, quod plures actus Blaſphemiarum ſint diſcreti, & diſcontinuati moraliter loco, & tempore: licet enim quis viginti Blaſphemias in aliquo caſu protuliſſet; non tamen dicendus eſſet ex illis cõſuetus blaſphemare, ſed illæ reputarentur pro unicâ tantùm vice; nec major ſibi deberetur pœna, quàm ſi ſemel tantùm blaſphemaſſet, ut ſcribit Romaguera *ad Statutum Eugubin. lib.* 4. *Rubr.* 20. *n.* 11. Faria *ad Covarr. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 93. Paſſerin. *in* 6. *decretal. d. cap. ut Inquiſitionis, n.* 230. Ricciull. *de perſon. in ſtat. reprob. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 2. & 3. Bellett. *diſqu. clerical. de pœn. clericor.* §. 1. *numer.* 15. Avil. *in cap. prætorum, cap.* 25. *num.* 23. Scopp. *in Merlin. Pignattel. contr.* 97. *num.* 9. *in fine*, De Angel. *de delict. par.* 1. *cap.* 24. *num.* 27. Imò illæ unum ſolùm peccatum conſtituerent, ut tenet Diana *reſolut. moral. par.* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 163.

18 Sed dubium eſt, an ad probandam hujuſmodi conſuetudinem blaſphemandi (probari enim debet, cum ſit quid facti: Decius *conſ.* 538. *num.* 8.) ſufficiant teſtes ſingulares. Reſolutio dubii

pen-

pẽdet ab articulo ſatis inter DD. Criminaliſtas agitato, an teſtes ſingulares probent ad pœnam ordinariam: Controverſiam noviſſimè, & maturè diſcutiunt Ludovicus ab Ameno *de delictis, & pœnis, verbo Blaſph.* §. 2. *num.* 37. & 38. Raynald. *obſervat. criminal. cap.* 1. §. 1. *quæſt.* 14. *num.* 155. & *ſequent.* qui re-
19 ſolvit, non ſufficere teſtes (ad condemnandum in pœnam ordinariam) ſingulares ſingularitate non tantùm diverſificativâ, vel obſtativâ; ſed etiam ſingularitate adminiculativâ, ſeù cumulativâ, etiamſi hujuſmodi teſtes eſſent mille: nã multitudo teſtium in caſu non conſtituit probationem perfectam, quia ſingularitas eſt defectus diminuens fidem; imò non ſufficere, etiamſi extaret Statutum hoc in individuo determinans, quia tale Statutum non valeret, ex doctrinâ Abbatis *conſil.* 42. *num.* 2. Federic. de Senis *conſ.* 17. *num.* 4. Petræ *de poteſtate Principis, cap.* 2. *ſpecial.* 406. *num.* 1.

20 Et ratio eſt, quià non verſamur in delicto facti permanentis, in quo habetur certitudo reſpectu duplicis Inquiſitionis, quarum una tendit ad probandum delictum, & alia ad probandum delinquentem; undè Judex poteſt procedere cum morali certitudine ad condemnandum: ſed verſamur in delicto facti tranſeuntis, in quo non apparet de corpore delicti. Addit tamen Raynaldus ſufficere tunc teſtes ſingulares ad ità procedendum, ut ſit locus pœnæ ordinariæ, ſi reus tortus fateatur.

21 Hanc ſententiam tenent Alexander *conſ.* 72. *ferè per totum, tom.* 1. Bocr. *dec.* 301. *num.* 11. Decian. *in tract. criminal. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 8. Maſcard. *de probat. concluſ.* 194. *numer.* 2. *lib.* 1. Farinac. *de Teſtibus, quæſt.* 65. Carena *de S. Officio, par.* 2. *tit.* 7. *de Blaſphemiâ*, §. 5. *num.* 27. ubi ait, quod ab hac opinione communiter receptâ non ſit recedendum; Diana *moral. par.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 31. *verſ. his non obſtantibus*, ubi teſtatur, hanc opinionem inconcuſsè tenuiſſe ſupremam Inquiſitionem Romanam: dicit tamen cum P. Alderato *de diſciplinâ regular. lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 29. ſententiam contrariam Simanchæ, & aliorum infrà allegandorum, eſſe probabilem, licet probabiliorem opinionem Carenæ, & aliorum aſſerat.

22 Verùm pluſquàm probabilem opinionem Simanchæ, ob ejus rationes, demonſtrat P. Ludovicus ab Ameno citatus; nàm in delictis diverſitas teſtium in accidentibus non inducit in illis ſingularitatem, ideò concludenter probant: aliàs periculoſiſſimum eſſet, quod Hæreticus ſua falſa dogmata ſingillatim, & ſecretò ad perverſionem pluribus manifeſtaret, & nequiret convinci ex hoc, quod Teſtes illi eſſent ſingulares.

23 Et reverà quod Teſtes ſingulares ſingularitate adminiculativâ probent, tùm delictum in genere, tùm in ſpecie, quandò nempè agitur de facto iterabili, eſt opinio ſatis recepta penès Tribunalia, quamque docent Maſcardus *de probation. concluſ.* 727. *num.* 8. & *ſequent.* Farinac. *quæſt.* 64. *num.* 359. Philip. de Bictis *in Theoriâ, & praxi crimin. quæſt.* 44. *num.* 30. Quibus adde Salycet *in l. tertium, num.* 16. *C. de Teſtam.* Albertin. *de agnoſcend. aſſertion. quæſt.* 34. *num.* 12. Conrad. Brun. *de Hæret. cap.* 9. *propè finem*, Sperell. *dec.* 139.
24 *num.* 89. Et ſanè, ſi teſtes ſingulares non probarent, numquàm puniri poſſet Confeſſarius ſollicitans, cum impoſſibile ſit, de tali crimine alios teſtes dari, quàm ſingulares; ideò communis praxis Sacri Tribunalis eſt, quod ex iſtis procedatur ad torturam: & ſi ſollicitatę ſint pluſquàm quatuor, & ſpectatæ probationis, etiam ad condemnationem devenitur.

25 Itaquè, loquendo in terminis Blaſphemiæ, maximè hæreticalis, attentâ criminis atrocitate, firmandum eſt, perverſum blaſphemandi habitum probari per teſtes ſingulares, qui deponant de variis actibus dependentibus, & ordinatis ad illum habitum concludendum: quod firmiſſimè teneri debet, quandò teſtes ſingulares ſunt pluſquàm duo; ſunt viri graves; fidei incorruptæ; & non patiuntur exceptionem: Ità te-
26 nent plures, inſigneſquè Doctores Hypolit. Riminald. *conſil.* 7. *numer.* 21. *in fine*, Simanch. *Cathol. Inſtit. tit.* 64. *num.* 79. Caccialup. *in l. admonendi, col.* 39. *verſ. patet igitur, ff. de jure jur.* ubi Paul. de Caſtro, Brun. *tract. de judic. par.* 1. *quæſt.* 2. *num.* 6. Socin.

conſ. 262. *lib.* 2. Hypolit. Marſil. *ſingular.* 114. Leonard. Leſs. *de juſtit. & jure, lib.* 2. *cap.* 30. *dub.* 4. *num.* 33. Verricel. qui diffusè loquitur, *quæſt. moral. tract.* 8. *q.* 44. *ſect.* 10. *num.* 50. *& ſeq.* Avendan. *de exequt. mand. par.* 2. *cap.* 5. *num.* 4. *&* 5. Ricciull. *de perſon. in ſtat. reprob. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 5.

27 Probatâ adversùs Blaſphemum conſuetudine blaſphemandi, præcipuè hereticaliter, cum iſte talis ſit de hæreſi vehementer ſuſpectus, debet abjurare de vehementi, dummodò ad omnem levem animi motum, & tàm in ludo, quàm extrà ludum; & tàm in irâ, quàm extrà iram, blaſphemet: Ità Zanard. *in ſumm. par.* 1. *cap.* 11. *de Blaſphemis, qu.* 6.

28 *num.* 17. Tantò magis id procedit, ſi admonitus blaſpemare non ceſſet, ut colligitur *ex cap. qui in Eccleſiâ*, 24. *q.* 3. Quod ſi crederet, blaſphemare non eſſe peccatum, de formali deberet abjurare tanquàm Hæreticus: Afflict. *in Conſtit. Regni Neap. de hæreſi, rub.* 1. *n.* 48. Farinacc. *de hæreſi, queſt.* 178. & alii.

29 Cœterùm Blaſpemus Conſuetudinarius hæreticaliter, ſed in irâ ſolùm, cum ſit tantùm de levi ſuſpectus, cogendus eſt abjurare tantùm de levi: Ità Lazar. & Zanar. cit. Carena *par.* 2. *tit.* 7. *num.* 68. Diana *tom.* 5. *tract.* 12. *reſolut.* 8. qui ſub *num.* 3. notat, limitandum eſſe, quotieſcumque ex qualitate Blaſphemiæ, & Blaſphemantis eſſet imponenda abjuratio de vehementi, & de praxi teſtatur.

30 Hæc autem omnia cum ordinatè procedant ad regulandum fori externi Judicem, non minorem tamen juris indaginem hujuſmodi blaſpemandi conſuetudo requirit in Iudice fori interni; ità ut cum ipſis, quamvis Blaſphemias non hæreticales proferentibus, confeſſarius valdè cautè ſe gerere debeat, præcipuè in corrigendo illos, ac in remedijs adhibendis. Acrem in blaſphemos objurgationem, & ſeveriſſimam pœnitentiã præſcripſit Leo X. in Concil. Later. *ſeſſ.* 9. §. *ad abolendam*: Cujus Conſtit. rigor, licet non ſit in vſu, ut advertit Sanchez *lib.* 2. *Moral. cap.* 32. *num.* 44. *&* 46. ex eâ tamen conjicere licet, quantus fuerit Patrum Concilij zelus contrà hanc nimis exorbitantem nequitiam.

31 An autem aſsueto Blaſphemiis neganda, vel differenda ſit abſolutio Sacrumentalis? diligenter dubium hoc diſcutit Georgius Gobat. *in Experientiis Theologico-Sacram. Tract.* 11. *num.* 814. *& ſeqq.* Vide ſi vis: Præſentis enim noſtri inſtituti non eſt, regulas prò Confeſſariis tradere; ſolùm innuimus, tunc Confeſſarium debere vel negare abſolutionem, vel differre, quandò perſpectâ pœnitentis indole, ejuſquè diſpoſitione cognoverit, poſſe cum fructu ſpirituali vel unum, vel alterum ſecum

32 practicare, Apud eumdem Auctorem *ibidem, num.* 822. leges quædam remedia opportuna ad extirpandum à pœnitentibus Vitium Blaſphemiæ. Lepidi facti narratione ex P. Pennequin. *in Tract. de Amore divin. par.* 3. *cap.* 17. §. 3. ſectionem hanc concludam: Miles antè Vrbem Oſtendanam Blaſphemijs inveteratus, ſæpè monitus reſipiſcere, negabat, ſe poſſe deſiſtere: vir religioſus comprobaturus, quod reſipiſcere à ſolâ ejus penderet voluntate, obtulit ei ingentem nummum aureum, promittens, ſe eum illi donaturum, ſi per horam ſequatur caſtra, militum ſtationes luſtrando citrà ullam Blaſphemiam. Acceptat conditionem: Dum per tranſennam à Sociis variè impetitur, irritatur, & laceſſitur, Sacerdos præit, aureum illi ad hos inſultus oſtentans: laceſſitus ſilet; linguam dentibus premit; obmuteſcit: res mira! ſolus conſpectus, & ſpes auri tantum in barbaro milite valuit, ut conſuetudinem omninò ſuperaret.

SECTIO VI.

An aliquando Blaſphemi evitare poſſint hæreſis ſuſpicionem.

SUMMARIUM.

1 *Multa allegantur ab Advocatis ad reorum Blaſphemorum defenſionem; ſed ut plurimùm ſunt excuſationes in peccatis.*

2 *An Blaſphemans in ebrietate excuſetur? ubi quod triplex eſt Ebrietas: Quid ſit magna ebrietas?*

3 *Quid ſit levis, & leviſſima ebrietas?*

4 *Gradus ebrietatis difficile eſt in facto cognoſcere.*

5 *Magna ebrietas eſt mortaliter peccaminoſa.*

6 Qui

6 *Qui negaret, ebrietatem magnam esse peccatum mortale, an foret de hæresi suspectus?*

7 *Blasphemans in ebrietate excusatur à pœnâ, & ab hæresis suspicione, quia ebrius nescit, quid faciat.*

8 *Levis ebritas excusat à pœnâ, non à suspicione; Levissima, nec à pœnâ, nec à suspicione excusat.*

9 *Qui dicit, se fuisse ebrium, quando blasphemavit, convincitur, non fuisse ebrium; quod si probet, se fuisse ebrium, aliis negantibus, excusatur.*

10 *Noë inebriatus excusatur in totum; Lot inebriatus excusatur, sed non in totum.*

11 *An dupliciter peccat, qui se inebrians scit, se in ebrietate blasphemare.*

12 *Quomodò ebrio voluntaria est ebrietas, cum ipse careat volnntario? Peccantis in ebrietate quatuor sunt actus.*

13 *Primus actus, qui est propositum se inebriandi, neglecto periculo blasphemandi, est totius mali origo: Quid de aliis actibus?*

14 *Qui incitant alios ad blasphemandum absque pravo affectu ergà Deum, peccant mortaliter ratione scandali, & irreverentiæ in Deum.*

15 *Incitans ad blasphemandum est de hæresi suspectus, etiam si protestetur, se facere citrà pravam intentionem.*

16 *Peccat mortaliter, & est de hæresi suspectus, qui blasphemias vel in pariete scribit, vel Psittacum docet, easdem pronunciare.*

17 *Præmio dignus è contrà est, qui sancta verba docet bruta animalia pronuntiare, idquè Deo quàm gratum sit, miraculo comprobatum.*

18 *An Demens pro Blasphemiâ puniri debeat? quid sub nomine Dementis veniat?*

19 *Negativa responsio substinetur; idque procedit, etiamsi posteà ille ad sanam mentem redierit.*

20 *Demens satis suâ dementiâ punitur; hinc nec puniendus propter delicta antè amentiam.*

21 *Blasphemus amens propter malum exemplum puniendus; idquè facto comprbatur.*

22 *Cavere debent Judices, ne dementia sit affectata.*

23 *Quantò magis Blasphemi studeant sub larvâ Dementiæ occultare impietatem, eò magis sunt de hæresi suspecti.*

24 *Quid sapienter responderit Judex Advocato, excusare cogenti reum, tanquàm dementem?*

25 *An Blasphemans, dum dormit, sit excusandus, eò quod furioso æquiparetur?*

26 *Dormiens vix vivere dici potest: idemq; similis mortuo est; idcòquè peccare non dicitur.*

27 *In specie quod blasphemans, dum dormit, non peccat, firmatur duplici ratione.*

28 *Cæterum si blasphemus sit solitus blasmare, non excusatur in totum, quando dormiens blaspemat; quia linguam fecit disertam in Blasphemiis.*

29 *Noctambuli quando dormiendo delinquant, & sint puniendi?*

30 *Plurimùm interest inter somnia proborum, & vitiosorum.*

31 *Non obstat, quin facta flagitiosorum dormientium quamdam induere speciem iniquitatis.*

32 *An Blasphemus in iracundiâ excusetur? differntia inter iracundiam, & iram.*

33 *Sentiunt multi, iracudiam non excusare à crimine Blaspemiæ: adeòquè nequè ab hæresis suspicione.*

34 *Sed contrà istos militat jus commune, disponens, quod delinquentibus non ex dolo malo, non possit irrogari pœna ordinaria.*

35 *Ut Blasphemus excusetur propter iracundiam, hæc debet esse tanta, ut mentem alienet.*

36 *Item, quod sit justa, & rationabilis causa irascendi.*

37 *Item iracundi Blasphemi non excusantur, si sint consuetudinarii.*

38 *Artistæ ex consuetudine in iracundiâ blasphemantes, quando excusentur?*

39 *An semel tantùm in irâ blasphemans, abjuret de levi?*

40 *An Blasphemi excusentur ob linguæ lubricitatem? Negativè respondetur.*

41 *Quia latet, an blasphemaverint ob linguæ lubricitatem, vel dolo malo?*

42 *Contrarium tenent multi, quia proferens hoc modo hæresim, non habet errorem in intellectu.*

43 *Veriùs dicendum, in caſu conſiderandas eſſe circumſtantias, præcipuè perſonarum.*

44 *An jocosè blaſphemantes excuſentur? minimè: Imò hæc circumſtantia augens malitiam, auget & pœnam.*

45 *Joco facta, aut dicta pœnam non merentur, quando jocus eſt innoxius.*

46 *Deus dùm prophanis jocis irridetur, eſt aperta fidei pernicies.*

47 *Eraſmi Rotheradami impiis jocis abutitur Zuinglius Hæreſiarcha ad abrogandam Sanctorum invocationem.*

48 *Blaſphemia Franciſci Briani animatur Henr. VIII. Rex Angliæ ad divortium faciendum à legitimâ conjuge: Hinc Angliæ ruina.*

49 *Amanuenſis ſcribens Blaſphemias ad Calamum experiendum, eſt de hæreſi ſuſpectus.*

50 *An Blaſphemans in ludo excuſari poſſit, & quomodò?*

51 *Ira ex ludo nunquàm poteſt dici juſta.*

52 *Ludus, cum ut plurimùm ſit cauſa blaſphemiarum, eſt inditium ad torturam.*

53 *An Blaſphemus corrigens ſe in continenti, excuſari poſſit? negativa reſponſio ſuadetur.*

54 *Contrarium videtur ſentire Lupus.*

55 *De Blaſphemis in Spiritum Sanctum.*

56 *Explicatur, quinam ſint Blaſphemi in Spiritum Sanctum.*

57 *An inadvertenter blaſphemans excuſetur? Item, an propter defectum plenæ deliberationis?*

58 *Inadvertentia facilitatis continet veniam, & ob id nullam pœnam meretur.*

59 *In S. Officio ob defectum advertentiæ Blaſphemus non punitur: Hinc reprobatur ſtylus exceſſivè rigoroſus cujuſdam Curiæ Secularis.*

60 *Blaſphemus, licet ratione inadvertentiæ non peccet, peccat tamen ratione ſcandali.*

61 *An ignorantia excuſet Blaſphemos? utiquè, quia Blaſphemia, cum ſit injuria, ſupponit ſcientiam.*

62 *Ignorantia circa propoſitiones Blaſphemas hæreticales, eſt ignorantia juris, quæ non excuſat in foro externo.*

63 *Ignorantia juris excuſat in foro externo multos, ut Mulieres, Ruſticos, & alios.*

64 *Ignorantia invincibilis, ſicut excuſat in foro conſcientiæ ab hæreſi incurrenda, ità excuſare debet in foro judiciali.*

65 *Sicut nequit allegari ignorantia in manifeſtis articulis fidei; ità nec in Blaſphemiis eis oppoſitis.*

66 *An minor ætas excuſet, vel ſaltem minuat pœnam Blaſphemanti? Minimè, dummodò excedat annum ſextum decimum: exempla referuntur.*

67 *Limitant alii reſponſionem in minori doli capace, & ſenſum Blaſphemiæ ſentiente.*

68 *Minor ætas doli capax meretur pœnæ minorationem, quia non eſt perfecti judicii.*

69 *An proteſtatio excuſet à Blaſphemiâ? Minimè, quia non avertit conſenſum à facto, & ſenſum verborum Blaſphemorum,* & num. 70.

71 *Proteſtatio, ut juvet, debet factum præcedere: in caſu ſequitur actum blaſphemandi, qui primùm exit à corde.*

72 *Et licet illa proteſtatio eſſet declarativa animi, non tamen tolleret Blaſphemiam prolatam.*

73 *An Blaſphemus negans, ſe habuiſſe malam intentionem, excuſari poſſit? utique in foro Sacramentali: ideòque poterit à Confeſſario abſolvi.*

74 *Sed in Tribunali S. Officii non excuſatur, quia præſumitur ſentire, ſicut loquitur.*

75 *An pro Blaſphemo poſſit allegari, quod verba prolata ab eo non ſapiant hæreſim? Ità, dummodò abſit ſcandalum.*

76 *Hæc exceptio, ut juvet, debet conſtare in actis de verbis præciſis Blaſphemiæ.*

77 *An abſolutio Sacramentalis eximat à pœnâ debitâ Blaſphemos? multi affirmant.*

78 *Ratio aſſignatur pro dictâ opinatione, pro quâ etiam allegatur lex ſaxonica.*

79 *Communis opinio eſt, quod abſolutio Sacramentalis non eximat blaſphemum à pœnis juris.*

80 *Referuntur aliquorum Doctorum dicta ad hoc cum doctrinis.*

Illa-

81 *Illatio absurdi contrà dictam opinationem.*

82 *An, stante spe emendationis, possit omitti denunciatio illius, qui secretò Blasphemavit? affirmant aliqui, si audiens nequit probare.*

83 *Oppositum tenendum propter decretum Alex. P. VII. in quo præcipitur, ut hæreticus, vel de hæresi suspectus denuncietur.*

84 *Alex. VII. damnavit propositionem, eum non teneri denunciare, qui non potest probare.*

85 *Blasphemia dupliciter dicitur publica, publicitate juris, & publicitate facti; primo modo tripliciter dicitur publica.*

86 *Publicum publicitate facti tripliciter contingit.*

87 *An qui punitus de Blasphemiâ, veluti simplici, possit propter eamdem in judicio molestari, tanquàm hæreticalem.*

88 *Qualitas supervenies delicto post condemnationem, alia est, quæ diversificat delictum; & alia, quæ auget tantùm pœnam.*

89 *Blasphemia hæreticalis diversificat delictum; Blasphemia in eâdem specie, si replicetur, auget tantùm pœnam.*

90 *Sententiæ Inquisitorum in causis hæresum non transeunt in judicatum ex Bullâ Pii V.*

91 *An Blasphemus excusari possit ex parvitate materiæ? minimè, quia in Blasphemiâ nequit dari parvitas materiæ.*

92 *Gravis, & atrox injuria est, quæ à vili personâ fit Magistratui, vel Principi, maledicta in eum proferendo: quantò magis gravis erit illa, quam creatura infert Creatori?*

93 *An possit dari parvitas materiæ in blasphemiis ergà Sanctos? Ita, si proferatur in eos in ordine ad statum, quem in vitâ mortali habuerunt.*

94 *Non datur materiæ parvitas in Blasphemiis in Sanctos, tanquàm Sanctos.*

95 *An Blasphemus in judicio possit se tueri, excipiendo contrà testes, sicut in aliis judiciis.*

96 *Aliqui auctores universaliter negant, Blasphemis competere hujusmodi exceptionem, exceptâ illâ de testibus, ut inimicis.*

97 *Contraria, & magis practicata est opinio in Tribunali Sancti Officii.*

98 *An Blasphemus frui possit immunitate Ecclesiasticâ? affirmativa responsio communis est.*

99 *Blasphemus tamen hæreticalis ab eâ eicjitur ratione adjunctæ hæresis.*

100 *An qui carceratus pro aljis delictis, confitetur incidenter Blasphemiam, sit de hæresi suspectus? non potest ei imponi pœna ordinaria; sed debet fieri novus processus.*

101 *Talis est de hæresi suspectus.*

102 *Quid agendum cum eo, qui in carcere blasphemat, ut evitet manus Judicis secularis.*

1 ADvocati reos Blasphemos ab hæresis suspicione purgare aggrediuntur ex pluribus capitibus: Ut plurimùm tamen illorum conatus ad trutinam vocati, inveniuntur minùs habentes, & esse meras excusationes in peccatis. His prudens Judex Ecclesiasticus mentem suam accommodare non debet, sed cautelam adhibere, ne ab eis deludatur: oretquè proindè sæpè cum Psalmistâ *vers.* illo 4. *psalmi* 140. *Non declinet cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.* Ut autem distinctâ methodo procedatur ad cognoscendum, quando Blasphemi evitent, vel non evitent hæresis suspi-
2 cionem, plura perpendenda sunt; & primò: an proferens Blasphemias in ebrietate, excusetur ab hæresis suspicione? Antequàm huic quæsito respondeam, notandum est, quod ebrietas est triplex, magna, levis, & leviſſima: prima, quæ & consummata dicitur à Paulo Zacch. *in quæstionibus Medico-legalibus lib. 2. tit. 1. quæst. 11. numer. 8. & 9.* mentis alienationem causat, & usum omnem rationis adimit, sicut & nostri jurisconsulti testantur: Damohuder. *in Enchir. rerum crim. cap. 87. num. 19.*

3 Levis ebrietas est illa, quæ mentem tantummodò turbat, & leviter; vel parùm admodum illam lædit. Et idcircò non procedunt in leviter ebrio, quæ in maximè ebrio locũ habent: Ita de mente jurisconsultorum Menoch. *de arbitr. lib. 2. cas. 326. num. 7.* Cabal. *resolut. crim. centur. 3. casu 297. mem. 16.* leviſsima ebrietas est illa, quæ hominem

solum

ſolum exhilarat, & loquacem reddit.

4 Hos gradus ebrietatis cognoſcere difficile eſt, ut obſervarunt Ripa *in l. generaliter, num.* 80. Bernard. Diaz *in practicâ canonicâ, cap.* 77. *litt. B.* Bordon. *de Sac. Tribunali, cap.* 26. *num.* 17. ideò prudentis erit Judicis ex circumſtantiis aliis adjectis arbitrari, ut ait idem Bordon. *ibid.* Sed fortaſsè de leviori ebrietate intellignnt iſti DD. nam conſumata ebrietas ſatis ſe ipſam, etiam non advertentibus, prodit, quemadmodùm notat Paulus Zachia ſupracitatus *num.* 15.

5 Hujuſmodi magnam ebrietatem eſſe mortaliter peccaminoſam, nullus, niſi ebrio ſimilis, dubitavit unquàm: Quid enim peccati rationem obtinet, ſi non obtinet tàm effrænis potandi libido, ut quis abjectâ rationis poteſtate, quâ nihil in homine divinius, ad brutorum ſtoliditatem, voluptatis causâ, vino ſe abjiciat? Quare explodendi ſunt Philoſophi illi, qui referente Theophy. Raynaud. *de virtutibus, lib.* 6. *num.* 102. id inficiari ſunt auſi.

6 Cæterum ſi quis negaret unam, vel alteram inebriationem voluntariam eſſe peccatum mortale, videretur non effici ſuſpectus de hæreſi, nam contrarium non eſſe de fide, putant nonnulli; immò defenditur à multis Canoniſtis: Sic Abbas *in cap. à crapulâ, de vitâ, & honeſt. clerie.* tradit, haberi *in cap. utrum*, §. *aliàs autem, diſt.* 25. quod ebrietas non ſit peccatum mortale, niſi ſit aſſidua, qui tamen textus non ità ſonat, ut dicit Georg. Gobat. *in Quinario tract. moral. tract.* 5. *cap.* 6. *ſect.* 2. *num.* 6. Foret ergò temerariùs ille, utpotè qui in re tàm gravi, tantiſque firmatâ rationibus diſſentiret ab omni Theologorum modernorum ſenſu. Ego autem crederem, hujuſmodi aſſertorem eſſe ſuſpectum de hæreſi: Eſt enim de fide, ebrioſos exc ludi à Regno Cælorum, ut habemus definitum in Sacro Concil. Trident. *ſeſs.* 6. *de juſtificat. cap.* 15. idquè anteà docuerat Apoſtolus *in epiſt. ad Corinth. cap.* 6. ubi: *neque ebrioſi, &c. regnum Dei poſsidebunt. Et ad Galat. cap.* 5. inter opera carnis, quæ nos vitâ æternâ privant, ebrietatem recenſet. Nec dicatur, tàm in Concilio Trident. *ubi ſuprà*, quàm in laudatis D. Pauli epiſtolis intelligi, non de unâ, vel alterâ inebriatione; ſed de ebrietatis vitio, ſeu habitu: ſi quidem magis, & minus non variant ſubſtantiam; idcircò aſſiduitas importat circumſtantiam, quæ non trahit in aliam ſpeciem peccati, & ſic non poteſt in infinitum aggravare, ut de veniali faciat mortale, quemadmodum inquit Angelic. Doctor in 2. 2. *qu.* 150. *art.* 2. hanc igitur propoſitionem (*una ebrietas voluntaria non eſt peccatum mortale*) graviori cenſurâ, quàm temerariæ, & ſcandaloſæ, inurerem.

7 Ad quæſitum reſpondetur, quod Blaſphemias proferens in magnâ ebrietatę excuſatur, quidquid adverſum Menochium ſentiat Chriſtoph. Cruſius *de indiciis delict. par.* 2. *cap.* 3. *n.* 25. tùm à pœnâ, tùm ab imputatione, ſivè hæreſis ſuſpicione, quia illa ità mentem alienat, ut ebrius neſciat, quid faciat, & in hoc comparatur furioſo: *l. omne delictum* 6. §. *per vinum, ff. de re milit.* Eſt autem de ratione verborum Blaſphemorum, ut imputari poſſint, quoties à prędito ratione proferantur: S. Thom. 2. 2. *qu.* 13. *art.* 2. *ad* 3. aliter non ſignificant ullum Dei contemptum, nec ejus honorem minuunt, niſi Blaſphemus intendat nocumentū inferre honori divino: S. Thom. *loco citato, art.* 3. *ad primum.* Non retinent igitur ebrii malitiam objectivam in ebrietate, & proindè reſpectu eorum ceſſat pœna: De Angel. *de delict. par.* 1. *cap.* 24. *nu.* 28. Conciol. *reſol. crim.* 1. *verbo Blaſphemia, num.* 10. & 11. Scopp. in Merlin. Pignatell. *contr.* 97. *num.* 3. Salſed. ad Dias *pract. crim. can. cap.* 110. *verſ. excuſabitur*, Avendan. *de exequ. mand. par.* 2. *cap.* 5. *n.* 19. Decian. *tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 5. *n.* 6. Ricciul. *de perſon. in ſtat. reprob. lib.* 1. *cap.* 19. *n.* 15. & 18.

8 Secus verò dicendum de levi, & leviſſimâ ebrietate: hæc enim nec à pœnâ, nec à ſuſpicione excuſat: utique levis à pœnâ corporali, non à ſuſpicione, cum ſit peccaminoſa; dum hæc, licet turbet, non tamen tollit uſum rationis: Laderchius, *conſil.* 207. Bordon. *de Sacro Tribunali, cap.* 26. *num.* 17. & *in Manuali conſult. ſect.* 45. *n.* 34. Caren. *par.* 2. *tit.* 7. *num.* 32. & 33. Ricciull. *de perſon. in ſtat. reprob. lib.* 1. *cap.* 19. *numer.* 17. Caball. *reſol. crim. cap.* 297. *num.* 16.

Et

9 Et reverà Blaſphemi, qui excuſari prætendunt, ex eo quod aſſerant, ſe fuiſſe ebrios, quo jure audiendi? Profectò non recordarentur, ſe blaſphemaſſe, quoties fuiſſent eâ ebrietate affecti, quæ excuſat; ſi verò probaretur, tunc temporis fuiſſe ebrios, & negarent, ſe blaſphemaſſe, licet contrarium ex aliis conſtaret, eo caſu ebrietas excuſaret ab hac ſuſpicione, etiam in Tribun. S. Officii: Caren. *quæſt. crimin. cap. 3. n. 10. de Blaſphemiâ, verſ. ego verò*: deberent tamen inpoſterùm ſe abſtinere ab ebrietate, prout docet Raynald. *ſintax. criminal. cap. 1. §. 1. ad 7. num. 36.* aliàs non excuſarentur, quia tunc adverteret malum, quod ex ebrietate ſequitur, quâ propter D. Auguſt *ſuper Geneſ. ad litteram* D. Thom. 2. 2. *qu.* 150. *art.* 4. Albertin. *de agnoſcen. aſſert. quæſt. 36. num.* 13. & Eymeric. *director. Inquiſit. par. 3. qu.* 41. *num.* 9. referunt, quod
10 Noë, qui inebriatus fuit, excuſatur in totum, quia neſciebat virtutem vini: At Lot, qui inebriatus cum filiâ concubuit, excuſatur à tanto, & non à toto, quia licet vini potentiam noviſſet, tamen ignorabat conſequentiam ebrietatis ad luxuriam.

11 Hinc ſatisfit illi quæſito, an reverà duplici peccato peccent, qui ſe inebriant, ſcientes ſe in ebrietate conſueviſſe blaſphemare: negari planè non poteſt, ebrietatis malitiam gravitèr admodùm aggravari à circumſtantiâ prævisæ Blaſphemæ dictionis, præcipuè ſi ſit hæreticalis, & atrox: Nam grande ſcandalum; gravem indignationem ſolent ejuſmodi verba blaſphema adferre: & qui ea proferunt, ex prævisione illorum præſumuntur malè affecti ergà Dei honorem, & alieni à reverentiâ illi debitâ: Ità cenſent Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 16. *num.* 44. Caſtropal. *tract.* 2. *diſp.* 1. *punct.* 3. Bonacin. *quæſt.* 4. *de peccatis, punct.* 4. *numer.* 11. Layman. *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 10. *num.* 3. Ricciul. *de perſon. in ſtat. reprob. libr.* 1. *cap.* 19. *num.* 19. Cabal. *reſol. criminal. caſ.* 297. *num.* 11. & 14.

12 Sed cum ebrius careat voluntario requiſito ad peccatum, ubi reperitur ratio peccati in ebrio, qui in ebrietate voluntariâ profert prævisas Blaſphemias? Reſpondetur, id facilè intelligi, ſi obſerventur quatuor actus talis peccantis in ebrietate: primus eſt propoſitum ſe inebriandi, neglecto periculo blaſphemandi; ſecundus eſt actualis deglutitio ultimi poculi, ex quo prævidetur ſternenda ratio, quæ ad priora pocula jam vacillabat; tertius eſt ipſa vini operatio, quâ ex ſtomaco evaporatum in caput, ſopit actualiter rationem; quartus eſt ipſa actualis prolatio Blaſphemiæ.

13 Primus actus eſt peccatum internum, & totius mali origo, continens in ſe formaliter malitiam ebrietatis, & Blaſphemiæ: ſecundus actus eſt peccatum externum, quia illa deglutitio Vini, certò allaturi ebrietatem, eſt de lege naturæ prohibita, poſſetque impediri: Tertius actus eſt effectus primi, & ſecundi, nec eſt peccatum; quia, poſtquàm vinum conſcendit in caput, non eſt in poteſtate hominis: Quartus eſt effectus trium præcedentium, qui non pendet ab actuali libertate blaſphemantis. Cum enim ſupponatur eſſe ebrius, non eſt moraliter liber de præſenti: adeòque illa actualis Blaſphemiæ prolatio non dependet ab actuali libertate præſenti, licèt utiquè pendeat á præteritâ.

14 At quid cenſendum de *jis*, qui incitant ebrios ad proferenda verba Blaſphemiæ, poſito, quod non incitent ex pravo affectu in Deum, ſed v.g. ad riſum captandum, vel ad alium finem non mortaliter malum? Reſpondet Caramuel *in Theol. intentionali, lib.* 2. *diſput.* 1. *art.* 2. *num.* 153. iſtos peccare mortaliter ratione ſcandali, & irreverentiæ erga Deum; utuntur enim eo inſtrumento, ut honorem Dei lædant, & ejus auctoritatem parvi faciant.

15 Quam Doctrinam veram cenſeo, & addo, hujuſmodi incitantem, quàmvis abſit parvus animus, adhùc eſſe de hæreſi ſuſpectum ex facto ſuo, quod conſtat: Animus namque illius latet; idque amplia, quamvis incitans declararet, ſe id facere citrà pravam intentionem, quia animus alicujus magis factis, quàm verbis proditur: *l. ſi tamen* 48. *ff. de ædilit. edict.* & in concurſu facti contrarii verbis, facto magis ſtandum eſt, quia facta potiora ſunt verbis:

l. de

l. de pupillo §. *meminiſſe*, *ff. de novi oper.* Bordon. *de Sac. Tribunal. cap.* 26. *n.* 22.

16 A fortiori erit reus mortalis culpæ, ac de hæreſi ſuſpectus, qui vel in muris blaſphemias Hæreticas ſcriberet; vel eaſdem periodos à Pſittaco proferri curaret: cum enim ſcriptura in pariete, & loquela Pſittaci expoſita ſit majori, ſcù latiùs patenti periculo, quàm verba ebrii, damnabilior judicari debet ille, & ſcriptor, & magiſter verborum Blaſphemorum, quàm incitator ebrii, vt rectè diſcurrit laudatus Gobat. *dicto tractatu* 5. *cap.* 19. *ſect.* 8. *num.* 49.

17 E contrà æterno præmio, & laude digni cenſendi ſunt, qui bruta animalia docent, ſancta proferre verba, vt proſequitur idem Gobat. *num.* 50. quod quàm id gratum ſit, miraculo is comprobare voluit. Refert Euſeb. Nieremb. *in hiſtoriâ naturali*, *pag.* 39. Pſittacum hanc brevem litaniam edoctum: *S. Thoma*, *ora pro nobis*. Hic correptus à Milvo prò opportunitate periculi clamávit: *S. Thoma*, *ora pro nobis*: Res mira! Unguibus projecit incolumem prædam, & ipſe raptor exanimis corruit.

18 Quoniam igitur ebrietas, quæ lædit uſum rationis, excuſat, patet quid cenſendum ſit de demente blaſphemante: ſub hoc Dementis nomine veniunt omnes illi, qui paſſionibus cerebri affecti, rationalis facultatis ſentiunt defectum. Dementia quippè, ut notant Paulus Zachia *in quæſtionibus Medico-legalibus*, *lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 1. & Bernardinus Manerius *tract. de numeratione perſonarum per focos*, *num.* 171. ex Medicorum auctoritate, præcipuè Galeni 2. *de Symptom. cauſ. cap. ult. Claſſe* 3. eſt nomen genericum; prædictarum paſſionum continens ſub ſe tres ſpecies ſubalternas, nempè, Inſaniam, Phrænetidem, & fatuitatem, de quibus, & de earumdem ſpeciebus diffusè tractat laudatus Za-

19 chia *à dictâ quæſt.* 1. *ad ſequentes*. Dementes itaque blaſphemantes nullo modo puniri poſſunt, ut firmant Farinac. *quæſt.* 94. *nu.* 37. Raynald. *Syntax. rer. crim. cap.* 1. §. 1. *ad* 7. *n.* 134. *tom.* 1. Decian. *tract. Criminal. lib.* 6. *cap.* 5. *nu.* 7. Lucas de Penna *in l. omnes*, *verſ. tertio quæro*, *C. de Delator. lib.* 10. Alexand. Rom. *pragmat.* 1. *num.* 115. *& ſequent. tit. de Blaſphemiâ*: Nam non intelligunt quid faciunt; & propterea Adrianus Imperator apud Tarraconem ſpaciatus per viridaria, ſervo in ſe cum gladio furioſiùs irruente, illum quidem retentum miniſtris accurrentibus tradidit, & ubi furioſum eſſe conſtitit, medicis curandum dedit, in nullo omninò commotus, teſte Ælio Spartiano: Immò quamvis blaſphemus deindè ad ſanam mentem redierit, nullatenus eſt puniendus: Decius *in l. in negotiis*, *num.* 4. *de regulis juris*, quem ſecutus eſt Tiraquell. *tract. de pœnis temper. aut remit. cauſa* 2. *n.* 9.

20 Ratio eſt, quia Demens ſatis dementiâ ſuâ punitur, ut inquit idem Tiraquel. *loco cit. num.* 1. per *l. Divus*, *ff. de offic. Præſidis*: Nec afflictio eſt addenda flagellatis à Domino: *Can. cum percuſſio*, *quæſt.* 1. & propter hanc rationem ampliatur concluſio ad delicta etiam commiſſa ante Dementiam: Tiraquel. *vbi ſuprâ*, *causâ* 3. nam in tali caſu videtur, quoad blaſphemias ante dementiam prolatas fuiſſe ſatis à Deo punitum blaſphemum, maximè ſi dementia perpetuò duraret.

21 Ex his videtur opinandum, quod Blaſphemus demens nec propter malum exemplum ſit puniendus, licet Azevedo *Recopillat. lib.* 8. *tit.* 4. *l.* 1. *num.* 19. dicat, vidiſſe hominem quemdam inſanum incarcerari, & catenis comprimi; & cum ſic detentus non ceſſaret, fuiſſe publicè flagellatum: & ſubdit, juſtè quidem factum fuiſſe, quia horrendas blaſphemias proferebat, & flagellationem prædictam profuiſſe; nam, ut communiter fertur, inſanus pœnâ reſipiſcit. Adde, quod propter immanitatem criminis nedùm in furioſum, verùm etiam in res inanimatas ſæpè diriguntur pœnæ: Hinc damnantur ipſa cadavera, & demoliuntur domus: Chriſtof. Cruſius *de indiciis delict. par.* 1. *cap.* 28. Narrat proindè Svida, ſtatuam Niconis damnatam fuiſſe necis judicio publico, & in mare demerſam, quod oppreſiſſet æmulum fuſtibus cedentem ſtatuam, quæ quaſi manium defuncti ultrix, lapſu occidit injurantem. Sic Perſæ ſupplicium de viro illuſtri poſcentes, veſtes, & tiaram ejus detrahebant, eamquè, uthominem, fuſtigabant: Cruſius *ubi ſuprâ*, *num.* 4.

22 Cęterùm cum non ſemel contingat

Bla-

Blaſphemos (ſicuti & reliquos delinquentes) callidè dementiam affectare, ut meritas evitent ultrices pœnas in foro externo, proindè magnoperè in id incumbere debent Judices, ne decipiantur; ſolerter perpendendo ſigna non ſanæ mentis, tùm ex factis, tùm ex verbis, tùm ex animi paſſionibus, quæ ſigna ad medicorum cognitionem, & peritiam pertinent, eaquè eruditè de more expendit citatus Zacchia *dict. lib. 2. quæſt. 3. per totam*. Vide ibi.

23 Illud verò indubitanter inter alia ſupponere debent Sacri Judices, quod quò magis Rei Blaſphemi verſutè ſtudent ſub dementiæ larvâ occultare Blaſphemiæ damnabilitatem; eò magis de ſuſpicione hæreſis reos hebendos eſſe, quandòquidē, proùt aliàs obſervavimus, illorum, qui malè ſentiunt de fide, character eſt inſeparabilis, virus tantæ ma-
24 lignitatis prò viribus tegere: Propterea ad hujuſmodi perverſos deludendos in facti contingentiâ memoriæ teneant Judices, quod cum quondam à Tribunali Vicariæ Neapolis quidam ſceleſtus damnatus fuiſſet ad triremes, ad diminuendam ſceleris gravitatem allegantibus Advocatis, præfatum reum eſſe planè dementem, lepidè reſpondit Regens Vicariç: *Porrò hic ego opportunè adſum conſtitutus vindex adversùs inſanos, & dementes; non contrà perſonas ſanæ mentis*: Ità refert Joannes Botter. *lib. 1. de dictis memorabilibus, pag. mihi 23.*

25 Quid autem dicendum de eo, qui nec ebrius, nec demens, dum dormit, blaſphemat? Jurisperiti Dormientes connumerant inter dementes: Eos enim furioſo, & abſenti æquiparant Covarr. *in cap. ſi Furioſus, de homicid. relect. par. 3. §. unico, num. 6.* Menocchius *de arbitrar. lib. 2. caſu 327. num. 5.* Caballus *in Tract. de omni genere Homicidii, num. 182.* Tiraquell. *de pœn. temper. & remit. cau-*
26 *ſâ 5.* Eumdemque dormientem vix vivere, manifeſtè docuit Plato *de legib. lib. 6.* quamobrem ipſum abſolutè mortuo ſimilem faciunt jidem Juriſconſulti Menocch. *ubi ſuprà*, Tiraquel. *d. cauſâ 5. num. 2.* ſicut & ſomnus morti veriſſimè comparatur à Virgilio *lib. 6. Æneid.*

Dulcis, & alta quies placidæque ſimillima morti,

Quemadmodum igitur mortuus peccare non dicitur, ſic neque dormiens: Graff. *deciſ. aur. par. 1. lib. 2. cap. 19. n. 10.* Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcopi, par. 2. allegat. 28. mem. 3.* ubi cum alijs ſentit, dormientem, ſi quem occiderit, à pœnâ homicidii excuſari, nec irregularitatem
27 incurrere. In ſpecie verò, quod Dormiens blaſphemādo nullatenùs peccet, probari poteſt: Blaſphemia enim eſt injuria Deo facta, cujus infinitæ bonitati Blaſphemus impiè detrahit; atquè dormiens injuriam facere non dicitur, quemadmodùm nec bruta irrationalia: Decius in *l. & vim, num. 28. ff. de Juſt. & Jur.* & meritò, quia, vt diſcurrit, Zacchia *dicto lib. 2. quæſt. 12. num. 9.* in ſomnis verè mens ſopita eſt, & Dormiens caret voluntate; itaùt nequè loquatur, nequè faciat, quod mens, aut voluntas facere, aut dicere dictaret: ſed proùt phantaſia variat, rerum imagines rationi offerens, ex jis etiam ea, quæ nequè ſunt, nequè ullo modo fuere, Dormientem interdum effutire cogit.

28 His tamen non obſtantibus tenet Dominus Raynaldus *obſeruat. Criminal. c. 1. §. ad 7. num. 34.* quod Blaſphemus, ſi ſit ſolitus blaſphemare, non excuſetur in totum, quando Dormiens blaſphemat; eſt enim in culpâ, quia fecit linguam diſertam, & in maledicentjis promptam, ſicut Alexan. Roman. ratiocinatur *pragmat. 1. nu. 128.* quem ſequitur Ricciull. *de perſon. in ſtat. reprob. lib. 1. cap. 19. n. 24.* vel vt loquuntur Theologi, ille Blaſphemus peccat in cauſâ: Potuerat enim ratione ſui Iuris exiſten-
29 te, facilitatem illā blaſphemandi coërcere, & ſe ſe ab impietate illâ abſtinere, quam doctrinam tradunt pariter Menoch. *de Arbitr. Judic. lib. 2. caſu 327.*, Carrer. *in pract Crimin. §. circa, num. 25.* & Cabal. *de omni genere homicidii*, quos ſequitur Zacchia citatus *num. 13. & ſequent.* vbi agendo de Noctambulis (ſic dicti, eò quod dormiendo nocte ambulent) docet dari caſum, quod iſti dormiendo, ſi delinquant, puniendi ſint, quibuſdam conditionibus concurrentibus, legendis apud eumdem Zach. ubi & quâ ratione poſſint operari Noctambuli tractat remiſſivè ad Andream Laurent. *lib. 4. Anatomiæ, quæſt. 12.* Levin. Lemn. *de occult. nat. miraculis, lib. 2.*

*cap.*5. Tadd. Florent. *in Iſagog. Joanitji cap.* 10.

30 Appoſitè ad rem noſtram, plurimùm intereſſe inter ſomnia proborum, & vitioſorum, monebat Zeno, teſte Mureto *in primo Ethicor.cap.vlt.* ſanè D.Bernardus *lib. de Vitâ ſolit.* religioſis viris præſcripſit hanc regulam: *Iturus ad ſomnum ſemper tecum aliquid affer in cogitatione, ut placidè dormias, quod nonnunquàm etiam ſomniaſſe juvat: ſic tibi nox, ſicut dies, illuminabitur, & nox illuminatio tua, in deliciis tuis.* Hinc D. Hieron. *Epiſt.*22.*ad Euſtochium* ſcripſit: *Sanctis ipſis etiam ſomnus oratio eſt.*

31 Cum ergò in caſu contrario contrarius producatur effectus, quid obſtat, fateri flagitioſorum Dormientium, & facta, & dicta quamdam iniquitatis induere ſpeciem? ad quod facit elegans Baldi ſententia relata apud Gobat. *in Quinario tract.*5. *cap.*19. *num.* 40. quod ſcilicet talis intelligitur mens in corde, quale verbum eſt in ore; nam tuba cordis eſt lingua loquentis. Vide tamen ſuperiùs recenſita *in ſect.*2.*num.*19.

32 An verò blaſphemus in iracundiâ excuſetur? diſtinguenda venit iracundia ab irâ, quia, ut obſervat Cornel.à Lapid. in illa verba *Epiſt. D.Pauli ad Epheſ. cap.*4. *verſ.* 26. *ſol non occidat ſuper iracundiam veſtram*, ira eſt naturalis paſſio, & ſæpè licita, & ſancta; iracundia verò eſt iræ exceſſus, & animi effervescentia impetuoſa, quâ præter rationem quis contrà aliquem concitatur. Noſtri tamen juriſconſulti nullam faciunt differentiam inter iram, & iracundiam, de quâ re latè Zacchia ſupracitatus *quæſt.*6.*num.*4. *& ſequent.* & nos ſuprà *in Prælimin.*

33 Circa verò quæſtionem reſpondent nonnulli negativè, nimirùm iracundiam non excuſare à crimine Blaſphemiæ, adeòquè neque ab hæreſis ſuſpicione; ita ut non minus debeat puniri, ac ſi ex iracundiæ impetu minimè fuiſſet commotus: Covarr. *in cap. Quamvis, par.*1.§.7.*num.*13.*de Pact. in* 6. Azeved. *recopilat.l.*8.*tit.*4.*lib.*1.*num.*14. His favet Plato 4.*de Repub. circà med.* dùm dixit, vim iraſcibilis rationi auxiliari. Ad quod annuebat Torquatus Taſſus in ſuo magno Poëmate *cant.*16.*ſtant.*34. in illo carmine.

Mà poiche diè vergogna à ſdegno loco,
Sdegno guerrier della ragion feroce.

34 Sed huic Opinioni reſiſtit jus commune, quo cavetur *in l.abſentem,*§.*final. l.perſpiciendum* §. *impetu, l. aut facta* §. *eventus, ff.de pœn.* quod delinquentibus abſquè dolo malo non poſſit irrogari ordinaria pœna: tales ſunt, qui in iracundiâ delinquunt; cum iſti mentem habeant perturbatam: imò iracundiæ impetus talis eſt, ut omninò nihil ab inſaniâ, aut furore differre, firmaverit Galenus *de cognoſcend.& curand.animi morb.cap.*5.*claſ.*2. & ex noſtris, Novellus *ad defenſ. reorum, in rubricâ homicidæ, quib.ex causà pœnâ mort.excuſ.num.*64.

35 Ne verò ex hac doctrinâ Blaſphemi excuſationes pertexere prætendant, allegando ſe in irâ blaſphemaſſe, notandũ eſt, quod ut procedant dicta *num. præcedenti*, ſequentia debent verificari. Primum, quod ira fuerit talis, ac tanta, quod mentem alienaverit: Tunc enim excuſare docent Hoſtienſ. *in ſum. tit.de maledic. num.*5. Paſſerin. *in* 6. *decretal. cap.ut Inquiſitionis, num.*240.*de Hæretic.* De Angel. *de delict.par.*1.*cap.*24.*nu.*30. Ricciull. *de perſon. in ſtat. reprob. lib.* 1. *cap.*19.*num.*11. Chriſtof. Cruſius *de inditiis delict.par.*2.*cap.*3. *num.*51. *circà finem*: Grammatic. *ad conſtit.Regni, tit.de Blaſphem.n.*5. Merlin. Pignattell. *controv. forenſ.*97.*num.*4. *& ibi* Scoppa; Valenzuol. *conſ.*142.*num.*18.*& ſequent.* Molin. *de rit.Nuptiar.lib.*1.*Comp.*30.*num.*17.*&* 35. Tapia *de jure Regni lib.*5.*tit.*18.*nu.*6. qui tamen ait, nunquàm poſſe probari, quod ira ſit tanta, ut alienet hominem à mente.

36 Secundùm, quod juſta fuerit cauſa iraſcendi, & rationabilis, & in hoc caſu in S.Officio præſtat diminutionem pœnæ ordinariæ, nàm tunc Blaſphemus excuſari poteſt, quod aliter protulit; aliter credidit: Protulit perversè, ſed credidit Catholicè. Secùs verò ſi ex causâ injuſtâ, ut ex ludo, nàm ex iniquitate quis non poteſt commodum reportare: *cap.intelleximus* 7. *de judic.* Paſſerin. *in cap.ut.Inquiſitionis, num.*240. *de Hæret.in* 6. Merlin. Pignattell. *contr.* 97.*num.*5.*&* 6.*& ibi* Scoppa, Ricciull. *de perſon.in ſtat.reprob.lib.*1. *cap.*19.*n.*9. Bordon. *in manual.conſult.ſect.*45.*n.*33. Piſtach. *de ſuperſtit. par.* 2. *cap.* 20. *numer.*

mer. 31. & 32. Vivius *deciſ.* 275. *numer.* 28.

37 Tertium, quod Blaſphemi in iracundiâ non ſint conſuetudinarii: Paſſerin. *dict. cap. ut Inquiſitionis, num.* 240. Alexander Roman. *in comment. ad pragmat.* 1. *n.* 128. *tit. de Blaſph.* Merlin. Pignattell. *loco cit num.* 13. Iaſon. *in l.* 3. *§. final. ff. de jure jur.* Afflict. *ad conſtitut. num.* 10. Grammat. *in dict. conſtit. n.* 12. Farinacc. *quæſt.* 20 *nu.* 43. Ricc. *in praxi, to.* 2. *reſolut.* 44. *in fine*, Piſtach. *de ſuperſt par.* 2. *cap.* 25. *à num.* 50.

38 Sed quid dicendum de Artiſtis, qui in exercitio conſuetudinem habent blaſphemandi, quandò facta artis malè eis ſuccedunt? An in iracundiâ blaſphemãtes ſint puniendi? Movet hoc dubiũ Ludov. ab Ameno *in Tract. de delictis, & pœnis, tit. quinto* §. 2. *Blaſphemia, n.* 25. Nos cum ipſo reſpondemus cum diſtinctione, nimirùm tunc non eſſe vili pœnæ locum, quando artiſta ſe cohibere ab irâ proponit, & diligentiam adhibet ad ſe compeſcendum; ſecus verò ſi nullam diligentiam adhibuiſſet: tenetur enim per actus contrarios perverſam naturam corrigere, ut docet Bonac. *de legibus, diſput.* 3. *qu.* 8. *punc.* 3. *num.* 3. cum aliis ibi citatis.

39 An autem ſemel tantùm blaſphemans in irâ abjuret de levi? Negant Zanard. *par.* 2. *præcepto* 1. *nu.* 10. Lazar. *quæſt.* 6. *num.* 21. Pegna *ſuper quæſt.* 41. *Director.* Genuen. *in prax. cap.* 84. *n.* 13. *in fin.* Del Bene *dub.* 219. *ſect.* 26. *nu.* 2. qui fundant ſuam intentionem in praxi. Verum aſſertæ praxis veritatem ſuſpectam habeo, cum manifeſta ratio in contrarium militet, nam non minus una quam plures inducunt hæreſis ſuſpicionem: Quælibet enim blaſphemia hęreticalis adverſatur Confeſſioni fidei, & cum Hæreſi convertitur, & conſequenter ſemel blaſphemans in irâ, eſt de Hæreſi leviter ſuſpectus.

40 Non videntur quoque excuſari blaſphemi ob linguæ lubricitatem, quâ proferunt blaſphemias hęreticales: Cardin. Zabarella *in Clement.* 1. §. *nos igitur in fine, de ſummâ Trinitate*, Arelatanus *de Hæreticis, notab.* 28. Repertor. Inquiſ. *verbo Hærçticus, verſ. ſed* Simanch. *de Cathol. Inſtit. tit.* 17. *verſ.* 23. *& ſequent. & in Enchirid. tit.* 47. *n.* 18. Locat. *in Judicial. verbo dolus, num.* 6. *verbo Fautores, num.* 8. *& verbo Punitio, num.* 4. Rojas *ſingul.* 103. Zanch. *de hæret. cap.* 7. Salxed. *in Bernard. Diaz. cap.* 106. Farinac. *quæſt.* 179. *num.* 46. & Sanctarel. *de Hæreſi, tract.* 3. *de Blaſphemiâ cap.* 8. *dub.* 2.

41 *num.* 3. & 4. Ratio eſt, quia latet an ob lubricitatem linguę, vel an dolo malo ita blaſphemare audeant? Calderin. *tractatu de formâ procedendi contrâ Inquiſitum de Hæreſi, in Rubr. de Hæretic. redeuntibus, num.* 6. Pegna, & Salzedo *ubi ſuprà*. Militat namquè contrà eos juris regula, quod ex abbundantiâ cordis os loquitur, & ſemper interpretatio eſſet ſumenda contrà hujuſmodi reos, cum ſit hoc ſpeciale in crimine hæreſis, ut notat Raynald. ſæpe laudatus *num.* 29. *& ſequent.*

42 Contrarium tenent Souſa *lib.* 2. *Aphoriſm. Inquſit. cap.* 13. Carena *par.* 3. *tit.* 9. §. 8. *n.* 35. Bordon. *de Sacro Tribunal. cap.* 36. *num.* 52. *& ſequent.* Farinac. *de hæreſi, quæſt.* 179. *num.* 40. Paſſerin. *in cap. ut Inquiſitionis, n.* 242. *de hæretic. in* 6. quia proferens hoc modo hæreſim, non habet errorem in intellectu, & ideò probabiliter excuſari poteſt. Sæpè enim inter cor, & linguam maxima varietas eſt, ait Marquez *lib.* 1. *de Gubernat. in proœmio, folio* 3. & lubricum linguæ non eſt trahendum ad gravem ſuſpicionem, ut ait Bordon. *in Manuali, ſect.* 45. *num.* 36. Imò nec ad ullum crimen, niſi rea mens ream linguam faceret: Ioann. Nevizan. *Sylvæ nupt. lib.* 1. *num.* 11. *pag.* 37.

43 Cęterum quâmvis, theoricè loquendo, hæc vera ſint, cenſerem tamen in praxi, non eſſe recedendum à noſtra reſponſione; ſed fore conſiderandas circumſtantias, præcipuè perſonarum, ex quibus poſſit deprehendi, an in linguę blaſphemantis lubricitatę adfuerit, nec ne, culpa, & dolus malus; vel culpa ſimul, & non dolus malus, nè ſcilicet in damnum fidei omittatur in hujuſmodi reos digna animadverſio; vel ſi ſolùm adfuit culpa, non æqualiter puniantur rei, ac ſi ex dolo etiam deliquiſſent: Pœna enim eſt delictorum cœrcitio: *l. aliud eſt fraus, ff. de verborum ſignificat. l. ſi pœna, ff. de pœn.*

44 Nullo autem pacto excuſantur blaſphe-

ſphemantes per jocum, & proindè graviter puniendi ſunt Paſſerin. *dict. cap. vt Inquiſitionis, num.* 243. *de Hæretic. in* 6. Raynal. *in ſæpè citato cap.* 1. *nu.* 133. quia Deus honorandus eſt, non in jocum, & fabulam aſſumendus: qui autem ſcurrilia, & contumelioſa verba profert in Deum, Sanctos, & res ſacras, omnia hęc inhonorat, vt de ſe patet: & ſicut hęc circumſtantia auget malitiam; ità & pænam, quia pęnæ ſunt inductæ, & ſtatutę à jure, ut malitia hominum reprimatur: *Cap. ad reprimendum, de offic. ordinar.*

45 Nec obſtat, quod joco facta, aut dicta pęnam non mereantur, ex *cap.* 1. *de ſentent. Excomm.* Quià intelligitur, quādò jocus non eſt noxius, qualis eſt hic, qui derrogat honori Dei: Farinac. *qu.* 176. *de hæreſi*, Sanctarell. *de Blaſphemia, cap.* 8. *dub.* 2. *nu.* 3. Lazar. *quaſt.* 6. *n.* 11. Bordon. *de ſacro Tribun. cap.* 26. *num.* 18. *& in Manuali, dictà ſect.* 45. *num.* 33. Ricciul. *de perſon. in ſtat. reprob. lib.* 1. *c.* 5. *num.* 2. *&* 3. Salſed. *ad Diaz, pract. crim. can. c.* 110. *verſ. ſed locus iſte*, Campanil. *diverſor. jur. can. rubr.* 11. *cap.* 26. *n.* 85. Alexand. Roman. *pragmat. num.* 94. ubi loquitur de illis, qui delectantur audire Blaſphemias, & ad hoc capiunt juvenes per aures, vel per capillos, &c. & quaſi jocando cogunt eos proferre Bla-
46 ſphemías. At Deus non irridetur: Profanis enim jocis in Deum, & Sanctos ejus abuti, nequit eſſe abſquè apertâ fidei pernicie; & qui hæc effutiunt, parùm Catholicè audiri merentur; & quod Tullius in Antonium intorſit (Ità eras Lupercus, ut te eſſe conſulem meminiſſe deberes) ad hujuſmodi jocos Blaſphemos facilè aptatur dicendo, itá facetum agere poteras, ut te eſſe Chriſtianum meminiſſe deberes. Si quidem
47 Eraſmi Rhoterodami jocos impios fuiſſe primam radicem cladis fidei Catholicæ in Angliâ, ſcribit Edmund. Campian. *initio libelli, de Divortio Henrici VIII.* qui ad calcem Hiſtoriæ Harpfeldii habetur. Zuinglius in articuli vigeſimi explantatione apertè prodit, ſe Eraſmi jocis contrà Sanctorum invocationem, ad eam abrogandam adductum eſſe, nequè ab eâ perſuaſione dimoveri potuiſſe aliis ejuſdem Eraſmi ſcriptionibus in Sanctorum quorumdam exor-
48 nationem: Ad idem argumentum facit, quod enarrat Sander. *lib.* 1. *de Schiſmate Anglicano, pag. mihi* 24. agens de Franciſco Brianò cognomento Inferni Vicario, ex familiâ Bolenorum, qui Henrici VIII. inceſtum cum Matre, & binis ejus filiabus blaſphemo joco pronunciavit licitum, non minùs, ac comeſtionem pulli poſt gallinam: undè factus Henrico animus ad Annam Bolenam, cujus Matrem, & Sororem habuerat concubinas, ſibi copulandam ſpecie Conjugii, ſuperſtite Catharinâ Auſtriacâ legitimâ Coniuge: que origo fuit profigandæ in Angliâ religionis, & in eluvionem malorum inducendi Regem, ac Regnum.

49 Ad eamdem Seriem Blaſpemię reducitur, ſi amanuenſis ex joco ſcriberet in quibuſdam Schedulis aliquas Blaſphemias hęreticales ad calamum experiendum; tunc enim eſſet de hæreſi ſuſpectus, & puniendus, ut firmat Eminentiſſimus Albit. *de inconſtant. in fid. cap.* 31. *n.* 157.

50 Non ità rigoroſè ſentiendum eſt de blaſphemante in ludo; nam prò primâ Blaſphemiâ in aliquo poteſt excuſari is, qui ludit, quia neſciebat conſequentiam ludi ad Blaſphemiam; prò ſecundâ autem, ſeù ulteriori Blaſphemiâ nullatenùs debet excuſari, quia exponit ſe periculo blaſphemandi, & proindè eſt in culpâ, ut benè advertit Raynald. ſuprà laudatus, *num.* 38. cum Carolo Tapiâ *de jure regni, lib.* 5. *tit.* 18. *num.* 6. *in fine*: liquidem nullatenùs debet excuſari, qui ſcit, quod aliquem actum faciendo incidit in iram; & ex irâ in Blaſphemiam, quia debebat abſtinere à dicto actu ex rationibus ſupradictis.

51 Ex his colligitur, quod ira, quæ provenit ex ludo, nunquam poteſt dici juſta. Undè de Luſoribus Ovid. 3. *art.* cecenit.

Ira ſubit, deforme malum, lucrique cupido,
Jurgiaquè, & rixæ, ſollicituſque dolor
Crimina dicuntur, reſonat clamoribus AEther;
Invocat iratos & ſibi quiſque Deos.

Adeòque non excuſat, ut firmant Ricc. *variar. reſolut.* 275. *n.* 67. *par.* 1. Petr. *ad Grammat. dec.* 11. *num.* 9. Gratian. *diſcept. forenſ.* 93. *num.* 26. *& ſeqq.* Sola *ad Decreta Sabaudiæ, tit.* 2. *gloſ.* 3. *nu.* 16. *& ſeq.* Cabal. *criminal. reſol* 296. *n.* 34.

Infer-

52 Infertur etiam, quod cum ludus ſit cauſa ut plurimũ Blaſphemiarum, ſicuti probatur per *text. in l. fin.* §. 1. *C. de Epiſcopi audient. & l.* 3. *C. de aleator. l. alearum fin. C. de religioſis domibus*, apud Lazar. *de Blaſphemia in præfat. num.* 34. ideò eſt proximum inditium ad torturam contra Blaſphemantes: Maſcard. *de probat. concluſ.* 194. *num.* 12. ubi ait, lutorem ſemper præſumi blaſphemare, Turrecremat. *in cap. Epiſcopos*, *diſt.* 37. *num.* 2. Sayr. *lib.* 11. *cap.* 12. *num.* 4. Decian. *lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 23. Bordon. *in manual. ſect.* 45. *n.* 194. Chriſtoph. Cruſius *de indiciis delictorum, par.* 2. *c.* 3. *n.* 25.

53 Si igitur non excuſatur, qui blaſphemat in ludo, quoties anteà expertus ſit, ludum ſibi eſſe incentivum ad blaſphemandum; nam debebat hujuſmodi malam ludendi propenſionem, tanquàm blaſphemandi occaſionem, corrigere, non autem ei adhærere, quid eſt dicendum de eo, qui ſtatim poſt prolatam blaſphemiam ſe corrigit? Reſpondetur, quod ille, qui blaſphemavit, & ſtatim à Deo veniam petiit; vel pectus ſuum percuſſit; aut aliquem actum pœnitentiæ emiſit, non per hoc eximitur ab hæreſis ſuſpicione: iſta enim fieri poſſunt à Blaſphemo ad tollendum ſcandalum, & ad retrahendos audientes à denuntiatione. At è contrà ſtat factum non æquivocum hujuſmodi ſuſpicionis inductivum, quale eſt prolatio Blaſphemiæ: Ita Eminentiſs. Concivis meus Card.

54 Albit. *de inconſtant. in fide cap.* 3. *n.* 159. contrarium tamen videtur ſentire Lup. *in edict. S. Inquiſit. par.* 4. *lib.* 23. *diſt.* 3. *difficult.* 4. *art.* 2. juxtà cujus ſententiam cum talis blaſphemus non ſit denuntiandus, conſequenter nullam quoquè incurrit hæreſis ſuſpicionem; & quod pœnitentiæ, ſeù correctionis actus ſtatim poſt blaſphemiã elicitus minuat pœnam, & malum animum excludat, traduntRicciull. *de perſon. in ſtat. reprob. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 13. & 14. cum aliis cumulatis per de Angel. *de delictis*, *par.* 1. *cap.* 24. *num.* 33. ſed nos lectorem remittimus ad ea, quæ inferiùs adducuntur.

55 Cum itaquè in prædictis caſibus Blaſphemi non evitent hæreſis ſuſpicionem, quid dicendum de illis, qui permanent in perversâ blaſphemandi voluntate uſquè ad ultimum mortalis vitæ incluſivè? Reſpondetur, hos appellari Blaſphemos in Spiritum Sanctum, quorum finalis inpœnitentia nuncupatur à Reali Propheta *in pſalm.* 48. *Iniquitas calcanei*: de ipſis latè Gammach. *in primam* 2. *D. Tho. quæſt.* 14. *de Blaſphemiâ*, Bordon. *in manual. ſect.* 35. *num.* 173. Graff. *deciſ. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 20.

56 Ut autem meliùs explicetur hęc conſumata iniquitas, debemus notare quod Blaſphemia in Spiritum Sanctum non eſt aliqua verbalis Blaſphemia, ſicut cęterę aliæ, ſed eſt ipſamet finalis inpœnitentiâ, quã homo obſtinatus vult in mortali peccato mori, nihil curãndo de ſuâ æternâ animæ ſalute: Ità Sancti Patres apud Magiſtrum ſententiarum *in* 2. *diſt.* 43. ubi Scotus, ex quo tria requiruntur ad hoc peccatum incurrendum, & quod ſit ex certâ malitiâ; & quod ſit contrà primum primæ tabulæ præceptum; & quod ſit actus oppoſitus virtuti ſpei inclinantis ad cæleſtem gloriam, cui opponitur deſperatio.

57 Hujuſmodi perverſæ voluntati videtur quodammodò opponi inadvertẽtia, quâ quis blaſphemat, cujus actus dicitur imperfectus, & abſque plenâ deliberatione, quatenus non plenè advertens verborum ſignificationẽ, blaſphemat; idcircò ſic Blaſphemantem venialiter tantùm peccare, & non eſſe denuntiandum, quamvis Blaſphemia eſſet hęreticalis, judicat Joann. Aloza *in Alphabeto morali*, *verbo Blaſphemia*, *n.* 4. etiamſi id procederet ex pravâ conſuetudine: Idem Aloza referens Dianam *par.* 5. *tract.* 6. *reſol.* 33.

58 De hujuſmodi inadvertentiâ loquens Papinianus, ait, veniam facilitatis continere, & ob id nullam pœnam ſubire, ut refert Martinianus *in l. ad S. C. Turpilianum* apud Sanctor. de Melphi *commentar. in Statuta*, *ff. minorum*, *cap.* 1. *Stat.* 1. §. 9. Hoc verò modo explicatam concluſionem tenent inter alios Pitigian. *in* 3. *par. ſentent. tom.* 2. *diſt.* 39. *quæſt. unic. art.* 7. Sanchez *in ſum. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 28. & Joan. Sancius *in ſelectis diſput.* 20. *numer.* 5. & de facto

59 propter hujuſmodi adverte ntiæ defectum minimè punitur blaſphemans in S. Officio: Quamobrem non videtur approbandus Curiæ laicalis inflexibilis

rigor

rigor adverſus ità blaſphemantem, ut videre eſt apud Papon. *de arreſt. libr. 1. tit. 2.* & ſignanter *nu.4.* ubi dicit, quod ultima ſupplicio damnatus eſt, qui Crucifixum fregerat in alienatione mentis ob iram.

60 Advertendùm tamen eſt cum Lup. *in edictum S. Offic. par.4. diſt.1. art. 2. difficult. 3. verſ. reſpondeo*, quod licet Blaſphemas ratione inadvertentiæ non peccet; peccat tamen ratione ſcandali, quouſque non conſtet apud Doctos de totali inadvertentiâ: Apud rudes enim fortaſſe nullo tempore excuſatur, ſi non erudiantur; quod ferè nunquam evenit ut manifeſtum eſt.

61 Ego magis excuſat ignorantia blaſphemum, juxtà ea, quæ dicta ſunt ſuprà *in Prælim.14.* Et ratio eſt, quia ad contumeliam, quæ eſt Blaſphemia, ſeù injuria in faciem, & contemptum alicujus devomita, requiritur ſcientia, juxtà *l. 5. ff. ad legem Aquiljam*; non enim contemnit, qui ignorat, ut colligitur *ex l. ſi ignorans ff. locati* Layman. *lib. 4. cap.6. num.2.* Vaſquez. *1. 2. diſp. 127. cap.3.* Turrian. *2. 2. diſput. 58. dub. 2. §.8.* Suarez *de relig. tract.3. lib.10. cap.6. num. 11.*

62 Nec officit vulgata regula 13. juris *in 6.* quod ignorantia juris non excuſet pro foro externo, & talis ſit ea, quæ verſari poteſt circa propoſitiones Blaſphemas hæreticales, cum omnis talis propoſitio ſit contraria alicui propoſitioni lege divinâ, & humanâ definitæ: Ad hujuſmodi autem propoſitiones nequit dari ignorantia, niſi culpabilis, cum quilibet Chriſti-fidelis eas ſcire teneatur. Quò circa ait Plotus *de Blaſphemiâ ante num.* 1. ſi turpe eſt militi principis dicere, *non putabam*; ita turpiſſimum eſt militi Chriſti in hac militanti Eccleſiâ, ac Chriſtianâ Republicâ degenti, ut perveniat ad cæleſtem, & triumphantem militiam, blaſphemare dicendo, *non putabam*. Sed non obſtat, inquam, illa regula, quæ non eſt univerſaliter intelligenda, cum etiam igno-
63 rantia juris in multis poſſit excuſare in foro externo, & ad rem noſtram excuſat mulieres, ruſticos, & alios, qui probantur indocti: *l. cum de indebito, ff. de probat.* & ibi Doctores Alexander *in l. 13. qui putat, ff. de acquirend. hæredit. num. 7.* Natta *conſil. 140. num. 11.* Quod procedit etiam in materiâ fidei ex Farinacc. *de hæreſi, quæſt. 179.* Ex eo Ricciull. *de jur. perſon. lib.5. cap. 7. n.7.* Carena *tit.1. de hæreſi, num.42.*

64 Profectò ignorantia probabilis, & inculpabilis, ſeù invincibilis, ſicut excuſat ab hæreſi incurrendâ in foro conſcientiæ, ut ſecundum communem ſententiam docent Bordon. *de Sacro Tribun. cap.9. ſect.3. q. 6. num.33.* juxtà illud Geneſis *cap. 20. Domine nùm Gentem ignorantem, & juſtum interficies?* ità etiam excuſare debet in foro judiciali, ut argumentatur laudatus Bordon. *ibidem, cap.36. quæſt.23. num.47.* adeòque à Blaſphemiâ hæreticali, per ea, quæ tradit in his terminis Ricciull. *de perſon. in ſtat. reprob. lib.1. cap.19. à num. 22. uſque ad num. 26.*

65 Cæterum ſicut, ſecundùm præcitatos Doctores, non poteſt allegari ignorantia in articulis manifeſtis fidei, quos omnes ſcire tenentur, quales ſunt, qui continentur in Symbolo Apoſtolorum, qui nimirum inter Chriſti-fideles publicè ſolemnizatur; ità nec poteſt circà Blaſphemias oppoſitas illis articulis, quia culpa non levis eſt, illo ignorare, ut dicebamus nos *in Prælimin. 14.* ac proſequitur Ricciull. *loc. cit.*

66 Eo pacto, quo ſuprà ſtabilivimus excuſari blaſphemum propter inadvertentiam, & ignorantiam, videtur quoque excuſari propter minorē ætatem: ſed ſpeciale eſt in crimine blaſphemiæ, quod, minor ætas non excuſet, prout inquit D. Raynald. *dicto cap.1. §.1. ad 7. n. 24.* dummodò minor excedat annum ſextum decimum; idque habet fundamentum in Sacrâ Scripturâ *lib.4. Reg cap.2.* ubi narratur, pueros quadraginta irriſores Eliſei ab iſto maledictos fuiſſe ab urſis dilaniatos: ſic D. Gregor. *cap. 19. lib.4. Dialog.* refert, puerum annorum quinque fuiſſe à Diabalo ereptum de manibus Patris, & ad inferos delatum propter Blaſphemias.

67 Hanc Sententiam firmatam per Gregorium Tholoſ. *Syntagm. juris univerſi par.3. de action. lib. 33. cap. 12. num.11.* Franciſcum de Magiſtr. *in Silva Eccleſiaſtica, tom. 2. lib.2. c. 18. num. 23. ver. & in S. Officio*, Severin. ad Sanfelic. *deciſ.369. verſ. addo pulchrum*, & Boerium

rium *decis.* 301. *num.* 5. non admittunt alii Doctores, nisi in minore, doli capace, & vim, & sensum Blasphemię sentiente: Farinacc. *quæst.* 92. *num.* 10. Ruginell. *quæst. præcitata, cap.* 35. *nu.* 19. Ludovicus Gilban. *in arbor. judic. crimin. cap.* 5. *ram.* 3. *de exception. num.* 67. Caren. *de S. offic. tit.* 7. §. 16. *num.* 8. latè Ricciull. *de person. in stat. reprob. libr.* 1. *cap.* 19. *num.* 29. & 30.

68 Non est autem negandum, quod minor ætas in casu capacitatis doli mereatur pœnę minorationem, quia etsi doli capax sit, non est tamen perfecti judicii, ut docent Dalner *de jur. hominis, tom.* 2. *lib.* 4. *par.* 2. *memb.* 1. *num.* 78. & laudatus Carena *num.* 84. dicens, id procedere in omnibus delictis Sancti Officii respectu minorum vigintiquinque annis, exceptis hęreticis pertinacibus, & excepto illo, qui non Sacerdos celebravit: Bordon. *de Sacro Tribunali, cap.* 26. *num.* 17. Ricciull. *loco cit. num.* 32. Quid
69 autem sentiendum de eo, qui dum blasphemat, protestatur? v. g. si quis sic blasphemaret: *Puttana, che non voglio dire di Dio; della Vergine*. Respondetur non proindè excusari: Bordon. *in manuali consultor. sect.* 45. *num.* 147. & *sequentib.* Floron. *de casu præsenti, casu* 3. §. 1. *num.* 6. *vers. prætereà*, Lup. *casu* 11. contrà Graff. *in praxi libr.* 1. *cap.* 10. *num.* 72. Lazar. *de Blasph. qu.* 3. *num.* 28. Carena *par.* 2. *tit.* 7. *nu.* 43. *vers. quinto*.

70 Equidem tunc solùm protestatio prodest, quando evertit animum, & consensum à facto, ut tradit Pasqualig. *quæst.* 343. *num.* 3. & 4. Rota *in recent. par.* 5. *decis.* 218. *num.* 4. & 5. atque hoc non evenit in casu dictę Blasphemiæ: non enim illa aufert sensum proprium verborum blasphemię; adeòque nequit excusare blasphemantem: undè similis protestatio est nugatoria, & deceptoria, sicut si quis diceret, *nolo te offendere*, & statim alapam impingeret; vel alicui grave convicium inferret, cum protestatione, *salvo honore tuo*: certè illam protestationem natura actus illius non admitteret; nam per ejusmodi protestationem nemo efficere potest, ut convicium non sit convicium; aut factum reddatur infectum, ut benè inquit Andr. Reiters. *de Alienationibus*, *par.* 2. *cap.* 18. *sect.* 5. *num.* 4. Deindè protesta-
71 tio, ut suum consequatur effectum, debet factum præcedere: Sperell. *decis.* 24. *num.* 48. nam est animi declaratio circà faciendum, ex cumulatis per Ciarlin. *cap.* 202. *num.* 39. In casu autem protestatio non blasphemandi sequitur blasphemiam, nam blasphemię, ex dicto Christi, primò exeunt à corde, deindè ab ore procedunt: *Matth.* 15. *vers.* 18. consequenter Blasphemia prior est protestatione, ideò hęc nullatenus prodest; maximè cum actus exterior desumat suam formalem malitiam à voluntate, ut docent communiter Theologi cum S. Thom. 1. 2. *q.* 20. *art.* 2.

72 Nec valet dicere, quod licet illa protestatio videatur contraria facto, tamen cum sit animi declarativa, operatur, ut actus dubii consequentes intelligantur juxtà illam, per Canonem *in cap. curæ M. de constit.* undè Menoch. *de arbitrar. casu* 86. *num.* 9. & Passerin. *in cap. ut Inquisitionis, num.* 215. *de hæretic. in* 6. tenent, quod declarationi expressę potius stari debeat, quàm facto
73 contrario: At minùs rectè, quia illa animi declaratio non tollit Blasphemiam prolatam, à quâ debebat se abstinere; & cum hęc sit clara, non indiget declaratione: idcircò blasphemus negans, se habuisse malam intentionem, quamvis excusari possit in Foro Sacramentali, ubi Blasphemo dicenti, se corde non consensisse, sed ore tantùm protulisse Blasphemias, est credendum: adeòque poterit absolvi à Confessario, nec est cogendus ad denuntiandum, nisi habeat complices, ut determinat Jacobus Pignatell. *in effatis post consultationem* 143. *tom.* 8. *num.* 10. & ratio est, quia in foro Sacramentali, juxtà commune proloquium, pœnitenti creditur
74 pro se, & contrà se: Attamen in Tribunali exteriori S. Officii non excusat, quod asserat Blasphemus, se non habuisse pravam intentionem, quia præsumitur ità sentire, sicut loquitur: mens enim talis est, qualia sunt verba: *l. labeo ff. de suppellect.* Ricciull. *de jur. person. lib.* 5. *cap.* 3. *n.* 4. & juxtà Divum Augustin. relat. *in cap. Is autem* 22. *quæst.* 2. verba inventa sunt, ut per ea homines se invicem non fallant; sed ut eis quisque in alterius notitiam cogita-

tio-

tiones ſuas proferat. (Vide ſuperiùs dicta in *ſect.2. num.19.*)

75 Non autem ità exiſtimandum de blaſphemo allegante verba à ſe prolata non ſapere hæreſim, nec blaſphemiam. Hic enim excuſatur, dummodò abſit ſcandalum puſillorum. Imò ſi adeſſet hujuſmodi ſcandalum, non eſſet niſi pœnâ aliquâ extrà ordinem puniendus, propter temeritatem loquendi coram puſillis, qui neſcientes percipere bonum propoſitionis ſenſum à malo, facilè pervertuntur: Undè dixit Chriſtus de Scandalizante puſillum: *expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.*

76 Ut autem reus poſſit ſe tueri exceptione iſtâ, quod verba á ſe prolata non ſapiant Blaſphemiam, debet in actis, vel apud Judicem conſtare de verbis præciſis à reo prolatis, ut illis conſideratis poſſit Judex diſcutere, an ſapiant Blaſphemiam: Guarrin. *reor. defenſ.* 4. *cap.3.n.*7. aliàs reus careret modo ſe defendendi, & eſſet in poteſtate ribaldorum hominum calumniandi, ut argumentatur D. Raynald. *cit. num.* 54. vbi rejicit limitationem Caballi *Criminal. reſolut.*180.*num.*7. aſſerentis, non eſſe neceſſe conſtare de verbis præciſis à reo prolatis, quando Teſtis, vel reus, qui faſſus eſt ſe blaſphemaſſe, eſſent periti, & optimè ſcirent, quid ſit Blaſphemia.

77 Prædictis excuſationibus diametraliter contraria eſt ea, quâ quis prætendit pœnas evadere, eò quia poſt prolatam blaſphemiam ingenuè confeſſus ſit ſuum crimen, ſed ſacramentaliter alicui Sacerdoti, à quo abſolutus fuit: hujuſmodi excuſationē admittunt Bartol. *conſ.*167.*incip.Miniſter fratrum*, & Firman. *in Repert. verbo Blaſphemia, verſ.*7. Iſtis videtur aliqualiter favere Paſſerin. *in cap.cum contumacia,num.*13. *de hæret. in* 6. ubi ait, quod licet abſolutio in foro conſcientię directè non juvet in foro externo, indirectè tamen, & auferendo materiam, ſuper quâ fundantur pœnæ fori externi, poteſt ab eis

78 liberare: Rationem prædictæ opinionis nec ſatis probabilem, nec ſatis idoneam afferunt (ut dicit Simancha *de Catholic. Inſtit. tit.*8. *numer.* 27.) quod Blaſphemus abſolutus à Sacerdote pacem habet cum Deo, quem in primis offenderat. Eidem opinioni favere videtur, quod leges olim Saxonicæ, quæ Capitulari Caroli M. *anno* 789. continebantur, morti ſubducebant eos omnes, qui occultè capitalia Crimina cum admiſſiſſent, ea Presbytero erant confeſſi; nec alio, quàm Presbyteri teſtimonio opus erat, prout refert Thomaſſin. *de novâ, & veteri Eccleſiæ diſciplinâ, par.* 2. *lib.*1.*cap.*72. *numer.*12.

79 At his minimè obſtantibus, communis opinio eſt, quod abſolutus in foro pœnitentiali à peccato Blaſphemiæ, vel ab aliis per Sacerdotem Confeſſarium, non cenſeatur abſolutus in foro temporali: Farinac. *quæſt.*20. *num.*42. ubi allegat concordantes, Valer. *de Differ. vtriuſquè fori, verbo Abſolutio, per totum*, Souſ. *lib.*1.*cap.*19. *nu.* 23. Carena *par.*2. *tit.*7.*n.*77. Matth. *in Conſtit. Siciliæ lib.*3. *Rubr.*57. Covarr. *lib.* 2. *variar. Reſolut. cap.*10. Alexan. Roman. *pragmat* 1. *num.* 133. *tit.de Blaſphemia*, & alii innumeri apud relatos, & apud D. Raynald. ſæpè citatum *nu.*140. *& ſeq.* ubi plures caſus

80 diſtinguit: ſed præſertim Ricciul. *de perſonis reprobis, lib.*1.*cap.*24.*num.*3. ait, cōncluſionem eſſe citrà controverſiam ex Conſtit. Sanct. Mem. Gregor. XIII. ſuper Jubileo. Eamdem latè tuetur Aviles *in cap. Prætor, cap.*25.*num.*10. *& ſeq.* ubi ſex rationes affert ad rejiciendam opinionem Bartoli. Item Farinac. *qu.*5. *num.*4. ubi ampliat, procedere etiamſi abſolutio detur à Prælato habente etiam juriſdictionem in temporalibus contentioſam, vel à Sum. Pontif. & ſequitur Mart. *de Juriſd. par.* 2. *cap.* 13. *num.* 6. Aylon ad Gomez *de Delictis, cap.*1. *numer.* 40. & aſſignat rationem, quia per pœnitentiam ſatisfit Deo, & Eccleſiæ; per pœnam autem legalem ſatisfit Reipublicæ: ſic Abbas *in cap.de his, de accuſat.* dicit, quod pœnitentia, quæ in foro animæ imponitur, tendit ad diverſum finem, reconciliationis ſcilicet ad Deum, & evitationis pœnæ æternæ; Id ipſum Franciſcus de Angel. *tract. de Confeſſ.lib.*2.*quæſt.*69.

81 Profectò, ut benè perpendit laudatus Simancha, ſi prædicta Bartoli opinatio eſſet vera, ſequeretur quod Apoſtata, & Hæreticus, & Idololatra, & quicumque

cumque Deum palàm offenderet, non posset à Judice puniri, quo nihil absurdiùs dici, cogitativè potest; præsertim cum forum internum nihil commune habeat cum foro judiciario, tùm quia Confessarius habet solam jurisdictionem fori secreti; tum quia pœnitentia à Confessario imposita non tollit pœnas juris: Bordon. *de Sacro Tribunali, cap. 26. num. 17.*

82 Hoc casu tantummodò excusaretur Blasphemus, quotiescumque ejus blasphemia innotesceret per sacrilegam secreti sacramentalis violationem, ut patet ex *ijs*, quæ dicturi sumus in suâ Sede. Imò etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ, quando blasphemia esset in secreto prolata coram uno, vel altero teste, posset excusari blasphemus ab audiente, & omitti denunciatio, si sperarctur emendatio per solam fraternam correctionem, ut affirmat Vincent. Tancredi *de religione, tract. 2. lib. 1. disceptat. 4. num. 10.* Carol. Tap. *de Jure Regni, lib. 5. tit. 18. de Blasphemia, nu. 11.* ubi inquit, quod si potest probare, tenetur denunciare; aliàs secus.

83 Sed oppositum omninò est tenendum, quia hoc est speciale in crimine hæresis, ut denuntietur, nulla præmissâ correctione, nimirùm ob ejus magnum periculum, & ob hæretici difficilem emendationem. Quâ propter Alexander VII. edidit decretum, in quo districtè mandavit, vt tàm hæreticus, quàm de Hæresi vel levissimè suspectus, denuntietur Inquisitoribus: Del Ben. *de S. Offic. dubitat. 218. sect. 21. n. 7. pag. 195.* & antè Alexand. VII. id etiam expressè statuerat Julius III. *in constit. 23. §. 8.* & scribit in his terminis Moron. *resp. 95. num 44.*

84 Aliis quoquè juribus, & Pontificum Bullis firmat eamdē regulam Bajardus *ad Jul. Clar. §. Blasphemia, num. 5. & 6.* & falcem ad radicem oppositæ sententiæ posuit Alexander VII. qui expressè damnavit propositionem, quâ asserebatur, eum, qui non potest probare, non teneri ad denuntiandū, quamvis constet, ipsum esse hæreticum; & meritò, nam in Sacro Tribunali Inquisitionis servatur hoc, quod Denuntiator non tenetur probare, ut benè notat Lezana, *verbo denunciatio, & verbo accusare*. Undè communiter docent, quod in tali casu creditur uni testi, ut habetur *ex cap. omni, de testib. & cap. novit. de Judicijs*: Sed de re hac luculentiùs alibi.

85 Secretæ Blasphemiæ opponitur publica: Contrà hanc, utpotè circumstantiâ scandali affectam, ut plurimum procedunt jura Ecclesiastica. Quâ ratione autem Blasphemia publica constituitur? dicendum, quod duobus modis potest dici publica, primò publicitate juris; secundò publicitate facti: Prior publicitas tribus modis contingit, primò legitimâ probatione factâ in judicio per duos testes ad minùs; secundò per confessionem rei factam coram Judice; tertiò per ipsius sententiam legitimè prolatam.

86 Notorium autem notorietate facti, etiam tripliciter contingit, primò quandò fit coram pluribus videntibus, vel audientibus: De numero autem diversimodè statuitur ab Auctoribus. Placet in hoc opinio Farinac. *quæst. 21. num. 48.* dicentis, numerum faciens Notorium relinquendum esse arbitrio Judicis, quià in jure numerus hic non reperitur taxatus. Secundò notorium facti est, quandò delictum committitur in loco publico; tertiò notorium est, quandò fit coram Judice sedente pro Tribunali.

87 Si autem blasphemus denunciatus fuerit, & punitus de blasphemiâ, veluti simplici, quę postmodùm probetur fuisse hæreticalis, an sit ulteriùs puniendus, dubium oriri potest: In his terminis non invenio apud auctores quæsitum hoc agitari, ad quod affirmativè responderem ex Farinac. *quæst. 4. num. 4.* & Follerio *pract. Crimin. cap. 35. num. 8.*

88 Isti enim DD. appositè distinguunt, quod qualitas superveniens sententiæ, seù condemnationi est duplex: Alia, quæ diversificat delictum; & alia, quæ non diversificat delictum, sed tantùm auget pœnam. Exemplum primæ: Quis fuit condemnatus de homicidio simplici, sinè ullâ qualitate; sequutà contrà eumdem condemnatione, proponitur, quod homicidium habet qualitatem Parricidii. Exemplum secundi: Proponitur, quod homicidium fuit commissum de nocte. Certum est, quod in

primo caſu denuò reus poteſt moleſtari, & verificatâ qualitate, puniri; ſe-
89 cus in ſecundo caſu. In terminis verò noſtri quæſiti qualitas blaſphemiæ hæreticalis diverſificat delictum, nam Blaſphemia hæreticalis ſpecie ſaltem morali diſtincta eſt à Blaſphemiâ ſimplici, ad differentiam blaſphemiæ, quæ in eâdem ſpecie proferatur. Tunc enim augetur tantummodò pœna, non autem diverſificatur ſecunda blaſphemia à priori in ratione delicti; adeòque qui circà eamdem Blaſphemiam ſimplicem accuſatur poſt punitionem, quod fuerit hæreticalis, debet novum ſubire judicium.

90 Accedit, quod ex Bullâ Pii V. *incip. inter multiplices curas*, impreſsâ per Peñam *poſt Director. Inquiſitor.* ſententiæ in cauſis Hęreticorum, ſeù ſuſpectorum de hereſi non tranſeunt hodiè in rem judicatam; adeòque novis emergentibus poſſunt quandocumquè revideri, ſaltèm ad effectum, ut probatâ qualitate deductâ in novâ accuſatione, ſuppleatur in aliquo prima pęna Judicis arbitrio, ut dicit Angel. *in l. Senatus ff. de accuſat. num.* 4.

91 Ut autem in hac materia excuſationis, nulla omittatur quæſtiuncula, eam quoque hìc ſubnectimus, An ſcilicet Blaſphemus excuſari poſſit ex parvitate materiæ? & non poſſe, quia in Blaſphemiâ nequit dari parvitas materiæ, docent Cajetan. *in ſummâ, verbo Blaſphemia*, Paſſerin. *in 6. Decretal. cap. ut Inquiſitionis, num.* 198. *de Hæretic.* Suarez *de Religione, tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. Carena *par.* 2. *tit.* 7. *num.* 66. §. *hoc ſuppoſito*, Del Ben. *dubit.* 218. *ſect.* 17. *num.* 1. Jacob. Gordon. *in ſummâ, to.* 2. *lib.* 6. *quæſt.* 8. *cap.* 2. *num.* 4. Hurtad. de Mendoz *de fide, volum.* 1. *diſp.* 91. *ſect.* 11. §. 48. & alii apud Dian. *tom.* 5. *tract.* 8. *Reſolut.* 12. contra Villalobos *in ſumm. tom.* 2. *tract.* 1. *difficult.* 15. *num.* 5.

92 Siquidem omnis Blaſphemia adverſatur notabiliter virtuti religionis, & charitatis ergà Deum, & gravem infert Deo injuriam: Si enim gravis, & atrox injuria eſt illa, quæ infertur à vili perſonâ Magiſtratui, vel Senatori, in illos maledicta proferendo: §. *atrox, Inſtit. de injur. & l. Prætor.* §. *atrocem. ff. eodem*; quantò magis erit gravis illa injuria, quæ infertur Deo per Blaſphemiam, & proindè ratione materiæ nequit eſſe, niſi peccatum mortale: in minimo enim gradu Deo contumeliam irrogans, gravi eum afficit injuriâ: Joann. Aloza *in Sum. verbo Blaſphemia, n.* 5.

93 An autem dari poſſit parvitas materiæ in Blaſphemjis erga Sanctos, agitatur quæſtio inter Doctores: Communior ſententia (referente Diana ſuprà citato, & Buſembao *in Medullâ Theologiæ, lib.* 3. *tractatu* 2. *cap.* 1.) admittit dari, quandò convicium jacitur in eos, non tanquàm Sanctos, ſed referendo ad ſtatum, quem habebant antè mortem, ut declaravi *ſuprà ſect.* 1. *num.* 35. *&* 36. ac tradit Paſſerin. *cit. cap. ut Inquiſitionis, num.* 200. *de Hæretic.*

94 At verò plerìq; Doctores negant, illam parvitatem dari reſpectu eorumdem, tanquàm Sanctorum: Undè conſequenter damnabitur peccati mortalis is quoque, qui parvulos defunctos vocaret per jocum, & cum aliquali vilipenſione, *Sanctulos*: Qui enim derogat alicui Sanctorum, derogat & Deo, ac cęteris omnibus in regno Cęlorum: Thomas de Kempis *de Imitat. Chriſti, lib.* 3. *cap.* 18. ex Meditullio veræ Theologię apud Georg. Gobat. *in experientjis Theologico-Sacram. tract.* 11. *caſu* 20. *num.* 777.

95 Quoties igitur probatur blaſphemia, leve ſubterfugium eſt, allegare parvitatem materiæ: Idcircò præcipuè inſiſtunt blaſphemi, ut ipſam deſtruant probationem, repellendo Teſtes, ſicut practicatur in aljis judicjis; & quamvis aliqui putent, reo Blaſphemo competere repulſam teſtium tantùm ex capite inimicitiæ: Marant. *in ſpeculo Aureo, par.* 6. *de teſtium repulſa, num.* 18. *pag. mihi* 155. *col.* 1. Foller. *pract. Crimin. verbo concedatur repulſa, num.* 4. & ibi Baldax. de Angel. *num.* 7. Ricciull. *de perſon. inſtat. reprob. lib.* 1. *cap.* 17. *n.* 7. Merlin. Pignattell. *contr. forenſ. centur.* 1. *cap.* 98. *num.* 9. *&* 10. De Angel. *de Delict. par.* 1. *cap.* 24. *n.* 10. Borell. *de Magiſtrat. Edict. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 44. Fabius de Anna *in addit. ad Vincent. de Anna, ſingul.* 67. Rovit. *Rubrica de Blaſphemantibus, num.* 2.

96 qui tenent, quod propter gravitatem criminis Blaſphemię omnes teſtes, etiam ultronei, admittantur indiſtinctè ad teſti-

testificandum: Sicut enim in crimine lesæ Majestatis non habet locum repulsa testium; ità nec in crimine Blasphemiæ, vt discurrit Avendan. *de mandato reg. par.2.cap.5. num.29.* qui tamen *num.4.* hujusmodi repulsam denegat tantùm reo, personæ vili, secùs si reus sit persona honesta, & integræ existimationis.

97 Verùm cum D. Raynaldo *sintax. rerum Criminal.cap.1.§.1.ad 7. num. 128.* & Passerin. *in 6.Decretal.cap. ut Inquisitionis, num.232. de Hæretic.* dicendum est, probabiliorem, & magis practicatam opinionem esse in contrarium, testante Carena *de S.Offic. par.2. tit.7.§.11. num.61.*quod in Tribunali S.Inquisitionis, dùm nomina testium supprimuntur, & sic restringuntur Reo Defensiones, debent Rei ipsi ex æquitate relevari in hoc, ut habeant testium repulsam, ad text. *in l. eum qui, ff. de jur. jur.* & de facto repulsam testium etiam in causis fidei concedendam, vult Textus *in cap.in fidei favorem, de hæret.in6.*

98 Imò non solùm ipsa concedi debet in delicto Blasphemiæ, sicut in aliis delictis; sed etiam ne ad carcerem detrudantur blasphemi, gaudent jure sacri asyli, refugientes ad locum immunem: Advertendum tamen est, hoc verificari de jis, qui simplices blasphemias proferunt, ut de communi sententiâ firmant Dian.*par.4.tract.1. resolut. 51. & par.6. tract.1. resol.26. qu.8.*Ricciull.*de person. in stat.reprob.lib.1.cap.23.* Michaël Cortiad. *decis. 67. num. 23.* quia in Bullâ Gregorii non exprimitur hoc delictum.

99 Quod si loquamur de Blasphemiâ hæreticali, hæc privat Ecclesiæ immunitate, ratione adjunctæ suspicionis hæresis: Quàmvis enim Bulla Gregoriana nominet solam hæresim, sub quâ in rigore non venit ejus suspicio, & multò minùs Blasphemia ipsa hæreticalis: attamen, quia Blasphemia hæreticalis pro foro externo inseparabiliter habet præsumptivè adjunctam hæresim, ideò non gaudet hoc privilegio, quo si lædens humanam Majestatem privatur, à fortiori lædens divinam in honore: Est ferè omnium etiam post Bullâ scribentium sententia, scilicet Barbos. *lib.2. de jure Ecclesiæ, cap.5. num. 124.* Raynald. *loco sæpè citato, num. 137.* latè Ricciull. *de person.in stat.reprob.lib.1. cap. 23. per totum,* Borell. *de magistrat. edict. libr.3. cap.2.num.41.* Ricc. *prax.var.resol. to.2. resol.9.num.2.* Gambacurt. *de immunit. lib.4.cap.9. num. 12.* Cortiad. *decis. 67. num. 23.*

100 An autem in foro externo habendus sit pro suspecto de hæresi ille, qui carceratus pro aliis delictis confitetur incidenter, se blasphemasse Deum, & Sanctos? Negativè videtur respondendum in ordine ad imponendam pœnam ordinariam, nisi fiat novus processus, & per Judicem adducatur rei confessio in novo processu ad delicti probationem, juxtá doctrinam Abb. *in cap. cum super, de confessis, & in cap. causam quæ, de testib.* quem secutus est Avendan. *de mand. exequt. par. 2. cap. 5. numer. 17. vers. etiamsi de crimine*: de hac materiâ Canonicus Raynald. *cit. num.139.*

101 Illud autem certum, quod licet prædicta procedant quòad pœnam juris infligendam prædicto Reo blasphemo incidenter confitenti, tamen aliter videtur dicendum, quò ad suspicionem hæresis ingerendam ex confessione ejusdem Blasphemi: hujusmodi namque suspicio, cum resultet ex verbis Blasphemis naturaliter, sive ex se significantibus, Blasphemum malè sentire de fide; ideò ad procedendum contra ipsum, tanquàm contrà suspectum de hæresi, illa confessio incidenter facta sufficit.

102 Sed quid dicendum de illo, qui in carceribus Curiæ laicalis profert Blasphemias Hæreticales, ut se liberet à Judice laico? Respondetur, quod iste talis debet transmitti ad carceres Sancti Officii, & si ibidem fateatur, se dictas blasphemias protulisse, non malo animo, sed ut effugeret rigorem Curiæ laicalis, poterit absque ullâ abjuratione, præmissis tribus ictibus torturæ, ob malam, & temerariam locutionem ad exêplum aliorum, remitti ad eosdem carceres seculares, cum præcepto, quod abstineat à similibus, sub pœnâ triremium: Pignatell. *tom. 8. consult. 143. num. 15.*

CAPUT II.

De Superſtitioſis.

SUMMARIUM.

1 *Recenſentur Auctores, qui tractant de ſuperſtitionibus.*
2 *Ethymologia ſuperſtitionis traditur.*
3 *Quando non ſit immorandum in indagando nominis derivationem.*
4 *Definitio ſuperſtitionis.*
5 *Tres ſuperſtitionum ſpecies.*
6 *Sex ſuperſtitioſorum claſſes, qui creaturæ indebitum cultum exhibent.*
7 *Aſſignantur ſuperſtitioſi, qui Deo cultum illegitimum tribuunt.*
8 *De ſingulis ſuperſtitioſorum vitiis inſtituitur peculiaris ſermo; & cur?*

1 DE ſuperſtitionibus, undè ſuperſtitioſi denominantur, tractant Antonius Auguſt. *par.* 3. *lib.* 38. *tit.* 4. *&* *lib.* 37. *tit.* 28. *&* *lib.* 39. *tit.* 10. Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 62. *&* 63. Suarez *tom.* 1. *de Relig. libr.* 1. *de religioſ. cap.* 1. 2. *&* 13. *ferè per tot.* Tolet. *lib.* 4. *inſtruc. cap.* 14. *& ſeqq.* Torres *lib.* 2. *Philoſophiæ moral. cap.* 4. Robert. *lib.* 1. *rerum judic. cap.* 5. *&* 11. Sanchez *lib.* 2. *ſumm. cap.* 37. *& ſequentib.* ubi de omnibus ejus ſpeciebus, Marquez *lib.* 2. *el Governador cap.* 38. *fol.* 392. Navar. *tom.* 3. *in manual. confeſſor.* Torreblanca *de Magia, & juris ſpirit.* Raphaël de la Torre *de uitiis religion. oppoſit. tom.* 2. Martin. Del Rio *diſquiſit. magic.* Ghriland. *de ſortileg.* Moura *de incant.* Piſtach. *de ſuperſtit.* Paſſerin. *in* 6. *Decretal. tit. de Hæretic.* Martin. de Arles *de ſuperſtit.* Merbeſ. *in Summ. Chriſtian. p.* 1. 2. *q.* 25. & alii.

2 Nos verò, ut celebrem hanc de ſuperſtitioſis materiam methodicè, quantum fieri poteſt, tradamus, ſuperſtitionis eſſentiam per definitionem, & ſpecierum ipſius diviſionem in primis explicabimus: Exordiẽtes autem ab ethymologiâ, obſervandum proponimus ex Servio apud laudatum Simancham *inſtit.* 63. *num.* 1. quod á ſuperſtite venit ſuperſtitio, quæ anicularum propria eſt: hę enim per ętatem multis ſuperſtites ſunt, & dum rebus inanibus addictę, nimis religioſæ videri volunt, ſuperſtitioſæ fiunt, & ità delirant.

3 Haud ignorandum ab aliis diverſimodè metiri ſuperſtitionis ethymon: ſed in ejus diſquiſitione immorandum non eſt, quia juxtà monitum Surdi *dec.* 216. *num.* 4. diſputatio circà nomen relinquitur pertinacibus; prȩcipuè quando per jura (ut in caſu prȩſenti) rem declaratam habemus, ſecundum obſervationem Bartoli *in conſilio* 169.

4 Theologi itaque, ſuperſtitionem eſſe, ajunt, vitium religioni oppoſitum, exhibens cultum divinum, cui non debet; vel eo modo, quo non debet, ex Lactant. *libr.* 4. *divinar. inſtitut. cap.* 28. Hinc obſervat Angelicus Doctor *quæſtio* 95. *art.* 1. quod ſuperſtitioſi ſunt, qui vel creaturę cultum indebitum exhibent; vel qui Deo cultum illegitimum tribuunt: De quibus omnibus poteſt intelligi illud Senecæ *epiſt.* 123. dicentis: *Quid enim intereſt, utrùm Deos neges, aut infames?*

5 Ex his duobus modis adulterandi, ut ita dicam, Dei cultum, pluresſuperſtitionum ſpecies oriuntur, diverſos fines reſpicientes. Ordinatur enim divinus cultus ad reverentiam Deo exhibendam, & contrà illum eſt idololatria: Ordinatur etiam, ut homo inſtruatur à Deo, & huic opponitur ſuperſtitio divinationum, quæ Dæmones conſulit expreſsè, vel tacitè; Demum ordinatur ad quamdam directionem humanorum actuum, ſecundùm præcepta Dei, & contra hoc eſt ſuperſtitio quarumdam obſervationum, quibus facta ſuperſtitioſorum perperàm diriguntur, ut latè diſſerit Simanch. ſupra relatus, *num.* 2. & Paſſerin. *in* 6. *decretal. cap. Accuſatus,* §. *ſanè, num.* 113. *&* 114. *de hæretic.*

6 Expreſſiùs autem loquendo, ſuperſtitioſi, qui creaturæ cultum indebitum exhibẽt, ſunt Idololatrę, Magi, Divinatores, Sortilegi, Vanę obſervãtię ſtudẽtes, & Malefici Abely *in Medul. Theolog. p.* 2. *de primo Decal. præcepto, ſect.* 1. §. 5. *verſ. ſuperſtitio autem,* Piſtacch. *de ſuperſtition. par.* 1. *cap.* 1. *num.* 2.

7 Superſtitioſi, qui Deo cultum illegitimum tribuunt, ſunt illi, qui cultum falſum exhibent, vel ſuperflvum, qui ſcilicet ad Dei gloriam non conferat; neque ad hoc, ut mens hominis in

Deum

Deum feratur; aut concupiſcentiæ inordinatę carnis refrenentur; aut etiam, qui eſt pręter Dei inſtitutionem, vel contra legitimam Eccleſię conſuetudinem: S.Thom. ſuprà citatus *art.*2.quem ſequitur Abelly *loco citato*, *verſ. altera ſpecies*, Leſſius *lib.*2.*cap.*43.*dub.*1.*num.*2. Sanchez *libr.*2. *in Decal.cap.*37. *num.* 1. Del Bene *de offic.S.Inquiſitionis*, *par.* 2. *dubit.*219.*ſect.*3. *num.*3. & Piſtach. *de*
8 *ſuperſtit.par.*1.*cap.*2. *num.*1. Cum autem non omnis ſuperſtitio pariat hęreſis ſuſpicionem, pręſertim loquendo de ſuperſtitionibus, quę in ſecundo ordine collocantur, ut inferiùs patebit; Cumque ſuperſtitiones illę, quę hęreſis ſuſpicionem inducunt, non omnes ęqualem pariant ſuſpicionem, ideò de ſingulis ſeparatim tractandum eſt: Sit igitur.

SECTIO I.

De Idololatris.

SUMMARIUM.

1 *Dæmonum poteſtas in genus humanum ſæviens per idololatriam everſa eſt Verbi Incarnati virtute.*

2 *Adhùc tamen Idololatriæ ſuperſunt veſtigia, ut aptâ ſimilitudine explicat Nyſſenus.*

3 *Idololatria appellatur etiam polytheiſmus. Quid utraque vox ſignet?*

4 *Idololatria licet à polytheiſmo differat, ordinariè tamen pro eodem uſurpantur.*

5 *Idololatriæ ſcelus omnium primum, & ultimum reddit de hæreſi ſuſpectos, & facit homines Dei immemores.*

6 *Idololatria oritur vel ex errore, vel ex affectu, vel ex fine mali evitandi.*

7 *Idololatria ex errore mentis viguit apud Gentes, quamvis ex conſideratione creaturarum, unius Dei exiſtentiam coactæ ſint fateri.*

8 *Ignorantia de Deo præcipua Idololatriæ cauſa: Undè aram ignoto Deo conſecrarunt Athenienſes.*

9 *Gentiles dubii de vero Deo, innumeros crediderunt Deos præcipuè homines excellentes. Aliquorumque iſtorum nomina hebdomadæ diebus dederunt.*

10 *Priſci Romani nullas Deorum, quos colebant, Imagines admiſſere. Imò unum cæteris præferebant. At poſtmodum reliquis Gentilibus ſuperſtitioſiores evaſerunt.*

11 *Homines, quia mortales, à multis Gentilibus excluſi ſunt à Deorum claſſe, ſubrogatis in eorum loco diverſis Mundi partibus.*

12 *Nonnulli Gentiles admittentes unum Deum, illum Mundi animam putaverunt.*

13 *Opiniones Gentilium de Diis ad tres claſſes reducuntur ſcilicet, ad fabulatricem, phyſicam, & civilem.*

14 *An Idololatria ex errore admittat ignorantiam invincibilem excuſantem? Reſpondetur cum diſtinctione.*

15 *Quo ſenſu ſit impoſſibilis ignorantia invincibilis veri Dei?*

16 *Secunda Idololatriæ ſpecies, ſcilicet ex affectu proveniens, viguit apud Gentiles, tùm ergà res animatas, tàm rationales, quàm irrationales; tùm ergà res inanimatas.*

17 *Exempla Idololatriæ ex affectu ergà rationales creatas, & origo.*

18 *In Idololatriam ex affectu incidunt, qui Dæmones colunt ad aliquid aſſequendum.*

19 *Qui poſt baptiſmum ad paganiſmum redeunt, ſunt tanquàm hæretici plectendi. Sic veluti hæretici reputantur, qui ſeriò per Idolum jurant.*

1 ORTO Juſtitiæ Sole, Chriſto ſcilicet, Redemptore noſtro, beſtiæ ſylvæ (ut optimè interpretatur S. Auguſtinus *concione* 3. *in pſalm.* 103.) in cubilibus ſuis collocatæ ſunt. hoc eſt Dæmones Idololatriæ inventores dejecti ſunt de poteſtate ſuâ in genus humanum: Quâ propter idem S. Auguſtin. 4. *de Civitate Dei*, *cap.* 30. Deo gratias agendas admonens, ait, traducti ſumus ad ſerviendum Deo vivo, & vero, eversâ tantâ ſuperſtitione per altiſſimam Chriſti humilitatem; per Apoſtolorum prædicationem; per fidem Martyrum pro veritate morientium, & cum veritate morientium.

2 Verùm adhùc Idololatriæ impietatis reliquias cuſtodit Dæmon, extorquens præcipuè à perverſis hominibus ergà ſeipſum latriæ cultum: quod pulcherrimè

rimè explicans Niſſenus *Oratione in Chriſti Nativitate*, utitur exemplo ſerpentis, cui caput contritum ſit, motitante adhùc caudâ; quomodò autem hoc fiat, ut pro noſtri Inſtituti ratione aliqualiter exp on amus:

3 Præmittendum eſt, quod eadem nequitia, vulgò vocata Idolo latria, græco vocabulo denotante latriæ cultum externi Idoli, penès Eruditos nuncupatur Polytheiſmus, ſivè Polytheja, græco paritèr vocabulo, ad ſignificandum nimirùm illorum errorem, qui pluralitatem Deorum admittunt, & colunt; Quæque vox legitur in Juſtino Martyre *Orat. ad Gent.* in Sancto Epiphanio *hæreſi* 37. & in S. Auguſt. *lib.* 8. *confeſſ. cap.* 2. ubi ſic habet: *Nobilitas inflata ſpirabat polythejam*, ut refert Macr. *in ſuo Hierolexico, verbo Polytheja*, Toſſius *in Gentileſm. confut. diſc.* 7. *vol.* 1. *pag.* 216. Theophil. Rainaud. *Theolog. natural. diſtinct.* 7. *qu.* 1. *art.* 2.

4 Et quamquã aliud revera ſit Idololatria, & aliud Polytheja, quia Idololatra poteſt eſſe, qui uni tantùm creaturæ cultum Deo debitum exhibet: non ſic Polyteiſta à pluralitate Deorum, quos adorat, denominatus: attamen uſus jàm obtinuit, ut qui Idololatræ, jidem & Polytheiſtæ vocitentur, quod & noſtro inſtituto accomodari valet.

5 Porrò Polytheiſtarum ſcelus omnium primum, & ultimum eſſe, agnovit Nazianz. *orat.* 41. quod deſumpſit à Spiritu Sancto *Sapientiæ* 14. ubi Idololatria dicitur omnis mala cauſa, & initium, & finis. Meritò proindè hoſce Polytheiſtas eſſe de hæreſi ſuſpectos, nullus diffiteri poteſt, quod antequam ſecundum noſtram methodum declaremus, pauliſpèr in hac Sectione inhærendum eſt in illâ percunctatione, quam ſuggerit Plotinus *Enneade* 5. *lib.* 1. *cap.* 1. quidnam ſcilicet in causâ ſit, ut animæ, quæ divinæ ſortis ſunt, tamen Dei obliviſcantur, ut in Polytheiſmi crimen fœdèprolabantur, negatâ Dei unitate, quæ naturę lumine ſe ingerit? ſic ratiocinantur paſſim vel ipſi Philoſophi Gentilitatis ſapientes, ſicuti inter alios obſervavit S. Juſtinus *in Paræneſi, & lib. de Monarch.*

6 Reſpondetur id ex triplici, eoquè peſſimo prodire fonte, nimirùm vel ex ex errore humanæ mentis; vel ex affectu depravatæ voluntatis; vel ex voto evitandi malum aliquod, juxtà diſtinctionem Ignatii Lupi *in edict. S. Inquiſitionis par.* 2. *lib.* 11. *diſt.* 1. *difficult.* 2. de quibus Polytheiſmi cauſis latè etiàm diſſerit Dominicus à Sanctiſſimâ Trinit. *tom.* 5. *Bibliothecæ Theolog. lib.* 4. *ſect.* 4. *art.* 6. *per totum* Theophil. Rainaud. *Theolog. natural. diſtinct.* 7. *qu.* 1. *art.* 2. *num.* 21.

7 Idololatria, quę ex errore mentis provenit, apud Gentes pręcipuè extitit: Ipſæ enim meditantes rerum à Deo conditarum naturam, quam *Scholam* nuncupabat D. Baſilius *in Hexameron*, *& librum* D. Antonius Abbas, teſte Socrate *lib.* 4. *hiſt. Eccleſ. cap.* 18. coactę ſunt fateri, Deum dari, eumque proindè colendum: Cic. *lib.* 2. *de nat. Deor.* Lactant. *divin. inſtitut. lib.* 1. *cap.* 2. Nazianz. *orat.* 2. *ad Theolog.* Theophil. Patriarcha Antiochen. *lib.* 1. *ad Antolycum*, & alii, quos congerit Cardinalis Bona *de divinâ Pſalmodiâ, cap.* 1. §. 1. Sed ipſis contigit, ut cæco illi apud Joannem *cap.* 3. qui cum à filio Dei lumen accepiſſet, rogavit nihilominùs, quis eſſet filius Dei? ſed Gentiles nec rogaverunt, ut agnoſcerent, idcircò eorum negligentia, & contumacia invenire non meruit veritatem, ut proſequitur Cardinalis Bona *d.* §. 1. *numer.* 7.

8 Ità Ethnici agnoverunt Mundum ſummâ ſapientiâ creatum, ſummoque ordine regi: & tamen ignoraverunt, quis eſſet Deus. Quare Franciſcus Sylvius *in* 2. 2. *D. Thomæ q.* 94. *art.* 4. ignorantiam ponit inter Idololatriæ cauſas: Ob id Athenienſes Aram conſecrarunt *Ignoto Deo*, ut innuit Divus Paulus *Actor.* 17. *verſ.* 23. eiſdem Athenienſibus dicens: *quod ergò ignorantes colitis, &c.* Idquè notavit S. Joannes Chryſoſtomus *in epiſt. ad Tit. homil.* 3. Cardinalis Bona *ubi ſupra*, Raphael de la Torre *de religione, & vitiis ipſi oppoſitis, tom.* 2. *quæſt.* 94. *diſput.* 2. *col.* 2. *circa medium*, & Voſſius *de orig. & progreſſu Idololatriæ*, ubi latè non minus, quàm eruditè oſtendit, Idololatriam ex errore ſuam traxiſſe originem.

9 Dubii itaquè Gentiles, & neſcientes, quinam eſſet verus Deus, innumeros ferè

ferè putaverunt Deos, maximè quosdam homines in re aliquâ præcellentes, quos in eorum Imaginibus colebant, ut Jovem, Junonem, &c. Immò nè unquàm recordatione excederet hujusmodi impietas, lux ipsa à Gentilibus nomine tenebrarum donata est, signatis singulis diebus hebdomadę nomine unius falsi Numinis, prout ponderat S. Eucherius *tom.* 10. *de Paschate*.

10 Tollerabilior descripto fuit ab initio error Romanorum, qui, licet multos admiserint Deos: nullas tamen eorum Imagines recolebant, proùt testatur Plutarchus in *Numa*. Imò unum Deum, qui alijs præesset, & à quo cuncta moderarentur, agnoscebant, & colebant, ut cecinit antiquus vates:

Qui Terram inertem, qui Mare temperat
Ventosum, & Urbes, Regnaquè Tristia,
Divosquè, Mortalesquè Turmas,
Imperio regit unus æquo.

Et observat. Henr. Steph. *in juris civilis fontibus, & Rivis, pag. mihi* 4. *post medium*. Subindè tamen Romani in impietatis profundum devenerunt, adeòut de Româ gentili scripserit S. Leo Papa *Serm.* 1. *de SS. Apostolis Petro, & Paulo*: *Magnam sibi videbatur assumpsisse Religionem, quià nullam respuebat falsitatem*. Colebat enim 2800. Deos, teste Anton. Guevarr. *Epist. aur.* 4. (Vide Bozium *de signis Ecclesiæ, to.* 1. *lib.* 12 *signo* 56. *cap.* 15. *per totum*)

11 Alji nollentes credere, homines, quia mortales, esse Deos, illa Deorum nomina accomodarunt diversis Mundi partibus, Cælum appellantes Jovem; Aërem, Junonem; Mare, Neptunum Cæterùm providè Deus prætèr Astrorum defectus Mortalibus patefactos, quædam ab Astris incommoda ad nos derivari voluisse ad falsam illam de eorum divinitate persuasionem avertendam, notavit Chrysostomus *hom.* 10. *ad Populum*. Ut verò se eorumdem astrorum effectorem, ac Deum probaret, constantem illorum motum immutasse, advertit Dionys. Magnus *epist.* 7.

12 Alji propiùs ad veritatem accedentes, unum Deum putaverunt, ipsumque totius Mundi animam: Ità Platonici,

13 Stoici, Pytagorici: Has omnes de Djis opiniones Varro ad tres reduxit, scilicèt Fabulatricem, Physicam, & Civilem, quam distinctionem innuit eruditissimus Abbas à Furre *in dissert. de Beleno*, *pag.* 278.

14 An verò in Idololatrià ex errore mentis proveniente intervenire possit ignorantia invincibilis, quæ errantem excuset, quærunt Theologi, & examinat Clemens Tossius *in Gentilesm. confut. vol.* 1. *disc.* 7. *fol.* 217. & 218. In re hac indistinctè non est procedendum, nam hujusmodi ignorantia non habet locum respectu eorum, qui cognitione unius Dei potiuntur, ac falsos putant esse alios Deos, quibus Divinus cultus tribuitur: In eis enim nequit dari ignorantia invincibilis, nec consequenter per illam excusari. Sic D. Paulus *ad Rom.* 1. dicit, fuisse inexcusabiles Philosophos, qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt; nam existimatio vnius veri Dei erat sufficiens ad illam ignorantiam, ac deceptionem expellendam, si voluissent, vt debebant, advertere: Sed si quis omninò ignoraret verum Deum, & ejus unitatem, pro ratione talis ignorantiæ excusari posset, vel partialiter, si esset ignorantia culpabilis, quæ aliquo modo culpam minuit; vel totaliter, si contingeret, illam esse invincibilem, cum hæc tollat voluntarium, adeòquè rationem peccati.

15 Cæterum, hanc ignorantiam invincibilem esse impossibilem, manifestum est: licet enim juxtà D. Thomæ doctrinam 2. 2. *quæst.* 10. possint aliqui ob ignorantiam invincibilem excusari ab infidelitate, quæ est privatio fidei supernaturalis ergà Deum, gratiæ auctorem, undè denominantur Infideles negativè; ab illâ tamen infidelitate, quæ est privatio cognitionis Dei, ut est auctor naturæ, nullus, quantumvis rudis, dummodò sit præditus usu rationis, excusari potest. Hinc *Sapientiæ cap.* 13. reprehenduntur Idololatræ, quod ob id in tale crimen incurrerint, quia caruerunt culpabiliter cognitione unius Dei; dicitur enim, à Magnitudine speciei, & Creaturæ poterat Creator horum cognoscibiliter videri.

16 Accedimus ad secundam Idololatriæ radicem, quæ scilicet fundata est in affectu voluntatis; adeòut non defuerint,

rint, qui res inſenſatas, à quibus aliquod beneficium percipiebant, ſupremo cultu venerarentur: ſic apud Clementem Alex. *lib.5. recognition. circà medium*, referuntur Ægyptiorum Dij, Cloaca, & Crepitus ventris, & alia (inquit) quæ pudet nominare. Quare Sybilla apud Theophil. Patriarch. Antiochen. *lib.2. ad Antolyc.* cecinit.

Non pudet in divos feles, & bruta referre?

& Sedulius *carm.paſch.lib.1.*

Nonnulli venerantur olus, molleſque per hortos
Numina ſicca rigant ——

17 Univerſè tamen hujuſmodi Idololatria ex affectu orta viguit apud Gentiles ergà res animatas, etiam irrationales: Undè præter Sybillam, de quâ *ſuprà*, Arnobius *lib.1. num.* 15. dicit: *Templa Felibus, Scarabais, & buculis, ſublimibus ſunt elata faſtigjis*: Meritò proindè D.Tho.2. 2. *qu.4. art.4. in corpore*, vocat affectum inordinatum, præcipuam Idololatriæ cauſam, nam homines alicujus rei, vel nimis amantes, vel nimiùm eam venerantes, eidem honorum Diuinum impendunt.

Hoc ſanè videtur traditum *ſapientiæ* 14. ubi dicitur, hæc fuiſſe humanæ vitæ deceptio, quoniam aut affectui, aut Regibus deſervientes homines incommunicabile nomen lapidibus, & lignis impoſuerunt; & proſequitur *ibidem* Sapiens referre talis Idololatriæ originem, fuiſſe nimirum ex amore cujuſdam Principis ergá Filium demortuum, cujus Imaginem depingi juſſit, ut eum, veluti præſentem haberet, ac illius recordatione triſtitiam levaret, & poſteà adeò crevit in amore, vt per Tyrannidem à Domeſticis, & Vaſſallis juſſerit adorari, quem locum citant etiam Franciſcus Syluius in S. Tho. 2. 2. *quæſt.94. art.4.* Leſſius, *de Juſtit. lib.2. cap.43. dub. 3. num.12. & dub.4. num.17.* Suarez *to.1. de relig. lib.2. de ſuperſtit. cap.1. num.2. & 3.* Fagundez *in præcept. Decal. præcept.1. lib.1. cap.40. num.6.* Merbeſ. *in ſumm. Chriſtian. part.1. 2. qu.26.*

Ad hoc facit, quod Cyprianus *lib. de vanitate Idolorum* docet, *Deos*, inquit, *non eſſe, quos vulgus colit; hinc notum eſt, Reges olim fuerunt, qui ob Regalem memoriam coli apud ſuos poſtmodum etiam in morte cæperunt, undè illis inſtituta Templa; indè ad Defunctorum vultus per imagines detinendos expreſsa ſimulacra, quibus & immolabant hoſtias, & dies feſtos, dando honores, celebrabant; indè poſteris facta ſunt ſacra, quæ primis fuerant aſſumpta ſolatia.*

Ad hujuſmodi Idololatriam refertur illa, in quam ſunt prolapſi Cicero, & Alexander Imperator: Nam, ut habetur ex ejus libro *de Conſolat.* Cicero, præ nimio affectu ſuæ demortuæ filiæ, imaginem conſecrare ſtatuit. Alexander verò Imperator, teſte Lampridio, Matutinis horis in Larario ſuo, in quo & Diuos Principes, & optimos electos, & Apollonium, & Chriſtum, & Orpheum, & hujuſmodi Deos habebat, ad quorum effigiem rem divinam faciebat.

18 In hanc Idololatriam ex deprauato affectu incidunt hodiè ji, qui Dæmones idololatrant, ut ab eis aliquid conſequantur. Ab his miſeris quot infanda ſcelera petat Diabolus, enumerat Martinus del Rio *diſquiſit. Magicar. lib. 2. quæſt.4. §. his pactis*, & inter alia pollicentur Diabolo ſacrificia: Undè juſjurandũ eidem pręſtant ſuper circulo in Terram ſculpto, quia nimirùm circulus expers principii, & finis, ſymbolum eſt divinitatis, & Terra ſcabellum Dei: ſic certè vult ab ipſis credi, ſe eſſe Dominum Cæli, & Terræ. Hoc pacto venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne ſalvi fiant: *Luc.8. verſ.* 12. hoc eſt, tollit veram fidem, ejuſque confeſſionem, quia divinos ambit honores. Videndus D. Auguſt. *lib.10. de Civitate Dei, cap.20. & contra Fauſtum, lib.20. cap.22.* Sed de hoc modo idololatrandi inferiùs agendum, ubi ex profeſſo tractatur de Dęmoniacâ ſuperſtitione.

19 Cùm autem manifeſtum ſit, eos, qui poſt baptiſmum ad Paganiſmum tranſeunt, & ob infidelitatem ex errore idololatrant, eſſe tanquàm Hæreticos plectendos: Paſſerin. *in 6. Decret. cap. contrà Chriſtianos, num.5. de Hæretic.* Piſtach. *de ſuperſtit. part.1. cap.7. num.5.* & Cardinalis de Lug. *de fide, diſp.18. ſect.4.* ità ut etiã, qui per Idolum ſeriò jurant, habeantur non ſecus ac hæretici excommunicati in Bullâ Cœnæ, ut advertit quoque Lupus *vbi ſuprà art.5. diff. unica* Covaruv. *in cap. quamvis pactum*

§. 1.

§.1. *part.*1. *num.*25. *de pact. in* 6. Nunc restat differendum de tertiâ Idololatriæ radice ad evitandum malum, quæ committitur per actionem externam Idololatricam, licet interiùs non credatur id, quod talis actio præsefert: De hac ergo Idololatriâ examinandum est, quid sit? An liceat? Et an hæresis suspicionem inducat?

SUBSECTIO I.

Quid sit Idololatria externa?

SUMMARIUM.

1 *Ab Idololatriâ ex primâ & secundâ radice est inseparabilis cultus Idololatricus. Quid dicendum de Idololatriâ externâ?*

2 *In quibus actibus consistat Idololatria? Opinio Vossii rejiciur.*

3 *Definitio Idololatriæ externæ explicata.*

4 *Quælibet Idololatria fit per adorationem soli Deo debitam.*

5 *Ad Idololatriam externam requiritur actio positiva.*

6 *Hæretici Sacris Imaginibus infensi opinantur, Idololatriam contingere posse in cultu erga Deum.*

7 *Idololatria externa potest consistere in solo actu externo absque errore in mente, quod exemplis declaratur.*

8 *Actus externus, etiamsi reverentialis, si non sit* Religiosus, *non est idololatricus, sed intrà limites cultus civilis: imò non omnis actus religiosus ad cultum idololatriæ sufficit; quid ergò requiratur?*

9 *Alii sunt actus externi, qui tàm in vocibus, quàm in rebus ad divinum cultum sunt destinati; alii verò ex hominum tantùm instituto, &* nu. 10.

11 *Thurificatio quando sit cultus idololatricus? De thurificatione in Missâ; Deque illius usu in aljis occasionibus.* & num. 12.

13 *Non solùm thurificatio, sed alia actio potest esse idololatrica. Exemplum B. Cyrillæ, quæ carbones non excussit è manibus. Quid dicendum de genuflexione Naaman Syri ad idola?*

14 *Actus indifferentes ad exhibendum honorem Deo, & Creaturis, uti sunt genuflexiones, prostrationes, &c. tunc idololatrici sunt, quando intervenit falsi cultus circumstantia.*

Et quando talis circumstantia concurrat? & nu. 16. & 17.

15 *Idolotyti comestio cur apud priscos Christi fideles putabatur peccatũ contrà religionem? & cur hodiè non sit illicita?*

17 *Laudatur S. Valeria, quæ elegit potiùs mori, quàm de Idolothytis comedere.*

18 *Causa finalis Idololatriæ externæ, est ad bonum utile consequendum, & malum vitandum.*

19 *Qui facit se adorare, ut Deum, est idololatra: Sic eumdem reatum incurrit, qui alterum ad idololatrandum consulit. Pariterque qui idololatriæ cooperatur.*

1 QUANDÒ quidem Idololatria ex primâ, vel secundâ radice promanans, supponat in Idololatrâ opinionem divinitatis, seù alicujus divinæ excellentiæ in creaturâ, vel Idolo, quod adoratur; ideò in eâ non potest non semper committi cultus Idololatriacus: hoc autem non procedit de Idololatriâ externâ, de quâ modò sermo instituitur: Etenim judicium illius pendet ab eâ quæstione, quomodò discriminentur honores, & divini cultus ab his, qui non sunt divini, & Deo debiti, vt sciamus per eorum exhibitionem quis illam dicatur, vel non dicatur committere, sed ab eâ excusari.

2 Eruditissimus Vossius *de origine, & progressu Idololatriæ, lib.* 1. *cap.* 4. exponens in quibus actibus constat Idololatria, inquit: *Totidem sunt actus, in quibus consistit Idololatria, quot sunt actus religiosi, nam cum* Religio *sit actus hominis ergà Deum; Idololatria sit quoties actus, uni Deo debitus, homini defertur: quot actibus verus colitur Deus, totidem etiam committitur Idololatria*: Successivè docens, quisnàm sit actus externus religiosus, subjungit: *Actus externus religiosus solùm est adoratio tùm major illa, quâ festa instituuntur, Templa eriguntur, Sacrificia fiunt; Tùm minor etiam, quâ corpus totum prosternimus, vel partem ejus, quia caput, vel genua*

inclinamus, vel manus ad os admovemus: dummodò hæc fiant divini cultus ergò, veluti boni etiam ſpiritualis datori; mali ſpiritualis depulſori: Ità Voſſius.

Cęterùm Voſſius adæquatè ad rem noſtram loqui non videtur: Plures enim actus, qui videntur religioſi, non ſunt tales, ſed pertinent ad cæremoniã ſacramentalem, vel cultum Civilem, ut mox patebit: Itaque, ut ſolos, & omnes ſuperſtitioſos ad hanc Idololatriæ ſpeciem ſpectantes, comprehendamus, cenſemus, eam ſic poſſe definiri: *Idololatria externa eſt illa, quâ ſupremus cultus*
3 *Deo debitus, creaturæ exhibetur per actum externum Religioſum determinatum, vel ex ratione ſuâ; vel ex hominum inſtituto, cum Circumſtantiâ falſi cultus, vel ad bonum aliquod conſequendum; vel ad malum evitandum.*

4 Dicitur primò, quod Idololatria externa eſt *illa, quâ ſupremus cultus...* quia quælibet Idololatria cum omni proprietate, & rigore ſermonis intelligi debet de adoratione, & ſervitute ſoli Deo debitâ (ut docet D. Auguſt. *lib. 1. qq. in Geneſ. quæſt. 61. & lib. de Trinitate, cap. 6.* & colligitur clarè *ex cap. 13. Sapientiæ*) quæ trasferatur ad creaturæ cultum: ſicut ergò Idololatria interna exercetur, vel per actum internum intellectus, quo res aliqua creata propoſita ad adorandum, habetur pro Deo; vel per actum internum voluntatis, quo Idololatra vult, & intendit in creaturâ recognoſcere divinam Excellentiã: Ità Idololatria externa tendit in Idolum per actum externum, quo in eo, recognoſcit ſupremam divinæ Majeſtatis Excellentiam, quam non habet, ut benè inquit Sebaſtianus Salell. *tom. 1. de Tribunali Inq. lib. 1. cap. 14. regula 11,2. num. 27.*

5 Dicitur ſecundò, *Creaturæ exhibetur*, nam fuit error, in quem cæſpitarunt hæretici, præcipuè Calvinus *lib. 1. Inſtit. c. 11. n. 8. & 9.* quem ſecutus eſt Lutherus, ut refert Valentia *2.2. diſp. 6. quæſt. 11. pun. 1.* aſſerentes, Idololatriam non ſolùm verſari in exhibendo cultum divinum Creaturis; verùm etiam in exhibendo cultum vero Deo, abſquè Dei verbo, ſivè quem cultum ipſe non injunxit. Atque hinc deducunt, cultum, quem Catholici in Imaginibus Deo, & Sanctis exhibent eſſe Idololatriacũ, eò quod Deus illum non mandavit taliter exhiberi: Verùm Heterodoxorum ſententia falſa, & hæretica, atque manifeſta calumnia eſt, ut poſt Valentiam citatum, longè oſtendit Leſs. *lib. 2. de Juſtitia, c. 43. dub. 4.* Raphael de la Torre *loco cit. diſp. 3. & 4.* Fermoſin. *tract. crim. 2. in cap. cum Chriſtus, qu. 1. num. 18. de hæretic.*

6 Dicitur tertiò, *per actum*, quia Idololatria externa, ut inductiva ſit ſuſpicionis hæreſis, & proùt de eâ hic loquimur, debet manifeſtari per actionem poſitivã: Si quis enim etiam cum ſcandalo privativè delinqueret, v.g. in Eccleſiâ non adorando Sacroſanctam Euchariſtiam expoſitam, poſſet quidem, attentis circumſtantiis, incurrere hæreſis ſuſpicionem, nullo tamen modo ut Idololatra, ſicut de ſe patet.

7 Dicitur quartò, *per Actum externum*, ad diſtinctionem Idololatriæ vel ex errore, vel ex affectu natæ in actu intellectus, & voluntatis: hæc ergo tertia Idololatriæ ſpecies poteſt conſiſtere in actu tantùm externo, quando ſcilicet ille, qui eam exercet, intùs habet fidem veri Dei, & idololatrando nullo pacto intendit creaturam adorare: Tales fuere Plato, & M. Varro, referente S. Auguſt. *per multa capita, & libros de Civit. Dei*, maximè *lib. 4. 6. 7. & 10.* Talis Cicero ex Lactantio *lib. 2. de orig. erroris, cap. 3.* vbi eum ità reprehendit. *Video te Terrena, & manufacta venerari; Vana eſſe intelligis, & tamen eadem facis, quæ faciunt ipſi, quos tu ſtultiſſimos conteris*: Senecam quoque vnum ſolum verum Deum agnoſcentem ità S. Auguſt. introducit loquentem *lib. 6. de Civit. Dei, cap. 10. de cultu Deorum*: *Sic adorabimus, ut & meminerimus, hujuſmodi cultum magis ad morem, quàm ad rem pertinere*: & iterum: *quæ omnia ſapiens ſervabit, tanquàm legibus juſſa, non tanquàm Diis grata.*

8 Dicitur quintò, *per actum externum Religioſum*, per quam particulam taxatur qualis eſſe debeat actus externus, quo Idololatria exercetur: Non enim quilibet actus externus, etiam reverentialis, ſufficit, quia dum non eſt actus religioſus, non excedit limites actus civi-

civilis cultus : Imò nec omnes actus religiosus sufficit ; undè excluditur cœremonia Sacramentalis , & ritus Ecclesiasticus : Hæc tamen omnia limitanda juxtà modum inferiùs explicandum : Debet ergò esse actus,qui destinatus sit ad colendum Deum,uti supremum Dominum,eoque abutatur Idololatra ergà creaturam , & ità communiter explicant Dogmatistæ tractantes de hac materiâ .

9 Dicitur sextò, *determinatum, vel ex ratione suâ* , quia dantur actus externi, qui ex naturâ rei , sivè primò , & per se destinati sunt cultui divino , quorum proindè usus adaptari non potest , nisi pro illo tantùm , quales sunt in vocibus Orationes illæ : *Fac mecum Deus misericordiam ; da mihi tuam gratiam , æternamque beatitudinem* ; & in rebus sacrificium , asserente Augustino *lib.* 10. *de Civitate Dei,cap.* 10. Sacrificium nullus est hominum, qui audeat dicere, debere nisi soli Domino . Ità Raph. de la Torre *cit.disp.*4.*art.*2.Hujusmodi tamen, sicut & Orationes illas , vel consimiles usurpat Idololatra ad colendas res creatas cultu idololatrico , de quo loquimur ; quod exemplificari potest in Alexandro Magno , quem , qui tunc vivebant , terdecies decreverunt , nominare Deum , ut refert Cyrillus *6. in Julian.ad to.*4.quemque tamen impossibile est , Deum credidisse, quia sæpè saucius , sæpè æger , & demum vitâ functus , se hominem probavit , ut discurrit Gazæus *ad medium Theophrasti* .

10 Dicitur septimò,*vel ex hominum instituto* , quia dantur actus externi , qui vel ex omnium , vel nonnullorum instituto determinantur,ut sint idololatrici ,
11 & è contrà : exemplum sit thurificatio : Hæc quidem respectu Idoli determinata est ad significandum actum falsæ religionis , ut , præter alios, advertit Cardinalis de Lugo *de Fide,disp.* 14. *sect.*5.§.1.*n.*95.

Nihilominus ex Ecclesiæ determinatione adhibetur thurificatio , tamquam ritus Ecclesiasticus , & cæremonia Sacramentalis : Tamquàm ritus Ecclesiasticus , in Missâ solemni , ex Apostolorum consuetudine ; Tunc enim non adhibetur , ut Sacrificium , quidquid asserat Canus *lib.* 12. *de locis Theologicis , cap.* 13. cum unicum tantùm sit Ecclesiæ Sacrificium: sed tanquàm ipsius Sacrificij cœremonia : Scortia *de Missa,lib.*3.*cap.* 13. Tamquàm Cæremonia Sacramentalis , quatenus significat Orationis fervorem, eamque dirigi ad Deum , sicut incensum in conspectu Domini : hinc est, quod Ecclesia Catholica , quæ non potest errare, nam fundata est suprà firmam petram , & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam , thurificat inter Missarum solemnia Clerum , & populum ; ac in mortuorum exequiis, eorum cadavera . Quinimmò & Cænotaphia in celebratione Anniversariorum: Ipsa enim non veneratur , nec colit vivos , & defunctos , tanquam Deos ; sed vtitur hujusmodi thurificatione , tanquam cæremoniâ sacramentali ad tradita per Eminentissimum Cardin. Bon. *rer.liturgic.lib.*1.*cap.*25.*num.*9. Durant. *de ritib.Eccles.lib.*1.*cap.*9.

12 Adhibetur etiam thurificatio tanquàm cultus Civilis:Siquidem,ut refert Hieronym.Dandinus , qui à Clemente VIII.missus fuit Nuncius ad Maronitas pro rebus Fidei , *cap.*19. *lib.*1.*sui Itinerar.* Maronitæ frequenter utuntur incenso , eumque non solùm adhibent in divinis officiis,sed etiam in principio,& fine mensæ , ac insuper quotiescumquè accidit ad Maronitarum regiones pervenire virum aliquem spectabilem qualitate , vel in munere aliquo Ecclesiastico constitutum , obviam ei fit aliquis Sacerdos cum thure ad excipiendum eum .

Hujus ritûs non desunt antiquiora exempla in Oriente , nàm Cyrillus Alexandrinus scripsit ad Cletum , & populum Alexandrinum , cum post deturbatum sede Nestorium,Episcopi suas se in ædes singuli reciperent, accurrisse fideles , & cum cereis , ac suffimentis eos deduxisse: Eodem modo Alexandriæ receptus est S.Athanasius redux ab exilio , sicut refert S. Gregor. Nazianz.*Oratione* 21.Eodem ritu exceptus est Carolus Magnus in celeberrimâ Italiæ Abbatiâ Sancti Vincentij ad Vulturnum , obviam effusis Monachis cum Lampadibus , suffimentisque,&c. proùt scribit Du Chesne *Histor. Franc,tom.* 3. *pag.*673.

13 Porrò determinatio hominum, non tantùm thurificationem, ſed etiam quamlibet actionem conſtituere poteſt idololatricam. Idcircò, licet projectio Carbonum ſecundùm ſe non ſit cultus falſi Dei, nihilominùs habetur *in Martyrologio Romano die* 5. *Julii*, à B. Cyrilla Carbones ardentes cum thure ſuper manum poſitos diù retentos fuiſſe, ne prunas excutiendo obtuliſſe thus videretur, quâ de causâ ſæviſſimè laniata, gloriosè occubuit: Poterat enim credi talis projectio ſignum Idololatriæ propter Gentilium determinationem, quâ Carbones manui impoſuerant. E contrà verò ſegregari poteſt ratio cultus à quacumque actione, quando ea in ſe habeat aliquam vtilitatem; legimus proindè apud ſacram Scripturam 4. *Regum*, *cap.* 5. quod Rex Syrię, cum, ut moris erat, inniteretur humeris Naaman Syri ejus famuli, ſivè in templo, ſivè in foro, conſequenter ipſo Rege ſtante, ambulante, vel genuflectente, neceſſe erat Naaman ſtare, vel ambulare, vel genuflectere in templo ante Idolum, quarum permiſſionem cum petiiſſet ab Eliſeo Propheta, is annuit per hæc verba, *vade in pace*. Ita exponunt Lyranus *ibi circà Textum*; Abulenſis *libr.* 4. *Reg. cap.* 5. *quæſt.* 25. Azor. *lib.* 8. *Moralium*, *cap.* 25. *quæſt.* 7. Becan. *in compend. controverſ. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 6. Cornelius à Lapide commentando dictum locum, quidquid dicat Gregor. de Valentia *tract. de fide, & fidei profeſs. diſput.* 1. *quæſt.* 3. *pun.* 2. *ad* 3. Ratio eſt, quia Naaman Syrus genua flectendo non peccabat: Segregabat enim à ſuâ genuflexione cultum Idololatricum, & erat genuflexio tantùm civilis obſequii causâ, ut ſcilicet Regem ex officio ſibi commiſſo ſuſtentaret in templo, ut & alibi facere conſueverat, & hoc pacto, quamvis tàm Rex, quàm Naaman genua flecterent, unus tantùm idololatrabat.

14 Dicitur octavò, *non abſque circumſtantiâ falſi cultus*: Hæc verba referuntur, non ad actus indifferentes ad exhibendum honorem Deo, & creaturæ, ut ſunt genuflexiones, proſtrationes, & ſimiles, quemadmodum obſervat Raph. de la Torre *loco ſupra cit. diſp.* 4. *art.* 2. Hi ergò actus ſunt Idololatrici, quando intervenit circumſtantia falſi cultus, nimirùm, ſi deſit eis utilitas proveniens à naturâ ipſius actus: Explicatur exemplo ſuperiùs allato thurificationis reſpectu Idoli, nam quamvis thurificatio habeat in ſe naturalem utilitatem, ideſt odorē ad recreandum; tamen ſemper reprobatur reſpectu Idoli, ut docet Cardinalis de Lugo *de fide, diſput.* 18 *ſect.* 4. Ricciull. *de jur. perſon. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 13. non ſolùm, quia per eam falsò colitur idolum, ſed etiam propter incapacitatem in eodem Idolo percipiendi ſuavitatem odoris, ſivè illud conſideretur ſecundùm eſſe phyſicum; ſive conſideretur ſecundùm eſſe morale.

15 E converſo dantur actus ab hominum inſtitutione determinati ad ſignificandum cultum Idololatricum, & tamen eliciti propter eorum utilitatem non ſunt Idololatrici. Pro exemplo adduci poteſt Idolothyti comeſtio: Hęc grande piaculum exiſtimabatur apud priſcos Chriſtianos, atque peccatum contrà Religionem, & fidem, eò quod talis comeſtio determinata erat ad cultum falſi Dei, cui cibus conſecratus, & immolatus fuerat, ut diſertè docet D. Paulus *in epiſt. ad Corinth* 1. *c.* 10. *verſ.* 20. ibi: *Sed quæ immolāt gentes Dæmoniis, immolant non Deo; nolo autem vos ſocios fieri Dæmoniorū ... Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ Dæmoniorum*. Quæ D. Pauli ſententia intelligenda eſt, quod non liceat uti Idolothytis tantùm ob ſcandalum, ſed etiam ceſſante ſcandalo abſolutè in Idoliis, ideſt templis, Aris, vel Menſis idolorum, ubi illa comedi ſolebant coram Idololatris ea offerentibus. Undè Joann. *in Apoc. cap.* 2. redarguit Epiſcopum Pergami, & Thyatiræ, quod permiſerit, ſuos manducare de Idolothytis: Hæc tamen comeſtio probatur licita à Raphaele de la Torre *ubi ſuprà*, *diſput.* 5. *dub.* 3. & à Cardin. de Lugo *loco cit. diſput.* 16. *num.* 109. cum Idolothyta ſint cibi de ſe indifferentes, nec extrinſeca immolatio eos pravos efficit, & nonniſi propter circumſtantias damnantur à S. Juſtiniano *in epiſt.* 1. *ad Corinth. cap.* 8. & 10. à S. Auguſt. *epiſtol.* 154. & *in lib. de bono conjug. cap.* 16. & *in lib.* 32. *contrà Fauſtum cap.* 13. & à S. Leone *epiſt.* 77. *ad Nicetam*, *cap.* 5.

Ita-

16 Itaquè in definitione posita est illa clausula, *non absque circumstantiâ falsi cultus*, quia quoties actio, licet in se aliquam utilitatem habeat, est cum talibus conjuncta circumstantiis, ut illam apertissimè determinent ad significandum falsum cultum, nequit segregari è sacrilego cultu: De re hac vide apud de Lugo *loco citato*, Hurtad. *resolut. moralium, tract.* 5. *cap.* 5. *resolut.* 50. §. 6. *num.* 473. Verricell. *de Apostol. missionibus tom.* 2. *tit.* 1. *quæst.* 16. *per tot.*

17 Tunc autem dicuntur adesse hæ circumstantiæ, quando adstantes omnes prudenter judicant, eam actionem esse falsum cultum, & non usurpari propter ejus naturalem utilitatem: Idcircò celebratur, inquit de Lugo *ubi suprà*, fortitudo S. Valeriæ Martyris, & conjugis S. Vitalis, quæ cum constanter dissentiret Ethnicis, eam ad convescendum ex Idolothytis invitantibus, crudeliter ab eis fustibus ibi cæsa, glorioßissimè obiit. Celebratur pariter constantia Christianorum contrà Julianum Apostatam, qui cum vellet cogere illos ad vescendum de Idolothytis, jussit Constantinopoli ut omnia cibaria, quæ venum publicè exponi solerent, contaminarentur ex sacrificijs Diis immolatis: Illi autem constantes divinitùs opitulati sunt, ut refert Nectarius Episcopus Constantin. *Oratione in Exordio quadragesim. jejunii*. In his sanè circumstantiis acceptatio cibi Idolothyti non poterat præscindere á cultu, saltem apparenti falsi Dei. Stante verò prædictâ utilitate, & deficientibus circumstantiis falsi cultus, plura fidelibus licita sunt, quæ ab Infidelibus usurpari solent, ut alibi dicturi sumus.

18 Dicitur nonò, *vel ad bonum aliquod consequendum, vel ad malum vitandum*: Per hanc clausulam denotatur causa finalis Idololatriæ extrinsecæ, seu externæ: Cum enim supponendum sit, hanc Idololatriæ speciem non procedere ex errore intellectus, nec ex pravo voluntatis affectu, non alia potest esse causa finalis tanti sceleris in Idololatrâ, nisi ejus utilitas, de quâ re *insequenti subsectione* latè agemus.

19 An verò cum Dæmon sibi affectat, & procurat divinum honorem; aut Tyrannus se ipsum adorare facit, Idololatriæ maculam contrahant? affirmativè respondendum videtur, quia licet ipsi alium falsum Deum non adorent, nec etiam se ipsos, attamen ipsi affectant divinos honores, & alios ad Idololatriam inducunt: Imò gravius in eo genere delinquere videntur, quàm illi, qui eos adorant, tùm quia majori contrà Deum superbiâ extolluntur; tùm etiam quia in radice, & virtute continent universa aliorum peccata.

Idem quoque judicium, proportione servatâ, faciendum est de illo, qui alteri consulit Idololatriam, licet ipse idolum non colat, nec ex errore consulat; sed ex odio, vel ex deceptione: nam præter alia Vitia, quæ in illo actu intervenire possunt, continetur etiam pravitas, & malitia Idololatriæ. Idemquè est de quocumque cooperante, & moralem occasionem prebente alteri, ut Idolum colat, atque de hoc peccati genere loquitur D. Tho. 2. 2. *quæst.* 169. *art.* 2. *ad* 4. ubi docet, peccare artificem fabricantem idola, vel aliqua ad cultum idololatriæ pertinentia.

SUBSECTIO II.

An liceat idololatria externa? & an inducat hæresis suspicionem?

SUMMARIUM.

1 *Idololatriæ scelus ex errore intellectus, vel ex pravo voluntatis affectu, gravissimum est, cum sit crimen læsæ majestatis divinæ: imò est gravius quocumque peccato, & cur?*

2 *Idololatria externa est peccatum admodùm grave.*

3 *Quidam Auctores fundati in certis ratiunculis, & exemplis Jehu, & SS. Apostolorum Petri, & Pauli, ac aliorum SS. opinati sunt, idololatriam externam esse licitam, & n.* 4. 5. 6. & 7. *Responsio ad exempla, num.* 18. 19. & 20.

8 *Opinio prædicta non solùm est erronea, & temeraria, sed adhuc majori censurâ dignam eam censuit suprema Inquisitio.*

9 *De fide est, in nullo casu licitam esse Idololatriam externam, nisi ex joco fiat, ut in comœdiis, per actus ex natu-*

naturâ rei determinatæ ad Dei cultum, num.10. 11.& 12.

13 *Quia hujuſmodi idololatria eſt actus intrinſecè malus, utpotè mendacium perniciosum, Deo injuriosum, & hominibus ſcandaloſum.*

14 *De fide eſt, Idololatriam externam per actus indifferentes, & ex circumſtantiis ſolùm idololatricos eſſe illicitam? & cur. & num.16.*

15 *Regula ad cognoſcendam hujuſmodi pravitatem idololatricam, & n.16.*

17 *Sollicitudo Sedis Apoſtolicæ ad arcendum quemlibet externum cultum Idolorum. Hinc Greg. XV. vetuit Orientalibus Indis ad fidem vel convertendis, vel recenter converſis, quædam ſigna externæ Idolatriæ.*

21 *An D. Pauli ergà D. Petrum correctio ob legalia ſervata Antiochiæ fuerit vera, vel ſimulata? ingens controverſia inter SS. Hieronymum, & Auguſtinum.*

22 *Idolatria externa inducit hæreſis ſuſpicionem, quia eſt peccatum contrà fidei confeſſionem, & unius Dei aſſertionem.*

23 *An ab Idololatriâ externâ poſſit quilibet Confeſſarius abſolvere? alii affirmant; negant alii.*

1 QUAM grave ſit Idololatriæ ſcelus expendit D.Tho. 2. 2. *quæſt.* 94. *toto art.*3.& reſolvit, eſſe graviſſimum, quià eſt crimen lęſæ Majeſtatis divinæ, cum per eam Dei honor, & Divinitas ipſa, quantum fieri poteſt, transferatur ad Creaturam; ſicut eſſet crimen læſæ Majeſtatis humanæ graviſſimum, ſi quis alium, quàm legitimum Principem pro Rege agnoſceret, eique honorem Regium exhiberet: Imò ex mente ejuſdem S. Thomæ *loco cit. art.* 2.poteſt dici, Idololatriam eſſe graviorem quâcumquè nequitiâ, quando committitur ex perfectâ notitiâ, & libertate: Tunc enim continet in ſe odium Dei, & blaſphemiam, cum cognoſcens verum Deum, ſi velit alium facere Deum, huicque cultum ſupremum tribuere, nequeat id efficere, niſi aliquo modo, ideſt implicitè odio habeat verum Deum, & judicet hunc non eſſe verum Deum.

2 Hæc tamen quamvis non procedant de Idololatriâ externâ, nullus tamen negat, hanc quoque eſſe peccatum admodùm grave, quod ex dictis ſatis liquet, & ex dicendis magis conſtabit.

3 Uerùm gravi causâ concurrente licitam eſſe talem Idololatriam, tenuit Adrianus *in* 4.*tract.de Baptiſm. quæſt.* 1. *art.* 1. *ad* 5. quam opinionem ſequitur Fermoſin. *tract. crimin. tract.* 2. *in cap. Nonnulli, qu.*1.*n.*20.*de Iudæis,* & approbat Lorca *de fide, diſputat.* 24. *num.* 7. Eamque non improbabilem dixit Valent.*de Fide, diſputat.*1.*quæſt.*3.*punct.*2. qui auctores fundant ſuam opinionem in pluribus rationibus: Primò, quia in
4 *lib.*4. *Reg. cap.*10. habetur, quod Jehu ſimulavit, ſe velle ſacrificare Balaal: Et hoc faciebat inſidiosè, ut ſcilicet diſperderet Cultores Balaal, ideòque prę-mium à Deo conſecutus eſt: Secundò,
5 D. Hieronymus in *Epiſt.ad Galat.*2. approbavit hujuſmodi ſimulationem his verbis: *Utilem ſimulationem ſumendam eſſe in tempore, Iehu Regis nos doceat Exemplum.* Idipſum tenet Abulen. commentando dictum locum *ſcripturæ, qu.* 25. Tertiò, Petrus, & Paulus aliquando
6 finxerunt, ſervare legis cæremonias, nec ob id peccarunt: De quâ re videndus S.Hieronymus *ad Galat.d. cap.*2. & *cap.*11. & nos ſuprà *in Prælimin.*19. ubi diximus, quod hæc quæſtio torſit ingenia SS.Patrum.

7 Quartò demùm, narrat Surius de S. Juliano *die* 9. *Januar.* quod cum à Præſide invitaretur, ut cum ſocijs ſuis veniret ad Templum, & Idola thurificaret, reſpondiſſet: *Quandoquidem hortaris, ut in vnum omnibus convenientibus Diis veſtris imolemur; id quidem facere non piget, ideò ſemper diſtulimus, ut in hoc templo mirabili magnum ſacrificium, cunctis cernentibus, imolemur.* Inſuper de Sanctis illis Mulieribus *in Actis S. Blaſii* apud eumdem Surium ex Metaphraſte 3. *Februarii* narratur, quod invitatæ ad Sacrificium à Prę-ſide dixerunt: *Si vis, ut Diis tuis ſacrificemus, eamus propè lacum; nos autem cum abluerimus vultus noſtros in lacum, accedemus, & eis ſacrificabimus;* Imò habetur, Apolloniam paulùlùm temporis ad liberandum, an vellet immolari

lari Ethnicorum Diis, cogitando stetisse.

8 Hæ rationes non impediunt, quominùs relata opinio non censuretur, tanquàm erronea, & temeraria: imò tanquàm majori censurâ digna reprobata est in supremâ Inquisitione: Et eo magis firmatur damnatio, cum hodiè non liceat restrictio mentalis, propter quam putabant nonnulli licitam Idololatriam, quemadmodùm ostendit Hurtadus *Resolut. Moral. tract.* 5. *cap.* 5. *resolut.* 50. §. 2. Verricell. *de Apost. mission. tom.* 2. *tit.* 1. *qu.* 18. *per tot.* & signanter 9 *num.* 3. Itaquè in nullo casu licita est Idololatria externa, ut latè probant Raphael de la Torre *loco cit. disp.* 4. Suarez præcipuè *lib.* 9. *Defensionis fidei, cap.* 9. & *lib.* 9. *de legibus, cap.* 17. Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 4. *num.* 14. Coninch *de fide, disp.* 15. *dub.* 3. *num.* 39. Turrianus pariter *de fide, disp.* 35. *dub.* 5. §. *sed contrarium*, Castropal. *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 16. *num.* 3. Card. de Lugo *ubi suprà, disput.* 14. *sect.* 5. §. 4.

10 Ut autem distinctè procedamus ad resolutionem propositæ quæstionis, recolenda est distinctio in præcedenti Subsectione tradita, scilicet, quod alij sunt actus externi ex naturâ rei destinati ad divinum cultum; alii, qui tales sunt ex hominum instituto, sicut ibidem explicatum est. Hac distinctione præmissâ:

11 Dico primò, numquàm licere absquè Idololatriæ reatu venerari externè creaturam *actu externo per se primò* 12 *determinato ad Dei cultum*, nisi joco fieret, repræsentationis gratiâ, ut in comœdijs: Assertio ità explicata est de fide, firmata scilicet per illa Sacræ Scripturæ loca, quibus decernitur, tanquàm ad salutem necessaria, fidei confessio, ut *Math.* 10. *Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo, qui in Cœlis est*; *D. Paul. ad Rom. cap.* 10. *Corde creditur ad justitiam; confessio autem fit ad salutem*. Et sanè si per talem cultus simulationem Idololatriæ macula non contraheretur, maximè persecutionis tempore, Christiani à Tyrannis infidelibus fatigati, sæpè imprudenter, malequè egissent, tali simulatione non utendo, quia sæpè magni intererat pro fidelibus defendendis, & instruendis, ut ille, qui cogebatur idololatrare, per aliquot annos superstes esset.

13 Ratio assertionis est, quia hujusmodi actus externæ Idololatriæ est malus intrinsecè, nam est mendacium pernicioſum, Deo injuriosum, & valdè hominibus scandalosum; ob id semper est malus: atquè adeò quâcumque causâ semper, & pro semper est illicitus: Malitia enim mendacij est ab eo prorsùs inseparabilis, & nullo casu licitum est, mentiri, ut latè ostendit D. August. *lib. contrà Mendacium, cap.* 21. Supposito igitur, quod præfatus actus sit mendacium, de intrinsecâ illius malitiâ nequit dubitari; adeòque quin sit malus, & illicitus, etiamsi committatur attentâ externâ coactione: siquidem talis coactio, quantumvis acerba ex parte subjecti, seù operantis, non aufert libertatem sufficientem ad peccandum, vel servandum præceptum, ut docent omnes Theologi; igitur ex hac parte non excusat. Deindè ab objecto non tollit deformitatem, seù malitiam, quæ (vt diximus) *ità est Idololatriæ* externæ annexa, ut sit ab illâ inseparabilis.

14 Dico secundò: Qui fingit, se Idolum, aut creaturam aliquam venerari actione externâ indifferenti ad cultum Dei, & ad alios fines; sed tamen ex circumstantiis determinatâ ad falsi Dei cultum, Idololatriam committit, etiam si fiat ad vitandum gravissimum malum mortis, vel aliud simile. Hæc conclusio non est minùs certa, quàm præcedens, & eisdem rationibus probatur, quibus & illa.

15 Cum autem præfata determinatio fieri possit ex more, aut ex consuetudine, necnon ex lege, Regula assignatur ab omnibus ortodoxis ad dignoscendam pravitatem Idololatricam: Ubi enim tyrannus exigit, & urget, ut fidelis utatur signo aliquo sensibili, seù actu externo ad idoli, vel ad alicujus creaturæ cultum, quamvis ille actus, v.g. genuflexio sit de se indifferens ad cultum divinum, vel ad aliud; tunc tamen censendum est, determinari, & coarctari ad cultum idololatricum, & consequenter eo utens est verè Idololatra, ac si uteretur actione aliquâ determina-

minatâ ergà Idola colenda. Quæ regula deſumitur ex illo *Math.* 10 *Qui me confeſſus fuerit, &c.* prout veteres Patres interpretantur Tertullianus *lib. de Idololatriâ, cap.* 13. Cyrillus, & alii; Ratio
16 eſt quia omnes tàm fideles, quàm infideles exiſtimant, attentis præfatis circumſtantijs, quod uſus illius ſigni ad veram Idololatriam ſpectet, illoquè vtentem reputant Idololatram.

17 Meritò proindè ſollicitudo Sedis Apoſtolicæ ſemper enituit, ne quis, etiam ſolùm externè cultum Idolis exhibeat per quædam ſigna determinata, adeòut Gregorius XV. *die* 26. *Ianuarii Anni* 1623. vetuerit Orientalibus Indiæ Gentilibus Fidem Catholicam difficilè amplectentibus, ne quaſdam lineas, & corumbynas, quibus Nobilitatem, & progeniem, ac civile cujuſcumque munus agnoſci perhibebant, dimitterent; nevè ſandalis, & lotionibus abſtinerent, quoniam ad corporis ornatum, & munditiem id pertinere putabant. Vetuerit, inquam, quod has lineas acciperent in templis Idolorum, ſeù à Miniſtro infideli, ac ſumerent eas, quæ tribus filis intextæ erant in honorem Deorum ſuæ gentis, cum quibuſdam nodis in venerationem Idolorum. Prohibuit quoque, ne uterentur ſandalis, & lotionibus, ritibuſquè Idolorum cultum redolentibus: *Fierent enim*, ait Pontifex, *hæc novella Chriſti germina deteriora prioribus, cum melius fuiſſet illis, viam juſtitiæ non cognoviſſe, quàm poſt agnitionem retrorsùm eſſe converſos.*

18 Rationes adductæ ad probandum, licitam eſſe Idololatriam, nullius ſunt momenti: Ad primam enim, quæ nititur exemplo Jehu, dicimus reprobari à D. Auguſt. *lib. contra Mendacium cap.* 2. & ab aliis. Nec premium aſſecutus eſt, quia ſimulaverit Religionem Balaal; ſed quia omnes Sacerdotes Balaal occiderit, ut ex verbis ipſius Sacri Textus demonſtrat Raphaël De la Torre *ubi ſuprà*: Eminentiſſimus tamen de Lugo *loco cit.* excuſat Jehu, eò quod ejus verba non contineant fidei negationem, nec etiam cultum Idoli; nam qui promittit (inquit ille) ſe negaturum fidem, vel exibiturum cultum Idolis, in rigore nondum fidem negat, ſed ſignificat animum fidem negandi: Hujuſmodi tamen excuſatio mihi minimè ſatisfacit: Meliùs itaque excuſat Cajetanus, quod ex intentione loquentis excuſari poteſt mendacium Jehu à labe Idololatriæ, & ſcandali, quia breviſſimo tempore viſuri erant animum loquentis, & quod ceſſurum erat in divinam gloriam, & interim neque ſibi, neque alteri nociturum: Meliùs, inquam, quidquid dicat Raphael de la Torre *ubi ſuprà*: Si enim licitum eſt Idololatrare per deriſionem Idoli, cui thura adolentur, ut faciunt Actores in comœdiis, dummodò pateat, id fieri per deriſionem, tanto magis fuit putatum licitum ab eo, qui finxit ſe velle idololatrare, quia mox de animo appa-
19 rere debebat. Hoc pacto excuſantur quoque SS. Martyres, qui ſimularunt, ſe velle idololatrare, de quibus ſuprà in quartâ ratione ad oppoſitum, & ſic etiam patet reſponſio ad ſecundam rationem deductam ex Sancto Hieronymo.

20 Ad tertiam reſpondet D. Thom. *part.* 2. *q.* 103. *art.* 4. Petrum, & Paulum non ſimulaſſe, ſed verè ſervaſſe legalia, quæ quamvis eo tempore eſſent mortua, eorum tamen obſervantia non erat mortifera, quia nondum ſufficienter promulgatum erat Evangelium Chriſti, & ſequitur laudatus Raphael de la Torre *loco cit.* & de hac re videndus etiam Vaſqu. *in* 1. 2. *D. Thom. diſp.* 182. *cap.* 5.

21 Non eſt hìc prætereundum, quod cum Sanctus Paulus inveniſſet Antiochiæ S. Petrum legalia obſervantem, eumquè eâ de re acriter reprehendiſſet, ut patet ex epiſt. ad Galatas *cap.* 2. *verſ.* 11. ibi, *in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat*; occaſione hujus facti ingens orta eſt altercatio inter Sanctos Hieronymum, & Auguſtinum, ut habetur ex mutuis ipſorum epiſtolis. S. Hieronymus, quem nonnulli SS. Patres ſecuti ſunt, putavit S. Petrum ſimulatè egiſſe, eumque licitè mendacium officioſum dixiſſe, procurando ſibi tacitè illam reprehenſionem à D. Paulo ſecum connivente: E contra D. Auguſtinus cum aliis Sanctis Patribus ſuſtinuit, S. Paulum ſeriò locutum fuiſſe, dum idem Apoſtolus *loco cit.* ait: *Quod autem ſcribo vobis, ecce*

coram

coram Deo, quia non mentior, super quæ verba dicit S. Augustin. *Dent veniam, quæso, aliud sentientes: Ego magis credo tanto Apostolo in suis, & pro suis litteris juranti, quàm cuilibet doctissimo de alienis litteris disputanti.*

Reverà ex communi ferè sensu Patrum hujus concertationis victoria stat à parte S. Augustini: Et extat S. Hieronymi retractio, nam *lib. 1. contrà Pelag. cap.* 8. apud Natalem Alexand. *in hist. primi Sæculi, cap.* 7. inter alia testimonia ex Sacris Scripturis sumpta, quibus probat, Sanctos non caruisse peccatis, profert exemplum Sancti Petri à S. Paulo reprehensi.

22 Ex hucusquè latè deductis de hac tertiâ Idololatriæ specie, patet, quid sit respondendum ad alteram quæstionem in titulo hujus Subsectionis propositam, scilicet an Idololatria externa inducat hæresis suspicionem?

Cum enim hujusmodi Idololatria, licet ficta, sit contrà fidei confessionem: nam est confessio alterius Dei, & consequenter continet negationem veri Dei, quia duo Dii simul esse non possunt, sine ullâ dubitatione est gravissimum peccatum, divino honori, ac Religioni valdè contrarium, quin continet pernicioſum mendacium contrà Dei honorem, scilicet, quod sit alter Deus; adcòque est peccatum contra confessionem fidei, ut inter alios firmat Pasqualig. *de sacrif. Missæ, tom. 1. quæst. 6. num.* 13. consequenter inducit aliquam hæresis suspicionem: Del Bene *de offic. Inquisit. par. 2. dub. 220. Sect. 1. in fine* Salelles supra citatus *cap.* 12. *num.* 31. sic hujusmodi hæresis suspicionem inducit blasphemia hæreticalis, ut supra probatum est: necnon Idololatria ex affectu voluntatis in jis, qui Dæmonem idolalatrant, ut infrà dicturi sumus:

23 Advertit tamen Fagundez *in præcept. Decalogi, præcepto* 1. *lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 4. ab Idololatriâ externâ absolvere posse quemlibet Confessarium; id quod firmat etiam, præter alios, Pistach. *de superst. par.* 1. *cap.* 7. *num.* 8. sed intellige respectu fori interni, non autem externi, in quo, ut ait idem Pistach. cum talis Idololatria præsumatur ex errore in intellectu, subjacet pœnæ excommunicationis: contrarium tamen docet Suarez *tom.* 1, *de relig. libr.* 2. *de superst. cap.* 6. *num.* 20. *& duplici sequenti*, & tenet Leonard. Lessius *lib.* 2. *de justit. c.* 43. *dub.* 2. *num.* 11. & Sayrus *in Clavi Regia, lib.* 4: *cap.* 4. *num.* 11.

SECTIO II.

De Magis.

SUMMARIUM.

1 *Videtur, Magos non esse de hæresi suspectos, sed contrarium tenendum.*
2 *Quia inire pacta cum Dæmone, Hæreticale est.*
3 *Sicut Deus instituit Sacramenta tanquam signa, ad quorum positionem gratia produceretur, ità Dæmon incantationes Magicas, ut adoraretur.*
4 *Dæmon non allicitur cibis, sed signis. Exemplum hujus rei.*
5 *Qui per Magiam cogunt Dæmones ad sibi serviendum, paciscuntur cum eorum Principe, ut inferiores Dæmones constringat. Et hujusmodi pactum facit Idololatriam.*
6 *Magi sunt de hæresi suspecti tanquam Idololatræ, ob pactum cum Dæmone initum.*
7 *Quid dicendum de Salomonis incantationibus.* & num. 1. 8. & 9.
9 *Magia est nomen Persicum denotans Sapientiam, sumptum pro facultate operandi mirabilia.*

1 MAGI fortasse non suspecti de hæresi videri possunt: Cogunt enim Dæmonem ad sibi inserviendum, tamquàm dignum (ajebat Paracelsus) ut, qui voluit contra Deum superbire, infrà homines vilescat: Hinc Salomon, vir sapiens, instituit, teste Josepho *de Antiquitatibus, lib.* 8. incantationes, quibus obstricti Dæmones obediebant.

His non obstantibus dico, suspectos esse de hæresi eos omnes, inter quos sunt Magi, qui paciscuntur cum Dæmone: Francisc. de Magistr. *in Sylva Eccles. to.* 2. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 71. Simanch. *de catholic. Instit. tit.* 31. *num.* 8. Martin. del Rio *lib.* 5. *Magic. sect.* 15. §. *Axio-*

ma primum, & 5. dico ſexto, Sylveſter, *verbo hæreſis 2. q. 3. num. 5.* Eymericus *2. p. direct. q. 43.* Zerola *1. p. praxis, verbo caſus*; Torreblanca *Iuris ſpirit. lib. 13. cap. 3. num. 21.* Seſs. *deciſ. Aragon. vol. 4. deciſ. 456. num. 22.* Hurtad. *Reſol. moral. tr act. 5. cap. 4. Reſol. 11. n. 57. Reſol. 12. num. 100. Reſol. 15. num. 120. & Reſol. 24. per tot.* ubi ſugillat Campanellam, qui *in lib.* cui titulus eſt, *Atheiſmus Confutatus*, dicit, vehementiſſimè, & ardentiſſimè deſideraſſe Dæmonem colloqui, & ſic ſæpiùs ipſum invocaſſe, ut de rebus occultis ipſum edoceret, Del Bene *de officio S. Inquiſit. par. 2. dub. 227. num. 10.* Farinacc. *de hæreſi, q. 181.*

2 *num. 34.* Etenim inire pacta cum Dæmone, hæreticale eſt, prout ſtabilivit *in Extravag. Joannes XXII. incip. ſuper illius ſpecula*, quæ regiſtratur *in Director. Inquiſit. p. 2. q. 43. num. 9.* Intellige, ſi pacta ſint expreſſa: Martin. del Rio *diſquiſit. Magic. lib. 5. ſect. 15. num. 2.* & Suarez *de Relig. lib. 2. cap. 19. de Superſt. num. 10. in fin.* ubi etiam addit, pactum tacitum ex ſe nullam inducere hæreſis ſuſpicionem, ſed de hoc

3 infrà: Quemadmodum igitur Deus inſtituens Sacramenta, quoſdam modos determinavit, quibus pactus eſt, ſe producturum Sacramentorum effectus, ut indè homines agnoſcerent Divinam virtutem in illis modis, ſinè quibus aſſequi non poſſent eoſdem effectus; ità Dæmon, ut adoraretur tamquam Deus, inſtituit incantationes Magicas, quibuſdam determinatis modis, prout doctiſſimus Lainez in Sac. Conc. Trid. perorans, dixerat, referente Eminentiſſimo Pallavicino; & proùt firmat Del Ben. *de offic. S. Inquiſit. p. 2. dub. 227. ſect. 1. num. 6.* Non delectatur enim Dæmon his ſignis per ſe ſpectatis, ſed quatenùs per illa honoratur: Euſebius *num. 5. de præparat. Evang. cap. 7.* Cyprianus *orat. de Idolorum vanitate*, Merbeſ. *in Summ. Chriſtian. p. 1. 2. q. 27. pag. 118. col. 2.* Hac ſuperbiâ ductus, auſus eſt Chriſto Domino polliceri omnia Regna Mundi: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*, ut in his terminis ponderat Torreblanc. *Juris ſpirit.*

4 *lib. 11. cap. 12. num. 8.* Ex quibus omnibus fit evidens, quod Dæmon allicitur, non ut creatura corporea cibis; ſed ut ſpiritus, ſignis, quemadmodum ex Sancto Auguſtino inquit Hurtad. *reſol. moral. tract. 5. cap. 6. Reſol. 25. n. 253.* Allicitur, inqam, hujuſmodi ſignis, undè perſuaſit Calecurenſibus, ut ſibi ſacra facerent, teſte Ludovico Vartomanno, *lib. 5. Navigationum*, *cap. 11.* Item Mexicanis, ut idem præſtarent, teſte Acoſta *lib. 5. rerum Amer. cap. 27.* Perſuaſit & Saxonibus, ſi credimus Georgio Fabritio *lib. 1. originum Saxonicarum*, & Hungaris, (juxtà ea, quæ narrat Antonius Bonfinius *Hungar. lib. 12.*) ut eum colerent.

5 Qui igitur cogunt Dæmones ad ſibi inſerviendum per Magiam, paciſcuntur cum eorum Principe, ut inferiores Dæmones conſtringat ad Magis obtemperandum: Franciſc. à Victoria *in ſuis Relectionibus, Relect. 12. de arte Magicâ, num. 26.* & tali pacto Dæmon ille ſuperior exigit, quæ vero Deo debentur; aliàs non inſervirent reliqui Dæmones, qui ſunt ſuperbiſſimi, & potiùs maluerunt carere beatitudine, quàm parere Deo Creatori: Franciſcus à Victor. *ibidem, num. 20. verſ. item tertiò*, Torreblanca *Juris ſpirit. lib. 11. cap. 12. nu. 16.* Simanch. *Catholic. Inſtit. tit. 63. rubr. de ſuperſtitionibus, num. 11.* ubi proindè dicit, pactum cum Dæmone facere ſpeciem Idololatriæ, id quod etiam advertit Ricc. *in prax. Aur. tom. 1. Reſol. 433. verſ. Dæmones*, & propterea Iudæi calumniantes Redemptorem noſtrum, de eo dicebant *In Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia*.

6 Sunt ergò Magi, tamquàm Dæmonis Idololatræ, maximè de hæreſi ſuſpecti, mediante pacto, quod ineunt cum ipſo, ut ejus poteſtate ſibi collatâ, aliquod patrent, quod ſit ſuprà naturæ vires, non tamen ipſius Dæmonis naturales vires excedat, quemadmodum definiens Magiam, ait Abelly *in Medull. Theol. par. 2. de primo Decalogi præcepto, ſect. 1. §. 5.* Idcircò ipſis imponitur abjuratio, quamvis ſint Judæi, teſte Eminentiſſimo Albit. *in Reſponſione ad Fr. Paulum, pag. 145.* Sunt etiam ſuſpecti, eò quia præſumptio adaptatur ei, quod ſæpè contingere ſolet; verum, ut obſervat Tolet. *lib. 4. cap. 24.* Magiæ ferè ſemper conjuncta eſt hæreſis, ut agnoverunt in Simone Mago D. Clemens Roman.

man. *lib.7.Apost. const.* In Carpocrate, Menandro, Marco Eufrati, Ophitis, Senophianis Ireneus *lib.* 2. *cap.* 21. Euseb. *lib.2. hist.Eccles.cap.*20. Epiphan. *hæres.*25. In Priscilliano Severus Sulpitius *lib.*2. *hist.* Hieronym. *in epist. ad Cresiphon.* & in Mahometto Zonara, *tom.* 3. Adde, quod Magus plerumquè putat, Dæmones posse patrare miracula, vel aliquid citrà permissionem Divinam propriâ virtute facere: Del Bene *de offic. S. Inquisit. par.* 2. *d. dubit.* 227. *sect.*1. *num.*12. Certissimè enim tenendum est, ut ait S. Augustinus *lib.* 18. *de Civit.cap.*18. solum Deum posse omnia facere, quæ voluerit; nec Dæmones aliquid operari secundùm naturæ suæ potentiam, nisi Deus permiserit, quod etiam innuit Bordon. *in Trib. S. Inquisit. cap.*16. *num.*1.

7 Quò verò ad Salomonem respondetur, vel esse attribuendas ejus Magicas incantationes gratiæ, & virtuti Divinæ, prout credit D. Thomas, si tunc temporis erat Salomon Deo gratus, & dilectus: Ipsi namquè obediunt Dæmones, undè potuerunt incantationes aliquam virtutem habere, ex eo quod ab ipso Salomone fuerunt institutæ: siquidem Deus ob merita, & operationes Sanctorum concurrit specialiter cum eorumdem actibus: Ita exorcismi in Ecclesiâ, licèt omnes sint ordinati ad eumdem effectum, nihilominùs ob merita Exorcizantis possunt magis operari. Quinimò, cum Dæmon sit illa Bestia, de quâ Psalmista ait: *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei*, non semel Deus Dæmones subjecit Sanctorum suorum imperio coactivo; sic Sancta Cunegunda coniux S.Henrici Imperatoris condemnavit Dæmonem, tamquam mancipium, ad inserviendum fabricæ Templi Bambergensis; proindequè deferebat lapides prægrandes: sic Theodorus Sedunen. Dæmone usus est, veluti viliissimo jumento, ad portandam campanam, quam ei dono dederat
8 Leo Summus Pontifex: Si verò, ut prosequitur S.Doctor, non erat Salomon Deo dilectus, de illis incantationibus dicendum est, quemadmodum de aliis Magicis: Franc. à Victoria *loco cit.num.*27.*vers. ad secundum respondet*, Jo: Pineda *de rebus Salomonis*, & Torreblanca *Juris spirit. lib.* 10. *cap.*7. ubi latè contrà hanc Salomonis Magiam, prçcipuè *sub num.*23.

9 Potest etiam dici, Salomonem naturaliter egisse, cum etiam homines non Sancti, absque Dæmonis ope, possint naturaliter producere effectus mirabiles, adeòut dari queat Magia naturalis, de quâ Arist. *lib.de admirad. audit.* Marsil. Ficin. *lib.* 4. *Theolog. Platonis*, *cap.* 2. Fracastor. *de Sympath.* Jul.Syrenus *lib.*9. *de Fato*, Benedictus Perer. *de Magiâ*, & Del Bene *loco cit.sect.*1. *à num.*1. ejusquè regulas tradit Cardanus *de varietate rerum*; quare illud nomen, quod Persicum est, ac sapientiam notat, à principio receptum fuit prò arte, & facultate efficiendi, & patrandi opera mirabilia: non solùm extrà solitum rerum cursum; sed suprà hominum opinionem, & captum, ut docet idem à Victoria *in Relectionibus*, *Relect.*12.*de arte magica*, *num.*7. præter Torreblancam *Juris spirit.lib.*10.*in Prolegom.* Undè ea hominis industria, quâ per Geometrica, Arithmetica, aut Astronomica principia res magnæ, ac penè incredibiles efficiuntur, ad Magiam, scilicet artificiosam, refertur. Ad hanc spectant Archimedis specula, quibus in Syracusarum obsidione hostium classem combussit; Archytæ lignea columba volans; Leonis Imperatoris aviculæ cantitantes; Boëthii serpentes ænei sibilantes: Hùc etiam referri possunt admiranda illa, quæ à funambulis, & circulatoribus, immania pondera fronte ferentibus; flammas vomentibus; liquefacto plumbo manus innoxiè lavantibus, aliaquè hujusmodi facientibus, celebrantur.

Sed modò videamus de illis, qui Magiam supernaturalem exercent, quinàm scilicet sint de hæresi suspecti, & quia, qui virtute supernaturali divinâ operantur, minimè sunt suspecti, ut ergò discernantur isti ab illis, in quibus Dæmon operatur, considerari debet, qualisnam sit finis Magorum, potestas, & modus in prodigiis exhibendis.

SUBSECTIO I.

Quiſnam ſit finis eorum, qui Magiam exercent.

SUMMARIUM.

1 *Magia ſupernaturalis, vel eſt à Deo, vel à Dæmone. Exempla primæ in Pſyllis, & aliis.*

2 *Gratiæ gratis datæ conceduntur à Deo infidelibus, & improbis etiam, & cur?*

Idem dicendum eſt de dono Prophetiæ.

3 *Qualis ſit finis Magiæ ſupernaturalis à Dæmone? & num.* 1.

2 *Exempla illuſionum Magorum.*

5 *Magorum opera plerumquè ſunt præſtigia ad oſtentationem.*

6 *Magi operari poſſunt ad bonum finem.*

7 *Exempla Magiæ ſupernaturalis Dæmonis.*

8 *Marcus Aurelius Imperator an hoſtes profligaverit præſtigijs magiæ, vel potiùs precibus Chriſtianorum Militum.*

1 EX ſuperiùs dictis patet, Magiã ſupernaturalem eſſe, vel à Deo, vel à Dæmone: de fine illius Magiæ, quæ eſt à Deo, cum ipſe intendat ſemper bonum, minimè eſt ambigendum, quod non ſit in communem noſtrorum utilitatem: Franciſc. á Victoria *in ſuis Relectionibus, Relect.* 12. *de Arte Magica, num.* 11. *verſ. nec iterùm valet.*

Deo igitur tribuenda illa facultas, quâ præſtabant Pſylli, venandi ſcilicet Serpentes, de quibus teſtatur Plutarchus, ubi ait, quod Cato traijciens exercitum in Affricam, ſecum pſyllos adduxit contrà ſerpentum vim, & perniciem: Eamdem vim dicunt habere
2 Marſos in Italiâ. Nec obſtat, quod ipſi eſſent Gentiles, quiâ non implicat, Deum voluiſſe miſericordiam ſuam impartiri hominibus per tales viros, qualeſcunque eſſent: Gratiæ enim gratis datę dantur propter bonum commune: De hac re Azor. *Moral. tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 25. *qu.* 2. Torreblanca *Juris Spirit. lib.* 1. *cap.* 11. *à num.* 11. *& lib.* 12. *cap.* 23. *num.* 8. *&* 10. Thom. Hurtad. *Reſol. moral. tract.* 5. *cap.* 4. *Reſol.* 28. §. 1. *n.* 287. Medina *lib.* 2. *de rectâ in Deum fide, cap.* 7. Thom. Vvoldeſ. *in opere Sacram. tom.* 1. *tit.* 24. *cap.* 168. *nu.* 1. Raphael de la Torre *tom.* 2. *de vitiis oppoſit. Relig. qu.* 90. *art.* 2. *diſp.* 8. *num.* 8. Perez in. *Laurea Salamant. certam.* 1. *dub.* 1. *cap.* 1. *à num.* 32. *& certam.* 4. *dub.* 1. *cap.* 3. Toletus *ſuper Ioann. cap.* 3. *Annot.* 2. Maldonat. *in Matth. c.* 7. Malvendan. *de Anti-Chriſto, lib.* 6. *Cap.* 1. *& lib.* 7. *cap.* 15. Vignerius *Inſt. Theolog. de virtute Dei, cap.* 10. Sotus *in* 4. *ſentent. diſt.* 42. *quæſt.* 2. *art.* 23. Solorzan. *de jure Indor. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 54. Acoſta *de procur. Ind. ſalut. lib.* 2. *cap.* 10. Zerol. *in praxi Epiſcopi, verbo miraculum, n.* 3. Rutil. Benzon. *de anno Jubilei, lib.* 6. *cap.* 24. Camill. Borell. *de præſtant. Reg. Cath. cap.* 55. Annæus Robertus *lib.* 1. *rer. judic. cap.* 5. Imò hujuſmodi gratiæ, ut magis recognoſcantur à Deo, tribuuntur quandoquè per tales viros, quorum Sanctitati tribui non poſſint: Idem Franciſc. à Vict. *ibidem, num* 16. *verſ. ad ſolutionem ſecundi argumenti*: De his gratiis gratis datis diſcurrendum eſt, ſicut de dono Prophetiæ, quod Deus Sybillis Gentilibus contulit,

Poteſt etiam dici, quod Deus hujuſmodi gratias impartitus ſit hominibus etiam improbis, in honorem alicujus virtutis, quam exemplariter exercebant; Undè D. Thomas non dubitat, eam Virginem Veſtalem, de quâ loquitur Valerius Maximus, quæ aquam de Tyberi ſumptam portavit in Cribro, abſq; effuſione ipſius aquæ, virtute Divinâ egiſſe in commendationem ſuæ caſtitatis: Idem Franciſc. à Victoria *loco cit. num.* 19. *verſ. ad quartum reſpondet.*

3 Si verò ſermo ſit de Magiâ ſupernaturali, quæ eſt à Dæmone, finis eorum, qui ipſam exercent, eſt propria oſtentatio, excitando ſpectantes in ſuorum admirationem: Tolet. *lib.* 4. *cap.* 16. Del Bene *de Officio S. Inqu. par.* 2. *dub.* 227. *num.* 9. Hinc hominibus credulis ple-
4 rumquè illudunt Magi, ſimulantes ſe operari mirabilia, quæ reverà talia non ſunt: Fabulam enim exiſtimat Franciſc. à Victoria *vbi ſuprà, num.* 1. *verſ. & videtur*, Socios Diomedis in aves converſos, quæ loogo tempore poſt circà Templum Diomedis volaverint; Fabulam

bulam, Socios Ulyssis à Circe mutatos in bestias, & apud Arcades quodam stagno ab ipsis trajecto, conversos in Lupos; Fabulas existimat, Medeam, Jasonem Socerum à Senectute ad Juventutem revocasse, & ipsam junctis Draconibus volasse; ac solis mensam in Æthiopia fuisse, quam Apollonius ut videret, venit eam in Regionem, in quâ Epulæ singulis diebus ponebantur sinè humanâ ope; Fabulæ similiter existimandæ sunt Prothei methamorphoses, de quibus Diod.Sic.*lib.*2.*biblioth.* & quod herbis homines transformarentur in Lupos, quamvis de hoc nobis testimonium perhibeat Virg.*Eclog.*

His ego sæpè Lupum fieri, & se condere sylvis.

Mœrim vidi ——

legendus D.August.*lib.*18.*de Civit.Dei,*
5 *cap.*18.qui asseveranter ait, hujusmodi esse præstigia, quibus, ut se admirabiles ostentent Magi, illudunt credulis, Tholosan. *Synthagm. lib.* 34. *cap.* 16. & Pistach. *de superst. par.*1.*cap.*24.*num.*26. *& num.*28.

6 Possunt ad bonum quoquè finem Magi operari, ut scilicet jucunda quædam exibeant, vel morbis medeantur: Franc.à Victor. *in dictâ Relect.* 12.*de Arte Magica, num.*11. *vers.nec iterum*
7 *valet*: Undè ferunt, Empedoclem corpus Mulieris absque spiritus, & cibi vsu quasi triginta diebus conservasse, & veluti exanimem vitæ restituisse: Hesych.Milesi. *in lib.de Philosophis*: legimus quoquè apud sacras litteras 1.*Regum* 28. de Pythonissa, quæ fuscitavit Samuelem; de quâ re Pistach. *de superst.part.*1. *cap.*24. *à num.* 18. Scribit etiam Gregorius Turronensis *lib.* 8. *histor. Franc. cap.* 33. Parisiorum Vrbem præservatam fuisse antiquitùs,ne ibi incendium prævaleret, ne serpens, ne Glis appareret; at cum cuniculi pontis emundarentur, ut Cænum, quo repleti fuerant,auferetur,Serpentem,Gliremque æneum repertos fuisse,quibus ablatis, & Glires extrà numerum ibidem,
8 & Serpentes apparuisse. Sic Marcum Aurelium Imperatorem Magiæ præstygiisMarcomannos,Quadas,Sarmatasquè insigni profligasse prælio, referunt Dio in *Marc. Aurel.* Claudian., & alij apud Henr.Spond. *Ad Annum Christi* 176.*n.*1. qui tamen omnes impudenter mentiti sunt: Etenim testantur communiter Historici Christiani, Romanos tunc Barbaros præfatos insigni clade affecisse,non Magicâ arte, sed pijs precibus ad Deum porrectis per legionem militum Christianorum Armenorum, Melitenorum, prout describit relatus Spondanus. Pariter Romanos per Magiam Victoriam sibi adversus eosdem Marcomannos comparasse, testatur *Vopiscus in Aureliano*; quia verò hanc artem in Juliano apostatâ amentiam appellavit Ælius Spartianus Historicus, licet Ethincus, ideò in hac parte quidquàm deferre Vopisco, auctori Gentili, summum esset dedecus in scriptore Catholico.

SUBSECTIO II.

Quænam sit Magorum potestas.

SUMMARIUM.

1 *Arduum est assignare, quænam sit Magorum potestas.*
2 *Magi possunt turbare Elementa.*
3 *Reprobatur Seneca cum aliis negans potestatem Magorum in elementa.*
4 *Communiter Theologi, & Jurisperiti agnoscunt in Dæmone potestatem ad turbanda Elementa.*
5 *Ratio naturalis potestatis Dæmonis in Elementa.*
6 *Exempla prophana, & Sacra ad propositum.*
7 *Magos ventos sopire posse, dicitur.*
8 *Magi exercent suam potestatem in Elementum Terræ.*
9 *Magorum potestas in ignem.*
10 *Quid possint Dæmones per Magos operari circà corpora hominum.*
11 *Quid possint Magi operari circà sanitatem corporum.*
12 *An Dæmon possit fœminam in Marem convertere.*
13 *Nequit Dæmon in fœminam Marem convertere quidquid finxerint Poëtæ.*
14 *An Magorum potestas valeat revocare Animas ad corpora?*
15 *Marsilius Ficinus vigore pacti initi*

cum

cum Michaële Mercati, ei apparet poſt mortem.

16 *Magorum poteſtas extenditur in ipſos quoque Dæmones.*

17 *Præſtigia eſſe plerumque ea, quæ Magi operantur, docet D. Auguſtinus.*

18 *Quæ excedunt poteſtatem Dæmonis, ſi fiant à Magis, non ſunt vera, ſed tantùm apparentia.*

19 *Dæmones ad illudendum hominibus alterant ſenſus interiores;*

20 *Aerem medium;*

21 *Item corpus phantaſticum format;*

22 *Similiter humores alterat, & agitat.*

23 *De Serpentibus Magorum Pharaonis.*

24 *Dæmon ſicut operatur in phantaſiam, ità in cæteras animi potentias, nimirum memoriam, intellectum.*

25 *Dæmon quandoquè ſcientias docet: Exempla hujus.*

26 *Quomodò Dæmon agat in Voluntatem hominis?*

27 *Dæmon nequit producere actiones immanentes hominis.*
An poſſit animalia producere? ibi.

28 *Operationes Dæmonis in cadaveribus non ſunt Vitales.*

29 *Prodigioſa hiſtoria capitis, à corpore reciſi, loquentis.*

30 *Dæmon nequit vivos homines occidere.*

31 *Hiſtoria Sylveſtri Secundi Papæ à Dæmone occiſi, falſa convincitur.*

32 *Dæmon nec honores, nec Divitias elargitur hominibus.*

33 *Dæmon nequit educere Animas ab inferno, vel à Purgatorio.*

34 *Dæmon nequit imprimere formas in rebus naturalibus.*

35 *Dæmon nequit immutare figuram hominis in figuram brutorum.*

36 *An converſio Senis in juvenem ſit Dæmoni impoſſibilis? & num. 37.*

38 *Dæmon per magos nequit Judicibus nocere, neque juſtitiam lædere, exemplis hiſtoricis in contrarium minimè attentis, & nu. 39. 40. & 41.*

42 *Dæmonis præſtigia ſunt in iis, quæ facere nequit; & plerumquè etiam id evenit in iis, quæ poteſt facere.*

43 *Sagæ an verè, & realiter transferantur de loco ad locum, vel tantùm imaginariè.*

1 POTESTAS Magorum, ſivè intelligatur de illis, qui virtute Divinâ; ſivè de illis, qui arte Dæmonis operantur, arduum eſt aſſignare, quænam ſit: Nam ſi agunt operante Deo, quicquid placet Omnipotenti, poſſunt & ipſi; ſi verò agunt operante Dæmone, maxima patrare poſſunt, eò quia in ipſo maxima videatur eſſe poteſtas. Teſtantur enim paſſim Doctores, quod Magi poſſunt tàm in Elementa, quàm in hominum corpora, & in res ſpiritales agere.

2 Quò ad elementa, ipſa turbare valent, ut habetur ex Job. *cap.* 1. ex jure Pontificio *in c. nec mirùm 26. quæſt.* 5. & ex jure Cæſareo, *in l. multi C. de Malef. & Mathem.* Idipſum teſtantur Torreblanca *juris ſpirit. lib.* 3. *cap.* 4. Candid. Brognol. *in Alexicon. p.* 2. *diſp.* 2. *cap.* 1. *ſect.* 1. *Art.* 1. *per totum*, Del Ben. *de Offic. Sacr. Inquis. par.* 2. *dubit.* 227. *ſect.* 3. *n.* 6. & Apulejus *lib.* 1. *de Aſino aureo*, loquens de Cauponâ Reginâ Sagarum, *& lib.* 2.
3 de Pamphilo: Malè igitur Seneca (quem tamen ejus Concivis Torreblanca aliquo modo tueri nititur *in lib.* 4. *juris ſpirit; cap.* 4. *ſect.* 1. *num.* 9.) malè, inquam, Seneca *lib.* 4. *Natur. qq.* ait: *Illud incredibile Cleonis fuiſſe publicè propoſitos* καλαζοφύλακας, *ſpeculatores futuræ grandinis. Hi cum ſignum dediſſent, adeſſe jam grandinem, quid expectas, ut homines ad penulas diſcurrerent, aut ad ſtoreas? Imò prò ſe quiſque alius agnũ imolabat, alius pullum: protinus illæ nubes aliò declinabant, cum aliquid guſtaſſent ſanguinis. Hoc rides? Accipe, quod rideas magis: ſi quis nec agnum, pullumvè habebat, quod ſine damno fieri poterat, manus ſibi adferebat, & nè tu avidas, aut crudeles exiſtimes nubeis, digitum ſuum benè acuto graphio pungebat, & hoc ſanguine litabat: Nec minùs ab hujus agello grando ſe auvertebat, quàm ab illo, in quo majoribus hoſtiis exorata erat. Rationem hujus rei quidam quærunt. Alteri, ut homines ſapientiſſimos decet, negant poſſe fieri, ut cum grandine aliquis paciſcatur, & tempeſtates munuſculis redimat, quamvis munera & Deos vincant. Alteri ſuſpicari, ajunt, eſſe in ipſo ſanguine vim quamdam potentem avertendæ nubis, ac repellendæ. Sed*

quo-

quomodò in tàm exiguo Sanguine poteſt eſſe vis tanta, ut in altum penetret, & illam ſentiant nubes? Quantò expeditius erat dicere, mendacium, & Fabula eſt: At Cleonæ indicia reddebant in illos, quibus delegata erat cura providendæ tempeſtatis, quod negligentiæ eorum vineæ vapulaſſent, aut ſegetes procidiſſent; Et apud nos in duodecim tabulis cavetur, ne quis alienos Fructus excantaſſit. Rudis adhuc antiquitas credebat, attrahi imbres cantibus, & repelli, quorum nihil poſſe fieri, tàm palàm eſt, ut hujus rei causâ nullius Philoſophi ſchola intranda ſit. In hunc errorem inciderant Uricus Molitor *Dial. Auſtriaci*, & Burchard. *lib.19. decretal. tit. de arte magic. verſ. credidiſti umquam*, fortaſſe minus rectè percipientes illud decretum Concilii Bracarenſis, Priſciliani opinionem proſcribens. Hic enim volebat, Dæmones tonitrua, & fulgura, & tempeſtates propriâ auctoritate facere, etiam non permittente Deo, & ob id in eo Concilio damnatur.

4 Rectè ergo ſupradictam poteſtatem communiter agnoſcunt in Dæmone tàm Jurisperiti, & Canoniſtæ, ut Baldus, Salycet, & Godifred apud Torreblancam *juris ſpirit. lib.4. cap.4. ſect.1. num.* 32. Petr. Matthæus *lib.7. decretal. tit. de malef. cap. fin.* Tholoſan. *in ſyntagm. juris lib.34. cap.11. & 12.* Simanch. *de cathol. inſtitut. tit.63.* Paul. Grilland. *de ſortileg. quæſt.6.* Nicol. Remig. *lib.1. dæmonol. cap.* 25. & 29. Menoch. *de Arbitrar. lib. 2. caſ.*388. Farinac. *de hæreſi, quæſt.*181. *nu.* 31. Seſs. *deciſ.*456. *nu.13. & ſeqq.* & alii, quàm Theologi, ut præter D. Auguſtinum, D. Iſidorum, & D. Thomam, Cajet. *in ſentent.2. diſt.7. & 8.* Toledo *in ſumm. lib.4. cap.*15. Caſtro *de hæret. lib. 1. cap.16. & lib.2. c.* 15. Sperenger. *in mall. par.2. qu.2. cap.7. & 15.* Martin. del Rio *lib.2. Magic. quæſt.*11. Bulenger. *de mag. lib.2. cap.* 42. Majol. *tom.2. canicul. colloq.2.* Del Bene *de Offic. S. Inqu. par.2. dub.227. ſect.3. num.6.* & alii.

5 Idipſum comprobat ratio, nam cum grandines, ut ait Torreblanca *ubi ſuprà*, nimbi, fulgura, fulmina, & reliqua Meteorologica ab exalationibus, & vaporibus ex terrâ, & aquâ ſolis calore elevatis, in aeris regione fiant, nihil vetat, quin ex eiſdem dè cauſis Dæmones poſſit ea excitare, vel alicubi excitata motu locali impellere. Adde experientiam: Siquidem non ſemel Magi de facto Elementa turbarunt: Cum enim aliquando Romani Siti laborarent, Arnuphius Ægyptius ſubitò fecit, ut ingentes nubes obſcuræ exiſterent, quę pluviam ingentem cum tonitruis, & fulgoribus effunderent, ut ex Svida *in verb. Arnuphius*; ac ſimile prodigium alibi peractum à quodam Mago fuiſſe, ſcribit Dio Caſſ. *lib.56. hiſt.* unde Ovid. de Magâ quâdam.

Quum voluit, toto glomerantur nubila Cœlo:
Quum voluit, puro fulget in Orbe dies.
Sanguine, ſi qua fides, ſtillantia ſydera vidi;
Purpureus lunæ ſanguine vultus erat.
Hanc ego nocturnas vivam volitare per umbras,
Suſpicor, & plumâ Corpus anile tegi.

6 Sic dum Ferdinandus Neapolitanorum Rex Maſcos arctâ obſidione præmebat, & defectu aquarum propè ad deditionem compulerat, obſeſſi Magicâ arte ità effecerunt, ut prorumperet è nimbis pluvia, quâ fruſtaretur ſpes Regis potiundi Oppidi in tantâ aquarum penuriâ collocata, proùt evenit, ſi credimus Joviano Pontano *lib. 5. Belli Neap.* (Vide, ſi lubet, quid narret de Indis Gaſpar Stillius *in epiſt. Peruvani* 1590. & 1591.)

Imò ex his, quæ paſſus eſt Iob, quæquè narrantur in Sacrâ Scripturâ, & ad ſtabiliendam hanc veritatem conſiderantur à Bordon. *in Tribunal. S. Inquiſition. cap.16. num.* 34. infertur, minimè eſſe ambigendum de hujuſmodi poteſtate in Dæmone.

Docent etiam, fatidicis carminibus Magos è Cælo deducere lunam, ut ait Virgil.8. *Eclog.* cui congruit, quod cecinit etiam Ovid. in *Epiſt. Hypſiphiles ad Iaſonem*; & proindè ſolent Magi appellare ſtellas, ac Cęlum ſuis nominibus, itàut eis obediant, quemadmodum firmat Del Bene *loco cit. ſect.2. n.3.*

7 Neq hìc ſiſtitur Magorum poteſtas in Elementa; nam potuiſſe ventos ſopire, innuit Svidas, memorans de quâdam Corinthi familiâ, quæ ventos ſopiebat; & dę Empedocle Mago, qui cum Eteſiæ ità vehementer ſpirarent,

& fru-

& fruges læderent, juſſit Aſinos excoriari, & vtres fieri, eoſquè in promontoriis extendi, ut ventos exciperent, ex quo dictus eſt ventorum prohibitor, ut ex Timæi hiſtoriis dicit Laertius *de vit. Philoſ. lib.* 5. Cui congruit, quod narrat Olaus Magnus de Finnis, & Lapponibus, eos ſcilicet olim Mercatoribus ventos venales exibuiſſe, tres nodos Magicâ arte ſacratos ſolventes, quorum primo ſoluto, placidos ventos; ſecundo, vehementiores; tertio, vehementiſſimos provocabant: Hæc omnia miranda complexa eſt ſaga illa, quæ apud Petroninm Arbitrum ſic gloriatur.

Quicquid in Orbe vides, paret mihi Florida Tellus;
Cum volo, ſiccatis areſcit languida ſuccis;
Cum volo, fundat aquas ſcopulus, atque arrida ſaxo;
Indigenas jaculantur aquas mihi pontus inerteis.
Submittit fluctus, zaphyriquè tacentia ponunt
Antè meos ſua flabra pedes: mihi flumina parent,
Hiercanæquè Tigres, & juſſi ſtare dracones:
Quid leviora loquor? lunæ deſcendit imago,
Carminibus deducta meis: crepiduſquè furenteis.
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur Orbe:
Tantum dicta valent, Taurorum flamma quieſcit
Virgineis extincta Sacris, Phœbeaque Circe
Carminibus magicis Socios mutavit Ulyſſis.

Teſtatur quoquè Lilius Gyrald. *Synthag.* 17. *de Idolis gentium*, fuiſſe quoſdam Sacerdotes gentiles, qui grandines, cum inſtarent, ſpeculabantur, ac ipſas agni, pulliquè ſacrificio auvertebant; & ſi agnus, vel pullus defuiſſet, digitum ferreo ſtylo feriebant, indè effuſo ſanguine litabant, id, quod ridet Seneca à nobis ſuprà relatus. De ſimilibus ſuperſtitionibus adversùm grandines, extat diſpoſitio Caroli Magni, *in Conſtit. capitular.* Aquiſgrani habitis, *artic.* 8.

3 Nec ſolum in elementa Aeris, & Aquæ exercetur eorum poteſtas, ſed & in illud Terræ, ſi ullam fidem meretur Vates ille, qui dixit:

Atque ſatas aliò vidi traducere meſſes.

Quod innuit etiam Tibullus *Eclogâ octavâ*.

Cantus vicinis fruges traducit ab agris.

Et Nementianus Buccolicorum Scriptor *Eclog.* 4.

Cantavit, quod Lunæ timet, quo rumpitur anguis,
Quo currunt Scopuli, migrant Sata, vellitur arbor.

Narrant ex Plin. *in lib.* 17. *cap.* 25. Leſs. *lib.* 2. *cap.* 44. *num.* 14. & Bordon. *in Tribunal. S. Inquiſit. cap.* 16. *num.* 35. univerſum quoddam Olivetum viam publicam tranſgreſſum, atque ipſa prædia ex loco in contrarias Sedes profecta, quod mirum non eſt, cum Dæmones moveantur localiter; nec pondus eorū vires excedat, prout advertit Bordon. *ibid*: De re hac Franciſc. à Victor. *in Relectionibus, Relect.* 12. *de arte Magicâ, num.* 33. & Torreblanc. *Juris ſpirit. lib.* 4. *cap.* 2. *ſect.* 1. qui etiam *in lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 33. ſubjungit, non poſſe Dæmones de loco ad locum movere integrum elementum; aliàs vel daretur vacùum, vel crederetur in Dæmone poteſtas creandi nova corpora, quibus replenda eſſent intermedia: Utrumquè
9 abſurdum. Tandem conflare poſſunt ignem, teſte Athenæo, *libr.* 1. *dipnoſ. cap.* 14. de Xenophonte, qui ignem ſponte ſuâ naſci faciebat, ac ex mediâ regione aeris flammas effundere: Franciſc. à Victor. *in Relectionibus, d. relect.* 12. *de Arte Magic. n.* 19. *verſ. item adverſitate, & verſic. ad quintum dictum*, Torreblanc. *d. lib.* 3. *cap.* 3. ſic Zoroaſter ex ſtellis ſcintillas eliciebat; ſic Theſſala cantu eripiebat lunare jubar, teſte Horatio *in epod. od.* 5.

Quæ ſydera excantata voce Theſſala,
Lunamque cælo diripit.

Poſſunt etiam impedire ignis activitatem, quare Simon Magus, ut narrant, igne circumdatus, minimè urebatur; quod & evenit Dianæ caſtabulis Sacerdotiſſis, teſte Strabone *lib.* 5. & Hirpibus in Phaliſcos, ut præter Strabonem *lib.* 12. dicit Plinius *lib.* 7. *cap.* 2. Hujuſmodi plura videri poſſunt penès Candidum Brognol. *in Alexicon. p.* 2. *diſp.* 2. *cap.* 1. *ſect.* 2. *art.* 1.

10 Quo ad hominum corpora operari poſſunt Magi, cum ea mutent in alias for-

formas per ea, quæ tradunt Del Rio, *disquisit. Magic. lib.* 2. *q.* 18. & Candid. Brognol. *in Alexicon. par.* 2. *disp.* 2. *cap.* 2. *sect.* 3. *art.* 1. usque *ad art.* 10. Habemus enim apud Lutiprand. *lib.* 1. *de reb. per Europam gestis*, quod Bajanus Filius Simeonis Regis Bulgarorum usquè adeò didicit Magiam, ut ex homine Lupus, & quæcumque alia, prout vellet, fieri posset fera; addit Tritemmius *in Chronic. Monast. Hirsgamnens.* quod se invisibilem præbebat. (Vide, si vis, Del Bene *de offic. S. Inqu. par.* 2. *dub.* 227. *sect.* 3. *num.* 20.)

Idem dicitur de Simone Mago apud Nicæphorum, & aliàs, omnifaria scilicet in conviviis simulacra exhibuisse; Draconis etiam induisse: Imò narrat Tritemmius *loco cit. Anno Domini* 876. Zedechiam nomine, Medicum Imperatoris Ludovici, Magiæ peritum, devorasse hominem, pedes, manus, ac caput præscindendo, & sanguinem fluentem ostendendo in Pelvi, posteà reviviscentem ostentasse: De hujusmodi transformationibus dicam infrà.

Et tanta est Magorum potestas super corporibus nostris, ut nedùm ipsis per innumera maleficia noceant, quod suo loco patebit, verùm etiam sanitatem restituere quandoquè videantur.

11 Porrò Dæmonem posse sanitatem restituere, persuadet hæc ratio, quia cum Dæmon perfectè calleat artem Medicinæ, potest applicare activa passivis, & ope medicamentorum naturalium morbos curare, Deo vel permittente, vel non impediente, sivè ob hominum delicta, sivè ob alios suæ imperscrutabilis providentiæ fines: Undè non mirùm, Carminibus Ulyssem, teste Homero, profluvium sanguinis cohibuisse: Imò ait ex Strabone *lib.* 15. *Geograph.* Anneus Robert. *Rerum Judicat. cap.* 5. *lib.* 1. per Indiam circumvagari Incantatores, qui medentur omnibus morbis; & solùm hanc ferè apud illos esse Medicinam: Referunt quoquè Historici, Vespasianum Cæsarem unum, & alterum cæcum sanasse, quemadmodum Xiphil. scribit ex Dione *in Vespesiano*: Cui non multum absimile narrat Ælius Spartianus de Adriano Cæsare, nempè natum cæcum ad eum ex Pannonia adductum, oculos recepisse. Cęterum cum, juxtà tritum Naturalium adagium, à privatione ad habitum non detur regressus, consimiles Sanationes nullâ Medicinæ arte contingere possunt, quapropter superiùs enarratæ, vel sunt Historicorum Ethnicorum fabulæ, vel fuere Angelorum malorum illusiones.

12 Potest etiam Dæmonis ope sexus mutari, ut videtur sentire Del Rio *loco cit. quæst.* 22. *pag.* 155. *litt. B.* si intelligatur de conversione fœminæ in Marem: Naturaliter enim hoc quandoquè evenit ex superveniente calore, quemadmodum testantur Hipocrates *lib.* 6. *Epidem. p.* 8. Plin. *lib.* 7. *cap.* 4. quem citat A. Gellius *lib.* 9. *noct. cap.* 4. Jovian. Pontan. *in hist. Neapolit.* Coccius Sabellic. *lib.* 9. *exempl. dial.* 1. P. Menoch. *in suis stromatibus*, Torreblanc. *Juris spirit. lib.* 3. *cap.* 11. & alii, quos cum multis hujusmodi trasformationis casibus refert Isaac Cardosus *in suâ Philosophiâ liberâ*, *lib.* 6. *quæst.* 14. Quidquid autem naturæ viribus non repugnat, eò minus excedit sphæram Dæmoniacæ potestatis: Contrarium tamen gratis sentit idem Torreblanc. *loc. cit. num.* 9. Eò magis sugillandus, quia admittit fœminam in aliud non differre à Masculo, nisi in quantum hic genitalia foras emittit; fœmina verò intùs retinet; Et addit in disecto fœminæ ventre repertos esse testiculos, seù vasos seminarios, ac uterum in eâ proportione, quod virile membrum; admittit quoquè non semel naturaliter contigisse, ut fœminæ versæ sint in Mares.

13 Si verò intelligatur de Maris conversione in fœminam, hanc cecinere poëtæ Virgil. 6. *Æneid.* de Ceneo.

Et juvenis quondam, nunc fœmina Ceneus:
Rursus & in veterem fato revoluta figura.

Et Ovid. 11. *metamor.* de Tyresia:

Deque viro factus, mirabile, fœmina; septem
Egerat autumnos ——

Et Auson. *in Epigram. lib.* 1.

Nolo tamen veteris documenta accrescere famæ
Ecce ego sum factus fœmina de puero.

Verùm naturaliter impossibile judicamus, virum in fœminam verti: adeoquè nec Dæmonis arte id posse fieri, quod

ſequitur Del Rio *diſqu.magic.lib.2.q.22.* Riol.*de Hermafrod.*13.Mazzel. *de Anolog.lib.*10. non ſolùm, quòd natura ſemper ab imperfectiori ad perfectius progrediatur, & faciat de poſſibilibus ſemper quod melius eſt;ſed etiã quia ſi aliqua membrorum tranſmutatio fieri poſſet,ea à calore proculdubiò fieret, non à frigore : At verò calor impellit, diffundit, dilatat; non verò cogit, aut retrahit, quare nunquam vi caloris membra, quæ foris propendunt, intrò remeabunt : Rectè in hoc Torreblanc. *loco cit.num.*31. ſubjungit, quod mares mutare non poſsunt ſexum, ſed mores, effæminatiquè molliciem induere.

14 Quò ad res ſpirituales extenditur Magorum poteſtas : Revocant enim animas ad Corpora, quibus jàm ſegregatæ erant, ut de Pythoniſsâ teſtantur ſacræ paginæ; & de Simone ſummo Magiæ artifice jactant, quod apud Phoram,Epheſi Oppidum,præſente Ioanne Evangeliſta, tres mortuos ſuſcitaſſe: Franciſ.à Victor. *in Relectionibus,Relect.* 12.*de Arte Magica, verſ. ad confirmationem:* Quod mirum videri nequit,nàm anima, Deo non impediente, naturali ſuâ vi ad vivos redire, eiſque apparere poteſt; eò quia valeat ſe conferre de loco ad locum, ut ait Torreblanc. *juris ſpirit.lib.*1.*cap.*3.loquens juxtà veræ Philoſophiæ principia : De hac re D. Thom.*p.* 1.*q.*52. & ibi Valent. *qu.*3. *punct.*3.& Molin.*art.*1.Imò vi ipſius pacti inter homines, ut qui priùs deceſſerit, appareat, hoc contigiſse, & contingere docet Ananias *lib.*3.*de nat.Dæ-*
15 *mon.*& narrat Baron. *tom.* 3. *Anno* 412. de Michaele Mercato Seniore, quod cum inter diſserendum cum Marſilio Ficino, eorum progreſsu longior fuiſſet diſputatio, eam ad calcem perductam tali clauſerunt corollario, ut junctâ ſimul dexterâ, pacti fuerint, quod quis eorum ex hac vitâ prior decederet (ſi liceret) alterum de alterius vitæ ſtatu redderet certiorem : Quibus inter ſe conventis, ambo jurati ab invicem diſceſſerere. Interim lapſo haud brevi temporis ſpatio evenit, ut cum ſummo mane idem Michael Senior in Philoſophicis ſpeculationibus vigilaret,ex inopinato ſtrepitu velociter currẽtis equi, ejuſdemque ad Oſtium Domus curſum fiſtentis audiret,vocemque ſimul Marſilij clamantis. *O Michael, ò Michael; vera, vera ſunt illa*: Ad vocem amici Michael admiratus, aſsurgens, feneſtramquè aperiens,quem audierat,vidit poſt terga ad curſum iterùm acto equo candido:Candidatũ proſecutus eſt, cum voce *Marſiliũ,Marſiliũ* invoacans:Proſecutus & oculis, ſed ab eis evanuit.Sic ipſe ſtupore affectus, quid de Marſilio eſset, ſollicitus perquirendum curavit; (degebat ille Florentiæ, vbi diem clauſit extremum) invenitquè eumdem illâ ipsâ horâ defunctum, quâ eo modo auditus,& viſus eſt ſibi: Quantò faciliùs poterit Dæmon id præſtare, quod nec viribus naturæ, nec hominum conventioni repugnat ? Quid tamen reverà ſentiendum ſit, dicam infrà.

16 Sed ne omittamus, quod magis admirationem auget, extenditur eorum poteſtas in ipſos Dęmones:Eòquè enim pervenit Dæmonis ambitio, queadmodùm ait Clemens *lib.*8. *recognit.* 18. ut cum verbo Dei fugentur Dæmones, ità Satanæ verbo ipſis imperetur à Magis, quibus proindè obediunt; undè habemus apud Auguſt. *de Civit. Dei lib.*10. *cap.*9.Porphyrium ſe vidiſse, quod quidam Chaldæus abjurans, ſpirituales potentias precibus alligavit:Narrant quoquè, Magos tenere in annulo, quem gerunt, alligatos Dæmones, qui licet ibi non ſint ſemper; Imò numquam ipſi rebus corporeis alligentur:Simanch. *de Cathol. inſtit.tit.* 63.*à num.*29. Peña ad Eymeric.*in Direct.Inquiſit.p.*2. *quæſt.* 43.*comm.*68.Martin. del Rio *lib.*2. *Magic.diſqu.qu.*30.*ſect.*1. Picus Mirandulanus *lib.*7.*Prænot. cap.*4.Azor.*p.*1. *Moral. lib.*9. *cap.*36.*qu.*2.Bulenger.*de Magia lib.*1.*cap.*25.Torreblanca *juris ſpirit.lib.* 11.*cap.*13. *à num.*26.ubi ait, hæreticum eſse, ſi aſseratur, quod ſubſtantiæ ſpiritales à corporeis rebus pati poſſint; Piſtacch.*de ſuperſt. p.*1.*cap.*15.*num.*4. & Ricci *in Prax.Aur. to.*1.*Reſol.*433.Quotieſcumque tamen ab annuli poſseſsore vocantur, veniunt ſtatim, cum non indigeant tempore ad redeundum, ubicumquè ſint: Franciſc.à Victor. *loco cit. num.*31., & in adeò anguſto loco adeſse poſsunt, cum ſint quantitatis expertes : Bordon. *in Tribunal. S. Inquiſ. cap.* 16.*nu.*20.*&* 22.(Vide,ſi vis,Hieronym.

in Hi-

in Hilarione, ubi Dæmon queritur, se laminâ constrictum teneri; D. August. *de Divinat. Dæmon. cap.*7.& Eusebium *lib.*5.*de præparat.cap.*6.

Cum ergò tanta sit eorum potestas, qui utuntur Dæmonis ope, videri potest penitiùs non introspicientibus, quod per ipsos omnia perpetrentur, quę quoquè fiunt divinâ virtute, & proindè, quod non adsit ullum discrimen, quo ad invicem distinguantur.

17 Sed observandum, plerumque præstigia esse, ut superiùs innvuimus, quæ hoc improbum Magorum genus operatur. Audiamus D. Augustin. *de Civit. Dei, lib.*18.*cap.*18. *Si dixerimus, ea non esse credenda, non desunt etiam nunc, qui ejusmodi quædàm, vel certissima audisse, vel etiam expertos asseverent; Nam & nos, cum essemus in Italiâ, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, ubi stabularias Mulieres imbutas his malis artibus in Caseo dare solere dicebant, quibus vellent, seù possent, viatoribus, undè in jumenta illicò verterentur, & necessaria quæquè portarent; postquam perfunctâ operâ, ad se redirent; nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem, humanamquè servari, sicut Apulejus libris, quos titulo Asini Aurei appellat, sibi ipsi accidisse, vt accepto veneno, humano animo permanente, asinus fieret, aut judicavit, aut finxit. Firmissimè tamen credendum est, Omnipotentem Deum omnia posse facere, quæ voluerit, sive vindicando, sive præstando; nec Dæmones operari secundùm naturæ suæ potentiam, quia & ipsa Angelica Creatura est, licet sit propriovitio maligna, nisi quod ille permiserit, cujus judicia occulta sunt multa; injusta nulla. Nec sanè Dæmones naturas creant, si aliquid tale faciunt, de qualibus factis ista vertitur quæstio, sed specie tenus, quæ à Deo sunt creata, commutant, vt videantur esse, quæ non sunt. Non itaquè solum animum, sed nec corpus quidem ullâ ratione crediderim, Dæmonum arte, vel potestate in membra, vel lineamenta bestialia veraciter posse converti: sed phantasticum hominis, quod etiam cogitando, sivè somniando per rerum innumerabilia genera variantur; & cum corpus non sit, corporum tamen similes mirâ celeritate formas capit, sopitis, aut oppressis corporeis hominis sensibus, ad aliorum sensum, nescio quo ineffabili modo, figura corporea posse perduci; ità ut corpora ipsa hominum alicubi jaceant viventia quidem, sed multò graviùs, atquè vehementiùs, quàm somno suis sensibus obscuratis: Phantasticum autem illud, veluti corporatum, in alicujus animalis effige sensibus apparet alienis, talisquè etiam sibi homo esse videatur sicut talis sibi videri potest in somniis & portare onera, quæ onera, si vera sunt corpora, portantur à Demonibus, partim vera onerum corpora, partim jumentorum falsa cernentibus.*

18 Ex quibus infertur primò, quod quæ excedunt potestatem Dæmonis, si fiant à Magis, qui ipsius ope utuntur, non esse vera, sed tantummodò apparentia, ut sunt ea, quę patrari à Circulatoribus, & Joculatoribus videmus; & eò majori admiratione, quò magis præstant agilitate hominibus Dęmones: Tholosan. *Synthagm. lib.* 34. *cap.*21. *num.*5. & tantò perfectiùs operantur Dæmones, quantò subtiliùs, & præter omnem artem applicare possunt causas ad hujusmodi operationes: latè rem hanc tractant Molina *in D. Thom. par.*1. *qu.*111. *art.*4.Guil.Parisien.*de Universo, part fin. cap.* 22. Martin. del Rio *lib.* 2. *Magic. disqu.qu.*8.Nicol.Remig. *lib.*1. *dæmonol. cap.* 11. Jo. Salisberiens *de Nugii Curia, lib.*2. & Torreblanc. *juris spirit.lib.*4. *cap.*3. Quò fit, cum ex omnibus artibus semper perseveret aliquod opus, ut Statuæ, & Imagines insignium Pictorum, & Sculptorum; Egregia ædificia peritorum Architectorum: Magicæ artis nulla imago, nullus annulus, nullum pignus, aut vestigium habeatur: Francisc. à Victoria *ubi suprà*, *num.*2. *vers. sed quià*. Nil enim est â parte rei, sed ità apparet esse, quia Dæmon peritissimus præstigiator illudit suâ in agendo celeritate: Adde quod Dæmo-
19 nes sæpè sæpiùs movent interiores spiritus, ubi sunt species, & taliter offerunt sensui interiori, quod volunt, ut videantur res revera esse præsentes. Non ità intelligendum, quod Dæmon novâ specie imaginationem, seù phantasiam immutare possit. Hoc quidem nequit, ut sentit communis Theologorum sententia cum D.Thoma *p.*1.*quæst.*111.*art.* 3. & ob id non potest efficere, ut qui à

nativitate numquàm vidit, rectè de rerum Coloribus imaginetur. (Vide Jo: Malder. *de virt. Theol. tract.* 10. *cap.*8. *dub.*7.)

20 Similiter ad illudendum hominibus Dęmon alterat aerem medium, vel ipſum organum, ut docent Molina *in citatâ q.*111. *art.*4. Valent. *diſp.*4. *qu.*2. Remig. *lib.* 1. *Dæmonol. cap.* 11. Martin. del Rio *lib.* 2. *Magic. diſq. q.* 24. Raphael de la Torre *tom.* 2. *de vitiis oppo-*
21 *ſit. Relig. q.* 95. Item corpus phantaſticum format, & illud oculis objicit, vel chymeram componit: Quandoque etiam in corpore notiones, ac affectiones concitat, undè phantaſia triſtetur, vel
22 è contrà. Similiter humores agitat, ac vapores addit, ita ut, quales ipſe vult, imaginationes homo retractet, eaquè ſe videre, & audire judicet, quæ reverà nec oculis, nec auribus unquàm hauſit: Auguſt. *lib. de curâ pro mortuis, cap.*12. Majol. *colloq.*3. Moura *de incant. ſect.*2. *cap.*3. *num.*4.13. & 18. Angelel. *in ſent.*2. *diſt.*8. *q.*3. *dub.*5. Molina *in D. Thom. p.*1. *q.*111. *art.*3. Torreblanc. *juris ſpirit. lib.* 3. *cap.*6. *num.* 8. Bordon. *in Tribunal. S. Inquiſit. cap.*16. *num.*26.

23 Non erant igitur ſerpentes, quos Pharaonis Magi produxerunt, juxtà gloſs. Rabani *Exod.* 7. nec illa Samuelis vera fuit, ſed aliquod Phantaſma, & illuſio imaginaria, Diaboli machinationibus facta, proùt probabiliter tenet Auguſt. *ad Simplicianum*.

24 Quemadmodum autem Dæmon in phantaſiam operatur, ità & in cæteras animi potentias: hinc concupiſcibilis, & iraſcibilis facultatis organa turbat quotidiè, ità ut oriantur variarum viſionum cogitationes: Del Rio *diſquiſ. Magic. lib.*2. *q.*24. hinc memoriam juvat, ejus organum adaptando; ac eamdem modis contrariis debilitat: Naturaliter enim ipſa adjuvatur per quaſdam potiones, ut videre eſt penès Franciſc. Sanctium Brocen. *lib. de artificioſâ memoriâ*, & Torreblanc. *juris ſpirit. lib.* 3. *cap.*5. & naturaliter, venientibus annis, deperditur, prout evenit *Koplero*, Concivis mei Claramontii antagoniſtæ, qui ſenex effectus non percipiebat ea, quæ juvenis ſubtiliter edocuit *in lib. Harmonic.* & de hoc plura ſcripſit Bapt. Codronch. *lib.* 3. *de morbis venef. cap.* 6. & Andrea Cæſalpin. *lib. de inveſtig. Dæmon. cap.*10. Hinc per commodiores organi diſpoſitiones intellectum ſubtiliorem reddit, & è contra: Del Rio *loco cit.* Nam licèt non poſſit in noſtrum intellectum immediatè agere, poteſt tamen mediis phantaſmatibus, ut docent D. Thom. *par.*1. *q.*111. *art.*2. Vaſquez. *p.*1. *diſput.*245. *cap.*2. *num.*10. *& ad* 1.2. *q.*19. *art.*2. *diſp.*27. *cap.*2. & Torreblanca *jur.*
25 *ſpirit. lib.*3. *cap.*5. *num.*23. Imò quandoquè & artes, & ſcientias docet: Scientiæ enim noſtrę dependent ab intellectu agente (quem illuſtrare poteſt Dæmon) ſicut à primo principio, juxtà D. Thom. apud Torreblancam *ubi ſuprà, num.*25. Verum eſt, quod Dæmon omni conatu procurat homines, non ad ſcientias, ſed ad errores provocare: tametſi ipſe prętter Socratem, & alios, Ariſtotelem etiam Philoſophum reddiderit, teſte Torreblanca *jur. ſpirit. ubi ſu-*
26 *prà, num.*31. In voluntate verò reſtrictior eſt Dæmonis poteſtas, nec ab eo cogitur voluntas humana, ut docent pręcipuè Medina, *de rectâ in Deum fide, lib.*2. Caſtro *lib.* 1. *de juſtâ hæret. punit.* & alii penès Torreblancam *juris ſpirit. loco cit. num.*48. Movetur tamen ea voluntas à Dæmone vel objecto tãquam odibili, ſeù amabili exteriùs poſito; vel excitatis imaginariis viſionibus; ac paſſionibus inflammatis. Vide quid dicatur de B. Angela de Fulgineo *in ejus vitâ, cap.* 19.

27 Si autem quò ad cætera quęratur, quęnam ſit potentia Dęmonis, dicimus, quod non adeò ſe extendit, ut tribuere valeat actionem immanentem, ſeù principium agendi; quapropter non valet nec muſcam ſuſcitare: Del Rio, *diſq. Magic. lib.*2. *q.*29. *pag.* 239. *litt. B. col.*1. Non inficior tamen, poſſe à Dęmone ea produci animalia, quę fiunt ex putri, non per creationem, ſed per applicationem efficientium, ut pluribus relatis ait Torreblanca *juris ſpiritualis, lib.*4. *cap.*5. *num.* 46. Hoc tamen tenendum eſt, nec Animalia iſta, poſtquàm ſemel vitam amiſerint, vi Dęmonis poſſe reviviſcere: Sotus *in ſent.*4. *diſt.*43. *quæſt.*1. *art.*3. Suarez *in D. Thomam, p.*3. *quæſt.* 53. *ſect.* 2. Torreblanca *loco cit. num.*62. & propterea ſortilegium hæreticale putat Farinac. *de hæreſi, qu.* 185.

*num.*5.

num. 5. petere á Dæmone mortui resurrectionem. Quæ verò narrantur à Platone *lib.* 10. *de Rep.* à Plin. *lib.* 7. *cap.* 52. ab Apulejo *in Mileti, lib.* 1. à Philostrato *de vita Apollon.* à D. Clemente *in Itinerario*, ab Egisippo *lib.* 3. *de excid. Hieros. cap.* 2. & à Plutar. *de Anima, lib.* 6. *cap.* 7. vel falsa sunt, vel illusiones: Etenim, ut cecinit Remigius *lib.* 2. *Periphyseon* 1.

Agitat pigram vitæ sub Imagine molem:
Organicus Dæmon; moresque imitatur agendo,
Spirans, quos olim præse natura ferebat.

28 Idcircò Bordon. *in Tribun. cap.* 16. *num.* 32. advertit, operationes, quæ fiunt à cadaveribus, seù corporibus, quibus unitur Dæmon, non esse vitales. Imò loquutio canuum, & alia hujusmodi fiunt à Magis per illusionem, vel quia ipsemet Dæmon emittit in his animalibus, ut etiam in cadaveribus humanis, sonum articulatæ vocis similitudinem habentem: Abulens. *in Exod. cap.* 7. *q.* 15. quem sequitur Torreblanca *ubi suprà*, *lib.* 1. *cap.* 7. *nu.* 20. Sicut & Asina Balaam intelligitur fuisse loquuta, Angelo bono operante: Idem à Victor. *in Relectionibus*, *Relect.* 12. *de Arte Magicâ*, *num.* 19. *vers. ad secundum*, Del Rio *Disquis. Magic. lib.* 2. *q.* 29. *pag.* 145. *col.* 1. *à litt. B.* Grilland. *de Sortileg. q.* 7. *num.* 25. & antè illos, D. Thom. *de miracul. q.* 5. Deus enim tantummodò valet veras loquutiones subjectis incapacibus infundere, prout
29 evenisse testatur Antonius Bonfinius. Ipsum audiamus: *Anno circiter tertio post cladem ad Nicopolim, Sigismundo imperante, à Turcis acceptam, cum multi in eum campum descenderent, emissam inter ossa subindè vocem audierunt, Jesu Christi Salvatoris, & Mariæ Virginis nomina intonantem; loquaxquè inter cadavera caput inventum, quod ubi homines sibi adesse novit: Quid tam*, inquit, *stupidi hic statis Viri? Christianus ego sum, inexpiatus, inconfessus in hoc bello occubui: Maria Mater me æterni supplicii reum esse non patitur; hic me adhùc lingua compotem servavit, ut delicta fateri, & animum sacris Apostolicis lustrare queam: proindè Sacerdotem, qui confessionem exaudiat, & me expiatum reddat, accersite quæso. Rogatus, cur tantum à Virgine beneficium promeruisset, respondit, sibi peculiarem in eam fuisse in vitâ devotionem, & septena ejus festa quotannis reverentissimè celebrasse, religiosissquè jejuniis pane dumtaxat, & aquâ decorasse. Quare accersito è pago proximo Sacerdote confessionem ritè transegit, & impetratâ erratorum omnium remissione, acceptâquè novissimâ lustratione, repentè conticuit, perpetuòquè quievit.*

30 Nec solùm non potest Dæmon facere, ut vivant mortui; sed nec etiám, ut vivi moriantur, cum vita, & mors sit in manu Domini, & summâ providentiâ: Quippè Dæmon odio inexplicabili ità flagrat in quemvis nostrûm, ut inexplicabili quoquè desiderio flagret nos interficiendi, etiàm corporalirer: Moura *de incant. sect.* 2. *cap.* 1. *num.* 5. *Testor* (sunt verba Clem. Rom. *libr.* 2. *Recogn.*) *Cælum, & Terram, inquit Petrus, quod si quantum cupit inimicus desævire, permitteretur etiam à Deo, olim omnes homines deperissent.* Quo fit, ut nec sciat divinare quâ horâ Deus velit, nos mor-
31 tem obire, ut suo loco patebit; Quarè vide, quàm falsa sit historia Sylvestri secundi, prout etiam talem comprobat Genebr. *in Chronolog. tom.* 2. *lib.* 4. *anno Christi* 1002. addens, eum errorem ex eo ortum habuisse, quod pauci in Occidente Philosophicæ, & Mathematicæ operam dabant, ob id, qui his studiis vacabat, ab imperito vulgo de Magiâ suspectum existimari: imò, dicam cum Bellarmino *lib.* 4. *de Romano Pontif. cap.* 13. *controvers. tom.* 1. cum Moura *de incant. sect.* 2. *cap.* 2. *num.* 15. cum Torreblanca *Juris spirit. lib.* 4. *cap.* 4 *sect.* 5. *numer.* 68; & cum Del Rio *lib.* 2. *disq. q.* 12. §. 9. non crediderim, Deum unquam permissurum, ut Sedes Apostolica Ma-
32 gico Sessore contaminaretur: Quin nec alios honores, & dignitates elargitur Dæmon, nisi per delusionem, exhibens urendis pro sceptro, palum; pro coronâ, rogum: Majol. *tom.* 2. *canicul. colloq.* 3. sic neminem ditat, & hoc magnâ Dei providentiâ, nam si tot milia hominum dæmoniacis superstitionibus implicantur, quorum nullum ditavit, sed omnes in maximas miserias perduxit; si eos divites faceret, quis ejus laqueos evaderet? Torreblanca *ubi supra*, *lib.* 4. *sect.* 9. Lessius *lib.* 2. *c.* 44. *dub.* 3. *num.* 20. & Pistacchius *de superstit. p.* 1. *cap.* 24. *num.* 31.

Nec

33 Nec extenditur poteſtas Dæmonis, ut animam in Inferno, vel Purgatorio exiſtentem educat foràs, & tantò minus, ſi in Cælo exiſtat. D. Thom. *in cap.* 1. *q.* 117. *artic.* 4. *ad* 2. Guil. Pariſ. *p. ult. de Univerſo, cap.* 24. & Alphonſ. Mendoſa *quodlibet. Scholaſt. quæſt.* 5. Ex illis enim carceribus exire nequeunt animæ, niſi ex ſpeciali Dei mandato; quârè non eſt, cur credamus (utar verbis Franciſci à Victoria *loco cit. num.* 17.) hanc licentiam à Deo habere, maximè cum legamus hiſtoriam de Divite illo *Luc.* 16. qui nec ad fratres liberandos permiſſus eſt redire ad mortales; & quamvis aliquandò ſpeciali gratiâ Deus annuit, ut exirent è Purgatorio animæ, hoc permiſit ad petenda ſuffragia. Hinc eſt, quod Dæmon non poteſt hominem mortuum ſuſcitare.

Reprehendit ergò Cirvelus *libr.* 3. *de ſuperſtit. cap.* 11. illos, qui paciſcuntur invicem, ut is, qui prior morietur vivo appareat, eiquè ſuum certioret ſtatum; Ipſa enim Sancta Lutgardis, prout habetur *in ejus vitâ, lib.* 2. timebat in hujuſmodi apparitionibus, aliquod diabolicum figmentum adduci: Vide Piſtacchium *de ſuperſtit. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 24.

34 Similiter non ſe extendit, ut formas, & qualitates immediatè imprimere valeat in rebus naturalibus; hæcquè eſt ſententia communis DD. omnium 2. *diſt.* 7. apud Magiſtr. Sent. aliàs crearet, nam ex nihilo produceret: Siquidem Dæmon nihil habet in ſe, quod materiâ conſtet: Item, ſi poſſet ex aliquo materiali formas infundere, ſed immediatè, non applicando ſcilicet activa paſſivis, ei ſubjecta eſſet natura, quam Deus nec Angelis ſubjecit, ut benè ait idem Franciſc. à Vict. *in Relectionibus, Relect.* 12. *de Arte Magicâ, num.* 35. Fatendum tamen eſt, quod cum Dæmon optimè cognoſcat naturas, virtutes, & efficacias omnium rerum naturalium; cumque poſſit tranſmutare corpora localiter, & transferre per multa terrarum ſpatia, teſte Auguſt. 3. *de Trinit.* conſequenter eas celeriùs, & intimiùs applicare valeat, quàm homines: undè, ut ait Sanctus Thomas *de potentiâ, q.* 2. *d.* 3. ſicut ars imitatur naturam, imò, teſte Philoſopho 2. *Phyſic.* Quædam poteſt facere ars, quæ non poteſt natura: Ita Dæmon multa facere poteſt, quæ ſint præter ſolitum curſum naturæ, & præter omnem artem, & humanum ingenium: Tholoſ. *Syntagm. lib.* 34. *cap.* 21. *num.* 5.

35 Hac tamen non obſtante virtute, quia organizatio eſt diſpoſitio requiſita ad animam rationalem, nec poterit Dæmon figuram hominis immmutare in figuram Brutorum, manente rationali animâ, ut S. Thomas dicit *de potentiâ, quæſt.* 16. *art.* 9. *uſquè ad ſecundum,* quæ ſententia fulcitur tàm auctoritate Theologorum, ſcilicet Annan. *de natur. Dæmon. lib.* 4. Bartholom. Spinę *de Strigibus cap.* 8. Martin. del Rio *Magic. diſq. lib.* 2. *cap.* 15. Bulenger. *de Magiâ, lib.* 2. *cap.* 29. & aliorum; quàm auctoritate Jurisperitorum, ſcilicet Deciani *lib.* 5. *crimin. cap.* 17. Farinaccii *de hæreſi, q.* 181. *n.* 18. Imò hæc veritas definita eſt in Concilio Ancyrano *in c. Epiſcopi* 25. *q.* 5. (Vide quoque D. Auguſtinum *de Civit. Dei, cap.* 18.) Quarè illæ tranſformationes, de quibus Spondan. *in Homer. Odyſſ. lib.* 10. Binsfeld. *de confeſs. malefic. concl.* 3. Remig. *libr.* 2. *de Demonol. cap.* 5. Ananias *libr.* 4. *de nat. Dæmon. fol.* 80. & Petrus Tyrreus *lib.* 2. *de appar. ſpirit. à cap.* 15. *uſque ad cap.* 24. vel fuerunt mera præſtygia, vel fabulæ, ſicut dictum eſt de ſociis Ulyſſis.

36 Converſio verò Senis in Juvenē non videtur Dæmoni impoſſibilis, cum hæc virtus non conſiſtat, niſi in reſtauratione humidi radicalis: Torreblanc. *Juris ſpirit. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 219. nec implicat, poſſe Dæmonem reſtituere juventam, id quod operatus eſt Succus; eo enim potato (ut cecinit Ovid. 7. *metam.*)

---- *Barba, Comæquè,*
Canitie poſitâ, nigrum rapuere colorem;
Pulſa fugit Macies, abeunt palorquè, ſituſquè;
Addiectoquè cavæ ſupplentur corpora rugæ,
Membraquè luxuriant: Aeſon miratur, & olim
Ante quaterdenos hanc ſe reminiſcitur annos.

Vide, ſi lubet, P. Gaſparem Schottum *in Thaumaturgo Phyſico, p.* 4. *libr.* 5. *Syntagm.* 3. *cap.* 1. Imò in Orbe novo quædam Inſula reperitur, *Bonica* nomine,

in

in quâ fons scaturiit, cujus aqua senectutem cum juventâ commutat, ut præter Cardanũ, narrat Jo: Langius *epist.*79 Similis virtutis *Luceyan* fontem esse, meminit in Peru PetrusCieza *p.*2.*histor. Peruan.cap.*41. Ejusdẽ virtutis reperiuntur plantæ nomine *Mirabolanos*, ut ex Marsilio Ficino, testatur Torreblanca *Juris spirit. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 20. ac multæ aliæ res naturales, ut tradunt Marsilius Ficin. *de vitâ cœlit. comparan.* Cardan.*de vitâ longâ*, *c.*2. *&* 3. Frãcisc. Mendoza *in viridar. Sacræ*, *& prophanæ erudit.lib.*4.*probl.*17. Addit Torreblanc. *ibid.n.*13. naturam non esse reputandam sævam novercã cum hominibus, ut ipsis denegasse existimemus, quod quibusdam brutis concessit. Nonne Aquilæ senectutem deponunt, & ivventam induunt? Nonne idem præstant serpentes? latè Candid. Brognol. *in Alex.p.*2. *disput.*2.*cap.*2.*sect.*3.*art.*4. §.2.

37 At cum Deus posuerit terminum, quem præterire non possumus; cumquè, quidquid dicant Auctores superiùs recensiti, nulla detur herba, seù fructus, vel arbor, qui hunc effectum gignere possit: Siquidem non ignorabat Adam virgulta, quibus ipse nomina imposuerat; si autem inter ea virgulta adfuisset aliqua herba, quę potuisset juventutem tribuere, quare ipsi Adam clausisset Deus januam Paradisi, in quo reperiebatur Arbor tantę virtutis, qui postea periit, ipso Paradiso propter generale diluvium pereunte, juxtà P. Perer. *in Genesi?* & cum nullus ex illis, qui usque adhuc Dęmonis ope uti sunt, sibi ætatem renovaverit, consequens est, quod negemus reperiri hujusmodi potestatem in Dæmone, licet contrariũ tueantur Del Rio *disquis. Magic. lib.*2. *q.* 23. P. Gaspar Schottus, & Torreblanc. *ubi suprà*.

38 Postremò non se extendit potestas Dæmonis, quemadmodum ego existimo, ut per Magos Judici nocere possit, seù Justitiæ; Hocquè non ex eo, quia ipse careat potestate; sed ex eo, quia Deus non permittit: Quamvis enim Plin. *lib.*29. *cap.*3. narret, quod Druidæ soliti erant Magicâ quadam solertiâ ad decipiendum aptâ, ovum quoddam certis cęremoniis; certâ lunâ; solemni ritu singulis annis capere, cui magnam vim; occultos effectus; varias rerum causas tribuebant, nempè ad victorias litium, & ob id Romanum Equitem jussu Claudii Cęsaris interfectum fuisse, quod deprehensus fuit in lite, quam exercebat, ovum secum detulisse in judicio.

39 Quamvis scribat Gaguinus *in vitâ Philippi Hutrini*, Uxorem Euguerrani cujusdam Quæstoris Gallici, qui expilaverat Errarium Galliæ, cum de Mariti carcere concluſi liberationem desperaret, ad Magiam se convertisse, Pauloto quodam malefico, & Claudia muliere ad id facinus opem ferentibus; atquè cærea quædam simulacra ad Regis, & Caroli Valesiensis formam Dęmoniacâ arte confecisse, quæ languentium speciem præseferrent, ad quorum similitudinem, nisi mala sors prodita fuisset, Rex, & ipse Carolus conficiendi macie sensim erant.

40 Quamuis Leopoldo Duci Austriæ promiserit Fridericus, se ope dæmonis fratrem captum è carcere incolumen adducturum, teste Trithemio *in Chronolog.Hisaug.* Imò Apollonium Thyaneum è carcere se eripuisse, narrat Philostrat. *in ejus vitâ*.

41 Tandem, quamvis habeamus apud Greg. Turron. *lib. 6. hist. Franc. cap.*15. quod Mumulus Præfectus Regis Chilperici Magus, & incantator suspectus, quod occidisset Filium Regis, sæpè tortus, & distentus eam ob rem, nihil mali, ut ipse ajebat, sensit: Quarè nonnulli gestare schedulas incognitis notis, & quandoque, vt, innuit Christoph. Crusius *de Indicijs delict. par.*2.*cap.*32. *num.*32. sanguine conscriptas solent, quibus tortura substineri possit, quemadmodum notat Ambrosin. *in prax.lib.*4.*cap.*7.*num.* 4. & proindè ipsis abradendos esse pilos, dicit Binsfeldius *in tit.C.de Malef. & Mathem.* & hujusmodi schedulas auferendas, monet idem Ambrosin. *ubi suprà*, *conclus.*15.*in fin.* Attamen asseveranter dico, quod cum omnis potestas sit à Deo, Diabolum non posse ex se fine Dei premissione lædere Iudicem, vel Justitiam; nec ut lædat, permittere Deum: Nam ei non placet scelerum impunitas. Adde, quod ipse dæmon cupit unâ cum hominum sceleſtissimorum

rum morte, animas quoquè lucrari, prout ponderat Torreblanc. *jur. ſpirit. lib.4.cap.4.ſect.3.* Idcircò, quando etiam dęmoni permiſsum eſſet ſervare reum, id nunquàm pręſtaret.

42 Porrò in his omnibus, quæ Dęmoni impoſſibilia ſunt, ſi fiant, vel non fiunt, niſi divinâ virtute, vel ſunt mera præſtygia. Sed in illis quoque, quæ non excedunt ſpheram activitatis Dæmoniacę, plerumquè non ſunt vera, utpotè facta à Principe mendacii, màximè ſi contribuant ad vtilitatem hominum, quos ipſe tanto odio proſequitur. Quãvis enim ſit medicus peritiſſimus: attamen non ignoramus, à Magis curatos, qui videbantur aſſequuti fuiſſe ſanitatem, eam minimè recuperaſſe, ut teſtatur Xiphil. ex Dio Caſſ. *in Adriano Cæſare*: Unde Iſajas *cap.53. num.5.* de Deo loquens: *Verè languores noſtros ipſe tulit; & dolores noſtros ipſe portavit*: Vide, ſi vis, Barrad. *tom. 2. lib. 2.cap. 5.* Del Rio *lib. 1. Magic. diſq. lib.1. c.3. quæſt.4.* Majol. *tom.2. Canicul. colloq.3.* & Torreblanc. *Juris ſpirit.lib.4. cap.4. ſect.8.* & quò ad alias res, quę fieri poterant à Dęmone, narrat Cęlius Rodigin. Paſſetem quemdam inter Magicę vanitatis ſectatores, primâ nocte con ſueviſſe refertiſſimum repentè convium hominibus diſcubituris pręmonſtrare; mox, ubi diſcubuiſſent evanuſſe omnia:

43 Infertur ſecundò, quamvis ſagæ corporaliter transferantur de loco ad locum, & ad Conventus nocturnos cum alijs; id, quod docent Patres Orthodoxi D. Auguſtinus *lib.2. doctr. Chriſt. cap.20. et de Civit. Dei lib.2.c.23.* D. Grégor. *lib.1. Dialog. cap.4. & lib.2. in Iob. cap.9.* & D. Epiphan. *lib. 1. contrà hæreſes, cap.30.* Probant Theologi D. Thom. *2.2.q.92. & 93.* Creſperus *de odio Satan. diſcur.2. & 15. lib. 1.* Bart. Spina *lib. de ſtrigibus c.5. & in Apologiâ contrà Ponzin.* Sayr. *in clavi Regiâ, lib.4. cap.6. à num.13.* Martin. del Rio *diſq. Mag. lib. 2.qu.16.* Leſſ. *de juſt. lib. 2. cap. 44. de Magiâ dubit.3. num.15.* Majol. *Canicul. tom.2. colloq.3.* Jo. Fileſac. *de Magiâ idololatr. §.3.* Bordon *loco ſuperius cit. n.35.* Del Bene *de offic. S. Inqu. dub.227. ſect.3. num.16.* & confirmant Juriſperiti Simanch. *de catholi. inſtitut. tit.37. à num.6.* Damhouder. *in praxi cap.66. à n.134.* Joann. Graſſ. *conſ. de ſtrigib.* Berbaſin. *de artibus magic. propoſ.9.* Farinac. *de hæreſi, q.181. n.47.* Torreblanc. *juris ſpirit. lib. 4. c.3.* His omnibus adde Peñam. *in Direct. comm.68.* Abulenſem *in c.4. Math. q.47.* & alios, quos citant Piſtach. *de Superſt. cap.24. n.13.* & Ant. Eſcobar *vol.4. theol. moralis, lib.28. cap.30. ſect.2. Probl. 115.* Quia tamen ſæpè ſæpius tranferuntur, non corporaliter, ſed per illuſiones in imagine, & phantaſiâ, prout etiam habetur ex *cap. Epiſcopi 26.qu.5.* & quemadmodum teſtatur Del Ben. *loco cit. ſect.3. num.8.* & Abulenſ. ob experimentum, nàm, cum muliercula, una ex illarum numero, coram eo unxiſſet ſe vnguento, ſtatim corruit ſinè ſenſu; ità ut titione pedem illius combuſſerit Abulenſis, nec excitata eſt: ſed poſt ſpatium temporis, cum ad ſe rediiſſet, narrabat mirabilia; Infertur (inquam) earum atteſtationem, quod aliæ fuiſſent in his ludis, ſeù conuentibus, non eſſe attendendam, nec inquirendam: Farinac. *de hæreſ. quæſt.185. n.153. verſ. quamvis, & qu.37. num.6.* Fermoſin. *ad cap. Eccleſ. S. Mariæ, 10. de Conſtit. qu.59. nu.15.* Gaſtald. *de poteſt. Angel. to.2. diſt.4. q.1. art.7. num.21.*

SUBSECTIO III.

De eorumdem Magorum modo in operando.

SUMMARIUM.

1 *Attendendus eſt modus operandi Magorum ad dignoſcendum, an divinâ, vel potius Dæmoniacâ vi operentur.*

2 *Dæmon tribus modis operatur, ſcilicet per actionem mediatã, per actionem immediatam; & per deluſionem.*
Hi modi explicantur ibi.

3 *Dæmon ſimplices decipit Sanctitatis ſpecie.*

4 *Dæmonis impudentia in abuſu Sacramentorũ, etiam Sacratiſſimæ Euchariſtiæ.*

5 *De geſtatione Euchariſtiæ per Devotionem.*

6 *Abuſus Sacrificii Miſſæ ad Magiam, eſt ſortilegium hæreticale contra Farinac. & alios.*

7 In-

7 *Incantans hostiam non consecratam est de hæresi suspectus.*

8 *Dæmon cur non abutatur in incantationibus Pœnitentiæ, & extremæ unctionis sacramento?*

9 *Dæmon quomodo abutatur Sacramento Ordinis in Neocromanticis?*

10 *Dæmon cum Magis abutitur Sacramento Matrimonii, agendo Incubum, & succubum.*
Ubi an Dæmon incubus possit generare?

11 *Dæmonis calliditas in Magiæ exercitio, & regula ad ipsam detegendam.*

1 MODUS in primis spectandus est, quo Magi operantur, ut an è Cœlo, vel potiùs á Dæmone fit virtus, appareat: Ex ijs, quæ suprà stabilivimus, 2 liquet, Dæmonem tribus modis operari, scilicet per actionem mediatam, mouendo localiter; per actionem immediatam, applicando activa passivis; & per delusionem, mutando, vel obiectum, vel aerem medium, vel ipsum organum. Primo modo Dæmon non solùm se ipsum, sed etiam quæcumquè corpora summâ velocitate transfert de vno loco ad alium: Torreblanca *Juris spirit. lib.* 4. *cap.* 2. *sect.* 1. Secundo modo plurima, quæ nec natura fecisset, patrantur ad ipso Dæmone: D. August. *lib.* 3. *de Trinit. cap.* 7. *& de natura Dæmon. cap.* 3. D. Thom. *par.* 1. *qu.* 114. *art.* 4. Binsfeld. *in confess. malef. concl.* 4. *par.* 2. Torreblanc. *juris spirit. loco cit. sect.* 2. Tertio modo sæpènumerò operatur Dæmon, sivè quia ipse pergestit homines deludere, & est pater mendacii: Hurtad. *Resol. moral. tract.* 5. *cap.* 6. *Resol.* 61. *num.* 1275. *& alibi*; sivè quia nec motus localis, nec supradicta applicatio 3 juvare possint: Nec hìc sistitur Dæmonis calliditas, nam cum ipse propter superbiam sibi divina arrogare præsumat, simplices decipit sanctitatis specie, ut benè advertit, inter alios, Lessius apud Hurtad. *ubi suprà*, *Resol.* 43 *n.* 535. Idcircò ferè omnia Divina Sacramenta adhibent Magi: In initio enim professionis sectæ diabolicæ iterùm se baptizant in nomine Beelzebub: Grilland. *lib.* 2. *de Sortil. qu.* 3. *&* 6. *&* 10. *n.* 3. & Torreblanc. *juris spirit. lib.* 11. *cap.* 13. *num.* 21. quemadmodum & confirmantur, quod patebit ex infrà dicendis.

4 Ulteriùs progreditur Dæmonis impudentia, usquè scilicèt ad Sanctissimam Eucharistiam: Audi Peñam. 2. *p. director. qu.* 43. ex articulis Parisien. *Quod verba sancta, & Orationes quædam devotæ, & jejunia, & balneationes, & continentia Corporalis in pueris, & aliis, & Missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum, quæ fiunt prò exercendo hujmodi artes, excusent eos à malo, & non potius accusent. Error*: *Nam per talia Sacræ res, imò ipse Deus in Eucharistiâ Dæmonibus tentatur immolari, & hæc procurat Dæmon, vel quia vult in hoc honorari similis Altissimo; vel ad fraudes suas occultandas; vel vt simplices faciliùs, & damnabiliùs perdat.* Quo fit, ut incantationes sæpè fiant cum abusu hujus Sacramenti incruenti, scilicèt per hostiam consecratam, ipsam gestando adversùs ictus ar- 5 morum, vel pestem: Quamvis enim, si quis simplicitate ductus, eam gestaret per devotionem, non esset suspectus de hæresi (licet illum reputaret excomunicatum Pistachius *de superst. par.* 1. *cap.* 28. *num.* 5.) & ideò tantò magis potuisset Maria Scotorum Regina, Sacram Eucharistiam penès se retinere, dum erat in carceribus, ut si ad Martyrium raperetur, vt factum fuit, posset se illâ præmunire, attentâ dispensatione Sedis Apostolicæ: Vasquez in. 3. *disp.* 119. *cap.* 1. *num.* 18. Card. de Lug. *de Sacram. disp.* 19. *sect.* 1. *n.* 25. & Hurtad. *Resol. moral. tract.* 5. *cap.* 6. *Resol.* 63. §. 2. *n.* 1488. (Vide tamen P. Avversam *de Sacram. qu.* 10. *sect.* 3. *in fin. vers. non enim*) Imò priscis Ecclesiæ temporibus Christi-fideles Eucharistiam ad Collum appensam gestare consueverant, ut testatur Cardinal. Baron. *anno* 57. *num.* 171 & idem Hurtad. *ubi suprà*, *à num.* 1493. Attamen in incantationibus ipsam gestare, inducit maximam hæresis suspicionem: Imò non tollitur hujusmodi suspicio, quoties incantationes fiant per hostiam non consecratam, eò quia super illâ celebrata fuit Missa à Sacerdote ignorante, illam hostiam tunc adesse: Ordinatur namquè Sacrificium Missæ ad Sortilegium, licèt mediatè, quàpropter, quod Deo offertur, Dæmon sibi usurpat; & incantator credit idem Sacrificium habere vim ad Magicum opus

operandum: Scaccia *de Judic.lib.*1.*c.*12. *num.*34. Gaſtald. *de poteſt. Angel. tom.*2. *diſp.*6.*qu.*6.*artic.*1. Franciſcus de Magiſtris *in Sylva Eccleſiaſticâ*, *tom.*2. *lib.*2. *cap.*5.*num.*74.Souſa *in aphoriſm.Inquiſit. lib.*1.*cap.*56. *n.*11.Moura *de Incant.ſect.* 3.*cap.*5.*num.*29. Bordon. *in Tribun. cap.* 18.*num.*30. Carena *par.* 2. *de Sortil. tit.* 12. §.5. *num.*37. & §.8. *num.*53. & 54. quos ſequitur Piſtachius *de Superſtit. part.*1.*cap.* 22. *num.*23.

6 Quarè ſugillandi ſunt Oldrad. *conſ.* 110.Locat. *in Judic.verb.Sacerdos*,Farinac. *quæſt.*20.Torreblanc. *juris ſpiritualis*,*lib.*13.*cap.* 6. *n.*5. poſt Griland. *de Sortileg. q.* 10. *num.*13.aſſerentes,hujuſmodi non eſſe ſortilegium hæreticale, licèt Farinacc. *q.*181. §.1. *n.*21. videatur ſe corrigere, approbando opinionem Martini Del Rio *diſq.lib.*3.*ſect.*13. *verſ. dico quinto*, quam refert laudatus Piſtachius *loco cit.n.*22.

7 Si verò fiat incantatio ſuper hoſtiâ non conſecratâ, ex eo quod miſſa non fuerit ſuper eâ celebrata, notis, & characteribus incognitis inſcriptâ, eſſet adhùc ſuſpectus, & adhùc oriretur ſuſpicio, quod ſortilegium eſſet qualificatum: Nam ſolent quandoquè Incantatores abuti Imagine Crucifixi in eâ ſculptâ: Carena *par.*2. *tit.* 10. §.4. *num.*28. & Dæmoni eam hoſtiam immolari, quæ Deo in Euchariſtiâ erat ſacrificanda, de quâ re idem Piſtach. *loco cit.n.*24.ubi refert etiam opinionem Bordoni.

8 Quò verò ad pœnitentiam, & extremam Unctionem, has non introduxit Dæmon, ne peccati deteſtationi, ad quam utrumque Sacramentum ordinatur, modo aliquo anſam præberet: Moura *de Incant.ſect.* 2. *cap.*6.*num.*28.

9 Reſpectu Ordinis Sacri, dici poteſt, quod æmulari Deum velit Dæmon, cum jubeat Neocromanticos caſtitatem pro ejus reverentiâ, & monito obſervare: Eymer 2.*par. direct. qu.*43.*n.*2. quoſquè ſtygmatizat: Vndè Medina, *ad cap.*2. *qu.*22. *artic.*3.*concl.*3.ait: *Diabolus habet ſuos Apoſtolos*;*ſuos Prophetas*; *ſuos Euangeliſtas*, *& Doctores*; *Martyres*, *& Virgines ad confirmationem Corporis reprobi*.

10 Modò reſtat Matrimonium, quod Dæmon aliquando incubus, aliquando, licet rariùs, ſuccubus cum ſuis confœderatis init,vt patet ex conſtitut. Innocent.VIII. ad Inquiſit. Germaniæ, editâ *anno* 1484. & prout docent Abulenſ. *in Geneſ. cap.* 6.Moura *loco cit.* latiſſimè Torreblanca *Juris ſpirit. lib.*5. *cap.*1.Simanch.*de cathol.inſtit.tit.*37.*n.*5. Piſtach. *de ſuperſt.par.*1. *cap.*24. *num.*16. Candidus Brognolus *in Alexicon.diſp.*3. *par.*1.*c.*2.*ſect.*2. *Art.*2. Quicquid dicant Georgius apud Sixtũ Senenſ. *Bibliothec. lib.*5.*annot.* 51. Cardanus, Ponzinibius, & Porta, quos citat, & reprobat Del Rio *diſq.magic.lib.*2. *qu.*15. Eugubinus, Uldericus Molitor, Peramato, & Franciſcus Valleriola, quos confutat Torreblanc. *dict. lib.*5.*cap.*1.*num.*2.Imò addit Del Rio, ex tali matrimonio prolem poſſe naſci; id quod etiam aſtruunt D. Auguſtinus *lib.* 3. *de Trinit. cap.* 5. D.Thomas *par.*1.*qu.*51.*art.*3. *& qu.* 63. *art.*4.*& qu.*115. *art.*5. *& ſent.* 2. *diſt.*8. *& quodlibet* 7. *qu.* 10. Cajet. 2.2.*qu.*95. *art.* 3. Annan. *de natura Dæmon. lib.*4. Grilland. *de Sortileg. lib.*2. *q.* 7.*à n.*12. Nider. *in formicar. lib.* 5. *cap.* 9. *&* 10. Malder. *de virtut.Theolog.tract.* 10.*cap.* 8. *dub.*10. Bulenger. *de Magia*, *lib.* 1. *cap.* 25. & alij: Contrarium tamen ſentiunt ipſemet S.Auguſtin. *lib.* 15. *de Civit.Dei*,*cap.*23.Remig.*lib.*1.*dæmonol.c.*6. Ambroſ.Paræus *lib.*34.*de monſtr.cap.*16. Alphonſ. à Carranza *de partu*, *cap.* 20. *qu.*1. *num.* 98. Comprovincialis meus Merculialis *de morbo mulier.lib.*1.*cap.*2. Joann.Schenkius *obſervæt.medic. tom.*2. Philipp.Boiſar. *de Mag.incub.cap.*7. Solorzan.*de jure Indiar. lib.*1.*cap.* 9. *n.*42. Torreblanc. *juris ſpirit.lib.*5.*cap.*2.*n.*34. Philoſophia. de Grand.*par.*3.*de Ang.& Dæmon.n.*7.& Sixtus Senenſ.*Bibl. lib.*5. *annot.*51. ſequens communem Theologorum ſententiam:Mihi tamen videtur, non poſſe Dæmonem incubum proprio ſemine generare, ſed utiquè alieno, quod tantâ celeritate propter ejus activitatem deferre poteſt, ità ut quid naturalis caliditatis minimè perdat: De re hac latè apud D.Bonavent. *ſent.* 2. *diſt.* 8.*art.*3.*qu.*1. Spinam *de Strigib. cap.* 6. Guil.Pariſienſ. *de univerſo*, *part.fin.cap.* 23.Sylveſter *de ſtrigimag. lib.*2. *cap.*3. & Stephanum Bubalum *in D.Thom. par.*1. *qu.*51.*art.*3. *q.* 1. *differ.* 3. §. 1.*&ſeqq.*

Non obſtat ea ratio, quam laudatus

cus Torreblanca *ubi suprà* ex Ambrosio Parẹo desumpsit, scilicet per hujusmodi seminis translationem, spiritus prolificos, & calorem evaporari; Imò solam virilis membri longitudinem præcipuam inter sterilitatis causas reputari, cò quod per illam viæ longitudinem refrigeretur semen: non obstat (inquam) nam in instanti agit Dæmon; præterquamquod ipse transferre potest semen adeò spiritale, adeòque calidum, ut per hujusmodi translationem fiat aptius ad generationem: Vide etiam Pistach. *de supereſt. p.1. cap.24. num.16.* & antè eum Bellarm. *de Romano Pontifice, lib.3.cap.12.col.1.litt. D.* ubi circà hujusmodi potestatem generandi in Dæmone ait ex D.August. *lib.15. de Civit.Dei cap.23.* id tantâ experientiâ comprobatum esse, ut adhùc velle negare, impudentia videatur.

Hac igitur superbiâ quærit ille coli, & ob id gaudet quoque verbis Sacris, ipsisquè obtemperat, de quibus infrà: Et
11 ex eo magis eluceſcit Dæmonis calliditas, quod non solùm per usum Sacramentorum, & rerum, verborumquè ad Dei Cultum spectantium illudit simplicitati hominum; verùm etiam occultat suas impias artes, sivè exigendo in incantationibus res naturales, quasi earum virtuti tribui debeant effectus mirabiles; sivè imperando Magis, ut ignotis Characteribus ensalmos perficiant.

Ut autem hac in re generalem regulam exhibeamus, dicendum est, modum, ex quo arguatur Diabolica virtus, esse, quoties videmus Magos Sacramentis abuti in incantationibus, uel verbis ignotis, aut etiam certis Characteribus; aut aljis verbis non spectantibus ad effectum, qui speratur, aut quæritur ex tali operatione; veluti signo Crucis, & solis verbis Sacris, & Religiosis: Sed cum ritu, & observantiâ peculiari, ut certis horis; ad certum situm stellarum; sub certo numero Crucium, Candelarum, quæ non pertinent ad efficaciam operis; vel tandem uti actibus, & effectibus indifferentibus, putà ad expulsionem Dęmonum radere pilos, aut Capillos: D.Thom. 2.2. *q.96.art.4.* D.Antonin. *p.2.tit.* 12.§.12. Francisc.à Victoria *in Relectionibus, Relect.12. de Arte Magicâ, n.16. verſ. & primum* Navarr. *in Manual. cap.11. n.35.* Valent. *tom.3. disp.6.qu.13.punct.2.* Martin. *del Rio lib. 4.cap.2. num.2.* Moura *de incant.sect. 2. cap.12.num.2.* Campanil. *diverſ.jur. rub. 11.cap.26.num.99.* Martin de Arles *de superſt.à num.8.* Torreblanc. *juris spirit. lib.9.cap.5.nam.1.* Joannes Bussæus *in Panario, verbo superſtitio.* Hurtad. *Reſol. moral.tract.5.cap.6.* & Del Bene *de offic. S.Inqu. par. 2. dub. 228. sect.8.* Ratio à priori regulæ assignatæ videtur esse, quoniam cum hæc omnia nullam vim naturalem in se habeant, nec à Deo; Nam Sancti non utebantur talibus ritibus, & observationibus; effectus proindè, qui sequitur, tribuendus sit pacto inito, & firmato cum Dęmone: D. Thom.2.2.*qu.93.art.1.& qu. 95. art.2. ac alibi,* Toledo *in summ.lib.4.cap.6.* Sylvester *de Strigimag.lib.2.cap. 1. & seqq.* Sanch.*tom. 1. decalog.lib.2. cap.42.num.* 11.Bonaccin.*in præcept. decalog. disp. 3. q.5.punct.4.à n.1.* Spina *de Strigibus, cap.* 18.Mour.*d.sect.2.cap.14.nu.12.* Hurtad. *loco cit. nu.518.* Id, quod expertus est Cardinalis Cajetatus: Nam hic videns, nonnullos filo suspendere super vasę annulum, qui illius latera determinatis ictibus pulsaret, prout contingebat, prolatis nonnullis verbis Psalmistæ, experiri voluit, an hoc fieret virtute Diabolicâ: *Accepto namque filo* (sunt ejus verba *in sum. verb.incantatio,*) *& annulo, protestatus sum, quod versum illum sacrum Deo vero, cui à psalmistà dirigitur, dicebam, & non tanquam institutum ad movendum annulum, & sic dixi versiculum illud, & annulus non est motus: ut hinc cognoscant omnes, quod tunc Diabolus movet annulum, quando versus ille dicitur ei, vt ipse instituit:* Hactenus Cajetanus, quem laudat Moura *de Incant.sect.1.cap.5.* sed quod magis ordini simul, ac claritati consulatur, agendum est priùs de pacto cum Dæmone, & posteà de verbis, seù characteribus, quibus Magi operantur.

§. I.

De Pacto cum Dæmone.

SUMMARIUM.

1 *Pactum cum Dæmone semper reperitur in Magiâ.*

2 *Pactum cum Dæmone duplex, expreſſum ſcilicet, & tacitum: utrumquè definitur, & num.3.*

4 *Per quodcumqne pactum cum Dæmone incurritur hæreſis ſuſpicio.*

5 *An quælibet Dæmonis invocatio inducat vehementem hæreſis ſuſpicionem?*

6 *Pactum expreſſum cum Dæmone inducit vehementem hæreſis ſuſpicionem; tacitum verò levem.*

7 *An invocantes Dæmonem ad tentandam mulieris pudicitiam, ſint de hæreſi ſuſpecti?*

8 *An ſi Dæmon faciat aliquid alicui, nullo prævio pacto, is ſit de hæreſi ſuſpectus?*

9 *Præſumitur hæreſis, vel idololatria in perſonis trahentibus originem ab infidelibus.*

10 *Magi vltra pactum cum Dæmone ſolent per chirographum animam dare Diabulo.*

11 *Sepè fœminæ ſtultæ bonâ fide utuntur vanis verbis, & ritibus.*

12 *An liceant ſuperſtitiones, prævia proteſtatione de non conſentiendo in pacto cum Dæmone?*

13 *Quando dubitatur de rerum vanitate, priuſquàm aggrediantur, adhibendæ ſunt diligentiæ ad dubiũ removendũ.*

1 PACTUM cum Dæmone, quod ſemper reperiri in Magiâ, teſtantur D. Auguſtin. *lib.2. de Doctr.Chr.c.20.* D.Thom. 2.2. *qu.95. & 96.* Sperenger. *in Mall. part.2. cap.2.* Picus Mirandulanus *lib.7. prænot.cap.4.* Grilland. *de Sortileg. qu.3. n.2.* Farinac. *tom.1.crimin. qu.20. à n.77.* Martin. del Rio *Magic.diſq.lib. 2. qu.4.* Raphael de la Torre *tom. 2. de vitiis oppoſit. Relig. qu. 96.* Malder. *de virtute Theologic. tract. 10. cap. 8.* Sayr. *in clavi Regiâ, lib. 4. capit. 6.* Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 17. cap. 15. à numer. 153.* Moura *de incant. ſect. 3. capit. 5. numer. 18.* & alii, quidquid dicat Vuierus *de Lamiis, cap. 7. 8. & 23. & de præſtyg. Dæmon. lib. 6. cap. 27.*

2 Dupliciter fieri poteſt: Expreſsè, vel tacitè: Epreſsè, quandò ab ipſo Dæmone viſibiliter apparente, aut aliquo alio Mago vices Dæmonis ſupplente auxilium petatur; ſeù quandò Dæmones expreſsè invocentur ad aliquẽ effectum; ſeù quandò quis operetur ſciens Dæmonem ſe immiſcere: Simanch. *de Catholic. Inſtit. tit. 63. rubr. de ſuperſtitionibus, num.12.* Sperenger. *ubi ſuprà qu. 1.* Martin. del Rio *loco cit.* Maldet. *d. cap.8. dub. 1.* Reginald. *eodem cap.15. ibid.* Suarez *de Relig. lib.2. cap.8.* Torreblanc. *juris ſpirit. lib.11. cap. 13. à num. 2.* Hurtad. *reſol. moral. tract. 5. cap. 4. reſol.10.* Candidus Brognol. *diſp.3. par. 2. cap.1. ſect. 1. art. 1.* Moura *ibid. & num. 19.* Seſſe *dec. 456. vol. 4.*

3 Tacitè, quandò fiunt opera vana, & digna, quibus Dæmon ſe ingerat: Grilland. *de ſortileg. q. 10.* Alphonſ. de Caſtro *de juſtâ hæret. punit. lib. 1. cap. 14.* Suarez *de relig. tom. 1. lib. 2. cap. 40. num. 8.* & præter alios, Torreblanc. *ubi ſuprà, cap. 14. n. 1.* & Candidus Brognol. *dicta ſect. 1. art.2.* ſeù quandò fit opus, cui Dæmon ſe ingerit, præter intentionem hominis operantis, directam ſcilicet, non indirectam: Simanch. *ibid.* ubi tamen *ſub num.33.* malè dicit, tacitum pactum inducere vehementem hærereſis ſuſpicionem; & Moura *loco cit. num. 1.* ſeù quando (ut rectè monent idem Simanch. *loco cit.* Del Rio *lib.6. diſquiſ. Magic.* & Moura *ubi ſupra, num. 20.*) homo intentat aliquid facere per ea, quæ nequè ex ſe, nec virtute aliquâ ſupernaturali divinitùs inditâ talem effectum producere poſſunt: Adverte tamen cum Hurtad. *reſol. moral. tract. 5. cap. 4. reſol. 14. num.106.* & cum aliis auctoribus citatis ab eodẽ Hurtad. requiri ad conſtituendum pactum tacitum, quod quis non ex joco, levitate, aut ignorantiâ vanis rebus utatur: ſed ſeriò, & ex animo dandi fidem illis ſignis.

4 Ex quibus primò infertur, per quodcunque pactum hæreſis ſuſpicionem incurri, cum incidatur in Idololatriæ crimen: & quia Dæmon invocatur, ab eoquè petuntur, tamquàm divinitatis Æmulatore, effectus mirabiles, ei proindè tribuitur honor ſoli Deo debitus: Layman *de vitiis oppoſitis virtuti Relig. cap.3. de divinat. num. 4.* Moura *de incant. ſect.3. cap.5. num. 21.* ex auctorit. Simanch. *& num.22.*

5 Quamvis enim quælibet Dæmonis invocatio vehementem non inducat hæreſis ſuſpicionem, dummodò non ſit ad ea, quæ ſphæram poteſtatis ipſius

Dæ-

Dæmonis excedunt, ac nullus cultus Dæmoni tribuatur, nec interveniat aliquod factum hæreticale, vel aliquis abusus Sacramentorum, seù rerum, quas Theologi appellant Sacramentales, de quibus tractant Torreblanca *juris spirit. lib.* 2. *cap.* 16. & Pistachius *de superst. p.* 1. *cap.* 28. præcipuè *sub nu.* 3. & dummodò non adhibeantur orationes, aut verba Scripturæ Sacræ, præsertim ad consequendum, quod de se sit peccatum mortale: Peña *ad direct. par.* 2. *com.* 67. cum aliis penès Carenam *tit.* 12. §. 4. *num.* 23: Sicut etiam, dummodò non adsit vestium sacrarum abusus: Martin. del Rio *disquis. Magic. lib.* 5. *sect.* 16. *vers. Sacerdos*. Transmiera *de denunciat. cap.* 7. *per tot.* & Farinac. *de*
6 *hæresi, q.* 181. §. 1. *per tot.* Siquidem hæc in quâlibet superstitione, etiam absque expressâ invocatione, inducunt hujusmodi suspicionem, imò sortilegium efficiunt hæreticale, ac qualificatum. Bordon. *in Tribun. cap.* 18. *num.* 25. Semper tamen, quoties adest pactum cum Dæmone, insurgit suspicio, prout declaratur *in Extravag. contrà Magos*, Joannis XXII. quam registrat Eymer. *in suo direct. Inquisit. par.* 2. *qu.* 43. Bordon. *in Tribun. cap.* 17. *num.* 33. Neque est differentia inter invocationem tacitam, & invocationem expressam; hoc est, inter pactum tacitum, & pactum expressum; utrumque tamen suspicionem inducit: Illud scilicet, levem; hoc, vehementem: Illudquè non sapit manifestam hæresim; hoc autem utiquè: Bordon. *loc. cit. cap.* 18. *à num.* 25.

7 Non desunt tamen, qui putant, quod invocantes Dæmones ad tentandam Mulieris pudicitiam, hæresis notâ non sint redarguendi, prout sunt Clar. *Sententiar. lib.* 5. §. *hæresis*, *num.* 24. *&* 25. Grilland. *de sortileg. qu.* 10. *numer.* 10. Sesse *decis. Aragon.* 68. *num.* 17. *& seqq. lib.* 4. & alii, distinguentes inter invocationem per modum Imperii, & suffragii; & illam, quæ fit per viam adorationis, & cultus: Primo enim modo, ad quem pertinet invocatio ad tentandam Mulieris pudicitiam, cum in hoc Dæmoni nullus cultus exhibeatur, licet ex se malum sit, tamen hæresim non sapere existimant: Verum licet hæresim manifestam hujusmodi invocatio non sapiat, tamen continet in se quamdam Societatem cum Dæmone, quia petens aliquid ab Inimico, illi necessariò amicus fit, & ei obsequium reverentiæ, & quodammodò honoris præstat, undè talis invocatio deprecativa sub nomine Imperii semper tacitè in se includit cultum, & reverentiam; idcircò ab hæresis suspicione salvari non potest Bordon. *de Tribunal. Inquisit. cap.* 17. *n.* 16. Ponz. *de Lamjis, num.* 83. qui tamen dicit ob Muliebrem simplicitatem rigori esse detrahendum, & sequuntur Homobon. *de exam. Ecclesiast. tract.* 7. *cap.* 3. *quæst.* 16. *vers. Si verò Amantes*, Simanch. *de Catholic. Instit. tit.* 21. *n.* 13. *& tit.* 30. *num.* 13. Pistach. *de superstit. cap.* 10. *num.* 18. *part.* 1. Mar. Italia *de immunit. lib.* 1. *cap.* 5. §. 6. *n.* 38. Moura *de Incantat. sect.* 3. *cap.* 5. *n.* 9. *& seqq.* Torreblanc. *jur. spiritual. lib.* 8. *cap.* 29. *num.* 15.

8 Cum igitur quodlibet pactum ingerat suspicionem hæresis, eò quià Dæmonis adoratio, seù honor nunquam segregatur ab invocatione Dæmonis, sivè tacitâ, sivè expressâ, quid erit dicendum quandò Dæmon ante omne aliud pactum aliquid faciat, putà si primâ vice apparens, in gratiam fœminæ illicò cum eâ consentiente incubus fiat, nihil interìm ab ea exigendo? Respondetur, quod fœmina conscia à Dæmone nil gratìs conferri, si ipsi ultrò adhęreat, dicitur apostatasse vi pacti: Moura *ibidem, nu.* 23. Nam quamvis non constet de ullo pacto, & adoratione, præsumitur tamen hujusmodi Idololatria: Hurtad. *Resol. Moral. tract.* 5.
9 *cap.* 4. *Resol.* 12. Eò magis, si simus in personis trahentibus originem ab infectâ, vel suspectâ radice Infidelium, sivè Gentilium, qui proni sunt ad superstitiones, fœderaquè cum Dęmonibus ineunda, ac ipsorum adorationem, intuitu commodi temporalis: Sed satis *in prælim.* egimus de hac causâ suspicionem inducente. Id etiam ampliat Moura *de Incant. sect.* 3. *cap.* 5. *n.* 23. quò ad Catholicos, qui veniunt à Judaismo: Siquidem hi ob finem temporalem facilè apostatabant à Deo sibi noto, ut patet ex sacrâ Scripturâ; Imò hodiè putant, licitam esse Magiam, quâ nil frequentius apud ipsummet Judaismum.

Quan-

10 Quandoquè etiam cum tali pacto ſolent Magi per chirografum ſpeciale animam Dęmoni dare, quod dupliciter fit, vel retinendo illud penès ſe; vel ipſum Dęmoni tradendo. Undè ait Sanchez *ad præcept. tom.* 1. *lib.* 2. *cap* 40. *num.* 52. primo caſu, eſſe idem chirografum lacerandum, & comburendum per ipſummet ſortilegum; & ſecundo caſu, aſſerit Lupus *in edict.* §. *Officii*, *par.* 3. *lib.* 20. *art.* 3. *differ.* 2. non eſſe à Dęmone repetendum; (Vide etiam Suarez *tom.* 1. *de Relig. libr.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 17. *num.* 3. Del Bene *de offic. S. Inqu. par.* 2. *dub.* 228. *ſect.* 22. *num.* 1. & Piſtachium *de ſuperſtit. par.* 1. *cap.* 24. *n.* 9.)

11 Infertur ſecundò, quod quamvis, ut inquit D. Auguſt. *lib.* 2. *ſuper Geneſim*, ſępè homines, & maximè fęminę ſtultę bonâ fide utantur vanis ritibus, & verbis ad remedia infirmitatum, Dęmones tamen aſſiſtunt operationibus illorum, ut decipiant, & perſuadeant confidere in rebus vanis, & hoc eſt fœdus tacitum cum Dęmonibus: Candid. Brognol. *d. ſect.* 1. *art.* 2. §. 2. Nam ex eo quod quis utitur medio ex ſe vim non habente producendi effectum, propter quem illud medium adhibetur, tacitè paciſcitur cum Dęmone, ejus auxilium, licèt non expreſsè, invocando: Hurtad. *Reſol. Moral. tract.* 5. *cap.* 4. *Reſol.* 14. *num.* 111. Bordon. *in Tribunal. cap.* 18. *num.* 23. Quarè etiam notandum eſt, quod licet non poſſit ſciri, niſi ipſis docentibus, quibus ſignis, aut rebus Dęmones alliciantur; nihilominùs revera Dęmones miſcent ſe, & adveniunt quibuſcumquè ſuperſtitionibus, ſtatim ac intelligunt, homines confidere, & maximè, ſi ex intentione vellent invocare Dęmonem Franc. à Victor. *in Relect. Relect.* 12. *de Arte magicâ*, *num.* 28. *in fin.* Si verò abſit intentio auxilium implorandi à Dęmone, & adhibeatur medium inane cum ignorantiâ probabili, nullum peccatum incurritur: Bordon. *loco cit. num.* 24. Dixi, *cum ignorantiâ probabili*, alioquin militarent ea, quę docet Torreblanca *Iuris ſpirit. lib.* 11. *cap.* 14. ex D. Thom. 2. 2. *q.* 95. *art.* 2. ex Sanchez *lib.* 2. *decal. c.* 40. *num.* 3. ex Suarez *de Relig. libr.* 2. *c.* 16. *num.* 26. ex Alphonſ. de Caſtro *de juſtâ hæret. punit. lib.* 1. *cap.* 14. ex Moura *de incant. ſect.* 2. *cap.* 18. *num.* 20. ex Leſſio *de juſt. cap.* 44. *dub.* 4. *num.* 26. ex Medina *in D. Thomam* 2. 2. *q.* 74. *art.* 5. *diſp.* 1. *& quæſt.* 76. *art.* 2. & ex aliis.

12 His ſtantibus, quærunt Doctores, an ſuperſtitiones liceant, ſi cum proteſtatione de non conſentiendo pacto, adhibeantur, & negativè tenet Moura *de incant. ſect.* 2. *cap.* 18. *à num.* 19. cui opinioni libenter adſtipularer, quoties intelligeretur, quando clarè conſtaret de vanitate earum: Sanchez *de impedim. matrim. libr.* 7. *diſp.* 95. *numer.* 4. Secùs quando dubitaretur, an eſſent ſuperſtitiones, quicquid dicant Mora, *loco cit. num.* 9. & Bordon. *dicto c.* 4. *numer.* 23. Ratio eſt, quia ſi ſunt claræ ſuperſtitiones, proteſtatio eſt contrà factum; nam confidere rebus vanis eſt fœdus tacitum inire cum Dęmone, prout ſuprà diximus: Quippè ipſæ res non habent in ſe efficaciam ullam, nec á Deo hæc virtus petitur, quoniam non movetur rebus vanis, ac conſequenter tacitè invocatur Dæmon: At ſi ſumus in dubio, an ſint ſuperſtitiones, tunc virtutem experimur in ipſis, quatenus talem habeant; adeò ut ſi eam non contineant, non eſt nobis intentio, ut contingat id, quod tantummodò cupimus, ſi ex ſe, & ſine Dæmonis auxilio exhibere poſſint: Baldell. *de ſuperſtit. & irregular. lib.* 4. *diſput.* 3. *num.* 5.

13 Nec obſtat, quod dicit Moura *ibidem*, ſcilicet priùs faciendam eſſe exactam diligentiam ad removendum dubium; nequè dici eam factam, quoties non ſit habitus recurſus ad authoritatem publicam; & caſu, quo ſit habitus recurſus, ſi tamen Eccleſia noluerit declarare, contendit non eſſe licitas cū hujuſmodi proteſtatione ſuperſtitiones, de quibus dubitatur, an ſint tales, ſtantibus pręceptis Divino, Apoſtolico, & Naturali; Non obſtat, inquam, quia in dubio an effectus ſit à causâ naturali, an verò ipſius cauſę naturalis excedat vires, cenſendum eſt, illum potiùs à causâ naturali procedere: Siquidem innumeræ naturalium cauſarum vires nos latent; & dubia in meliorem partem interpretanda ſunt, ut benè advertit Piſtach. *de ſuperſt.*

superst. cap. 21. *num.* 3. & antè eum D. Thoma 2. 2. *q.* 60. *art.*4. Adde, quod tota vis, virtus, & efficacia in superstitionibus consistit in condicto, & pacto, ut dictum fuit suprà, & stabilitur à Francisc. à Victor. *loco cit. n.* 28. Hoc pactum autem intrat tacitè, quoties confidimus rebus clarè vanis; non verò dubiis, quæ licet in se possint esse vanæ, nihilominùs ab ipsis, uti talibus, non expectatur effectus: Quarè cum expressâ protestatione concurrit etiam expressa voluntas (ex eo quod sunt dubiæ) rebus vanis fidem non adhibendi, & sub hoc sensu dubio Cajetanus fecit illud experimentum, de quo suprà, nec Dæmon se immiscuit.

§. II.

De Verbis, seù Characteribus, quibus utuntur Magi.

SUMMARIUM.

1 *Verba, quibus Magi utuntur vel sunt imprecativa, vel constitutiva.*
2 *Sæpè verbis conjunguntur ritus: Illaque possunt esse sacra.*
3 *Verba ex eo quod sint sacra, non purgatur hæresis suspicio, sivè pacti cum Dæmone.*
4 *Dæmon vult sua habere Sacramenta.*
5 *Magi utuntur verbis sacris, quia credunt Dæmones Divinorum Nominum virtute à se posse cogi.*
6 *Dæmones verba sacra exigunt in incantationibus, ut illis injuriam irrogent.*
7 *Suspicio pacti cum Dæmone in verbis sacris requirit perversionem eorumdem vel ratione sanctitatis in eis contentæ connotativè, vel objectivè, vel effectivè: declaratur* sub n. 7. 8. 9. & 10.
11 *Verba sacra perverruntur, quoties pro usu Ensalmi nullus habetur Ministrorum delectus.*

1 VERBA, quæ à Magis, vel oré proferuntur, vel calamo exarantur in prodigiis exibendis, considerari possunt, ut imprecativa, & ut constitutiva: Imprecativa sunt, quæ fiunt per modum deprecationis, & impetrationis, sivè à Deo speretur impetratio, sivè à Dæmone, ac tota virtus ponitur ex parte operis operantis: Moura, *de Incant. num.* 3. *in proem. antè sect.* 1.

Constitutiva, sunt quorum efficacia constituitur in ipsis, ac ex parte operis operati attenditur omnis effectus: Moura *ibidem*.

2 Sæpè sæpiùs cum his verbis, sivè sint imprecativa, sivè sint constitutiva, coniunguntur ritus, ac cæremoniæ. Hoc etiam commune est utrisquè, quod effectum producere possunt, tàm virtute Divinâ, quàm Diabolicâ, ita ut quod omni possint carere superstitione, & esse è contrá superstitiosa.

3 Ut autèm breviùs, quantum fieri potest, de ipsis tractemus, præmittendum est, quod cum possint esse sacra, & non sacra: Bordon. *in Tribunal. S. Inqu. cap.* 18. *num.* 15. non ex eo, quia in incantationibus sacra adhibeantur, purgari suspicionem pacti Dæmonis, prout suprà innuimus. Quin habemus infallibilem definitionem Sanctæ Synodi Trid. *Sess.*4. ubi: *Temeritatem illam reprimere volens, quâ ad Prophana quæquè convertuntur, & retorquentur verba, & Sententiæ Sacræ Scripturæ ad Scurilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones; impias, & Diabolicas Incantationes, &c.* Ratio quoquè non deest: Cum enim Dæmon ut ait Majol. *tom.*2. *Dier. Canic. colloq.* 3. *Sagæ, §. Amuleta, p.*428. ex authoritate Augustini, non possit nocere dando venenum clarè, scilicet incantationis, addit mellis aliquantum, nempè nomen sacrum, quemadmodum etiam superiùs dictum est. (Vide Torreblancam *Iuris spirit. lib.*11. *cap.*15. *num.*1.) Potest etiàm dici cum eodem Majol. *ibidem §. si virtus*, quod Dæmon verbis Sacris, sicut & thurificatione incensi, vel Thymiamatis ad Dei similitudinem coli procurat.

4 Imò tanta est superbia Dæmonis, quâ nititur esse Altissimo similis, ut sua velit habere Sacramenta, sicut suprà demostravimus, ac ea curat, ut verbis perficiantur sacris, vel ipsismet rebus Sacramentalibus.

5 Inducuntur etiam Magi, ut verbis sacris utantur, quoniam arbitrantur, Dæmo-

Dæmones Divinorum Nominum virtute adjuratos ſe advocare, & cogere poſſe, ex vi nempè, & potentiâ ipſorum nominum : Nam omnis creatura timet, & reveretur Creatoris nomen : Medin. *de rectâ in Deum fide, cap.*7.§.*Hi verò* .

6 Tandem addi poteſt, quod Dæmones exigant Verborum ſacrorum uſum in Incantationibus, ut illis injuria irrogetur : Suarez *tom.*1. *de Relig. cap.*1. *nu.* 18.*fol.*614. Hinc ſæpè ea verba applicant ad morbos in turpibus corporis partibus conſiſtentes, æquivocè, ac per contemptum, quemadmodum obſervat Moura *ubi ſuprà, num.*11.

7 Ex his hactenùs dictis inferri poteſt, ſuſpicionem pacti Dæmonis augeri ex ſanctitate verborum, quod tamen, ut ſibi locum vindicet, requiritur ipſorummet verborum perverſio, quæ conſideratur ratione Sanctitatis vel contentæ in verbis ſacris; vel effectæ ab illis; vel requiſitæ ad illa in proferente, loco, & tempore, ut benè ait idem Moura *ibidem, num.*22.

8 Pervertuntur ratione Sanctitatis contentę in ipſis connotativè, quando ab homuncione inſtituuntur, vel adaptantur ad aliquid ſignificandum, vel efficiendum, nam deſinunt connotare Deum Sanctum inſtitutorem : Moura *loco cit. num.* 24. Del Rio *diſq. Magic. lib.*3. *ſect.*7 *pag.*338. *col.* 1. *in fine*, Joan. Micrologus *de obſervat. Eccleſ. cap.*7.

9 Pervertuntur ratione Sanctitatis contentæ in ipſis objectivè, quoties adaptantur ad ſenſum contrarium ei, ad quem reddendum à Deo impoſita ſunt, ut evenit in eâ incantatione, de quâ Llamas 3.*p.Method.cap.*3.§.*reducuntur*, *fol.*370. contrà infirmitatem, quâ nates in ſecretiori parte inficiuntur, dicitur-què ficus. Applicatur namquè illa verba Abachuc 3. *Ficus enim non florebit*. (Vide etiam del Rio *loco cit. ſect.*7. *pag.* 338. *col.*2. *litt. A.*)

Ratione autem ſanctitatis ab illis verbis effectæ dicuntur perverti, quando ſumuntur ad finem diverſum ab eo, ad quem per ſe à Deo ordinata ſunt. Cum verò finis ſpiritualis non conſideretur in incantationibus, ſed tantùm temporalis, ac corporalis; & cum ſacra verba ordinentur ad finem ſpiritualem, conſequenter in ipſis incantationibus committitur hæc perverſio : Moura *loco cit. num.*31.

11 Cæterum pervertuntur, tùm quia prò uſu, ac contrectatione Enſalmi confecti ex verbis ſacris, nullus habeatur Miniſtrorum delectus : ſed omnes, ſivè ſint Milites, ſivè Vetulæ, ſivè perſonæ ſacratæ, admittuntur: Moura *ibidem*, *num.* 33. Tùm quia iſta verba in incantationibus proferuntur vulgari linguâ, nec debitis tempore, & loco.

Sed quoniam aſſignantur à doctiſſimo Moura in eo libello, quem ſuprà non ſemel appellavimus, à Del Rio *in ſuis diſq.Magicis*, à P.Gaſpare Schotto *par.*1. *lib.*1.*cap.*7. *Prolegom.* à Torreblanca *juris ſpirit. lib.* 11. *cap.* 15. & ab aliis Doctoribus, ſigna, quibus hæc verba, ſeù imprecativa, ſeù conſtitutiva, dicuntur non operari virtute ſupernaturali Divinâ, nonnulla attingenda ſunt, utpotè principaliter ad notitiam, de quâ agimus, ſpectantia.

§. III.

De ſignis Magorum, quibus dicuntur eorum verba non operari virtute ſupernaturali Divinâ.

SUMMARIUM.

1 *Primum ſignum : Quotieſcumque Magi utuntur aliquâ falſitate, vel peccato, vel re indifferenti, non dicuntur operari Divinâ virtute. Ratio hujus.*

2 *Secundum ſignum : Quoties Magi utuntur verbis ignotis, vel nihil ſignificantibus, non dicuntur Divinâ virtute operari.*

3 *Tertium ſignum : Quoties Magi promittunt aliquem effectum infallibiliter, non dicuntur Divinâ virtute operari.*

4 *Nec verba impetrativa, nec conſtitutiva habent effectum infallibilem.*

5 *Refellitur Polydorus Virgilius aſſerens, quod gratia ſanandi ſtrumas conceſſa Eduardo Regi Anglorum, tranſierit ad Hæredes, etiam à fide apoſtatas, ubi alia ad rem.*

6 *Exorciſmi, licet miniſtrentur à Viris ſancti-*

ſ-

sanctissimis non habent effectum infallibilem, & cur? ubi refertur historia de Monialibus à Dæmone vexatis.

7 *Quartum signum: Quoties verba promittunt præservationem à morte;*

8 *Vel longitudinem vitæ;*

9 *Vel scientiam futurorum.*

10 *Quintum signum: Quoties utentes eis verbis sunt vitæ sceleratæ, dicuntur agere virtute Diaboli: ubi quod regulariter gratia miraculorum requirit statum charitatis.*

11 *Hoc signum est debile, quoties desint aliæ circumstantiæ: Ratio hujus.*

12 *Sextum signum est: Quando illis verbis eduntur prodigia, quæ ad sanandos homines non conducunt, eadem sunt suspecta.*

13 *Ex bonitate finis non legitimatur incantatio superstitiosa.*

14 *Reprobantur Auctores putantes esse licitum Diaboli commercium ad bonum finem, de jure civili.*

15 *Quomodo plures Sancti usi sint Dæmonis ope?*

16 *S. Hilarion quâ ratione solverit Dæmonis maleficium. & num.* 17.

18 *Septimum signum: Quoties verba efficaciam sortiuntur ex qualitate temporis suspecta sunt, ubi de collectione herbarum in nocte Sancti Joannis.*

19 *Dæmones sacratioribus temporibus parant maleficia, & cur?*

20 *Octavum signum: Verba incantatoria si in præsentiâ alterius, majorem vim habentis, suam virtutem amittunt, sunt suspecta.*

21 *Nonum signum: Quoties his verbis quis utatur per modum artis.*

22 *Decimum signum: Verba prodigiosa sunt suspecta, quoties adhibentur ab illis, qui se invicem cognoscunt, licet priùs non se viderint.*

23 *Salutatores Hispanici prohibendi, ac qui eis utuntur, vel aliis similibus, puniendi sunt.*

24 *De gestatione quarumdam oratiunculorum: ubi de gestatione reliquiarum.* & num. 25.

26 *Quid dicendum de usu benedictionum imprecatoriarum? Orationes habemus, ab Ecclesiâ approbatas, ad omnia beneficia à Deo postulanda. Ideò non uti debemus quibusdam aliis Oratiunculis suspectis.*

1 PRIMUM Signum est, quoties cum verbis Magorum, seù imprecativis, seù constitutivis, concurrit falsum, peccatum, vel omninò indifferens moraliter, tamquam necessariò requisitum, sivè in materiâ, sivè in formâ: D. Thom. 2. 2. *q.* 93. Victoria, *de Magia, num.* 34. Valentia 2. 2. *tom.* 3. *quæst.* 10. *punct.* 2. Suarez *de Relig. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 2. Reginald. *in praxi fori pœn. tom.* 2. *lib.* 17. *à num.* 157. Moura *loco infra citando*, & Torreblanca *Juris spirit. lib.* 11. *cap.* 15. *num.* 30. Ratio est, quia Deus non potest esse testis falsitatis, qualiscunque ea sit, nec peccati: latissimè Hurtad. *Resol. Moral. tract.* 5. *cap.* 6. *Resol.* 55, §. 2. *num.* 1113. *& §. seqq.* At esset testis, inquit Moura *sect.* 2. *cap.* 12. *n.* 1. *&* 11. si ad falsitatem, vel peccatum necessariò requisitum per miraculosum influxum, effectum produceret; quæ verò sunt indifferentia, licet non sint Deo ingrata, non sunt tamen ei grata, & consequenter non sunt apta, ipsum movere ad miraculum efficiendum: imò efficiuntur ingrata Deo, si ipsa exhibeantur ad modum cultus, ut constabit ex his, quę suo loco dicturi sumus.

2 Secundum signum est, quoties verba, quæ proferuntur, vel scribuntur, sunt ignota, seù nihil significent, prout docet D. Tho. 2. 2. *q.* 96. *art.* 4. quem sequuntur communiter Doctores ultrà Del Rio *disq. Magic. lib.* 3. *sect.* 8. *pag.* 341. *col.* 2. & Torreblanc. *juris spirit. d. cap.* 16. præcipuè *sub num.* 39. & rationabiliter, nam mirum esset, ut ait Cajetanus, quod Deus has miraculosas virtutes denegaverit verbis certis, & cognitis ab Ecclesiâ, ab eâquè approbatis, & in veneratione habitis; concederet verò dubiis, & ab eâ veluti alienis. (Vide quoque Del Bene *de offic. S. Inquis. par.* 2. *dub.* 228. *sect.* 8. *num.* 2.)

3 Tertium signum est, quando ea verba ex vi suæ institutionis promittant aliquem effectum certò, & infallibiliter: D. Thom. *par.* 1. *q.* 110. *art.* 3. *& alibi* apud Torreblancam *juris spirit. lib.* 11. *cap.* 15. *n.* 13.

Stabilitur hoc signum, nedùm auctoritate D. Thom. superiùs allegati,

Gerſonis 2.p. *tract.de abſolut.Sacram.* & aliorum apud Mouram *de incant.ſect.* 2. *cap.* 13. *num.* 1. ſed evidenti argumento: Vel enim ſunt verba impetrativa,& hęc
4 non poſſunt impetrare infallibiliter ; ſed tantùm fallibiliter , & dependenter à fine , & ordine Divinæ Providentiæ , ut patet ex vi ipſius nominis , & ex eo quod nulla oratio , etiam inſtituta à Deo , abſque tamen infallibili promiſſione obtinendi, impetrat infallibiliter bona temporalia : Vel ſunt conſtitutiva,& tamen non poſſunt obtinere infallibiliter ; ſed ſuppoſito ordine Divinæ Providentiæ: Non enim Deus alligavit poteſtatem ſuam verbis quibuſcũque,ut neceſſariò ex lege tribuerẽt,quæ temporalia ſunt . Sed operatur quandò ſibi placet ad gloriam ſuam, & utilitatẽ credentium , & multum facit ad hoc pietas , & fides Miniſtrorum: Franciſc.à Victor *de Art.Magic.n.*24.Undè *in c.*19. *Actuum* dicitur de filiis Scevæ , quod invocabant Nomen Jeſu ſuper eos, qui habebant Spiritus malos , dicentes : *Adjuro vos per Jeſum , quem Paulus prædicat* : Reſpondens autem Spiritus malus,dixit: *Jeſum novi, & Paulum ſcio , vos autem qui eſtis* ? & inſiliens , invalvit contrá eos . Quare rectè vellicandus
5 Polydorus Virgil. qui *lib.* 8. *hiſtor. Anglic. fol.*359.aſſerit,gratiam ſanandi ſtrumas conceſſam Eduardo Regi inter Divos relato , Jure hæreditario fuiſſe propagatam in poſteriores Reges , etiam à Fide Apoſtatas , ſicut & Gulielmus Toonerus , qui *in lib. Chariſma*, ait, hujuſmodi gratiâ prædítam fuiſſe Reginam Eliſabeth ; nam ſi ipſa talem facultatem habuit , fuit diabolica , prout benè dicit Hurtad. *Reſol. moral. tract.* 5. *cap.* 4. *reſol.* 29. *in fin.* Rectè igitur Andreas Laurent. in ſuo ſuper re hac peculiari tractatu , probat hujuſmodi mirabilem virtutem ſolis Regibus Chriſtianiſſimis divinitùs fuiſſe conceſſam. Ait tamen Torreblanc. *Juris ſpirit. lib.* 12. *cap.* 23. *à num.* 10. Vitam imprebam non impedire , ne recipiantur à Deo hujuſmodi gratiæ , id quod affirmat Hurtad. *d. reſol.* 29. Impedit tamen hæreſis crimen , ut præter alios , probat laudatus Hurtad.*ibid.*(Conſule quoque Piſtachium *de ſuperſt. cap.* 21.*n.*10.
6 Imò nec ipſi exorciſmi , licet miniſtrentur à viris Sanctiſſimis , obtinent certò effectum , undè narrat Del Rio *lib.* 4. *diſqu. cap.* 1. *q.* 3. *ſect.* 2. *fol.* 263. hiſtoriam de Monialibus per quatuor annos , quatuor Menſes à Dæmonibus ità vexatis , crebròquè velut canibus per Agros diſcurrentibus;inſtar avium volantibus ; ſicut feles in Arbores reptentibus , fundentibuſque de Ramis variarum animalium voces,ità ut poſt crebrò repetitos Exorciſmos , eorum nomina Romam delata,ab Alexandro Sexto lecta fuerint in Cœnâ Domini, ſub Divino Sacrificio , & nihil profuerit: Non eſt enim conforme ordini Divinæ Providentiæ , ſicut notat Sotus *de juſt. lib.* 8. *qu.* 3. *artic.* 2. ut Exorciſmi noſtris temporibus , quibus non indigemus *fidei* noſtræ teſtimoniis , ſcilicet miraculis , ut Dæmonum expulſionem operentur ; nec Eccleſia jnſtituit exorciſmos , qui ex opere operato inſtar Sacramentorum agerent : Siquidem ſolo imperio in primitivâ Eccleſiâ pellebantur Dæmones;ſed tantùm inſtituit quaſdam orationes imprecatorias , quibus prohibuit aliquid addi ob vanitatis periculum : Raphael. *ad. qu.* 90. *art.* 2. *diſp.* 26. *num.* 41. *fol.* 854. *de vitiis. &c.*
7 Quartum ſignum eſt , quoties verba promittant præſervationem à morte, ſivè ſimpliciter , & abſolutè; ſivè quamdiù mortalis homo ipſis utatur ; ſivè per aliquod temporis ſpatium : vel promittant futurorum ſcientiam .

Hoc ſignum ſequitur ex primo , ex eo quod falſitatem involvat: Statutum enim eſt , omnibus hominibus ſemel mori .

8 Involuit etiam falſitatem , quamvis promittat tantummodo longitudinem vitæ per aliquod temporis ſpatium; ſcù quamdiù quis illis verbis , eâquè incantatione utatur , ut patet ex illo *Matth.* 25.*Vigilate , quià neſcitis diem , neque horam* , & ex illo *Lucæ* 12.*Quâ horâ non putatis , filius hominis veniet .*
9 Involuit ſimiliter falſitatem , promittens futurorum ſcientiam : *cap. illud* 26.*qu.*2. Ciruelo *de ſuperſt.cap.*11.Martin.de Arleſ. *de ſuperſt. à num.* 8. Torreblanc. *juris ſpirit. lib.*11. *cap.*15. *à n.*53. Quippè donum Prophetiæ confertur à Deo tantummodò in confirmationem fidei , & hoc pacto collatum quoquè fuit

fuit Gentilibus, & Sybillis, quæ erant Idololatræ, exceptâ forsan Erithræâ, si credimus Majol. *to.* 1. *Dier. Canicul. colloq.* 2. *Homo* §. *non vacat*, ac ipsi Balaam: Voluit namque Deus eis fide carentibus uti in fidei confirmationem: Bellarm. *to.* 1. *cap.* 15. *de notis Eccles.* At modò fides nostra non eget confirmatione; & si nobis esset facultas conficiendi incantationes, quibus futura prænosceremus, nil esset in mente hominum; nil in mente Dei, quod à nobis non præcognosceretur. Quapropter benè Hurtad. *Resol. moral. tract.* 5. *cap.* 4. *Resol.* 30. *num.* 302. dicit, Salutatores hispanicos esse suspectos, quoties jactant prænoscere futura: Imò idem Hurtad. *loco cit. Resol.* 54. §. 20. latè probat, non esse licitum petere à Deo Revelationes, cò quia Diabolus facillimè se ingerat, satisfaciens hujusmodi desiderio, id, quod experta est B. Catharina Bononiensis, ut ipsa fatetur *in lib.* 1. *de vitâ, & erroribus.*

10 Quintum signum erit, quando qui utuntur illis verbis, seu incantationibus, sunt sceleratæ vitę. Etenim quamvis Balaam habuerit gratiã prophetiæ, & quãvis possit dari gratia miraculorum sinè charitate: Francisc. à Victor. *de arte Magica, n.* 10. *vers. nec iterum sufficit*, attamen complures testantur apud Mouram *de Incant. sect.* 2. *cap.* 9. *num.* 11. regulariter requiri probitatem morum, ad hoc, ut dicantur hujusmodi incantatores virtute supernaturali divinâ operari, & præsertim, quod hæ gratiæ non permaneant habitualiter in sceleratis, tenet Suarez *to.* 1. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 12. *de superst. n.* 25. In specie verò vitium carnis impedire has gratias, dicit Moura *ibidem.* Hinc Petrus Matthæus *sub finem historiæ Sancti Ludovici*, narrat ex veteri codice Guilberti Abbatis, Ludovicum Crassum, Philippi Primi Regis Franciæ filium, initio Regni complures strumis morbidos suo contactu curasse; illud autem privilegium postea amisisse, nequè posthac, dum vixit, recuperasse, ex quo ejus mores per luxuriam, & incestuosos Bertradæ amores in deterius versi fuerint.

Item vinositatem ipsas impedire, patet ex eo quod ait Hurtadus *ubi suprà*, *resol.* 30. *num.* 297. scilicet illos, quos in Hispania vocant Salutatores, non agere divinitùs, si dicant nimio vino indigere, ad hoc, ut virtus vivacior sit. (Vide etiam Del Bene *de Offic. S. Inqu. par.* 2. *dub.* 228. *sect.* 16. *nu.* 6.)

Similiter impedire Simoniæ crimen, docet Moura *loc. cit. num.* 13. *in fine*, & Simoniæ crimen esse, si habens à Deo virtutem aliquâ incantatione sanandi, ipsam quæstus causâ exerceat: cui congruit, quod ait Zacchia *de Salario, qu.* 59. *num.* 3. nempè eum, qui Prophetiâ ab æternâ Sapientiâ fuit decoratus, Simoniæ crimen committere, quoties mercedem aliquam exposcat.

Si ergò scelus impedit, quominus credatur, quod sit à Deo hujusmodi Incantatio, quantò magis hoc erit dicendũ de crimine hæresis, quo nullum majus dari potest? Narrat propterea Bozius *to.* 1. *lib.* 9. *c.* 9. *sign.* 39. §. *interiora*, in Pisidia Asiæ Regione, fuisse Deiparæ Imaginem, è cujus manu scatebat abbundè unguentum ad omnes morbos curandos valens, sed ex quo hæreses in iis locis grassarunt, miraculum defecisse.

11 Hoc tamen signum non est tanti ponderis, ut mereatur confiderari, quoties non adsint aliæ circumstantiæ: Siquidem, ut diximus, hæ gratiæ dantur non propter meritum conferentis, sed in pręmium eorum, quibus conferuntur, ut ex D. Tho. superiùs allegato; & ad patrationem miraculi interdum eligitur potiùs Vir non optimus, quàm optimus, prout alibi innvimus: Nec obstat, quod aliquando hæretici perdidissent hujusmodi facultatem mirabilia patrandi sinè arte Diabolicâ; nam ità evenisse, ne magis confirmarẽtur eorum errores, sapienter demõstrat sępè citatus Moura.

12 Sextum signum est, quando his verbis, seù incantationibus eduntur prodigia, quæ ad sanandos homines non conducunt; & ratio est, quia gratiæ gratis dantur à Deo ad aliorum, seù propriam vtilitatem, cum Deus semper intendat bonum, ut dictum est. Quarè quando his incantationibus absquè nocumento laminas ardẽtes attrectant; carbones ignitos devorant; furnum ardentem ingrediuntur, quia hæc sunt ad solam ostentationem, suspicionem incurrunt incantatores, quod arte Diabolicâ operentur, vt patet ex fine Ma-

gorum, de quo ſuprà, & prò ut videre eſt penes Hurtad. *dict. Reſol.* 30. *nu.* 299. & Del Bene *laudatâ ſect.* 16. *n.* 12.

13 Advertendum tamen eſt, ex bonitate finis non legittimari incantationem ſuperſtitiosã. Etenim *lex eorum eſt ſcientia, C. de malef. & Mathem.* abrogata fuit à Jure Canonico *in cap. ex tuarum, de ſortilegjis*, ubi Alexander III. damnat presbyterum, qui bono fine ſuperſtitioſam divinationem expertus fuit: latè Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſput.* 95. *nu.* 1. Quin Jus ipſum Civile aliud ſtatuit, nam Leo Imperator *Conſtitut.* 65. *ad Stylianum, de Incant. pœnâ*, expreſsè dixit, Incantatores, ſive ad reſtituendam, conſervandamvè valetudinem; ſivè ad avertendas à rebus frugiferis calamitates, ſi operarentur, Apoſtatarum pœnam ſubire. Et rationabiliter, eò quia bonum non rectè aſſequi deſiderent hi incantatores, hoc eſt illicitis artibus. *Quamvis enim* (inquit Fatius *orat. contrà Græc.*) *Magicis, & præſtygiis quis utatur ad bonum, tamen punibilis eſt, non ſecus, ac qui cum latrone fuerit, etiamſi latro non ſit, ut ſocius ſceleris punitur.*

14 Ideò malè Hoſtienſ. & Azor. *in ſuis ſummis*, Aerodius *lib. rer. judicat. lib.* 8. *tit.* 7. *cap.* 16. Bart. cum Salycet. Godefrido, & aliis *in l. eorum. C. de Malef.* Troilus Malvetius *de ſortibus*, & Grilland. *de Sortileg.* putarunt in terminis Juris Civilis, eſſe licitum ad hunc finem diaboli comercium, quos referunt Del Rio *diſq. Magic. lib.* 6. *qu.* 2. *in princ.* & Sanchez *d. diſput.* 95. *num.* 1. Iure meritò igitur à facultate Pariſienſi proſcripta fuit opinio illa, quâ dicitur, licere Magiam ad bonum finem, vt advertunt Del Rio, & Sanchez *locis citatis*; & malè impius Paracelſus *lib. de Morbo Caduco, & lib. de hyperplyſ. morbis cur.* dixit, nihil referre, an Deus, an Diabolus; Angeli, vel immundi ſpiritus Ægro ferant

15 opem, modò morbus curetur: Scio complures Sanctos Dæmonis ope uſos eſſe: ſed cum eo, Deo diſpenſante, imperativè, & coactivè; non amicabiliter egerunt, ut eſt apud Mouram *ſect.* 2. *cap.* 2. *num.* 7. quem vide *per totum dictum caput*, ubi etiam explicat ſuperiùs allegatam *l. eorum, ſub num.* 5. Vide etiam Piſtachium *de ſuperſt. cap.* 25. *num.* 7. Carenam *par.* 2. *tit.* 12. §. 5. *n.* 30. & Sanchez *in decal. lib.* 2. *cap.* 41. *n.* 3. & *lib.* 7. *de Matr. d. diſp.* 95.

16 Mirabile propterea ſemper mihi viſum, quod narrat Hieronymus *in vitâ Hilarionis*, nempè Italicum quemdam Municipem, Gazam nomine, Chriſtianum, cum aleret Equos Circenſes, habuiſſe maleficum æmulum, qui impediebat ſuos Equos, & proprios incitabat ad curſum: Dei ob id auxilium petijſse ab Hilarione, qui juſſit ab eo ſumi cyathum fictilem, quo bibere conſueverat; illumquè aquâ repleri, deindè equos, aurigaſquè ſuos, & rehedam, nec non etiam carcerum repagula aſpergere; quod cum feciſſet, non ſinè omnium admiratione, & riſu, fortitam fuiſſe optatam gratiam: Quis neget

17 καταϖεγμαντείας his verbis deſcribi illam ſpeciem, quæ cum aquâ, & cyatho peragebatur? Unde Cauſabonus apud Elium Spartianum *in Didio Juliano*, ſic ait: *Quarè miratus ſum perſæpè, Antiquiſſimum Monachum Hilarionem, conclamatiſſimæ virtutis Virum, cum in Chriſti nomine miraculum eſſet editurus, curioſorum hominum artes hoc genus eſſe æmulatum.* Sed in Hilarione fuit humilitatis hic exceſſus, ad occultandam ſcilicèt virtutem, quâ miracula merebatur edere: Aduertit tamen S. Thom. *qu.* 95. *art.* 4. *ad* 1. quod à Dęmone ſpontè occurrente poſſumus aliquid inquirere, quando ſcilicèt adeſt ſpecialis inſtinctus, aut revelatio divina, quâ ducti multi Sancti ad aliquos effectus uſi ſunt operatione, & colloquio Dæmonum: Hurtadus verò *Reſol. moral. tract.* 5. *cap.* 4. *Reſol.* 11. *num.* 97. ex auctoritate Soti ſubjungit, id fieri non debere, niſi à Sanctiſſimis viris, quibus eſt à Deo ſpecialis delegata poteſtas ad Dæmones compellendos; Imò quod nec communibus Exorciſtis licitum ſit, plura interrogare à Dæmone, etiam cum prætextu interrogandi ad bonum commune: Ratio, quam ipſe adducit, eſt quia Dæmon ad ſeducendum, quidquid facit, ordinat; & honorem ei verè exibet, qui curat ab eodem aliquid addiſcere, illumquè tanquàm benefactorem recognoſcit.

18 Septimum ſignum eſt, quoties hujuſmodi verba efficaciam ſortiuntur ex qualitate temporis, adeòut certis hæbdoma-

domadæ diebus vim majorem habeant: Hurtad. *vbi suprà*; *Resol.* 30. *num.* 298. Del Rio *disq. Magic. lib.* 3. *qu.* 4. *sect.* 6. & Torreblanca *Iuris spirit. lib.* 15. *num.* 58. Idcircò videtur superstiosum, recolligere herbas Medicinales ex vanâ observantiâ in nocte S. Joannis, ut faciunt nonnullæ Mulierculæ: Merbes. *in summâ Christian. part.* 1. 2. *qu.* 31. *pag.* 124. *col.* 1. *in fin.* Consule ipsum Hurtad. *loc. cit. Resol.* 49. ubi tamen addit, quod si recolligerentur ob devotionem, cessaret superstitio; vel si contingeret ea dies in aliquâ costellatione speciali, quæ influeret, ut benefica esset herbarum, vel lignorum recollectio.

Veritas hujus signi patet etiam ex primo, & secundo signo; nam tempus ex se tribuere nequit hanc efficaciam, cum sit indifferens, nec quid significet ad hunc effectum: Quarè eo modo videtur respectus non haberi ad Dei reverentiam, ac virtutem, nec ab eâ solùm expectari effectus: Malleus Maleficarum *par.* 2. *qu.* 2. *cap.* 6. *in sex-*
19 *ta conditione*. Imò Dæmones, non solùm verborum Sacrorum abusum exigere solent, verùm etiam sacratioribus plerumquè temporibus parari, & exerceri maleficia à Magis jubent; & proindè Thyreus *de Apparit. Spirit. cap.* 10. *num.* 190. ait: *Cur iis noctibus, quæ interdiem Veneris, & Sabathi mediæ sunt, frequentiùs Dæmones se exibent, ut habet Ioann. Bod. lib.* 3. *cap.* 1. *de Dæmone; ac maleficos, & nefandos conventus cum perditis hominibus exercent? Licet Abrabam Abenezraar* 4. *sup.* 10. *præcept. Divinâ id velit fieri dispensatione, Dæmonibusquè illo tempore majorem mortalibus nocendi factam esse potestatem, asserat.*

Nullam tamen præfati Auctores rationem afferunt, cur Dæmones dicto tempore, quàm alio, frequentiùs se exibeant: Imò in contrarium videtur militare, quod cum Christus tunc temporis descenderit ad inferos ad alligandos Reges eorum in compedibus, minùs potestatis habere deberent.

20 Octavum signum est, quando verba in præsentiâ alterius incantatoris vim majorem habentis, suam amittant virtutem: Moura *loco cit. cap.* 9. *num.* 73. Veracruz *lib.* 2. *de anima, spec.* 2. Del Rio *lib.* 1. *Magic. disqu. lib.* 1. *cap.* 3. *q.* 4. Sanchez *lib.* 2. *decalog. cap.* 40. *num.* 47. Torreblanc. *juris spirit. lib.* 12. *cap.* 23. *n.* 24. Del Bene *de offic. S. Inqu. par.* 2. *dub.* 228. *sect.* 16. *num.* 8. & Pistachius *de superst. par.* 1. *cap.* 21. *num.* 15.

Quamvis enim nullus ordo apud Inferos, ut habetur ex Job, adest tamen quædam imperfecta, & materialis distinctio inter Dæmones: D. Thom. *par.* 1. *quæst.* 109. *art.* 2. Suarez *de Angel. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 8. *& lib.* 8. *cap.* 21. *num.* 1. Del Rio *lib.* 2. *Magic. disq. lib.* 2. *quæst.* 30. *sect.* 1. Torreblanc. *juris spirit. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 37. Idcircò superioribus inferiores, etsi non spontè, non alacriter, verùm inviti obtemperant: D. Thom. *par.* 1. *qu.* 90. *art.* 20. Binsfeld. *in confess. malef. prælud.* 10. Bartholom. Spina *de Strigibus, cap.* 18. Del Rio *ubi supra*, Torreblanc. *juris spirit. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 33. Hinc quibusdam Magis vis, & potestas, ut aliorum effectus impediant; scilicet quia illi potentioribus Dæmonibus jubeant, ut impediant istorum opera: Quoties autem utriquè æquè potentibus imperant, invicem arte suâ operari impediuntur, propter Dæmonum conflictum, quibus Magi certantes sunt confœderati: Del Rio *disq. Magic. lib.* 2. *qu.* 30.

21 Nonum signum est, quoties his verbis quis utatur in incantationibus per modum artis: Hurtad. *loco cit. Resol.* 30. *num.* 300. Ratio est, quia gratia gratis data, non addiscitur, sed infunditur: Torreblanc. *juris spirit. lib.* 12. *cap.* 23. *num.* 41.

22 Decimum signum est, quandò qui utuntur illis verbis, cognoscantur invicem, licet priùs nunquàm se viderint: Torreblanc. *jur. spirit. lib.* 12. *cap.* 23. *num.* 37. Suspicari enim possumus, hanc cognitionem provenire ex aliquo stygmate à Dæmone impresso, de quo in suâ Sede.

23 Cum igitur tot circumstantiæ reddere possint incantationes suspectas, ferè impossibile est, reperiri, quæ in aliquod non peccent; Undè sicut ipsis Salutatoribus Hispanicis incantationum usum prohiberi semper debet: Moura, *de incantat. sect.* 2. *cap.* 9. *num.* 46. & puniendos esse eos, qui vtuntur ope ipsorum, ait Gaspar Rejes *in Elysio q.* 24.

num.

*num.*18. ità dicendum eſt de familiis, quæ jactant, ſe habere virtutem ſanandi, quoties non adſint omnes ſupradictæ circumſtantiæ, quamvis per longum tempus uſæ fuiſſent tali virtute: Hurtad. *dict. tract.* 5. *cap.* 6. *Reſol.* 43. *num.*539.

24 Quinimmò mihi numquàm perſuaſum eſt, geſtare quaſdam oratiunculas adversùs morbos: Conſiderabam enim, etſi abſquè ullâ ſuperſtitione eſſent meræ laudes in Dei, vel Sanctorum honorem; attamen ipſas ſignificatione, & non contactu præcipuè operari, prout benè dixit Abulenſis; præterquamquod regulariter tàm hæc verba, quàm reliquiæ non portantur cum debitâ reverentiâ, undè idem Abulenſis invehitur in geſtantes eas, & cum illo Cornelius Darocenſis *lib. de ſuperſtit. cap.* 4. *p.* 3. cui tamen non adſtipulatur Del Rio *diſq. Magic. lib.* 1 *qu.* 4. exemplo B. Helenæ, quæ Clavorum Chriſti unum fræno Equi, alium Galeæ Conſtantini indidit; & exemplo B. Antonij, Athanaſii, & Gregorii, de quibus vide ibi.

25 Sic etiam benedictiones imprecatorias, ſeù orationes, quibus à Deo, ſivè ſanitatem vulneris; ſivè tempeſtatis ceſſationem poſtulemus, quamvis inſtitui poſſint, ac edoceri cum ſpe, quod Deus infallibiliter ſit gratiam efflagitatam conceſſurus, dummodò non repugnet ordini providentiæ, ac ſint ſinè ullâ vanâ obſervatione; liceatquè ipſas & geſtare, & ſuper infirmos ponere: Moura *de incantat. ſect.* 2. *cap.* 14. *à n.* 21. Hurtad. *Reſol. moral. tract.* 5. *cap.* 6. *Reſol.* 44. adversùs Torreblancam, & Anton. Eſcobar *vol.* 4. *Theol. Moral. ſect.* 2. *lib.* 28. *cap.* 30. *Probl.* 117. laudabiliùs ſemper exiſtimavi, abſtinere ab jis, quouſquè ab Eccleſiâ non fuerint approbatæ: Ratio eſt, quia, vt plurimùm, vanitatibus implicantur, ſeù claris, ſeù imperceptibilibus; & licet ſint defecatæ, ac puræ ab omni ſuperſtitione; regulariter tamen reputantur proximè aptæ ad generandum ſcandalum, movendumquè perſonas, ſaltem viles, & parùm timoratas, ad hoc, ut tali exemplo ad alias ſuperſtitioſas, vel de vanitate dubias ſe indiſcriminatim proiciant: Moura *ibidem, num.* 15. Conſule etiam prædictum Hurtad. *ibidem, n.* 550. qui allegat præter alios, S. Hieronym. de Iudæorum phylacteriis loquentem in hunc modũ: *Hoc facitant vſque hodiè ſuperſtitioſæ Mulierculæ in parvulis Evangeliis, & in Crucis ſigno, & iſtiuſmodi rebus, quæ habent quidem zelum Dei, ſed non juxtà ſcientiam.*

26 Indignum quoque ſemper credidi Chriſtianâ prudentiâ, uti dictis oratiunculis, cum habeamus approbatas ab Eccleſiæ authoritate orationes ad omnia beneficia à Deo poſtulanda; & hinc elucet EE. Patrum Sacræ Congregationis S. Officii ſapientiſſimum judicium, qui quamplures libros hujuſm odi Oratiunculis refertos proſcripſerunt, præcipuè hiſce temporibus, in quibus novitates abbundant in ſemi-ſpiritualibus.

Quinimò, Eccleſiam non habere poteſtatem inſtituendi cæremoniam, vel orationem, quæ ex vi uſus, ſeù ex opere operato, licet fallibiliter, ac dependenter à ſervato ordine divinæ providentiæ, ſanitatem corporalem operetur, latè probat Moura *de incantat. ſect.* 2. *cap.* 11. *num.* 14. licet contrà eum validiſſimis rationibus ſcribat Hurtad. *ubi ſuprà*, *reſol.* 45. *per tot.*

SUBSECTIO IV.

De Magia Naturali.

SUMMARIUM.

1 *Non eſt ſtatim damnandum opus inſolitum, quantumvis mirabile, quia quædam mirabilia non excedunt naturalem ſphæram.*
2 *Refellitur Triſmegiſtus cum Peripateticis attribuens omnia opera Magorum virtuti naturali.*
3 *Indubitatum eſt, dari Magiam ſupernaturalem.*
4 *Imò hanc negare, ſapit hæreſim.*
5 *Magia naturalis excludit omnem ſuperſtitionem.*

1 POSTQUAM egimus de Magiâ ſupernaturali, modò dicendum eſt de naturali: Rudis enim eſt, & imperiti ingenii, ſtatim damnare opus inſolitum, quantumvis mirabile, & referre illud ad ſuperiorem poteſtatem: Franciſc. à Victor. *in Relectionibus*, *Relect.* 12. de

de Arte Magica, num. 6. vers. & videtur; idcircò benè in hoc monuit Cardanus *lib. 12. de subtilit.* Multa sunt mirabilia, & in naturę majestate penitùs abdita, quorum tamen, cum causam noveris, cessat admiratio; & affert exemplum de Sulphure valdè puro, qui si cum cerâ æqualiter dissolvatur, reddit eam inextinguibilem: Latè Torreblanca *juris spirit. lib. 11. cap. 2.* & Georgius Raguseus *de divinat. lib. 2. epist. 6.*

2 E converso, meritò refellendus est Trimegistus, qui contendebat, ut refert August. *de Civit. Dei, lib. 8.* omnia opera Magorum fieri virtute naturali, cujus opinioni subscribunt Peripatetici, eamquè latè tuetur Alex. *in lib. de Magis.* Hujusmodi opinionis fuerunt quoquè Hippocrat. *lib. de Sacro Morbo* Galen. *de Simplic. Medic. lib. 6. & 10.* Fernelius *de Abditis rerum causis*, Joann. Vvjerus *de lamiis, cap. 7. 8. & 23. & lib. 6. de præstig. dæmon. cap. 27.* Alciatus *in cap. perniciosa, de Offic. Ordin. num. 66. & lib. 8. Parerg. cap. 22.* Franc. Duaren. *in l. 1. C. ad l. Cornel. de Sycar.* Tiraquell. *ad Alex. ab Alex. lib. 5. Genial. cap. 23.* Navarr. *in Manuali, cap. 11. num. 28.* Ponzinibius *de lamiis, à num. 47.* qui pleno ore Magiam supernaturalem negarunt. Etenim jàm satis superiùs dictum est de eâ supernaturali, quà operantur Magi,

3 ità ut ineptum sit in dubium revocare, an detur Magia supernaturalis, prout benè probat S. Thom. *lib. 3. contra Gentiles, cap. 104.* Imò esset negare ea, quæ ipsis sensibus subsunt. Siquidem, cum Magi dent responsa de occultis, ut de furtis, & Thesauris; cumquè statuæ Magorum loquutæ sint, & ipsi Magi per hanc artem scientias rerum, artesquè liberales adepti sint, jàm est prò comperto, nonnulla Magorum opera referri non posse, nisi in causam non naturalem, ut benè ait Victoria *loc. cit. num. 9.* Adde quod Magiam hu-

4 jusmodi negare, sapit hæresim, ut liquet ex D. August. *lib. 11. de Civit. Dei, cap. 6.* D. Thom. *loco cit. & sent. 4. dist. 34.* Turrecremat. *cap. si per Sorcianos 33. qu. 1.* Barth. Spina *de Strigib. c. 2. cum seqq. & in Apolog. 2. cap. 5.* Binsfeld. *in confess. malef. prælud. 4. in Rub. C. de malef. & Mathem. notab. 3.* Azor. *par. 1. moral. lib. 9. cap. 25.* Farinac. *de hæresi, qu. 181. num. 36.* & aliis.

5 Cum ergò ultrà Magiam supernaturalem, detur etiam naturalis, quæ nullum Dæmonis pactum inuoluat; & consequenter omnem excludat hæresis suspicionem; Imò quam cum cæteris scientijs Adamo largitus est Deus, ut naturæ Arcana cognosceret; eamquè posteritati, prout fecit, traderet: Del Rio *disq. Magic. lib. 1. cap. 3.* de hac igitur Magiâ Naturali videamus in quibus rebus consistat, scilicet:

An in Corporibus Cœlestibus?
An in Corporibus animatis?
An in Corporibus inanimatis?

§. 1.

An in Corporibus Cœlestibus consistat Magia Naturalis.

SUMMARIUM.

1 *Peripateticorum Schola profitetur, quod in corporibus Cœlestibus residet virtus magica.*
Ubi ratio affertur.
2 *Imagines astronomicas habere peculiares virtutes, tenuerunt aliqui, & cur?*
3 *De annulis Jarcæ Indorum Principis, & de aliis similibus, & nu. 4.*
5 *Medici, & Chirurgi an uti possint annulis, & Imaginibus Astronomicis? & num. 6.*
7 *Ex Astris nequit exhauriri Magia Naturalis.*
8 *Idque secundum commune Theologorum sententiam: Ratio hujus.*
9 *Non reperiuntur in cœlo illæ imagines, ad quarum similitudinem componuntur imagines astronomicæ.*
10 *Ex Stellarum influxu non habetur virtus futura prædicendi. Undè excommunicantur, qui ex eis futura prædicere præsumunt.*
11 *Damnandi Auctores, qui Astris subjectant Religionis nostræ Mysteria, quæ Dæmon perfectissimus in Astrologiâ ignoravit.*
12 *Refellitur Petrus de Alliaco jactans, Reges Magos prævidisse in astris Christi nativitatem.*
13 *Cœlestibus corporibus subjectantur tantùm temperamenta, complexiones, & temporum vicissitudines.*

Ex

Ex hac theoriâ multa deducuntur vſq; ad finem ſubſectionis.

1 QUOD in corporibus Cœleſtibus reſideat virtus Magica, quâ naturaliter edantur prodigia, tenuit cum Peripateticorum ſcholâ Alexander *in lib. de Magiſ.*, ac probavit eâ ratione, quod nempè virtus Cęleſtis, licet non formaliter, virtualiter tamen, & eminenter ſit virtus omnium Elementorum, & mixtorum; omniumquè illorum habeat efficaciam. Hæc ſententia confirmatur ex eo, quod peculiares virtutes à Cardinali Cajetano 2. 2. *qu.96.art.2. §.ad primum dubium*; à P.Andrea de Leon apud Hurtad. *Reſol. Moral. tract.5. cap.4.Reſol.32. §.1.num.* 318.ab eodem Hurtado. *loco cit.* §. 3. &
2 ab aliis, tribuãtur imaginibus illis,quas Aſtronomicas vocant, non ſolùm eò quia materia alteratur ab artifice, virtute primi alterantis Cęli, ut volunt dicti Auctores; ſed etiam (ut nonnulli contendunt) eò quod in eis imaginibus Stellarum figuræ ſculptæ ſint: Autumnant enim, in ipſis omnem cęleſtium corporum efficaciam transfundi, non ſecùs ac colliguntur radij viſuales in ſpeculis: Del Rio *diſqu. Magic. lib.1. qu.1.* vndè in curatione morborum, vel ab ipſo Marſilio Ficino inter alios ad-
3 hibebantur: Legimus quoquè apud Hiſtoricos, Jarcam Indorum Principem annulos ſeptem compegiſſe, ac ſeptem ſtellarum nominibus præſignaſſe, quibus mirifica opera ederet, quos etiam Apollonius Thianeus dono ab eo accepit,quorum beneficio contigit, Apollonium juventæ nitorem protraxiſſe, & conſervaſſe, quamvis annum centeſimum jam exceſſiſſet, cum ſingulos annulos diebus ſingulis geſtaret, ſecundùm dierum, & Planetarum nomina.

4 Quibus annulis non valdè abſimiles videntur illi,de quibus Franciſcus Diaz Medicus,& Chirurgus Philippi Secundi Hiſpaniarum Regis *in lib.de omnium infirmitatum renis, &c. cap.6.fol.245.verſ. teſtatur*, ubi ait, ſibi cum juramento affirmatum fuiſſe, militem quemdam nobilem feciſſe annulos quinquè ſub ſuis planetis adversùs infirmitates, quorum unum Jo[illegible]i Auſtriaco; ſecundum Florentiæ Duci; tertium Philippo Secundo; quartum Duci Joanni Caſtiliæ dono dedit: quintum verò ſibi reſervavit.

5 Cum igitur tanta virtus, & efficacia, ut jactant iſti, transfundatur in hujuſmodi imagines à naturali proprietate corporum Cęleſtium, quam Ptolomæus Idiotropiam vocat, vti poterunt illis Medici,& Chirurgi eo modo,quo utuntur aſtrologiâ naturali,de quâ D.Thom. 2.2.*q.95.art.4. & opuſc. cap.26. & lib.3. contrà Gentes,cap.86.* & Franciſc.de Magiſtris *in ſylu. Eccleſ.to.2.lib.2. cap.3.nu.* 41. nec propterea compræhenduntur in Bullâ Xiſti V.pro ut ibi expreſsè.

6 Imò cum à cauſæ cognitione effectus innoteſcat, ſæpè ipſi Medici à Lunæ, & aliorum Planetarum aſpectibus cùm inter ſe, tùm ad Mundi Cardines, & à Zodiaci dodecatemorijs venantur qualitates ægritudinum, quibus cognitis faciliùs medicamenta congrua exibere poſſunt: Majol. *tom.2. dier. in 2. edit. colloq.4. Prædictionis Phyſicæ §.certè, pag.682.* & propterea fidem mereri videtur Porphirius, affirmans cum de ſe interficiendo vehementer cogitaſſet, Plotinum hoc cœlitûs prævidiſſe, ſequè à tanto facinore prohibuiſſe: Quinimò jactat Petrus de Alliaco, Magos Reges in Aſtris prævidiſſe ejuſdem verbi Incarnati nativitatem, ac divinitatem; ideoquè ipſos dixiſſe: *Vidimus Stellam ejus in Orientem, & venimus adorare eum.*

7 His tamen non obſtantibus, dico ex Aſtris, cæteriſque corporibus Cęleſtibus hanc Magiam deſumi non poſſe: Hæcquè eſt communis Theologorum ſententia cum D. Thom. 2. 2. *quæſt.96. art.2.* idque docent Codronchius *de morbis veneficis, lib.2.cap.5.* Jo. Malderus *de virtute Theol.tract.10.cap.8. dub.* 1.Del Rio *lib.1.cap.4.q.1.* Leonard.Vayrus *lib.2.de Faſcino, cap.* 11. & Torreblanc. *Iuris ſpirit.lib.7. cap.4. à num.12.* Quarè,quæ narrantur de Tabulis aſtronomicis, vel ſunt præſtigioſa, vel arte Dæmonis confecta: Moura *de incant. ſect.2.cap.3.nu.46.* Vndè rectè inter articulos Pariſien. *artic.* 21. damnantur, & penitùs proſcibuntur hujuſmodi tabulæ.

8 Prætereà vanitas hujus artis latiſſimè patet: nam ſi virtus cęleſtium corpo-

rum,

rum, ut superstitiosi homines jactant, hujusmodi tabulis, vel sigillis communicaretur, assignari posset modus, quo ex astris ipsa deduceretur in res materiales, & sublunares, quemadmodum benè ponderant Moura *ibidem*, *cap.* 4. *num.* 8. Del Rio *dicto lib.* 1. *cit. quæst.* 1. & Torreblanca *loco cit. num.* 17. ubi rejiciunt etiam similitudinem speculorum, in quo radii visuales colliguntur: Cum itaquè impossibile sit hoc naturaliter, credendum est, eos qui se dicunt operari per supradictas tabulas, superstitioso modo agere. Aliquo modo tamen excusat Hurtad. *loco cit. Resol.* 32. §. 4. hujusmodi tabulas, sed potiùs, ut
9 ego existimo, ingeniosè, quàm verè: Adde non reperiri in Cœlo illas imagines, ad quarum similitudinem componunt superstitiosi imagines astronomicas: Fictitiæ enim Figuræ, &, ut logici loquuntur, entia rationis sunt Canes, Lepores, Hydræ, Dracones, Andromadæ, &c. quibus æthra stellifera ornatur: Hujus rei apertissimum sit argumentum, imaginem illam, quam Astrologorum pleriquè cadentem vulturem passim vocant, à Ptolomeo lyram nuncupatam fuisse. Quænam autem est lyrę, & cadentis vulturis comparatio? Ad hæc, quis ignorat, Rusticos à stellarum quarumdam conformatione, similitudine ductâ, falcem in Firmamento, currum, glociantem cum pullis Gallinam, & alias hujus generis imagines confinxisse? Quis ignorat, Barbaros Idolorum cultui deditos, quemadmodum insignes virtute viros, vt Herculem, Hectorem, ob egregia facinora in Deorum, sic animalia quædam, ut Canem, & Delphinum ob singularia quædam beneficia in Astrorum numerũ retulisse? Quis tandem ignorat, Poëtas fabulosè multarum rerum imagines in Cœlum transtulisse, ut Arietis in honorẽ Jovis arenarii, Tauri in memoriã illius, qui Europã incolumem transvexit in Cretam, & aliorum compluriũ? Fabula igitur illa, quam narrat Haly de imagine scorpionis formatâ à quodam Astrologo eo tempore, quo scorpionis imago in Cęlum vigebat, eamque optimè scorpionum ictus curare dicebat.

10 Sed nedùm in hujusmodi imaginibus; verùm etiam nec in stellarum ipsarum influxu reperiuntur vires, quas falsò eis tribuunt nonnulli, qui ab eo futurarum rerum cognitionem haurire præsumunt: Quare Astrologi, qui futura certò prædicere audent, excommunicantur in Bullâ Xisti, & damnantur non solùm à Jure Canonico, non solùm à Sanctis Patribus; sed etiam á Jure civili, à Philosophis, ab Historicis, & ab ipsis Astrologis, ut demonstrat Torreblanca *juris spirit. lib.* 7. *cap.* 5. *à num.* 50. Damnantur quoque à Theologis, & Jurisperitis, quos longâ serie recenset Torreblanc. *loco cit.* Vide etiam Dianam *par.* 4. *tract.* 7. *Resol.* 17. Hurtad. *Resol. Moral. tract.* 5. *cap.* 4. *Resol.* 33. & *Resol.* 34. Michaelem Medinam *lib.* 2. *de rectâ in Deum fide*, & Paulum Nazarium *de Magia, qu.* 6.

11 Et majori animadversione digni sunt, qui ut Petrus de Alliaco, quem suprà laudavimus, Astris subjectant Mysteria nostræ fidei, ut Christi Adventum, & Nativitatem; Religionis, Fideiquè mutationes: Alberghin. *in Manual. cap.* 18. *sect.* 2. §. 5. *nu.* 8. Francisc. de Magistris *in Sylva Eccles. to.* 2. *cap.* 5. *num.* 45. Adversùs hos astrologos invehitur Picus Mirandulanus *lib.* 2. *contra Astrol. cap.* 5. & *lib.* 5. *auct.* 11. quem citat Del Rio *disqu. Magic. lib.* 4. *cap.* 3. *qu.* 1. (Vide P. Baldell. *Theolog. Moral. lib.* 4. *disp.* 5. *num.* 8. & Mouram *de incant. sect.* 2. *cap.* 3. *n.* 21. *per tot.*)

12 Dedecet enim, Sacrosancta Mysteria Astris superiora, Astris subijcere: Del Rio *lib.* 4. *cap.* 3. *qu.* 1. 3. *concl. vers. notandum*; Undè perfectissimus in Astrologiâ Dæmon ignoravit ea Sacratissima mysteria, vt benè ait Baldell. *loco cit.* quidquid dicat apud Eruditissimum Amicum Abbatem à Turre *de Mithra*, *cap.* 6. *pag.* 225. Aleander, scilicet Dęmonem instituisse Natalem Mithræ eâ die, quâ nasciturus erat Christus: Hoc enim latebat Dęmonem: Quâ proptèr à fortiori tamquàm falsum, & erroneum rejiciendum est, quod suprà jactabat Petrus de Alliaco, nimirùm Reges Magos prævidisse in Astris Verbi Incarnati Nativitatatem. Profectò Stella, quæ Magis apparuit, non fuit ex illis, quibus Cœli ornantur; nec etiam vapor Meteoricus, sed in eo omnes conveniunt, ut testatur Henricus Spondanus *ad annum Christi*

primum, n. 8. fuiſſe divinam quamdam virtutem, quæ & radiis fulgoris ſui intuentium oculos illuſtraret, & mentes divinâ luce perfunderet. Porrò ejus ſplendorem ſolem ipſum illuſtraſſe, teſtatur S. Ignatius Martyr.

13 Non aliud igitur ſubjectare poſſumus Cœleſtibus Corporibus, niſi temperamenta, ac complexiones, & temporum viciſſitudines: Torreblanca *juris ſpirit. lib.7.cap.6.* Quâ propter non eſt illicitus Aſtrologiæ uſus in rebus, quæ ad Medicam, & Nauticam artem ſpectant, ſicut ad agrorum culturam, ut paulò antè diximus, & proùt docet inter alios, Hurtad. *ubi ſuprà, Reſol.* 33. Imò idem Hurtad. *ibidem, Reſol.49.num.*647. addit, non eſſe ſuperſtitioſum, ſi quis ſciens motus Aſtrorum, & conjunctiones, velit expectare, diem in quo conſummet Matrimonium; ſi enim (ſubjungit ille) in pecoribus conjungendis licet hoc facere, cur non etiam licebit id expectare in hominibus conjungendis? Et quia humana corpora componuntur ex quatuor qualitatibus, calore ſcilicet, frigiditate, ſiccitate, & humiditate, ex quorum proportione ingenium, & animi dotes apparent perfectiores, vel imperfectiores, ut præter Ariſtot. & Galenum, docent Conradus Vvimpin. *de ſignis, cap.*8. *nu.*1. & Torreblanc. *juris ſpirit. lib.*7. *cap.*8. *nu.*1. Qui enim humores habent temperatos, ſunt prudentiſſimi, ſobrii, & ad omnia virtutis opera paratiſſimi: Jo. Huart. *de exam. Ingen. cap.*14. Qui calidâ Melancholiâ abundant, ingenioſi, juxtâ Ariſtot. apud Crinitum *de honeſt. diſcipl. cap.6. lib.*3. & Torreblanc. *ubi ſup. num.* 16. idcircò Favorinus Heroicam paſſionem vocat hujuſmodi Melancholiam: Quibus verò atra bilis frigida eſt, ipſi ſunt ſtolidi, & ignavi; quibus nimia eſt, attoniti, & timidi: Crinitus *ibidem.* Temperamentum autem ſiccum, menti aptiſſimum eſſe dicit Galenus, *lib. quod animi mores, cap.*8. Sicut è contrà humiditas cerebri memoriam parit, & imaginatricem, ut ait Ariſtot. *ſect.*14. *probl.*15. Quia, inquam, humana corpora his qualitatibus componuntur, ſecundùm quas ipſa corporibus cœleſtibus ſubeſſe innuimus in *Prælim.* non eſt quoque illicitum, ſi Aſtrologia adhibeatur ad cognoſcendas naturales inclinationes, & propenſiones ad iram, manſuetudinem, ingenium, vires, robur, & cętera, quæ à temperamentis, & qualitatibus dependent: Baldell. *ubi ſuprà.* quorum cognitio cum aliis circumſtantiis inſervit quandoquè ad formamdũ prudens Judicium circà res liberas contingentes: Baldell. *ibidem, num.*12. cum ad hunc finem Aſtrologia ſit ars pura, liberalis, nec vetita; ab aliquibus tamen vitatur ob periculum ingeſtionis Dęmonis: Moura *ſect.* 3. *cap.*5. *num.*24. ex Calder. *de hæret. c.*22. *num.*8. & Torreblanc. *juris ſpirit. lib.*7. *cap.*9. & 10. ubi latiſſimè.

§. II.

An in corporibus animatis conſiſtat Magia Naturalis?

SUMMARIUM.

1 *Lingua, oculus, & tactus animantium, mirabiles producere effectus experientia docet.*

2 *Exempla effectuum mirabilium linguæ, & num.*3.

4 *Voces, & cantus animalium non deſtitui naturali magiâ, exiſtimat Plinius.*

5 *Præfatos effectus effluere ex vi naturali probare nituntur multi Auctores.*

6 *Ars Cabaliſtica hodiè viget apud Judæos. & num.*7.

8 *Reprobatur Archindus, docens, preces ad Deum fuſas naturaliter efficaces eſſe ad obtinendum, & num.*9.

9 *An Tianæus, Melampus, & Salomon voces animantium intellexerint?*

10 *In quonam illuxerit ſapientia Adami, nomina rebus imponentis?*

11 *Picus Mirandulanus primus omnium Cabalam in latium induxit.*
*Quæ hæreſis ſuſpicionem habet, & n.*9.

12 *Elementa literaria inter ſe ità, vel ità ordinata miranda exhibere valent, juxtà Bravum.*
*Sed reijcitur. num.*14. *&* 15.
*De Campana Villilæ in Aragonia, ſuâ ſponte ſonante. num.*13. *&* 17.

16 *Notabilis doctrina Hurtadi de Verbis, quibus animalia incantantur.*

18 *Campana in Terra Rocchæ Contratæ ſponte pulſavit, eo momento, quo Innocentius XI. evectus fuit ad Summum Pontificatum.*
Vbi de Equo met allino Conſtantinopolitano.

19 *Vis, quæ inest verbis ad producendum mirabilia provenit, vel à virtute supernaturali divinâ; vel à virtute supernaturali diabolicâ.*

20 *Orationes quasdam ad impetrandum Dei auxilium ipse Deus, & Sancti edocuerunt, ut adversùs terræmotus, & tonitrua.*

21 *Virtute Divinâ Serpentes incantantur; quomodo, & quare?*

22 *Ubi, quando eorumdem incantatio potest tribui Dæmoniacæ virtuti.*

23 *Phormiginis mirabilis effectus, scilicet urinam provocare. Caii Gracchi exemplum; Et Davidis Citharam pulsantis, quâ Dæmon expellebatur.*

24 *Effectus mirabiles, quos producunt Verba, tribui quoque possunt virtuti intentionali eorumdem Verborum.*

25 *Verba non habent virtutem ad morbos curandos, & reiiciuntur contrarium asserentes.*

26 *An ad curandum Tarantismum, valeat Musica, & sonus?*

27 *De aspectu Strygarum, Basilisci, Lupi, et consimilium, & nu.* 28. 29. 30. & 31.

32 *Avicenna Orationes, & Litanias posuit in ordine naturæ.*

33 *Fascinatio non fit solùm cognitione visivâ, sed aliquâ virtute subiecto innatâ, vel à Deo gratis concessâ. Ubi de vi medendi per solum aspectum.*

34 *Nedùm homines, sed etiam Bruta per tactum multa mirabilia operantur: Exempla.*

35 *Per tactum nequit Magia exerceri.*

36 *Mas inter fratres septimus suo tactu strumas medetur ex Lessio, & aliis.*

37 *Sed falsum est.*

38 *De privilegio medendi strumas per Regem Galliæ, & aliorum, & num.* 36.

39 *Ex Ruperto Abb. si nuda mulieris planta tangat serpentem, eum interficit.*

40 *An manus immaturâ morte raptorum valeat ad curandas paroptides?*

1 MIRABILES quotidiè experimur effectus, quos homines, & cætera animantia, seù linguâ, seù oculo, seù tactu naturaliter operantur, adeòut in his tribus prodigiosa residere Magia prò comperto à quampluribus habeatur, præcipuè ab Avicenna, Algazel, & Arabicis ferè omnibus, & Cabalisticis, ac recentioribus Judæis: De hac re Origenes *contrà Celsum, lib.* 1. *&* 2. Aetius *lib.* 8. *cap.* 5. Grilland. *de sortileg. lib.* 2. *qu.* 8. Leloyher *lib.* 1. *spectror. cap fin. & lib.* 4. *cap.* 4. Pomponat *de incant. cap.* 4. & Vossius *de origine, & progressu Idololatriæ lib.* 1. *cap.* 6.

2 Etenim quò ad linguam, dum ipsa in hominibus loquitur, vel dum in cæteris animantibus sonum edit, incredibilia producit: Siquidem narrat Grilland. *loco citato, sub num.* 2. quem etiam citat P. Schottus *in Thaumaturgo, p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 2. *Syntagm.* 3. de quodam Græco, tempore Adriani sexti, qui solis verbis compresserat vires ferocissimi Tauri coram ducentis, & ultrà viris; id quod etiam adnotant P. Nierember. *lib.* 1. *de Miracul. naturæ in Europa, cap.* 36. & Hurtadus *Resol. Moral. tract.* 5. *cap.* 4. *Resol.* 26. ubi tamen sugillandus, dum tuetur consuetudinem in Hispaniæ mansuefaciendi taurum in festo S. Marci Evangelistæ. Est enim efflagratio divini miraculi, ut ait Clemens VIII. in Brevi edito *anno* 1598. *die* 10. *Martii*. Nec sunt petenda miracula in rebus vanis, & nullius momenti: Sed ad nos: Holcot. *ad illud sap.* 16. *Filios autem tuos, nec Draconum vicerunt dentes, sect.* 178. *fol.* 264. scribit, quod Mercatores quibusdam carminibus Dracones faciunt mansuetos ad tempus, quibus insidentes fræno eos ferunt usquè cum in Ethiopiam veniunt, ubi eos vendunt, quia Ethiopes in fervidâ plagâ habitantes, frigidissimâ Draconum carne vescuntur.

3 Superiùs diximus, & testatur Julius Cæsar Scaliger *de subtilit. exerc.* 344. 7. de Marsis, qui cogunt verbis quibusdã serpentes, ut virus deponant, & mansuescant: Imò David memorans hujusmodi incantationem *in psal.* 57. dicit, quod Aspides ad eam evitandam, obturant aures, caudâ scilicet, juxtà Genobrandum; & Hieremia *cap.* 8. tamquam quid speciale inter serpentes, ait, Regulos non incantari: *Ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio*, de quâ re latè Hurtad. *Resol. Moral. tract.* 5. *cap.* 4. *Resol.* 25. Habemus etiam

ex Origene ; quibuſdam nominibus etiam non intellectis, ſer pentes ſopiri, protrahiquè à Cavernis, & corporis humani tumores ſolâ voce reprimi. Hujuſmodi virtutem incantandi ſerpentes Nigritis, Africæ populis, Nigri fluminis accolis tribuit Aloiſius Cadamuſt. *in nauigat. Ind. cap.* 28. & Crocodilos à piſcatoribus Nili excantari, docet Villamontius *lib. 3. itiner. cap.* 12. ſicut & Mamertinos, ſeu Meſſanenſes certorum verborum ſono piſcem Xiphiam capere, teſtantur Athanaſius Kircher. *in Arte magnetick, & in Miſurgiâ, lib. 9. par. 2. cap.* 7. & Thomas Fazellus *decad.* 1. *rerum ſicul. lib.* 1. ſed quod mirabilius eſt, veteres, ut lunam in Eclypſi laborantem adiuvarent, timpana, & Cymbala pulſabant, ne incantantium voces eò poſſent pervenire, ut ab eâ audirentur.

4 Nec ſuâ naturali Magiâ deſtituuntur voces, ac cantus animalium: Quippè galli cantu terruntur Leones, teſte Plinio *de nat. hiſt. lib.* 10. *cap.* 21. Sed brevitatis causâ ſexcenta hujuſmodi mirabilia, quæ à brutorum vocibus pariuntur, omittamus.

5 Quod autem ſupradicti effectus effluant è vi naturali, probat Joannes Bravus Chamiſius *de medendis Corporum malis, lib.* 1. *cap.* 7. & ſatis luculenter demonſtrant ea Moyſis Barcephę verba relata à Pererio *in Geneſim, to.* 1. *lib.* 5. *verſ.* 20. *fol.* 525. Quæ ità ſe habent: *Adam editiori Paradiſi loco inſidens, auguſtâquè auctoritate, & Majeſtate, ac tali vultus ſplendore, qualem emicaſſe è facie Moyſis in* 34. *cap. Exod. ſcriptum eſt, voce, quæ ſenſu excipi poſſet, pronuntiatâ, ſingulis animantium generibus nomina indidit, unumquodquè nominatim appellando: illa verò ſubmiſſis capitibus prona, nequè prænimio decore, quo ille ſplendebat, intueri ipſum audentia, ſingulatim præteribant, & ſuis ab illo appellabantur ex ordine nominibus*, v. g. *cum Taurum ille nomine appellaret, continuò is, audito nomine ſuo, tranſibat coram illo, capite ſubmiſſo; ſimiliter nominatim citatus Equus præteribat, dejectâ cervice, & ſic de cæteris.*

6 Quamobrem uſquè adhuc viget ars Cabaliſtica apud Judæos, quæ conſiſtit in uſu hæbriacorum nominum, literarum, & accentuum, quorum omnium ſi quis vim probè calleret, poſſet, ut ipſi putant, multa mirabiliter efficere; aſſeverantes prædictas voces nactas fuiſſe poteſtatem in naturam, in Dæmones, in Angelos, & in Deum ipſum, ex eo quod ab Adamo Sapientiſſimo nomina rebus fuerint impoſita, ſubſtantias, qualitates, & proprietates exprimentia. Quarè eiſdem nominibus appellanti res confeſtim ipſæ ſubduntur, & obediunt. Hanc autem, inquiunt, artem res ſuis nominibus appellandi fuiſſe Adamo primo Parenti noſtro in ſopore illo, ingenti liberalitate, à Deo optimo maximo cõmunicatam: Tali pacto, qui ineptam hanc Judæorum ſententiam ſequeretur, dicere poſſet Exorciſmos editos à Statu naturæ, quia Adam habuit notitiam à Deo naturaliter ad nominandum propriiſſimè, & ſecundùm proprietates, naturales res, ità ut ipſæ vocatæ his nominibus, ſubderentur, pròut tenuit impius Wiclef. apud Mouram *de Incant. ſect.* 2. *num.* 2. hocque eſt præcipuum Cabaliſtarum fundamentum, teſte Georgio Raguſeo *de divinat. lib.* 2. *epiſt.* 5.

7 Imò hodiè firmè credunt Judæi Cabaliſtæ per nomen *Schemhamephoras*, ſi rectè adhibeatur, & legittimè applicetur à Peritis, omnia effici poſſe; tribuuntquè peritiæ hujus nominis omnia Chriſti prodigia, atquè aliud Judæi ulteriùs ad eludendam vim miraculorum Chriſti fabulantur, ut dicit Majol. *tom.* [illegible] *colloq.* 1. *de perfid. Judæorum*, §. *ſed aliud fol.* 921. ſcilicet in Salomonis Templi Lapidem quemdam fuiſſe raræ virtutis in quo Salomon prò ſuâ ſingulari Sapientiâ Nomen Dei inſculpſerat, quo cuique legere licebat quidem, ſed [illegible] diſcere memoriter, aut tranſcribere prorsùs nemini; & ad valvas Templi duos Leones catenis duabus vinctos proſtitiſſe, quorum tàm horribilis erat rugitus, ut qui edidiciſſet, præ metu obliviſceretur; qui tranſcripſiſſet, mediu creparet: Sed Jeſum Mariæ Filium, neglectâ dirâ illâ execratione, quæ prohibitioni adjuncta erat, ſpretoquè ipſi Leonum rugitu, poſtquàm excripſiſſet mirabili prorsùs animi fiduciâ pertranſiſſe. Nè verò depræhenderetur, Sua pelliculam aperuiſſe, ibiquè abſcondiſſe;

disse; indè verò factum, ut tot, tantaque miracula posteà patraret, quanta anteà neminem feciſſe, legatur.

8 Judæorum opinioni fortaſsè innixus Archindus apud Eymer. *part. 2. direct. qu. 4. §. Archindi*, ajebat, preces ad Deum fusas naturaliter efficaces esse ad obtinendum bonum, & fugandum malum, non quia propter eas Deus hæc nobis tribuat; sed quòd ab ipsis verbis, & ab ipso desiderio, quoties Deum precamur, derivantur quidam radii, qui naturaliter in nobis efficiunt, quod optamus: Non absimilem opinionem tuetur etiam Cornelius Agrippa *lib. 1. de Philosophiâ occultâ, cap. 70.* quem refutat P. Schottus *in Thaumaturgo, par. 2. lib. 4. synt. 3 cap. 1. in Crisi.*

9 Sed hæc ratio nullius ponderis est, & fabulosa involvit, tùm quia, ut suprà stabilivimus, etiam voces animalium effectus mirabiles producunt, nec sunt significativæ: Quarè inane commentum fuit, quod Tianeus, & Melampus cũ aliis apud Porphir. *lib. 3. de abstinen.* & quod Salomon, ut tenent Judæi nonnulli apud Abulens. *q. 11. ad 3. Reg. 1. 3.* animantium voces intellixissent: Tùm quia, si tàm mirabilia causarent verba, hæc cogerent Deum ad illa producendum, quod est error in Fide: D. Tho. 2. 2. *qu. 83. art. 2. & 3. contrà Gentes, cap. 96.* Repugnat enim omnipotentiæ, quam reperiri in Deo fides nos docet: De hac re Pistachius *de superstit. cap. 16. nu. 2. 3. & 4.* ubi damnat artem Caballisticam, eamquè probat inducere hæresis suspicionem, & Candidus Brognolus *in Alexicon. tom. 1. disp. 4. cap. 1. sect. 1. art. 1.* præcipuè §. 4. *num. 750. & seqq.*

10 Tùm quia in hoc tantùm illuxit Adami sapientia, quoniam talia nomina imposuit, quæ repræsentarent illas animalium proprietates, v. g. Leoni imposuit hujusmodi nomen, quod hæbriacè significat animal generosum; Simiæ, Cavillosum; Tauro, ferox; Evæ, Matrem viventium, pròut benè ostendit Angelicus Doctor 1. 1. *quæst. 96. art. 1. ad 3.* & si ipsa primo hominum Parenti obtemperabant, hoc evenit, non quòd vocis vis significandi naturaliter penetraverit; sed, quemadmodum docet idem Angelicus *ibid. ad quartum*, ex naturali instinctu, eo modo quo aves, & aliæ animantes suos duces sequuntur; & tali pacto essent obedituræ nobis

11 in statu innocentiæ: Miror tamen, Jo: Picum Mirandulæ, qui primus Cabalam in Latium traduxit, gloriari se libros de Cabalâ maximo præcio emisse, atque in eis multa circa Mysteria Fidei nostræ optimè cognovisse.

12 Alia igitur ratio videtur assignanda, quod scilicet sicuti mixta, imò, & elementa virtute occultâ mirabilia causare possunt; ità elementa litteraria inter se tali, vel tali pacto ordinata, miranda exibere valent, juxtà Bravum *ubi suprà, §. quod si quæratis.*

Quod satis clarè demonstratur ex eo quod, cum nullus sonus detur, qui verbis exprimi non possit, quosdam sonitus videmus effectus dictu incredibiles edere, nec respectu eorũ oriri potest suspicio pacti cum Dæmone, quoniam emittuntur à rebus nec intellectivis, nec animatis.

13 Hinc oculati testes, ac fide digni narrant, Campanam Villilæ in Regno Aragoniæ suâ sponte sonare, quoties calamitates imminent, vel fælices exitus, sicut videre est apud Marianum *de rebus Hispan. libr. 21. cap. 11.* & Marcum Xavier 2. *par. cap. 1. de expulſ. Mahumet.*

14 Sed nec ratio hæc subsistit: Siquidem verba sunt naturâ fluida, & transeuntia, & ferè nullius entitatis; undè conservare nequeunt virtutes permanentes, notabilis efficaciæ, & activitatis.

15 Adde quod quę sunt in eodē genere, non possunt in contraria diversi generis agere, & proindè sicut calor non operatur in saporem; nec sapor in odorem; nec sonus in figuram: Ità nec verba, & figuræ in morbos, sivè ut expellantur; sivè ut inducantur: D. Thom. 2. 2. *quæst. 96. art. 2. & lib. 3. contrà Gentes, cap. 104. & 105.* Cirvel. *de superst. par. 3. cap. 3.* Langius *epist. 33.* Coel Rhodig. *lib. 16. antiqu. cap. 14.* Vallesi. *de Sacrâ Philosoph. cap. 3.* Mendoza *in viridario Sacræ Script. lib. 4. probl. 8.* &

16 alii: Quò verò ad ea verba, quibus animalia incantantur, sapienter advertit Hurtad. *Resol. Moral. tract. 5. cap. 4. resol. 25. à num. 250.* ex D. Thoma, quod bruta non agunt, sed aguntur ab aliquo agente intellectuali, quod vel est Deus,

vel

vel Angelus bonus, vel malus: Idcircò, ut incantatio hæc vim habeat in irrationalia, dirigi debet ad moventem ipſa, ſcilicet ad Deum, cujus nutu omnia eveniunt, ipſum vel deprecando, ut deſiſtat; vel Dæmonem compellendo per exorciſmos ab Eccleſiâ approbatos, ne ipſe Dæmon ſuam exerceat poteſtatem in irrationabilibus: & in his duobus caſibus licita eſt adjuratio. Si autem dirigatur ad Dæmonem, cum deprecando, ut deſiſtat; tunc incantatio ſuperſtitioſa eſt, & generans hæreſis ſu-
17 picionem. Hoc porrò dicendum eſt, & eò magis, de rebus inſenſatis, quarè ſi vera ſunt, quæ narrantur de eâ Campanâ, quò ad prædicenda futura, tribui debent virtuti ſupernaturali Dei, pròut tribuit Del Rio *lib.* 4. *diſq. cap.* 3. *qu.* 2. præcipuè, quia ſuper allegatus Xavier teſtatur, in præfatâ Campanâ exaratum eſſe illud Sybillarum Carmen: *Chriſtus Rex venit in pace, & Deus Homo factus eſt.* Undè facilè (ſunt verba Mouræ *ſect.* 1. *cap.* 1. *num.* 17.) dici poteſt, prædictum pſalmum eam miram futurorum prænunciationem præbere, qualem Sybillæ ipſæ habuerunt. Hoc
18 idem accidit in Terrâ Rocchæ Contratæ Senogallienſis Diœceſis, ut mihi de publicâ voce, & famâ teſtatur Patruus meus, ejus Eccleſiæ Epiſcopus: Ibi enim Campana Eccleſiæ Beatæ Mariæ Virginis, extrà Portam S. Auguſtini, nemine eam impellente, ſonum edidit eo momento, quo Sanctæ Memoriæ Innocentius XI. evectus fuit ad ſummi Pontificatus apicem, & ſonus illius Campanæ adeò diſtinctus fuit, ut aliqui putantes vocari populum ad miſſam audiendam, eò ſe contulerunt, & neminem in eâ conſpicientes, animadverterunt Campanam ſpontè pulſare. Verùm cum poſteà per Tabellarios innotuerit electio Summi Pontificis, patuit cauſa hujus effectus, de quo poſtea fabricatus ſuit in Curia Epiſcopali proceſſus: Hoc ab habitatoribus illius Terræ tribuitur Miraculo, quia idem Pontifex annis antè actis, cum tunc Cardinalis ægrotaret, ſuadente ejus confeſſario ordinis Carmelitanorum Diſcalceatorum, Imagini prædictæ Beatæ Virginis devotè ſe commendavit, & Sanitatem obtinuit; quamobrem grati animi ergò generosâ pietate multam pecuniam largitus fuit prò illius Eccleſiæ conſtructione. E contrà virtuti diabolicæ adſcribendum venit, meo judicio, id quod laudatus Xavier *ibi* narrat de Equo metallino, qui Conſtantinopoli hinnitu edito prænunciat, ſed fallibiliter, quæ infidelibus impendunt: Idem habetur apud Nieremberg. *lib.* 1. *de miracul. natur. in Europ. cap.* 18. & Hurtad. *reſol. Moral. tract.* 5. *cap.* 6. *reſol.* 50.

19 Concludendum eſt igitur, vim, quæ ineſt verbis, mirabilia producendi, provenire á virtute ſupernaturali, ſeù diabolicâ, quod ex ſupradictis regulis facilè dignoſci poteſt; idquè docent Annanias *lib.* 4. *de natura Dæmon.* Del Rio *Magic. diſq. libr.* 1. *cap.* 4. *quæſt.* 3. & Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.* 12. *cap.* 24. *num.* 32. ſeu ex virtute Divinâ, ad quam impetrandam prò rerum varietate, varias quoque orationes, ſeù preces habemus: Stephan. Bubal. *in D. Thom. part.* 1. *qu.* 50. *art.* 1. *quæſt.* 2. *differ.* 2. §. 4. Mendoza *ſuperius laudato, probl.* 8.
20 & alii: Vel enim eas nos edocuit ipſe Deus, ut adversùs Terræ-motum, imperantibus Theodoſio, &, inter fæminas admiratione omnium dignâ, Pulcheriâ, narrat Niceph. *lib.* 14. *hiſt. cap.* 16. vel edocuerunt Sancti, ut adversùs tonitrua, quorum timidiſſimus erat S. Thomas, qui, cum tempeſtates, & tonitrua aerem concuterent, Signo Crucis ſe muniebat, ità dicens: *Deus carnem ſuſcipere dignatus eſt. Deus noſtrâ Causâ mortuus eſt, & ſurrexit*, pròut narrat Surius *in ipſius vitâ, tom.* 2. quod quidem mirabile eſt, talem nempè virum, qui in extaſim Divinam, raptumvè ferebatur, totoquè vitæ curſu Deum læthaliter non offendit, adeò ipſum Deum tonantem pertimuiſſe. Sed in hoc etiam Sapientiſſimum ſequutus eſt S. Auguſtinum dicentem: *Semper Deus timendus eſt; ſed maximè cum tonat: timuit omnis homo, ergò qui non timet, non eſt de numero hominum.*

21 Patet itaque, Serpentes incantari divinâ virtute, ſicut etiam ſuprà diximus. Imò Bozius *lib.* 1. *de ſignis, cap.* 5. §. *Refer*, ait Serpentes hominis jejuni ſalivâ excruciari, & enecari divinâ virtute; ſi tamen fauces, & os, quibus formata eſt vox ad Evam decipiendam, ſaliva atti-

attigerit, mirabiliùs illos enecari, propter inimicitiam, quam Deus posuit inter serpentem, & humanum genus: Hæc etiam incantatio tribui potest Dæmoni, qui, si sub formâ Serpentis fefellit primos parentes, gaudet etiam cæteros homines per Serpentes decipere, juxtà D. Tho. 2. 2. *q.* 96. *art.* 4. Verùm quia superiùs ostendimus, etiam belluarum, in quibus nulla cadit superstitionis suspicio, sonos mirabilia efficere, dici quoquè potest, aliquam naturalem vim reperiri in verbis, seù sonis, sympaticam, ut advertunt Del Rio *disq. Magic. lib.* 1. *cap.* 3. *q.* 4. P. Kircher. *in suâ Phonurgiâ, lib.* 2. *sect.* 3. *cap.* 4. *& in Musurgiâ, lib.* 9. *par.* 3. *cap.* 2. *& alibi*, P. Nicolaus Serrarius *quæst.* 22. *in cap.* 6. *Iosue*, Mersennus *in suâ Harmoniâ*, Hieronymus Fracastorius *in lib. de Sympathiâ, & Anthipathiâ*, P. Laurentius Forerus *disputat. de sympath. cap.* 1. *thesi* 1. Cornelius Agrippa *lib.* 2. *Philosophiæ occultæ, cap.* 24. Joannes Porta *lib.* 20. *Magiæ naturalis, cap.* 7. Laurentius Beyerlinck *in theatro vitæ humanæ, litt. M*, P. Mendoza *in viridario, lib.* 4. *cap.* 34. P. Schottus *in Thaumaturgo, p.* 2. *lib.* 4. *per tot.*

22 Id etiam constat ex phormiginis sono respectu Reguli Vasconis Equitis: Is enim, ut narrat Scaliger *de subtilit. exerc.* 344. 6. quandò hujusmodi sonum audiebat, urinam illicò emittere cogebatur: Igitur, sunt verba Scaligeri, è turmâ quidam, quem levis, ac civilis joci offensiunculâ asperfisset, ridiculam illi paravit ultionem: Propè discumbentem adduxit cæcum quemdam cum phormigine, cujus, ut solebat, sono permotus, ibi sub mensam inter clarissimorum convivarum pedes quinmeiret, continere sese non potuit; nec mirum, si consideramus, quemadmodum subjungit idem, cultellorum attritu aviculas in cancellatis caveolis ad cantillandum excitari ob acutam soni contentionem; ac limæ stridorem, & sericarum vestium siblium pluribus incutere horrorem, ex quo foris tolluntur pili, intùs musculi succutiuntur.

23 Hanc vim soni comprobat etiam Valer. *Max. lib.* 8. *cap.* 10. ubi ait de Cajo Gracco, quoties apud populum concionaturus esset, servum post se Musicæ artis peritum habuisse, qui occultè eburneâ fistulâ pronuntiationis ejus modos formabat, aut nimis remissos excitando; aut plus justo concitatos revocando, de quâ re P. Kircher *in dictâ Phonurgiâ, lib.* 2. *per tot.* Quinimò habemus in Sacrâ Scripturâ 1. *Reg.* 16. Citharâ, & Melodiâ Davidem expulisse Dæmonem à Saule, non quia detur genus Dæmonum, qui nequeant sustinere Musicæ Melodiam, ut innuit Figueira *in Platea universali, disc.* 33. sed quia ille Dæmon non aliud notet, nisi humorem melancolichum in Saule, sicut videre est apud Mouram *sect.* 2. *cap.* 5. qui proindè humor suavitate soni vincebatur, id quod etiam adnotat P. Schottus *in Thaumat. par.* 2. *lib.* 5. *synt.* 1. *cap.* 3. ubi concludit, instrumentum, quo verus Dæmon vexabat Saulem, fuisse melancholiam, quam David citharæ sono dissipabat.

24 Addunt etiam Del Rio, & Laurea apud Mouram *sect.* 1. *cap.* 5. *nu.* 15. quod quamvis effectus mirabiles, qui per verba causantur, tribui debeant virtuti diabolicæ; attamen eorum multi reduci possunt ad Magiam naturalem, virtutemquè intentionalem verborum, quorum nempè significantia percepta, ac penetrata animantia ipsa concipiant: Licet enim ipsa non agnoscant formalem convenientiam, nihilominùs percipiunt materialem, ac eam, quam certæ voces naturaliter, & non ex solâ hominum impositione reddunt, sicuti risus, gemitus, & hujus generis alia; ideoquè voce imperiosâ hominis irati, quandoquè bruta mansuescunt: Codronch. de *morb. venefic. cap.* 5. & Torreblanc. *Iuris spirit. lib.* 12. *cap.* 24. *num.* 29.

25 Ex his, quæ hactenus dicta sunt, infertur, toto Cælo aberrare, qui contendunt in verbis naturaliter magnam vim esse, præsertim ad morbos curandos, ut crediderunt eruditissimus Tiraquell. *de nobilit. cap.* 31. *à num.* 299. Ficinus *lib.* 3. *de vitâ cælitùs comparandâ*, & Weccherus *de secretis*, qui liber meritò à Sac. Congregatione Indicis fuit proscriptus. (Vide, si vis, Gasparum Rejetem Francum *in Elys. campo jucund. q. q.* 22. *per tot.*) Non itâ Cardanus, qui vellicat credentes inesse verbis hanc Magiam naturalem; nec Q. Serenus Medicus, qui cecinit.

Mul-

Multaquè prætereà verborum monſtra ſilebo ,
Nam febrim vario depelli carmine poſſe ,
Vana ſuperſtitio ——

quæ ſub præſtygiarum crepundiis educata, in grandiorem ætatem adulta, ac pennulis præmunita, evolat in fatuorum arces, atquè nidulans, credulitatem parit, quę, utpotè parentis beneficii grata, illam mutuò enutrit, alioquin breviter interituram, queadmodum ait Caloagninus *in libell. de Amat. Mag.* quem citat Del Rio *diſq. Magic. lib.* 2.
26 *q.* 2. Nec dicatur, quod ad curationem Tarantiſmo affectorum plurimùm conferat ſonus, & muſica : Tarantati enim non muſicâ, ſed labore (ut ait ex Cardano P. Schottus *in Thaumat. par.* 2. *lib.* 5 *ſyntagm.* 2. *cap.* 3.) venenum à ſe diſcutiunt : labore namque, ſubjungit Scaliger *excercit.* 185. ac ſudore tùm vincitur, tùm expellitur venenum. Ratio autem, quare ſomnolenti illâ muſicâ Tarantati excitentur, adducitur à P. Schotto *ibid.*

27 Quò autem ad oculorum vim, licet non ignoremus, Stryges ſolo aſpectu homines, præſertim in infantili ætate conſtitutos, incantare, aliaquè mirabilia efficere ; attamen quandoquè incantantur etiam naturali aſpectu, abſquè ullo pacto Dæmonis, quemadmodum benè demonſtrant Fracaſtorius *in ſuo Opuſculo, de Sympathiâ*, P. Gaſpar Schottus *in Thaumaturg. &c. par.* 4. *lib.* 5. *pag.* 485. & antè eum D. Thom. *par.* 1. *q.* 117. *art.* 3. *& libr.* 3. *contra Gentes*, *cap.* 103. *& de malef. quæſt.* 16. *art.* 9. Bern. Baſin. *de artib. Magic. prop.* 8. Perez de Lara *in Compend. vitæ homin. cap.* 1. *à n.* 28. & Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.* 12. *cap.* 10. *num.* 28.

28 Nec mirum: Solo enim intuitu Baſiliſcos necare narrant, & quoties virus eorum ſpeculo repercutiatur, à ſe ipſis mortem accipere : Tholoſ. *Synthagm. lib.* 34. *cap.* 11. *num.* 9. Dioſcorid. *lib.* 6. Plinius *lib.* 8. Solin. *cap.* 20. Scalig. *exerc.* 24. & Mercurial. *lib.* 1. *de venenis*, *c.* 21. Quippè tunc radii viſuales, qui ſunt infecti, ad ipſum Baſiliſcum reflectuntur, & aerem, tali infectione corruptũ, ad ipſum retorquentes, eum necant : Eodem modo, licet abſquè ſpeculo, quidam, nomine Antipho, de quo ſcribit Ariſtoteles *in Meterologicis*, & Baſon *in Cõncl. philoſoph. Introd.* 2. *lib.* 5. *art.* 9. cernebat imaginem ſuam antè ſe in aerem, quoniam ob viſus debilitatem ipſi radii in aere frangebantur ; fiebatquè illi aer, tanquàm ſpeculum, quo radii ad eum
29 reflectebantur. Teſtantur quoquè D. Ambroſius *in Luc. cap.* 10. Plin. & Jeſuer *lib. de quadruped. in Lupo, litt. C. & H.* Lupum, ſi priùs hominem conſpiciat, quàm videatur, vocem ei adimere, undè Virgil. in Bucol.

——*Vox quoque Mærim*
Jam fugit ipſa : Lupi Mærim videre priores .

30 Ratio eſt, quia, ut ait Cappella Tholoſ. Cantipratenſis *lib.* 2. *de apibus*, *cap.* 57. *part.* 39. Spiritus oculorum Lupi homini immiſſi, ſpiritus ipſius hominis viſivos deſiccant; hiſque arefactis, arteriæ deſiccantur, & ſic offenditur Inſtrumentum vocis : Hanc rationem affert ille, & ſi ſuper hac re cauſam quærere, ſit decipere, juxtà Brodæum *lib.* 7. *Miſcell. cap.* 7. At quoties Lupus prior videatur, non ità evenit, eò quod metu pori, è quibus virus exit, intercipiantur, dum ſe conſpici videns, inſidias ſibi parari ſuſpicatur, & fugit, quod tamen non admittit Andr. Laurent. *de Lupo*.

31 Scribit etiam Annanias *de nat. Dæm. lib.* 4. Leonem paveſcere, ac trepidare ad Gallinacei aſpectum : Quarè igitur dici nequit, etiam naturaliter incantari pueros à vetulis, dum putidis plenę humoribus teneros aſpiciunt infantes? Siquidem inter has vetulas, & pueros non implicat, quod adſit naturalis antipatia, & quod ſufficiens ſit earum mala intentio, & imaginatio ad eos inficiendos : Ait S. Thom. 1. *part. d. qu.* 117. *art.* 3. *ad* 2. ex forti imaginatione immutari ſpiritus corpori injunctos, & potiſſimùm ſubtiliores . Hinc eſt,
32 quod Avicenna apud Mouram *ſect.* 1. *cap.* 1. *num.* 1. in hac opinione nimis progrediens, orationes, & Litanias poſuit in ordine naturæ, putans imaginativam poſſe etiam corpora extranea mutare per has orationes : Verùm id, quod dicit S. Thomas evenire poſſe ab imaginatione, faciliùs quidem contingere poteſt per ſpiritus, qui ab oculis exeunt: de hac re Medina *lib.* 2. *de rectâ in Deum fide*

fide, cap. 7. Picus Mirand. *de Imaginat.* Abulensis *in cap.* 30. *Genes.* Pistachius *de superstit. p.* 1. *cap.* 21. *num.* 17. 18. *& nu.* 20. & Perez. de Lara *in compend. Vitæ hominis, cap.* 1. *à num.* 28. Sed inhærendo sententiæ D. Thomæ, dico id, quod sortiri valet infecta imaginatio, & antipathia, eâdem ratione assequi poterit ipsamet Imaginativa benè affecta, atque vis sympatica, solo aspectu egrediens, mederi; licèt id esse potius incredibile, putent Doctores, quos citat, & sequitur Moura *de incant. sect.* 2. *cap.* 4. *n.* 6. Aduersus tamen Torreblancam inquit Hurtad. *Resol. Moral. tract.* 5. *cap.* 4. *Re-*
33 *sol.* 31. quod fascinatio non fit solùm cognitione visivâ, sed aliquâ virtute sibi innatâ, sivè à Deo gratis concessâ: Et quamvis asserat ipse Moura *ibidem* posse imaginationem ità alterare proprium subjectum, ut in eo causet qualitates aliquas (putà calorem valdè intensum) quæ possint alieno vulneri mederi: nihilominùs hoc dicit, & rectè, esse rarissimum, & per accidens, ut non minùs nocere, quàm mederi valeant: Quippè qualitates venenatæ in nobis reperiri possunt, ipsæque emitti per oculos, ut ex superiùs dictis patet, & prò ut experimur evenire ex visu menstruatæ mulieris, quo inficiuntur specula. At qualitates, quæ ex se adeò sint salutiferæ, ut morbos sanare possint, non nobis insunt, nec percipio, quomodò inesse possint, præter vim sympathiæ: Adde, quod imaginatio cum sit potentia passiva, non potest homines fascinare, ut docent August. *lib.* 3. *de Trinit. cap.* 8. D. Thom. *par.* 1. *quæst.* 118. *art.* 3. *& lib.* 3. *contrà Gentes cap.* 103. Valent. *disp.* 8. *qu.* 8. *punct.* 2. Suarez *Metaph d sp.* 18. *sect.* 8. *cap.* 25. Medina *de rectâ in Deum fide, lib.* 2. *cap.* 7. Con imbricens. *lib.* 7. *physic. qu.* 1. *cap.* 2. Toletus *in Physic.* 7. *cap.* 2. *text.* 24. *qu.* 2. Piccolomineus *in lib. Physic. tract. de potent. motiv. cap.* 24. Vayrus *lib.* 2. *de fascino*, Codronch. *de morb. venef. lib.* 2. *cap.* 1. Vallesius *de sacrâ philosoph. cap.* 11. Mercadus *tom.* 1. *lib.* 2. *claf.* 3. *qu.* 168. *art.* 4. Thom. Fienus *de viribus imaginat. qu.* 10. 11. *&* 12.

34 Nunc remanet videndum, an per tactum naturaliter exerceantur prodigia.

Quàmvis homo præ cæteris animantibus polleat sensu tactus, undè cæci solo tactu percipiunt diuersitatem rerum; attamen bruta quoque animalia per tactum nonnulla mira operantur, quamobrem ità de Echineide cecinit Lucanus:

Puppim retinens auro tendente rudentes
In mediis Echineis aquis ——

Quod etiam testantur Basilius, & Ambrosius *in Hexameron*: Tradit etiam Del Rio *disqu. Magic. lib.* 1. *cap.* 3. *q.* 4. Torpedinem sarissâ ictam ferientis manum, corpusquè totum torpefacere; Hyenæ umbrâ canes obtumescere; Viperam arundinis percussione obstupescere; vespertiliones folijs Platani abigi; cæteras pennas, aquilæ pennis mixtas, contactu absumi; Lepore Marino visu, vel tacto necari nonnullos.

35 His tamen non obstantibus, per tactum Magiam exerceri minimè posse, sentio cum Guttier. *Opusc. de Fascino, dub.* 4. *num.* 58. *& dub.* 7. *à num.* 11. cum P. Gaspare Scotto *in Thaumat. physico, par.* 4. *lib.* 5. *cap.* 3. *pag.* 490. & cum Del Rio *loco cit.* qui illis prodigijs validissimè satisfaciunt.

36 Nec pariter officere videtur, quod Lessius ait, & non reprobat, marem omnem, numero inter fratres septimum, suo contactu strumas sanare; Hancquè virtutem quod habeant omnes Galliæ Reges, testantur Hormisda Papa *ep.* 1. *ad Remigium Rhemens. Episcopum*, & Bonifacius VIII. *in canonizat. D. Ludouici*, D. Thom. *lib.* 2. *de Regim. Princ. cap. fin.* Genebran. *tom.* 2. *Chronic. lib.* 3. *anno* 498. Andr. Laurent. *in tract. de hac re edito, lib.* 1. *cap.* 2. Lessius *de just. dub.* 10. *cap.* 43. Bozius *de signis Eccles. tom.* 2. *lib.* 21. *sign.* 92. Jo. Tagaucius *Instit. Chirurg. lib.* 1. Hurtad. *Resol. Moral. tract.* 5. *cap.* 4. *Resol.* 29. ubi ait, temerarium esse, hujusmodi privilegium negare Regi Francorum, & Vvaldens. *in lib. de dignit. Regum, Regnorumque Hispaniæ, cap.* 16. *num.* 9. ubi quoquè eam facultatem dixit regibus etiam Angliæ concessam vnà cum dono curandi morbum comitialem, quod etiam affirmat Polydor. Virgil. *lib.* 8. *hist. Angl. fol.* 140. Nec tali virtute sanandi strumas carere Reges Hispaniæ, tenent Moura *de incant. sect.* 2. *cap.* 8. *num.* 12. Vvaldens. *ubi suprà*

Bozius *loco cit. tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 1. *sign.* 32. nec carere Reges Aragonum, ajunt Beuter. *lib.* 1. & Joan. Eusseb. *par.* 1. *suæ Philosophiæ, lib.* 1. *cap.* 52.

37 At respondemus, inane commentum esse, quod asseritur de virtute, quâ præditum fabulantur septimum filium Masculum, qui in lucem editus sit post alios sex fratres Masculos, non interruptâ serie per nativitatem alicujus fœminæ, prò ut benè dixit Sanchez apud Mouram *dicta sect.* 2. *cap.* 9. *num.* 13. Testatur tamen Hurtad. *Resol. Moral. tract.* 5. *c.* 4. *Resol.* 31. se agnovisse *anno.* 1608. in Curiâ Regiâ (puto Neapolis) vetulam non ignobilem, quæ solùm tangendo partem malo humore infectam, illum extrahebat, aut evomere faciebat, idquè virtute, vel sibi innatâ, vel á Deo gratis concessâ: Sed hæc rarò eveniunt, & (ut ego existimo) divinâ tantummodo virtute alicui gratis concessâ: De hac re tractat quoquè Pistachius *de superst. part.* 1. *cap.* 21. *num.* 6.

38 Quòverò ad ipsam facultatem, quatenus Regibus suprà laudatis concessam, dicimus esse gratiam gratis à Deo ipsis traditam, ut patet ex *ep.* 1. *Hormisdæ Papæ ad Remigium Rhemensem Episcopum, & ex Canonizat. S. Ludovici ad Urbem Veterem factâ à Bonifacio VIII. Pontificatus sui anno tertio*, quod etiam superiùs tetigimus: Vide, si lubet, Hurtad. *vbi suprà*, Del Rio *Disqu. Magic. lib.* 1. *cap.* 3. *qu.* 4. contrà Tookerum, qui librum scripsit cum inscriptione *Charisma, sivè donum sanationis*, quod contendit, fuisse penès Elisabetham Angliæ Reginam, & Achatolicam.

39 Difficultatem tamen non parvam ingerunt ea verba Ruperti *lib.* 1. *to.* 3. *de Trinit. cap.* 2. *fol.* 31. *Si nuda Mulieris planta dentem serpentis prævenerit, & vivacissimum caput ejus, vel leviter pressserit, statim totum cum capite corpus repentè interit; ità ut omninò motus nullus, nullus sensus in aliquâ parte resíduus sit, quod non malleis, aut vectibus certè gladiis concidentibus citò, ac leviter effici potest: Siquidem excisum caput, cum tribus, aut duobus digitulis vivere, & abire prohibetur. Hoc quoquè quod prædictam est, ità esse, ipsorum, qui per industriam exploraverunt, fide, & relatione comperimus.* Datur igitur Magica virtus in tactu: Sed videndum, quod suprà diximus de verbis, ac de salivâ interficiente serpentes.

40 Eâdem prorsùs facilitate corruit objectio illa, quæ desumitur ex eo, quod manus immaturâ morte raptorum valeat ad curandum paroptides: Est enim anilis fabula, non dissimilis ab eâ, quam retulimus de septimo Masculo post alios sex fratres nato absquè fœminæ partus interruptione. Non obstat tandem, quod Alexander Magnus mortem objisset, teste Aristotele, si commercium habuisset cum quâdam puellâ: Naturaliter enim hoc evenire poterat, quià ipsa, utpotè napello educata, suo tactu venenoso Alexandrum occidisset.

§. III.

An in corporibus inanimatis Magia naturalis consistat?

SUMMARIUM.

1 *In corporibus inanimatis residere Magiam naturalem, docet Franciscus Victoria: Sed declaratur.*

2 *D. Augustinus narrat, tanquàm miraculum naturæ, catenam magnetis virtute connexam.*

3 *Magnes non attrahit ferrum, si juxta eam adamas ponatur; & si rapuerit, dimittit.*

4 *Contingere potest aliquis effectus admirabilis per virtutem Astrorum, aut rerum naturalium, qui causis inferioribus confici nequeat: ejus tamen auctor esset suspectus, donec se ab hâc suspicione purgaret.*

1 TRACTAT hanc quæstionem doctissimus à Victoria *relect.* 12. *de arte Magica, num.* 7. eamquè affirmativè resolvit, quoties intelligatur Magia, prout quâdam parte secretioris, & reconditioris philosophiæ, quæ si notior fiat, & in consuetudinem venire incipiat, etiam vulgi, desinit vocari Magica virtus: Nonnè Magus putaretur, & haberetur, qui primùm ostenderet Magnetis usum nondùm ità cognitum? Esset enim admirabilis, & incredibilis operis au-

2 thor, & effector; Quarè Augustin. 21. *de Civit.*

Civit. Dei, cap. 4. tamquam prò miraculis, refert, se vidisse annulum ferreum à Magnete pendentem, qui rursùm secundum annulum traxit, & ille rursùm tertium, & sic usquè ad certum numerum, ut velut catena texeretur: Et adhùc admirabiliùs narrat, Magnetem
3 non rapere ferrum, si juxtà eum adamas ponatur; & si rapuerit, dimittere: Plura hujusmodi prodigia congerit Torreblanc. *Juris spirit. lib.* 11. *cap.* 2. *per tot.*

4 Sed quià non omnia naturæ secreta, & Mysteria sunt, vel peritissimis Philosophorum nota, ob id contigere potest, in quo Alexander rectè sentit, aliquid insigne, & singulare, & præter consuetum naturæ ordinem Astrorum, adhibitis paucis rebus naturalibus, quale opus etiam nullis causis inferioribus confici possit: Reputaretur tamen hujusmodi operis effector utiquè suspectus, donec se ab omni suspicione purgaret, ostendendo naturaliter illud egisse.

Cum ergò dubio procul detur in rebus inanimatis Magia, quâ mirabilia operari possumus, non erit ab re, regulas quasdam in sequenti subsectione tradere, quæ quandò reverà effectus non sit naturalis, indicent: Nec quia virtutes quamplurimæ lateant, impossibile est, ipsas regulas adinvenire. Quinimò quò magis illæ nobis occultantur, eò uberior est fructus, qui percipitur, si modum habeamus dignoscendi, an naturalis sit vis, quæ in ipsis operatur.

SUBSECTIO V.

De regulis, quibus dignoscitur, naturalis num sit mirabilis effectus.

SUMMARIUM.

1 *Prima regula ad cognoscendum quandò effectus mirabilis, quem causare videntur res naturales, non sit ex vi naturæ productus, est, quoties res naturales effectum non producunt, si protestatio adhibeatur de non consentiendo pacto Dæmonis.*

2 *Secunda regula: Non est naturalis effectus, quem producunt res sacræ: Tunc enim omnis virtus, vel est à Dæmone, vel à Deo.*

3 *Apud Carthusienses nullus cimex generatur; & apud Moniales S. Teresiæ, nullus pediculus.*

4 *Prodigia à Reliquiis provenientia, Deo sunt tribuenda: Ubi de statuâ Salvatoris nostri, & de bracchio S. Ludovici, ac de aliis, & n.* 5.

6 *Res sacræ tales dicuntur, quotiescumquè relationem habent ad cultum Dei, & Sanctorum: Ubi exempla.*

7 *Tertia regula: Quoties res in distanti operantur, non dicuntur naturaliter operari: ubi examinatur Magnetis virtus, & n.* 8.

9 *De pulvere sive unguento sympathico ad medendum in distanti, an sit superstitiosum?*

10 *Refellitur Van-Helmont fabula, & altera Bruxellensis.*

11 *An sanguinis emissio ex cadavere ad præsentiam Occisoris sit naturalis?*

12 *Ubera Mulieris naturaliter sterilescunt, si dum infantem ablactatur, lac in prunas emulgeat.*

13 *Quarta Regula: Res destruentes proprium* quarto modo *dictum, absque subjecti destructione, non dicuntur agere naturaliter.*

14 *An Dæmon possit reddere corpus invisibile?*

15 *Regula quinta: Quandò res naturales agunt in spirituales non agunt naturaliter, & n.* 19.

16 *An Ruta, herba Tapsia, & odores quidam Dæmones fugent?*

17 *Superstitiosum est sepelire cadavera sub foco cum quibusdam cæremoniis, ne spiritus redeant ad vivos?*

18 *Ubi de consimilibus superstitionibus.*

20 *Refellitur Abailardus, sentiens Dæmonum suggestiones in nobis fieri contactu lapidum, & herbarum.*

21 *Refellitur Helmont de quâdam herbâ amorem inducente, asserens.*

1 PRAETER signa *in subsect.* 4. recensita, quæ quandò verba sint superstitiosa, demonstrant, quęquè considerari debeant, quò ad res naturales, an scilicèt superstitionem ullam redoleant, adsunt etiam aliæ regulæ, secundùm quas non arduum erit judicare, quandò effectus mirabilis, quem causare videntur res naturales, non sit ex vi naturæ productus.

1 Prima regula ſit, quoties res naturales effectum non producunt, ſi proteſtatio adhibeatur de non conſentiendo Dæmonis pacto, ſinè quâ operari ſolent.

Hæc reſultat ex experimento Cajetani *ſuprà in ſubſect.3.num.11.* relato; & ratio eſt, quoniam proteſtatio nil aliud efficit, niſi quod Dæmon ſe non immiſceat, quandò res non ſunt evidenter vanę, pròut jam *in ſubſect.3.§.1. num.13.* ſtabilivimus.

2 Secunda ſit, quandò res naturales, quibus aliqua virtus tribuitur, ſunt Sacræ: Tunc enim omnis virtus, vel à Dæmone deſcendit, quatenus ipſæ res aliquid ſuperſtitionis contineant; vel à Deo emanat, ob earumdem devotionem: Huic tribuendum eſt, quod de
3 toto Charthuſienſium ordine illius Patres conſtanter referunt, longo ſcilicèt compertum experimento, nullum cimicem generari apud eos, vel vivere: Imò nec penès eos intrà Monaſterii ſepta.

Non diſſimilis gratia eſt ea, quæ conceſſa dicitur Monialibus S. Thereſiæ, primùm Monaſterii S. Joſephi de Avila, deindè reliquis totius ordinis ad preces ipſiuſmet S. Matris, ſcilicèt pediculis, quibus illæ priores ſummoperè vexabantur, fuiſſe liberatas, & in poſterum præſervatas, ſicut teſtatur Repes *in vita S. Thereſiæ, lib.2. cap. 12. fol.127.* Hujuſmodi plura prodigia miraculoſa adversùs animalia, & res inſenſatas, refert Cenedus *Quæſt. Canonic., & Civil. qu.* 19. ubi adversùs Bartholomeum Caſſaneum latè probat, non poſſe excommunicari tempeſtates, locuſtas, mures, & alia ſimilia: De hac re tractat etiam Didacus Balmaſeda *de collectis, qu.53. num.16.*

4 Tantò magis à Deo recognoſcenda ſunt ea prodigia, quæ nobis à Sanctorum Reliquijs eveniunt, quod ſcilicèt bracchium D. Ludovici in Cataloniâ ſervatum, retineat virtutem ſtrumis laborantes ſanandi, ut ait Andr. Laur. *lib.1.cap.3. n.11.* Item, quod ſub ſtatuâ æneâ Salvatori noſtro erectâ à Muliere illâ, quam ipſe à ſanguinis fluxu curavit, naſci ſolebat quædam herba, quæ ubi creviſſet ad fimbriam Imaginis, tactu cunctis morbis medebatur: Bellarm. *tom.1.lib.3.de Rom. Pontif.cap.15.§. de miraculis*, quamquè Statuam Julianus Apoſtata virulentâ irâ accenſus deturbauit, ſuamque in locum ejus repoſuit, quæ confeſtim igne cęleſti tacta, in terram dejecta eſt, ut refert Sozomen. *lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 20.* Eam verò Chriſti ſtatuam Fideles in Diaconicum, ſeu Secretarium Baſilicæ intulerunt, competentem ei curam, atque obſervantiam deferentes, teſte P. Mabillon. *in diſſert. de Azymo, cap. 8. pag.78.* Similiter, quod pulvis ſepulchri Jeremiæ ſanet ſtatim, quos ſerpens momordit: Lorin. *Actor.28.* ſicùt de minutiſſimo pulvere, inſtar Mannæ ex Sepulchro S. Joannis Evangeliſtæ ſcaturiēte, teſtantur Methaphraſtes, & Occumenius; & quemadmodum de illo Oleo ex Imagine Virginis, & Cruce emanante narrat Euſtachius *in vita Euſtachii Patriarchæ*: De hujuſmodi gratijs Reliquiarum latè Torreblanca *Iuris ſpirit. lib.1. cap.10. per tot.*

5 Hæ porrò res ſacræ fiunt ad hunc effectum per ſolum contactum, quare refert Bozius *de ſignis Eccleſ. tom.1. lib.1. cap.16.* in Ægypto Ætate Burcardi, fontem fuiſſe, quo Maria Chriſtum ſępius abluit; & inter alia miracula, Saracenos, è quibus gravis fætor exhalare ſolet, ad eum accedentes fontem, & in eo lotos, non ampliùs malè olere.

6 Imò ad excludendam virtutem naturalem operandi, res intelliguntur ſacræ, quoties aliquam dicant relationem ad cultum Dei, vel Sanctorum ejus: Brittannia enim Inſula, ex qua cultum Chriſti eſt amplexata, neque venenatũ animal gignit, nec nutrit, teſte Bozio *loco cit. lib.22. to.2. ſign.93.c.* qui hoc etiam teſtatur de Inſulâ Augia & Hyberniâ, in quâ quicquid naſcitur mirè valet adversùs venena: Inſuper Archiepiſcopatus Toletanus meritis S. Idelphonſi caret venenatis animalibus, prò ut ſcribit Euſebius Nieremberg. *in hiſtoriâ naturali, par.451.* Ait quoque Lorin. *loco cit.* glebam Inſulæ Melitenſis, quæ nedùm non nutrit venenata animalia, ſed ſi aliundè tranſportentur, ibi venenum deponunt, eſſe antidotum mirabile contrà venenum; & quod magis eſt, addit idem, probabiliter credi, omnes, qui in die Converſioni S. Pauli dica-

dicato, ubivis nascantur, non horrere, vel formidare angues, quin solâ salivâ eorum morsibus mederi.

Quamvis tamen ob hanc regulam prodigia credi non debeant naturalia, nihilominus non sunt præsumenda à Deo, nisi suis concurrentibus circumstantiis, de quibus satis suprà, cum semper miracula non præsumantur, ut patet ex jis, quæ dicit Moura *de incant. sect. 2. cap. 3. & alibi*.

7 Tertia regula est, si hujusmodi res in distanti operentur: Adversùs hanc regulam maximam ingerit difficultatem magnes directiva, de quâ ità Pastor Italus,

La Calamita, ancorche lunge
Il sagace Nocchier la porti errando,
Hor dove nasce, hor dove muore il Sole,
Quell' occulta virtute, ond' ella mira
La Tramontana sua, non perde mai.

Sed videtur hoc divinæ Providentiæ miraculum: Nam cum dissitas, & toto Oceano remotas nationes Christianis ritibus imbuere Deus voluit, trecentis circiter annis directionem hanc Magnetis detexit, pròut rectè considerat cruditissimus De Chales *in cursu Mathemat. tract. 9. de Magnete, in præfat.* Imò putat Bozius apud Solorzanum *de Iure Indiarum, tom. 1. lib. 1. cap. 11. num. 45.* illas terræ fascias, quas Indi colunt, ab Orbe condito ad Christum usquè, semper desertas mansisse. Post Christi verò felicissimum in mundo ortum, cœpisse illas hominibus incoli; idque ut Christi adventu terra melior, atque humanis usibus commodior redderetur, quâ ratione excusari possunt S. S. Patres, qui negabant, dari Antipodes, cum ipsi juxtà naturæ ordinem loquerentur.

8 Præterea re maturè perpensâ, non in distanti agit Magnes, quod demonstrat idem De Chales *d. tract. lib. 2. propos. 7. & propos. 15.* probans, nullum Magneticum aliud corpus afficere, nisi illud tangat immediatè, ità ut per illud spatium, quod est inter Magnetem, & & ferrum, diffundatur virtus Magnetica substantialis, seù spiritus Magnetici, sicut de odore, quem per plura milliaria spargi, experientia docet, quam quotidiè ex canum odoratu habemus.

9 Facilè ergò ex hac regulâ dignoscitur, superstitione minimè destitutum esse Magneticum unguentum, sivè pulverem, quicquid dicat Joannes Baptista Van-Helmont. *in peculiari de hac curatione tractatu*, & antè ipsum complures alii, quos citat, & confutat P. Gaspar Schottus *in Thaumaturg. physic. par. 4. libr. 5. à §. 1.* Id, quod etiam deduci potest ex regulâ primâ: Siquidem Vir, quem omni mendacii suspicione purgat summa ejus animi ingenuitas, ac summa ejus doctrina, & omnigena litteratura, quâ inter nostri eruditissimi sæculi litteratos præclarum obtinet locum: Hic, inquam, mihi testatus est, quondam cum experiri vellet pulverem sympathicum in medendo vulneri, cujus cicatrix ipsi adhuc inter pollicem, & indicem extat, sudariolum sanguine, qui ex eo vulnere exiverat, aspersum, cum tali pulvere curasse, sed præmissâ protestatione de non consentiendo pacto Dæmonis, nullum effectum assequtum fuisse. Huic experimento adde auctoritatem Kircheri *lib. 3. de Magnete par. 7. cap. 2.* Laurentii Foreri *in viridario Philosoph. de Magnete, cap. 2. à num. 16.* Joannis Roberti, *tùm in thesibus Lovanii editis contra Goclenium, tùm in Apologiâ contra eumdem*, Nicolai Cabæi, *libr. 1. Meteor. text. 5. q. 1.* Andreæ Libanii *in Tractatu de impostoria vulnerum sanatione, & p. 1. Apocalyps. Hermet. cap. 22.* & omissis aliis, Gaspari Schotti *in Thaumaturg. physico par. 4. lib. 5. §. 5.* Hi omnes agnoscunt, & probant, hiplochrisma non sanare naturaliter vulnera dissita, id quod etiam firmant Bonacina *in 1. decal. præcept. disp. 3. qu. 5. punct. 4. num. 17. & 18.* Carena *par. 2. de Sortileg. tit. 12. §. 4. num. 29* Bordon, *to. 1. cap. 18. num. 37.* Mazuchell. *disp. 2. de casibus Mediol. cap. 10. num. 81.* quos sequitur Pistacchius *de superst. par. 1. cap. 21. num. 4.* qui *sub num. 5. ibidem* addit, denunciandum esse eum, qui utitur hoc medendi modo.

Abbas Philippus à Turre.

10 Quod autem ait Van-Helmont. *ibid.* ex Paracelso, sanguinem scilicet ægri calentem, in ovo cani propinatum, ipsummet canem inficere tali morbo, quo æger laborat; ægro verò sanitatem restitui, fabulam puto gerris Siculis vaniorem, cui aliam subnectit his verbis:

bis : *Bruxellenſis quidam in pugnâ naſum amiſit : adivit Chirurgum Tagliacozzum, Bononiæ degentem, ut naſum præſtolaretur; & cum inciſionem brachii ſui timeret, bajulum ad hoc conduxit, è cujus brachio naſum tandem, dato pretio, eruit; mox treſdecim circitermenſes à reditu in patriam, repentè naſus inſititius friguit, & ab indè aliquot diebus putrilagine cecidit; cujus rei inopinatũ caſum inveſtigantibus, inventum fuit, eodem fortè momento, quo naſus friguit, expiraſſe bajulum* : Hactenus Helmont: Sed hæc, nugæ ſunt, ut quoque agnovit P. Gaſpar Schottus *in Thaumaturg., par.4. lib.1.Syntagm. 5. cap.2. in fine*: Nec ſolis calor potuiſſet tam in diſtanti ità operari, quantum egiſſe naturalem Bajuli calorem, dicit Van-Helmont, cui forſitan hujuſmodi fabula impoſita fuit ab aliquo agyrtâ.

11 Sed quid dicendum de ſanguinis emiſſione ex cadavere occiſi in præſentiâ occiſoris? Hoc ad anthypathiam referunt Ariſt. *de immixt. element. & in lib. de natura rerũ, c.*13. Langius *ep.*40. Lemmius *de occultis natur. cap.* 7. Del Rio *in comment. ad Senecam, verſ.* 127. *& in lib.*1. *diſq. Magic. cap.*3. *q.*4. §.6. Majol. *tom.*1. *colloq.*1. Joan: Euſebius *p.*2. *curioſæ philoſoph. lib.*1. *cap.*51. & alii : De hac re Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.*1. *cap.*8. ubi contrà Menoch. Pariſ. De Puteo, Boer. & Maſcard. contendit, non oriri ex hac ſanguinis emiſſione nec etiam indicium ad capturam.

12 Quæcumque verò mirabilia ab ipſo Helmont recenſita, quorum cauſæ in diſtanti non dicuntur agere, naturalia eſſe queunt: Nec putandum cum aliquibus, quod Satanas exugat ubera mulieris infantem ablactantis, quæ, ut citiùs ubera exonerentur, in prunas lac emulget, ac ea ſic flaceſcunt: Quamplurima id genus alia non tantùm à Magis, ſed à Doctiſſimis Philoſophorum monumentis prodita ſunt; quæque damnari non poſſunt, licet nonnulla potius non credantur, ut eſt illud, quod narrat Auguſt. *de Civit. Dei, lib.*21. *cap.*5. de fonte in Epiro, ubi faces ardentes extinguuntur; & extinctæ, accenduntur.

13 Quarta Regula, quoties res prædictę deſtruunt proprietates, quę alicui *quarto* (ut ajunt) *modo* competunt, ejus ſubjectum non deſtruentes.

Ex hac infertur, annulum, quem cum Gyges geſtaret, teſte Cicerone *in offi.* ciis, & Greg. Nazianz. *in Monodia*, quandò videri nolebat palâm, intrà digitum vertebat, quâ ratione in Lydorum Regiam penetravit, naturaliter non egiſſe. Impoſſibile enim eſt, non deſtruere corpus humanum, ac illud inviſibile reddere, undè patet, hanc eſſe meram fabulam ab Herodoto primò con-
14 fictam; & tenendum eſt, nec Dæmonem quoque, licet omnibus naturæ viribus incumbat, poſſe hominem inviſibilem reddere, cum hoc Deo tantùm competat, undè Apoſtolus 1. *Tim.* 1. *Regi Sæculorum immortali, & inviſibili ſoli Deo honor, & gloria*. Cæterum negari nequit, Dæmonem poſſe corpus materiale inviſibile reddere, interponendo aliquod opacum, modo aliquo ſenſibus noſtris imperceptibili.

15 Quinta regula, quandò res naturales in res ſpirituales agunt.

Hæc probatur ex Concil. Lateran. *cap. firmiter, de ſumm. Trin. & fide Catholicâ*, ex quo habetur, Dæmones, & Angelos eſſe creaturas ſpirituales, omnis corporis expertes, proindeque non poſſe pati à virtute materiali, prò ut infert Moura *de incant. ſect.* 2. *cap.* 1. *num.* 7.

16 Stante hujuſmodi regulâ, falſitatis notam incurrunt, qui Tapſiam herbam (de quâ Amatus Luſitanus *lib.* 4. *enarration.*) Dæmones fugare contendunt, quod etiam Rutæ competere aſſerunt. Idem puto dicendũ de eâ radice, quam memorat Joſeph. *de antiquit. Judaic. lib.* 8. *cap.* 6. ac de odoribus, & ſuffimentis, quibus ait Abulenſis *in* 2. *Reg. cap.* 16. *qu.* 43. liberari loca ab infeſtatione Dæmonum: Non enim hæc ſuffimenta ullam vim naturalem expellendi Dæmones habere poſſunt, ut patet ex dictâ regulâ: Idcircò ſi quandòque expellunt, naturaliter non operantur. Non inficior tamen, ea operari poſſe divinâ virtute, vel virtute myſterii alicujus, quod repræſentent, ut videre eſt penès Abulenſ. *ubi ſuprà*, ſed cautè ſunt adhibenda, & Angelo tantummodò edocente, prò ut feciſſe Tobiam teſtatur Sacra Scriptura; vel Eccleſiâ approbante: Vide latè de hac materiâ penès Serarium *ad cap.* 8. *Tobiæ*, Del Rio

Magic.

Magic. disq. lib. 2. qu. 30 sect. 2. Petrum Thyr. *de locis infestis, cap. 42. & de dæmoniacis, cap. 46.* & ante illos, D. Thom. *qu. 6. de poten.* item apud Valesium *de Sacrâ Philosophiâ cap. 38.* Hurtad. *resol. moral. tract. 5. cap. 6. resol. 48.* ubi egregiè, & fusè, & Anton. Escobar *vol. 4. theol. moralis, sect. 2. lib. 28. c. 30. probl. 136.* Infertur pariter ex hac regulâ, su-
17 perstitiosam esse sepelitionem cadaverorum sub foco, cum determinatis cæremoniis, ne eorum spiritus ad vivos redeãt: latè Thyreus *de locis infestis, par. 3. cap. 63. per tot.* Idem prorsus existimari debet de Sanguinis Innocentium effusione ad tollendum Dæmonum è Domibus molestias cum quibusdam cæremoniis: Hac simili superstitione involutum fuisse Populum Dei antiquitùs, patet ex *Psalm. 105.* & post Verbi incarnationem *Anno 1273.* fuerunt nonnulli, vulgo flagellantes, qui nonnisi effuso sanguine humano, Deum placari jactitabant.
18 Similiter infertur, quod superstitiosa sit projectio fabarum nigrarum post terga cum aliis cæremoniis, ad fugandos spiritus hominum defunctorum è locis ab ipsis habitatis: Thyreus *loco cit. cap. 64. num. 10.*

19 Ex quibus omnibus liquet, quod res corporeæ, nisi divinâ virtute, in Dæmones operari nequeunt, undè benè D. Ambros. *lib. 4. in cap. 4. Lucæ sub fine* ait: *liberare à Dæmone, & homines, sed in verbo Dei, possunt*, scilicèt per orationem, jejunium, eleemosynam, & alia pænitentiæ opera; per sacrificiũ Corporis Christi; per Sanctas Reliquias; & per exorcismos, de quibus Lupus *in edict. part. 3. lib. 21: dist. 3. art. 1. diff. 4.*

20 Liquet etiam ex identitate rationis, quod malè Abailardus apud D. Bernard. *epist. 190.* sentit, Dæmonum in nobis suggestiones contactu fieri lapidum, & herbarum, pròut Dæmonum sagax malitia novit, harum rerum vires diversas diversis incitandis, & incendendis vitiis, convenire.

21 Cui aliquo modo adstipulatur Helmont *loco cit. num. 27.* summâ, ut ipsi est moris, animositate asserens, se noviss herbam passim obviam, quæ si teratur, & à te foveatur manu, donec intepuerit, mox alterius manum detinueris, quò ad & illa tepescat, amore tui ille totus continuò ardebit ad aliquos dies; additque, se detinuisse pedem cujusdem catuli, atquè hunc confestim peregrinum se secutum, adeò quod noctu antè cubiculum ejularet, quo eidem aperiretur, renunciatâ hærâ suâ. Mirabilior hæc virtus, quoniam non solùm intellectum, ac voluntatem, spiritales potentias, afficit, ipsisquè amorem ingerit: Sed etiam brutorum phantasiam incendit.

Sexta, quoties ipsis rebus naturalibus virtus futura, seù occulta prænunciandi, tribuitur.

Non habent enim hanc potestatem, ut suo loco patebit.

SECTIO III.

De Divinatoribus.

SUMMARIUM.

1 *Divinatores sunt suspecti de hæresi, quoties cum Dæmone paciscuntur, vel ipsum adorant.*
2 *Qui jactant, vel fingunt Prophetiæ donum, sunt de hæresi suspecti.*
3 *Donum prophetiæ aliquando à Deo provenit, sed plerumquè à Dæmone, præcipuè in Ecstasi, & raptu.*
4 *Verum prophetiæ donum quatuor requirit conditiones.*
5 *Non tantùm non sunt de hæresi suspecti, qui virtute divinâ prophetant, sed nec sunt suspecti, qui prophetant naturali virtute, & qui sunt isti.*
6 *Nec hæresis suspiconem incurrunt, qui utuntur Astrologiâ naturali.*
7 *Nec sunt suspecti de hæresi, qui per physiognomiam divinant, & quomodò? Sic Greg. Naz. mores perditos Juliani Apostatæ prædixit.*
8 *Damnantur divinantes per Physiognomiam, vel Chiromantiam, quoties volunt divinare bonam, vel malam fortunam: Hinc puniendæ Zingaræ.*
9 *Quænam sit Chyromantia Astrologica? Hæc non est licita, quamvis Cardanus, & alii eamdem professi sint.*
10 *Metoposcopi non sunt de hæresi suspecti, dummodò naturaliter operentur.*
11 *Qui habent, vel jactant se habere revelationes, non sunt de hæresi suspecti, quoties constet, ipsas esse phantasticas, vel naturales, & n. 12.* Di-

1 DIVINATORES arte Dæmoniacâ (de quibus Simanch. *de cathol. institut. cap.* 62. *cum. seqq.* Jul. Clar. *in Pract. S. hæresis, num.* 25. Damhauder. *in prax. crimin. cap.* 61. *à num.* 80. Avendan. *de exequend. Mand. lib.* 2. *cap.* 32. Cassan. *in theatr. glor. Mundi, part.* 10. *consid.* 52. Joseph. Ludovic. *de c. Lucens.* 4. *à n.* 27. Salazar. *de usu, & Consuetud. cap.* 2. *à num.* 24. Graffis *lib.* 2. *decis. cap.* 5. *cum seqq.* Torreblanca *juris spirit. lib.* 6. *c.* 1. *in fine,* & Meraviglia *in tractatu de Divinationibus*) quod sint suspecti de hæresi, quoties cum Dæmone paciscantur, vel ipsum Dæmonem adorent, latè probant Barbat. *in conf.* 55. *lib.* 1. quem etiam citat Farinac. *de hæresi, qu.* 181. *num.* 73. Sous. *in Aphorism. cap.* 58. *num.* 5. *&* 8. *& lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 1. Lup. *in Edictis, par.* 3. *lib.* 27. *dist.* 2. *art.* 4. *diff.* 1. *&* Caren. *par.* 2. *tit.* 12. §. 3. *num.* 240. *cum. seq. &* §. 1. *n.* 3. Pistach. *de superstit. par.* 1. *cap.* 10. præcipuè *sub num.* 10. Campanil. *diversor. jur. can. rubr.* 11. *cap.* 26. *num.* 96. 97. *&* 98. Passerin. *in* 6. *Decretal. cap. accusatus, num.* 173. *&* 174. *de Hæretic.* Esse *decis. Aragon. vol.* 4. *dec.* 464. *n.* 15. *&* 16. Ratio est eadem, quâ suprà diximus, Magos suspicionē hujusmodi incurrere, & quam affert D. August. *lib.* 2. *de Doctr.* necnon S. Thomas 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 9. qui hanc divinationem testantur, cum Dæmone infidelem continere societatem, idque etiam tradit Anton. Escobar. *vol.* 4. *Thol. moral. sect.* 2. *lib.* 28. *cap.* 30. *probl.* 101. *num.* 542. *& seq.* Quo fit, ut pariter, qui jactant, vel fingunt prophetiæ donum, revelationesque divinas, subjecti efficiantur hæresis suspicioni: Hurtad. *resol. moral. to.* 1. *cap.* 6. *resol.* 54. quoniam isti non solùm imitantur hæreticos, qui nascente Ecclesiâ, hæreses disseminarunt: Etenim si in earum confirmationem sibi fingebant revelationes, ac prophetiæ donum habere: Hurtad. *d. resol.* 54. §. 1. *n.* 800. *&* 801. sic, præsertim Mulierculæ solemni hypocrisi sanctitatem affectantes, reuelationes, quas non habent, fingunt; verùm etiam, quia Dæmonis ope tunc utuntur, quotiescumquè vera prædicentes, præseferunt id ab ipsis præstari divinâ virtute ob vitę meritum concessâ, ut etiam innuunt Divus August. *expos. epist. ad Rom.* 1. Covar. *libr.* 1. *de vera, & falsa proph. cap.* 10. Del Rio *libr.* 4. *Magic. disq. cap.* 1. *quæst.* 3. & Torreblanc. *juris spirit. libr.* 6. *cap.* 4. *numer.* 2.

3 Non tamen implicat, aliquandò prophetiæ donum à Deo provenire, & revelationes cælestes esse, ut præter eumdem Hurtad. *dicto* §. 1. & Meravigl. *de divinationibus, dissert.* 7. demonstrat Fr. Egidius de concept. B. Virginis, *lib.* 3. *qu.* 6. *art.* 4. §. 1. Sed plerumque, quoties prophetia nō excedat sphæram potestatis Dæmonis, ab ipso est: Imò quia raptus, & ecstasis propheticis splendoribus annumerātur, ut docet D. Thom. 2. 2, *qu.* 175. *art.* 3. *ad* 2. nam in ecstasi ferè semper intercedit visio, & revelatio: Moura *sect.* 2. *cap.* 3. *num.* 4. hinc improbus Lucifer, ut æmuletur Deum, dat suis Pseudo-prophetis ecstases, & raptus, ac tales puto habuisse Socratem, & Maximillam, quæ se rapi dicebat, & prophetabat multa, quæ non contingère: De re hac Epiphanius *hæres.* 48. Simanch. *de cathol. institut. tit.* 21. *num.* 29. Medio. *in D. Thom. part.* 3. *quæst.* 25. *art.* 3. *regul.* 10. Del Rio *disq. Magic. cap.* 1. *qu.* 3. *sect.* 3. Majol. *tom.* 2. *canicul. colloqu.* 2. Torreblanc. *juris spirit. lib.* 3. *cap.* 7. Maraviglil. *de divinat. dissert.* 12. Hurtad. *in laudata resol.* 54. §. 23. ubi recenset decem jndicia ad qualificandos raptus, & ecstases.

4 Ut autem pateat, quodnam prophetiæ donum damnari nequeat, inspiciendum est, an quatuor conditiones interveniant, quarum prima est, quod sit revelatio conformis fidei regulis, latè Hurtad. *d. resol.* 54. §. 14. Torreblanc. *juris spirit. lib.* 5. *cap.* 5. *à num.* 29. Secunda, quod sit utilis ad aliquam spiritalem ædificationem: Torreblanc. *ubi suprà à num.* 47. Tertia, quod sit facta personæ, quæ illius non indigna videatur: Moura *loco cit. n.* 35. Abelly *in medulla Theol. part.* 1. *cap.* 1. *tract.* 1. *sect.* 6. Sanctus Vincent. Ferrer. *de vita spirit. cap.* 11. *&* 12. Jo: Gerson. *de probat. spirit. cap.* 2. qui tractatus editus est jussu Concilii Constantiensis.

Turre-

Turrecremat. *in defens. S. Brigit.* Hieronym. de Ferrar. *in compend. revel.* Picus Mirandulan. *lib. 9. prænot. cap. 2.* Covar. *lib. 1. de vera, & falsa prophet. cap. 17.* Torreblanc. *juris spirit. lib. 6. cap. 5. n. 11.* Gravin. 2. *part. de discernend. spirit. lib. 1. cap. 1.* Hurtad. *d. resol. 54. §. 15.* Maravigl. *ubi suprà differt.* & scilicèt, quod non sit superba, nec renuat aquiescere consiliis prudentum Judicum, & Superiorum; nec affectet Sanctitatem, cupiens sanctam haberi ab hominibus; tandem, quod in ipsis revelationibus publicandis non incumbat propriæ cõmoditati, sed proximorum utilitati, nec çrusçatorum instar munera, & pecunias prò ipsis recipiat, quemadmodum rectè ponderat Sallell. *de mater Sanctæ Inquisitionis, tom. 3. reg. 403.* Gravin. *in lydio, cap. 17.* Hurtad. *d. resol. 54. §. 3. n. 811.* & Abelly *ubi suprà.* Quarta conditio est, quod Judicio magnorum virorum approbetur revelatio, juxtà Mour. *loco cit.* Sed in hac re plura videri possunt apud Joãnem Escobar á Cerro *in tract. peculiari*, cui titulus est, *Ars dignoscendi bonos, & malos spiritus, revelationes, &c.* Del Rio *disq. Magic. lib. 4. qu. 3. sect. 1. 2. 3. 4. 5. & 6.* Hurtad. *ubi suprà, à §. 16.* ac Phylamarin. *de divinit. revelation.*

5 Non solùm verò, qui virtute divinâ prophetizant, non sunt de hæresi suspecti, sed nec qui divinant ex vi naturæ, cui tribuuntur quandoquè ea vaticinia, quæ eduntur à proximis morti, juxtà D. Greg. 4. *dial. cap. 26.* Azor. *institut. moral. lib. 9. cap. 24.* Picum Mirandulan. *lib. 2. prænot. cap. 6.* Covarr. *de vera, & falsa prophet. lib. 2. cap. 3.* Joan. Euseb. *par. 2. curiosa Philosophiæ, lib. 2. cap. 75.* Torreblanc. *juris spirit. lib. 6. cap. 6. n. 23.* Joan. Huart. *de exam. ingen. cap. 4.* Præter enim spiritum divinum, qui aut per se immediatè spiret, quæ recta sunt; aut mediis Angelis bonis, ut ordinariè contingit; & præter diabolicum, qui vel immediatè suggerit, vel medio aliquo Mago, datur etiam spiritus proprius, seù sit propter corruptionem carnis, & appetitus deordinationem, qui spiritus dicitur phantasticus; sivè sit propter naturalem instinctum, quem habent plurimi homines ad cognoscenda futura, & hic appellatur spiritus naturalis; Ita Hurtad. *ubi suprà, §. 2. n. 806.*

6 Ex eâdem ratione non incurrunt suspicionem hæresis, qui utuntur Astrologiâ naturali, ut superiùs dictum est, cum non sit illicitum, observare nativitates cuiuscumque, & ex Astrorum aspectu coniecturare temperamenta, complexiones, naturales inclinationes, ingenia, & vires: Azor. *d. lib. 9. cap. 13.* Less. *de justit. & jur. cap. 33. n. 32.* Anton. Escobar. *vol. 4. Theol. moralis, sect. 2. lib. 28. cap. 30. probl. 103.* Maravigl. *de divinationibus differt. 17. & 18.* Moron. *responsa. moral. resp. 95. num. 99.* quemadmodùm illicitum non est, cum nonnullis circumstantiis, quæ prudentèr cõsiderari possunt ad coniecturam probabilem de futuris contingentibus liberis, coniungere aspectus Astrorum ad dignoscenda temperamenta, & inclinationes, ut indè meliùs, & prudentiùs judicetur circà ipsa libera contingentia: Baldell. *de superst. lib. 4. disp. 4. num. 12.* Mattheu *de regim. Regn. Valent. cap. 7. §. 3. num. 72.* & nos suprà: Imò S. Hieron. *in epist. 130. ad Paulinum*, inter artes humano generi utiles, posuit quoquè hanc Astrologiam, de quâ, præter alios, Pistach. *de superstit. par. 1. cap. 11. n. 2. & num. 8.* ubi probat, hujusmodi Astrologiam nec esse malam, nec prohibitam; nam Sixtus V. prohibuit tantummodò judicium, & prædictionem alicujus casus fortuiti, & pendentis à libero arbitrio. Videndum de hac re, quod latè differunt Passerin. *in cap. accusatus, §. sanè 4. à num. 251. de hæretic. in 6.* Mattheu *de Regim. Regn. Valent. cap. 7. §. 3. à num. 68. usque ad 90.*

7 Nullam quoque superstitionem incurrũt divinantes per physiognomiam, dummodò se contineant in naturalibus, hoc est ex pilorum, membrorumquè corporis colore, habitudine, & proportione, deducant temperiem, valetudinem, inclinationes, & ingenium: Engel. *in Ius canon. lib. 5. tit. 21. §. 2. num. 14.* Baldell. *lib. 4. disp. 9. num. 1.* Torreblanc. *de Magia, lib. 1. cap. 9. & Iuris spirit. lib. 7. cap. 7. num. 1.* Hurtad. *resol. moral. tract. 5. cap. 5. resol. 39. num. 407.* Moron. *resp. 95. num. 127.* Sess. *decis. 455. sub. n. 37. vol. 4.* Ideo-

que quandò plures ſunt torturæ ſubjiciendi, incipi debet ab eo, qui deformior eſt, ut magis de crimine ſuſpecto, quemadmodùm ex auctoritate plurium refert Torreblanc. *d. lib. 7. cap. 7. n. 3.* Habemus etiam, quod D. Greg. Nazianz. Athenis Julianum conſpiciens, antequàm imperio potiretur, ex ejus phyſiognomiâ de illius moribus rectum tulerit judicium, ut narrat Niceph. *lib. 10. cap. 37.* latè Torreblanc. *in d. c. 7.* ubi docet, quandò phyſiognomia ſit licita, Paſſerin. *in d. cap. accuſatus, §. ſanè 4. num. 214. & ſeqq. de hæretic. in 6.* Idem dicendum de Chiromantiâ, ut præter alios, docent Torreblanca *cit. lib. 7. cap. 9. num. 7.* Piſtach. *de ſuperſtit. par. 1. cap. 14. numer. 2. 3. 4. & ſeqq.* Maravigl. *de divinationibus, diſſert. 19. & 21.* Seſſ. *dec 455. num. 36. & 37. vol. 4.*

8 Secùs ſi vellent divinare bonam, vel malam fortunam; proſperos, vel adverſos eventus; hoſquè effectus certò prædicere: Baldell. *loco cit. n. 7. & diſp. 10. num. 5.* undè etiam Ægyptiacæ, vel Zingaræ eſſent puniendæ, ſi certò prædicerent bonam, vel adverſam fortunam: Diana *par. 4. tract. 8. reſol. 128.* & Piſtach. *d. cap. 14. num. 7.*

9 Nec etiam licèt Chiromantia aſtrologica, quæ dividit volam manus in lineas, & areolas, applicando ipſis Aſtra, & Planetas: Conrad. Vvimpina *de ſignis, cap. 10. num. 4.* Baldel. *ſupràdictâ diſp. 4. num. 5. in fine*, quam tamen ſuperſtitionem profeſſi ſunt non è vulgo tantùm homunciones, ſed viri etiam docti, quos eſt inter Hieronymus Cardan. *lib. 15. de variet. rerum, cap. 79.* Qui tamen Cardanus variâ ſemper, & miſerâ uſus fuit fortunâ, eò quod ſæpiùs Religionis causâ conquiſitus, ſæpè in vitæ diſcrimine fuit: Triginta annis ſe laboraſſe fatetur prò ſuâ geniturâ exponendâ: Objit, quo ſe obiturum dixerat die, inediâ mortẽ procurans, ne mendax deprehenderetur. Nõ valuit tamen ſuę uxoris impudicitiâ prævidere, nec mortẽ infamem ſui filij, Mediolani capite damnati, quòd adulteram vxorem veneno ſuſtulerit, ut refert Iſaac Cardoſus in ſuâ Philoſophiâ liberâ *lib. 3. qu. 21.* De chiromantiâ plura vide apud Nicquetium *in Phyſiognomia*, ex Bartholomæo Coclite diſcipulo Antiochi Tiberti concivis mei, ex Joanne Teiſnero, & ex Joanne de Indagine; Picum Mirandulan. *lib. 6. prænot. cap. 1.* Franciſcum Valeſium, *de ſacrâ philoſoph. cap. 32.* & Torreblanc. *d. cap. 9. num. 8.*

10 Tandem ob eamdem cauſam à ſuperſtitione eximuntur Metopoſcopi, qui conſiderant lineas, & ſigna frontis, de quibus omnia prorsùs verificantur, & procedunt, quæ dicta ſunt ſuprà quoad Chiromantiam.

Siquidem quoties naturaliter operãtur, nulli hęreſis ſuſpicioni obnòxii ſũt, eò quia nullâ ſuperſtitione cum Dęmonis pacto, vel adoratione, vel abuſu Sacramentorum utuntur, ideoquè etiam qui revelationes dicunt ſe habère, eximuntur à ſuſpicione, quandò conſtet, eſſe phantaſticas, ac imaginarias à naturâ ipsâ per exceſſum imaginativæ, corruptionemquè phantaſmatum ortas: Moura *loc. cit. num. 3.* quæ quandoquè veras prædictiones continere poſſunt, ſed fortuitò, ut accidit ſomnianti-bus.

11 Quemadmodùm enim non damnantur divinantes ſubtilitate ingenij, ac ſolerti circumſtantiarum diſcuſſione, ut firmat Toreblanc. *de Magia, lib. 1. cap. 3.* id, quod ſuprà ſtabilivimus, vndè rectè ex eo, quod Gentiles ponderantes, nondùm ſe compleviſſe Orbis gyrum, licitè potuerunt prædicere, orbem fore inveniendum, ut Plato primùm *in Timæo*, dein Seneca *in Medea* illis verſiculis.

——— *Venient annis*
Secula ſeris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat Tellus, Thyphiſque novos
Detegat orbes, nec ſit terris
Ultima Thule ———

quibus verbis, tanquã quodam oraculo, motum fuiſſe Columbum ad Indias Occidentales perquirendas, ſeriò tradunt plures apud Solorzanum *de Iure Indiarum, tom. 1. lib. 1. cap. 12. num. 68.*

12 Ità non ſunt damnandæ revelationes, quæ ex defectu imaginativæ oriuntur, licet quandoquè aliquâ in re evadant veræ: ſunt tamen, qui tales habent revelationes, inſtruendi à prudenti Confeſſario, ipſis à ſuperiore Eccleſiaſtico aſſignando, ne ſibi perſuadeant eſſe, quod non ſunt.

Ex his

Ex his hactenùs dictis infertur, divinationem dividi in Divinam, Naturalem, & Dæmoniacam, quarum primâ omissâ, cum insanum sit quærere, quid revelare possit Deus, nonnulla delibanda sunt circà Naturalem, & Dæmoniacam, ut pateat, quandò divinatores sint superstitiosi: Videndum est igitur:

Quid prædicere possit Magia Naturalis.
Quid Dæmoniaca.

SUBSECTIO I.

Quid prænunciare valeat naturalis divinatio?

SUMMARIUM.

1 *Licet Deus futurorum scientiam soli sibi reservavit, multa tamen futura homo prædicere potest ex causis naturalibus.*
2 *Deus in aliquibus rebus ad nostram utilitatem signa posuit, ne scilicet feriat, nisi priùs admoneat.*
3 *Astrologia revelationis quid probabiliter indicare possit?*
4 *Astrologia Genethliaca quid possit prædicere circà hominum inclinationes, &c.?*
5 *Astrologia hæc potest conjecturaliter prædicere fortunas hominum prosperas, vel adversas, quarum causa sunt actiones.*
6 *Astrologia electionum absolutè damnari nequit, nisi in vanitatibus exerceatur, uti faciunt, & docent superstitiosi Arabes.*
7 *Physiognomia quid præmonstrare possit ex aspectu? Ubi affertur exemplum divinationis Antiochi Tiberti, & rejicitur.*
8 *Fundamentum physiognomiæ ex aspectu.*
9 *Chiromantia tantùm prænuntiat per quinque lineas in volâ manus existentes, ubi de Zingaris, eorumquè origine, &c.*
10 *Prodigia in Meteorologicis quid præmonstrent? ubi de comete.*
11 *Cometæ minantur præcipuè mortem Principibus, & Magnatibus; & alia minantur, non necessariò tamen eventura.*
12 *Vespasianus Imperator irridet apparitionem Cometæ: sed Carolus V. sapienter philosophatus est.*
13 *Cometæ prænuntiant clades divinâ institutione: Idem dicendum de Terræmotibus, qui Deum iratum signant.*
14 *Ab avibus cognosci possunt Aeris futuræ qualitates, pròut etiam ab aliis brutis dignosci possunt intemperies, &c. Exempla istorum.*

1 A Deò præclaram homini mentem Deus concessit, ut naturæ suæ vi, magno licet cum labore, multa investigaret, atquè intelligeret: Et quamvis, nè superbum Animal altùm saperet, sed ut magis timeret, & immensam Conditoris sui Majestatem humi stratus veneraretur, Deus sibi soli eorum, quæ eventura sunt, scientiam reservaverit, quemadmodùm inquit Sixtus V. *in Bullâ adversùs Astrologos, incipien. Cæli, & Terræ*; non tamen ei abstulit cognitionem futurorum ex causis naturalibus necessariò, vel frequenter pro-
2 venientium: Quinimò summa ergà nos Dei providentia signa posuit, è quibus earum rerum cognitionem hauriremus, quas præscire, nostrorum utilitati conduceret; ac ejus charitas continuò se ostendit, ut non feriat, nisi priùs aliquibus prodigiis, & per ipsas res naturales admoneat, undè *Psal. 59. Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus*, cui consonat illud, quod cecinit Manil. de Deo.

Signa per effectus, Cæliquè incendia mittit.

Hæc siquidem signa nedùm in Astris collocavit, quæ in ministerium cunctis sub Cælo degentibus creavit, verùm etiam in fronte, ac in ipsis corporibus hominum, quibus cum conversamur, ac in Meteoris, cæterisquè naturalibus rebus quotidiè collocat, vel per causas ostendens effectus naturaliter futuros; vel per effectus indicans causas, è quorum vi identidem naturali euenturi sunt alii effectus.

3 Sed, ne videamur cum superstitiosis convenire, oportet, ut exponamus, quid nobis Astrologia, Physiognomia, Chiromantia, Prodigia, sivè in Meteoris, sivè in rebus terrestribus, Augurium, &

Auſpicium naturaliter præmonſtrare poſſint.

Quò ad Aſtrologiam, de quà nonnulla ſuprà tetigimus, quęquè hìc non ſunt repetenda, ſcire oportet, eam partem, quæ revelationis nuncupatur, poſſe, pròut procedit ex certis artis regulis, indicare probabilitèr, juxtà Aſtrorum aſpectus, atquè conſtellationes, Cęli Eclypſes, ſterilitatem terræ, aeris corruptionem, vel ſalubritatem, & effectus, qui indè ſequuntur: Del Rio *diſqu. Magic. lib.* 4 *cap.* 3. *qu.* 1. Moron. *reſp.* 95. *num.* 127. Seſſ. *deciſ. Aragon. vol.* 4. *deciſ.* 455. *numer.* 12. Graffis *deciſ. aur. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 3. *numer.* 9. *& ſeqq.* hæcquè non eſt damnanda, ſicut habetur *in Cap. ex tuarum, de ſortileg.* latè Torreblanc. *juris ſpirit. lib.* 7. *cap.* 1. *&* 2. & antè eum, D. Chryſoſtom. *ad Geneſ. cap.* 1. *hom.* 6. D. Auguſtin. *in epiſt. ad Ianuar.* & D. Thom. *ad fratrem Reginald. & alibi*, Hurtad. *Reſol. Moral. tract.* 5. *cap.* 4. *Reſol.* 33. Hujuſmodi verò prædictio non poteſt eſſe de neceſſariò, ſed de contingenter eventuris, vt benè dicunt Torreblanc. *de Magiâ, lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 7. Hurtad. *ubi ſuprà*, Maraviglia *de divinationibus, diſſert.* 17.

4 Alia Aſtrologiæ pars, quæ Genethliaca vocatur, hominum inclinationes, & temperamenta oſtendens, non neceſſariò, ſed diſpoſitivè futuras ipſorum actiones prænuntiare valet, juxtà Angelicum Doctorem 2. 2. *quæſt.* 26. *art.* 6. (Videantur Conrad. Vvimpin. *de fato, lib.* 1. *& de ſuperſtitione, lib.* 2. *&* 7. Tolet. *in ſummâ, lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 6. Del Rio *Magic. diſqu. lib.* 4. *cap.* 3. *quæſt.* 1. Suarez. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 11. Raphael. della Torre, *tom.* 2. *de vitiis oppoſit. Relig. quæſt.* 96. & nos ſuprà): Quamvis enim liberum arbitrium ab Aſtris non cogatur, attamen, quia homo ſecundùm Corpus cæleſtibus ſub Corporibus naſcitur, influxus propterea eorum ſortitur, ac affectiones, quibus ſæpè regulatur, divinâ inſpiratione poſthabitâ, ſecundùm quam operari deberet, & poſſet.

5 Tali pacto conjecturalitèr prædicit hæc Aſtrologiæ pars fortunas ſcù adverſas, ſeù ſecundas, quarum cauſa ipſæ actiones ſunt, juxtá Guarinum in ſuâ celebri Paſtorali.

Non incolpar le Stelle,
Che noi ſoli à noi ſteſsi,
Fabbri ſiam pur de le miſerie noſtre.

ubi rectè ait, infelices eventus non eſſe Aſtris adſcribendos, tanquàm ſcilicet cauſis immediatis, ſed per indirectam inclinationem, hoc eſt niſi prò quanto pendent à corporibus actiones, & ſervato moderamine conjecturæ, ut ait Cajet. *in ſumm. verbo Aſtrorum*: Non me tamen latet, explicari Guarinum, quod intellexiſſet non de Aſtris ipſis, ſed de Deo, à quo, licet ſit malum pœnæ, nihilominùs non provenit malum culpæ, ut habetur apud eruditiſſimum, ac omnigenâ in literaturâ verſatiſſimũ Fontaninum, Eminentiſſimi, & Reverendiſſimi Cardinalis Imperialis, Principis pietate, & doctrinâ præclariſſimi, necnon Mæcenatis ęvi noſtri Bibliothecarium *in lib.* cui titulus eſt, *Aminta difeſo, pag.* 201.

6 Quo fit, non poſſe in totum damnari eam Aſtrologiæ partem, quam dicunt electionum: Hæc enim tradit modum eligendi tempus aptum ad aggrediendum quodlibet opus, conſtituendo in horoſcopo, vel in aliis Cęli cardinibus ſtellas operi illi congruentes: Quia verò hominum curioſitas eò devenit, ut minutiſſima quæquè perſequens, omnes actiones à Cælo auſpicari cæpit, hinc factum eſt, ut vanitatis nomen adepta fuerit; undè Del Rio improbat credulitatem nimiam, quam teſtatur fuiſſe penès Matronas, quæ Catharinę Galliarum Reginæ inſerviebant: Ipſæ enim, antequàm quid operarentur, quotidiè Aſtrologos conſulebant, ut indè juxtà Aſtrorum influxus agerent, vel agere differrent: Cæterùm electionibus valdè inaniores ſunt interrogationes, quibus utuntur quidam creduli inſipientes, qui ſibi animum inducunt, hujuſmodi nugis patefieri res futuras, vel occultas; quarè ſuperſtitioſi Arabes Aſtrologi, & in ſpecie Zael Bembiz Iſmaelita ſcribunt, obſervandum eſſe tempus, quo vir, qui cupit ſcire aliquam rem, ſummoperè flagitans interrogat Aſtrologum, & ad illud temporis momentum eſſe de more erigendum thema cæleſte, & planetarum loca in eo deſcribenda, atquè hoc pacto ſe voti compotes fieri, ſomniant: dicunt enim transfundi horâ ad rem

opta-

optatam manifestandam idoneâ vehemens desiderium ipsam sciendi, & ab eo posteà impelli hominem curiosum ad interrogandum Astrologum. (Vide Hurtad. *loco cit. Resol. 36.*) Cum itaquè pateat, per hujusmodi superstitiosas electiones, & interrogationes homunciones istos subjicere semetipsos corporibus cælestibus, veluti certæ cuidam causæ, & legis decreto; liquet, ista non licere nobis, qui astris ipsis præstantiores sumus: latè Passerin. *in sæpè citato cap. Accusatus, §. sanè, à num. 270. de Hæretic. in 6.*

7 Similiter quò ad Physognomiam quędam superiùs innuimus; sat erit hìc addere, ut agnoscamus, quid ipsa præmonstrare possit, quod ait Eccles. *Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei, cognoscitur sensatus.* Hinc Socrates prędixit, Platonem futurum insignem virum ex aspectu, pròut testatur Jul. Seren. *lib. 6. de fato, cap. 39.* & Pythagoras, discipulos ut admitteret, vel reprobaret, faciei aspectum rimabatur, si credimus Aulo Gellio 1. *noct. Attic. cap. 9.*

Mirabiliora narrat Paulus Jovius *in Elogiis*, de nobilissimo Physiognomo cive meo, Antiocho Tiberto, scilicet cum Guidoni Balneo prædixisse, quod ab intimo amico necaretur: Pandulpho item Malatestæ Ariminensium Tyranno, quod ex Patriâ pelleretur, & exul in extremâ egestate periturus esset; quod equidem accidit, nam paulò post Pandulphus Guidonem, ob spectatam virtutem, & suspectam, obtruncavit; deindè ipse Pandulphus exul, & egens, ab omnibus desertus in meritoriâ tabernâ senex periit.

Hæc tamen prænuntiare potuisse Antiochum per Physiognomiam, mihi durum videtur, & multum quidem ille neglexisset, non utens speculi ope ad vultus sui inspicienda lineamenta, ut sibi quoquè caveret; nam ab eodem Tyranno in carcerem conjectus fuit, ac percussus, dum fugam arripiebat.

8 Fundamentum Physiognomiæ, omissis aliis fundamentis, de quibus latè, & eruditè P. Gaspar Schottus *in suo Thaumaturgo, par. 4. lib. 7. synt. 1.* est quædam hominum similitudo cum animantibus: siquidem horum cuiquè cum suas Deus assignasset dotes peculiares, ut videre est penès *Zoopediam* P. Antonii de Belinguen, proportionata etiam ad illas organa impertitus est: Quoties igitur natura his organis humana corpora instruit, si nil frustrà operatur, fatendum, similes dotes inesse hominibus, quemadmodùm sapienter observant Torreblanc. *de Magiâ, loco cit. cap. 9. num. 16.* Del Rio *disq. Magic. lib. 4. cap. 3. q. 4.* & Honoratus Niquetius *de physiognomiâ*: Idcircò leve argumentum animi pulchritudinis desumi poterit ab externâ pulchritudine, cum Leo, cui majores, quàm cæteris animantibus sunt dotes, non majori præ cunctis sit formâ præditus, quidquid asserat Christoph. Crusius *de indic. delict. part. 1. cap. 22. num. 2.* ubi ait. *Patinam argenteam requirunt, & exornant poma aurea: quidni virtus venustum, ac speciosum objectum præferat?*

9 De Chiromantiâ verò identidem diximus, & per eas quinque principaliores lineas, quas in volâ manus habemus, temperamenta, inclinationes, atquè infirmitates indicantur futuræ, sed omnia conjecturaliter: Arist. *lib. 1. histor. animal. cap. 5. & 30. & in problem. 34. sect. 1.* Conrad. Wimpina *de signis, cap. 10. 11. & 12.* & P. Schottus *in Thaumaturg. par. 4. lib. 8. versùs finem.* Cæterùm quò ad alias prædictiones, pròut quandoquè Zingemeri, seù Ægyptiaci hac arte faciunt, prorsùs est vana, & futilis, atquè directa ad decipiendas innocentes fœminas, quibus, ut aliquid surripiant Zingemeri, mille inventiones excogitant ex suo marte, ut notat Fritsch. *tract. var. par. 2. de Zingem. orig. & morib. membr. 3.* Cosp. *il Giudice Criminalista, cap. 46. num. 16.* non ob id tamen censentur, aliquod pactum inire cum Dæmone; idcircò puniendi sunt, ut fures, non autem, ut superstitiosi, quemadmodùm benè ponderat Hurtad. *Resol. Moral. tract. 5. cap. 4. Resol. 14. num. 110.* nisi constet ex aliquo probabili argumẽto, quod superstitiosè agant: nam tunc maxima adversùs eos insurgeret suspicio, undè eis vetitum est, divinationem exercere, aliàs contra eos procedere Inquisitores, tradit Ricciull. *de person. quæ in stat. reprob. versant. lib. 8. cap. 1. num. 11.* eò magis, quia è gente adeò superstitiosâ trahunt originem:

Quip-

Quippè è cænoſo Turcarum genere prodeunt, ab ipſis tanquàm Chriſtianæ Religionis exploratores ad Hiſpaniam miſſi, teſte Philipp. Camerar. *horar. ſucceſs. cap.* 17. & Tholoſ. *lib.* 34. *Syntagm. cap.* 16. *in fin.* Conſule, ſi vis, Creſperum *lib.* 1. *de odio Satanæ, diſc.* 12. *fol.* 176. *cum ſeq.* Ricciull. *de perſon. quæ in ſtat. reprob. verſant. lib.* 8. *cap.* 1. Rovit. *in pragmatic. Regn. de Zingem. fol.* 794. Maravigl. *de Divinationibus, animad.* 51. ubi inquit, eos mortaliter peccare, qui interrogant Zingaros animo firmiter credendi illorum dictis.

10 Nunc remanet perveſtigandum, quid prænuntiare poſſint prodigia, ſivè in Meteoris, ſivè in cæteris rebus terreſtribus appareant. Innumera propemodùm ſunt Meteorologica prodigia, quæ cum ab exceſſu humiditatis, vel ſiccitatis eveniant, juxtà Ariſt. *lib.* 1. *meteor. cap.* 4. ideoquè fertilitatem terræ, aeris temperiem, pluviaſquè præmonſtrant: latè Torreblanca *juris ſpirit. lib.* 6. *cap.* 15. Quinimò omnibus admirabilior Cometes, nedùm temporis ſiccitatem, nedùm ſterilitatem, inopiam, & famem; quia quoties nimis calore terra aduritur, ejus fructus, & Arbores langueſcunt: Seneca *in qq. natural. lib.* 2. *cap.* 32. Plin. *lib.* 2. *c.* 25. Leopoldus de Auſtria, & Auguſtinus Niphus *in meteor.* Alphonſ. Perez *ad Meteor. p.* 1. *cap.* 2. Connimbricenſes *in Meteor. p.* 3. *cap.* 5. Javellus *in Meteor. lib.* 2. *tract.* 2. *cap.* 2. & alij: Verùm etiam peſtem, ob ſcilicet malam ciborum qualitatem, & corruptionem ex terræ languore ortam prædicit, ac morbos; ob id Manilius:

Nunc gravibus morbis, & lenta corpora Tabo
Corripit, exuſtis lethalis flamma Medullis,
Languenteſquè rapit populos, totaſque per Urbes
Publica ſuccenſis perunguntur fata ſepulchris.

Hæc omnia innuit Aratus, ubi lætum annum proponit, in quo non effulſerit Cometa, his verſiculis:

Lætus, ut optanti contingat aureus annus,
Nunquàm crinitum videatur in aere Sydus:
Non unus, geminive miſcent, plureſquè cometes:

De hoc latè Hippocrat. *de Aliment.* Galen. *de cibis Euchymis, & Cacochymis, & de febribus lib.* 1. item *de Aliment. facult.* Joann. Hucherus *in Therapent. lib.* 4. *cap.* 6. & Torreblanca *juris ſpirit. loco cit. num.* 18.

11 Præcipuè mortem Cometæ minantur Principibus, ac Magnatibus, qui curis, vigiliis, odoratiſquè cibis, tùm vinis potentibus ſiccantur, ut benè adnotant Cardan. *de ſubtilit. lib.* 4. *pag. mihi* 209. Del Rio *diſq. Magic. lib.* 4. *cap.* 3. *qu.* 2. & Torreblanc. *juris ſpirit. lib.* 6. *cap.* 25. *& de Magiâ, lib.* 1. *cap.* 5. *nu.* 16. ubi tamen haud conſequenter loquitur, dum dicit, *anno* 1490. Cometam mortem præſagiſſe Alphonſo Portugalliæ Regi, qui equo delapſus, juvenili ætate periit, nam cum, non ob ſiccitatem, mortem oppetierit, non potuit Cometes prænuntiare hujuſmodi eventum.

Prænuntiant tandem Cometæ rixas, ſeditiones, & Regnorum ſubverſiones, quæ ab immodicâ ſiccitate cauſantur: Cardan. *ibid.* Del Rio *loco citato*, Torreblanc. *Juris ſpirit. dict. cap.* 19. *num.* 22. *& de Magiâ, cit. cap.* 5. *num.* 20. Franciſc. Raſco *lib.* 3. *de Comet. cap.* 19. *num.* 20. & Niphus *lib.* 1. *Meteor. comm.* 84.

Hæc tamen omnia non neceſſariò eventura præmonſtrant; imò plures viri doctiſſimi arbitrantur, cometas neq; ſigna, nec cauſas eſſe calamitatum, dementiamquè eſſe, putare à Cometâ regem interfici, aut Provinciam everti; nequè ullius mali ſignum eſſe, eo modo, quo fumus ignis: ſed tantùm per quamdam cohærentiam à communi causâ, ut Scaliger *exercitat.* 79. Multi enim Clariſſimi viri ſuo fato functi ſunt; multi everſi principatus; peſundatæ familiæ præclariſſimæ, ſinè ullo Cometæ judicio, ut firmat Scaliger citatus: E contrà multi viſi ſunt cometes, ſinè mortalium pernicie: Sapienter proindè

12 Veſpaſianus Romanorum Imperator eludebat præſagia Cometarum: Cum enim Cometam quemdam comatum intueretur, dixit ad Regem Parthorum ſpectare, *quia ille comatus; Ego calvus ſum.* Cæterùm prodigia plerumquè ſunt à Deo in ſignum ultionis, quâ punire vult, niſi emendemus nos, undè rectè Manilius:

Nè mi-

Nè mirere graves rerum, hominumque Minas:
Sæpè Domi culpa est; nescimus credere Cœlo,

Et tanta est Dei clementia, ut nè nos Cœlestibus vocibus surdos feriat, terrenis sæpè monet, præcipuè terram motibus concutiens.

Sed rectiùs hac in re Carolus V. Animum ad superna erigens, philosophatus est: Is enim conspectâ crinitâ Cometâ ab Eginardo Philosopho percunctatus est, quidnam portenderet. Cui Eginardus illud Hieremiæ Prophetæ prò responso objecit: *A signis Cæli nolite metuere, quæ timent Gentes*; sed retorsit sapientissimus Imperator, se non metuere signa, sed signorum Opificem Deum, eumquè vel ea propter venerari, quod lacessitus hominum sceleribus Reges, ac populos hac ratione præmoneat priùs, quàm feriat, vt ad pœnitentiam eos provocet: Engel. *Luc. Evang. par.* 2.

13 Videtur itaquè dicendum, Cometes prænuncios esse cladium ex Dei instituto, & non ex naturâ suâ, quemadmodùm Iris, quę licet à Causis naturalibus ortum ducat, signum est ex divinâ institutione diluvii non futuri; arcum in signum pietatis; cometam in signum Iræ Deus assumpsit, ut homines terreret, pœnasque minitaret ob scelera, & accusante conscientiâ mortales resipiscerent; ad Deum preces, & vota converterent, ut maligna sydera in salutaria commutentur; quâ ratione Machabęi *lib.* 2. superis illis ostentis perterriti, Deum rogabant, ut in bonum minatoria prodigia converteret.

Idem dicendum de Terræmotibus, iuxtà illud *Psalmi* 17. *Commota est, & contremuit terra, & fundamenta ejus conturbata sunt, quia iratus est eis*: Undè B. Pius V. dolens, quod Ferraria terræmotu affligeretur, scribit Alfonso Estensi, quæ est *Epistol.* 45. *lib.* 4. *Quàmvis ejusmodi terrarum motus naturalibus ex causis oriantur, tamen diligenter attendendum est, ne illi peccata nostra causam fortasse attulerint: solet enim Deus his quoque rebus iram suam in populos, atquè adeò in ipsos Principes non obscurè quandoq; significare*: Dè hac re latè Torreblanc. *juris spirit. lib.* 6. *c.* 3. & licet ipsi terræmotus naturalitèr portendãt infirmitates, hoc præstant per accidens: nam cum eorum causa sit spiritus, & exhalatio infrà opacam terram detenta, quæ quærit erumpere, vt docet Seneca, *in natural. qq. lib.* 6. *cap.* 12. Postquàm exivit è pestiferis locis subterraneis, vicinum inficit aerem; & omne, quod attingit, lædit. Hoc Romę evenit, dum Terræ hiatus medio fori apparuit, ex quo tanta lues egrediebatur, ut miseratus Patriæ infectionem Curtius Equo insidens, se in illo foramine iniecit prò publicâ salute, juxtà oraculi prædictionem, vt narrat D. August. *lib.* 5. *de Ciuit. Dei, cap.* 18.

14 Nonnullà etiam conjicere possumus de aeris futuris qualitatibus ab avibus, unde ait Hieremia *cap.* 8. *Milvus in Cœlo cognovit tempus suum; Turtur, & hirundo, & Cyconia custodierunt tempus adventus sui*; naturali scilicet instinctu, quo duce moventur ad petenda commoda, & ad ea, quę noxia futura sunt, devitanda. Huic rei confert sensus, quo percipiunt aeris, in quo degunt, mutationem; quià cum Cœli influxus in aerem descendant, & eo mediante, in alias res animatas, & inanimatas, ut luculentèr tradit Ptolomæus *in primo libro Apotelesm.* aves, quò altiùs volitant, magis temporum varietates agnoscunt: Ant. Mizaldus *de Magia naturali*, & Torreblanc. *juris spirit. lib.* 5. *cap.* 11.

Cætera etiam animalia has intemperies prænunciant, nam assiduè aura colunt, nec aliis occupationibus distrahuntur.

Quarè verò ex Alcionis ovorum incubatione maris serenitatem futuram arguat Aristot. *lib.* 1. *histor. animal. cap.* 8. & *lib.* 9. *cap.* 14. & ex Delphini saltationibus, tempestatem Seneca *in Traged.* 8. *Agamen.* & Lucan. *lib.* 5. *Pharsal.* non videtur arduum, rationem assignare: Alter enim ex futurâ aeris temperie, maris serenitatem dignoscit: Alter alterationum maris, quod habitat, præsentit initia.

Tota igitur divinatio naturalis, quid prænunciet, expostuimus; nec ipsa suas magis dilatat fimbrias: Quamobrem si quis prædictiones quascumq; præter dictum modum, expiscari velit, naturalis philosophiæ limites excedit,

&

& propterea ſuperſtitionibus implicetur, neceſſe eſt.

SUBSECTIO II.

Quid Diabolica Divinatio præmonſtrare valeat.

SUMMARIUM.

1 *Ex divinatione diabolicâ quanta rerum ſcientia exhauriri poſſit, explicat S. Auguſtin. ex acumine ingenii, & ex celeritate motus Dæmonis, exemplo Appollonii Tianæi.*

2 *Secreta humani cordis quâ ratione Dæmones rimari poſſint?*

3 *Dæmones ob temporis diuturuitatem habent ſummam rerum experientiam; & perfectam Aſtrologiæ naturalis cognitionem.*

4 *Dæmones cur in Oraculis ſæpè reſponſa dabant ambigua?*

5 *Probabilius eſt, Dæmones Sacerdotes Idolorum decepiſſe ad firmiùs ſtabiliendam Idololatriam: Ab Oraculis enim Idolorum plura prædicta ſunt, ad quæ mens humana pertingere non poterat.*

6 *Gentilitas nullam fidem Oraculis dediſſet, ſi in eis aliquam falſitatem reperiſſet, ideo Dæmon in Oraculis nunquàm mentiri, viſus eſt.*

7 *Non eſt credendum Sepulchrorum Oraculis, quæ è terrâ effodiuntur. Hinc detecta falſitas Laminarum Platonis, & Granatenſium.*

1 EX hac divinatione omnem illarum rerum ſcientiam exhaurire poſſumus, quarum notitia Dęmones non lateat: Videamus ergò, quid ipſi prędicere poſſint: Quod paucis explicat D. Auguſt. *lib. de natur. Dæmonum*: quia Dęmones, ait, ſenſu, & acumine ingenii pollent, & celeritate motus alibi geſta, antequàm nobis ſint nota propter locorum longam intercapedinem, cognita habent, ità prænunciare poſſunt: & ſic Apollonius, cum Epheſi eſſet, exclamauit, ut præſens ſpectaculo Romæ, interfici Domitianum, ſi credimus Philoſtrato *in vitâ Apoll.* ſic ille juvenis apud Gellium: De hac re Candidus Brognol. *in Alexicon. diſp. 1. cap. 2. ſect. 3. art. 2. §. 1.* & Horozeus *cap. 14. lib. 1. de verâ, & falsâ Prophetiâ*. Talis eſt dæmonum poteſtas præmonſtrandi, ſcilicèt præterita, quæ tamen, ut ipſi cognoſcant, oportet, quod geſta ſint cogitata; quarè omnes cogitationes, quò vſquè ipſas non oſtendamus, per aliquem actum externum, ignorant, ut benè ponderant P. Perer. *in Geneſim*, Candid. Brognol. *ubi ſuprà, ſect. 2. art. 1. et 2.* cum ſolus Deus ſit ſcrutator cordis, & ſi poſſent Dęmones, quæ ſunt in animo explorare, eâdem ratione agere poſſent immediatè in noſtrum intellectum, quod eſt contrà communem Theologorum opinionem, relatam à Moura *de incant. ſect. 2. cap. 5. num. 18.*

2 Non inficior, quandoquè animi ſecreta ab ipſis præmonſtrari: Nam cum intellectus humanus ità ſtrictè in hac vitâ ſit ſenſibus alligatus, ut nihil ſinè illis poſſit intelligere, vixquè quicquam cogitare, quin fiat aliqua mutatio in ſenſu, ſaltem interiori; & voluntas ſic appetitui conjuncta, ut ejus operationes in eum redundent, coniunctione quaſi inſeparabili, qui rimantur omnes nutus noſtros, omnes phantaſmatis, & imaginationis ſpecies, omnia ſpectra memoriæ, omnes motus appetitus, indè poſſunt cognóſcere, quæ recipimus, quęquè reſpuimus: Candid. Brognol. *d. art. 2. §. 3.* Adde, quod experię

3 rerum propter diuturnitatem tempo ex quo creati fuerunt, prævalent D mones, quemadmodum docet D. A guſt. *loc. cit.* Habent quoquè cum h experientiâ perfectam Aſtrologię na ralis cognitionem, cujus ope ad eff mandum judicium, ut plurimum uta tur: Quo fit etiam, ut aliquando ve de futuris contingentibus judicent, n tamen certò, ſed cauſaliter, & arg mentativè ex inclinationibus: Qui mò futura pendentia ex naturalibus gnis, omnia arte prędicere poſſun Nec hìc ſiſtitur eorum poteſtas cir futurorum Divinationem: Quippè pr nunciant quoquè, quę ipſi facturi ſun poteſtate à Deo acceptâ; quęquè fa ros ſe poſſe arbitrantur. Ad hęc Dæmones etiam mirabilia docuiſſe Ethnicos, quę futura erant, non aliâ quidem arte niſi expiſcandi, ac furandi à Prophetis eorum mirabilium cognitionem, teſta-

tur

tur idem Candidus Brognol, *ubi suprà, sect. 3. art. 2.* undè rectè Basil. *Fur est Diabolus, et nostrâ nunciat per suos Prophetas, aliundè accipientes.*

4 Ultrà metas istas, dæmoniacæ divinationis facultas non progreditur: Idcircò Idolorum oracula sæpè ambigua responsa dabant. Quippè in ipsis oraculis Dæmones loquebantur, non autem Sacerdotes, ut nonnulli crediderunt, ex eo solo levi quidem argumento, quod diruto Serapidis Alexandriæ templo, reperta sint simulacra omnia ità elaborata, ut cava pars, & terga templorum parietibus adaptarentur, occultis meatibus in templo relictis, teste Niceph. *lib. 12. cap. 21.* Sed ipse Dæmon innuit apud S. Marcum *cap. 1. nu. 24.* per semetipsum in oraculis loquentem Ethnicos decipere; id, quod etiam fassus est Dæmon ille, qui apud Delphos oracula reddere consueverat, ut ex Svida, & Cedreno, narrat Baronij Epitomator in *Apparat. ad Annales, num. 13.* fassus est (inquam) scilicet illis versiculis:

Me puer Hebræus divos ipse gubernans
Cedere sede jubet, tristemque redire sub orcum:
Aris ergo dehinc tacitis abscedito nostris.

Hinc est, quod Gentiles collegèrè, esse Dæmones, ac Spiritus, quos esse oraculorum causas, agnoverunt præter alios Porphyrius *de Dæmonibus*, & Jamblichus *de Mysteriis, cap. 21. & 26.* Id etiam suadet ratio, nam ab Oraculis plura prædicta sunt, ad quæ pertingere non poterat mens humana, ut benè advertit Vossius *de origine, et progressu Idololatriæ, lib. 1. cap. 6.* Super hac re latè Solorzan. *de jure Ind. lib. 2. cap. 13. à num. 36.*

5 Prætereà probabilius est, à Dæmonibus ipsos quoquè Sacerdotes deceptos fuisse, ut firmiori fundamento idololatriam stabilirent, dùm latente causâ, effectus vti divinus, omni suspicione remotâ, crederetur: Tanta enim est Dæmonis sollicitudo, & cura, nè suus corruat honor, & nè homines desinant ipsum venerari, vt non solum non gravaretur respondere per semetipsum superstitiosis, à quibus consulebatur; verùm etiam in prædicendis futuris eventibus ità se præmunire solebat, ut quotiescumque ab exitu fallax detegebatur, ipse, vt ostentaret potestatem, quâ nullo pacto pollebat, credulorum oculos perstringebat; mentem turbabat; ac quæ non erant, pròut futura demonstraverat, esse persuadebat: Ob id rectè Horat.

Meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
Ut Magus, & modò me Thebis, modò ponit Athenis?

Et licèt falsa, & æquivoca essent quandoquè Oraculorum responsa, Dæmon tamen suis præstigijs uti vera demonstrabat, adeòut numquàm mentiri apparuerit: *Si Oraculum Delphis,* inquit Cicero *lib. 1. de Divinat. aliqua vera non dixisset, neutiquam in tanto pretio foret.*

6 Si fidem igitur incauta Gentilitas Dæmoniacis dictis non dedisset, quoties in ipsis falsitatem aliquam reperisset, tantò magis eam ipsis negare debet quicumquè Catholicam doctrinam profitetur, & exploratum habet, quàm sit Dæmoni curta potestas in futurorum prænunciatione, & quanto odio prosequatur homines, ipsosquè falsitatibus
7 deludere gestiat. Hinc minimè credendum superstitiosis sepulchorũ Oraculis, quæ à terrâ effodiuntur, Clades hominum, aliaquè vaticinia continentibus, præcipuè, quià omnibus jàm innotescit falsitas laminæ Platonis de tempore Resurrectionis mortuorum, & laminarum Granatensium errores, qui proscripti fuerunt cum ipsis laminis, post diligentem quinquaginta annorum, & ultrà discussionem, ab Innocentio Undecimo *die sextâ Martii* 1682. *Pontificatus sui anno sexto*. Undè penitùs explodendus Torreblanc. *de Magiâ, lib. 1. c. 12. à n.* 17. ubi defendit, & uti sanctas tuetur has laminas cum cæteris libris ab Innocentio damnatis; aliqualiter tamen excusandus idem Torreblanca, quia scripsit antè prædictam proscriptionem, & quia *in lib. juris spirit. lib. 8. cap. 5. num. 5.* circà hujusmodi laminas se iudicio S. Sedis submittit.

Sed quià divinatio Dæmoniaca fit, vel sortes consulendo, vel vana observando, agendum erit de sortilegis, deindè de vana observantibus.

SECTIO IV.

De Sortilegis.

SUMMARIUM.

1 *Sortilegi ſunt de hæreſi ſuſpecti, undè eorum cauſa ad Inquiſitores ſpectat, imò etiam ſi ſortilegia hæreſim non ſaperent.*

2 *Omne ſortilegium damnatur, etiamſi manifeſtam hæreſim non ſapiat.*

3 *Sortilegium omne continet cum Dæmone ſocietatem, etiamſi ſortes bono zelo tententur.*

4 *Sortes non tentandæ, etiamſi effectus à Deo expectetur, quia non ſortibus, ſed Orationibus Deus ſupplicandus.*

1 QUEMADMODUM ſuperiùs diximus, divinatores eſſe ſuſpectos de hæreſi, quoties adſit Dæmonis cultus, vel pactum expreſſum, vel Sacramentorum, ſivè rerum ſacramentalium abuſus; ità dicendum de Sortilegis, quarè *in cap. accuſatus, §. ſanè, de hæret. in 6.* dicitur, cauſam ſortilegiorum ad inquiſitores ſpectare, quando ſcilicet ſortilegia manifeſtam hæreſim ſapiunt, ut præ cæteris tradunt Fermoſin. *in cap. cum ſit generale, qu. 8. ſub. num. 8. de for. competen.* Leo *Theſaur. For. Eccleſ. cap. 5. num. 13.* Jul. Capon. *diſcept. for. tom. 2. diſcept. 96. num. 9.* Scacc. *de Iudic. lib. 1. cap. 12. num. 51.* Seſſ. *vol. 4. deciſ. 463. nu. 3.* & expreſsè Doctores teſtantur, ſortilegia manifeſtam hæreſim ſapere, quandò adeſt cultus Dęmonum, vel pactũ expreſſum, vel abſuus Sacramentorum: Abb. *in cap. 2. de ſortileg.* Caball. *reſol. crimin. caſ. 223. num. 1.* Paſſerin. *in 6. Decretal. cap. Accuſatus, §. ſanè, n. 185. de Hæret.* Bellett. *diſqu. clerical. de fau. Cleric. real. §. 4. num. 132.* Campanil. *diverſ. jur. can. rubr. 11. cap. 26. num. 97.* Leo *Theſaur. for. Eccleſ. par. 3. cap. 5. num. 9.* Seſſ. *deciſ. Aragon. vol. 4. deciſ. 463. n. 8. & 9.* Triviſan. *deciſ. lib. 2. deciſ. 39. nu. 8.* Panimoll. *deciſ. 17. annot. 3. num. 8.* Imò hodiè certum eſt, cauſam ſortilegiorum, quamvis manifeſtam hæreſim non ſapiant, ad eoſdem inquiſitores, non verò privativè quòad alios Iudices, ſpectare, ſtante particulari conſtitutione Sixti V. ut docet Bardellon. *conſ. 29. n. 2.* Del Bene *dub. 228. ſect. 28. num. 11.* Mattheu *de re crim. contr. 60. num. 3. & ſeqq.* & dicturi ſumus *in p. 2. hujus tractatus.*

2 Igitur licet verùm ſit, non ſemper in ſortilegiis manifeſtam hæreſim contineri, omne nihilominùs ſortilegium damnatur, ut videre eſt penès D. Thom. *2. 2. qu. 95.* Lel. Zecch. *in ſumm. pat. 1. tit. de fide, cap. 15. num. 9.* Toletum *in ſumm. lib. 4. cap. 15. à num. 3.* Del Rio *lib. 4. Magic. diſqu. cap. 2. quæſt. 7. ſect. 3. & 4. & cap. 4. quæſt. 1.* Suarez. *de Relig. lib. 2. cap. 12.* Petr. Binsfeld. *in l. 3. C. de malef. q. 3.* Tiber. Decian. *lib. 5. cap. 17.* Malvet. *de Sortibus, qu. 3.* Campanil. *diverſ. jur. rub. 11. cap. 26. num. 94. & 95.* Bulenger *lib. 2. de Sortibus, cap. 1.* Bonacinam *in ſumm. tom. 1. circà primum decalogi præcept. diſp. 3. qu. 5. punct. 3.* Farinae. *de hæreſi, qu. 181. §. 1. num. 62. 63. 64. & 65.* Cavalcan. *de Brachio Regio, par. 1. num. 84.* Raphael de la Torre *tom. 2. quæſt. 95. art. 8.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 51. caſ. 8. n. 128.* Papon. *Conſ. 10.* Intrigl. *ſingul. 79. n. 67. & ſeq.* Caren. *par. 2. tit. 12. §. 3. num. 240. cum ſeq.* Franciſc. de Magiſtr. *in ſylu. Eccleſ. tom. 2. lib. 2. cap. 5. nu. 111. & 112.*

3 Ratio eſt, quià infidelem cum Dæmone ſocietatem, ſeù amicitiam continet: Tholoſ. *ſyntagm. lib. 34. cap. 7. n. 5.* Torreblanc. *de Magiâ, cap. 22. num. 9.* ubi quoquè ampliat, etiam ſi bono zelo ſortes exerceantur, quod etiam dixit Merbeſ. *in Sum. Chriſtian. par. 1. qu. 30 pag. 122. col. 2.*

Si enim effectus expectatur à fortunâ, tunc

Te facimus, fortuna, Deam, Cæloque locamus.

Si á fato, ipſum admittimus, quandò aliter ſentit Eccleſia, ſcilicet non dari fatum: *Cap. hæc eſt fides 24. qu. 1.* Naturaliter autem non ineſt ſortibus poteſtas prænunciandi, & iam ſuprà loquuti ſumus de ſphærâ poteſtatis Magiæ Naturalis.

4 Si tandem conſulitur Deus, ſcilicet ab eo expectamus effectum, quia non ſortibus, ſed orationibus perſuadetur; ideoquè quoties modus non eſt ex ſe aptus ad impetrandum à Deo, hujuſmodi modum adhibere eſt vana ſuperſtitio

ſtitio, ut ſuprà innuimus, & hoc caſu ſaltem implicitè à Dæmone expectatur effectus ſortium: Torreblanc. *ubi ſuprà*, *num.* 15. quod intelligendum eſt de ſortibus, quoties non ſerventur debitæ conditiones.

Videamus ergò, quot modis, & quibus conditionibus licitè conſulantur ſortes.

SUBSECTIO I.

Quot, & quibus conditionibus licitè ſortes conſulantur.

SUMMARIUM.

1 *Sortes aliæ ſunt divinatoriæ, aliæ conſultoriæ, quæ aliquando poſſunt permitti; aliæ diviſoriæ, quæ ſemper permittuntur.*

2 *Quæ ſint ſortes conſultoriæ & diviſoriæ.*

3 *Inter ſortes conſultorias eſt illa, quæ vocatur Politica.*

4 *Quinque conditiones aſſignantur, ut ſortes conſultoriæ, & diviſoriæ ſint licitæ.*

5 *Prima conditio communis utriſque eſt, quod à Dæmone nõ expectetur eventus, imò nec à caſu, ſed à Deo.*

6 *Secunda conditio eſt, quod non adhibeatur aliqua ſuperſtitio, aut ſcripturæ abuſus, communis utriſque.*

7 *Tertia, pariter communis utriſque eſt, quod qui ſortiuntur, æquali jure nitantur, ubi de electione S. Mathiæ.*

8 *Exemplum ex D. Aug. de ſorte mittendâ inter duos æqualiter pauperes, & aliud exemplum de aliquo ex pluribus projiciendo in mare ad naufragium commune evitandum.*

9 *Quarta conditio omnibus ſortibus conveniens, quod ſortes non conſulantur ſine neceſſitate, quia aliter eſſet, Deum tentare.*

10 *Quinta conditio communis utriſque ſortibus eſt, ne ſortes adhibeantur in Sacris Electionibus.*

11 *Quid dicendum de electione Sacrâ S. Matthiæ ad Apoſtolatum? Ea fuit privilegiata electio, nec fuit ſors propriè dicta.*

12 *Quomodò per Virgas ſortes Hæbrei conſulerint in electione Aaron? Et de aliis ſortibus in lege veteri.*

13 *In ſortibus diviſoriis quinta conditio non habet locum, quoties agitur de onere imponendo, ex D. Aug. exemplum.*

14 *Quando ſortes conſultoriæ adhibendæ etiam in electionibus Sacris?*

1 ULTRA ſortes divinatorias, de quibus infrà, dantur etiam ſortes conſultoriæ, & diviſoriæ: D. Thom. 2. 2. *qu.* 95. *art.* 8. Picus Mirand. *lib.* 6. *prænot. cap.* 6. Martin del Rio *diſq. Magic. lib.* 4. *cap.* 4. Suarez *de Relig. lib.* 2. *cap.* 12. Binsfeld. *in l.* 3. C. *de Malefic. qu.* 3. Sayrus *in Clau. Regia lib.* 4. *cap.* 5. *à num.* 14. Bonaccin. *in ſumm. circa primum decalog. præcept. diſp.* 3. *quæſt.* 5. *punct.* 3. *num.* 13. Raphael de la Torre *tom.* 2. *de vitiis oppoſit. relig. quæſt.* 95. *art.* 8. *diſp.* 2. Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.* 8. *cap.* 7. *num.* 5. Del Bene *de officio S. Inquiſit. par.* 2. *dub.* 225. *ſect.* 1. *n.* 1. Piſtach. *de ſuperſtit. par.* 1. *cap.* 17. *n.* 1. Merbeſ. *in ſumm. Chriſtian. par.* 1. 2. *qu.* 30. *pag.* 122. *in princip.* quarum illæ poſſunt aliquandò permitti, iſtæ ſemper permittuntur, ut docet Lup. *in Edicto, par.* 3. *lib.* 17. *diſt.* 4. *art.* 1. *diff.* 1. & doctiſſimus Torreblanc. *de Magia, c.* 22. *num.* 20. qui tamen malè confundit ſortes conſultorias cum diviſoriis.

2 Sunt Conſultorię, quibus occultæ veritatis manifeſtatio, aut quid revera, ut meliùs, ſit faciendum, directio impetratur á Deo: Layman. *de vitiis oppoſitis virtuti Religionis, lib.* 4. *tract.* 10. *c.* 3. *num.* 9. Torreblanca *Iuris ſpirit. d. cap.* 7. *num.* 41. Piſtach. *de ſuperſtit. par.* 1. *cap.* 17 *num.* 19. Graſt. *deciſ. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 6. & 7. Seſſe *deciſ* 461. *nu.* 11. *vol.* 4. Quàpropter D. Auguſt. explicans illud pſalmi: *In manibus tuis ſortes meæ, epiſt.* 280. ait, *ſors non eſt aliquid mali, ſed res eſt in dubitatione humanâ, divinam indicans voluntatem.*

3 Diviſorię verò ſunt, quę vel ob honeſtum ludum, vel ad litis compoſitionem cum conſenſu litigantium adhibentur: Engel. *in jus can. lib.* 5. *tit.* 21. §. 1. *num.* 3. Paſſerin. *in* 6. *decretal. cap. Accuſatus*, §. *ſanè, num.* 223. Moron. *reſp.* 95. *num.* 119. Lauor. *elucub. can. tit.* 4. *cap.* 20. *num.* 22. Layman. *ubi ſuprà*, Troil. Malvet. *de ſortib. par.* 3. *num.* 13. Torre-

blanc. *cit.cap.7. num.7.* Del Bene *d. dub.* 225. *ſect.* 2. Piſtach. *de ſuperſtit. par.* 1. *cap.*17. *num.*5. Seſs. *deciſ.*461. *numer.* 9. *vol.*4. Nec ex ipſis principaliter expectatur directio, ſeù occultæ veritatis manifeſtatio, ſed earum finis eſt, ne quis doleat, ſi ſibi, vel non dignitas, vel aliquod onus, ſeù gravamen conferatur: Hinc Salomon dixit *proverb.* 18. *Contradictiones comprimit ſors, & inter potentes quoquè diiudicat.*

Inter ſortes diviſorias connumeratur illa, quę vocatur Polytica, quâ Reipublicę dignitates, & officia inter Cives diſtribuuntur, introducta ab Athenienſibus, quorum in Areopago in urnam conjectis nominibus, Magiſtratus eligebantur; deindè ad Romanos tranſivit, apud quos Conſules, Proconſules, Quęſtores, & Prętores ſortiebantur: Otter. *de official. Reipub. cap. 9. num. 1. & ſeqq.* & ſignanter *num.*5.

4 Conditiones autem nonnullæ exiguntur, ut licitæ ſint hujuſmodi ſortes tàm Conſultoriæ, quàm diviſoriæ, quarum prima eſt communis utriſquè, quod
5 à Dæmone non expectetur eventus, imò nec à caſu, ut docet Piſtach. *de ſuperſtit.par.*1.*cap.*17.*n.*10. Paſſerin. *in cap. Accuſatus*, §. *Sanè*, *num.* 323. *de Hæretic. in* 6. *& de elect.can. c.*18.*n.*6. Graff. *deciſ. par.*1. *lib.*2.*cap.*4.*n.*2.3.*&* 4. Seſſe *d.dec.* 461. *n.*11. *vol.*4. Hic enim, uti cæcus, non poteſt electionis eſſe principium. Quarè Tacitus *libr.* 1. *pag. mihi* 122. Principatum electivum præfert ſucceſſivo, in quo dominatur, qui ſorte naſcitur Princeps. Licet tamen Ethnicus ille hiſtoricus cæſpitaſſet, putans ſorte, & non divinâ Providentiâ Principes naſci.

Eſt igitur expectandus exitus à Deo, cum indubitatum ſit, ſortes mitti in ſinum, ſed à Domino temperari; ut habetur *in cap.* 16. *proverb. num.* 33. Ideò prudenter Italus Poeta, poſtquam dixiſſet

—— *In piccol' Urna*
Ponganſi i nomi, e ſia Giudice il caſo,

ſe corrigit, ſubjungens,

Anzi Giudice Dio, dalle cui voglie
Miniſtra, e Serva è la ſortuna, e il fato;

Nec quia per has ſortes agatur de re non valdè gravi, eſt credendum, quod minimè concurrat Deus: legimus enim apud Sacram Scripturam *in Ion. cap.* 1. ſortem à Deo miſſam fuiſſe ſuper Jonam, quando tractabatur de naviculâ ſalvandâ.

6 Secùnda pariter communis tam Conſultoriis, quàm diviſoriis ſortibus, eſt, quod non adhibeatur aliqua ſuperſtitio, aut Sacrę Scripturæ abuſus, ut ex D. Auguſt. ait Torreblanc. *de Magia ubi ſuprà, num.*24. De quâ re Anton. Eſcobar. *vol.*4. *theol. moralis, ſect.*2. *lib.*28. *cap.*30. *Problem.*111. Engel. *in jus can. lib.*5. *tit.*21. §.1. *num.*7. Moron. *reſp.*95. *ſub num.* 122. Lavor. *elucub. can. tit.* 4. *cap.*20. *num.*11. Graff. *deciſ.par.*1. *lib.*2. *cap.*4. *num.* 8. Et quamvis ipſe Auguſt. *ep.*119. non damnet, quod in ſortibus adhibeantur verba Sacræ Scripturę, damnat tamen, ſi ea verba ad negotia terrena convertantur: *Hi*, inquit, *qui de paginis Evangelicis ſortes legunt, & ſi optandum ſit, id potius faciant, quàm ad Dæmones conſulendos concurrant; tamen etiam iſta mihi diſplicet conſuetudo ad negotia ſæcularia, & ad vitæ hujus vanitatem divina oracula velle convertere.*

7 Tertia identidem communis utriſque eſt, quod qui ſortiuntur, æquali jure nitantur: Piſtach. *de ſuperſtit. par.*1. *cap.*17. *num.*5. *& num.* 9. Paſſerin. *de elect.can.cap.*18. *num.*6. Moron. *reſp.* 95. *num.*122. Ideò in electione S. Mathiæ ſcribit P. Natalis Alex. *diſſert.* 6. *ſuper ſæcul.*1. Sortes adhibitæ ſunt, quia ita pares erant ſanctitate, & meritis duo illi muneris Apoſtolici candidati, Barſabas Juſtus, & Mathias, ut vix, ac ne vix quidem humano judicio definiri poſſet, quis eſſet dignior: ubi enim humanæ prudentiæ judicium deficit, divina voluntas conſulenda eſt, & uni ejus
8 providentiæ omnia committenda. Recte igitur conſulit Auguſt. *in lib. de doctr. Chriſtiana cap.* 18. ut ſi duo pauperes æqualiter indigentes occurrant, ſorte eligatur, cui dandum ſit, quod dari cuique non poteſt: In ſortibus tamen diviſoriis non adeò rigorosè requiritur hæc conditio, cum aliquid debeat operari conſenſus. Quamobrem in ludis, in quibus ſortes ponuntur ad præmia diſtribuenda, quandoque qui minus engat, plus lucratur, & nihilominus contra ludos, ſtante conſenſu partium, qui re-

ſol-

solvitur in contractum, utique licitos firmat Torreblanc. *de Magiâ loco cit. num.60.* Videndus est Pistach. *de superstit.par.1. cap. 17. num.11.* ubi ostendit, quibus conditionibus sit licitus contractus ille, quem vocant *Lotto*.

Sic etiam in Navibus exonerandis, quoties agatur de periculo communis naufragii, ad quod evitandum oporteat aliquot projici in mare, licet tàm juvenes, quàm senes adsint, possunt sortibus committere, qui sint eiiciendi, & ætatis inæqualitatem supplet consensus, sicut & periculum communis jacturæ: Ità Layman. *ubi suprà*, Del Bene *d. dub. 225. sect. 1. num. 17.* Pistach. *d. cap. 17. num.5.* Absquè tamen hujusmodi conditione has sortes consulere, non erit superstitiosum.

9 Quarta, quæ pariter convenit omnibus sortibus, est, quod non consulantur, quando nulla adsit necessitas: Lup. *in edict. par. 3. libr. 17. dist. 4. artic. 1. diff. 1.* Pistach. *eod. cap. 17. num. 19.* Passerin. *in cap. Accusatus*, §. *sanè, num. 323.*, & 325. *de Hæretic. in 6.* Lauor. *elucub. can. tit. 4. cap. 20. num. 6.* Merbes. *in Summ. Christian. p. 1. 2. quæst. 30. pag.122.* Ratio est, quoniam alitèr tentaretur Deus: Etenim tentare Deum, quemadmodum rectè docet P. Natalis Alex. *ubi suprà*, est committere Deo, quod humanâ etiam prudentiâ peragi vult Deus.

Quinimò, quiâ dedecet ob meram curiositatem consulere Deum, requiritur aliqua causa, sivè ut dignior dignoscatur, ut in sortibus consultoriis; sivè ut dirimantur lites, & nemo offendatur, ut in sortibus divisoriis: Idcircò non concurrente hac conditione, qui sortes seu consultorias, seù divisorias consulit, licèt non incurrat superstitionis crimen, peccat tamen, quia Deum tentat, juxtà Anton. Escobar *vol. 4. theol. moralis, sect. 2. lib.28. cap. 30. probl. 111. num. 578.* Passerin. *in cap. Accusatus*, §. *sanè, num. 325. de hæretic. in 6.*

10 Quinta, quæ similiter utrisquè sortibus adaptatur, est, nè adhibeantur in electionibus sacris: Prohibentur enim ab Honorio III. *cap. Eccles. de Sortileg.* ubi scribens Capitulo Lucano, ait, multâ repræhẽsione dignum esse, quod sors in electione Episcopi interveniat, subdens, se tamen eam electionem minimè irritare, at sortis usum in electionibus perpetuâ damnatione prohibere, ac latè tradunt Repetentes *in d. cap. Ecclesia*, atque Engel. *in jus can. lib.5. tit.21.§.1. sub n. 4.* Moron. *resp. 95. n.121.* Lavor. *elucub. can. tit. 4. cap. 20. n. 33.* Otter. *de officiali Reipub. cap. 9. n. 7.* Passerin. *de elect. can. cap. 18. n. 7. & seqq.* Merbes. *ubi suprà*, & noviſſimè Rot. *in Albaracinen. Canonicatus 10. Maii 1700. cor. Reverendiss. Molines Decano*, ubi etiam extenditur, quod nec in paritate votorum per sortem electio terminari possit, quod etiam firmant Felin. *in cap. Capitulum, num.8. de rescript.* Escobar. *Theolog. moral. lib. 28. probl.107. num.564. & 561. vol. 4.* Tancred. *de relig. tract. 2. lib.2. disp. 6. nu. 4.* Leand. *oper. moral. tom. 6. tract. 9. disp. 2. qu. 78.* Electio verò ad Ecclesiasticum beneficium per sortes facta, quod non sit irrita, sed irritanda, firmant Escobar. *ubi suprà, cap.30. sect. 2. probl. 110.* Pistach. *de superstit. par. 1. cap. 17. num.12. & 18.* Contrarium tamen dicit Lavor. *elucub. can. tit.4. cap.20. num.40.* Ideò hac Honorii decretali antiquatus est *Canon.3.* Concilii Bracarenc. celebrati *an 599.* sub Rege Recaredo, quo Concilium concessit sortem in electione Episcoporum, quandò duo, vel tres Cleri suffragiis, populique votis designantur, ex quibus unus per sortem eligitur à Metropolitano, & Comprovincialibus Episcopis, præmisso jejunio, & Oratione.

11 Nec allegari debet exemplum Apostolorum Mathiam eligentium, tùm quia incertum est, eos reverà sortibus usos esse; imò S. Dyonisius Areop. *de cælesti Hierarchiâ, cap. 3.* cum aliis SS. Patribus apud Natal. Alex. tenuit, quod in electione Mathiæ non fuisset sors propriè dicta, sed signum aliquod de Cœlo delapsum, putà radius in caput Mathiæ, vel aliud simile: P. Natal. Alex. *in synopsi super primum sæculum, cap. 2. & ibid. in disc. 6.* De hac re Del Bene *in laudatâ dubit.225. sect. 7. num. 10. & 12.* Tùm quia fuit peculiare privilegium Mathiæ, ut immediatè per sortes à Deo eligeretur in Apostolum, quandò cæteri Apostolatum à Deo immediatè assequuti erant, pròut benè considerat idem Natalis Alex. *d. disc. 6.* Nec

pri-

privilegia ſingulorum poſſunt legem facere communem, juxtà D. Hieronymum *ſuper Ion. cap.* 1. Tùm tandem, quia electus fuit Mathias antè Spiritus Sancti effuſionem, quandò nondùm Evangelicæ lucis ſplendor apparuerat, ſicut Angelicè ponderat D. Tho. apud Sixtum Senenſ. *Biblioth. lib.* 5. *annot.* 166. quarè poſt adventum Paracleti nunquàm Apoſtoli devenerunt ad ſortes, ut ex Baron. ait Spond. *ann.* 34. *n.* 65. & de facto electio ſeptem diaconorum, de quâ *in Actibus Apoſtolorum*, per ſuffragia peracta eſt: Ex quibus patet, rectè à Cabaſut. *in Notitiâ Concil. pag.* 1. damnari Venerabilem Bedam, qui exiſtimat, debuiſſe Diſcipulos per electionem procedere, quæ tutior, atque rationi, uſibuſque, & Canonibus inſequentis Eccleſiæ conformis via eſt, atque in eo culpæ obnoxios fuiſſe, quatenùs omiſsâ electione, rem tantam ſortibus com-
12 miſerint. Hinc facilè diluitur alia objectio, quæ ex pluribus Sacræ Scripturę locis inſurgit, nempè *ex cap.* 17. *Num.* ubi dicitur, in Tabernaculo duodecim virgas, tamquàm ſortes, poſitas fuiſſe ab Hæbreis, ut ex duodecim Tribubus unus eligeretur in Sacerdotem, cujus virga floreret, & floruit virga Aaron: Ex *Levit.* 16. de ſorte, quæ jubebatur jacjenda, ut innoteſceret quinam inter duos Hircos eſſet immolandus, & quinam in defertum ablegandus; ex 1. *Reg.* 10. ubi habetur, quod Samuel Dei juſſu Saulem in Regem elegit per ſortem; *ex Ioſue* 7. teſtante, ſe ſortes conſuluiſſe ad agnoſcendum occultum reum, quem reperit eſſe Acham; tandem *ex Luca*, qui narrat, ſorte obtigiſſe, ut Zacharias Joannis Pater thura Deo intrà Sanctuarium ſuccenderet: Tunc enim non illuxerat ſplendor, quo hodiè tota Eccleſia corruſcat, vel aderat divinum præceptum conſulendi ſortes: Piſtach. *de ſuperſtit. p.* 1. *cap.* 17. *num.* 24.

Adde, quod electionem Pontificis numquàm ſortibus commiſerunt, niſi coacti; & apud ipſos Romanos Ethnicos proſcriptum fuiſſe in electionibus ſacris ſortium uſum, ut teſtatur Spondanus ſuprà laudatus *ibid. num.* 67. quà propter cum illi Gentiles uterentur lumine naturali, videntur ſortes in hujuſmodi electionibus, etiam jure naturæ interdictæ: Contrarium ſentit Ant. Eſcobar. *vol.* 4. *Theol. moral. ſect.* 2. *lib.* 28. *cap.* 30. *probl.* 109.

13 Hæc tamen conditio in ſortibus diviſoriis non adeò rigorosè exigitur, quoties agitur de aliquo onere imponendo: Ideò Auguſt. apud P. Natal. Alex. *loco cit.* monet Honoratum, ut ſortibus utatur ad explorandum, quem ex Sacerdotibus velit Deus permanere in Civitate, in quâ vel bellum fervet, vel peſtis graſſetur, ad fidelium ſolatium: Siquidem magis Deus in hujuſmodi ambagibus conſulendus eſt, quàm homines.

Imò nec in ſortibus conſultoriis exigitur dicta conditio; nam quando nullus, vel uterque oſtendit titulum, & omninò ſunt æquales probationes, nec patet quis ad judicium provocaverit, ſorte dirimi pteſt controverſia etiam in electionibus Sacris, ut habetur ex Gloſ. *in cap. licet cauſam, de probat.* quam citat, & ſequitur Torreblanc. *de Magia loco cit. num.* 40. *& juris ſpirit. lib.* 8. *cap.* 7. *num.* 14. id quod hodiè frequenter in uſu eſt apud Teutones: Contrarium tamen innuit Piſtach. *d. cap.* 17. *num.* 12. latè de hac re Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 12. *n.* 12. Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 21. Sanchez. *tom.* 1. *ad præcept. decalogi, lib.* 2. *c.* 38. *à n.* 58. Troil. Malvet. *de ſortibus, par.* 3. *à n.* 5. Del Bene *d. dub.* 225. *ſect.* 3. Eſcobar. *vol.* 4. *theol. moralis, ſect.* 2. *lib.* 28. *cap.* 30. *probl.* 108. Si tamen electiones Eccleſiaſticæ fiant per ſortes, non ſervatâ formâ aſſignatâ à *cap. quia propter, de elect.* non incurritur ſuperſtitionis crimen, ſed aliquod Sacrilegii genus, ut benè advertit Anton Eſcobar. *in laudato cap.* 30. *probl.* 111. *n.* 578.

SUBSECTIO II.

An ſortes Divinatoriæ ſint licitæ.

SUMMARIUM.

1 *Sortes Divinitoriæ ſemper ſunt illicitæ, & damnatæ, quia Deus voluit, futura nobis eſſe occulta.*

2 *In futuris occultandis eluceſcit divina ergà nos Clementia, & quarè?*

3 *Dedecet curioſitas in indagandis futuris*

ris etiam medio licito, quantò magis ergò medio illicito?

4 *Sortes Divinatoriæ semper superstiosè consuluntur, ideòque omni jure prohibitæ sunt.*

5 *Quandò verificetur illud Sac. Scripturæ: Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur?*

6 *Nulla potest dari causa recurrendi ad sortes divinatorias: hujus rei multiplex ratio.*

1 SORTES divinatoriæ semper sunt illicitæ, ut docent Torreblanc. *de Magia, cap. 22. num. 20. & juris spirit. lib. 7. cap. 7. n. 62.* Del Bene *de offic. S. Inquisit. dub. 225. sect. 8. num. 7.* Campanil. *divers. jur. can. rubr. 11. cap. 26. num. 95. & 96.* Engel. *in jus can. lib. 5. tit. 21. §. 1. num. 7.* Lavor. *elucubr. can. tit. 4. cap. 20. num. 11.* Graff. *decis. par. 1. lib. 2. cap. 4. num. 5.* Pistach. *de superstit. cap. 17. n. 22.* Easdem sortes Leo IV. scribens ad Angliæ Episcopos apud Sixtum Senens *in sua Bibiotecha, lib. 5. annot. 66.* & apud Pistach. *ubi supra*, prorsus damnat.

Etenim si Deus voluit, futura esse occulta, temeraria dici debet curiositas, quâ illa investigare conamur: Hinc benè Pontifex Gregorius Magnus *epist. 22. lib. 6.* vellicans Gregoriam Imperatricis Cubiculariam, quæ cupiebat certa esse, an Deus suis peccatis pepercerat, sic scribit: *Quod verò dulcedo tua in suis epistolis subjunxit, importunam se mihi existere, quò ad usquè scribam, mihi esse revelatum, quia peccata tua dimissa sunt, rem & difficilem, & inutilem postulasti: Difficilem, quia ego indignus sum, cui hæc revelatio fieri debeat; inutilem, quia secura de peccatis tuis fieri non debes*; eamquè monet, ut semper ploret, non ut quærat occulta noscere, quod etiam Horatium, licet Ethnicum, minimè latuit:

Tu nè quæsieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Dii dederint, Leucone; nec Babilonios
—— Tentaris numeros.

2 Quinimò in hoc etiam eluceſcit summa ergà nos Dei bonitas, quod occulta, seu futura nobis non manifestet; nam si ipsa sunt mala, nolit, ut antè tempus cruciemur, quarè Cicero 2. *de divinat.* dicebat, nec homines probos amicis impendentes calamitates, quas effugere nequeant, prædicere. Et quandò vult Deus, ut emendemur, semper inspirationibus; quandoquè prodigiis nos monet: Si verò sunt bona, occultat, ut semper cum timore, & tremore operantes, meritum apud ipsum augeamus; nevè in horrendum superbiæ crimen incidamus: Adde, magnam esse temeritatem, velle occulta sibi à Deo revelari; undè D. Gregor. *ubi suprà*, fatetur, se tanti non esse, ut mereatur Dei revelationes.

3 Si igitur dedecet hujusmodi curiositas, licet medio non illicito, quid erit dicendum, si modus adhibeatur illicitus? Parentes nostri, ut eorum, quæ ignorabant, scientiam assequerentur, esu pomi interdicti totum genus humanum perdiderunt, nec tamen idololatrarunt. Quantò gravius ergò divina Majestas læditur, si quod solius est Creatoris, Dæmoni tribuatur ad futura, seù occulta dignoscenda, ità ut S. Augustinus præcipuum Ecclesiæ lumen, quem citat Sixtus V. *in Bulla adversùs Astrologos superiùs laudata*, affirmet, eum, qui sic interrogat, Christianam fidem, & baptismum prævaricasse.

4 Porrò sortes divinatoriæ, semper superstitiosè consuluntur, quia jam stabilitum est, quoties rebus confidimus vanis, saltem tacitè nos pactum inire cum Dæmone: At vanitas est maxima, velle à Deo scientiam assequi, quam ipse sibi soli reservavit: Vanitas est, certitudinem, quam nec ipsæ orationes possunt nobis promittere, ut dictum est, & quoties eam promitterent, essent superstitiosæ, sortibus attribuere: Vanitas tandem est, ipsammet cognitionem sic sperare, cum sortes sint res indifferentes, nec aptæ hujusmodi scientiam impartiri, quod patet ex supradictis, ideò tàm à jure Divino, quàm à Canonico improbantur: D. Tho. 2. 2. *quæst. 95. art. 9. in corpore*, & Sanchez *ad præcept. lib. 2. cap. 38. num. 88.*

5 Et quamvis habeamus ex sacrâ Scripturâ, quod sortes mittuntur in sinum, sed temperantur à Domino, id tamen veritatem sibi vindicat, quoties consuluntur sortes cum supradictis conditio-

ditionibus, quæ tantùm servari possunt in sortibus consultoriis, vel divisoriis, in quibus necessariò sors non potest esse fallax, quia sortientes æquo jure potiuntur: At in divinatoriis cadere potest sors jndicans falsum.

6 Præterea recurritur ad illas sortes cum causâ, sed ut ad has recurramus, nulla adest ratio; quippè futurorum, seù rerum occultarum cognitio ad nos minimè pertinet, sed tantùm ad Deum, qui solus omnia, & singula, quæcumque totius temporis decursu, & seculorum ætatibus futura sunt, ab omni æternitate novit, uti creator; & admirabili providentiâ disposuit, quamobrem Regius Propheta David ità cecinit: *Mille anni antè oculos tuos, sicut dies hesterna, quæ præterjit*: Hæc non modo humanæ mentis imbecilitas ignorat, sed nec Dæmones ipsi præsentire possunt, quemadmodum rectè dicit Sixtus V. *in dicta Bulla*: Adde in hujusmodi sortibus divinatoriis, quoties ipsæ consuluntur ad aliquid operandum contrà aliquem, præter malitiam superstitionis, reperiri quoque peccatum injustitiæ, ut benè advertit Pistach. *de superstit. cap.* 17. *n.* 23. *par.* 1.

SUBSECTIO III.

Quot modis exerceantur sortes divinatoriæ.

SUMMARIUM.

1 *Sortes Divinatoriæ, quæ apud Gentiles in veneratione extiterunt, evanuerunt quidem, sed earum reliquiæ usquè hodiè permanent penès mulierculas, &c.*

2 *Veteres arbitrantes, in carminibus Poetarum aliquid divinitatis latere, illa ad divinandum consulebant, & indè fortè orta origo ludi vocati,* indovina grillo.

3 *Describitur hujusmodi Ludus.*

4 *Rota tributa Venerabili Bedæ damnatur, ubi de Rota Onomanicorum remissivè.*

5 *Divinationi per carmina Poetarum successit hodiè mos temerè consulendi Sacram Scripturam ad divinandum. Ubi non damnandi, qui Sacram Scripturam consulunt ad fructum percipiendum, &c. Exemplum S. Francisci.*

6 *Missio sortis SS. ad eligendum Sanctum sorte tractum in patronum, caret omni superstitione: Usus istius extitit in familiâ Borgiæ.*

7 *Laudatur, & describitur usus, qui solet practicari in pervigilio noctis Epiphaniæ.*

8 *Quædam exempla sortium, quæ reprobantur.*

9 *Aeromantia apud Veteres quomodò fiebat, & quomodò apud Iudæos, qui ferè soli sunt, qui eam exerceant.*

10 *Necromantiæ rari sunt qui hodiè studeant, & quare?*

11 *Necromantiæ fundamentum est error Platonis de animarum divinitate.*

12 *Dæmon cur potiùs responsa det Necromantibus per cadavera, quàm immediatè per se ipsum?*

13 *Necromantia est Idololatria, quâ Defuncti invocantur, sed Dæmones apparent.*

14 *Casus miserabilis adolescentis suffocati à Dæmone ob lectos libros Necromanticos in Musæo Cornelii Agrippæ.*

15 *Sciomantia quomodò differat à Necromantiâ?*

16 *Hydromantia apud Veteres in pretio habita hodiè etiam in usu est, præcipuè apud Germanos, sicut & in Italiâ; & quomodò apud istos, & illos exerceatur?*

17 *An desponsatio Maris facta à Duce Venetiarum quotannis sapiat superstitionem Hydromantiæ.*

18 *Monomachia seu Duellum, quod ab Antiquis judicium Dei vocabatur, adhibebatur tanquàm judicium purgativum ad patefaciendam innocentiâ, quo pacto inducit hæresis suspicionem, sed hodiè quo fine adhibeatur?*

19 *Abiit pariter in desuetudinem purgatio, quæ olim per ignem fiebat. Exempla ejus.*

20 *Abiit etiam in desuetudinem purgatio per aquam frigidam, & ferventem: hæc videbatur habere fundamentum in sacris Canonibus.*

21 *Catoptromantia quomodò hodiè exerceatur? Ubi de speculo Herculis, quo cernebantur Naves longè dissitæ.*

22 *Origo hujus divinationis Catoptromantiæ*

tiæ à Pytagorâ censetur prodjisse.

4 *Onichomantia extitit apud veteres: Quomodò hodiè exerceatur?*

4 *Adhùc hodiè exercetur Consciomantia per cribrum.*

5 *Clidomantia quomodò hodiè exerceatur?*

6 *Palomantia attributa Germanis à Tacito, hodiè est in usu ad invenienda Metalla, Thesauros, &c. & quomodò exerceatur tùm superstitiosè; tum absquè superstitione?*

QUAMVIS sortes divinatoriæ in veneratione apud Gentes extiterint, nihilominùs ipsâ Gentilitate extinctâ, earum usus minimè evanuit: Hodiè enim nil eis frequentius, ità ut non incongruum reputari debeat, si quot modis adhuc consulantur sortes, exponamus.

Et si nostris temporibus sortes, vel tesseræ non projiciantur, ut moris erat apud antiquos (de quâ re Torreblanc. *juris spiritualis, lib* 8. *cap.* 7. *num.* 74. Suaresius Episcopus Vasconen. *in lib.* cui titulus, *Prænestes antiquæ, cap.* 14. & eruditissimus à Turre *de inscriptione M. Aquilii, c.* 1. *à pag.* 4.) projiciuntur tamen fabæ à nonnullis Mulierculis ad divinandum, an Amasius eas diligat; ubi reperiatur; an alterius amore sit captus; & ad dignoscendam bonam, seù anversam fortunam, pròut quamdam fœminam, nomine Beatricem feciſſe, testatur Torreblanc. *de Magiâ, num.* 17. nec à nigris fabis deceptam fuisse, quoniam câdem die, quâ fabæ ab ipsâ consultæ, nigræ apparvere, in adulterio deprehensa, Cordubæ interfecta fuit.

Nec in totum recessit mos ille consulendi carmina apud veteres: Hi enim arbitrantes aliquid divinitatis in Poëtis latere quod jactitat Ovidius:

Deus in nobis, agitante calescimus illo:
Impetus hic sacer est, vatis habet.

Carmina nobilis alicujus Poetæ consulebant, quorum nonnulla selecta in pittaciis, seu schedulis describebant, ac in situlam conjiciebât, ex quâ sortes extrahebantur: Interdùm ipsa carmina in Tabellâ describebant, & jactu talorum, arbitrante aleâ, divinationem venabantur. Ab hujusmodi fortasse more originem traxit ludus, quo nostrates pueri bonam, vel malam sortem auspicantur à quodam libro, cui titulus est, *Divina Grillo*: *Grilli* enim nomine intelligunt exiguum instrumentum ex ferro, vel cupro in modum sagittæ formatum, & versatile, utpotè in æquilibrio collocatum super axem in centro circuli, in cujus peripheriâ multi numeri descripti sunt. Hæc sagitta talitro percussa, circumagitur aliquantisper, & posteà quiescens, tangit suâ cuspide numerum in prædictâ circuli peripheriâ, eo modo, quo solent Horologiorum indices horas monstrare: Hoc numero invento, consulunt libri capitulum, in quo de propositâ materiâ agitur, cujus titulo in fronte libri reperto, quærunt in latere sinistro ejusdem paginæ numerum supradictum, & è regione illius obvium eis fit carmen rei quæsitæ exitum declarans modis facetis, & ad risum provocandum accomodatis: Hujusmodi libellum Torreblanca adhuc Puer à Religioso quodam habuit, sed posteâ nimis scrupulosè monitus à Genitore, combussit, quemadmodum ipse fatetur *de Magiâ, d. c.* 22. *num.* 35. Nimis (inquam) scrupulosè, ad tradita per Sanchez *in summa, lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 20. Suarez *tom.* 1. *de relig. lib.* 2. *de superstitione, cap.* 10. *num.* 9. & *cap.* 13. *num.* 15. & Hurtad. *Resol. Moral. tract.* 5. *cap.* 6 *Resol. ultim. in fine*: Non me tamen latet à Pistachio *de Superstit. cap.* 16. *num.* 7. prorsùs damnari Rotam, quam malâ tribuunt venerabili Bedæ: sed tota malitia pendet à modo cõsulendi, scilicet an serio animo, an verò faceto, & non nisi ludendi causâ consulatur. De superstitiosâ Nomanticorum, sivè Onomanticorum Rotâ plura inquit Georg. Ragus, *de divinat. lib.* 2. *epist.* 4.

Aperiebant etiam temerè arreptum alicujus vatis librum, & quidquid primùm oculis se objiciebat, pro sorte id, & oraculi loco habebant. Hoc pacto Adrianus Cæsar Virgilianas sortes consulit, teste Ælio Spartiano *in ejus vita*.

5 Hic, inquam, mos in totum non evanuit, subrogato à temerariis in poëtarum locum sacri fœderis utroque testamento, prò ut notat Casaubon. *in*

Ælium Spartianum, *loco citato*, quem morem damnat Mour. *de incant. ſect. 2. cap. 6. n. 14.* & Torreblanc. *de Magia*, *ubi ſuprà, n. 32.*

Non tamen hac ſuperſtitione notari debent illi, qui libros ſacros non aperiunt, ut divinationem quærant, ſed ut aliquem lectionis fructum percipiant: Piſtach. *de ſuperſtit. par. 1. cap. 17. nu. 21.* Leander. *to. 6. tract. 9. diſp. 2. quæſt. 89.* & 90. undè idem Torreblanca *ibid. num. 37.* dicit, hoc quotidiè conſueviſſe facere ejus genetricem, ſanctitate conſpicuam, & anteà id ipſum feciſſe Sanctum Franciſcum, teſtatur Eccleſia Franciſcana illis verſiculis.

Crucis Sacrata lectio
Ter Franciſco ſe præbuit,
Dum ter librum aperuit (librum Evangeliorum)
Pro virtutis inditio,

6 Similiter omni ſuſpicione caret miſſio ſortis ſanctorum ad cognoſcendum, quem ex ipſis, ſorte tractâ, ſibi in Patronum, & Advocatū pro illo anno, aut Menſe contingat ſuſcipere: Leand. *oper. moral. tom. 6. tract. 9. diſp. 2. qu. 89.* Super hac re adeſt libellus Mediolano impreſſus, qui inſcribitur; *Origine dell' aſſortimento de Santi*, ubi præcipuè notatur, dictam inventionem traxiſſe ortum ex operibus Patris Drexellis Societatis Jeſu, qui teſtatur olim hujuſmodi ſortium emiſſionem apud familiam Borgiam, & præcipuè, apud Franciſcum hujus familiæ Gandiæ Ducem fuiſſe in
7 uſu, cui congruit conſuetudo, quæ inolevit in Patriâ meâ, & in alijs Italiæ civitatibus, ubi omnes ferè familiæ in pervigilio noctis Epiphaniæ Domini, bonam, ut aiunt, fortunam haurire ſolent, quod fit hoc modo: Præparantur tres crumenæ, aut pixides, in quarum primâ ponuntur nomina cujuſcumque de familiâ in ſchedulis, ſeù pittaciis deſcripta; in ſecundâ nomina tot Sanctorum, quot ſunt homines in eâdem familiâ; & in tertiâ tandem nomina tot munuſculorum: Deinde acerſitur aliquis puer innocens, à quo extrahitur è priori crumenâ, vel pixide, nomen unius de familiâ; deindè à ſecundâ, nomen unius Sancti; & à tertiâ, nomen unius Munuſculi, & tres illæ Schedulæ traduntur homini illi, cujus nomen extractum fuit, & ipſe reverenter recipit ſanctum, qui ſorte ipſi contigit in Protectorem eo anni curriculo, & munuſculum in ſignum mutuæ charitatis. Eodem pariter ordine puer extractionem Schedularum proſequitur, quæ pueri modo traduntur ſingillatim reliquis hominibus illius familiæ:

Hoc pacto rectè poſſunt
Auxilium — — —
— *Per ſacras quærere ſortes*,
ut cecinit Ovid.

Et licèt videatur quoad Munuſculorum diſtributionem fata tentari, nihilominus, cum hæ ſortes reducantur ad diviſorias, utique permiſſum eſt, ipſi conſulere, quemadmodum de alio ſuprà ſtabilivimus, nec exitus à fatis, quæ nos Catholici non admittimus, ſed à merâ ſchedularum diſpo-
8 tione expectatur. Non ità dicendum de ſortibus convivalibus Heliogabali, quæ inſcribebantur in cochlearibus, ipſiſque verè fata tentabantur, pròut Salmaſius *apud Ælium Spartianum in Heliogab.* ità ut unus ex conuivis decem Camelos; alius decem muſcas; unus decem libras plumbi ſortiretur; ac omnis eventus à fortunâ, quam Ethnici venerabantur, attendebatur.

Sæpè etiam obſervavi in eâdem Epiphaniæ die, mulierculas olivarum foliis in ignem projicere, ac quomodò proſiliant, & crepitent, dum uruntur, conſiderare: Hocque ſemper reliquiam eſſe exiſtimavi ſuperſtitioſæ apud Ethnicos Pyromantiæ, de quâ Pater Gaſpar Schott. *in Taumaturgo p. 4. lib 6. Syntagm. 1. cap. 1. §. 1.* Julius Cæſar Bulenger. *lib. 2. de Divinat cap. 11.* Conrad. Vvimpina *de Divinat. cap. 2.* Georgius Ragæus *de Divinat. lib. 2. Epiſt. 8. pag. 458.* & Torreblanc. *de Magia, ubi ſuprà cap. 19. in fin. & cap. 24. num. 18.* ubi reperies, antiquitus lauros incendi, & ſignum erat infelicis ominis, ſi vrebantur ſinè crepitu, quarè dolens Propertius ait:

Et tacet extincto Laurus aduſta foco.

9 Aeromantia verò, quæ apud Ethnicos maximè in pretio extitit, quæque per tripodas perficiebatur, hodiè eſt penitùs extincta: Conſueverant enim vas quoddam tribus innixum pedibus exi-

exiguo ventosę criptę foramini objcere, & ex sonitu, quem emittebat vas illud vento è cryptâ erumpente agitatum, oracula, ac vaticinja desumebant, ut notat Philipp. Bonarot. *in eruditissimo libro*, cui titulus est: *Osservazioni istoriche sopra alcuni medaglioni antichi*, *pag.* 38. Alia tamen Aeromantię species penès eosdem in usu fuit, quę ex aere incantato per spectrorum occulta revelantium apparitionem fiebat, ad tradita per Pictor. *in epitom. de mag. cap.* 10. Bulenger *lib.* 2. *de Divinat. cap.* 12. & Torreblanc. *juris spirit. lib.* 8. *cap.* 16. hæcquę hodiè non est penitùs extincta, ideò solent Judæi inscribere in parietibus circulum album cum illis verbis hæbraicè expressis, *Manè extra lilith, extra lilith*: Lilith enim apud illos est spectrum dæmoniacam, habens formam abortivi fœtus, hoc vero excepto, quod habet alas. His autem verbis superstitiosè credunt impedire, ne ipsis noceat, vel eorum occulta revelans, vel eorum filios inficiens: sed si hodiè ab aliis, præterquàm à Judæis exercetur hæc Aeromantia ad divinandum, certè fit rarò: Tholosan. *Syntagm. lib.* 34. *cap.* 19. *num.* 5.

10 Sicut etiam rari sunt, qui Necromantiæ studeant; non quia nostra tempora hoc crimen horreant, sed quia potiùs ob corruptos seculi mores hujusmodi superstitionem non frequentant, ut liberiùs indulgere possint libidinibus. Nam Necromantes ipsi non consulunt Dæmones, quotiescumque Mulieribus commisceri gestiunt, ut eorum libri fatentur: Necromantiam autem vehementem generare suspicionem, tradunt Passerin. *in 6. Decretal. cap. Accusatus*, §. *fimè*, *num.* 210. *de Haretic.* Sess. *decis. Aragon. vol.* 4. *decis.* 455. *numer.* 30. & *seqq.*

11 Hujusmodi ars divinatoria, quâ mortuorum animæ evocantur ad hoc, ut occulta, & futura revelent, ut ait P. Gaspar Schott. *loco cit. cap.* 2. §. 1. & antè eum D. August. *lib.* 10. *de Civit. Dei cap.* 9. & 10. & *lib.* 7. *cap.* 33. Petr. Leloycr. *lib.* 4. *spectrorum*, *cap.* 4. Barbos. *de potest. Episcop. par.* 3. *alleg.* 51. *cap.* 8. *num.* 129. Iul. Cæs. Bulenger. *lib.* 3. *divinat. cap.* 3. & alii apud Torreblanc. *Iuris spirit. lib.* 8. *cap.* 8. innititur Platonis errori, qui in hoc consistebat, quod animæ divinitatis essent participes; sed quia corporibus gravabantur, & reddebantur tamquàm sopitæ, ideò futura non agnoscebant; ob id tempore mortis, quo corporea vincula jàm laxantur, divinare inciperent: Torreblanc. *de Magiâ*, *cap.* 16. *à num.* 1. & post mortem Dæmones evaderent, atque ex iis lares, & lemures, seu larvæ; scilicet lares, si benè; lemures, si malè meruerint, ut putant Porphir. *lib. de abstinen. animal.* & Apul. *de Gen. Socr.*

12 At Dæmonis astu responsa reddantur potiùs mediantibus his cadaveribus, quæ ut somniant Necromantes, reviviscunt; quàm immediatè per semetipsum, ut facilius sequacibus suis imponat, inferni carcerem non esse perpetuum, & ut eis persuadeat, posse ab eo extrahi animas ex eo loco, & ex quocumque alio, in quo detineantur; cum ergò ipsi non non sit talis potestas, ut superius innuimus, & pròut docet August. 10. *de Civ. Dei*, *cap.* 9. ubi subjungit: *Si rebus viventium interessent animæ, me pia mater nullâ nocte desereret, quæ me terrâ, marique secuta est, ut mecum viveret*; cum, inquam, ita sit, re-
13 ctè Tertullianus *lib. de anim. cap. fin.* dixit, Necromantiam esse Idololatriam, in quâ defuncti invocantur; sed Dæmones apparent, & sub personis ipsorum defunctorum delitescunt, fingentes se homines, id quod innuit Valesius *de Sacra philos. cap.* 33. & Louanii accidisse jusu Corn. Agrippæ, testatur P. del Rio *disq. Magic. lib.* 2. *q.* 29. Is commen-
14 salem habebat nimis curiosum, quarè cum aliquando aliò profectus fuisset Agrippa, vxori, quam posteà repudiavit, claves Musæi sui tradidit, additâ prohibitione, ne quem ingredi sineret: Inconsulus iste Adolescens, oportunè, importunè non destitit Mulierculam deprecari, sibi copiam ingrediendi ut faceret, donec impetravit: Musæum ingressus, incidit in libellum conjurationum, legit: En illi pulsatio ad Januam, turbatur; sed pergit legere, pulsat iterum nescio quis, & nihil respondente rudi harum rerum Juvene, Dæmon ingreditur: quærit cur vocatus? quid fieri jubeat? isti metus vocem intercludit; fauces, Dæmon: sic

miser luit pœnam nefariæ curiositatis: redit interea Domum Archimagus; videt exultantes super eum Dæmones; utitur solitis artibus; adsunt vocati; narrant rem, uti gesta fuit; ille homicidam cadaver interfecti ingredi, imperat, & per forum (ubi cæteri solebant studiosi frequentiùs convenire) aliquoties obambulare, tandemque Corpus deserere. Ambulavit ille ter, quaterve, tùm corpus concidit, difugiente eo, à quo regebatur. Creditum diù, hunc subitâ correptum morte concidisse, sed indicia suffocationis initio rem suspectam fecère; posteà tempus omnia divulgavit, & Agrippa, quas pectore occulucrat hæreses, in Lotaringhiam profugus, cæpit evomere. Hoc pacto igitur cadaver à Necromantibus interrogatum respon-
15 det, ac futura prædicit; & quoties non interrogatur cadaver, sed solùm accersitur umbra, sub quâ delitescens Dæmon, profert responsa, tunc propriè non exercetur Necromantia, sed Sciomantia: utraquè tamen, licèt apud veteres plurimùm in usu fuerit, adeò ut sæpè Uates de ipsâ mentionem faciant, nunc rarò exercetur.

16 Non ita censendum est de Hydromantiâ, olim ab Andronico Imperatore Orientis (ut testatur Nicæta Choniates *Annal. lib.* 2.) & à Numa Pompilio sibi in pretio habitâ (quemadmodum refert Augustin. *lib.* 7. *de civit. c.* 35.) Illa enim usquè adhuc frequens est. Quippè nedùm Germani recens natos Rheno fluvio quotidiè committunt, credentes, si spurii sint, eos absorberi; si legitimi, innoxios supernatare: verùm etiam sæpe sæpiùs in Italia consuluntur sortes per Phialam aquâ plenam, in quâ inspicit puer, vel Mulier seù virgo, seu gravida illa verba proferens, *Angelo Santo, Angelo bianco*, ut videre est apud Piltach. *de Superstit. par.* 1. *cap.* 22. *num.* 20. Sess. *decis.* 455. *num.* 7. *vol.* 4. & tunc loco responsi succedunt umbræ, quas videt, vel videre fingit, qui oculos in phialam direxit. Quæ Divinatio, uti superstitiosa, prorsùs damnata reperitur, ac hæresis suspicionem inducit: Torreblan. *de Magia, d. cap.* 20. *nu.* 15. & *Iuris spiritualis, lib.* 8. *c.* 29. Passerin. *in cap. Accusatus* §. *sane, num.* 217. & 218. *de Hæretic. in* 6. & expressè sanctum fuit in Bulla Sixti V. contrà Astrologos *ibi*: *alii quoquè præstygiatores*. Hinc opportunè quæri potest, quid dicendum sit de Duce Venetiarum, qui singulis annis die Ascensionis Adriaticum desponsat projectâ in Pela præciosâ gemmâ, an hoc ad superstitionem referri debeat? quod tamen n est dicendum, nec Hydromantiæ buendum, cum tantùm fiat in signu Dominationis, quam in Mare hab ut explicant Sabellic. *decad.* 1. *lib.* Villemont. *peregrination. lib.* 1. *cap.* Palat. *de Domin. Mar. lib.* 2. *cap.* 5. *num* Pac. *de Domin. Mar. Adriatic. cap.* 1. *tot.* Graswinkel. *de mar. liber. lib.* 1. *cap pag.* 100.

Aliæ etiam adsunt Divinatoriæ so tes, quas superstitiosa antiquitas cu vitę periculo, & cum membrorum l sione consulebat, & ob id ab Ævo n stro non receprę, inter quas prim
18 fuit Monomachia, seù Duellum, Judiciũ purgativum nuncupetur, qu fuit omnium detestabilius, ex quo nocentiæ patefaciendæ prętextu ubiq Terrarum sibi aditum aperuerat: D nominatum quoque fuit Judicium D co quia, cum naturaliter evenire n posset, quod ex Duellatoribus nox innocenti succumberet, certò expec batur Dei judicium, qui per victoria innocentiam manifestaret; itaut c vicerit, probasse intelligeretur; & non vicerit, defeciſse in probatione juxtà plenè cumulata per Cardin. Turrecremat. *in cap. Monomachiam* 4. Passerin. *in* 6. *Decretal. cap. Accusa* §. *sanè, num.* 328. *de Hæretic.* Cova *lib.* 4. *Var. Resol. cap.* 23. Torreblanc. *spiritual. lib.* 9. *cap.* 12. Escobar. *moral. sect.* 2. *lib.* 28. *cap.* 3. *problem. vol* 4. Del Rio *disq. magic. q.* 4. *sect.* 2. raff. *de Duell. tract.* 4. *sect.* 2. *qu.* 1.

Hujusmodi autem Duellum dubit non potest, quod hæresis suspicion inducat, quia in hoc Deus tentatu per actum illicitum ad patefaciend veritatem, quod est majus crimen, quàm Idololatria, & est in multiplici specie mali, nempè Homicidii, Irreligionis, & Divinationis, ac perindè superstitiosum, ut notant Torreblanc. *Iur. spiritual. dict. lib.* 9. *cap.* 12. *num.* 3. & *seqq.*

Esco-

Escobar *Theologia Moralis dict. sect. 2. lib. 28. problem. 104.* Pistach. *de superstit. cap. 18. nu. 2. & 3. lib. 1.* Caraffa *de Duell. tract. 4. q. 2. per tot.* & habetur per S. Thomam *in 2. 2. qu. 5. art. 8. num. 30.* & latius *ibidem* per Cajetanum, vbi hujusmodi *Duella*, Divinationes, Maleficia, & Sortilegia nuncupantur, & in consequens venit, quod cum hæc admixta secùm habeant, qui illis uterentur, de Hæresi suspecti censendi essent: tametsi hodie Duellum adhibeatur absquè superstitione, vel ad vindicandum honorem, seù iniuriam puniendam; vel ad ostendendum robur, sicut olim fecerunt Joab, & Abner *in cap. 2. à vers. 14. Reg.* vel etiam ad oblectamentum, ut fieri solet in torneamentis, seù hastiludiis, præcipuè in Patriâ meâ, ubi quotannis tempore bacchanalium ad singulare certamen homines in morem cataphractorum armati hastis validioribus concurrunt, licitè tamen vigore Pontificiæ constitutionis: Cæterum quamvis duellantes excommunicentur, attamen per eum non incurritur suspicio hæresis, nec punitur à Sacrâ Inquisitione, quia, ut dixi, nulla superstitio intercedit.

19 Pariter in desuetudinem omninò abiit purgatio, quæ per ignem fiebat, quæquè tantùm viget apud Japones, penès quos præsumpti rei, ità purgantur, teste P. Aloysio Fraes *in Epist. anni 1595.*

Quis enim imitari vult Richardi II. Imperatoris Uxorem, adulterio infamulatam, de quâ Bajoe *lib. 4. Annal.* ut ad probandam innocentiam suam ferrum candentem manu attrectet? Quis Kunigundem, Henrici II. Virginem, ut pedibus nudis super igniteum ferrum ambulet, prout ipsam fecisse ad ostendendam innocentiam, testatur Fulgos. *lib. 8. miracul. cap. 1.*? Quis Emmam Angliæ Reginam, quæ pedibus nudis super ignitos vomeres ambulavit contestandam pudicitiam, teste Polydoro in suâ *Anglor. Hist. lib. 8.*? Plurima hujusmodi experimenti exempla habentur penès Del Rio *disq. Magic. lib. sect. 3.* Cabassut. *in notitia Concil. pag. 390.* & Franciscum Turretinum *in annot. ad Ivonis Carnotens. ep. 74.*

20 Idem dicendum de purgatione per aquam sivè ferventem, sivè frigidam, cui tribuebatur contraria actio ad comprobandam innocentiam, ut frigida ureret; & fervens frigiditatem in membris, quibus tangebatur, induceret: Del Rio, *loco cit. sect. 4.* Hujusmodi, inquam, purgationes in desuetudinem abierunt, quamvis antiquitùs passim fuissent in usu; Imò etiam auctoritatem aliquando à Canonibus habuerunt, licet posteà proscriptæ fuissent: Si quidem Innocentius Tertius Episcopum deponit tàm ob ejus alia delicta, quàm ob ejus judicium, probationem indicens per ferrum candens: *cap. ex literis, de excess. prælat.* Et in Decreto Stephanus V. prohibet candentis ferri, & ferventis aquæ probationem, aut purgationem: Nicolaus verò *cap. consuluisti, & cap. Monomachiam. 2. qu. 4.* insuper S. Thom. *2. 2. qu. 95. art. 8. ad 3.* illicita docèt esse illa examina, per quę Deus tentatur ad miraculum operandum, idquè latè ostendit Passerin. *d. cap. Accusatus, nu. 327. de Hæretic. in 6.*

21 Cæterarum divinationum vestigia adhùc remanent. Habet enim his temporibus gens superstitiosa suam Catoptromantiam, dum prò phialâ, de quâ diximus suprà, utitur speculo. Hanc plurimùm fuisse in usu apud Veteres, testatur Torreblanc. *de Magia, libr. 1. cap. 24. nu. 10. & Iuris spiritualis, lib. 8. cap. 27.* ubi rectè ad hujusmodi artem reducit speculum ab Hercule antiquitùs in altâ Turri suspensum, in quo naves longè dissitæ, tamquàm ex proximo stantes, cernebantur: Quidquid dicat Raphael della Torre *tom. 2. de vitiis oppositis Relig. q. 95. art. 3. disput. 3.* putans naturaliter Herculem vidisse eo in speculo Naves. Distantia enim, quæ erat tanta, ut oculus non posset eas cernere, comprehendi superstitionè; nec per ipsum speculum, sicuti per Telescopium, [illegible] P. Kircher *[illegible]* Dalmatinus [illegible] *[illegible]* Pyrrhus [illegible] Ignatius [illegible] Daemon, qu[illegible]

cap. nec mirum 26. *qu.* 5. ſuper ſpeculum exarare, ipſumquè lunæ opponebat, & ſic divinabat; undè Tertullianus *de reſurrect. carnis*, *cap.* 12. fortaſſè de his ſpeculis loquens, ea appellat ſpecula lunæ, quæ tamen cum dicat menſtruum numerum attrire, videtur intellexiſſe de ipſo lunæ orbe, in quo legebantur reſponſa ab jis, qui Theſſalas Sagas conſulebant vi carminis humano ſanguine ſuper ſpeculum conſcripti: Adhibebant quandoquè Puerum, qui præligatis oculis, & incantato vertice in ipſum ſpeculum ſpectaret, nedùm ad divinandum, ſed etiam ad præſidium in adverſis petendum: In quo obſerva Dæmonis ſuperbiam, quâ ſuam poteſtatem oſtendere nititur, dum exigit puerum ad legendum reſponſa oculis præligatis, pròut videre eſt in Ariſtophano: Leloyer *lib.* 4. *ſpectrorum*. Cœl Rhodigin. *lib.* 9. *antiq. lect. cap.* 23. & Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.* 8. *cap.* 27.

23 Habet quoquè his temporibus gens improba Onichomantiam, quâ inunguntur oleo, ſeu ſancto, ſeu benedicto, ſeu quocumque alio ungues, in quibus autumant apparere figuras futura indicantes: Torreblanc. *Iuris ſpiritualis d. lib.* 8. *cap.* 30. Hoc divinationis genus extitiſſe apud Ethnicos, teſtatur idem Torreblanc. *de Magia*, *cap.* 24. *num.* 17. ubi ſub *num.* 16. addit, morem etiam fuiſſe ungendi volam manus impolluti pueri, vel fœminæ incorruptæ, quâ ſic linitâ, ſoliſquè radiis oppoſitâ, & quâdam ſubmurmuratione præmiſſâ, reſponſa cernebantur.

24 Exercetur etiam hodiè Coſcionomantia, ut apud Antiquos, undè adagium, *Cribro divinare*, de quo vide Manutium *in Adagiis*: Sumunt enim Cribrum, quod forcipi imponunt, illudque per funem, cui alligatur, duobus digitis tenent ſubleratum, vertentes in gyrum, dum noxia furum præferuntur: quotiès verò Cribrum tre[illegible] ad nomen alicujus [illegible] *cap.* 5. & [illegible] Bulenger. [illegible] horum [illegible] *cap.* 2. §. 8. [illegible] *cap.* 6. Per hujuſmodi gyrum cribri honoratur Dæmon, nam circuli ſigna ſunt divinitatis, ut obſervat Piſtach. *de ſuperſt. par.* 1. *cap.* 15. *num.* 2. Seſs. *deciſ.* 455. *num.* 15. & 16. *lib.* 4.

25 Cui non abſimilis eſt Clidomantia, de quâ Martin. del Rio *lib.* 4. *ſect.* 4. *numer.* 12. Nam in eâ adhibetur clavis, quam tenet Virgo, Breviario, vel Sacræ Scripturæ codici alligatam, ac circumdatam chartâ, in quâ inſcribitur nomen ejus, qui patrati criminis reus ſuſpicatur, & ſi hic talis reverà ſit, clavis, ut ajunt, movetur.

26 Eam verò divinationem, quam nuncupant Palomantiam, Germanis à Tacito *lib. de eorum moribus*, attributam, adhùc ſuperſtitioſi homines retinent. Siquidem hodiè ſæpè ad invenienda metalla, theſaura, & aquas, ipſi utuntur virgis punicæ nucis, ſeù auuellanæ characteribus inſcriptis: Non me latet abſquè ullo pacto Dæmonis uti nonnullos, pròut rectè faciunt, dictis virgis bifurcatis, & inſimul connexis, quæ naturali inſtinctu inclinantur in eam partem, ubi ſunt condita metalla, ſivè aquæ; ſed non adhibent characteres, & conſequenter non dicuntur exercere Palomantiam; licet non deſint, qui teneant, quod virtus converſionis coryli ad metalla non ſit naturalis, ut per Kircherum *lib.* 3. *de Magnete*, *p.* 3. *cap.* [illegible] Forrerum *in viridario*, *diſp. de Magnete*, *num.* 29. Ulyſſem Aldrovandum *lib.* 11. *de metallis*, §. *metallorum inveniendorum ratio*, P. Bernardum Cæſium *lib.* 1. *de mineralibus*, *cap.* 7. *ſect.* 4. & [illegible] Schottum *in Thaumat. par.* 4. *lib.* 4. *ſynt.* [illegible] *cap.* 1.

Nè autem videamur integrum tractatum de tot divinationis generibus apud Antiquos, quæ hodiè exercentur, texere, & ne ſimplices, ac ad malitias paratos periculosè inſtruamus, hoc ſolum addimus, modò nedum exercere ſuperſtitiones Ethnicorum, ſed alias quoquè ipſis incognitas: Hac arte nititur Dæmon falſitatis parens perſuadere, non ſibi à Chriſto triumphante poteſtatem fuiſſe ademptam.

SE-

SECTIO V.

De vanæ obſervantiæ ſtudentibus.

SUMMARIUM.

1 *Ex D. Auguſt. ad pacta cum Dæmonibus inita pertinent millia inanium obſervationum.*

2 *Dæmon ſæpè miſcet ſe hominum operibus ſuperſtitioſis, ipſis hominibus ignorantibus, quod maximè verificatur in mulierculis bona fide vana obſervantibus ad ſanitatem.*

3 *Superſtitiones ſunt vel qualificatæ, ſeù hæreticales; vel ſimplices, ſeù non hæreticales: Reicitur diviſio Torreblanca.*

4 *Superſtitiones hæreticales quænam ſint?*

5 *Superſtitiones non hæreticales quænam ſint?*

6 *Inquiſitores procedunt adversùs ſuperſtitiones omnes, etiam non hæreticales ex Sixti V. diſpoſitione.*

7 *Iuriſdictio Inquiſitoribus contrà ſuperſtitiones non hæreticales data eſt eis cumulativè cum Epiſcopis.*

8 *Diſcrimen inter ſuperſtitionem hæreticalem, & non hæreticalem.*

9 *Quatuor ſunt ſpecies vanæ obſervantiæ & quænam ſint?*

10 *Ubi actio non eſt peccaminoſa lethaliter, nec eſt ſuſpecta de hæreſi.*

11 *Vana obſervatio hæreticalis inducit hæreſis ſuſpicionem: imò hæc horitur ex quolibet pacto expreſſo cum Dæmone. Ratio hujus.*

12 *Vana obſervatio non hæreticalis eſt tamen cum hæreſis ſuſpicione, licet levi.*

13 *Ignorantia probabilis, ſeu ſimplicitas excludens pravam intentionem, & à peccato mortali excuſans, excuſat etiã ab hæreſis ſuſpicione, & quare?*

14 *Non oritur ſuſpicio ex vanis obſervantiis, per quas non incurritur peccatum mortale.*

1 DOCTISSIME Auguſtinus ſcribit, quod ad pacta cum Dæmonibus inita, pertinent millia inanium obſervationum, putà ſi membrum aliquod ſalierit; ſi coniunctim ambulantibus amicis lapis, aut canis, aut puer medius intervenerit; ſi quis dum ſe calceat, ſternutaverit; ſi veſtis à ſoricibus rodatur, & plus timeatur ſuſpicio mali futuri, quàm præſens damnum doleatur, quod etiam docuerunt Moura *de Incant. ſect.* 2. *cap.* 14. *num.* 15. Bordon. *in trib. cap.* 18 *num.* 8. latè Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.* 9. *cap.* 5. Filiucc. *quæſt. moral. tom.* 2. *tract.* 24. *cap.* 6. *num.* 136.

2 Quinimò P. Victoria *relect.* 12. *nu.* 28. *verſ. reſpõdetur*, ait ex authoritate ipſius Auguſtini *lib.* 2. *ſuper Geneſim*, quod ſæpè miſcet ſe Dæmon hominum operibus ſuperſtitioſis, ipſis hominibus ignorantibus, & nolentibus. Quod comprobatur ex eo, quod præcipuè mulierculæ dum bonâ fide obſervant vana, vel ad ſanitatem tuendam, vel ad alium finem, Dæmones aſſiſtant earum operationibus, ut perſuadeant rebus confidere vanis in quo fœdus tacitum conſiſtit, pròut quoque habetur *in cap. non licet* 26. *quæſt.* 5.

3 Ut autem per ſua principia dignoſcatur, quando hæreſis ſuſpicio incurratur per vanas obſervationes, ne ſuper hac re à veritatis tramite, potiùs ad unam, quàm ad alteram partem deflectamus, præmittendum eſt, quod ſuperſtitiones ſunt, vel qualificatæ ſeù hæreticales; vel ſimplicis, ſeù non hæreticales, ut ex Alberghin. *in Man. cap.* 18. *ſect.* 2. quod etiam docuerunt Paul. Grilland. *de ſortileg. q.* 10. *à n.* 2. *& q* 11. *à n.* 1. Eymeric. *in Director. Inquiſit. par.* 2. *q.* 42. Navarr. *in Manual. cap.* 11. *à num.* 28. Jul. Clar. *lib.* 5. *Receptar.* §. *hæreſis*, Farinacc. *tom.* 1. *q.* 20. *à num.* 29. Marta *de Iuriſdict. part.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. adversùs quos Torreblanc. *de Magia, lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 1. ait hujuſmodi crimina trifariam eſſe diſtinguenda. Quædam enim, ut ait ille, ſunt hæreticalia, ut invocare Dæmonem ad futura revelandum, vel ad ſuſcitandum mortuos; quædam verò ſunt hæretica, ut credere, poſſe à Dæmone vel futura revelari, vel mortuos ſuſcitari; quædam tandem ſunt non hæreticalia, ut petere à Dæmone, quod furta revelet. Verùm quia hæreſis conſtituitur ex interno intellectus errore, malè ità diſtinguuntur à Torreblanca ipſa facta externa, & in hoc vellicandus eſt etiam

P. del.

P. del Rio *diſq. lib.* 5. *ſect.* 15. diſtinguens ſuperſtitiones in hæreticas,& hęreticales : Etenim an ſuperſtitiones ſint hæreticæ reverà, pendet (ut mox innuimus) ab intentione, ita ut poſſint eſſe vel tantùm ſuſpicionis inductivæ, ut ſi ſanâ mente ſint factæ ; vel veræ hæreticæ, ſi non ſanâ mente ; ob id promiſcuè ſumit propoſitiones hæreticales, & hæreticas Eymeric. *in director. par.* 2. *q.* 2. Rejectis igitur hujuſmodi diſtinctionibus cum Gaſtald. *de Angel. tom.* 2, *q.* 4. *art.* 1. aſſeveranter dicimus, ſuperſtitionum non dari aliam diſtinctionem, niſi quod aut ſint hæreticales, aut non hæreticales : Superſti-
4 tiones hæreticales, ſunt quæ ſapiunt hæreſim ; & è contrà non hæreticales ſunt, quæ nullam ſapiunt hæreſim. Tunc verò dicuntur hæreticales, quando adeſt pactum expreſſum cum Dæmone : Souſa *lib.* 1. *cap.* 57. *num.* 6. & 17. Bordon. *in ſacr. Tribunal. judic. c.* 18. *numer.* 24. & 25. quando invocatur Dæmon ad ea, quę ſolùm Deo competunt : Souſa *ibid. num.* 7. Carena *par.* 2. *tit.* 12. *num.* 24. Farinac. *q.* 181. *num.* 5. & quando tribuitur Dæmoni aliquis, ſeu latriæ, ſeù Duliæ cultus : Eymer. *p.* 2. *direct. q.* 43. Carena *loco cit. num.* 16. Farinac. *ibid. num.* 67. Souſa *d. cap.* 57. *nnmer.* 5. Bordon. *d. cap.* 18. *num.* 25. Seſſe *deciſ. Aragon. vol.* 4. *deciſ.* 464. *num.* 15. pròut etiam, ſi adeſt abuſus vel Sacramentorum, vel Sacramentalium : Farinacc. *loc. cit.* Souſa *ubi ſup. num.* 9. Genuenſ. *cap.* 18. *num.* 11. Torreblanc. *de Magia, lib.* 3. *cap.* 7. *per tot.* Paſſerin. *in cap. Accuſatus*, §. *ſanè, numer.* 185. *de Hæretic. in* 6.

5 Non hæreticales verò dicuntur cæteræ vanæ obſervantiæ ad ſcienda futura, vel ex inſpectione ſyderum, vel alio modo ſinè expreſsâ Dæmonis invocatione : Souſa *loco cit. num.* 13. ac quæcumquè res ſpirituales, ut oratio, abſtinentia, jejunium, adhibitæ ad effectum bonum cum quibuſdam vanis circumſtantiis : Bordon. *in Tribun. cap.* 28. *num.* 26 *in fine*. Undè vide, quod vanæ obſervantiæ ſunt res indifferentes ad hoc, ut ſint hæreticales, vel non hæreticales, ità ut, abſolutè loquendo, minus rectè dixerit Torreblanc. *de Magia, lib* 3. *cap.* 7. *num.* 9. vanas obſervantias non eſſe hæreticales.

6 Quamvis autem hæc ità ſe habeant, nihilominus ſanctiſſimus Pontifex Sixtus V. *in laudata bulla* vult, quod Inquiſitores hæreticæ pravitatis ubiquè gentium deputati inquirant, & procedant adversùs quaſcumque ſuperſtitiones, etiamſi non ſint hæreticales, quemadmodum (quidquid dicat P. del Bene *de offic. S. Inqu par.* 2. *dub.* 195 *ſect.* 70. *nu.* 4.) teſtatur Moura *loco cit. ſect.* 3. *cap.* 1. *num.* 7.

7 At quia anteà Epiſcopi juriſdictionem habebant contrà ſuperſtitiones nõ hæreticales, non eſt eis adempta hujuſmodi poteſtas, ſed in odium vanæ gentis cenſetur Juriſdictio Inquiſitoribus data cumulativè, & non privativè, ſicut benè reſolvit Moura *ibidem*, *num.* 5. Ideòquè eſt locus prævention, quod etiam concedit Del Bene *de Offic. S. inquiſ. par.* 2. *dub.* 228. *ſect.* 28. *num.* 11.

Quà propter malè opinatus eſt Suarez *to.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſt. cap. ult. num.* 11. cui adſtipulatur Del Bene, ſuperſtitiones ſcilicet ſimplices, & non qualificatas non poſſe cognoſci à ſacrâ Inquiſitione. Etenim licèt de ipſis non cognoſcant Inquiſitores, quoties ſint reverà ſimplices, quod ſummè raro accidit, pròut teſtatur idem Moura *ibidem n* 8. *in fine*, & adnotat Del Bene *de Offic. Inquiſ. par.* 2. *dub.* 195. *ſect.* 70. *nu.* 4. poſſunt tamen de ipſis congoſcere, quidquid dicat idem Moura *ibidem* Suarez opinioni ſe ſubſcribens in illis ſuperſtitionibus nullo modo ſpecificè hæreſim ſapientibus, quoniam antiquitus Inquiſitores habebant Iuriſdictionem reſtrictam in ſuperſtitione, quæ hæreſim manifeſtè ſaperet : Hodiè verò per Bullam Sixti V. contrà Sacrilegos, Inquiſitores poſſunt procedere contrà omnia genera ſuperſtionum, & ſortilegia, in quibus, ut plurimum, ſemper eſt admixtum aliquid hæreſis ſapiens : Azor. *Inſtit. Moral. tom.* 1. *lib* 9. *cap* 26. *qu.* 4. Del Bene *de Offic. Inquiſit. p.* 2. *dub.* 195. *ſect.* 71. *per tot.* Piſtacch. *de ſuperſtit par.* 1. *cap* 3. *num.* 17. Seſſe *deciſ.* 464. *num.* 8. & 18. & *deciſ.* 466. *num.* 445. *n.* 16. & 17. *lib.* 4.

8 Similiter præmittendum, hoc unicum diſcrimen intercedere inter ſuperſtitionem hæreticalem, & non hæreticalem

quod

quod illa ſuſpicionem vehementem ; hæc verò levem inducit , ſicut anteà inſinuavimus , & probat Bordon. *in Sacr. Trib. cap.* 18. *à num.* 24. *& ſeqq.* & præcipuè *num.*27. Ideòque quamvis ſuperſtitionem ex eo dici hæreticalem , quià inducit ſuſpicionem hæreſis , doceat Saura *in voto Platonis , de propoſit. hæretic.cap.6. fol.*13. *verſic. propoſitio ſuſpecta de hæreſi* , & colligitur *ex cap. accuſatus,*§. *ille verò,de hæret.in* 6.hoc non ità intelligendum eſt , ut ſuperſtitio , quæ non eſt hæreticalis , non inducat hæreſis ſuſpicionem.Veritati enim nititur hæc ſententia , ad excludendum , quod propoſitio hæreticalis (de quâ ibi eſt ſermo) continere debeat hæreſim formalem , cum etiam poſſit eam non continere , ſed tantummodo ejus ſuſpicionem ; non autem ad excludendum,quod quæ non eſt hæreticalis, non poſſit inducere ſuſpicionem hæreſis.

9 Pariter eſt præmittendum , quatuor eſſe ſpecies vanæ obſervantiæ , ſcilicet obſeruationem Sanitatis , quâ quis tantùm verbis , vel ſignis , aut verbis , & ſignis inſimul credit curare morbos ; obſervationem Reliquiarum, & Orationum , quâ illas deferens ſe contrà aliquod malum tutum effici , firmitèr tenet; obſervantiam eventuum caſualium, quo obſervator conſtanter divinatur tùm proſpera , tùm adverſa ſibi futura ; & tandem Artem Notoriam , de quâ inferiùs : Lupus,*in Edict.p.*3.*lib.*17.*diſt.* 1.*art.*2.*diff.*3.Leſſ. *de Iuſt.& Iur. lib.* 2. *cap.*43.*dub.*10. *num.*66. Piſtach. *de Superſtit.part.*1.*cap.* 19. *num.*4. & Bordon. *in Trib.cap.*18.*num.*2. ubi addit,per obſervationem caſuum eventualium peccatum tantummodò veniale committi : Torreblanc. *juris ſpirit.lib.*9. *cap.* 5. latè Piſtach. *de ſupeſtit. par.* 1. *cap.* 23. *num.* 1.

10 Sciendum eſt quoquè , actionem illam,quæ non cenſetur apta ad inducendam culpam lethalem , non eſſe pariter cenſendam aptam ad inducendam hæreſis ſuſpicionem : Del Benè *de Officio S.Inquiſit.p.*1. *dub.*12. *n.*4. Souſa *de Confeſſ. ſollicit.tract.*1. *cap.* 1.*num.*2.7.& 8. nam id,per quod ſuſpicatur , neceſſe eſt quod ſit ejuſdem generis , cuius eſt id, de quo ſuſpicatur . Verùm per hæreſim ſemper incurritur peccatum mortale.

11 Ex his infertur , quod vanæ obſervantiæ , ſi ſunt hęreticales , inducunt hęreſis ſuſpicionem ; imò quod ipſa oriatur ex quocumque pacto expreſſo: Hinc rectè Eymer. *in Direct. Inquiſit. p.*2. *quæſt.*43. *In aliis operibus Magicis , in quibus complementum operis ex virtute Dæmonis expectatur,in omnibus eſt apoſtaſia à fide , propter pactum initum cum Dæmone , vel verbo tenus , ſi invocatio interſit , vel facto aliquo , etiam ſi ſacrificia ſint .*

Ratio eſt , quia per pactum incurritur Idololatriæ crimen, ut dictum eſt , & licèt ſimplex inuocatio non ſemper exhibeat actum latriæ , quemadmodùm docet ex Auguſtino , Torreblanc. *de Magiâ,dict. cap.*7. *num.* 7. nihilominùs unà cum pacto(ut moveat Dęmonem ſuperbiſſimum)plerumquè adorationem involuit .

Adoratio enim ſuperſtitionem conſtituit hæreticalem , juxtà conſilium Barbatiæ 55.*num.*2.*lib.*1.adversùs quod malè ratiocinatur Clar. *in* §. *hæreſis, nu.* 23. & Rimin. Jun. *conſ.*414.*per tot.*

12 Infertur etiam , quod vanæ obſervantiæ non hæreticales , minimè ſint immunes à ſuſpicione hæreſis , quia ferè ſemper in ipſis intervenit pactum tacitum , ex quo inſurgit ſuſpicio hæreſis, licèt levis ; & ideò hæ ſuperſtitiones , quæ non manifeſtè ſapiunt hæreſim , juxtà diſtinctionem Farinac. *in tract.de hæreſi,qu.* 181.§.1.*nu* 2.& ſi non hæreticales vocentur, ut deducitur ex Eymer. 2.*par. q.* 42. purgantur abjuratione de vehementi : Eymer *ibidem*.

13 Infertur paritèr , quod cum ignorantia probabilis,ſeù ſimplicitas, quæ pravam intentionem excludit, excuſet etiã à lethali culpâ ; ſic pariter Mulierculas, vel idiotas vanis ſuperſtitionibus utentes , excuſari à ſuſpicione , & rationabiliter : Nam quamvis Dæmon ſe immiſceat hujuſmodi obſervantijs , non indè ſequitur , eum adorari ſemper ob pactum tacitum : Etenim quandoquè concurrit , ut perſuadeat hominibus , adhibendam eſſe fidem hujuſmodi ineptiis , & conſequenter non primariò ex ſuperbiâ movetur, verùm ex odio in humanum genus , quod proindè cupit prævacari,& falli: Piſtach.*de ſuperſt.p.*1. *cap.*19.*num.*4.

14 Infertur tandem, non oriri ſuſpicionem ex cæteris vanis obſervantiis, per quas non incurritur peccatum mortale, ſed potiùs levitates, ac futiles eas eſſe, ſicut qui illis utuntur ex levitate; vel joco, vel ignorantiâ, otioſos indagatores eſſe, teſtatur Hurtad. *Reſol. Moral. tract. 5. cap. 4. Reſol. 14. num. 106.* ex communi doctorum ſententiâ: Tancred. *de Religione, tract. 2. lib. 2. qu. 4. diſp. 3. n. 14.* Sanch. *in præcept. decalog. lib. 2. cap. 40. num. 13. in fine.*

His itaque præmiſſis, videamus, qui dici poſſint rerum inanium obſervatores.

Poſtquã enim demonſtravimus, quænam res vanæ inducãt hæreſis ſuſpicionem, & quænam ab eâ excuſent, ſupereſt, ut de earum rerum inanium, quæcumquè ſint, obſervatoribus ſermonem inſtituamus.

SUBSECTIO I.

Quinam ſint vanis obſervantiis ſtudentes.

SUMMARIUM.

1 *Vana obſervantia committitur non per modum conſulendi, ſed per modum conſiderandi.*

2 *Enumerantur vani obſervatores ad futura cognoſcenda.*

3 *Definitur vana obſervantia, quæ Omen dicitur, quæque ſuperſtitioſa eſt, & cur?*

4 *Gedeonis obſervantia pro diligendis viris ad bellum, ex iis, qui aquas lambebant, quomodò non fuit vana?*

5 *Vanis obſervantiis nulla fides adhibenda: Exempla iſtarum in numeris ſequentibus.*

8 *Vani obſervantes ſunt, qui cavent in aliquo die, vel menſe aliquid agere.*

9 *De ſuperſtitionibus, & vanis obſervantiis circà matrimonium non ineundum: ubi affertur Ferrarienſium ſuperſtitio, & è contrà factum prudentiſſimum Philippi Secundi Regis Hiſpaniarum.*

10 *Vanæ obſervantiæ ſunt de non adeundâ hæreditate in die Lunæ: De anno clymacterico: De mutando locum in ludo: De Sale, oleo, & vino ſuper menſam cadentibus: De non accumbẽdo in mẽnsâ, quandò ſunt treſdecim: De occurſu Monaci in venatione.*

12 *Dierum obſervatio quando ſit licita, & neceſſaria?*

15 *In præfatis vanis obſervantiis, licet nulla adſit hæreſis ſuſpicio, imprudenter tamen eis fides adhibetur.*

16 *An excuſentur à Vanâ obſervantiâ, qui ſomnia conſiderant? Affirmativè reſpondetur.*

17 *Somniorum cauſæ aliæ naturales, aliæ divinæ. Naturales, aliæ ſunt animales, aliæ corporales.*

18 *Somnia proficiſcentia â cauſis naturalibus animalibus an ſint obſervanda?*

19 *Somnia proficiſcentia à cauſis naturalibus an ſint obſervanda?*

20 *Somnia provenientia à cauſis extrinſecis nullam merentur fidem circà futura.*

21 *Somniis provenientibus ex cauſis Divinis fides præſtanda eſt.*

21 *De ſignis ad cognoſcendum ſomnia à cauſis divinis provenire, remiſſivè.*

23 *Si ex ſignis non conſtet, ſomniorum cauſas eſſe divinas, obſervatores ipſorum vani ſunt: ubi de pacto cum Dæmone in dictis ſomniis*

24 *Somniorum interpretes vani ſunt.*

1 VANA Obſervantia, in quam cęſpitant hodiè complures, propriè non committitur per modum conſulendi, ut in ſortilegiis; ſed per modum conſiderandi, ità vt vana obſervantes dicantur, qui vel ad dignoſcenda futura, vel ad ſibi comparandum bonum inutilia conſiderant, ut habetur apud D. Thomam *in 2. 2. quæſt. 96. art. 1.* ab omnibus communiter receptum, & ſequutum: Sayr. *Clau. Reg. lib. 4. cap. 6. in princ.* Piſtach. *de ſuperſtit. par. 1. cap. 19. num. 1.*

2 Quò ad futurorum cognitionem vani obſervatores quandoque motus, & ſitus ſyderum rimantur, quæ Divinatio dicitur Aſtrologia; quandoque vultus, aſpectum, & lineamenta manuum, quarum obſervationum prima Phyſiognomia, ſecunda Chiromantia nuncupatur; quandoq; garritus avium, quæ ſuperſtitio dicitur Augurium, &

quan-

quandoquè earumdem avium volatus, quæ consideratio denominatur auspicium; ac aliquandò hominum voces, & actus observantur, hæcque divinatio Omen dicitur. Quò verò ad bona sibi comparanda dicuntur vana observantes, qui Artem Notoriam, seù Paulinam exercent, & qui ad sanitatem tuendam, & recuperandam media quædam adhibent superstitiosa.

Cum autem suprà particulariter declaraverimus, quænam futura ex Astrologiâ, Physognomiâ, & Chiromantia desumi, & permitti possint, nunc operç pretium est descendere ad superstitiosas observantias, quas Omen complectitur, de quo disserendum remanet.

3 Omen autem est vana observantia, ex hominum vocibus, & actibus, ex quibus futuri eventus prosperi, seù adversi divinantur; Hęc sanè divinatio, apud omnes uti vana, inanis, & superstitiosa damnata reperitur: D. Thom. *in* 2. 2. *qu.* 95. *art.* 7. Turrecremat. *in cap. illud* 26. *quæst.* 2. *num.* 12. Escobar. *Theolog. moral. libr.* 28. *probl.* 99. & 101. *vol.* 4. Tancred. *de Religion. tract.* 2. *lib.* 2. *disp.* 3. *qu.* 1. *num.* 7. Torreblanc. *Iur. spiritualis lib.* 9. *cap.* 7. Pistach. *de superstit. cap.* 13. *nu.* 7. *par.* 1. Sesse *decis. Aragon.* 457. *num.* 3. *vol.* 4. Graff. *decis. aur. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 11. Ac etiam in se continere videtur pactum cum Dæmone, dum verba, & actus simpliciter, & præter intentionem emissa, non sunt ex sui naturâ apti ad futura divinanda, & proindè eorum observationi firmiter adhærens, ac certam fidem adhibens, tacitum pactum cum Dæmone iniisse, dicendum est, juxta tradita per Lup. *de Sanct. Inquis. par.* 3. *lib.* 17. *distinct.* 5. *art.* 3. *diff.* 1. & 2. Bordon. *in Tribunal. cap.* 20. *qu.* 5. Farinacc. *de Hæres. quæst.* 181. *num.* 60. Binsfeld. *de malefic. notab.* 7. *circa finem, pag. mihi* 340.

4 Nec hujusmodi vana observantia approbata dici potest in Sacra Scriptura *in Iudic. cap.* 7. in personâ Gedeonis, qui pro viris eligendis idoneis observasse scribitur, qui lamberent aquas, sicut solent canes, & qui curvatis genibus biberent: Siquidem ea signa, ac omnia alia, quæ in sacris paginis habentur, expectabantur à Deo, ac divino impulsu vaticinata, ac præscita fuerunt, ut benè observat Pistach. *loco proximè citato*, Sess. *decis.* 457. *num.* 2. *in fine vol.* 4.

5 Nullo modo igitur hujusmodi vanis observantiis fides præstari debet, sicuti quoque, ethnicorũ more, nimis dedecet ex sternutatione sumere augurium, scilicet ex matutinâ infaustum; undè superstitiosum esse dicitur, si quis redit ad Lectum, si dum calceamenta sumit, sternutaverit, pròut expressè habetur *in cap. illud* 26. *quæst.* 2. & dixerunt Sess. *decis.* 457. *num.* 3. *circa med.* Azor. *Inst. moral. p.* 1. *lib.* 9. *cap.* 15. Sayrus *Clavis Regia, lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 5. ubi refert doctrinam D. Augustini *lib.* 2. *de Doctrin. Christ. cap.* 20. his verbis: *Ad pacta cum Dæmonibus inita pertinent millia inanium observationum, putà si membrum aliquod salierit; si junctim ambulantibus amicis lapis, aut canis, aut puer medius intervenerit; limen calcare, cum ante Domum suam quis transit; redire ad lectum, si quis cum se calceat. sternutaverit; redire ad Domum, si procedens offenderit; cum vestis à soricibus roditur, plus timere superstitiones mali futuri, quàm præsens malum dolere*: Sanchez *in præcept. decalog. lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 14. *in fine*, Less. *de just. & jur. lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 10. *num.* 65. & 66.

6 Pari modo dicendum erit de sternutatione meridianâ, quam faustam esse putabant Antiqui, ac de eâ intellexit Catullus:

Dexterâ sternuit approbatione,

& latè docent Plutarchi *de Deo Socrat.* Arist. *de Animal. histor. libr.* 1. Plin. *lib.* 2. *cap.* 7. & *lib.* 28. *cap.* 2. Cœl. Rhodig. *Antiq. lection. lib.* 4. *cap.* 27. Buleng. *de Omine lib.* 4. *cap.* 3. Alex. ab Alexandro *Genial. lib.* 2. *cap.* 26. Torreblanc. *Iur. spiritualis, lib.* 9. *cap.* 8. *à num.* 33. ac alia auguria ex starnutamentis, quibus superstitiosa Antiquitas fidem adhibebat, expendit Raguss. *de Divinat. epistol.* 9. *lib.* 2.

7 Dedecet quoque ominosam credere pedis offensionem, de qua Tibull.

O quoties ingressus iter mihi tristia, dixi
Offensum in portâ signa dedisse pedem?

quam ſuperſtitionem non ignoramus damnari *in d. cap. illud* 26. *q.* 2. ubi habetur tanquàm ſuperſtitioſum illud, quo aſſeritur, oportere eum, qui procedens cæſpitat, ad domum redire, & notarunt Moron. *Reſponſ. Moral.* 95. *num.* 130. Filiucc. *Quæſt. moral. tom.* 2. *tract.* 24. *cap.* 6. *ſub n.* 157. Azor. *inſtit. Moral. par.* 1. *lib.* 9. *cap.* 22. Leſs. *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 10. *numer.* 65. Piſtach. *de ſuperſtit. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 7. Engel. *in jus Can. lib.* 5. *tit.* 21. §. 2. *ſub num.* 14. Similiter ſuperſtitioſum eſt, quod certò exiſtimemus malum, nobis portendi ex corrigiæ abruptione: Moron. *Reſp. Morali* 95. *num.* 130. Azor. *Inſtit. Moral. par.* 1. *cap.* 22. *lib.* 9. Lup. *de Sanct. Inquiſit. par.* 3. *lib.* 17. *diſtin.* 5. *art.* 3. *difficult.* 1. *in fine*. Et ipſi etiam Ethnici has ineptias improbarunt, tanquàm vanas, & futilitatis plenas, undè expreſsè innuit Cicero *lib.* 1. *de Divination.* obſervandam non eſſe pedis offenſionem; corrigiæ abruptionem; nec ſternutamenta.

Sunt etiam vani obſervantes, qui ſe cavent in aliquo die, ſeu menſe aliquid agere, putantes illum infauſtum, & hujuſmodi obſervatio reprobatur *in cap. non obſervetis* 36. *quæſt.* 7. *& ibi* Card. de Turrecremat. & habetur *in epiſt. Nicolai Papæ I. ad Conſulta Bulgarorum*, de quâ apud Bin. *in collect. Concil. tom.* 6 *pag.* 614. & proindè communiter ſuperſtitioſum dicitur eſſe, obſervare certos dies ad adeundam Hæreditatem, & ad iter perage ndum, & ſimilia, ut latè docent Moron. *Reſponſ. moral.* 95. *nu.* 131: Campanil. *diverſ. jur. Can. rubr.* 11. *cap.* 26. *nu.* 99. Sels. *deciſ. Aragon.* 457. *vol.* 4. & quod ſi certa fides dictæ obſervationi præſtetur, peccatum mortale ſit, tenent Campanil. *d. cap.* 26. *nu.* 99. *in med.* Sanchez *in præcept. decalog. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 15. Piſtach. *de ſuperſtit. par.* 1. *cap.* 23. *num.* 2.

9 Laudandus igitur eſt ſapientiſſimus Rex Philippus II. qui ut à fidelium animis averruncaret levitatem de non incundo matrimonio die Martis, ipsâ die matrimonium contraxit, teſte Torreblanc. *de Magiâ*, *cap.* 27. *num.* 24. in quo videtur major fuiſſe Alexandro Magno; nam hic, ut ait Plutarchus *in ejus vita*, cum eſſet coactus bellum indicere menſe Junii, quem infauſtum militibus Macedones exiſtimabant, ut ab Augurio declinaret, nomen mutavit illius menſis.

Sed quid vetera perpendo? Hodiè videmus penès Ferrarienſes, gentium, ità dixerim, ſuperſtitionis reliquiam: cum enim Ethnici menſe Maji nuptias non inirent, quia tunc Remuriæ, quædam parentalia à Romulo ad placandam Remi animam inſtituta celebrabantur, Quarè Ouid.

Ritus erat veteris nocturna Lemuria ſacri.
Inferius tacitis manibus illa dabant.
Nec vividæ tædis eadem, nec Virginis apta
Tempora: quæ nupſit, non diuturna fuit.
Hac quoque de causâ, ſi nos proverbia tangunt,
Menſe malum Majo nubere vulgus ait.

Hujuſmodi ſuperſtitio Ferrariæ adhuc viget, ità ut qui Civitatem eam colunt, tali menſe matrimonium inire nolint, ac jactant, quotquot tunc temporis conjugio copulantur, citò deperire, ut refert Alexander Taſſonius *in lib.* cui titulus, eſt *I penſieri, lib.* 8. *cap.* 2.

10 Hinc meritò apud Juriſtas habetur, quod ſi teſtator mandat hæredi, quod in die revolutionis Lunæ hæreditatem non adeat ſub pœnâ privationis, talis voluntas tanquàm, ſuperſtitioſa non ſit obſervanda, & hæres illam impunè ſpernere poſſit: Alvar. *ſpecul. utriuſq. jur. cap.* 60. §. *de ſorte*.

11 Ità etiam dicendum eſt de illis, qui dies infauſtos, nigrovè (ut ajunt) ſignandos lapillo, aut annos climactericos magni faciunt, quod nempè ſint vana obſervantes, quoties eventus præternaturales pendere à ſyderum influentiâ contendunt, inter quos videtur fuiſſe Taſſonius *lib.* 2. *cap.* 13. ubi ait, Henricum III. & Cæſarem Dictatorem occiſos, dum annum climactericum attigerant: Huic opinioni Ficinius *in lib. de vita cælitus comparanda*, adſtipulatus eſt, ſed ſcribens ad Politianum *lib.* 12. *epiſt.* hujus ineptiæ palinodiam decantavit: De hac re latè Jo: Langius *ep.* 35. Franciſc. Valleriola *de locis communib. in append. ad lib.* 3. *cap.* 2. Joan. Hurtonius *in Prax. Medic. lib.* 3. *cap.* 9. Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.* 9. *cap.* 8. *à n.* 3. & Hurtadus *loco cit. reſol.* 38.

12 Non me tamen latet, licitam eſſe, imò

imò necessariam dierum observationem, quotiescumque illa sit vel divina, ut observatio festorum in Dei, vel Sanctorum honorem; vel legalis, ut observatio feriarum, quas Princeps seu ratione messium, & vindemiarum, seu ratione alicujus emergentis indixit; vel naturalis respectu Medicorum, Agricolarum, Pastorum, & aliorum, ut videre est penès Binsfeld. *in confess. Malef. prælud. fin.* Petrum Cirvel. *lib.* 4. *Astrolog. cap.* 12. Tholosan. *in synthagm. lib.* 34. *cap.* 14. Præter has observationes, quæcumque alia est prorsus vana, ac superstitiosa, quemadmodum docent D. Thom. 2. 2. *quæst.* 95. & ibi Cajetanus, quem citat Hurtad. *d. Resol.* 38. Petr. Cirvel. *de superstit. part.* 3. *cap.* 6. Alcozer. *in summ. cap.* 14. Campanil. *diversor. jur. canon. rubr.* 11. *cap.* 26. *num.* 99. Martin. del Rio *Magic. disq. lib.* 2. *cap.* 5. & 6. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 15. *numer.* 14. Pistach. *de superstit. par.* 1. *cap.* 23. *num.* 3. & *seqq.* Filiucc. *qu. moral. tom.* 2. *tract.* 24. *cap.* 6. *num.* 14.

13 Eâdem ratione notandi sunt tamquàm vana observantes, qui ad avertendam malam fortunam in ludo, mutant locum, ut rectè animadvertunt Alcozer. *de ludo, cap.* 2. *paulò post principium*, Pistacchius *par.* 1. *de superstit. cap.* 23. *num.* 5. Sanchez *lib.* 2. *in decal. cap.* 40. *numer.* 21. Filiucc. *q. moral. tom.* 2. *tract.* 24. *cap.* 6. *num.* 141. *circa finem*, Moron. *Resp. moral.* 95. *num.* 163. An autem per hujusmodi mutationem incurratur læthalis culpa, distinguendum est; si enim sic mutantes firmiter credunt, se effectum assequuturos, utiquè mortaliter peccant; si autem non firmiter credunt, sed sperant, id evenire posse, venialiter tantummodo peccant, ut benè declarat Moron. *d. Resp.* 95. *num.* 163.

14 Levitatis ferè ejusdem notam incurrunt illi, qui observant, an sal, vel vinum, vel oleum super mensam cadat, de quibus Torreblanc. *de Magiâ, cap.* 26. *num.* 16. & *Iuris spirit. in d. cap.* 8. Similes quoque videntur illi, qui renuunt recumbere ad mensam, quando adsunt tresdecim convivæ, timentes, ne ex illis unus eo anno moriatur. Ejusdem pariter farinæ sunt, qui credunt Monachi occursum officere venationi, quam superstitionem suo tempore ait Holcot apud Mouram *de incant. sect.* 11. *cap.* 15. *num.* 4. fuisse usitatam, & testantur mihi nonnulli venatores, eam usquè adhuc non evanuisse.

15 Verùm hi omnes, licet nulla de hæresi suspicione involvantur: attamen ipsi non videntur prudenter agere, etiamsi certam hujusmodi ineptiis fidem non adhibeant, quidquid asserat Cajet. quem reprobant Torreblanc. de *Magiâ, par.* 1. *cap.* 26. *num.* 29. Del Rio *disquis. Magic. libr.* 3. *part.* 2. *quæst.* 4. *sect.* 2. quamvis alioquin summè venerer tantum virum, quem quodammodo Regio Prophetæ parem, & dignitate, & merito dicit Moura *loco cit. sect.* 2. *cap.* 18 *num.* 25.

16 Ab omni prorsùs vanâ observantiâ nonnulli excusant eos, qui somnia confiderant. Testatur enim P. Menoch. *in suis stromatibus*, quemdam somniasse, se cæcum fieri, qui posteà expergefactus, se oculis orbatum reverà cognovit, id quod etiam accidisse Cornelio Ruffino, testatur Plinius *libr.* 7. *cap.* 50. Narrat quoquè Galenus apud Torreblanc. *de Magiâ, cap.* 25. *num.* 18. de quodam, qui cum somniasset alterum crus sibi factum lapideum, mox in eâ corporis parte paralyticus extitit: Alia innumera exempla referunt Cardanus *lib.* 4. *de somniis*, Metaphrastes *in vita S. Simeonis Sali, & in vita S. Abrahami*; Surius *tom.* 4. *in vita S. Frederici*, Joannes Monachus *lib.* 3. *vitæ D. Odonis, cap.* 9. B. Marcellinus *cap.* 1. *vitæ S. Suiberti*, Rupertus *in vita S. Heriberti, cap.* 26. Guigon. *in vita S. Hugonis Gratianopolitani*, Corradus *in vita Sancti Wolphilmi*, & Joannes Presbyter *in vita S. Basilii Episc. & mart.*

Hinc Homerus, & post eum, Virgilius latinorum Poetarum corriphæus, quædam admisit somnia vera, ubi cecinit:

Sunt geminæ somnji portæ, quarum altera fertur
Cornea, quâ veris facilis datur exitus umbris:
Altera candenti perfecta nitens Elephanto;
Sed falsa ad Cælum mittunt insomnia manes.

17 Et ratio est, quod inter somniorum causas

cauſas, de quibus eruditiſſimus Concivis meus Mazzonius *in defenſ. Danthis*, Pererius *lib. 2. Magiæ, q. 2.* P. Schottus *in Thaumat. par. 4. libr. 6. ſyntag. 2.* Torreblanca *Iuris ſpirit. lib. 8. cap. 6.* Hurtadus *ubi ſuprà*, *Reſol. 56.* Javellus *in Epiſt. de Somno, & Vigilia*, & ante illos S. Thom. *2. 2. quæſt. 95. art. 6.* qui deſumpſit ex S. Gregorio *libr. 4. dialog. cap. 48. & lib. 8. Moral. cap. 13.* ex Iſidoro *lib. 3. Sent. cap. 6.* & ex Nyſſeno, *libr. de Opificio homin. cap. 14.* Piſtach. *de ſuperſt. part. 1. cap. 12. num. 7.* quædam naturales ſunt, quædam divinæ. Naturales bifariàm conſiderantur, ſcilicet, vel uti intrinſecę, vel uti extrinſecę: Ità Ariſtot. *de Anim. & de Divinat. per ſomn.* Hippocrates *lib. 6. Epidemiar. & de inſomniis*, Galen. *lib. 1. de Præſag. ex ſomn. & lib. 3. de locis affect. cap. 4.* Argentarius *de Somno, & Vigilia, lib. 2.* Petrus Garzia *ad Galenum de locis affect. diſp. 3. cap. 2. 3. & 4.* Torreblanca *Iuris ſpirit. dicto cap. 6. num. 16.* Hurtad. *d. reſol. 56. num. 1155.* Verùm quoties ſunt naturales, & intrinſecæ, ſubdiſtinguendum eſt. Vel iplæ cauſæ intrinſecæ ſunt animales,
18 vel corporales: Si animales, quia tunc ſomnia ab animæ paſſionibus proficiſcuntur, minimè obſervanda ſunt, ut poſt S. Thomam *loco cit.* docent Raphael de la Torre *tom. 2. de vitiis oppoſit. Relig. quæſt. 46. artic. 6. diſp. 1.* Baſin. *de artibus mag. concl. 7.* & Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib. 8. cap. 6. num. 18.* Obſervari tamen poſſunt ea ſomnia, quatenus inclinationes jndicant, quod eleganter innuit Petronius Arbiter illis verſiculis:

Quidquid luce fuit, tenebris agit: Oppida vallo
Qui quatit, & flammis miſerandas ſævit in urbes,
Tela videt, verſaſque acies, & funera Regum,
Atque exundantes profuſo ſanguine campos:
Qui cauſas orare ſolet, legeſquè, forumque,
Et pavido cernit concluſum corde Tribunal:
Condit auarus opes, defoſſumque invenit aurum;
Servit amatori meretrix; dat adultera munus;
Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat.

lepidè etiam cecinit Claudianus:

Omnia, quæ ſenſu voluuntur vota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies;
Arator defeſſa thoro cum membra reponit,
Mens tamen ad ſylvas, & ſua luſtra redit:
Iudicibus lites; auriga ſomnia, currus,
Vanaque nocturnis meta cavetur equis.

Hinc Hugo Victorinus dixit: ſomnium eſt, cum id, quod fatigaverit vigilantem, ingerit ſe dormienti.

19 Si verò cauſæ ſint corporales, tunc utiquè obſervanda ſunt ſomnia, tanquàm temperamentum indicantia, & ſunt licita: Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib. 8. cap. 6. à numer. 23.* & Hurtadus *Reſol. Moral. tract. 5. cap. 6. Reſol. 156. num. 1162.* idcircò, apud Caſſianum, & alios Magiſtros ſpirituales maxima cura fuit in obſervantiâ horum ſomniorum, ut medicinam ſpiritus adhiberent infirmo animo, non ſecus, ac medicus corporalis adhibet medicinam corpori ęgrotanti, quo caſu obſervanda eſſe ſomnia, docent Piſtach. *de Superſt. par. 1. cap. 12. n. 13.* Seſſe *deciſ. 458. per tot. vol. 4.* Moron. *Reſp. Moral. 95. num. 109.* Leander *Oper. Moral. tom. 6. tract. 9. qu. 64.* & ob id ſomniorum diſtinctio quam aſſignat Ariſtoteles, à ſapiente Theologo ſperni non debet: Comitol. *reſponſ. moral. lib. 4. cap. 4. in princ.* Cum igitur hæc ſomnia indicent temperamenta, idcircò illi, qui ſanguine abundant, roſas puniceas, convivia, & omnia læta in ſomnijs vident; qui flegmam copioſiorem habent, balnea, navigationes, ſubmerſiones, onera gravia, tardam, & impeditam ſomniant fugam; qui malencholiâ laborant, fumos, tenebras, planctus, & omnia triſtia; qui cholerâ dominantur, cędes, rixas, & omnia bellica, ut docent Moron. *reſp. moral. 95. num. 106. & ſeqq.* Leander *d. tom. 6. qu. 65. Tract. 9.* Del Rio *diſquiſ. Magic. lib. 4. qu. 6.*

Hinc ſomnia ſubtiliter, & curiosè obſervari ad morbos quoquè djiudicandos, ac curandos, præcipit Hippocrates *in lib. de inſomniis*, & *in lib. 6. Epidem.*, nec aliâ de causâ Galenus librum

brum scripsit *de præsagio ex somniis*.

20 Causæ verò extrinsecæ cum sint, vel aer ambiens, vel impressio, sivè influxus corporum Cælestium, consequenter somnia, quæ à talibus causis proveniunt circà futura, nullam merentur fidem, cum aer mutetur, & astrorum influxus ictu oculi, ut ità dicam, diversus fiat, quarè si quis propter humiditatē illius aeris, vel influxus somniavit, quod manè plueret, quia ea humiditas non permanet, nulla prorsùs tali somnio fides adhiberi potest: Leander *d. tract. 9. qu. 65. circa finem*.

21 Si somniis igitur quibusdam provenientibus, vt dictum est, ex causis naturalibus intrinsecis credendum est, tantò magis præstari debet fides illis, quorum causæ divinæ sunt, undè ait *Iob. cap. 33. Quandò homines dormiunt in lecto, tunc aperuit aures virorum, & erudiens eos, instituit disciplinam*: Quâpropter malè Plato *in convivio* ajebat, Deum numquàm loqui cum dormientibus, quam opinionem sequuti sunt Empedocles, Pythagoras, & Aristoteles *in libello de præsag. ex somniis*, eamque refutat S. Augustinus *lib. 8. de Civit. Dei cap. 20. & 21. & lib. 9.* vti contrariam sacræ scripturæ, in quâ dicit Deus *cap. 12. Num. Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, per somnium loquar ad illum*; ut per Torreblanc. *Iuris spirit. dict. cap. 6. à num. 34.* Hurtad. *cit. Resol. 56. n. 1163.* & Pistach. *de superstit. par. 1. cap. 12. num. 2. & 8.*

22 Signa verò, quibus dignoscitur, somniorum causas esse divinas, sunt ferè eadem, ac illa, quibus Divinæ comprobantur revelationes, superiùs recensitæ: latè Pererius *de Magiâ, lib. 2. q. 2.* & Pistachius *d. cap. 12. num. 10.*

23 Confugiendum est itaque ad prædicta signa; nam si ex ipsis non constet, causas somniorum divinas esse, eorumdem observatores non sunt immunes à vanâ observantiâ, sicut etiam accidit, quandò causæ non sunt naturales intrinsecæ. Tunc enim dictis somnijs subrepere solet cum Dæmone pactum, ut videre est penès Hurtadum *loco cit. nu. 1154.* hocque esse potest antecedens, vel subsequens. Dicitur autem antecedens, quotiescumque illud antecedit, sivè expressum ad hoc ut Dæmon in somniis vera revelet; sivè tacitum, quod ineunt, ut mea fert opinio, qui sub cervicali laurum ponunt, vt vera somnient: Pistachius *de Superst. par. 1. cap. 12. numer. 19.* Leander *Oper. moral. tom. 6. tract. 9. quæst. 69.* Moron. *Respons. 95. num. 114.* Dicitur verò subsequens, quandò ad somniorum interpretationem adhibetur pactum sivè expressum, sivè tacitum; & postremum istud dicitur adesse, si credatur somniis, nihil de Deo, vel de causâ naturali intrinsecâ cogitando; nec ulla adsit ratio, quæ persuadeat, authorem somniorum esse ipsum Deum, aut naturalem causam intrinsecam: Ità ex eruditissimo Torreblanc. *de Magiâ, dict. cap. 25. à num. 45.*

24 Ex his omnibus vide, quàm superstitiosi sint in somiorum interpretationibus Artemidorus, & Cardanus, quorum ineptias, ne videamur cum ipsis insanire, omittimus: Vide etiam, quod dantur & somnia diabolica, quibus nulla fides adhibenda est, ut apud Torreblanc. *Iuris spirit. dict. cap. 6. à nu. 47.* Sess. *decis. 458. vol. 4.*

Modò restat, ut nonnulla attingamus de arte Notoriâ, Paulinâ, cæterisque vanis observantiis ad bona comparanda.

SUBSECTIO II.

De Arte Notoriâ, Paulinâ, cæterisquè vanis observantiis ad bona comparanda.

SUMMARIUM.

9 *Ars Notoria an sit prorsùs inefficax? Affirmativè, imò expressè damnatur.*

2 *Fabula est, quod Salomon fuerit artis Notoriæ Auctor: Ubi de Sapientiæ dono Salomoni concesso.*

3 *Superstitio artis notoriæ hæreticalis est: causa hujus.*

4 *Quidquid dicitur de arte Notoriâ, dici potest de arte Paulinâ, cujus Auctor fabulatur S. Paulus in Ecstasi raptus.*

5 *Ars Paulina extitit apud veteres, non tamen iisdem ritibus.*

6 *Dæmon docere valet scientias, & ar-*

tes

tes tàm externâ, quàm internâ locutione.

7 *De vanis obſervantiis in remediis adhibendis, remiſſivè.*

1 QUAMVIS Artem Notoriam non eſſe prorsùs inefficacem, exiſtimet Holcot. *ad ſap. lect.* 189. *fol.* 282. Eam tamen expreſsè damnat *S. Tho.* 2.2. *qu.* 96. *art.* 1. ubi ait, hujuſmodi artem non poſſe eſſe gratiam gratis datam, quia quælibet ex gratiis gratis datis non datur quibuſcumque, aut certâ obſervatione; ſed ſecundùm arbitrium Spiritus Sancti dividentis ſingula, pròut vult. Eam quoque damnant D. Auguſt. *lib.* 10. *de civit. Dei, cap.* 10. Paſſerin. *in* 6. *Decretal. cap. Accuſatus* §. *ſanè, num.* 321. *&* 322. *de Hæretic.* Alex. de Arles *p.* 2. *q. de ſortileg.* Baptiſt. Segnius *lib. de vero Studio Chriſt. cap.* 7. Cirvel. *de ſuperſtit p.* 3. *cap.* 1. Pererius *lib.* 2. *de Magiâ, cap.* 10. Martin. del Rio *Magic. diſq. lib.* 1. *cap.* 4. *qu.* 3. Suarez *de Relig. lib.* 2. *cap.* 15. *à num.* 4. Raphael de la Torre *tom.* 2. *de vitiis oppoſ. Relig. qu.* 96. *art.* 1. *diſp.* 1. Malder. *de Virtut. Theolog. tract.* 10. *cap.* 7. *dub.* 10. Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.* 11. *cap.* 9. *nu.* 18. Del Bene *de Offic. Inqu. par.* 2. *dub.* 228 *ſect.* 10. *num.* 1. Bordon. *in Tribun. cap.* 18. *num.* 5. Piſtach. *de ſuperſt. part.* 1. *cap.* 20. *num.* 1. Salell. *de Offic. S. Inquiſit. par.* 1. *cap.* 14. *regul.* 120. Sayr. *clau. reg. lib.* 4. *cap.* 6. *n.* 3. Merbeſius in *Summ. Chriſtian. part.* 1. 2. *q.* 31. *pag.* 123. *col.* 1. *in princip.*

2 Et licèt Salomon, quem hujus artis authorem fabulantur (omiſsâ quæſtione, quomodò Salomon in ſomnis meruerit, & obtinuerit donum ſapientiæ) vnius noctis ſpatio ſapientiam obtinuerit, ut habetur *in cap.* 3. *lib.* 3. *Regum*, non tamen propter hoc ars iſta probatur; ſed tantùm innuitur Dei omnipotentia in conferendis ſcientiis, pròut vult: Abſit enim ut ab eo tradantur ſuperſtitioſis, qui certis jejuniis, & oratiunculis ab Eccleſiâ non approbatis, ac diebus quibuſdam alligatis exercent hanc artem, & proindè, cum etiam nec ex vi naturæ ſapientiâ aſſequi poſſumus, niſi diuturno animi exercitio, atque longo labore, rectè damnatam fuiſſe hujuſmodi artem Pariſiis *anno* 1320. teſtatur. Torreblanc. *de Magiâ, cap.* 14. *num.* 4. Sayrus *Clavis regia, lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 3. Moron. *reſponſ.* 95. *nu.* 151. Salelles *de Offic. Inquiſit. tom.* 1. *cap.* 14. *reg.* 120. *per tot.* & ſignanter *num.* 218.

3 Quinimò hanc ſuperſtitionem puto hæreticalem, nam non ſolùm adhibentur verba Sacræ Scripturæ, nempè pſalmi, verum etiam (horreſco referens) ſacrilegâ linguâ recitatur Sacroſanctus Hymnus, *Veni Sancte Spiritus*, ac ejus recitatione adoratur Dæmon, ut colligitur ex Moura *de Incant. ſect.* 2. *cap.* 6. *num.* 9. *propè finem*: Ideoquè hujuſmodi vanam obſervantiam hæreticalem exiſtimo, juxtà conſilium Barbatiæ ſuperiùs allegatum, ſicut & talem eſſe Divinationem, quæ fit per phialam, ac ea verba, *Angelo Santo*, de quâ ſuprà, indubitatum eſt, quia ſub illis verbis continetur Dæmonis adoratio, quemadmodùm declarat Sixtus V. in ſuâ Bullâ adversùs Aſtrologos.

4 Quidquid autem dicitur de Arte Notoriâ, dici poteſt de Arte Paulinâ, cujus Authorem aiunt fuiſſe D. Paulum
5 in ecſtaſi raptum: ſed hujuſmodi ars etiam apud Ethnicos extitit, quamvis non iiſdem precibus, & oratiunculis, quibus hodiè utuntur ſuperſtitioſi. Tunc enim per qualdam obſeruantias, dum dormiebant, inſtruebantur, cui rei alludere videtur Perſius de ſe loquens:

Nec in bicipiti ſomniaui Parnaſſo,
Vt ſic Poëta repentè prodirem:

6 Ex quibus inferri poteſt, quod Dæmon docere valeat ſcientias, & artes, tàm externâ locutione, dum formâ viſibili apparet, & homini loquitur, pròut teſtatur D. Tho. 2.2. *q.* 46. *art.* 1. quàm internâ, quemadmodum probat Del Rio *diſq. Magic. lib.* 2. *q.* 24. Raphael de la Torre *de Vitiis, &c. tom.* 2. *qu.* 90. *art.* 2. *& qu.* 96. *art.* 1. Malderus *de Virtut. Theolog. tract.* 10. *cap.* 7. *dub.* 10. Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.* 11. *cap.* 9. *num.* 8. & Piſtach. *de Superſt. par.* 1. *cap.* 20. *num.* 3.

7 Quò verò ad vanas obſervantias, quæ in remediis conſiderantur, ait Auguſtinus de *Doct. Chriſt.* pertinere ligaturas, & remedia à Medicorum quoquè diſciplinâ improbata: ſed quia ſuprà de Enſalmis, cereriſque hujuſmodi remediis nonnulla diximus,

ad

ad ulteriora procedamus: Cōsulat quoque Lector Torreblanc. *de Magiâ, cap. 50. per tot.* Del Bene *de Offic. S. Inquis. p. 2. dub. 228. sect. 5. num. 15.* & Pistach. *de Superstit. part. 1. cap. 21. per tot.*

SECTIO VI.

De Maleficis.

SUMMARIUM.

1 *Tàm Maleſici, quàm Magi ſunt de hæreſi ſuſpecti: Differentia inter ipſos.*

2 *Maleſici ſe dedicant Dæmoni, vel privatim, vel ſolemniter: Explicatur utrumque. Quidve ſit dedicatio totalis, quid verò partialis?*

3 *Dæmon ad experiendum an maleficus ſit ſibi fidelis, Martinellum ei aſſignat, & quis ſit iſte?*

4 *Maleſici ſemper incurrūt hæreſis ſuſpicionem.*

5 *Maleficos idololatriæ fœcem vocat Origenes, quorum peccatum vincit in gravitate omnia alia.*

6 *Datur Maleficium in quo nulla reperitur Dæmonis invocatio; & tale non inducit hæreſis ſuſpicionem.*

7 *Præter maleficium ſapiens hæreſim manifeſtam ob pactum expreſſum cum Dæmone, datur maleficium involuens pactum tantùm tacitum, adeòque de levi ſuſpicionem inducens.*

1 IAM ſuperiùs ſtabilivimus, Magos, qui Dæmonis ope utuntur, eſſe de hæreſi ſuſpectos: At nullum aliud diſcrimen reperitur inter illos, & maleficos, niſi quod iſti Dæmonum ope ad aliis nocumentum inferendum; Magi verò ad propriam oſtentationem utuntur, pròut rectè obſervant Tolet. *lib. 4. cap. 16.* Lupus *in Edict. par. 3. lib. 2. diſt. 1. art. 1. diff. 2.* & Piſtachius *de ſuperſtit. par. 1. cap. 25. num. 1.* Dubio procul igitur inter hæreſis ſuſpectos numerantur Maleſici.

Quinimò, nec etiam quandò mente retinent fidem, excuſari ad Apoſtaſiâ, docet Malleus Malef. *loco infrà citan. §. ſi quis*, eò quod fœdus cum morte, & pactum cum inferno paciſcantur.

2 Maleſici enim cujuſcumquè generis, ſe dedicant Dæmoni, vel privatim, vel ſolemniter: Priuatim, ideſt, non præſentibus aliis Maleficis, nequè apparente Dæmone in formâ humanâ: ſolemniter verò, è contrà: Lupus *in Edict. par. 3. lib. 20. diſt. 1. art. 1. diff. 3.* ubi habetur, hujuſmodi dedicationem duplicem eſſe, alteram totalem, cum totaliter fides abnegatur; alteram partialem, cum profitens ex pacto inito promittit tantùm, obſervare quædam, ut ſextis feriis veſci carnibus, vel certa crimina in confeſſione celare: Cum itaquè hæc ità ſe habeant, maleſici (id exigente Dæmone, qui intima cordis penetrare nequit) quandoque ore tantùm; quandoque corde, & ore ſimul fidem abnegant. Hinc eſt, quod Dæmon ſolet experiri, an Maleſici, ſicut ore, ità corde promiſerint, committens quibuſdam annis determinatis cuidam Dæmoni inferiori ad hoc determinato, tamquàm Novitii Magiſtro, qui *Martinellus* dicitur, ut per illud tempus ex operibus, & converſatione mentem illius, qui hanc profeſſionem aggreſſus eſt, exploret, & ſi agnoverit eum minimè ſtabilem in ejus obſequio, rem Dæmoni ſuperiori referat, qui poſteà Maleficum abiicit, & temporalibus afflictionibus exponere conatur, ut ex deſperatione ejus animam lucretur: Ità lupus *loco cit.* ex authoritate Jacobi Sperenger. & latè habetur apud Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib. 11. cap. 13.* Ghirland. *de Sortil. q. quæſt. 7. num. 26.* Remig. *lib. dæmonol. cap. 1. & 5.* Binsfeld. *in confeſſ. Malef. prælud. 6.* Malderum *de Virtute Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 1.* Martin. del Rio *diſq. Magic. lib. 2. quæſt. 4. & 16.* & Candidum Brognolum *in Lexicon. p. 2. diſp. 3. cap. 1. ſect. 3. Art. 2. tom. 1.*

Patet igitur, Maleficos ſemper incurrere hæreſis ſuſpicionem, quod etiã agnoverunt illi, qui dixerunt, Sortilegos in hæreſis ſuſpicionem incidere: Quippè Maleſici appellantur quoquè Sortilegi, ut habetur ex Gaſtald. *de poteſt. Angelicâ, to. 2. diſt. 6.* & ex Bullâ Innocen. VIII. ad Inquiſitores Germaniæ, de quâ Binsfeld. *in calce operis de*

Maleficis, & Mathematicis, Seſſe *deciſ.* 448. *per tot. vol.* 4. Alph. de Caſtro *de Hæreſ. cap.* 16.

5 Origenes verò nedùm ſuſpectos de hæreſi vocat Maleficos, ſed ipſos etiam appellat apud Simanch. *De Catholic. Inſtit. tit.* 21. *num.* 6. Idololatriæ fœcem; & Malleus Malef. 1. *part. qu.* 14. ex profeſſo probat, peccata Maleficorum vincere in gravitate omnia alia aliorum peccatorum, & tenet Moura *de Incantat. ſect.* 3. *cap.* 5. *num.* 8.

6 Sed hac in re non eſt diutiùs immorandum, quia qui Maleficos excuſet à ſuſpicione hæreſis, ſanæ mentis eſt nemo: Poteſt tamen dari, quod quis alicui intendat nocere abſquè ullâ tàm expreſsâ, quàm tacitâ Dæmonis invocatione, & de ejuſmodi Maleficio intelligit *l. Verbum eſt* 40. *ff. de furtis, & c. cum voluntate, diſt.* 54. *de ſent. excom.* Hoc caſu certum eſt, quod nulla oritur hæreſis ſuſpicio.

7 Verùm præter Maleficium, in quo concurrat expreſſum cum Dæmone pactum, quod manifeſtò ſapit hæreſim, & de eo hucuſquè diximus, dari etiam poteſt Maleficium, quod fiat per tacitam ſolummodo invocationem, ut ſi quis utatur vanis rebus, credens per ipſas poſſe alteri nocere, & hoc caſu ſemper inſurgit levis ſuſpicio de hæreſi, cum excludatur recta intentio, eò quod ſemper Maleficium ſit peccatum mortale, utpotè importans nocumentum in perſonâ Maleficiatâ: Bordon. *in Tribun. cap.* 19. *num.* 3. nec in eo unquàm datur parvitas Materiæ, ut docent [illegible]ſſius *lib.* 2. *cap.* 44. *dub.* 4. *num.* 26. Va[illegible]tia *to.* 3. *diſp.* 6. *q.* 12. *punct.* 4. Sanchez *in ſumma, to.* 1. *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 18. Seſſe *deciſ.* 448. *vol.* 4.

Verùm quoniam complures negant, reverà dari Maleficos, ac animosè aſſeverant, aſſignari non poſſe Maleficium, quod à Medicis cauſæ naturali non adſcribatur, videamus, an dentur Maleficia.

SUBSECTIO I.

An dentur Maleficia.

SUMMARIUM.

1 *Quamvis rarò ſuccedant maleficia, de fide tamen eſt contrà Hæreticos ea dari.*

2 *Exempla Hiſtorica probantia veritatem Catholicam.*

3 *Seneca, Ariſtoteles, & Avicenna cur negaverint maleficia?*

4 *Complures Medici numquàm fatentur dari maleficia, contrà quos militat Sacra Scriptura, necnon & ratio.*

5 *Infirmitas, & mors regulariter ex maleficio non provenit.*

1 QUAMVIS rarò ſuccedant Maleficia, attamen non ſunt, fide ſic nos docente, prorsùs ſomnia, & imaginationes, quemadmodùm nonnulli hæretici putarunt antiquitus, teſte Binsfeldio, *de confeſſ. Malef. præludio 1. verſ. ex dict. præludio infero.*

Præter Pontifices, Imperatores, Reges, Patres Orthodoxos, Theologos, Juriſperitos, Medicos quamplurimos & Philoſophos, quos omnes longâ ſerie recenſent Torreblanc. *Juris. ſpir. lib.* 12. *cap.* 1. *à num.* 14. & Candidus Brugnolus *in Alexicon. cap.* 2. *ſect.* 2. *ab Art.* experientia ſatis convincit ipſos hæreticos. Narrat enim Elegantiſſimus Comprovincialis meus Hieronymus
2 Rubeus *in Celſum, lib.* 1. *fol.* 17. de Innocentio Romano, Cæſaris nomine, miram lem hiſtoriam, cujus ipſe oculatus teſtis extitit: Eam autem hùc recenſere, optimus, cum ſatis ſit tanti Viri teſtimonium appellare: Teſtatur quoque Sprenger. *in Mall. p.* 2. *q.* 1. *c.* 1. *de* Juve[illegible] qui cum afficeretur intenſiſſimo dolo[illegible] ignorabat tamen penitùs, quâ corporis parte doleret; & dum ejurabat evomit ſetas, crines, oſſa, ligna, lapides, acus, cultros, & alia ferramenta.

3 Non tamen mirum, ſi Seneca *in Natural. quaſtion.* Ariſtot. *lib.* 8. *Phyſ. &* 2. *Meteorol.* Hippocrat. *lib. de ſacro morbo, &* Avicenna *Fen.* 1. *tract.* 4. negarent hujuſmodi maleficia: Inficiabantur enim

enim, dari Dæmones, quos etsi nonnulli admittebant, eorum tamen malitiam penitiùs non introspiciebant, quia nondum eis veritatis lumen illuxerat, prò ut benè advertit Torreblanc. *de Magiâ cap.40.nu.3.* P.Schottus *in Thaumaturgo, par.4.lib.5.syntagm.3.cap.2.*

4 Hoc summâ admiratione dignum est, quod complures Medici numquam fateantur hujusmodi maleficia, quandò eorum auctores dari, & experientiâ pateat, & catholicâ fide innotescat ex Sacrâ Scripturâ, quæ *in Iob.cap.2.* expressè dicit: *Egressus igitur Satan à facie Domini, percussit Iob vlcere pessimo à plantâ pedis vsquè ad verticem ejus,* & habetur *ex cap.Nec mirum 26.qu.5.* Nec deest ratio, nam, cum sanitas sit ex proportione humorum, vtiquè potest Dæmon ipsos alterare, vel per se, vel per causas naturales: Per se quidem, nam quandoquè inficit aerem, & sic pestem ingerit: *cap.sciendum 26.qu.4.* Ripa *de peste, qu.1.num.21.* (Vide tamen Cardin. Gastald. *de auvert. & proflig. peste, cap.* 257.) Cur ergò intùs non potest inficere humores? Per causas verò naturales, introducens venenatos succos, vel clavos, acus, & alia id genus, pròut Malefici exigunt, qui proindè in ipso maleficio ea parant, quæ à Dæmone intrâ corpus Maleficiati poni volunt.

Quamvis tamen, quæ hactenùs dicta sunt, ità se habeant, nihilominùs infirmitas, & mors regulariter ex Maleficio non provenit, ut habetur *in Instructione impressâ apud Gastaldum de Angelis, to.2.dist.4.qu.1.art.1.fol.241.*

Ut verò dignoscamus, quandò infirmitates, ac alii effectus ex Maleficio proveniant, nonnulla ponderari possunt signa, de quibus proindè breviter tractare aggredior; sed priùs stabiliendum est, quænam sint, quæ à Maleficis effici possint, & quomodò eadem ab ipsis peragantur.

SUBSECTIO II.

Quid operari possint Malefici.

SUMMARIUM.

1 *Maleficorum potestas ad nocendum maxima, quippè, qui vel solo aspectu necant, Ratio naturalis redditur.*
2 *De fascino ab oculis proveniente:*
3 *Quomodò generetur carnalis amor per oculorum aspectum, ex quo Amasii non patiuntur separari ab invicem, Exempla Stratonicæ, & Amonis.*
4 *Maleficorum potestas ad nocendum, non tantùm ex obtutu, sed ex aliis etiam ab eis patratis, præcipuè exsugendo sanguinem puerorum.*
5 *Maleficæ exsugunt puerorum sanguinẽ, tùm propter odium in ipsos, tùm quia putant per dictum sanguinem juventam renovari; tum propter alia.*
6 *Maximè insudarunt Christiani Prædicatores apud Brasiliẽses ad eos avertendos à ferali consuetudine comedendi humana corpora.*
7 *Malefici incẽdia magna excitant, verba tantùm murmurantes: Exemplum Medeæ, quæ Regiam Corinthi incendit.*
8 *Alia damna breviter descripta per maleficos causata.*
9 *Malefici quomodò possint turbare phantasiam?*
10 *Malefici nequeunt voluntatem cogere: qui secus credit, est de hæresi suspectus.*
11 *Violentia causata à Maleficio in parte sensitivâ eluescit, vel ex amore, vel ex odio, quod per maleficia causare possunt: Exemplum ex S.Hieronymo.*
12 *De Philtris, eorumque violentiâ.*
13 *Quomodò exhibeatur maleficium amatorium? Remissivè.*
14 *Malefici non solùm possunt amorem ingerere, sed ipsum destruere.*
15 *Malefici conficiunt maleficium ligaminis ne Maleficiati coire possint.*
16 *Quàm potenter malefici excitent odiũ inter Conjuges, & alios.*

1 MALEFICORUM potestas ad nocendum maxima est: quippè solo aspectu necant, sicut de quodam Sene testatur illis versiculis Vida, quem citant Del Rio *disq. Magic. lib. 3. q. 4. sect.1.* & Torreblanc. *Iuris spirit. lib.12. cap.1. à num.18.*

Ille truci (scelus) obtutu genus omne necabat
Reptilium; tenues animas, parvosque volantes.

Et quòcumquè aciem horribilem intendiſſet, ibi omnes
Cernere erat ſubito efflatos languèſcere flores.

Quod mirum videri minimè debet, quoniam & hoc naturaliter evenire poſſe, docet etiam Plutarchus *in ſympoſ. cap.7.* *Haud ſanè* (ait ille) *ignoras, quod ex amicis, & familiaribus, & Parentibus nonnulli oculum faſcinantem eſſe exiſtimant, uſquè adeò, ut mulieres non oſtendant illis pueros, nec diutiùs ab hujuſmodi hominibus inſpectari ſinant: quomodò ergò id mali videbitur ab invidiâ effici? quid porrò per Iovem dices de iis, qui dicuntur ſe ipſos faſcinare? nam hoc quoquè audiſti; ſin autem, illa certè prorſus legiſti.*

Euthelidæ fuerant pulchri per colla capilli;
Sed ſibi dirus homo conſpecto in fluminis undis
Invidit, turpiſquè invaſit protinus illum
Morbus, & invidiâ corrupta eſt gratia formæ.

Narrant enim, Euthelidem, cum ſibi pulcher viſus eſſet, propriâ ſpecie captum, in morbum incidiſſe, atque habitum bonum unà cum pulchritudine perdidiſſe. Hinc Gloſſa *ad illa D. Pauli verba Gal. cap. 3. O inſenſati Galatæ, qui vos faſcinavit*: dicit quod inveniuntur quidam homines habentes oculos adeò ardentes, ut ſolo aſpectu alios inficiant, & præcipuè parvulos ratione facilioris impreſſionis ob carnis teneritudinem: Ab oculis enim faſcinantis exeunt ſubtiliores ſpiritus, qui aerem propinquiorem inficiunt uſquè ad determinatum ſpatium, & ipſe aer intermedius inficit objectum præſens, non ſecùs ac mulieris menſtruatæ obtutu ſpecula infectionem contrahunt: Idcircò Lupus *loc. cit. lib.19. diſt. 7. artic.2. diff.1.* explicans Platonis opinionem in Timæo, notat, quod ex oculis Amaſiorum exeunt quidam ſpiritus, hoc eſt vapores ſubtiliſſimi, è corde procedentes, qui ad alterius Amaſii oculos provehuntur: ibiquè greſſum non ſiſtunt, ſed ad intima cordis objecti amati penetrantes, ſuum ibi exequuntur munus, videlicet cor vulnerandi, & transfigendi, undè paulatim velint nolint, fateri coguntur iſti Amaſii, vel Amaſiæ, ſe validiſſimâ auſpide, potentiſſimoquè telo nimii amoris ergà objectum amatum omni ex parte vulneratos eſſe, illiuſquè vi cor ſuum tranſverberatum in lacrymas diſſolvi, quibus die, noctequè genas irrigant, fatenturquè, illud magis eſſe ubi amat, quàm ubi animat: undè non rarò ſuſpicantur, ſe ab Amaſiâ ſuâ faſcinatos fuiſſe, eò quod vix ad alia cogitationem ſuam dirigere poſſint. Quod ſi amantium unum ab altero ſeparari contingat, illicò amore languent, & aliquandò ægrotant, ut fertur de Stratonicâ, cujus hiſtoriæ ſi quis fidem adhibere detrectet, infallibili ſacræ Scripturæ teſtimonio perſuadebitur. Habetur enim *in lib. 2. Reg.* Ammon nimio ſororis ſuæ Tamar amore captum, quaſi in ægritudinem incidiſſe.

4 Verùm enimverò Maleficorum poteſtas non tantùm eluceſcit ex eorum venefico obtutu, ſed etiam ex aliis, quæ ab ipſis patrantur; nam puerorum ſanguinem exſugunt, eorum præcipuè, qui ſacrâ baptiſmatis undâ non ſunt regenerati, & ut faciliùs voti compotes fiant, nocte volantes, eos aggrediuntur, quod nec ignoravit Ovid.

Nocte volant, pueroſquè petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactantia viſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.

5 Credunt enim maleficæ ætate provectæ, quod infantilis ſanguis humidum radicale reſtauret, de quâ re latè diſſerit Marſilius Ficinus *lib. 2. de vitâ longâ, cap.11.* quem refert Torreblanca, *Iuris ſpirit. lib. 12. cap. 8. num. 20.* Moventur quoquè hujuſmodi læſtrigones ad tantum ſcelus perpatrandum, vel quia corpuſcula infantium decocta putant neceſſaria ad conficiendum famoſum illud unguentum, ſinè quo ad conventicula deferri poſſe negant; vel quia talia corpora ad prandium igni aſſa in deliciis ſuis accomodant; vel tandem propter odium in ipſos infantes, ut teſtantur illi, quos appellat laudatus Torreblanca *Iuris ſpirit. d. cap. 8. à n.8.* Quod tamen moveantur potiùs à ſenſu gulæ in comedendis hujuſmodi corpuſculis, perſuadent Maffejus *lib. 15. hiſt. Ind.*

Ind. pag. 360. & Molina *de justit. & jure, tractat.* 2. *disp.* 34. *pag.* 167. ubi ajunt, maximum fuisse Christianis Prædicatoribus laborem apud Brasilienses in cohibendâ hujus funesti, ac feralis cibi consuetudine, quo illi nullum palato gratius ædulium norant. Consule, si vis, Solorzanum *de jure Ind. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 14. præcipuè *à num.* 61. & Petrum Crinitum *de honestâ disciplinâ, lib.* 3. *cap.* 10. apud quem ità inquit D. Hieronymus de his Antropophagis: *Quid loquar de cæteris Nationibus, cum ipse adolescentulus in Galliâ viderim Scotos, gentem Britannicam, humanis vesci carnibus, & quum per sylvas porcorum greges, & armentorum, pecudumquè reperiunt, Pastorum nates, & fœminarum papillas solent abscindere, & has solas ciborum delicias arbitrari.*

7 Incendia magna excitant; domos, ac Urbes comburunt, verba tantùm murmurantes, & nullo igne admoto, sed tantùm ope gladii, hastæ, scipionis, & cujuscumque rei caloris, vel ignis expertæ, ut testatur Martinus del Rio *disq. Magic. lib.* 3. *q.* 4. *sect.* 10. *in fine*, & Remigius *lib.* 2. *dæmonolat. cap.* 13. Undè Seneca narrans Regiæ Corinthi incendium, quod excitaverat Medea, cecinit.

Avidius per omnem Regiæ partem furit,
Ut jussus, ignis; jam Domus tota occidit:
Urbi timetur: unda flammas opprimit.
Et hoc in istâ clade mirandum accidit:
Alit unda flammas. ——

Vide Torreblanc. *de Magiâ, lib.* 2. *cap.* 4. *per tot.* & *Iuris spirit. lib.* 12. *cap.* 18.

8 Abortum causant; sterilitatem inducunt; lac exsiccant, & difficilem reddunt partum, teste dicto Torreblanc. *ubi suprà.*

9 Sed non solùm possunt malefici Dæmone operante, tot malis nocere, verùm etiam turbare possunt phantasiam, sivè per somnia, sivè sanguinem, ac humores alterando; quo fit, ut licèt indubium sit, quod ait Augustinus *ser.* 107. illis verbis: *Latrare potest diabolus; sollicitare potest: mordere omninò non potest, nisi volentem: non enim cogendo; sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit.*

10 Nihilominus, quià imperitiores nescientes distinguere superiorem animi partem ab inferiori, quæ tantùm alteratur à Malefico: P. Schottus *in Thaumat. pa.* 4. *lib.* 5. *synt.* 3. *cap.* 4. *versic. videamus ergo*, putant voluntatem cogi, quâ de causâ suspicionem hæresis vehementem incurrunt. Quinimò ni ignorantia eos excusaret, essent formaliter hæretici: (Consule Pistachium *de superstit. par.* 1. *cap.* 25. *num.* 2.)

11 Porrò tàm ingens violentia, quâ pars sensitiva commovetur, elucescit, vel ex amore, vel ex odio, quod causare queunt maleficia. Præter enim maleficium amatorium, de quo Seneca *epist.* 9. *Ego tibi monstrabo amatorium sine medicamẽto, sinè herbâ, sinè alicujus venefico carmine: Si vis amari, ama*; datur aliud, quod superstitiosè exhibetur: Narrat proindè D. Hieronymus *in vita S. Hilar.* de quodam Juvene, qui virginem vehementer deperibat: Ut autem frui posset hujusmodi amore, Magicis artibus instructus, maleficium confecit, quod subter limen Domus Virginis sepeliit, & illicò insanivit amore puella: imò præ nimio ardore ergà Juvenem incitata, eum semper inclamabat, donec per Hilarionem curata fuit. In hujusmodi amoris insaniâ verificatur, quod cecinit Ovid. de Philtris.

Philtra nocent animis, vimquè furoris habent.

Quin Caligulam à Cæsonia uxore poculo amatorio exhibito prorsus insanisse, testatur Sueton. *in Calig. cap.* 50. quod mirum non est: Nulla enim sunt philtra, quæ naturaliter operando ad amorem commovere possint, nisi violenter irritando humores, ut docent Azor. *tom.* 1. *Inst. moral. lib.* 9. *cap.* 25. Tiraquel. *in ll. connub. glos.* 14. Eymeric. *in direct. inquisit. par.* 2. *qu.* 43. *n.* 8. Martin. del Rio *magic. disqu. lib.* 3. *part.* 1. *qu.* 3. Torreblanc. *Iuris spirit. lib.* 12. *cap.* 12. *num.* 7. quo fit, ut hujusmodi pocula soleant plerumque in mortem, vel dementiam adducere, id quod etiam agnoverunt Binsfeld *in l. eorum C. de malef. & mathem. quæst.* 2. *concl.* 1. & *seqq.* Farinac. *in pract. tit. de homicid. quæst.* 122. & *seqq.* & *de hæres. quæst.* 181, *num.* 82. August. Barbosa *de potest. Episcopi, alleg.* 51. *cas.* 8. *num.* 226. *part.* 3. Quo-

13 Quomodò autem exhibeatur maleficium amatorium, latè Ghirland. *de ſortileg. lib. 2. qu. 3. à num. 23. & quæſt. 5. à num. 2.* Cæl. Calcagn. *de Magiâ amatoriâ, cap. 2.* Martin. del Rio *diſqu. magic. lib. 3. qu. 3. part. 1.* Raphael. de la Torre, *tom. 2. de vitiis oppoſit. Relig. quæſt. 96. art. 1. diſp. 2.* Maiol. *tom. 2. Canicul. colloq. 3.* Pomponat. *de incant. cap. 8.* & alii; & quandònam hujuſmodi maleficium fit hæreticale, Piſtach. *de ſuperſt. p. 1. cap. 25. n. 5.* & Ricci *in prax. aur. reſol. 434.*

14 Nec ſolùm poſſunt amorem ingerere malefici, verùm etiam ipſum deſtruere; nam Dæmonis ope phantaſiam turbant, ita ut ipſi odioſum appareat objectum, quod anteà videbatur delectabile: Vide P. Henricum *de Sacramentis lib. 12. cap. 8. nnm. 2.* Sotum *in 4. d. 34. num. 3.* & Codronchum *lib. 3. de morb. malef. cap. 6. & 8.* quarè Tibullus de Saga ità cecinit.

— *Hæc eadem ſe dixit amores*
Cantibus, aut herbis ſolvere poſſe meos.
Et me luſtravit tædis, & nocte ſerenâ
Concidit ad Magicos hoſtia pulla Deos.
Non ut totus abeſſet amor, ſed mutuus eſſet
Orabam; nec te poſſe carere velim.

15 Conficiunt quoquè illud maleficium, quod ligaminis appellant, quo impediuntur maleficiati, ne coire poſſint: latè Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib. 12. cap. 11.* Covarruias *de frigidis, & malef. quæſt. 2.* Godelman. *de lamiis, fol. 388.* Andreas Cæſalpin. *de inveſtigat. Dæmon. cap. 10. & 11.* Codronchus *de morb. venef. lib. 3. cap. 5. & 6.* Vvierus *lib. 3. de præſtig. cap. 18.* Petr. Foreſt. *tom. 1. obſervat. lib. 26. obſervat. 18. & alii.*

16 Adeò grave quandòquè ſuſcitant odium, nedùm inter coniuges, verùm etiam inter alios, ut vix queant ſic maleficiati non graviſſimè irritari, & excandeſcere, quoties eum vident, adversùs quem ingeſtum eſt odium, quâ ratione, permittente Deo, uerificatur illud de Dæmone:

Tu potes unanimes in prælia mittere fratres.

SUBSECTIO III.

Quonam pacto operentur Malefici.

SUMMARIUM.

1 *Aſſignantur tres modi, quibus malefici operantur: qui tamen omnes non convincunt maleficium.*

2 *Primus modus operandi per introſumptionem quomodo exerceatur? eſtque prior cæteris.*

3 *Malefici non ignorant venena, & herbas virulentas.*

4 *Malefici venena ut validiora ſint carmina miſcent.*

5 *Malefici quandòque operantur per introſumptionem abſquè veneno.*

6 *Quomodò res ſolidæ alicui iniiciantur intrà corpus, ut oſſa, ſaxa, &c.*

7 *Quomodò malefici operentur per iniunctionem?*

8 *Lamiæ graſſantur tempore nocturno præcipuè in pueros.*

9 *Strygæ quomodò ope Dæmonis ſe in cubiculos intrudant januis clauſis?*

10 *Datur realis Strygarum traſlatio per Dæmones experientiâ comprobata.*

11 *Maleficia per applicationem quomodò fiant? ubi de maleficio per aſpectum. Exempla hujuſmodi maleficii.*

12 *Inter maleficia per applicationem ſunt ea, quæ ponuntur in lecto maleficiandi, vel aſſuuntur Chlamidi, vel ſub limine portarum abſconduntur.*

13 *Item ſtatuæ cereæ, quæ à maleficis acuculis punguntur, ſunt ſigna maleficii per applicationem: Exemplum.*

14 *Malefici ſtatuas cereas ad ignem admovent, vel thoro locant, ut amorem ingerant: ubi de alio modo maleficii amatorii.*

15 *Quot ſint modi maleficii per applicationem?*

16 *Maleficium ligaminis, quo nihil hodiè frequentiùs, ſex modis fit, qui explicantur.*

17 *Maleficium ligaminis in mulieribus, quod ſterilitatis nuncupatur, quomodò fiat, & cur rarius contingat?*

18 *Maleficium iſtud ſterilitatis plerumquè operatur Dæmon, prohibendo, ne mulier ſemen emittat.*

De

19 *De maleficio ad exsiccandum lac mulierum.*

20 *De maleficio difficilis partus: quomodò fiat?*

22 *Maleficium abortus quomodò operetur Dæmon?*

22 *Quidquid fieri potest à causis naturalibus, patratur à Dæmone in maleficiis.*

1 TRIBUS modis operantur Malefici, scilicet per introsumptionem, per injunctionem, & per applicationē: Ghirlandus, *quæst. 3. & 5. de sortileg.* & post eum P. del Rio, *disqu. Magic. lib. 3. qu. 4. sect. 2.*

Primis duobus modis, licet malefici utantur Dæmonis ope, nihilominus quia operari possunt naturalibus rebus, ideòquè sic operantes, non probantur malefici, nisi resultet aliundè probatio.

Tertio verò modo, quiâ operarentur in distanti, quod naturali facultati non conceditur, ob id clarè dignoscuntur esse malefici.

2 Per introsumptionem dicuntur operari, quandò venena, vel per cibum, vel per potum latentèr in pulvere trita exhibent, juxtà Ghirland. *d. qu. 3. n. 29.*

Hæcquè maleficia, quæ fiunt per naturalia venena, quibuscumquè aliis esse pejora, firmat Lupus *in edict. lib. 20. dist. 1. art. 4.* Siquidem in cœteris impeditur Dæmonis insultus spiritualibus armis: (vide Binsfeldium *in comp. de malef. & Mathem. lib. 4. qu. 1.*) at ad impediendum, ne venena noceant, requiritur ea gratia specialis, quâ prædili fuerunt Christi discipuli, dum fuit illis dictum: *Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit.*

3 Nil igitur mirum, quod malefici non ignorent venena, ac herbas virulentas, sicut de Medea refertur Tibull.

Illa tenere malas Medea dicitur herbas.

Et de se quidam apud Claudian.

——— *Nec me latuere fluentes*
Arboribus succi, funestarumque potentes
Herbarum; quidquid lethali gramine pollens
Caucasus, & Scytha vernans in gramine rupes,
Quas legit Medea ferox, & callida Circes:

4 Quinimò, ut eò magis validiora sint venena, ipsis carmina, atquè incantationes à Dæmone præscriptas malefici miscere consueverunt, quod innuit Virgil.

Miscentur que herbis, & non innoxia verba

Et expressius Ovid.

Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit, & triticis Necatcia carmina miscet.

5 Quandoquè etiam porrigunt in cibo, vel potu res naturales minimè venenatas, ut sint signa pacti latentis, quibus nocent, operante Dæmone, sicut ex jis, quæ inferiùs dicenda sunt de maleficio per applicationem, patebit.

Hinc, quamvis multa sint pharmaca, quæ vim habent naturalem turbandi humores, irritandi Semen, & excalefaciendi corpus, quibusquè conficiunt malefici philtra, ut videre est apud Torreblanc. *de magiâ, lib. 2. cap. 47. num. 10.* nihilominus sæpè sæpius utuntur rebus innoxiis, & præcipuè Deo consecratis, ipisquè Dæmon easdem vires tribuit, quibus pollent naturalia philtra, & alias quoquè longè majores.

Hac ratione quibuscumque rebus maleficia fieri possunt per introsumptionem, undè ad detegendum maleficos valdè juvat, hæc pharmaca considerare, eorumque rimari qualitates.

6 Quomodò autem res solidæ magnæ, ac variæ, cujusmodi sunt spinæ, ossa, saxa, acus, cultri alicui injiciantur intrà corpus à Dæmone, vide penès Del Rio *lib. 3. Magic. disq. part. 1. quæst. 4. sect. 6.* & P. Schottum *loco cit. cap. 6. §. 3.* ubi ridet Helmontii opinionem.

7 Per injunctionem verò operantur quoties unguentis venenatis corpora dormientium deliniunt, quæ somni durante calore, carnes per poros penetrant, quemadmodum ait Ghirland. *loco cit. Maleficiandum* (sunt ejus verba) *sivè masculus sit, sivè fœmina, dormientem suis liquoribus, aquis, oleis, aut pinguedine, sivè aliis similibus unctionibus, plura, & diversa venena continentibus inungunt, quandòquè femora, quandòquè autem ventrem, aut caput, guttur, pectus, ossa, seù aliam partem corporis personæ maleficiandæ: quæ sic dormiens nihil sentit, & est tanta vis, & potentia illius unctionis, quod paulatim durante calo-*

calore ipſius dormientis ingreditur intùs carnes, & vadit ad penetralia cordis & viſcerum maleficiati; undè paulò poſt cauſantur ingentes dolores in corpore ejus, cum primùm ſcilicet maleficium, vel faſcinum (ut dicunt) tangit inteſtina maleficiati, illinc ſuccedunt maximi ululatus, & lamentationes tàm crebræ.

8 Hac de causâ graſſantur Lamiæ tempore nocturno, & dormientes lædunt, & tanta eſt immanitas, quâ debacchantur, ut non ſolùm unguentis venenatis officiant, ſed etiam omnibus modis, quos nanciſci queant nocendi tàm pueris, quàm adultis: Pueris quidem, quos vel rapiunt, & nè eorum ululatu detegantur, alliciunt, oſtendentes ipſis mammas ſuas inſtar earum, de quibus Jeremias: *Nudaverunt Lamiæ mammas ſuas*; vel præfocant culcitrâ injectâ, & deindè ſanguinem exſugunt: Adultis verò, ipſos dormientes ità comprimendo, ut ſuffocari videantur.

9 Nec mirum, ſi Stryges ad committenda hujuſmodi maleficia, ſe in cubiculos, etiam clauſis *januis*, vel per rimas anguſtas in formâ animalium intrudant; nam quamvis Dæmon decipiat quandoquè Sagas per mentis exceſſum, ità ut ipſæ, dum hujuſmodi ſomno corripiuntur, ea ſcelera patrare ſibi videantur, quæ interim Dæmon ſub aliquâ animalis formâ peragit, perſuadens Lamiis, ipſas id feciſſe, quod reverà nonniſi ſomniarunt, pròut benè advertit Spina *tract. de Strygib. cap.* 19. nonnumquam tamen ipſe Dæmon illas corporaliter devehit, & præcedens latenter aperit, & claudit januas, per quas eas intromittit, ipſis tamen imponens, eaſdem ſub formâ animalculorum ingreſſas fuiſſe: Spina *ibidem cap.* 32. *& ſeqq.*

10 Quamobrem realem hujuſmodi Strygimagarum translationem dari fatendum eſt, ut ſuperiùs ſtabilivimus, & pròut latè probat Torreblanc. *Juris ſpirit. lib.* 4. *cap.* 3. idquè etiam experientiâ teſte comprobatur; nam divino quodam judicio à Dæmone relictæ Stryges, quæ ſic ferebantur, in campeſtribus locis nudæ repertæ ſunt, itaut ad Patriam pedibus redire coactæ ſint, ut refert idem Spina *ibidem, cap.* 17. *cum ſeqq.* Ideoquè Lamiæ conficiunt, ut notat Binsfeld. *in l. multi C. de malefic. & Mathemat.* ex puerorum corpuſculis decoctis famoſum illud unguentum, ſinè quo ad conventicula deferri poſſe negant, & ob id magis in infantes graſſantur.

11 Tandem per applicationem ſæpènumero conficiuntur maleficia: Tunc operatur Dæmon in maleficiatum virtute pacti, & maleficus imperat tantummodò quibuſdam determinatis ſignis.

Porrò inter hujuſmodi ſigna quandòquè eſt ipſe ſolus aſpectus, juxtà Torreblanc. *de Magiâ, lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 47. Nam nefarii, inquit ille, ſolent cum Dæmone paciſci, ut quos lividè, vel iracundè aſpexerint, jis ille perniciem inferat, quod Virgilius ignorans, ait: *Neſcio quis teneros oculis mihi faſcinat agnos.*

Ponit Torreblanca aſpectum in genere ſigni, & non in genere cauſæ faſcinationis, putans poteſtatem videndi, potentiam paſſivam eſſe, quæ per introſumptionem objectum repræſentat, ut quoquè credidit P. del Rio *diſquiſ. Magic. lib.* 3. *q.* 4. *ſect.* 1. & poſt eum, P. Schottus *in Thaum. p.* 1. *lib.* 2. *præluſ.* 4. *prop.* 2. Sed quoquo modo fiat viſio (licet fieri per emiſſionem indicet radiorum reflexio à ſpeculo) non tamen infertur non emitti ab oculis quosdam venenatos vapores, qui exhalant, quandoquè etiam à toto corpore, ut de illâ puellâ narrat Albert. Mag. *lib.* 25. *animal. cap.* 2. quæ veneno alebatur, & alios ſudore, tactu, & halitu viros, qui cum eâ cubabant, interimebat, de quâ re Villamontius *lib.* 1. *Itinerarii, cap.* 33. & Antonius Theuetus *lib.* 7. *Coſmog. cap.* 13. Imò teſtatur Ludou. Barthema *lib.* 1. *Indic. cap.* 2. de Cambajæ Rege, qui in infantiâ nutritus veneno, habuit halitum ità lethalem, ut muſcas volantes necaret, alioquè tactu, etiam ipſo non advertente, interficeret. Hic autem quemcumque odio habebat, ipſum intuebatur, ac ſolo aſpectu occidebat. Sed de hac re nonnulla ſuperiùs.

12 In genere ſigni ponuntur quoque maleficia, quæ ſub formâ quâdam compoſita chlamydi aſſuunt malefici, & in lecto ipſius maleficiati abſcondunt, vel ſub portarum limine, quibuſdam ver-

verbis insusurratis collocant. Quandoquè tali maleficio deliniunt ipsarum portarum coronides, vel vestes maleficiandi, ut videre est apud Ghirand. *loco cit. Sortilegia* (inquit) *sub quapiam formâ composita chlamydi assuunt, vel in lecto abscondunt ipsius maleficiandi, seù in aliquo loco subterraneo, foveâ factâ, aut sub limine ostii, super quo destruendus sit transiturus*: Consule, si lubet, Torreblanc. *de Magiâ, lib.2. cap. 39. num. 13.* ubi addit, posse effectum tribui etiam efficaciæ veneni, & Averroem intoxicasse Avicennam, ponendo venenum super folia libri; sed mihi videtur, venena non posse naturaliter esse adeò efficacia, ut vult Torreblanca, quando recondita in ollis sub portæ limine positis, virtutem nocendi in distanti exercent.

13 Sunt etiam signa, Imagines, seù statuæ cereæ, quas malefici acunculis pungunt, ac quoscumquè delignant, Dæmon offendit, ut testantur Boethus *lib.3. rerum Scoticarum*, Mejerus *lib.16.* Cresper. *lib. de odio Satanæ, discurs.* 10. ubi addit, quamdam Magam hoc pacto Avinioni sustulisse Pontificem Maximum, & Vicecomes *part. 1. complementi artis Exorcistæ, doctr.* 5. quidquid dicat Card. Vuierus *libr.* 15. *de var. rer. cap.*88. Quarè benè Ovid.

Devovit absentes, simulâcraquè cerea fixit;
Et miserum tenues in jecur urget acus.

14 Ad ignem quoquè hujusmodi statuas, seu ex cerâ, seù ex argillâ compactas admovent, & hoc modo ji, quos volunt, amore ardent, & uruntur, ut videre est apud Ghirland. *quæst.*5. *nu.* 3. (Vide etiam Joann. Salib. *lib.*1. *cap.*11.) id quod innuit Poeta:

Limus, ut hic durescit, & hæc ut cera liquescit,
Una, eodemquè igne ut sit nostro daphnis amore.

Et rursùs illis versiculis:

Nectte tribus nodis ternos Amarylli colores
Nectte Amarylli nodos, & Veneris, dic, vincula nectto;

vel eas statuas, seù effigies thoro locant, ut feciisse Didònem Æneæ testatur Virgil. *in æneid.* 4.

Datur etiam aliquis modus Maleficii amatorii, quo simulacrum Amasii verbis susurratis, funibus circumdatur: (Vide, si vis, Torreblanc. *de Magiâ, lib.2. cap.47. num.33.*)

15 Sed nè nimiùm prolixi videamur super hac Maleficiorum materiâ, quam latè versant Suarez *de Relig.tom.1.lib.2. de Superstit. cap.* 17. & 18. Vela *de Episcop. 1. p. à num.*80. Sanchez *lib.7.de matrim. disp.*94. *& seqq. & in summa, lib.1. cap.*41. Mattheu *de re crimin. controv.*67. & alii, sciendum, quod tot sunt modi conficiendi Maleficia per applicationem, quot Dæmon signa præscribere potest, & consequenter erunt innumeri, ad quos dignoscendos, an sint superstitiosi, sufficit, regulas superiùs expositas ponderare.

Nec imperceptibile videtur, quomodò operari valeat Dæmon virtute applicationis, tàm quòad supradicta, quàm quò ad cætera Maleficia: Etenim quòad supradicta, aspectum Malefici veneno inficit, vel ipsemet agit in maleficiatum ad mentem malefici, quod identidem dicendum est de cæteris imaginibus, cæterisque involveris, ac tricis, quibus Malefici vi pacti Dæmoni præscribunt, quid operari debeat: Quò ad cætera verò diversimodè operatur.

16 Quamobrem quò ad Maleficium ligaminis, quo hodiè nullum frequentius dicit P. del Rio *disq. Magic. lib. 3. q.*4. *sect.*8. & post eum, P. Schottus *in Taumat.p.*4. *lib.*5. *syntag.*3. *cap.* 5. §.8. Sex modis agere solet, ut docet Torreblanc. *de Magiâ, lib.* 2. *cap.* 51. Septem autem dicit P. del Rio *loco cit.* sed hi septem in illis sex continentur; latè idem Torreblanc. *Iuris spirit. lib.* 12. *cap.* 11. *à num.*12.

Primò scilicèt obturando venas, ne decidat semen: secundò impediendo spiritus vitales, ne transeant ad membrum generationis, in quibus est virtus motiva: Joann. Major. *in* 4. *dist.*34. *art.* 3. Jacob Sperenger. *in Mall. p.* 2. *quæst.*1. *cap.*6. *& quæst.*2. *cap.* 2. Torreblanc. *Iuris spirit. d. cap.* 11. *numer.* 13. Tertiò flaccidam reddendo virgam in ipso coeundi actu: Sotus, & Paludan. *in sent.* 4. *dist.* 34. Sylvester *in summâ, verbo Maleficium*, Abulens. *in Matth. cap.*19. *quæst.*90. Torreblanc. *juris spiri-*

rit. cap. 11. *num.* 14. undè Ovidius.

Quid vetat, & nervos Magicas torpere per artes?

& Petronius: *Forſitan rediret hoc corpus ad vires, & reſipiſcerent partes veneficio (credo) ſopitæ.* Quartò Viri genitalia retrahendo, vel adimendo, ut de Maleficâ, quæ in avium nidulis virilia juveni, cui adimerat, oſtentavit, ut dicit idem Torreblanc. *de Magiâ, lib.* 2. *cap.* 51. *& juris ſpirit. d. cap.* 11. *num.* 15. (Vide quoque Sperenger. *in Mall. part.* 1. *quæſt.* 9. *& part.* 2. *quæſt.* 1. *cap.* 7. Wierum *de præſtig. cap.* 18. & P. del Rio *loco cit.*) Quintò impediendo corpora, nè mutuò appropinquentur, vel phantaſmata in medium ponendo, ut contingit juveni, quem Dæmon fefellit, adeò ut vice uxoris, Lamias amplecteretur: Majol. *tom.* 2. *colloqu.* 3. Torreblanc. *juris ſpirit. d. cap.* 11. *num.* 17. Sextò alteri in alterum odium ingerendo, vel phantaſiæ turbatione, ità ut etiam pulchræ, omninò videantur fœdæ; vel morbi immiſſione, ſicut narratur de Medeâ, quæ injecto pharmaco fecit, ut omnes fœminæ Lemni graviter ore olerent, ut ex Myrtillo *lib.* 1. *rerum Lesbicarum*, ait Natalis Comes *in mythol. lib.* 6. *cap.* 7.

17 Non diſſimili modo in mulieres Maleficium ligaminis exercetur, ut concipere nequeant, quâ propter ſterilitatis maleficium dici conſuevit: Hoc utiquè fieri poſſe, probat idem Torreblanc. *de Magiâ, lib.* 2. *cap.* 51. *& juris ſpirit. lib.* 12. *cap.* 13. *num.* 27. De hac re etiam Sperenger. *in Mall. p.* 1. *q.* 8. Nider. in *Formicar. cap.* 5. Annanias *de naturâ Dæmon. lib.* 4. Petrus Garzia *ad Galen. de locis affect. diſp.* 74. Joann. Schenkius, *tom.* 2. *obſervat.* 117. *lib.* 4. licet rariùs contingat, quàm ligamen virorum, fortaſsè quia plures ſunt Maleficæ, quàm malefici; & majoribus luxuriæ, atque invidiæ ſtimulis agitantur, undè nolunt alias frui viris, quibus ipſæ frui non potuerunt.

18 Verùm plerumquè maleficium iſtud ſterilitatis operatur Dæmon, prohibendo, nè mulier emittat ſemen, vel ipſum nimiâ frigiditate, ſeù caliditate, ſeù aliâ qualitate exceſſivâ adeò alterando, ut deſinat eſſe prolificum; vel impediendo, ne recipiat virile ſemen, vel incæptum concubitum deſtruendo.

19 Quòad maleficium ad lac exſiccandum, Dæmon latenter vel lactis materiam arcet; vel vias impedit, per quas lac ad mammas deſcendit, quod ab ipſo fieri poteſt, ſivè lac ſit à chylo, ut autumant Neoterici, ſivè à ſanguine ab utero ad mammas demiſſo, ut advertit Andr. Cæſalpinus *de inveſtigat. Dæmon. cap.* 10. vel clanculùm lac ſubducit, ipſum emulgens, de quo queritur vates:

Et pecori ſuccus, & lac ſubducitur agnis.

Imò Balduinus Ronſseus *Medicæ venationis, epiſt.* 50. docet, à maleficis utres conſui ad Anatis ſimilitudinem, & eis uti ad emulgendum lac è vaccis alienis. (Vide eumdem Cęſalpinum *ibid. cap.* 12. Ghirland. *de Sortileg. q.* 10. Sperenger. *in Mall. p.* 2. *q.* 1. *cap.* 6. & 14. Comenſem *de Strigibus poſt Lucernam inquiſit. num.* 14. & Torreblanc. *juris ſpirit. lib.* 12. *cap.* 17.)

20 Quò ad Maleficium difficilis partus: Dęmon aliquando ſuffocat puerum in utero exiſtentem, vel ipſum revolvit, vel os vulvæ reſtringit, ut videre est apud eumdem Torreblanc. *de Magiâ, lib. cit. cap.* 45. *& juris ſpirit. lib.* 12. *cap.* 15. & apud alios, quos citat laudatus Torreblanca.

21 Quò ad Maleficium Abortus, de quo Joannes Nider *libr. ult. Formicarii*, & Torreblanca *juris ſpirit. lib.* 12. *cap.* 16. operatur Dęmon, ſolvens ligamina, quibus fœtus in utero ſubſtinetur, vel ipſum necans.

22 Tandem quòad cętera Maleficia, quidquid fieri poteſt à cauſis naturalibus, Dęmon patrat, vel ipſis utens; vel propriâ virtute operans internè, & intùs affert venena; movet phantaſiam, ſuſcitat ſpecies; impedit, nè calor, vel alia interna qualitas agat, ſicut prohibuit, ne flamma exureret Julii capillos, de quâ Virgilius dixit:

Lambere flamma comas, & circùm tempora paſci.

& ſi prohibere nequit directè, arte utitur, adhibitis cauſis naturalibus, [illegible] omnia parùm debemus admirari, considerantes, quod Dęmones ſunt inviſibiles inſidiatores in omnem nocendi occaſionem intenti; ſuntquè potentes, & adeò periti, ut quamcumquè prudentiam hominum facillimè ſuperent, ad

quem

quem meritò dicitur
Tibi nomina mille, mille nocendi artes.

SUBSECTIO IV.

De signis, quibus dignoscantur Malefici.

SUMMARIUM.

1 *Signa manifestantia Maleficos quænam sint?*
2 *Cautbela pro Iudicibus in actu carcerandi suspectos de maleficio.*
3 *Iudices non debent esse faciles ad credendùm, aliqua reperta esse apta ad maleficium.*
4 *Iudex debet benè advertere qualitatem repertorum, antequàm ipsa judicet apta ad maleficium, & quarè?*
5 *Dæmon semper intentus ad nocendum supponit in lectis, &c. signa maleficiorum, sicut in actu exorcismi supponit acus, clavos, &c. quæ impossibile est, reperiri in obsessa.*
6 *Assignatur maximum maleficii signum, & quid in eo notandum sit.*
7 *Falsum est, quod Nicolaus Papa dispensaverit uti maleficio ad liberandum Episcopum maleficiatum; ratio hujus.*
8 *Non possumus petere, ut solvatur à maleficio maleficium, nec etiam per Iudicem, modis illicitis.*
9 *Morborum qualitates quando arguant suspicionem maleficii?*
10 *Quædam signa magis propria maleficiorum, ut sunt ablationes membrorum à cadaveribus in patibulo suspensis; minæ malefici; invocationes, & collocutiones cum Dæmone, &c.*
11 *De stygmatibus, quibus Dæmon suos signat: Cur, quando, quo loco signet?*
12 *Ad cognoscenda hæc stygmata duo sunt notanda.*
13 *Stygmata non inducunt fortissimam suspicionem ad condemnationem, nec ad torturam.*
14 *Alia maleficorum signa præter prædicta.*
15 *Non probatur quis maleficus ex eo quod à Dæmone nominetur.*

1 SIGNA, quibus manifestantur Maleficii, sunt ipsa maleficia; morborum, quibus maleficiati cruciantur, qualitates; ac in ipsis Lamiis stygmata quædam: De his omnibus latè Christoph. Crusius *de indiciis delict. par. 2. cap. 32.*

Quoties enim maleficia sunt statuæ, imagines, resque naturales, quibus maleficiantur per applicationem, clarum est, eos, qui ipsis utuntur, maleficos esse.

2 Hinc est, quod in actu carcerationis eorum, qui sunt suspecti de Maleficio, ipsemet Judex, vel ejus idoneus Vicarius, per Notarium, & testes, qui non sint prætensi Maleficiati attinentes, vel familiares, quiquè intervenire nõ debent, diligenter perquirere debet, juxtà Instructionem impressam apud Gastald. *de Angelis, tom. 2. dist. 4. q. 1. art. 1. fol. 242.*

Si autem reperiatur liber, seù scriptura, aut aliud signum continens maleficium, urgens est indicium etiam ad torturã, quod ille, penès quem repertum est, sit maleficus: Genuensis *in prax. cap. 18. num. 13.* Carena *par. 3. tit. 12. n. 177.* quos citat, & sequitur *Bordon. in Tribunal. cap. 19. num. 16.* Item si inveniatur vas plenum membris humanis, rebus sacris, imaginibus, hostiis, &c. Bordon. *ibid.* Christoph. Crusius *d. cap. 32. num. 4.*

3 Monentur tamen *in dictâ Instructione*, ne sint faciles Judices ad firmiter credendum, aliqua reperta, veluti oleũ in vasculis, pinguedinem, pulveres, & similia, esse apta ad maleficium: In hoc enim deferendum est peritis ad dignoscendum, an ad alium finem inservire possint.

Multoties evenit (sunt verba dictæ Instructionis) quod familiares prætensi maleficiati credentes Maleficium, perquirunt intùs anaclinterium, cervical, & pulvillos lecti ipsius infirmi; & cum inveniant involucra, quæ videntur ad Maleficium aptata, illa deferunt ad Judicem, qui super hoc maximum facit fundamentum ad effectum probandi Maleficium, & in hoc debet esse multùm vigilans, & circumspectus Judex: facilè enim evenire potest, ut illa à familiaribus infirmi suppositа fuerint, ut sic faciliùs Judex inducatur ad credendum Maleficium, & ad procedendum

contrà aliquam personam.

4 Prætereà Iudex benè advertere debet qualitatem repertorum in hujusmodi lectis: Cum enim anaclinteria, & alia præfata conficiantur ex plumâ, aut lanâ, & quotidiè intermisceantur & involuantur, dum lectus prosternitur, facilè evenire potest, ut spatio alicujus temporis fiant quædam involucra, quæ videantur præseferre suspicionem maleficii, & tamen naturaliter contingere possunt: ultrà quod in actu hujusmodi confectionis anaclinteriorum, & aliorum prædictorum ex incuriâ Magistri illa fabricantis, aliqua intermisceri potuerunt, ex quibus hujusmodi involucra ex se confecta fuerint.

Et ideò si perquirerentur singulorum lecti, præcipuè ex plumâ confecti, de facili in aliquibus similia involucra reperirentur.

Nec etiam est mirum, quod in hujusmodi lectis, quandoquè reperiantur acus; nam ubi sunt mulieres, acus ubiquè abbundant, & facilè est, quod per accidens spatio alicujus temporis multæ acus in prædictis Mobilibus introcludantur.

5 Nequè forsan ab re est considerare, Dæmonem aliquando talia supponere potuisse per se absquè participatione, & assensu alicujus, ut indè credatur Maleficium commissum, & propter hoc aliqua persona indebitè damnum patiatur, quemadmodum videmus in actu Exorcismi nonnullorum obsessorum, qui videntur evomere acus, clavos, & diversa involucra, quorum aliqua impossibile est, obsessos in Corpore habere, pròut non habent, sed Dæmon in illo actu talia supponit ad os obsessi, ut credatur fortè obsessum esse Maleficiatum, & aliquis indebitè molestetur. Semper enim Dæmon intentus est ad nocendum generi humano: Christoph. Crusius *de indiciis delict. par. 2. cap. 32. num. 13.* Narrat Author fide dignus, quod cum semel cuidam Caponario deesset crumena rubri coloris, nummis plena, consuluit Necromantem, ut furem detegeret. Hic in secreto conclavi, confecto, de more, circulo, recepit à Dæmone hoc malignum responsum (audiente Caponario appositè, inscio Necromante, sub cortinâ delitescente:) *Sus comedit domestica; tu autem dicito: Conjugem ejus, ut cum Sacerdote Amasio eam abligurieret, clàm sustulisse.*

6 Maximum tunc esse signum puto, quoties si dirumpatur, quod creditur ad maleficium spectare, sanetur æger. An autem hoc liceat, consule Sanchez *de Matrim. lib. 7. disput. 96. & in summâ lib. 2. c. 41.* Pistachium *de Superstit. par. 1. cap. 25. num. 15.* Cajetanum *tom. 2. Opusc. tract. 12. cap. 44. dub. 6. num. 36.* Sotum *4. dist. 34. qu. unic. art. 3.* & Merbes. *in Sum. Christian. par. 1. 2. qu. 32.* affirmativè sentientes.

Sed advertendum, quod non omne Maleficium ità componitur, ut ipso soluto, sinè ullâ superstitione, sanetur infirmus: Tali enim casu, si tantummodò dirumpatur, quod reverà spectat ad Maleficium, non obtinetur Sanitas, & ideò Gastald. *de Angel. to. 2. dist. 7. art. 3.*
7 *quæst. 3. num. 7.* ait, Nicolaum V. Papam cum quodam Episcopo Maleficiato, cui, ut sanaretur, necesse erat uti maleficio, dispensasse, ut illo uteretur.

At hæc historia Apochrypha est, quidquid deblateret Crusius *de Indiciis delict. eod. cap. 32. num. 72.* cum non liceat Pontifici hujusmodi dispensationem concedere, ob quemcumquè bonum finem, ut docet Sanchez *lib. 7. de imped. Matrim. disp. 95. num. 1.* Ratio est, quia auxilium petere à Dæmone, est intrinsecè malum: D. Tho. *4. dist. 34. qu. unic. art. 3. ad 3.*

8 Hinc non possumus petere, ut solvatur Maleficium, nec etiam per Judicem, nisi quando licitè solvi possit, sicut firmat Alberghin. *in Man. c. 18. sect. 3. §. 7. n. 5.* Malè igitur Remigius *lib. 3. dæmonol. cap. 3.* putat, licere vi, & verberibus extorquere à malefico maleficij solutionem; quia sic cogens, assensum præstat malitiæ malefici, vt docet Torreblanca *Iuris spirit. lib. 12. cap. 25. n. 3.* Malè etiam putat Petrus Aureolus *in sent. 2. dist. 34. qu. 2.* licitum esse, petere à Malefico parato, ut maleficium maleficio tollat, quam opinionem tuetur Nider *in Formicar. cap. 3.* exemplo Meretricis paratæ ad peccandum. Peccat enim, & qui orat paratum, & qui cogit invitum, ut peccet: late

Torre-

Torreblanc. *loco cit.* Sanchez *in Summa lib. 2. cap. 41. & de Matrim. lib. 7. disput. 95.* Diana *tom. 8. tract. 2. resol. 6. & 7.* Pistachius *de Superstit. p. 1. cap. 25.* Anton. Escobar. *vol. 4. Theol. moralis, sect. 2. cap. 30. lib. 28. Probl. 127. usq. ad Probl. 131.* Sesse *decis. 448. num. 19. in fine, vol. 4.* Salelles *de Offic. Inquisit. tom. 1. c. 14. reg. 124. num. 314.* & quoties dubitetur, an licitè solvi possit, præmittenda est ex lege charitatis admonitio, nè illicitè solvatur; hocquè pacto licitè peti potest, quoties promittat modo licito se uti velle; nam tunc cedit præsumptio, quæ semper est contrà Maleficum.

9 Morborum verò qualitates suspicionem Maleficii inducunt, quandò ipsis morbis causæ naturales contrariè non proficiunt; vel quandò eorum progressus dissimiles sunt à cæteris morbis naturalibus, pròut docet Torreblanc. *de Magiâ, lib. 2. cap. 40. num. 19. & 20.* & suadent ea, quæ dicit Pistachius *de Superstit. par. 1. cap. 25. nu. 14.*

10 Sed quæ magis propriè videntur signa Maleficorum (nam cætera sunt tantùm indirectè, & quatenus maleficia indicant) sunt ablationes membrorum à cadaveribus in patibulo suspensis: Torreblanc. *de magiâ, lib. 2. cap. 36.* Carena *par. 2. tit. 12. num. 196.* & Bordon. *ibidem*; invocationes, seù pacta expressa cum Dæmone; & eò magis cum eodem collocutiones, circumstantibus audientibus, & non videntibus: Crusius *ubi suprà, num. 7.* Bordon. *loc. cit.* ubi addit quoquè, inter hujusmodi signa esse connumerandam crebram Dæmonis invocationem in alterius damnum.

Inducunt pariter suspicionem, aliquem esse Maleficum, minæ, quibus ipse alicui comminatur malum, si deindè illud sequatur: Crusius *dict. cap. 32. nu. 2.* seù recollectio venenorum, eorumquè porrectio animalibus, quæ posteà intereant ex illâ potione; Bonac. *disp. 3. de legibus, qu. 5. punct. final.*

Sunt pariter signa, ex quibus aliquis censeri possit maleficus, si quis se offerat paratum ad docendum alios hujusmodi artem; si quis solo tactu interficiat suum inimicum; vel ei aliquem gravem morbum infligat: Repentinus enim hic effectus causam præternaturalem innuit, quia naturalia paulatim agunt; si quis truculento sit aspectu, & insuper natus ex parentibus, quorum ambo, vel alter fuisset Maleficus: Ità ex Fabro Carena, Eymerico, Del Rio, ait Bordon. *loco cit.*

11 Similiter Maleficorum indicia videntur esse ipsa stygmata: Crusius *loco cit. num. 40.* quibus Dæmon suos signat, teste Moura *sect. 2. cap. 6. num. 4.* quod etiam firmat Candidus Brognolus *in Alexicon. tom. 1. par. 2. cap. 1. disp. 3. sect. 3. n. 524. §. 2.*

Cum autem in animam nequeat imprimere characteres, conatur aliquo modo imitari Iesum Christum, qui D. Franciscum stygmatizavit, necnon etiam D. Catharinam Senensem, de quâ tamen olim ambigebatur propter bullam Sixti IV. diversimodè intellectam, quousquè permissum fuit à Pio V. ut ipsius Imago cum stygmatibus pingeretur, quod videre est apud Mouram *vbi suprà, per plures numeros*; hinc est, quod Dæmon in solemni professione pacti, quando maleficos rebaptizat, ac confirmat, pro charactere ipsis stygmata inurit, vel in fæmore sinistro, ut de Magetâ sagâ, scribit Remigius apud Torreblanc. *de Magiâ, lib. 2. cap. 7. à nu. 10.* seù in humero sinistro, ut de Rayarone fæminâ, tradit Carondas *lib. de Antichrist. n. 1.* vel in aliis locis, ut apud Candidum Brognolum *loco cit. nu. 525. §. 3.* Ait enim Joannes Georg. Cœdelmanus *de Magis, &c. lib. 3. cap. 3. num. 26.* nonnullos Magos loco adeò abscondito stygmatizatos esse, ut difficillimè cognosci possit; additquè, quosdam à Diabolo sub palpebrarum alterâ (& tunc ipsi erectâ, & apertâ fronte non aspiciunt inquisitorem: Crusius, de quo suprà, *cap. 32. num. 41.*) quosdam in uno ex labiis; quosdam in podice obsignatos: Quinimò ex Doenæo subjungit, non omnes signari, sed tantùm illos, quos Dæmon metuit pactum suum deserturos: Ut autem dignoscantur hæc stygmata, duo non ignorari oportet.

12 Alterum, quod hæc stygmata sensu carent, ità ut si acus figatur ad ossa usq; ubi adest signum, nec sanguis effluit, nec dolet Maleficus, quemadmodum docet Berlichius *Concl. pract. lib. 4. concl. 4. num. 154.* Crusius *eod. cap. 32. nu. 40.*

Alterum, quod horum ſtygmatum variæ ſunt figuræ; nam aliquæ ſunt inſtar veſtigij leporis; aliquæ ad ſimilitudinem manus Bufonis, Lacerti, aut Catelli nigri, pròut videre eſt penes dictum Torreblanc. *de Magiâ, ibidem, & Iuris ſpirit. lib.*11. *cap.*13. *num.*27.& antè eum, Candidum Brognolum *loco cit. num.*526. §.4. Cruſium, *ubi ſuprà.*

13 Advertit tamen Cœdelmanus *loc.cit. num.*28. hujuſmodi ſtygmata non inducere fortiſſimam ſuſpicionem, ſufficientem cum aliis ad condemnationem, ſicut etiam tenuit Bodinus; nec inducere judicium ad torturam, credidit Berlich. *loco cit. num.* 153. Imò putat, nullam oriri ex illis ſuſpicionem, cum ex accidenti id fieri poſſit.

Ego verò Cœldemani, & Berlichii ſententiæ aquieſcerem, quoties non adeſſent alia indicia; ſed ſi adſint, nec levia ſint, tunc non leve ex talibus ſignis deſumi argumentum, quod ſint Malefici, exiſtimo.

14 Prætèr ſupradicta Maleficorum indicia, aſſignari poſſunt alia, ut quoties qui ſuſpicantur Malefici, utantur rebus, vel orationibus ſuperſtitioſis ad nocendum; & quandò res non naturaliter operentur, vel orationes ſint ſuperſtitioſæ, eluceſcit ex his, quæ in ſuâ Sede diximus.

15 Pro coronide addendum eſt, non probari Maleficum eum eſſe, qui nominatur à Dæmone in obſeſſis, quandò ab exorciſtis, pròut ſæpe fieri ſolet, interrogatur, quomodò ingreſſus ſit Corpus, & quis ſit Maleficus, qualevè Maleficium: Non meretur enim fidem pater mendacii: Cruſius *de Indiciis delict. cap.*32. *num.*10. licet, ut magis certum reddat exorciſtam, quandoquè inditiet aliquem, qui à nonnullis Maleficus reputatur, & contrà quem ſtat mala fama; vel nominet aliquem obſeſſo infenſum, licet fortaſsè nemo maleficium confecerit: Cui enim dubium eſt, ut habetur *in ſuperiùs laudatâ Inſtructione*, quod ſinè Maleficio, ex permiſſione Dei, poſſit Dæmon vexare corpus alicujus?

SECTIO VII.

De jis, qui ſuperfluum, vel falſum cultum Deo exhibent.

SUMMARIUM.

1 *Superſtitioſi ſunt, qui ſuperfluum cultum, vel falſum Deo exhibent.*
2 *Simplex cultus ſuperfluus non inducit hæreſis ſuſpicionem.*
3 *Abſtinentes ab opere ſervili in die Sabbathi in Virginis Mariæ honorem, non ſunt de hæreſi ſuſpecti, quamvis hujuſmodi videatur reliquia Ethnicæ ſuperſtitionis.*
4 *Beatiſſimæ Virgini tribuitur cultus* Mediatricis, *abſquè ullo præjudicio tituli* Mediatoris, *quod ſoli Deo competit.*
5 *Jejunantes die Paſchatis, & die Dominicâ cur, & quandò de hæreſi ſuſpecti?*
6 *Superſtitio ob cultum cum falſitate in ordine ad rem ſignificatam, quando dicatur eſſe ſuſpecta de hæreſi?*
7 *In ſuperſtitioſis ob falſum cultum fallitur intellectus; ac ab eis imitantur facta Hæbreorum, vel Hæreticorum, quæ manifeſtam hæreſim ſapiunt.*
8 *Utentibus ſuperſtitionibus ob ſuperfluum, vel falſum cultum, Dæmon plerumque ſe immiſcet, & quare?*

1 PRAETER ſuperſtitioſos, de quibus hactenùs diſſeruimus, dantur etiam alii, qui tales cenſeri debent: Hi ſunt, qui cultum ſuperfluum, vel falſum Deo vero præſtant, juxtà diſtinctionem ſuperiùs allatam.

Quotiès enim in modo exhibendi Deo cultum excedantur debiti limites, ſuperſtitionem incurri, agnoſcit Cicero, malè in hoc reprehenſus à Lactantio *lib.*4. *inſtit. cap.*28. & docuit Suarez *de Relig. lib.*2. *cap.*1. & 2. & ut videri eſt apud Mart. de Arlez. *de Superſtit. num.*3. Joann. Malder. *de Virtut. Theolog. tract.*10. *cap.*7. Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.*9. *cap.*1. *num.*7. & Piſtachium *de ſuperſtit. par.*1. *cap.*2. *num.*1.

Idem dicendum, quandò verò Deo falſus exhibetur cultus, ut ſi ipſi Vitulus ſacrificetur; vel in ejus honorem filii

filii circumcidantur, seù Sabbatha sanctificentur, quemadmodum ait Magnus Mediolanensis Antistes *in psal.* 180.

Siquidem vtriquè convenit superstitionis definitio, quam nobis tradit Agell. *noct. Attic. lib.* 10. quod scilicet sit importuna, vel inanis Religio.

2 Non tamen utraquè harum superstitionum inducit suspicionem hæresis: Quippè simplex cultus superfluus, qui scilicèt, nec inserviat ad Dei gloriam, nec ad spiritus devotionem excitandam, nec ad illecebras carnis domandas, si semotus sit à quocumquè sacramentorum abusu, vel à Dæmonis adoratione, seù pacto, vel ab omni facto hæreticali, nullam inducit hæresis suspicionem; quarè Gerson. 2. *par. tract. de absolut. Sacram. Alphabeto* 33. *lit.* L. P. del Bene *de Offic. S. Inquisit. p.* 2. *dub.* 228. *sect.* 11. *n.* 10. aiunt, quasdam orationes factas in certo numero, pondere, & mensurâ liberari etiam à superstitione mortiferâ, licet non desint esse in se superstitiosæ: latè Pistachius *de superstit. par.* 1. *cap.* 2. *n.* 6.

3 Non erunt ergò de hæresi suspecti, qui abstinent die Sabbathi in honorem Beatæ Virginis ab aliquo opere servili, ut suendi, vel nendi, de quibus P. del Bene *de Offic. Inquis. part.* 2. *dub.* 219. *sect.* 1. *num.* 14.

Quamvis hujusmodi videatur reliquia Ethnicæ superstionis, quam memorat Tassonius in *libello*, cui titulus, *Pensieri diversi*, *lib.* 8. *cap.* 2. ubi testatur, Mense Majo Junonis Sacerdotissam, nec manus sibi abluere consuevisse.

Non adest enim in hoc cultu aliquod pactum cum Dæmone, nec intersunt facta hæreticalia; & licèt intellectus ejus, qui talem cultum exhibet, decipiatur; hic tamen error non est tanti, ut inducat hæresis suspicionem; imò nec sufficiens est, ut incurratur lethalis culpa, propter operis levitatem, & propter operantis simplicitatem; eò magis, quia hic cultus non opponitur nec ritibus Ecclesiæ, nec peculiari dispositioni S. Sedis. Quin si nos abstineremus die Sabbathi ab omnibus operibus servilibus in honorem Beatissimæ Deiparæ, maximâ quidem laude digni reputaremur, quia inter modos excellentiores honorandi Deum, connumeratur honor, qui exhibetur Sanctissimæ Vitgini, quam ipse elegit in Matrem sui unigeniti Filii, & cui ipsemet Filius subditus esse voluit; undè benè, & sapienter

4 Sanctus Bernardus eidem Beatissimæ Virgini titulum Mediatricis tribuit, absquè ullo præjudicio tituli Mediatoris, quod tantùm Divino ejus Filio competit, ut videre est *in Sermone in signum magnum, ubi ait, Age gratias ei, qui talem sibi Mediatricem benignissimâ miseratione providit, in quâ nihil possit esse suspectum.*

5 Quid autem dicendum sit de illis, qui die Paschatis jejunium servant, an sint de hæresi suspecti credendi? & utiquè, cum certum sit, quod Manichæorum Hæresis asserebat, in die Dominico jejunium necessarium fuisse in contemptum Resurrectionis Christi, & ideò Ecclesia ad talem errorem dirimendum, jejunium tali tempore prohibuit, ut docent Baron. *annal. Eccles. ann.* 57. *circà finem*, D. Hieronym. *in Epist.* 28. *ad Lucinium*: cum autem quis, ut ait Origines *homil.* 10. *in levit.* non observantiâ superstitiosâ, sed virtute continentiæ jejunat, certè libertas Christiana est per omne tempus jejunandi, & hoc idē declarans D. Hieronymus *loco citato*, ait, utinam omni tempore jejunare possimus, quod in actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse, legimus; nec tamen Manichæi Hæreseos accusandi sunt, & observant Escobar. *Theolog. moral. lib.* 28. *cap.* 30. *probl.* 96. *per tot. sect.* 2. *tom.* 4. Del Bene *de offic. Inquis. part.* 2. *dub.* 219. *num.* 3. Moron. *resp.* 95. *num.* 78.

6 Superstitio verò ob cultum falsum, cujus falsitas sivè sit cum ordine ad rem significatam, à quâ discordet cultus significatio, putà si quis colat Deum per Agni Paschalis cæremoniam, per quam ex divinâ institutione significabatur passio Christi futura; sivè hæc falsitas sit ex parte colentis, ut si quis cum Sacerdos non sit, sacrificium offerat, inducit suspicionem hæresis: Moron. *resp.* 95. *num.* 74. ideoquè contrà tales superstitiosos procedunt tantummodo Inquisitores, quemadmodum docet P. Del Bene *de Offic. S. Inquisit. par.* 2. *dub.* 219. *sect.* 2. *num.* 8.

Falli-

7 Fallitur enim intellectus in re gravi, ac ab his ſuperſtitioſis exercentur Hæbreorum, vel Hæreticorum facta; & proindè ſunt denunciandi, eò quod dicantur ritibus ab Eccleſiâ Catholicâ alienis adhærere: Lupus *in Edict. par.2. lib.* 14. *diſt.*5. *art.* 5. *diff.* 1. Imò huiuſmodi rituum imitatio manifeſtè ſapit hæreſim, cum includat facta hæreticalia.

8 Adde, quod plerumquè, pròut etiam evenit in ſuperſtitionibus ob cultum ſeperfluum, quoties ipſis utamur, tamquàm enſalmis, Dæmon ſe miſcet, ut hujuſmodi ſuperſtitioſi, non ſolùm per apoſtaſiam à Fide, verùm etiam per rerũ Sacrarum abuſum Sacrilegii vitium incurrant, ſicquè, ut ipſe Creator plus offendatur, & ut majori opportunitate plures decepti, corruant in hujuſmodi ſuperſtitionem, videntes, ſacris rebus hæc pacta commendari: Ità Angelicus Doctor *part.* 2. *qu.* 1. *art.*4. quod nos quoquè ſuprà tetigimus; & probatur exemplo eorum, qui ad impetrandam à Deo ultionem alicujus inimici, canunt genibus flexis, per determinatos dies, *Pſalm.* 108. Colitur enim Deus hoc modo per ea, quibus ipſe offenditur, tùm ob ſuperſtitionem deprecantis, tùm ob finem, qui charitati adverſatur ergà proximum: diſertè Piſtach. *de ſuperſtit. part.*1. *cap.* 2. *à n.*9.

Et quamvis omnes, quecumque ſint, ſuperſtitiones vitari debeant, nihilominus hìc nonnullas delibare, quæ ſunt expreſsè damnatæ, incongruum non erit.

SUBSECTIO UNIC.

De ſuperſtitionibus ob ſuperfluum, vel falſum cultum expreſsè damnatis.

SUMMARIUM.

1 *Superſtitiones ob falſum, vel indebitum cultum tripliciter conſiderantur.*

2 *Damnantur omnes, qui in Miſſarum celebratione aliquid addunt, præter ritum in Miſſali præſcriptum, & qui Miſſarum, & Candelarum numerum conſiderant.*

3 *Triginta Miſſa S. Gregorii malè à Moura, & aliis reprobantur, & quo ſenſu admitti poſſint?*

4 *Reprobandæ ſunt Miſſæ S. Amatoris, & S. Auguſtini.*

5 *Declara.*

6 *De revelatione factâ S. Vincentio Ferrerio circà confeſſionem factã à Sorore ſuâ Diabolo, exiſtimato Sacerdoti, an ſit vera, & quid de dicta confeſſione dicendum ſit?*

7 *Damnanda eſt geſtatio reliquiarum, vel Evangelii S. Ioannis, vel alicujus verſiculi Pſalmiſtæ, adjunctis vanis obſervationibus.*

8 *An ſint damnandæ aureæ Tabellæ, quæ in votum appenduntur, Imagines, Vexilla, &c? negativè, & n.* 10.

9 *Aureæ tabellæ votivæ, &c. videntur ſapere Gentilitatis reliquias.*

11 *Sectanus declaratus.*

12 *Superſtitiones, quarum cultus diſcordat à Deo, damnatæ ſunt, & quâ ratione?*

13 *Concilium Eliberinum quarè decreverit, cereos per diem in Cœmeterio non eſſe accendendos?*

14 *Ablegatâ ſuperſtitione gentilitatis, in exequiis Catholici uſi ſunt cereis: Exempla.*

15 *Superſtitiones, quarum cultus diſcordat à Deo, damnantur, etiamſi non involvant ritus Iudæorum, nec Hæreticorum.*

16 *Inter divina officia, turpia non ſunt cantanda.*

17 *Antiquitùs inter Miſſarum ſolemnia exhibebatur pax per mutua oſcula: Declara.*

18 *Cultus Deo exhibitus, etiam recto corde, dedecet in jis, quæ habent annexam irreverentiam.*

19 *Choreæ, quæ fiebant in Eccleſiâ Hiſpalenſi in feſtivitate Corporis Chriſti, fuerunt proſcriptæ.*

20 *Sacra Ritũ Congregatio permiſit, ut in Civitate Alatrina celebretur Commemoratio S. Sixti cum Miſſâ, proceſſionibus, & Saltationibus.*

21 *Idem decretum edidit Sac. Congregatio Epiſcoporum, & Regularium ad permittendas nundinas, ſaltationes, oblectationes, &c. in die, quo ſolemniter celebratur feſtum alicujus Sancti.*

22 *Saltationes ſeù Choreæ ex ſui genere, & naturâ non ſunt malæ, niſi ratione alicujus extrinſecæ circumſtantiæ.*

23 *Choreæ non dicuntur opera ſervilia, cum*

sed ad liberalem artem spectant, cum sint operationes corporis ad animi exultationem.

24 *Prohibitio ducendi Choreas diebus festivis damnatur ab aliquibus tantũ rigorosis, præcipuè in locis, ubi rustici, & vulgares homines abundant: ratio.*

25 *Alphonsus Tostatus Episcopus Abulensis testamento statuit, ut in suo Episcopatu diebus singulis Dominicis fierent Choreæ.*

26 *Choreæ, quæ ducantur in locis publicis in honorem Sancti, cujus festum celebratur, laudantur tanquam meritoriæ.*

27 *In Sacra Scriptura laudantur Choreæ, & quænam?*

28 *Antiquissimus est mos ducendi Choreas in honorem SS. ad eorum festivitates celebrandas.*

29 *Mos ducendi Choreas in festivitatibus laudatur, & comprobatur; & hujus ratio.*

30 *Quas Choreas prohibuit Concilium Toletanum tertium.*

31 *Improbantur Saltationes, si fiant in vigiliis Festorum, ac in Ecclesiis.*

32 *Mala, quæ in Choreis ordinariè interveniunt occasionativè: Sed non ob id improbandæ Choreæ.*

33 *Saltationes in viis, & locis publicis, honestæ sunt, & pudicæ. Nec inconvenientibus obnoxiæ, imò quandoque ad pietatem promovere videntur.*

34 *Davidis saltatio ante Aream.*

35 *Choreæ, saltationes, & similia æstimanda sunt secundum ritus Nationum.*

36 *Commensationes, & convivia, quibus Christifideles in celebrandis festivitatibus se exhilarant, olim approbata fuerunt, & hodiè permittuntur quibusdam conditionibus.*

37 *An stante consuetudine propter lætitiam Festi, Choreæ peragi valeant etiam temporibus vetitis?*

38 *Imagines non possunt sculpi, vel pingi alio habitu, quàm in Ecclesia sculpi, vel pingi consueverant: Nec alio habitu, quàm Religionis, in quâ professi sunt.*

39 *Nequit exponi Imago in Ecclesia, antequam ab Episcopo examinetur.*

40 *Damnantur qui vestibus prophanis sacras Imagines ornant, & sunt denuntiandi.*

41 *Concilium Eliberinum prohibuit pingi sacras Imagines, ne Gentilibus ludibrio essent.*

42 *Hujusmodi prophanatio non timebatur in insignibus in Ecclesia appensis, & cur?*

43 *Vetatur in Iure Civili pingi, vel sculpi, Imaginem Salvatoris in silice humi &c.*

44 *Quid dicendum de iis, qui Moysis faciem cornutam pingunt?*

45 *Non sunt de superstitione suspecti qui sacras Imagines cum laureolis pingunt, non obstante quod laurea corona esset in usu apud Gentiles.*

46 *Milites Christiani ad tollendam omnem superstitionem laureas coronas gestabant nomine Christi insignitas. Ubi de milite quodam Christiano, qui impudenter recusavit gestare lauream tempore Severi Imperatoris, quem cũ defendisset Tertullianus in indignationẽ Cleri Romani incidit.*

47 *Cultus publicus Sanctorum veteris Testamenti approbatus, cum Ecclesia, ipsos invocet in Lytaniis; Et sequenti numero alia traduntur de hujusmodi cultu.*

48 *Damnata superstitio ex parte colentis est publicare falsas, & apocriphas Indulgentias, quod delictum ab Inquisitoribus punitur.*

49 *De Indulgentiis revocatis per Pium V.*

50 *Sacrilega superstitio ostendendi falsas pro veris reliquiis: Hæc grassabatur in Africa tempore S. Augustini, Donatistis promoventibus.*

51 *Superstitio imponendi peculiaria nomina Angelis: Sicque reprobantur nomina Angelorum moventium Cælos, quia sunt nomina Cabalistarum.*

52 *Sunt suspecti de hæresi publicantes alia nomina Angelorum præter tria in Scriptura Sacra.*

53 *Reprobatur Cornelius à Lapide testans B. Amadeo revelata fuisse nomina septem Angelorum.*

54 *An admittendus Angelus Uriel?*

55 *Ad superstitionem falsi cultus reducitur publicatio Miraculorum, & revelationum: Ubi de duobus nuperis aruscatoribus.*

56 *Revelationes an ſint ſigna Sanctitatis?*
57 *Geſta, miracula, & revelationes ſervorum Dei quomodò poſſint deſcribi, ne pereant?*
58 *Hujuſmodi geſta, &c. deſcripta nullam facerent fidem in ordine ad beatificationem, niſi adeſſet examen, & approbatio Ordinarii.*
59 *Nunquã licet Imagines quorumcumq; hominum pingere cum laureolis, aut alio ſigno Sanctitatis.*
60 *Quid dicendum de Tabellis, & votis ad illorum Sepulchra? Quidve de lapidibus, & cereis?*
61 *Nõ licet dare attributa Sanctitatis eis, qui ab Eccleſia non ſunt approbati.*

1 SUPERSTITIONES ob ſuperfluum, vel falſum cultum damnatæ, ut aliquo ordine exponantur à nobis, ſub triplici reſpectu veniunt conſiderandæ, ſcilicet quatenus ſuperfluum contineant cultum; quatenus earum cultus diſcordet à Deo, ad quem ordinantur; & quatenus ſint falſæ ex parte colentis.

2 Quò ad ſuperſtitiones ſuperfluum cultum continentes, ex diplomate Pij V. damnantur omnes, qui in Miſſarum celebratione aliquid addunt, præter ritum in Miſſali præſcriptum: Prohibetur etiam, uti ſuperſtitioſus, certus numerus miſſarum, & candelarum in illius celebratione in Concilio Tridentino *de celebrat. miſſæ, ſeſſ.* 22. ideòque
3 triginta Miſſæ, quas dicunt D. Gregorii, reprobantur à Moura *de incant. ſect.* 2. *cap.* 8. *à num.* 29. à Torreblanc. *de magiâ, lib.* 1. *cap.* 28. *n.* 14 à Sanchez *in præcept. decalog. lib.* 2. *cap.* 40. *n.* 40. & 41. à Tancred. *de Relig. tract.* 2. *lib.* 2. *dub.* 8. *n.* 17. *verſ. addit etiam*, à P. del Bene *de offic. S. Inqu. part.* 2. *dub.* 228. *ſect.* 13. *in fine*, ab Anton. Eſcobar. *vol.* 4. *theol. moral. ſect.* 2. *lib.* 28. *cap.* 30. *probl.* 121. ab Hurtad. *tract. var. tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 6. *n.* 1180. à Pac. Jordan. *lucub.*
4 *lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 481. Reprobantur etiam ab eodẽ Moura *ubi ſupra* Miſſæ S. Amatoris, ac ſeveriùs miſſæ S. Auguſtini: At triginta Miſſæ S. Gregorii, quod non ſint reprobandæ, docet Pax. Jordan. *lucub. lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 483. Declara-
5 tur tamen, intelligi de triginta miſſis illis, quæ in honorem Sancti Gregorii celebrari conſueverunt, ſemotâ circumſtantiâ, nè certò illi numero ità innitatur, quaſi eo aut diminuto, aut aucto, ejus valor amittatur, ut benè notat Gavant. *in theſaur. Sac. Rituũ, par.* 1. *tit.* 5. *in fine* ex reſolutione Cõgregationis Sacrorum Rituum, quem refert, & ſequitur Pax. Jordan. *ubi ſuprà*, Homobon. *de exã. Eccleſ. par.* 1. *tract.* 4. *cap.* 13. *quæſt.* 127. Barboſ. *de offic. & poteſt Parochi, part.* 1. *cap.* 11. *nu.* 30. Hujuſmodi enim ceſſante circumſtantiâ non habet locum prohibitio Sacri Concilii Tridentini *in ſeſſ.* 22. de evitando in celebratione miſſæ certum numerum Miſſarum, & candelarum uti ſuperſtitioſum.

6 In hoc quoquè videtur non aſſentiendum eidem Mourę, ubi *ſub numer.* 101. veretur de veritate revelationis D. Vincentii Ferrerii, quâ apparuit ejus ſoror, aſſerens ſe liberatam ob miſſarum quadraginta ſeptem celebrationem à pœnis purgatorii, quas luebat, quia de peccato carnali confeſſa erat Diabolo, putans eum eſſe Confeſſarium: ſi enim, ait Moura, habuit ſolam attritionem, abſolutio Diabolica non potuit ei conferre gratiam, nec eam reddere de attritâ contritam, cum non fuerit verum Sacramentum; ſi verò contritionem, ea ſufficiebat.

Non videtur, inquam, aſſentiendum, quia in his caſibus Chriſtus Dominus tamquam Summus Sacerdos, & præcipuus, ac primarius Miniſter, qui nuſquam deeſt in neceſſariis, defectum illius Sacramenti ſupplet eo modo, qui infinitæ ejus in nos charitati magis congruit: Ità ex D. Tho. *art.* 8. *in reſp. ad* 2. & Gammachæo *ad q.* 64. *cap.* 5. qui loquitur juxtà Alexandri Alenſis, Durandi, & Gabrielis ſententiam. Nihilominùs rectè opinatur Moura, ut videre eſt infrà *in cap.* 3. *ſect.* 5.

7 Damnatur quoque, teſte eodem Torreblanc. *de Magiâ loco cit. nu.* 18. geſtatio Reliquiarum, vel Evangelii S. Joannis, vel alicujus verſiculi pſalmorum, adjunctis quibuſdam vanis obſervantiis, ſicut & damnantur orationes quæcumque aliæ, in quibus additum ſit aliquid vanum (de quibus ſatis ſuprà) ad ſanitatem obtinendam, vel aſſequendam.

8 Videntur etiam ad hujuſmodi ſuperſtitionem referendæ illę aureæ, vel argenteæ Tabellæ, quæ in votum appendun-

duntur; Imagines, vel vexilla; arma, vestes, catenæ, atquè compedes, quæ in Templis suspenduntur, de quibus disertè scripsit Thomasin. *de Donar. seù Tabell. votivâ, in toto tract.* & præcipuè *cap.* 7. & has fuisse in usu apud Gentiles, qui illas prò re aliquâ assequendâ vovebant, & rem ipsam, cujus compotes facti erant, repræsentantes in templis suspendere solebant, asserit Cardin. Baron. *annal. tom.* 1. *ad annum* 57. *pag. mihi* 481. De hac re etiam Torreblanca *Iuris spirit. lib.* 9. *cap.* 2.

9 Videntur, inquam, superstitiosæ: Deus quippè, ut scribit Seneca *ep.* 16. non movetur nec auro, argentoquè suspenso; nec stipe in gazophilacium injectâ: sed piâ, & rectâ voluntate, quod eleganter innuit Sectanus *sat.* 16.

Mentibus humanis, vestroquè Altaria corde
Instaurare juvat, fulvo potiora metallo.

Eò magis, quia hic cultus gentilitatem superstitiosam redolet, cum habeamus, omissis aliis, apud Tibullum,

Nunc Deæ, nunc succurre mihi, nam posse mederi,
Picta docent Templis multa Tabella tuis.

10 Sed quidquid dicat Seneca, hic cultus inservit ad Dei gloriam, & ad ipsum, utì omnium Dominum, & Authorem, manifestandum, nam, ut observat Card. Baron. *annal. ann.* 58. *tom.* 1. *pag.* 529. hujusmodi Tabulæ fiunt ab illis, qui à Sanctis beneficia cum fuerint assequuti, vota reddentes, mediantibus eorum imaginibus, ea patefaciunt, & proindè nequit dici superstitiosus; quarè rectè Arioli consuluerunt Philisteis *Reg.* 1. *cap.* 6. *Facietisquè similitudines Anorum vestrorum, & similitudines murium, qui moliti sunt terram, & dabitis Deo Israel gloriam*; & rectè illa de Holoferne triumphatrix conopæum, quod ipsa substulerat de cubili ipsius, obtulit in votum, seù anathema, ut legitur in *Iudith. cap. fin.*

11 Nec laudatus Satyricus hunc cultum damnare volnit; sed tantùm eorum avaritiam, qui dum viverent, vesanâ auri cupidine occupabantur, & postea in extremis tantummodò tabulis animæ suæ consulebant: Exclamat proindè Sectanus, poeticâ tamen exageratione;

—— *Miseri quantum falluntur avari,*
Marmore quæ Pario fabricatis Templa, cruorem,
Et lacrymas redolent, venis quem pauper apertis,
Expressitquè olim madido Provincia vultu:
Hinc est, quod sacræ feriuntur fulmine Turres;
Et sua flammigero sordent delubra Tonanti.

12 Quòad superstitiones verò, quatenùs eorum cultus discordet à Deo, ad quem ordinantur, damnatæ sunt ab omnibus: Ob id ritus tàm Ethnicorum, quàm Iudæorum, & Hæreticorum, si à Catholicis serventur, suspicionem hæresis semper inducunt, pròut aliàs diximus: Qui enim servant hujusmodi ritus, præsumuntur infecti jisdem erroribus, quibus involvuntur, qui dictos ritus præscribunt: Hinc est, quod cum Ethnici priscis temporibus crederent, mortuorum animas tùm cibis, tùm lucernis indigere, quibus famem, & tenebras depellerent, ut videre est apud Plutarchum *in vitâ Romuli*, apud Homer. *in lib.* 11. *Odysseæ*, apud Virgilium *Æneid.* 6. apud Tertullianum *de resurr. car. cap.* 1. *& de testim. anim. cap.* 4. & apud Epiphanium *in Ancorano*, *cap.* 87. id-
13 circò Concilium Eliberinum *can.* 34. decrevit, cereos per diem in Cæmeterio non accendi: Inquietandi enim (subjungitur *in eo canone*) Sanctorum
14 spiritus non sunt. Postquàm verò fatiscente Gentilitate, liberum caput extulit Christi Religio, tùm demùm fideles procul ablegato metu, vel suspicione approbandi, seu imitandi prophanos Gentilium ritus, cereis accensis Christianorum exequias prosequuti sunt: Pistach. *de Superstit. par.* 1. *cap.* 4. *num.* 36. Scribit namquè Hieronymus, ad funus Sanctæ Paulæ ingentem fuisse concursum Clericorum, & Monachorum, cereos ardentes deferentium: Gregorius etiam Nicænus *in vitâ Macrinæ Sororis*, commemorat Clericos, qui ei justa persolvebant, funus comitantes, cereos accensos præ manibus hubuisse, & probat Cabasutius *in notitia Concil. cap.* 7. *vers. Canon. Eliberinus* 34.

15 Damnantur etiam hujusmodi superstitiones, licèt nec Judæorum, nec Hæreticorum ritibus involvantur: Pistach. *de superstit. par.* 1. *cap.* 2. *num.* 5. Ideòque

Trid. Concil. *Seſs. 24. de ſervandis, & vitandis in celebr. Miſſæ*, prohibet,
16 nè inter Divina officia voce, vel organis turpia cantentur, nevè turpes ſoni proferantur, quos malè ad cultum ſuperflvum reducit P. del Bene *loco cit. ſect. 3.*

Hic enim cultus diſcordat ab eo, cui tribuitur, qui puriſſimus eſt Agnus; ob id rectè vocatur à Cajetano *in ſumma, verbo organorum uſus*, crimen ſuperſtitionis Sacrilegæ: (Videatur Pignatell. *tom. 3. conſult. 41.*) Imò dedecent quæcumquè alia, in quibus, dum Deo, etiamſi recto fine, exhibetur cultus, ſit peccandi periculum.

17 Quamobrem, licèt antiquitùs pacem dari conſuevebat per mutua oſcula, ut patet ex Juſtino Martyre *Apol. 2.* ex Dionyſio *Eccleſ. Hierarch. c. 4.* ex Cyrillo Hieroſolimytano *Catheg. Myſtag. 5.* ex Chryſoſt. *homil. 30. in 2. Cor. 13.* & ex Auguſtino *Serm. 83.* Attamen id non fiebat inter diverſos ſexus, cum certum ſit, fæminas in Eccleſiâ fuiſſe muro intermedio à viris ſejunctas: Si-
18 militer ea omnia dedecent, quæ aliquâ irreverentiam redolent, & hac de causâ Laodicæni Patres Agapas intrà Eccleſiam fieri vetarunt, atquè Ambroſio hujuſmodi convictus impensè diſplicuere, ut teſtatur Auguſtinus *lib. 3. Confeſs. cap. 2.*

19 His etiam temporibus ob eamdem rationem Sac. Congregatio Rituum 21. *Januarii*, 1690. decrevit, Epiſcopum Hiſpalenſem non debere Choreas permittere, quæ in feſtivitate Sanctiſſimi Corporis Chriſti fiebant in Eccleſiâ Cathedrali à mulieribus, & viris perſonatis, pileis coopertis, antè Sanctiſſimum Sacramentum: Sunt enim hujuſmodi choreæ à Dæmone excogitatę; inflammant ad libidinem; nec proindè ad Deum referri poſſunt, ut inquit Merbeſ. *in ſummâ Chriſtianâ, p. 2. 2. qu. 86.* Ut tamen gratiam ab eruditis ineam, hìc ſubnectere duxi elegantiſſimā ſuper hac materiâ diſſertationem exaratam ab Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo D. Marcello Severolo, cujus felix ingenium, profunda Juris utriuſque cognitio, ac ſumma, & exquiſita tàm ſacræ, quàm prophanæ eruditionis notitia ævum noſtrum illuſtrant.

Alatrina Celebrationis Feſti S. Sixti.

Si, ut aliàs S. Auguſtinus *in Pſalm. 30.* ſcripſerat, *Vincere conſuetudinem dura eſt pugna*, certè nedùm difficillima, ſed prorsùs inſubſiſtens dijudicanda eſt luctatio, quam ſuſcepit Reverendiſſimus Epiſcopus Alatrinus cum ſuo obſequentiſſimo Populo, curando eidem impedire celebrationem Feſti S. Sixti cum Saltationibus, & aliis lætitiæ ſignis, quibus ſemper fuit ſolitus idem Feſtum ſolemniter peragere, cum nedum id ex vetuſtiſſimo more apud ipſum ſit receptum, ſed etiam uſquè ab anno 1607. à Sacr. Congr. Rituum ſpeciali decreto à ſanct. mem. Paulo V. confirmato, gratiosè, & benigniter in-
20 dultum his verbis -- *Sacra Rituum Congregatio cenſuit indulgendum, ut in Civitate Alatrinâ Commemoratio S. Sixti, juxtà antiquam conſuetudinem, tanquàm de feſto votivo, celebretur feriâ quartâ immediatè poſt Paſcha cum Miſsâ, Proceſſionibus, & cum ſolitis Feſtis, & ſaltationibus, dummodò una tantùm Miſſa ſolemnis de ipſo Sancto celebretur cum commemoratione de feriâ quartâ Paſchæ, & cæteræ Miſſæ, & Officia tàm in Cathedrali, quàm in omnibus aliis dictæ Civitatis Eccleſiis ſint de feriâ quartâ, & Octavâ Paſchæ, & dummodò Choreæ, & Saltationes ſint honeſtæ, & non fiant antè Eccleſiam, & Sanctiſſimus Dominus Noſter, auditâ Congregationis ſententiâ, annuit, ac indultum, & gratiam prædictam confirmavit die 17. Februarii 1607* cujus meminit Barboſ. *in Summ. Apoſtolic. deciſion. in verbo Feſta propria, ſive collect. 356. num. 28.* Et quod magis eſt, hujuſmodi decretum fuit in ſimilibus
21 caſibus prò regulâ traditum à Sacrâ Congregatione Epiſcoporum, & Regularium, & ſignanter de anno 1614. pariter ex approbatione ejuſdem Summi Pontificis, reſcribendo Epiſcopo Anagnino -- *Eſſendoſi fatta diſtinta relatione alla Santità di Noſtro Signore del parere di queſti Illuſtriſsimi miei Signori intorno à doi decreti Sinodali publicati da V.S. in materia della Fiera, Lotte, Corſe de' Palii, & altre Feſte, che ſi ſoglion fare coſtì nel giorno di S. Magno Protettore di cotesta Città, la Santità Sua, comendando la pietà di V.S. hà ordinato, che ſe le ſcriva, che in materia delle Fie-*

re,

re, e Mercati, faccia in ogni maniera osservare la Bolla della Sa. mem. di Pio V. & il decreto di questa Sagra Congregatione: Quanto alle Lotte, Pallii, & altre feste, ordina la medesima Santità sua, che si osservi il decreto della Congregatione de Riti fatto ad instanza della Città di Alatri, mentre però queste cose non si faccino inanzi alla Chiesa, ne meno nell'hora de' Divini Officii. Potrà dunque VS. così eseguire, e Nostro Signore, &c. Di Roma 9. Agosto 1614.-- ut refert *Michael Iustinian. in suis Constitut. lib. 1. tit. 9. §. 12. fol. 97.* cum quibus consonant etiam aliæ resolutiones ejusdem Sac. Congregationis relatæ *per Nicol. in Floscul. verb. Festum, num. 17.*

22 Eòque magis, cum prudentèr, & summo jure id videatur indultum: Nam quòad Saltationes, seù Choreas, est certum, quod istæ ex sui genere, & naturâ non sunt malæ, sed sunt actus adiaphori, seù indifferentes, nullamque per se labem continentes; nec proindè ullo jure damnatæ, indistinctèque prohibitæ, nisi ratione alicujus qualitatis extrinsecùs adherentis, malæ reddantur, ut quia fiant in Ecclesiis, & locis Sacris; aut à Personis, quibus id licere non videtur, utpotè à Clericis, & Monacis; vel tempore non permisso, nempè tempore Jejuniorum, vel dum celebrantur divina; aut modo inhonesto, & turpi; vel ad malum finem, itaut his sepositis, nedum sint licitæ, sed etiam in virtutis ratione positæ, ut cum S. Thom. *in cap. 4. Isaiæ circà fin. versic. Deindè quæritur, de ludis Chorealibus*, firmant Summistæ omnes, & signanter Silvester, Cajetan. Bartholom. Fum. *in Summ. Armill. verb. Chorea*, Alens *in 4. lib. sententiar. distinct. 15.* Navarr. *in Manual. cap. 12. num. 15.* Billuc. *quæst. moral. tract. 30. cap. 10. num. 222. & 224.* Azor. *Instit. moral. par. 3. lib. 3. cap. 26.* Nevizan. *in Sylv. Nuptial. par. 4. à num. 73. vers. Sed prædictis non obstat, ad num. 76.* Modisius *in §. Plebiscitum sub num. 2. & num. 5. versic. Conclude ergo, Instit. de jur. natural. gent. & civil. Regiæ Immunit. & privileg. honestat. art. 1. n. 2.* Sanchez *de Matrimon. lib. 9. disput. 46. num. 16. & Consil. sivè Opusc. moral. lib. 1. cap. 8. dub. 24. num. 22.* Trullench. *in expos. Decalog. lib. 6. cap. 1. dub. 12. num. 22.* Tamburin. *pariter in Decalog. lib. 7. cap. 8. §. 7. num. 1. & 3.* Bonaccin. *de matrim. quæst. 4. punct. 9. propos. 3. num. 24.* Steph. Cost. *in Tract. de Lud. artic. 1. §. 2. de Lud. licit. in versic. Redeo ad rem nostram, num. 26.* Zanet. *de foro conscien. num. 150.* Constant. Roger. *in tract. de Summ. bon. tit. Eutropeliæ extrema veriora, &c. num. 35.* Chochier. *de Legat. cap. 31.* Kloc. *de Ærar. lib. 2. cap. 10. num. 9. & ibi Adden.* Ripa *de Noctur. tempor. cap. 38. num. 2. & 12.* Carpzou. *Iurisprudent. Ecclesiast. sivè Consistorial. lib. 2. tit. 8. defin. 157. num. 6. & seqq.* Lopez *in Instruct. Conscient. par. 2. cap. 31. vers. 3. concluf. 3.* Homobon. *de Examin. Eccles. tom. 3. tract. 13. cap. 2. in resol. 5. quæst. fol. mihi 15. col. 2. in fin. & fol. 16. col. 1. in princ. & tract. 15. cap. 8. quæst. 28. in resolut. 5. quæst. fol. mihi 367.* Daniel de Nobilib. *disput. 30. num. 71. & disput. 36. per tot.* Caltropal. *Oper. Moral. tract. 30. disp. 3. punct. 7. §. 2. num. 14.* Gibalin. *de Vniversi. rer. human. negociat. tom. 2. lib. 4. cap. 9. artic. 5. num. 33.* Bened. Pereyra *in Elucidar. Sacr. Theol. & Jur. vtriusquè lib. 2. Elucidar. 24. sub n. 1514. vers. Choreæ*, D. Raynald. *observat. Criminal. lib. 3. cap. 24. §. 11. num. 5. & 6.* & anteà Ricciul. *de Person. quæ in stat. reprob. versant. lib. 7. cap. 1. num. 7.* ubi *in §. Cæterum in fin.* ait, quod id in facti contingentiâ approbauit Sacra Congregatio *die 8. Maii* 1583. & alii innumeri, quos consultò omittimus, cum pro omnibus satis sit *S. Francisc. Salesi. in Introduct. ad Vit. devot. cap. 33.*

23 Adeòut nec etiam dicantur opera servilia, cum non spectent ad aliquam artem mechanicam, nec in opus materiale transeant ad utilitatē proprii corporis, vel alieni, sed sint cooperationes Corporis ad exultationem, & gaudium animi, & sic tanquàm ad liberalem actionem pertinentes, neque etiam in diebus Festis fine prohibendæ, nisi aliundè tollant earum malitiam, vt præter Cajetan. Silvest. [illegible] Modisium, Homobon. [illegible] Nobilib. [illegible] Sanchez [illegible] 27. num. 4. [illegible] pantent. [illegible] pons. 165. par. [illegible] Moral. [illegible] resol. moral. par. 6. [illegible] 222.

verſic. Notandum eſt, Paſqualig. *deciſ. moral.* 151. Leander *qu. moral. part. 3. tract. 1. diſp. 4. quæſt.* 38. Et antea Menoch. *de Arbitr. Iudic. lib. 2. caſ. 69. ſub num.* 51. *verſ. Quod verò*, adnotaverat, uſum hunc
24 ducendi Choreas in diebus Feſtis probaſſe Archiepiſcopos Mediolanenſes, ac aliarum Eccleſiarum Antiſtites: Imò Homobon. *dict. Tract.* 15. *cap.* 8. *qu.* 28. *in reſolut.* 5. *qu. in princ.* damnat, tamquàm rigoroſum, Edictum cujuſdam Epiſcopi, qui ſimpliciter, & abſolutè Choreas in diebus Feſtis ſub interdicti cenſuris prohibuerat, quæ etiam refert Daniel de Nobilib. *ubi ſuprà*, & ſignanter *dict. diſput.* 36. *nu.* 11. & 17. & noviſſimè Reverendiſs. D. Epiſcopus Verulanus *ad ſtatut. Fauentin. ad lib.* 7. *rubr.* 2. *num.* 37. *et* 38.

Præſertim in locis, & pagis, vbi abundat Ruſticorum, & Vulgarium hominum numerus, quia niſi illi Feſtis diebus occuparentur Choreis, vacarent otio malorum omnium origini, & malis machinationibus perturbativis Reipublicæ, & ſic nonniſi imprudenter ab eis arcerentur, ut adnotant Gajetan. Summ. Armill. Filiucc. Azorrius, Moditius, Homobon. Daniel. de Nobilib. Pereyra, & plerique alii *in loc. ſup. allegat.* ac ipſis addendus Jodoc. Lorichius *in Theſaur. utriuſq; Theolog. tom.* 1. *verb. Chorea, num.* 1. *verſic. Secundò permittuntur*, vbi plus addens, dicit in diebus Feſtis indiſtinctè locis omnibus eſſe permittendas poſt Divina officia, ne quid reliquâ parte diei agant, quod deterius ſit, neſcientes melioribus operibus vacare, aut non commodè valen-
25 tes. Undè ad id reſpiciendo Alphoſum Toſtatum, non minùs doctinâ, & eruditione, quàm pietate celeberrimum Epiſcopum Abulenſem, teſtamentó ſtatuiſſe, vt càm in Civitate illâ, quàm in Oppidis, & pagis ejuſdem Dioeceſis diebus [illegible] Choreis [illegible] ſe-
[illegible]
[illegible] cap.

26 Ut propterea multò minùs ſint improbandę, & damnandæ Choreæ, ſeù Saltationes, quæ in caſu noſtro ducuntur in viis, & locis publicis, ſacris peractis, quævè pręcisè fiunt in honorem Sancti Sixti, & ut votivâ deuotione illius feſtivitas majori cum lætitiâ, & animi alacritate celebretur, cum non ſint potiùs approbandæ, & laudandæ tanquàm Deo gratæ, & meritoriæ punctualiter diſſerit Paul. Maria Quintus *de Proceſſion. ſect. 3. punct. 3. circumſtant. quæſt. 6. fol. mihi* 71. & faciunt adnotata per Perez de Lara *de Anniverſar.* [illegible] *& Cappellan. lib.* 1. *cap.* 24. *nu.* 9. *&* [illegible] Lagunez *de Fructib. part.* 1. *c.* 34. *§.* [illegible] *num.* 39. *&* 98. Gibalin. *de Univer. humán. negociacion. ſup. allegat. tom.* 2. [illegible] 4. *c.* 6. *antic.* 5. *nu.* 34. *§. Dicendum, in fin. verſic. Nam alioquin, & in Divinæ Laudem*, Caramuel. *in loc. pariter ſup. alleg. ſub d. num.* 2070.

27 Sic enim in Sacris paginis laudantur filiæ Sion, quæ in ſolemnitatem Domini Choros ducebant; Judith. *cap.* [illegible] Item laudantur ii, qui de captivitate Babiloniæ revertebantur cum Cantoribus, & Cantatricibus Choreas ducentes ad animum redeuntium exhilarandum: Eſdr. *cap.* 1. *verſ.* 65. Pròut etiam laudantur Judæi, qui lætabundi laudes Deo, & grates cum Choreis Puellarum canentium, & ſaltantium tribuebant, ut poſt tranſitum Maris Rubri fecerint omnes Mulieres, Mariam Sororem Moſis cum tympanis, & Choreis ſequentes: Exod. *cap.* 15. Item Rex David coram vniverſo Popolo antè Arcam Dei cum cytharis, lyris, & ſimilibus inſtrumentis ſaltavit: *Lib.* 2. *Reg. cap.* [illegible] Quinimò Ipſemet Deus juſſit *in Levit.* 23. vt quotannis celebraretur feſtum Tabernaculorum Sacro tripudio, & ſaltaretur coram Domino, *& in Pſ.* 150. hæ laudationes in Choreis cum tympanis, cymbalis, cytharis, & ſimilibus inſtrumentis coram Domino fieri præcipiuntur, frequenterque [illegible] Sacræ Scripturæ: Quod [illegible] imò, & laudabile [illegible] factum, minimè in Sacris paginis fuiſſet permiſſum, & multò minus laudatum, ut ſcitè animadvertit Lagunez *in loc. ſup. alleg. num.* 97.

28 Sic pariter in honorem Sanctorum,

& ad

& ad eorum Festivitates celebrandas antiquissimus fuerat mos, sive ad eorum Sepulcra, sivè alibi, ad eorum Natalem cohonestandum, Chorcas ducere, ut adnotant Joannes Ferrand. *disquis. Reliquiar. lib. 2. cap. 1. §. Verbulum de Choreis, fol. mihi* 410. Martin. Ayala *de tradition. tit. de venerat. Reliquiar. Sepulcr. & Basilic. Sanctor. fol.* 109. *à tergo*, Joannes Baptista Casalius *de Veter. Sacr. Christianorum ritib. in notabilib. post fin. oper. fol.* 426. *litt. B. sivè in addition. ad cap. 60. pag. 241. litt. A. in fin.*, & patet ex S. Ioanne Chrisostomo *homil. 47. in Sanctum Iulianum*, dum dicit: *Saltantium Virorum Chori die crastino* (scilicet à D. Juliani Martyris festiva luce) *suburbium occupabant*. Item ex S. Basil. *homil. in S. Barlaam* scribente: *Nos tripudiis divinitus inspirantes circa sepulcra Martyrum Choreas ducimus*. Item ex Gregor. Nyssen. *in Oration. de Vita Sancti Gregorii Thaumaturg.* quatenus refert, Sanctum illum Virum Christianis permisisse, *ut in memoriam Sanctorum Martyrum se exhilararent, & oblectarentur atq; in lætitiâ effunderentur*; Necnon ex pluribus S. Paulini carminibus, & signanter ex *Carmin. 3. in Natal. S. Felicis* dum dicit: *Ferte Deo pueri laudem, persolvite vota: Et pariter castis date carmina festa Choreis*, & ex pluribus Prudentii hymnis, & signanter ex *hymn. 9.* quo celebrat Domini Nostri Iesu Christi mysteria, dicentis: *Da Puer plectrum Choreis.* Vndè Theodor. Balsamon, Vetus antiquorum Canonum commentator, in *Schol. ad Canon. 20. Synodi Gangrensis*, in quo anathemati subijciuntur ii, qui arrogantiâ vtentes, & Martyrum consecrationes abhorrebant, & Sacra, quæ in eis celebrantur, & eornm memorias accusabant, dicit: *Quæque in solemnibus Martyrum Festis fiunt cantica, Choreæ, & Populi confluxus, quoniam in Dei fiunt honorem, non reprobantur*. Quod itidem si non licitum, minimè fuisset permissum, & à Sanctis Patribus laudatum.

9 Idque nedum, quia cum *tripudia, & Choreæ ex sese res sint adhiaphoræ, & in optimum finem converti possint, nihil est, quod possit obstare, quin ad Sacrorum Divorum reliquias, natalesque cohonestandos usurpentur*, ut totidem verbis benè subdit Ferrand. *in loc. sup. alleg. sub dicto §. Verbulum, de Choreis, in fin.* sed etiam quia *facit hujusmodi celebritas ad Religionis magnificentiam, & ad sanctitatem æstimandam*, vt post Card. Baron. inquit Casal. *pariter in loc. sup. allegat. vers. Facit etiam*. Undè S. Gregorius Nazianzenus *orat. 4. adversus Iulian.* ad eas ducendas in honorem Sanctorum Fideles quodammodo hortari videtur, scribens: *Quid si etiam te, ut lætæ celebritatis, & festorum amantem saltare oportet, saltato quidem, sed non inhonestè illius aggrediaris saltationem, quæ Baptistæ necem attulit: Verum Davidis ob Arcæ requiem, quæ qnidem Deo gratam incessionem agilitate præditam, & versatilem mistice designari existimo.*, quæ verba expendens Elias Cretens. *in Comment.* inquit: *Hanc autem allegorico sensu exponens incessionis Deo gratæ agilitatem, & volubilitatem significare censet: atque hoc ipsis intelligendum præbet, minimè abiiciendam, atque improbandam in Festis, ac Divinis celebritatibus animi diffusionem, & modilatam agitationem, corpora videlicet animæ affectum comitante, atque ob Dei gloriam, & Servorum ipsius honores, & celebritates tanquam exultante, & tripudiante.*

30 Nec prædictis adversari poterit, si fortè obiiciatur Canon. 23. Concilii Toletani III. relati per Gratianum *in Can. Irreligiosa 2. de Consecrat. dist. 3.* quo dicitur, quod *Irreligiosa consuetudo est, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit, ut Populi, qui debent ad Divina Officia attendere, Saltationibus, & turpibus invigilent canticis, non solum sibi nocentes, sed & Religiosorum Officiis perstrepentes.* Nam omisso, quod istud fuerat decretum Concilii Provincialis, ad abusus suæ Provinciæ dumtaxat repellendos editum, animadvertendum, quod inibi fuerat sancitum: *Quod Ballimathiæ, & turpia cantica prohibenda sunt à Sanctorum solemniis*, ut legere est in titulo ejusdem Canonis in ipso Concilio, hoc est Ballimathiæ, seu Saltationes, quæ ad rithmum inhonestarum cantationum, turpiumque iocorum fiebant, sive Ballimathiæ, ut habet alia Editio, hoc est superstitiosæ divinationes, quæ per saltationes fiebant, ut explicant Joann. Dart. *Commentar. in Decret. Gratian. ad 3. part. distinct. 3. de*

3. *de Conſecrat. §. Ne verò illis ſolemnitatibus, inter ejuſdem Oper. Canonic. fol.490. col.2. litt. B. & ſeqq.* Carol. Du-Freſne, ſivè Du-Cange *in Gloſſar. med. infim.latinitat.to.1.fol.442.in verb. Ballimàthia*, & Jo: Jacob. Hofman. *in continuat.Lexic. univerſ.to.3. verbo Ballimanthica*. Et quod magis eſt, ex
31 quo hujuſmodi Saltationes fiebant in Vigiliis Sanctorum, ut colligitur ex illis verbis ejuſdem Canonis -- *Et turpibus invigilant Canticis* -- hoc eſt, dum juxtà morem illorum temporum, in Vigiliis feſtivorum dierum maſculi, & fœminæ cum luminaribus con veniebant inEccleſiis, ibique perno ctabant, eàque occaſione multa turpia, & inconvenientia, & præſertim inhoneſtæ, & laſcivæ ſaltationes fiebant, iſtiſque Divinis Officiis moleſtia inferebatur, ut liquet ex illis verbis ejuſdem Canonis -- *Sed, & Religioſorum officiis perſtrepentes* -- quemadmodum explicat Cardin.Turrecrem. *in dict.Canon. Irreligioſa, in Decret.Gratian.* Quod ſanè nihil poteſt habere commune cum ſimplicibus, & honeſtis Saltationibus, ſeu Choreis, quæ nullas habent circumſtantias ſivè temporis, ſive loci, ſivè perſonarum, ſive modi, ex quibus malæ reddantur, & præcipuè cum illis, quæ in honorem Sanctorum, & ad eorum Feſtos dies cum majori lætitiâ, & gaudio celebrandos, ducuntur, ut rem proſequendo, dictumque Canonem explicãdo, fusè diſſerit. P.Jul.Mazzarin. *in ſuis ſermonib.ſuper verb Domin.in Monte to.2 ſermon.*108.*litt.O.fol.*93. & 94. Cum imò potiùs iſtæ ſaltationes ſint laudandæ, & admirandę, eodẽ planè modo, quo apud Romanos, *cum in Divino Cultu adhiberentur, non dedecori erant, ſed admirationi* teſte Salian. *Annal. tom.* 3. *ad ann.*2990.*num.*38. Olim etenim, nulla ferè apud Gentes ſacra, in quibus non ſaltaretur, ut adnotant Lorin. *in Pſalm.* 149.*verſ.*3.*pag.*1208. Rodigin. *antiq. lection.lib.*5.*c.*3. Voſſius *de quatuor artib. popular.cap.*4.*num.* 37. & *de ſcient. Mathemat.cap.*21.*nu.*9. Bulenger.*de licit.& vetit. Magiâ, lib.*1.*cap.*6. *fol.*461. *litt.B.* Et quidem etiam ad honorem veri Numinis, ut obſervat Lacerd. *in comm. ad Virgil. lib.*4. *Æneid.in not. ad verſ.*145. *nu.*5.*in fin.*

Pròut nec obeſſe poterit animad verſio facta à Reverendiſſimo Epiſcopo Vérulano in ſuâ Relatione, & ab iis omnibus, qui nimis rigoroſâ propriæ opinionis ſententiâ, licet nullo jure fulcitâ, Choreas omnes indiſtinctè damnandas eſſe volunt, quod nempè in Choreis adſit quædam confuſa commixtio virorum, & mulierum, quæ ut plurimùm ſolet eſſe occaſio malorum, & incitamentum libidinis. Etenim, ultrà quod eidem ſatis reſponderi poſſet ex his, quæ tradit Cardin Cajetan. *ſuper alleg.in Summ. verb. Chorea, ſub n.* 3. dicens -- *Ex periculo verò provocationis ad libidinem unuſquiſquè ſeipſum menſuret, & videat, ſi exponit ſe periculo. Ego ex genere actus periculum non cognoſco: Quoniam actus Choreæ non eſt libidinis, ſed lætitiæ. Et propterea, ſi ex qualitate perſonæ, periculum alicui imminet, provideat ſibi, ſicut debet cavere ſibi ab aſpectu mulieris; ſi ex aſpectu ſibi cognoſcit imminere periculnm. Ex actibus deindè levitatis, qui quandoque ibi immiſcentur, dum aliquis intorquet digitos mulieris, cum quâ Choream ducit, non ampliùs, quàm veniale peccatum incurritur. Et ſimile eſt judicium de multis vanæ lætitiæ actibus, & verbis, ſi contingit Choreis immiſceri. Ex pravâ autem intentione putà, ad inceſtum, aut adulterium provocandi, et ſimiliter ex impudicitiis, non ſolùm Choreas, ſed Eleemoſynas, & Eccleſiaſtica Officia conſtat eſſe peccata mortalia. Conclude ergò Choreas non eſſe ex ſe malas, licet ſæpè offerant peccata venialia vanitatis* -- cujus dictum commendant, & ſequuntur Bartholom.Fum. *in ſumm. Armill.verb. Chorea, num.*1.*in fin.* Modiſius *in dicto* §. *Plebiſcitum, Inſtit.de jur. natural. Gent. & Civil.dubit.*201.*ſub num.*1. §. *Quoad juris divini, circà fin.verſ.Ex periculo verò*, Gibalin. *de univerſ. rer. humanar. negociat. dict. lib.*4. *cap.* 9.*artic.* 5.*in fin.* ubi illud refert, tanquam prudens monitum: Nec non ex eo, quod eidem addendo ſubdit Mazzarin. *dict ſermon.*108. *eadem litt.O.circà fin. fol.*94. quod nempè licèt talis confuſa coactio poſſit reſpectu alicujus magis, quam alterius aliquando eſſe occaſio mali, adhuc tamen nequit dici illicita, alias enim opus eſſet impedire res omnes, quibus datur occa-

occasio, quod Populus utriusque sexus in unum conveniant, ut sunt Mercatus, Nundinæ, Nuptiæ, Principum ingressus, Tabernæ, Naves, & similia, imò & Stationes, Processiones, Conciones, Divina Officia, cæteriquè sacri Conventus, quæ sicuti esset incongruum ex præfato motivo damnare, ità & Choreas.

32 Cessat penitùs in nostrâ facti specie, tùm quia Saltationes, de quibus agitur, fiunt in viis, et locis publicis, *in loco autem publico, nonnisi pudicè, & honestè saltatur*, ut animadvertit Caramuel. *in sup. alleg. Theolog. Regul. to. 1. par. 8. num. 2070. §. Respondeo*; Tùm quia non alio animo fiunt, ut etiam superiùs animadvertimus, & Reverendissimus Episcopus Verulanus ingenuè fatetur in suâ Relatione, nisi ut Festivitas Sancti Sixti lætiùs, & jucundiùs celebretur, & à pluribus saltatur ad satisfaciendum voto de re hac facto; Quo attento nullatenùs de prætensis inconvenientibus videtur timendum, tàm ex quo *est honesta saltatio, quâ tripudiat animus, & corpus bonis operibus eleuatur*, quemadmodum scripserat Sanct. Ambros. *lib. 6. in Lucam capit. 7.* & ex quo, *Corporis saltatio in honorem Dei laudabilis habetur*, ut idem S. Doctor addit *serm. 7. in Psalm. 118.* quàm ex quo tali casu similia tripudia, & publicę saltationes *ad pietatem conducunt, & devotionem promovere videntur*, ut subdit Caramuel. *in loc. proxim. allegat. sub §. Mos iam iste.* Ut propterea objectæ animadversioni mirificè adaptari valeant verba Sancti Augustini *lib. 3. de Doctrin. Christian. cap. 12.* quibus dicit, quod *in omnibus ejuscemodi rebus, non ex earum rerum naturâ, quibus vtimur, sed ex causâ utendi, & modo appetendi, vel probandum est, vel improbandum, quod facimus*; quemadmodum in simili ejisdem utitur Gibalin. *de usur. lib. 1. cap. 9. artic. 5. n. 89.*

Additâ potissimum circumstantiâ abeodem Reverendissimo Episcopo Verulano; ingenuè pariter de more confessatâ, quod nempè ii omnes, qui hujus Festivitatis occasione saltant, peractis Choreis, vnà cum Festi Ducibus, *col Governatore, e Magistrato, e con l'assistenza di Monsig. Vescovo vanno in processione, che si fà con gran concorso, e divotione, verso un hora di notte, nell a quale si porta il Legno della Santissima Croce, e si và cantando da huomini, e donne sacre lodi*, ut sunt verba ejusdem Relationis, quo attento, haud de prętensis periculis videtur esse timendum, dum apparet ex corporis agitatione illâ, animum ad bona opera elevari; sed potiùs piè esse credendum, quod Deus per intercessionem Sancti Sixti Martyris sui, eadem evenire non sit permis-
33 surus, quemadmodum in Processione illâ, in quâ David vnà cum vniverso Populo saltaverat antè ipsius Arcam, quamvis longissimo itinere, per difficiles, arduasque vias, & per altos, præruptosque montes fuisset ducta, non permiserat, quod *neque hymnos canentibus, neque Choreas ducentibus lassitudo fuerit suborta, dùm ad Templum pervenirent*, ut refert *Ioseph. Antiquit. Iudaic. lib. 8. cap. 2.* & quemadmodum de lętitię actibus, & conviviis ad Sepulcrum Sancti Martyris Iuliani ad illius Festum cohonestandum, fieri solitis, tradit *Sanctus Joannes Chrysostom. sup. laudat. homil. 47. in Eum*, dicens: *At etiam corporalis mensæ vis fieri particeps; hic soluto conventu, licet juxtà Martyrium sub ficu, vel vite diversanti etiam corpori recreationem indulgere, & condemnatione conscientiam liberare. Martyr enim è propinquo spectatus, & cum sit vicinus, ipsique mensæ adstet, voluptatem in peccatum effundi non sinit: sed tanquam Pædagogus, aut Pater optimus oculis fidei conspectus, risum comprimit, indecoras voluptates circumcidit, lascivos omnes insultus carnis tollit, quos illic non licèt evadere.*

Et quod omnem adimit dubitationę, est, quod istę Saltationes, & Choreæ fiunt in casu nostro ex antiquissimo more, cum eis celebrandi Festum Sancti Sixti, vt etiam agnoverunt Sacra Congregatio Rituum, & San. mem. Paulus V. usquè ab anno 1607. quo attento nullus remanet locus, ex quo illę reprehensioni subjacere debeant, cum hęc omnia sint ęstimanda secundùm
34 ritus in vnaquaque gente receptos, ut scitè admonet Martin. Scoockius *exercit. variar. exercit. 33. sub num. 4. vers. quæ omnia cum æstimari debeant, fol. mihi*

326. *in poſtrem. edition.* ſubdens, quod ob id mirari ſibi ſæpè ſubijt, quam ob cauſam graves, & judicioſi quoque Theologi ad hæc non attenderint, qui indiſcriminatim omnium populorum notarunt ſaltationes, ad comprobationem adducens id, quod Cornelius Nepos Scriptor Elegantiſſimus in Præfatione Vitarum Illuſtrium Virorum à ſe editarum, ſcripſerat adverſus eos, qui ſuę *ſcripturæ genus leve, & non ſatis dignum Summorum Virorum perſonis eſſent judicaturi, &c. Quis Muſicam docuerit Epaminondam, aut in ejus virtutibus commemorari ſaltaſſe eum, commodè, ſcienterque cantaſſe?* dicens: *ſed hi erunt ferè, qui expertes litterarum Græcarum, nihil rectum, niſi quod moribus conveniat putabunt. Hi ſi didicerint, non eadem omnibus eſſe honeſta, atque turpia, ſed omnia majorum inſtitutis judicari, non admirabuntur, nos in Græcorum virtutibus exponendis mores eorum ſecutos*, addendo etiam idem Scoockius, quod hanc ob cauſam in publicis ſolemnitatibus antiqui quoq; Patres permiſerunt Chriſtianis Saltationes moderatas, & honeſtas, poſt quàm *anteced. num.* 3. jam notaverat, quod ſi quid in ſacris paginis ſcriptum, aut à Sanctis Patribus editum, quod Choreis videatur adverſari, id non de quibuſcumque ſaltationibus, ſed de laſcivis, & immodeſtis, quęve animo, & corpori effœminando ſerviunt, dumtaxat eſſe improbatum, ut patet ex vocibus, & phraſibus, quibus improbantur; nuſquam verò ſermo eſt de Saltationibus honeſtis, & moderatis, quę causâ animi recreandi, & exhilarandi in publicis lętitiis, & Feſtivitatibus alicujus Sancti celebrandis, maximè juxtà mores patrios, habentur. Nec ſine ratione, cum, vbi eſt mos eas ducendi, nedùm licitę dijudicentur, ſed etiam in Sacris Feſtivitatibus adhibitę, religioſę, & devotę habeantur, ut ſignanter apud Hiſpanos, de quibus *Perez. de Lara, Lagunez, Gibalin, & Caramuel ſuper alleg.* ac ipſis addendus, & quidem ut ſolus videatur eſſe idoneus teſtis S. Thom. de Villanou. *ſermon.* 1. *in Feſt. Corp. Chriſti* & apud Luſitanos, de quibus Ægid. *de jurib. & priuileg. honeſtat. articul.* 1. *num.* 2. & P. Claud. Franciſc. Maneſtrier. *des Ballets anciens, & modernes, fol.* 98. *in fin. & fol.* 99. *cum ſeqq.* ubi, *fol.* 101. valdè ad rem recenſet verba Octavii Accoramboni quondam Epiſcopi Foroſempronienſis, & Collectoris Spoliorum Eccleſiaſticorum in illo Regno, tempore quo per Paulum V. fuerat inter Sanctorum numerum publicâ Canonizatione relatus S. Carolus Borromeus, qui tempore Pii IV. fuerat illius Regi in Vrbe protector, dum peculiari Relatione deſcribendo ſolemnem feſtivitatem eâ de re in Civitate Vlixiponenſi factam, & inter cætera numeroſam Proceſſionem pompæ, & lætitiæ actibus plenam, cum retuliſſet, eãdem pluribus Saltationibus, & Choreis fuiſſe conſociatam, ne id moris Regionis inſciis eſſet admirationis, ſubdiderat: *Nè dia faſtidio a' noſtri d'Italia, maſſime a' Romani, il ſentire, che nelle Proceſſioni de' Santi, e di tanta divotione, come fù queſta, ſi meſchiaſſero e balli, e danze, perche in Portogallo non parrebbe loro, maſſime a' Populari, che foſſero Proceſſioni nobili, e gravi, ſenza ſimiglianti attioni di giubilo, e di allegrezza.* Quapropter eaſdem Choreas, & Saltationes, quæ juxtà patrios mores, & conſuetudines locorum in ſacris ſolemnitatibus fiunt, ad Eccleſiaſticam Cœremoniam, ſacrumque Ritum eſſe referendas, nuper lato, eruditoque calamo probavit *Don Adrian. de Eloſſu Magiſter Cæremoniar. Eccleſ. Hiſpalenſ. in peculiari opuſculo*, primùm Hiſpali ſermone hiſpanico, mox Romæ linguâ Italicâ edito, inſcripto: *Conſulta Eccleſiaſtica ſopra l' uſo delle Danze, che ſi pratticano nella Proceſſione del Corpus Domini.*

Quæ omnia dicenda ſunt procedere etiam quòad alios actus lætitiæ prò eodem feſto jucundiùs, & ſplendidiùs celebrando exerceri ſolitos, & ſignanter ille, quo, *Nella mattina del Lunedì ſecondo giorno di Paſqua, li Feſtaroli vanno tamente col Governatore, e Magiſtrati nella Proceſſione che ſi fà dalli Canonici, e Capitolo dalla Catedrale, fino al Convento de' Padri Capuccini, portano Proceſſionalmente vn Braccio, & Mano Piede di S. Siſto, e terminata la Proceſſione li Feſtaroli convitano li loro Parenti & Amici, & ancora il Governatore, Sindico,*

dico, e Magistrato, e finito il pranzo, si danno dalli Festaroli medesimi li rinfreschi chiamati le Bevute, consistenti in Ciambelle, Mostaccioli, Confetture, e simili in Bacili, e Vino con Sottocoppe avanti la propria Casa in publica strada con porre ordinatamente a sedere da una parte gl'Huomini, e dall'altra le Donne, quali tutti sono Parenti, & Amici invitati dalli sopra Contestabili, in modo tale, che ricevuta da una la bevuta, si seguita successivamente dagl'altri divisi in due squadre, cioè in una quelli della Città Vetera, e nell'altra quelli delle Piagge, ricevendo reciprocamente le bevute, e quando vanno à tale effetto le dette squadre per la Città, in una assiste il Governatore, precedendo con esso li Festaroli, e seguitando doppo le Donne, e nell' altra assiste lo Sindico col Magistrato con lo stesso ordine, ut sunt verba præfatæ Relationis Reverendissimi Episcopi Verulani. Nihil enim in re hac valet considerari absurdum, & incongruum, ex quibus ista non licitè fieri, obiici possit. Cum similes commessationes, & convivia, quibus Christi fideles in celebrandis Sanctorum festivitatibus, se exhilarant, oblectantur, atque in lætitiam effunduntur, nedùm olim ab Ecclesiæ Patribus tolerata, imò, & ad Religionis magnificentiam, & ad Sanctitatem æstimandam conducere djiudicata, ut præter ea, quæ scripserat S. *Ioannes Chrisostom. in supr. laudat. Orat. 47. in S. Iulianum*, patet ex *Theodoret. Therapet. sive Græcar. affect. Curat. serm. 8. S. Gregor. lib. 9. Epistol. 71. ad Mellitum*, & aliis cumulatis *per Ferraud. in alleg. disquis. Religios. par. 1. lib. 2. cap. 1. §. Temperatissimas olim, fol. 408. & seqq. de Casal. in dictis Notabilib. ad tract. de Festiv. fac. Christian. ritib. fol. 436. lit. B.* sed & recenter permissa, atque indulta, & præsertim ab hac Sacra Congregatione in Civitatibus Alatrinæ finitimis, & in Civitate Anagninâ decernendo sub die 22. Septembris 1614. quod Confratres, seu Confratres eiusdem Sodalitatis in festis Festis fieri solita, conniventer tolerari possint, modò non feriâ sextâ Parasceves, nec cum reddicibus loci Pii, nec intrà, aut propè Ecclesiam fiant, & in Civitate Verulanâ indulgẽdo *sub die* 10. *Ianuarii* 1606., quod si eadem secundùm consuetudinem fiant antè Ecclesiam, sint toleranda, dummodò tempore convictus omninò claudantur ejusdem Ecclesiæ januæ, ut referunt Jacob. Pignatell. *Consult. Canonic. 17. num. 5. tom. 3.* & Nicol. *in Floscul. verb. Convivium, num. 2.*

35

36 Nec prò absurdo adduci valet, quod cum præfata poculorum præstatio, & dulciorum distributio nequeat terminari eâdem die Lunæ, cum ab omnibus festi Ducibus, sive Dominis sint faciendæ, qui sunt tresdecim, nempè unus prò singulo Civitatis vico, opus sit illa continuare die Martis sequentis etiam de manè, & sic ob id tertiâ die festivâ Paschatis intermittatur Sacra Concio, pròut etiam eâdem de causâ intermittur dictâ die Lunæ secundâ Paschatis; nam ultrà quod vacatio ista Concionis in illis diebus potissimùm evenit, ex quo Prædicator est impeditus ad se parandum pro habendâ Oratione panegiricâ sequenti feriâ quartâ, in quâ celebratur festum S. Sixti; animadvertendum, quod cum id sit consuetum ab antiquissimo tempore, quo similibus lætitiæ actibus celebratur dictum festum Sancti Sixti, minimè uti incongruum djiudicari valet, cum stante consuetudine propter lætitiam festi præcipui, similia peragi valeant, etiam temporibus aliàs vetitis, ut tradit *Silvestr. in Summ. sup. alleg. verbo Chorea sub n. 2. vers. vel ubi esset consuetum*. Maximè cum talia nequeant dici, quod propriè causent omissione Sacrorum Concionum, cum de eis habendis dicto tempore nullum adsit præceptum, sed præceptum solum sit tempore jejunii Quadragesimalis, ut patet ex cumulatis *per Barbos. in Collectan. ad Sacr. Concil. Trident. sess. 24. de Reformat. cap. 4. num. 14.*

Atque proindè minimè conformanca videtur sententia Reverendissimi Episcopi Verulani, qua confulit, numerum eorumdem festi Ducum, sive Dominorum, posse moderatione forte quatuor reduci, eâdem prò prætato prætenso absurdo evitando, quam ut festum minori tumultu celebretur, & Cives à sumptibus liberentur, dum quamplures ob munus sibi demandatum adimplendum ære alieno subijciuntur, cum aliàs illud exercere cogantur, ne pœnis pri-

vationis vocis activæ, & passivæ in publicis negociis expediendis; quæ sunt recusantibus impositæ, subjiciantur: Dùm respectu omissionis Concionum, nullum adesse absurdum, jam est ostensum, & respectu aliorum ab ipso asserto-rum, initicitur falso supposito à Festo invidis sibi facto; cum non coacta, sed spontanea sit susceptio præfati muneris, nullique pœnæ suppositâ, & aliàs numerus Festi Ducum sit providenter, & seriosè ad evitandam æmulationem institutus, ex quo totidem sunt Civitatis vici, & sic illum minuere, esset nimis molestum, & scandalosum, ut in simili benè ponderat Nevizan. *in Sylv. Nuptial. par. 4. sub num. 73. §. Primò, quia à tanto tempore, fol. mihi* 479. Nec sine ratione, cum nedum tolerabilia sint, quæ vetus consuetudo comprobat, ut scripserat Papyrius Justus *l. Imperatores 13. §. 1. in fin. ff. de pollicitationibus*: Sed imò ex quo ea, *quæ in suo statu, eademq; manent, & si deteriora sint, tamen utiliora sunt his, quæ per innovationem meliora inducuntur*, ut admonet Dionys. Halicarnass. *lib. 52. Historiar. Et quia ipsa quoque mutatio consuetudinis etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat*, ut inquit S. *Augustin. epist. 128. cap. 5.* cum quo consonat Sanctus Gregor. relatus *in can. 15. cap. 25. quæst. 2.* cum aliis latè deductis per Gonzal. *in cap. cum consuetudinis 9. nu. 3. de consuetudin.* & Capon. *discept. forens 85. num. 11. & seqq. tom. 2.* Hactenus Vir ille doctissimus.

37 Et eâdem ratione Urbanus Octavus, prout refutatur Pistachius *de superstit. par. 1. cap. 3. num. 32.* peculiari diplomate vetat, ne sculpantur, vel pinganur Sacræ Imagines alio habitu, quàm in Catholicâ, & Apostolicâ Ecclesiâ ab antiquo tempore sculpi, vel pingi consueverunt; nec etiam habitu particulari alicujus Religionis, quam professi non fuerint, per quæ oculis fidelium subjiciuntur, falsa, inordinata, & insolita apparent; sed ut [illegible] reiciant: Pistachius *supra*, [illegible] *Synodal. Gerundens. Tit. 3. [illegible] Catana. Sua[illegible]*

38 [illegible] est, quod nequit [illegible] aliqua Imago [illegible] Episcopi; qui priùs debet eam Imaginem diligenter considerare, ut advertit Pignatell. *consult. 186. tom. 9.*

39 Tantò magis damnandi sunt, qui utuntur vestibus prophanis, & lascivis in ornatu Sacrarum Imaginum: Alberghin. *in manual. qualificat. cap. 29. nu.* Molanus *in tract. de Imaginibus 1.* *per tot.* Pignatell. *consult. 186. tom.* Hinc meritò fuit punitus quidam temerarius Pictor inopinatâ, ac subitâ [illegible] teræ manus arriditate, quia Christum Jovis habitu pingere ausus fuit, pro S. Genadius Patriarcha eidem prævexit: Rectè proindè docet Transm. *denunciat. quæst. 4. cap. 8. num. 9.* Pictorem, vel sculptorem, qui vel pingeret, vel sculperet; aut pictas, sculptas retineret Imagines, quarum habitus, seù forma, vel contemptum, vel irrisionem, vel obscænitatem præferrent, esse revelandos; & ratio est, ut ego existimo, quia si verba impudentia, obscæna, & derisoria quis proferre tulerit in Sanctos, evadit suspectus: quid ergò dicendum de jis, qui [illegible] vestibus impudentibus, lascivis, & [illegible] dendis induant? siquidem (inquit Baratius,)

Segniùs irritant animos dimissa per aures Quàm quæ sunt oculis subjecta fidelibus.

Accedit, quod hoc pacto nedum [illegible] mitur, lascivos, & inhonestos [illegible] ipsos, quorum Imagines sunt; sed [illegible] datur ansa Novatoribus irridendi [illegible] ginum cultum, ut benè advertit Alberghin. *in Manual. Inquisit. cap. 29.* [illegible]

40 Hujusmodi autem inhonestis [illegible] bus, & picturis præbere ansam Novatoribus irridendi sacras Imagines, [illegible] ta sit iniquitas, patet ex eo quod [illegible] pediendum, ne ipsæ imagines [illegible] licujus ludibrio, fuit quandoque [illegible] tum id, quod ex se laudabile [illegible] religionis plenum. Canon [illegible] Concilii Eliberini, quem aliqui [illegible] picatur Baronius ab Iconoclastis [illegible] fictum, ideò prohibuit, parietes [illegible] pingi imagines [illegible] ludibrio essent, ut [illegible] *in d. can. 36.* sequitur, [illegible] *prud. forens. lib. 7. §. 4. tom. 2.* [illegible]

Canonem etiam suppositicium [illegible]

41 Quod sanè periculum (inquit Pastorius *ubi supra, pag. 21.*) haud ità rarò [illegible] batur in imaginibus, quæ in Eccle[illegible]

appen-

appendebantur, aut alioquin mobiles collocabantur, eò quia ipsæ subduci, & aliò transferri, persecutionis exurgente procellâ possent: simili ex causâ *in l. unica, C. nemini licere signum Salvatoris &c.* prohibetur signum Salvatoris in silice humi sculpi, aut pingi, ne videlicet conculcetur, aut conspuatur abjis, qui in locum sacrum conveniunt: Quod item sanxit Quinisexta Synodus *can. 73.* cum hac ratione, ne incidentium conculcatione victoriæ nobis trophæum injuriâ afficiatur.

Rectè igitur docent Transmiera *de denunciat. q. 4. cap. 8. num. 9.* & Alberghin. *loco citato, n. 3.* quod Sanctorum Imagines dictis modis vestientes, mereantur graviter puniri in S. Officio.

43 Ad hujusmodi superstitionem referri quoque videtur, quod à nobis communiter fit, qui pingimus Moysen cornua habentem, ex eo quod interpretetur D. Hieron. cornutam fuisse ejus faciem, cum hæbraica veritas, quam meliùs Septuaginta exposuerunt, natret, radiantem extitisse Moysis faciei cutem: & proindè Hæbræi nobis irridentes, putant, quod Moysen credamus Dæmonem: Ità Augustinus Chisanensis Episcopi apud Sixtum Senensem *bibl. lib. 5. annot. 116.* Nescio tamen, an Senensis huic opinioni adstipuletur, nam eam affert, nec confutat, ex quo arguitur potius eidem assentire; sed quod revera non assentiatur, innui potest ex hoc, quod ipse Senensis *ibidem annot. 117.* debile vocat argumentum, quo Rufinus probavit, Hieronymum pedibus ivisse in sententiam Origenis dicentis, quod Christus, tàm pro hominibus, quàm pro Angelis mortem subjerit: Illud autem argumentum desumptum fuit ex eo, quia Hieronymus verba Origenis sine nomine Authoris in Commentariis inseruerit, nullâ aperiâ eorumdem verborum contestatione. Potest etiam dici, nullam necessitatem [illegible] Ecclesia non reprobet hanc modestiam [illegible] Moysen, nec ipsum [illegible] sub-

stitionem, [illegible] eũ laureolis pingentes, videntur [illegible]

latratum in morem ipsos Sanctos decorare ornatu gentilitatis, ab Idolis contaminato.

Quamvis enim antiquitùs laurea corona fuisset signum victoriæ, proindèquè arma, naves, fasces, ac milites triumphantes coronabantur; & licet hujusmodi corona texeretur lauro, quia dicata erat Apollini, & hoc pacto contaminata fuerit oraculorum superstitione; nihilominùs milites Christiani antiquitùs semper laureâ coronâ decorati sunt, cum omnia, testante Apostolo, munda sint mundis: idcircò Spondanus *in epitom. ad ann. 337. n. 6.* postquàm laudavit Constantinum, qui exhorrens quæcumque sciret ex Gentilium superstitionis officinâ manare, pro laureâ usus est aureâ coronâ; attamen non damnat posteriores Imperatores, qui interdùm laureis in numismatibus apparent coronati.

45 Successivis verò temporibus milites Christiani, ad tollendùm omnem superstitionem, laureas coronas gestabant nomine Christi insignitas, teste Baronio *ad ann. 351.*

Imò quidam miles Christianus tempore Pij Severi recusavit sua tempora hujusmodi laureâ redimire. Verùm hoc factum Romana improbavit Ecclesia, ut referunt historici illius temporis, quia peccatum contrà fidem non erat, coronam illam deferre, & ex hujusmodi militis scrupulo timebatur nova in Christianos persecutio. Imò Clerici Romanæ Ecclesiæ Tertullianum probris exceperunt, qui librum ediderat titulo *de Corona Militis* ad defensam illius, quæ res in causâ fuit, ut Tertullianus exsiparet ad castra Montanistarum [illegible]

[illegible] dabilis [illegible] per- [illegible] his [illegible] esse [illegible]

[illegible] si- [illegible] ipsos [illegible] ra- [illegible] el- [illegible] ns [illegible] i- [illegible] ia

veteris teſtamenti cultum, prout eruditiſſimè probavit Illuſtriſſimus, ac Reverendiſſimus Prosper Lambertinus Mutinenſis Archiepiſcopus, cujus doctrinæ maximi eſt ponderis; *in ſuis animadverſionibus ſuper dubia, an permitti poſſit cultus publicus Sancto Job.*

Siquidem cum cultus publicus ſit præcipuus effectus canonizationis, debetur conſequenter illis Sanctis, quos Deus in Sacris ſcripturis canonizavit: Lezana *conſult.* 3. *à n.* 100. *ad fin.* & Pignatell. *tom.* 5. *conſult.* 39. quod agnoſcit Eccleſia ipſos invocans in commendatione animæ morientium, & illo Cantico Ambroſii, ibi: *Te Prophetarum laudabilis numerus*; ac in Litaniis, ibi: *omnes Sancti Patriarchæ, & Prophetæ*: Imò cum in ſuâ gloriosâ Transfiguratione Moyſen, & Eliam adhibuiſſet, eiſquè gloriæ venturæ ſpecimen oſtendiſſet, Petrus dixit: *faciamus hìc tria tabernacula*, quæ poſtea, teſte Beda, ædificata fuere, ſcilicet tres Eccleſiæ; ac ipſi Diſcipuli viderunt Moyſen, & Eliam Chriſti gloriæ participes, & in majeſtate; undè patet, quod voluit Deus facto, & Petrus verbo his Sanctis veteris teſtamenti quod exhiberetur publicus cultus, quidquid dicat Matta *de canoniz. ſanctor. par.* 4. *capit.* 3. *n.* 13. *& ſeqq.*

47 Accedit, quod hujuſmodi cultus habet ſtimulos quoſdam acerrimos, quibus incitamur ad Sanctorum, quos colimus, virtutes imitandas, ut ait Gregor XIII. *in conſtitut. ſuper approbat. Martyrolog. Rom.* quarè ob hanc rationem mirratur Rainald. *tom.* 15. *beteroclit. ſpiritual. punct.* 2. *in fin. pag.* 285. quòd Eccleſia non celebraverit Sanctorum veteris Teſtamenti feſtivitates, eò magis, quòd Sanctorum novi Teſtamenti? Verùm in Eccleſiâ non Gre-

dem S. Job quemdam fratrem, qui curavit, ut deſtrueretur, leprâ ſtatim affectum, diùquè excruciatum occubuiſſe, teſtatur *in dictis eruditiſſimis animadverſionibus* Laudatus Bottinus: Antiquitùs tamen in Eccleſiâ Latinâ his Sanctis non exhibebatur publicus cultus, ut ex Cæſario Heiſterburienſi, & Nicolao Serario, teſtatur Pignattel *loc. cit.* quia forſan videbatur incongruum, cum gaudio recolere tranſitum, qui gaudii non fuit, ut inquit D. Bernardus *ep.* 98. ſed potiùs miſeriâ plenus, propter deſcenſum ad Inferos: Turrecrem. *in can. pronunciand. n.* 15. *de conſecr. diſt.* 15.

48 Hæc ratio tamen confutatur à laudato viro *in eiſdem animadverſionibus*, tùm quia, quamvis quidam ex antiquis Patribus, & Theologis ſenſerint, animas juſtorum uſquè ad diem judicii non videre Dominum (contrarium nunc eſt de fide) Sanctis tamen debitum cultum non negarunt; tùm quia Machabæi, quorum idem fuit deſcenſus, obtinuerunt hunc cultum; tùm quia, licet fuerit quædam miſeria, non poſſe ſtatim divinâ viſione frui, nihil ominùs eorum deſcenſus in ſinum Abrahæ non adeò fuit miſerabilis; nam ibi non cruciabantur: Imò ſi Infantes, qui ſinè baptiſmo pereunt, nec ſunt Sancti, attamen quodam gaudio recreantur ob cognitionem, quâ ſciunt, actuale peccatum ab ipſis nõ fuiſſe commiſſum, ut decantat Eminentiſs. Sfondratus *in Nodo prædeſtinationis, circa finem primi §.* quid dicendum de gaudio interno eorum, qui ſciebant, ſe tàm ſanctè vixiſſe? Tùm tandem, quia Eccleſia veneratur inter Sanctos Paſchalium Diaconum, quem D. Gregorius narrat *in ſuis Dialogis, lib.* 4. *cap.* 4. non tramite ad Cœlum evolaſſe, ſed quoſdam dies purgatorii pœnas expertum fuiſſe, quia adhæſerat Schiſmatici Antipapæ contra Simmachum verum ſanctum Pontificem.

48 [illegible] de Sanctis Innocentibus

Joa-

Joachimo, Simeone, aliisque Christo præmortuis, qui nexum habuerunt cum Christo, quarè non ad vetus, sed ad novum Testamentum spectant, ut notat Pignatell. *loco cit.* Sed & hujusmodi ratio validissimè reprobatur *in dictis animadversionibus*.

49 Igitur causam, quarè Ecclesia Latina non exibuerit hunc cultum Sanctis veteris Testamenti, eam fuisse existimo, quia noluit temporibus cæcitati Gentilium vicinioribus, præbere periculum Idololatriæ per approbationē cæremoniarum Judæorum, quæ velut umbra tunc transibant; ac eâ de causâ fortassè non exprimuntur in canone Missæ nomina Patriarcharum, vel Prophetarū: Licet enim (inquit Pignattellus *loco superius laudato*) ji in Christum credideriut, eumdemquè spiritualiter manducaverint, alium tamen offerendi ritum habuerunt, qui Christum in carne venturum prænunciaret: Hoc autem periculum cessat hodiè; ideoquè in Urbe colitur id Ecclesiâ S. Jacobi, vulgò nuncupatâ *Scossa Cavalli*, Lapis, super quo Abraham Filium Isaac imolandum collocavit, quem à S. Helenâ transmissum, & in dictâ Ecclesiâ mirabiliter custoditum testatur Gaspar Alvarus *in tract.* cui titulus, *Roma in ogni stato, pa. 2. pag. 133. vers. nel terzo Altare*: Similiter in Basilicâ Lateranensi sub Arâ maximâ asservatur Virga Aaron, quæ fronduerat, & Virga Moysis, quæ silicem percussit, & fluxerunt aquæ, quemadmodū ait Cardinal. Rasponus *de eâdem Basil. lib. 1. cap. 10. pag. 47.* sic in Ecclesiâ S. Susannæ publicæ veneratioui exponuntur Reliquiæ S. Micheæ Prophetæ, ut refert Panciroł. *in libro*, cui titulus, *Tesori nascosti, in Indice Reliquiarum, litt. M.* & apud Carmelitas venerатur Elia, ejus etiam officium celebratur, super cujus ritu latè scripsit Lezana *consult. moral. 3. per tot.*

50 Tandem quò ad superstitiones falsas ex parte colentis, damnantur, qui quæstus gratiâ, indulgentias, quæ jam declaratæ sint vel falsæ, vel apochryphæ, imprimunt, seù publicant: nam hujusmodi delictum est valdè Christi-fidelibus pernicioſum; ideoquè ab Inquisitoribus cumulativè respectu ad Ordinarium punitur.

Sunt verò falsæ, vel apochryphæ, quæ à summis Pontificibns non fuerunt concessæ; vel si concessæ, postea fuerunt revocatæ.

Quænam verò fuerint revocatæ patet ex Bullâ Pii V. *& si Dominici gregis 30. in ordine*: Post quam Bullam Pontifices in suis Indulgentiarum confirmationibus, adhibent semper clausulam, *quatenus revocatæ non sint*, nec concedunt ultrà formulas præscriptas ab Urbano VIII. Alexandri VII. jussu impressas.

51 Verùm quia sæpènumero à Viris etiam alioquin summè dignis, audivi, quibusdam rebus indulgentias tribui, veniunt proindè advertendi, ferè omnes indulgentias esse revocatas à Pio V. Lavor. *de Indulgent. p. 2 cap. 13. num. 6. & seqq.* nec concedi ultrà præscriptas formulas superiùs insinuatas, ideòque Ordinarii cautè approbent, & permittant publicare Indulgentias, imò tenentur tenorem earumdem Inquisitoribus communicare, ut concorditer videant, an sint veræ, vel falsæ: Hoc tamen non intelligitur de Indulgentiis plenariis, quæ conceduntur per Breve Apostolicum alicui Ecclesiæ, vel Cappellæ occasione solemnitatum.

52 Ad has superstitiones falsas ex parte colentis refertur etiam, quod improbi quæstuantes quandoquè faciunt, ostendendo falsas pro veris reliquias, quæ sacrilega iniquitas per Africam grassabatur tempore S. Augustini, Donatistis promoventibus: De tali abusu loquuti sunt Hostiens. & Joann. Andr. *in cap. 2. de reliq. & venerat. Sanctor.* Cajetanus *in summa, verbo superstitio, num. 2.* Navar. *in cap. 17. num. 169.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 2. num. 17. & 18.* Fagundez *in decal. lib. 1. cap. 34. num. 3.* & Pistach. *de superstit. par. 1. cap. 2. num. 3.*

Cum ergò isti, quod est in honorem Dei, vertant in ejus contumeliam, ut ait Bertrand. *cons. 285. vol. 3. par. 2. num. 6.* rectè ab Inquisitoribus puniuntur.

53 Spectat etiam ad hoc superstitionis genus illud, quo imponuntur peculiaria nomina Angelis, ut ipsi adorentur: Torreblanc. *de Magiâ, loco cit.* latè Hurtad. *Resol. Moral. tract. 5. cap. 6. Resol. 71.* præcipuè *sub num. 1678.* Candidus

didus Brognolus *in Alexicon*, *tom.* 1. *diſp.* 4. *cap.* 1. *ſect.* 2. *art.* 2. §. 3. *num.* 758.

Non enim aſſentior Joanni Ludovico della Cerda *de excell. Cæleſt. ſpirit. cap.* 5. ubi conatur oſtendere cum Suario *in cap.* 12. *Tobiæ*, & Salmerone *to.* 3. *tr.* 3. alia nomina Angelorum præter tria, Michael, Gabriel, & Raphael, fuiſſe apud Catholicos in veneratione: Semper enim in ſacrâ paginâ Angeli interrogati de proprio nomine, illud abnegantes occultarunt, ut probat laudatus Hurtad. *ubi ſuprà*, *num.* 1675. Idcircò nec aſſentior Philoni *de antiquit. Bib.* dicenti, nomen Angeli, qui apparuit Matri Sampſonis, fuiſſe Phadel; nec apud me fidem meretur Fernelius *lib.* 1. *de abditis rerum cauſis*, aſſerens, primi Parentis cuſtodem Angelum dictum eſſe Raziel; Abrahæ, Zachiel; Iſac, Riphael; Jacobi, Peltel.

54 Tandem minimè mihi perſuadet Lupus *in edict. par.* 3. *lib.* 18. *diſt.* 2. *art.* 2. *diff.* 4. ſequens authoritatem Joſephi Roſacci *in Theatro Cæli, & Terræ*, ubi explicat, quinam Angeli moveant Cælos, illis verbis.

Lunæ, *Angelus Gauriel*;
Mercurij, *Angelus Michael*;
Veneris, *Angelus Anael*;
Solis, *Angelus Raphael*;
Martis, *Angelus Samael*;
Iovis, *Angelus Saliel*;
Saturni, *Angelus Caphiel*.

55 Sunt enim hæc omnia Cabaliſtarum commenta, juxtà Cornel. à Lapide *in cap.* 32. *Geneſis*, & Cardinal. Albitium *de Incoſtant. in fide*, *cap.* 40. *n.* 154. quod nec negat impius Mareſius *in Colleg. Theol. loc.* 5. *n.* 36. *in fine*; & ſub his nominibus latet Dæmon, qui invocari optat: Imò habemus ſub nominibus Angelorum particularium Aldebertum invocaſſe Dæmonem, quarè damnatus fuit in Concil. Romano ſub Zaccharia Pontifice *anno* 745. celebrato, & tradunt Baronius *ad ann.* 745. *num.* 36. Gaſtald. *de Angelis tom.* 1. *diſt.* 2. *queſt.* 3. *art.* 4. *quæſtiuncula* 1. Torreblanc. *Iurjs ſpirit. lib.* 9. *cap.* 15. *num.* 27. & Hurtadus *loco proximè allegat.*

56 Hæc ratio placuit quoque eidem Thomæ Hurtado *dict. reſol.* 71. *n.* 1678. ubi etiam addit, ſuſpectum eſſe de hæreſi, qui dicit, poſſe publicari nomina bonorum Angelorum, præter illa tria in Sacrâ Scripturâ enumerata, præcipuè ſi ad publicam venerationem exponantur, à quo non diſſentiunt Carena *tit.* 12. §. 9. *num.* 55. & Alberghin. *in Man.*, *cap.* 18. *ſect.* 3. §. 3. *num.* 3. *verſ. ſuperſtitio etiam hæreticalis*, damnantes uti hæreticaliter ſuſpectos, qui brevia collo appenſa geſtant cum nominibus Angelorum incognitis.

57 Miror igitur, Cornelium à Lapide *in* 1. *Apocal. verſ.* 4. quem etiam citat Piſtachius *de Superſtit. par.* 1. *cap.* 22. *n.* 19. teſtari B. Amadæo revelata fuiſſe ſeptem præcipuorum Angelorum, qui adſtant coràm Deo, nomina, quibus (quod magis mirum eſt) Panormi Eccleſia dicata eſt: Illæ enim revelationes non fuerunt ab Eccleſiâ approbatæ, teſte Albitio *ubi ſuprà*, *nu.* 157. ideoquè nulli momenti ſunt, ut notat Araux. *in fine tract. de Angelis*, Hurtad. *dicta Reſol.* 71. loquens quòad publicum cultum: Granadus tamen *in* 1. *part. to.* 3. *de Angelis tract.* 16. *diſp.* 2. *num.* 3. apud Piſtachium *ubi ſuprà*, dicit hujuſmodi nomina reperiri Romæ in quodam Altari S. Mariæ Angelorum; ſed hodiè, ut ipſe vidi, ibi reperiuntur quidem ſeptem Angelorum effigies; at eorum nomina abraſa fuiſſe, cernitur, & teſtatur Eminentiſſimus Albitius *de Inconſt. in fide cap.* 40. *num.* 156.

58 Advertendum tamen eſt, quod in canone Miſſæ Æthiopum nominatur Angelus Vriel, quem etiam veneratus eſt Henricus Imperator in Templo Baſilienſi: Habetur etiam mentio hujuſmodi Angeli Vrielis *in lib.* 4. *Eſdræ*, & licèt dictus liber non ſit ab Eccleſiâ canonizatus, eſt tamen maximæ auctoritatis, vt videre eſt penès Hurtad. *loc. cit. num.* 1781. Præterea complures Sancti admittunt eumdem Angelum Vriel, ſcilicet Ambroſius *lib.* 5. *de fide ad Gratian. cap.* 2. Iſidor. *lib.* 7. *origin. cap.* 5. & Bonaventura, *in centiloqu. part.* 3. *ſect.* 18. Imò Sybilla Æthiopæa nominat Angelum Eromiel; Angelum Uriel; Angelum Saniel; & Angelum Azaei. Habemus quoque, Deum revelaſſe B. Joanni de la Cruz nomen ejus Angeli

Cuſto-

Custodis, dicens, vocari Laurielem, & tandem addit Hurtad. *ubi suprà*, non esse statim reputandum nomen dæmonis illud, quod quis alicui Angelo tribuit: Sed cautè in hac re procedendum est, nam novitas est semper suspecta, quarè sapienter Hieronym. *ad Pammachium, & Oceanum -- Cur post 400. annos docere nos niteris, quod antea nescivimus? Usquè ad hanc diem sinè istâ doctrinâ mundus Christianus fuit.*

59 Inter has superstitiones numerari etiam possunt miracula, & relevationes, quæ evulgantur, vel ad affectandam Sanctitatem, vel ad emugendas crumenas: Pistach. *de Superst. p. 1. cap. 2. n. 4.* Exemplum his propemodùm diebus vidimus in illis duobus Religiosis, qui per totam Urbem, ac totum Catholicum orbem, Divi Gaetani apparitiones jactitabant: Sed tandem vidimus quoquè utrumquè Romæ in S. Officij carceribus mancipatum, ac postquàm eorum alter de hæresi formali; alter, cui dicebantur factæ apparitiones, de vehementi abjuraverit, ille perpetuò; hic ad septennium carcere damnatus, dignas pœnas ambo luerunt, ac imagines, quibus pictæ erant eædem apparitiones, correctionem subierunt, ex quo innuitur, quod, quamvis revelationes non
60 sint signa Sanctitatis, nam factę fuerunt etiam Sybillis, & plerisque aliis, ut superiùs diximus: Et proindè putat Pignatell. *tom 1. consult. 236.* quod pingi possint eorum, qui non sunt canonizati, imagines cum revelationibus; nihilominùs spectanda est, atque attendenda mens, & intentio incolarum, an scilicèt penès ipsos hujusmodi revelationes sint signa Sanctitatis, ut ponderat idem Pignatell. *ubi suprà*: Eo magis advertendum est, an in dictis revelationibus intervenerint apparitiones, & quęnam personę fuerint, quibus dicuntur factæ.

Quinimò ex decreto Vrbani VIII. edito *die 13. Martij 1625.* ut videre est apud Pistachium *de Superstit. part. 1. cap. 6. & sub num. 19.* nec eorum, quos credimus Sanctè vixisse, facta publicare possumus in ipsorum vitis describendis, tamquàm miraculosa; nec narrare revelationes, quas credimus eos habuisse; nec miracula, & gratias, ipsorum intercessione acceptas. (Vide etiam Transm. *de denunciat. qu. 4. cap. 8. num. 8.*

61 Ne autem virorum præclara gesta, ac revelationes deliteścant, quâpropter Petrus Cluniacensis graviter dolebat, quod quæ in dies eveniunt, & prodesse legentibus possunt, dispereant deficientibus illis, qui ad ea conscribenda animum intendant, idem Summus Pontifex Urbanus, cujus declarationem expendit Matta *de Canonizat. part. 5. cap. 2. num. 1. & pluribus seqq.* posteà permisit, narrari facta, quæ Sanctitatem operantis comprobarent, ut moris semper fuit Ecclesiæ, tàm in veteri Testamento, quàm in novo, quemadmodùm advertit Baldell. *de Dei adorat. & orat. lib. 3. disp. 13. num. 13.* illudquè permisit fieri etiam sinè ullo Ordinarij examine, & approbatione, cum protestatione tamen in principio, & calce librorum, quod omnis fides sit penes authorem, quæ Protestationis forma traditur à Pistachio *de Superst. part. 1. cap. 6. nu. 20.* sed in Sacrâ Rituum Congregatione, quoties ageretur de beatificando viro, cujus miracula, & gesta absquè examine, & approbatione Ordinarii descripta sunt, tunc hujusmodi narratio nullam fidem faceret, etiamsi ob longum temporis spatium ex dictâ miraculorum descriptione oriretur fama Sanctitatis, utpotè proveniens ab erroneâ causâ: Rota *decis. 158. n. 14. par. 10. Rec.* ex auctoritate Bart. *in l. de minore §. plurium, n. 18. ff. de quæst.* Aym. *cons. 366. num. 45.* Roland. *cons. 30. num. 48. lib. 1.* Alexander. *cons. 173. nu. 11. lib. 6.* & Cyriac. *controvers. 150. nu. 47.* secus si adesset examen Ordinarii, ac ejus approbatio; vel si complures narrarent eadem, dummodò ex eodem fonte notitiam hujusmodi non habuissent: Numquàm verò ex ipso Vrbani
62 decreto licet Imagines quorumcumq; virorum pingere cum laureolis, vel alio sanctitatis signo, donec, & quousquè non fuerint ab Ecclesiâ in Sanctorum Cathalogum recensiti, quod intelligendum est tàm in locis publicis, quàm in privatis: Pistach. *dict. cap. 6. num. 13.* Matta *de Canonizat. par. 1. cap. 3. nu. 23.*

63 Ad eorumdem tamen sepulchra minimè vetitum est, deferre tabellarum vel Imaginum oblationes in testimo-

nium gratiæ acceptæ: Tranſm. *de denunc. qu.4.cap.8. num.* 18. Piſtachius *laudato cap.6. num.*10. & P.del Bene *dub.*234. *ſect.2. petit.*12.*num.*5. debent nihilominùs amoveri, & deindè recipi atteſtationes eorum, qui tabellas ipſas, vel imagines detulerunt, & aliorum quoquè, quos facti conſcios eſſe pareat, ac omnia ad Ordinarios referri, quæ in ſecreto ſeorſim ab Eccleſiâ cuſtodiâtur, *ut ſi quando* (ſunt verba ipſius Pontificis *in Brevi Cæleſtis Hieruſalem, edito die* 5. *Iulii* 1634.) *Dominus talium virorum merita Beatificationis, ſeu Canonizationis honore in terris decorare voluerit, extent hujuſmodi Sanctitatis, qualeſcumquè probationes Apoſtolicæ Sedis judicio tunc examinandæ*, & notarunt Matta *de Canoniz.Sanctorum.par.*5.*cap.*2. *num.* 5.11. *& plurib.ſeqq.* Caſtellin. *de Canonizat. cap.*2. *num.*48.*&* 57.

Non idem dicendum de Votis publicis, qualia ſunt, quæ offeruntur nomine alicujus Civitatis, vel Loci: Pignatell.*tom.*1.*Conſult.*209. nec de Lampadibus, ac cereis accenſis, quæ non ſolùm denotant lucem æternam, quæ mortuorum animabus affulget, ſed etiã ex uſu totius Eccleſiæ præſeferunt cultum publicum, undè accendi non poſſunt, niſi ſanctis, & antè Reliquias Sanctorum, quemadmodùm benè ait Baldell. *ubi ſuprà*.

64 Nec licet, attributa sãctitatis aſſignari viris, qui ab Eccleſiâ non ſint uti ſancti approbati: Piſtachius *dict.cap.6.n.*11. Verùm Pignatell. *to.*1.*conſult.*79.*& conſult.*501. ait, cultu privato Sanctos credi, & appellari poſſe, qui nondùm fuerunt canonizati, ipſoſquè invocari, etiam aliis audientibus, & docent Bellarm. *lib.*1. *de Sanctis, cap.* 10. Molfeſius *conſ.* 45.*n.*64.*& conſult.* 55.*n.*20. ac alii, quos citat Piſtachius *ubi ſuprà, cap.6.num.* 1. Item in eorum memoriam nos poſſe jejunare, ac in ipſorum natali die à ſervilibus abſtinere, idquè etiam aliis ſcientibus. Hæc autem omnia fieri non poſſunt in honorem amici alicujus defuncti, qui ſanctè minimè vixit, & tantò magis improbandus eſt Spondanus, qui *to.*3. *pag. mihi* 1523. venerandã ſanctitatis attributa contaminat, primos vocans Lutheri martyres eos, qui primùm propter hanc impiam ſectam paſſi ſunt.

CAPUT III.

De iis, qui Sacramentis abutuntur.

SUMMARIUM.

1 *Abutentes Sacramentis ſunt de hæreſi ſuſpecti.*
2 *Sacrilegii enormitas etiam ab Ethnicis deteſtata.*
3 *Atrocitas ſceleris in Sacramentorum abuſu.*
4 *Hæreſis ſuſpicio inducta ex abuſu Sacramentorum, levis non eſt, quocumq; modo conſideretur.*
5 *Ludovicus Correa rejicitur, putans, ex concupiſcentiâ excuſari Sacramentis abutentes.*
6 *Sacramentorum abuſus hæreſis inducit ſuſpicionem, quia hæretici, vel deſpiciunt omnia Sacramenta, vel nonnullis abutuntur.*
7 *Non quilibet Sacramentorum abuſus inducit hæreſis ſuſpicionem, & qualis abuſus inducat?*
8 *Quomodo poterit cognoſci, quod Sacramentorum abuſus habeat fundamentum in hæreſi.*
9 *Ex qualitate perſonæ abutentis judicatur etiam de abuſu Sacramentum, an inducat hæreſis ſuſpicionem?*
10 *Quamvis non omnis Sacramentorum abuſus inducat hæreſis ſuſpicionem, aliquis tamen abuſus Sacramentorum eam inducere poteſt in quolibet Sacramento.*
11 *Quod modis abuſus in Sacramentis poſſit contingere?*

1 BENIGNITAS, quâ leges excuſare ſolent delinquentes à ſuſpicione erroris, quandò ſcelus ob vehementiam obiecti adeò enorme non ſit, ut juſtè cenſeatur deterrere potuiſſe ab illius patratione mentem benè diſpoſitam in fide, & zelo domus Dei accenditur contrà ſacrilegos, undè neceſſariò ſequitur, abutentes Sacramentis, de hæreſi eſſe ſuſpectos, pròut quoquè docent Lucerna Inquiſit.*verſ.Sacram.abuſus*, Bordon. *in Tribunal.cap.*22.*in princ.* Salell.*lib.*5.*c.*5.*Regul.*394.*n.*386.*tom.*3. Paſqualig. *quæſt. moral. canon.* 99.*fol.* 213. Panimoll. *deciſ.* 63. *numer.* 29.

nam

nam debuerat ipsos deterrere sacrilegii
2 enormitas, etiam ab Ethnicis cognita, undè Horatius:

Nec vincet ratio hoc tantumdem, ut peccet idemquè
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus divum Sacra legerit.

Imò Alex. Magnus, teste Diodoro Siculo *lib. 17. in 9. anno*, in Olympicis ludis per præconem significare fecit omnibus exulantibus, præter sacrilegos, reditum in Patriam sibi concedi; & Domitianus, ut narrat Svetonius *in ejus vitâ, cap. 8.* juffit, monumentum à quodam ex suis libertis paratum lapidibus, Templo Jovis Capitolini destinatis, penitùs destrui, ossaquè, & reliquias in mare proiici.

3 Quid igitur erit dicendum de atrocitate abusus sacramenti, in quo non res falsis Diis consecratæ violantur, sed ipse Christus, è cujus latere Sacramenta fluxerunt? Ideoquè summi Pontifices in suis constitutionibus, quibus submittunt Sacramentorum abusus Inquisitoribus, habent eam clausulam: *Nos in animum inducere nequeuntes, quod ille benè sentiat de fide, qui malè utitur Sacramentis.*

4 Nec levis est suspicio, quam incurrunt: Si enim Sacramentis abutantur ad maleficia, seù ad incantationes, eo casu vehementer suspectos esse, suprà diximus, & probat Torreblanc. *de Magiâ, lib. 3. cap. 7. num.* 14. ubi hæreticalia vocat ea omnia, in quibus fit Sacramentorum abusus.

Si verò abutantur ad explendam impudicitiam, aliamque passionem, tunc etiam abutentes non excusantur à suspicione vehementi, quæ oritur à jure, attentis suprà dictis constitutionũ verbis: Hurtad *Resol. Moral. tract. 5. cap. 11. Resol. 3.* Ricci *in prax. Aur. Resol.* 434. *to. 1.* Præterquã quod tanta criminis atrocitas, de quâ suprà, parit suspicionem theologicam, juxtà eumdem Hurtad. *ubi suprà, cap. 1. Resol. 1. §. 1. in fine.*

5 Fallitur ergò Ludovicus Correa, quem sub nomine Præceptoris allegat Moura *sect. 3. cap. 3. num. 4.* putans ex concupiscentiâ excusari abutentes. Quamvis enim, qui fornicationis, vel usuræ, vel furti crimina patrat, quæ & ex errore intellectus committi possunt, non incurrat hæresis suspicionem, attamen horum criminum gravitas non tanti est, ut potiùs ex errore intellectus præsumantur commissa, quam ex aliâ causâ: Eò magis, quia etiam in gravissimis delictis, vulgaribus tamen, stat præsumptio mentis non hæreticæ prò peccatoribus, sumpta à communiter accidentibus: Quod dici nequit de atrocibus non vulgaribus, ut rectè ratiocinatur idem Moura *ibidem, nu. 24.*

Nec implicant illa duo inter se, scilicet, quod finis proximus obtineri possit absque errore intellectus, & quod crimen grave ratione suæ enormitatis inducat suspicionem, commissum fuisse & propter delectationem, & quia credebatur licitum.

6 Alia addi potest ratio, quarè Sacramentorum abusus hæresis suspicionem inducat, & est, quia hæretici, sivè despiciunt omnia, vel nonnulla Sacramenta, sivè ipsis abutuntur.

At quoties videmus hæreticorum facta, suspicari possumus hæreticorum errores, cum animus lateat, ut docet P. Soto *in relect. de Propositione hæreticâ*, cujus sententiam adversùs Castrum, Mouram, & Paramum, tuetur Hurtad. *dict. §. 1. num. 6.* & quamvis hujusmodi opinio secundùm sensum, quem eidem opinioni Castr. & alij malè tribuunt, non sit magni ponderis, quoniam eadem peccata, quæ ab hæreticis perpatrantur, etiam Catholici sinè ullâ hæresis suspicione committant; attamen si uniatur cum superiori ratione ex criminis atrocitate desumptâ, satis, superquè sufficiens erit ad persuadendum.

7 Hoc tamen non adeò strictè sumendum, ità ut quilibet Sacramentorum abusus reputetur capax ad inducendam hæresis suspicionem: Etenim non quælibet criminis atrocitas sufficit ad hunc, finem, quarè prudenter ait Transm. *de Denunciat. q. 4. cap. 9.* in hac materiâ observandum esse, an quis celebret, ministret, aut recipiat aliquod Sacramentum ad finem obtinendi medio Sacramento rem, aut effectum aliquem illicitum; hic enim abusus involueret suspicionem hæresis, qualis esse solet in sortilegiis, in quibus Sacramenta, aut sacramentalia admiscentur. Abusus au-

tem ille, quem generalem dicere poſſumus, utpotè ſi quis neglecto obice irregularitatis, vel alicujus cenſuræ; vel non jejunus; vel lethalis peccati ſibi conſcius, celebret Sacerdos; vel Sacram Euchariſtiam ſumat laicus, per ſe non involuit hæreſis ſuſpicionem.

Verùm ſi in Sacramentorum abuſu non reperiatur hujuſmodi atrocitas, poteſt tamen ex illo oriri ſuſpicio, quoties fundamentum habeat in hæreſi, pròut requiritur ad hunc effectum, non verò tantummodò in illicito uſu: Bordon. *in Tribun. cap.* 22. *num.* 20. quod etiam innuit Lupus *in Edictum, par.* 2. *lib.*14.*diſt.*6.*art.*3.*diff.*1. *in fine*.

8 Ut autem dignoſcatur, an habeat fundamentum in hæreſi, inſpiciendum eſt, an ſufficientia concurrant argumenta, quod abutens credat, ſibi licitum eſſe abuti: Qui enim (ait Hurtadus *loco cit.* §.2.*num.*16.) committit ſimplicem fornicationem, & immediatè poſt, ſinè prævia confeſſione, cum poſſit, vadit ad communicandum, eſt quidem ſuſpectus de hæreſi, & ſubjacet Inquiſitoribus: Imò reſpectu cujuſcumque delicti hæc credulitas inducit hæreſis ſuſpicionem: Tranſm. *de Denunciat. qu.* 4. *cap.*9 *num.*1. Sed hujuſmodi credulitas debet apparere, cum non præſumatur, nec ex hoc, quod abutens imitetur facta, quæ ab hæreticis ſint permiſſa, deſumi poteſt, ipſum fuiſſe in tali credulitate: Tranſmiera *loco cit. num.*3. ubi tamen ait, contrarium eſſe tenendum, quotieſcumque abuſus, in quem incurritur, magis communiter ab hæreticis laudaretur, & probaretur, & de eo plures eſſent ſpeciales hæreſes.

9 Inſpiciendum eſt etiam, quinam ſit, qui abutitur, quarè narrat Tranſm. *ibid. num.*35. de ſe, cum eſſet Fiſcalis in Valliſoletana Inquiſitione, & denunciati fuiſſent duodecim Luſitani in nundinis (ſunt ejus verba) euntes, quod antèquam comederent, ſemper manus lavabant, adjunctis alijs adminiculis, præcipuè, quod ex Judæorum ſtirpe originem traxiſſent; capti omnes tandem confeſſi ſunt, lotionem illam manuum confeciſſe in obſervantiam Judaicarum cęremoniarum, & omnes reconciliati fuerunt, ex quibus unus Gonzalo Lopez nomine, pertinax in errore per multum tempus extitit.

Sunt etiam aliæ regulæ, de quibus ſuprà in præliminaribus, & infrà, quæ & militant quò ad delicta, ut dignoſcatur, an inducant hæreſis ſuſpicionem.

10 Quamvis porrò quilibet Sacramentorum abuſus non inducat hęreſis ſuſpicionem, aliquis tamen cujuſcumquè Sacramenti abuſus eam inducere poteſt, ſivè intelligatur de Sacramento Baptiſmi, ſicut apparet ex Gloſſ. *in verb. ſapiunt, de hæret. in* 6. *ſuper cap. accuſatus* §. *ſanè*; ſivè ſermo ſit de Sacramento Confirmationis, quemadmodum videre eſt apud Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *cap.* 8. *num.*27. ſivè loquamur de Sacramento Euchariſtiæ de quo teſtatur Bordon. *in Tribun. cap.*22. *num.* 11. Carena *par.* 2. *tit.* 11. §. 1. *num.* 3. Hurtad. *loco cit. cap.*2.*Reſol.*6. Ricc. *in prax. Aur. tom.* 1. *Reſol.*433.*pag.*194. *col.*2. ſivè intelligamus de Sacramento Pœnitentiæ, ut conſtat ex Baldell. *de fide, & infidelit. lib.*8. *diſp.*60.*num.*21. ex Fermoſin. *in* 3.*par.qu.pròS.Officio, qu.*4. *num.*20. & ex Hurtad. *ubi ſuprà, Reſol.*3. ſivè de Sacramento Extremæ vnctionis, pròut liquet ex regulâ generali Gloſſ. *in cap.accuſatus* §. *ſanè*, *verſ. ſaperent*, *de hæret. in* 6. ſivè tandem de Sacramentis Ordinis, & Matrimonij, ſicut clarum eſt ex dictâ regulâ, & ex Hurtad. *loco cit. Reſol.*4. *&* 5.

11 Vt autem diſſeramus de quolibet Sacramentorum abuſu, obſervandum eſt, ipſum committi poſſe, vel in conficiendo; vel in offerendo; vel in conferendo; vel in ſuſcipiendo; vel tandem in omittendo: Igitur de his ſingulis abutendi modis eſt agendum.

SECTIO I.

De abuſu Sacramentorum in conficiendo.

SUMMARIUM.

1 *Septem modis contingere poteſt abuſus Sacramentorum in conficiendo.*

2 *Abuſus in conficiendo in quibuſnam Sacramentis committi poſſit?*

1 IN conficiendo Sacramentum committitur abusus, si conficiatur,
Primò, sine potestate;
Secundò, non debitâ materiâ;
Tertiò, non debitâ formâ;
Quartò, non debito loco;
Quintò, non debito tempore;
Sextò, non debitis cæremoniis,
Septimò, non debitis dispositionibus.

2 Quoniam verò Sacramentorum quædam dicuntur conferri, ut sunt Baptisma, Confirmatio, Extrema Unctio, & Ordo; quædam autem confici, ut Eucharistia, Pœnitentia, & Matrimonium; Abusus, de quibus nunc sermo instituitur, cum in conficiendo committantur, ad hæc tria Sacramenta referuntur; ideòque exposcit ordo, ut primùm de abusu, qui oritur ex defectu potestatis in conficiendo Sacramento Eucharistiæ, differamus.

SUBSECTIO I.

De Abusibus Sacramentorum in conficiendo ex defectu potestatis.

SUMMARIUM.

1 *Hæretici sacrificandi potestatem fœminis faciunt.*
2 *Lutherus potestatem tribuit omnibus Laicis Eucharistiam conficiendi.*
3 *Qui non Sacerdos celebrare Missam præsumit, est de hæresi suspectus.*
4 *Ampliatur, etiamsi solùm attentet Missam celebrare: Contrarium tenent alii.*
5 *Hæreticorum error, quod sacrarum vestium usus sit communis etiam laicis.*
6 *Qui sacras vestes assumit ad Missæ celebrationem, non est vehementer de hæresi suspectus.*
7 *Qui non Sacerdos celebrans elevat hostiam, facit, ut fideles in crimen Idololatriæ ignoranter incurrant.*
8 *Idipsum dicendum de Sacerdote celebrante, & non consecrante.*
9 *Non excusantur prædicti, quamvis fideles adorantes committant tantùm Idololatriam materialem.*
10 *Inserviens Celebranti non Sacerdoti, si sciat non esse Sacerdotem, est ipse quoquè suspectus.*
11 *Ioannis Moschi historia de non Sacerdote celebrante, qui à Deo visus fuit approbari, est suspecta.*
12 *Non Sacerdos audiens Confessiones abutitur sacramento pœnitentiæ, & est vehementer de hæresi suspectus, & quarè?*
13 *Audientes Confessiones Sacramentales, absquè Sacerdotio, sunt puniendi, et si essent mente læsi; idipsum de iis, qui per jocum audirent, si penitens seriò confiteretur.*
14 *Prædicti adhùc sunt suspecti, licet absolutionem non impertiantur.*
15 *Thesaurus contrarium asserit, sed reiicitur.*
16 *Tria requiruntur ad legum validitatem: Primò, quod condantur; Secundò, quod promulgentur; Tertiò, quod moribus utentium approbentur.*
17 *Non est suspectus de hæresi audiens confessionem, quæ vel consolationis gratiâ, vel humilitatis causâ fieri solent, dummodò non absolvat.*
18 *Laicus in articulo mortis absolvens excommunicatum, non est de hæresi suspectus.*
19 *Mos olim viguit confitendi laicis, ubi allegatur auctoritas D. Thomæ ad rem.*
20 *Historia ad probandum morem prædictum.*
21 *Confessio olim facta non fuit laicis, veluti Ministris pœnitentiæ sacramenti.*
22 *Sacerdos audiens Confessiones, sinè jurisdictione, non incurrit hæresis suspicionem.*
23 *Non tantùm validè, sed etiam aliquandò licitè Sacerdos audit Confessiones sine jurisdictione.*
24 *Sacerdos quilibet in locis infidelium audit confessiones ex declaratione Sac. Congr. Supremæ Inquisitionis.*
25 *Regulares audientes Confessionem in aliâ Diœcesi ab eâ, in quâ fuerunt approbati, sunt suspecti de hæresi. Ratio hujus.*
26 *Idipsum dicendum de regularibus, præsumentibus habere potestatem absolvendi à reservatis.*
27 *Polygamia inducens hæresis suspicionem, non est Polygamia successiva, sed simultanea.*

28 *In*

28 *In Oriente olim Trigamia ex conſuetudine matrimonium irritabat.*

1 ANTIQUITUS Montaniſtæ ſacrificandi poteſtatem fecerunt Quintillæ, & Priſcillæ, teſte Auguſtino *lib. de hæreſibus, ad quod vult Deus, hæreſi* 27. quem errorem etiam Marcitis Irenæus *adversùs hæreſes, lib. 3. cap. 9.* & Collyrdianis Epiphanius *hæreſi* 79. adſcripſerunt: Hos ſequuti ſunt Waldenſes, qui cuilibet laico, modò vir eſſet frugi, hujuſmodi facultatem concеſſerunt, ut ſcribit Rainerus *in libro contrà Vvaldenſes, cap.* 5. Tandem Lutherus, cæteros impietate ſuperans, aſſeruit, non modò
2 pijs laicis (ut Vvaldenſes docuerunt) ſed etiam impiis ineſſe poteſtatem Euchariſtiam conficiendi, ut patet ex ejus *lib. de captivitate Babyl. c. de Ordine: Quicumquè*, inquit, *ſe Chriſtianum eſſe cognoverit, fatebitur omnes nos eſſe æquales Sacerdotes, hoc eſt, eamdem in verbo, & Sacramento quocumque habere poteſtatem*, ac ratione in articulis à Leone X. damnatis *art.* 13. reddens, ait: *Qui enim baptizatus eſt, ſpiritum Chriſti habet; ubi autem ſpiritus Chriſti, ibi omnium poteſtas, & libertas*: In quem errorem invehit Cardinalis Bellarminus *contr. tom. 3 de Sacram. lib. 1. ca. 24. & ſeq.* & poſt eum Torreblanca, quem ſæpè ſępius appellauimus, *Iuris ſpirit. lib. 2. cap. 7. n. 33.* & increpat Paſqualig. *de Sacrif. Novæ legis, tract. 1. qu. 135. à num. 2.*

3 Erit igitur ſuſpectus de hæreſi, qui non ſacerdos Miſſam celebrare præſumat, pròut infert Gregor. XIII. in Bullâ, quæ incipit: *Officii noſtri*; & erit ſuſpectus de hæreticorum tunc temporis erroribus: Carena *par. 2. tit.* 11. §. 1. *n. 3.* Alberghin. *in Man. cap. 25.* Carthar. *deciſ. Archiepiſ. Mediolan.* 13. *n.* 10. & 11. Ital. *de Jmmunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. n. 135.* vbi, quod etiam verus reputatur hęreticus: Bordon. *in Tribunal. cap. 22. n. 13.* ubi probat eſſe vehementer ſuſpectum, Eminentiſſimus Albitius *in libello*, cui titulus eſt, *Riſpoſta all' Hiſtoria della Sacra Inquiſitione, pag.* 138. latè Limborch *in hiſtor. Inquiſit. lib. 3. c. 16.* Scortia *de Sacrificio miſſæ, lib. 2. cap. 6. n. 10.* Zypeus *in jur. Pontific. lib. 5. tit. de Cleric. non ordinan. celebr.* & alii, quos citat, & ſequitur P. del Bene *de Officio S. Inquiſ. par. 2. dub.* 210. Caſtro Pal. *tom. 1. tract. 4. diſp. 9. punct. 1.* Salell. *de Mater. Tribun. lib. 1. Reg. 126. nu.* 18. Mar. Ital. *de Immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. num.* 135. Leo *Theſaur. for. Eccleſ. par. 3. cap. 4. num.* 57. & 58. Pac. Jord. *Iucubr. to. 1. lib. 4. tit. 1. num. 5. & 6.*

4 Hujuſmodi propoſitio procedit etiã ſi ſolummodò attentet, ideſt, ſi eat ad Eccleſiam, ac veſtibus Sacetdotalibus ſe induat, animo celebrandi, licet poſteà pœnitens, vel impeditus non inchoet: Carena *par. 2. tit. 5. §. 11. num.* 60.

Contrarium tamen tuentur nonnulli, & ſunt Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib. 1. cap.* 32. Del Bene *de offic. S. Inquiſit. par. 2. dubit.* 210. *num.* 7. & alii apud Salell. *de mater. Tribunal. lib. 1. cap. 15. reg.* 125. quibus ipſe aliquo modo adſtipulatur, dicens, non ex vi ipſarum conſtitutionum Pontificiarum eum, qui hujuſmodi veſtibus induit, ſubdi Officio S. Inquiſitionis; ſed ob præſumptionem
5 erroris, qui inter hæreticos noſtri temporis vigent circà dictas veſtes, quod ſcilicet uſus earum ſit communis quibuſcumquè tàm laicis, quàm Eccleſiaſticis: Ita Salelles:

Hæc hæreticorum pravitas fuit antiquitùs à Diaboli malitiâ excogitata, vt homines laici ad dedecus, & confuſionem Chriſti Dei noſtri, & Eccleſiæ ipſius, ac Sacerdotalis dignitatis, ſacris amictu, & ſtolis induerent: P. Bin. *tom. 6. pag.* 818. & *ſeqq.* quod nefas in Eccleſiâ Dei permitti non poterat, & proindè fuit expreſsè damnatũ, ut habetur *ex actis octavæ Synodus Conſtantinopolitan. 4. act.* 9. Advertit proindè Bordon. *loco cit. n.* 15. *in fine*, quod is, qui ſumit ſa-
6 cras veſtes ad miſſæ celebrationẽ deſtinatas, ſubdatur Inquiſitoribus, & ſit de hęreſi ſuſpectus, nõ tamen vehementer, propter ſcilicet eamdem rationem, quâ efficitur ſuſpectus uxoratus, qui ſponſalia contrahit, ideſt propter diſpoſitionem ad actualem Sacramenti abuſum.

Quid igitur erit dicendum, ſi inchoet, licet non perficiat? Idem prorsùs: Sa-
7 lell. *loco cit. num.* 11. At quid, ſi elevet hoſtiam? Tunc enim quantum in ſe eſt, proponendo panem, vel vinum adorandum Chriſti-fidelibus, tamquàm verum

Chri-

Christi Domini Corpus, et Sanguinem, efficit, ut ipsi ignoranter incurrant in Idololatriæ crimen, sicut ipse per actus extrinsecos, et per externa Religionis signa idololatrat, ut patet ex constit. Clem. VIII. et tradit P. Salell. *in dictâ Reg. & lib. 5. cap. 5. Reg. 394.* undè hoc casu eum puto effici vehementer suspectum.

Et quamvis proferat verba consecrationis, nihilominùs cum careat potestate consecrandi, semper ad crimen Idololatriæ reducitur ejus malitia: Sousa *in Opusc. de sollicitat. tract. 1. cap. 9. num. 19. & in Aphorism. lib. 1. c. 32. n. 6. & 7.* Carena *tit. 11. §. 3. num. 15. vers. in has autem*; sicut è converso, si non proferat verba, hujusmodi suspicionem non evitat, quòd intelligi debet tàm de Laico, quàm de sacerdote: Etenim
8 non Sacerdos celebrans, & Sacerdos fictè celebrans in hoc æquiparantur: Bordon. *loco cit. num. 13.* Idcircò missæ siccæ usus respectu veri Sacerdotis improbatur, ex latè deductis apud Pasqualig. *de Sacrific. nov. leg. qu. 234. per tot.*, nisi celebret in loco privato ad ediscendas cæremonias Ecclesiasticas, ut moris est, præcipuè illis in locis, in quibus Sacerdotes instruuntur: Thomas Hurtad. *tom. 1. resol. moral. tract. 2. c. 7. n. 312.* Diana *tom. 2. tract. 1. resol. 128. & 144.* Ant. August. 2. *part. lib. 24. part. poster. tit. 19.* Lantmeter. *lib. 2. de vetere Cleric. cap. 84.* Durant. *lib. 2. de ritibus Eccles. c. 4.* & Navarr. *in miscell. de oratione, miscell. 88.* En igitur in quam syrtem Luthæri error impingat, ità ut ab ipso permittatur Idololatriæ crimen.

Adversùs tamen ea, quæ diximus,
9 insurgit non levis objectio: Etenim præcipua ratio, quare hujusmodi abusus inducat hæresis suspicionem, videtur esse, quia Idololatriam in adstantibus causet: Sousa *ubi suprà, nu. 7.* At hi cum tantummodò materialiter idololatrent, consequenter minimè peccant, quoniam, si nõ est certum certitudine fidei, consecrationem esse peractam, & Christum adesse, ut inquit Lorca *disp. 10. num. 15. & 17.* & antè eum, D. Thom. *2. 2. q. 1. art. 3. ad 4.* quem sequitur Corduba *lib. 1. qu. 17. initio §. tertium dictum, sub §. 1.* est tamen certum certitudine humanâ, quæ sufficiens est regula voluntatis: Quæ quidem doctrina huic nititur rationi, quia sivè objectum sit falsum, sivè verum re ipsâ, satis est, ut appareat verum, undè nulla conditio requiritur: Ità qui reddit debitum conjungale mulieri, quam suam uxorem notitiâ humanâ existimat, licet reverà ea non sit, & nullâ prorsus conditione reddat, ritè agit. Virtutes enim morales non attingunt infallibiliter verum materialiter, sed verum practicum, ut bonum, quod apparenti veritate fulcitur: Imò juxtà Card. de Lugo *de incarnat. disp. 37. sect. 4. num. 46.* ad tollendum Idololatriæ crimen, sufficit conditio implicita, seù virtualis legittimæ peractæ consecrationis, ità ut ex eo, quod adstantes adorent, quia credunt, & si scirent hostiam non esse consecratam, non adorarent, dicantur immunes ab omni Idololatriæ suspicione: Hoc tamen non obstante, qui sic celebrat, ipse idololatrat; & ex se, quantum potest, operatur, ut cæteri idololatrent, cultumquè vero Christi Corpori debitum, tùm per se, tùm per alios, quos decipit, hostiæ non consecratæ tribuit.

Præter quam quod hujusmodi abusus habet fundamentum in errore, qui magis defenditur ab hæreticis, utpotè Ecclesiasticam hyerarchiam impugnantibus, quam rationem ponderat quoquè Salelles, præcipuè *in laudat. reg. 394. sub n. 374.* Idcircò hujusmodi celebratio ingerit hæresis suspicionem, ut novissimè ait quoquè ex Pignatell. Pascuccius *in suo compendio, de missæ Sacrificio, pag. 49. col. 1. §. celebrans*, ubi posteà
10 *sub §. inserviens*, addit, inservientem celebranti non Sacerdoti, quem scit esse talem, posse torqueri super intentione; cogi ad abjurandum de vehementi; damnari ad triremes per quinquennium; ac suspendi perpetuò à munere inserviendi missæ.

11 Nec censeri debet, Deo quondã non displicuisse, ut qui non erant Sacerdotio insigniti, consecrassent, ex eo quod Joannes Moschus *in Prato spirituali, cap. 25.* referat, Monachum Laicum panes quosdam prolatis verbis evangelicis consecrasse, eamquè consecrationem ratam ab Angelo denunciatam

tuisse

fuiſſe ; non ità , inquam , cenſeri debet, nam, ut benè reſpondet Lavenin. *de Sacramentis, pag.* 421. *col.* 2. multa, quæ in Joannis Moſchi ſpiritale Pratum irrepſerunt, dubiæ ſunt fidei ; præterquam quod, quæ miraculosè fiunt, in regulam trahi non debent ; quamobrem admiſſo etiam ejuſmodi facto, non ſequitur, ex inſtitutione divinâ eſſe penès alios, Sacerdotali charactere non inſignitos, poteſtatem conſecrandi.

12 Dicitur etiam committi abuſus in conficiendo ſinè poteſtate, quando quis non Sacerdos audit confeſſiones Sacramentales : Bordon. *in Tribun. c.* 22. *num.* 12. ubi firmat, eum eſſe vehementer ſuſpectum : Salelles, P. del Bene, & Limborck. *locis ſuperiùs citatis*.

Quippè extant conſtitutiones Apoſtolicæ, de quibus Salelles *d. cap.* 15. *Reg.* 225. & 126. & nos infrà, juridicam hanc ſuſpicionem inducentes : Præterea comprobatur talis ſuſpicio theologicè, nam habet hujuſmodi abuſûs fundamentum in hæreſi, cum videatur ſic abutens credere id, quod Calvin. *lib.* 4. *inſtit. cap.* 19. tuebatur, nempè hoc Sacramentum eſſe Romanæ Eccleſiæ noſtræ commentum, mendacium, & impoſturam ; ità ut, quemadmodum ipſe aſſerebat, qui confeſſiones Sacramentales audiret, uteretur hujuſmodi Sacramento, veluti impoſturâ, ad ſecreta cordis exploranda.

Videtur etiam ſentire cum Luthero, qui de clavibus evomit hanc blaſphemiam: *Ceſſent hominum mendacia; claves ſunt totius Eccleſiæ, & cujuslibet membri ejus, tàm jure, quàm uſu, & omnibus modis*: Præterea ſolum Sacerdotem eſſe miniſtrum Pœnitentiæ, contrà errores Joannis Wicleff definuit Concilium Conſtantienſe, ut notat Merbeſ. *in ſumm. Chriſtian. diſſert.* 4. *q.* 29.

13 Juſtiſſima eſt igitur ſeveritas S. Tribunalis adversùs hos impios, qui non Sacerdotes audiunt Confeſſiones Sacramentales ; quinimò Bordon. *ibidem*, Mar. Ital. *de immunit. d. cap.* 5. §. 6. *n.* 136. dicunt, puniendos eſſe, licèt mente læſi reperiantur.

Nec ex eo, quod per jocum audiantur confeſſiones, à ſuſpicione qui audiunt, eximuntur. Quamvis enim, ſi tàm confeſſionem audiens, quàm confitens, ſuſpiciè id agant, modò non adſit Sacramenti contemptus, & neuter originem trahat à nationè infectâ hæreſi Lutheranâ, pròut advertit Tranſmiera *de denunciat. qu.* 4. *cap.* 5. *circà finem*, nulla oriatur ſuſpicio ; attamen ſi confeſſionem audiens jocosè ſe gerat, confitens verò, putans eum eſſe revera confeſſarium, ſeriò agat, tunc utiquè reſpectu jocantis oritur hæreſis ſuſpicio : Tranſm. *loco cit.* ùbi ait, eum eſſe denunciandum : Ratio eſt, quia actus ille externus ſeriò agentis inducit ſuſpicionem, quod qui ſe confeſſarium ſimulat, vel putet, ſe idoneum eſſe Miniſtrum ; vel cum ſpretu miniſtret Sacramentum.

14 Similiter, non quia abſolutionem non impertiantur, qui non Sacerdotes audiunt confeſſiones, liberantur à tali ſuſpicione : Freyta *de confeſs. ſollicit. qu.* 18. *num.* 36. Souſa *lib.* 1. *aphor. cap.* 33. *num.* 3. Diana *part.* 4. *tract.* 7. *reſol.* 11. licèt obſcurè, Salelles *citatâ Reg.* 226. *num.* 20. & alii, quidquid dicant Sanctarellus *de hæreſi*, *cap.* 42. *dub. unic. n.* 5. & Acunna *de confeſs. ſollicit. q.* 13. *num.* 14. quos etiam reſpuit Salelles *ubi ſuprà*. Quare Urbanus VIII. taliter abutentes ſtatuit, puniendos eſſe ab Inquiſitoribus : Quin ordinariâ pœnâ plectendos declaravit in Congregatio-

15 ne S. Officii : Undè cautè legendus Theſaurus *de pœnis Eccleſ. part.* 2. *c.* 1. *verb. abſolutio Sacramentalis*, aſſerens, hujuſmodi declarationem non afficere, utpotè promulgatione carentem, & rigorem verborum legis ſcriptæ excedentem : Quoniam emanavit hujuſmodi declaratio ſub *die* 9. *Februarii* 1640. quandò anteà lex ſcripta, hoc eſt Bulla ipſius Urbani VIII. 79. *Apoſtolatus*, aderat ità præſcribens : *Qui impoſterùm ad Sacrum Presbyteratus ordinem non promotus, Miſſam celebrare, aut Confeſſionem Sacramentalem audire præſumpſerit, &c.* nec afficit, quod conſtitutiones Pauli IV. & Gregorii XIII. *Officii noſtri* 21. ut ponderat Theſaurus, loquantur de audiente, & abſolvente, ac, ut ipſi Theſauro videtur, rationabiliter, quia ſic miniſtrantes decipiunt, & damnum gravè inferunt fidelibus, ex eo quod abſolvant ; quæquè ratio expreſſa fuit in Bullâ Clementis VIII. incipien. *Et ſi alias*, & proindè id, quod

ipſe

ipse Clemens VIII. reperit simpliciter in pœnis adversùs hujusmodi audientes per illa verba, *hisce delinquentibus*, videatur intelligendum etiam quòad absolventes.

Nec paritèr obstat, quod Urbani VIII. Constitutio inhæreat præcedentibus Constitutionibus, ut ibi asseritur, itàut debeat intelligi, quod hæc procedat contrà eos, qui etiam absolvunt: Nec tandem suffragatur id, quod Thesaurus subjungit, scilicet legem pœnalem in dubio strictè interpretandam esse, & consequenter, quod de actu consumato intelligatur.

Hæc inquam, non obstant, nam prò præsumptione, seù interpretatione non est opus, rationes comminisci, quando lex est clara, & per se loquitur: Imò etiam admisso, quod Constitutio Urbani VIII. esset obscura, attamen ab ipso enucleata fuit, ex quâ declaratione non equidem aliquid aliud inductum est, sed tantùm detectum, quod priùs latebat: Fagn. *in cap. quoniam, num.* 15. *de Constitution.* Panormit. Decius, Felin. *in cap. final. eod. tit.* Solorzan. *de Iure Indiarum, tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 25. *n.* 16. Anguian. *de legib. controvers.* 5. Molin. *lib.* 2. *de Primogenit. cap.* 10. *numer.* 67. Azor. *lib.* 5. *institut. moral. cap.* 16. *qu.* 13. Vela *dissert.* 2. *num. fin. & dissert.* 8. *n.* 44. Riccius, *par.* 7. *collectan.* 2619. Salas *de legibus, q.* 97. *sect.* 7. *pag.* 558. *& seqq.* Salgad. *par.* 2. *à num.* 15. *de Retent. Bullar.*

16 Et quamvis tria requirantur ad legum validitatem, primò, ut condantur; secundò, ut promulgentur, sicuti præter alios firmant Ciriac. *controvers.* 210. Diana *tom.* 6. *tract.* 1. *Resol.* 10. *& seqq. & Resol.* 65. Fermosin. *in rubr. de constitut. quæst.* 7. & 8. & Fagnan. *ubi suprà, num.* 42. Tertiò, ut moribus utentium approbentur: Mancin. *de jure sacro, dissert.* 1. *cap.* 4. Salgad. *ubi suprà, sect.* 3. Vela *dissert.* 36. *num.* 20. Carlev. *tit.* 1. *de judic. disp.* 2. *num.* 591. Diana, *loco cit. Resol.* 49. 55. 59. & 63. ità ut, quod si ex his unum deficiat, non sit lex: Fagnan. *ibidem*, ac per consequens, cum defit declarationi Urbani VIII. promulgatio, ipsa non videtur posse vim legis obtinere: hoc tamen respectu declarationis falsum est; nam lex declarata, ab initio promulgata fuit; undè solemnitas publicationis semel adhibita in principali dispositione, non est ulteriùs repetenda in illius declaratione, pròut benè docet Fagnan. *ibidem*, & ratio, quam affert ipse *loco cit. num.* 45. ea videtur esse, quia leges futuris negotiis tantummodò formam præscribunt, ut quoque adnotant Riccius *par.* 6. *collect.* 2135. Salgad. *par.* 2. *de protect. cap.* 1. *à num.* 141. & *par.* 3. *cap.* 9. *à num.* 86. Barbos. *cap.* 13. *de constitut.* Jul. Capon. *tom.* 2. *discept.* 80. & alii; idcircò novæ Constitutiones publicari debent, ut intelligant omnes, se à tempore publicationis, vel post duos menses, teneri ad illarum observantiam: Hæc autem ratio cessat in propriâ constitutionis declaratione, quæ non incipit obligare ex eo tempore, quo fit, sed trahitur etiam ad præterita.

Nec suffragatur ignorantia hujusmodi declarationis, quià ipsa Constitutio, ità est intelligenda, pròut postea fuit exposita; quarè Sixtus Quintus non excusavit à pœnâ suspensionis Episcopum, qui ignorans declarationem Congregationis, dispensavit cum bigamo ad primam tonsuram, & beneficia simplicia: Si enim adest quid obscurius in dispositione, consulatur Sancta Sedes, quemadmodum ait Fagnanus *eodem loco, num.* 49.

17 Non tamèn præsumitur suspectus de hæresi, qui audit confessionem, quæ, vel cõsolationis causâ, vel humilitatis fieri solet, dummodò confessarius nõ impertiatur absolutionem: Lupus *in edict. Inquis. p.* 1. *lib.* 3. *dist.* 1. *art.* 2. *diff.* 2. & *art.* 3. *diff.* 1. *vers. alterum est*, Salell. *de Tribun. lib.* 1. *cap.* 15. *reg.* 126. ubi addit ex Bonacina, non [illegible] modi confessione intelligenda [illegible] verba Jacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra*; quidquid alii in contrarium dicant.

18 Pariter nec esset suspectus Laicus, qui in articulo mortis absolveret excommunicatum ab excommunicatione: Marchin. *de bello Divino, par.* 3. *num.* 7. ubi vide, quod hæc opinio [illegible] quàm probabilis, nedùm [illegible] sis suspicione, verum etiam [illegible] cato sequenda est, quia [illegible]

nocere nequit, ſed valdè prodeſſe morituro, ut in loco Sacro ſepeliri, atque ſuffragiis Eccleſiæ gaudere poſſit; imò Charitas Chriſtiana poſtulat, ut datâ probabilitate hujus ſententiæ, ille in tanto periculo non deſeratur: Sanchez *in ſelect. diſp. de Sacram. diſp.* 11. *nu.* 13. *verſ. cum ergò*: Idem teſtatur P. Diana *p.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 133. *& part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 77. *& tract.* 9. *reſol.* 7. in quâ dicit, quod ritè ageret, qui non promotus, audiret confeſſiones ad effectum impertiendi Indulgentias, atquè ideò abſolvendo priùs à cenſuris, ut illas moriturus lucrari poſſit: Hoc enim caſu, ut ego exiſtimo, abſolvens fungeretur potiùs officio Judicis fori externi, quàm Confeſſarii, & proindè requireretur, quod à ſuperiore juriſdictionem habuerit, aliàs non percipio, quomodò abſolvere poſſet, eò quod abſolutionem impertiri eſt juriſdictionis actus, & abſolvere poteſt, qui juriſdictionem habet, licèt Presbyter non ſit, cum excommunicatio non requirat ordinem ſacrum; ac excommunicandi poteſtas ad juriſdictionem contentioſam pertinet in foro pœnitentiali: Covaruu. *in cap. Alma mater, de excomm. & abſol.* §. 11. *num.* 10. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *lib.* 4. *diſp.* 2. *cap.* 2. Barboſ. *in cap. tranſmiſſam* 15. *num.* 5. *de election.*

19 Non me tamen latet, viguiſſe morem confitendi laicis, ubi urgeret neceſſitas, non ſolùm quarto ſæculo, ut patet ex Auguſtino *in epiſt. ad Fortunatum, & in libro de verâ, & falsâ Pœnitentiâ*; Verùm etiam XI. ſæculo, ut videre eſt apud Lanfrancum Archiepiſcopum Cantuarienſem, *in libello de celanda confeſs.* Imò & XIII. ſæculo, ſicut arguitur ex Magiſtro Sentent. *libr.* 4. *diſt.* 17. ex Alberto Magno *in* 4. *diſt.* 17. *art.* 58. & ex S. Raymundo *lib.* 3. *de pœnit. & remiſ.* §. 20. Undè D. Thom. *in* 4. *diſt.* 17. *quæſt.* 3. *art.* 3. *quæſtiunc.* 2. ità ſcribit: *Dicendum, quod ſicut Baptiſmus eſt Sacramentum, ità & Pœnitentia: Baptiſmus autem, qui eſt Sacramentum neceſſitatis, habet duplicem Miniſtrum: unum, cui ex officio baptizare incumbit, ſcilicet Sacerdotem; alium, cui ratione neceſſitatis diſpenſatio Baptiſmi committitur: Ità etiam Miniſter Pœnitentiæ, cui confeſſio facienda ex officio, eſt Sacerdos: ſed in neceſſitate etiam laicus vicem Sacerdotis ſupplet, ut ei confeſſio fieri poſſit.*

20 Inſuper hujuſmodi praxis confitendi laicis, quandò neceſſitas urgebat, probatur à Juvenin. *tom.* 2. *pag.* 618. *col.* 2. ex hiſtoriâ Gallicâ Joannis Jonvillii: Exercitu enim S. Ludovici Francorum Regis à Saracenis profligato, cum cæteri mortem ſibi imminere arbitrarentur, apud Sacerdotes, aut laicos promiſcuè peccata deponebant. Mihi, inquit Jonvillius, adgeniculatus eſt Guido de Belino Magiſter Equitum Regni Cypri, & peccata ſua confeſſus eſt, eique, juxtà poteſtatem meam, abſolutionem dedi: Jonvillius autem fuit laicus, utpotè Campaniæ Seneſchallus.

21 Sed non indè ſequitur, laicum fuiſſe unquàm confeſſionis Miniſtrum, nam confeſſio, quam laici illis temporibus excipiebant, nullam vim obtinebat ex opere operato, ſed ex opere operantis, ſeù ex fide ipſorum laicorum, à quibus fiebat confeſſio; ac proindè per modum ſuffragii ob humilitatem, quâ pœnitentes confitebantur, ut ait idem Juvenin. *ubi ſuprà*: Miniſter autem extraordinarius confeſſionis, de quo loquitur D. Thomas, intelligi poteſt de laico habēte juriſdictionem abſolvendi à cenſuris, eo modo, quo ſuperiùs explicavimus.

22 Sacerdos verò, qui audit confeſſiones, ſinè juriſdictione, vel quia eā nunquàm ſortitus ſit; vel quia eam amplius non habeat, non incurrit hanc ſuſpicionem: Bordon. *in Tribun. cap.* 22. *n.* 19. quamvis eadem cauſa, præjudicii ſcilicet, Chriſtifidelibus videatur adeſſe: Ratio, ob quam non incurrat, eſt, quoniam hic abuſus non habet fundamentum in hæreſi: Bordon. *ibidem*, nec de iis, qui Sacerdotes ſunt, loquuntur Conſtitutiones Urbani VIII. ſuperiùs laudatæ, Greg. XIII. Sixti V. & Clem. VIII. *& ſi alias*, ut firmat P. del Bene *de offic. S. Inquiſ. par.* 2. *dub.* 210. *num.* 12. Nec videtur adeſſe ratio præjudicii, quia, juxtà commune Summiſtarum proloquium, error communis, & titulus coloratus tribuunt juriſdictionem; quod ultrà morales Theologos, innuere videtur jus civile *in l. Barbatius ff. de offic.*

23 *Præſid.* Idcircò hujuſmodi Confeſſarii validè quandoquè abſolvunt; imò non tantùm validè, ſed etiam licitè abſol-

tionem impertiuntur, exceptis illis duobus casibus, quorum alter est, quandò potestate carent, nec cognoscunt probabiliter, superiorem tacitè annuere: Diana *par.3. tract.4. resol.78.* & cæri Doctores, alter quandò nulla adest necessitas; Sacerdos enim præsumens tacitam licentiam ex aliquo præsenti signo, benè audit confessiones Sacramentales: imò si approbatus fuerit ad annum, elapso anno, potest audire confessiones, quoties Episcopus, & Vicarius absint, petens interim prorogationem per litteras, ut docet Bordon. *resol.moral.tom.2. resol.7.num.7.*

24 Ità dicendum, quoties adsit necessitas, quæ dicitur adesse, tùm respectu articuli mortis, in quo quilibet Sacerdos, juxtà omnium Theologorum sententiam, potest Confessarii implere munus, ut apud Hurtad. *Resol.moral.tract.5. cap.6. Resol.67. & 68.* ubi latè; tùm respectu locorum Infidelium, in quibus quilibet Sacerdos audire potest Confessionem; quarè *anno 1630. die 25. Iulii* fuit habita Sacra Universalis Inquisitionis Congregatio coram Urbano VIII. & dubio proposito, ut apud Peyrinum *to.3. de privil. cap.4. num. 33. & 44.* Utrùm Sacerdotes captivi apud Tunetum, nullibi approbati, validè absolvant, responderunt Patres unanimiter, talem Sacramentorum administrationem usque adhuc exercitam esse substinendam, licèt decreverint imposterum esse providendum per summum Pontificem: In illis ergò locis, ubi non est provisum, Sacerdos poterit absquè potestate confessiones Sacramentales audire.

25 Quamvis igitur Sacerdos sinè jurisdictione confessionem audiens non efficiatur de hæresi suspectus, nihilominùs crederem, non esse immunes à tali suspicione Regulares Ordinum Mendicātiū, qui postquàm sunt approbati ab ali-Ordinario pro audiendis Confessionibus sæcularium, præsumant haberi pro approbatis extrà Diœcesim præfati Ordinarij, cum id minimè liceat ex Decreto Sacr. Congregationis Universalis Inquisitionis *die 30. Ianuarii 1659.* relat. à Pascuccio ex Pignatello *in suo compen. pag.196. col.1 p.1.* & advertit Merbes. *in Summ. Christian. differt.4. qu.33.* Quemadmodum enim, qui profert propositionem jam damnatam, utpotè saluti animarum pernicioſam, fit suspectus, quod malè sentiat, vt patebit; ità pariter, qui tenet hujusmodi propositionem, atquè ulteriùs operatur, evadit suspectus, ex quâ ratione, licèt in aliis terminis, ad idem firmandum moventur Medina *in summa, lib.1.cap.4.§.1.* & Lopez *in Instruct.Confessar par.1.cap. 27.§.condemnamus quoquè*, & rectè, si vera esset eorum argumenti minor propositio, quam falsam esse, patet ex Coriolano *tract. de casibus reservat par.1. sect.3.art.9.num.3.*

26 Quod diximus de Regularibus Ordinum Mendicantium, dicendum est de quibusvis Regularibus, qui præsumant habere potestatem absolvendi à casibus reservatis, etiamsi ab Episcopo authoritas ista ipsis indulta non fuerit, cum hæc opinio fuerit in eâdem Congregatione, tamquàm falsa, & authoritati Episcopi, ac Sedi Apostolicæ injuriosa, prorsùs proscripta, ac damnata, ut videre est penes Pascuccium *ibidem*.

Inter alios Sacramentorum abusus ob defectum potestatis in conficiendo, connumeratur Polygamia.

27 Sed animadvertendum, nos non loqui de eâ Polygamiâ, quæ dicitur successiua, in quam irrepserunt dogmata Montanistarum, quibus subscripsit Tertullianus, & Novatianorum, contrà quos omnes, etiam quædam Orientales Ecclesiæ, quarto incunte sæculo, steterunt, asserentes hujusmodi Polygamiam jure divino non esse irritam, nec illicitam, quamvis eam Ecclesiastico jure illicitam existimaverint: Lantmet. *lib.2. de vetere Clerico, cap.101.* Mancin. *de jure sacro, differt.10. cap.12.* Albaspinens. *in canon.7. Concil. Neocæs. & cap.1. Concil. Laodicens.* Sanchez *de Matrim. lib.7. disp.81. & seqq.* Diana *tom.9. tract.2. resolut.344.* Covarr. *de Matrim.cap.3.§.9.* & Erasm. Ungepaver *in comm.super Decretal.lib.4.tit. 21.à num.2.*

28 Imò illis temporibus Orientales, esse ex consuetudine irritam Trigamiam, crediderunt, quibus, post S.Basilium, consentit D. Gregorius Nazianzenus *Orat.37.* illis verbis: *Primum Conju-*

gium lex est; secundum, venia, & indulgentia; tertium, iniquitas: Qui autem hunc numerum excedit, porcinus planè est.

Non, inquam, loquimur de hac Polygamiâ, sed de illâ, quæ simultanea nuncupatur, in quam tripliciter incurritur, vel si vivente vxore Matrimonium cum aliâ contrahatur; vel si Clericus in sacris, aut Religiosus post professionem matrimonium ineat, vel si uxoratus contrà voluntatem vxoris, ordines suscipiat, aut Religionem ingrediatur, ut videre est latè penes Transinieram *de Polygam. qu. 3. & 4.* Idcircò de hujusmodi Polygamis singillatim sermonem habebimus.

§. I.

De Polygamis, qui vivente primâ Vxore, aliam ducunt.

SUMMARIUM.

1 *Qui vivente primâ vxore aliam ducit, est verè Polygamus, abutens Sacramento Matrimonii, & de hæresi suspectus: Ratio, & num. 5.*

2 *Est etiam sic suspectus, qui contrahit tantùm sponsalia, dummodò coram Parocho, & testibus contrahat.*

3 *Non est de hæresi suspectus, qui sponsalia contrahit cum expresso pacto non ineundi Matrimonium, nisi post mortem Coniugis.*

4 *Discrimen inter contrahentem sponsalia, & contrahentem Matrimonium vivente primâ Vxore.*

6 *Socratis Historia de Valentiniano Imperatore, quod legem promulgaverit, unicuique licere duas Vxores ducere, falsa est.*

7 *Lutherus Polygamiam admisit, sequutus ad Anabaptistis.*

8 *Malè Arnisæus Lutherum ab hoc errore tuetur.*

9 *Motivum explendæ libidinis non eximit Polygamos ab hæresis suspicione.*

10 *Ad convincendam hæresis suspicionem in Polygamis, multæ circumstantiæ concurrunt.*

11 *Suspicio Hæresis in Polygamis cur non sit censenda levis?*

12 *Quò atrocius est crimen, eò gravior hæresis suspicio: Polygamia autem atrocissimum crimen.*

13 *Polygamiam non esse juri naturæ adversam, videtur comprobari ex ejus usu apud Germanos, Romanos, Scotos, Persas, Turcas, Iudæosque.*

14 *Polygamia est contra jus naturæ, quod multis probatur.*

15 *Deus dispensavit cum Iudæis ad plures Vxores habendas, & cur?*

16 *Dupliciter aliquid opponitur juri naturæ, strictè, & largè: In iis, quæ juri naturæ largè opponuntur, potest Deus dispensare.*

17 *Polygæmia contrà Arnisæum non opponitur primario fini Matrimonii, scilicet prolis gignendæ.*

18 *Polygamia fuit in usu apud Nationes Gentium ob naturam corruptam, non ob permissionem juris naturæ.*

19 *Adrianus Pontifex non dispensavit cum Carolo Magno in Polygamiâ, sed primum Caroli Matrimonium cum Muliere Longobardâ solvit.*

20 *Iudicare de validitate Matrimonii, pertinet ad Ecclesiasticum Iudicium, contrà Hæreticos, quibus favent Launoius, & Spondanus.*

21 *Petri de Soto Opinio in contrarium non est attendenda, quia scipsit ante Concil. Trid. in quo fuit dicta propositio stabilita.*

22 *Leges Civiles de Matrimoniis diremendis sunt à jure Canonico correctæ.*

23 *Prætendens Matrimonium nullum transit ad secunda vota, non excusatur à levi suspicione hæresis; secus verò, si habet pro se Opinionem probabilem, etiamsi lata esset sententia pro validitate primi Matrimonii.*

24 *Transmiera cum aliis DD. tenet, eo casu non incurri hæresis suspicionem, quando est certitudo moralis de nullitate primi Matrimonii, quod ampliatur sub num. 25.*

26 *Primum Matrimonium declaratum validum per Iudicis sententiam, irritat secundas Nuptias.*

27 *Qui cum certitudine morali invaliditatis primi Matrimonii transit ad secundum, debet probare, se egisse cum tali certitudine.*

28 *Dubius de Vitâ Conjugis, si transit ad secunda vota, hæresis suspicionem incurrit, etiamsi per quinquennium expectaverit.*

29 *Contrahens per Procuratorem secundas nuptias,*

nuptias, vivente primâ Vxore, adhuc est suspectus de hæresi.

30 *Procurator in tali casu, est magis suspectus, quàm principalis, & cur?*

31 *Mater consulens filiam ducere alium virum, incurrit hæresis suspicionem.*

32 *Parochus conscius prioris Matrimonii, si secũdo assistat, est suspectus de hæresi: Ità pariter est suspectus, qui profert falsos testes ad probandam prioris uxoris mortem, & num. 33.*

34 *Quid dicendum, si contrahatur cum impotente?*

35 *Quid dicendum de Matrimonio ad castè vivendum?*

36 *An si nulliter contrahatur Matrimonium in dicto casu, oriatur hæresis suspicio?*

37 *An qui fictè contrahit secundum Matrimonium, durante primo, sit suspectus de hæresi?*

38 *Fidelis, relictâ Vxore infideli nolente ad fidem converti, non est polygamus, si aliam ducat Vxorem.*

39 *In primitivâ Ecclesiâ si conjux infidelis volebat degere cum fideli, absquè Creatoris injuriâ, Matrimonium erat insolubile, & cur?*

40 *An Indi conversi ad fidem sint polygami, si relictâ priori Vxore infideli, transeant ad secunda vota?*

1 QUò ad primam speciem polygamiæ, quæ dicitur vera, certum est, quod, qui vivente Uxore aliã ducit, abutitur Sacramento Matrimonij, & fit suspectus de hæresi, ut præceteris latè docent Fermosin. *de Offic. & Sacr. Eccles. tom. 2. ad cap. Nuper 4. de Bigam. ordinand. quæst. 4. pag.* 373. Castropal. *oper. moral. to. 1. tract. 4. disp. 9. punct. 16. §. 8.* Thomas Hurtad. *resol. moral. to. 1. tract. 5. cap. 2. resol. 4.* Intrigl. *sing. 79. n.* 139. Limborch. *in histor. Inquisit. lib. 3. cap. 15.* Transmiera *de Polygamiâ, lib. 2. quæst. 1.* ubi latè examinat, an Polygamus sit vehementer, vel leviter suspectus, & *qu. 2. & 3.* De Just. *de dispensat. matrimonial. lib. 2. cap. 9. num.* 30. & 31. Leo *Thesaur. fori Eccles. part. 3. cap. 6. num. 36.* & nos in *Præliminaribus*.

2 Quinimò, nec evitat suspicionem, qui tantùm contrahit sponsalia; nam videtur esse in eo dispositio ad actualem Sacramenti abusum, prout reprobatis Aloysio Riccio *in praxi, resolut. 373.* & Sousa *lib. 1. cap. 35. num. 6.* firmant Fermosin. *de Offic. & Sacr. Eccles. d tom. 2. quæst. 4. num. 68 & 69.* Farinacc. *de delictis carnis, qu. 140. par. 1. num. 24. & 30.* Albertin. *de agnoscend. qu. 23. à num. 49.* Bordon. *in Tribunal. cap. 22. num. 74.* Hurtad. *dict. Resol 4.* & Transmiera *de Polygamiâ, lib. 2. qu. 4.*

Intellige tamen cum Transmiera *dicto lib. 2 qu. 1. nu. 14.* si hujusmodi sponsalia fiant coram Parocho, & testibus, & coram eodem Parocho, ijsdemque testibus subsequatur copula; Nam hoc pacto tantummodò post Concilium Tridentinum hujusmodi sponsalia transeunt in matrimonium: Sed advertendum, quod hoc verum est, si intelligamus de eâ suspicione, quam parit actualis Polygamia; Verùm si agatur de aliâ suspicione, minori scilicet, erit de hæresi suspectus, qui sponsalia

3 contrahit eo modo, quo hodiè contrahuntur, dummodò talia sponsalia non contrahat cum expresso pacto matrimonium non ineundi, nisi post mortem Coniugis: hoc enim pactum comprobat, quod non sit in eo, qui sponsalia contrahit, dispositio ad actualem Sacramenti abusum, nec timeri potest consumatio illius actus; qui attentatur, quo casu ea levis suspicio, quæ oritur propter sponsalia, destruitur propter istud pactum: Fermosin. *de Offic. & Sacris Eccles. ubi suprà, numer. 71. & 72.* Bordon. *loco cit. numer. 74. in fine*. Hinc igitur co-

4 gnosci potest discrimen, quod vertitur inter sponsaliorum, & matrimonii contractum: Qui enim absquè præfato pacto contrahit sponsalia, quæ, ut diximus, se habent tanquam dispositionem ad actualem Sacramenti abusum, incurrit suspicionem levem. At qui contrahit Matrimoniũ, vivente primâ vxore, incidit in suspicionem vehementem, quia hic contractus importat actualem abusum Sacramenti: Bordon. *cap. 22. num. 74. in fine*, Fermolin. *loco proximè citato, nu. 43. & pluribus seqq.*

5 Nec mirum, si hic abusus tantam ingerat hæresis suspicionem, cum fundamentum habeat in hæresi: Etenim non defuere hæreticorum errores, quorum participes suspicari possimus polygamos,

gamos, ut advertit Fermoſin. *de offic. & Sacr. Eccleſ. tom.2. ad cap. Nuper 4. de Bigam. non ordinand. qu.4. num 61.*

6 Narrat etiam Socrates *lib.4. hiſt.cap. 26.* quod Valentinianus Imperator amore cujuſdam Juſtinæ captus, cum eam vellet in Vxorem ducere, retentâ priori, intemperantiam ſuam colore aliquo tegens, legem promulgavit, ut liceret vnicuiquè duas ſimul Vxores habere, ſed cum nullus auctor Valentiniano coætaneus meminerit hujus legis, quamvis cætera, quæ ad Valentinianum pertinebant, in hiſtoriis ab Auctoribus tuuc temporis narrata fuerint; & cum Damaſus, qui tunc Eccleſiæ Catholicæ præerat, nec compulerit, nec hortatus fuerit illum Imperatorem, ut relictâ Juſtinâ, uni Severæ adhæreret; Imò cum nullus Catholicus, nulluſvè Epiſcopus hujuſmodi legi ſe oppoſuerit, falſitatis evincitur Socrates à Cardinali Baronio *anno 370. in fine*, à Coninck. *de Sacramentis, diſp. 26. dub. 1. num.1.* à Tranſmiera *de Poligamiâ, cap.6. num. 41.* & à Juvenin *de Sacramentis,*

7 *tom.2. pag.955. col.1.* At non eſt opus, ut falſas comminiſcamur hiſtorias ad demonſtrandum, non defuiſſe hæreticorũ errores prò Polygamiâ: Eam enim impudenter admiſit Lutherus *in propoſit. de bigamiâ Epiſcoporum, propoſ.65. & 66. & in explicatione Geneſeos, cap. 16.* ubi ex profeſſo docet, Chriſtianis licere exemplo Abrahæ plures ſimul uxores habere: hoc enim inquit illo non eſſe nobis, nec præceptum, nec prohibitum, quæ Lutheri ſententia ab Anabaptiſtis ſequuta fuit: Cardin. Bellarm. *Contr. tom.3. lib.5. cap.10.* De Juſt. *de diſpenſat. lib.2. cap.9. num.8.*

8 Non me tamen latet, exiſtimari Calumniam Bellarmini, aliorumquè ab Arniſæo *de Iur. connub. cap. 4. Sect.2. n. 28.* quod imponatur hujuſmodi error Luthero; ſed Lutheri verba non adeò obſcura ſunt, ut Delio Natatore indigeant, cum apertè effutierit. *ſi non vult Berta, veniat Catharina &c.* Nec dedecuit, hujuſmodi hæreſiarcham nactum fuiſſe ſuæ ſententiæ auctorem eum, quem maledictum appellat Tertullianus *in lib. de exhort. conſt.* ubi inquit: *Numerus Conjugii à Maledicto vire incipit: Primus Lamech duabus maritatus, tres in unam carnem effecit:* Plura affert quoquè Juvenin *loco ſuperiùs laudato, pag.955. col.2.* quibus convinci poſſunt, qui nituntur, à Luthero hujuſmodi infamiam depellere; Sed etiam ex ipſius Sectatoribus non deeſt, qui affirmat à Luthero Polygamiam fuiſſe permiſſam, & demandatam; imò Polygamiæ Patronum Lutherum appellavit damnatus auctor Theophil. Aletheus, *in tract. Poligamia Triumphatrix, theſ. 43. num.2. & theſ.87. num.6.*

9 Ad excludendam verò hæreſis ſuſpicionem ab hujuſmodi Polygamiâ, videtur dici poſſe, quod iſte ſecundus contractus provenit ex libidine, & ideò ſic contrahentem utiquè libidinoſum, non autem hæreticum comprobet; hinc, quia teſte Seneca,

Totum per orbem maximum eſt exortum malum
Luxuries, peſtis blanda ——

Ethnicos novi Orbis jam ad fidem amplectendam benè diſpoſitos, nihil retinet, niſi polygamiæ abuſus, propter ſcilicet eorum libidinem, ſicut firmat Clemens Toſi, *in opere*, cui titulus: *Il Gentilesimo confutato, diſc.1. à pag. 354.* & habetur etiam *in libello* cum titulo: *Defenſe des nouveaux Chretiens, & des miſſionaires, pag.159.* undè patet, Polygamos moveri magis ab iniquitate, quàm ab averſione fidei Catholicæ.

10 At hujuſmodi excuſatio non impedit, quominùs per polygamiam incurratur hæreſis ſuſpicio: Cõcurrunt enim plures circumſtantiæ, videlicet, everſio primarij finis ſacramenti; imitatio morum hæreticorum; receſſus à ritibus Eccleſiæ, quâ ſyndrome abuſus Sacramenti matrimonii inducit hæreſis ſuſpicionem. Fermoſin. *de Offic. & Sacr. Eccleſ. de qua ſuprà, à num.36. vſquè ad 54.* Tran. *de Polygm. lib.3. qu.2. n.61. & 62.* Mou. *de Incant. ſect.3. cap.3. num. 8. & 10.* Paſcuccius *loco ſuperius dicto.* Adſunt etiam Conſtitutiones Pontificiæ, & Sacræ Congregationis decreta, de quibus apud Hurtad. *in dictâ reſol.4. n.32.* novisſimè dixit De Juſt. *de diſpenſ. Ma-*

11 *trim. dict. lib.2. cap.9. num.8.* imò ſi non concurrant ad ſuſpicionem inducendam, ipſa non erit exiſtimanda levis, ut credit Suarez *in prælim.* à nobis refutatus, & vt malè ſentit Marc. Ital. *de*

Immu-

Immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. n. 121. & 126. qui tamen *num. 24.* temperans suam sententiam, ait, eam procedere tantummodò, quando præsumatur ex amoris, vel lucri cupiditate peccasse Polygamus, & consequenter quod non habeat locum, si non sit optimæ indolis, vel si admonitus, non dimittat secundam uxorem.

12 Adde etiam, quod eò gravior est hæresis suspicio, quò atrociùs crimen, & quantò levior vehementia objecti: sed polygamia atrocissimum est crimen, & levis ad eam propensio, cum sit contrà naturam, & sic minùs delectabilis, ut benè advertit Mòura *loc. cit.* Hinc est, quod nec à Syris, apud quos tamen viget lex Repudii, nuptiæ, conjuge superstite, permittuntur, ut novissimè testatur Naironus *Evoplia par. 2. pag. 154.* id quod ei longus cum iisdem Syris comprobavit usus, & si, ut ipse ait, Melchitæ, & Cophti recentiores Græcorum Ritus, erroresque secuti, facilè has permittant nuptias, quâ de re reprehensi fuerunt in Concilio Tridentino *Sess. 24. de Reform. cap. 2.*

13 Videtur tamen durum, quod hujusmodi crimen Juri naturæ adversetur: Siquidem non adeò frequens fuisset penes eos, qui naturali dictamine regulabantur, quam rationem ponderauit quoque Arnisæus *de Jur. Connub. dict. cap. 4. sect. 3.* & nihilominùs videmus, Polygamiam in usu extitisse apud Gentes Germanas nobiliores, teste Tacito, & Cæsare *de bell. Gall. lib. 1. in fin.* de Arioviſto; apud Romanos, quibus peculiari lege permissum erat, plures habere uxores, pròut narrat Suet. *in Cæs. cap. 52.* & Dion. *lib. 44.* apud Scotas, sicut firmat Buchanan. (Auctor tamen damnatus) *lib. 4. hist. Scot.* ubi ait, Euenum Regem plusquàm centum vxores aluisse; apud Persas, referente Cedreno, Cambadem Persarum Regem omnibus subditis vxorum communionem indulsisse, & etiam apud alias Gentes Polygamiam fuisse, ex pluribus restantur Arnisæus, *de jur. connubio cap. 4. sect. 3. num. 1.* Transmiera *de Polygamia, qu. 9. cap. 1.* latè Tiraquell. *de lib. connub. l. 7. num. 30. & segq.* de Just. *de Dispensat. lib. 2. cap. 9. num. 8.* Nunc pariter viget penes Turcas, qui, ut scribit Hieronymus Dandinus *in suo Itinerario ad montem Libanum*, tot uxores ducunt, quot alere possunt; & Mercatores, qui in frequentandis nundinis varias Urbes circumire solent, in quâlibet ipsarum peculiarem vxorem habent.

Quinimò ipsos Judæos sinè peccato plures duxisse uxores pro comperto est, & nullibi in veteri testamento apparet à Deo prohibitum, ne plures ducerentur uxores, quarè excusatur Abraham cum cæteris, eò quod nulla aderat super hoc prohibitio; ideòque ille poterat explere libidinem nõ vetitam, quod videtur innuisse August. *lib. 16. de Civitate Dei, cap. 38.* ubi: *Qui tunc mos erat, peccatum non erat*; undè malè ait Christen. *de causis matrimon. dissert. 2. qu. 1.* polygamiam nunquã in foro conscientiæ licitam fuisse.

Cum ergò nulla tunc adesset prohibitio, & Polygamiæ consuetudinem licitam fuisse, asserat Augustinus, fatendũ est, quod esset consona legibus naturæ; aliàs nec ignorantia potuisset Judæis suffragari, ne peccarent, quemadmodum etiam dixit idem Arnisæus *de Iur. connubior. sect. 3. num. 3. d. cap. 4.* Durandus *in 4. sent. dist. 31. q. 1.* Alphonsus Episcopus Abulensis *in cap. 19. Matthæi, qu. 30.* qui addunt, Patriarchis, & Judæis opus non fuisse diuinâ dispensatione, ut licitè plura simul inirent matrimonia; nec peccasse quondam Gentiles, qui pluribus simul mulieribus nubebant, nec his etiam temporibus ii, qui idem facitantes, invincibili Evangelicæ legis ignorantiâ laborant.

Ad hæc, indubitatum est, Pontifices non posse dispensare in iis, quæ sunt contrà naturam, & tamen cum Carolo Magno dispensasse, dicitur Adrianus primus Pontifex, ut vivente Uxore Longobardâ aliam Svevam duceret, de quâ re *infrà* dicemus.

14 His tamen non obstantibus, dico, Polygamiam esse contrà Ius naturale, ut docent Lupus *in Concil. to. 5. dissert. de quibusd. Pam. loc. cap. 3. §. Adducto ex libris, pag. 252.* De Just. *de Dispensat. lib. 2. cap. 9. num. 5.* Dicastillo, *de Matrim. disp. 2. n. 131. & 532.* & Christen. *de causis matrim. dissert. 2. qu. 1.* Excepto enim primario Matrimonii fine, reliquis aliis adver-

adverſatur: Siquidem opponitur filiorum educationi, tùm quia non ſuppetunt opes ad tot liberos alendos; tùm quia ad tot inſtruendos nimia cura exigitur; tùm etiam quia Parentum amor ob filiorum multiplicitatem diviſus frigeſcit, quarè Claudianus:

—— *Connubia mille*
Non illis generis nexus, non pignora Curæ,
Sed numero languet pietas.

Opponitur etiam amicitiæ conjugali: Quomodò enim eſſet individua vitæ ſocietas inter conjuges, ſi maritus ſe quodammodò divideret in duos, ut duabus uxoribus ſatisfaceret; aut vxor in duas mulieres, ut duabus maritis eodē tempore inſerviret? Anton. Fab. *in Iuriſprudent. tit. 9. de nuptiis, princ. 2. Illatio* 20. Adde, quod amicitia nō patitur rivales, ut advertunt Pontius *de Matrim. lib. 7. cap. 49.* & Chriſten. *dicta quæſt. 1.* Eam ob rem rectè cecinit Seneca:

Nec regna ſocium ferre, nec tædæ ſciunt.

Et, omiſſis exemplis, quæ recenſita ſunt ab Arniſæo *in dicto cap. 4.* & Toſi *loco cit.* audiamus Clytemneſtrem apud Senec. *in Agamenone.*

Flammæ medullas, & cor urunt æmulum;
Mixtus dolori ſubiicit ſtimulos timor;
Invidia pulſat pectus: hinc animum jugo
Premit cupido turpis, & vinci vetat;
Et inter iſtas mentis obſeſſæ faces
Feſſus quidem, & dejectus, & peſundatus
Pudor rebellat. ——

Hìc etiam aptari poteſt ſententia D. Athan. *qu. 97. ad Antiochum*: *Verùm etiam vnica mulier data viro, & ipſi, & mundo inſidiata eſt; quid futurum cum mundo, ſi ab initio uni homini feciſſet Deus duas Vxores?*

Opponitur tandem remedio concupiſcentiæ, nam libido nimio uſu minùs ſatiatur, & inclinatio ad impuritatem augetur, quod comprobat exemplum Meſſalinæ, quæ laſſata quidem, nondum ſatiata receſſit: nec ſatisfieri poteſt tot fœminarum impudicitiæ; undè licet hæc pluralitas inſerviret in remedium concupiſcentiæ virorum, non inſerviret in remedium concupiſcentiæ uxorum: Tranſmiera *de Polygamiâ, q. 6. num.* 18. Dicaſtill. *de matrim. d. diſput. 2. ſub num. 532.*

15 Judæis verò diſpenſavit Deus; quod ſatis evidenter probant Gloſs. *in cap. gaudemus, de divortiis*, Tranſmiera *de Polygamiâ, q. 8. cap. 2.* cum aliis ibi congeſtis, Merbeſ. *in Summ. Chriſtian. diſſert. 7. quæſt. 77.* Juvenin *de Sacramentis tom. 2. pag. 263. circà medium*, cum auctoritate Innocentii III. dicentis *in cap. Gaudemus*: *Nulli unquam licuit, ſimul plures uxores habere, niſi cui fuit divinâ revelatione conceſſum, per quam Patriarchæ, & alii viri juſti, qui plures leguntur ſimul habuiſſe uxores, ab Adulterio excuſantur*: Hoc itē antè Juvenin, de quo ſuprà, Lupus *de Concil. loco citato.* De Juſt. *de Diſpenſat. d. cap. 9. num. 3.* Dicaſtill. *de matrim. diſp. 2. num. 532.* & latè etiam probat Bellarminus *lib. 1. de matrim. cap. 2.* ubi ſummâ cum doctrinâ, ut ejus eſt moris, interpretatur Sanctos Patres: Et opportuit ità diſpenſare ad prolis procreationem Orbi naſcenti neceſſariam, & ut multiplicaretur numerus Deum verum colentium, cum eo tempore pauci forent: Lup. *in edict. par. 2. lib. 14. diſt. 6. art. 2. diff. 3.* Imò hujuſmodi diſpenſatio facta fuit non tantùm Judæis, ſed etiam Gentilibus, quâ in re contrariam ſententiam, levi tamen fundamento, probare nititur Eſtius, ut latè tradit Tranſmiera *de Polygamiâ, q. 9. cap. 2.*

16 Nec dicatur, Deum non diſpenſare in jure naturali, nam duplici modo dicitur aliquid opponi juri naturæ, pròut docent Alex. Alenſis 3. *part. quæſt. 35.* Pelbartus *in Roſario Theologiæ, par. 3. verb. luxuriæ*, Coninck apud Tranſmieram *de Polygamiâ, q. 8. cap. 3. n. 55.* Lupus *loco cit.* ſcilicet ſtrictè, ut mentiri; & largè, ut occidere reum: in his autem, quæ opponuntur largè, diſpenſare poteſt Deus: uxorum verò pluralitas largè eſt contrà legem naturæ, eò quia non opponatur primario fini matrimonii, ſcilicet prolis gignendæ, quemadmodum docet Gryſaldus apud Lupum, *ubi ſuprà*, & Merbeſ. *in Summ. Chriſtian. diſſert. 7. q. 77.* Arniſæus tamen *de jure connub. cap. 4. ſect. 3. num. 8.* cum vellet aſſerere, concubinatum non fuiſſe illicitum, dixit, Deum non diſpenſaſſe ſuper Polygamiâ, quæ, juxtà ejus ſente-
17 tentiam, opponitur fini primario matrimonii: Dubium enim, inquit ille, eſt, quin ſæpiùs procreaturæ ſint fœminę, ſi ſingulæ copulentur ſingulis; quę

ſi plu-

si plures coniungantur uni, nam virtus Viri est à naturâ ad certum terminum contracta; idcircò quò pluribus cogitur satisfacere, citiùs evanescit.

Si ità res se haberet, profectò Deus nunquàm dispensare valuisset, ùt probat Abbas Tosi *loco cit.*

Sed fallitur Arnisæus, & cum illo Pontius *lib.7. cap.49. de matrim.* nec dissentit Transmiera *de Polygamiâ, q.6. num.12.* quia post conceptum fœtum, iterati congressus, quibus gravidarentur aliæ fœminæ, cum eâ, quæ jam prægnans est, non conferunt ad generationem; & frustrà, ut dici solet, arvum, jam confitum, aratur: undè Imperatrix illa Mæcha apud Svetonium interrogata, quomodò filios Imperatori similes ederet, cum copiam sui corporis tot viris faceret? Respondit, numquàm nisi navi plena, se vectorē admittere, & è converso laudatur à Trebellio Pollione Zenobia, cujus ea dicitur fuisse castitas, ut nè virum suum quidem sciret, nisi tentatis conceptionibus; nam, inquit, cum semel concubuisset, expectatis menstruis continebat se, si prægnans esset; sin minùs, iterùm potestatem quærendis liberis dabat, & tali elogio decoratur apud Spartianum Pescennius.

18 Levis verò ponderis est argumentum, quod desumi potest à Gentium libidine, apud quas in usu extitit Polygamia, ob scilicet corruptam hominum naturam, undè tot obscæna de Heliogabolo, Caligula, cæterisquè Imperatoribus narrantur, itàut penès Gentes minùs barbaras emanarunt Constitutiones; quæ jubebant, ut unus vir unius uxoris connubio esset contentus, ex quo infert Christianus Vigilis *in dissert. de Polygamiâ*, Polygamiam esse contrà jus naturale.

19 Postremò ad id, quod dicebatur de dispensatione Pontificis cum Carolo Magno, respondetur, solutum fuisse primum matrimonium, & rectè, quidquid dicat Arnisæus *ubi suprà.* Quoties enim primum matrimonium ab Ecclesiâ declaratur nullum per transitum ad secunda vota, non inciditur in Polygamiam, cujus dispensatio concedi nequit à Pontifice, ut latè probat Transmiera *de Polygamiâ, q.11. cap.2.* De Just. *de dispensat. d. lib. 2. cap. 9. num.4.* Dicastil. *de matrimon. disp. 2. dub. 42. num. 503.*

20 Ecclesiæ quippè est judicare de invaliditate primi matrimonii, pròut demonstrat Bellarm. *de Matrim. lib.1. cap. 17.* adversus impium Kemnitium, & pròut definitur à Sac. Concil Trid. *sess. 24.* illis verbis: *Si quis dixerit, causas Matrimoniales non pertinere ad Iudices Ecclesiasticos, anathema sit.* Imò hujusmodi definitio, quia pertinet ad dogma, in Galliâ quoquè recepta est, ut apud Cabasutium *in Notitiâ Concil. pag. mihi* 508. Quamobrem hic obiter sugillandus est Spondanus, qui ad *ann. 1634. num. 9. & ad ann. 1635. num. 9.* approbat, quod Principes Sęculares jus habeant constituendi impedimenta dirimentia Sacramentum matrimonii Christianorum; id, quod etiam probare conatur Launojus *in tract. Parisiis impress. de Regiâ in matrimonium potestate.* Nec excusari possunt Spondanus, & alii, ex eo quod Matrimonium tamquàm contractus Civilis judicari possit à Laicis; tamquàm verò Sacramentum, à solis Ecclesiasticis, cum hæc divisio, seù distinctio in matrimonio Christianorum non sit realis, sed ficta per intellectum: Nunquàm enim invenitur in re contractus legitimus Matrimonii inter baptizatos, quin sit Sacramentum; nam Christus in baptizatis elevavit immediatè hujusmodi contractum ad finem supernaturalem, & & ad gratiam producendam.

21 Nec audiendi sunt, qui autumant, quod Petrus de Soto tueatur Sententiam à Spondano allatam, ipsequè interfuisset Concil. Trid. Siquidem mortuus est, antequàm hoc decretum fieret, & evulgaretur; ideoquè scripsit antequàm Sancta Synodus conderet, & promulgaret sanctionem: Cardinalis Paleottus *epist. 15.* & ipse Petrus Polanus *lib.8. hist.* undè non mirum, si à communi DD. sensu in hoc discrepet.

22 Hinc leges Civiles concernentes decreta de matrimoniis Christianorum dirimendis, à jure Canonico, & à Pontificio correctæ sunt; & quamvis sæpè loquantur hæ leges, non de Matrimonii substantiâ, sed de quibusdam ejus accidentibus, ipsis tamen legibus Pontifices derogarunt, sibiquè solis hanc facultatem reservarunt: Ità omnes communiter tenent, ut apud Felin. *in cap.*

quæ in Eccleſiam, de Conſtitution. nu. 18. De Juſt. *de Diſpenſat. lib.*2.*cap.*1. *nu.*25. Dicaſtill. *de matrim. tract.* 10. *diſput.* 7. *num.* 16. *& ſeqq.* Jo. Pontius *lib.* 6. *de matrim. cap.*1. *&* 2.

23 Si ergò ab Eccleſiâ matrimonium non erit declaratum irritum, per tranſitum ad alias nuptias utiquè oritur hæreſis ſuſpicio, licet prætendat Coniux, qui tranſit ad ſecundas nuptias, fuiſſe invalidum primum matrimonium: Si enim non habet pro ſe opinionem probabilem, dubio procul inducitur hujuſmodi ſuſpicio, quæ tamen erit levis; ſi verò probabile fundamentum haberet, etiam ſi ageretur coram Judice de nullitate matrimonii, & lata eſſet ſententia pro validitate prioris, non induceretur ſuſpicio de hæreſi: Ratio eſt, quia attentâ opinionis ſuæ probabilitate, nequit dici, quod malè ſentiat de Sacra-
24 mento matrimonii: Tranſmiera autem *de Polygamiâ, lib.* 2. *quæſt.* 5. *numer.* 39. ſequens ſententiam Souſæ *in Aphoriſm. lib.*1. *cap.* 35. *num.* 10. Antonii Gomez *ad l. Tauri* 80. *num.*31. Farinaccii *de delicto carn. quæſt.* 140. *par.* 2. *num.* 42. & Auguſtini Barboſæ *in Collectan. ſuper decret. lib.*1. *tit.* 3. *num.* 6. eo caſu tantummodò putat non incurri hæreſis ſuſpicionem, quo quis cum certitudine morali, quod ſit nullum primum matrimonium, convolat ad ſecundum, antequàm mota ſit lis circà prædicti matrimonii nullitatem: Verùm quoties mota ſit lis, eâque pendente, coniux tranſit ad ſecunda vota, ob ejus temeritatem puniendus eſt ab Ordinario, ut ait idem Tranſmiera, & rectè, nam ſicut ex text. *cap. in præſentia, de ſponſalib.* redditur inhabilis coniux ad matrimonium contrahendum, donec certum nuncium habuerit de morte prioris coniugis; ità ex identitate rationis inhabilis erit, antequàm ſit certus de invaliditate prioris matrimonii: Quæ autem requirantur ad mortem probandam, latè habentur apud De Juſt. *de Diſpenſat.lib.*2.*cap.*11. *per tot.*

25 Quinimò incurrit etiam hæreſis ſuſpicionem, ſi poſteà Judex declaret primum Matrimonium validum eſſe: Siquidem(quemadmodum perpendit laudatus Tranſmiera *ubi ſuprà, q.* 7. *n.* 19.) cum ipſe temerè tranſeat ad ſecundum Matrimonium; quod de facto nullum declaratur, primo ſtante; videtur ideò tàm facile tranſire ad ſecundum, quia nimirùm malè ſentiat in materiâ Sacramenti. Verùm hoc venit intelligendum reſpectu illius coniugis, qui tranſit ad ſecunda vota pendente lite, cum ſolâ probabilitate credendi nullum primum Matrimonium: Si enim ipſe certò ſciat, invalidas eſſe priores nuptias, nullam incurrit hæreſis ſuſpicionem, niſi quò ad forum externum, eò quia, remoto ſcandalo, prudenter agit. Sed in utroque caſu ſuperveniente Judicis ſententiâ, quæ nullum declaret ſecundum Ma-
26 trimonium, quia ſcilicet validũ ſtatuat primum, non ob id irritantur ſecundæ nuptiæ, quidquid dicat Baſilius Pontius *de matrim.* quẽ reprobat P. Auverſa *de Sacram. matrim. q.* 14. *de impedimento ligaminis, ſect.*3. *num.*6. *verſ. hoc tamen acceptandum non eſt*, & latè Traſmiera *in d. qu.* 7. Nullum enim reperitur decretum Eccleſiæ, neque ſpecialiter, neque generaliter irritans hoc ſecundum Matrimoniũ tali pacto contractum: Contrarium potiùs habetur *in cap. cum in Apoſtolica, de ſponſal.* & ibi Abbas Panormitanus, & alii interpretes, ubi quod hoc ſecundum Matrimonium ſubſtineatur: Eſt etiam ani-
27 madvertendum, quod qui cum certitudine morali (pròut in caſu, quo loquitur Tranſmiera ſuprà) putat irritum primum matrimonium, vel primam uxorem occubuiſſe, & tranſit ad ſecunda vota, ad hoc nè incurrat hæreſis ſuſpicionem, debet conſtare, quod cum tali certitudine egiſſet: Aliter, quia tunc publicè conſtaret de duplici matrimonio, non autem de nullitate prioris, ſubderetur Inquiſitoribus: Bordon. *in Tribun. cap.*22. *num.* 68. Imò
28 niſi priùs probatâ vel prioris Matrimoni nullitate, vel prioris uxoris morte, juxtà formulam, de quâ Bordon. *tom.* 3. *reſol.* 106. *qu.* 35. qui ad ſecunda vota tranſierit, non dicitur bonâ fide egiſſe, & proindè in foro externo erit ſuſpectus, ut apud Bordon. de quo *ſuprà, loco citato*; & hoc amplia, quamvis coniux dubitans de alterius vitâ, eum abſentem expectaverit per quadriennium, vel per quinquennium: Non eſt enim attendendum, quid diſponat

jus

jus Civile, sed quid statuant Canones, ut superiùs probavimus, & pròut rectè advertit Transmiera *in laudatâ quæst. 5. à num. 1.*

29 Similiter transitus ad secundas nuptias, vivente uxore, inducit hæresis suspicionem, licet contrahat per Procuratorem, cum sint vera Sacramenta taliter contracta: Sanchez *de Matrim. lib. 2. disp. 11. q. 2. num. 20.* Molina *de ritu nuptiarum, lib. 5. comparat. 25. à num. 24.* tàm antè Concilium Tridentinum, quàm post, ut latè probat Transmiera *ubi suprà qu. 13.* qui sub *num. 19.* firmat, incurri hæresis suspicionem ab eo, qui ità convolat ad secundas nuptias:

30 Imò ipse Procurator, sciens suum principalem habere legittimam uxorem, efficitur suspectus de hæresi, & plusquàm ipse Principalis: Fermosin *de offic. & sacr. Eccl. to. 2. ad cap. Nuper de Bigam. non ordinand. q. 4. n. 79.* Transmiera *loco cit. qu. 13. in fine*: optimâ ratione, quia principalis vel ob luxuriam, vel ob avaritiam respectu Dotis moveri potest, At hujusmodi motiva non militant in Procuratore, nisi magno pretio allectus, vel ingenti timore adductus ageret, quo casu tamen aderit levis suspicio: Hurtad. *tract. 5. cap. 2. resol. 5. num. 43.*

31 ubi ait, quod mater eâdem pœnâ fuit punita ac filia, cui consilium dedit, ut secundo nuberet vivente primo. Imò majori (addit Muora) pœnâ erat digna, eò quòd consilians, pejus sentit de Matrimonio, quàm contrahens, quia iste potest induci luxuriâ, at ille errore intellectus, quo malè sentit de matrimonio: Eum sequitur Fermosin. *de Offic. & Sacr. Eccles. loco proximè cit. num. 78. & 79.*

32 Ità dicendum de Parocho, qui conscius prioris matrimonii assisteret secundo: Bordon. *loc. cit.* Item inducit

33 hujusmodi suspicionem secundum Matrimonium respectu ejus, qui proferat falsos testes ad probandam prioris uxoris mortem, de quâ certò non constat: Nam quamvis non dicatur constare de actuali Polygamiâ, tamen sic contrahens quò ad se consumat crimen, & abutitur Sacramento Matrimonii, ac tales testes puniuntur ab Inquisitore: Fermosin. *loco allegato, num. 80.*

34 Hùc etiam pertinet exquireret, an sit suspectus de hæresi, qui scienter, durante primo matrimonio, secundum contrahit cum impotente? Tractat hanc quæstionem sæpè laudatus Transmiera *in d. lib. 2. q. 8.* eamque negativè resoluit *sub num. 21.* Est enim hujusmodi matrimonium prorsùs nullum, sivè contractum sit in ordine ad copulam, quo casu omnes conveniunt; sivè contractum sit ad castè vivendum, juxtà Sanchez. *lib. 7. de matrim. disp. 97.*

35 Et quamvis Augustinus Barbosa *in cap. consultationi, de frig. & malef.* Basilius Pontius *lib. 7. de impedimento impotentiæ, cap. 56. num. 1.* Paludan. *in 4. distinct. 34. q. 2.* Anton. *3. part. tit. 1. cap. 22. §. 3.* Vera Crux *in suo speculo coniug. 1. part. art. 38.* & Petrus Sotus *sect. 5. de Contin. à cap. 74.* contendant, hujusmodi matrimonium ad castè vivendum contractum esse validum, nihilominùs probabile est etiam, imò probabilius, quod nullum sit: Datâ igitur probabili nullitate matrimonii, per transitum ad illud, durante primo matrimonio, nõ incurritur hæresis suspicio, nisi prò foro externo, nam tunc externè præsumitur, qui ità contrahit, consentire in abusum Sacramenti, licet nullum esse internè credat: Nec ex eo, quod non sit suspectus de hæresi coniux, qui, contracto matrimonio cum impotente, postquàm illud nullum declaratum sit, convolat ad secunda vota, infertur idem de eo, qui, durante primo matrimonio validè inito, transit ad secundum cum impotente: nam in hoc posteriori casu semper externè præsumitur contrahens consentire in abusum Sacramenti.

36 Maximè, quia nullitas matrimonii ex inhabilitate contrahentium nil operatur ad effectum non incidendi in suspicionem hæresis per transitum ad illud, durante primo matrimonio, ut latè probat Transmiera *in d. lib. 2. q. 9.* nam ubi lex, ut in nostro casu, non effectum, sed factum perpendit, ità infligitur pœna ex actu nullo, ac ex actu valido; & quamvis ad hoc, ut oriatur suspicio hæresis ex matrimonio nullo propter contrahentium inhabilitatem, requiri videatur consensus conficiendi Sacramentum; idcircò nullitas ea, quę ex defectu consensus insurgit, nullam

inducere videatur hæreſis ſuſpicionem, & propterea, cum is, qui contrahit matrimonium cum impotente, non conſentiat in illud ratione, copulæ, ſed tantummodò ad caſtè vivendũ, ejus matrimonium tranſit in merum contractum civilem, illicitum tamẽ propter ſcandalum, ſtante primo matrimonio: Tranſmiera *d.qu.*8. attamen dum habemus factum externum, dumque non liquet, qualiſnam fuerit conſenſus internus, ſic contrahens minimè excuſari poteſt à ſuſpicione hæreſis, præcipuè quia hodiè in matrimonio ſeparare phyſicè non poſſumus contractum à Sacramento.

37 Aliam quæſtionem excitat prædictus Tranſmiera *ubi ſuprà, qu.*10. an ſcilicet ſit ſuſpectus de hæreſi, qui fictè contrahit ſecundum matrimonium, durante primo, quoties de hujuſmodi fictione conſtet, & negativè reſpondet: Deficit enim conſenſus, ideòque ex tali contractu nulla oritur ſuſpicio, quemadmodùm ratiocinatur idem Tranſmiera.

38 Similiter non erit Polygamia, ſi infidelis relictâ cum infidelitate etiam uxore, quæ nolit ad fidem converti, aliam ducat uxorem, ut probabiliter tenet Layman. *part.*2. *cap.*3. *de matrim.* id quod etiam firmat Tranſmiera *de Polygamiâ*, *lib.* 1. *quæſt.* 14. ubi tamen dicit, perpendi debere, an iſte ſecundus contractus proveniat ex errore apud Infideles permittente Polygamiam.

39 Verùm in primitivâ Eccleſiâ uſquè ad annum ſexcenteſimum, juxtà Sanchez *lib.*7. *diſp.*73. *num.*12. & Tranſmieram *ubi ſuprà*, *num.*4. quoties infidelis conjux vellet ſinè Creatoris contumeliâ cum conjuge degere, matrimonium inſolubile erat, hocque de conſilio Apoſtoli 1. *Corinth.* 7. At his noſtris temporibus Eccleſia non permittit hujuſmodi cohabitationem, ſi alter nolit ad fidem Catholicam converti: Nec mirum, quia fervor primorum temporum, quo potuerant Conjuges converſi in fide permanere ſinè creatoris contumeliâ, non adhuc durat, ideòquè rectè Eccleſia variavit; nec de ejus poteſtate ambigendum, quià humana præcepta juxtà temporum exigentiam ab ipsâ alterari poſſunt: *Cap. non debet, de conſang. & affin.* Quantò igitur magis potuerit variari hoc non præceptum, ſed conſilium? Ità Clemens Toſi *in ſuo Gentileſimo confutato*, *vol.*2. *diſc.* 3. ubi malè putat, opinionem DD. quos allegat Verricell *de Apoſtolic. Miſſion. qu.*177. *nu.*3. fuiſſe huic contrariam, quam amplectitur poſteà idem Verricell. *num.*4.

40 Sed quid dicendum de Indis, quoties relictâ uxore infideli, & ad veram fidem converſi, tranſeunt ad ſecunda vota? Eſt enim apud eos nova illa Eccleſia, cui divina Providentia quidquid ad ſeminandam fidem tempore naſcentis Eccleſiæ diſpoſuit, largâ manu elargitur. Putat Tranſmiera *loco cit. qu.*14. eos eſſe Polygamos, & proindè puniendos à Sanctâ Inquiſitione: Imò quilibet infidelis ad fidem Catholicam converſus, ne incurrat crimen Polygamiæ per tranſitum ad ſecundas nuptias, oportet, ut moneat primam Uxorem infidelem, ſe promptum eſſe ad illam recipiendam, ſi velit ad fidem catholicam converti: Tranſmierâ *ubi ſuprà*, *quæſt.*16. *nu.*22. *lib.*1. dummodò talis monitio commodè præſtari poſſit: Ratio eſt, quia matrimonium, quamvis in infidelitate contractum, quò ad jus divinum, & naturale eſt verum matrimonium, ideoquè injuſtè nequit reſcindi: Verùm abſq; hujuſmodi monitione iniuſtè quidem reſcinderetur.

Injuſtè etiam reſcinditur matrimonium, ſeu id fiat ſterilitatis causâ, ut liquet *ex ep.*1. *lib.*5. *B. Pii V.* ſeù, quia conjux adulterium commiſerit; nam tunc licita eſt Thori ſeparatio, non autem vinculi matrimonialis fractio, ut poſt Concil. Florent. docent Alfonſ. à Caſtro *de legis pœn. poteſt. lib.*2. *cap* 4. *pag.*152. Auguſtin. *de emendat. Gratiani, lib.*2. *dial.*3. *pag.*370. *circa finem*, Joann. Nevizanus *Sylu. Nupt. lib.*1. *n.*140. *pag.*112.

§. II.

De Polygamis ſimilitudinariis.

SUMMARIUM.

1 *Idem dicendum de Polygamiâ ſimilitudinariâ, ſicut de verâ in ordine ad hæreſis ſuſpicionem.*

2 *Sacerdotibus, & levitis Veteris teſta-*

menti

menti cur permitteretur uxor?

3 *In primordiis nascentis Ecclesiæ non fuit permissa polygamia similitudinaria contrà Card. Lauream.*

4 *In primitivâ Ecclesiâ uxorati admissi sunt ad Ordines sacros ob penuriam Sacerdotum.*

5 *Paphnutii instantia de Vxoratis tollerandis in Ecclesiâ Orientali convincitur falsitatis.*

6 *Historia S. Malchi relata à S. Hieronymo non probat pro Polygamiâ similitudinariâ, quia conjugium illius fuit nullum.*

6 *S. Basilius increpat Sacerdotem, qui dimissâ uxore, eam posteà reasumpsit.*

8 *Exemplum Ursini Sacerdotis relatum à S. Gregorio, de uxore à Sacerdote relictâ, fugiendâ.*

9 *Nuptiæ an fuerint olim Subdiaconis prohibitæ?*

10 *Subdiaconus obligatus est ad continentiam, ab eo tamen tempore, quando ordo subdiaconatus fuit inter sacros declaratus.*

11 *Subdiaconi hodiè si uxorem ducerent, essent de hæresi suspecti, tanquàm Polygami similitudinarii.*

12 *Sponsalia sola à subdiaconis contracta inducunt hæresis suspicionem, licet levem.*

13 *Prædicta intelliguntur non solùm de ordinatis in Ecclesiâ Latinâ, sed etiam in Ecclesiâ Græcâ.*

14 *Polygamia similitudinaria defenditur à Luthero, & damnatur à Concilio Trident.*

15 *Obligatio ad continentiam in Sacris Ministris ratione, & auctoritate inducta.*

16 *Religiosi professi, etiamsi non sint in Sacris, si matrimonium contrahant, sunt de hæresi suspecti.*

17 *Papa potest dispensare cum Sacerdotibus ad matrimonium contrahendum.*

18 *Potest item dispensare cum Religiosis voto solemni obstrictis: Exempla.*

19 *Causa ad dispensandum cum Sacerdotibus, & Religiosis, ut matrimonium contrahant, debet respicere bonum publicum, quod exemplis declaratur*

20 *Ad dispensandum cum Sacerdotibus, ut Matrimonium contrahant, cur causa requiratur, cum calibatus sit annexus Sacerdotio tantùm de jure Ecclesiastico?*

21 *Ad prædictam dispensationem non sufficit utilitas privata, vel periculum incontinentiæ.*

22 *Ad præfatam dispensationem in Religiosis requiritur causa, quæ sit sufficiens ad irritandum votum, quod est de jure Divino.*

23 *Pontifex quando urget legitima causa, non dispensat cum Religioso, qui voto solemni ligatur; sed declarat, tunc non tenere votum, & sic conciliantur oppositæ sententiæ Moralistarum, & Canonistarum.*

24 *An Summus Pontifex possit soluere subditos à voto fidelitatis ergà Principem in causâ fidei.*

25 *Qui per vim, & metum Ordines susceperunt, Poligamiam non incurrunt (sivè vis fuerit absoluta, sivè conditionalis) si matrimonium contrahant.*

26 *Irrita est religiosa professio per vim, & metum emissa.*

27 *Qui professionem emisit antè legitimam ætatem, si post longum tempus vitæ religiosæ comperit ætatis defectum, potest sibi liberum statum vindicare.*

28 *Latâ sententiâ super nullitate professionis, potest religiosus inire Matrimonium, si non sit in sacris Ordinibus.*

1 QUo ad secundam speciem Polygamiæ, quæ dicitur similitudinaria, de ipsâ verificatur quidquid dictum est de Polygamiâ verâ: Adest enim idem affectus ad duplex matrimonium in Sacerdote, qui postquàm matrimonium contraxit cum Christo, ad alias nuptias transiit, ut benè ponderat Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 83. nu. 5.* & quamvis Sacerdo-
2 tibus, & Levitis veteris Testamenti permitteretur uxor, hoc tamen evenisse testatur Pelbartus *in Rosario Theolog. par. 3. verb. Luxuria*, quia nemo poterat esse sacerdos, vel Levita, nisi esset de Tribu Levi. Undè si ipsis vetitum fuisset connubium, defuisset quoquè brevi tempore Tribus illa. Hodiè igitur cum non habeamus hujusmodi restrictionem, rectè prohibetur hæc
3 polygamia similitudinaria: Imò nec in primordiis Ecclesiæ nascentis permissa

fuit,

fuit, ut demonſtrat ſæpè laudatus Tranſmiera *de Poligamiâ, lib. 2. qu. 17. à num.* 14. quidquid aſſerat Eminentiſs. Brancatus de Laurea *diſp. 9. art. 9 §. 3. de Sacramento Ordinis*. Infalibilis enim S. Romanæ Eccleſiæ traditio vetat, ne Sacerdotes Diaconi matrimonio copulentur, ut habetur in Concil. Romano ſub Stephano Papa III. *anno 769.* Quid autem eſt traditio, niſi lex non ſcripta ſuper Apoſtolorum vel uſu, vel dogmate firmata: Hinc, ſi uſus copulæ in prædictis ordinatis irrepſit, cælibatum reſtaurare conata eſt Eccleſia, ut patet ex Concil. Eleberitano celebrato *anno 769. can. 33.* & ex Innoc. I. *ep. 3 cap.* 1. Fa-
4 teor tamen, ob penuriam Sacerdotum, Eccleſiam ad ordines admiſiſſe uxoratos, ut innuitur *in lib. 6. conſtit. Apoſtol. cap.* 17. *in diſt.* 28. *cap. Diacon.* & in Concil. Gangenſi *cap.* 4. quamobrem Epiphanius *hær.* 59 *contrà Catharos, lib.* 2. *tom.* I. inquit: *At dices mihi, omninò in quibuſdam locis adhuc liberos gignere Præsbyteros, & Diaconos, & Hyppodiaconos; at hoc non eſt juxtà hominum mentes, quæ per tempus elanguet, & propter multitudinem, cum non inveniretur miniſterium.* Plura de hac re videri poſſunt penes Joann. Nevizan. *in Sylu. nupt. lib.* I. *pag.* 110.

5 Nec ignoramus ad comprobandum, ſemper extitiſſe in Eccleſiâ Orientali hujuſmodi Polygamiam, à nonnullis adduci Paphnutii inſtantiam, cujus meminere Socrates *hiſt. lib.* I. *cap.* 18. & Sozomenus *hiſt. lib.* I. *cap.* 22. Audiamus ipſum Socratem, à quo plurima ſinè ullo delectu hauſit Sozomenus: *Verùm*, inquit, *de unâ re à Paphnutio geſtâ hactenus: alteram etiam narrabo ejus conſilio confectam, quæ & Eccleſiæ utilitati, & omnibus, qui Sacris ſunt initiati, ornamento eſſe poſsit. Viſum erat Epiſcopis, legem novam in Eccleſiam introducere, ut qui eſſent ſacris initiati (ſicut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi) cum uxoribus, quas, cum erant laici, in Matrimonium duxiſſent, minimè dormirent. Et quoniam illis erat propoſitum, de hac re conſilium inire; in medio eorum conſenſu ſurrexit Paphnutius, ac vehementer vociferatus eſt: non grave jugum cervicibus illorum imponendum eſſe, qui erant ſacris initiati: honorabile eſſe Conjugium inter omnes, & totum immaculatum: videndum, nè nimis exequiſitâ præſcriptione Eccleſiam gravi incommodo afficerent: Omnes enim non poſſe ferre tàm auſteram diſciplinam, tàmquè ab omni animi perturbatione vacuam: nequè à ſingulorum uxoribus fortaſsè eam caſtimoniæ normam poſſe ſervari. Viri autem cum uxore legittimâ concubitum, caſtimoniam appellavit, illudquè ſatis eſſe, ut qui in Clerum antè adſcripti erant, quàm duxiſſent uxorem, hi ſecundùm veterem Eccleſiæ traditionem, deinceps à nuptiis ſe abſtinerent; non tamen quemquam ab illâ, quam jàm pridem, cum laicus erat, vxorem duxiſſet, ſejungi debere: Iſtam in Epiſcoporum conventu orationem habuit Paphnutius, cum ipſe non modo nuptias expertus nõ eſſet, ſed etiam verè dixerim, Mulierem non aliquandò attigiſſet. Nam à puero in Monaſterio ſe ipſum ſevero vitæ, diſciplinæquè genere totum dederat; qui quidem propter ſingularem caſtimoniam præ ceteris planè in magnâ fama celebritate vixit. Itaq; cũ totus Epiſcoporũ Presbyterorum, & Diaconorum conventus verbis Paphnutii aſſenſiſſet, controverſia de hoc exorta penitùs ſedata eſt, poteſtaſquè permiſſa cuiquè pro arbitratu ab uxorum conſuetudine abſtinendi.* Hoc identidem habetur apud Caſſiodorum *in hiſtoriâ tripartitâ, lib. 2. cap.* 14. & Nicephorum *lib.* 8. *cap.* 19. Non ignoramus, inquam, hujuſmodi inſtantiam Paphnutio adſcriptam, ſed nec ignoramus, eam vel à Socrate confictam fuiſſe, vel potiùs â Græcis poſteriùs inſequutis ſchiſmaticis, & continentiæ clericali adverſarijs illic inſertam, & ſuppoſitam, aut ſaltem, ut inquit Cabaſutius *ubi ſuprà*, ſi quid habet veri, nullam fuiſſe illius habitam à Sacro Concilio ratione.

6 Majorem difficultatem, quam Paphnutii inſtantia, ingerunt nuptiæ S. Malchi. Hic enim, ut refert D. Hieronymus *in ejus vitâ*, poſtquàm per multos annos Monachus fuerat, uxorem duxit, cum eâ vſquè ad finem vitæ permanſit: ſed cum Bellarmino *lib. unic. de Matrim. cap.* 21. advertendum eſt, nullum conjugium interveniſſe inter S. Malchum, & eam fęminam; nam ille coactus finxit, ſe uxorem ducere; quod patet ex eo quia ipſa virum habebat viventem, quandò à Domino ſuo nubere Malcho cogebatur. Nuſquàm igitur li-

cuit

euit hæc Polygamia, quamobrem cæ-
7 teris omissis, Basilius *epist.* 17. *inter posterius additas*, Sacerdotem septuagenarium, qui dimissam in suâ ordinatione Conjugem, in suas iterùm ædes receperat, acriter objurgat, & mandat, ut Presbyteram suam in Monialium Monasterium dimittat, & ei Canonem Nicænum proponit, quem ab eo violatum cõqueritur: Sic Gregorius Magnus
8 *lib.*4. *Dial.c.*11.de Ursino Sacerdote refert: *Hic ex tempore ordinationis suæ Presbyteram suam, ut sororem diligens, sed quasi hostem cavens, ad se propiùs accedere, nunquàm sinebat*; Et subindè memorat, quod cum venerabilis hic Senex quadragesimo suæ ordinationis anno, ultimâ ægritudine, decũbens, vix extremos spiritus traheret, ejusquè Presbytera incerta, an expirasset, aurem naribus ejus admovisset ad explorandũ, recollectis viribus, in has erupit voces: *Discede Mulier, adhuc igniculus vivit; amove paleam*.

9 Sed quid dicendum de subdiaconorum olim nuptiis? Baronius *Anno Christi* 324.*num.*128.ostendere nititur, nuptias fuisse subdiaconis prohibitas à S. Sylvestro Papa in Conc.Romano primo: Verùm meritò observat Dominicus Macrus *in suo Hierolexico, verbo subdiaconus*, si dicta Constitutio emanavit, eam non semper, nec ubiquè observatam fuisse, nam Castitatis observantia post illa tempora subdiaconis fuit remissa, pròut colligitur ex Concil Cartag.2.*de anno* 390.celebrato, vbi *primo can.* præscribitur continentia Presbyteris, & Diaconis; sed de Subdiaconis nihil dicitur, quod observat Nat. Alex. *in hist.4.sæculi, part.*1. *c.*4.*art.*8. tùm etiam ex Tolet. 5.celebrato *anno* 57.

10 Quod si censeremus, subdiaconum obligatum tantùm ad continentiam fuisse, quando ordo subdiaconatus inter sacros declaratus est, tunc id fuisset in fine tantùm sæculi Duodecimi, quando Innocent.III. expresit, subdiaconum in Episcopum posse liberè elegi, sicut & Sacerdotem, & Diaconum; & inter Sacros Ordines ipsum coaptavit, ut notat Thomasinus *de novâ, & veteri Ecclesiæ disciplinâ, to.*1.*lib.*2.*cap.*33 *num.*3. Ziegler.*de Diacon.& Diaconiss. vet. Ecclesi.cap.*14. *num.*27. Petr.de Marca *de Concord.Sacerdot.& Imper.lib.*8.*c.*13.*circà finem*, Martene *de Antiqu.Eccles.ritib. lib.*1.*cap.*8.*num.*6.*tom.*2.

11 Cum ergò hodiè absquè ullâ hæsitatione subdiaconi æquè ac Diaconi, & Sacerdotes ad continentiam, & castitatem teneantur, ideò si vxorem ducerent, essent Polygami similitudinarii; & cum hodiernis temporibus ferè omnes Hæretici monachorum vota, ac Sacerdotum cælibatum improbent, contrà eos oriretur vehemens hæresis suspicio, sicut firmant Cantera *qu.crim. cap.*1.*de hæret.nu.*71.Transmiera *de Polyg.lib.*2 *qu.*17. *num.*16.17.& 18. Zecchin. *de casibus Episcopis reservat.tit. de hæret.denunc. num.*1.*antè finem fol.* 121. Bordon.*loco cit. n.*64. Peyrin. *de privil. Regular.tom.*2.*const.*9. *Pauli V.* §.2.*n.*20. Menochius *de præsumpt. lib.* 5. *cap.* 6. *nu.*35.Hieronym.Rodrig.*resol.*93. & ex ipsis Hurtad.*Resol.moral. tract.* 5. *cap.*1. *Resol.*5.Sperell. *decis.* 111. *num.*83. Dc Just.*de dispensat. lib.*2.*cap.*13. *num.*7. & *seqq.* idquè, sivè palàm, sivè clàm, matrimonium Sacerdotes, Diaconi, & subdiaconi contraharent: Farinaccius *de hæresi quæst.*183.*num.*73. Trasmiera *de Polygam.lib.*2.*qu.*17. *num.*21. Sperell. *dict. decis.* 111. *num.* 83. Imò ipsa sola
12 sponsalia ab ipsis cõtracta suspicionem inducunt, licet levem, quia important tantummodò dispositionem ad actualem Sacramenti abusum, pròut in aliis terminis suprà insinuavimus, & firmant in his terminis Bordon. *loc.cit. num.*56. & Hurtad.*d. Resol.*5.*num.*41.ubi addit, personam sic contrahentem reddi suspectam respectu suæ Regionis, aut originariæ, aut habitatæ, quod vitio illius regionis sit infecta, juxtà Sesse *tom.*4.*decis.*452. *num.*4.proindequè esse vehementer suspectum sacerdotẽ sponsalia contrahentem, si fuerit ex provinciâ infectâ hæresi Lutheranà, aut in eâ per multum temporis moratus fuerit.

13 Hæc omnia intellige, non solùm quò ad ordinatos in Ecclesiâ Latinâ, sed etiam quò ad eos, qui ordines in Ecclesiâ Grecâ susceperunt: Nam hi, quãvis possint permanere in Matrimonio antè ordinum susceptionem inito,

neque-

nequeunt tamen poſteà nuptias contrahere: Azor. *lib.* 13. *Inſtit Moral. cap.* 12. *q.* 4. *&* 5. Sanchez *lib.* 7. *de Impedim. diſp.* 28. *num.* 3. Tranſmiera *de Polyg. lib.* 2. *qu.* 17. *num.* 15. Arcud. *de Concordiâ Eccleſiæ Orientalis, & Occidentalis circà Sacramentum Matrimonii, lib.* 7. *cap.* 40. *per tot.* De Juſt. *de diſpenſat. dict. lib.* 2. *cap.* 13. *nu.* 13.

14 Eſt namquè iſta Polygamiæ ſpecies, quocumquè modo ſequatur, juxtà propoſitionem à Sac. Conc. Trid. de *Sacram. Matrim. can.* 9. *ſeſſ.* 24. damnatam vti hæreticã, quam heterodoxi tunc temporis tenuerunt, & præcipuè Lutherus, qui in *ſerm. de Matrim.* ità blaſphemavit: *Duo De viginti cauſas in ſuo jure effinxit Papa, quibus omnibus matrimonium, vel diſſipet, vel impediat, quas tamen ferè omnes reiicio, & condemno.*

Leonardus quoquè Schirtomerus *in ſuo ſpeculo politico, qu.* 17. conatur hujuſmodi impiam propoſitionem tueri cum illis ſtultis argumentis, quibus utuntur cæteri hæretici, adversùs quos validiſſimè ſcripſerunt Catholici eruditi, quorum rationes brevitatis ſtudio omittentes, ſat eſt, ſi dicamus, quod cum amor ergà vxorem, & liberos reputetur omnium intenſiſſimus, ideò occupat animum ad res temporales, quæ uxori, & liberis inſerviunt, & conſequenter avertit ipſum, nedùm à ſtudijs, verùm etiam à cultu, quem Deus magis exigit à ſibi conſecratis, quàm ab alijs; idcircò Sacerdotes, & Religioſi validiſſimam neceſſitatem habuere, ſe perpetuò caſtitatis vinculo obſtringendi.

15 Attentâ igitur tali obligatione, quam ratio convenientiſſima induxit; quam ſuprema Apoſtolica authoritas ſtabilivit; quamque quiſquis ſuorum actuum arbiter ſibi conſtituit, ſupradicta propoſitio, vti hæretica, erat, pròut fuit, damnanda à Sanctâ Synodo.

Si quis igitur in Sacris ordinibus conſtitutus uxorem ducat, præſumitur errores hæreticorum ſequi, ut benè ponderat Simanch. *de Cathol. Inſtit. tit.* 40. *rubr. de matrim. num.* 10. & facto impugnat illum S. Synodus Tridentinæ Canonem, & proindè fit ſuſpectus: Bordon. *ubi ſuprà.*

16 Nec oritur hæc ſuſcipio tantummodò quò ad Sacerdotes, ſi matrimonium contrahant; verùm etiam quò ad Religioſos, qui profeſſionem emiſerunt, licet in Sacris non ſint conſtituti: Hi enim voto ſolemni ſe Deo obſtringunt, ideoquè inter eos numerantur etiam Religioſi Societatis Jeſu, qui vota biennij emiſerunt: Tranſmiera *de Polyg. lib.* 2. *quaſt.* 17. *n.* 22. *verſ. & Iure Ieſuitæ, & num.* 24. Hurtad. *in ſæpè citatâ Reſol.* 5. *num.* 39. & Bordon. *ibidem.*

Hoc tamen nec quò ad Sacerdotes, nec quò ad Religioſos eſt intelligendum, quoties nuptias celebrarent, cum Pontificis diſpenſatione.

17 Non enim ambigendum, quod Papa poſſit diſpenſare cum Sacerdotibus, quia Cælibatus eſt ordini Sacro annexus, non de Jure Divino, ſed ſolùm de Jure Eccleſiaſtico, & proindè hujuſmodi poteſtas in Pontifice reſidet: Barboſ. *de poteſt. Epiſc. allegat.* 15. *num.* 3. *&* 20. Tranſmier. *de Polygam. dict. lib.* 2. *qu.* 17. *num.* 30. De Iuſt. *de Diſpenſation. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 15. Rot. *deciſ.* 560. *n.* 10. *& deciſ.* 561. *num.* 11. *part.* 1. *diverſor.*

18 Imò non tantùm poteſt diſpenſare quò ad Sacerdotes, ſed etiam quò ad Religioſos, non obſtante voto ſolemni, quidquid dicant Moraliſtæ; atquè hæc eſt hodiè communis Theologorum, ac Canoniſtarum opinio, quam etiam tacitè approbavit Eccleſia Romana, dum ſuper hoc diſpenſavit cum multis Religioſis, pròut cum Ramiro Rege Aragonum, ut relictâ Religione, & Epiſcopatu, acciperet uxorem, & Regnum; cum Conſtantiâ filiâ Rogerij Regis, quæ cum eſſet Sanctimonialis, nupſit Henrico IV. & cum fratre Cardinalis Joyoſæ, Gallo Sacerdote Profeſſo, & Provinciali Ordinis Capucinorum; & innumera alia exempla afferunt Tranſmiera *citatâ qu.* 17. *à num.* 31. De Iuſt. *de Diſpenſat. dict. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 17. Fagnan. *in cap. cum ad Monaſterium, de ſtatu Monachorum, num.* 66. Garcia *de Benefic. par.* 7. *cap.* 10. *num.* 43. *&* 45.

19 Cauſa verò, ut Papa diſpenſet, ſeu, ut magis propriè loquàr, declaret, ad cælibatum non teneri Sacerdotem; vel in Religioſo votum non obligare, ejus arbitrio remittitur, an ſit juſta, & debet reſpicere bonum publicum: Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *de diſpenſ. diſp.* 8. *num.* 2. & 3. ubi cum Azorio redarguit opinionem

nem Abbatis, Bellettus *disquisit. Cleric. par.* 1. *de disciplin. Cleric.* §. 9. qui specificat hanc causam: *si aliquis Rex infidelis vellet amplecti Fidem Catholicam cum toto suo Regno, dummodò posset Monialem ducere in uxorem*; Hostien. *in cap. ad Monasterium*, ubi ait, justissimam esse causam, si tota Christianitas, vel aliqua ejus pars esset in periculo; Archidiac. *in cap. sunt quidam, n.* 5. asserens, causam hujusmodi esse justam, quoties agatur prò magno bello sopiendo, seù prò vitandâ strage animarum, seù prò cultu Dei ampliando, ut quoquè apud Menoch. *de arbit. Iudic. lib.* 2. *Cent.* 5. *cas.* 421. *n.* 10. 11. & 12. & Transmier. *ubi suprà*.

20 Ratio autem, propter quam hujusmodi causæ ad dispensationem concedendam respectu Sacerdotis requirantur, est, quia licet Cælibatus sit annexus ordini Sacro de Iure tantummodò Ecclesiastico, nihilominus maxima est decentia hujus cælibatus in Sacerdotio, non solùm ab Hebræis cognita, quâpropter Abel, Enoch, Melchisedech, Elias, Eliseus, Jeremias, Daniel, & alii fuerunt virgines; sed etiam ab ipsis Ethnicis, apud quos Sacerdotes per antonomasiam casti vocabantur, ut apud Virgilium *Æneid.* 6. & apud Ovid. dicentem:

— Qui cæsus ab arbore purâ
Casta Sacerdotum tempora fronde tegit.

Cum ergò talis sit huiusmodi decentia deducta à sacrâ scripturâ; á Gentilibus non ignoratâ; à Christo præceptâ, quemadmodum opinatur, præter alios, Torreblanca *Iuris spirit. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 22. & *num.* 29. & à SS. Patribus approbatâ, ad dispensandum super sacerdotum castitate requiritur causa, quæ compenset tantum bonum, quantum est illud, quod procedit à Clericorum continentiâ; Undè non sufficit utilitas
21 privata, vel periculum incontinentiæ, ut statutum commune tùm antiquum, tùm recens abrogetur: Sâchez *ubi suprà*, *n.* 2. præterquam quod sequeretur, ut se exponerent Clerici periculo peccandi ad effectum obtinendi dispensationem, si ipsum periculum esset sufficiens: Sanchez *de Matrim. lib.* 8. *disp.* 8. *nu.* 3. ubi ait, quod valeret tamen matrimonium tali causâ affectatâ contractum.

22 Quoties verò considerabimus Religiosos, qui habent votũ solemne, tunc existimamus, quod cũ votũ sit de Jure divino (quarè Psalmista: *Vovete, & reddite Domino Deo*) Pontificem nec posse dispensare, nisi adsit talis causa, quæ per se sufficiens sit ad ipsum votum irritandum, ut si agatur de majori bono: S. Bonavent. *in* 4. *dist.* 38. *qu.* 4. *artic.* 4. *Conclus.* 1. S. Antonin. *par.* 2. *tit.* 11. *cap.* 2. §. *penult. in principio*, & Sylvester *verb. Votum* 4. *quæst* 3. *vers. Testium*. Votum enim debet esse de meliori bono, cum in quolibet voto intelligendum sit, nisi aliter Deo placeat; & credendum est, Deo aliud placere, quoties in majorem utilitatem cedat, si contrà votum fiat: Ità Innoc. *in cap. cum ad Monasterium, de stat. Monachorum*.

Meliori igitur bono cessãte cessat ipsum votũ; nec frangere votum intelligitur, qui se Dei dispositioni committit, & qui magis ejus beneplacitum facit: Idem Innoc. *ubi suprà*, quem *ibidem* sequuntur communiter Canonistæ: Imò si talis casus eveniret, quo agnosceretur impletio juramenti esse majori bono impedimentum, non solùm liceret ei, qui juravit, verùm etiam teneretur, non implere juramentum: Alfons. à Castro *de potest. legis pœn. lib.* 1. *cap.* 5. *pag. mihi* 48. Idem dicendum videtur de voto.

Ratio autem, cur requiratur dispensatio, est, quia Sedi Apostolicæ reservatur judicium, & potestas declarandi, an cum hac circumstantiâ subsistineatur Votum: Alfons. à Castro *ubi suprà*.

23 Tali pacto posset forsan conciliari opinio Moralistarum, cum sententiâ Canonistarum circà hanc potestatem dispensandi in Pontifice, dicendo, potiùs Pontificem declarare non tenere votum, quàm dispensare; id, quod etiam agnoscit Transmiera *de Polygamiâ, quæst.* 11. *nu.* 4. & reverà in iis, quæ concernunt vel jus Divinum, vel jus naturale, propriè loquendo, Pontifex declarat: D. Thom. *quodlibet.* 4. *artic.* 3. Sotus *dist.* 18. *art.* 5. *ad* 2. *qu.* 1. & *lib.* 1. *de just. qu.* 7. *art.* 3. *ad tertium*, Valencia 12. *disp.* 7. *qu.* 4. *punct.* 6. & 22. *disp.* 10. *qu.* 3. *punct.* 4. Barbosa *rub. ff. soluto matrimonio* 2. *p. n.* 104. Covarr. *in decretal.* 2. *p. c.* 6. §. 9. quos allegat, & sequitur Fermosinus *ad textum in cap.* 1. *de summâ Trinitate q.* 1. *num.* 35. quarè ait Fagnan. *ubi suprà*, *num.* 74. ex authoritate Joannis

Andreæ, quod quando Eccleſia diſpenſat in voto, non diſpenſat in præcepto Juris naturalis, vel Divini; ſed determinat id, quod cadebat ſub obligatione deliberationis humanæ, quæ non potuit omnia circumſpicere; ſicut etiam diſpenſare contrà legem humanam non eſt tollere legem, ſed ordinare ex causâ, nè liget eo caſu, quo diſēpſatur: At diſpenſare eo caſu, quem non potuit circumſpicere deliberatio humana, eſt potiùs declarare, quod voluntas ad eum caſum non ſe extenderat, pròut videre eſt apud Covaruv. *in cap. 2. à num. 17. de teſtam. & in cap. Quamvis p. 1. §. 3. à num. 9. de pact. in 6.* Sayr. *in clavi Reg. lib. 6. cap. 11.* Suarez *tom. 2. de Relig. tract. 6. de Voto, libr. 6.* Sanchez *lib. 4. ſumm. cap. 24. & ſeqq.* Diana *tom. 8. tract. 4. Reſol. 69. & ſequentibus, & to. 4. tract. 3. Reſol. 14. & ſequentibus,* Dorleanus *in Tacit. lib. 1. Annal. fol. 154.* Navarr. *tom. 3. in manual. Confeſſor. cap. 12. à num. 63.*

24 Hoc modo videtur, quod remaneat ſoluta etiam illa maxima quæſtio, quam agitat P. Natalis *in ſua hiſt.* & quam tractant complures alij, an ſcilicet reſideat penès Pontificē facultas ſolvendi ſubditos à voto fidelitatis ergà Principem in causâ fidei, cum illud votum ſit de Jure Divino: Ex quo eluceſcit, quàm à vero aberret Spondanus *in to. 3. ſuæ Continuationis hiſtor. pag. 475. & 476.* ubi auferre videtur poteſtatem etiam indirectam ſummis Pontificibus, quam habent in Principum ſæcularium Regna ad dirigendos in viam æternam errantes, ut definierunt duo Concilia generalia legittima, ſcilicet Lateranenſe Magnum ſub Innocentio Tertio, & Lugdunenſe ſub Innocentio Quarto, ut conſideranti patebit: Sed de hac re ſatis luculenter *in ſecundâ parte*.

25 Item non incurrunt Polygamiam, ſi matrimonium contrahant, qui per vim, & metum Ordines ſuſceperunt, vel religionem ingreſſi fuerunt, ſivè hujuſmodi metus, vel vis fuerit abſoluta, quo caſu nec reciperetur Character, ut ex *cap. Majores, de Baptiſm.* De Juſt. *ubi ſupra, dict. lib. 2. cap. 13. num. 31.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. cap. 29. n. 1.* Tancred. *de Matrim. lib. 7. diſp. 29.* Guttierez *de Matrim. cap. 90. n. 17.* Rota *deciſ. 560 par. 1. diverſ.* ſiuè fuerit conditionalis, vèl cauſativa, quę tamen ſufficeret, ut imprimeretur Character: Rota *ibidem, n. 2. & 3.*

Caſtitas enim, ſeù Virginitas cum pendeat à libertate, ſuaderi poteſt, non autem præcipi, undè Apoſtolus *ad Corinth. cap. 7. De Virginibus præceptum Domini non habeo; conſilium do*, quod etiam innuitur *in cap. integritas 32. qu. 1.* Quapropter voluntas, quæ ſe obſtringit ad illam ſervandam, debet eſſe non ſolùm ſimplex, verùm etiam libera, & ſpontanea; idcircò Rota *in deciſ. 561. part. 1. diverſ.* dixit, eum, qui tali vi coactus receperit ſubdiaconatum, nullâ indigere diſpenſatione, & receſſit à deciſis *in ſuperiùs allatâ deciſ. 560.* & communiter admittitur, poſſe matrimonium contrahere, ut cæteris omiſſis, dixerunt De Juſtis *loco ſæpè citato, num. 34.* cum ibi allegatis; Tancred. *de Matrim. dict. lib. 7. diſp. 29. per tot.* Avendan. *de metu, lib. 2. cap. 16. nnm. 101.* Gonzalez *in regul. 8. Cancellar. §. 31. num. 38. & 39.* Guttierez *de Matrim. cap. 90. ſub num. 16.*

26 Ex his liquet pariter, irritam reddi profeſſionem, vi, & metu emiſſam, ut latè præ aliis de hac re Bordon. *de Profeſſion. c. 19.* Rota *coram Greg. XV. deciſ. 491. num. 1.* Qui metus adeò durat, quamdiù durat ſubjectio incutienti timorem, ex congeſtis per De Juſt. *de Diſpenſat. lib. 2. cap. 12. num. 61. & 62.*

27 Imò adeò verum eſt, requiri voluntatem liberam tùm ad caſtitatem, tùm ad profeſſionem, ut ſi contingat, Religioſum, vel Monialem ſolemni voto profiteri, ac in Religione diù permanere, exiſtimantem ſe tempore profeſſionis conſtitutam eſſe in eâ ætate ad id requiſitam, ſi poſteà compererit, nulliter voviſſe ob ætatis defectum, poterit liberum ſibi ſtatum vindicare, cò quod præſumatur, defuiſſe voluntatem ratihabitionis, cum voluntas noſtra nō feratur in incognitū, iuxtà ea, quæ tradit De Juſtis *de Diſpenſat. loco proximè citato, n. 62. 63. & ſeqq.* & magiſtraliter firmavit Rota *in Mediolan. Nullitatis Profeſſionis, Veneris 3. Martii 1690.* quæ deciſio impreſſa eſt apud Pignatell. *conſult. tom. 9. poſt conſult. 173.*

28 Annullatâ autem profeſſione, Religioſus, qui non eſt in Sacris ordinibus conſtitus

stitutus,non cogitur castitatem servare, & potest inire Matrimonium: Barbos. *in cap.* 1.*de his, qui vel vi, & Metu,n.*2. & 3.Tancred. *de Matrim. lib.*7. *cap.* 29. *num.*5.& 6.

Oportet tamen, ut præcedat Judicium Ecclesiæ, & lata sit sententia super nullitate Professionis, alioquin, tamquàm temerarius, si contraheret, esset puniendus ad Text.*in cap.*1.& 2.*de matrim.contract. contrà interdict. Eccles.* Barbos. *in dicto cap.*1.*num.*4.

Sed advertendum, quod post purgationem metus, Religiosus tenetur ad votum castitatis, quod militat etiam in promoto ad ordines Sacros: Rota *coram Penia,decis.*1285. *nu.*5. & *in Recentior.decis.*40. & 343. *par.*6. Barbos. *vot. decisiu.vot.*77.*per tot.tom.*2.

§ III.

De Polygamis,qui contrà voluntatem Vxoris Ordines suscipiunt, vel Religionem ingrediuntur.

SUMMARIUM.

1 *Qui contrà vxoris voluntatem, vel ordines susciþit, vel religionem ingreditur, est Polygamus similitudinarius, & de hæresi suspectus: Ratio.*

2 *Bordoni sententia in contrarium respuitur.*

3 *Affertur, & solvitur Bordoni instantia.*

4 *Potest uxoratus absquè peccato, & absquè hæresis suspicione transire ad ordines sacros, vel ad religionem cum consensu conjugis: Hæcque in tali casu ad quid teneatur?*

5 *Vxor præbens consensum prædictum, si sit juvenis, cogenda an sit monasterium ingredi?*

6 *Matrimonium si sit tantùm ratum, & non consummatum, unus coniux altero invito potest resilire, & Religionem ingredi.*

7 *Conceditur bimestre ad deliberandum, an velit conjux, adhuc non consummato matrimonio, Religionem ingredi.*

8 *Elapso prædicto bimestri, si conjux non deliberet profiteri, cogitur redire, & quibus mediis.*

9 *Si deliberet, expectatur annus probationis,ac tempus aptũ ad profitendũ.*

10 *Matrimonium nondùm consummatum solemni voto dirimitur.*

11 *Absquè consensu alterius conjngis non potest alter ad Sacros ordines promoveri, etiamsi adhuc non sit consummatum matrimonium: Ratio.*

12 *Monasticæ vitæ repugnat matrimonium ex sui naturâ; Ordini verò,ex solo decreto Ecclesiæ.*

13 *Altero conjuge adulerante potest alter ordines suscipere, absquè ullo consensu.*

14 *Si vir ad ordines promoveretur absquè uxoris innocentis consensu, reciperet tamen characterem; sed cogeretur redire.*

15 *Petrus de Corbario Antipapa per sententiam sui Ordinarii jussus ad uxorem redire, è quà absquè licentiâ recesserat.*

1 NUNC remanet tertia species Polygamiæ, quæ pariter dicitur similitudinaria, in quâ versantur illi, qui contrà uxoris voluntatem Ordines suscipiunt, vel Religionem ingrediuntur: Etenim tales ab hæresis suspicione non sunt judicandi immunes, ut testantur Transmiera *de Poligamiâ, lib.*3. *qu.* 13.*num.*31.Carena *par.*2.*tit.*17.*num.*12. Simanc.*de Catholic.Instit.*40.*tit* 40.*n.*14. & Farinacc.*de Hæreticis qu.*183.*nu.*74.

Nam seù Matrimonium antecedat, seù subsequatur Ordines, fit semper & matrimonio, & ordini injuria: Simanchas *de Catholic.Instit.tit.*40.*de Matrim. num.* 14. Farinac. *dict. quæst.* 183. *num.* 74. P.Diana *par.*4.*tract.*7. *resol.* 4. *in fin.vers.nota secundo*: Fit injuria matrimonio, cui repugnat continentia, quę ab Ordinato exigi debet: Canonistæ *in cap.Conjugatus*, &, pluribus congestis,Albitius *de Inconst.in fide,cap.* 26. *num.*162.Fit iniuria Ordini, cui annexus est Cęlibatus, quem respuit matrimonium, quarè nec licebit Conjugato primam tonsuram suscipere, cum ad eam non liceat quis promoveri, nisi velit Religionem ingredi, vel ad Sacros ordines transire; Albitius *ubi suprà* cum alijs.

Imò,quia instante Conjuge, ut infrà patebit, tenetur conjux, qui ordines

ſuſcepit, vel Religionem ingreſſus eſt, proſequi actus maritales, videtur proindè, quod ipſe facto ſuo ſignificare velit, habere animum poſt ordines proſequendi vitam maritalem, iuxtà errorem Lutheranorum credentium, poſſe in Ordinibus ſacris conſtitutos tranſire ad Matrimonium: Ità Tranſmiera *in dictâ quæſt.* 13. *num.* 28. eò magis, quia poſſet, ſi vellet, ritè tranſire ad ſacros Ordines, vel ad Religionem, petitâ ab Uxore licentiâ, & aliis circumſtantijs obſervatis, ut benè ponderat idem Tranſm. *ibidem, num.* 29. & De Juſt. *de Diſpenſat. dict. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 62.

2 His tamen non obſtantibus contrariam opinionem tuetur Bordon *in Tribun. cap.* 22. *num.* 57. ſed malè: Ex quo enim uxoratus non habet ſui Corporis dominium, ſi Ordines recipiat, per conſequens ad continentiam ſe obſtringit, quæ involvit prohibitionem tàm petendi, quàm reddendi debitum; recedit à communi vitâ, & converſatione fidelium, & ideò juxtà doctrinam ab ipſo Bordon. approbatam *ibid. num.* 68. incurrit ſuſpicionem hæreſis: Nec deeſt in hoc etiam Sacramentorum abuſus, nam quemadmodum eis abutitur, qui eſt in ſacris Ordinibus conſtitutus, & matrimonium contrahit; ità qui uxoratus ſuſcipit Sacros Ordines, & poſteà ad uxorem redit; nam continentia, quæ ordini eſt annexa, importat non ſolùm, quod non petatur, ſed etiam quod non reddatur debitum; & ob id Sacris Ordinibus conſtitutus contrahere non poteſt matrimonium, licet pactum exprimat de non petendo debito, ſed tantùm de illo reddendo:

3 Nec valet ratio, quam affert Bordon. *ibidem*, ſcilicet quod indè ſequeretur, Clericos luxuriantes eſſe de hæreſi ſuſpectos, cum iſti etiam faciant iniuriam Sacro Ordini, cui annexa eſt caſtitas.

Non valet, inquam; nam hujuſmodi ratio nimis probaret, videlicet non eſſe ſuſpectos Sacerdotes matrimonium contrahentes: Adde quod ſimplices actus, per quos quis luxuriatur, non deſtruunt votum, ſeù propoſitum caſtitatis, quæ eſt Ordini annexa, licet ipſimet actuali caſtitati opponantur, undè quotieſcumquè reſpuitur caſtitas cum obligatione, quam involuit matrimonium, eam perpetuò non ſervandi, magna fit iniuria ordini, cum intendatur ipſius deſtructio per deſtructionem caſtitatis ei annexæ: Card. Albit. *in reſponſione ad fratrem Paulum, pag.* 139.

Verùm hujuſmodi obligatio contrahitur vel ſi poſt matrimonium Ordines recipiantur, vel ſi poſt receptos ordines, matrimonium ineatur: Jiſdemverò principiis, quibus probatur, injuriam irrogari ordini ſacro, probatur etiam, eam inferri matrimonii Sacramento, cum propoſitum caſtitatem ſervandi opponatur matrimonio, per quod traduntur dominia corporum; undè ſicut ipſa actualis caſtitas præjudicat uxori, ità perpetua obligatio non reddendi debitum, matrimonii eſſentiam conatur deſtruere.

4 Datur verò caſus, quo uxorati poſſunt abſquè hæreſis ſuſpicione, & abſquè ullo peccato tranſire ad Ordines Sacros, vel ad Religionem, putà ſi alter Coniugum de alterius conſenſu ingrediatur Religionem, eamque profiteatur, vel ſacros Ordines ſuſcipiat: Alexander III. *in c. Verum, de cõverſ. coniugat.* Conç. Trid. *ſeſſ.* 24. *can.* 6. adverſùs Lutheros, & Calviniſtas contrarium aſſerentes; Sanchez. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 38. & Bordon. *ubi ſuprà*; & hoc caſu cogitur uxor perpetuã caſtitatem vovere, ſeù ſit juvenis, ſeù ſit ſenex: hoc tantùm diſcrimine, quod ſi ſit juvenis, propter periculum incontinentiæ, Monaſterium ingrediatur; ſecus, ſi ſit ſenex, nec ſuſpecta de hoc periculo: *cap. præterea, de converſ. conjugat. lib.* 3. ibi latè Fagnan. *& cap. cum ſis, eodem titulo*, De Juſt. *de diſpenſat. ubi ſuprà, d. cap.* 14. *num.* 100.

5 Quod adeò verum eſt, ut ſi uxor ſciat hanc vovendi neceſſitatem, & ſimpliciter præbeat licentiam, cogenda ſit ad tale votum emittendum; & ad ingreſſum in Monaſterium, ſi ſit juvenis, cadente quæſtione, an ulterius cogi debeat ad emittendam profeſſionem: Fagnan. *loco cit.* ubi tamen ait, quod ignorantia ſemper præſumitur in fœminâ; ſecus in maſculo.

6 Imò etiam ſine licentiâ, quòties matrimonium ſit ratum, ſed non conſummatum, poteſt vir, ſeù uxor, invito altero coniuge, reſilire: connubium enim antè copu-

copulam, & cohabitationem non censetur, nec appellatur plenum, & perfectum, ut post Bellarmin. *controvers.* 5. *lib.* 2. *cap.* 38. *de monachis*, probat Solorzan. *de Gubernat. Indor. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 43. *& num.* 47. ubi affert doctrinam notabilem Baldi dicentis, quod vir uxorem invitam comprimere potest solummodò, quando ipsa jam fuerit traducta ad ejus domum, secus si adhùc sit in Domo patris, aut etiam si sit in itinere, quasi quod anteà plenum jus in eâ acquisivisse non videatur: Sed hoc intelligendum est, quando nondùm transactum sit bimestre concessum ad deliberandum de Religionis ingressu, ut benè advertit Sanchez *de matr. disp.* 22. *num.* 13. & De Justis *de dispensat. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 89. Nam quamvis possit uxor invito viro, & è contra vir invitâ uxore, antè matrimonii consumationem ad religionem convolare absquè peccato per *c. ex publico, de converſ. coniug.* conceditur tamen bimestre ad deliberandum, quo elapso, si nihil deliberatum fuerit, poterit sponsus tentare media pacifica ad sponsam suam de præsenti recuperandam; & quatenùs hujusmodi media inefficacia experiretur, uti poterit violentiâ, cum vir habeat manuum iniectionem in uxorem ratione subjectionis, quemadmodùm inquit laudatus Sanchez *d. disput.* 22. *num.* 13. Si verò intrà bimestre sponsa deliberaverit Religionem profiteri, tenetur vir expectare annum probationis, juxtà Fagnan. *in cap. ex publico à nu.* 19. *usquè ad num.* 26. *& num.* 36. *&* 37. *de converſ. coniug.* Sanchez *ubi suprà, disput.* 24. *num.* 4. Layman. *Theol. moral. libr.* 5. *tract.* 10. *par.* 3. *cap.* 6. *num.* 3. & Graff. *decis. aur. lib.* 2. *decis.* 82. *num.* 11. Imò si sponsa duodennis transeat ad Religionem, expectanda est per integrum quadriennium, quia profiteri nequit antè annum sextum decimum expletum ex dispositione Concil. Trid. *sess.* 25. *de regular. c.* 15. ut observant Sanchez *loco cit. num.* 8. Layman. *ubi suprà*, & De Justis *de dispensat. d. cap.* 14. *num.* 85. & postmodum solemni Religionis professione dirimitur vinculum matrimonii rati, ità ut coniux manens in seculo sit in libertate ad alias nuptias transeundi, pròut definitum fuit in eâdem Sanctâ Synodo Tridentinâ *sess.* 24. *de matrim. can.* 6. & latè probant Bellarmin. *de quo suprà*, Gabriel. de Ballis *tract. de delict. cap.* 4. *num.* 5. *& seqq.* Sanchez. *de matrim. lib.* 2. *disput.* 18. *à num.* 3. & Sperel. *par.* 1. *decis.* 21. *num.* 44. *&* 45.

Non ità dicendum de sacrorum ordinum susceptione: Quippè etiamsi matrimonium nondum sit consumatum, vir absquè spontaneâ uxoris licentiâ non potest ad sacros ordines ascendere, sicut habetur *in extravag. Antiquæ Ioann.* 22. *de voto* & firmant Fagnan. *in c. verum, & in c. coniugatus, num.* 13. *de converſ. coniug.* Bellarmin. *ubi suprà.* Carpens. *curs. Theol. tract.* 26. *disp.* 7 *sect.* 2. *per tot.* idem de Ballis *loc. cit. num.* 8. Sanchez *de matrim. libr.* 7. *disput.* 38. *num.* 2. *&* 7. & si ascenderit, monendum esse per Diœcesanum, ut religionem ingrediatur, decernitur *in d. Extravagan.* Non esse tamen cogendum, quidquid dicat Hostiensis, subjungit Glos. *in eadem Extravag. verbo concertationi*; Ratio autem, quare vir, coniuge invitâ, nequeat ordines suscipere, ea videtur esse, quia sacer ordo non dirimit matrimonium ratum, ut definitur *in prædictâ Extravag.* ac docent. Joan. Andr. & Imol. *in c. de voto, & voti Redempt. lib.* 6. Gutticrez *de matrim. c.* 54. *n.* 6. Alvilet. *de privileg. Regular. sect.* 2. *c.* 2. *n.* 21. Campanil. *diverſor. jur. can. rubr.* 1. *n.* 79. Capell. Tholosan. *dec.* 362. De Justis *de dispensat. lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 25. *&* 26. Monasticæ enim professioni repugnat per se, & ex naturâ rei coniugium, non verò repugnat per se, & ex naturâ rei ordini sacro, sed ex solo decreto Ecclesiæ, ut benè ponderat Bellarmin. *loco cit.* atquè subindè præjudicium fieret mulieri, absquè ejus licentiâ, ordine assumpto, & mutato statu, quemadmodum inquit Sanchez *ubi suprà*, De Justis *d. cap.* 14. *n.* 25. *&* 26. Id tamen intelligendũ, uxore non adulterante: nam eâ adulterante, virum innocentẽ posse ad ordines transire, ipsâ invitâ, latè tuetur idem Sanchez *lib.* 10. *disput.* 11. *num.* 16. quod extendit De Justis *ubi suprà, à num.* 58. ad quemcumque casum divortii, quia tunc uxor amisit jus retinendi alterum coniugem, ut ait idem De Justis *ubi suprà, num.* 59. Regulariter igitur non potest,

vir

vir, invitâ ſponsâ de præſenti antè conſumationem matrimonii, promoveri ad ſacros ordines, & quamvis ſi tunc pro-
14 moveretur, reciperet characterem, nihilominùs revocari poſſet, ac cogi, uxori ſuæ reddere debitum, licet ab eâ exigere illicitum foret, juxtà Extravagant. *Antiquæ, de voto.* Pagnan. *ad cap. verum poſt, de converſ. conjug. lib. 3. num. 3. & ad cap. conjug. eodem tit. n. 13.* De Juſtis *ubi ſuprà, n. 47. 49. 50. & 53.* etiam ſi factus Sacerdos ad Summum Pontificatum fuiſſet elatus: Quod etiam dicendum eſt, ſi vir poſt matrimonii conſumationem abſquè uxoris licentiâ ad Religionem convolaret; undè non
15 eſt hìc ſilentio prætereundum, quod Romæ evenit ſedente Avenionis Joanne XXII. Contrà hunc Pontificem Ludovicus Bavarus Eccleſiæ rebellis ſuſcitavit Sacrilegum ſchiſma, curatâ Romæ promotione ad Cathedram peſtilentiæ fratris Petri de Vico Corbario: cum autem tunc in ſeculo ſuperviveret Joanna Petri uxor, cum quâ legittimè annis quinque habitaverat, & à quâ invitâ receſſiſſe ferunt, Epiſcopo Reatino Libellum divortii non concedente, hæc repetiit matrimonii thorum locupletis Pontificis, quem tot annis ſpreverat Monachum mendicũ: Ad eius ergò inſtantiam confecto proceſſu, judicavit præfatus Epiſcopus, Petrum redire ad Joannam debere, tamquàm ad ſuam legitimam uxorem, cujus ſententiæ autographum miſit Epiſcopus Avenionem ad ſummum Pontificem Joannem, & hic ad Principes Chriſtianos, ut eis conſtaret, qualem Pſeudo-Pontificẽ Bavarus elegiſſet. In utrumque, Corbarium ſcilicet, & Bavarum eleganter Alvarus Pelagius *de planctu Eccleſ. in Proœm.*

16 Ergò dignoſcitur diſcrimen inter matrimonium conſumatum, & matrimonium tantummodo ratum: Quoties enim eſt conſumatum, eſt inſolubile, & nullâ humanâ lege irritari poteſt, cum per illud conjuges effecti ſint una caro, quæ nonniſi per alterius mortem eſt ſeparanda: De Juſt. *in d. cap. 14. num. 94.* & quoquè latiſſimè probat Jvenin. *de Sacramentis, to. 2. pag. 97. & ſequentibus,* adversùs Lutherum, Philippum Melanctonem, Calvinum, & Eraſmum; quoties autem matrimonium eſt tantummodo ratum, tunc, vel per ſe conjugatus ſolvit matrimonium ingreſſu Religionis, vel cum facultate Pontificis, qui etiam poteſt ſolvere hujuſmodi matrimonium, juſtâ adveniente causâ, ut ſi alter conjugum labatur in hæreſim, & tunc laudandus eſt, qui ſic ſoluto matrimonio ad ſacros Ordines, vel ad Religionem tranſit: Fagn. *ad cap. ex parte, lib. 7. num. 9.*

§. IV.

De aliis abuſibus Sacramentorum in conficiendo ob defectum poteſtatis.

SUMMARIUM.

1 *Contrahens nuptias cum infideli, vel hæreticâ, abutitur matrimonio, & eſt de hæreſi ſuſpectus.*
2 *Lutheri error.*
3 *Auctoritates Sacræ Scripturæ, & Patrum contrà matrimonia cum Infidelibus.*
4 *Matrimonium cum infideli, quatenus Sacramentum, contrahi nequit: Ratio.*
5 *Matrimonium inter infideles, quandonam ſolvi poſſit?*
6 *Exempla eorum, qui contraxerunt cum infidelibus; ac ipſis ſatisfiit, &* num. 7.
8 *Quandonam liceat matrimonium contrahere cum infideli?*
9 *Ignorantia & conſuetudo excuſat contrahentes matrimonia cum infidelibus.*
10 *Matrimonium cum Hæreticis improbatur in pluribus Conciliis.*
11 *Matrimonium cum Hæreticis eſt validum.*
12 *Matrimonium cum Hæreticis eſt illicitum in Regionibus, in quibus non viget libertas conſcientiæ; ſecus in iis Regionibus, in quibus impunè graſſantur hæreſes. Contrarium etiam in hoc ſecundo caſu, &* num. 13.
14 *Contrahens cum Hæreticis, ſemper prophanat conjugium, & corrumpit ordinem ad Deum, & Eccleſiam.*
15 *Conjunctio cum Hæreticis habet innatum perverſionis periculum, præcipuè*

ſi

si ineatur cum fœminis hæreticis: Habet etiam impedimentum bonarum operationum, & impedit prolis educationem.

16 *Tolerantur matrimonia cum Hæreticis in Regionibus, in quibus viget libertas conscientiæ, sed non permittuntur aliquo actu positivo: imò quando impediri possunt, nec tolerantur, eò magis, si conventiones impiæ intercedant.*

1 DICITUR quoque committi abusus in cõficiendo Sacramento propter defectum potestatis, quando contrahitur matrimonium cum personâ acatholicâ: Farinac. *de hæres. qu.* 190. §. 3 *num.* 50. & ex tali abusu oriri suspicionem de hæresi, docet Verricell. *de Apostol. missionib. tit.* 12. *cap.* 175. *sub n.* 9. *vers. ex his patet, tom.* 2. Idque sivè matrimonium celebretur cum infideli, sivè illud contrahatur cum hæreticâ.

2 Per nuptias enim fidelium cum infidelibus initas incurritur suspicio hæresis Lutheranæ, cujus impius Præceptor *in libr. de captiv. Babyl. cap. de matrim.* asseruit, quod hujusmodi conjugia Deus nunquàm prohibuit: Sed ejus falsitas facilè retunditur: Expressè enim
3 testatur Sacra Scriptura *in Deuter. cap.* 7 prohiberi Judæis matrimonium cum Gentilibus, quia *seducet*, ut ibi inquit supremus Legislator, *filium tuum, ne sequatur me, & ut magis serviat Diis alienis*, contrà quod cum feciſſet Salomon, depravatus per uxores ethnicas adoravit Idola: Hoc autem præceptum, quia involvit moralitatem, & ad omnes pertinet, adhuc non permanere, dici nequit. Accedit insuper illud Apostoli 1. *Cor.* 7. ubi: *Cui vult, nubat, tantùm in Domino, hoc est, Christiano tantùm*, juxtà Augustinum *lib.* 1. *de Adulter. coniug. cap.* 25. quod clarius ab ipso Apostolo repetitur *in* 2. *epist. ad Cor.* 6. ut quoque advertit Transmier. *de Polygam. lib.* 1. *quæst.* 17. *num.* 4. Clamabat proindè Ambros. *libr.* 1. *de Abraham. cap.* 9. *Cave Christiane, Gentili, aut Iudæo filiam tuam tradere*; & Hieronym. *in lib.* 1. *adversus Iovin.* plorat suorum temporum conditionem: *Nam pleræque*, inquit, *contemnentes Apostoli præceptum, junguntur Gentilibus, & Templa Christi Idolis prostituunt.*

4 Et sanè quonam pacto defendi potest Catholici coniugium cum infideli, nam præter subversionis periculum, quod illud sibi habet annexum, nullatenus quoque, tanquàm Sacramentum, celebrari valet: Van Espen. *in Ius Eccles. univers. par.* 2. *tit.* 13. *de impediment. matrimon. cap.* 8. *num.* 1. cum aliis communiter. Quippè infidelis, utpotè sinè baptismo, non est capax ad cætera Sacramenta, quemadmodùm ait Transmier. *d. quæst.* 17. *num.* 13. ubi idem ampliat quò ad matrimonium fidelis cum
5 cathecumenâ, ut etiam dixit Van Espen. *ubi suprà*. Imò ex ipso Ecclesiæ usu matrimonium inter infideles antè susceptam fidem validè contractum solvitur, si eorum alter ad fidem conversus cum priori uxore permanere detrectet, ut benè inquit Solorzan. *de jure Ind. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 11. & in hoc casu disparitas cultus est causa irritandi matrimonium, quidquid in contrarium asserat Torreblanc. *Iuris spirit. lib.* 2. *cap.* 15. *à num.* 74.

6 Nec Lutheri assertio comprobari potest, ex eo quod B. Monica, S. Augustini mater, virum habuerit Paganum, teste Augustino *lib.* 9. *confess. cap.* 9. quod Clotides nupserit Clodoveo Regi Francorum ethnico; quod Jacob in uxores duxerit filias Laban Idololatræ; Joseph, filiam Putipharis Ægyptiam; Moyses, filiam Ethiopissam; quod Esther nupserit Assuero Regi Persarum ethnico; & tandem quod tàm Hieronym. *ubi suprà*, quàm Augustin. *lib. de fide, & oper. cap.* 19. testentur, suo tempore fuisse frequentissima in Ecclesiâ hujusmodi coniugia.

7 Nam hæc, & alia, quæ poterat Lutherus adducere, parùm vrgent, ut benè animaduertunt Juenin. *de Sacram. tom.* 2. *pag mihi* 1020. *col.* 1. *& pag.* 1021. *col.* 2. Transmier. *dict. qu.* 17. Pont. *de Matrim. lib.* 7. *de disparitat. Imped. cap.* 47. *num.* 7. Verricell. *de Apostolic. mission. tit.* 12. *q.* 175. Lezana *in cõsult.* 43. *n.* 33. &, antè ipsos, Bellarmin. *lib.* 1. *de Matrim. cap.* 23. Etenim, qui sic contraxerunt, excusari possunt, vel quia id fecerunt propter divinam dispensationem; vel quia ad id faciendum coacti fuerunt,
8 quâ ratione licuit cum Paganis nubere

Cæci-

Cæciliæ, ac Luciæ, quas inter ſanctas veneramur, ob ſcilicet Parentum voluntatem; licuitquè, ceſſante periculo perverſionis: Imò narrat Beda *lib. 2. cap. 9. hiſtor. gentis Anglorum*, Anglos Aquilonares ad Chriſti legem converſos eſſe, eò quod Alderberga Chriſtiana, filia Eldelberi Regis Cantuariorum, nuptias iniit cum Eduino eorum Rege; & teſtatur idem P. Vericelllus ex Baronio, matrimonium contractum fuiſſe à Tereſiâ, ſorore Adelphonſi Regis Legionenſis, atquè pietate inter Catholicos conſpicuâ, cum Rege Abdalla Mahometano, eâ conditione, ut ipſe Chriſtianus efficeretur, undè longè abeſt, ut tunc temporis matrimonia contraherentur cum perverſionis periculo. Fateor tamen ità non ceſſare hujuſmodi periculum; nam poſſunt Infideles deludere, pròut deluſa fuit hæc Virgo, quæ nihilominùs ſuæ intentionis meriti præmium aſſequuta fuit à Deo: Nam divinâ ultione, quam ipſa viro interminata fuerat, hic graviſſimo morbo correptus, dimiſit eam, quæ poſtea Monaſticam vitam amplexata eſt. Poſſunt etiam excuſari, qui
9 prætcritis temporibus conjugia inierunt cum infidelibus ob ignorantiam, & introductam conſuetudinem, quâ ratione Bellarminus, & Van Eſpen. *loco cit. num.* 3. excuſant quoquè S. Monicam.

Si verò nonnulli excuſari non poſſint, non veniunt imitandi: Sic Salomon valdè reprehenditur in ſcripturâ, quod uxores alienigenas duxerit: ſic reprehenduntur complures Chriſtiani à Sanctis Patribus, pròvt videre eſt apud Bellarm. *vbi ſuprà*, & Lezanam, *conſult* 43.

10 Quò verò ad nuptias catholicorum cum hæreticis, propter ſubverſionis periculum improbatæ fuerunt in Synodo Illeberitana *can.* 16. Laodicena ſub Silveſtro I. *can.* 10. & 31. & Carthaginenſi tertia *can.* 12. & quamvis ipſæ re-
11 vera non ſint irritæ, ut habetur *ex cap. decreuit, de hæreticis in* 6. & advertunt Gloſs. *in cap. non oportet, verb. Hæretici* 28. *qu.* 1. & ibi canoniſtę, cum quibus ſentiunt D. Thom. 4. *diſt.* 39. *quæſt. unica, art.* 1. *ad* 5. Sot. *lect.* 9. *de Matrim. impedim. diſparis cultus*, Pont. *in append. ad tract. de Matrim. cap.* 1. *num.* 1. De Lugo *de virtut. fidei divin. diſp.* 22. *ſect.* 2. *num.* 13. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſput.* 72. *num.* 2. Tancred. *de matrim. to.* 2. *lib.* 7. *diſput.* 72. *num.* 1. *& lib.* 10. *diſp.* 15. *num.* 1. idquè hodiè, ſi non expreſſè, ſaltem implicitè definitum eſt in Concil. Trid. *de Matrim. ſeſſ.* 24. *can.* 5. Eâ ratione, quia cum matrimonium ſit elevatum in Sacramentum, ad valorem Sacramenti requiritur ſolùm paritas Baptiſmi in contrahentibus, quamvis in fidei profeſſione diſparitas ſit: Sunt
12 tamen hæ nuptiæ prorsùs illicitæ, & ab Eccleſiâ omninò proſcriptæ, quod communiter admittunt doctores, quoties ipſæ contrahantur in Regionibus, in quibus non viget libertas conſcientiæ: In iis autem Regionibus, in quibus impunè graſſantur hæreſes, tenent quamplures, licitum eſſe catholicis, dummodò non ſint dynaſtæ, ac ſupremi Principes, inire matrimonia cum hæreticis. Cum enim in illis Provinciis hujuſmodi nuptiæ intuitu hæreſis minimè celebrentur; ſed inſtar aliorum contractuum civilium ob amicitiæ leges, & ad Reipublicæ conſervationem; ac ibi orthodoxi permixtim cum hæreticis degentes, ſibi invicem non infeſtentur, ſed familiariter, conjugaliterquè cohabitent, idcircò jus poſitiuum eccleſiæ prædicta connubia prohibens legitimè abrogatum eſt per contrariam conſuetudinem vniverſaliter receptam, & tacito Romani Pontificis conſenſu toleratam, quemadmodùm inquiunt Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *cap.* 72. *nu.* 5. Albit. *de Inconſt. in fide, c.* 18. *n.* 43. Tancred. *de matrim. diſp.* 72. *n.* 2. *in fin.* Azor. *par.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 8. *c.* 11. Navarr. *conſil.* 1. *de conſtitut. num.* 59. & 60. Perez *de Matrim. diſp.* 36. *ſect.* 2. Reginald. *prax. for. panitential. lib.* 31. *cap.* 21. *num.* 169. *verſ. quamquàm*; & ultimo loco in caſu cujuſdam Baronis catholici, quod teneretur inire matrimonium cum hæreticâ propter ſponſalia cum eâdem contracta, latè firmavit Rota *in Monaſterien. Matrimonii* 5. *Decembris* 1696. *coram R. P. D. Caprara*. Si enim matrimonia catholicorum cum hæreticis in illis Regionibus eſſent illicita, nunquàm Rota declaraſſet, prædicta ſponſalia eſſe obligatoria, nam admiſſo, hæc Matrimonia non licere, ſponſalia ſunt

irrita

irrita, quia promissio de re turpi est illicita : Navarr. *de Sponsal. cons.* 38. *num.* 6. *lib.* 4. Sanchez *de Matrim. dictâ disp.* 72. *num.* 3. Dicastil. *de Matrim. tract.* 10. *disp.* 31. *num.* 432. Tancred. *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 72. *num.* 1. Albit. *de Inconst. in fide, cap.* 18. *num.* 43.

13 Non desunt tamen, qui affirment, in dictis etiam Regionibus periculosa esse catholicorum matrimonia cum hæreticis, idquè inter alios tuentur Aversa *de Sacram. matrim. quæst.* 18. *de impedim. disparis cultus, sect.* 2. Del Bene *de offic. Inquisit. tom.* 1. *dub.* 153. *Coroll.* 1. *num.* 15. Layman. *de impedim. matrim. tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 14. *num.* 2. Et reverà, qui cum hæretico matrimonium celebrat, ubicumque, illud celebret, tradit se in perpetuam, & individuam conjunctionem, ac consuetudinem cum eo, qui se proprio Judicio ab Ecclesiâ separavit, & tali pacto prophanatur Christianũ Conjugium, quod vnum est ex Ecclesię Sacramentis, ut ait Cabasutius *in notitiâ concil. pag.* 136. *post medium, editionis Venetæ*.

Proindè tali contractu corrumpitur debitus ordo ad Deum, & Ecclesiam, undè non tantùm est actus malus, quia vetitus; sed etiam sui naturâ damnabilis : Dusseldorp. *in tract. de non ineundo Matrim. cum his, qui extrà Ecclesiam sunt, p.* 3. *cap.* 17.

15 Item habet hujusmodi conjunctio innatum, & insitum periculum subversionis : Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 139. Merbes. *in summ. Christian. disert.* 7. *qu.* 68. *concluſ.* 2. Van espen. *in Ius Eccles. par.* 2. *tit.* 13. *cap.* 8. *num.* 10. Nam si colloquia prava labefactent integritatem morum, quantò magis, inquit Tertullianus *lib.* 2. *ad uxorem.*, coniunctus, & individuus usus? præcipuè si contrahatur cum fœminis hæreticis : Hæ quippè tanquàm illecebrosæ, & blandiloquæ faciunt apostatare sapientes, unde Arrius, ait D. Hieronym. *in epist. ad Tesiphontem*, ut orbem deciperet, sororem Principis antè decepit : huic autem periculo nemo ullo casu se voluntariè, & scienter potest exponere : Soto *in* 4. *sent. dist.* 39. *artic.* 2. *in fine*. Imò habet hic contractus continuum impedimentum bonarum operationum, ut eleganter probat Tertullianus *ad vxorem lib.* 2. ultrà continuum periculum transgressionis mandatorum Dei, & Ecclesiæ, ut prosequitur ibidem Tertull. Nec obtineri potest præcipuum matrimonij bonum, quod est prolis educatio ad Dei cultum, juxtà Augustinum *lib.* 2. *de adult. coniug. cap.* 12. Merbes. *ubi suprà*, & Van Espen. *d. cap.* 8. *num.* 9. Cum enim illa fiat communiter per Patrem, & Matrem, uteruè secundum fidem suam intendit ad cultum Dei prolem educare, & ideò si sint diversæ religionis, intentio unius intentioni alterius erit contraria : Pignatell. *ubi suprà*, latè Lezana *consult. moral.* 43. *numer.* 16. & 17.

16 Et quamvis hodiè ob commune pacis bonum tolerentur à Sede Apostolicâ in Regionibus, in quibus hæreses impunè grassantur, catholicorum matrimonia cum hæreticis, non tamen aliquo actu positivo ab eâdem Sede Apostolicâ approbantur : Imò quandò potest, ipsa se opponit, ideòque, ait Pignatell. *loco cit.* Episcopus in casibus occurrentibus se opponere debet, quandò potest sinè periculo scandali, aut tumultus, præcipuè si interveniant illæ conventiones, quæ in prædictis Regionibus stipulari solent in contrahendis hujusmodi matrimonijs, ut scilicet ex nascituris masculi juxtà fidem Patris, fœminæ verò juxtà fidem matris educentur, cum ipsæ sint prorsùs impiæ, & irritæ : Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 73. *num.* 16. Tancred. *de Matrim. tom.* 2. *lib.* 10. *disp.* 72. *num.* 2. Lezana *consult.* 43. *num.* 10. Gobat. *Theolog. experimental. tract.* 9. *cas.* 11. *sect.* 1. *num.* 221. Perez *de Matrim. disp.* 36. *num.* 6. Graff. *decis. aur. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 85. *num.* 14. Pariter dicitur abuti sacramento ob defectum potestatis, qui cum sit secularis, indutus superpelliceo, interfit celebrationi matrimonij, uti Parochus. Punitur enim in Sancto Officio, ut testatur Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 70. *Miscellan.*

SUBSECTIO II.

De Abusibus Sacramentotum in conficiendo ob non debitam materiam.

SUMMARIUM.

1 *Abusus Sacramenti ob non debitam materiam in conficiendo sæpè fit ad sortilegium, præcipuè in hostiâ.*

2 *An efficiantur de Hæresi suspecti Latini consecrantes in fermentato.*

3 *Christum in azimo consecrasse, probatur.*

4 *An exemplo Christi imponatur latinis necessitas celebrandi in Azymo?*

5 *Apostoli in consecratione indifferenter utebantur azymo, & fermento secundùm Card. Bona.*

6 *Sed conveniētius est, celebrare in azimo propter Christi exemplum, & alias rationes.*

7 *Grassante Ebionitarum Hæresi docentium, legalia simul cum Evangelio servanda, Ecclesia in fermentato pane celebravit; eâ cessante, rediit ad azymum.*

8 *Græci retinuerunt ritum consecrandi in fermento: indè ortæ controversiæ cum Ecclesiâ Latinâ, & cum Maronitis, & Melchitis.*

9 *Latinis per Constit. Pii V. vetitum celebrare in fermentato. Si tamen celebrarent, quandò fierent suspecti de hæresi?*

10 *Latini Sacerdotes in locis Græcorum nequeunt celebrare in fermento, si ibi adsit Ecclesia Latina. Si non adsit, dispensatur celebrare ad charitatem servandam.*

11 *Sacra Congregatio concessit Missionario Latino, celebrare ritu Armenorum in eorum Ecclesiis.*

12 *Sacerdos Latinus nequit uti pane hordeaceo, quem Sacra Congregatio Sancti Officii proscripsit Græcis Corcyræ, pane carentibus.*

13 *Eucharistiæ Sacramentum dicitur confici in non debitâ materiâ, si in alterâ tantùm specie consecratur: imò est de fide, quod in utrâque consecrari debeat, & de jure divino.*

14 *Summus Pontifex nequit dispensare quod in uvâ tantùm specie consecretur.*

15 *Nunquàm Ecclesia passa est, ut in unâ specie consecretur; & falsum est, quod Innocent. VIII. id concesserit Norvegis.*

16 *Esset de Hæresi suspectus, qui in unâ tantùm specie consecraret.*

17 *Est non debita Materia, si consecretur hostia jam consecrata, & talis consecrans est de hæresi vehementer suspectus.*

18 *Incurritur eadem suspicio, si in consecratione respuatur vinum, vel aquâ non temperetur.*

19 *Vinum esse aquâ temperandũ, probatur PP. omnium temporum consensu, &c. Valeret tamen sinè vino consecratio.*

20 *Errores Hæreticorum Aquariorum, Ebionitarum, Encratitarum, & & Manicheorum de Vino à Missæ Sacrificio arcendo; necnon Armenorum, &c.*

21 *Esset suspectus de Hæresi, qui vinum à Sacrificio Missæ ablegaret.*

22 *Non est licitum, ad evitandam mortem consecrare in unâ tantùm specie. Affertur S. Cypriani auctoritas.*

23 *Qui ob simplicitatem vel non uteretur vino, vel illud aquâ non diluret, non esset de Hæresi suspectus.*

24 *Quid dicendum de consecratione in musto, vel vino expresso ex uvis passis? In isto consecrant Æthiopes Catholici.*

25 *In Sacramento Pœnitentiæ quandò sufficiens materia non adhibeatur? vbi an errans in fide circà actum Contritionis fiat de hæresi suspectus.*

26 *Non esset de hæresi suspectus, qui quò ad actum Confessionis deficeret propter errorem in intellectu.*

27 *Qui per epistolã confiteretur, quiq; absolveret, esset suspectus de Hæresi, & quomodò?*

28 *Qui deficeret in sacramentali satisfactione, non esset suspectus de Hæresi.*

29 *Lutheri error, & sophisma circa sacramentalem satisfactionem.*

30 *Confessarius cautè procedat cum pœnitente, qui omnem pœnitentiam respuat, eligendo in aliâ vitâ purgatorium.*

31 *Circà materiam, ex quâ conficitur matrimonium nullus est abusus inducens hæresis suspicionem.*

32 *Quandò Principes compellunt Cives ad*

ad contractus matrimoniales, imperant, ut illi consentiant, &c.

1 ABusus Sacramenti ob non debitam materiam in eo conficiendo sæpè fit ad sortilegium: Ad hujusmodi abusum referuntur, qui monetam prò hostiâ, ut quidam Religiosus, posteà Romæ publicè abjurare coactus, consecrant, vel aliam rem aptam ad sortilegia, ut est hostia certis notis, aut characteribus cum sanguine educto ex digito annullari conscripta: Martin. del Rio *disq. Magic. Sect. 16. vers. sacerdos celebrans*, & ex eo Alberghin. *cap.* 18. *sect.* 2. §. 1. *nu.* 11. Hoc casu atrocitas criminis qualificat suspicionem hæresis ex sortilegio provenientem, de quâ satis *suprà*.

Igitur differamus de cæteris abusibus.

2 Primo aspectu se offert considerandum, an qui in conficiendo Augustissimũ Eucharistiæ Sacramentum consecrant panem fermentatum, efficiantur hæresis suspecti, eò quia debita materia a-
3 pud nos sit azymus, tenentes Christum in hoc pane consecrasse, quoniam, ut ratiocinatur Angelicus Doctor *in* 4. *dist.* 11. *q.* 2. *art.* 2. Eucharistiam instituit antè Pascha manducans, ut ex omnibus Evangeliis patet, & ut videre est apud Mabillon. *in dissert. de Azymo*, *cap.* 1. nec Pascha sinè azymis manducari poterat, sicut constat ex *c.* 12. *exod.* Undè rectè Anonymus contrà Græcos editus cum aliis opusculis à Petro Sevartio, inter alia argumenta prò Paschate in Azymis à Christo celebrato, ait, quod Princeps Sacerdotum non tacuisset, si Christus celebrasset in Fermento, cum esset magnum crimen, juxtà Deuteronomii *caput* 13. recedere à Cæremoniis veteris legis. Recessisset autem Redemptor noster à Cæremoniis, si vel sinè azymis, vel extrà debitum tempus Pascha manducasset; quamobrem Hugo Grotius *in Matth. cap.* 26. licet credat, fuisse anticipatum à Cristo Pascha, non tamen audet ulteriùs inficiari, Christum sinè azymis Pascha comedisse: De hac re latè Torreblanca *Iuris spirit. lib.* 2. *cap.* 7. *à num.* 14. Arcud. *de concord. Eccles. oriental. & occidental. lib.* 6. *cap.* 6.

4 Sed dices, exemplo Christi non imponi necessitatem consecrandi in azymis, pròut advertit Cardinalis Bona *in ep. ad Mabillon.* Etenim Christus de azymo pane Corpus suum fecerit forsitan, non quia res, quæ fiebat, hoc exigebat; sed quia Cæna, in quâ hoc factum est, panem alium non exhibebat, idcircò Christus in azymo consecrans, non est dicendum, quod prohibuerit panem fermentatum, quemadmodùm inquit Algerus *lib.* 2. *de Sacram. Corporis, & Sanguinis Domini*, *cap.* 10. (Vide, si vis, Guibertum Abbatem de Nonigento *in lib.* 1. *de gestis Francorum*, *cap.* 2. Barlaamum Hieracensem Episc. *in epist. ad Græcos prò unione utriusque Ecclesiæ*, Gregor. VII. *in lib.* 8. *ep.* 1. & Gregorium Protosyncellum *in Apologiâ adversum epistolam Marci ephesini*.)

5 Hinc est, quod idem Cardinalis Bona *in laudata epist. ad Mabillon. & in libris rerum Liturgicarum*, *cap.* 23. ut ipsemet fatetur *in epist. ad Franrciscum Marium Florentinum*, existimet, Apostolos usos esse indifferenter tàm azymo, quàm fermentato, nam sæviente persecutione quandò in Carceribus, quandò in privatis domibus, & in Cryptis, aut in speluncis terræ clàm celebrabant, pane uti oportebat, qui tunc fortuitò occurrebat: Marcus Franciscus Florentinus *in suâ eruditissimâ tumultuariâ disquisitione, de antiquo usu fermentati panis, & azymi*, quod etiam innuit Juenin *de Sacram. tom.* 1. *qu.* 2. *cap.* 1. *art.* 4. §. 4. *pag.* 212. *col.* 2. *circà medium*.

6 His tamen non obstantibus, quia in azymis Christus celebravit, convenientius erat, Christi exemplum sequi, ut scribit Cardinalis Bona *ubi suprà*: Adde, quod utrumque, fermentatum nimirùm, & azymum antiquitùs vulgò in usu fuisse, eruditè probat idem Florentinus *ubi suprà*: Imò Galenus, azymum panem rusticorum, ac robustorum præcipuum fuisse alimentum, docuit, quod ab aliis quoquè confirmatur; idcircò circumeuntes Apostolici Viri in melotis egentes, azymo, utpotè obvio pane, sacrificium obtulerunt; & quia convenientius, ut diximus, erat, quod hujusmodi pane uterentur, putandumnè est, eos Sacrificium non confeciisse in hujusmodi pane tàm facilè, &

expeditè parabili? Undè Elias, ut citiùs veſceretur, mulieri, à quâ hoſpitabatur, imperavit, ut faceret ei ſubcineritium panem.

7 Primis ergò temporibus, ut mea fert ſententia, tàm Eccleſia Orientalis, quàm Occidentalis azymis uſa eſt, donec, & quouſquè ingruente Ebionitarum hæreſi, qui docebant, legalia præcepta ſimul cum Evangelio ſervanda eſſe, in eorum deteſtationem fermentatum panem in ſacrificio adhibuerit; demùm illâ hæreſi profligatâ, Latina Eccleſia ad priſcum azymorum uſum rediit, prò ut docet S. Thomas *in 4. ſent. diſt.* 11. *quæſt.* 2. *art.* 2. *quæſtiunc.* 3. de qua rè Juenin *de Sacram. ubi ſuprà*, *pag.* 210. *& ſeq.* Mabillon. *in ſua diſſert. de Azymo*, Chriſtian. Lupus *tom.* 3. *Scholior. diſſert. de actis Leonis IX. cap.* 7. *& ſeqq.* & noviſſimè doctiſſimus Martene *de Antiq. Eccleſ. ritib. cap.* 3. *art.* 7. *per totum* ubi eruditè materiam examinat.

8 Cum igitur Eccleſia Greca permanſerit in eodem uſu, retinentiſſima ſuorum rituum, ut ait idem Mabillon. *ibid.* ab eo tamen tempore, quo propter præfatam hæreſim variavit; cumquè uſquè hodiè permaneat ex quadâ tolerantiâ, pròut liquet ex Bulla Pij V. incipien. *Providentia Romani Pontificis* 17. *in ordine*, tenent idcircò Græci adversùs Latinos, Chriſtum ſuper pane fermentato conſecraſſe; quâ de re poſtquàm olim inſurrexerat non ſinè bellorum conflictu quæſtio inter Maronitas, penès quos extitit ſemper azymorum uſus, & Melchitas, orta eſt eadem controverſia inter Græcos, & Latinos ſub Michaele Cerulario Patriarcha Conſtantinopolitano, ut teſtatur Naironus *in ſuâ Evopliâ*, *part.* 2. *pag.* 184. Poſteà quamvis res ad concordiam redacta fuerit, nihilominùs, quia in eadem Pij conſtitutione præſcribitur La-
9 tinis, nè ritus ſuos alterent, ideòquè graviter peccarent ipſi, ſi conficerent Sacramentum cum fermentato, ac officio, & beneficiis privarentur, ut ex *cap. final. de celebrat. miſs.* firmant Canoniſtæ cum Van Eſpen. *in jus Eccleſiaſticum*, *part.* 2. *tit.* 4. *cap.* 1. *numer.* 8. non tamen hæreſis ſuſpicionem incurrerent, eò quia fundarentur in hujuſmodi Græcorum ritibus ab Eccleſiâ toleratis ad tradita per Arcud. *de concord. Eccleſ. Oriental. & Occidental. lib.* 3. *cap.* 6.

Si verò concurreret circumſtantia relevans, quâ patefieret à Latino, ità conſecrari, eò quod in animum ſibi induxiſſet, errare Eccleſiam Latinam, conſecrationem in Azymo præſcribentem, abſquè dubio incurreret hæreſis ſuſpicionem; quia hæreticum eſt credere, prædictam Eccleſiam eſſe errori obnoxiam: Hinc eſt, quod hæretici Grecorum opinioni adhærent; undè Caluiniſtæ pane fermentato utuntur: Bellarm. *de Sacram. Euchar. lib.* 4. *cap.* 7.

10 Tanta verò eſt Eccleſiæ Latinæ ſollicitudo, nè ritus, quos præſcripſit, violentur, ut prohibeat, quod etiam in Græcorum locis minimè poſſint Sacerdotes Latini conſecrare panem fermentatum, ſi in ipſis adſit Eccleſia Latina, quemadmodùm rectè ait P. Vericell. *de Apoſtolic. miſsion. tom.* 8. *q.* 138. Conqueritur tamen Leo Nonus ad Michaelem Patriarcham *cap.* 29. ut videre eſt *in tom.* 3. *part.* 2. *Concil. General. Omnes*, ait, *Latinorum Baſilicas penès vos clauſiſtis; Monachis Monaſteria, & Abbatibus tuliſtis, donec veſtris viverent inſtitutis. Ecce in hac parte Romana Eccleſia, quantò diſcretior, & clementior ſit vobis. Siquidè cum intrà, & extrà Romam plurima Græcorum reperiantur Monaſteria, ſivè Eccleſiæ, nullus eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur à paternâ traditione, ſivè ſuâ conſuetudine, quin potius ſuadetur, & admonetur eam ſervare: Nihil enim obſunt ſaluti credentium diverſæ prò loco, & tempore conſuetudines.* Si verò in eis locis nulla adeſſet Eccleſia Latina, utiquè liceret Sacerdotibus Latinis conſecrare Græcorum ritu: P. Verricell. *ubi ſuprà*

Ratio autem, quarè diſpenſetur latinis, quoties non adſunt Eccleſiæ Latinæ Græco ritu celebrare, eſt charitatis conſervatio, & nè Græcorum odium adversùs Romanam Eccleſiam augeatur, ex quo elucet ratio diverſitatis, quod ſcilicet Sacerdos Latinus in illis locis ritu Græco celebrare poſſit, nè privetur Sacrificii merito; & tamen, ubi adeſt Eccleſia Latina, non poſſit eo ritu uti, etiamſi populus diù deberet Sacrificio privari, & proximus abſquè Viatico dece-

decedere, & etiamsi hoc pacto redderetur facilior Schismaticorum conversio.

11 Narrat propterá P. Verricellus *loco citato*, cum Romæ moraretur *anno* 1644. quemdam Sacerdotem pium Missionarium è Constantinopoli supplicasse Sacram Congregationem, ut prò conversione Armenorum, quorum plurimos ad Catholicam Fidem adduxerat, sibi liceret, in eorum Ecclesiis ritu Armeno à Sede Apostolicâ jam examinato, & approbato, celebrare; ac ipsam Sacram Congregationem non tantùm denegasse licentiam, sed eum acriter reprehendisse.

12 Tantò minùs licitum erit Sacerdoti Latino, prò pane fermentato, uti pane hordeaceo, qui ipsis Coreyræ Græcis, tritico carentibus, proscriptus fuit à S. Congregatione S. Officii *die* 29. *Octobris* 1629.

13 Dicitur etiam non debitâ materiâ confici Sacramentum, si in alterâ tantùm specie consecretur: D. Thomas 3. *par. qu.* 80. *art.* 12. *ad* 1. *&* 2. *& qu.* 83. *art.* 6. Silvester *verbo Eucharistia* 1. *q.* 5. Ledesma *qu.* 15. *art.* 1. Sainctes *repet.* 10. *cap.* 3. Canisnis *de Sacramento Eucharistiæ, cap.* 8. & alii, quos citat, & sequitur Scortia *de Sacrificio Missæ, lib.* 1. *cap.* 6. Martene *de antiq. ritib. lib.* 1. *c.* 3. *art.* 7. *num.* 39. *tom.* 1. Imò est de fide, quod in utraquè consecrari debeat ex Trid. Concil. *sess.* 22. *cap.* 1. & sic instituit Christus Sacramentum ad repræsentandum suam passionem, & mortem: Auversa *de Sacram. Euchar. qu.* 2. *sect.* 1. *vers. de obligat.* Trullenc. *in praxi resol. Sacram. lib.* 2. *cap.* 1. *dub.* 4. Pasqualig. *de Sacrif. novæ legis, tract.* 1. *q.* 45. præcipuè *sub n.* 6. Scortia *de Sacrificio Missæ, d. cap.* 6. *num.* 2. Martene *loco proximè citato, d. num.* 30. Sola enim species panis non repræsentat exactè Christum, ut mortuum, nisi sub specie vini exibeatur quoquè Sanguis, ut effusus; sicut sola species vini non repræsentat sufficienter Christum, ut Imolatum, cum solus sanguis non sit victima, ut benè advertit Bellarm. *de Sacram. Euch. lib.* 4. *cap.* 22. Martene *d. cap.* 3. *art.* 7. *num.* 29. undè volunt ipsi authores, esse de Jure Divino, quod sub utrâque specie consecrari debeat: Pasqualig. *ubi suprà, à num.* 2. Martene *loco proximè allegat.* Imò Vasquez *tom.* 3. *quæst.* 85. *art.* 1. *disp.* 223. *cap.* 3. *in* 2. *q.*

14 probat latissimè, Summum Pontificem non posse dispensare, quod consecretur in unâ specie, & Vasquez opinionem tuentur quoquè Ledesma *q.* 15. *art.* 1. Sylvester *verbo Eucharist.* 1. *qu.* 5. Sotus 4. *d.* 9. *quæst.* 1. *art.* 1. *&* *d.* 12. *qu.* 1. *art.* 12. Hosius *in confessione Polonica, cap.* 40. Valentia *tom.* 4. *disp.* 6. *qu.* 10. *part.* 4. Suarez *disp.* 43. *sect.* 4. Scortia *de Sacrificio Missæ, lib.* 1. *cap.* 6. & sequitur Card. de Lugo *de Sacram. Euchar. disp.* 19. *sect.* 8. *num.* 105. Eò quià non est data Pontifici potestas dispensandi in essentiâ Sacramentorum: Non obstant exempla dispensationum, nam ipsis respondent Vasquez, Card. de Lugo *loc. cit.* Sotus *in* 4. *dist.* 9. *qu. unica, art.* 1. *in fine*, Valentia *tom.* 4. *sum. disp.* 6. *quæst.* 10. *punct.* 10. Bellarm. *lib.* 4. *de Eucharistia, c.* 24. Gaspar Hurtad. *de Sacrament. disput.* 1. *de sacrif. Missæ, difficult.* 10. Nugnus 3. *part. qu.* 74. *art.* 1. *concl.* 3. & Pasqualig. *de Sacrific. novæ legis, tract.* 1. *qu.* 46.

15 Hinc observat suprà laudatus Bellarm. *ubi suprà, cap.* 22. Ecclesiæ consuetudinem nunquàm passàm in ullo casu esse, Sacrificium offeri sinè utrâquè specie, prout etiam demonstrat Card. de Lugo *de Euchar. d. disp.* 19. *sect.* 8. falsitatis evincens Raphaelem Volaterranum dicentem, quod Innocentius VIII. dispensavit cum Norvegis, qui vino carent, id, quod pariter negat contrà Volaterranum, Onuphrium Panvinum, Claudium Sainctes, & Ruardum Tapper, Scortia *loc. cit.* Observat quoquè Bellarm. quod in Concil. Tolet. 8. *can.* 2. statuitur, ut si Sacerdos post consecratam unam speciem adeò ægrotare incipiat, ut prosequi nequeat, alius Sacerdos succedat, & perficiat sacrificium.

16 Esset ergò suspectus vehementer de hæresi, qui in unâ specie tantùm consecraret, prout etiam docent Majolus *de irregular. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 1. *in fine*, & Bordon. *loco infrà citando*, dum esset adhærere erroribus Aquariorum, qui sacrificium sinè vino offerebant: Martene *d. cap.* 3. *art.* 7. *num.* 31. Prateolus *de hæretic. lib.* 1. *hæres.* 60. Bona

rer-

rer. liturgicar. lib. 2. cap.9. & Aquariorum errores apertè reprobati fuerunt in Concilio Carthaginenſi 3. *can.* 24. & in Synodo Quini-Sexta in Trullo *can.* 32. Quoties verò Sacerdos ex oblivione conſecraret ſolummodò hoſtiam, vel vinum, non excuſaretur à ſuſpicione, quia animus latet: Hæc tamen ſuſpicio corrueret, ſi pateret de hujuſmodi oblivione, tantò magis, ſi poſt conſecratam unam ſpeciem, alteram conſecraret, quia recordaretur, imperfectum eſſe ſacrificium, ad quod perfectionandum utiquè teneri, ait Bellarm. *loc. cit.*

17 Similiter dicitur non debita materia, quoties Sacerdos conſecrat hoſtiam jam conſecratam, etiamſi id faciat, quia recordetur de culpâ lethali, ideoquè ſuper particulâ conſecratâ, quæ non eſt ampliùs ſubſtantia panis, proferat verba conſecrationis, quo caſu eſt utiquè vehementer de hæreſi ſuſpectus, quia ipſius animus latet: Bordon. in *Tribunal. cap.* 22. *num.* 11. P. Diana *part.* 4. *tract.* 7. *reſol.* 12. *verſ. notandi*.

Idem dicendum, ſi accedat ad Altare oblitus deferre hoſtiam, & præ verecundiâ proferat verba conſecrationis ſuper hoſtiâ jam conſecratâ: Alberghin. *in Manual. cap.* 24. *num.* 1. *verſ. Item Peña*.

18 Verùm quià ultrà panem, materia Euchariſtiæ eſt etiam vinum, videamus ergò, quomodò incurratur hæreſis ſuſpicio reſpectu hujuſmodi materiæ debitæ.

Incurritur ſuſpicio, vel ſi reſpuatur vinum, vel ſi illud non temperetur aquâ: Horum enim utrumque fides noſtra expoſcit; nam quod vinum neceſſariò requiratur, ultrà ſuperiùs dicta, latè adversùs hæreticos comprobat Divus Cyprianus *in epiſt. 63. ad Cæcilium*, ubi eleganter ait, quod fas non eſt infringere ea, quæ eſſentialiter ad ipſum Dominicæ paſſionis, & noſtræ redemptionis Sacramentum pertinent: Nam, ſubjungit, ſi Jeſus Chriſtus, Dominus, & Deus noſter ipſe eſt Summus Sacerdos Dei Patris, & Sacrificium Deo Patri ipſe primus obtulit, & hoc fieri in ſui commemorationem præcepit, utiquè ille Sacerdos vice Chriſti verè fungitur, qui id, quod Chriſtus fecit, imitatur. Addi poteſt, illicitum eſſe, conſecrationem peragi ſub unicâ tantùm ſpecie: Imò per eam tali pacto factam incurritur hæreſis ſuſpicio, prout ſuprà ſtabilivimus: At ſi vinum reſpuatur, conſecratio fieri nequit, niſi ſub unicâ ſpecie, ſcilicet Panis. Quod
19 autem vinum in ſacris Myſteriis ſit aquâ temperandum, Patrum omnium temporum, omniumquè Regionum conſenſu, & praxi demonſtratur apud Gaſparum Jvenin *in comment. hiſt. & Dogmat. de Sacram. tom.* 1. *pag. mihi* 218. Cabaſut. *in Notitiâ Concil. pag.* 443. Martene, *de ritib. antiq. lib.* 1. *cap.* 3. *art.* 7. *num.* 30. Bona *rer. liturgicar. lib.* 2. *cap.* 9. Arend. *de concord. Eccleſ. Oriental. & Occidental. lib.* 3. *cap.* 7. Merbeſ. *in ſumma Chriſtian. diſſert.* 3. *par.* 3. *qu. ultim. concluſ.* 1. Hancquè praxim ipſi Patres hauſerunt ab ipſomet Chriſto, quem aquâ vinum Euchariſticum in ultimâ Cœnâ temperaſſe, per Apoſtolicam traditionem didicerunt: Similitèr, inquiunt Patres Concilii in Trullo, poſtquàm cœnavit, accipiens Calicem, & permiſcens ex aquâ, & vino, & benedicens dedit, &c. & quamvis vini aquâ non permixti valeat conſecratio, ut probat idem Jvenin *ibidem*, *pag.* 220. *col.* 1. *in fin.* nihilominùs Eccleſia juſſit hujuſmodi permixtionem, ut Chriſti exemplum ſequeretur; fidelium poneret ob oculos id, quod ex Chriſti latere fluxit; unionem duarum naturarum in Chriſto ſignificaret; & fidelium cum Chriſto Capite exprimeret conjunctionem: Juenin *ubi ſuprà*, *pag.* 222. *col.* 2. Bellarm. *de Sacram. Euchariſtiæ*, *lib.* 4. *cap.* 10. Merbeſ. *loco cit.*

20 Adversùs autem hujuſmodi neceſſitatem tùm vinum adhibendi in ſacris myſteriis, tùm illud aquâ temperandi, errores irrepſerunt in hæreticorum mentes: Vinum enim reſpuerunt Hæretici Hydropaſtæ, ſeù Aquarii, ut ſuprà fuit dictum, qui ſolùm ad Altare aquam offerebant, ſivè ab vanum ſobrietatis prætextum, ut Ebionitæ; ſivè quià vinum putabant diabolicum eſſe, ut Encratitæ, & Manichæi, ut per Cabaſut. *loco citato*, Juenin *ibid. pag.* 215. *col.* 1.

E contrà fuit Armenorum, Jacobitarum, & Chatzitraniorum uſus, qui ne ſignificare viderentur unionem duarum

rum naturarum in Christo, non miscebant aquam vino in Sacrificio, pròut refert Niceph. *lib.*8. *hist.cap.*53. Martene *de ritib.d.cap.*3. *art.*7. *num.*31. Bona *rer. liturgicar.d.lib.*2. *cap.* 9. & propterea hæc Hæresis damnata fuit *in can.*32 Quini-Sextæ Synodus in Trullo.

Armenos sequuti sunt Lutherus *in scripto contrà Regem Angliæ anno* 1522. *edito*, *& in formulâ Missæ editâ anno* 1523. & Calvinus, si credimus Petro Richero Calvinistæ apud Nicolaum Villagagnominum *lib.* 1. *contrà artic. quosdam Calvini, cap.*75.

21 Qui igitur in sacris mysteriis conficiendis vinum ablegaret, vel illud aquâ non temperaret, hæreticorum dogmata sequeretur, ideòquè in hæresis suspicionem incideret: Etenim, dum per vinum Christus significatur; per aquam populus, si vinum offertur sinè aquâ, videtur significari, quod passio Christi nihil profuerit generi humano; si autem aqua sinè vino, denotari videtur, salvari potuisse populum sinè Christi passione, ut benè differit Martene *in sæpè dicto lib.*1. *cap.*3. *art.*7. *num.*29. *in fin.tom.*1.

22 Quinimò Cyprianus in *laudatâ epist. ad Cæcilianum*, damnat Presbyteros, qui non ex errore, sed ex metu, vinum non adhibebant, dum sacris operam dabant: Verebantur enim, ne ex odore vini, quod in synaxibus hausissent, Christiani deprehenderentur ab infidelibus; nam apud illos in Christianismi suspicionem veniebant, qui ex antelucanis cætibus exeuntes, vini saporem redolebant, & proindè non assentior Pasqualig. *de sacrif.novæ legis, tract.*1. *q.*47. *num.*2. ubi ait, licitam esse consecrationem sub unicâ specie ad vitandam mortem: aliàs Cyprianus malè increpasset prædictos Presbyteros: De hac re Anton. Escobar. *theol. moralis, tom.*3. *par.*1. *sect.*1. *lib.*21. *n.*148. & Diana *tom.* 2. *tract.* 1. *res.* 208. *& seqq.*

23 Hæc omnia, quamvis ità se habeant, crederem non reddi prò foro interno suspectos celebrantes, qui ob simplicitatem, vel non uterentur vino, vel illud aquâ non dilucrent, juxtà illorum sententiam, qui interpretantur Sancti Cypriani epistolam superiùs laudatam; nam sivè intelligatur de illis, qui vinum non adhibebant, pròut contendit Juenin *loco cit. pag.*222. *col.*1. *circà medium*, sivè de illis, qui vinum aquâ non miscebant, ut voluit Estius, cum ipse Cyprianus eos, de quibus agit; à culpâ liberet ob eorum simplicitatem, dicendum est, juxtà dictum Juenin non non esse suspectos, nisi quòad forum externum, qui ob simplicitatem vino in sacris mysterijs non utuntur; & juxtà Estium, omni carere suspicione, qui pariter ob simplicitatem vinum aquâ non miscent.

24 Sed quid dicendum de Musto, vel de vino expresso ex uvis passis, super quo consecrant Ethiopes? Apud eos enim, ut ait Fagund. *præcept.* 3. *lib.*2. *cap.* 3. *num.*6. ex defectu vini assumunt Catholici, & Patres Societatis uvas non ità passas, & eas aquæ superinfundunt, quò ad usquè lentescant; & postèà exprimunt, ex quibus fit vinum, in quo consecrant, satis generosum: Primus auctor dicitur fuisse hujus rei sanctissimus vir Andreas de Oviedo Patriarca ejusdem Æthiopiæ: Imò Indi apud Caranganoram agentes simili modo uvas passas immergunt, ac vice vini utuntur, de quibus loquitur Martene *dict. art.*7. *vers.*31. & quidem, licet Bisso *in suâ Hierurgia, tom.*2. *litt.V. num,*56. §.4. teneat, quod vino ex dictis uvis passis extracto consecratio fieri non possit, ex quò valdè difficilè fluvidum redditur; tamen quando ab illis extrahi potest fluidum vinum, cum illo validè consecrari, docent Fagundez *loco cit.* Diana *regul. moral. par.* 7. *tract.* 12. *resol.*8. De Amico *in cursu Theolog. tom.* 7. *disp.* 16. *sect.*3. *num.*34. Verricell. *de Apostolic. Mission. qu.*139. *in fine*, Coton. *contr. celebr. lib.* 1. *contr.*4. *cap.*1. *num.* 19. Plura de qualitate vini apti ad consecrationem habentur apud Pac. Jordan. *elucub. lib.*4. *tit.*1. *num.*389. *usque ad* 405. & Cotonum *loco proximè citato*.

25 Respectu autem Sacramenti Pœnitentiæ, cum materia proxima existat in illis tribus actibus, nempè contritione, confessione, & satisfactione, pròut definitum fuit ab Eugenio IV. *in decreto prò instructione Armenorum*, & à Concil. Trid. *Sess.*14. *c.*3. *& in can.*4. *ejusdem sessionis*, latè Van Espen. *in Jus Universum*

ſum, par.2. tit.6. cap.1. à num.12. facilè colligi poteſt, quandònam dicatur, non debitâ materiâ confici hoc Sacramentum.

Verùm quò ad contritionem, ſi quis in eâ deficeret, etiamſi infectus erroribus Lutheri *in ſerm. de Pœnit.* Kemnitii *in 2.part.examinis*, & Calvini *lib.3.inſtitut.cap.4.§.2.* nihilominùs nullam incurreret hæreſis ſuſpicionem, dummodò hujuſmodi Pœnitentis mens per aliquos actus externos non appareret: ſuprà enim diximus per actum internũ non incidi in hæreſim externam, nec in ejus ſuſpicionem, idcircò, cum defectus contritionis ſit internus, nullam producere poteſt hæreſis ſuſpicionem.

26 Similiter quòad Confeſſionis actum, qui in ipſo deficeret, utpotè ſi omnia ſua peccata non panderet, nullâ hæreſis ſuſpicione involueretur: Siquidem vel ipſe deficeret propter errorem in intellectu, vel propter erubeſcentiam: Si propter errorem in intellectu, tenendo ſcilicet, non eſſe neceſſe confiteri omnia peccata mortalia actualia nunquàm confeſſa, jàm diximus per actum internum, qualis eſt error in intellectu, non incurri hæreſis ſuſpicionem; Si autem per erubeſcentiam, perſpicuum eſt, etiamſi de hujuſmodi confeſſionis defectu conſtaret, excludi hæreſis ſuſpicionem, quandò crimen ex alio, quàm hæreſis motivo, perpetratur.

27 Eo autem caſu, quo quis ex pravâ opinione deficeret in hac materiâ per actum externum, quia ſcilicet ſua peccata confiteretur per epiſtolam, fieret ſuſpectus, & tunc diceretur abuti hoc Sacramento tàm Pœnitens, quàm Confeſſarius abſolvens, iuxtà decretũ Clementis VIII. de quo Proſper de Auguſt. *in addit.ad Quarant.in Summ.Bullar.verb.Confeſsio Sacramentalis*, Barboſ. *in cap.omnis utriuſquè ſexus*, Bordon. *infrà citan.* Suarez *in primã ſecundæ, tract.3.diſp.6.n.1.* & Juenin *de Sacramentis, to.2.cap.4.art.1.§.2. pag.732. col.1.* de hac re vide infrà.

Et quamvis opinio, quod hujuſmodi abſolutio ſit valida, non ſit hæretica, attamen cum ſit damnata uti temeraria, ſic confitens, vel ſic abſolvens eſſet (quidquid dicat Bordon. *in Tribun. cap.22. nu.38.*) de hæreſi ſemper ſuſpectus: Alberghin. *in Man.qualific.cap.12.num.21.* Tranſmiera *de denunc.qu.4.cap.4.nu.13.verſ.multis verò ex capitibus*; id, quod à nobis luculenter inferiùs comprobatur.

Amplia hoc procedere, licet peccata, quæ ſcribuntur, priùs fuerant à Confeſſario audita: Nã tunc etiam intraret decretum ſupradictum Clem. VIII. Barboſ. *loco cit.in fin.* ac proindè intrare deberet hæreſis ſuſpicio ex ſupradictis.

28 Quò verò ad ſatisfactionem, ſi quis in eâ deficeret, certum eſt, quod nullam incurreret hæreſis ſuſpicionem: Opera enim ſatisfactoria ſunt præcipuè pœnalia, & afflictiva (aliquando poſſet quis ſatisfacere per aliquem actum bonum non pœnalem, ſcilicet per magnum actum charitatis: Poteſt enim Deus talem charitatem acceptare, pro punitione debitâ uni culpæ: Scotus *in 4.ſent.diſt.15.qu.1.litt.E.*) undè qui ipſa renuit, præſumitur ad id impelli à naturali inſtinctu, qui quaſcumquè Corporis afflictiones reſpuit: Negligentiæ etiam attribui poteſt hujuſmodi defectus.

Adde, quod ſatisfactio in re (de quâ hìc loquimur) non eſt adeò ad Sacramentum pœnitentiæ neceſſaria, ut illud ſinè ipsâ reddatur irritum, pròut infrà apparebit: Dixi *in re*, quia ſatisfactio in Voto ſemper eſt neceſſaria: Cũ enim culpa faciat, ut delinquens ſit debitor ei, in quem peccat, pœnitentia ſaltem in voto eſt neceſſaria, ut ſaltem intendat opportuno tempore ſe velle reddere æquivalens, ſcilicet honorem, & obſequium Deo, quantum per peccatum abſtulit: Et qui alitèr ſentiret, videretur eſſe de hæreſi ſuſpectus, nimirùm cenſeretur credere, vel ſe Deo per peccatum nil debere; vel ſi debere, tamen nolle ſatisfacere unquàm.

Tota igitur neceſſitas ſatisfactionis in eo ſita eſt, ut ipſa aſſumatur à pœnitente ad puniendum peccatum à ſe commiſſum, & hoc ad placandum divinam offensã ſicquè ut per levis hujus vitæ pœnas ſatisfaciamus prò gravioribus purgatorii neceſſariò perferendis; idcir-
29 cò ſi quis cedat huic privilegio à Deo per Eccleſiæ miniſterium nobis clementer conceſſo, non indè præſumendus eſt, quod cum Luthero vehementer

odio

odio habeat, ac sublatum velit hoc vocabulum, *satisfactio, quod non modò*, inquit impius ille, *in scripturis non invenitur; sed & periculosum habet sensum, quasi Deo quisquam possit prò ullo peccato satisfacere, cum gratis ille ignoscat omnia.*

Sed malè Lutherus, nam nil refert, vocabulum *satisfactio* nō reperiri in scripturis, quandò in ipsis habemus rem, quæ sub tali nomine comprænditur: Docet enim Jacobus *cap.* 2. quod ex operibus justificatur homo, non ex fide tantùm; id, quod etiam expressè asunt Ezech. *cap.* 18. & Apostolus, prò ut advertit Becanus *de Justific. Catholic. opusc.* 5. *cap.* 4. *num.* 2. Habemus etiam *in lib.* 2. *Reg. cap.* 12. quod Natan Propheta comminatione pœnarum Davidem ad pœnitentiam cohortatus fuerit: Quod autem inquit Lutherus, à Deo omnia gratis ignoscì, non debet satisfactionem evertere: Fatemur, primam gratiam à divinâ largitate gratis concedi: Fatemur, Christum solum condignam prò nobis satisfactionem Deo Patri obtulisse; tamen prò comperto est, ex ipsis gratiis, quas humani generis Redemptor merito suæ passionis promeruit, oriri sanctitatem in satisfactione nostrâ; undè opera nostra, cum à Christo vim habeant sanctificatoriam, & meritoriam, ineptè à Luthero damnantur.

Similia non minori impudentiâ disseminarunt Kemnitius *in suo examine, par.* 2. & Melancthon *in apologiâ confessionis Augustanæ, art. de confess. & satisfact.* Non, inquam, præsumendus est negligens satisfactionem his erroribus imbutus, sed potiùs moveri, vel ex negligentiâ, vel ex eo quod velit eligere pœnas purgatorii in altero seculo prò solutione pœnæ temporalis.

Nota incidenter, quod in hoc ultimo casu cautè procedendum esset à Confessario cum hoc pœnitente, qui omnem pœnitentiam respueret, eligens solvere in purgatorio in aliâ vitâ: talis enim pœnitēs videretur parùm benè dispositus. Quid, si protestaretur, se habere de peccatis displicentiam, & firmum propositum non amplius peccandi? Videndi sunt Morales DD. cum hujus dubii resolutio ad hunc locum non pertineat.

31 Tandē quò ad debitam materiam, ex quâ conficitur matrimonium, nullus cōmittitur abusus inductivus suspicionis de hæresi: Cum enim prędicta materia sit mutuus contrahentium consensus expressus, quo invicē traduntur corpora, ut latè ostendit Bellarmin. *Controvers. to.* 2. *de matrim. Sacram. lib.* 1. *controvers.* 1. *c.* 6. quisnam contrahit sinè consensu?

32 Si verò aliquandò Principes ad contractus matrimoniales compellunt Cives, imperant, ut ipsi consentiant in hujusmodi contractus, ideòquè si dicti Cives sic contrahant, non dicuntur contrahere absquè consensu: Ipse quoquè Deus primos parentes non conjunxit in Matrimonium, nisi per mutuum in illud consensum, ut docet Juenin. *dissert.* 10. *q.* 2. *ar.* 1. *pag.* 950. *tol.* 1. *post medium.* Verisimile est etiam tùm Oseæ Prophetę (cui dictum fuit: *Vade, sume tibi uxorem fornicationis*) tùm meretricis animos fuisse à Deo inclinatos, ut ambo antè copulam consentirent in Matrimonium; undè rectè ait S. Thom. 1. 2. *qu.* 100. *art.* 8. *ad* 2. quod Oseas non est mœcatus, nec fornicatus; quia ly *assume tibi uxorem fornicationis* intelligunt Sacri Expositores de eâ, quæ fuerat antè fornicatrix.

SUBSECTIO III.

De abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitam formam.

SUMMARIUM.

1 *Ex communi Theologorū sententiâ Sacramentum nequit confici, nisi in eâ formâ, quam Deus determinavit:*

2 *Ex hoc principio sequitur, esse suspectum de hæresi non servantem debitam formam, nisi ignorantia, vel oblivio excuset. Hinc de Celebrante non consecrante hostiam.*

3 *Hæreticorum errores de necessitate formæ.*

4 *In aliis Sacramentis, exceptâ Eucharistiâ, non servantes formam substantialem, quia non conficiunt Sacramentum, incidunt in hæresis suspicionem.*

5 *Tria delictorũ genera: Primũ continet ea, ad quæ voluntas naturalem habet propenſionem: Secundum, ea, à quibus animus refugit: Tertium, indifferentia: Quâ ratione hæc omnia delicta inferant hæreſis ſuſpicionem?*

6 *Alteratio formæ, licet non eſſet ſubſtantialis, adhuc hæreſis ſuſpicionem induceret: Ratio hujus.*

7 *Græci Schiſmatici non credunt, fieri conſecrationem per hæc verba:* Hoc eſt Corpus meum. *Refelluntur.*

8 *Error Græcorum oritur ex Liturgiâ S. Ioannis Chriſoſtomi, quâ utuntur, & deſcribitur.*

9 *Quâ ratione errant Græci ſchiſmatici intelligentes formam ex Liturgiâ S. Ioannis Chriſoſtomi, & reiiciuntur.*

10 *Satisfit argumento Græcorum.*

11 *Mutatio formæ conſecrationis à Græcis Schiſmaticis facta, non eſt ſubſtantialis, ſed accidentalis, licet illi eam ſubſtantialem putent: Ratio.*

12 *Hæreticorum errores in formâ abſolutionis Sacramenti pœnitentiæ, qui, præter verba, exigunt ſignum viſibile.*

13 *Iacobitæ tribus vicibus cruci conformiter inſufflant in faciem pœnitentis, qui tamen ritus non improbatur.*

14 *Forma Græcorum, quæ eſt? Habeo te abſolutum à peccatis tuis, non licet Latinis, eâ uti; Græci tamen tollerandi ſunt ex decreto Sacræ Congregationis S. Inquiſ.*

15 *Forma abſolvendi Orientalium per modum deprecatiuum, nunquàm fuit improbata, nec aduerſatur ei Concil. Trid.*

16 *Inter formam Abſolutionis latinam, & Græcam, eſt tantùm accidentale diſcrimen.*

17 *Poſſunt latini confiteri Sacerdoti Græco, & ejus ſacra audire, etiamſi ſit ſchiſmaticus; imò tenemur ad ſatisfaciendum præcepto Eccleſiæ.*

18 *Ubi permixti ſunt Græci cum Latinis, Secularis latinus extrà neceſsitatem nequit confiteri Sacerdoti Græco approbato ab Epiſcopo Græco: benè verò audire Miſſa Sacrificium.*

19 *Quid dicendum de formâ Sacramenti matrimonii?*

1 COMMUNIS Theologorum ſententia eſt, non poſſe Sacramentum confici, niſi eâ formâ, quam Deus determinavit; quarè Auguſtinus *lib.* 8. *contrà Don. cap.* 25. *Certa ſunt*, inquit, *verba Evangelica, ſinè quibus non poteſt baptiſmus conſecrari*; & *lib.* 20. *contrà Fauſt. cap.* 13. *Noſter Calix, & panis certâ conſecratione myſticus, fit nobis Corpus Chriſti, non naſcitur*; & *quod non ità fit, alimentum eſt refectionis, non Sacramentum Religionis*; Nec aliud innuere voluit Sancta Synodus Trid. *Seſſ.* 21. *cap.* 2. quandò declaravit, Eccleſiam non poſſe formam alterare in eo, quod ſit de ſubſtantiâ.

2 Poſito hujuſmodi principio, ſequitur, eum, à quo non ſervatur debita forma in re ſubſtantiali Sacramentorum, fieri ſuſpectum de hæreſi (niſi aliundè conſtaret, ipſum non ſervaſſe debitam formam ex oblivione, vel ex ignorantiâ) quia cenſetur deſpicere primarium Sacramenti finem: Sic Sacerdos non conſecrans hoſtiam, celebrando Miſſam, hujuſmodi ſuſpicionem incurrit, maximè ſi eſt aſſuetus hoc facere, ut docet ex Carena, Tranſm. *de denuc. q.* 4. *cap.* 5. *num.* 8. Operatur enim, ut Chriſti-fideles idololatrent, ac primarium Sacramenti finem deſpicit.

3 Extant quoquè temeraria hæreticorum Dogmata de neceſſitate formæ, aſſerentia, non ſolùm ipſam ſubſtantialiter alterari poſſe, ſed etiam totaliter omitti, ſicut quòad Sacramentum Euchariſtiæ credidit Martinus Bucerus in *cap.* 26. *Matth.* 1. dicens, non eſſe neceſſarium, ut recitemus in conficiendo Euchariſtiæ Sacramento verba: *Hoc eſt Corpus meum*, quia Dominus juſſit, panem frangi, & manducari, ſed non juſſit, dici ſuper pane ea verba; quæ ratio, quàm parùm ſubſiſtat, patet ex eo, quod Chriſtus jubens panem frangi, nil aliud ſignificare voluit, niſi, ut ſacrificaretur: Imolatio enim penès Judæos fiebat per fractionem panis, teſte Becano *in opuſc.* 11. *de triplici Sacrificio, cap.* 1. *num.* 2. *de Sacrificiis Moſaicis*. Modum verò, quo Sacrificium perageretur, ipſemet ſuo exemplo præſcripſit, illumque adhiberi à Sacerdotibus, mandavit; nam poſt illa verba: *Hoc eſt corpus meum*, immediatè ſubjunxit: *Hoc facite*

cite; scilicet tali pacto à vobis sacrificetur: Aliæ etiam Lutheri, & Brentii opiniones colligi possunt apud Bellarm. *de Sacram. in gen. cap.* 21. *lib.* 1.

4 Sed omissis hæreticorum ineptiis, animadvertendum est etiam, quod exceptâ Augustissimâ Eucharistiâ, qui cætera Sacramenta, non servatâ substantiali formâ, conficere præsumunt, reverà nec conficiunt, & quamvis hi minimè trahant Christi-fideles ad idololatrandum, nihilominùs, quoniam maximum damnum aliis inferùt, ac impediunt, nè primarius Sacramenti finis obtineatur, concurrente criminis atrocitate propter hujusmodi abusum, utiquè in hæresis suspicionem incidunt: Sesse *decis.* 449. *vol.* 4.

Eò magis, quià non trahuntur à vehementiâ objecti, quæ tamen nec sufficeret ratione circumstantiæ, scilicèt atrocitatis delicti, quemadmodùm diximus, & pròut docet Transm. *de denunc. qu.* 4. *cap.* 9. *num.* 2.

5 Distinguuntur enim delicta in triplicem classem, ut videre est apud Alphons. de Castro *de justâ hæret. punit. cap.* 1. Hurtad. *Resol. Moral. tract.* 5. *cap.* 1. *resol.* 1. §. 1. & Transm. *ibidem*, & sunt, vel talia, ut ad ea voluntas naturali propensione, etiam contradicente conscientiâ, inclinet, ut carnis voluptas, divitiarum cupiditas, & quilibet humanus appetitus; Vel è contra talia, à quibus naturaliter animus refugiat, ut sui ipsius occisio, vel tandè indifferètia, quæ non habeant undè voluntatè alliciant, seù deterreant, ut hæreticorum ritus: Sesse *decis.* 449 *per tot. vol.* 4.

Prima verò, licet stante vehementiâ obiecti; non inducant hæresis suspicionem, illam tamen præseferre videntur ratione circumstantiæ, ex quâ talis insurgit criminis atrocitas, ut apta reddatur ad hujusmodi suspicionem inferendam: Enimverò Sacramentorum abusus non comprehenduntur inter delicta primo loco considerata; nec etiam inter ea, quæ secundam sibi sedem vindicant, quæquè non inducunt suspicionem, nisi constet non fuisse ex vi passionis commissa: Sesse *decis.* 449. *per tot. vol.* 4.

Veniunt ergò inter ea tertii ordinis, quæ semper hujusmodi suspicionem afferunt; quâpropter satis, superquè liquet, alterantes formam substantialem esse de hæresi suspectos, quamvis in hoc non adessent hæreticorum errores, quos non inveniri in quocumque casu summè difficile putat Transmiera *loco citato*.

6 Et quamvis alteratio non esset substantialis, adhuc hujusmodi variatio capax efficeretur ad inducendam suspicionem hæresis, si constaret de pravâ opinione ejus, sic variantis ex aliquâ circumstantiâ, quæ tamen relevans esse oporteret.

Animadvertendum tamen, quod levitas criminis orta ex inadvertentiâ excusare debet, quoties non concurrat actuum frequentia, nam tali casu frequens erroris inadvertentia à suspicione non eximit, ut advertit Transmiera *de Denunciat. quæst.* 4. *cap.* 2. *antè n.* 1.

Ratio autem, quarè etiam accidentalis alteratio possit hanc suspicionem inducere, ea esse videtur, quia hujusmodi delictum est tertii ordinis, juxtà divisionem allatam, & ultrà violationem rituum Ecclesiæ, adest etiam id, quod generat suspicionem hæresis, juxtà Sotum *in relect. de propos. hæreticâ*; Cordubam *in quæstionar. quæst.* 17. §. 7. Joannem Andream *cap. de hæreticis in* 6. & Hurtadum *dict. cap.* 1. §. 2. scilicet

7 imitatio Græcorum Schismaticorum, qui non credunt, Sacramentum Eucharistiæ consecrari per illa verba: *Hoc est corpus meum*; & propterea alia verba addunt, ex quibus fieri transmutationem panis, & vini in Sanguinem Christi, contendunt: Arcud. *de concord. Eccles. Oriental. & Occidental. lib.* 3. *c.* 28. Martene *de Ritib. Eccles. cap.* 4. *art.* 8. *n.* 20. *lib.* 1. & hujusmodi erroris Auctores dicuntur Nicolaus Cabasila, Simeon Thessalonicensis, Marcus Ephesius, & Gabriel Severus Philadelphiensis, ut notant Arcud. *de concord. Eccles. dict. cap.* 28. Allat *exercit. ad Histor. Concil. Florentini*, *exercit.* 27. Bona *rer. liturgicar. lib.* 2. *cap.* 13. Oritur in ipsis hic error ex Liturgiâ Joannis Chrisostomi, quâ communiter utuntur, ut observant Bona *dict. lib.* 2. *cap.* 13. Allatius *ubi suprà*: Siquidem in illâ Sacerdos, postquàm protulit verba Christi: *Hoc est Corpus meum*,

Hic eſt Sanguis meus, orat, & petit à Deo conſecrari oblata in hunc modũ: Dicit Diaconus: *Benedic Domine Sanctum panem*; & Sacerdos exſurgens, benedicit ter Sancta Munera, dicens ſecretò: *Fac quidem panem hunc pretioſum Corpus Chriſti tui.* Diaconus: *Amen, Benedic Domine Sanctum Calicem*, & Sacerdos benedicens, ait: *Quod autem in Calice eſt iſto, pretioſum Sanguinem Chriſti tui*: Diaconus: *Amen*: Rurſus Diaconus oſtendens cum horario utrumquè Sacramentum dicit: *Benedic Domine*: & Sacerdos benedicens manu utrumquè Sacramentum dicit: *Permutans Spiritu Sancto tuo.* Diaconus: *Amen Amen, Amen*: Ex quo autem poſt prolata verba Chriſti Sacerdos orat, dicens: *fac hunc panem Corpus Criſti*, videtur
9 Græcis Schiſmaticis anteà factum non fuiſſe. Sed adversùs hos Græcos, qui tali pacto formam alterant, exiſtimantes, formâ latinâ non conſecrari, firma eſt Eccleſiæ Sententia, quod ſolis Chriſti verbis conſecratio perficiatur, ex quibus ſtatim fit tranſmutatio panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti: Allatius *in exercit. ad Hiſtor. Concil. Florentin. exerc.* 27. Arcud. *de concord. Eccleſ. Oriental. & Occidental. lib.* 3. *cap.* 28. & melius *c.* 30. *&* 31. & diſertè, ac nuperrimè multis Sanctorum Patrum teſtimoniis Martene *de antiqu. Eccleſ. Ritib. lib.* 1. *c.* 4. *art.* 8. *num.* 20. Quâ in re, licet accidentaliter varient prædicti Græci formam, putant tamen, ſe ſubſtantialiter eamdem mutare: Videndus eſt etiam doctiſſimus Bellarm. *de Sacram. Euchar. lib.* 4. *cap.* 4.

10 Imò nec adeò arduum eſt in contrarium allato argumento ſatisfieri; ſiquidem illa verba: *Fac hunc panem Corpus Chriſti tui*, malè ab interpretibus ità redduntur, cum hoc modo deberent exprimi: *Fac, ut ipſe panis, quem Spiritu Sancto tranſmutaſti, & qui eſt pretioſum Corpus Chriſti tui, fiat participantibus in emendationem animæ*, ut benè animadvertit Vir noſtri Seculi eruditiſſimus, Richardus Simon *in notis ad Gabrielem Severum*: Ea igitur verba intelligi debent, ut eumdem ſignificatum habeant, ac ea, quibus utitur Sacerdos Latinus, dicens: *Fiat nobis hæc oblatio Corpus, & Sanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti*; ſcilicet orat Sacerdos, non, ut fiat conſecratio, ſed, ut nobis ſit fructuoſa, pròut Angelicè docet S. Thom. *in* 3. *part.* 9. *num.* 3. *art.* 4. *ad* 7. Scilicèt, ut cibus cæleſtis Chriſtus paſcendis fidelium animabus deſtinatus, vitam in eos ex propriæ carnis ſuæ ſubſtantiâ tranſfundat, ut benè advertit Bona *rer. Liturgicar. libr.* 2. *cap.* 14. *numer.* 5. De hac re latè loquitur eruditiſſimus amicus Naironus *in ſuâ Evopliâ, part.* 2. *à pag.* 149. ubi Syrorum, ac Ethiopum ritus exponit; & ubi refutat hæreticorum errores circà tranſubſtantiationem, cujus Authorem fuiſſe Paſchaſium Ratbertum, malè fabulatur Claudius Miniſter Charantonenſis, ut probat idem Naironus *ibid.* & latè etiam dixit Jvenin *de Sacram. tom.* 1. *q.* 3. *cap.* 2. *art.* 2. *pag.* 231. *col.* 1. *poſt medium*, Allat. *in d. exercit.* 27. *ad hiſtor. Concil. Florentini.*

11 Quod autem hæc mutatio non ſit ſubſtantialis, patet, quia toleratur etiam in Catholicis Græcis ab Eccleſiâ Romanâ: Nec ob errorem ſpeculativum, quem Schiſmatici habent, id, quod eſt accidentale, fit ſubſtantiale, nam, non obſtante hujuſmodi errore, non proindè invalidè conſecrant, ut probant Arcudius *de concord. Eccleſ. Oriental. lib.* 3. *cap.* 37. & P. Verricell. *loco ſuprà citato*, præcipuè *à num.* 26.

Ratio eſt, quia quoties Sacerdos illa verba conſecrationis profert, intendit, ea ſe velle recitare, dum ſe gerit exteriùs, tanquàm Eccleſiæ Miniſtrum, eo modo, quo Chriſtus verba ipſa protulit, quandò inſtituit Sacramentum: At certum eſt, aſſertivè tunc prolata fuiſſe, ſivè, quod idem eſt, per ſignificatam, ac peractam fuiſſe tranſubſtantiationem: Ita Jvenin *ubi ſuprà, pag.* 234. *col.* 1. *circà medium*, adeò ut illa verba non ſolùm fuerint concionatoria, ſed etiam conſecratoria, prout loquuntur Theologi: Error verò ſpeculativus non deſtruit intentionem neceſſariam ad conficiendum Sacramentum.

12 Quò ad formam abſolutionis in Pœnitentiâ, habemus hæreticorum errores. Nam Philippus Melanchton *in Apolog. Confeſſ. Auguſt. art.* 13. *de uſu, & num.*

& num. Sacram. dixit præter verbum absolutionis, ritum etiam quemdam visibilem à Ministro adhibendum esse; undè qui ipsum ritum adhiberet, esset utiquè suspectus, dummodò per simplicitatem excusari non posset, & constaret, sequi velle hunc errorem: Imò talis esset vehementer de Hæresi suspectus per ea, quæ benè tradit Sesse *decis.* 13 449. *num.* 13. & 14. Videntur Jacobitę quoquè, qui sunt Dioscori assęclæ, exigere hujusmodi ritum visibilem, eò quia tribus vicibus in faciem pœnitentis Cruci conformiter insufflant, teste Nairono *loco superiùs laudato, pag.* 202. tametsi ipse Naironus in hoc ipsos non improbet, eo quià non credant, necessarium esse hujusmodi ritum, nec moveantur ab ullâ pravâ opinione, dum eumdem ritum adhibent.

14 Sed quid dicendum, si in absolutione tradendâ Sacerdotes Latini sequerentur Græcorum ritum? Hi enim, dum absolvunt, utuntur eâ formâ: *Habeo tè absolutum à peccatis tuis*, quæ significat idem, ac *ego te absolvo*, juxtà Arcudium *de Sacram. Eccles. Orient. lib.* 4. *cap.* 3. & De Lugo *de pœnit. disp.* 13. *sect.* 4. *num.* 105. Super hac re peculiare edidit opusculum D. Thomas.

Quid, inquam, dicendum? Putarem eo modo, quo suprà de pane fermentato, respondendum: Non possumus enim ritum Græcum sequi, ipsum præferendo ritui Ecclesiæ Romanæ, quæ ex particulari Salvatoris privilegio est nescia erroris; & de facto longè melior videtur forma, quâ utuntur Sacerdotes Latini, dum absolvunt: latina quippè forma magis exprimit, absolutionem concedi à Ministro, & non tribui per modũ deprecationis, ut nonnulli Græcorum absolvere intendunt, inter quos existimabantur Græci illi, qui degebant in Diœcesi Corcyræ: Absolutionẽ enim impertiebantur illis verbis: *Gratia Sancti Spiritus per meam humilitatem habeat te absolutum, & liberatum*, vel hisce aliis: *Beatissime Rex, per me humilẽ indignum Servum tuum remitte Servo tuo*: Ipsos tamen tolerandos esse, si absolvant formâ consuetâ ab Ecclesiâ Orientali, declaravit Sacra Universalis Congregatio *die* 19. *Decembris* 1613. & videri potest apud Morin. *de pœnitentiâ*, & apud Cabasutium *in notit. Concilior. super Conc. Carthaginen. IV. in App. p.* 186.

15 Imò putat Naironus *ubi suprà à pag.* 203. formam absolvendi per modum deprecatorium Orientalibus nunquàm improbatam fuisse, ipsorumque antiquis Ritibus præjudicare non potuisse Concilių Trid. definiens formam in illis verbis consistere: *Ego te absolvo*: Nos autem (pace tanti Viri) existimamus, hujusmodi Orientalium formæ non adversari Concilium prædictum, quia inter
16 eam, & latinam formam nonnisi accidentale adest discrimẽ, licet ipsi Orientales modo indicativo non utantur: Sufficit enim, quod Confessarius indicet, se absolutionem impertiri per intimationem voluntatis divinæ factam ex potestate judiciariâ, quam ipse Sacerdos accepit à Deo: Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 68. Imò habetur in Synodo coram P. Hieronymo Dandino in Mõte Libano celebratâ, Sacramentorũ formas, quibus Maronitæ utuntur, ab Ecclesiæ Romanæ consuetudine minimè discrepare, easquè Ministri actionem indicare: *Ego te baptizo*, & rectè; nam si Judex politicus absolveret his verbis: *Talis habeatur innocens, & absolutus*; idem esset quò ad substantiam: *talem absolvo ex capite innocentiæ*: Quamobrem in Ecclesiâ quoquè Latinâ in quibusdam locis, usquè ad seculum XIII. tradebatur absolutio non dissimili modo, quo utuntur Græci: Jvenin *tom.* 2. *quæst.* 9. *cap.* 2. *art.* 2. §. 1. *pag.* 717. Quod quidem non contigisset, nisi accidentale discrimen inter prædictas formas esset, eò quia sententia Petri Lombardi, D. Bonaventuræ, Gabrielis, & Alensis, dicens in hoc Sacramento ministrum non remittere peccata, est erronea, atquè expressè damnata: (Vide Torreblanc. *Iuris*
17 *spirit. lib.* 2. *cap.* 10. *à num.* 77.) Nil igitur mirum, quod non prohibeamur, Sacerdoti Græco peccata confiteri, nec audire Sacrum, quod peragunt Græci, etiam si sint Schismatici; sicquè satisfaciamus præcepto Ecclesiæ, pròut benè advertit Verricell. *loco cit. quæst.* 154. Imò ad hæc tenemur, ut satisfaciamus hujusmodi præcepto: Lupus *in edict. par.* 2. *lib.* 13. *dist.* 2. *art.* 3. Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 50. Addit verò Verricell. de quo
18 *suprà, q.* 155. quod in Diœcesi, ubi permixti

mixti ſint Latini cum Græcis, & duplex ſit Epiſcopus Latinus, & Græcus, minimè poſſe, ſecularem latinum extrà neceſſitatem confiteri Sacerdoti Græco approbato ab Epiſcopo Græco: Audire verò Sacrificium Miſſæ à Sacerdote Græco, licet non deſint Latini Sacerdotes, nos poſſe, firmat Lupus *loco cit.*

Quò verò ad formam Sacramenti matrimonii, cum ea ſit mutuus nubentium conſenſus externus, quo acceptatur Corporum traditio, idem dicendum eſt, quod ſuperiùs innuimus circà materiam hujus Sacramenti.

SUBSECTIO IV.

De Abuſibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitum locum.

1 *Sacerdos conficit Sacramentum in loco non debito, quandò conſecrat in loco vel non ſacro; vel ſacro, ſed prophanato.*

2 *Quid requiritur ad hoc, ut locus ſit ſacer?*

3 *Epiſcopi habent privilegium celebrandi ſuper altare portatile ubivis, etiam ob ſolam devotionem.*

4 *Clemens VIII. privilegium conceſſit Græcis ad celebrandum ſuper Altare portatile, annuentibus Epiſcopis Latinis, in quorum Diœceſibus morantur.*

5 *Concilium Tridentinum monet Epiſcopos, ne permittant celebrari in domibus privatis, & in hoc ipſis ſublata eſt facultas, quam habebant.*

6 *Locus ſacer prophanatur, vel per ſanguinis, vel per ſeminis emiſſionem, vel per ſepulturam excommunicati.*

7 *Qui celebrat in loco non debito, non evadit ſuſpectus de hæreſi, licet eſſet irreverentia.*

8 *Quandoquè in loco non ſacro peragi poteſt Miſſa.*

9 *Blaterant Hæretici, repræhendentes Catholicos celebrantes in locis privatis.*

10 *Antiquæ Hiſtoriæ referunt plura exempla celebrationum in privatis domibus.*

11 *Ceſſatis in Eccleſiâ perſecutionibus, Imperatorum Gentilium editæ ſunt Ordinationes de Miſſis non ampliùs in privatis domibus celebrandis.*

12 *Hæretici deridentes Templorum, & altarium conſecrationes, prætendunt, quemlibet locum eſſe aptum ad Miſſas celebrandas.*

13 *Celebrans in loco non ſacro, non fit de hæreſi ſuſpectus, ſed ab Ordinario puniendus eſt: Caſus Regularis, quem ob tranſgreſſionem correxit Sacra Congregatio Concilii.*

14 *An in caſu ſummæ neceſſitatis liceat, etiam abſquè Epiſcopi conſenſu, celebrare in loco non ſacro.*

15 *An ſuper Navigiis in longis Navigationibus permitti debeat, Miſſam celebrari: Auctoritates pro affirmativâ.*

16 *Præferuntur Auctores pro negativâ: Et limitationes Auctorum, qui ſtant pro affirmativâ.*

17 *Pro affirmativâ affertur declaratio Sac. Congreg. Rituum ad inſtantiam Epiſcopi Limenſis.*

18 *In principalioribus Univerſitatibus Hiſpaniæ fuit concluſum, poſſe concedi licentiam celebrandi Miſſam in Navibus Indicæ Navigationis.*

19 *Pontifex conceſſit licentiam prò Navibus; ſed eâ negavit prò Triremibus.*

20 *Indecens eſt, etiam in Navibus celebrare Miſſam.*

21 *Miraculum S. Vulphrani Epiſcopi Senonenſis.*

22 *Nulla eſt hæreſis ſuſpicio, celebrare alia Sacramenta in loco non debito.*

1 ANTIQUAM exponamus, an hæreſis ſuſpicionem incurrat, qui non debito loco Sacramentum conficit, præmittimus, dici Sacerdotem conficere Sacramentum in loco non debito, quandò conſecrat in loco, vel non Sacro; vel Sacro, ſed prophanato, ut habetur *in can.* 11. *diſtinct.* 1. *de conſecrat.* Paſqualig. *de ſacrif. novæ legis, tract.* 1. *q.* 440. *& q.* 511. *num.* 2. Anton. Eſcobar. *in theol. Morali, tom.* 3. *par.* 1. *ſect.* 2. *lib.* 21. *cap.* 20. *Probl.* 59. *& Probl.* 61. & Scortia *de Sacrificio Miſſæ, lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 1. *& 6.*

2 Ad hoc autẽ, ut locus ſit ſacer, oportet, quod ſit cõſecratus ab Epiſcopo, vel ab eodem, aut alio ex ejus licentiâ, & facultate benedictus, ut ex Concilio Triburienſi habetur *in can.* 112. *diſtinct.* 1. *de conſecrat.* & ex Concilio Generali Nicæ-

Nicæno sub Silvestro *in can.* 115. *distinct.* 1. *de consecrat.* Saussay *Panopl. Sacerdotal. cap.* 8. *art.* 2. §. 2. S. Thom. *q.* 83.
3 *art.* 5. Ipsis verò Episcopis speciali privilegio indultum est, ut super Altare portatile ubivis sacrificare, vel sacrificanti adsistere possint, non solùm in casu necessitatis, sed & ob solam devotionem, ut apertè statuit Bonifacius VIII. *in cap. quoniam Episcopi, de privil. in* 6. & *ibi* communiter observant Canonistæ, & inter alios ibi latius Passerin. *cap.* 12. *per tot.* Quod etiam docent Suarez. *disput.* 81. *sect.* 3. Saussay, *Panoplia Sacerdotali, d. cap.* 8. *art.* 2. §. 2. Pignatell. *to.* 3. *consult.* 39. Et per Concilium Tridentinum *sess.* 22. *in decret. de observand. in sacrific. Missæ*, hoc privilegium Episcopis non fuit sublatum, ità ut tantùm ejus potestas restricta dicatur vigore dictæ conciliaris sanctionis, ut non possit alteri concedere usum Altaris portatilis, quam auctoritatem habebat ex permissione Concilii Triburiensis, & Agathensis: Fagnan. *in cap. in his, num.* 20. *de privil.* Passerin. *in d. cap. quoniam Episcopi, num.* 6. *de Privileg. in* 6. Guttierez. *quæst. Canon. lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 25. *&* 26. Privitera *manuale Antistit. potest.* 43.

4 Ipsis etiam Græcis Clem. VIII. *in instruct. ad Episcopos Latinos*, in quorum Diœcesibus morantur Italo-Græci, permittit, ut accipiant Altaria portatilia ab jisdem latinis Episcopis consecrata, si velint; sin minus, quod tolerentur eorum Throni super Altaria lapidea ponendi, dum celebrant: Mo-
5 nentur etiam Episcopi à Sac. Concil. Trid. in *d. sess.* 22. *cap. unic. de observ. & evit. in celebr. Missæ*, ne permittant celebrari in privatis Domibus, undè in hoc ipsis sublata est facultas, quam habebant, sivè sint Domus privatæ, sivè sint Principum, & Baronum Palatia, & Arces: Fagnan. *in cap. in his, num.* 16. *de Privil.* Barbos. *de potest. Episcopi, allegat.* 23. *num.* 7. Bonac. *disput.* 4. *de sacram. quæst. ultim. punct.* 9. *propos.* 2. *num.* 11. Dicastill. *de Sacram. tract.* 5. *disput.* 4. *dub.* 6. *num.* 88. Aversa *de Eucharistia, quæst.* 11. *sect.* 14. Tamburin. *de sacrif. Missæ, lib.* 1. *cap.* 4. §. 2. *num.* 6. *&* 7. Pasqualig. *de Sacrif. Missæ, tract.* 1. *q.* 445. *num.* 4. Ventrigl. *in prax. eccles. annot.* 19. *numer.* 8. quamvis in ipsis Domibus adsint Oratoria ad cultum divinum dedicata, cum Concil. Trid. duo prohibeat, nempè celebrari extrà Ecclesiam, & extrà Oratoria: Fagnan. *ibid. num.* 17. ubi declarat, quæ sint hujusmodi Oratoria.

6 Ut verò locus Sacer dicatur prophanatus, requiritur, vel quod in eo sequatur homicidium, seù violenta, & injuriosa sanguinis effusio ex gravi percussione in ipso loco, ut habetur *in cap. proposuisti, & cap. ultim. de consecr. Eccles. dist.* 1. Merbes. *in summ. Christian. dissert.* 3. *part.* 3. *qu.* 46. vel ibi effundatur illicitè, & notoriè semen humanum, ut in *dict. cap. ultim. de consecr. dist.* 1. Merbes. *vbi suprà*; vel postremò quod in eo loco sepeliatur nominatim excōmunicatus, aut notorius Clericorum percussor, aut infidelis, licet infans: *cap. cit. proposuisti, cap. Sacris, de Sepulturis*, & ex Concil. Agrepinense *cap. Ecclesiam, de consecrat. distinct.* 1. Merbes. *loco cit.* Juenin *de Sacram. to.* 1. *qu.* 8. *cap.* 2. *art.* 4. *pag.* 461. *col.* 1. *post medium*: latè Pasqualig. *de sacrif. novæ legis. tract.* 1. *à quæst.* 539. Passerin. *de pollut. Eccles. disp.* 3. *cap.* 1. *num.* 4. & Anton. Escobar. *in Theol. Morali, tom.* 3. *par.* 1. *sect.* 2. *cap.* 20. *à Probl.* 62.

7 His præmissis, quemadmodum Sacerdos absquè Jurisdictione audiens Confessionem Sacramentalem, non evadit suspectus de hæresi, de quo suprà fuit dictum; ità qui non debito loco celebrat, non incurrit hujusmodi suspicionem: Quamvis enim esset irreverentia, quæ ab impietate vix sejuncta esse potest ex Concil. Trid. *sess.* 22. *cap. unic. de observ. & evit. in celebr. Missæ*, Van Espen *Ius Universum, p.* 2. *tit.* 5. *cap.* 8. *num.* 11. nihilominùs nullum fundamentum habet in hæresi, cum uullibi reperiatur de fide, quod celebrari nequeat in loco non sacro: Nec fini primario Sacramenti opponitur, quod in eo loco prophano celebretur: Et quemadmodū irreverentia resultans ex eo, quod minister dum celebrat, sit gravissimis sceleribus involutus, nullam hæresis suspicionem inducit: Transmiera *de denunciat. qu.* 4. *cap.* 9. *num.* 6. ità, & tantò magis dici debet de eâ irreverentiâ, quæ resultat ex qualitate loci. Continet tamen gravissimam culpam: Gaspar Hurtad.

tad. *de Sacram. diſp.* 4. *de Sacrif. Miſſæ, difficul.* 6. Cardin. de Lugo *diſp.* 20. *de Euchar. ſect.* 1. *num.* 48. Averſa *quæſt.* 11. *de Euchar. & qu.* 14. *verbo ſecundo ergo*, Leſſius *de Sacram. qu.* 83. *art.* 2. *num.* 77. Dicaſtillo *de Sacram. tract.* 5. *diſp.* 4. *dub.* 7. *nu.* 86. Paſpualig. *de Sacrif. Miſſæ, tract.* 1. *qu.* 442. *num.* 3. qui auctores ferè innumeros inter ſe contrarios citat, Anton. Eſcobar *ubi ſuprà*, *Probl.* 59. Quinimò
8 nec adeò rigoroſa eſt prohibitio non celebrandi in loco non ſacro, ut quandoquè Miſſæ ſacrificium rectè peragi non poſſit, putà in caſtris prò exercitu, vel alibi in longâ peregrinatione per loca infidelium, ut habetur *in cap. nullus*, *de conſecr. diſt.* 1. & pròut antiquitùs peragi, moris erat.

9 Hinc vide, quàm malè loquuti ſint apud Bellarm. *de Miſſâ, lib.* 2. *cap.* 9. & apud Lantmeter *de veter. Cleric. Monach. cap.* 84. hæretici illi, videlicet Jo: Brentius, Kemnitius, ac Lutherus, qui reprehendunt nos celebrantes in locis privatis, contrà, ut ajunt, conſuetudinem Eccleſiæ: ſed eorum audaciam, & impietatem eruditè demorte retundit Bellarmin. *ubi ſuprà*, & Lantmeter *dict. cap.* 84. Et ſanè quis
10 ignorare poteſt, in privatâ Domo Miſſam inſtituiſſe, & celebraſſe Chriſtum Dominum? Cujus exemplo Apoſtolos ab exordijs Eccleſiæ circà Domos fregiſſe panem, paſſim referunt Antiquæ hiſtoriæ, & de B. Petro Apoſtolo narratur, ſigno Crucis impreſſo, aquam ex Monte Tarpejo, ubi cum D. Paulo in Mamertini cuſtodiâ detinebatur, eduxiſſe, & obtuliſſe Sacrificium: S. Pius primus Papa *in epiſt. ad Juſtum Viennenſem Epiſcopum*, affirmat, ſe ſtare in Domo Euperiæ, ubi, ait, cum pauperibus noſtris commorantes miſſas agimus: Et, ut uno verbo omnes comprehendam, nonnè tempore perſecutionis SS. Pontifices celebrabant etiã in criptis, & in foraminibus terræ? legimus apud Niceph. *lib.* 8. *hiſt. cap.* 31. S. Lucianum in carcere ſacrificaſſe, & ſuo ipſius pectore pro Altari uſum eſſe, cum jaceret onuſtus catenis, nec erigere ſe ipſum poſſet: S. Stephanus Papa etiam in criptis miſſam, & concilia celebravit, ut habetur apud Surium, & aliis etiam teſtimoniis latè probat Martene *de Antiq. Eccleſ. ritib. cap.* 3. *art.* 5. Sauſſay *Panoplia Sacerdotali, lib.* 1. *par.* 2. *cap.* 8. *art.* 2. *ac* §. 2.

Temporibus quoquè, quibus perſecutio non graſſabatur, Gregorius in exiguâ cellâ extructo Oratorio, ut teſtatur Sozomenus *lib.* 7. *hiſt. cap.* 5. Sanctus Ambroſius, pròut aſſerit Paulin. *in ejus vitâ*, in Domo clariſſimæ cujuſdam fœminæ, cum fuerit ab eâ rogatus; & Theodoretus, quemadmodùm de ſe ipſo narrat *in hiſtoriâ Religioſâ, cap.* 20. in cellulâ Maris Anachoretæ, ſacra myſteria peregerunt, & dixit etiam Martene, *de quo ſuprà, num.* 7.

11 Poſtquàm verò Imperatorum Chriſtianorum beneficio reddita fuit Eccleſiæ quies, & tranquillitas, & feliciora tempora advenerunt, ædificari cæperunt publicè Templa, in quibus palàm Deo incruenta victima offerebatur; tunc Eccleſiaſticis ordinationibus interdictum fuit, in Domibus privatis ampliùs celebrari non poſſe, ut in Concilio Epaoneſe *can.* 52. in Concilio Cabionenſe *can.* 49. Aquiſgranenſe *cap.* 84. & in Synodo Pariſienſi VI. quæ congerit, & refert Martene *de ritib. Eccleſ. d. cap.* 3. *art.* 5. *num.* 8. Ac legem promulgavit Juſtinianus Imperator *in Novella* 58. prohibendo, ne in privatis Domibus Sacra Myſteria fierent, idquè etiam poſteà ſtatuit Sacrum Concilium Tridentinum *in Seſſ.* 22. *in decret. de obſerv. & evitand. in celebrat. Miſſæ*: Et in caſu tantùm neceſſitatis decrevit, requirendam eſſe licentiam Ordinarii, ſi commodè
12 obtineri poſſit. In hoc etiam hæretici nos Catholicos carpunt, ut obſervat eruditiſſimus Naironus *loco ſuperiùs citato, part.* 3. *pag.* 339. dum deridentes myſticas conſecrationes, quibus apud nos conſecrantur Templa, & Altaria, conſtituunt omnẽ locũ aptum, in quo celebretur, ut videre eſt quoquè apud Bellarm. *de Miſſâ, lib.* 2. *cap.* 14. *pag.* 919. ubi confutans eos, teſtatur ex authoritate Felicis II. Atavi S. Gregorii, antiquis Canonibus prohibitum fuiſſe, nè ſacra Miſſarum ſolemnia alibi, quàm in locis Deo Sacratis ullus celebrare præſumeret. Imò id inſtituiſſe S. Felicem Primum Papam, habent hiſtoriæ *in ejus vitâ*; & Breviarium

Roma-

Romanum 30.*Maii in lectione de eodem Sancto*, ait, ipsum constituisse, ut Missa suprà memorias, & sepulchra Martyrum celebraretur:Ricciull.*lucub. Eccles.lib.*1.*cap.*40.*num.*4. Testatur quoquè idem Naironus *ubi suprà*, in Syriâ reperiri innumera propemodùm, ac immemorabilis planè antiquitatis Tępla, in quibus piè, & devotè Sacrosanctum Missæ peragitur Sacrificium: Fuit etiam Caluini machinatio, qui postquàm omnia templa destruere conatus fuit, posteà demùm,pudore facti deteritus, Templa permittere cæpit, destructis tamen altaribus, ex quo Sacrificium Christianorum omninò improbabat, ut videri potest apud Saussay *in Panopl.Sacerdotali, lib.*1.*part.*2. *cap.*8.

13 Celebrans itaquè in loco non sacro absquè Ordinarii licentiâ, non fit suspectus de hæresi, ideoquè ab ipso tantùm Ordinario puniendus est, quod comprobavit Sacra Congregatio Concilij his nostris temporibus: Evenit enim (utar verbis Illustrissimi, ac Reverendissimi Ferdinandi Nuptii, tunc temporis ipsius Sacræ Congregationis à Secretis, nunc Sancti Officii Adsessoris, in quo maxima comitas, singularis doctrina, ac cæteræ præclarissimæ virtutes ità abbundant, ut meritò Urbis ornamentum nuncupetur ab eruditissimo Abb.à Turre *in Monument.veteris Antii, cap.*1.*pag.*7.) Euenit (inquam) quod ægrotante P. Dominico Moleto Clerico Regulari Theatino in quâdam domo Rurali ejus consanguineorum,positâ extrà Civitatem Messanæ, ac ingravescente morbo, & instante mortis periculo, alius Clericus Regularis ibi præsens, erecto Altare portatili in Cubiculo infirmi, Sacrum peregit, necnon Sanctissimum Viaticum ei ministravit: Ordinarius, habitâ hujus rei notitiâ, prætendere cæpit,hunc Regularem dupliciter deliquisse, tùm peragendo sacrum eo in loco, tùm ministrando Sanctissimum adversùs Jus Parochiale, & delatum fuit dubium ad Sacram Congregationem Concilii, quæ die 30.*Septembris* 1698. rescripsit, malè egisse supradictum Regularem quò ad utrumquè, ac Episcopo licitum esse,devenire ad Censuras, sed in hoc casu non esse molestandum,ob bonam (puto) fidem, quâ celebravit, & Viaticum ministravit. Cum igitur regulare sit in hac materiâ, quod Inquisitores in eâ non se ingerant sinè Episcopi consensu, Missam celebrans in privatis locis ab Episcopo tantummodò deponendus est:Leo *Thesaur. for.Eccles.part.*3.*cap.*4.*num.*72.Pac. Jordan. *elucub. Eccles. lib.*4. *tit.*1. *num.*115. Diaz *pract. Crimin. canon. cap.*39. & ibi

14 Ignatius Salzedus: Et hoc etiam limitant nonnulli in casu summæ necessitatis, in quâ etiam absquè Episcopi consensu tenent,posse celebrari, ut Leo *in Thesaur.for.Eccles.loco citato*. Antonell. *de loco legal.lib.*1.*cap.*5 *sub num.*3. Quod verò in casu necessitatis debeat, & possit Episcopus dispensare, ferè apud omnes receptum videtur, vt per Jordan. *dict. lib.*4.*Elucub. num.*118.*& seqq.* Antonell. *ubi suprà,num.*3.& innuere videtur Martene *de ritibus,dict. lib.*1. *cap.*3. *art.*5. *num.*10. 11.*&* 12.

Hanc tamen licentiam minimè impertiri debet Episcopus, ut celebretur in magnis navigijs, stante longâ navigatione, scilicet ad Indos: Verùm anceps est quæstio inter Doctores, an super Navigiis stante longâ navigatione Missa permitti debeat: Affirmativam partẽ præ cæteris tenent Card. de Lugo *deSacram.disp.*20 *sect.*3.Marchin.*deSacr. Ordination.par.*3 *tract.*3.*c.*9. *n.*14. Scortia *de sacrificio missæ, lib.*2.*cap.*13.Verricell.*de Apostol.mission.tract.*8. *quæst.*133. *&* 134.Pasqualig.*de sacrific.missæ,tom.*1. *qu.*171.*&* 172.Coton.*Controvers.celebr. lib.*2.*cap.*3. *n.*80.Saussay *in Panopliâ Sacerdotali, lib.*1.*par.*2. *cap.*8.*artic.* 2.*§.* 1. Negativam defendunt Turrecremat. *in cap. concedimus, num.* 5. *de consecrat. distinct.*1. Antonell.*de loco legali,lib.*1.*cap.* 5. *num.* 4. Graff. *decis.aureæ,par.* 1.*lib.*2. *cap.*42.*nu.*10.Pac. Jordanus *elucub. p.*1. *lib.*4. *tit.* 1. *num.* 139. Gavant. *thesaur. Sac.Rit.par.*1.*tit.*20.*versus finem, versic. numquam in mare*; Ragucc. *de Missa in Eccles.qu.*57.*num.*6. Azor. *institut.moral.par.*1. *lib.*10.*cap.*26. *qu* 6.*in fine*; &

16 etiam contrarii nimis dubitanter in eorum opinione procedunt, admittendo hãc opinionem in Navibus grandioribus, tempore, quo mare sit nimis placidum, & tempore necessitatis, ut loquitur Coton.*contr. celebr. dict.n.*80. Verricell.*quæst.*133. *num.* 14. ubi ulte-

riùs dubitans de ſuâ ſententiâ, requirit votum Congregationis. Imò teſtatur Diana *par.9.tra ℣. 1.reſol.45.in fine*,
17 quod Archiepiſcopus Limenſis in Indiis Occidentalibus ſupplicavit declarari à Sacrâ Congregatione Rituum, an Epiſcopi deberent prohibere tùm Sacerdotibus ſecularibus, tùm Regularibus Miſſæ celebrationem in navibus, tàm dum navigant, quàm dum non navigant, & affirmativè reſpondiſſe *die 19. Februarii 1633.* Et licet in principalioribus univerſitatibus Hiſpaniæ concluſum fuerit à doctiſſimis Theologis, & Juriſtis Salamanticæ, Conimbriæ, Duoræ, & Alcantaræ, poſſe rationabiliter Pontificem hanc licentiam concedere, quam de facto conceſſit, nimirùm celebrandi Miſſas in navibus illarum navigationum, & quidem multis allegatis rationibus, ac oſtenſo, non
19 adeſſe periculum, nec indecentiam; tamen cum poſtmodum eadem facultas fuerit Pontifici petita prò Triremibus navigantibus in Mediterraneo, abnuit Pontifex: Nec dicatur, ideò denegatam fuiſſe huj uſmodi licentiam à Summo Pontifice, quia in Triremibus commoditas minor adeſt, quàm in navibus Oceani; & quia Triremes non longè à
20 terrâ navigant: Nàm in Navibus quoquè communiter non habetur locus decens ad tantam ſacrificii Majeſtatẽ; Concilium Tridentinum prohibet, celebrari extrà Eccleſiam; & in iiſdem navibus adeſt periculum effuſionis ſanguinis; idcircò videtur, fore temerarium, tàm ſacroſanctum Sacramentum, cui aſſiſtunt Arcangeli tremeſcentes, ventorum, & fluctuum inconſtantiæ cõmittere, ità ut ipſum, ubi vult, deferre poſſit vaga Pontis mobilis unda: Hujuſmodi periculum teſtantur etiã antiquiora tempora, quibus in Navi Sacra Euchariſtia deferebatur, ut videre eſt apud Verricell. *loco cit. num.9.* ac Miſſa celebrabatur, ut habetur ex D. Antonino *in 2. parte, cap.2.tit.13. §.2.* Nec modò adeſt S. Vulphranus Archiepiſcopus Senonen. qui, ut narrant Jonas Abbas *in illius vitâ*, Baronius *anno* 800. D. Antoninus 2. *par. cap. 2. tit.* 14. §. 2. & Scortia *de Sacrificio Miſſæ, lib.2. cap.13. num.5.* in Phrigiam navigans, projectis in medio Mari Anchoris, dum ſolemniter Miſſam celebrabat, accidit, ut è manu Miniſtri, qui aſſiſtebat, cecideret in Mari Patena, quam ipſe præbere debebat prædicto Sancto, qui effecit ut ab imo Maris in ipſum Miniſtri manum eadem patena rediret, pròut què teſtatur Caſal. *de veter. Sacror. Chriſtian. Ritibus, cap.9. versùs finem, pag.* Imò ſi adeſſet S. Vulphranus, vel Viri Sancti, nec eſſent miracula exſtanda, nec Deus tentandus.

22 Quò verò ad cætera Sacramenta quis ipſa conficiat non debito loco nullam pariter incurrit hæreſis ſuſpicionem: Siquidem, cum non efficiatur ſpectus, qui non debito loco conficit Euchariſtia Sacramentum, quod eſt teris nobilius, nam in eo Salvator ſter divitias divini ſui ergà hom amoris velut effudit, tantò minus ſuſpectus, qui non debito loco co Sacramenta conficiet.

SUBSECTIO V.

De abuſibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitum tempus.

SUMMARIUM.

1 *Si Miſſa celebretur antè auroram, poſt meridiem, non debito tempore lebratur.*

2 *Miſſa nequit celebrari notabili ſp antè auroram.*

3 *Et hoc vel ex immemorabili con dine, vel ex decreto præſcribit*

4 *Privilegia Regularium celebrandi auroram.*

5 *Illicitum eſt, celebrare notabili ſ poſt meridiem.*

6 *Qui antè auroram, vel poſt mer celebrat, ſuperſtitiosè agere vid*

7 *Lutherani, & Calviniſtæ credunt tempus eſſe aptum ad celebra*

8 *Verius eſt, non incurri ſuperſtiti ſi celebretur, non debito tempo*

9 *Antiquitùs Miſſa celebrabatur t auroram, quàm Veſperi. Sed perſecutionibus, variæ horæ aſſignatæ.*

10 *Quandò celebrare non debito re arguat conniventiam cum b cis?*

11 Quæ

11 *Qualibet rationabilis causa sufficit, ad excusandam à culpâ mortali celebrantem post meridiem.*

12 *Celebrans post meridiem quandò de errore esset suspectus?*

13 *Quanam sit hora celebrandi in illis regionibus, in quibus est perpetuus dies, vel perpetua nox?*

14 *Non licet antè mortem anticipare Missarum celebrationem prò animâ suâ.*

15 *Ratio, cur dicta anticipatio non liceat? motiva in contrarium solvuntur.*

16 *Remissio pœnæ per Sacrificium Missæ nequit haberi per celebratas Missas antè mortem.*

17 *Decretum Pauli V. de Missis non celebrandis prò primo, qui daturus sit eleemosynam.*

18 *Fructus Sacrificii ex opere operantis nequit prodesse, nisi Defunctis, quia preces Missæ sunt prò Defunctis.*

19 *Nulla hæresis suspicio incurritur ex celebratione Missarum prò defunctis antè mortem ejus, prò quo celebrantur.*

20 *Magni Auctores sentiunt, licere celebrare sibi facere Missas Defunctorum antè mortem.*

21 *Sacra Congregatio Concilii indecisam reliquit quæstionem, an liceat, Missas prò Defunctis in Suffragium Animæ viventis celebrare.*

22 *Exempla tria, scilicet S. Theodosii prò quodam Monacho, Caroli V. & Alberti Magni prò se ipsis,* & n. 23. 24. 26. 27.

25 *Consuetudo in Hispaniâ asseritur celebrandi suffragia Defunctorum prò Vivis.*

28 *Celebrans Missã Defunctorum prò inimico vivo, non incurrit crimen hæresis: Sed contrarium tenendum.*

29 *Est superstitiosum, canere Psal.* 108. *ad petendã vindictam contrà inimicum.*

30 *Matrimonium celebrare antè legitimam ætatem, non inducit hæresis suspicionem.*

Exempla eorum, qui in puerili ætate genuerunt.

Quod etiam procedit in fœminis.

Non obstat, quod jura præfixerint terminũ ætatis ad contrahendũ matrimonium, ut indè incurratur Suspicio in contrahendo antè legitimam ætatem.

34 *Dispensatio ad contrahendum antè legitimã ætatem matrimonium in doli capacibus, an necessariò concedenda sit à Sede Apostolicâ, vel sufficiat Ordinarii dispensatio?*

1 NON debito tempore dicitur quis conficere Sacramentum, qui Missam non tempore ab Ecclesiâ determinato celebrat, quod duobus modis contingere potest, vel celebrando antè auroram, seù post meridiem; vel celebrando quodã certo tempore Missas, quæ ordinatę sunt ad aliud tempus.

2 Quòad primum, sciri debet, quod exceptâ festivitate Natalis Domini, in cujus nocte sacrificatur, nequit Sacerdos licitè celebrare notabili spatio antè auroram: Joan. Andr. *in cap.* 1. *de Celebrat. Missar.* Lantmeter *de veter. Cleric. Monach. cap.* 82. Coton. *Contr. celebr. lib.* 2. *cap.* 3. *contr.* 5. *num* 64. *& seqq.* Pac. Jordan. *lucub. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 83. *&* 93. & habetur in actis Mediolanensis Ecclesiæ *tom.* 2. *part.* 4. *fol.* 733. Saussay *Panopl. Sacerdotali, cap.* 8. *art.* 3. Cardin de Lugo *de Sacram. disp.* 20. *sect.* 1. *num.* 24. Gaspar Hurtad. *de Sacram. disp.* 4. *de Sacrific. Missæ, difficult.* 4. Aversa *quæst.* 11. *de Euchar. sect.* 15. *verbo, Quartò*, Dicastill. *de Sacrament. tract.* 5. *disp.* 4. *num.* 52. Bertis *de sacrif. Missæ, qu.* 2. *art.* 1. *dub.* 1. Pasqualig. *de Sacrif. Novæ Legis, tract.* 1. *qu.* 397. Anton. Escobar *in Theol. morali, tom.* 3. *part.* 1. *sect.* 1. *lib.* 21. *cap.* 5. *& sect.* 2. *cap.* 19. *Probl.* 54. 55. *&* 56. & Scortia *de Sacrificio Missæ, lib.* 2.

3 *cap.* 13. Cæterùm hujusmodi sanctionem provenire, vel ex decreto, vel saltem ex immemorabili Ecclesiæ consuetudine, indubitatum est: Coton. *Contr. celebr. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 64. *contr.* 5. Card. de Lugo *de Sacram. disp.* 20. *num.* 24. Idquè

4 firmant multorum privilegia, præcipuè Regularium celebrandi antè auroram, & etiam post meridiem: Sic tale privilegiũ concessit Paulus V. *Constit.* 40. *Ex omnibus*, §. 6. Sacerdotibus omnibus celebrandi antè auroram, & post meridiem in terris Infidelium.

5 Pariter post meridiem spatio notabili, illicitum est celebrare, sicut decrevit Innocentius IV. *Constit.* 14. *Sub Catholicâ*, hocquè ex hominum infirmitate cępit introduci: Adest etiam decen-

tia reſpectu hujus ſacrificii, cujus reverentiæ congruit, ut antè prandium offeratur: Sic enim tàm miniſtrans, quàm audiens devotiùs aſſiſtent: Conich. *quæſt.*83. *nu.*219. Filliuc. *tract.* 5. *num.*113.Bonac.*diſt.*4.*quæſt.ult.punct.*9. *num.*1.*&* 7.Azor. *tom.*1. *lib.*10. *cap.*25. *qu.*2. Anton.Eſcobar. *in Theol. morali*, *tom.*3.*par.*1.*ſect.*2. *cap.*19. *Probl.*67.Pac. Jordan.*Elucub.dict.lib.*4. *tit.*1. *num.*86. Coton. *Contr. celebr. dict. lib.*2. *contr.*5. *cap.*3. *num.*69. *& ſeq.* Acta Mediolanenſis Eccleſiæ *tom.* 2. *par.* 4.*pag.*733. Sauſſay *Panopl. Sacerdotali*,*par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 8. *art.*3.

6 Et cum hodiè ſuper hoc habeantur claræ Conſtitutiones Apoſtolicæ, videtur,qui antè auroram, vel poſt meridiem ſpatio notabili malitiosè celebraret, ſuperſtitiosè agere: Eſt enim ſuperſtitio, quotieſcumquè cultus Deo exhibetur contrario ritu, quàm ab Eccleſiâ ſit inſtitutus; Sanchez *ad præcept. Decal.lib.*2.*cap.*37.Laym.*lib.*4. *tract.*10. *cap.*1.Suarez *de Relig.tom.*1. *lib.*2. *cap.*1. & Sacramenti abuſu hujuſmodi ſuperſtitio qualificatur; ideòquè ità celebrans videtur malè ſentire, vel de ritibus,vel de ceremoniis Eccleſiæ; quemadmodùm de ijs, qui ſacramentalibus abutuntur, ajunt Alphonſ.de Caſtro *de juſtâ hæret. punit.lib.*1. *cap.*13. *pag.mihi* 83. Pegna 2.*par.Directorii ad quæſt.*42. Graff. *lib.*2. *deciſ. cap.*5.*num.*13. Moura *de incantat.ſect.*3. *cap.*5. *num.* 28. *verſ. noſtra tamen*,Farinac. *de Hæreſ. qu.*781. *num.*19.

7 Eò magis, quia Lutherani, & Calviniſtæ omne tempus credunt aptum ad conficiendum Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum: Imò Lutherus *in lib.contrà Regem Angliæ,edito anno* 1522. appellat nos fatuos, quia non omni tempore celebremus: *Nos autem*, ait ille, *iſtos merè fatuos, & ſtolidos appellamus,& communionem liberam habemus, ſivè per diem, ſivè per noctem; ſivè manè, ſivè veſperi.*

8 His tamen non obſtantibus, crederem, quæ diximus de Celebrante non debito loco, eſſe dicenda quòad celebrantem non debito tempore, quia hoc non opponitur primario fini inſtitutionis Sacramenti, undè quandoquè non congruenti tempore celebratur, ut infrà dicturi ſumus.

9 Quinimò antiquitùs perſecutionis tempore celebrabatur Miſſa tàm antè lucem, & ortum Solis, quàm Veſperi poſt diem expletam, ut patet ex Tertulliano *lib.de Coronâ Militis*, *cap.* 3.& ex Cypriano *in epiſt.ad Cæcilium*, Martene *de Antiqu. Eccleſ. ritib.lib.*2.*cap.*3. *art.*4.Bona *rer. liturgicar. lib.*1. *cap.* 21. Sedatâ poſtmodùm perſecutione, ac redditâ Eccleſiæ pace, ſolemni ſacrificio obeundo variæ olim horæ aſſignatæ fuerunt: Martene *loco proximè citato*, Bona,*de quo ſuprà*,*cap.*21. *num.*5. Tertia nimirùm diebus feſtivis; nona in jejuniis per annum; veſpertina verò, per quadrageſimam, ut videre eſt apud Burchardum *lib.* 19. *decret. cap. de contemptu Iejunii*, Graff. *deciſ.par.*1. *lib.*2. *cap.*40.*n.*4.

10 Non obſtat,quod ità celebrari ſit hæreticis adhærere, ac ſuperſtitiosè agere: Tunc enim illorum errores ſequi videretur, ſi quis vel poſt prandium, aut poſt cænam celebraret: Eo enim caſu non ſolùm tàm non debito tempore celebraret, verùm etiam hujuſmodi ſacrificium perageret non jejunus, de quâ re infrà dicemus, propter quod eſſet denunciandus: Traſmiera *de Denunc.qu.*4.*cap.*5.*num.*8.§.*revelandus eſt*, vel ſi quis tali tempore, licet iejunus, ſacrum perageret, ſeù eſſet à Natione infectâ, ſeù hoc faceret in contemptum Eccleſiæ Romanæ,contrariũ ſtatuentis. Hic autem contemptus,vel alius non legitimus finis præſumptionem ingeneret quod tali tẽpore quis celebraret,ut deriſionẽ induceret,ex eo quod eſſet adeò contrà communem fidelium conſuetudinem, nec ulla adeſſet neceſſitas, ut ad rem ponderat Seſſe *deciſ.*449.*per tot.* Quis enim ambigit,propter animarum ſalutem, & devotionem populi poſſe in diebus jejunii protrahi Miſſam uſquè ad horam nonam, pròut antiquitùs fideles faciebant, ad tradita per Bonam *Rer.liturgicar. lib.*1. *cap.* 21.*ſub num.*5. *verſ.undè colligitur*, Joan.Andr.*in cap.*1. *num.*11. *de Celebrat.Miſſar.*? Imò quælibet rationabilis cauſa ſufficiens reputaretur ad hoc,ne quis lethaliter peccaret, ſi celebraret Miſſam longè poſt meridiem, dummodò non excederet horam nonam: Pignatell. *tom.* 8. *conſ.* 84.

11

Graff.

Graff. *decis. aureæ, par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 40. *n.* 3. *in fine*. Hinc est, quod in Synodo in Monte Libano celebratâ coram Patre Hieronymo Dandino superiùs laudato, minimè reperitur proscriptus abusus ille, cujus ipse Hieronymus meminit *in suo Itiner. lib.* 1. *cap.* 26. *pag.* 87.

12 Sed advertendum est, quod si quis in die jejunii protraheret Missæ celebratione usquè ad horam nonam, putans aliter non posse servare jejunium, esset suspectus de errore Pettorati in libello, quem contrà Latinos edidit, quemquè Apocrisariis Apostolicæ Sedis Constantinopoli obtulit. Hujusmodi errorem confutavit Humbertus Cardinalis in responsione, quam Baronius *ad undecimi tomi Annalium Ecclesiasticorum* calcem describit: *Sed, ò perfide stercoronista* (inquit præfatus Humbertus) *qui putas, fideli participatione Corporis, & Sanguinis Domini, quadragesimalia, atquè Ecclesiastica dissolvi jejunia, omninò credens, Cælestem escam, velut Terrenam, per æqualiculi fœtidam, & loridam egestionem, in secessum dimitti; planè sentis cum Arrio, qui cum prò aliis blasphemiis in Filium Dei, tùm etiam prò istâ, foveam delapsus in atram, visceribus fusis, vacuus quoquè ventre remansit.*

Quid autem dicendum, quòad horam celebrandi in illis Regionibus, in quibus est perpetuus dies, aut perpetua nox? Pasqualig. *de Sacrif. novæ legis, tract.* 1. *qu.* 403. ait, servandam esse consuetudinem, si adsit in prædictis locis: Si verò non adsit, Missæ celebrationem esse regulandam, secundùm capacitatem Regionis, ità ut habeatur prò die illud tempus, quod solet impendi operationibus; & prò nocte, quod impenditur quieti, attendendo ad id, quod communiter fit; & de hoc etiam loquutus fuit Pac. Jordan. *elucub. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 87.

14 Quòad secundum modum, non licet anticipatè antè mortem celebrare Missas Defunctorũ prò suffragiis animæ suę: Fraxinell. *de obligat. Sacerdotis, sect.* 3. *prænot.* 4. §. 3. *num.* 4. Diana *par.* 5. *tract.* 13. *resol.* 2. *& p.* 9. *tract.* 2. *resol.* 18. Aversa *de Sacram. Euchar. qu.* 11. *sect.* 12. *vers. in quibusdam*, Castropal. *tract.* 22. *disp. uniç. par.* 6. *n.* 3. Pasqualig. *de Sacrif. q.* 292. *n.* 1.

15 Et rationabilissimè, nam præterquàm quod violatur hoc pacto ritus Ecclesię præscriptus à Pio V. ut advertit Pasqualig. *ubi suprà, num.* 3. finis sic celebrandi, vel est ad suscitandam mortis memoriam; vel est timor, nè hæredes adimpleant præceptum Testatoris circà suffragia; vel est remissio pœnæ temporalis.

Sed ad memoriam mortis efficaciter excitamur cum recitatione Officii Defunctorum, vel aliis precibus, aut ritibus ab Ecclesiâ præscriptis, absquè eo, quod variemus ritus Ecclesiæ.

Timor, nè hæredes satisfaciant, non est tantæ virtutis, ut mutare possimus ipsum Ecclesiæ Ritum, & eò minùs, cum Episcopi, & alii, quibus incumbit videre, an piæ voluntates adimpleantur, adeò provideant, ut rarò contingat, quòd Missæ non celebrentur.

16 Tandem quò ad remissionem pœnæ temporalis, sciendum est, quod fructus Missæ vel consideratur ex opere operato, nempè quatenus oblatio fit in personâ Christi, ac prodest in Purgatorio existentibus, necnon vivis quòad pœnas temporales; vel consideratur, quòad opus operantis, & dicitur impetratorius, ac provenit à precibus in Sacrificio oblatis: Itàquè si respiciamus fructus ex opere operato provenientes, in quantum prodesse poterunt existentibus in purgatorio, quandò illis opus habuerint, & capaces fuerint, evidens est, quod fructus Sacrificii nequeunt applicari sub conditione futurâ: Castropalaus, & Pasqualigus *ubi suprà, num.* 18.

17 Undè habemus decretum de mandato Pauli V. emanatum, improbans consuetudinem, cui innitebantur aliqui, qui Missas celebrabant, ut prodessent ei, qui primus eleemosynam erogaturus erat: Barbos. *in remiss. ad concil. sess.* 22. *in princ. & de potest. Episc. allegat.* 24. *num.* 12. de quâ re videndus Escobar. *in theol. moral. tom.* 3. *par.* 1. *lib.* 21. *sect.* 2. *cap.* 17. *Probl.* 16. Si verò respiciamus hos fructus, quatenus etiam vivis remittunt pœnas temporales, præbentur alii modi ab Ecclesiâ, quibus ipsæ remittuntur, absquè quo varientur ejus ritus.

Sin

18 Sin autem reſpiciamus fructum ex opere operantis, hic provenit à precibus, quæ in ſacrificio offeruntur: At hæ ſunt inſtitutæ prò mortuis, quarè impertinenter, & ſuperſtitiosè applicantur vivis, & conſequenter ità celebrans, videtur hæreſis ſuſpicionem incurrere; eò magis, quià eſt de fide, quod ritus, & cæremoniæ Eccleſiaſticæ ad libitum non poſſint variari, juxtà *Concil. Trid. ſeſſ. 7. can. 12.*

19 Verùm nullam hæreſis ſuſpicionem ab ità celebrante incurri, prò explorato habemus, dum in re hac nulla adeſt ſuperſtitio: Coton. *contr. celebr. lib. 2. contr. 5. num. 43. in fine.*

20 Imò non deſunt complures magni Authores ſentientes, utique licere, quod ſic celebretur, quales ſunt Navar. *conſil. 6. de celebrat. Miſſar. tom. 1.* Pinel. *de Miſsâ, part. 2. cap. 7. dub. 3.* Zerola *in Praxi Epiſcoporum, verbo Miſſa, par. 2.* Homobon. *Examin. Eccleſiaſt. par. 1. tract. 3. cap. 14. quæſt. 127.* Fauſt. *lib. 2. de Euchariſt. quæſt. 148.* Barboſ. *ad Concil. Trid. ſeſs. 25. cap. 3. num. 8.* Lezana *in Summ. verbo Miſſa numer. 54.* March. *de Sacrament. Ordin. tract. 3. part. 2. cap. 34. num. 7.* Leander. *de Sacram. 8. diſp. 4. quæſt. 23.* Paſqualig. *loco laudato, num. 1.* & latè etiam dixit Coton. *Contr. celebr. d. lib. 2. controu. 5. cap. 2. num. 43.* quorum major pars fundatur in illis verbis Gregorii Magni *lib. 4. Dialog. cap 18. Tutior eſt via, ut bonum, quod quiſque poſt mortem ſuam ſperat agi per alios, agat ipſe, dum vivit, per ſe: Beatiùs quippè eſt, liberum exire, quàm poſt vincula libertatem quærere.*

21 Quibus ſtantibus Sac. Congregatio Concilii hanc quæſtionem, an liceat Miſſas prò defunctis in ſuffragium animæ hominis viventis celebrari, vel non, indeciſam reliquit, præcipuè eò quòd

22 adſit exemplum S. Theodoſii Cœnobiarchæ (qui cum ſepulchrum prò ſe, & ſuis Monachis condidiſſet, ſciſcitatus eſt, quiſnam vellet ingredi illud ſepulchrum: Quidam ejus diſcipulus ſe obtulit, ac poſtquàm fuit ingreſſus, ipſi, licet adhuc viventi, nam reverà poſteà vixit per quadraginta dies, officium defunctorum juſſit celebrari, ut narrat P. Ribadenera *in tom. 2. Sanctorum Extravagant. ſub die 11. Ianuarii*, qu

23 exemplum ſequutus eſt Carolus maximus Imperator, teſte Famia Strada *in hiſtor. Belg. lib. 1. pag. mihi* Etenim ejus animum inceſſit cupi (ut inquit Famianus) exequiarum caſione, quas Matri perſolverat, ſi lic ret, & ſuas celebrandi, requè comm nicatâ cum Joanne Regula ex Hie nymianâ familiâ, qui ejus conſcie tiam moderabatur, cum id inſolitu quidem, & inauditum; pium tamen ſalutare dixiſſet, apparari funus quamprimùm juſſit: Ergò excitatur Templo Tumuli moles; fanalibus il minatur; atrati circumſtant famu mortuale ſacrum mæſto Monachor cantu peragitur; ipſe funeri ſuperſ ſuo ſpectabat in illo imaginario fu re; veras ſuorum lacrymas audieb exequiale carmen, placitam ſibi quiem beatas inter Sedes implor tium, eademquè ipſe ſibi ſuffragia p lentibus immixtus expoſcebat, do ſacrificanti propior factus, eiq tradens, quam geſtabat, accenſam cem, ſublatis in Cælum oculis: *Ergo* (inquit) *vita, ac mortis arbiter, oro, q ſoquè, ut quemadmodùm oblatum h à me cereum Sacerdos capit, ſic comm datum in manus tuas hanc animam: quandocumquè libuerit, tibi in ſinus, co plexuſquè tuos benignè ſuſcipias.* Tunc erat, pullâ, fluxâquè opertus veſte, h mi procubuit, renovatis omnium, q aderant, lacrymis, quaſi depoſitus premâ lamentatione deploratus eſt

24 Quinimò ità feciſſe Albertum M gnum, teſtatur Ferdinandus de Caſte lo *in hiſt. generali S. Dominici, part. lib. 3. cap. 46.* & Henricum Epiſcopum Ratisbonenſē, teſtatur Oridus *in hiſt.*

25 Adhùc etiam vigere hanc conſuet dinem in Hiſpaniâ, ait Garzias *in op morali*, Lucas Pinellus *de Miſsâ, par. cap. 7. dub. 3.* & Anton. Eſcobar. *in Theol. Morali, tom. 3. par. 1 ſect. 2. lib. 2 cap. 17. Probl. 29.* Coton. *contr. celeb lib. 2. contr. 5. cap. 2. num. 43.*

26 P. Famianus tamen, dum recitat ctum à Carolo V. dicit ex authori Confeſſarii illius Imperatoris, hu modi funus novum fuiſſe inventum.

27 Cardinalis verò Pallavicinus *in egre-*

egregiâ hist. lib. 14. *cap.* 11. *num.* 3. utitur hoc Caroli V. facto ad ipsum vindicandum ab hæresis suspicione, in quam piissimum Imperatorem inducit falsa narratio Soavis, undè tantum abest, quod hujusmodi actio inducat hæresis suspicionem, quin, ut ipsam tollat, sufficiens reputetur.

28 Adde, quod in Sacrificio defunctorum preces, si attentè considerentur, videntur optimæ prò morituris.

Imò in fortioribus terminis celebrans Missam defunctorum prò inimico vivo, ut citiùs moriatur, non incurrit in hæresis crimen: Ghirland. *tit. de Sacrilegiis, quæst.* 10. ubi puniri solâ privatione officii, contendit.

Huic tamen opinioni non assentior; nam licèt fieri possit, quod aliquis adversùs inimicum moveatur ab appetitu vindictæ, attamen in hujusmodi actione adest Sacramenti abusus, & consequenter criminis atrocitas; nec abest superstitio, quia colitur Deus eo medio, quo offenditur, nimirùm vindictæ appetentiâ; adeòquè est falsus, & superstitiosus cultus, ut probat Pistach. *de superstit. part.* 1. *cap.* 2. *n.* 9. *pag.* 4. ubi in
29 simili inquit, esse superstitiosum, & mortale peccatum, canere flexis genibus in Choro per determinatos dies *psalm.* 108. *Deus laudem meam ne tacueris*, ad petendum contrà persecutores Ecclesiæ ultionem, saltem sub titulo divinæ justitiæ: Et hoc expressè damnatur in Concilio Toletano *can.* 7. de quo *in cap. Quicumque Sacerdotum* 26. *quæst.* 5. & ibi Cardinalis de Turrecremata, & notant Diaz *Pract. Crim. can. qu.* 40. Pac. Jordan. *lucub. libr.* 4. *tit.* 1. *num.* 476. Menoch. *de Arbitrar. cas.* 388. *num.* 15. Cucch. *Instit. Canon. lib.* 5. *tit.* 6. *num.* 76. Tancred. *de Religion. tract.* 2. *lib.* 2. *disput.* 8. *sub n.* 17. Et licet in supradicto Concilio comminetur pœna exilii, & depositionis, tamen hæc pœna corporalis non impedit, quin delictum non censeatur generare suspicionem in fide, quam inducere, dixit, vigore dicti Concilii Toletani, Hurtad. *resol. moral. tract.* 5. *cap.* 6. *num.* 1177. & 1182. *tom.* 1.

Quò verò ad Sacramentum pœnitentiæ, nullus videtur posse committi abusus superstitionis de hæresi inductivus, si illud non debito tempore conficiatur.

30 Tandem quò ad Sacramentum Matrimonii dicitur, illud non debito tempore confici, quoties contrahantur nuptiæ antè legitimam ætatem, sed hoc casu nulla incurritur hæresis suspicio; nam super hoc nihil definitum est de fide; Imò de jure naturæ nulla ætas matrimoniis contrahendis constituta est, nec potentia coeundi ab ætate desumitur: Siquidem de puero quodam
30 novennio, qui nutricem suam prægnantem reddidit, testatur Divus Gregorius, & habetur apud Fagnan. *cap. de illis* 2. *numer.* 2. *de Despens. Impub. pag. mihi* 27. Cęl. *antiq. lect. lib.* 14. *cap.* 8. Menoch. *de arb. jud. lib.* 2. *cent.* 1. *cas.* 57. *num.* 33. ac in tali ætate Pharem filium Judæ genuisse, firmat Petr. Gregor. *Syntagmat. jur. lib.* 9. *cap.* 7. *num.* 9. ubi addit, quod Achaz decennis Ezechiam procreavit, sicut de Salomone, quod in undecimo ætatis suæ anno Roboam genuit, quæ & etiam alia exempla referunt Tiraquell. de *legib. connub. lib.* 6. *n.* 37. & De Justis *de Dispensation. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 58.

32 Nec hoc tantùm sibi locum in maribus obtinet, cum mulieres Paleæ habitantes sex annos natę pariant: Plin. in *Nat. hist. lib.* 7. *cap.* 2. & refert De Justis *de dispensation. loco suprà citato*.

53 Et quamvis, eò quòd pubertas in fœminâ ut plurimùm contingat in duodecimo anno absoluto, & in masculo in decimoquarto, jura aptando dispositionem ad quæ frequentiùs accidunt, proindè præfixerunt hujusmodi tempus matrimoniis contrahendis: Fagnan. *ibid. numer.* 15. *& seqq.* & Pignatell. *consult. tom.* 10. *consult.* 11. *num.* 38.

Nihilominùs nullum exindè resultat motivum, ut nobis persuadeamus, incurri aliquam suspicionem, si antè eam ætatem contrahatur matrimoniũ: Siquidem, vel contrahentes habent usum rationis, vel non; si habent, cum possit Ecclesia dispensare, ut antè hanc ætatem contrahant, quoniam impotentia non est perpetua, dummodò impuberes sint doli capaces, fateri oportet, quod

quod hujuſmodi contractus non opponatur fini primario Sacramenti, & conſequenter nulla ſuſpicio incurratur, licet abſquè Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione contrahatur; tantò minùs, quia talis contractus non habet fnndamentum in hæreſi: Si verò non habent uſum rationis, clarum eſt, quod nullam incurrant hæreſis ſuſpicionem, cum ad hunc, præter alia, quæ in hoc caſu minimè concurrunt, requiratur lethalis culpa, pròut ſuprà ſtabilivimus: At ſi Eccleſia, quoties contrahentes carent uſu rationis, minimè diſpenſare poteſt; nam in ipſis non poteſt eſſe conſenſus neceſſarius ad conficiendũ Sacramentũ Matrimonii: Fagnan. *loc. cit. num.* 27. 28 & 29. quomodò igitur peccare poſſunt. per illud Matrimonium, quod ſinè conſenſu contrahunt?

134 Sed nè diutiùs in re adeò clarâ immoremur, hìc ſolum obiter advertimus, Sedis Apoſtolicæ diſpenſationem quò ad contrahentes antè legitimam ætatem, dummodò ſint doli capaces, eſſe tantummodò neceſſariam ad vitandum periculum nullitatis matrimonii, ideòquè hucuſquè peti conſuevit, etiam ſi Ordinarius haberet urgentiſſimam cauſam diſpenſandi: Verùm ſi probetur adeſſe potentia coeundi, quę in Puellâ ſatis probatur, juxtà Fagnan. de quò *ſuprà, n.* 36. *uſquè ad n.* 43. *inclusivè*, ex menſtruis, maximè ſi orti ſint pili, ſufficit licentia Ordinarii, quarè Fagnan. *loc. cit.* affert reſponſum Gregorii XIII. datum petenti hujuſmodi diſpenſationem, nempè vel nec Pontificem eſſe interpellandum, ſi deſit malitia, quam D. Thomas appellat vigorem naturæ, & rationis; vel Epiſcopum ſufficere, ſi adſit: De Juſtis *de diſpenſation. d. lib.* 3. *cap.* 8. *à num.* 52. *uſquè ad* 55.

SUBSECTIO VI.

De Abuſibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitas cæremonias.

SUMMARIUM.

1 *Abuſus in non debitis cæremoniis poteſt tantùm contingere in Sacramentis Euchariſtiæ, & Matrimonii.*

2 *Abuſus circà cæremonias Sacramentorum tripliciter occurrit.*

3 *Primus modus eſt, non debitas adhibere cæremonias: Hic contingit, quandò in Miſsâ recitantur preces nefandæ, & turpes.*

4 *Secundus modus eſt, quandò ex contemptu cæremoniæ omittuntur, qui abuſus favet Hæreſi Calvini, & Lutheri, & num.* 5.

6 *Sacerdos, qui in conficiendâ Euchariſtiâ Sacras veſtes reſpuit, eſt de hæreſi ſuſpectus.*

7 *Incurrit ſuſpicionem, qui vaſa ſacra in Sacrificio damnat, ſivè aurea, ſivè argentea.*

8 *Vaſa aurea, & argentea primis ſeculis Chriſtianitatis fuerunt in Eccleſiâ.*

9 *Priſca Eccleſia Chriſtiana vilia vaſa in celebratione Sacrificii Miſſæ adhibuit.*

10 *Dictum notabile S. Bonifacii Martyris, & S. Hieronymi de S. Exuperio, de Calicibus in viliori materiâ.*

11 *Græcorum auaritiâ in hoc.*

12 *Abuſus vaſorum vilium in Sacrificio obſervatus in Maronitis.*

13 *Ornamenta Templorum negligenda, ut pauperibus ſuccurratur.*

14 *Græcorum irreverentia circà materiam Conſecrationis, & attrectationem Corporis, & Sanguinis Chriſti.*

15 *Suſpectus eſt de hæreſi, qui in celebratione Sacrificii Miſſæ negat, cereos eſſe adhibendos, qui fuere ſemper in uſu, & ex præcepto Melchiadis.*

16 *Honorius V. officio Sacerdotali privavit Sacerdotem, qui Miſſam ſinè cereis celebravit.*

17 *Suſpicio hæreſis in non adhibente ad Miſſam cereos, fundatur in hæreſi Vigilantii, qui dictum uſum impugnabat.*

18 *Remoto contemptu, plures cæremoniæ omiſſæ in Miſsâ non inferunt hæreſis ſuſpicionem.*

19 *Contemptus debet patere, & quomodò?*

20 *Eccleſia cur irritavit matrimonia, quæ celebrantur ſinè Parocho, & teſtibus?*

21 *Eccleſia potuit irritare Matrimonium celebratum ſinè Parocho, & teſtibus.*

22 *Si quis contraheret Matrimonium ſinè Parocho, & teſtibus, nullam incurreret*

ret hæresis suspicionem, & cur.

23 Non sufficit Parochus Hæreticus ex declaratione Sac. Cong. Concilii.

24 Secùs tamen decrevit Sac. Congregatio S. Officii circà Orientales Schismaticos vi Extravagantis Concilii Constantiensis.

25 Sustinetur hæc Extravagans prò Orientalibus, explicatâ Constitutione Pauli IV.

26 Quomodò in Parochis Orientalibus schismaticis adsit jurisdictio prò assistendo matrimoniis?

27 Maronitæ possunt adire Schismaticorum Ecclesiam ad Missam audiendam.

28 Tertio casu Sacramentum non debitis cæremoniis conficitur, si ea, quæ voce submissâ sunt dicenda, clarâ voce dicantur.

29 Eodem modo delinquit, qui linguâ vernaculâ Missam celebrat.

30 Qui tali linguâ Missam celebrat, est de hæresi suspectus, & suspicio oritur ex opinione Hæreticorum asserentium, Divina officia linguâ vernaculâ esse celebranda.

31 Præter linguam latinam, sunt aliæ linguæ, in quibus celebrari potest, sed non in linguâ Gallicâ.

32 Non licet in regione Infidelium patrio ipsorum idiomate celebrare prò faciliori eorum conversione.

33 Sacra Scriptura, etiam vulgari idiomate evulgata, non intelligeretur.

34 Hæretici contendentes, sensum Sacræ Scripturæ non esse obscurum, ejus interpretationem permittunt mulierculis, & idiotis contrà Apostoli monitum.

35 Quâ ratione mulieres possint interpretari loca obscura S. Scripturæ? exempla afferuntur.

36 Loca Scripturæ, quibus aliqui Hæretici, ea non intelligentes abusi sunt.

37 Sarcasma S. Basilii in coquum Valentis Imperatoris.

38 Tridentinum Concilium prohibuit, ne linguâ vernaculâ Divina Officia celebrentur.

39 Mysteria divina vulgo prophano non sunt facienda communia.

40 Difficile est reperiri, qui rectè possint sacras paginas vertere.

41 S. Hieronymus propter suam translationem, multas contrarietates sustinuit, & cur eam edidit?

42 Si Scriptura Sacra esset translata in linguas Nationum, non possent à Pontifice declarari dubia circà eas occurrentia.

43. Ecclesiæ consuetudo respuit hujusmodi vernaculas translationes, quæ tantummodo in tribus linguis Græcâ, Latinâ, & Hebraicâ consuevit semper celebrare.

44 Gregorius VII. denegavit Duci Boemo facultatem celebrandi Divinum Officium linguâ Sclavonicâ.

45 Dictam facultatem concessit postea Innocent. VIII. justissimâ causâ urgente.

46 Sancti Missionarii in Asiâ nunquàm curarunt, ut eorum linguis celebraretur.

47 Permittere celebrationem in linguâ vernaculâ est adversari Ecclesiæ consuetudini, & hæreticis favere.

48 Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. videtur statuere celebrationem divinorum Officiorum secundùm varietatem linguarum.

49 Missalis Gotticus illæsus ab igne, licet inter flammas conjectus fuerit.

50 Apostoli variis linguis fidei mysteria tradiderunt, sed hæc historia falsitatem redolet, & cur? & num. 51.

52 Varietas versionum non expedit, sed aliquandò admitti potest causâ conversionis infidelium.

53 Ritus Mezarabus prædicto motivo fuit introductus in Hispaniâ.

1 QUONIAM in conficiendo pœnitentiæ Sacramento nulla cæremonia, nullusvè ritus præscribitur, idcircò abusus, qui committitur, eò quiâ in conficiendo Sacramento non servantur debitæ cæremoniæ, contingere non poterit, nisi vel in Sacramento Eucharistiæ, vel in Sacramento Matrimonii.

2 Hujusmodi autem abusus tripliciter incurritur, scilicet si Sacramentum conficiatur, vel non debitas cæremonias adhibendo; vel debitas omittendo; vel debitas, diverso modo, quàm communis Ecclesiæ ritus postulat, admittendo.

3 Primo casu dicitur quis conficere Sacramentum non debitis cæremoniis,

qui in ſacrificio Miſſæ nefandas, & turpes preces recitat, ut de eo Sacerdote, qui captus amore cujuſdam puellæ, nomine Claræ, in ſuis precibus illam nominabat cum titulo Sanctæ Claræ: Griland. *de ſortileg. q.* 17. Menoch. *de arbitrar. caſ.* 388. *num.*15. Farinac. *de Hæreſi, qu.* 20. *num.*109. Pac. Jordan. *elucub. lib.*4. *tit.*1. *num.*473. *tom.*1. Hic autem abuſus reducitur ad ſortilegium amatorium, ideoquè inducit ſuſpicionem hæreſis, per ea, quæ tradit Jordan. de quo *ſuprà*; & eò vehementiorem, quò major eſt hæreticorum impudentia deridentium noſtras cæremonias, quas ſpernendas, & uti impietatis irritabula, non pietatis officia, dixit impius Lutherus *in lib. de capt. Babylonic. cap. de Euchariſtiâ*.

4 Secundo caſu quis dicitur conficere Sacramentum non debitis Cæremoniis, qui ex contemptu omittit aliquam cæremoniam: Hurtad. *tract.*5. *cap.*6. *reſol.* 57. *num.* 1182. Videtur enim convenire cum Calviniſtis, quorum iniquus Author *in lib.* 4. *inſtit. cap.* 17. §. 43. omnes Eccleſiæ cæremonias, quæ adhibentur in celebratione Miſſæ, execratur; & quia non audet earum antiquitatem impugnare, eas rubiginem Cænæ Domini appellat: Undè Tranſmiera *de denunciat. quæſt.*4. *cap.*5. dicit, revelandum eſſe Sacerdotem, qui oblitus conſecrare hoſtiam imponendam in Orationibus Quadraginta horarum, conficit Corpus Chriſti, ſinè Miſſæ celebratione, cum ſit de hæreſi ſuſpectus. Videtur enim (ſunt ejus verba) approbare errorem hæreticorum, Miſſæ cæremonias, ac ritus reprobantium.

5 Videtur etiam convenire cum Luthero, qui *in lib. de capt. Babyl. cap. de Euchariſtiâ*, ſcribit, Miſſam eò magis eſſe chriſtianam, quò eſt ſimplicior, & ſimilior Miſſæ Chriſti, in quâ nulla fuit veſtium, geſtuum, cantuum, aliarumquè cæremoniarum pompa: Quamvis ſubjungat, non eſſe proindè totam Eccleſiam damnandam, quæ his cæremoniis miſſam ornavit, dummodò adſit fides particularis, quod remiſſæ ſint culpæ; aliàs eaſdem Cæremonias, ait, eſſe irritabula impietatis.

6 Ex jis infertur, ſuſpectum eſſe de hæreſi, qui reſpuit in conficiendo Euchariſtiæ Sacramento veſtes ſacras, quibus utuntur Sacerdotes, juxtà ritum ab Eccleſiâ præſcriptum, tùm ad reverentiam myſterii; tùm ad ipſam Chriſti paſſionem repræſentandam, ut benè ait Bellarm. *de Miſſâ, lib.*2. *cap.* 14. Alvar. Pelag. *de planct. Eccleſ. lib.*1. *cap.* 69. quarum veſtium antiquitas demonſtratur contrà Calvinum à Sauſſay. *Panopl. Sacerdotal. lib.* 6. eamquè teſtantur Martene *de antiq. Eccleſ. ritib. lib.* 1. *cap.*4. *art.*1. *num.*8. *& ſeqq.* Juenin. *de Sacramentis, tom.*1. *quæſt.* 8. *cap.* 5. *pag.* 468. *col.* 1. *poſt medium*, & Dominicus Macrus *in Hierolexicon*, ubi, quod Apoſtoli Sacris veſtibus celebraverint, pròut etiam refert Bona *Rer. Liturgicar. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 11. & earumdem uſum Clem. I. decreto ſuo ordinavit, ut habetur ex *lib.* 8. *conſtit. ejuſdem S. Clementis*, & refertur *in ejus vitâ*.

7 Similiter de hæreſi ſuſpectus cenſetur, qui cum Calvino vaſa aurea, ſeù argentea in ſacrificio Miſſæ damnat; Sanè Calvino, ſuiſque Sectatoribus prælusit Judas: Dum enim illi Eccleſias ſuis ornamentis ſpoliatas volunt ſub prætextu alendi pauperes, quorum nulla eis cura, non aliud intendunt, niſi cum Juda Magdalenam increpante de effuſione pretioſi unguenti exclamare: *Ut quid perditio hæc? poterat enim iſtud unguentum venundari multo, & dari pauperibus*, prò ut obſervavit Jacobus Gualt. *in Collat. errorum primi Seculi,*

8 *cap.*3. Decipiuntur planè Sectarii; nam argentea, & aurea erant in Eccleſiâ vaſa ad uſum Sacramentorum tempore S. Urbani Papæ, qui vixit *anno Domini* 230. teſte Damaſo *in ejus vitâ*: Tunc enim, ſicut conſiderat Spondanus *ad annum Chriſti* 233. *n.*2. divino cõſilio regale Chriſti Sacerdotium cæpit coruſcare, quandò Gentilium ſuperſtitio eâ in re decreſcere incipiebat, nam, ſedente S. Urbano, & imperante Alexandro Mammeę filio, in templis Gentilium parum argenti, & nihil auri inveniebatur; & ſi quid reſidui erat, expilavit Maximinus Thrax Imperator illius ſucceſſor. Imò Cardinalis Bona *Rer. liturgicar. lib.* 1. *cap.*25. contendit, veriſimile eſſe, Apoſtolos uſos fuiſſe calicibus, qui pretioſo ex metallo conſtarent, idquè ex eo coniicit, quod fidelium

obla-

oblationibus pretiosa vasa comparare potuerint, ut quoquè advertit Juenin *loco cit. cap.* 4. *pag.* 463. Quin calice argenteo usum fuisse Dominum in Sacræ Eucharistiæ institutione, probant Saussay *Panopl. sacerdotal. par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 10. *art.* 2. §. 9. & Martene *de antiq. Eccles. ritib. par.* 1. *cap.* 3. *art.* 6 *n.* 13.

9 Verumtamen non est contendendum, priscam Ecclesiam in Sacrosancti Sacrificii celebratione exhibuisse Vasa ex viliori materiâ, pròut, cæteris omissis, probat Ziegler *de Diacon. & Diaconiss. veter. Eccles. cap.* 8. *num.* 29. Saussay *in panoplia Sacerdotal. loco proximè citato*, Bona *rer. liturgicar. lib.* 1. *cap.* 25. Habemus namquè, Zephirinum Papam ineunte seculo tertio statuisse, ut consecratio Divini Sanguinis in vitreo vase fieret, non autem in ligneo, ut anteà
10 fiebat. Hinc in Concil. Triburien. refertur, S. Bonifacium Martyrem dixisse, quod olim Sacerdotes aurei celebrabant in Calicibus ligneis, nunc verò Sacerdotes lignei celebrant in Calicibus aureis: Sic S. Hieronymus *in Epist. ad Rusticum*, loquens de S. Exuperio Episcopo Tholosano, dixit, nihil Exuperio divius, qui Corpus Domini in Vimineo Canistro, & Sanguinẽ portat in Vitro: Tamen hodiè benè statuit Ecclesia, hæc Sacra Uasa ex auro, argento, & pretiosiori materiâ conflari, ut prosequitur Martene *loco citato*, Saussay de quo *suprà*, *cap.* 8. & Divus Bernardus in suâ Ecclesiâ Claræ vallensi, adeò paupertatis amans, respuit omnia ornamenta aurea, & argentea: tamen Calicem non alio inferiori metallo patere voluit, quàm argenteo, pròut refert Saussay *Panopl. sacerdotali, cap.* 10. §. 9. *art.* 2. *lib.* 8. *par.* 1.

11 Præfatam Calvini falsam opinionem amplectuntur Græci, non quidem, ut ipsi adhæreant; sed ut avaritiæ indulgeant: Ipsi enim in viliſſimâ ligneâ thecâ, valoris vix unius Julii, Eucharistiam servant, quod se vidisse testatur P. Vericell. *de Apostol. Mission. tit.* 8. *qu.* 136.

12 Hujusmodi abusus observatur quoquè in Maronitis à Hieronymo Dandino *in Itin. lib.* 1. *cap.* 26. & proscribitur in Synodo coram eo celebratâ in Monte Libano; Idcircò non increparet hodiè D. Chrisostomus hos Orientales, ut olim *in hom.* 51. *in Matth.* illis verbis: *Quænam utilitas est, si cum Mensa hæc multis Calicibus aureis ornatur, ipsemet pauper inediâ pereat?* sed utinam Orientales non ex avaritiæ, sed ex pauperum affectu hujusmodi ornamenta negligerent.

13 Nullus est enim inter Catholicos, qui non sentiat, ornamenta Templorum esse negligenda, ut cura pauperum habeatur, quandò utrumquè præstari nequit: Merbes. *in summ. Christian. dissert.* 3. *par.* 3. *qu.* 51. *quæstunc.* 1. Ideò Joann. IV. Summus Pontifex Sacra Vasa distraxit ad captivos redimendos, ut legitur *in ejus vitâ*. Id ipsum alii Sancti præstiterunt ad pauperes alendos, ut passim legimus in sacris historiis.

14 Ulteriùs etiam progreditur Græcorum irreverentia; Nam ipsi consecrant micas nigri, ac furfuracei panis; integras species tundunt, ac Sancto oleo miscent, ipsasquè coquunt, quod prohibuit Clemens VIII. *anno* 1595. *in superiùs laudatâ instructione ad Episcopos Latinos*; Liturgiam celebraturi, ut ait Arcudius *de concordiâ Eccles. Occid. & Orient. lib.* 3. *cap.* 60. *& lib.* 4. *cap.* 21. fermè nunquàm confitentur, de quibus omnibus agit etiam Verricell. *de Apostolic. Mission. tit.* 8. *qu.* 136. *num.* 13. & 14. & quòad omissionem confessionis habemus, ab Eugenio IV. requisitos, an celebraturi peccata confiterentur, nihil aliud respondisse, quàm quod super hoc articulo non erant in Concilio disputaturi, ut ex Azorio refert Pac. Jordan. *lucubr. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 1. *nu.* 17. Tandem summâ irreverentiâ attrectant illud sacratissimum Corpus, eumquè venerandum sanguinem: Arcud. *de Concord. dict. cap.* 60. nam accepto pane consecrato strictè in manu, manum cum Eucharistiâ imponunt Capiti, puto, honoris, ac venerationis gratiâ; tùm recitatis aliquot precibus, Eucharistiâquè consumptâ, Manum Capiti admovent, ibiquè abstergunt: Nequè dubium est, ut prosequitur idem Arcudius, quin sæpènumerò micæ adhereant, ac remaneant: In potu verò sanguinis non verentur statim os abstergere manu, seù linteolo, quasi de communi vino biberint: Imò verò, cum

valdè nutriant barbam, nequè unquàm Myſtaces tondere patiantur, non rarò guttæ ſanguinis ex Myſtacibus, vel ſuper ipſum ſacrum ornatum, vel ſuper Altare, vel etiam quandòquè in Terram cadunt.

15 Non mirùm ergò, ſi Græci tot miſeriis vexentur, ac ſub jugo adeò Tyrannico premantur: Deus honorem ſuum vindicat; atquè ſeverè plectit, qui ei non debitum cultum tribuit: ſicut è contrà felices reddit eos, qui ipſum venerantur, præcipuè in hoc Sacramento.

16 Infertur etiam, ſuſpectum eſſe illum, qui in conficiendo eodem Euchariſtiæ Sacramento pertinaciter contendat, non adhibendos eſſe cereos, qui ſemper in uſu extiterunt apud Catholicos: Merbeſ. *in ſummâ Chriſtian. diſſert. 3. par. 3. qu.* 51. eoſquè in Miſsâ decreto ſuo Melchiadem Pontificem præcepiſſe, teſtantur Authores ejus vitæ; nimirùm ad denotandum populum hebræùm cũ gentili per Chriſtum illuminatos: Meritò proindè ritus iſte ſub gravi præcepto receptus eſt, nam qui abſquè lumi-
17 ne celebravit, ab Honorio Tertio privatus eſt officio Sacerdotali, ut refertur *in cap. final. de celebrat. Miſſæ*, & ibi præ ceteris notat Gonzalez; Vaſquez 3. *part. diſp.* 233. *cap.* 3. *num.* 25. Suarez *diſp.* 81. *de Euchariſt. ſect.* 6. Fagundez *in præcept.* 1. *lib.* 3. *cap.* 22. *num.* 15. Reginaldus *lib.* 29. *Praxis fori pœnit. cap.* 9. *ſect.* 7. *num.* 196, Bonac. *diſp.* 4. *de Sacram. quæſt. ult. par.* 9. *num.* 31. Cardinal. de Lug. *diſp.* 20. *de Euchariſtiâ, ſect.* 2. *num.* 77 Paſqualig. *de Sacrificio novæ legis, tract.* 1. *quæſt.* 722. Caſal. *de veter. Chriſtian. ritib. cap.* 6. *fol.* 67. ac etiam expreſsè ſtatuit Concilium Friſingenſe ſub Eugenio IV. quod Miſſarum ſolemnia nemo ſinè luminibus celebrare præſumeret, quem vſum adfuiſſe uſquè de tempore Apoſtolorum, docent Bona *rer. liturgicar. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 7. & ejus neceſſitas in Miſſæ Sacrificio deſumitur ex Concilio Tarraconenſi, & Friſingenſi celebrato *anno* 1440. relat. per Gonzalez *in d. cap. Litteras circà finem. de celebrat. Miſſar.*

18 Reatus ſuſpicionis fundatur in eo, quod videretur ſentire ille cum Vigilantio Hæreſiarchâ, qui præfatum uſum impugnabat, contrà quem peculiarem librum ſcripſit S. Hieronymus, ubi eumdem Dormitantium appellat; ait enim S. Hieronym. *Nos Sole rutilante cereos accendere, dum legitur Evangelium ad ſignum lætitiæ*: Sicuti etiam in hac parte noviſſimè claudicavit Dupin, quem tamen audio, palinodiam cecinisſe: Non eò pervenit Græcorum phylargia, ut celebrarent ſinè lumine, licèt ab ipſis aſſervari in plurimis Eccleſiis abſquè lumine Sacram Euchariſtiam, teſtetur Verricell. *loco cit. num.* 13. cauſâ tamen neceſſitatis urgente celebrari poſſe abſquè lumine, tenuit Paſqualig. *de ſacrif. Miſſæ, ubi ſuprà, qu.* 725.

19 Pariter eâdẽ ratione ſuſpectus erit, qui contemneret cæremonias in ſacro conficiendo, ſivè illas, quæ referuntur ad Deum, ut eſt elevatio manuum, oculorum, & inclinatio Corporis, aut genuum incurvatio: Remoto tamen contemptu, horũ rituum omiſſio eſſet tantùm gravis culpa, pròut dixerunt Anton. Eſcobar. *in Theol. Moral. tom.* 3. *par.* 1. *cap.* 23. *Probl.* 105. Scortia *de Sacrificio Miſſæ, lib.* 2. *cap.* 18. Sivè illas, quæ referuntur ad ſacrificium, ut oblatio hoſtiæ conſecrandæ, oſtenſio ipſius conſecratæ, fractio, & comeſtio; ſivè illas, quæ referuntur ad Sacerdotem, ut tunſio pectoris, & lotio manuum; ſivè illas, quæ referuntur ad populum, ut ſalutatio, & dimiſſio, de quibus omnibus eruditè Bellarmin. *loco cit.*

20 Sed intelligendum, ſi pateret contemptus, & prava opinio adversùs Eccleſiæ Catholicæ ritus ex pluribus reſultans, & maximè ex reiteratis actibus, cęteriſquè ſuſpicionis cauſis, de quibus *in prælim.* At quoties non pateret hujuſmodi contemptus, non adeò rigorosè damnandus eſſet, qui prædictas cæremonias omitteret: Poſſet enim hic defectus tribui ignorantiæ, vel incuriæ; Idem dicendum de illis, qui in conficiendo Matrimonii Sacramento ejus cæremonias omitterent, licet ipſæ ab hæreticis derideantur: Præſumendum enim, has cæremonias non negligi ad conſentiendum hęreticorum erroribus; imò licitè hodiè omitti poſſunt hujuſmodi Sacramenti ritus, qui non ſint eſſentiales, de quibus loquitur Bellarm. *de Matrim. cap. fin.* Nec obſtat *can.* 11.

Con-

Concil. Trid. sess. 24. quia ibi contemnentes, non verò omittentes anathemate plectuntur.

21 Inter essentiales verò Matrimonii ritus, quos Ecclesia præscribit, principem sibi locum vindicat contrahere coram proprio Parocho, & duobus testibus: Irritavit enim Ecclesia ea matrimonia, quæ imposterùm sinè hujusmodi ritu contrahenda forent, cum si ille omitteretur, non posset constare de vero Matrimonio; Conjuges novas nuptias ad libitum inire possent, primarum tædio affecti; & si super hoc Ecclesia consuleretur, hęc, quia juxtà allegata, & probata procedere deberet, quandoquè matrimonio adulterii notam inurere cogeretur; proindequè fides maritalis frangeretur; dissentiones inter affines orirentur, ægrè ferentes, sorores, vel filias à pellicibus expelli (non sinè maximâ, & irreparabili injuriâ ob amissam virginitatem) & illegitimos filios legitimis præferri, pròut benè ponderavit Cardinalis à Lotharingia in Trid. Synodo, teste Eminentissimo Pallavicino *in hist. lib.* 22. *c.* 4. & quemadmodùm, eodem Pallavicino narrante, in praxi evenire asservit in dictâ Synodo P. Zamorra Minorum Observantium Generalis.

22 Nec ambigendum, potuisse Ecclesiam prohibere matrimonia, in quibus supradictus ritus servatus non fuerit, ipsa declarando irrita: Nam si antequàm Matrimonium elevaretur in Sacramentum, poterant à Republicâ leges constitui, quibus non observatis, ipsum Matrimonium esset penitùs nullum; anne credi debet, elevationem hujusmodi contractus ad excellentiam Sacramenti Ecclesiæ ità præjudicasse, ut tot malis, quæ contrà ipsum Sacramenti finem ingruebant, eliminandis non sufficeret? De hac re videri poterunt Landmet. *lib.* 2. *de vetere clerico*, *cap.* 10. Bellarm. *tom.* 2. *controv. lib.* 28. *tit.* 33. Covarr. *de Matrim. cap.* 6. *à num.* 20. Diana *tom.* 3. *tract.* 1. *Resol.* 91. latè Sanchez *de matrim. lib.* 7. *disput.* 1. & 2.

23 Si quis tamen contrahens Matrimonium omitteret hunc ritum, non incurreret hæresis suspicionem; nam cum proprer illius neglectum irritetur Matrimonium, nullus videtur adesse Sacramenti abusus, ubi nullum Sacramentum reperitur ex defectu consensus (ut superiùs stabilivimus) qui non præsumitur, stante omissione hujusmodi ritus voluntariâ, & tali pacto contrahentes vidētur potiùs velle explere libidinem, quàm castis nuptiarum vinculis innodari. Hæc autem intelligenda sunt prò illis, qui degunt in regionibus, in quibus publicatum sit Concilii Tridentini decretum *de Reformatione Matrimonii*, *sess.* 24. *cap.* 1. & post diem publicationis, lapsi fuerint triginta dies, ut observat Fagnan. *in cap. quod à Prædeces. n.* 77. & 82. *de Schism.*

Prò commorantibus verò in aliis Regionibus, in quibus publicatam non fuerit prædictum decretum, erit Matrimonium validum; nec hujusmodi ritus omissione præsumi poterit contemptus, vbi non adest obligatio eumdem ritum non omittendi.

24 Sed dubitari contingit, an satis serventur matrimonij ritus substantiales, si contrahatur coram Parocho Achatolico: Sacra Congr. Concilii in unâ Venetiarum respondit *primâ Decemb.* 1696. negativè, declarans invalidas nuptias, quæ Amstelodami contraxerant Catholici coram Parocho Achatolico, eâ ratione, nam talis Parochus omni caret Jurisdictione, & consequenter non est verè Parochus, ut docet Fagnan. *de quo suprà*, qui tamen cautè legendus, dum loquitur de Orientalibus Schismaticis. Etenim sæpè sæpiùs Sacra universalis Congregatio declaravit va-

25 lida Matrimonia in hujusmodi locis coram Parocho Achatholico contracta, licet ibi publicatum sit Tridentin. Decretum: Virtute enim *Extravagantis ad evitanda* Concilii Constantiensis sub Martino V. Parochi hæretici, dummodò non sint nominatim denunciati, non privantur Jurisdictione, ut benè ait Azor. *Instit. tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 20. *qu.* 12. At cum hæc Extravagans extendatur ad Orientales, quemadmodùm probat Verricell. *tit.* 3. *qu.* 85. *num.* 2. *de Apostol. Mission.* sequitur, quod allucinetur Fagnanus.

26 Nec dicatur, hujusmodi Extravagantem fuisse revocatam à Concilio Lateranensi sub Innocentio III. quia in eâ parte Concilium prædictum consuluit

ſuluit particulariter Regno Galliæ, non verò toti Eccleſiæ. Sic pariter Conſtitutio Pauli IV. obeſſe non poteſt, quia Conſtitutiones oneroſæ, in quibus non fit mentio de Orientalibus, ad ipſos minimè extenduntur, quia cum Pontifices velint cum illis benignè agere, ac ſuaviter ad obedientiam Sedis Apoſtolicæ reducere, non eſt dicendum, quod eos velint cogere ad novas leges oneroſas: Verricell. *dict. qu.* 85. *num.* 2.

27 Eâdem facilitate reſpondetur objecto, quod ſcilicet hujuſmodi Parochi careant Juriſdictione, utpotè quiâ eam habuerunt à Patriarchis, quibus nulla eſt Juriſdictio; nec à Sede Apoſtolicâ tolerantur, nàm ab eâ creantur Patriarchæ Latini: Eâdem, inquam, facilitate ſatisfit huic objectioni ab Arcudio *de concord. Eccleſ. Orient. & Occident. lib.* 4. *cap.* 5. ubi ait, Eugenium IV. antè unionem, Joſephum Patriarcham Conſtantinopolitanum, tanquàm verum recepit, & poſt unionem, Patriarchæ à Summis Pontificibus ad Concil. Trid. invitati fuerunt: Imò Gregorius XIII. ad ipſos, utpotè veros Patriarchas, miſit Nuncios cum literis de ſuſpicendâ Kalendarii emendatione.

28 Cum Fagnano allucinatur quoquè Pignatellus *to.* 8. *conſult.* 84. ubi ait, debere Miſſionarios conſulere Maronitis, ut ſinè Miſsâ potiùs petmaneant, quàm Eccleſiam Schiſmaticorum adeant, quoniam, cum iſti ſint excommunicati, non poſſunt Maronitæ cum eiſdem cõmunionem habere in divinis abſquè peccato mortali: Ità Pignatellus, ſed malè, ut liquet ex ſupradictis, & ex infrà dicendis.

29 Tertio caſu dicitur confici Sacramentum non debitis Cæremoniis ab eo, qui recitat ſubmiſsâ voce ea, quæ altâ proferenda ſunt: Hurtad. *dictâ Reſol.* 57. *à numer.* 1185. quamvis Baldell. *de ſuperſtit. lib.* 4. *diſp.* 1. *num.* 5. dicat, hunc poſſe excuſari à peccato mortali ex levitate materiæ, & eò magis ab hæreſis ſuſpicione.

30 Similiter dicitur prędicto modo conficere Sacramentum, qui Miſſam celebrat linguâ vernaculâ, ſeu palàm, ſeù clàm, ſeù quâcumquè occaſione, cum habeamus prohibitionem Sac. Concil. Trid. *Seſſ.* 22. *can.* 9. Bellarm. *lib.* 1. *de miſſ. cap.* 2. Sotus *lect.* 15. *de cærem. miſſ.* Azor. *Inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 26. *quæſt.* 6. Bonac. *diſput.* 4. *de Sacram. qu. ult. punct.* 9. *num.* 36. Bartholom. ab Angelo *dial.* 5. *da miſsâ, num.* 36. Paſqualig. *de Sacrificio Novæ legis, tract.* 1. *quæſt.* 222. Raguccius *de miſsâ in Eccleſ. qu.* 41. *num.* 2. Bona *Rerum Liturgicar. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 4. Pac. Jordan. *lucubr. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 333. Merbeſ. *in ſummâ Chriſtianâ, diſſert.* 3. *par.* 3. *qu.* 54. Hurtad. *var. reſol. tract.* 5. *cap.* 6. *num.* 1184. *tom.* 1. ubi

31 talem ait eſſe ſuſpectum de Hæreſi: Hæc quidem ſuſpicio oritur ex Hæreticorum opinione, videlicet Brentii *confeſs. Witembergh. cap. de horis canonicis*, Calvini *lib.* 3. *Inſtit. cap.* 20. §. 33. Kemnitii *in exam.* 4. *Seſſ. Concil. Trident.* aliorumquè hæreticorum noſtri temporis, qui aſſerunt, verba Sacræ Scripturæ, divinum officium, & Sacrificium vulgari linguâ eſſe proferenda, & peragenda, quorum rationes ponderant, ac refellunt Bellarm. *lib.* 2. *de Verbo Dei, cap.* 15. *&* 16. Suarez *in* 3. *part. to.* 3. *diſp.* 83. *ſect.* 1. *verſ. Tertiò probalitèr*, Sixtus Senenſis *in Bibl. lib.* 6. *cap.* 263. Ekius *tit.* 37. *locorum communium*, Hoſſius *dialogo de ſacro vernaculè legendo*, Salmeron. *to.* 9. *tract.* 32. Suarez *diſp.* 83. *ſect.* 1. Scotia *de Sacrificio miſsæ, lib.* 2. *cap.* 12. Paſqualig. *de Sacrif. novæ legis, tom.* 1. *qu.* 222. Ambroſius Catharinus Politus *in tract. peculiari de Sacræ Scripturæ translat. in linguam vulgarem*, Albit. *de Iconſt. in fide cap.* 34. *à nu.* 40. ac noviſſimè P. Natalis Alex. *in ſuâ hiſt. Eccleſiaſt. in ſeculo* 15. ubi ſermonem habet de Sacro Concil. Trid. *ſeſs.* 22. *cap.* 8. *can.* 9.

32 Animadvertendum tamen eſt, quod præter linguam latinam, adſunt aliæ linguæ, quarum idiomate celebrari poteſt: Præter ipſas, illicitum eſt; imò dubitatum fuit, an eſſet prohibita Sacræ Scripturæ translatio in linguam Gallicam? & affirmativè reſolvit Sacra Congr. Concilii, de quâ re Paſqualig. *citatâ quæſt.* 222. Quin Alexand. VII. cum in Galliâ inter Janſeniſtarum opera excuſſum fuiſſet Miſſale linguâ Gallicâ, *die* 7. *Februari* 1661. Brevi ſpeciali interdixit ejus impreſſionem, lectionem, & retentionem ſub pœnâ excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto incurrendæ: Innoc. III. quoquè reprehendit

hendit Abbatem Cistercienſem, quod Canonicos libros Gallicè translatos Laicis, & Mulieribus permiſerit.

33 Sed quæri poteſt, an liceat celebrare in aliquâ Infidelium Regione, patrio Idiomate prò faciliori eorum converſione?

Hanc quæſtionem ego reſolverem negativè cum Juenin. *de Sacramentis, tom. 1. quæſt. 8. cap. 7. pag. 472. col. 1. antè medium*, Verricell. *de Miſſionibus, tit. 8. qu. 140.*

Primò, quia non poteſt adeſſe neceſſitas evulgandi res, quas pauci percipere poſſunt.

Secundò, quia Majeſtas tanti Sacrificii odit prophanum vulgus.

Tertiò, quia difficile eſt reperiri, qui rectè poſſint ſacras paginas vertere.

Quartò, quia non poſſent à Pontifice declarari dubia, quæ orirentur penès eas Nationes, quarum linguis tranſlata eſſent ſacra biblia.

Quintò, quia Eccleſiæ conſuetudo reſpuit hujuſmodi translationes.

34 Diximus, quod non poſſit adeſſe neceſſitas evulgandi res, quas pauci percipere poſſunt; nam etſi Sacra verba materno idiomate recitarentur, populus non intelligeret Pſalmos, Prophetas, & alia Myſteria, quæ in ſacris eloquiis continentur, ut benè adversùs Kemnitium, ponderat Lupus *de Sanct. Inquiſit. par. 4. lib. 26. diſt. 4. artic. 1. diff. 3.* Quarè ſi hæretici vellicant nos Catholicos, penès quos non vernaculâ linguâ publicè leguntur, vel canuntur Sacra Officia, eâ ratione moti, quod Populus illorum ſenſum non percipiat, detrahunt ipſius Sacræ Scripturæ Authori, qui obſcurè loquutus eſt: Scortia *de Sacrificio Miſſæ, lib. 2. cap. 12.* quia noluit eam ab omnibus intelligi, ſed genuinam ejus interpretationem Apoſtolicæ Cathedræ tradidit; & ideò mirum non eſt, ſi diſcipuli in Emaus euntes, non intellexerunt Moyſen, nec Prophetas, niſi Chriſtus illos intetpretatus fuiſſet: *Luc. 23.* Sic Eunuchus Reginæ Ethiopum, qui rogatus à Philippo, an perciperet Iſaiam Prophetam, quem legebat, reſpondit:

Quomodò poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi?

35 Hæretici tamen contendunt, non adeſſe in Sacrâ Scripturâ ſenſum aliquẽ obſcurum, & proindè omnibus etiam Laicis, & Mulierculis interpretationem permittunt, contrà illud Apoſtoli 2. *Docere Mulieri non permitto*: Imò jactant, ſe Timothei exemplum ſequi, eò quia Gardius Lutheranus tradit, Timotheum didiciſſe Sacram Scripturam à Matre, & ab Aviâ; ſed hoc falſum eſſe, demonſtrant illa Apoſtoli verba ad Timotheum 2. *cap. 1. Formam habes ſanorum verborum, quæ à me audiſti in Fide*: ut apud Beccan. *de Controv. lib. 1. cap. 1. qu. 7.* Lipoman. *de Dogmat. Cathol. in pag. 23. 26. &c.*

36 Et de facto, ſi Mulieres, ac Idiotæ eſſent interpretes, nonnè crederent, Davidem fuiſſe crucifixum, eò quod dicat: *Foderunt manus meas, & pedes meos*?

Similiter, ſi populus rudis audiret legi *in Canticis Canticorum*: *Oſculetur me oſculo oris ſui*; Item: *leva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*; Itidem illud Oſeæ: *Vade, & fac tibi filios fornicationum*: Pariter, ſi audiret, Saram, Liam, & Rachelem tradidiſſe Ancillas ſuas in concubinas; ſivè aſtutias Judith, & multa alia geſta à quibuſdam, qui in ſcripturis magnâ cum laude commemorantur, vel provocaretur ad hujuſmodi imitanda; vel contemneret Sanctos Patriarchas; vel putaret mendacia eſſe in ſcripturis: Ità Lupus *de Sancta Inquiſit. loco citato*:

37 Sic David Georgius, cum non calleret, niſi linguam maternam, ex ſcripturis ineptè collegit, ſe eſſe Dei filium, & Meſſiam: Bellarm. *tom. 1. contr. libr. 2. cap. 15.* ubi etiam narrat, quod cum in Angliâ à Miniſtro Calviniſtâ in Templo legeretur linguâ vulgari *cap. 25. Eccleſiaſt.* ubi multa dicuntur de malitiâ mulierum, ſurrexiſſe fœminam quamdam, atquè dixiſſe, illud non eſſe Verbum Dei, imò potiùs verbum Diaboli:

38 Rectè igitur Magnus Baſilius, ut narrat Theodor. *lib. 4. hiſtor. cap. 17.* cum prefectus culinæ Imperatoris, neſcio quid de ſcripturis protuliſſet, eum reprehendit: *Tuum eſt de pulmentis cogitare, non dogmata divina decoquere*;

39 Concludendum eſt igitur, quod ſapientiſſimè à PP. Sac. Concil. Trid. prohibitum fuit, ne vernaculâ linguâ celebretur; & reverà, ſi malum in potentiâ excludit

cludit bonum in actu, ut benè obſervat in his terminis Lupus *loc. cit. lib.25. diſtinct.7. art.2. diff.* 4. nonnè multò magis, quod actu malum experimur, impedire debet, quod à quibuſdam reputatur bonum in actu, vernaculo nempè idiomate celebrare?

40 Diximus, quod Majeſtas tanti Sacrificii odit prophanum vulgus: Nam cum Myſteria ſint colenda, & veneranda, non ſunt facienda communia: Ledeſma *de ſcript. Divin. quâvis linguâ paſsim non legend. cap.* 17. *fol.* 122. Scortia *loc. cit.* Merbeſ. *in ſumm. Chriſtian. diſſert.* 3. *par.*3. *quæſt.* 54. Aliàs nullum reperiretur diſcrimen inter viros Sacros, & Laicos: Putarentquè indocti ſe pares eſſe doctis, ac prò libidine transferendi, & interpretandi, verterent, ac emendarent, undè inſurgeret quoquè aliud abſurdum; quia cum linguæ vulgares mutationibus obnoxiæ ſint, ſi jis accomodentur ſcripturæ, ipſæ quoquè mutationes ſubirent, ut benè ad rem advertit Bona *Rer. Liturgicar. lib.*1. *c.*5. *circà finem*, Bellarmin. *contr. lib.*2. *c.*11. *verſ.* 5. *tom.* 3. & Merbeſ. *ubi ſuprà*.

41 Diximus, quod difficile eſt reperiri, qui rectè poſſint ſacras paginas vertere: Siquidem in regionibus, in quibus propagatur fides, complures ſunt linguæ; & teſtatur Pater Acoſta *in hiſt. Indiarum*, in his locis, quę ipſe emenſus eſt, pluſquàm triginta linguas reperiri, eaſquè valdè inter ſe abhorrentes, & ad diſcendum difficiles.

42 Sed quis ignorat, Doctorem maximum Hieronymum propter unicam translationem, & dum viveret, & poſteà mille iniurias, mille contumelias, & mille irriſiones paſſum eſſe? Attamen neceſſaria erat editio Uulgata, cum, ut ait ipſe S. Hier. *in prologo Joſue*, tot eſſent tunc temporis exemplaria Latina, quot Codices. Imò ex varietate verſionum Simachi, Aquilæ, & aliorum, hęreſes, vel hæreſum excuſationes emanarunt. Undè quid, ſi permitterentur tot verſiones, quot ſunt linguæ in illis Regionibus? Quid ſi tunc adinvicem conferrentur verſiones ob verborum vel ambiguitatem, vel æquivocationem, vel ignorantiam? Ledeſma *ibid. cap.*9 *fol.*46. Ipſum ſolum verbum *hypoſthaſis* nonnè per biennium fatigavit S. Sedem?

43 Diximus, quod non poſſent à Pontifice declarari dubia, quæ orirentur penès eas Nationes, quarum linguâ translata eſſent Sacra Biblia: Etenim quomodò poſſent definiri à Pontifice propter varietatem tot linguarum? In Concil. Florent. duæ tantùm erant linguæ Latina, & Græca, & nihilominùs qualis timor, nè in verſione deciperentur Græci ob ignorantiam linguæ Latinæ? Earum Regionum Populi, ſi in errorem inciderent, inhærentes ſuis verſionibus, Latinam neſcientes linguam, quomodò intelligerent quid Concilia, quid SS. PP. docuerint, & quomodò audirent Pontificem corrigentem? & quomodò poſſet Pontifex ipſos corrigere? Merbeſ. *d. diſſert.* 3. *quæſt.*54.

44 Diximus, quod Eccleſiæ conſuetudo reſpuit hujuſmodi translationes: Ipſa enim Eccleſia conſuevit ſemper celebrare tantummodò in tribus illis linguis, quæ in Dominicæ Crucis titulo fulſerunt, Latinâ ſcilicet, Græcâ, & Hebraicâ, ſeù (ut vult Juenin *loc. cit.*) Caldaicâ: Hacquè poſtremâ uſa eſt Eccleſia uſquequò deſtructum fuit Templum: Et de facto ab Apoſtolis ipſis inveniri nequit exemplum Scripturæ alterius linguæ, quàm Hebraicæ, quo Idiomate ſcripſit Mattheus; quàm Græcæ, quâ ſcripſerunt Lucas, & Joannes; quàm latinæ, quâ uſus eſt Marcus; & in unâ tantùm ex his tribus linguis legebantur Sacræ ſcripturæ in toto Chriſtiano orbe: De Affricâ, teſtatur Auguſtinus *in lib. de bono, cap.* 13. & antè illum, D. Cyprianus *in ſerm. de orat. Dominica*, De Hiſpaniâ Iſidorus *de divinis officiis*: De Angliâ, Beda *lib.*1. *hiſt.* De Gallia, Alcuinus, & Amalarius *lib. de Divin. & Eccleſiaſt. Offic.* De Germaniâ, Rhabanus *lib.*2. *de inſtit. cler. c.* 9. De Italiâ, patet, & tradit D. Thom. *in comment. Ep.* 1. *ad Cor. cap.* 14. id, quod etiam docet Iſidorus *loco cit. lib.*1. *cap.*15. quos omnes citat quoquè Scortia *de Sacrificio*, *lib.* 1. *cap.* 12. Landmeter. *de Veter. Cleric. Monach. lib.* 2. *cap.* 83.

45 Gregorius VII. denegavit Duci Bohemo facultatem celebrandi divinum

Offi-

Officium linguâ Sclavonicâ illis verbis: *Quia nobilitas tua postulavit, quod secundùm Sclavonicam linguam apud vos divinum celebrari annueremus officium*: *Scias, nos huic petitioni tuæ nequaquàm posse favere: Undè nè id fiat, quod à vestris imprudenter exposcitur, authoritate B. Petri inhibemus, tequè ad honorem omnipotentis Dei huic vanæ temeritati viribus totis resistere præcipimus*: Baron. *ad anu.* 1080. *in princ.* Merbes. *in summâ Christianâ, dissert.* 3. *par.* 3. *qu.* 54. Pac. Jordan. *lucubr. to.* 1. *lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 335. ubi in codice meo malè dicitur *Gregorius III.* Et si eam anteà Innocentius VIII. concesserat, justissima adfuit causa, de quâ Baron. *ad ann.* 880. *numer. penult.* Belarmin. *tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 16. *obiect.* 6. Scortia *ubi suprà*: Eo enim tempore totum illud Regnum, ut ait Æneas Sylvius *lib. de Orig. Bohem. cap.* 13. amplexum fuit fidem; & in defectum Latinorũ minùs malum erat, Sclavonicè, quàm nullo modo celebrare; & posteà crescente Ministrorum quantitate, sequuti sunt communem totius Ecclesiæ consuetudinem, ut testatur Vermien. *Dialog. de Sacro Vernac. legen. fol.* 344. Ad hanc usquè concessionem eò facilius devenit S. Sedes, attentâ authoritate S. Methodii implorantis, & attentâ versione in eam linguam factâ à S. Hieronymo, ut ait Bellarm. *contr. to.* 1. *lib.* 2. *cap.* 15. Videatur tamen Pac. Jordan. *Incubr. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 335. ubi exponit, quonam idiomate hodiè apud eam gentem celebretur.

45 Hinc nec in Asiâ Xaverius, Banzeus Torrius, ac Riccius; nequè in Africâ Sylveria, Solanus, Babedus, Joannes, Sebastianus, & Vvaldivia, studiosissimi propagandæ fidei, curarunt, ut eorum linguis celebraretur.

46 Permittere igitur celebrationem Missæ vernaculâ linguâ, esset Ecclesiæ consuetudini adversari, imò esset Brentio, Calvino, Kemnitio, cæterisquè hæreticis, de quibus suprà, morem gerere, & eorum assectarum pati vel irrisionem, vel jactantiam, non secus ac si Ecclesiam Catholicam docuerint modum fidei propagandæ.

47 Adversùs supradicta dici posset, quod adest decretum Concilii Lateran. sub Innoc. III. statuens, ut ubi permixti sunt populi variarum linguarum, sibi provideant de viris idoneis, qui secundùm diversitatẽ linguarũ, & rituum divina officia celebrent; quod est conforme sacræ illi sententiæ *psal.* 8. *Dominus narrabit in scripturis populorum*: undè Theodorus Balsamon interrogatus, an liceret Syris, & Armenis propriâ linguâ sacra conficere? Respondit: *Magnus Apostolus Paulus ad Romanos scribens ait: An Iudæorum tantùm Deus? nonnè & Gentium? Qui igitur rectè in omnibus de fide sentiunt, & sint Græcæ Linguæ expertes, proprio Dialecto Sacra conficient.*

48 Habemus etiam historiam Missalis Gothici, quod in ignem Toleti, ad experiendum, utrùm liceret, uti Missâ Gothicâ, projectum non est combustum, sed integrum, & illæsum inventum, undè Missa, & officium Mezarabum, quod hodiè in eâ Ecclesiâ perseverat: Mariana *lib.* 7. *cap.* 20. præcipuè *lib.* 9. *c.* 18. & de facto Apostoli variis linguis Mysteria Fidei tradiderunt, ac initio Ecclesiæ nascentis Donum linguarum cum doctrinâ coniunctum fuit; quinimò Paulus ait: *Etenim si incertam vocem de Tubâ, quis parabit se ad bellum: Ità & vos per linguam nisi manifestum sermonem de deritis, quomodò scietur id, quod dicitur? Eritis enim in aera loquentes.*

50 Sed respondetur, nihil obstare illud decretum sub Innoc. III. editum: Tunc enim à Latinis fuit capta Constantinopolis, & cum Latinorum, ac Græcorum permixtus esset populus, mandavit Innoc. ut darentur Sacerdotes, qui & Latinis, latinè; & Græcis, græcè celebrarent, ut patet ex act. dicti Concilii.

51 Apostoli verò utebantur diversis linguis ad instruendum, non ad celebrandum, undè si sacras scripturas vertissent, in toto Orbe diffusi, quomodò in aliquâ parte non adesset earum fragmentum, vel traditio?

52 Cæteris verò superiùs dictis respondetur, quod quamvis non expediret; liceret tamen, admitti varietaem versionum, quoties esset causa conversionis alicujus gentis; undè Clemens VIII. Russis, dum ad unionem accedere disponebantur, nil de mutandâ in divinis

lingnâ oppoſuit: Et cò magis permiſſio liceret, ſi adeſſent in eâ Regione duo Idiomata, alterum vulgare; alterum eruditum non paſſim cognitum. In hoc enim ſecundo caſu expediret quoquè, permitti verſiones, & celebrationes Sacrorum, ſi adeſſet neceſſitas: P. Vericell. *de Apoſtol. Miſſion. tit.* 8. *qu.*141. *num.* 10.

53 His urgentiſſimis motivis introductus eſt ritus Mezarabicus in Diæceſi Toletanâ: Ejus namquè auctor agnoſcitur partim S. Idelphonſus Archiepiſcopus Toletanus, eumdemquè ritum reſtituit, jam færè obliteratum Eminentiſſimus undequaquè Vir, Franciſcus Ximenius Archiepiſcopus ejuſdem Civitatis, ut inter alios advertit Alvarus Gometius *lib.* 2. *de rebus geſtis Cardinalis Ximenii.* ad quem ſe refert Bona *Rer. liturgicar. llb.* 2. *cap.* 11. Cæterùm relata hiſtoria
54 falſitatem redolet; nam quidam Hiſpani Authores referunt, quod cum, recuperatâ Civitate Toleti à Mauris, ingens orta eſſet controverſia, nùm reſtituendus eſſet ritus Mezarabus, vel Romanæ Eccleſiæ introducēdus, in ignem cum Miſſali Mezarabo fuiſſet injectum miſſale Romanum, hocquè flammis aſſumptum, illudquè illæſum ſervatum: Quod quàm indignum ſit & ſcribere, & dicere, nullus non videt.

SUBSECTIO VII.

De Abuſibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitas diſpoſitiones.

SUMMARIUM.

1 *Debitæ diſpoſitiones ad recipienda Sacramenta aliæ ſunt ſpirituales, aliæ corporales.*

2 *Diſpoſitio ſpiritualis eſt ſtatus gratiæ, ob cujus defectum in Sacerdote quotidiè celebrante, vult Bordonus, induci hæreſis ſuſpicionem.*

3 *Sed quandò hoc verificetur?*

4 *Sacerdos, qui nocte præcedenti meretricatus eſt, & manè abſquè prævià Confeſſione celebravit, non punitur in Sancto Officio.*

5 *Polygamus cur efficiatur de hæreſi ſuſpectus, non verò Sacerdos pluries in die celebrans?*

6 *Qui celebrat in peccato mortali, non peccat immediatè contrà Sacramentum, quia diſpoſitio reſpicit miniſtrum, non Sacramentum.*

7 *Videtur de hæreſi ſuſpectus, qui Miſſam celebrat non jejunus, & quarè? & num.* 8.

9 *Contrarium eſt verius.*

10 *Celebrans non jejunus, non peccat contrà finem Sacramenti, quia in aliquo caſu poteſt Sacerdos non jeiunus celebrare.*

11 *Cur Sacerdoti non ſit permiſſum celebrare non jejuno ad tradendum Viaticum moribundo, benè autem ad Viaticum ſumendum ab ipſo?*

12 *Quæ dicta ſunt de abuſu Euchariſtiæ ob non debitas diſpoſitiones, militant in cæteris Sacramentis.*

1 UT ex ſuis principiis deſumatur, an abuſus ob non debitas diſpoſitiones in conficiendo Sacramentum inducat hæreſis ſuſpicionem, animadvertendum eſt, hujuſmodi diſpoſitiones eſſe, vel ſpiritales, vel corporales neceſſariò ab Eccleſiâ requiſitas:

2 Cum autem ſpiritales diſpoſitiones reducantur ad ſtatum gratiæ, vel ad conficiendum Sacramentum, vel ad ipſum ſuſcipiendum, ob earum defectum incurri hæreſis ſuſpicionem, docet Bordon. *in Tribun. cap.* 22. *num.* 46. ubi ait, quod à Sacerdote, qui quotidiè celebrat, nec viſus eſt unquàm confiteri, incurritur hujuſmodi ſuſpicio, quia videtur ſentire, non eſſe neceſſarias has diſpoſitiones contrà illud, quod definiuit S. Synodus Trid. *ſeſſ.* 13. *can.* 11. & operatur contrà finem inſtitutionis Sacramenti.

3 Sed quia reverà præceptū conficiendi, vel ſuſcipiendi Sacramentum in ſtatu gratiæ non involvit præceptum confitendi, nam ad hoc, ut quis teneatur confiteri, requiritur, quod adſit copia Confeſſarii, & ſit lethali culpâ innodatus, ideò tunc tantùm fieret ſuſpectus Sacerdos, ſi malâ famâ laborans, cum poſſet commodè confiteri, negligeret: In eo quippè caſu non crederetur, ipſum tàm longo temporis intervallo lethalis culpæ labe carere: Alioquin à ſuſpicione immunis evaderet, &
4 quamvis Sacerdotes, qui nocte antecedenti mere-

meretricati sunt, & manè absquè præviâ confessione accedunt ad celebrandum, non puniantur à S. Officio, hoc tamen procedit, quoties actus non sint sæpè sæpius iterati; vel quoties Sacerdotis sic abutentis Patria non sit de Regionibus hæreticorum; vel quoties non concurrant circumstantiæ, de quibus *suprà in Prælim.* & eâ quidem ratione; nam celebratio in peccato mortali non ex sè, sed ratione circumstantiarum ingerit hujusmodi suspicionem: Ad effectum enim eam incurrendi, tria requiruntur; primò, quod delicti atrocitas sit præcipuè contra finem institutionis Sacramenti, ut si quis utatur Sacramento tanquàm medio ad peccandum, utpotè si Confessarius fungatur officio ad sollicitandum.

Secundò, quod Sacramentum nulliter conficiatur, ut in Polygamiâ, in quâ omnia Matrimonia, præter primum, sunt irrita: Ob id non mirum, si Polygamus efficiatur suspectus de hæresi, non verò Sacerdos, qui plures eâdem die celebrat Missas, quia validè consecrat, pròut testatur Charthar. *decis. Archiep. Mediolanen. 26. per tot.* Pistach. *de superstit. par. 2. cap. 3. n. 23.* Bordon. *in Sacr. Tribunal. tom. 1. cap. 22. qu. 6. num. 8.* Bayo *prax. Eccles. par. 3. lib. 2. cap. 116.* quidquid dicat Gonzalez *in cap. 3. de celebrat. Missar. in fin.* & quod delictum eorum, qui plures Missas absquè legittimâ causâ eâdem die celebrant, non spectet ad S. Officii Tribunal, firmat Albit. *de Inconst. in fide, part. 1. cap. 34. num. 69.*

6 Tertiò, quod peccetur immediatè in ipsum Sacramentum, temerè violando ritus ab Ecclesiâ præscriptos: At qui celebrat in peccato, non utitur Sacramento, tanquàm medio ad peccandum, nàm non ex ipso Sacramento, sed ex malâ Ministri dispositione omnis culpa provenit; non fit nulliter Sacramentum, quia crimen ob deficientiam debitæ dispositionis operatur, ut illicitè, sed non ut invalidè conficiatur Sacramentum; non peccatur immediatè contrà ipsum Sacramentum, quià dispositio respicit principaliter Ministrum, non autem Sacramentum.

Hinc difficile est, quòd ob deficientiam dispositionis inducatur hæresis suspicio, quarè rarò, qui conficiunt Sacramentum non debitis dispositionibus, subiiciuntur S. Officio.

7 Quò verò ad dispositiones corporales, omnes, quæ sunt necessariæ, reducuntur respectu Sacramenti Eucharistiæ conficiendi ad jeiunium, sinè quo Sacerdos celebrare nequit, cum illud præscriptum sit per Concilium Carthaginense, de quo *in c. Sacramenta, de Consecrat. distinct.* 1. & si celebret, videtur de hæresi suspectus, pròut testatur Transm. *de polyg. lib. 3. qu. 2. num. 55. & de denunc. qu. 4. cap. 5. num. 8. vers. revelandus est*, ubi addit, celebrantem, aut suscipientem Eucharistię Sacramentum non jejunum revelandum esse.

Ratio est, ut dicit Alberghin. *in Man. cap. 23. num. 3.* quod ipse videtur assentiri hæreticorum propositioni, & præcipuè Lutheri asserentis, consultius esse sumere Eucharistiam post sumptum cibum.

8 Si enim sufficit ad inducendam suspicionem, quod quis teneat novas, & singulares opiniones in materiâ peccati contrà communes, & receptas sententias: Intrigl. *sing. 79. num. 114.* fortiùs fiet suspectus tenens opiniones hæreticorum, & damnatas. Quod autem sic abutens ex falsâ opinione moveatur, facilè præsumendum est, cum simus in genere delictorum, quę nec libidini, nec alteri simili passioni tribui solēt, ex quo quodammodò delictum fit gravius, & videtur intrare suspicio hæresis, quæ cadit contrà Reos gravissimorum criminum: Intrigl. *ubi suprà, n. 206.*

9 His tamen non obstantibus censeo, quod celebrans non jejunus minimè reddatur suspectus, cum non operetur præcipuè contrà finem Sacramenti, nec vllo ex supradictis modis abutatur, dummodò non sit de eâ Regione, in quâ viget hæresis Lutherana; & proindè, qui non jejunus celebrat, non punitur in S. Officio, sed talis punitur pœnâ arbitrariâ, ut communiter observant DD. inter quos Pac. Jordan. *lucub. lib. 4. tit. 1. num. 52.* Diaz *pract. crim. canon. cap. 34.* Zarola *Prax. Episcopal. par. 1. verbo, Missa, num. 7.* Albitius *de Inconst. in fide, part. 1. cap. 34. num. 66.*

10 Quod autem non sit præcipuè contrà finem Sacramenti celebratio sinè jeju-

nio, patet ex eo, quod dentur caſus, quibus etiam licitè poſſit Sacerdos non jejunus celebrare.

Siquidem Sacerdos in mortis periculo conſtitutus poſt cibum poteſt, ut Viaticum ſumat, celebrare, ſi alio modo fieri nequeat, ut ait Eminentiſſimus de Lugo *de Sacram. Euchar. diſp.* 15 *ſect.* 3. nam non plus eſt celebrare, quàm communicare abſquè jejunio, undè diſpenſatus ad hoc, videtur diſpenſatus ad illud.

11 Nec obſtat, quod minimè permiſſum ſit Sacerdoti non jejuno celebrare ad tradendum Viaticum alicui moribundo, quia aliud eſt tradere; aliud eſt ſumere Viaticum: quàpropter præceptum dandi Viaticum ſemper debet intelligi, quandò dari poteſt, juxtà ordinē ab Eccleſiâ præſcriptum in hoc Sacramento conficiendo: At quia præceptum ſumendi Viaticum, licet ſit Divinum, imponitur tamen ei, qui ſumit; non autem ei, qui tradit, ideòquè, ut ſumat Sacerdos, ceſſat præceptum Eccleſiaſticum conficiendi cum jejunio; &, vt tradat, minimè ceſſare debet.

12 Quæ autem hucuſquè dicta ſunt de abuſu Sacramenti Euchariſtię ob non debitas diſpoſitiones, eò magis militant reſpectu cæterorum Sacramentorum, nam cum valeat argumentum de majori ad minus, licitè inferri poteſt, nullam hæreſis ſuſpicionem oriri ex abuſu, qui ob non debitas cæremonias committitur in conficiendis Sacramentis, cum ea ſint, ut ſuperiùs innuimus, minus nobilia, quàm illud Sacramentum Euchariſtiæ.

SECTIO II.

De abuſibus Sacramentorum in offerendo.

SUMMARIUM.

1 *Reperitur in Eccleſiâ Catholicâ verum Sacrificium, ſcilicet Auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum.*
2 *Neceſſitas Sacrificii apud homines conteſtata vel ab ipſis gentilibus.*
3 *Neceſſitas Sacrificii apud Chriſtianos oſtenditur.*
4 *A Mundi primordiis Deus docuit Iudæos ſacrificare.*
5 *Diverſitas Sacrificiorum, & ad quid apud Iudæos, & num. 6. 7. & 8.*
9 *Omnia antiquæ legis ſacrificia habentur in Sacrificio Euchariſtiæ: Auctoritates S. Ioannis Chriſoſtomi, & S. Auguſtini,* & nu. 10.
11 *In Sacrificio Altaris eminenter continentur vetera ſacrificia.*
12 *Sacrificium Altaris eſt Honorarium, Expiatorium, Impetratorium, & Euchariſticum.*
13 *Hoc ſacrificium appellatur Miſſa, à mittendo hoſtiam ad Deum, ut tenent magni auctores.*
14 *Alii volunt, appellari miſſam à dimittendo populum, terminato ſacrificio.*
15 *Miſſa probatur eſſe verum Sacrificium ex Sacerdotio Melchiſedech, & ex Prophetiâ Malachiæ.*
16 *Probatur vera Sacrificii ratio in Miſſâ ex novo Teſtamento.*
17 *Item ex traditione.*
18 *Non implicat, Miſſam eſſe ſimul Sacrificium, & Sacramentum; quod convincitur ex ipſiſmet hæreticis.*

1 ANTEQUAM demonſtremus, quot modis abuſus Sacramenti in offerendo committatur, præmittendum eſt adversùs hæreticos, reperiri in Eccleſiâ Catholicâ verum Sacrificium, in quo ipſe Chriſtus incruenter offertur, qui in arâ Crucis ſemel ſe ipſum cruenter obtulit, & conſequenter illud eſſe auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, ut pariter contrà ipſos hæterodoxos probat Lupus in *edict. par.* 4. *lib.* 26. *diſt.* 9. *ar.* 1. Et ſanè, quod penès nos adſit Sacrificium, res adeò clara eſt, ut quicumquè contrarium aſſerere præſumeret, inſanire videretur, & in luce meridianâ cæcutire: Tanta eſt enim
2 neceſsitas Sacrificii, quo poſſint homines aliquo modo teſtari, ſe Deum bonorum omnium Authorem agnoſcere, ut Ethnici etiam (quamvis profundiſſimâ infidelitatis caligine obruti, quemadmodùm benè ponderat Paſqualig. *de Sacrificio Miſſæ, tract.* 1. *qu.* 15. *num.* 2.) naturæ lumine perſpexerint, aliquod numen reperiri, à quo vita, & cætera bona promanarent; ideoquè dignum eſſe, in cujus honorem, & cultum ut vita ipſa inſumeretur; idcircò, ut ait

Silius

Silius Italicus:

Mos fuit in populis, quos condidit advena Dido,
Poscere cæde Deos veniam, & fragrantibus aris,
Infandum dictu, parvos imponere natos.

Et Virgilius *in Æneid. lib.* 10. piũ Æneã inducit octo Juvenes suo sacrificio immolantem: Alia hujusmodi refert Solorzanus *de Iure Ind. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 12. *à num.* 54. *& cap.* 14. *à num.* 73. Verùm ad hoc manifestandum animalia mactabantur, quia, ut ait Euseb. *lib.* 1. *de demonstrat. c. ult.* lege naturæ introductum fuit, ut in Sacrificio animalia, vel aliquid ejusmodi commutarentur propriâ vitâ, ut etiam advertit laudatus Solorzan. *d. cap.* 12. *n.* 62. Igitur quantò magis
3 debemus nos Catholici, tot beneficiis à Deo decorati, hoc & agnoscere, & profiteri? Scilicet, ut non solùm per actus internos, qui propriè non constituunt sacrificium, id quod probat S. Thomas 2. 2. *q.* 85. *art.* 3. & ex eo Scortia *de Missâ, lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 2. sed etiam per rei externæ, & sensibilis consumationem, ac oblationem, Deum recognosceremus secundùm utrumquè, idest animam, & corpus, quæ sunt hominis constitutiva, à Deo tot gratiis, tantâquè excellentiâ nobilitata post Christi adventum, ut ratiocinatur Pasqualigus *dict. qu.* 15. *num.* 3.

4 Quinimò ipse Deus docuit usquè à mundi primordiis Judæos Sacrificia, in quibus offerendis testarentur divini Numinis, & Majestatis honorem, & supremum in universa Imperium; impetrarent peccatorum veniam, ac temporalia bona; & prò collatis beneficiis gratias agerent, ut videre est penès Beccanum *Opusc.* 11. *lib.* 2. *de Triplici Sacrificio, cap.* 1. *num.* 3. *de Sacrificiis legis naturæ*, quod etiam affirmat Arcudius *de Concord. Eccles. Occid. & Orient. lib.* 3. *cap.* 8. his verbis: *Offerebantur à Judæis Sacrificia prò peccatis, eaquè pro varietate peccatorum, & personarum varia erant. Quippè aliud offerebatur prò perjurio; aliud prò aliis peccatis: & similiter aliud prò peccato summi Sacerdotis; aliud prò peccato Regis, vel Magistratus; aliud prò peccato totius populi; aliud prò peccato privatorum hominum: Alia offerebantue ad gratias agendas prò beneficiis acceptis ad animum gratum declarandum, quæ vocabantur pacifica. Deniquè alia item pacifica prò beneficiis obtinendis.*

6 *Prima erant omnium præstantissima, quæ tributorum instar oblata in reverentiam divinæ Majestatis penitùs consumebantur, cujus non solùm usus rei, sed etiam substantia foret: Secundum locum dignitatis obtinebant Sacrificia prò peccato: Tertium pacifica prò beneficio accepto: Quartum, pacifica prò beneficio accipiendo. Quippè Deum in se maximè debemus colere, ob immensam ejus majestatem: Deindè ob offensam in ipsum commissam; tùm ob acceptum beneficium; postremò propter sperata beneficia.*

7 *Varia etiam erant secundùm subiectam materiam: Hinc dividebantur in Victimas, seù Hostias, Imolationes, & Libamenta: Victimæ erant ex animantibus, uidelicet Ovibus, Capris, Bobus, Columbis, Passeribus, & Turturibus: Imolationes ex rebus inanimis, sed solidis, ut ex Farinâ, Pane, Sale, Thure; libamenta ex rebus liquidis, ut ex vino, & aquâ.*

8 *Dividebantur quoquè eadem Sacrificia ex formâ, & modo vario offerendi: Nàm alia incruenter offerebantur; alia cruenter: horum nonnulla tota igni exurebantur, & solvebantur in fumum sursùm petentem: nonnullorum pars igni absumebatur; pars cedebat in cibum Sacerdotum; pars in escam offerentium. Quorumdam partem Sacerdotes eâdem die consumebant; nonnullorum in alteram diem reservari poterant*: Ità ex Arcudio: (Vide si vis Beccanum *loco cit. de Sacrificiis mosaicis, cap.* 1. *&* 2. & Pasqualigum *ubi suprà, qu.* 17. *num.* 7.)

9 Hæc omnia nos etiam habemus in uno Augustissimo Eucharistiæ sacrificio, teste Beccano *eodem loc. de Sacrif. in statu gratiæ, in prælud. à num.* 3. quarè D. Chrisost. *in psal.* 95. ait, quod *Lex in veteri testamento multas habebat hostias, hanc quidem prò peccatis, illam verò dictam holocautoma; aliam vocatam laudis, aliam salutaris, per multasquè alias, & varias prò his, qui in innumeris piaculis recensebantur. Omninò magnus erat, & sinè modo numerus sacrificiorum in lege, quæ omnia nova superveniens*

gra-

gratia, uno complectitur ſacrificio, unam, & veram ſtatuens hoſtiam: & D. Leo Papa *ſerm.*8. *de Paſſione*, quem etiam citat Paſqualigus *eâdem qu.* 17. *Nunc carnalium ſacrificiorum varietate ceſſante, omnes differentias hoſtiarum una corporis, & ſanguinis ſui implet oblatio; & ità in ſe univerſa perficit myſteria, ut ſicut unum eſt prò omni victimâ ſacrificium; ità unum de omni gente ſit Regnum.*

10 Sanctus quoquè Auguſtinus *qu.*57. *in Leviticum*: *In multis*, inquit, *Sacrificiis, quæ prò peccatis offerebantur, unum hoc noſtrum ſacrificium ſignificatur, in quo vera fit remiſſio peccatorum*: Et notandum, ait Laudatus Arcudius ex eodem Auguſtino *lib.* 10. *de Ciuit. Dei*, *cap.*20. quod homo Chriſtus Jeſus, qui in quantum formam ſervi accepit, Mediator effectus eſt Dei, & hominum, quamvis in formâ Dei Sacrificium cum Patre ſumat, cum quo & unus Deus eſt; nihilominùs in formâ ſervi Sacrificium maluit eſſe, quàm ſumere; ne vel hac occaſione quiſquàm exiſtimaret, munus ſacrificandi cuilibet competere; propter hoc & Sacerdos eſt ipſe offerens, ipſe & oblatio. Cujus rei Sacramentum quotidianum eſſe voluit Eccleſiæ ſacrificium, cum ipſius Corporis ipſe ſit Caput, & ipſius Capitis ipſa ſit Corpus, tàm ipſa per ipſum, quàm ipſe per ipſam ſuetus offerri.

11 Hoc ſanè Sacrificium eminenter continet vetera ſacrificia: In hoc enim (proſequitur Arcudius loco cit.) offertur Chriſtus, qui eſt viva hoſtia, & excellentiſſima Victima; & quia ſub ſpecie panis, & vini offertur, & ſumitur, excellentiori modo habet quidquid ad rationem imolationis, & libamenti ſpectat. Hoc igitur ſacrificium propter dignitatem principalis offerentis, & rei oblatæ, modiquè offerendi, longè præſtantiùs fungitur munere omnium anti-

12 quorum Sacrificiorum: Quippè eſt Honorarium ex parte holocauſti, quoniam in eo per rem omnium excellentiſſimam Deum honoramus, veneramur, & colimus; eſt etiam Expiatorium, nam eo numen divinum placamus, & propitium reddimus, quandò prò peccatis illud offerimus: Item eſt Impetratorium, ſiquidem ipſo cæleſtem opem imploramus, & aſſequimur; & cum in eo repræſentetur paſſio Chriſti, ideò aptiſſimũ eſt ad impetranda omnia bona, quæ paſſione ſuâ Chriſtus nobis promervit: Eſt tandem Euchariſticum: Per illud enim debitas gratias Deo prò acceptis beneficiis, atquè adeò prò hoc eodem Sacrificio, referimus.

13 En ergò quod omnia Veteris Legis Sacrificia penès nos reperiuntur, eaquè continentur in ipſo Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento: Quo fit, ut tale Sacramentum *Miſſa* appelletur, quaſi *Miſſio*, quia ſcilicet per Sacerdotem populus mittit ad Deum ſua deſideria, & hoſtiam ſalutiferam; & ideò in fine dicitur: *Ite, miſſa eſt*: Heduenſis *de Sacram. Altaris, cap.*18. Rupertus Abbas *lib.*2. *de Offic. cap.*23. Hugo de S. Victore *lib.* 2. *de Sacram. par.* 8. *cap.* 14. Innocentius III. *lib.*5. *de Miſsâ*, *cap.* 12. S. Thomas 3. *part. qu.* 83. *art.*4. Sotus *lib.*4. *ſentent. d.* 13. *qu.* 2. *art.*4. Bellarm. *lib.*1. *de Miſsâ, cap.* 1. Vaſquez. 3. *part. diſp.* 220. *cap.* 1. *num.* 8. & alii:

14 Et quamvis hanc ethymologiã minimè approbet Van Eſpen. *jus Eccleſiaſt. par.* 2. *tit.*5. *cap.* 1. *à num.* 1. Bona *lib.* 1. *Rer. Liturg. cap.* 1. §. 6. De Lugo *de Sacr. Euchar. diſp.*19. *ſect.*2. dicens, ea verba uſurpari, quia tunc dimittebantur fideles, quod conſonat moribus Sacerdotum Gentilium, qui, peracto Sacrificio dicebant: *Ilicet*, hoc eſt, *Ire licet*, ut refert Plutarchus, & Servius *6. Æneidos*, ſicut etiam Græcorum Sacrificuli, finito Sacrificio, dicebant: λαοῖς ἄφιεσαν, ideſt *populi miſſio*, ut notat Beroaldus *in Apuleium, lib.* 11. *de Aſino Aureo*; & in eodem ſenſu Chryſoſt. miſſam vocat ἀπολυσὶν, ideſt *ſolutionem*, quia populus ſolvebatur; & Caſſianus *lib.* 3. *cap.* 7: & S. Benedictus *in Reg. cap.*17. Miſſam ſumunt pro fine, & terminatione alicujus rei. Quia ergò in Miſsâ bis miſſio fiebat, ſcilicet Cathecumenorum, dictis Evangelio, & Concione, & poſteà altera omnium in fine Miſſæ, quæ tantummodò adhuc retinetur, dum dicitur *Ite, miſſa eſt*; hanc proindè exiſtimant Van Eſpen, & De Lugo fuiſſe eorumdem verborum ethymologiam, undè ſicut olim & Cathecumeni poſt Evangelium, & concionem, & cæteri omnes in fine Miſſæ dimitterentur, hodiè

diè per illa verba fideles dimittantur; de quâ re videri poterunt Gavantus *in Rubricis Miſſ.* Durand. *in rationali Divin. offic.* Covarruvias, 4. *variar. cap.* 22. Claud. de Sainctes *in præfatione in Liturgiam, cap.* 4. & Paſqualig. *de Sacrificio miſſæ, q.* 1. *num.* 5. qui in aliquâ parte adſtipulatur opinioni, quam tenent Van Eſpen, & Cardinalis De Lugo.

Quamvis, inquam, ità prædicti ſentiant, non tamen ipſis aſſentior; nã ſatis dimittitur Populus per illud verbũ *Ite*, undè alia, *Miſſa eſt*, adhibẽtur tanquàm ratio, quarè dimittatur, ſcilicet, quod jam miſſa eſt ad Deum hoſtia ſalutifera.

15 Præter allatas rationes, quæ demonſtrant auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum eſſe verè Sacrificium, alias attulerunt DD. præcipuè in Concil. Trid. ut videre eſt penès Pallavic. *hiſt. lib.* 18. *cap.* 1. *& ſeq.* Merbeſ. *in ſummâ Chriſtianâ, diſſert.* 3. *par.* 3. *q.* 3. 4. *&* 5. eaſquè affert nuperimè Juenin. *de Sacram. tom.* 1. *q.* 1. *cap.* 2. *art.* 1. *pag.* 402. quarum peculiares deducuntur ex Melchiſedech Sacerdotio, ex Malachiæ Prophetiâ, ex novo Teſtamento, & ex Traditione.

Etenim quò ad Sacerdotium Melchiſedech, habemus ex Sacrâ ſcripturâ *pſalm.* 9. *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*, ergo Chriſtus, de quo loquitur Regius pſalmiſta, ipſummet Sacrificium, quod olim Melchiſedech adumbraverat, obtulit: Hoc autem ſuis Apoſtolis, futuriſquè eorum ſucceſſoribus faciendũ injuxit Redemptor noſter: *Hoc facite*, inquiens, *in meam commemorationem*.

Quò verò ad Malachiæ prophetiam clarè dignoſcitur hujuſmodi veritas: Inquit enim propheta: *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtrâ: Ab ortu enim ſolis uſquè ad occaſum magnum eſt nomen meum in Gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum*; undè cum unanimi omnium Patrum conſenſu ait Auguſt. *lib.* 18. *de Civit. Dei, cap.* 35. *Hoc ſacrificium per Sacerdotes ſecundùm ordinem Melchiſedech, cum in omni loco à ſolis ortu, uſquè ad occaſum Deo jam videant offerri; ſacrificium Iudæorum, de quibus dictum eſt: Non eſt mihi voluntas in vobis, jam ceſaſſe, negare non poſſunt; aut alium Chriſtum expectant*; de qua re latè apud Paſqualig. *de ſacrif. miſſæ, qu.* 18. *à num.* 4.

16 Quò ad novum Teſtamentum habetur, quod Calix Sanguinis Chriſti prò multis effundetur in remiſſionem peccatorum, & quod ob hanc cauſam frangitur panis: Cum autem illa effuſio, & illa fractio non poſſint intelligi de vino effuſo, & de pane fracto ad bibendum, & manducandum, eò quia Matthæus referat, vinum effuſum, & panem fractum non prò Apoſtolis tantùm, ſed etiam prò aliis multis, qui non aderant, & quidem in remiſſionem peccatorum, igitur intelligi debet de effuſione, & de fractione ad ſacrificium: Patet quoque hæc veritas *ex primâ ad Cor.* 10.

17 Tandem quò ad traditionem, ipſam manifeſtant tot Concilia, quæ ſtabilierunt, hujuſmodi Sacramentum eſſe Sacrificium, atquè demonſtrant tot Patres, qui idem in omnibus Orbis regionibus ſeorſim docuerunt, ut apud Juenin *ubi ſuprà*.

18 Poſtremò non implicat, quod hoc Sacramentum ſit & Sacrificium, & Sacramentum, quidquid blaterent hæretici, contrà quos rectè ratiocinatur Lupus *ubi ſuprà*, & Beccanus *loco cit. de Sacrificio in ſtatu gratiæ, cap.* 7. *ad argumenta Novatorum, num.* 7. ex authoritate ipſorum hætherodoxorum: Piſſæus enim Calviniſta cum totâ Synodo Capicenſi *lib.* 1. *de Euchariſt. cap.* 1. expreſsè ait, Agnum Paſchalem fuiſſe ſimul Sacramentum, & Sacrificium: Quod etiam ex Scholaſticis docet D. Thomas, & plures alii: Si ergò Agno Paſchali non repugnat ſimul eſſe Sacramentum, & Sacrificium, cur repugnet Euchariſtiæ, non video. Nec obſtat, quod in Sacramento aliquid accipiamus à Deo, & in Sacrificio aliquid ei offeramus: Nam hæc duo poſſe ſimul conſiſtere, jam oſtenſum eſt in Agno Paſchali, qui totus offerebatur Deo ad ipſius honorem, & totus comedebatur à Judæis ad illorum ſalutem. Idem fit in Euchariſtiâ. Et ſanè, ſi id, quod à Deo accepimus, non liceret offerre Deo, nullum foret Sacrificium: Omnia enim

enim, quæ Deo offerimus, à Deo accepimus, juxtà illud Paralip. *Tua ſunt omnia. Et quæ de manu tuâ accepimus, dedimus tibi*: Sic Beccanus: Contrà eoſdem Hæreticos ità increparunt Catharin. *lib. de verit. incruent. Sacrific.* Pighius *lib. 2. de Hierarch. Eccleſiaſt. cap. 5. & controverſ. 5. & 6.* Caſalius *de Sacrif. Miſsæ*, Caſtro *lib. 10. adversùs Hæreſes, verbo, Miſsa*. Sotus *in 4. diſtinct. 13. quæſt. 2.* Canus *lib. 12. de locis Theolog. cap. 13.* Bellarm. *lib. 1. de Sacrific. Miſsæ, cap. 5. & ſeq.* Suarez *diſput. 74. de Euchariſt. ſect. 1. & ſeq.* & alii.

His ergò duobus præmiſſis, cum in ipſo tantummodò auguſtiſſimo Sacramento Deo offeratur; erit de ejuſdem Sacramenti abuſu diſſerendum; quatenùs eſt Sacrificium; eò magis, quia jam de ejus abuſu egimus, quatenùs uti Sacramentum conficitur.

SUBSECTIO UNIC.

De abuſu Sacramenti Euchariſtiæ, quatenùs eſt Sacrificium.

SUMMARIUM.

1 *Qui offert Miſsæ Sacrificium abſquè poteſtate, eſt ſuſpectus de hæreſi.*

2 *Eccleſia non habet facultatem inſtituendi Sacrificium.*

3 *Objectio de Oblationibus quarumdam mulierum.*

4 *Apud Veteres Latinos magna olim Religio in parando pane Euchariſtico.*

5 *Mulieres Sanctimoniales, & pueri innocentes frumentum granatim eligebant prò materiâ Euchariſticâ conficiendâ, & alia ad idem notantur.*

6 *Mediolanenſis Eccleſia decem Viros, & totidem Matronas ſeligit prò offerendâ materiâ Euchariſtiæ.*

7 *Suſpicio hæreſis inducitur, ſi in Miſsâ Eccleſiæ ritus violentur.*

8 *Græci PP. antiqui conſueverunt, multas offerre particulas in eodem Sacrificio, ad exprimendos diverſos fines Sacrificiorum legis Veteris, quod præſtant adhuc Græci, & num. 9. & 10.*

11 *Latinis quidem non licet imitari hunc Græcorum morem, & imitantes hæreſis ſuſpicionem incurrerent: Græci tamen non ſunt in hoc damnandi.*

12 *Mos S. Germani offerendi panem, undè eſt deſumpta hoſtia major in memoriam Corporis Virginis.*

13 *Antiquitùs erat Eulogiarum diſtributio, & quomodò?*

14 *Eccleſia nunquàm præſcripſit communionem quotidianam.*

15 *Eulogiæ non tantùm in Eccleſiâ diſtribuebantur, ſed etiam foras ad fideles mittebantur, quod poſteà prohibuit Concilium Laodicenum.*

16 *Abuſus offerendi Sacrificium prò Animabus defunctorum damnatorum eſt ſuſpectus.*

17 *Suſpectus in fide eſt, qui dicit, pœnas damnatorum in Inferno aliquandò mitigari Orationibus, & Sacrificiis.*

18 *Iunior Græcia, non vetus, eſt dicto errore infecta.*

19 *Eſt abuſus in offerendo, ſi offeratur Miſsæ Sacrificium prò Beatis, & offerens eſſet de hæreſi ſuſpectus.*

20 *Quomodò intelligantur Græci, quandò in Liturgiâ offerunt Sacrificium prò Sanctis.*

21 *Senſus Latinæ Eccleſiæ, quandò recitat Orationes prò Sanctis.*

22 *Duplici de causâ ex S. Auguſtino offerimus Sacrificium in honorem Sanctorum: Primò, ut agamus Deo gratias de illorum Victoriis; ſecundò, ut orent ipſi prò nobis.*

23 *Ratio quarè Sacrificium Altaris offeratur prò Sanctis, prò vivis, prò mortuis.*

24 *Nequit celebrari Miſsa de requie prò parvulis baptizatis decedentibus antè uſum rationis, & celebrans eſſet ſuſpectus.*

QUOT modis committitur abuſus in conficiendâ Euchariſtiâ, totidem committitur in eâ offerendâ; undè brevitatis causâ non ſunt repetenda, quæ diximus.

Videamus ergò, quinam horum abuſuum inducant hæreſis ſuſpicionem.

1 Ob defectum poteſtatis offerendi, certum eſt, quod qui abutitur hoc ſacrificio, incidit in hæreſis ſuſpicionem, quam incurrit etiam, qui tantùm inchoat, ut dictum eſt.

Si enim non licèt cuiquè ſinè autho-

rita-

titate publica alia Deo Sacrificia offerre, præter incruentum, quod in Missâ imolatur, ut probat Eminentissimus de Lugo *loco cit. sect.* 1. *num.* 10. & 11. Imò
2 nec Ecclesiam habere facultatem instituendi Sacrificium, probant Suarez *disp.* 74. *de Euchar. sect.* 4. Vasquez *disp.* 223. *cap.* 6. Conich. *de Sacram. qu.* 83. *art.* 1. *num.* 14. Lessius *lib.* 2. *de just. & Iure cap.* 38. *num.* 27. &, præter alios, Pasqualig. *de Sacrif. missæ, qu.* 24. *à num.* 5. quantò minùs licebit, offerre non præter Ecclesiæ facultatem, sed contrâ Dei, & Ecclesiæ ordinem præscriptum? *Omnis Pontifex*, scribit Apostolus *ad Hebr.* 5. *ex hominibus assumptus est, prò hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat Dona, & sacrificia*. Hinc Epiphanius *hæres.* 79. reprehendit quasdam mulieres, quæ placentam offerebant per modum Sacrificii B. Virgini, dicens, nequè Diaconos illud posse efficere:
3 At obiici potest, Sanctam Rodegundam Reginam seculo sexto (quod etiam asseritur de Matronâ quâdam Romanâ *in vitâ Gregorii*) dum esset sanctimonialis, oblationes suis manibus fecisse, illasquè locis venerabilibus incessanter dispensasse, ut testatur Venantius Fortunatus in ejus vitâ: Testatur quoquè Sirmondus, Armonicanas Mulieres communicaturas, hactenùs suam oblatam azymam offerre.

4 Vt autem huiusmodi error prorsùs diluatur, animadvertendum est, maximam fuisse apud veteres Latinos Religionem in parando Eucharistico pane, undè queritur Humbertus *in epist. ad Cerularium*, quod Græci hunc panem à quocumquè viro, seù fœminâ præparatum habeant, in tantum, ut nonnunquàm ab ipsis publicis negotiatorum tabernis emptum panem ad Dominicam mensam transferant. Aliter tamen fieri consuevisse apud Græcos suâ ætate, testatur Christophorus Angelus *in libello*, quem scripsit *de præsenti Ecclesiæ suæ* (scilicet Græcę) *statu*. Hæc enim habet *Sect.* 14. de pane sacro: *Quæ ad Sacramenta conficienda pertinent, præparant, panemquè accipit Sacerdos, quem vir, vel Mulier aliqua, modò purus idem, mundaquè eadem fuerit, die antecedenti paravit: Hoc est, quilibet homo, cui tantummodò die præcedenti cum Vxore res non fuit; aut Mulier, quæ à congressu maritali abstinuit. Hoc est, quibus nec nocte, quam dies Saturni insecuta est, nec alia à Vespere diei Veneris usquè ad tempus matutinum diei Saturni, conjugalis intercessit cohabitatio: Iste, sivè ista subactâ farinâ, panem illum Saturni, aut aliâ quâcumquè die conficit. Qui enim panem illum parare vult, purus sit, necesse est. Antequàm verò panis ille excoquatur, signaculum illi prius ligno aliquo, cui literæ hæ insculptæ: Iesus Christus vincit, imprimunt*: Cum igitur vigeret apud Latinos hujusmodi Religio in præparando pane Eucharistico, seù hostiis, quas
5 *oblatas*, seù *oblias*, seù *oblationes* nuncupabant, Mulieres Sacrimoniales, & pueri innocentes frumentum granatim eligebant, ex quo Sacramenti materiam nitidè, & studiosè faciebant, ut patet ex Ulderico *in lib.* 3. *consuetudinum, cap.* 13. & ex eâdem epist. Humberti ad Cerularium: Imò eruditissimus Albaspineus *in Tractatu Gallico*, quem *de rebus Eucharisticis* conscripsit, frumenta Christi Corpori conficiendo destinata fuisse, suspicatur: Porrò hodiè quoquè hujusmodi oblatæ ex pugillo farinę fiunt à fœminis Ruthenis, teste Guagnino *de*
6 *Relig. Moscovit.* & paritèr his nostris temporibus in Ecclesiâ Mediolanensi decem viri, totidemquè Matronæ, provectæ ætatis, ab Archiepiscopo instituti, sacrificii Materiam offerre solent: nam oblationis tempore instante (utar verbis eruditissimi Mabillon. *de Azymo c.* 10.) præcedunt illorum virorum duo, aliis succedentibus, antiquo more induti, deferentes hostias tres, & Vasculum vini: Chorum ingressi, hæc omnia Sacerdoti celebranti offerunt. Idem præstant Matronæ illæ, quemadmodùm & viri illi, totam Civitatem repræsentantes, & funguntur officio, quod olim toti populo incumbebat. Patet ergò, quod olim mulieres Sanctimoniales faciebant oblationes, hoc est hostias, & quòd non sacrificia, sed materiam Sacrificii offerebant celebranti, ut disertè probat Mabillon. *loco cit.*

7 Dicendum est quoquè, suspicionem induci, si forma ab Ecclesiâ instituta violetur; nam si ritus Ecclesiæ, ut diximus, servari debent, tantò magis servandi illi, qui sunt in sacrificio prin-

cipales ; ac in eis vitandi ſunt errores, qui olim irrepſerant, quos confutat Bellarminus *de Miſſâ , lib.2.cap.17.*

Quò ad materiam, eam varians ſit etiam ſuſpectus , prò ut conſtat ex iis , quæ alibi diximus .

8 Datur tamen quandoquè materię , quæ offertur , non mutatio , ſed augumentum apud Græcos , ut videre eſt penès Arcudium *de Concordiâ , d.cap.9.* & penès Gabrielem Philadelphienſ. *in peculiari tract.de Particulis .*

Etenim antiqui Patres Græcorum ad clariùs exprimendos diverſos fines , qui diverſis ſacrificiis in Lege Veteri , ut ſuprà diſſeruimus, ſignificabantur, quoſquè eminenter complectitur Sacrificiū Euchariſtiæ , multas conſueverunt offerre particulas , ſed ad modum unius Sacrificii : Et adhuc ut evidentiùs exprimerent hos fines , uſi ſunt particulis magnitudine inæqualibus : Sic primam paulò majorem particulam offerebant in memoriam Salvatoris , juxtà illud: *Hoc facite in meam commemorationem* : Deindè alteram , & minorem particulam offerebant in memoriam , & honorem Deiparæ Virginis ; tertiam, Joannis præcurſoris; quartam, Apoſtolorum, & ſic alias deinceps in aliorum Sanctorum veneration̄em; præſertim verò unā in honorem Sancti , cujus prò tempore Natalitia celebrabant .

9 Hunc ritum ſequuntur communiter Græci, offerentes etiam particulas prò vivis , quæ rationem habent Sacrificii, vel Euchariſtici , vel Expiatorii , vel Impetratorii ; ac offerentes prò defunctis particulas , quæ rationem habent Sacrificij tantummodò Impetratorii , ſeù Satisfactorii .

10 Eædem particulæ poſteà inſerviunt communicantibus , & propterea ponderat Arcudius , quod Sancti Patres hunc modum offerendi fortaſsè excogitarunt , ut & varii fines ſacrificij explicarentur ; & populo nihilominùs , qui, quoties ſacro intererat , communicare conſueverat , minimè ſacramentum deeſſet .

11 Qamvis tamen nobis non liceat, hanc Græcorum materiam offerre: diſcederemus enim ab Eccleſiâ Latinâ , & quotieſcumquè conſtaret de pravâ opinione, de quâ ſuperiùs, incideremus in ſuſpicionem hæreſis ; eò magis , quia Junior Græcia paululùm hac in re ab antiquâ deflectens, novas particulas excogitavit , teſte Richardo Simone *in fide Orient. in notis , pag. mihi 263. col.2.* ubi eruditè, ut ſui eſt moris , rem pertractat : nihilominùs non ſunt damnandi Græci ritum Eccleſiæ ſuæ non alterantes ; undè rectè Arcudius *in dict. cap.9.* invehit adversùs quemdam alioquin doctum , & pium , qui in Poloniâ ſuaſerat cuidam nobiliſſimæ Matronæ Ruthenæ , ne ampliùs ſumeret Euchariſtiam à Presbyteris Ruſſorum: Negabat enim, illos diſtribuere Corpus Domini , ſed Corpus B. Virginis, S. Nicolai : *Miror* , ſubjungit Arcudius , *quomodò etiam non dixerit, nos exhibere Corpus vivorum , imò & mortuorum : prò his enim omnibus offerimus particulas .*

12 Hinc S. Germanus *in fine ſuæ Theoria in Liturgiam* , non particulas, quæ alioquin extrà Sacramentum minimè diſtribuuntur populo ; ſed panem , undè ſumitur major particula in memoriam Chriſti , vocat Typum Virginalis Corporis , & Corpus Deiparæ . Ut enim ex puriſſimo ſanguine Virginis formatus eſt Chriſtus , ità etiam ex illo pane ſumitur particula in Corpus Chriſti tranſmutanda ; vndè panis ille figuram gerit Deiparæ , qui tandem in fine Miſſæ , non per modum Sacramenti , ſed per modum panis Eulogici, populo ad Sacramentum percipiendum non diſpoſito diſtribuitur , quod etiam alibi in uſu extitiſſe , patet ex Mabillon. *de Azimo, cap.8.*

13 Imò, cum antiquitùs præcepta fuerit communio omnibus in Eccleſiam convenientibus , ut patet ex *Can.2. Concilii Antiocheni* , & ex *can. 8. & 10.* Apoſtolorum , quod etiam fuiſſe juxtà diſciplinam Eccleſiæ Romanæ , teſtatur Pontifex Anacletus *ep.1.num.2.* ne tamen fideles cogerentur illis diebus , quibus percipiebatur hæc Communio : Quotidianam enim Communionem nunquā 14 Eccleſia præſcripſit , ut luculenter probant Canonici Colonienſes adversùs Hermanum Coloniæ Agrippinæ Archiepiſcopum Apoſtatam Lutheranum, & Dionyſius Petavius ad Epiphanianam fidei expoſitionem contrà Caſua-

bonum

bonum, alioſque; ne (inquam) illis diebus cogerentur fideles imparati ſumere Auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, Eccleſia conſuevit, Eulogias exhibere, præterquam in quadrageſimâ, ne jejunium frangeretur, occaſione Eulogiarum, de quibus Spondanus *anno* 313.*num.*13. Cabaſutius *in Notitiâ Concil. in Diatriba ad ſynodum Laodicenſem, pag.* 137.

15 Nec hujuſmodi Eulogiarum diſtributio fieri ſolebat tantummodò in Eccleſiâ, verùm etiam intrà privatas fidelium ædes, ad quos deferebantur. Sæpènumerò etiam fideles privatim ad amicos procul diſtantes tranſmittebant (ut mutuæ pietatis, & ſacræ charitatis ſymbola) quas penès ſe habebant, Eulogias: Concilium verò Laodicenum *can.* 14. prohibuit, tranſmitti has Eulogias in alias Paræcias, quamvis Balſamon, & Zonaras illud decretum interpretentur, quod prohibuiſſet, à fidelibus mitti Sacratiſſimę Euchariſtiæ particulas, ſeù bucellas: Vidondi ſunt Bulengerus *in ſuis diatribis adversùs Exercitationes Caſauboni*, & Andr. Eudem. *lib.* 2. *defenſ. Baron. cap.* 15.

Tandem quò ad tempus, locum, cęremonias, & diſpoſitiones, conſuli poterunt, quę ſuperiùs diximus; nam prorsùs pari paſſu ambulant reſpectu abuſus in offerendo.

16 Præter modos prædictos, committitur etiam abuſus in offerendo, quoties offertur Sacrificium prò mortuis, quorum animas ad inferos detruſas fuiſſe, conſtat, & qui ſic abutitur, eſt utiquè ſuſpectus: Hurtad. *reſol. Moral. tract.* 5. *cap.* 6. *reſol.* 51. ubi latè; & eſt puniendus ab inquiſitoribus: Moura *de Incant. ſect.* 2. *cap.* 2. *num.* 69. ubi *à num.* 7. probat, erroneas eſſe opiniones eorum, qui dicunt, quoſdam à pęnis inferni ex divino privilegio liberatos fuiſſe: Aſſerit etiam
17 ſuſpectum in fide, qui dicit, pænas inferni Sanctorum orationibus, & Sacrificiis interdùm mitigari, quidquid dicant Gloſſa *in can. tempus* 13. *qu.* 2. Præpoſitius *in Compendio Theologiæ*. Linconienſis *in ſumm. Theol. in fine*. Altiſiodorenſis *lib.* 4. *in fine*, P. Petavius *tom.* 3. *Theol. dogmat. lib.* 3. *de Angel. cap.* 8. Super hac re vide Ludovic. à S. Joann. *part.* 1. *Summ. qu.* 9. *De Euchariſt. art.* 4. *dub.* 2. *difficul.* 4. Bellarm. *lib.* 2. *de Miſsâ, cap.* 6. Averſam *qu.* 11. *de ſacrific. Miſſæ, ſect.* 11. *verbo ſecundo*, Leſsium 3. *par. quæſt.* 83. *art.* 1. *dub.* 9. *nu.* 47. Marchin. *de Sacram. ordin. tract.* 3. *par.* 2. *cap.* 9. *num.* 13. Scortiam *de Miſsâ, lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 8. & Paſqualig. *de ſacrif. novæ legis*, *qu.* 156.

Rectè igitur Auguſtinus *lib.* 3. *de Animâ*, & *illius Origine, cap.* 12. *Noli credere, nec dicere, Sacrificium Chriſtianorum prò iis, qui non baptizati de corpore exierint, offerendum, ſi vis eſſe Catholicus.*

Nàm, vt inquit Leo Allatius *in diſſert.* 2. *de libris Eccleſ. Græcorum: Si in inferno Origenicè tempora, non verò catholicè decurtas, & in anguſtiſſimos terminos coarctas, quid vetat itidem tibi & de æternâ beatitudine ſtultiſsimè, & quàmmaximè animabus perniciosè aſſerere*: Vide Dominicum de Soto *in* 4. *diſt.* 45. *qu.* 2.
18 *art.* 2. In hunc errorem prolapſa eſt Junior Græcia, offerens Deo Sacrificium, ut animas eripiat ab Inferni gemitibus, quia, ut perperàm opinatur Gabriel Philadelphienſis, cum ad hæc uſquè tempora ſententia poſtrema, atquè vniverſalis in peccatores lata non ſit, infernus invenitur reſeratus, & infinita Dei miſericordia ad miſerandum parata; quâpropter animæ, non tantùm ob effuſas prò illis ad Deum preces remiſſionem accipiunt, & conſolationem; ſed abſolutam libertatem, & liberationem à pænis. At Veterem Græciam ab hujuſmodi errore purgat eruditiſſimè Richardus Simon, de quo ſuprà meminimus, *in dictis notis, à pag.* 256.

19 Diceretur quoquè committi abuſus in offerendo, ſi offereretur Miſſę Sacrificium prò fidelibus, quos Eccleſia perfrui æternâ beatitudine credit: Beatorũ enim animæ noſtris ſuffragiis non indigent, cum beatudo, quâ fruuntur, nec augeri, nec minui poſſit: Siquidem juxtà charitatem, quam quis habet, plus, vel minus participat de lumine Gloriæ, ut docet S. Tho. 1. *par. qu.* 12. *art.* 6. ideoquè ſi diceremus, beatitudinem eſſe capacem incrementi, vel decrementi, cogeremur quoquè dicere, vel beatitudinem non eſſe charitatis præmium, vel beatos poſſe in ſtatu gratiæ permanenti mereri, vel demereri: Utrumquè autem abſurdum

eſt. Erit ergò ſuſpectus de hæreſi, qui ſacrificium Miſſæ offerret, & prò beatis
20 oraret; & licet Græci in Liturgiâ offerant ſacrificium prò Sanctis, ut docet Dominicus Macrus *in Hierolexic.* nihilominùs, pròut explicat Græcus Cabaſilla, Græci offerendo ſacrificium prò Sanctis, non intendunt orare prò illis, ſed tantùm offerre eiſdem prò nouâ gloriâ accidentali: Raguccius *de Miſsâ in Eccleſ. qu.76.nu.3.* Paſqualig. *de Sacrif. nov leg.qu.160.num.9.* Merbeſ. *in ſummâ Chriſtianâ, diſſert.3. par.3. qu. 5. concl.2.*
21 In hoc ſenſu recitantur in noſtrâ Eccleſiâ Latinâ multæ orationes, ut obſervat Theophyl.Rayn. *in Heter.Spirit.lib.1. ſect.3.punct.2.pag.254.§.illud mihi.* Ut v. g. Oratio proſit Sanctis ad gloriam, ſicut nobis prodeſt ad medelam; & in Secretis Miſſę S.Leonis oratur Deus, ut beata retributio S.Leonem comitetur: In Miſsâ de Communi Confeſſor. Pontific.dicitur: *Sacerdotes tui Domine induant juſtitiam.*

Hoc autem modo nequit propriè dici orari prò Sanctis, quia ad hoc non ſufficit qualiſcumquè carentia boni poſtulati; aliter dici poſſet orari prò Deo, cum ejus gloriam, & nominis ſanctificationem poſcimus: Nam ea gloria licèt extrinſeca, eſt tamen aliquid Dei bonum, nec aliud, quàm utile. Sicquè impropriè dicitur orari prò B.Virgine, proferendo *Ave*, vel *Salve*, quaſi omnis ſalutatio ſit ſalutis precatio. Rem hanc acu tetigit Auguſt.dum *lib.8. de Civit.Dei, cap. 27.* ait, duplici de causâ nos offerre ſacrificium in honorem Sanctorum, & ut Deo vero de illorum victoriis gratias agamus; & ut orent ipſi prò nobis, ut eorum veſtigiis adhæreamus. Quamobrem non minùs eleganter, quàm ingeniosè inquit Arcudius: *Offerimus, ſed non oramus prò ipſis. Tritum, ac celebre dictum illud: Injuriam facit Martyri, qui orat prò Martyre: Offerre autem prò Sanctis nihil aliud eſt, quàm gratias agere Deo prò acceptis beneficiis, hoc eſt prò eorum victoriis, & rebus præclarè, & fortiter geſtis, atquè ſempiternâ illorũ felicitate. Hoc ipſum aut eſt etiam offerre prò eorum cultu, & honore. Quippè hoc totam in eorum cedit gloriam, adventitiam ſcilicet, & extrinſecam: Item accedit illius gloria coram hominibus. Quarè unum ſequitur alterum, dum etiam prò ipſis Deo gratias agimus, eos hoc modo commemoramus, & honoramus. Indè verò & aliud conſequitur, ut ipſi memoriam noſtri habeant in Cælo, & prò nobis orent. Quò circà offerimus prò eorum victoriis, prò eorum gloriâ, & prò eorum patrocinio invocando: Atquè is eſt finis, cujus gratiâ offertur Deo Sacrificium Euchariſticum prò Sanctis. Præterea poteſt*
23 *afferri alia quoquè ratio, quarè idem ſacrificium offeratur prò Sanctis, prò vivis, prò mortuis. Ut enim S.Auguſtinus ſcribit in lib.10.de Civit.Dei, cap.6. & lib.22, cap.10. In Sacrificio Altaris ſignificatur Sacrificium generale, quo vniverſum Corpus Chriſti myſticum, ideſt tota redempta Civitas offertur Deo per Chriſtum Sacerdotem magnum. Et quoniam ad compagem hujus corporis pertinent, tùm Sancti, qui degunt in Cælo, tùm & qui exiſtunt in purgatorio, tùm etiam, qui in terris adhuc mortales verſantur, ideò cuncti ſuo ordine in ſacrificiò Altaris nominandi ſunt: Sic Iacobus Apoſtolus in principio fermè ſuæ Liturgiæ: Benefice, inquit, Rex ſeculorum, vniverſæquè creaturæ opifex recipe ad te accedentem Eccleſiam tuam per Chriſtum tuum; ſingulis, quod utile eſt, perfice:* De hac re differunt Bellarm. *lib.2.de Miſsâ, cap.8.* Suarez *d.78.ſect.3.* Azor.*lib.10.cap.22.* Marchin. *de Sacram. Ordin.tract.3.par.2.cap.9.num.2.* Scortia *de Miſsâ, lib.2.cap.11. num.7.* & Paſqualig. *de Sacrificio Miſſæ, q.160.* Hac ratione non poteſt celebrari Miſſa de Requie prò parvulis baptizatis decedentibus antè uſum rationis; & qui aliter faceret, graviter peccaret, & oſtenderet, ſe non benè ſentire de eorum beatitudine, ut ponderat laudatus Paſqualig. *vbi ſuprà, qu.159. in fine.*

SECTIO III.

De abuſu Sacramentorum in conferendo.

SUMMARIUM.

1 *Abuſus in conferendo committitur in omnibus Sacramentis, excepto matrimonio; tamen reſpectu Baptiſmi ex defectu poteſtatis nullus abuſus committitur.*

a Er-

2 *Error Græcorum deterrimus, qui abſente Presbytero, permittunt abſquè baptiſmo decedere infantem.*

3 *Calvinus in hoc Græchizat, dum neque in extremâ neceſſitate Laicis baptizare permittit.*

4 *S. Athanaſius puer alios pueros baptizavit, & in Concilio Lateranenſi decernitur validum baptiſma à quocumquè ritè adminiſtratum.*

5 *Alia Eccleſiæ decreta ad idem.*

6 *S. Stephanus P. abrogavit Canonem Firmiliani Epiſcopi in Concil. Iconienſi de baptiſmo ab Hæreticis collato reiterando.*

7 *SS. Baſilius, & Athanaſius, poſt decretum Stephani Papæ, & aliorum, mirum quod adhærerint Firmiliano.*

8 *Priſcis temporibus quæſtio valdè implicata, an valeret baptiſmus collatus à non baptizato.*

9 *Intruſus à corruptoribus error inter Canones Apoſtolorum de jis rebaptizandis, qui à Laicis, & ab Hæreticis baptizati fuerint.*

1 HIc abuſus committitur reſpectu omnium Sacramentorum, Matrimonio excepto; iis deniquè modis, quibus committitur in conficiendo, & offerendo.

Sed obſervandum, quod reſpectu Sacramenti baptiſmi ex defectu poteſtatis nullus committitur abuſus, hocquè ob ſummam ergà nos Dei clementiam, quâ voluit, ut Sacramentum ad ſalutem neceſſarium à quocumquè homine in caſu neceſſitatis validè conferri poſſet, quemadmodum rectè advertit S. Thom. *qu. 67. art. 3.* undè deplorandus eſt er-
2 ror, in quo ex imperitiâ verſatur tota fermè Græcia, Ruſcia, Moſcovia, & quævis alia Provincia, quæ in fide Chriſti ritu Græco perſeverat, ità ut abſente Presbytero, mavult permittere, ut Infantes ſinè baptiſmo è vitâ decedant potiùs, quàm eos ſalutari lavacro abluere, eò quià exiſtimant, laicis, ne in neceſſitate quidem, licere hoc munere fungi, ut ait Arcudius *de concord. Eccleſ. occid. & orient. lib. 1. cap. 11.*

3 Calvinus quoquè huic græcorum opinioni adſtipulatus eſt, docens *in lib. 4. inſtit. c. 15. §. 20. 21. & 22.* nec in extremâ quidem neceſſitate jis licere baptizare, qui non ſunt ordinarii Eccleſiæ Miniſtri ad hoc ipſum vocati, & ordinati, quod etiam alibi repetit, ut videre eſt penès Bellarm. *de Sacram. baptiſm. lib. 1. cap. 17.*

Damnat propterea Sephoram uxorem Moyſis, eò quià filium ſuum circumcidit, & ait, nos ineptè induci permittentes, baptiſmum tradi à laicis, tàm maribus, quàm fœminis, & ſequi exemplum ſtultæ mulieris.

Sed quidquid impius deblateret Calvinus, habemus ex hiſtoriâ S. Athanaſii, quod ipſe puer exiſtens, pueros baptizaverit: & quod baptiſma illud validum fuerit: Imò in Concil. Lateranen. ſub Innoc. III. *can.* 1. decernitur quod Sacramentum baptiſmi à quocumquè ritè collatum, proficit ad ſalutem,
5 & idem definitum fuit in Florent. ut conſtat ex decreto Eugenii prò Armenis: Cardinal. Toledo *in ſum. lib. 2. c. 20. num. 7.* Valent. *tom. 4. diſp. 4. qu. 2. punct. 1.* Torreblanca *Iuris ſpirit. lib. 2. cap. 5. num. 8.* Accunna *cap. 3. numer. 2. diſt. 9.* Albaſpineus *obſerv. 5.* & Covar. *lib. 4. var. cap. 13.*

Id ipſum anteà definiverat Synodus Conſtantinopolitana: Mens ſummorum PP. & Conciliorum in definiendo hoc dogmate fuit, baptiſmum non mutuare ſuam virtutem ab interiori Miniſtri diſpoſitione, vel cogitatione, ſed ab externis, & ſenſibilibus ſignis, & verbis à Chriſto inſtitutis; atquè ità, quantumvis Peputianus, aut Montaniſta de divinis perſonis deliret, dummodò tres perſonas enumeret, quomodò enunciari Chriſtus Dominus inſtituit, ſufficit ad validitatem baptiſmi.

6 Huic Catholicæ innixus doctrinæ S. Stephanus I. Papa (quem poſteà ſequuti ſunt Patres æquè Græci, ac Latini) Canonem Firmiliani Epiſcopi in Concilio Iconienſi pronunciatum, atquè à S. Cypriano in tribus Affricanis conciliis roboratum, abrogavit, de rebaptizandis jis, qui ab hæreticis baptizati eſſent: Atquè de Cathedrâ contrarium firmavit, exclamans: *Nihil innovetur præter id, quod traditum.*

7 Mirum eſt, quod poſt decretum Stephani Papæ, poſt definitiones Conciliorum Arelaten. primi, & Nicæni primi S. Baſilium ſucceſſorem Firmiliani in

Epiſ-

Epiſcopatũ *epiſt. ad Amphiloch.* adhærere huic falſo dogmati, & docere, ab hærcticis baptizatos revertendo ad Eccleſiam, eſſe denuò baptizandos, omnes quidem communiter, ſed eos maximè, qui circà Trinitatis perſonas erraverunt; & magis mirandum de Sancto Athanaſio, qui in *orat.3. contrà Arrianos*, non tantùm iſtorum reprobat baptiſmum', ſed aliorum hæreticorum, ut refert Cabaſut. *notitia Eccleſiaſt. ſect.3. pag.66.num.5.& 6.*

Videndus etiam Arcudius *loco cit. pag.mihi 30.col.2.* ex quo diſcas, quantum aberraverit Sixt. Senen. *Bibl. lib.4. pag.400.* ubi dicit, Baſilium nullâ unquàm, aut ſententiâ, aut verbo erraſſe ex communi Græcorum Patrum conſenſu.

8 Sed nota, quod priſcis temporibus quæſtio fuit valdè implicata, an valeret baptiſmus collatus à quovis non baptizato, ſi iſti intendant exequi, quod facit Eccleſia Catholica. Hanc quæſtionem non eſt auſus diſſolvere S. Auguſt. Loquens enim contrà Parmen. *lib.2.* ait, nec aliquid eſt temerè affirmandum ſinè Concilii auctoritate.

Nicolaus Papa I. in reſponſione ad Conſult. Bulgar. *c.204.* & refertur *in cap. A quodam Iudæo, de conſecration. diſt.4.* affirmatiuè reſolvit propter rationem ſuperiùs dictam,& antè Nicolaum Papam, ità decrevit Concilium Compendienſ. *anno Chriſti 757.*

Nec ſolùm in hæreticis eſt hujuſmodi baptizandi poteſtas, ſed etiam in Gentilibus; id, quod etiam comprobatur ab exemplo S. Geneſii Martyris.

Cum ergò hæc ità ſe habeant, eluceſcit,infertum fuiſſe in Conſtitutionibus Apoſtolicis ab Authore, qui eas corrupit, ac depravavit, Canonem, quo baptiſma à laicis, & ab hæreticis collatum declaratur nullum, ut benè advertit laudatus Arcudius *ibidem*.

SUBSECTIO I.

De Sacramentorum abuſu in conferendo ex defectu poteſtatis:

SUMMARIUM.

1 *Simplex Sacerdos nulliter confert Sacramentum confirmationis, quia Miniſter ejus ordinarius eſt ſolus Epiſcopus.*

2 *Simplex Sacerdos conferendo hoc Sacramentum eſt de hæreſi ſuſpectus; eò magis, quia hæretici negant, ſolum Epiſcopum eſſe hujus Sacramenti Miniſtrum.*

3 *Novatianus negavit hoc Sacramentum, quem ſecuti ſunt Donatiſtæ.*

4 *Simplex Sacerdos ex Pontificis diſpenſatione poteſt Sacramentum Confirmationis adminiſtrare.*

5 *D. Gregorius, & alii Summi Pontifices ſimplicibus Sacerdotibus conceſſerunt facultatem adminiſtrandi Sacramentum Confirmationis.*

6 *Adrianus VI. idem conceſſit, revocando ſic, quod antè Pontificatum docuerat in contrarium.*

7 *Græci antè ſchiſma utebantur poteſtate extraordinariâ confirmandi, quæ perpetuo uſu evaſit poſteà ordinaria.*

8 *Simplex Sacerdos in conferendo Sacramentum Confirmationis eſt Miniſter extraordinarius; Epiſcopus verò ordinarius.*

9 *Epiſcopus ratione excellentioris poteſtatis ſolus Ordines confert, quod Sacerdoti nequit communicari.*

10 *Cum utraquè poteſtas, ordinandi ſcilicet, & confirmandi proveniat ab Ordine, cur Sacerdos poſſit confirmare, non autem ordinare?*

11 *Poteſtas abſolvendi à peccatis, licet proveniat indelebiliter à charactere ordinis, requirit tamen juriſdictionem, tanquàm conditionem, ſine quâ non.*

12 *Innocentius I. coercet arrogantiam Presbyterorum Eugubinorum, qui ſibi arrogarant jus confirmandi.*

13 *Solus Summus Pontifex poteſt concedere Presbyteris facultatem confirmandi privativè ad Epiſcopos.*

14 *Clerici inferiores Presbyteri nequeunt eſſe Miniſtri Sacramenti Confirmationis.*

15 *Græci Sacerdotes non abutuntur Sacramento Confirmationis, dum illud adminiſtrant poteſtate extraordinariâ ex Pontificiâ diſpenſatione.*

16 *Græcis Presbyteris in Italiâ commorantibus vetitum eſt Sacramentum Confirmationis adminiſtrare.*

17 *Non Sacerdos, neque Diaconus eſt de hæreſi*

hæresi suspectus, si administrat Eucharistiæ Sacramentum.

18 *Limita in casu necessitatis.*

19 *Antiquitùs etiam Laici erant Ministri Communionis.*

20 *Attrectare hostiam, quâcumque ex causâ fiat, inducit hæresis suspicionem.*

21 *Antiquitùs Viri communicaturi, Eucharistiam manibus excipiebant, non tamen fœminæ.*

22 *Auctoritates ad hoc SS. Basilii, Gregorii Magni, & Gregorii Nazianzeni, & num. 23. & 24.*

25 *Antiquis temporibus nonnulli ob reverentiam, Eucharistiæ Sacramentum non attrectabant.*

26 *Antiquitùs Eucharistia deferebatur ab itinerantibus, quam consuetudinem modò retinet tantùm Summus Pontifex.*

27 *Qui furantur sacras particulas à fortiori sunt de hæresi suspecti.*

28 *Furans Pyxidem etiam ex solâ avaritiâ, si sacras particulas contrectet, fit de hæresi suspectus.*

29 *Laicus, vel non Sacerdos administrans Extremæ Unctionis Sacramentum, est de hæresi suspectus.*

30 *Nec Summus Pontifex dispensat, ut non Sacerdos Eucharistiam administret.*

31 *De quâdam specie Extremæ Unctionis, quam sibi ipsi, quoties Vesperi decumberet, administrabat Leopoldus Guilielmus Archidux.*

32 *An simplex Sacerdos possit benedicere Oleum Extremæ Unctionis? affirmativè tenendum, jurisdictione extraordinariâ.*

33 *Probabile esse, censent multi, cõsecrationem olei non esse de essentiâ Sacramenti extremæ Unctionis de jure divino, sed ex præcepto Ecclesiastico.*

34 *Hæc opinio falsa est ob auctoritatem Conciliorũ Florentini, & Tridentini.*

35 *Rejicitur tanquàm falsa opinio Martinioni asserentis, in casu necessitatis licitum esse in Sacramento Extremæ Unctionis uti oleo non benedicto.*

36 *In Synodo celebratâ in Monte Libano proscriptus fuit error ungendi corpora oleo à Sacerdote benedicto.*

37 *Martinioni opinio, etiamsi minus probabilis, absquè suspicione hæresis non sequenda, propter propositionem damnatam ab Innoc. XI.*

38 *Græcorum Presbyteri benedicunt Oleum Extremæ Unctionis extraordinariâ potestate ex dispensatione Ecclesiæ: & in hoc differunt ab Episcopis, qui id præstant auctoritate ordinariâ.*

39 *Græci Presbyteri, benedicendo oleum infirmorum, nullam hæresis suspicionem incurrunt.*

40 *Qui non Episcopus conferret Sacramentum Ordinis, esset de hæresi suspectus.*

1 COMMITTITUR hic abusus ab iis, qui dignitate tantùm Sacerdotali decorati, audent conferre Sacramentum confirmationis: Nulliter enim conferunt, dum solus Episcopus est ordinarius minister huius Sacramenti, ut est
0 constans, & recepta ab omnibus sententia: Martene *de Antiq. Eccles. ritibus, lib. 1. cap. 2. art. 3.* Bellarmin. *contr. lib. 2. cap. 12. tom. 3.* Sausſay *panopl. Sacerdotal. lib. 5. cap. 3.* Merbes. *in summâ Christianâ, dissert. 2. qu. 14. concluſ. 1.* ac definitum reperitur per Sacr. Concil. Trid. *sess. 7. de Sacram. confirm. can. 3 & sess. 23. de Eccles. Hierarch. cap. 4.* ideoquè talis
2 abusus, dubio procul, suspicionem hæresis inducit; eò magis; quia negant hæretici, quod solus Episcopus sit Minister Sacramenti confirmationis: Ità Joannes Vvicleph. *lib. 4. Trialogi, cap. 14.* Calvinus *lib. 4. Instit. cap. 19. §. 10.* & Kemnitius *in 2. par. exam. pag. 324.*

3 His præivit, prò ut habet Saninch. *in scholâ controversisticâ, par. 2. lib. 4. cap. 2. art. vnico,* Novatianus primus Schismaticus, qui erexit se in Antipapam contrà S. Cornel. Iste enim baptizatus in lecto, negavit hoc Sacramentum, antè ipsum usurpans Episcopatum; post Novatianum Donatistæ, & cæteri omnes, qui nullam agnoscunt differentiam inter Episcopum, & Clericum: Imò hæc hæresis fuit antiquitùs excogitata ab Arrio, ut se consolaretur, quod Episcopus factus non fuisset, teste Epi-
4 phanio *hæres. 75.* & quamvis quamplures autument, quod Sacerdos non possit Pontificiâ dispensatione confirmationis Sacramenti esse minister, nihilominùs verior sententia est, quod non careret hujusmodi potestate Sacerdos, qui

qui à Summo Pontifice obtinuiſſet diſpenſationem conferendi illud Sacramentum: Quippè, cum Epiſcopus ratione ordinis ſit hujus Sacramenti ordinarius Miniſter, non implicat, quod poſſit eſſe Miniſter extraordinarius Sacerdos, cui ineſt ejuſdem ordinis radix, & fundamentum: Martene *de Antiq. Ritib. dict. lib. 1. cap. 2. art. 3.* Bellarmin. *d. cap. 12.* Chriſtian. *Lup. in collect. Concilior. tom. 2. Concil. 8. cap. 5. column. 4.* Altaſerr. *Obſervat. ad epiſt. S. Gregor. lib. 3. fol. 27. & 28.* plurimis adductis Verricell. *de Miſsionibus, tit. 6. qu. 129.* Pac. Jordan. *elucub. tom. 1. lib. 3. tit. 2. num. 8.*

5 Hinc eſt, quod D. Gregorius Magnus, poſtquàm compreſſit presbyteros ſimplices, qui in Sardiniâ jus confirmationis adminiſtandæ ſibi uſurpabant, conceſſit, quod priùs negaverat, ut patet ex ejus *Epiſt. 26. ad Januarium*, quę eſt 26. *lib. 3.* ex quâ colligi poteſt, eum non ſuo ſenſu ductum ſic ſe geſſiſſe, ſed inhæſiſſe uſui, ac ſenſui anteriorum Pontificum, quem item poſteà ſecuti ſunt varii Pontifices, nominatim Greg. XIII. prò Societate Jeſu in oris Indianis, necnon Adrianus VI. prò Fratribus Minoribus in iiſdem oris *anno* 1521. *die* 25. *Aprilis*, ut teſtatur Arcudius *lib. 2. de Confirm. cap. 5.*

6 Hic nota incidenter, quod ipſe Adrianus, poſtquàm infallibilem Petri Cathedram conſcendit, facto improbavit, quod antè ſuum Pontificatum perperàm docuerat, ſcilicet non poſſe à Summo Pontifice cōmitti ſimplicibus Presbyteris jus confirmationis adminiſtrandæ: Porrò ex hoc Adriani facto agnoſci poteſt, quàm leve ſit argumentum, quo Natalis Alexander probat, fallibilem eſſe Summum Pontificem, eò quia, dùm præfatus Adrianus Eccleſiæ præerat, Romæ excuſſi fuerint ejus libri, qui erroribus nonnullis ſcatebant, non ſecùs, ac ſi ipſe Summus Pontifex eos errores Pontificiâ authoritate approbaverit, quod patet eſſe falſum; nam diverſimodè tunc operabatur, id quod in ſimilibus terminis de permiſſione Gregorii in Sardiniâ, ponderat Pac. Jordan. *elucub. dict. lib. 3. tit. 2. n. 6.* Undè neſcio quonam pacto Merbel. *in ſummâ Chriſtian. diſſert. 2. qu. 14. concl. 2.* aſſerat, non poſſe ex diſpenſatione concedi ſimplici Presbytero poteſtatem conferendi confirmationem.

7 Imò ea extraordinaria poteſtas confirmandi, quâ Græci antè exortum ſchiſma utebantur, diuturno, ac perpetuo uſu ordinaria quodammodò evaſit, ut ex Luca Holſtenio ait Richardus Simon *in Fide Orient. in notis ad Gabrielem Severum, pag. mihi 269. col. 1.*

8 Cum igitur ſimplex presbyter, quò ad jus confirmationis adminiſtrandæ in ſe habeat ordinis radicem, & fundamentum, in hoc ab eo differt Epiſcopus, quod ex commiſſione Pontificis ſimplex Sacerdos poteſt eſſe confirmationis miniſter, ut hactenùs monſtratum eſt; tamen Miniſter ordinarius, prò ut Concil. Trid. *ſeſſ. 7.* loquitur, eſt ſolus Epiſcopus, ut habetur ex S. Chriſoſt. *hom. 12. in act.*

Hinc D. Clemens *lib. 3. Apoſtolic. conſtitut. cap. 16. Epiſcopus baptizato chriſmate vngat, & ad Iul. epiſt. 4. Omnibus feſtinandum eſt ſinè morâ renaſci Deo, & ab Epiſcopo conſignari*: Hoc etiam rectè ex perpetuo ſenſu Eccleſiæ probant Bellarm. *ubi ſuprà, lib. de confirm. cap. 12.* Lorinus *in cap. 8. actor. verſ. 17.* reiiciens ſecùs arbitrantes Cajetanum, ac Ferarienſem, necnon Salmeronem.

9 In hoc itaquè differt Epiſcopus, quod excellentiorem habeat poteſtatem, atquè adeò abſolutè, & independenter poteſt, itàut à quocumquè impediri minimè queat. Hujus excellentioris poteſtatis vigore confert quoquè Ordines: Hocquè adeò peculiare eſt Epiſcoporum, ut illud inferiori poteſtati communicari non poſſit, undè Chriſoſt. *hom. 11. in ep. ad Timoth.* ait, quod ſolâ poteſtate ordinandi Epiſcopi præſtant Presbyteris: non ſic exiſtimandum eſt de adminiſtratione Confirmationis, cujus poteſtas eſt in Presbyteris ratione Ordinis, ſed conditionata, & imperfecta, quæ Pontificiâ diſ-
10 penſatione perficitur. Nequè mirum videri debet, quod licet provcniat ex Ordine utraquè poteſtas & ordinandi, & confirmandi, priorem tamen nequeat habere Sacerdos, ſed tantùm poſteriorem; Nequè (inquam) mirum: Non enim character, ut ex Bellarm. tranſcribit Arcudius *loco cit. lib. 2. cap. 16.* eſt

ali-

aliqua physica potentia, quæ necessariò semper, & eodem modo operetur; sed est signum Divini cujusdam pacti: Pacta autem non solùm humana, sed etiam divina possunt esse absoluta, & conditionata; undè cum Arcudio *ibidem* dicendum est, in hoc casu ordinem Presbyteratus respectu Confirmationis esse conditionatum, quod liquet ex Ecclesiasticâ praxi: Cum enim Romana Ecclesia ità in usu habeat, nequè possit errare, per consequens ità sentiendum est; & comprobari etiam po-
11 test exemplo potestatis absolvendi: Siquidem absolvere à peccatis est potestas Ordinis, quæ à nemine auferri valet, cum pendeat ex indelebili charactere: Postulat tamen necessariò, tanquàm conditionem sinè quâ non, ut Scholæ Philosophorum terminis utar, aliquam jurisdictionem, & propterea communiter appellatur potestas jurisdictionis, quamvis sit Ordinis: & quemadmodum ad calefaciendum aliquid, necessaria est ignis ad illud approximatio; ità ad applicandum alicui effectum potestatis ordinis, requiritur assignatio jurisdictionis in ipsum. Verùm etiamsi hæc Ordinis potestas nullam jurisdictionem exposceret, esset pariter in Sacerdote conditionata, & tunc ea Superioris facultas, quæ modò re ipsâ in absolvendis pœnitentibus à peccatis necessaria est prò jurisdictione, requireretur pro Ordine.

12 Quamobrem cum quidam Presbyteri Eugubini temerariè sibi arrogassent jus confirmandi absquè ullâ Summi Pontificis facultate, non secùs, ac si in ipsis Ordo fuisset non conditionatus, quemadmodùm reperitur in Episcopo, eos proindè compressit Innoc. I. *in Ep. ad Decentium Episcopum, cap. 3.*

13 Nec hujusmodi dispensatio concedi potest ab Episcopis, sed ab ipso Pontifice est obtinenda, dum, quidquid sit, an antiquitùs Episcopi hanc facultatem delegare possent, ut præter alios, affirmativè tenent Arcudius *loco suprà citato*, & Christianus Lupus, de quo *suprà*, hodiè, quoniam lex universalis Ecclesiæ statuit à solis Episcopis confirmationis Sacramentum ministrari, in eâ lege Episcopus dispensare non potest, ut latè probant Verricell. *de Missione. dict. quæst. 131. n. 8. tit. 7.* Pac. Jordan. *elecub. tom. 1. lib. 3. tit. 2. num. 7.*

14 Cum itaquè potestas confirmandi Sacerdoti cõpetat ratione ordinis, nullo pacto, qui promoti non fuerint ad presbyteratum sivè Clerici, sivè Diaconi, esse poterunt Sacramenti confirmationis Ministri, prò ut etiam firmavit Fermosin. *tract. 2. tom. 2. de offic. & Sacr. Eccles. de Sacram. Confirm. in concl. 4.*

15 Quoniam igitur, ut diximus, potest Summus Pontifex dispensare cum Sacerdotibus, ut conferant hujusmodi Sacramentum, nullum videntur abusum committere Presbyteri Græci, qui non authoritate ordinariâ confirmant, sed extraordinariâ: Arcud. *loco cit. cap.* 15. Et quamvis non expressè constet de dispensatione Pontificiâ Græcis indultâ, sufficit tamen consuetudo, juxtà Fermosin. *loco cit. quæst. 9. num. 13.* quam consuetudinem tacitè approbavit Eugen. IV. in Concilio Florentin. *sess. 5.*

16 Sed advertendum, hoc non procedere quò ad Græcos Presbyteros in Italiâ commorantes, attentâ prohibitione Clementis VIII. *in Bullâ 31. Augusti* 1595. & docet Verricell. *de Missione. dicto tit. 7. quæstion. 131. sub numer. 5.* Quinimò Innocentius IV. anteà revocaverat licentiam confirmandi, quatenùs eam Sacerdotes Italo-Græci habuissent à Sede Apostolicâ; Ideòquè si ipsi cõferrerent huiusmodi Sacramentum, essent à Sacrâ Inquisitione puniendi.

17 Quò verò ad defectum potestatis conferendi Sacramentum Eucharistiæ, dupliciter abusus committitur, vel quia conferatur à sacerdote, uti Viaticum absquè Parochi licentiâ; & tunc non incurritur hæresis suspicio, ut vidimus *suprà*; vel quia conferatur à non presbytero, seù à non diacono, & eo casu certum est, quod inducitur suspicio heresis Vvicleph, & Lutheri, penès quos non datur discrimen personarum ad Sacramentorum administrationem, ut firmant Passerin. *in cap. ut Inquisitionis, num. 52. de hæret. in 6.* Hurtad. *tom. 1. Resol. moral. tract. 5. cap. 6. resol. 63. num.* 1482. Lupus *in Edicto p. 1. lib. 1. art. 1. diffic. 1.* & nos *suprà*.

18 Limita tamen, si urgeret necessitas, ut benè probat Hurtad. *ibidem*, §. 2. & antè

ipſum Henrich. Boich. *in cap. decernimus, num. 3. de Iudic.* Diana *par. 3. tract. 4. Reſol. 47.* Valentia 2. *par. diſput. 6. qu. 10. punct. 1. in fine*, Coninch. *de Sacram. qu. 82. art. 3. n. 13.* Layman. *tract. moral. lib. 5. tract. 4. c. 7. n. 4.* Filliuc. *tract. 4. c. 9. num. 258. & 285.* Reginald. *in prax. lib. 29. num. 93.* Suarez *3. part. tom. 3. diſp. 72. ſect. 3. ad finem*, Mercer. *3. par. qu. 72. art. 3. num. 3.* Capeavilla *de Euchariſtiâ, qu. 6.* Dum antiquitùs etiam laici com-
19 munionis miniſtri erant, ità ut hic ritus ſubſequutis ſeculis adeò prævaluit, ut non ſinè magnâ difficultate à Conciliis abrogari potuerit, quemadmodùm firmat Martene *de Antiq. ritibus, cap. 5. art. 1. num. 2.* Undè malè credidit De Lugo *de Sacram. diſp. 18. Sect. 1. à num. 22.* quod ſcilicet non poſſet Laicus in articulo mortis, deficiente copiâ Sacerdotis, à ſemetipſo ſumere Euchariſtiam: Hallier. *de Eccleſ. Hierarch. pag. 376. verſic. in more.*

20 Extrà caſum neceſſitatis atrectare ſacratam hoſtiam, ſivè devotionis causâ, ſivè ex alio motivo, ſemper inducit hæreſis ſuſpicionem; quarè nec Græcorum populus Sacram Euchariſtiam hodiè in manus accipit, teſte Arcudio *de concord. Eccleſ. Occident. & Orient. lib. 3. cap. 59.* quem ſequitur P. Vetricell. *de Apoſtolic. Miſsion. tit. 8. qu. 136. num. 5.*

21 Quamvis aliter antiquitùs fieri conſueviſſet: Extat enim *Canon* 101. Synodus Trullanæ, qui minimè permittit, communicantes Euchariſtiam aliquo vaſculo excipere, ſed manibus ipſis in Crucis figuram conformatis: Hoc idem ſuadet Cyrillus Hieroſolimitanus *Cathec. Magiſt. 5.* Hujuſmodi ritum memorans Chriſoſtomus *lib. 3. de Sacerdotio*, non minùs veneratur redemptoris noſtri majeſtatem, qui cum Patre ſurſùm ſedet, ſed etiam humilitatem ejus, qui omnium manibus continetur: Alicubi tamen Mulieres ſacrâ Euchariſtiam in linteamine excipiebant, ut docet Auguſtinus *ſerm. 252.* Imò Concilium Anteſiodorenſe *in canone 36.* jubet, à Mulieribus nudâ manu Euchariſtiam non excipi, ſed linteo, quod vocat Dominicale, *in can. 42.*

22 Sic Maximus Martyr admonet communicaturos Viros, ut priùs manus abluant; mulieresque, ut linteamina mundiſſima deferant, ubi Chriſti Corpus accipiant. Scribit proindè Baſilius ad Cęſariam Patriciam, de quo apud Anaſtaſium Nicęnum *lib. 99 ſuper ſcripturis*, ſcribit, inquam, quod ſupervacaneum eſt oſtendere, minimè grave eſſe, aliquem manu propriâ communionem ſumere, ubi non eſt Sacerdos, propterea quod res ipſa longâ conſuetudine probetur: Omnes enim, qui ſunt in deſertis Monachi, ubi non eſt Sacerdos, illic habentes communionem, ex ſe ipſis illam ſumunt: Alexandriæ autem, & in Ægypto unuſquiſquè ex laicis, qui illic degunt, maximâ ex parte communionem habent domi ſuæ: Hæc Baſilius, & videri poteſt Euſebius *lib. 6. cap. 33.* Nicephorus *lib. 6. cap. 6. & lib. 12. cap. 41.* Baronius *tom. 1. pag. 472. anno Chriſti 57.* & Hurtado *dict. reſol. 63. §. 2.* Simile refert Greg. Magnus *lib. 3. Dialog. cap. 36.* de Maximiano, ejuſquè ſodalibus navigantibus, qui atroci tempeſtate jactati, clavo deperdito, malo effracto, velis laceratis, in undas diſperſis, ac Nave fluctibus obrutâ, ſacram in tanto diſcrimine ſumpſerunt Euchariſtiam, quam penès ſe habebant, cujus mirificâ virtute præſenti diſcrimini erepti, ad portum deniquè incolumes omnes appulerunt. Secum enim fideles reportabant Sacratiſſimas hoſtias exceptas nudis manibus, ſi eſſent Viri; linteo verò, ſi eſſent fæminæ, à Sacrdotibus, eaſquè poſtmodum jejuni ſumebant inter privatas preces, quam conſuetudinem innuit etiam Gregor. Nazianzenus *tract. in funere Gregorianæ Sororis*, ubi perhibet, illam in conclavi ſuo ſacram Euchariſtiam aſſervare cum magnâ veneratione ſolitam, precibus aliquandò ad eam fuſis, vehementi, quo illa conflictabatur, morbo fuiſſe libera-
25 tam. Antiquis tamen temporibus nonnulli, ob reverentiâ, hoc auguſtiſſimum Sacramentum non atrectabant: Scribit enim Ambroſius *in obitu Satyri fratris ſui*, eum, cum eſſet cathecumenus, in graviſſimo Naufragii, vitæque periculo conſtitutum, ne vacuus myſterij è Vitâ diſcederet, divinum ab illis, qui erant myſteriis initiati, petiviſſe Sacramentum, & ipſum ſibi ad collum alligari feciſſe orario involutum, ſequè mox in medios fluctus præcipitem dediſſe:

disse: Sed insigni miraculo fuisse ad littus delatum incolumen. Quantò minùs igitur decet hodiè atrectare hoc sa-
26 crosanctum Sacramentum? Imò his nostris temporibus nec illud defertur ab itinerantibus, ut moris erat, nedùm in primitivâ, sed in jàm adultâ Ecclesiâ, in quâ etiam à Cathecumenis deferebatur, quemadmodùm videre est apud Verricell. *ibidem, à num.* 1. Quinimò nec ipsis sacerdotibus licet deferre, excepto Summo Sacerdote, qui retinet antiquam consuetudinem deferendi in itinere Sacram Eucharistiam; & ad omnem irreverentiam vitandam, ait Rocca *tract. de Sacro Christi Corpore Romanis Pontificibus iter conficientibus præferendo, fol.* 26. iter faciente Pontifice, Sacram Eucharistiam magno apparatu, ac comitatu vnius diei itinere Pontificem præcedere debere; & equus, vulgo *Chinea*, quæ de more Pontifici itineranti Eucharistiam præfert, ad alios usus ampliùs deservire non solet in memoriam tantæ dignitatis: Jordan. *elucub. lib.* 4. *tit.* 1, *num.* 227. *tom.* 1.

27 Si igitur atrectare Sacram Eucharistiam, etiam devotionis causâ, inducit hæresis suspicionem, quid erit dicendum de illis, qui furantur particulas consecratas, adversùs quos habemus constitutionem Innocentii Undecimi *Ad nostri*, & de quibus agitur apud Gregorium Turonensem Episcopum *in lib.* 2. *de gloriâ Martyrum, cap.* 8. cujus hic titulus: *De interitu eorum, qui ministerium Basilicæ exportaverunt?* Et quid sentiendum erit de eo, cujus irreverentiam in augustissimum Eucharistiæ Sacramentum enarrat B. Pius V. scribens Archiduci Austriæ *ep.* 1. *lib.* 2.

28 Hinc, qui Pyxidem furatur, etiam ex avaritiâ tantùm subripiendi vas aureum, vel argenteum, utiquè efficitur suspectus, contrectans particulas consecratas: Ital. *de immunit. lib.* 1. *cap.* 5. §. 3. *à num.* 68. quem sequitur Farinac. *in append. de Immunit. num.* 217.; Secus si non contrectaret, ipsas cum reverentiâ in Altari, vel Tabernaculo relinquendo: Pœnæ autem, contrà hujusmodi Sacrilegium inflictæ, habentur apud Boer. *decis.* 254. *num.* 15. *in fine* Foller. *in pract. crimin. in verbo capiat Informationem, sub num.* 11. *& in pract. crimin. Canon. cap.* 17. *num.* 53. Milleum *in practic. fol.* 74. *num.* 17. Ghirland. *de pœnis omnifar. q.* 1. *num.* 9. Clar. *in pract.* §. *Sacrilegium, num.* 4. & Ricc. *in prax. tom.* 2. *resol.* 409. & nos *in secundâ Parte.*

Quò ad abusum ob defectum potestatis conferendi absolutionem Sacramentalem, ne repetamus ea, quæ alibi diximus, Lectorem proindè remittimus ad superiùs recensita.

Nunc remanet videndum de abusu conferendi absquè potestate extremam unctionem, ac Ordines Sacros.

29 Cum de fide sit, Sacramenti Extremæ Unctionis Ministrum esse Sacerdotem, ut firmant præter alios, Durand. *lib.* 1. *de ritibus Eccles. cap.* 20. *numer.* 3. Ægid. Connich. *de Sacram. par.* 2. *disp.* 19. *dub.* 9. Escobar. *tom.* 3. *par.* 1. *Theologiæ moralis, lib.* 22. *sect.* 1. *cap.* 4. Pac. Jordan. *elucub. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 2. *tom.* 1. Priviter *Manual. Antist. par.* 1. *potest.* 40. *num.* 12. *in fine*, Suarez *de Sacram. disp.* 43. *num.* 2. Qui ergò non Sacerdos illud confert, facto approbat id, quod fidei opponitur; ideòque fit de hæresi suspectus, eò magis, stante hæreticorum errore, quod quilibet, etiam laicus, sit minister Sacramentorũ, sicut rectè ponderat Bordon. *in Tribunal. cap.* 22. *n.* 19.

30 Quinimò nec Summus Pontifex dispensat, ut licitè quis non Sacerdotali charactere insignitus, conferat extremam unctionem contrà jus Divinum, ac Christi institutionem: Henriquez *in Summ. lib.* 3, *cap.* 13. *num.* 3. Contrarietatem verò, quæ oritur ex *epistolâ primâ, cap.* 8. Innocentii Primi, satis luculenter more suo solvit Bellarmin. *de extremâ Vnctione, lib.* 1. *cap.* 9. *inter controvers. tom.* 3.

31 Sed quid dicendum de Leopoldo Guillelmo Archiduce, qui, ut refert Georg. Gobat. *in experientiis Theologico-Sacram. tract.* 8. *casu* 22. *vers.* 2. *numer.* 904. quoties vesperi decumberet, quamdam extremam unctionem sibi adhibebat cum aquâ benedictâ, & dicebat: *Per istam Sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat mihi Dominus, quidquid in animâ per cordis affectum, & potentias internas commisi; & quidquid in corpore per sensus externos contrà rationem, & virtutem deliqui?* Videtur enim hic usurpasse par-

tem formæ ſacramentalis, & deſtitutum charactere Sacerdotali ſibimet hujuſmodi Sacramentum adminiſtraſſe: At nulla lex vetat, ne verbis etiam ſacratiſſimis, ad unum certum finem inſtitutis, utamur cum omni reverentiâ ad alium finem pium: Sic millies Chriſtiani utuntur parte formæ baptiſmalis, dum ſe Cruce ſignant.

32 An autem Oleum Extremæ Unctionis benedicere poſſit ſimplex Sacerdos? Diſtinguit Arcudius *de concord. Eccleſ. Occident. & Oriental. lib.* 5. *c.* 2. Juriſdictione ordinariâ, negat; extraordinariâ verò, affirmat: Hanc diſtinctionem etiam amplectuntur Henriq. *lib.*3. *cap.*8. *num.*2. Valent. *diſt.*8. *quæſt.* 1. *punct.* 2. & alii, quorum opinionem putat probabilem Eſcobar. *tom.*3. *par.*1. *Theol. moral. lib.*22. *ſect.*2. *cap.*8. *Probl.*9. *num.*72. & rationabiliter, nam cum Eccleſia Orientis, inquit Arcudius, talem conſuetudinem habuerit, & in hanc uſquè diem habeat; & hoc eſſe veriſſimum Sacramentum, firmiter credat, non eſt putandum, in re tàm gravi, & neceſſariâ erraſſe: Duplicem affert rationem idem Vir eruditiſſimus: Vel enim dicimus,

33 benedictionem requiri de eſſentiâ Sacramenti, & tunc videtur eſſe dicendum, de jure Divino non ſcripto, ſed per manus tradito, conſecrationem olei ſpectare ordinariâ poteſtate ad Epiſcopum; extraordinariâ, & delegatâ ad presbyterum, ut in unguento confirmationis: vel dicimus, conſecrationem olei non eſſe de eſſentiâ Sacramenti, per conſequens non eſſe de jure Divino, ſed ex præcepto Eccleſiaſtico, quam opinionem probabilem cenſent Victoria *in Summ. Sacram. concl.* 219. Martinus Ledeſma 2. *p. in* 4. *ſentent. q.*31 *art.*6. quos citat quoquè Naironus *in Evopliâ, p.*2. *pag.*213. & eam non omninò eſſe improbabilem, affirmat Nicolaus Serrarius *in opuſc. de Extr. Vnction. c.* 7. *n.* 83. Fermoſin. *de offic. & Sacr. Eccleſ. tom.*2. *de Extr. Vnctione, quæſt.*3. *num.*12. In eam quoquè inclinare videntur Cajetan. Durand. & Paludan. qui duo poſtremi dicunt, Papam poſſe ungere oleo non conſecrato; ex quo neceſſariò conſequitur, eſſe de neceſſitate præcepti, non Sacramenti: Ratio illorum eſt, quia *Iacobi* 5. exprimuntur materia, forma, & Miniſter, ſinè mentione benedictionis olei: ſed hujuſmodi opi-

34 nio falſa eſt, cum ſit benedictio de eſſentiâ Sacramenti ex jure Divino non ſcripto, ſed per manus tradito, idq; probatur, quia huic traditioni innixum Concilium Florentinum *in Inſtructione Armenorum*, definivit, materiam Sacramenti Extremæ Unctionis eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum, quod etiam declaravit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. Hujuſmodi materiam exigit quoquè Gabriel. Qlai *in tract. de Sacram. cap.* 1. Martene *de antiquis ritibus, lib.*1. *cap.*7. *art.*3. *num.* 7. Pac. Jordan. *elucub. lib.*3. *tit.*5. *num.*10. *& ſeqq. tom.*1. Fermoſin. *de offic. & Sacr. Eccleſ. tom.*2. *de Extrem. Vnct. quæſt.*2. *num.*7. Priviter. *Manual. Antiſtit. par.* 1. *poteſt.* 40. *num.* 12. Merbeſ. *in Summâ Chriſtianâ, diſſert.*5. *quæſtiunc.*16. & rationabiliter, quia cum oleum ſit materia hujus Sacramenti, quâ Chriſtus non eſt uſus, antequàm ad uſum Sacramenti applicetur, neceſſariò conſecranda eſt: Fermoſin. *ubi ſuprà, & de Sacram. Confirmat. quæſt.*2. *n.* 28. *in fine, tom.* 2. D. Thom. 3. *p. q.*72. *art.*3. Ledeſm. *q.*31. *art.*5. Reginald. *lib.* 28. *num.* 50. quos ſequitur Eſcobar *tom.*3. *par.*1. *Theol. moralis, lib.*22. *ſect.*2. *cap.*8. *probl.*8.

35 Nec attendenda eſt opinio Martinioni *de Sacram. tom.* 5. *diſput.* 65. *ſect.* 3. aſſerentis, in caſu neceſſitatis licitum eſſe oleum non benedictum, cujus opinio fundatur in eâ, quæ firmat, benedictionem non eſſe de eſſentiâ Sacramenti, ſed de neceſſitate præcepti: Cum enim hoc fundamentum, cui innititur Martinionus, non ſubſiſtat: Nunn. *in* 3. *par. tom.*2. *quæſt.*29. *art.* 6. *concl.* 1. Suarez *diſput.*49. *ſect.*1. *num.*6. Eſcobar *tom.*3. *par.*1. *Theol. moralis, lib.*22. *ſect.*2. *cap.*8. *Probl.*8. *num.*69. Fermoſin. *de offic. & ſacr. Eccleſ. tom.*2. *de extrem. unct. qu.*2. *num.* 13. *&* 14. Ità Martinioni opinio eſt prorsùs reiicienda, tanquàm temeraria, & errori proxima, ut inquit Pi-

36 gnatell. *to.* 2. *conſult.* 70. *Miſcell.* Hinc rectè ſub anathematis pœnâ in Synodo celebratâ in Monte Libano *anno* 1596. coram Hyeronymo Dandino proſcriptus fuit error ille: *Ad eorum, qui moriuntur inungenda corpora, oleum ab Epiſcopo in die Cœnæ Domini conſecratum*

non

non adhiberi, sed illud, quod simplex quisquè Sacerdos tunc benedixerit. Quamvis tamen usus Græcorum, qui vigebat antè schisma, non damnetur; imò approbetur à Clemente VIII. prò ut testatur quoquè Pignatell. *tom. 5. consult. 62.*

37 Posset etiam dici, quod opinio Martinioni, etsi non esset temeraria, sed tantùm minùs probabilis, quicumquè eam sequeretur, non excusaretur à suspicione hæresis, stante Innocentii XI. decreto, quo jubetur, sequendam in Sacramentorum administratione probabiliorem opinionem; eò magis, cum hæretici irrideant hujusmodi benedictionem Episcopalem, teste Alphonso de Castro *adversùs hæreses, verbo extrema unctio, fol.* 430. 2. *col. vers. ex quâ sententiâ*, Juenin. *de Sacramentis to.* 2.

38 *dissert. 7. q. 3. cap. 1. pag. 783. col.* 2. & licet Græcorum Presbyteri non differant ab Episcopis, cum ipsi & confirmationem conferant, & hoc oleum, sicuti, & Cathecumenorum benedicant; tamen præter cæteras differentias magnum adest discrimen inter prædictos circà munus benedicendi. Etenim Episcopus benedicit ex officio, ad eumque spectat primariò, & ordinariè; presbyter verò extraordinariè, & ex dispensatione Ecclesiæ. Ità etiam Rex ex officio multa præstat, quæ Pro-Rex ex delegatione Regiâ exequitur, ut advertit Arcudius.

39 Nullam igitur suspicionem incurrunt Græci, si oleum Infirmorum benedicunt, quod tunc temporis faciunt, quandò æger ungendus est. Undè Clemens VIII. super eorum ritibus ait apud eosdem Arcudium *loco cit.* & Escobar *ubi suprà*, *Probl.* 9. *Non sunt cogendi Presbyteri Græci, olea sancta præter Chrisma ab Episcopis Diœcesanis accipere, cum hujusmodi olea ab eis in ipsâ oleorum, & Sacramentorum exibitione ex veteri Ritu conficiantur, seù benedicantur.*

40 Sacramentum verò Ordinis minimè conferri potest, nisi ab Episcopo, ut omnes ex Concil. Tridentino *sess.* 23. *cap.* 4. *& can.* 7. ultrà S. Thom. *in suplem. 3. p. q. 38. art.* 1. & Marchin. *tract.* 1. *par.* 2. *cap.* 1. *&* 2. fatentur, exceptis hæreticis, quorum argumenta diluit Bellarminus *de Sacramentis in genere lib.* 1. *cap.* 25. Ideòquè, qui non Episcopus auderet, hoc Sacramentum conferre, ex jisdem rationibus, quas suprà sæpè recensuimus, erit vehementer suspectus de hæresi.

SUBSECTIO II.

De Sacramentorum abusu in conferendo ob non debitam materiam.

SUMMARIUM.

1 *Conferens baptismum non in aquâ naturali, est de hæresi suspectus.*

2 *Lutheri error est, adhiberi prò materiâ Sacramenti Baptismi quidquid potest habere rationem balnei: Idipsum Calvinus, & alii sentiunt.*

3 *Anglorum error priscus erat, Baptismum administrare in aquâ rosaceâ.*

4 *Alii antiquiores respuerunt à Baptismate aquam omninò.*

5 *Nullus est error, conferre Baptismum cum aquâ calefactâ, quod Græci faciunt.*

6 *Non est de essentiâ Baptismatis, quod aqua sit benedicta, quod exemplis probatur.*

7 *Benedictio aquæ in Baptismo est ab Ecclesiâ præscripta.*

8 *Utens aquâ non benedictâ in Baptismate, non faceret contrà finem Sacramenti, nec eâ uteretur, tanquàm, medio ad peccandum.*

9 *Hæreticorum Blasphemiæ circà Sacramentum Confirmationis.*

10 *Qui pluribus particulis communicat fideles, abutitur Sacramento Eucharistiæ ob non debitam materiam, & fit de hæresi suspectus.*

11 *Qui tradunt Communionem sub utrâquè specie, sunt de hæresi suspecti.*

12 *Petrus Deserdius fuit primus, qui de necessitate præcepti Divini dixit, esse communionem sub utrâquè specie, quem secuti sunt Hus, Lutherus, & alii.*

13 *Ecclesia per longum tempus vetuit, tradi communionem Laicis sub utrâque specie, imò fuit in Ecclesiâ consuetudo immemorabilis non tradendi laicis communionem sub utrâque specie.*

14 Mi-

14 *Miracula confirmant veritatem Catholicam de communione ſub unâ tantùm ſpecie.*

15 *Non aſſequitur majorem gratiam, qui ſub utrâquè ſpecie communicat.*

16 *An eſſet ſuſpectus de hæreſi Sacerdos, qui poſt primam abſolutionem communicantibus præberet de Vino calicis? Negativè, ſed omninò abſtinendum.*

17 *Eccleſia juſtiſſimis de cauſis vetuit Laicis communionem ſub utrâquè ſpecie.*

18 *Præcipuè ob periculum effuſionis ſanguinis.*

19 *In lege Veteri erat in Sacrificiis neceſſaria ſeparatio Sanguinis à Victimâ.*

20 *Concilium Claramontanum prohibuit Laicis Communionem ſub unâ tantùm ſpecie.*

21 *Sic Gelaſius Papa ſtatuit, ut ſinguli fideles ſub utrâquè ſpecie communicarent.*

22 *Calicis uſus in priſcâ Eccleſiâ ex multis documentis probatur.*

23 *Auctoritas S. Cypriani idipſum perſuadet.*

24 *Eſſet ſuſpectus de hæreſi, qui Sacramentalem abſolutionem abſentibus impertiretur confeſſis per epiſtolam ob decretum Clementis VIII.*

25 *Secluſo Decreto Clementis VIII. tàm Confeſſio, quàm abſolutio Sacramentalis per epiſtolam, videtur de jure Divino damnata, & num. 29.*

26 *Modus confitendi per epiſtolam nunquàm fuit in uſu in Eccleſiâ.*

27 *Hiſtoria Euſebii Cæſarienſis de presbytero, qui per puerum miſit particulam ad ſenem Serapionem, quomodò intelligenda?*

28 *Patres Concil. Duriacenſis abſolverunt Robertum Epiſcopum Cenomenſem abſentem, non quidem à peccatis, ſed à pœnis Canonicis.*

29 *Opinio de abſolutione Sacramentali abſenti dandâ amota fuit à libris Patris Suarez.*

30 *Non tradit extrèmam unctionem cum oleo non benedicto, qui benedicto ſucceſſivè adderet non benedictum excedens benedictum.*

31 *Novitas introducta in admixtione olei non benedicti cum benedicto à quodam Sacerdote.*

32 *Abuſus in conferendo nulliter Sacramentum Ordinis inducit hæreſis ſuſpicionem.*

33 *Materia Sacramenti Ordinis diverſa eſt prò diverſitate uniuſcujuſquè Ordinis.*

34 *Chriſtus Dominus non inſtituit in individuo materiam ſingularem Ordinum.*

35 *Quod ſpecialiter verificatur in materiâ Ordinis Presbyteratus, quæ diverſa eſt in Eccleſiâ Græcâ, & Latinâ.*

36 *Neutra Eccleſia carpenda eſt ob uſum diverſitatis materiæ in collatione Ordinis Presbyteratus.*

37 *Eccleſia Latina prò materiâ Ordinis Presbyteratus determinavit in individuo porrectionem inſtrumentorum, & manuum impoſitionem.*

38 *Manus impoſitio non videtur neceſſaria in tradendâ poteſtate ſuprà corpus Chriſti verum.*

39 *Duplex eſt manuum impoſitio.*

40 *Quænam manuum impoſitio ex illis tribus omiſſa redderet nullum Sacramentum.*

41 *Gregorius Nyſſenus narrat, Gregorium Thaumaturgum fuiſſe abſentem in Epiſcopum conſacratum, adeoque abſque manuum impoſitione.*

42 *Relatio Gregorii Nyſſeni non intelligitur de conſecratione, ſed de precibus adhibitis ad perſuadendum Thaumaturgum, ut Epiſcopatum acceptaret.*

1 RATIONE baptiſmi committitur abuſus ob non debitam materiam, ſi conferatur hoc Sacramentum materiâ diversâ ab aquâ ſimpliciter dictâ, & naturali, ut proindè hæc habenda ſit tanquàm certa traditio firmata à Concilio Tridentino *ſeſs. 7. can. 2. de Bapt.* ſcilicet materiam Baptiſmi eſſe aquam ſimplicem, & naturalem: Qui ergò aliâ uteretur aquâ, niſi ſimplicitas excuſaret, incurreret ſuſpicionem hæreſis:

2 Lutherus enim *in Sympoſiacis, cap. 17.* interrogatus, nùm deficiente aquâ, quævis materia uſurpari ad Baptiſmum poſſet, reſpondit, quidquid rationem balnei habet, venire nomine aquæ

aquæ à Christo in Baptismi materiam designatæ, itàut, Judice Luthero, non modò lac, oleum, & vinum, sed etiam lotium asininum (proh spurcam inquinationem!) idonea sit Baptismi Christiani materia: Eumdem errorem Calvino tribuunt Fervardentius *in appendice ad* Alphons. de Castro, *verbo Baptismus, hæresi* 1. & Pomel. *epist. 2. ad S. Cyprianum, & ad cap. 1. Tertull. de Bapt. n. 3.* Idipsum apertè definivit Beza, ut patet ex ejus *epist. ad Thomam Tillium*.

3 Hinc abjiciendus est error priscorum Anglorum, quos refert Ægidius 1. *part. quæst. 66. numer. 96.* curare, baptismum administrari liberis suis assumptâ aquâ rosaceâ, & quidem solis vestibus aspersis, ne quâ molestiâ tenerrimam ætatulam affici contingeret.

4 Non defuerunt antiquiores errores aquam respuentes à Baptismo, eò quià Christus se aquam esse vivã asseruit, & proindè supervacaneã esse in Baptismo conferendo aquam adhibere, ut Pauliciani, teste Euthimio *in 2. par. Panopliæ, titul. 21.* Vel ut Manichæi, qui aquam creatam fuisse, sicut omnes res corporales, non à Deo, sed à Dæmone, credebant, teste August. *lib. de hæres. cap. 46.* cui errori innitebantur quoquè Seleuciani, & Hermiani, pròut videre est penès Augustinum, *ibidem, hæres. 59.*

5 Si verò conferatur baptismus cum aquâ calefactâ, nullus prorsùs committitur abusus, cum non referat, an sit calida, vel frigida, sicut declarat Concil. Florent. *in Decreto Armenorum*: Imò laudandi sunt Græci, eò quòd aquam calefaciant, cum soleant infantes totos in aquam mergere, ne pereant, ut declarat Arcudius *de concord. Eccles. Occident. & Orient. lib. 1. cap. 8.*

6 Nec est de essentiâ, quod aqua benedicatur: Nam, ut benè ponderat Escobar. *Theol. moral. tom. 3. p. 1. lib. 22. sect. 2. cap. 8. Probl. 8.* non esset ità obvia hujus Sacramenti materia, ut exigit ejus necessitas: Idipsum probatur etiam exemplis: Puer enim Athanasius aquâ non benedictâ pueros baptizavit, ut habetur in Ecclesiasticâ Historiâ; & Philippus Eunuchum simplici aquâ, eâquè frigidâ, quæ illi in viâ occurrerat, abluit, ut patet *ex cap. 8. Actor.* Imò Principem Apostolorum baptisma in Tyberi administrasse, Auctor est Tertullianus *de Bapt.* ubi hæc scribit. *Nec quicquam refert inter eos, quos Ioannes inter Iordanem, & quos Petrus in Tyberi tinxit.*

7 Est autem benedictio aquæ, ut benè ait Arcud. *loco cit. lib. 1. cap. 1.* ex præscripto, & ritu Ecclesiæ, & de ratione quâdam congruâ, quæ tùm ad ornatum Sacramenti, tùm etiam ad imitationem Christi Domini spectat, qui præsentiâ suâ, & vivifico contactu consecravit fluenta Jordanis, & proindè antiquitùs invaluit usus benedicendi aquam, ut latè probant Vicecomes *de antiq. Baptism. ritib. lib. 1. cap. 14.* Martene *de ritib. tom. 1. cap. 1. art. 14. num. 2.*

8 Abusus ergò ex eo, quod baptismus conferatur aquâ non benedicta, nec primariò est contrà finem illius Sacramenti, nec per eum abusum quis dicitur uti Sacramento, tanquàm medio ad peccandum, sed tantùm Ecclesiæ ritum violare, quod nisi adsit apertus contemptus, vel alia circumstantia relevans, non inducit hæresis suspicionem.

9 Respectu confirmationis, qui essentialiter peccat in materiâ, dum hujusmodi Sacramentum confert, præsumitur malè sentire cum Calvinistis, qui per irrisionem asserunt, ocreas suas perungere hoc Chrismate, sicut testatur Bellarmin. *de Sacram. Confirm. lib. 2. c. 8.* Nec mirum, si Calvinistæ ità insaniant, nam eorum iniquus Auctor *lib. 4. Institut. cap. 19. §. 6.* dixit, eos, qui oleum vocant oleum salutis, salutem, quæ in Christo est, abjurare; Christum abnegare; partem non habere in Regno Dei.

10 Abutitur in conferendo Eucharistiæ Sacramento ob non debitam materiam, qui communicat fideles pluribus particulis, ac efficitur suspectus de hæresi, ut infertur ex Sallel. *de Mater. Tribunal. S. Officii, lib. 1. reg. 150. num. 137. & 178.* Fermosin. *allegat. Fiscal. p. 3. qu. 4. n. 13.* & Transm. *de denuntiat. qu. 4. cap. 5. num. 8. §. item*, ubi ait, sumentes plures particulas, vel majores, (dummodò id titulo necessariæ consumationis non fiat) esse revelandos; ergò etiam, qui eas conferunt: Ratio est, quià per uberiorem, vel grandiorem specie-

rum

rum uſurpationem ſternitur via ad errorem de Chriſto partibiliter in Euchariſtiâ locato; ità ut plus aliquid de Chriſto recipiatur, quò ſpecies ſunt uberiores, aut grandiores. Rudis enim quiſquè, ubi animadverteret, à peritis captari tales ſpecies, exiſtimabit, id eos idcircò facere, quò plus Chriſti accipiant, ſicquè detruderetur in errorem. Undè non immeritò Hiſpani quæſitores, referente Henriques *lib.8.cap.43.* damnarunt complurium ſimul hoſtiarum porrectionem eidem factam; imò illam prorsùs proſcripſit Sanctiſſimus Pontifex Innoc.XI.13. *Februarii* 1679.

11 Ità pariter, qui tradunt communionem ſub utrâquè ſpecie, ut liquet ex *epiſt.9. lib.2.* B. Pij V. ubi mandat Epiſcopo Patavienſi, quod nullo modo concedat communionem ſub utrâquè ſpecie, etiamſi ſubeundum ſit martyrium. Siquidem nil magis obijciunt hęretici, cum apud ſuos Romanam Eccleſiam accuſant, quàm quod contrà expreſſum Dei mandatum privaverit populum uſu Calicis: Sed nullum fuiſſe unquàm præceptum divinum, probat Eſcobar. *tot.3.par.1.Theol. moralis lib.20.ſect.2.cap.19. Probl.* 111. Primus

12 autem, qui hunc errorem deſſiminavit, fuit Petrus Dreſdius Pragæ in Bohemiâ pędagogus, qui vixit ſeculo decimoquarto deſinente: Antè enim nullus appellari poteſt Auctor, qui hanc hæreſim in medium protulerit. Petrum autem Dreſdium ſequuti ſunt Joannes Hus, cujus etiam Secta fuit illa Calixtinorum, Carloſtadius, Lutherus *in lib. de Saxonica Viſitatione*, & Calvinus, qui *in lib.4. Inſtit. cap.17. §.47.* ſcripſit, ex officinâ Diaboli prodiiſſe conſtitutionem, quæ dimidiam Cęnæ partem Dei populo, vel furata eſt, vel rapuit. Hos omnes latè recenſent, & eruditè refutant Bellarmin. *de Euchar.lib.4.cap.20.& ſeq.* & Juenin. *de Sacramentis, tom.1.à pag.381.*

13 At Eccleſia, quæ eſt infallibilis, vetuit per longum temporis ſpatium, ne traderetur laicis communio ſub utrâquè ſpecie, ut patet ex Conciliis Conſtantiæ, ac Baſileæ. Imò antè dicta Concilia immemorabilis fuit conſuetudo non tradendi omnibus communicantibus Calicem; Nimirùm quià dogma Catholicum ſemper viguit, quod totus Chriſtus continetur ſub unicâ ſpecie, pròut definierunt Concilia prædicta, unâ cum Concilio Tridentino, & conformiter ad hæc, Eccleſia exponit ſuper Altaria, & defert proceſſionaliter Corpus Chriſti adorandum ſub ſolâ panis ſpecie: Quod juremeritò pacticatur, ut à fidelium mentibus arceatur error docentium, non totum, & integrum Chriſtum, ſed dumtaxat dimidiatum contineri ſub ſingulis ſpeciebus, & ut caveat periculum effuſionis ſanguinis. Hinc Rodulphus Abbas S.Tudonis cecinit:

Hìc tibi cautela ſiat, ne, Presbyter, ægris
Aut ſanis tribuas laicis de ſangnine Chriſti:
Nam fundi poſſe leviter, ſimplexquè putaret
Quod non ſub ſpecie ſit Ieſus totus utrâquè.

14 Catholicam veritatem prædicto errori contrariam Deus non ſemel teſtari voluit miraculoſis eventibus, inter quos ille, quem narrat Alexander Alenſis Doctor irrefragabilis dictus, *par.4.q.11. membr.2. art.4.§.3.* verbis ſequentibus: *Barnabas Vir religioſus quibuſdam petentibus, & inſtantibus, ut ſub utrâquè ſpecie Sacramentum ſumerent, cum faceret fractionem hoſtiæ, concavum patenæ totum viſum eſt repleri ſanguine, ad quod obſtupuerunt ipſe, & circumſtantes. Sed cum conjungeret partes hoſtiæ, totum viſum eſt reintrare, & ſic petitioni, & tentationi illorum penitùs ſatisfactum fuit.*

15 Non ergò dicatur, majorem gratiam aſſequi, qui communicatur ſub utrâquè ſpecie; nam ritus diverſitas, ſicut ſubſtantiam minimè alterat, ità nec effectum; nec Eccleſia vetaſſet uſum Calicis, ſi hoc pacto Laicis adimeretur gratiæ augumentum: Sic ex Salmerone, Cardinalis Pallavicinus *hiſt. lib.17. cap.6.*

Igitur de his omnibus ambigere videtur, qui exibet communionem ſub utraquè ſpecie, ac convenire cum hæretici; ideòquè utiquè eſt de

16 hæreſi ſuſpectus. Sed quid dicendum, ſi Sacerdos, qui è Calice ſuo poſt primam præcipuè ablutionem, in quâ ordinariè loquendo remanent aliquæ guttæ ſanguinis, præberet Vinum

num iis, quibus præbuit Corpus Christi: Quod in usu venire in aliquibus Germaniæ Diœcesibus, testatur Georg. Gobat. *in experientiis Theologico-Sacramentalibus, tract.4.casu primo num.21.* Nullam quidem incurreret hæresis suspicionem, quia non diceretur communionem exhibere sub utrâquè specie: Nec hujusmodi Vini sumptione è Calice abluto sequerentur illa incommoda, quæ Concilia prohibentia communionem sub utrâquè specie considerarunt: Cæterùm omninò abstinere deberent Sacerdotes ab illâ rudi, & heteroclitâ praxi, ne rudes, & idiotæ Christi Sanguinem in eo se sumere crederent, & ità vetarunt Constitutiones Diœcesis Constantinien. *par.2.tit.8.num.11.* apud laudatum Gobat. *n.25.*

17 Redeundo iàm ad principale assumptum, dubitari nequit, Ecclesiam justissimis de causis laicis usum Calicis prohibuisse, tùm quià aderat consuetudo jàm approbata, quam non abrogari, decrevit Concilium Constantiense, tùm quià primus, qui cæpit tueri usum communionis sub utrâquè specie, fuit, ut diximus, Petrus Dresdensis Vvaldensium leprâ infectus, qui proindè sanguinis cum corpore concomitantiam inficiabatur; tùm quia cæteri hæretici usum communicandi sub unicâ tantùm specie vellicant, ut ajunt, ex defectu potestatis in Ecclesiâ ipsam consuetudinem permittendi, ac jubendi; tùm quia non omnibus poterat tradi Calicis usus, ut abstemiis, & degentibus in regionibus, quæ Vino carent. Non enim Deus instituit hoc sacramentum sub pane, & aquâ, prò ut utiquè fecisset, si necessarium decrevisset sub
18 utrâquè specie suum corpus tradi; tùm tandem, quià Calicis usus, si omnibus daretur in tantâ fidelium multitudine, vix evitari posset ejus eversio, & exindè Sanguinis effusio, necnon irreverentia, quod evidenter patet ex iis, quæ suprà adnotavimus de Græcorum irreverentiâ circà hoc Sacramentum; Hinc Sacra Congregatio supremæ Inquisitionis *sub die 4.Septemb.* 1603. prohibuit Italo-Græcis sub utrâquè specie communicari. Quinimò Maronitæ, qui adhùc tribuunt communionē sub utrâquè specie, ut testatur sæpè laudatus Naironus, postquàm cæperunt Maumethanorum Principum jugo premi, eò magis aliud agnoverunt periculum tradendi communionem sub utrâquè specie, ideoquè apud eos magis invaluit mos præbendi sub unicâ tantùm specie Eucharistiam ægrotis, cæterisquè, qui adire nequeunt Ecclesiam.

19 Ultrà supradictas rationes recensitas, addi potest, quod advertit Arcudius *de concor. Eccles. Occid. & Orient. lib.3. cap.52.* separationem scilicet sanguinis à Victimâ in lege veteri fuisse necessariam ad rationem sacrificii, sicut diximus de sanguine in Sacificio Missæ; At à laicis sumitur Eucharistia, non ratione Sacrificii, sed ratione Sacramenti: Vndè si necessarius est Celebranti Calicis usus ad exprimendum Sacrificium, parùm congruet laico, qui non offert, ut Sacerdos, Deo Sacrificium.

20 Non obstat, quod Concilium Eucumenicum Claramontanum, cui præsedit Vrbanus Papa II. prohibuisset communionem sub unâ tantùm specie Sacramenti *in Can.28.* nam in rebus disciplinæ, vel facti, aut personarum verificatur sententia Augustini *lib.2. de Baptis. cap.3. Ipsa*, inquit, *plenaria Concilia sæpè priora à posterioribus emendantur, quum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur, quod latebat*: Gelasius quoquè
21 *de consecrat. dist.2.c.comperimus*, statuit, ut singuli sub utrâquè specie communicare tenerentur; sed hoc non præscripsit, quià necessaria esset communio sub utrâquè specie, verùm quia Manicheæi tunc temporis Romæ degebant, qui Vinum execrabantur; ut autem ipsi dignoscerentur, statuit communionem sub utrâquè specie. Sic S. Leo Papa *Serm. 4. in Quadrag.* observari præcipit in Synaxibus Manichæos, quatenùs indiscriminatim cum fidelibus in sacro pane communicabant, sed à vivifico Calice semper abstinebant: Cæ-
22 terùm, ut verum fateamur, Calicis usum penès laicos communicantes fuisse priscis Ecclesiæ temporibus, probant pervetusta, atquè gravissima documenta, ac Patruum auctoritates, quarum aliquas profert Joannes Baptista Casalius *de Veteribus Christianorum Riti-*

bus, par.2.cap.11.pag.86.& 87.& cap.20. pag.17. apud quem de Beato Rhenano *in Scholis ad Tertullianum*, invenitur uſus cannæ, ſeu fiſtulæ, quâ communicantes hæurire conſueverant è Calice Dominicum ſanguinem, quiquè Rhenanus citat *ibidem* libellum *de veteribus Theſauris Eccleſiæ Moguntienſis*, mentionem facientem de præfatâ fiſtulâ. Ur-
33 get pariter auctoritas S.Cypriani, qui *Epiſt.56.ad Tiberitanos*, aſſignans rationem, cur ſuo tempore daretur Euchariſtia ſub ſpecie Vini, ait: *Conſiderantes ſe quotidiè ſanguinem Chriſti bibere, ut poſſint & ipſi propter Chriſtum Sanguinem fundere*: Ut autem incommodum effuſionis Sanguinis, & alia ſuprà recenſita evitarentur, præcepit Zoſimus Papa *ann.*48. ut nullis poculum in publico propineretur, niſi tantùm in Cellis fidelium, & maximè Clericorum, ut refertur *tom. 1. Concil. ad præd.annum*.

24 Quò verò ad Sacramentum Pœnitentiæ, diceretur de hæreſi ſuſpectus, qui abſolutionem impertiretur à peccatis per epiſtolam confeſſis, cum hæc non poſſit dici debita materia poſt Decretum Clementis VIII. quod prohibet abſenti per litteras confiteri, & abſolutionem impertiri, licèt priùs non modica fuerit quæſtio, an hoc fieri poſſet: Poſteà verò attento dicto Decreto, dubium non eſt, quin concedi non liceat hujuſmodi abſolutio, ut latè docet, cæteris omiſſis, Morin. *de pœnit. lib.*8 *cap.*25.*num.*17 & 18. & quod Sacerdos dicto decreto contradicens puniatur ab Inquiſitoribus, dixit Fermoſin.*alleg.fiſcal.par.*3. *q.*4.*num.*16.

25 Imò ſecluſo etiam dicto Decreto Clementis VIII. de jure Divino tàm confeſſio, quàm abſolutio Sacramentalis per Epiſtolam, damnata videtur: Etenim Jus divinum ad validitatem Sacramenti confeſſionis requirit prò capacitate ſubjecti, cui facienda ſit peccatorum abſolutio, interiorem cordis diſpoſitionem, de quâ confeſſarius habeat certitudinem moralem: Verùm, quià homo quamdiù peregrinatur à Domino, perpetuæ obnoxius eſt mutationi, hinc eſt, quod quamvis qui ſua ſcribit crimina, ac petit abſolutionem, talem habeat diſpoſitionem eo actu, quo ſcribit; nihilominùs, ut ritè perficiatur hoc Sacramentum, exigitur hæc diſpoſitio eo tempore, quo confeſſarius impertitur abſolutionem. Sed ex quonam Confeſſarius ſibi perſuadere poteſt, hujuſmodi diſpoſitionem per-
26 manſiſſe in pœnitente? Probatur etiam, tùm quià modus ſic confitendi nuſquàm fuit in uſu; tùm quià Eccleſia quarumdam opinionem, qui admittebant, ità poſſe peragi hoc Sacramentum, penitùs proſcripſit. Quod autem nuſquàm in uſu extitiſſet modus ſic confitendi, patet ex eo, quod contraria praxis nullo exemplo comprobari poteſt. Quamvis
27 enim Euſebius *in hiſt.lib.6. c.36.* ex S. Dionyſio Alexandrino *in ep.ad Fabianũ Papam*, referat, quod ægrotans Presbyter puero exiguam quamdam Euchariſtiæ partem dedit, præcipiens, ut eam madefactam in os Serapionis Senis, & in extremis laborantis infunderet, quam puer ſecum adferens, abiit: Cui iam appropinquanti, priuſquàm cum eo, quod geſtabat, intraret ædes, Serapion voce recuperatâ dixit. *Veniſti Fili? Tametſi Presbyter non poteſt venire, tu tamen præſta, quod tibi in mandatis dedit, & dimitte me abire.* Particulam igitur puer, quàm apportarat, madefactam in os ſenis infundit: Atquè ille, ſimul atquè eam pedetentim per fauces dimiſerat, illicò extremum ſpiritum edidit. Quamvis, inquam, hoc referat Euſebius, & quamvis Serapion in horrendum idololatriæ crimen incidiſſet, nec antè morbum abſolutionem obtinuiſſet; nihilominùs non poteſt, hinc inferri, ab eodem Presbytero abſente fuiſſe abſolutum: nam, ut ſuperiùs diximus, obligatio confitendi antè Sacratiſſimæ Euchariſtiæ ſumptionem urget, quotieſcumquè adeſt Confeſſariorum copia; alioquin ſufficit, ab eo, qui hoc auguſtiſſimum Sacramentum ſuſcipere vult, fieri, quod ex parte ſuâ eſt, ſcilicet conteri: Nam eo caſu, ut angelicè docet S.Tho. *in 4.ſent.diſt.17 qu.3.art.3.Quæſtiunc.2.ad* 1. etſi Sacramentum Pœnitentiæ perficere non poſſit, ut faciat, id quod eſt ex parte Sacerdotis, abſolutionem ſcilicet; tamen defectum Sacerdotis Summus Sacerdos ſupplet: Cui autem implicat, id præſtitum fuiſſe à Serapione?

Imò,

Imò, ut testatur idem S.Dyonisius, sollicitè expostulabat Sacerdotem, cui suũ crimen confiteretur; quamobrem patet, in ejus contritione inclusum quoquè fuisse vehemens absolutionis votum.

28 Prętereà absolutio ea, quam scripto Patres Concilii Duziacensis sub Joanne VIII. celebrati, impertiti sunt Roberto Cænomatensium Episcopo, intelligi debet de absolutione à pœnis Canonicis, ut probat Juenin *de Sacramentis, tom.2. à pag.729.*

Quod verò Ecclesia penitùs proscripsisset eorum opinionem, qui asserebant, licere confessionem peragi per Epistolam, patet ex superiùs recensitis.

29 Addi quoquè potest ex Decreto Pauli Papę V. *die 14. Iulii, anno* 1605. huiusmodi opinionem amotam fuisse à libris P.Francisci Suarez, utpotè anteà damnatam à Clemente VIII: At nisi prohibitio confitendi per literas inducta fuisset à Jure Divino, non est verisimile, prò ut advertit Juenin. *loco superiùs laudato*, quod Ecclesia voluerit facere irritam absolutionem, quæ in casu necessitatis post baptismum lapsis summæ alioquin esset utilitatis.

Respectu autem extremæ unctionis, illâ abuti videtur, qui eam tradit cum oleo non benedicto, juxtà superiùs recensita.

30 An autem dicantur tradere extremam unctionem cum oleo non benedicto, qui ipsi benedicto paulatim deficienti oleum non benedictum successivè addunt, itàut hoc longè superet primam quantitatem: Super hoc quęstionẽ excitat Verriccell. *de Apostolic. Mission. tit.* 10. *q.*167. & Fermosin. *de offic. & Sacr. Eccles. to.*2. *de Sacram. extremæ unctionis, qu.*2. *numer.*16. & 17. & resolvit negativè, proindequè talem Sacerdotem non invalidè, nec illicitè Sacramentum conferre, quia dignius trahit ad se minùs dignum, & ità servat communis Ecclesiarum praxis, ut testatur Quintanaduena *in appendice post tract.*9. *pag.* 2. *verbo sententias*, quamvis contrariæ opinionis, utpotè tutioris.

31 Sed quid dicendum de quodam Sacerdote, cujus meminit Jacobus Marcant. *in suis resolut. pastoral. tract. 6. de Sacram. cap.*4. *in fine*, qui cum misceret Olea Sacra, his verbis utebatur: *Hæc comixtio Olei non consecrati cum consecrato pariter fiat, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Censerem, hunc Ministrum reum omninò esse periculosæ novitatis, quia nescitur, ubinam hanc formam didicerit. Non enim aut Christus, aut Christi sponsa Ecclesia huic precationi fusæ à simplici Sacerdote tribuit vim faciendi sacrum è non sacro.

32 Nunc remanet videndum de abusu in Collatione ordinis Sacerdotalis ex defectu materiæ.

Hunc autem inducere hæresis suspicionem, nemini dubium esse potest, quoties admittamus hujus Sacramenti nullitatem cum tantâ Ecclesiæ jacturâ, & proindè cum tantâ Criminis atrocitate, suspicionem inferre: Si enim rectè Presbyter non est ordinatus, nulliter consecrat; nulliter cætera Sacramenta magno cum Christifidelium damno ministrat. Cum autem qualitas ministri, qui est Episcopus, non facilè admittat delicti hæresis suspicionem, quoties circumstantia clara, & aperta non concurrat, seu apertus contemptus, præsumi debet in materiâ defeciisse propter inadvertentiam.

33 Ut verò pateat, quot modis committantur abusus ex defectu materiæ in collatione Sacramenti Ordinis, animadvertendum est, materiam in eo diversam esse, juxtà qualitatem cujuscumque Ordinis sub eodem Sacramento comprehensi: Siquidem Ostiariatus adæquata materia est clavium traditio: Concil. Carthaginense IV. *can.*9. Martene *de antiq. ritib. tom.* 2. *cap.*8. *art.* 8. *numer.* 5. Morin. *de sacr. ordin. par.*3. *exercit.* 11. *cap.* 5. *num.* 7. Merbes. *in Summ. Christian. dissert.*6. *quæstiunc.* 24. Hallier. *de sacris elect. & ordinat. par.* 2. *sect.*2. *c.*2. *artic.*1. §.19. *pag.*455. Exorcistatus, sunt libri exorcismorum: Concil. Carthaginense IV. *can.* 7. Martene *de ritibus tom.*2. *cap.*8. *art.*8. *num.* 13. Hallier. *loc.cit.* & Merbes. *d. dissert.* 6. *quæstiunc.*71. Lectoratus, est traditio codicis sacrarum literarum: Concil. Carthag.IV. *can.* 8. Martene *de ritib. n.* 11. *ubi suprà*, Hallier. *ubi suprà*, & Merbes. *loc.cit. quæstiunc.*26. Acolythatus, est traditio candelabri cum cereo extincto, &

Vrceoli vacui, ut ex eodem Concil. Carthaginenſe IV. *can.* 6. Martene *de antiq. ritibus*, *tom.* 2. *cap.* 8. *art.* 8. *num.* 14. Merbeſ. de quo ſuprà, *quæſtiunc.*34. & Hallier. *d. artic.*1.§.18. *pag.* 454. Subdiaconatus, eſt traditio libri epiſtolarum, & calicis vacui cum patenâ vacuâ ſuperimpoſitâ: Concilium Carthaginenſe IV. *can.* 5. Morin. *de ſacr.Ordination. par.*3. *exercit.* 7. *cap.* 2. *num.*7.*& exercit.* 12. *cap.* 1. Martene *de ritib.tom.*2.*cap.*3. *art.* 8. *num.* 15. *&* 16. Eſcobar. *Theol. Moral. tom.* 3. *par.* 1. *lib.*23. *ſect.* 2. *cap.*9. *Probl.* 27. Hallier. *d.artic.*1. §.16. *pag.* 452. & Merbeſ. *ubi ſuprà*, *qu.* 38. Diaconatus, ſunt libri Evangeliorum traditio, & manuum impoſitio: Martene *de ritibus*, *ubi ſuprà*, *art.*9. *num.*2.3.4.5.*&* 7. Eſcobar *ubi ſuprà*, *Probl.*26. Hallier *loco cit.* §.18. *pag.* 448. quamvis Merbeſ. *d. diſſert.* 6. *quæſtiunc.* 49. prò materiâ Diaconatus admittat ſolam manuũ impoſitionem. Demùm Presbyteratus materia eſt calicis cum vino, & patenæ cum hoſtiâ traditio, ac manuum Epiſcopi impoſitio: Martene *ubi ſuprà*, *à num.* 10. *uſquè ad finem*: Eſcobar *lcco cit. Probl.* 23. ubi plures congerit: Nonnulli tamen ſolam impoſitionem manuum exigunt, de quâ opinione Merbeſ. *ubi ſuprà*, *quæ-*
34 *ſtiunc.*51. Sed hac in re illud præcipuè obſervandum eſt cum Card. Bellarmin. *de ordine*, *cap.*9. *in fine*, Comitol. *lib.* 1. *reſponſ.moral.q.*2. Scildere *de conſcientiâ*, *tract.*2. *num.*114. Chriſtum Dominum non inſtituiſſe in particulari, ſeù in individuo materiam ſingulorum ordinum: Quomodò enim potuiſſet v. g. inſtituere librum epiſtolarum prò materiâ Subdiaconatus; & Evangeliorum prò materiâ Diaconatus, ſi tunc hujuſmodi libri non extabant? Sed aliquorum tantùm in genere, mandando Apoſtolis, ut in particulari uſurparent cæremoniam exteriorem, quâ prò diverſitate temporum ſignificaretur officium cujuſcunque Ordinis.

35 Hæc theoria ſpecialiter verificatur in ordine Presbyteratus, cujus materia non videtur uniformis in Eccleſiâ Latinâ, & Grecâ: Verùm difformitas eſt tantùm phyſica, non autem moralis; nam Chriſtus Dominus, ut mòx dicebam, & pulchrè explicat Dicaſtillo *tom.*1. *in* 3.*p. tract.* 1. *diſput.* 1. *de Sacram.in genere*, *dubio* 20. itemquè Amicus apud Dianam *part.*8. *tract.* 1. *reſolut.*42. inſtituit, & ordinavit, ut Sacramentum Ordinis Presbyteratus conferatur tali uſu alicujus rei, ut per verba adjuncta ſignificetur poteſtas ordini annexa: Quænam autem debeat eſſe illa res, non determinavit, ſed judicio
36 Eccleſiæ commiſit. Hinc orta eſt diverſitas materiæ in conferendo hoc Sacramento; ità ut vellicari nequeat Eccleſia Romana ex ſingulari Salvatoris privilegio erroris neſcia; nec Affricana, quæ tot Doctores, clariſſima lumina, protulit; nec Græca, tàm antiqua, totque Sanctis decorata, quamvis aliquibus aliter hac de re viſus ſit; ſed ejuſmodi Scriptorum ingenium, apud quos vili veneunt hæreſes, depingit Lucas Holſtenius: *Luctuoſum ſchiſma*, inquiens, *quod Orientis*, *& Occidentis Eccleſias dudum diſiunxit*, *illis potiſſimum imputandum eſt*, *qui Chriſtianâ charitate poſthabitâ*, *diſputandi pruritu omnia in quæſtionem*, *& controverſiam adduxerunt*, *& quæ diverſo ritu apud partem adverſam aguntur. His nulla*, *vel exigua veritatis cura*, *ſed unum vincendi ſtudium*, *ut ex ſuâ conſuetudine*, *vel opinione aliis legem præſcribant. Illud autem miſerâ*, *& afflictâ fortunâ duriſſimum*, *& iniquiſſimum habet*, *quod inſultantium ludibriis impunè pateat*: Non ſunt igitur Orientales in hoc damnandi, imò debent ritum ſuum ſervare, ut ait Pignattell. *tom.* 3. *conſult.*60.

37 Hoc præmiſſo, rimari oportet, quãnam Presbyteratus materiam Eccleſia latina determinaverit in individuo; quamnam Eccleſia Affricana; & quamnam Eccleſia Græca: In Romanâ deſignata fuit porrectio Inſtrumentorum, præter impoſitionem manus, quâ utebantur Apoſtoli, teſte Nairono *in Evopliâ*, *part.* 2. *pag.*231 Juenin. *de Sacramentis*, *tom.*2. *pag.* 823. *col.* 1. *circà medium*, Martene *de ritibus antiqu. tom.* 2. *cap.*18. *art.*9. *à num.*10. *uſquè ad finem* & latè Hallier. *de ſacris electionib.& ordinat.part.*2. *ſect.* 2. *cap.*2. *art.* 1. §. 1. *pag.* 427. In Affricanâ, & Græcâ, ſola impoſitio manus, teſte Arcudio *loc. cit. cap.*4. *lib.*6.

Adhùc

38 Adhùc una manet difficultas, & est, quod cum impositio manuum fiat ad tradendam potestatem in Corpus Mysticum Christi per illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur*, non videtur de essentiâ quò ad potestatem in Corpus verum Jesu Christi, & de facto antè hanc manuum impositionem, Sacerdos peregit Sacrificium cum Episcopo, simulquè cum eo consecravit.

39 Sed animadvertendum est, triplicem esse impositionem manuum in ordinis Sacerdotalis collatione; primam nempè, quæ fit statim post litanias ab Episcopo silente, & à Presbyteris adstantibus; secundam, quæ immediatè post illam priorem impositionem fit ab omnibus Sacerdotibus adstantibus, & ab Episcopo, qui super Diaconũ in Presbyterum ordinandum Divinam Omnipotentiam invocat; tertiam demùm, quæ post communionem fit ab Episcopo solo dicente: *Accipe Spiritum sanctum; &c.* Merbes. *in Summ. Christian. dissert. 6. quæstiunc. 52.* quarum prima, & secunda potiùs una videntur esse, & propterea duabus tantùm vicibus imponi manus in collatione Sacerdotii, dixerunt Hallier. *de sacr. elect. & ordin. part. 2. cap. 2. art. 1. §. 14. pag.* 445. Francisc. Maria Campioni *in instruct. ordinand. cap. 42. num. 4.* Piscara *prax. cæremon. lib. 2. sect. 15. cap. 8.* Earum vero prima fuit, & est de essentiâ materiæ Presbyteratus; secunda, quam tertiam vocat Merbesius, est necessaria ad tradendam potestatem absolvendi, & utiquè dividi potest, & dari successivè, quandò & Christus Dominus tales potestates non eodem tempore dedit Apostolis, sed alteram in ultimâ cænâ; alteram post resurrectionem, ut inquit Arcudius *loc. cit. lib. 6. cap. 4. de Presbytero*, & post eum Escobar. *ubi suprà, probl. 24.*

40 Qui ergò omitteret primam manuum impositionem, abuteretur quidem Sacramento, illudquè nulliter conferret; ideoquè ordinatio esset reiteranda; & de facto nõ multis ab hinc mensibus dubitatum fuit, an essent reordinandi, qui ab Episcopo manus infirmas habente, adeòut ipsis uti non poterat, ordinati fuerunt? Super hac quæstione calamo suo eruditissimo scripsit jussu Sanctissimi Illustrissimus, & Reverendissimus Dominus Marcellus Severolus, affirmativam partem amplectens, ac quæstio resoluta fuit, juxtà illud doctissimi Viri Votum.

41 Sed objici potest, Gregorium Thaumaturgum longo itinere dissitum, consecratum fuisse Neocæsarienſem Episcopum à Phædimo Amascensium Antistite, ut narrat Gregorius Nyzenus *in ejus vita*: Materia verò Episcopatus cum sit impositio manuum, ut probat latè Juenin *de Sacramentis, tom. 2. pag.* 877. & eam agnoscunt Rituales omnes tàm Græci, quàm Latini, quemadmodum latè docet Morin. *de Sacr. ordinat. part. 3 exercit. 2. cap. 1.* si omitti potest in conferendo Episcopatu, omitti quoquè poterit in conferendo Presbyteratu, cum par sit in utroquè ratio: Adde quod scribit Metaphrastes *in vitâ Danielis Stylitæ apud Surium*, Sanctissimum illum virum, licet absentem, inauguratum fuisse Sacerdotem à Gennadio Patriarcha Constantinopolitano, ità ut recitante Archidiacono preces, Populo aclamante, ipsi absenti manus per Gennadium imposuerit. Verùm, ut

42 ait etiam Juenin *ubi suprà, pag. 424. columna 1.* Gregorius Nyzenus intellexit non de consecratione, sed de precibus, quibus Episcopus, & Populus Thaumaturgum inflexit ad Episcopatum suscipiendũ; undè testatur idem Nyssenus, Gregorium Thaumaturgum non objisse Episcopatus officium, nisi, ut ait, omnibus post hæc, quæ fieri solent, legittimis, seù solemnibus in eo peractis. Metaphrastes verò, ut põderat idem Juenin, vel in facto erravit, vel intellexit non de consecratione Danielis, sed de electione factâ tùm à plebe Constantinopolitanâ, tùm à Gennadio Patriarcha.

SUB-

SUBSECTIO III.

De Sacramentorum abusu in conferendo ob non debitam formam, locum, tempus, Cæremonias, & dispositiones.

SUMMARIUM.

1 *Recensentur Sacramentorum formæ, quæ per abusum possunt alterari.*

2 *Abusus hujusmodi alterationis inducit hæresis suspicionem, quia pervertuntur fines Sacramentorum.*

3 *Hæreticorum in hoc fuerunt errores, præcipuè Lutheri, qui nulla verba in Sacramentis requiri, dixit: Verùm ex singulari Dei providentiâ ferè nullus Hæreticorum veram baptismi formam inficiatus est.*

4 *Abusus in alterandis Ritibus Romanæ Ecclesiæ, inducit hæresis suspicionem.*

5 *Græcorum Ecclesia Catholica pronuntiat formam Sacramenti in tertiâ personâ, & cur?*

6 *D. Augustinus superbis Ministris, gloriantibus de sanctitate Sacramentorum ex sanctitate Ministri, opponit humilem loquendi modum Christi.*

7 *In Græcâ, & Africanâ Ecclesiâ forma pronuntiatur in tertiâ personâ ad illum errorem evitandum.*

8 *Si quis inter Latinos uteretur illâ formâ in tertiâ personâ, præciso contemptu, non esset de hæresi suspectus.*

9 *An Sanctus Sylvester in tradendo sacramento confirmationis Constantino usus sit formâ Græcorum?*

10 *Græci Iudajzantes, nolebant Baptizari pueros antè octiduum; nec Mulieres menstruatas.*

11 *Aliorum Græcorum superstitio, qui tantùm adultis Baptismum conferri volunt.*

12 *Ludovicus Vives reiicitur, qui tenet, olim Baptismum non nisi adultis fuisse concessum.*

13 *Contrarius usus Ecclesiæ rationabilis probatur.*

14 *Et in hoc exituit diuina ergà nos Clementia, ut docet S. Cyprianus.*

15 *Qui Baptismum vult differre, de Anabaptistarum, & Lutheranorum hæresi ostenditur suspectus.*

16 *Reiicitur Bordonus cum Passerino contrarium sentientes.*

17 *Qui die Veneris, & Sabathi comedit carnes, est de hæresi suspectus, si credat, id non esse peccatum.*

18 *A fortiori erit suspectus, qui contrà generalem Ecclesiæ consuetudinem differt Baptismum.*

19 *Orientales, qui Baptismum Masculorum differunt ad diem quadragesimum, & fœminarum usquè ad octagesimum cur non sint de hæresi suspecti.*

20 *Est pariter de hæresi suspectus, qui infantes adhuc in utero existentes baptizat, & damnatur in hoc Cajetani opinio.*

21 *Baptismi capax est ille tantùm, qui ab aquâ potest aspergi.*

22 *Scrupulus quorumdam ignavorum, qui censuerunt, Ecclesiasticâ sepulturâ privandum, qui in ventre Matris baptizatus fuit educto tantùm bracchio.*

23 *In necessitate quælibet pars corporis potest ablui aquâ baptismali, etiamsi esset tantùm digitus, imò etiamsi essent Capilli.*

24 *An adhuc esset in dicto casu validus Baptismus, si bracchium retraheret infans post ablutionem.*

25 *Abusus Sacramentorum Confirmationis, & Eucharistiæ.*

26 *Licet tradant Græci Eucharistiam Infantibus, id tamen Latinis vetitum est, & num. 27.*

28 *Græci retinent adhuc hunc usum tradendi infantibus Eucharistiam.*

29 *Prædictã consuetudinem in Ecclesiâ Romanâ non fuisse conformem, ostenduntur duo contraria exempla.*

30 *In primitivâ Ecclesiâ parvuli confirmabantur propter frequentes persecutiones.*

31 *Adhuc hodiè Græci Sacramenta confirmationis parvulis tribuunt.*

32 *Baptismus parvulorum indebitè protrahitur à Græcis, ut, qui baptizantur, magis dispositi sint ad receptionem Sacramentorum Eucharistiæ, & Confirmationis.*

33 *Deplorabilis Græcorum consuetudo differendi pueris Baptismum, ut expectetur patrinus peregrè profectus.*

34 *Quid dicendum, si à Latinis hodiè*

cum

cum Baptismo darenturConfirmatio, & Eucharistia?

35 *Orientales hodiè præbent pueris Eucharistiam sub specie Vini.*

36 *Vsus dandi pueris Eucharistiam miraculo comprobatus.*

37 *Non inducitur hæresis suspicio ob non servatas Cæremonias in Sacramentorum collatione.*

38 *Limita, si baptizans esset de hæreticorum regione, ac omitteret nominis impositionem.*

39 *Mos dandi nomina in Baptismo est antiquissimus.*

40 *Limita etiam, si quis non imponeret filibus nomina Catholicorum, sed Hæresiarcharum.*

41 *Qui Baptizatis imponit hæc nomina, velle præsumuntur, ut baptizati imitentur hæreticorum facta.*

42 *Iudæus effectus Christianus esset suspectus, si suum priscum nomen retineret.*

43 *Non esset suspectus de hæresi, si quis in Baptismo non adhiberet Patrinos.*

44 *Limita, si adesset contemptus.*

45 *Nec suspectus esset, qui aquam prò Baptismo adhiberet non benedictam, vel non trinâ mersione baptizaret.*

45 *Cur Concil. 2. Generale Eunomianos rebaptizari præceperit, qui vnicâ tantùm mersione fuerint abluti?*

46 *Gregorius Magnus cur mandavit, ut in Hispania unicâ tantùm mersione baptizaretur.*

47 *Non esset suspectus, qui baptismum conferret non mersione, sed infusione, vel aspersione: Potest enim Baptismum mersione conferri.*

48 *Potest etiam Baptismus infusione conferri Christi exemplo, quod practicatur apud Ministros Græcos.*

49 *Aspersione potest conferri Baptismus, quâ Apostolis multa millia facilè fuit baptizare.*

50 *Nequit dici suspectus, qui vel nominis impositionẽ, vel aliam cæremoniam omitteret in Confirmatione.*

51 *Potest tamen occurrere aliquam circumstantiam, quâ attentâ, oriretur hæresis suspicio in dicto casu.*

52 *Nec esset de hæresi suspectus Sacerdos, qui in tradendâ Eucharistiâ, vel absolutione, non adhiberet consueta verba, &c.*

53 *Si in administrandâ extremâ vnctione quis non vngeret membra quinque sensuum, esset suspectus.*

54 *Vnctio quinque sensuum servatur apud Catholicos, tùm Latinos, tùm Græcos: Quid de Syris dicendum?*

55 *Syri utuntur duplici unctione: unâ, devotionis gratiâ; alterâ sacramentali, quâ Sacerdos ungit septem Corporis partes.*

56 *Si Episcopus in collatione Presbyteratus omittat manuum unctionem, non est de hæresi suspectus: Dummodò aliqua circumstantia non interveniat.*

57 *De aliis abusibus remissivè.*

2 OB non debitam formam in conferendo committitur abusus, quoties ipsa alteretur, sivè sit baptismi, quæ est: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: Sivè confirmationis, quæ continetur sub illis verbis: *Signo te signo Crucis, confirmo te Chrismate salutis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: Sivè pænitentiæ, quæ exprimitur per ea verba: *Absolvo te à peccatis tuis*: Sivè extremæ unctionis, quæ sic se habet: *Per istam sanctam Vnctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per visum, gustum, &c. deliquisti*: Sivè tandem Ordinis Sacerdotalis, quæ ità exponitur: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium, &c.* quod identidem dicendum est de cæterorum ordinum formâ.

2 Hìc porrò abusus utiquè hæresis suspicionem inducit, quod comprobat eadem ratio, quâ materiæ alterationem in conficiendo, ac conferendo, & formæ mutationem in conferendo hujusmodi suspicionem ingerere, stabilivimus.

Pervertuntur enim principaliter fines Sacramentorum maximo cum Christi-fidelium damno, quoties substantialiter forma alteratur; necnon ritus Ecclesiæ violantur, pròut etiam evenit in
3 mutatione accidentali: Postremò non desunt hæreticorum errores, quorum imitatio inducit hanc suspicionem.

Siquidem Martinus Lutherus, quippè, qui omnium audaciissimus extitit, novam hæresim excogitavit, videlicet non requiri certa verba in Sacramentis, contrà quod doctissimè Bellarmin. *de Sacram. in genere, lib. 1. cap. 21.* Sed vide singularem Dei providentiam, ne innume-

numerabiles infantes pereant: Quamvis ità generaliter tenuiſſet Lutherus, cui parùm abſimiles cæteri videntur hæretici, attamen ferè nemo veram baptiſmi formam, quò ad praxim inficiatus eſt, ut ponderat idem Bellarmin. *de Sacram. Baptiſ. lib.* 1. *cap.* 3. Martene *de Antiqu. Eccleſ. Ritib. tom.* 1. *cap.* 1. *art.* 14. *num.* 22. *circà finem*, Vicecomes *de Antiqu. Baptiſm. Ritib. lib.* 4. *cap.* 5. Igitur ſi nec hæretici prædicant, in praxi formam Baptiſmi ſubſtantialiter alterandam, qualisnè impietas excogitari poteſt, quæ in conferendo baptiſmo formam ſubſtantialiter mutet? & licet hujuſmodi mutatio in baptiſmo, omniũ Sacramentorum neceſſariiſſimo, maximè damnanda foret, non parva tamen eſſet eorum contumacia, qui non ſervatâ debitâ formâ, & proindè nulliter conferre auderent cætera Sacramenta.

4 Prætercà ritibus ab Eccleſiâ Romanâ alienis alteratur Sacramentorum forma in conferendo; & quià ipſis utuntur Schiſmatici, qui deprecatoriè formam adhibent, quicumquè eorum morem ſequeretur, eorum errores imitari præ-
5 ſumeretur: Hæc tamen non militant adversùs Græcorum Catholicorum Eccleſiam: Ipſa enim enunciativè formam in tertiâ perſonâ exprimit, non quià Græci de ſe ipſis modeſtè ſentiant, juxtà Gabrielem Philadel. *in libell. de Sacram.* ſed quià ex eis non defuerunt in Oriente, necnon etiam poſteà in Affricâ, qui Sacramenta prò Miniſtrorum meritis meliùs, ſeù deteriùs confici, credebant: Quamobrem ſuperbis
6 illis Miniſtris S. Auguſtinus *Serm. de Muliere peccatrice*, qui eſt *in lib.* 50. *homiliarum*, *cap.* 7. obiicit modeſtum, ac humilem loquendi morem, quo Chriſtus uſus eſt, dum peccatrici mulieri peccata dimiſit: Obſervat, Salvatorem in primâ perſonâ non dixiſſe: *Ego remitto tibi peccata*; ſed in tertiâ: *Remittuntur ei peccata*: *Medicus bonus*, ſubjungit Auguſtinus, *ægros non ſolùm præſentes ſanabat, ſed & futuros etiam prævidebat*: *Futuri enim erant homines, qui dicerent*: *Ego peccata dimitto*; *Ego juſtifico*; *Ego ſano*, *quoſcumquè baptizo*.

Ità enim iſti merito Sanctitatis, quâ gloriabantur, remiſſionem peccatorum adſcribebant, & per conſequens ſe ipſos primarios quodammodò Authores Sacramentorum conficiendorum conſtituebant, ut benè ait Arcud. *de Concord. lib.* 1. *cap.* 8.

7 Ad evitandum igitur hunc errorem penès Græcorum, & Affricanorum Eccleſiam introducta fuit ea forma per tertiam perſonam enunciativa, quâ modò utuntur, Concilii Florentini, totiuſquè Eccleſiæ Catholicæ permiſſu.

8 Hoc tametſi permiſſum ſit Græcis, nec per ſe inducat hæreſis ſuſpicionem in Latinis, ſi quis eorum illud ſervaret in Sacramentis conferendis, quoties tamen non adeſſet contemptus, & prava opinio, eo modo, quo diximus ſuprà: Nihilominùs Eccleſia Romana, excepto extremæ vnctionis Sacramento, in quo adhibet formam deprecatoriam, ut vidimus, & convenit cum Eccleſiâ Grecâ, teſte eodem Arcud. *ibidem*, *lib.* 5. *cap.* 5. ſemper confert, & conferri vult Sacramentum per formam enunciativam in primâ perſonâ, ſcilicet per illa verba: *Ego te baptizo*; *ſigno*; *abſolvo*, *&c.*

9 Non obſtat, quod S. Silveſter Sacramentum Confirmationis eâ formâ, quâ utuntur Græci, Conſtantino contuliſſet, pròut teſtatur ipſiuſmet Conſtantini edictum: Potuit enim Summus Sacerdos variare ritum: Præterquam quod edictum illud verumnè, an apogryphum ſit, viri docti ambigunt; & fortaſſe ejus edicti Author, quem credunt fuiſſe Balſamonem, voluit Græcorum morem ſui temporis referre.

Cæterùm abuſus in conferendo Sacramento ob non debitum locum vix committi poteſt.

10 Quantùm ad non debitum tempus breviter pertranſeo Judajcam Græcorum ſuperſtitionem apud Humbertum Cardinalem *Dialogo contrà Græcorum calumnias in fine*, qui pueros, ſpecie analogiæ cum typo veteri, nolebant baptizari antè octiduum à nativitate, etiam interim morirentur; & mulieres paganas, vel menſtruatas, etiamſi moribundas, vel in partu periclitantes, baptizare detrectabant, ſpecie reverentiæ in Sacramentum.

11 Sed magis arridet Sectariis alia illorum ſuperſtitio, qui adultis tantummodò baptiſmum conferre volunt: Fuit enim Vvaldenſium hæreſis duodecim ſecu-

seculo excogitata, quod non liceret Infantibus baptismum tradere, ut testatur Ermengādus *in opusculo contrà Waldenses, cap.* 12. Eumdem errorem amplexus est Henricus, Petri Bruis hæretici successor, sicut videre est apud Div. Bernardum *Ep.*240. Hanc hæresim postea renovarunt Anabaptistæ, aliiquè heterodoxi, quemadmodùm docet Beccanus *de controvers. lib.* 3. Illorum errori videtur etiam adstipulari Erasmus *in præfat. paraphr. in Matth.* & Cajetanus, qui, referente Joanne Ekio *in Indice errorum illius*, dicit, duos esse Baptismi comites, scilicet præcedentem, & subsequentem doctrinam; ideò infantes non perfectè baptizari; & Ludovicus Vives *annot. in cap.* 27. *lib.* 1. *de Civit. Dei*, ubi nimis imperitè scripsit, neminem olim baptismo initiatum fuisse, nisi adultum: Siquidem, licet videatur viguisse olim in quibusdam Ecclesiis, ut nemo tingeretur sacris Undis in infantiâ, extrà mortis periculum: Barbosa *de Parocho, par.*2. *cap.* 18. *n.*14. Attamen, teste Bellarmino *de Baptismo, lib.*1. *cap.*8. contrarius usus fuit multo cōmunior, & suis seculis receptus: Vicecomes *de antiq. Baptism. Ritib. lib.*2. *c.*1. & definitum fuit per Concil. Trident. *Sess.*7. *can.*12. 13. *&* 14. *de Baptis.* damnando prædictos hæreticos; quemquè usum semper in Ecclesiâ servatum, ab ipsis Apostolis originem traxisse, docuit S. Augustinus *lib.* 10. *de Genes. cap.* 23. idipsum anteà tradidit Origenes *lib.*5. *cap.*6. *ad Rom.* dicens: *Ecclesia ab Apostolis traditionem suscepit, etiam parvulis baptismum dare;* & Concil. Mileuitano contrà hoc negantes, placuit, ut qui parvulos recentes ab uteribus matris baptizandos negat, anathema sit, ut latè probat Vicecomes *de Baptism. Ritib. dict. lib.*2. *cap.*1. Martene *de Antiq. Ritib. lib.*1. *cap.*1. *art.* 8. *per tot.* Merbes. *in summâ Christianâ, par.*3. *quæstiunc.* 23. *pag.*81.

Rectè quidem egisse, & agere Ecclesiam, satis comprobatur ex eo, quod nemo, nisi renatus fuerit ex aquâ, &c. non potest ingredi Regnum Cœlorum: At credendumnè, voluisse Deum tot infantes perire, quot in tali ætate moriuntur? Non equidem: Audi quàm clementissimè exclamet: *Sinite parvulos venire ad me; talium est enim Regnum Cælorum*, quem locum de Baptismi Mysterio accipiendum esse, voluere scriptores, ut observat Joannes Baptista Casal. *de Veter. Christianorum ritibus, par.*1. *cap.*5. *pag.*26. *lit. B.* Ità Cornel. à lap. *in cap.* 19. *Matth. num.*14. Vide Coriolan. *histor. Eccles. pag.*123. Lantmeter *de Veteri Clerico, lib.*2. *cap.*7. & Torreblanc. adversùs hæreticorum errorem, quod Sacramenta non conferant justificationem ex opere operato, *lib.*2. *Iuris spirit. cap.* 14 2. *num.*12. Nec aliter decebat divinam ergà nos clementiam, nam, ut ait Cyprianus *epist. ad fidum*, quæ est ferè tota de baptizandis infantibus, si in gravissimis delictoribus, verba sunt Cypriani, & in Deum multum antè peccantibus, cum posteà crediderint, remissio peccatorum datur; & à Baptismo, & à gratiâ nemo prohibetur, quantò magis prohiberi non debet infans, qui recens natus, nihil peccavit, nisi quod secundùm Adam carnaliter natus contagium mortis antiquę primâ nativitate contraxit? Meritò proindè exclamat S. Augustin. *Serm.*10. *de Verbis Apost. Accomodat Mater Ecclesia infantibus aliorum pedes, ut veniant; aliorum cor, ut credant; aliorum linguam, ut confiteantur.*

15 Qui ergò vult ità diù differre, videtur Anabaptistarum, necnon etiam Lutheri leprâ infectus: Censuit enim impius ille, infantes non esse baptizandos antè annum discretionis, in quem errorem inciderunt alii de hęresi suspecti: Suarez *in* 3. *par. qu.* 68. *art.*10. *disp.* 25. *sect.*2. ideò esset suspectus de hæresi, qui multum differt, & maximè, si ejus Patria esset de Regione erroribus contrà Catholicam fidem infectâ.

16 Non obstat, quod dicit Bordon. *in Trib. cap.* 22. *num.* 3. & tradit etiam Passerin. *in cap. ut Inquisitionis, num.*61. *de hæret. in* 6. quod hæc dilatio non inferat hæresis suspicionem, cum nullum extet præceptum divinum baptizandi antè annum discretionis, undè Gregorius Nazianz. *in serm. de Baptismo*, exhortatur, baptismum infantium differri usquè ad triennium, ut per se ipsos aliqua respondere possint? Tertullianus quoquè *lib. de baptismate*, censet illud differendum ad annos discretionis,

nis, vt habeatur melior diſpoſitio ad ipſum ſuſcipiendum : Undè ad illa verba: *Sinite Parvulos ad me venire*, inquit: *Veniant ergò, dum adoleſcunt; veniant, dum diſcunt, dum quò veniant, docentur; fiant Chriſtiani cum Chriſtum noſcere potuerint*, non obſtat, inquam, quia quamvis non adſit præceptum Divinum; adeſt Jus Eccleſiaſticum introductum à receptâ Eccleſiæ conſuetudine, ut dicit Suarez *in 3. par. quæſt. 68. art. 10. diſp. 25. ſect. 2. verſ. ultimo ergo addendum eſt*.

17 Quâ propter, ſicut redditur ſuſpectus, qui comedit die Veneris, & Sabathi contrà conſuetudinem, & ritus approbatos Eccleſiæ carnem, itàut, ſi credat, non eſſe peccatum, & non alleget prò excuſatione cauſam ſanitatis, uti ſuſpectus de hæreſi vehementer puniri poſſe ab Inquiſitoribus, doceant Ricci *in prax. Aur. par. 1. Reſol. 433.* Carena poſt Pegnam. *tit. de edenda carn. tit. 15. §. 3. num. 9.* Farinacc. *de hæreſ. qu. 178. num. 80.* Trullench. *oper. moral. lib. 1. cap. 2. dub. 3. nu. 11.* Fermoſin. *tract. criminal. ad textum in c. cum Chriſt. tract. 2. qu. 7. num. 1. 2. & 3.* Triviſan. *lib. 2. deciſ. 66. num. 2.*

Item tali ſuſpicione laborat, qui comedit in his locis, in quibus non adſit in contrarium conſuetudo, in vigiliis de præcepto ova, & lacticinia; quarè lib. Paſqualig. cui titulus *Praxis Ieiunii*, damnatus fuit propter temerariam, ac ſcandaloſam opinionem, quod hujuſmodi comeſtio ſit licita, ut teſtatur Eminentiſſimus Albitius *de Inconſtantiâ in fide, cap. 30. num. 171.*

18 Itâ & magis erit ſuſpectus, qui contrà generalem Eccleſiæ conſuetudinem differt baptiſmum, & malè ſentiret de hujuſmodi optimâ conſuetudine, quæ ſi non adeſſet, tot infantes perirent, quot moriuntur antè diſcretionis uſum; ac malè ſentiret de poteſtate ipſius Eccleſiæ, putans ab eâ non potuiſſe cum hac adeò rationabili cauſâ induci hanc conſuetudinem.

19 Orientales verò, qui differunt maſculorum baptiſmum ad quadrageſimum diem, & fæminarum ad octageſimum, ut teſtatur eruditiſſimus Naironus *in Evoplia, pag. 125.* quamvis non ſint laudandi propter periculum perpetuæ damnationis, non ſunt tame de hæreſi ſuſpecti, eò quia ità bapti mum protrahunt, nam putant, requ hujuſmodi temporis ſpatium ad me brorum aliqualem conſoliditatem, proindè ipſis infantibus aliquod mineat periculum ex baptiſmo, que Syri, ut plurimùm, trinâ immerſio conferunt.

20 E contrà qui non vult expectare fantes, ut exeant ab utero materno adhùc in ipſo exiſtentes baptizat, titur Sacramento, & efficitur ſuſpe Nam Cardinalis Cajetani opinio baptiſmum conferendo pueris in exiſtentibus, tanquàm hęreticalis natur à Dominico Soto, & fuit à Pio V. veluti indigna tanto Theol ab ejus libris expuncta: ſiquidem ponitur illi veritati: *Niſi qui re fuerit*, ut notat Eminentiſs. Pal *hiſt. lib. 9. cap. 8. num. 4. & 5.* No men me latet, quod nativitas, à renaſcimur per baptiſmum, prop Pignatello ex Div. Thoma *tom. 1 ſult. 153.* exiſtimetur illa, quâ na tes in vtero contrahimus peccatum ginale, cum uſitatum ſit in ſacrâ S turâ, vocem *natum* accipi pro g Matth. *cap. 1. de quâ natus eſt Ieſus* cè autem habetur, *genitus*: Sed v quæ plures ſignificatus habere po intelligi debent juxtà ſubjectam

21 riam. Verùm, ut quis ſit baptiſmi oportet, quod poſſit tangi, vel a ab aquâ. Quoties autem fætus Matris uterum, quòad omnes clauditur, non percipio, quomod gi, & aſpergi ab aquâ poſſit, ut obſervat Campanil. *Diverſor. jur Rubr. 1. num. 97.* undè commu ſententia, quod pueri non nati poſſint in matris utero baptizari deric. Acunha *in cap. Baptizari, n diſt. 5.* Guilelm. à Monte Laud. *mentin. 1. de ſumma Trinit. verſ. a* Ricc. *collect. 2133. par. 6.* Cam *diverſor. jur. canon. rubr. 1. num*

22 Non prætereunda hic quorum Anomalia pietatis, qui apud Th Rainald. *tom. 10. in Heterocl. ſpir ſect. 1. num. 11.* cenſuerunt, Eccle câ ſepultuâ privandum eſſe cad puelli, eò quod è ventre matris ed bracchio, in iſto baptizatus eſt; mox

rò re

rò retraxit, & absquè alio baptismate decessit, postquàm fuerat è ventre Matris extrusus.

23 Nequè enim validitati illius baptismi officere potuit solius bracchii, non capitis ablutio, quia in necessitate quælibet pars corporis occurrens perfundi potest, quod de bracchio nullo modo debet videri ambigendum, & firmant Acun. *d. dist. 5. cap. 3. in fine*, Cappell. Tholosan *decis. 156 per tot.* Franc. Marc. *decis. Delphinat. 951. num. 14 par. 1.* Campanil. *diversor. jur. can. rubr. 1. num. 98.* Imò de digito idem statuit Vasquez. *3. p. d. 145. num. 18.* Fermosin. *de offic. & sacr. Eccles. tom. 2. ad cap. 1. de Sacram. non iterand. q. 3. num. 16.* quia quæcumquè pars abluitur, verè homo dicitur ablui per synecdochem. Pariter ablutio capillorum censetur ad baptismum sufficere, quia licet non vivant, ratione eorum homo ablutus dicitur: Ità tradit Vasquez citatus *num. 31.* & Ægid. *3. p. q. 66. num. 38.* perperàm reclamante Bonacin. *quæst. 2. de bapt. punct. 3. num. 21.*

24 Multò minùs officere potest validitati Baptismi retractio bracchij illius infantis jam aquâ perfusi, quia baptismus, ex quo validus est, nequit irritari per quidlibet subsequens: Hanc tamen constituunt differentiam supracitati Auctores, quod si puer emittit caput, & baptizetur, quoties vivat, non ei baptisma iterandum sit: si verò aliam partem emiserit, ac in eâ fuerit baptizatus, sit rebaptizandus cum conditione: *Si non es baptizatus, ego te baptizo*, ut præter Marc. *decis. ubi mox*, observat Cappell. Tholosan. *d. decis. 156. num. 2.*

25 Dicuntur etiam abuti ob non debitum tempus, qui paruulis Sacramentum Confirmationis, & Eucharistiæ tradunt, eosquè damnat Arcudius *de concord. lib. 1. cap. 13.* & rationabiliter; nam in eâ ætate non tradi hæc Sacramenta, postulat tantorum mysteriorum dignitas, potissimùm Eucharistiæ, quæ Regem gloriæ in se continet; Renuit infirmitas, & imbecillitas infantium, & puerorum, qui illa sinè dispositione perciperent; efflagitat periculum, cui præsertim exponitur Eucharistia, ne ab infantibus sumpta non retineatur.

26 Et quamvis Græci soleant infantes baptizare, ac ipsis Confirmationem, Eucharistiamquè tradere, minimè nobis Latinis licet; tametsi infantium communio antiquioribus temporibus in usu extitisset in Ecclesiâ Romanâ: Postquàm enim Alcuinus Bedæ discipulus, Præceptor itē Caroli Magni, quo imperante floruit, *in lib. de divin. offic. cap. de Sabbatho Sancto Paschatis*, usū illum memoriâ dignū retulisset, hisce verbis: *Pontifex ergò* (sunt ejus verba) *egreditur à fonte in Sacrarium habens ibi impositam Sedem, vel in Ecclesiâ, ubi voluerit, & sedet in eâ, ut cum vestiti fuerint infantes, qui nimirùm immergebantur in aquam, ut eos modò immergunt Græci, confirmet eos*; postquàm, inquam, hæc rutilisset, subjungit de Eucharistiâ *infrà in eodem capite*, cavendum esse, nè infantes lactentur, aut ullum cibum capiant, antequàm communicent; hæc sunt illius verba: *De parvulis providendum est, nè postquàm baptizati fuerint, ullum cibum accipiant, nequè lactentur sinè multâ necessitate, antequàm communicent Sacramento Corporis Christi*, quod etiam refert Marten. *de antiq. Eccles. ritib. lib. 1. cap. 1. art. 18. num. 14. in fine*, ac antiquitùs consuevisse infantes communicari, probat idem *d. lib. 1. cap. 14. art. 10. num. 14.*

27 Sed quod fieri consueverat, non est hodiè faciendum, cum Ecclesia habeat potestatem variandi, quæ non spectant ad Sacramentorum substantiam, & quæ à conditione temporum pendent: In primitivâ Ecclesiâ, quandò minor erat fidelium numerus, facilius poterant vitari incommoda, quibus illa consuetudo pueros communicandi exposita est; postmodùm crescente numero fidelium, & refrigescente charitate, cum Sacramenta minori curâ, ac diligentiâ administrarentur, magis ad decentiam, & reverentiam Sacramenti expedire, & conducere visum est, si paruulis antè usum rationis Sacramenta denegarentur, quam si aliquali utilitate ipsis provide-

28 retur: Græci tamen adhùc retinent hunc usum tradendi infantibus hoc Sacramentum: Martene *de ritib. loco suprà citato, d. num. 14.* sed longè meliùs facerent, si vellent se in hac re conformes reddere Romanæ Ecclesiæ, ut ait Arcudius *lib. 3. cap. 40.* Ut enim illam consuetudinem illis temporibus in usu habitam Concil. Trid. minimè damnat, ità

his temporibus minimè laudat ; imò potiùs à ſe rejicit, & condemnat, licèt apud Græcos eſſe in uſu, fortè toleret .

29 Cæterùm præfatam conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ non penès omnes uniformiter practicatam fuiſſe,oſtēdunt duo contraria exempla:Puerum Achaz, qui nondùm ſeptennium expleverat, nè in morte quidem poſt confeſſionem admiſſum eſſe ad communionem, quam ardentiſſimè expetebat, ſcribit Cantipratanus *lib. 2. cap. 28. num. 7.* propter Concilii (ut ait) vetitum, ne Euchariſtia in tali ætate puero conferreretur,id quod *ex cap. omnis utriuſque ſexus* edito *in Concil. Lateran. ſub. Innoc. III.* accipit *ibi* Colvenerius : è contra puellam vix ſeptennem in morte refertam eſſe divino hoc cibo, firmat Philippus Berlaymont *in Parad. Puer. 3. part. cap. 1. §. 14.*

30 In primitivâ Eccleſiâ parvuli quoquè confirmabantur propter frequentes perſecutiones, ut teſtatur P. Verricell. *de Apoſtol. miſſion. tit. 7. qu. 126. num. 3.* & nuperrimè Canonicus Naironus *loco ſæpè laudato, pag. 129. & ſeqq.* Sed hodiè cum nec furat perſecutio ; nec adſit raritas Epiſcoporum, qui confirment,protrahi poteſt hoc Sacramentum.

31 His tamē non obſtantibus,Græci nunc etiam Confirmationis Sacramentū pueris conferunt:Leo Allatius *de perpet. conſention. Eccleſ. Orient. & Occident. lib. 3. cap. 18.* quod etiam fit ab Orientalibus Syris, ut refert idem Naironus *ubi ſu-*
32 *prà, pag.* 128. Inſuper, ut optimè animadvertit Arcudius, approbari minimè poteſt, Baptiſmum protrahi à Græcis, ut, qui baptizantur, magis diſpoſiti ſint ad Confirmationis, & Euchariſtiæ Sacramenta ſuſcipienda, quæ ipſis præter Baptiſmum miniſtrant : Ex quo fit, ut ſæpè pueros duorum, vel quatuor annorum ſalutari Lavacro expiare ſoleant : *Ego*, de ſe loquitur Arcudius, *quandò ſacro fonte luſtratus fui, ejuſmodi ætatis eram, ut planè meminerim*: Aliquandò, audi deplorabilem conſuetudinem, parentes puerorum, dum affinitate ſpirituali amicos ſibi devincire capiunt, eos abſentes, & peregrinantes libenter expectant, ac baptiſmum differunt, contrà quod plures adſunt Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & Synodorum ſanctiones, quas congerit, & refert Martene *de antiqu. Ritib. lib. 1. cap. 1. art. 8. n. 11.*

34 Si autem apud Latinos hodiè infantibus cum baptiſmo traderentur hæc duo Sacramenta, Confirmationis ſcilicet, & Euchariſtiæ, crederem eſſe ponderandas circumſtantias, quas diximus ſuprà de conſecratione ſuper pane fermentato ; nam quâlibet earum remotâ, nullam crederem incurri hæreſis ſuſpicionem, ob duplicem rationem, quarùm prima eſt, quia uſus, qui adhuc viget penès Græcos,cæteroſquè Orientales, non habet fundamentum in hæreſi ; ſed originem fortaſsè traxit ex eo, quod in primævâ Eccleſiâ, adultis baptiſmus conferebatur, & unà cum hoc Sacramento miniſtrabantur continuatâ actione etiam alia duo, Confirmationis nempè, & Euchariſtiæ : Idem mos deinceps obſervatus etiam eſt in pueris, & uſquè ad præſentem diem obſervari apud Orientales, teſtatur Naironus *loc. cit. pag. 131. & 193.* ubi addit, quò ad communionem, eam præberi pueris ſub unicâ ſpecie, ſcilicet Sanguinis: nam Sacerdos intingit Sanguine extremum digitum, illumquè ſuggendum exhibet puero . Hoc autem ità fit, tùm quia Orientales æquè Sacramenta recipi exiſtimant ſub unicâ ſpecie, ac ſub duplici ; tùm quia pueri ſolidum cibum ſumere non valent.

36 Secunda ratio eſt, quia pueri propter innocentiam, nullum ponunt, nequè ponere poſſunt obicem, idcircò Sacramentum infallibiliter confert illis gratiam ; quæ res miraculo comprobata eſt Conſtantinopoli tempore Juſtiniani Imperatoris, & Menæ Patriarchę, teſte Eugenio *Eccleſ. hiſt. lib. 4. cap. 36.* Ipſum audiamus: *Vetus conſuetudo Conſtantinopoli fuit, ut ſi quandò multæ particulæ Sacratiſſimæ Euchariſtiæ ſupereſſent pueri impuberes, qui ſcholas frequentabant, accerſerentur, qui eas manducarent. Contigit, ut puer quidam Iudæi opificis vitrarii cum condiſcipulis admiſſus his reliquiis Sacramentorum participaverit, hic domum regreſſus, patri cauſam moræ ſciſcitanti puer ſimplex, & innocens rem, uti erat, ſignificavit. At ille furore excandeſcens acceptum puerum*

in vitrariam fornacem coniecit accensam: Mater insçia rei, puerum toto triduo conquisitum flebiliter in mariti officinâ compellat, cui puer de fornace respondit: tùm mater ad ostium clibani accurens, puerum inter flammarum vortices illæsum conspicit, qui se à quâdam eximii decoris muliere servatum, asseruit, quæ ad eum crebrò veniens, etiam cibum, quoties esuriebat, allatum erogabat. Id miraculũ protinùs Iustiniano Imperatori perlatũ est, qui puerum, & matrem Sacro baptismo lubentes ablui, curavit: Patrem autem in suâ impietate pertinacẽ crucis suspendio damnavit, id, quod etiam memorat Escobar *tom. 3. part. 1. Theol. moralis, lib. 20. sect. 2. cap. 13. probl. 39.*

37 Similiter ex se nullam videtur inducere hæresis suspicionẽ abusus in conferendo Sacramento ob non debitas cæremonias: Quis enim suspectũ esse dixerit eum, qui in Baptismo ministrando nomen baptizato non imponeret? Potest tamen dari casus, ut hic quoquè suspectus fiat, nempè si concurrant alterutra duarum circumstantiarum, quarum altera est, si qui debet nomẽ impo-
38 nere, fuerit de hæreticorũ regione, à quibus hæc nominis impositio diridetur, eò quod Apostolorum tempore putent, hujusmodi nominis impositionem non fuisse usitatam, quia Eunuchus Reginæ Candacis semper vocatus sit Eunuchus, tàm antè, quàm post baptismum, pròut observat impius Illyricus *cent. 1. lib. 2. cap. 6. col. 497.* & notat Bellarmin. *de Sacram. bapt. lib. 1. cap. 26.* Decipiunt
39 profectò hæterodoxi, nã mos dandi nomina in Baptismo antiquissimus est, ut habetur in Concilio Carthaginensi IV. *can. 85. Baptizandi nomen suum dent*, & probat Casal. *de veter. Christ. Ritib. par. 2. cap. 5. pag. 37. litt. B.* Martene *de antiq. ritib. lib. 1. cap. 1. art. 10. numer. 1.* Vicecom. *de antiq. Baptism. Ritib. lib. 2. cap. 12.* Eò magis, quià cum baptisma traderetur adultis ad fidem accedentibus, oportebat, ut novi nominis impositione testarentur, exuere veterem hominem; quâ de causâ omnes nudi hujusmodi lavacro abluebantur: Imò nudabantur etiam mulieres, sed earum pudori consulebant Diaconissæ: Francisc. de Roye in *institut. Iuris Canon. libr. 2.*
40 *tit. 3. pag. 175.* Altera circumstantia est, si quis filiis non imponat Catholicorum nomina, sed illorum, qui fuerunt hæreticorum antesignani, ut Lutheri, Calvini, &c. Tunc enim se redderet vehementer suspectum de hæresi, ut tradit Passerin. *in d. cap. ut Inquisitionis, nu. 61. in fin. de hæret. in 6.* Bordon. *in Tribun. cap. 22. num. 6.* quià præsumeretur approbare Sectam illorum, & velle, suos filios imitari, & sequi illorum perversa dogmata. Confirmatur id, nam, ut habetur in Cathechismo *de Baptism. sect. 75.* nomen baptizato imponendum desumi debet ab aliquo, qui propter excellentem animi pietatem, & religionem, in album Sanctorum relatus sit: Ità enim facilè fiet, ut unusquisquè, ob nominis similitudinem, ad Sanctitatis, & virtutis imitationem excitetur, ac prætereà eum, quem imitari studeat, in protectorem sibi asciscat, eiquè preces dirigat prò salute, tùm corporis, tùm
41 animæ: Ubi è contrà, qui baptizatis nomina hæreticorum imponunt, præsumuntur velle, ut illi, quibus talia nomina indiderunt, hæreticorum facta imitentur, non secus, ac si in dogmatibus, & erroribus eorum contineatur veritas ad salutem. Undè in Syn. Nicęna *Can. 30.* Gentilium nomina filiis imponere, fuit vetitum, quod & à S. Chrysostomo significatur *hom. 22. in cap. 4. epist. ad Corint.* Vicecom. *de baptism. Ritib. lib. 2. cap. 13. in fine*, Martene *de Ritib. d. cap. 1. art. 10. num. 7.* ubi in fine affert decretum Concilii Burdigalensis *anni 1582.* quod asserit, nomina Sanctorum Patrum veteris testamenti affectare, hæreticorum esse, quod etiam advertit Merbes. *in Summa Christiana par. 3. quæstiunc. 26. pag. 86.* Quarè isti diligenter interrogandi sunt, quo fine similia hæreticorum nomina imposuerint, & severè puniendi, juxtà gravita-
42 tem præsumptionis: Idem dicendum de Judæo, si effectus Christianus retineret nomen judaicum antiquum, ac eo post baptismum assumptum uteretur: Ex hoc enim argueretur amor, & affectus ergà Judaismum, eumquè approbare præsumeretur, ut docet Cravett. *consil. 73. à num. 14.* Francisc. Vivius *lib. 2. comm. opin. opin. 193. versicul. & nomen turpe est demum*, Transmiera *de Polygamia lib. 1. cap. 6. quæst. 14. num. 15.*

Quis

43 Quis parit er contenderit, hæreſis ſuſpicione damnandum illum ob non debitas cæremonias, qui conferret Sacramentum Baptiſmi, omiſsâ cæremoniâ ſuſceptorum: Eorum enim munus apud nonnullos penè ſuperfluum habetur, eò quod in terris Catholicorum Patrini nō teneantur inſtruere eos, quos de Sacro Fonte ſuſceperunt, ut docet Fagnan. *in c. damnamus, n.* 47. *de ſumma Trinit.* Imò in veteri Eccleſiaſticâ Hiſtoriâ nulli occurrunt Patrini, qui in baptiſmate adultis dati fuerint. Non enim Ammonius ſolitarius quaſi Patrinus, ſed quaſi catechiſtes datus eſt Rufino Præfecto, cum baptizatus eſt, ut notat Franciſc. de Roye *in inſtitut. juris canon. lib.* 2. *tit.* 3. *pag.* 175. Ego tamen cenſeo, hujuſmodi quidem cæremoniæ omiſſionē non inducere hæreſis ſuſpicionem, quoties non interveniat contemptus, eâ ratione adductus, non quia ſuſceptorum munus ſupervacaneum ſit; ſed quia non eſt de neceſſitate Sacramenti: Merbeſ *in ſumma Chriſtian. part.* 3. *quæſtiunc.* 24. *pag.* 83. licet tamen ſit de congruo, propter antiquam Eccleſiæ conſuetudinem ſapientiſſimè introductam, ut ipſi ſpondeant prò puero, illum inviolabiliter obſervaturum promiſſiones Deo factas in recipiendo baptiſmate, undè D. Auguſtinus *in ſerm.* 163. *de temp. Vos autem tàm viros, quàm mulieres, qui filios baptiſmate ſuſcipitis, moneo, ut cognoſcatis, vos prò illis apud Deum fidejuſſores extitiſſe, quos de ſacro fonte ſuſcepiſtis.* Quis
45 notaverit uti ſuſpectum eum, qui conferret idem baptiſmi Sacramentum non ſervato benedictionis aquæ ritu, de quo ſuprà? Quis crediderit hæreſi infectum eum, qui non trinâ merſione ablueret baptizandum? Quamvis enim Concilium Secundum generale *c.* 7. inter alias cauſas, cur Eunominiani à Catholicis rebaptizari debuerint, eam referat, quod unicâ immerſione baptizati fuerint; attamen hoc decrevit Concil. quoniam Eunomius recuſabar adhibere trinam immerſionem, ne hac cæremoniâ æqualitatem perſonarum in eſſentiâ oſtenderet, quamobrem peccabat contrà formam baptiſmi: E converſo non igno-
46 ramus, Gregorium Magnum *lib.* 1. *epiſt.* 41. *ad Leandrum*, mandaſſe, ut in Hiſpaniâ unicâ merſione baptizaretur, quia Arriani ad ſignificandas tres naturas trium perſonarum trinâ merſione abuti cæperant, quam divi Gregorii juſſionem poſteà confirmavit Concil. Toletan. IV. *cap.* 6. Martene *de ritib. lib.* 1. *cap.* 1. *art.* 14. *num.* 8. Merbeſ. *in ſumma Chriſtiana, part.* 3. *diſſert.* 1. *de Baptiſmo, qu.* 11. *quæſtiunc.* 16. *pag.* 76. Audiamus ipſum Gregorium: *De Trinâ verò merſione* (inquit) *baptiſmatis nihil reſponderi veriùs poteſt, quàm quod ipſi ſenſiſtis, quia in unâ fide nihil officit Sanctæ Eccleſiæ conſuetudo diverſa. Nos autem, quod tertiò mergimus, triduanæ ſepulturæ Sacramenta ſignamus, ut dum tertiò infans ab aquis educitur, reſurrectio triduani temporis exprimatur; quod ſi quis fortè etiam prò ſummæ Trinitatis veneratione exiſtimet fieri, nequè ad hoc aliquid obſiſtit, baptizandum ſemel in aquas mergere, qui dum in tribus ſubſtentiis una ſubſtantia eſt, repræhenſibile eſſe nullatenùs poteſt, infantem in baptiſmate in aquam vel ter, vel ſemel mergere, quandò & in tribus merſionibns perſonarum Trinitas, & in unâ poteſt divinitatis ſingularitas deſignari. Sed ſi nunc uſquè ab hæreticis infans in baptiſmate tertiò mergebatur, faciendum apud vos eſſe, non cenſeo, ne dum merſiones numerant, divinitatem dividant; dumquè, quod faciebant, faciunt, morem veſtrum ſe viviſſe glorientur.*

47 Quis deniquè prætenderit eſſe de hæreſi ſuſpectum, qui confert baptiſmum, non merſione, ſed infuſiōne, & aſperſione; & è contrà? Siquidem, ut ait ſæpè laudatus Arcudius *lib.* 1. *cap.* 10. Æquè benè baptiſmus trifariàm poteſt abſolvi, vel immerſione, idquè denotat nomen baptiſmi: Quæ quidem immerſio, & emerſio conſepelitionem, & reſurectionem cum Chriſto ſignificat: Et ſi trina ſit, myſterium indicat Sanctiſſimæ Trinitatis; ſi una, unitatem Deitatis, præſertim apud Catholicos; Vel ef-
48 fuſione, juxtà illud Ezechielis 36. *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris*; & hoc modo baptizatus fuit Chriſtus, nam Joannes ſuper caput Chriſti ſuperemines aquæ, effudit aquam, & eum baptizavit: hæcquè eſt opinio communis, picturis quoquè expreſſa, & conſentanea: Atquè in Græciâ

cià non paucos meminit laudatus Arcudius se vidisse, præsertim adultos æquè Judęos, atquè Turcas ad fidem Christi conversos baptizari per effusio-
49 nem; Vel deniquè per notabilem aquæ aspersionem, de quâ illud Regium Davidicum intelligi potest: *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor; lavabis me, & super nivem dealbabor*. Undè Cyrill. Hierosolomyt. 3. *Catheches.* sic exorsus est: *Lætentur Cæli, exultet Terra propter eos, qui aspergendi sunt hyssopo, & mundandi hyssopo spirituali*; quâ videlicet aspersione facile fuit Apostolis multa millia hominum baptizare, idquè sinè aliis Cæremoniis, quas iidem Apostoli, eorumvè suppares, aut alii Pontifices postèà instituerunt, simplici quoquè usurpatâ formâ, ità ut Apostoli, eorumque discipuli seorsim pronunciaverint: *Ego vos baptizo*, vel: *Baptizentur Servi Dei*, & plures aquâ simul asperserint: Præsertim cum & S. Cyprianus, aspersione posse fieri baptismum, probet ex aquâ purificationis, quæ etiam aspersionis dicebatur, eratque Typus Baptismi.

Apostolos itaquè tot millia hominum, & Regna integra, & amplissima imperia eodem modo aspersione baptizasse, nedum verisimile, sed etiam certum esse videtur.

Sic Syros promiscuè trinâ aspersione uti, seù immersione in fontem baptizare, testatur Naironus in *Evoplià p. 2. pag.* 123.

Nec poterit dici suspectus, qui Confirmationis Sacramentum confert, dummodò servet cæremonias essentiales ungendi, & signandi frontem cruce, licet omittat nomen ejus, qui confirmandus est; vel pacem non tradat in signum acceptæ gratiæ Spiritus Sancti; vel non cedat confirmatum, ut intelligat, se contrà ignominiam, & verbera prò Christo ferenda patientiâ præcipuè armandum.

Hæc tamen sunt intelligenda, nisi manifestè conspiciatur in hujusmodi omissione circumstantia suspicionis inductiva, quæ, quamvis maxima debeat esse propter qualitatem ministri Sacramenti Confirmationis, potest tamen dari, quia non desunt hæreticorum errores contrà has cæremonias, ut videre est penès Bellarmin. *de Sacram. Confirm. lib. 2. cap. 12. in fine*, & apud Martene *d. cap. 1. art. 14.*

52 Quomodò etiam dici poterit de hæresi suspectus Sacerdos, qui in tradendâ Eucharistiâ, vel in impartiendâ absolutione non adhibet consueta verba, dummodò non adsit contemptus, & dummodò respectu Sacramenti Pœnitentiæ
53 servetur forma? Si quis verò in ministrando Sacramento Extremæ Unctionis non ungeret infirmi membra, in quibus residet quinque sensus, putans, hujusmodi unctionem non esse necessàriam, quià præsumeretur, eam contemnere, fieret suspectus: nam hæc est de essentiâ, & præscribitur à Concil. Florent. ut probat Bellarmin. *de extrema unct. lib. 1. cap. 10. in fin.* Fermosin. *de offic. & sacr. Eccles. tom. 2. de Extrem. Unction. quæst. 4. à num. 12. usquè ad 19.* & etiam ex antiquis Codicibus probat eruditè Martene *de ritib. lib. 1. cap. 7. art. 3. num. 8.*

54 Hinc est, quod talis unctio apud omnes Catholicos servatur, non tantùm Latinos, verùm etiam Græcos, Maronitas, cæterosquè Orientales; & quamvis Syri eorum, qui Sacræ lampadis unctionem suscipiunt, inungant tantùm corporis partem morbo affectam, non tamen putandum est, id peragi ab eis contrà prædictum Sacramenti Extremæ Unctionis ritum; siquidem duplici unctione utuntur, quarum altera fit devotionis causâ, nec in ipsâ Sacramenti forma exprimitur, & est ea, de quâ
55 modò loquuti sumus: Altera verò fit per modum Sacramenti, & in ipsâ, ut testatur eleganter Naironus *loco sæpè laudato, pag. 211.* ungit Sacerdos septem corporis partes, nimirùm ęgri frontem, mentum, ambas genas, ità ut fieri videatur in capite ad modum crucis, deindè pectus, tùm manus, idquè ex utrâquè parte, postremò pedes: Ungitur pectus, ut subjungit idem Naironus, ob contentum cor, ex quo oriuntur cogitationes, undè Christus Dominus *Matth. 15. De corde exeunt cogitationes, mala, homicidia, adulteria, fornicationes, falsa testimonia, blasphemia*; unguntur omnes capitis partes, quià in capite collocati sunt præcipui corporis sensus.

56 Similiter si in collatione Ordinis Presbyteratus prætermittat Episcopus unctio-

unctionem manuum Sacerdotis initiandi, non fit ſuſpectus de hæreſi, tanquàm Sectator opinionis Kemnitii, qui *in 2. p. exam. pag.* 1171. *& ſeq.* damnat hujuſmodi unctionem, eamquè appellat Ritum Judaicum; & pariter Calvini, qui non abſimiles ineptias effutiit *in lib.* 4. *Inſtit. cap.* 19. §. 30. *&* 31. Hoc tamen ſemper repetendum, dummodò in hujuſmodi prętermiſſione maxima non interveniat circumſtantia.

57 Poſtremò quò ad abuſum in conferendo propter non debitas diſpoſitiones, idem dicendum, quod ſuprà innuimus, ubi egimus de tali abuſu in conficiendo.

Præter prædictos abuſus, nonnulli alii conſiderari poſſunt In conferendo Sacramentum, vel quià incapax ſit ſubjectum, cui confertur; vel quià non debito fine conferatur; vel quià conferatur non adimpletis jis, ad quæ Miniſter exindè tenetur.

SUBSECTIO IV.

De Sacramentorum abuſu in conferendo ſubjecto incapaci.

SUMMARIUM.

1 *Subjecto incapaci tribuunt Sacramentum, qui baptizant, vel irrationalia, vel inanimata.*

2 *Iſti tales, ſicut Sortilegi, ſunt de hæreſi ſuſpecti, & ob hujuſmodi factum hæreticale torquentur ſuper intentione.*

3 *Incidunt in hæreſis ſuſpicionem, qui iterant ſacramenta characterem imprimentia.*

4 *Rationes plures, cur ſemel baptizatus non ſit capax alterius Baptiſmi.*

5 *Qui Baptiſmum reiterat, quomodò, ſecundùm dictum Apoſtoli, iterùm Chriſtum crucifigat?*

6 *Si non appareat, aliquem fuiſſe baptizatum, poteſt reiterari Baptiſmus.*

7 *Quoties prudenter dubitatur de Baptiſmo, is poteſt reiterari.*

8 *In tali caſu peccaret mortaliter, qui reiterationē differret, ſi poſt diligens examen dubium remaneret.*

9 *Si prudens non eſſet dubitatio, tunc non poſſet reiterari Baptiſmus, etiamſi de eo non ſuppeterent teſtimonia.*

10 *Synodus Trullana decrevit, debere baptizari, quoties non inveniuntur teſtes de recepto Baptiſmo.*

11 *Sed hoc intelligitur in Terris Hæreticorum.*

12 *Non eſt prudens dubitatio, eò quod Baptiſmus ab Obſtetrice fuerit collatus, & num.* 13.

14 *Non obſtat, quod in eis quandoquè ſit, vel malitia, vel ignorantia.*

15 *Tertullianus notatus, dum mulieribus non facit facultatem baptizandi.*

16 *Nec ſunt rebaptizandi Infantes, etiamſi Obſtetrices aſſerant, ſe non abluiſſe caput puerorum, ſed vel pedem, vel manum.*

17 *Hodiè, ob damnatam ab Innocentio propoſitionem, reiterandus Baptiſmus in dubio de valore.*

18 *Reſpectu puerorum, qui ſunt expoſiti, non eſt prudens de valore Baptiſmi dubitatio.*

19 *Hoc tamen intelligitur, ſi contingat in terris Catholicorum; ſecùs Infidelium.*

20 *In levi ſuſpicione ſufficit Baptiſmus feminis.*

21 *Non eſt prudens dubitatio de valore Baptiſmi, ſi ea proveniat, eò quod Miniſter fuerit Hæreticus.*

22 *Agrippinus Epiſcopus Carthaginenſis fuit primus ex PP. antiquis, qui Baptiſmum ab Hæreticis ſuſceptum, reiterari præcepit.*

23 *Agrippinum ſecutus eſt S. Cyprianus in errore, ſicut & in Epiſcopatu Carthaginenſi.*

24 *Præceſſit tamen Cyprianum in eo errore Firmilianus Iconis Epiſcopus.*

25 *Impellente Firmiliano S. Cyprianus pugnam aggreſſus eſt adversùs Sanctum Stephanum Papam, celebratis Synodis.*

26 *Epiſcopi harum Synodorum mutarunt ſententiam, & reſipuit quoquè Firmilianus: Sed an S. Cyprianus reſipuerit, dubium eſt.*

27 *An in eumdem errorē impegit S. Baſilius cum SS. Athanaſio, Optato Milevitano, & Cyrillo Alexandrino?*

28 *Ratio præcipua erroris S. Cypriani, & aliorum ſequacium.*

29 *Illi PP. errarunt, quia non perceperunt, Miniſtrum Sacramenti eſſe tantùm inſtrumentum.*

Non

30 *Non est Baptismus iterandus ex eo quod in ipso gratia non infundatur, nam character imprimitur.*

31 *Maimburgus carpit Sanctum Stephanum Papam, quod in decreto circà PP. Carthaginenses erraverit in fide: Sed ille hallucinatur, & n. 32.*

33 *Ut baptizentur illi, qui ab Hæreticis sunt baptizati, advertendum, an adsit defectus materiæ, vel formæ, vel intentionis Ministri.*

34 *Sac. Congregatio decrevit, Colchos, & Iberos esse rebaptizandos, non quia baptizati à Schismaticis, sed quia error in materiâ.*

35 *Ritus Baptismi Colchorum, & Iberorum describitur.*

36 *Perpendendæ sunt circumstantiæ, ex quibus resultat intentio necessaria in Ministro.*

37 *Si ignoretur, an fuerit baptizatus ille, qui ortus est ex infidelibus, perpendantur circumstantiæ.*

38 *Iterantes Sacramentũ Confirmationis, illud tribuunt subjecto incapaci, quia hoc non est iterabile.*

39 *Hæc veritas probatur auctoritate Concilii, & Patruum.*

40 *Ratio id ipsum persuadet, quia character est indelebilis.*

41 *Quo sensu PP. Græci statuerint, Hæreticos iterùm esse inungendos?*

42 *Incapaci subjecto datur Sacramentum Confirmationis, si detur non baptizato.*

43 *Eucharistia datur subjecto incapaci, si pluries eâdem die detur eidem subjecto.*

44 *Hujusmodi abusus non inducit hæresis suspicionem.*

45 *Rectè decrevit Alexander II. à Sacerdote unam tantùm Missam in die esse celebrandam.*

Festis diebus Parochus potest duas Missas celebrare.

Subjecto incapaci traditur Eucharistia, si detur alicui antè usum rationis: Ibid.

Item, si Eucharistia Enurgumeno tradatur.

47 *Eucharistia aliquando liberavit Energumenos.*

48 *Non expedit tamen, Eucharistiã Energumenis tradere.*

49 *Tradere Eucharistiã cadaveri, est tradere incapaci.*

50 *S. Gregorius Magnus narrat, datam fuisse Eucharistiam puero defuncto.*

51 *Dubitatur de validitate hujus historiæ, quæ si vera est, extraordinaria est.*

52 *Sortilegus est, qui anserem communicaret ad inveniendum thesaurum.*

33 *Prodigium Sacræ Eucharistiæ sacrilegè positæ in ollâ cum buffonibus.*

54 *Subjecto incapaci datur Extrema Unctio, si rei inanimatæ detur.*

55 *Item suspectus esset de hæresi, qui sano Extremam daret unctionem.*

56 *Græci Extremam unctionem sanis conferunt.*

57 *In hoc abusu sunt Græci inexcusabiles.*

58 *Rationes contrà Græcos.*

59 *Ex hujus Sacramenti institutione habetur, quod sanis non debet dari: Hinc prohibitio Concilii Carnotensis.*

60 *Concilium Tridentinum decrevit, Extremam Vnctionem esse dandam in extremis constitutis.*

61 *Senibus non ægrotis extrema Vnctio danda ex Concilio Mediolanensi sub S. Carolo.*

62 *Non omnes Græci profitentur errorem dandi Extremam Vnctionem sanis.*

63 *Damnatis ad mortem non administratur Extrema Vnctio, quia infirmi non sunt.*

64 *Cur conferre Extremam Vnctionem sanis, vel levi morbo affectis sit superstitiosum?*

65 *Detestabilis quorumdam impietas respuendi in morte Extremam Vnctionem.*

66 *An extrà Sacramentum possit esse licitum, uti oleo Extremæ Vnctionis ad ungendos ægrotos, &c.*

67 *Ex concessione Innocentii I. laicus potest ungere oleo ab Episcopo benedicto.*

68 *Ex ordine Romano id ipsum probatur.*

69 *S. Genuefa contrà Dæmoniacum utitur sacro oleo.*

70 *Idipsum fecit S. Euthychius Primus Constantinopolitanus.*

71 *Aliud exemplum S. Vdalrici Episcopi Augustani.*

72 *Item exemplum Sancti Gothardi Episcopi.*

73 *Sed non licere uti oleo Extremæ Vnctionis extrà Sacramentum, persuadetur.*

74 *Facta in contrarium procedunt de oleo*

benedicto à ſimplici Sacerdote, vel privatim ab Epiſcopo.

75 *Non eſt illicitum, uti oleo lampadis alicujus Sancti ad ægrotos ungendos.*

76 *Sacramentum Ordinis datur incapaci, ſi conferatur mulieribus, ſecundùm Hæreticorum errores.*

77 *Quintiliani Hæretici Sacerdotium fœminis dabant.*

78 *Fœminæ Diaconiſſæ quænam erant in Eccleſiâ primitivâ; Eorumque officium in Eccleſiâ?*

79 *An Diaconiſſæ ordinarentur per manuum impoſitionem?*

80 *Presbyteræ mulieres quænam dicebantur?*

81 *Qui reiterat Ordinem, confert illum ſubjecto incapaci.*

82 *Ordinatus à falſo Epiſcopo eſſet reordinandus, ſaltem ſub conditione.*

83 *Prædicta procedunt etiam quòad Ordines Minores.*

84 *An poſſit licitè reiterari prima Tonſura?*

85 *Non poteſt reiterari, etiamſi illa non eſſet ordo.*

1 SUBJECTO incapaci conferre Sacramentum dicuntur ii, qui baptizant vel res inanimatas, utpotè monetas, ut redeant in crumenam; vel animalia irrationalia ad inveniendos theſauros, vel ad necem alicui cauſandā, ut (ſicuti eleganter ſcribit Candidus Brognolus *de Maleficiis, tom.* 1. *diſput.* 4. *num.* 742.) applicatione elementi cæteros vivificantis mortem inferant iis, quos perire
2 volunt; Quamobrem ſicuti ſortilegos demonſtravimus de hæreſi ſuſpectos, iſtos quoquè hac labe infectos eſſe, dicunt Simanch. *de Catholic. tit.* 62. *rubr. de ſortileg. n.* 3. *verſ. de baptizante Cadaver*, Farinacc. *de hæreſi, quæſt.* 181. *num.* 24. Martin. del Rio *lib.* 3. *par.* 1. *quæſt.* 3. *ſect.* 1. *verſ. mox ſubdit*, Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 6. *numer.* 6. Paſſerin. *in cap. ut Inquiſitionis, num.* 50. *de hæretic. in.* 6. Aug. Triumph. *de poteſt. Eccleſ. quæſt.* 28. *art.* 3. §. *Reſpondeo, in fin.*

Imò, cum hoc ſit factum hæreticale, ac ſapiat hæreſim, quidquid aſſerat Sanctus Antoninus, quem refert Farinac. *ibidem, num.* 26. in S. Officio torquentur ſuper intentione; & quamvis non appareat de errore in eorum intellectu, nihilominùs ipſis iniungitur abjuratio de vehementi; Farinac. *ibidem, n.* 26. & 27.

3 Subjecto incapaci conferre Sacramenta ex eâdem ratione dicuntur, qui Sacramenta characterem imprimentia iterant; Hinc eſt, quod qui rebaptizant ſcienter, non ſolùm committunt grave Sacrilegium, & inexpiabile facinus, ut loquuntur S. Leo Papa relatus *in cap. cum itaquè, de conſecrat. diſt.* 4. ſed incidunt in hæreſis ſuſpicionem: Farinac. *qu.* 181. *n.* 23. Bordon. *in Tribun. cap.* 22. *à num.* 1. Fermoſin. *tract. criminal. de hæret. qu.* 1. *num.* 11. *tract.* 2. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 6. *num.* 7. Paſſerin. *in d. cap. ut Inquiſitionis, num.* 57. & *ſeqq.* & De Angel. *de delict. part.* 1. *c.* 63. *num.* 23. ubi ait, rebaptizare pueros, hæreſim ſapere.

Baptizatus enim ſemel, non eſt capax novi baptiſmi: *cap. non licet, de conſecrat. diſtinct.* 4. Concil. Tridentin. *de baptiſm. can.* 11. *ſeſſ.* 7. Tùm quia baptiſmus eſt quædam regeneratio, ac natiuitas: *cap.* 1. *de conſecrat. diſt.* 4. Undè quemadmodùm homo non poteſt, niſi ſemel naſci naturaliter, ità nec ſpiritualiter: Sayr *in Theſaur. caſ. conſcient. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 1. & Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 45. latè Eminentiſſimus Albitius *de Inconſtant. in Fide, cap.* 33 *à num.* 7. Tùm quia primarium baptiſmi objectum eſt peccatū originale: At illud ſemel deletum, non redit iterùm: Juenin *de Sacramentis, tom.* 1. *pag.* 125. *col.* 2. *poſt medium*; quarè Apoſtolus *ad Hebræos* 6. *Impoſſibile eſt, eos qui ſemel ſunt illuminati, denuò renovari*
5 *ad pœnitentiam*: Tùm quià ſignificatur per baptiſmum, quod Chriſto commorimur, & conſepelimur, qui ſemel tantùm prò nobis mortuus eſt, ac ſepultus; undè à Sacerdote, dum baptiſmo abluimur, Crucis ſigno conſecramur, ut pariter docet Juenin *ubi ſuprà*, & propterea, qui baptiſmum reiterat, iterùm Chriſtum crucifigit, ut inquit Albitius *de Inconſt. in Fide, cap.* 33. *num.* 8. ex Suarez *in* 3. *par. qu.* 71. *diſp.* 31. *ſect.* 6. *to.* 3. id quod longè antè Suarez, docuit Div. Ambroſ. *contrà Novatianos, lib.* 2. *de pœnitentiâ*, & tradunt quoquè Torreblanc. *loco cit.* Franciſc. de Roye

Inſtit.

Institut. Iuris canon. lib. 2. tit. 3. pag. 179. vers. Baptismus in formâ Ecclesiæ : Crucifigere autem Christum vanè, & superfluè, quandò ipse voluit, ut Redemptioni nostræ inserviret sua Crucifixio, est jure meritò contrà Canones, ut patet ex toto titulo *de baptismo, & ejus effectu, & de consecratione, dist.* 4. Sayr. *in Thesaur. cas. conscient. lib.* 4. *cap.* 8. *nu.* 1. ac proindè adversatur primario fini Institutionis Sacramenti; ideòquè incurit hæresis suspicionem, & eò magis, si rebaptizans putat, quod tale subjectum sit baptismi capax, nam credit per consequens, baptismum priùs susceptum fuisse inefficacem, & sic malè sentit de Sacramento: Torreblanc. *Iuris spiritualis, dict. cap.* 4. *num.* 45. Alberghin. *cap.* 18. *sect.* 2. §. 1. *num.* 10.

Dantur tamen casus, quibus reiterari potest baptismus, putà si non appareat, aliquem fuisse baptizatum, ut habetur *in cap.* 84. *Concil. Toletan. & in Concil. Carthag. cap.* 5. de quo *in cap. placuit, de consecr. dist.* 4. & esse antiquum Ecclesiæ ritum, probat Martene *lib.* 1. *de Ritib. cap.* 1. *art.* 16. *num.* 8. Sed eo casu adhibenda est maxima diligentia, dummodò non immineat periculum mortis, ut videre est apud S. Leonem Papam *in epist.* 37. *ad Leonem Episcopum Ravenaten.*

Et quotiescunquè dubitatur, an quis fuerit baptizatus, ac prudens fuerit hujusmodi dubitatio, tunc reiterari debet: D. Thom. *p.* 3. *qu.* 68. *artic.* 11. *& sentent.* 4. *dist.* 6. *qu.* 2. Abb. *in cap. de quibus, num.* 2. *de baptism.* Valent. *par.* 3. *disp.* 4. *qu.* 1. *punct.* 4. Ledesm. *in summ. part.* 1. *de baptism. c.* 5. *conel.* 2. *dub.* 1. Fermosin. *de Offic. & Sacr. Eccles. Tom.* 2. *ad cap.* 1. *de sacram. non iteran. qu.* 3. *num.* 21. & reiteratio fieri debet cum conditione, juxtà consuetudinem, quæ apud Latinos inolevit seculo octavo, ut probat Juenin *de Sacramentis, tom.* 1. *pag.* 13. *col.* 2. *in fine*, ac præscriptam fuisse à Joanne XXII. tradit Martene *de Antiqu. Eccles. Ritib. cap.* 1. *art.* 16. *num.* 9. *lib.* 1. & habetur *in cap.* 2. *de baptismo*: Imò post debitam pervestigationem veritatis, stante rationabili dubio, reus erit peccati mortalis, qui reiterationem baptismi differret: Quinranadvena *Singul. tract.* 1. *sing.* 14. *num.* 3. post Suarez *disp.* 32 *sect.* 2. Vasquez *disp.* 149. *cap.* 4. Debet tamen hujusmodi dubitatio esse facti, & non Juris, ut benè advertit Torreblanca *loco cit. num.* 43.

9 Si autem prudens non fuerit dubitatio, ut si quis inter Christianos natus ex Parentibus Christianis pervenerit vsquè ad justam ætatem, & nihilominùs nulla baptismi ab eo recepti suppetant testimonia, tunc non deberet reiterari baptismus: Innoc. *in cap. veniens, de Presbytero non baptizato*, & plures alii, quos recenset Torreblanca *ubi supra, num.* 42. Card. de Lugo *de fide, disp.* 1. *sect.* 13. *num.* 321. Ob præfatam enim circumstantiam præsumitur, quod fuit baptizatus, quæ præsumptio non destruitur, nisi evidentissimis in contrarium argumentis: Bauni *de Sacram. tract.* 2. *de baptism. qu.* 17. Fermosin. *de Offic. & Sacr. Eccles. tom.* 2. *ad cap.* 1. *de Sacram. non iterand. qu.* 3. *num.* 12. *&* 13.

10 Non obstat, quod seculo 7. Synodus in Trullo declaraverit, quoties non inveniuntur Testes firmi, qui citrà omnem dubitationem affirment, fuisse Infantem baptizatum, debere citrà omnem hæsitationem baptizari, id quod pariter declaravit Gregorius Magnus *lib.* 12. *Epist.* 37. illis uerbis: *Hoc ritè tenere debetis, quod & nos ab Antecessoribus nostris traditum accepimus, ut quoties tàm de Baptismo aliquorum, quàm de Confirmatione, quàm de Ecclesiarum Consecratione dubitatio habetur, & nec scriptis, nec testibus certa ratio habetur, ut baptizentur tales, vel confirmentur, atquè Ecclesiæ canonicè consecrentur, ne talis dubitatio fidelibus ruina fiat, quoniam non monstratur iteratum, quod certis indiciis non ostenditur ritè peractum. Hæc nos vobis tenere, & mandare docemus, &c.* & ratio est, quia non intelligitur iteratum, quod nescitur esse factum, pròut præter illum Sanctissimum Pontificem, inquit quoquè S. Raymundus *lib.* 3 *summæ, tit. de ætat. ordin.* §. 1. & post eum Torreblanc. *eodem. cap.* 4. *num.* 44. Non obstat, inquam, quo-

11 niam in hujusmodi casu suppler baptismus flaminis in eo, qui nescitur, an sit baptizatus, & optat se baptizari: Quod autem præscribitur à dictâ synodo, & à Gregorio Magno, intelligi debet, locum sibi vindicare in Terris hæreticorum; vel fortasse in illis, in qui-

bus permixti cum Catholicis degunt hæretici.

12 Prætereà non erit cenſenda prudens dubitatio, quæ oritur ex eo, quod baptiſmus fuerit collatus ab Obſtetricibus, quià vel propter ignorantiam in materiâ, & formâ quandoquè errant; vel propter malitiam, ſi ſint maleficæ, invalidè baptizent, pròut videre eſt apud Dianam *p.5.tract.13.Miſcell.reſol.86.& p.9.tract.6.Miſcell.reſol.25. verſ.verùm.*

13 Etenim, quidquid ſit in partibus infidelium, certum eſt, quod in partibus fidelium non ſunt rebaptizandi pueri, quos Obſtetrices baptizaverint, nam, ut ſuprà diximus, requiruntur evidentiſſima in contrarium argumenta ad tollendam præſumptionem validitatis baptiſmi: Diana *dicta reſol. 86. verſic. ſed quidquid, & dicta reſol.25.* & Gabriel. à S. Vincentio *de Sacram. baptiſmi, diſp.2. qu.2. verſ. undè non placet*: Imò Cathechiſmus Romanus *in tract. de baptiſmo, & ejus effectu in fine*, improbat praxim rebaptizandi etiam ſub conditione baptizatos ab Obſtetricibus.

14 Nec obſtat, quod quandoquè illæ fœminæ errant propter ignorantiam, vel nulliter baptizent propter malitiam; nam malitia non præſumitur; ignorantia autem nec præſumitur ex eo, quod Obſtetrices à Viris Doctis interrogentur, & examinentur individualiter de omnibus neceſſariis ad collationem, & ad valorem baptiſmi, & ſi rectè reſpondeant, ac nullus inveniatur error, non reiteratur baptiſmus, ſed tantùm ſupplentur in Eccleſiâ ſolemnitates.

15 Qamobrem notandus eſt Tertullianus, qui *in lib.de Baptiſmo*, mulieribus etiam cum neceſſitas urget, baptizandi facultatem non facit: *Petulans autem mulier*, inquit, *quæ uſurpavit docere, utiquè non etiam tingendi jus ſibi pariet, niſi quæ nova beſtia eveneris, ſimilis priſtinæ, ut quemadmodùm illa baptiſmum auferebat, ità aliqua per ſe eam conferat*, & poſteà ſic proſequitur: *Quàm enim fidei proximum videretur, ut is* (de Paulo Apoſtolo loquitur) *docendi, & tingendi daret fœminæ poteſtatem, qui ne docere quidem conſtanter mulieri permiſit*: Ipſe tamen Tertullianus excuſatur à Juenin *de ſacramentis, tom.1. pag.80. in princip.* quod nempè intellexerit de Miniſterio publico, & ſolemni baptizandi, non autem de privato, urgente neceſſitate, prò ut etiam Tertulliano relato, declarat Martene *de Ritib.Eccleſ. lib.1.cap.1.art.3.n.6.*

16 Amplia, quod non ſint rebaptizandi, etiamſi Obſtetrices aſſerant, ſe abluiſſe pedem, vel manum, non autem caput puerorum, quos baptizarunt: Trullench. *de Sacram.lib.2.cap.1.dub.3.nu.9.* Validus eſt enim baptiſmus, ſi aqua tangat reverà aliquam Corporis partem, quàmvis in hoc caſu, ad evitandos ſcrupulos reiterari poſſet baptiſmus ſub conditione, ut tenet idem Trullench. & alii, quos ſuprà appellavimus. Ho-

17 diè verò, quià habemus Innocentii XI. propoſitionem, quod circà ſacramentorum valorem tutiorem partem ſequi debeamus, quoties iterari poſſit Sacramentum, eſſet omninò iterandum ad ponendum in tuto ejus valorem.

18 Pariter non eſt prudens dubitatio quæ oritur reſpectu puerorum, qui ſunt expoſiti cum ſchedulâ collo alligatâ, licet non conſtet aliundè de eorum baptiſmo; nam tunc tenendum prò certo, parentes puerorum, vel quemvis alium, qui ſcriptum confecit, voluiſſe reiterationem baptiſmi evitare: Ocgavia *de ſacram. baptiſmi, qu.11. num.* Diana *par.9.tract. 6. Miſcell. reſol. verſ.ſed aliqua*, latè Torreblanca *de ſpiritualis, d.cap.4.à num.35.*

19 Quod tamen intelligendum eſt ſi hoc contingat in terris Catholicorum ſecus ſi cum Catholicis ſint permixti Infideles, vel Judæi, quia tunc rebaptizandus eſſet baptiſmus ſub conditione Diana *ibidem*, Baucius *opuſc.3.de Miſc. tract.caſ. conſcient. qu.180. verſ. diſp. hac opinio.*

20 Nec dicatur, quod cum baptiſmus ſit adeò neceſſarius, ut ſinè ipſo impoſſibile ſit ingredi Regnum Cęlorum & conſequenter, quod quævis umbra vel levis ſuſpicio ſufficiat ad rebaptizandum, nam mihi videtur optima ea opinio, quod quotieſcunquè prudenter quis creditur baptizatus, etiamſi reverà in ſe non eſſet baptizatus, tunc ſuppleret, ut ſuprà diximus, baptiſmus flaminis.

Item

21 Item minimè esset prudens dubitatio, quidquid dicant Molan. *in suâ praxi, tract. 4. cap. 3. num. 30.* & Diana *part. 9. tract. 6. resol. 55. Miscell.* quæ provenit ex qualitate Ministri baptizantis, putà, quod sit hæreticus; ideò inoleuit praxis non rebaptizandi baptizatos ab hæreticis, sed factâ hæresum abjuratione, ipsos absolvendi, ac Catholicæ Ecclesiæ incorporandi, quam praxim canonizavit Sac. Cong. Concil. *sub die 19. Aprilis* 1570. pròut testatur Card. de Lugo *in responsione morali, lib. 1. num. 2.* latè Merbes. *in summâ Christiana, par. 3. qu. 17.*

22 Non defuerunt tamen ex Antiquis Patribus, qui hoc Sacramentum ab hæreticis collatum iterarent: Primus hujus erroris auctor extitit Agrippinus Carthaginensis, qui floruit desinente seculo secundo; undè Vincentius Lirinensis *commonit. 1. cap. 9.* inquit: *Quondam igitur venerabilis memoriæ Agrippinus Carthaginensis Episcopus primus omnium mortalium contrà divinum Canonem; contrà universalis Ecclesiæ regulam; contrà sensum omnium consacerdotum; contrà morem, atquè instituta Majorum, rebaptizandum esse, censebat. Quæ præsumptio tantum malum invexit, ut non solùm hæreticis omnibus formam sacrilegii, sed etiam quibusdam Catholicis occasionem præberet erroris.* Huic errori approbato à Concilio Affricano, cui præsedit ipse Agrippinus, ut testatur Cyprianus *ep. 71. ad Quintũ*, adstipulari videtur Tertullianus, eidem Agrippino coævus *in lib. de baptismo*.

23 Agrippini non tantùm, post multos annos, dignitatem, verùm etiam opinionem assequutus est Sanctus Cyprianus: undè virgulâ censoriâ notandus Eusebius *lib. 7. hist. cap. 2.* ubi ait, quod primus omnium Cyprianus, qui tunc temporis Carthaginensem regebat Ecclesiam, non nisi per baptismum ab errore priùs emundatos admittendos esse, 24 censuit. Quinimò S. Cyprianum in eodem errore præcedere voluit Firmilianus Iconii Episcopus, qui cum celebraretur Episcoporum Orientalium Concilium, falsum illud dogma stabilire conatus est, & proindè à Stephano Papa damnatus scripsit ad S. Cyprianum epistolã, quæ est inter illas S. Cypriani 75. in eâquè conqueritur de S. Stephano Papa, quod eâ de re legatos suos audire noluerit, nec eosdem ad communionem admittere. His omnibus impel-
25 lentibus, S. Cyprianus pugnam adversùs S. Stephanum aggressus est, atquè ad tutandam Agrippini, & Firmiliani opinionem complures Synodos indixit: Sed ipsas reprobavit Stephanus Papa, quem proindè idem Cyprianus *in epist. 74. ad Pompeium Sabatiensem in Africâ Episcopum*, tùm superbiæ, tùm imperitiæ, tùm imprudentiæ insimulavit; eidemquè notam inussit, quod hæreticorum causam contrà Dei Ecclesiam asserere, conaretur.

26 Episcopos Affricanos, qui in Conciliis eamdem cum S. Cypriano sententiam tutati fuerant, mutasse postea ipsam, scribit S. Hieronymus *contrà Luciferianos*: Pariter resipuisse Firmilianum, & S. Dionysium, hujus litteræ scriptæ ad S. Stephanum his verbis testantur: *Scito, frater, Orientales, atquè etiam ulteriores Ecclesias, quæ antèà dissidebant, ad unionem esse reductas*: sed an S. Cyprianus resipuerit, dubium est: Affirmativè tenet Ludovic. Bail. *in sum. Concil. to. 2. pag. 13.* ex S. Hieronym. *loco citato*: de hujusmodi tamen resipiscentiâ dubitat S. Augustinus *lib. 2. de baptism. contrà Donatistas. 14. & epist. 48.* his verbis: *Et fortè factum est, sed nescimus: Correxisse autem sententiam istam non invenitur. Non incongrueuter tamen de tali Viro existimandum est, quod correxerit.*

27 Postremò in eumdem erroris lapidem impegerunt non solùm Basilius Magnus, ut patet ex ejus *Epist. 1. ad Amphilochium*, c. 1. Sed & Athanasius (quemadmodùm videre est apud ipsum *in serm. 3. contrà Arianos*) & Optatus Milevitanus (sicut ait ipse *lib. 1. contrà Parmenianum*, quamvis contrarium sentiat Natalis Alexander, in hoc reprobatus à Juenin *de Sacramentis, tom. 1. pag. 87. col. 1. post medium*) & Cyrillus Alexandrinus (quèadmodùm elucescit ex ejus *Præfat. in Catechèses*) & Dionysius Alexandrinus, teste Eusebio *lib. 7. hist. Eccles. cap. 6.* quod etiam firmat Hieronymus *de scriptoribus Ecclesiasticis*, licet contrarium pateat ex laudatâ S. Basilii Epistolâ.

Ratio

28 Ratio præcipua, quæ ipſum Cyprianum moverat ad iterandum hujuſmodi Sacramentum, fuit, quia cum in collatione baptiſmi nedùm character imprimatur, ſed etiam gratia Spiritus Sancti infundatur, quomodò, ait ipſe, poterant hæretici Spiritus Sancti gratiam aliis impertiri, à quâ ipſi exciderant? Verùm huiuſmodi ratio nimis probat, nam nec validus eſſet baptiſmus, qui conferretur à miniſtro, quoties non eſſet in
29 ſtatu gratiæ: Igitur in hoc errore verſabantur illi Patres, quoniam non ponderabant, Miniſtrum Sacramenti agere tantùm uti inſtrumentum, cui effectus aſſimilari non debet, ſed cauſæ principali, quæ eſt ipſe Deus: Et quamvis qui petit ab hæretico nominatim denuntiato baptiſmum, gratiam nullam accipiat, hoc provenit, quia ipſe, utpotè credens hæretico, ponit obicem infidelitatis; quòcircà Infantes, ut rectè advertit Arcud. *de concord. lib. 2. cap.* 11. quia nullam habent indiſpoſitionem, nequè ſunt apti ad ponendum obicem, ſi ab hæreticis debitâ formâ, & debitâ materiâ baptizentur, nedùm Characterem, ſed etiam gratiam nanciſcuntur, ut pluribus relatis, probat eruditè Martene *de Ritib. cap. 1. art. 3. num. 7. 8. & 9.* & multorum Conciliorum auctoritate, docent Coriolan. *in ſumm. Concilior. annot. ad can. 46. Apoſt.* & Addit. ad Rox. *de Incompatibil. Regnor. tom. 1. ad introduct. num. 39. & 40.*

30 Præterea non eſt iterandum baptiſma ex eo, quod non infundatur hujuſmodi gratia: Siquidem attenditur character, quem ſicut impreſſum non delet amiſſio gratiæ, ità minimè impedit, quominùs imprimatur; & proindè Nicolaus 1. Papa quòad Judæos ad conſulta Bulgarorum reſpondit in hæc verba: *A quo neſcitis, utrùm Chriſtiano, an Pagano, multos in Patriâ veſtrâ baptizatos, & quid indè ſit agendum, conſulitis: Hi profectò, ſi in nomine Trinitatis, vel tantùm in nomine Chriſti, ſicut in ritibus Apoſtolorum legitur, baptizati ſunt (unum quippè idem eſt, ut S. Ambroſius exponit) conſtat, non eſſe denuò baptizandos.*

31 Maimburgus in decreto Stephani Papæ contrà Patres Carthaginenſes carpit eumdem Pontificem, quod in fide erraverit, quia multi hæretici in formâ baptiſmi errant circà myſterium Trinitatis; adeoquè ad Eccleſiam revertentes, neceſſe eſt non tantùm, quod abjurent, ſed quod rebaptizentur.

32 Verùm hallucinatio Maimburgi eſt evidens, quia baptiſmus cum errore Sanctiſſimæ Trinitatis in fide eſt nullus: Undè ſi aliquis ſit baptizatus, & ad Eccleſiam revertatur, non dicitur rebaptizari, quia terminus iſte *rebaptizari* importat repetitionem actus validi.

33 Hinc advertere oportet, ut baptizentur illi, qui ab hæreticis baptizati ſunt, an adſint circumſtantiæ, ex quibus appareat defectus materiæ, vel formę, vel intentionis in Miniſtro? ideò totam quæſtionem circà reiterationem baptiſmi ab hæreticis collati reduxit ad quid facti Torreblanc. *Iuris ſpiritualis, lib. 2. cap. 4. num. 43.*

34 Et proindè ſi Colchi, & Iberi venientes ad fidem ſunt baptizandi, vt decrevit Sacra Congregatio, teſte P. Vericell. *de Apoſtol. Miſs. quæſt. 111. ſect. 2.* hoc provenit, non ex eo quia ab hereticis Schiſmaticis baptizati fuerint, ſed ex eo, quia in eorum baptiſmo ade defectus in materiâ; nam illud Sacra-
35 mentum hoc modo conferunt: Paratur convivium in Cellà vinariâ, in quâ baptizandus eſt infans; ad eum locum accedit Sacerdos, & ibi antè epulas induitur ſacris veſtibus, deindè ex greco Rituali multâs nimiâ velocitate legens percurrit preces, inter quas baptiſmi formulam neceſſariam, perinde ac ſi una eſſet ex precibus Græci ritus, pronunciat Iberico Idiomate, ſicut & cæteras preces: Cum autem Sacerdos profert baptiſmi formam, tunc Infans nec à Sacerdote, nec ab alio abluitur, ſed Sacerdos expletis precibus, exuit ſe Sacris veſtibus, & diſcedit, poſt cujus diſceſſum Infans ſuis veſtibus exuitur, & à Patrino in toto corpore inungitur Sacro Chriſmate, quod *Myrin* vocant; poſteà à circumſtantibus magno elapſo temporis intervallo Infans totus aquâ abluitur: Ex his apparet, quod non ſervatur conjunctio moralis inter prolationem verborum, & ipſam materiam, & per conſequens nullum eſſe huiuſmodi baptiſmum: Siquidem illum invalidè miniſtrari, ſi mora excedat tempus, quo

pro-

pronuntiaretur oratio Dominicalis, docuit Escobar Mend. *Theol. moral. tom.* 1. *lib.* 8. *sect.* 2. *probl.* 17.

36 Perpendendæ sunt etiam circumstantiæ, ex quibus resultat intentio, quæ in Ministro necessaria est, & sinè quâ Sacramentum irritandum est: Nec obstat, quod Innoc. IV. teste Angelo *in suâ summâ*, sentiat ad veritatem Sacramenti non requiri, ut Minister sibi in mente præfigat, ab ipso fieri, quod facit Ecclesia, dummodò intendat baptizare, quia quicumquè intendit baptizare, intentionem habet faciendi, quod facit Ecclesia; & licet circâ illa, quæ concernunt substantiam actionis, oppositam habeat intentionem, eò quod credat, eam Cæremoniam carere virtute justificandi, tamen circà effectum illius actionis habet intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, eò quod intendat baptizare: Ità adversùs Kemnitium, Bellarmin. *de Sacram. in gen. lib.* 1. *cap.* 28. Secùs verò id se haberet, si Minister in hujusmodi intentione baptizandi errorem suum ità conciperet, ut nollet sacramentum ministrare, nisi cum suppositione illius erroris, pròut faciebat Eunomius, *ut suprà*.

37 Idem contingeret, si in prolatione formæ error contrâ veritatem Sacramenti exprimeretur.

Expositarum verò circumstantiarum consideratio adhiberi debet, quoties agatur de aliquo, qui ortus sit ex Parentibus Infidelibus, & ignoretur, an fuerit baptizatus, argumento textus *in cap. cum itaquè, & cap. si nulla, de consecr. dist.* 4.

38 Ex eâdem ratione dicuntur conferre Sacramentum subjecto incapaci, qui sacro Chrismate peruncti, iterùm confirmant, atquè isti sunt de hæresi suspecti: Bordon. *in Tribunal. Iudic. cap.* 22. *num.* 2. cum veritas Catholica doceat, non esse hujusmodi Sacramentum iterandum: Dicit enim Apostolus *cap.* 6. *ad Hebr.* quod debemus tendere ad perfectionem, & non rursùs jacere fundamenta, qualia sunt baptismus, & manuũ impositio, quam Chrysostomus, Theodoretus, Theophilatus, aliiquè dicunt, significare Confirmationem: Nec etiam apud Judæos unctio Chrismatis multiplicabatur, quamvis figuram nostræ gereret, undè semel Sacerdotes, Prophetæ, & Reges ungebantur; & si quandoquè Reges à Regno exularent, redeuntes ad illud non denuò ungebantur.

39 Patet quoquè hæc veritas ex Concilio Tarraconensi, & ex decreto Greg. II. apud Gratianum *dist.* 5. *de consecr. c. dictum est, & c. de homine*, quibus adde Concil. Florent. *in Instruct. Armen.* & Trid. *sess.* 7. *can.* 9. Idem patet ex PP. nam Cyprianus, seù, quicumquè est Author, *in serm. de ablutione pedum*: *Baptismum repeti*, inquit, *Ecclesiasticæ prohibent regulæ: Nemo sacros ordines semel datos, iterùm renovat; Nemo Sacro Oleo lita, iterùm linit, aut consecrat; Nemo impositioni manuum, vel ministerio derogat Sacerdotum, quia contumelia esset Spiritus Sancti, si evacuari posset, quod ille sanctificat; vel aliena sanctificatio emendaret, quod ille semel statuit*; & confirmat August. *lib.* 2. *contrà literas Petilani, cap.* 104. apertè docens, Sacramentum Chrismatis semel datum permanere etiam in pessimis, nec unquàm aboleri, ex quo manifestè sequitur, repeti non posse: similia docet Rabanus *lib.* 1. *de instit. Cleric. cap.* 30. Amalarius *lib.* 1. *de Offic. Ecclesiasticis, cap.* 7. & alii recẽtiores: Ità Bellarmin. *de Sacram. confirm. lib.* 2. *cap.* 11.

40 Præter has authoritates, assignari potest ratio, quia scilicet character est indelebilis, ideòquè, prosequitur idem Bellarmin. iterari nequit; & sicut, ut ipse imprimatur, voluntas non requiritur, modò velit quis susc ipere Sacramentum, ità per contrariam voluntatem character non deletur.

41 Non obstat, quod SS. PP. Græci statuerint, nonnullos hæreticos iterùm inungendos esse: *Nam eos*, ait Arcudius *loco cit. intelligunt, qui anteà nunquàm essent confirmati: si autem alicubi hæreticorum* χρεοτοκίαν, *ut minùs rectè factam aspernantur, & reiiciunt, eam intelligas, ubi non sit verum Sacerdotium, ut non est modò apud Lutheranos, & Calvinistas ex defectu Episcopalis characteris*. Undè *Canon Apostolicus* 64. *Bis ordinatus per manuum impositionem unà cum eo, qui ordinavit, deponitur, nisi manus prior fuerit hæretica*.

Dice-

42 Diceretur pariter conferri Sacramentum Confirmationis ſubjecto incapaci, quotieſcumquè illud traderetur homini non baptizato: Torreblanc. *Iuris ſpirit. lib.2. cap. 7. num.* 31. Ageret enim contrà praxim Eccleſiæ Latinæ per duodecim ſecula priora nunquàm interruptam, quâpropter, qui tali ſubjecto hoc Sacramentum exiberet, participaret de errore illius presbyteri, adversùs quem conqueſtus eſt Sanctus Bonifacius ad Zachariam Papam, à quo reſcribente ad eumdem Bonifacium præfatus Presbyter damnatus fuit.

43 Quò ad Sacramentum Euchariſtiæ, quamvis iterari poſſit, attamen ſi quis eâdem die illud pluries alicui conferret, diceretur Sacramentum conferre ſubjecto incapaci, ac videretur eſſe ſuſpectus de hæreſi; eò magis, ſi ad hoc non induceretur ab avaritiâ, quâ impelluntur quandoquè Sacerdotes ęruſcatores ad celebrandum plures Miſſas eâdem die, ut ſtipes diverſas lucrentur:

44 Hujuſmodi tamen abuſum putat Bordon. *in Tribun. cap. 22. num.* 8. non inducere hæreſis ſuſpicionem, & dixit etiam Bayo *prax. Eccleſ. lib.2. cap. 116. per tot.* Imò teſtatur laudatus Bordon. Papam Leonem III. eâdem die aliquandò ſepties, interdùm novies celebraſſe miſſam, id quod narrant quoquè Walfridius Strabo auctor fide digniſſimus, qui obiit *anno* 849. *de rebus Eccleſiaſt. cap.*21. Durandus *in ration. lib.4. cap.* 1. Scortia, & Paſqualig. *locis infrà citandis*: Et hunc uſum multoties in die communicandi viguiſſe uſquè ad XI. ſeculum, innuit Petrus Damiani *lib.* 5. *quæſt.* 18. ubi ait, differendum eſſe in Miſſarum fine ad perfundendum calicem, ſi eodem die Sacrificium vult denuò offerri.

45 Verùm quantò rectiùs Alexander Papa II. relat. à Gratian. *de conſecrat. diſt. 1. cap. ſufficit*, decernit, quod Sacerdoti ſatis ſit, unam Miſſam in die unâ celebrare, quià valdè felix eſt, qui unam dignè celebrare poteſt; & de facto hodiè Sacri Canones proſcribunt uſum pluries in die offerendi Sacrificium: Paludanus *in 4. diſt.12. q. 1. art. 4. concl. 4.* D. Antonin. *3. part. tit. 13. cap. 6. §. 5.* Sylveſter *verbo, Miſſa 1. quæſt.7.* Victoria *in ſumm. num.96.* Navarr. *in manual. cap.25. num.* 97. Suarez *diſput.* 80. *de Euchariſt. ſect.3.* Reginald. *lib.29. praxi fori pœnit. cap.29. ſect.4. quæſt.4. num.* 17 Scortia *de Miſſa, lib. 2. cap.* 15. Eſcobar *Theolog. Moral. tom.3. par.1. lib.21. c.19. ſect.2. Probl.* 46. & 51. Paſqualig. *de ſacrif. Miſſæ, quæſt.*368. Bordon. *in Tri-*
46 *bunal. Iudic. cap.* 22. *num.* 8. Addit tamen idem Bordon. *ibidem*, deciſum fuiſſe, quod Miſſas duas feſtis diebus poſſet Parochus ob defectum Sacerdotum ex conceſſione Ordinarii celebrare: De hac re latè Pac. Jordan. *tom.* 1. *lib.* 4. *tit.*1. *à num.*76. uſquè ad *num.* 81.

Similiter diceretur ſubjecto incapaci Sacramentum exhibere, qui Euchariſtiam traderet alicui antè rationis uſum, de quâ re ſatis ſuprà, & latè Juenin *de Sacram. tom.* 2. *pag.* 328. *poſt medium*, & Eſcobar. *Theol. Moral. tom.3. p.* 1. *libr.* 20. *ſect.* 2. *cap.* 13. *Probl.* 39.

47 Ad hujuſmodi reducitur quoquè ille abuſus, qui committitur, quoties hoc Sacramentum traditur Energumenis, quos adeò vexare ſolet Dæmon, ut eos privet rationis uſu: In hoc tamen caſu nulla incurritur hæreſis ſuſpicio, tùm quià hic abuſus nullum habet fundamentum in hæreſi; tùm quia quondam permiſſa fuit Energumenis communio, ut inquit Concil. Arauſican. *can.*24. ut talis Sacramenti virtute ipſi ſe muniant ab incurſu Dæmonum, quo infeſtantur, & ut liberentur: Fermoſin. *de Offic. & Sacr. Eccleſ. tom.2. de Sacram. Confirm. quæſt.*13. *num.* 11. Franciſc. de Lugo *de Sacram. lib.4. cap.4. num.*22. Eſcobar. *ubi ſuprà, Probl.*50. Cabaſut. *Notit. Eccleſiaſt. in Concil. Eliberin. ſeu Illiberitan. num.*15. *can.*29. *pag.*74. Theophil. Rainaud. *Heterocl. ſpiritual. par.*2. *punct.* 4. *num.* 45. Merbeſ. *in ſumma Chriſtiana, diſſert.* 3. *par.*2. *quæſt.*18. *quæſtiunc.* 16. *pag.* 353. Etenim, quemadmodùm animadvertit Abbas Serenus apud Caſſianũ *collation.* 7. *c.*29. & 30. magis inimicus inſultabit obſeſſo, cum eum à cæleſti medicina videat ſegregatum; tantòquè diriùs, ac frequentiùs attentabit, quantò eum à ſpirituali remedio longiùs ſenſerit abdicatum:

48 E contrà quoſdam Energumenos ab infeſtu Dæmonis liberatos fuiſſe, patet ex eodem Caſſiano *d. cap.* 3. & ex Proſpero Aquinatico, ſi tamen is eſt Auctor, *in libro de prædicationibus, cap.*6. quem etiam citat prædictus Eſcobar.

cobar. *loco cit.* Sed audiamus ejus verba, quæ digna sunt, ut hic recenseantur: *Quædam Iuvencula*, ait, *Araba nationè, ancillæ Dei habitum gestans, cum in balneo lavans, Simulachrum quoddam Veneris impudicè respiceret, & se ipsam eiquè consimilans, domicilium se Diabolo præbuit, statim ille Leo, qui rugiens circuivit, quem quærebat, invenit: Meatus igitur ipsius gutturis occupans, nullum cibum, nullumquè potum traiiciens, per septuaginta fermè dies, totidemquè noctes, jejunium sibi Diabolus ex capto, possessoquè vase exibuit: Hoc monstrum parentes puellæ per tot dierum spatium auferri posse sperantes, dum juge malum ulteriùs tolerare non possent, simul cum filiâ sese ingesserunt Sacerdoti, quæ acta erant, fideliter intimantes; Hoc tantùm puella fatebatur, avem quamdam noctis medio apparere, quæ sibi ore nescio quid infunderet. Per duas sanè hebdomadas nihil cibi, vel poculi sumens, in Monasterio mansit: Accidit autem, ut quintus decimus Dominicus illucescceret dies, ascendente nobiscum Sacerdote, ut matutinum illic Sacrificium solito offerretur: Puellam Præpositus ad Altare perduxit. Peracto itàque Sacrificio, cum eadem brevem particulam Corporis Dominici tinctam à Sacerdote perciperet, semihorâ mandens traiicere non valuit, nondùm illo fugato, de quo dicit Apostolus: Quæ constantia Christi ad Belial? Manu igitur faciem ejus sustentante Sacerdote, nè sanctum proiceret, à quodam Diacono sugestum est, ut Calicem salutarem gutturi ejus Pontifex applicaret, quod ut factum est, statim ut locum illum, quem Diabolus obsederat, Salvatoris Imperio reliquit, Sacramentum, quod ore gestabat, cum laude Redemptoris transglutisse, puella clamavit: Hinc lætitia, hinc voces in gloriam Dei, quod post octoginta & duos dies Diabolo expulso, puella de potestate fuerat erepta inimici.*

Porrò licèt nobis persuadere possimus, non incurri hæresis suspicionem ab eo, qui tradit Eucharistiam Energumenis, non indè credendum est, expedire, ut ipsa his conferatur: De ipsis enim est eadem ratio habenda, ac de aliis Amentibus, pròut docet Sanctus Doctor 3. *p. q.* 80. *art.* 9. At Ecclesia posterioribus temporibus hoc Sacramentum non elargitur, nec Infantibus, nec Amentibus ob defectum pietatis, ac reverentiæ, quæ tanto mysterio debentur, quam rationem adducit S. Thomas *ubi suprà*.

45 Diceretur pariter, subjecto incapaci Eucharistiam tradere, qui ipsam exhiberet cadaveribus, ac præsumeretur de hæresi infectus, tanquàm sortilegus, vel tanquàm malè sentiens de hoc Sacramento: Ageret enim præter tùm Christi institutum, eò quia mortuorum corpora non possunt accipere, nec comedere; tùm præter Ecclesiæ Canones, nempè sextum Concilii Carthaginensis, & octuagesimum tertium Synodus Quini-Sextæ. Sed objici
50 potest id, quod narrat Gregorius Magnus *libr.* 2. *Dialog. cap.* 24. Quâdam die, ait ille, dum quidam puerulus Monachus Parentes suos ultrà quàm deberet diligens; atquè ad eorum habitaculum tendens, sinè benedictione de Monasterio exiisset, eâdem die mox ut ad eos pervenit, defunctus est: Cumquè esset sepultus, die alterâ projectum foràs corpus ejus inventum est, quod rursùs tradere sepulturæ curaverunt; sed sequenti die iterùm projectum exteriùs, atquè inhumatum, sicut priùs, invenerunt: tunc concitè ad Benedicti Patris vestigia currentes, cum magno fletu petierunt, ut ei suam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir Dei manu suâ protinùs communionem Dominici Corporis dedit, dicens: *Ite, atquè hoc Dominicum Corpus super pectus ejus cum magnâ reverentiâ ponite, & sic sepulturæ eum tradite.* Quod dum factum fuisset, susceptum corpus ejus terra tenuit, nec ultrà projecit. At
51 responderi potest, quod hujusmodi historia extraordinaria est, idcircò ex eâ nulla desumi potest regula, quæ ordinarias actiones nostras dirigat. Præterquàm quod de ipsius historiæ veritate dubitari posset, citrà tanti Doctoris contemptum, eò quod complures ex aliorum narratione retulit, in quo tamen perperàm Dupin hunc Sanctissimum Pontificem virgulâ censoriâ notat, tanquàm nimis credulum; nam hujusmodi viri id, quod non esset credendum, potiùs admittunt, quàm credant, mentiri posse pios viros, à quibus Gre-

gorius eas hiſtorias didicit, quarum ipſe teſtis non extitit.

52 Sed quid de eo, qui ad inveniendos theſauros anſerem communicaret, vel aliquod aliud animal brutum? Eſſet tanquàm ſortilegus, ob tantam hujus auguſtiſſimi Sacramenti irreverentiam, vehementer ſuſpectus. Hujuſmodi pluſquàm ſacrilegi homuncionesſicut Donatiſtarum imitantur impietatem, ità cum eiſdem prodigioſis animadverſionibus coerceri merentur: loquens enim Optat. Milevit. *lib. 2. contrà Parmenianum*, ſic increpat: *Ut omnia Sacroſancta veſtri Epiſcopi violarunt, juſſerunt Euchariſtiam canibus fundi, non ſinè ſigno Divini Iudicii; nam jidem canes accenſi rabie ipſos Dominos ſuos, quaſi latrones Sancti Corporis reos vindice dente, & tanquàm ignotos, & inimicos laniaverunt.* Huic adjun-
53 go non minùs ſtupendum, ſed recentius exemplum ex Sprengero *par. 2. quæſt. 1. cap. 22.* Quædam mulier cum Sanctiſſimam Euchariſtiam in domum ex communione delatam incluſiſſet in ollam, in quâ erat bufo, & in ſtabulo occultaſſet, accidit, ut Mercenarius quidam illac iter faciens audiverit vocem infantis ejulantis: veritus proindè, nè ab aliquâ Meretrice ibidem tumulatus infans eſſet, rem ad Præſidem detulit: Is ad locum cum ſatellitio accedens, deprehendit ollam cũ muliere, quæ quæſtioni, & torturæ expoſita, facinus ſuum confeſſa eſt.

Reſpectu verò Sacramenti Pœnitentiæ jam diximus, non eſſe materiam aptam Confeſſionem peccatorum per epiſtolam; qui ergò ſic confitenti impertiretur abſolutionem, eam traderet ſubjecto incapaci, & per conſequens incurreret hæreſis ſuſpicionem.

54 Similiter dicitur quis conferre Sacramentum ſubjecto incapaci, qui oleum Extremæ Unctionis miniſtrat alicui rei inanimatæ, utpotè ſtatuæ; taliſquè Sacerdos erit ſuſpectus, quia hujuſmodi actus naturâ ſuâ præſefert aliquid, quod eſt hæreſis manifeſta: Martin. del Rio *diſquiſ. Magic. libr. 5. ſect. 15. verſ. dico quarto.* Sic
55 etiam, quia benè valens non eſt ſubjectum capax, ut oleo Extremæ Unctionis ungatur, qui impertiretur hoc Sacramentum non ægroto, utiquè eſſet ſuſpectus de hæreſi, niſi ex ſimplicitate excuſaretur: Repræhendit proindè Arcudius *loco cit. lib. 5. cap. 4.* Græcos, qui feriâ quintâ ſanctioris hebdomadæ benevalentes ungunt hoc oleo; & majori adhùc repręhenſione digni ſunt Græci, tùm quiâ id ſordidi quæſtus gratiâ peragunt; tùm quiâ hujuſmodi, quod eſt Sacramentum vivorum, mortuis conferunt, illis ſcilicet, qui lethalibus culpis innodantur. Quin Simeon, quem allegat idem Arcudius, audet pronuntiare, quandoquè hoc oleo Chriſtum Dominum unctum fuiſſe eâ, ut inquit Simeon, meretrice quam deſcribit Lucas, *quæ etiam Salvatorem lachrymis irrigabat, & pedes ejus ungebat, & capillis ſuis abſtergebat, quod ſanè pœnitentiæ oleum eſt: meritò ipſi à peccatrice oblatum, quo & ipſa per capillos, quibus abſtergebat, uncta, multorum peccatorum*
56 *miſſionem obtinuit.* Sed omiſſis hujuſmodi Simeonis ineptiis, animadvertendum eſt cum Nairone, quem non ſemel appellavimus, quod Goar in ſuo Euchologio contendit, non eſſe Græcos eâ notâ dignos, quam ipſe inurrit Arcudius. Verùm nemo inficiari poteſt, tradi à Græcis hoc Sacramentum, etiam benè valentibus, de quo uſu teſtatur præter alios, Leo Allatius, Græcorum Rituum peritiſſimus, *lib. 3. de Eccleſ. Occidentalis, & Orientalis conſenſione, cap. 16.* quia ab ipſis Græcis exiſtimatur tempus, in quo oporteat ſuſcipere Euchæleon, totam eſſe mortalium vitam poſt peccatum, usquè ad extremum ſpatium, ut ait Monachus *in contemplatione ſeptem Eccleſiæ myſteriorum.* Hoc enim Sacramentum remiſſionem præteritorum peccatorum largitur, aut ſordes animæ hærentes expurgat, quemadmodùm inquitur Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus *in ſua cenſura adversus Auguſtanam Confeſſionem, lib. 1. cap.* Imò hanc apud Græcos praxim nec ficiatus eſt ipſe Goar, ut videre eſt *ejus notis ad ſancti Olei officium.* Cui
57 ergò dubitari nequeat de hujuſmodi uſu, non poſſumus Græcos excuſare, quoties hoc oleo benè valentes inungunt: Nequè enim rationes ipſorum

rum

rum quidquàm relevant: Dicunt ipsi, quod S. Jacobus, dum jubet, ut infirmi ungantur, sanos non excludit; & quomodò eos excludere potuit, quoties mente infirmi sunt, quæ major est infirmitas, quàm ea Corporis? Origenes quoquè *homil.* 18. *in Leviticum*, credidit, sanis corpore, sed infirmis mente tradendum esse, tàm Pœnitentiæ, quàm Extremæ Unctionis Sacramentum: *Est adhùc*, inquit, *septima, licet dura, & laboriosa per pœnitentiam remissio peccatorum, cum lavat peccator stratum suum in lachrymis suis, & fiunt ei lachrymæ suæ panes die, ac nocte, & cum erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & quærere medicinam secundùm eum, qui ait: Dixi pronunciabo adversùm me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei; in quo impletur & illud, quod Apostolus dicit, si quis autem infirmatur, vocet Presbyteros Ecclesiæ, & imponant ei manus ungentes eum oleo in nomine Domini.*

58 His tamen non obstantibus contrà Græcos militant sequentes rationes; tùm quia Eugenius IV. dùm Armenos instruit, ait, extremæ Unctionis Sacramentum, non nisi infirmo dari debere; tùm quià Jacob meminit tantummodò infirmorum, quibus solis antiquitùs traditum fuit hoc Sacramentum, & exeuntes prædicabant, ut pœnitentiam agerent, & Dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabant; ex quâ Apostoli institutione eruitur, hujusmodi Sacramentum ad curandos corporis, & animæ morbos, & ad restituendam sanitatem institutum tantummodò fuisse, & ideò eo capaces non possunt esse, qui nullâ corporis infirmitate laborant: Hinc Synodus Carnotensis *anno* 1526. prohibet Extremorum Unctionem dari adultis sanis, quià eos nihil prodesset, cum sit Sacramentum prò infirmis solùm institutum; & posteà pariter Concilium Trid. *sess.* 14. adversùs Lutherum *in lib. de captivit. Babyl.* Calvinum *lib.* 4. *Instit. cap.* 19. aliosquè hæreticos, declaravit, hanc Unctionem esse infirmis adhibendã, illis verò præsertim, qui tàm periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti 61 videantur; id, quod probant etiam Pac. Jordan. *elucub. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 15. *to.* 1. Martene *de Ritibus, cap.* 7. *art.* 1. *per tot. tom.* 2. & reprobato Calvino, Fermosin. *de offic. & Sacr. Eccles. tom.* 2. *de Sacram. Extrem. Unction. qu.* 9. *num.* 25. & 29. Landtmer. *de veter. Cleric. monach. cap.* 95. *vers. habes hìc expressa*, Canisius *de jur. can. ad lib.* 5. *decretal. in* 6. *lib.* 1. *tit.* 7.

61 Et quamvis senibus etiam non ægrotis conferri debeat Extrema Unctio, ut docuit S. Carolus *in* 4. *Concil. Mediol. tit.* 6. *de Extremâ Unctione*, ut etiam ponderat Merbes. *in Sũmâ Christianâ, dissert.* 5. *quæstiunc.* 6. Non sequitur, sanos esse eâ ungendos: Cui enim dubium esse potest virium defectum, quo laborant homines senio confecti, non esse adeò gravem infirmitatẽ, ut credantur ipsi in diem morituri, quemadmodùm cæteris omissis, docent Zacch. *quæst. medic. legal. tit.* 1. *quæst.* 9. *num.* 69. Narbon. *de ætat. human. anno* 80. *q.* 6. *num.* 3. & 4. Antonell. *de tempore legali, lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 3. *in*
61 *fine*. Notandum superest, non omnes Græcos eumdem profiteri errorem; Nam Manuel Caleca disertè arctat hoc Sacramentum ad ægros in extremis laborantes, & idem habent Joannes Natanael, & Gabriel Philadelphiensis apud Arcudium *lib.* 5. *cap.* 4. *de concord.* & proindè damnatis ad mortem hoc Sacramentum non ministratur, cum illi infirmi non sint: Landtmeter. *de veter. cleric. monach. d. cap.* 97. Martene *de ritib. ubi supra, num.* 1. qui tamen tenet aliâ ratione eis denegari, videlicet ex quo antiquitùs hoc Sacramentum non dabatur publicis peccatoribus, & pœnitentibus: sed cumulari potest hæc ratio, principalis verò est, quod, cum illi sint sani, unctione prò infirmis ab Apostolis institutâ uti non possunt.

64 Conferre igitur hujusmodi Sacramentum illis, qui nullo, vel tantùm aliquo levi morbo affecti sunt, est ritus ab Ecclesiâ Latinâ alienus, imò superstitio quædam, quâ effectum sanitatis, quem non possumus à Deo expectare, qui non movetur his mediis peccaminosis, exposcimus à Dæmone: Cum enim videant superstitiosi hoc oleum in Sacramento mirabilia efficere, eo utuntur cum jisdem ritibus, licèt non adsit
65 morbus, qualis exigitur: E diametro oppositam Græcorum praxi refert Stephanus Binetus apud Theoph Rainaud.

ſuprà citatum quorumdam deteſtabilem abominationem ſibi certò compertã: hi enim ad perfectã in morte Chriſti derelictionem exprimendã tentant invehere in moribundis abjectionem cujuſcumquè humani præſidii; itàut nequè Sacerdos confortans advocetur, nequè extrema unctio poſcatur, etiam pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramento abſtineant, ut liceat pertingere ad expreſſionem ſtatus Chriſti Domini, quem omnia in morte defecerunt, ac etiam Pater eum dereliquit: Hi autẽ quâ cenſurâ digni exiſtimari debeant hujuſmodi à Satana dementati homines, quiſquè ſanæ mentis advertere poterit. An ve-
66 rò liceat nobis uti oleo extremæ unctionis extrà Sacramentum hìc dubitari contingit; nam impertitũ fuiſſe aliquandò non per modum Sacramenti, probari poteſt ex eo, quod apud Arcudium *ubi ſuprà* refert Tertulianus *in libro ad Scapulam* de quodam Proculo Chriſtiano, qui Imperatoris gratiam adeptus fuit, quoniam ipſum gravi morbo affectum, eo oleo ſanaſſet: Quomodò autem, cum non eſſet is Presbyter, nec ille Chriſtianus? Item probatur ex Innocentii Primi *epiſtolâ primâ ad Decentium cap.* 8. in quâ habetur, Oleo Sancto ab Epiſcopo benedicto poſſe uti non ſolùm Sacerdotes, ſed etiam omnes Chriſtianos in ſuis, ac ſuorum neceſſitatibus: Ex quibus ver-
67 bis colligimus, illud Oleum adhiberi poſſe, etiam non per modum Sacramenti in quâcumquè neceſſitate: Nam cum nullum detur Sacramentum, quod non requirat eſſentialiter Miniſtrum Sacerdotem, exceptis, baptiſmo ob maximam ejus neceſſitatem, & matrimonio, quod in contractu mutuo nubentium conſiſtit: Si ergò laicus hoc oleo uti poteſt, intelligitur de uſu extrà Sacramentum, ut optimè explicat Dominicus Soto *in 4. diſt. 23. qu. 7.*
67 *art.* 1. ac iſtud confirmari poteſt ex Ordine Romano *de divinis Officiis*, ubi recenſetur hujus Olei conſecratio his verbis: *Tunc offeratur Pontifici oleum de ampullis, quas offerunt populi ad ungendos tàm infirmos, quàm Energumenos; & in ultimo, antequàm dicatur, per quem omnia, Domine, ſemper bona creas, exorſizet, & benedicat illud, tàm ipſe, quàm omnes Presbyteri, qui adſunt, ut tantùm poſſit à circumſtantibus audiri*: Ex quo habemus, oleum Infirmorum populis uſitatum fuiſſe ad ungendos Infirmos, & Energumenos, videlicet non per modum Sacramenti.

69 Quinimò legimus in vitâ S. Genovefæ Virginis apud Surium *to.* 1. *die tertiâ Ian.* quod cum Dæmoniacus quidam impetrandæ ſanitatis causâ ad S. Genovefam à Parentibus cum multo gemitu, & lacrymis perductus eſſet, tunc illa ampullam ſibi afferri juſſit, in quâ Sacratum oleum aſſervari ſolebat: *Accidit autem*, inquit Surius, *ut nihil ejus olei eo tempore ampulla haberet. Nec Epiſcopus aderat, qui Oleum conſecraret*; ſubdit deindè, eamdem Sanctam oratione impetraſſe, ut ampulla oleo impleretur, cujus unctione Dæmonia expel-
70 leret. In vitâ Sancti Euthychii Patriarchæ Conſtantinopolitani apud eidem Surium habetur, quod Oleo Sancto unxerit manum Energumeni à Dæmone inflammatam tribus diebus: Habetur quoquè, quod ipſe cuidam Græco viſum reſtituit adhibitis precibus, unxitquè eum tribus diebus: Ibidem legimus, quod, ſolitâ precatione peractâ, pretioſo oleo oculum morbo affectum inunxit, necnon eodem modo Hydropico Sanitatem reſtituiſſe. In vita
71 S. Udalrici Epiſcopi Auguſtani apud Surium *tom.* 4. *die quartâ Iulii*, ſimiliter habemus, quod per oleum ab eo in cænâ Domini conſecratum, varijs languoribus detenti, priſtinæ reſtituti ſunt ſanitati; necnon & oculorum caligine obtenebratos hujus S. Olei unctione illuminatos eſſe. Tandem in
72 vitâ Sancti Gothardi Epiſcopi apud Sur. *tom.* 7. *die quartâ Maji* legimus, quod mulier graviſſimis oculorum doloribus cruciata, viſum recepit admotis floribus benedictis ab eodem Sãcto, qui, ut ſubjungit Surius, juſſit etiam Presbytero, ut ſacro Oleo, quod Infirmorum dicitur, ejus ungeret oculos; quæ quidem unctio, & Sancti Viri preces ab illo dolore uſquè ad vitæ finem eam immunem conſervarunt.

73 Sed his non obſtantibus, dum non adſit conſuetudo ab Eccleſiâ approbata,

cre-

crederem minimè licere uti oleo Sancto, etiam non per modum Sacramenti ob reverentiam; eò magis, quia in Pontificali Romano præscribitur prohibitio ab Episcopo facienda Sacerdotibus, ne oleum illud ulli tradant: Adde, quod finis, propter quem Christus Redemptor noster instituit hujusmodi oleum, non fuit, ut in quolibet etiam levi morbo illud adhiberemus, at ut esset materia Sacramenti graviter ægro-
74 tantium. Quantùm verò ad descripta facta in contrarium, non constat, oleũ, quo illi antiqui usi fuerunt, fuisse oleum infirmorum: Potuit enim esse aliud oleum à Sacerdote, aut privatim ab Episcopo benedictum: Ità tenet Diana *part. 8. tract. 6. resolut. 43. post* Belarmin. *de extrema unctione c. 9.* Castropal. *par. 3. tract. 26.* Landtmeter *de veter. cleric. Monach. cap. 95.*

75 Non tamen proindè existimamus, illicitum nobis esse, ob devotionem ergà aliquem Sanctum uti oleo lampadis antè ipsius Reliquia, vel imaginem accensæ, quemadmodùm fecisse constat S. Didicum, qui cum lampadis, quæ collucebat antè Imaginem Beatissimæ Dei Genitricis, quam in Ecclesiâ Aræ Cæli summâ devotione colebat, oleo ægros inungeret, signo Crucis impresso, multorum morbos mirabiliter sanavit. Hic mos nostris etiam temporibus viget, nam nonnulli, vel ab aliis, vel per semetipsos inungi curant oleo lampadis, quæ in honorem Sanctorum accenditur, sicut pariter suo tempore facere consueviſse Monachos Græcos, peractis divinis laudibus matutinis, recenset Arcudius *de concord. d. lib. 5. cap. 4. circà finem*: Laudanda etiam pia consuetudo deliniendi infirmos aliis liquoribus miraculosè scaturientibus.

76 Pariter dicitur conferre Sacramentum subjecto incapaci, qui Gnosticorum Colliridianorum, aliorumquè hæreticorum portenta renovans, auderet Mulieribus Ordinem conferre; & licet hæreticas Tertulianus *de præscript. c. 41.* tantummodò appellet mulieres eas procaces, quæ præsumerent docere, contendere, & Exorcismos agere, nihilominùs hæresi infecti essent quoquè censendi illi, qui hujusmodi sexum admitterent ad ea munera peragenda, quæ Ordinationis Sacramento coniuncta sunt: Hi enim adversarentur Sacræ Scripturæ *in ep. 1. ad Corinth. 14. & in 1. ad Timoth. 2.* ubi istum sexum ineptum esse his muneribus, luculenter declaratur; & Christus, nè vel remotam hujusmodi hæresibus ansam daret, Beatissimam Virginem Mariam ejus matrem ultimæ Cænæ noluit interesse, quâ Apostolos Sacerdotes ordinavit; perverterent praxim Ecclesiæ Catholicæ, nam nusquàm reperitur, aliquem ordinem à fœminis receptum fuisse; violarent traditionem, quâ Patres damnarunt hæreticos, eò quià mulieribus ordines, & ipsum Sacerdotium concederent.

77 Sic Quintiliani Hæretici, Sectatores Montani in gratiam Priscæ, & Maximillæ, Sacerdotium fœminis suis imperticbantnr, ut tradit ex S. Epiph. & Alphonso de Castro, Jacobus Guelter. *in Tab. Cronolog. ad sæculum 2. cap. 16.* Illorum audaciã imitati sunt Lutherus, & Calvinus scribentes, fideles omnes esse peræquè Sacerdotes: Horum erroribus confutatis, omnes firmant, fœminas de jure divino esse ordinum incapaces: Landtmeter *de Veter. Cleric. Monac. qu. 98. vers. Crassus fuit error*, Hallier. *de sacr. ordin. sect. 4. cap. 2. §. 3.* Saussay *Panopl. Clerical. lib. 6. cap. 2.* Minan. *Bas. Pontific. jurisdict. tract. 2. fund. 2. q. 7. §. 14. sect. 3.* Imò addit Merbes. *in summa Christiana, dissert. 3. part. 3. qu. 51. pag. 475.* nec etiam in casu necessitatis posse fœminam inservire missæ, vel respondere celebranti.

78 Nec dicatur, antiquitùs ab Ecclesiâ eas admitti consueviſse ad Sacras functiones, eò quià testentur Ecclesiastici scriptores, apud veræ Religionis Cultores fuisse Diaconissas, Presbyteras, & Episcopas. Non ità, inquam, dicendum; Nam illæ fœminæ Diaconissæ nuncupabantur, quæ Ecclesiarum portis, Mulieribus tantùm patentibus, præerant, ut disertè probat Ziegler *de Diacon. & Diaconiss. veter. Eccles. cap. 19. à n. 7.* Desnos *de Canonic. lib. 5. de Canonis. cap. 3.* Hallier. *de sacr. ordinat. dict. sect. 4. cap. 2. §. 6.* Undè à S. Ignatio *in ep. ad Antioch.* dicuntur sacrorũ vestibulorum custodes, sicut Janitores appellabantur, qui foribus, quà ingrederentur Viri, præfecti erant, ut notat Spondan.

ad

ad Baroſſium *anno Chriſti* 34. *numer.*8. Quemadmodùm enim in templo Hieroſolimytano erant fęminarum portæ, & loca orationis à Viris ſejuncta, teſte eodem Spondano *ibidem*, *& poſteà anno* 57.*num.*37. Sic etiam laudabilem illum morem in Chriſtianorum Eccleſiis introductum fuiſſe, prò comperto eſt; Undè Vaticanæ Baſilicæ dextera pars, quæ tunc temporis minùs digna in ſacris exiſtimabatur, deſtinata fuit mulieribus. An autem ordinarentur Dia-
79 coniſſæ per manuum impoſitionem? negat Baronius; affirmant alii, inter quas extremas opiniones media tenenda eſt, ſcilicet non fuiſſe adhibitam manuum impoſitionem Sacramentalem, ſed Cæremonialem: Uideatur Gloſſa *in cap. manus impoſitio* 1.*qu.*1.

80 Presbyteræ verò mulieres dicebantur, quæ ob ætatem Viduæ ſeniores erant, vel quia earum Viris ad Presbyteratum promotis, ipſæ interim vitam Cælibem agebant: Ità Epiſcopæ nuncupabantur, quarum Viris in Epiſcopos poſteà conſecratis, ipſæ ab illis diviſæ, vitam pariter Cælibem agebant: Hallier *de ſacr. elect. dict.* §. 6. & hac ratione etiam Diaconiſſas nuncupatas quandoquè fuiſſe, teſtatur idem Spondanus *dict.anno* 34.*num.*82. Merbeſ.*in ſummâ Chriſtianâ, diſſert.*6.*quæſtiunc.*50. ubi latè.

81 Similiter dicitur conferre Sacramentum ſubjecto incapaci, qui reiterat ordinem, ut ſuperiùs innuimus, & conſequenter eſſe ſuſpectum de hæreſi, ac vehementer, teſtatur Bordon. *in Tribun. cap.* 21. *de abuſu Sacram. num.* 2. Quod tamen intelligendum venit, quotics aliàs quis fuerit ritè ordinatus in formâ Eccleſiæ: Præpoſit. *in cap. Eccl.*
82 *diſt.*68. Undè ſi quis fuerit ordinatus ab Epiſcopo falſo, tunc eſſet reordinandus, ſaltem ſub conditione, prævià rehabilitatione per Sedem Apoſtolicam concedendâ, & prævio examine ſuper idoneitate, ac priùs eſſet confirmandus, quoties ab eodem Epiſcopo falsò gerente ſe prò Epiſcopo fuiſſet confirmatus: In dubio autem, an quis fuerit ritè ordinatus, militarent ea, quæ ſuperiùs de baptiſmo diximus, cum eadem ſit ratio in utroquè: Abbas *in cap. de quibus, num.*1.2.3.*de Baptiſm.*

83 Quæ autem diximus quò ad ordines ſacros, procedunt etiam, quò ad ordines minores; nam iſti quoquè ſunt ſacramenta Characterem imprimentia, hæcquè opinio eſt communior, nedùm inter Canoniſtas, verùm etiam inter Theologos; imò opinio contraria eſt improbabilis: Gabriell.à S.Vincentio *de Sacram.ordin.tract.*27.*diſp.unic.punct.*4. *n.*9.*verſ. nihilominùs, to.*4. Eſcobar.*theol. moral.tom.*3.*par.*1. *lib.*23. *ſect.*2. *cap.*7. *à*
64 *Probl.* 2. An verò licitè poſſit reiterari prima tonſura, quæſtio eſt, ex eo quod opinio Canoniſtarum teneat, ipſam eſſe Ordinem, ac imprimere Characterem, quam opinionem canonizavit Rota Romana *in deciſ.* 731. *part.* 1. *diverſ. & in Ferarien. Penſionis* 14.*Iunii* 1624.*coram Remboldo*, quæ eſt impreſſa poſt Vivian. *de Iurepatron.deciſ.*95. *num.*6. Theologi verò contendunt, primam Tonſuram non eſſe ordinem, ſed diſpoſitionem ad ordines recipiendos, ut videre eſt apud Caſtropalaum *ubi ſuprà, punct.*2. *n.*4. *&* 5. & Eſcobar. *loco cit. cap.*8.*Probl.* 10. ubi proindè dicit, Tonſuram non habere propriam materiam, & formam.
85 Verùm poſitâ etiam hujuſmodi Theologorum ſententiâ, illicitam eſſe primæ Tonſuræ reiterationem, docuit Cardinalis de Lugo *de Sacram. in genere, diſp.*6.*ſect.*1.*n.*7. quidquid dicat Gabriel.à S.Vincentio, *in tract.de Sacram. in gen.diſp.*5.*qu.*1.*verſ.reſpondetur*.

Item dicitur conferre Sacramentum ſubjecto incapaci, qui conſecrat Epiſcopum jam conſecratum, ut apud Bellarmin. *de Sacram.ordin.lib.*1. *cap.*2.*verſ.*3.

SUBSECTIO V.

De abuſu Sacramentorum in conferendo non debito fine.

SUMMARIUM.

1 *Abutitur Sacramento, qui in eo conferendo pervertit ejus finem.*

2 *De perverſione finis ſacramentorum ad ſortilegia, & ad alia, remiſſivè.*

3 *Sollicitans fœminam in confeſſione pervertit finem pœnitentiæ ſacramentalis, & eſt ſuſpectus.*

4 *An Confeſſarius ſollicitans ſit ſuſpectus de levi, vel de vehementi? Inquiſitio*

Hiſ-

Hispania tenet, quod sit de levi, sed Romana eum judicat de vehementi.

5 *Ex sollicitatione potest quandoquè oriri suspicio de levi, etiam stante praxi Romanæ Inquisitionis.*

6 *Sollicitationis essentia habetur ex verbis Constitutionis Gregorii XV.*

7 *Ex hac Constitutione Confessarius est suspectus, si sollicitet tàm fœminas, quàm mares.*

8 *Interpres, si interpretando, sollicitet, est de hæresi suspectus.*

9 *Mandans sollicitare est suspectus.*

10 *Imò magis delinquit mandans, quàm mandatarius.*

11 *Confessarius carens jurisdictione, si sollicitet, est suspectus, sivè pœnitens accedat bonâ fide, sivè malâ fide.*

12 *Pariter sollicitator est Laicus fingens se Confessarium contrà aliquot DD.*

13 *Quæ omnia procedunt, etiamsi arte Dæmonis pulsatus Confessarius, demùm post resistentiam sollicitet.*

14 *Est suspectus Confessarius, qui verbis, vel signis, vel laudando mulieris formam, sollicitet.*

15 *Confessarius tradens pœnitenti cartam legendam statim, in quâ sollicitatio continetur, sollicitator est.*

16 *Hurtadus in hac sollicitationis materiâ est cautè legendus.*

17 *Sollicitat Confessarius, fœminam suadens ad sibi vas naturale ostendendum, quem confitendo morbo affectum dixerat.*

Si sollicitat Confessarius, sivè in Confessionario, sivè in alio loco, in quo creditur Confessiones audire, est suspectus.

Est suspectus Confessarius, si sollicitet, vel paulò antè, vel paulò post, vel in ipsâ Confessione.

Ideò sub hac Constitutione comprahenditur, qui suadet pœnitenti, differre Confessionem, & posteà in loco Confessionis sollicitat.

Suspectus de hæresi est Confessarius, qui invitat Mulierem in confessione, ut sola adeat ad domum suam, ubi cum eâ fornicatur.

Verba Confessarii sic invitantis ad effectum reddendi ipsum suspectum, debent animum ejus libidinosum patefacere.

23 *Suspectus est quoquè Confessarius, qui à fœminâ sollicitatus ad fornicandum, ostendit se contentum de solis osculis, &c.*

24 *In eamdem suspicionem incurrunt Confessarii, docentes actus meretricios, quibus alliciantur Viri.*

25 *Et hoc, etiamsi actus illi inter conjugatos sint liciti.*

26 *Reliqui fines mali, quibus administratur Sacramentũ pœnitentiæ, non pariunt crimen sollicitationis.*

27 *Ideò tunc non est Confessarius denuntiandus, contrà aliquos Auctores.*

28 *In Materiâ sollicitationis suspicio tantùm oritur respectu Confessarii, non autem respectu mulieris, etiamsi consenserit.*

29 *Mulier non tenetur ad se detegendam, quod consensum præbuerit, nec de hoc est ab Inquisitoribus interroganda.*

30 *Si Mulier, & Confessarius adinvicem se solicitent, est adhuc denuntiandus Confessarius.*

31 *Ità denuntiandus, si à Muliere sollicitatus posteà consentiat.*

32 *Fœmina vel sollicitata, vel sollicitans non incurrit pœnas Pontificiæ Constitutionis.*

1 CUM finis cujuslibet Sacramenti sit collatio, vel augumentum gratiæ, consequenter abutitur Sacramento, qui dum ipsum confert, pervertit hunc finem.

2 At quoniam in Sacramentis plerumquè finis pervertitur ad sortilegia, aliasquè superstitiones, ea, quæ superiùs insinuavimus, supervacaneum duximus hoc loco repetere: Igitur sat erit, omissis, quæ ad superstitionem spectant, aliqua delibare, quæ respiciunt eum abusum Sacramenti Pœnitentiæ, qui frequentiùs perpetratur, ut est sollicitatio: Qui enim sollicitat in eo sacramento tradendo, utiquè pervertit ipsius pœnitentiæ finem, arquè abutitur tali Sacramento: Transm. *de denunc. q. 4. cap. 3. à n. 10.* & proindè est suspectus de hæresi, ut omnes conveniunt tàm de stylo Hispaniæ, quàm Italiæ, & alibi, quemadmodum videre est apud Leand. *Oper. Moral. tom. 1. disp. 13. qu. 62.* Fermosin. *de Offic. & Pot. Eccles. tom. 2. ad cap. 4. de*

4. *de Bigam.non Ordinand.qu.4.num.21. & Alleg. fiſcal. par.3.qu.4.num.18.19.& 20.*Hurtad.*reſol.moral.tract.4. cap.8. reſol.34.* Bordon.*de Sacro Tribunali, cap. 23.*Eſcobar *Theolog.Moral.par.1. qu.1. à num.7.*

4 Quæſtio dumtaxat oritur, an ſit ſuſpectus de levi, vel de vehementi: In Hiſpaniâ autem ſuſpicio eſt de levi, & Confeſſarius ſollicitans abjurat de levi, ut teſtatur Diana *reſol. Moral.par. 4.tract. 7.reſol. 7.* Paramo *de Origin.Inquiſ. lib.3. quæſt.10. num.83. 90. & ſeqq.* Leander *Oper. Moral.tom.1. diſp.13.qu. 63.& 64.*Seſi.*deciſ. 449. num.10. vol.4.* Quod verò ſit vehementer ſuſpectus, pròut tenet Inquiſitio Romana, tradiderunt Piaſec. *Prax. Epiſcop. par.2. c.4. art.6. num.10.* Leo Theſaur *for. Eccleſ. par.3.cap.6.n.35.* Pegna *Director.Inquiſit. par.2. comm.8.*Genuenſ.*Prax.for.Archiep. cap.66.* Paſſerin. *in cap. S. Inquiſitionis, num.67.de Hæretic.in 6.*

5 Poteſt tamen quandoquè ex ſollicitatione oriri ſuſpicio de levi, attentâ etiam praxi Sanctæ Romanæ Inquiſitionis, ſcilicet ſi ſollicitetur in actu ſimulatæ confeſſionis, quamvis in Confeſſionario, vel loco apto ad Confeſſiones audiendas, dummodò id non fiat occaſione Confeſſionis, ut notat Eminentiſſimus Albitius *de inconſtant.in fide cap.35.num.3.* Ratio eſt, quia tali caſu non intervenit veri Sacramenti abuſus, quemadmodùm advertit Hurtad *ubi ſuprà.*

6 Ut autem videamus, quid ſit ſollicitare, recurrendum eſt ad Conſtitutiones Pontificias: Ait enim Gregor. XV. *Qui perſonas, quæcumquè illæ ſint, ad inhoneſta, ſivè inter ſe, ſivè cum aliis quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis confeſſionis, ſivè antè, ſivè poſt immediatè, ſeù occaſione, vel prætextu Confeſſionis hujuſmodi, etiam ipsâ confeſſione conſequutâ, ſivè extrà occaſionem confeſſionis, in Confeſſionario, aut in loco quocumquè, ubi confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſeù ad confeſſionem audiendam electo, ſimulantes ibidem Confeſſiones audire, ſollicitare, aut provocare tentaverint, aut cum eis illicitos, aut inhoneſtos ſermones, ſivè tractatus habuerint, in Officio S. Inquiſitionis ſeverìſſimè puniantur, &* antè primum Greg. XV. Conſtitutionem, emanaverat ſuper hac re altera Pii IV. in quâ ſic habetur: *Mulieres pœnitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, alliciendo, & provocando, ſeu allicere, & provocare tentando, & procurando.*

7 Ex quibus Conſtitutionibus infertur primò, quò ad perſonas ſollicitatas eſſe ſuſpectum Confeſſarium, qui ſollicitat tàm fœminas, quàm pueros; & proindè ipſum eſſe denuntiandum, docent Tranſm. *de Denunc.quæſt.4.cap.5.nu.10. §. circà ſollicitationem*, Hurtadus *dict. tract.4.cap.1.num.2.* Leand. *oper. moral. tom.1. tract.5. diſp.13.qu.34.* Ricc. *in prax.part.3.reſol.66.*

8 Infertur ſecundò, quò ad perſonas ſollicitantes ſuſpectum eſſe de hæreſi interpretem, ſeu Laicum, ſeu Sacerdotem, ſi dum interpretatur confeſſionem, ſollicitat: Paſſerin *in cap.ut inquiſitionis, num. 80. de hæretic. in 6.* Eſcobar *par.1.quæſt.2.de causâ efficient.ſollicit.n. 31.*& proindè eſt denuntiandus: Tranſmiera *dict.cap.5. ibidem*, Trimarch. *diſp. 6.num.18.*Freytas *in add.ad Acunnam de ſollicitant. qu. 15. num. 17.* Hurtad. *ubi ſuprà, Reſol.31.* Leand. *Oper. Moral. loc.cit.qu.40.*

Et non immeritò, quià id facit prætextu Confeſſionis, & dum ope ipſius interpretis accedit confeſſarius, ut tanquàm Medicus per intelligentiam verborum perveniat in cognitionem morbi, & antidotum adhibeat, non autem venenum propinet: Quod tamen non ſit ſuſpectus talis interpres, colligitur ex eo quod, ipſum non eſſe denunciandum, firmet, tanquàm probabile, Albit. *de Inconſt. in fide, cap. 35. numer. 66.*

9 Eſt etiam quæſtio, an qui mandat ſollicitari in Confeſſione, ſit ſuſpectus? Affirmativè tenent Leand. cum ibi adde *in dict. diſp.13. quæſt. 36.* latè Ricc. *in prax. par. 3. reſol.65. per tot.* Homobon. *de exam.Eccleſ. part. 2. tract.11. cap. 12. qu.26.reſol.4.* Utitur enim prætextu confeſſionis, ac proindè non intereſt, an ſollicitet ipſe, an verò dolo malo cauſam ſollicitationis præbeat, ut ex *l. nihil intereſt, ff. ad l.Corneliam, de Sicariis, & ex l.non ſolùm, §. Si mandatum, ff. de iniur.*

10 Imò magis delinquit mandans, quàm man-

mandatarius; nàm primò delinquit in ſeipſum; ſecundò in mandatarium; tertiò in fœminam ſollicitatam, quatenùs conſentiat: Farinac. *quæſt.* 135. *num.* 6. Decian. *tract. Crimin. lib.* 9. *cap.* 32. *n.* 4. Hujuſmodi tamen mandantem non eſſe denunciandũ, tanquàm probabile, tenet Eminentiſs. Albitius *de Incoſt. in fide, cap.* 35. *nu.* 66.

11 Sed quid cenſendum de Confeſſario, qui careat Iuriſdictione, ſi ſollicitet? Eum eſſe ſuſpectum, firmant Giptius *de caſibus reſervat. cap.* 14. *num.* 6. cui etiam adſtipulatur Hurtad. *eodem tract.* 4. *reſol.* 12. *in fine*, Paſſerin. *in dict. cap. Ut Inquiſitionis, num.* 78. *de hæretic. in* 6. ſivè accedat mulier bonâ fide, ideſt putans, eum non carere Juriſdictione, ſivè malâ fide, nam fit injuria Sacramento putativo, & ipſi loco, cujus veneration nem exigit in ſuâ Bullâ contrà ſolli citantes idem Greg. XV. Eſcobar. *part.* 1. *tract.* 4. *reſolut.* 8. *per tot. & verſ. verùm*.

12 Ità pariter committitur ſollicitatio etiam à laico, qui fingat ſe confeſſarium, & ſollicitet mulierem in actu confeſſionis, quidquid in contrarium dicant Fagundez *de præcept. Eccleſ. præcept.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 72. Potel. *in addit. verbo ſollicitare fœminas, num.* 14. & Diana *de Denunc. reſol.* 15. Hunc tamen Confeſſarium non tanquàm ſollicitatorem, ſed ob illegitimam Sacramenti adminiſtrationẽ denunciandum, putant Traſm. *dict. c.* 5. *loco cit.* Hurtad. *dicta reſol.* 12. Leand. *Oper. Moral. tom.* 1. *tract.* 5. *diſp.* 13. *qu.* 37. & 38. Paſſerin. *ubi ſuprà, n.* 76. *in fine*.

13 Hæc omnia verificantur etiam quò ad eum, qui arte Dæmonis excitatus, poſtquàm in reſiſtendo tentationi conſtanter egerit, ſollicitet, quia ejus libertas non deperditur ex vi Dæmonis: Tranſm. *ibidem*.

14 Infertur tertiò, quò ad media ſollicitationis eum eſſe ſuſpectum, & proindè denunciandum, qui ſollicitat (inquit Tranſm. *loco cit.*) verbis, vel ſignis dubiis, ſeu nutibus, & tactibus; vel mulieris formam laudando: Diana *par.* 4. *tract.* 5. *reſol.* 18. & 25. Paramus *de orig. Inqu. lib.* 3. *qu.* 10. *num.* 118. Trimarchius *diſp.* 2. *ſect.* 5. Bonacina *diſp.* 9. *de denunc. punct.* 3. *num.* 3. Barboſa *de Officio Paroch. cap.* 19. *num.* 49. Sed Fagundez *in* 2. *præcept. Eccleſiæ, lib.* 4. *cap.* 3. *nu.* 51. Freytas *in editione noviſſimâ, de Confeſſ. ſollicit. quæſt.* 7. *num.* 44. & 45. Eſcobar *de ſollicitant. par.* 1. *qu.* 3. *num.* 14. & Hurtad. *dict. tract.* 4. *reſol.* 28. aſſerunt, quod ut pœnitens teneatur denunciare ſollicitantem tacitè, debet ipſi pœnitenti certò moraliter conſtare talis ſollicitatio: Hæc autem certitudo non eruitur ex ſignis, ſeu verbis, ſeu factis indifferentibus, niſi adſint circumſtantiæ, quod prudenter patefaciant intentionem Confeſſarii denunciandi. Vide eumdem Hurtad. *in laudat. reſol. & in ſequenti* adversùs Trimarchium, & Eminentiſſimum Albitium *de Inconſt. in fide, cap.* 35. *num.* 66. in terminis Confeſſarii laudantis pœnitentem à pulchritudine. Verùm quid dicendum, ſi Confeſſarius præbeat pœnitenti ſcriptum, in quo ſollicitatio continetur, quamvis tale ſcriptum non tradat ſtatim legendum, ſed Domi ſuæ, aut alibi? In hoc caſu ſollicitari à Confeſſario, firmant idem Diana *Reſ.* 2. *in dict. tract.* 5. Fagundez *præcept.* 2. *Eccleſ. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 62. Leand. *Oper. Moral. tom.* 1. *tract.* 5. *diſp.* 13. *quæſt.* 15. Albit. *loco infracitando, num.* 66. quià hæc ſollicitatio ortum habuit à Sacramento: undè malè contrarium tuentur Caſtro-Palao *tract.* 4. *diſp.* 9. *punct.* 2. *num.* 2. & 30. & Hurad. *dict. tract.* 4. *reſol.* 6. qui in hac

16 materiâ eſt cautè legendus, nàm aberrat à veris opinionibus, & à praxi Sancti Officii, ut monet Albitius *de Inconſtant. in fide, cap.* 35. *num.* 1. *circà finem*: Pariter quid cenſendum, ſi Confeſſarius injungat pœnitentiam Mulieri, vel puero, ut nudi ſe exibeant ad verbera ab ipſo recipienda? Sollicitat quidem, quia talis pœnitentia videtur ordinata ad actum turpem: Diana *d. part.* 4. *tract.* 5. *reſol.* 47. Leand. *Oper. Moral. dict. tract.* 5. *diſp.* 13. *tom.* 1. *qu.* 17. Non quia flagellatio, quotieſcumquè recto fine, debitiſquè modis adhibeatur, libidinem excitet, ut malè opinatus eſt auctor libelli, cui titulus eſt, *Hiſtoria flagellantium*: Sed quia hujuſmodi confeſſarius pœnitentiæ prætextu, immodeſtâ pœnitentium nuditate, ſuam impudicitiam explere pergeſtit.

17 Idem dicendum, ſi ſuadeat fœminæ in actu confitendi, ut ipſi eo in loco

vàs naturale oſtendat, quod ipſa in eâdem confeſſione morbo affectum ſe habere dixerat.

18 Infertur quartò, quò ad locum effici ſuſpectum, ſi Confeſſarius ſollicitet, ut ait Tranſmiera *ubi ſuprà*, ſivè in confeſſionario, ſivè in loco quocumquè, ubi confeſſiones ſacramentales audiri conſueverunt; ſivè etiam ſit locus in Eccleſiâ; ſivè in domo, in agro, in monte, dummodò, aut verè confeſſionem peragant, aut eam ſimulent, itàut à circumſtantibus, & præſentibus confeſſionem peragi, credi, & ſuaderi poſſit: Ità pluribus relatis Alberghin. *cap.* 31. §. 1. *num.* 15.

19 Infertur quintò, quò ad tempus reddi ſuſpectum confeſſarium, qui ſollicitat non ſolùm in ipſo actu confeſſionis, curans ſe provocare ad polutionem, vel tentans habere copulam in ipſomet confeſſionario, eamquè habeat; ſed etiam paulò antè, vel paulò poſt ſollicitet pœnitentes: Ital. *de Immun. lib.* 1.

20 *cap.* 5. *numer.* 132. *& ſeq.* Et proindè, qui pœnitentibus antè confeſſionem perſuadent, ut differant peccatorum ſuorum exhomolegim, ipſoſquè poſteà in confeſſionario, ſeù in loco confeſſionis ſollicitant, comprænhenduntur ſub hac conſtitutione. Hæc enim ſollicitatio fit occaſione confeſſionis: Diana *par.* 4. *num.* 5. *reſol.* 6. *verſ. ſed in terminis*, Leander. *Oper. Moral. dict. diſput.* 13. *quæſt.* 27. Trimarchius *diſput.* 3. *num.* 37. & alii: Contrarium tamen tuetur Hurtadus *d. tract.* 4. *reſol.* 24. Sed malè, ut patet ex Eminentiſs. Albit. *de Inconſtant. in fide*, *cap.* 35. *n.* 66.

21 Infertur ſextò, quò ad actum ſollicitationis, ab eo incurri hæreſis ſuſpicionem, qui mulieri, quæ aliis fœminis aſſociata adire confeſſarii domum ſoleat, dicat ipſe Confeſſarius in confeſſione, quod ſola adeat; & poſtquàm adiverit, copula carnalis ſequatur. Videtur enim hæc appellanda ſollicitatio conditionalis, nam ea verba, quibus Confeſſarius hortatur fœminam, ut adeat ſola, infecta ſunt malitiâ Veneris, & ſuſpendunt tantummodò copulam: Vide Eſcobar. 2. *p. quæſt.* 1. *num.* 56. & Hurtad. *d. tract.* 4. *reſol.* 41. Prætereà occaſione Confeſſionis habetur hoc pacto res ve-

22 nerea cum muliere: Requiritur tamen, ut ego exiſtimo, quod illa Confeſſarii verba fœminam hortantis, ut ſola adeat ejus domum, patefaciant, animum ejuſdem Confeſſarii libidinoſum eſſe, ità ut hæc infectio venerea non contrahatur per factum ſubſequens, ut, ſi Confeſſarius, non ex vi eorumdem verborum, ſed ex aliâ causâ fœminam, quæ ſola venit, cognoſceret, licèt, ut ſic veniret, hortatus fuerit eam, ſed ad alium finem indifferentem.

23 Eâdem ratione ſuſpectus erit Confeſſarius, qui à pœnitente ſollicitatus, & fornicationem reſpuens, oſtendat, ſe eſſe contentum ſolis oſculis, vel tactibus: eum enim eſſe denunciandum, tenuerunt Tranſmiera *de Denunciat. loco citato.* Leand. *Oper. Moral. de quo ſuprà*, *q.* 21. Diana *par.* 4. *tract.* 5. *reſol.* 13.

24 Imò non evitabunt hujuſmodi ſuſpicionem Confeſſarii, docendo conjugatas actus meretricios, quibus ipſæ utantur ad alliciendos ſuos viros, & ob id inducendo pœnitentes ad committenda peccata ſaltem venialia, juxtà Doctrinam Sanchez *de debito conjugali*, *diſp.* 11. *num.* 4. Cardinalis Albitius *de inconſtant. in fide*, *cap.* 35. *à num.* 5. uſquè *ad num.* 15. Vide latè apud Hurtad. *eo-*

25 *dem tract.* 4. *reſol.* 39. Nec dicatur, quod iſti actus in uxoratis ſint liciti, nam habemus textum *in cap. liberorum* 32. *q.* 4. cujus verba ſunt: *Liberorum in matrimonio opera conceſſa ſunt; voluptates autem, quæ de meretricum capiuntur amplexibus, in uxore damnatæ ſunt.*

26 Cæteri verò fines, quibus ſæpè ſæpiùs confertur pœnitentiæ Sacramentum, ut ſunt cupîditas lucri, honoris ambitio, &c. quamvis non careant reprehenſione, eò quià peruertunt finem hujuſmodi Sacramenti; tamen, dummodò non ſint inhoneſti, & laſcivi, minimè pariunt ſollicitationis crimen, cum in hac materiâ ſtandum ſit Pontificiis conſtitutionibus: Ità Eſcobar. *quæſt.* 1. *de ſollicitant. num.* 44. *&* 45. Diana 1. *p. tract.* 4. *reſol.* 2. *& par.* 4. *tract.* 5. *reſol.* 17. Joannes à Trinitate *in expoſit. Bullæ Greg. ſect.* 2. *dub.* 3. Albit. *de Inconſt. in fide*, *d. cap.* 35. *num.* 66.

27 Idcircò rectè docet Tranſmiera *ubi ſuprà*, in his caſibus non eſſe Confeſſarium denunciandum, quidquid in contrarium dicant Peña *in director. par.* 2.

comm.

comm. 8. *vers. ille quoquè*, Freytas, *in addition. ad Acunam, quæst.* 8. *numer.* 17. Lelius Zecchius *in sum. tom.* 1. *tract. de fide, c.* 11. *num.* 5. §. *tertia suspicio*, Moura *de incant. sect.* 3. *cap.* 3. *num.* 7. Castro-Palao *tom.* 1. *tract.* 6. *disput.* 9. *punct.* 6. *n.* 2. & Hurtad. *d. tract.* 4. *resol.* 35.

28 Hìc prò colophone addamus, quod in causâ sollicitationis suspicio oritur respectu tantummodò Confessarii, & ideò ad ipsum puniendum fit denunciatio, ut testatur Transm. *de quo suprà*. Imò mulier denuntians, se à Confessario sollicitatam fuisse, si asserat imprudenter, consensum se præstitisse, propter
29 hoc non punitur: Dixi, *imprudenter*, quia ipsa non tenetur ad detegendum, se consensum hujusmodi præbuisse, nec ab Inquisitoribus de eo est interroganda: Leand. *loco citato, quæst.* 43. &. casu, quo interrogaretur, quamuis uti non posset restrictione mentali, quidquid dicat Transm. cum hujusmodi restrictio sit ab Innocentio XI. damnata, posset tamen objicere, se non teneri huic interrogationi respondere: sed tantùm abest, ut interrogetur ab Inquisitoribus; quin è contrà si mulier sponte crimen suum fateretur, ejus depositio in jis, quæ spectant ad dictæ mulieris turpitudinem, in actis non esset recensenda: Leand. *oper. moral. d. tract.* 5. *disp.* 13. *tom.* 1. *q.* 43.

30 Quid dicendum, si mulier, & confessarius se invicem sollicitent? Quod Confessarius sit denunciandus, docuerunt Leand. *oper. moral. tract.* 5. *disp.* 13. *q.* 22. Card. de Albit. *de inconstant. in fide, cap.* 35. *num.* 66. Pari modo est de-
31 nunciandus Confessarius, si sollicitatus à muliere, sollicitationi posteà consentiat: Leand. de quo suprà, *quæst.* 20.
32 Non tamen incurrit fœmina sollicitata pœnas sollicitantibus inflictas, quia illæ respiciunt Confessarium, qui est Sacramenti pœnitentiæ Minister, & ad alios non extenduntur: Imò si fœmina ipsa Confessarium sollicitet, in pœnas Constitutionum non incidit, ac denuncianda non est, ut firmant Homobon. *de exam. Eccles. par.* 2. *tract.* 11. *cap.* 12. *quæst.* 26. *resol.* 4. Leand. *oper. moral. tom.* 1. *d. tract.* 5. *disp.* 13. *resol.* 67. Plures alii casus particulares videri possunt penès Leand. *per totam disput.* 13. Escobar *Theolog. moral.* Hurtad. *tract. var. tract.* 4.

SUBSECTIO VI.

De abusu Sacramentorum in conferendo, non adimpletis jis, ad quæ Minister exindè tenetur.

SUMMARIUM.

1 *Abusus iste contingit tantùm in administratione Sacramenti Pœnitentiæ.*
2 *Sigillum potest frangere Confessarius de licentiâ pœnitentis.*
3 *Pœnitens potest renuntiare juri sigilli ad sui favorem introducto, duabus conditionibus concurrentibus.*
4 *Licentia pœnitentis necessaria est, ut Confessarius possit cum pœnitente loqui de auditis in confessione.*
5 *Abelly rejicitur, dum opinatur, fuisse prohibitam confessionem per epistolam ad tutiorem secreti custodiam.*
6 *Peccata in confessione audita possunt revelari, quandò Confessarius aliundè extrà confessionem scit.*
7 *Item, quandò pœnitens adit Confessarium non animo confitendi, sed seducendi.*
8 *Confessarius tenetur ad sigillum jure naturali, Divino, & Ecclesiastico.*
9 *Nec Summus Pontifex potest cogere Confessarium ad revelandum audita in confessione.*
10 *Confessarius, si compellatur revelare, potest dicere, etiam cum juramento, se non audivisse.*
11 *Iudices nequeunt uti scientiâ proveniente ex notulâ Confessionis.*
12 *Abutitur Sacramento Pœnitentiæ, qui revelat audita in confessione: Et de pœnâ revelantis.*
13 *Confessarius prodens audita in confessione, non est de hæresi suspectus.*
14 *Nisi haberet errorem in intellectu.*
15 *Et nisi, qui frangeret, pluries, id fecisset.*
16 *Neque hæresis delictum in confessione auditum potest Confessarius revelare.*
17 *Hæreticus simulans confessionem ad Confessarium seducendum, non gaudet jure Sacramentalis sigilli.*
18 *Notula peccatorum prò juuandâ me-*

moriâ in confeſsione cadit ſub ſigillo.

19 *Ex dictâ notulâ, vel aliis nequit deveniri ad carcerationem Rei.*

20 *Accuſatus, & damnatus de crimine ob notitiam ex confeſsione habitam, eſt abſolvendus.*

21 *Caſus Sancti Thomæ de Villanova.*

22 *Notitia ex confeſsione eſt ſupernaturalis, ideò nequit ſervire ad ſcientiam naturalem.*

23 *Habens notitiam ſub ſecreto naturali de aſſaſsinio committendo, tenetur revelare.*

24 *Imò idem dicendum, etiamſi notitia haberetur ſub confeſsionis ſigillo, extrà tamen confeſsionem.*

1 CUM hic abuſus nequeat contingere, niſi reſpectu Sacraméti Confeſſionis, ob ſcilicet ſigilli fractionem, de ipsâ ergò nonnulla attingenda erunt: Sed anteà oportet exponere, duo dari caſus, in quibus permittitur ſigillum
2 frangi, quorum alter eſt, quandò adſit licentia pænitentis Confeſſario conceſſa, ut habetur *in cap. ſignificaſti, de adulter.* & teſtantur Navarr. *in manual. cap. 8. num.* 15. Covar. *var. reſol. par. 2. c. 8. §. 12. num.* 11. Felin. *in cap. Mattheus, num.* 1. *de Simon.* Leand. *oper. moral. tom. 1 tract. 5. diſp.* 10. *qu.* 17. Morin. *de pænitent. lib. 2. cap. 16. n.* 4. Campanil. *diverſ. jur. can. rubr.* 11. *cap. 32. n.* 11.
3 Licitum enim eſt pænitenti renuntiare juri ad ſuum favorem introducto: *cap. ob gratiam, de reg. juris lib. 6.* & tunc vigore hujus facultatis non tenetur confeſſarius ad cuſtodiam ſecreti: Duæ tamen conditiones in hoc requiruntur; prima eſt, ut dicta facultas ſit liberrima, nam cum ad bonum ipſius pænitentis obtineri debeat, nulla quidem, ſi metu, vel aliâ ratione eſſet extorta: Leand. *oper. moral. ubi ſuprà, q.* 19. Secunda eſt, ut hujuſmodi licentia ſit clara, & patens, non autem implicita, & interpretativa: Ità Leand. *d. diſp.* 10. *q.* 18. Hurtad. *tract. 6. cap.* 11. *reſol.* 19. Guzman. *de evict. qu. 9. num.* 45. *&* 46. Juenin *de ſacram. tom. 2. pag. 644. col.* 1. *poſt medium*. Tunc enim vigore hujuſmodi facultatis confeſſarius, jam non ut Deus, cujus partes agit in Sacramento Pœnitentiæ, ſed homo, pænitentis
4 peccatum cognoſcit, & hæc licentia neceſſaria eſt, ut confeſſarius etiam cum ſuo pænitente de peccatis in confeſſione auditis colloquatur, ut proſequitur Juenin *loc. cit.* cum aliis adductis per Leand. *oper. moral. d. tract.* 5. *diſp.* 10. *tom.* 1. *quæſt.* 22. Graff. *deciſ. aur.* 32. *n.* 22. *part.* 1. *lib.* 1. Landmeter *de veter. cler. Monach. lib.* 2. *c.* 94. *verſ. eruditiſſimè*; adeò ut contrà ſigillum confeſſionis ſit, ſi confeſſarius ob peccata in confeſſione audita, faciem duriorem, quàm anteà ſolebat, Pænitenti monſtret: Leand. *ubi ſuprà, quæſt.* 83. Card. de Lugo *de Pænit. diſput.* 23. *num.* 104.
5 Cum itaquè pænitens renunciare poſſit hujuſmodi privilegio, ſugillandus eſt Abelly, ubi *in ſuis Inſtructionibus* ait, ad tutiorem ſecreti cuſtodiam inductam fuiſſe prohibitionem confitendi per epiſtolam. Si enim ità eſſet, cum poſſit pænitens (ut diximus) diſpenſare confeſſario cuſtodiam ſecreti, utpotè in ejus favorem inducti, poſſet quoquè per Epiſtolam confiteri, quod illicitum eſſe, ſuprà fuit probatum: Defendi tamen poteſt laudatus auctor, nam nonnulli eam ſententiam tanquàm tutiorem amplectuntur, quâ firmatur nec pœnitentem poſſe licentiam concedere confeſſario, ut frangat ſigillum, utpotè inductum in favorem Sacramenti, non autem ipſius pœnitentis, ſicut privilegia clericatus dicuntur in favorem ordinis conceſſa, itàut clerici nequeant eiſdem privilegiis renunciare.
5 Alter verò caſus, quo revelari poſſunt peccata in confeſſione audita, eſt, quandò confeſſarius id, quod pænitentes confitetur, aliundè extrà confeſſionem ſciverit: Soto *in* 4. *diſt.* 18. *qu.* 4. *art.* 6. Ludovicus Lopez. *in part.* 3. *inſtruct. cap.* 37. Reginald. *Prax. fori pœnitentiar. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 63. Graff. *deciſ. aureæ, part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 28. Ad evitandum tamen ſcandalum revelare non debet, ut ex D. Thoma: Quâ ratione prudenter advertit Farinac. *tom.* 1. *qu.* 51. in delictis tantùm committendis licere confeſſario revelare, quandò aliundè ſciverit.
7 Addi poteſt alius caſus, quandò ſcilicet pœnitens adit confeſſarium animo non confitendi, ſed ipſum ſeducendi:

Caſus

Casus accidit in coniuratione machinatâ contrà Leonem Decimum. Illius enim actores specie confessionis tentarunt seducere quosdam Cardinales, qui, detectâ coniuratione, valdè vexati sunt, quoniam siluerunt: Reginaldus *in praxi fori pœnitentiar. d. lib. 3. n. 66.* Leand. *oper. moral. tom. 1. tract. 5. disp. 10. q. 14.* Landtmeter *de Veter. cleric. Monach. lib. 2. cap. 94. vers. continentur sub sigillo, in fine.*

8 Extrà hos casus non potest confessarius sigillum rumpere ex jure tàm naturali, quàm divino, & Ecclesiastico: Siquidem expoſcit jus naturale, secreta servari, quæ etiam extrà confessionem sub sigilli secreto excipiuntur; undè còmagis expoſcit, nè revelentur, quæ in confessione prodita sunt: Jus autem divinum postulat, ut Minister in Sacramento pœnitentiæ gerat vices Christi, quamobrem, sicut Christus nunquàm ad ignominiam confitentis manifestaturus est peccatum, quod dimittit per suos ministros; ità nec ipsi Ministri possunt illud manifestare, ut latè docet Morin *de pœnitent. lib. 2. cap. 19. per tot.* Tandem jus Ecclesiasticum jubet, ne revelentur à Confessario peccata in confessione excepta, ut legitur *in cap. Sacerdos, de pœnit. dist. 6.* quod pariter definitum fuit in Concil. Lateranen. IV. sub Innoc. III. *can. 21.*

9 Cum ergò hujusmodi revelatio vetita sit, præter jus Ecclesiasticum, à Jure naturali, & Divino, patet quod Confessarius ad revelandum cogi nequeat, nec à Papa: Victoria *de Sacram. confess. ex num. 183.* Navarr. *in manual. cap. 8. ex num. 4.* Guzman. *de evict. qu. 9. num. 49. & 50.* Graff. *decis. aureæ lib. 1. part. 1. cap. 23. num. 2.* Summus enim Pontifex nequit dispensare in hoc: Ait quidem Cæsarius *lib. 3. mirac. c. 32.* Innocentium III. decrevisse, confessionem in quodã eventu esse prodendam; sed hoc de verâ, & Sacramentali confessione tantus, tamquè doctus Pontifex nunquàm sanxisset: Aut ergò commentitium est, quod ei affingitur; aut agebatur de eâ confessione, quæ non est Sacramentalis.

10 Imò, si confessarius compellatur, potest dicere, etiam cum juramento, se non audivisse in confessione illa, quæ ab ipso quæruntur; nec proindè credendum est, eum peierare, quoniam ut homo nescit ea, quæ in confessione percepit, ut firmant Abb. *in cap. dilectus, sub num. 4. de excessibus Prælator.* Param. *de orig. inquis. lib. 3. q. 8. nu. 99. & 100.* Mascard. *de probat. lib. 1. qu. 5. num. 51.* Marta *de jurisdict. part. 2. c. 14. num. 18.* Filesac. *de sacr. episcop. auct. cap. 2. §. 7.* Guzman. *de evict. d. qu. 9.*

11 *num. 49. & 50.* Quin Judices non solùm nequeunt extorquere à confessariis cognitionem delictorum, quæ ipsis in confessione aperta fuere, sed nec etiam uti scientiâ proveniente vel ex notulâ peccatorum pœnitentis, vel ex aliquo alio, qui audiverit confessionem: Mascard. *lib. 2. conclus. 377. num. 1. & 3.* Menoch. *lib. 1. de præsumpt. q. 89. n. 26. & 27.*

12 Ex his infertur primò, quod qui revelat confessionis secretum, præter supradictos casus, abutitur hoc Sacramẽto, cujus abusus pœna statuitur *in cap. de pœnitentiâ, dist. 6.* ut confessarius, qui fregit sigillum, deponatur in perpetuũ, & perpetuò peregrinetur: Verùm *in cap. omnis utriusquè sexus, de pœnit. & remissione,* decernitur, quod in monasterium perpetuò detrudatur, ut testantur Majolus, & Felicianus *cap. 14. de degradat.*, quandoquè tales garrulos Confessarios plecti capite; idquè in facto contigisse Tholosæ *ann. 1559.* refert Henricus Engelg. *par. 1. Lucis Evangelicæ, Sermone dom. 3. quadrag. 35.*

13 An verò efficiatur suspectus de hæresi? Crederem, quod non, cum revelatio secreti fieri licitè possit ex causis suprà expositis, ut videre est etiam penès Gabriel. à S. Vincentio *de sacram. pœnit. disp. 10. quæst. 4. vers. quæritur tertiò*, & quamvis injuriam huic Sacramento, qui frangit sigillum, inferat, non dicitur tamen de eo malè sentire: Bordon. *in Tribun. cap. 22. num. 47.* Fermosin. *alleg. fiscal. part. 3. quæst. 2. num. 7. & 8.*

14 Hoc tamen intelligendum, nisi qui frangeret sigillum, haberet aliquem errorem in intellectu, aut aliàs ostenderet, se malè sentire de Sacramento: Card. de Lugo *de Sacram. in genere disp. 6. num. 148.* Pasqualig. *quæst. moral. juridic. 285. num. 4.* Fermosin. *alleg. Fiscal.*

*Scal. ubi mox, num.*8.& hoc pacto explicat Lupus *in edict. lib.*14. *diſt. 6. art. 3. diff.* 1. ſententiam Alphonſi de Leone *de Officio Confeſſarii, tom.*1. *reſol.*22.*n.*12. *cap.* 3. dicentis, confeſſarios ſigillum confeſſionis Sacramentalis frangentes, Inquiſitoribus denunciandos eſſe: Pariter intelligendum eſt, niſi, qui frangeret ſigillum, pluries, ac frequenter id feciſſet; nam ex iteratis actibus inſurgeret aliqua levis ſuſpicio: Menoch. *de præſumpt. lib.*1. *q.* 100. *n.* 1. Farinac. *qu.*178. *numer.* 78. Paſqualig. *loc. cit. num.* 3. vel quandò frangentes ſigillum eſſent homines malæ exiſtimationis, & aliàs ſuſpecti de hæreſi: Carena *in prax. tit.*17. §.23. *num.* 93.

16 Infertur ſecundò, quod non licet fractio ſigilli propter hæreſim: Eſt enim opinio tàm Theologorum, quàm Juriſtarum concors, non poſſe confeſſarium revelare delictum hæreſis: Tranſm. *de denunc. q.* 8. *cap.* 5. *per tot.* Param. *de Orig. Inq. lib.* 3. *qu.* 8. *n.* 96. Leand. *oper. moral. tom.* 1. *d. tract.*5. *diſp.* 10. *qu.*12. Graff. *deciſ. aur. part.* 1. *lib.* 1.

17 *cap.* 23. *num.* 6. Verùm hoc non eſt intelligendum, quandò hæreticus confiteatur errorem, quem habet, ſimulatâ confeſſione, & totis viribus conetur in eosdem errores inducere confeſſarium: Bonac. *de pœnit. ſacram. diſp.* 5. *qu.* 6. *ſect.*5. *punct.*2. *num.*5. Tranſm. *d. cap.*5. *num* 13. Obligatio enim ad ſervandum ſecretum oritur in confeſſario, quoties ei exponantur peccata per modum accuſationis, ut benè animadvertit Juvenin *de ſacram. tom.*2. *pag.*643. *col.* 2. *poſt medium*, undè, ut ipſe ſubjungit, nullum debitum ad ſecretum ſervandum contrahitur cum quibuſdam perditis mulieribus, quæ ad Tribunal accedunt, non ut cofiteantur, ſed ut Chriſti Miniſtrum provocent ad luxuriam.

18 Infertur tertiò quanta ſit Eccleſiæ fidelitas in cuſtodiendo ſecreto confeſſionis, ut etiam ſub illo mandet comprehendi eos actus, qui ſunt tantùm præparatorii, & ad confeſſionem directi, uti charta, ſeu notula, in quâ quis prò juvandâ memoriâ propria peccata ſcripſiſſet: Leand. *oper. moral. tom.*1. *tract.*5. *diſp.*10. *qu.*46.47.& 48.

19 Hinc eſt, non poſſe regulariter deveniri ad carcerationem alicujus, quem reum vel prodat dicta ſchedula, vel teſtetur ſacrilegus Confeſſarius; vel aſſerat, qui ipſum, dum confitebatur, auſcultaverat: Felin. *in cap.* 1. *ſub numer.* 3. *de exception.* Tranſm. *de denunciat. quæſt.* 8. *cap.*5. *num.*9. & 10. Fileſac. *de ſacr. epiſcop. auct. cap.* 2. §.7.

20 Imò ſi quis fuerit de aliquo crimine convinctus, & damnatus, & accuſatio orta eſſet ex causâ confeſſionis, abſolvendus eſſet: Paul. de Caſtro *in l. Archigeruntes C. de epiſcopal. audient.* Menoch. *de præſumpt. qu.* 89. *num.* 26. & 27. Farinac. *qu.*51. *nu.*97. Omnia enim actitata in judicio nulla ſunt, ſi ortum habuerint ex notitiâ confeſſionis Sacramentalis, licet Judex ab initio bonâ fide proceſſerit: Felin. *in dicto cap.* 1. *numer.* 3. *de exception.* Campanil. *diverſ. jur. can. rubr.* 2. *cap.* 15. *numer.* 101. Covaruu. *oper. tom.* 1. *de matrim. part.* 2. §. 12. *numer.* 23. Cardin. de Lugo *de pœnit. diſp.*23.*ſect.* 5. *num.*107.

21 Hinc Achuna *qu.* 13. narrat de quodam Catalano, qui interfecerat ſuum inimicum, ipſumquè ſecretò ſepulturæ tradiderat, & cum fuerit accuſatus à fratre occiſi, convinctus, & damnatus, ſemper renuit Sacramentali confeſſione ſe expiare, antequàm patibulum ſubiret, aſſerens, pœnitentiæ Sacramentum à Deo non fuiſſe inſtitutum, & eſſe maximi periculi: Re delatâ ad D. Thomam de Villa novâ Archiepiſcopum Valentinum, petiit bonus Paſtor à Prætore, ut ſupplicii executionem differret, ne ovis illa periret, obtinuitquè Sanctus, ac delinquentem rogavit, quænam eſſet cauſa tantæ illius pertinaciæ? Reus aſſeruit, nemini confidiſſe tale crimen, niſi Sacerdoti cuidam, qui erat ſibi ignotus, & quem poſteà compererat fratrem occiſi; Accerſitus confeſſarius, faſſus eſt fractionẽ ſigilli, quarè ipſi impoſitâ pœnitentiâ, reus fuit abſolutus. Ratio autem ea videtur eſſe, quia notitia, quæ habetur ex confeſſione, eſt ſupernaturalis, undè non debet inſervire loco ſcientiæ naturalis, quâ judicatur, ac propterea ſuperior uti nequit ad regimen externum notitiâ, quam habuit ex confeſſione, juxtà decretum Clem. VIII. editum *die* 16. *Martii* 1594. de quo Sanchez.

chez. *de matrim. lib.* 3. *disp.* 16. *num.* 2. *vers. ultimo*, Torreblanc. *de magia, lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 14. Landtmeter *de veter. cleric. monach. lib.* 2. *cap.* 94. *vers. est constitutio*.

23 Infertur quartò, quod si quis sub secreto naturali haberet notitiam, perpetrandum fore assassinium, ne illud sequeretur, posset cogi ad revelandos
24 delinquentes: Imò quæ sub promissione secreti, & sigilli confessionis, sed extrà confessionem tradita sunt alicui Sacerdoti, etiam à genuflexo se crucis signo signante, possunt, quinimò debent revelari à prædicto Sacerdote, quoties in testem vocetur: Abbas, & reliqui *in cap. omnis utriusquè sexus, de pœnit. & remis.* Leander. *oper. moral. d. tom.* 1. *tract.* 5. *disp.* 10. *qu.* 58. Gomez. *var. resol. lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 9. qui nullam differentiam ponunt inter delictum commissum, & committendum: Irritat enim Ecclesia, propter favorem boni publici, hoc secretum: Menoch. *lib.* 1. *de præsumpt. q.* 89. *num.* 17. Farinac. *tom.* 1. *qu.* 51. *num.* 115. & irritare potuit, quia non contrahitur secreti Sacramentalis debitum: Siquidem ipsum oritur tantummodo ex ipsâ Sacramentali confessione, ut innuit S. Thomas *qu.* 11. *art.* 2. *ad* 2.

SECTIO IV.

De Abusu Sacramentorum in suscipiendo.

SUMMARIUM.

1 *Abutitur quis Baptismi Sacramento, si suscipiat à Ministro Hæretico, & talis sit suspectus de hæresi.*
2 *Exemplum Aulicorum Reginæ Elisabethæ Angliæ.*
3 *S. Athanasius laudat Alexandrinos abhorrentes Sacramentum à Ministris hæreticis.*
4 *Constituitur in Concilio Constantiensi de non vitandis excommunicatis, nisi per sententiam declaratis, vel nisi essent notorii Clericorum percussores.*
5 *Ex hac constitutione putant aliqui, posse aliquem absquè necessitate recipere Sacramenta ab hæretico, tribus datis conditionibus.*
6 *Laici urgente necessitate possunt administrare Sacramentum Baptismi.*
7 *Ecclesia permittit laicis Baptismum conferre, ne quis sinè remedio salutis moriatur.*
8 *Ex traditione Apostolicâ prodiit, quod laicus administret Baptismi Sacramentum in necessitate.*
9 *Requiritur necessitas ad suscipiendum Sacramentum baptismi à laicis: Eâ igitur urgente laudabile est, illud recipere etiam ab Hæreticis.*
10 *Quomodò potest recipi Sacramentum Ordinis ab Hæretico Episcopo?*
11 *Defectu jurisdictionis nequit recipi Sacramentum pœnitentiæ ab hæreticis, quod non militat quòad Græcos schismaticos.*
12 *In casu necessitatis, vel in mortis articulo omnes Sacerdotes habent potestatem absolvendi à peccatis, vel jure divino, vel jure Ecclesiastico.*
13 *Laicus in mortis articulo potest per semetipsum sumere Eucharistiam.*
14 *In necessitate potest sumi Eucharistia ab Hæreticis propter hujus Sacramenti necessitatem.*
15 *Sed quid dicendum, si urgeat tunc scandalum?*
16 *Abusus Sacramenti in suscipiendo committitur, si accipiatur in non debitâ materiâ, ut si quis vellet Eucharistiam in hostiâ non consecratâ.*
17 *Quandò tunc posset excusari ab hæresis suspicione?*
18 *Patiens se rebaptizari, abutitur Sacramento Baptismi, & est Apostata.*
19 *Abusus hic sæpè accidit in Neophytis, turpis lucri gratiâ: Casus, qui evenit Paulo II. Pontifici.*
20 *Si quis sineret se rebaptizari, vel ob dubium de validitate Baptismi, vel propter simplicitatem, non fieret de hæresi suspectus.*
21 *Extrà hos casus, iteratò suscipientes baptismum, semper sunt de hæresi suspecti, & abjurare debent.*
22 *Idem dicendum de eo, qui iteratò recipit Sacramentum confirmationis.*
23 *Qui pluriès in die communicarent, non essent suspecti, sed peccarent mortaliter.*
24 *Esset suspectus, qui pluries in die communicaret ad satietatem corporalem.*

25 *An qui manè communicavit, poſſit, vel teneatur Viaticum ſumere, ſi incidat in morbum lethalem.*

26 *Extrahens ab ore Sacram particulam ad ſortilegia, eſt graviter de hæreſi ſuſpectus.*

27 *Etiam eſt ſuſpectus, ſi eãdem extrahat non ad ſortilegium, ſed ad ſecum deferendam.*

28 *Non eſt gravis culpa, digito amovere ſacram particulam palato aglutinatam.*

29 *Nequit ſacra Hoſtia deferri ad oſculandam Ægroto, qui eam nequit ſumere.*

ABUTITUR Sacramentis in ſuſcipiendo, quicumquè à Miniſtro non idoneo, vel in materiâ non aptâ, vel pluries, vel non debito modo ſuſcipit.

1 Primo modo dicitur, quandò quis ſuſcipit baptiſma à Miniſtro hæretico, quod minimè licet, & ſic ſuſcipiens; dummodò non urgeat maxima neceſſitas, fit non leviter ſuſpectus de hæreſi: Paſſerin. *in cap. ut inquiſitionis, numer. 60. in fine, de hæret. in 6.* Suarez *de cenſur. diſp. 42. ſect. 1. numer. 14.* Ratio eſt, quia ipſe tunc dicitur favere hæreticis, qui proindè redduntur audaciores, ac inſolentiores, videntes, quod ab ipſis Catholici petant Sacramentorum adminiſtrationem: Quarè

2 Sanderus *lib. 3. hiſt. Anglicanæ* ità ſcribit de Eliſabetha: *Interim Regina, & ſui ab initio præclarè ſecum agi exiſtimarunt, quod cum tot eſſent antiquæ fidei cultores, pleroſquè tamen ſcirent ritus à ſe præſcriptos vel amplexari, vel utrumquè præſentiâ ſuâ approbare, licet interiùs aliam fidem, de quâ ipſi non adeò curabant, colerent. Ac ne Sacerdotes quidem quoſdam ab illis adminiſtrandis abhorrere, gaudebant non mediocritèr:*

3 Hinc eſt, quod Sanctus Athanaſius *in epiſt. ad ſolit.* laudat Alexandrinos, qui maluerunt acerbiorem vitam inter pericula traducere, & à peccatis non abſolutos è vivis exire, quàm in obeundis myſteriis miniſterio Arrianorum Sacerdotum uti.

4 Sed quià habemus conſtitutionem *ad evitanda* à Martino V. approbatam, ac à S. Antonino, qui eodem illo tempore vixit, relatam *in 3. par. tit. 26. cap. 3.* quam poſteà confirmavit Leo X. in Concil. Lateranen. quæ ità loquitur: *Ad evitanda animarum pericula ſtatuit S. Synodus, ut nemo deinceps quempiam ratione alicujus ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ, à jure, vel ab homine generaliter promulgatæ in Sacramentorum adminiſtratione, receptione, aut aliis quibuſcumquè rebus divinis, vel exteriùs vitare, aut interdictum obſervare teneatur, niſi ſententia, vel cenſura hujuſmodi contrà certam perſonam, Collegium, Eccleſiam, &c. ſpecialiter à judice publicata, vel denunciata fuerit, eo excepto, qui ob ſacrilegam manum injectionem in Clericum, excommunicationem Canonis notoriè incurrit, ut factum ejus nullâ tergiverſatione celari, & nullo juris ſuffragio excuſari poſſit: Nam ab hujuſmodi etiam non denunciati communione abſtinendum.* Quia, inquam, talem

5 habemus Conſtitutionem, putant nonnulli, quod quis poſſet ab hæretico ſuſcipere baptiſma, ac cætera Sacramenta, etiam non urgente neceſſitate, ſi tres adeſſent conditiones, quas fèrè impoſſibile eſt, reperiri poſſe: Harum prima eſt, quod abſit ſcandalum, & offenſio Catholicorum; Secunda, quod nulla ſit communicatio ceremoniæ, vel ritus hæreticalis; Tertia, quod ceſſet periculum propriæ perverſionis: Navarr. *conſ. 15. num. 3, & 4. de hæret.* Azor. *par. 1. lib. 8. cap. 11. qu. 2.* Thoma à Jeſu Maria *de converſ. Gentium. lib. 8. cap. 4. part. 2.* qui etiam docent, ſatisfieri præcepto audiendi ſacrum, ab eo, qui intereſt Miſſæ Sacerdotis Schiſmatici.

6 Si ergò juxtà nonnullorum opinionem licitum eſt, prædictis circumſtantiis concurrentibus recipere baptiſma ab hæreticis, eò magis licebit, urgente neceſſitate, ablui hac undâ à Laicis Catholicis, *ut in cap. Sanctum, de conſecrat. diſt. 4.* Ricciull. *de jur. perſon. lib. 8. cap. 12. num. 17.* Martene *de ritibus, cap. 1. art. 3. num. 5. tom. 1. & alibi paſſim,* quod impugnatur à Calvino *lib. 4. inſtit. c. 15. in ſuà antidoto adverſ. Concil. Trid. ſeſſ. 7. can. 10.* hicquè error reperitur penès Grecos Schiſmaticos, ut ſuperiùs

7 innuimus: Sed Eccleſia Catholica laicis permiſit baptiſmum conferre, ne quiſquàm ſinè remedio ſalutari de ſeculo evocetur, ut inquit Gelaſius Papa *in epiſt. ad uni-*

ad universos Episcopos, *cap.* 9. & hanc praxim testatur Hieronymus *contrà Luciferanos*; nec etiam deest ratio: Christus enim si summâ providentiâ prò baptismatis materiâ constituit aquam, quæ ubiquè reperitur, ut exindè quisquè facilè posset hac undâ ingredi Regnum Cælorum, est quoquè credendum prò Ministro extraordinario hujus Sacramenti quemlibet admisisse, ne cum materiam obviam haberemus, nobis deesset Minister. Verùm, præter hujusmodi rationem, constans ubiquè, ac quovis seculo disciplina fuit suscipiendi baptisma à laicis, undè non potest non esse ex traditione Apostolicâ, ut ponderat Juenin *de Sacram. tom.* 1. *dissert.* 2. *qu.* 6. *cap.* 2. *art.* 2. §. 2. *pag.* 79. *col.* 2. ubi Concilii Eliberitani *canonem* 38. interpretatur cum doctissimo Albaspineo *in suis observationibus ad illud Concilium*, Coriolan. *in summ. Conciliorum in annot. ad can.* 46. *Apost.*

9 Ut autem licitè suscipiatur à Laicis baptisma, requiritur, quod urgens adsit necessitas, quæ etiam, quidquid asserat contraria opinio, requiri debet præter eas tres conditiones, quas suprà recensuimus, quoties suscipiendum sit baptisma ab hæreticis: Adveniente autem huiusmodi necessitate, qui ab eis tale Sacramentum reciperet, esset potiùs laudandus: Audi D. Augustinum *lib.* 1. *de Baptism. contrà Donatistas*, *cap.* 2. *relat. in cap. si quem fortè*, 24. *q.* 1. *Si quem fortè necessitas extrema exegerit, ubi Catholicum, per quem accipiat, non invenerit, & in animo pace Catholicâ custoditâ, per aliquem extrà catholicam unitatem positum acceperit, quod erat in Ecclesiâ catholicâ percepturus, non eum, nisi catholicum reputamus; non enim solùm non improbavimus, quod fecit; sed etiam securissimè, verissimèquè laudamus.* Sed infrà nonnulla super hac re dicturi sumus.

10 Quod dicitur de baptismo quatenùs suscipi potest ab hæreticis, idem intelligendum est de cæteris sacramentis, ità ut possimus ordines etiam recipere ab Episcopo hæretico, dummodò non sit denunciatus, nec proindè ullam hæresis suspicionem incurrimus, intervenientibus tribus mox enunciatis conditionibus: Ab eo enim validè Sacramentum recipitur; usus tamen, & executio ordinis recipi non potest, & debet super hoc dispensationem obtineri: Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg.* 48. *par.* 1. Verricell. *de Apostolic. Mission. tit.* 11. *qu.* 169. Ricciull. *de jur. person. lib.* 9. *cap.* 2. *& cap.* 3. *num.* 7. Alvar. Pelag. *de planctu Eccles. lib.* 1. *cap.* 65. Alter. *de censur. tom.* 2. *disp.* 9. *cap.* 3. ubi additur, hoc procedere, si ignoranter ab hæretico fuerit ordo susceptus: si verò scienter, tunc dispensari non debeat.

11 Sed observandum, tametsi licitè, & validè his concurrentibus conditionibus, & urgente necessitate recipiamus Sacramenta, quorum Ministerium pendet à potestate ordinis, nihilominùs non ità esse de Sacramento pœnitentiæ, quod pendet à potestate jurisdictionis, quam hæreticus non retinet, & in hoc non solùm ordo, sed etiam jurisdictio requiritur, & proindè à Sacerdote hæretico hujusmodi Sacramentum ministrari non potest: Alter. *de censur. to.* 1. *disp.* 8. *cap.* 7. Alphons. *de Aguil. in introduct. ad addit. ad Rox. de incompatib. Regnor. num.* 39. Campanil. *diversorum jur. can. rubr.* 1. *nu.* 103. *&* 108. Guttier. *quæst. canon. lib.* 1. *cap.* 1. *sub num.* 54. Quamobrem nulla esset absolutio, quæ ab hæretico Sacerdote traderetur pœnitenti: Sublata est enim omnis jurisdictio. Hoc tamen non militat quòad Græcos schismaticos, quoniam non carent potestate absolvendi, nam non amiserunt jurisdictionem, ut alibi demonstravimus, ubi ostendimus, ipsos ritè Matrimoniis assistere posse, pròut affirmat Arcud. *de concord. lib.* 4. *cap.* 5.

12 In casu autem necessitatis Sacerdotes habent absolvendi potestatem, ut in articulo mortis, in quo quidem, vel de Iure divino ipsa competit omnibus, vel de jure positivo, & Ecclesiastico, juxtà quod S. Ecclesiæ, cujus materna viscera urget charitas, ne derelinquat fideles suos, absente catholico Sacerdote, potestatem facit cuicumque Sacerdoti, quamvis hæretico, absolvendi eos, qui animam agunt: Mend. *in Bull. Cruciat. disp.* 22. *cap.* 1. *num.* 5. Card. de Lugo *de Sacram. pœnit. disp.* 18. *sect.* 2. *per tot.* & præcipuè *num.* 18. Leand. *oper. moral. to.* 1. *tract.* 5. *disp.* 10. *q.* 16. Bess. *moral. var. to.* 2. *tit.* 5. §. 5. & 6. Alphons.

de Aguil. *in introduct. ad addit. ad Roxas de incompatibil. Regnorum, num. 39. in fine*, Guttierez *qu. canon. lib. 1. c. 1. n. 56.* Campanil. *jur. can. dict. rubr. 1. num. 110.*

13 Poteſt etiam in eo mortis articulo laicus per ſemetipſum, deficiente copiâ Sacerdotum, ſumere Euchariſtiam, ut alibi innuimus, & pròvt videre eſt apud Hurtad. *Reſol. Moral. to. 5. tract. 5. cap. 6. Reſol. 63.* & Hallier. *de Eccleſiaſt. Hierarch. pag. 376. verſ. in more*: An verò ſumi poſſit hoc auguſtiſſimum Sacramentum ab hæreticis? Affirmant, pluribus relatis, Leander *ope. moral. tom. 3. tract. 7. diſp. 4. q. 22.* Hurtad. *Reſol. Moral. tom. 1. tract. 5. cap. 6. reſol. 65. §. 66.* ſed in caſu neceſſitatis, propter ſcilicet hujus Sacramenti neceſſitatem; nam licet Euchariſtia moribundo non ſit neceſſaria neceſſitate medii, quià ipſe ſalvari poteſt per contritionem, eſt tamen valdè difficile, eam elicere, pròut oportet, & ſic magna eſt neceſſitas huius Sacramenti, utpotè primam gratiam per accidens conferentis, ut ſimul cum attri-

15 tione, quam moribundus exiſtimaret eſſe contritionem, juſtificetur: Tantò magis, quia in hoc caſu poteſt etiam dici, quod Euchariſtia ſit neceſſaria neceſſitate medii, ratione præcepti, ſcilicet communicandi in articulo ad vitam æternam obtinendam, juxtà illud Redemptoris noſtri: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*; & obſervantia mandatorùm eſt neceſſaria neceſſitate medii reſpectu potentis obſervare: Verùm extrà neceſſitatem non poſſe recipi, putant nonnulli, vèl etiam in neceſſitate, ſi adſit ſcandalum. Imò Sylveſter putat, non licere etiam in neceſſitate, & remoto Scandalo: ſed ſcripſit antè Concil. Trid. ut ex Navarro advertit laudatus Hurtad. *vbi ſuprà*, & dicemus infrà, ubi quoquè de Oleo Sancto, cæteriſquè Sacramentis trademus.

16 Hactenus de primo modo abuſus Sacramentorum in ſuſcipiendo, ordo expoſcit, ut agamus de ſecundo modo, juxtà quem committitur abuſus ab eo, qui in non debitâ materiâ Sacramentum ſuſcipit, exempli gratiâ, ſi quis vellet communionem ſibi miniſtrari in hoſtiâ non conſecratâ, quo caſu, ſi evidenter non conſtaret, ab ipſo ſumi vel-

le hanc hoſtiam non conſecratam, eò quod ſimplicitate ductus exiſtimaret,

17 id ſibi magis conducere ob meritum humilitatis, non liberaretur à ſuſpicione hæreſis: Carena *part. 2. tit. 17. §. 4. num. 15.* Alberghin. *in manual. cap. 24. nu. 4.* Farinac. *de hæreſi, quæſt. 178. n. 49.* Adden. ad Clar. *ſent. lib. 15. §. hæreſis n. 40.* Ital. *de immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. n. 62.* ubi addit, qnod ſi hoc pacto communionem ſumens ægrotaret, poſſet purgari, quia præſumi poſſet, id feciſſe ob reverentiam Sacramenti, quod idem ſubdit Joan. de Anan. *in cap. ad Abolendum, num. 3. de hæret. & ibi* pariter Felin. *num. 2.* Farinacc. *loco cit.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 6. n. 22. & 23.*

Cæterùm cum copiosè ſuperiùs egimus de defectibus in materiâ Sacramentorùm, lectorem remittimus ad ibi recenſita; Nam ea, quæ dicta ſunt, per analogiam luculenter inſervire poterunt cognitioni abuſus, qui committitur in ſuſcipiendis Sacramentis cum non debitâ materiâ.

18 Tertio modo dicitur, quando quis patitur ſe rebaptizare, cum talis ſit apoſtata: Farinac. *quæſt. 178. num. 136. & quæſt. 183. num. 18. in fine*, & conſequenter ſuſpectus de hæreſi: Fermoſin. *tract. criminal. tract. 2. de hæret. q. 1. num. 11.* Diana *par. 6. tract. 8. Miſcell. reſol. 9.* & hæreſim ſapere, dixit Graff. *deciſ. aur. p. 2. lib. 1. cap. 4. num. 17. & 18.*

19 Hoc pluries accidere ſolet in Judæis Neophitis, qui, ut lucrentur eleemoſynas tùm à Patrinis, tùm à Chriſtifidelibus, fingunt ſe Judæos eſſe, ac petunt ſe baptizare, de quibus loquitur Fermoſin. *ubi ſuprà*: In vitâ Pauli II. legitur, quod dum accinctus eſſet Pontifex ad baptizandum Judæum, prodigiosè diſparuit aqua baptiſmi, proindè exclamavit Pontifex: *O homo, aut veteratoris partes agis, aut baptiſmum ignoras*

20 *jam ſuſcepiſti*. Poſſet tamen dari caſus, quo quis non fieret ſuſpectus, etiamſi pateretur ſe rebaptizare, ut ſi prudentèr dubitaret de validitate primi baptiſmatis, vel hoc faceret propter ſimplicitatem: Similiter excuſantur à Card. de Lugo *de Fide diſp. 14. ſect. 5. num. 164.* parentes Catholici, qui permiſſivè tantùm concurrunt, ut infans anteà piè & catholicè baptizatus, rebaptizetur ab

avo,

avo, aliovè, à quo periculum timent, celantes interim, quod jam anteà fuerit baptizatus, dummodò indicent, non sibi placere, quod baptizetur à tali Ministro.

31 His seclusis, quicumquè iteratò baptismum suscipiunt, semper sunt suspecti, & abjurare debent, quidquid asserat P. Pasqualig. *decis.* 475. quem refellunt optimè Dian. *d. resol.* 9. Fermosin. *tract. criminal. d. tract.* 2. *ad tit. de hæret. q.* 1. *num.* 11. Passerin. *in cap. ut inquisitionis, num.* 57. *de hæreticis in* 6.

32 Idem dicendum de eo, qui patitur, ut sibi Confirmationis Sacramentum, & Ordinis reiteretur: Bordon. *in Tribun.* 33 *cap.* 22. *de abusu Sacram. num.* 2. Qui verò pluries in die communicarent, non essent suspecti. Imò nec eadem militat ratio, quæ superiùs allata fuit de celebrantibus pluries unicâ die, & in terminis dixit Bayo *prax. Eccles. par.* 3. *lib.* 2. *quæst.* 116. *num.* 5. Peccarent tamen mortaliter, ut prosequitur Bayo *loco cit. num.* 4. quia facerent contrà consuetudinem Ecclesiæ, quæ ob reverentiam tanti Sacramenti prohibet, nè quis plusquàm semel Divinam Eucharistiam sumat, ne ob nimiam frequentiam vilescat, & ità docent D. Thomas, Sotus, Tabiena, Henriquez, Suarez, & Fagundez apud Angelum Pistachium *de superstition. cap.* 2. *numer.* 7.

34 Quinimò, qui pluries in die communicaret ad satietatem explendam corporalem, esset de hæresi suspectus, quia videretur adhærere hæresi Armenorum, de quâ Capponius *in appendice part.* 3. S. *Thom. quæst.* 79. Transmier. *de Polygam. lib.* 3. *quæst.* 2. *numer.* 28. Alberghin. *in Manu. cap.* 23. *num.* 4.

35 Dubium satis practicum hìc incidit, nempè an sit licitum, aut etiam præceptum, ut, qui manè sumpsit sacram Synaxim, nihil cogitans de morte, respectu ejusdem diei percipiat Viaticum, si decidat in morbum lethalem? Respondetur, quod licet Theologi communiter negent, licere tunc geminam communionem propter legem jejunii, nonnulli tamen cum Diana eam permittunt ad satisfaciendum præcepto Christi de Viatico in articulo mortis sumendo: ità Gaspar Hurtadus *de Euchar. disp.* 10. *diffic.* 2.

Ultimo modo dicitur, quandò quis suscipit non debitis ritibus, ac cæremoniis ab Ecclesiâ præscriptis, de quibus suprà.

36 Sed quid dicendum de eo, qui suscipit Sacramentum Eucharistiæ, sed postea extrahit illud ab ore? Tunc enim, vel agit ad sortilegium, vel non; si ad sortilegium, ut sortilegus est suspectus, & proindè gravitèr puniri ab Inquisitoribus, dixit Cyriac. *contr. forens.* 435. *per tot.* Abb. *in cap. in tabulis, numer.* 4. *de sortileg.* Si verò non ad sortilegium, adhuc esset suspectus: Atrectatio enim Sacratissimæ Eucharistiæ, ut diximus, atrocem injuriam Deo infert, & consequenter maximam hæresis suspicionem inducit: Farinac. *in Append. de Immunit. num.* 217. sequens Mar. Ital. *de immu-*
37 *nitate lib.* 1. *cap.* 5. §. 2. *à num.* 88. Undè recipiens particulam consecratam, ut secum illam retineat, aut portet ad repellendas tentationes, vel vitandam mortem violentam, reus est sortilegii, ut observant Paulus Maria Quarti *de casibus reservatis, sect.* 1. *cap.* 1. *difficul.* 2. & Pistachius *de superstit. cap.* 28. *num.* 5. quia, licet finis ille non sit per se illicitus, est tamen illicitus, quia est contrà institutionem hujus Sacramenti; &
38 contrà usum Ecclesiæ: Gravis tamen culpæ illum non damnat Gobat. *in experient. Theologico-Sacram. tract.* 4. *n.* 391. qui digito solvit sacram hostiam
39 palato aglutinatam. Sed an dari queat Sacra Eucharistia ægroto, non valenti communicari, ad eam osculandam? negant Pac. Jordan. Card. de Lugo, Barbosa apud relatum Gobat. *loco cit. num.* 372. idquè afferunt repugnare praxi Romanæ Ecclesiæ, imò nequè simpliciter ad ægrotum deferri potest; nam in Rituali Romano *tit. de commun. infirm.* præcipitur, si infirmus communicari non possit ob vomitum, vel tussim, nullo modo ad eum deferatur Sacramentum, sivè ad adorandum, sivè ad ostendendum, vel quovis prætextu.

SECTIO V.

De abuſu Sacramentorum in omittendo.

SUMMARIUM.

1 *Qui conficiunt aliquod Sacramentum, eo abutuntur in omittendo, ſi deficiant in ſubſtantialibus.*
2 *Qui in peccato mortali celebrant Miſſam, non conſecrantes graviùs peccant, quàm ſi conſecrarent in peccato mortali.*
3 *Qui ob puram malitiam non conſecrant, ſunt ſuſpecti de hæreſi.*
4 *An qui non conſecrant, quia ſunt in peccato mortali, ſint ſuſpecti de hæreſi?*
5 *Qui oblitus deferre hoſtiam ad altare præverecundiâ profert verba conſecrationis ſuper hoſtiam conſecratam, eſt de hæreſi ſuſpectus.*
6 *Sacerdos exiſtens in peccato mortali, de quo antè Miſſam non recordabatur, omittens conſecrare, & exibens particulas non conſecratas, eſt de hæreſi ſuſpectus.*
7 *Per omiſſionem intentionis non conficitur Sacramentum, ſed non incurritur hæreſis ſuſpicio, quia non conſtat de tali omiſſione.*
8 *Si tamen de hujuſmodi omiſsione conſtaret, hæreſis ſuſpicio incurreretur.*
9 *Eccleſia decrevit, requiri intentionem in Miniſtro.*
10 *Iuenin contrarium tenens reprobatur.*
11 *Cornelius Papa declaravit, nullam conſecrationem Novatiani, quia facta fuit ab Epiſcopis Ebriis, adeòque ſinè intentione.*
12 *Concilium Tridentinum contrà Hæreticos declarat, non valere Sacramentum à Miniſtro Mimicè adminiſtratum.*
13 *Apparens contradictio in doctrinâ D. Thomæ, circà neceſſitatem intentionis in Miniſtro, conciliatur.*
14 *Abutitur Sacramento in omittendo, qui eum, vel nunquàm, vel rarò recipit.*
15 *An, qui ex negligentiâ filios ſuos confirmare non faceret, eſſet de hæreſi ſuſpectus?*
16 *Ex ſuſceptione Confirmationis puer reviviſcit.*
17 *Omittens Confirmationem propter errores hæreticorum, eſſet ſuſpectus de hæreſi.*
18 *Diferens pueris Baptiſmum, non eſt de hæreſi ſuſpectus, ſi hoc faciat ob cauſas inanes.*
19 *Secùs ſi diferret, putando pueros non eſſe baptizandos.*
20 *Qui omittunt annuam Confeſsionem, & Communionem: ſunt de hæreſi ſuſpecti, exceptis Meretricibus.*
21 *Verior tamen eſt contraria opinio, ſi circumſtantiæ urgeant.*

1 HUNC abuſum committunt, qui, vel non conficiunt Sacramentum, vel illud non ſuſcipiunt, quandò conficere, vel ſuſcipere tenentur: Non conficiunt, qni dum aggrediuntur aliquod Sacramentum peragere, deficiunt in ſubſtantialibus, & hoc caſu procedunt ea, quæ ſuperiùs diximus quòad defectum ob non debitam formam, & ob non debitam materiam.

2 In hujuſmodi crimen, quamvis reſpectu cujuſcumquè Sacramenti cæſpitari poſſet, tamen præcipuè incidunt illi, qui Miſſam celebrantes, non conſecrant, vel quia ex purâ malitiâ nõ conſecrant; eò quod recordentur, ſe obſtrictos eſſe culpâ mortali, & ideò putant, melius eſſe abſtinere à conſecratione, & tamen hi graviùs peccant non conſecrando, quàm ſi in peccato mortali celebrarent, ut declaravit Innoc. III. *in cap. de homine, de celebrat. miſſar. §. 1. num.* 8. Leon. *de officio cappellan. qu. 8. ſect. 17. num. 123.* Graff. *deciſ. part. 1. lib. 2. cap. 38. num. 37. 38. & 39.*

Quod ſint ſuſpecti de hæreſi, qui ob meram malitiam non conſecrant, nemini dubium eſt: Sallell. *de mater. Tribunal. S. Inquiſit. tom. 3. lib. 6. cap. 8. reg. 506. §. 15. num. 627. & 629.* Triviſan. *deciſ. 66. num. 3. lib. 2.*

4 An verò qui in ſecundo caſu non conſecrant, ſint ſuſpecti, eſt quæſtio inter Theologos; prò parte affirmativâ faciunt ea, quæ dicit Bordon. *in Tribun. cap. 22. num.* 11. ſcilicet ſuſpectum eſſe illum, qui non conſecrat, dum recordatur, ſe exiſtere in peccato mortali; Item ea, quæ affert. Alberghin. *in man. c. 24. num. 1. verſ. cum* Pegna, ubi ait, ſuſpectum eſſe, qui accedens ad Altare oblitus

tus deferre hostiam, præ verecundiâ profert verba consecrationis super hostiâ consecratâ; & tandem, quæ non-
6 nulli alii Authores opinati sunt, existimantes, hæresis suspicionem, saltem de levi, incurri à Sacerdote, qui in peccato existens, de quo non recordabatur, proindè omittens consecrare, exhibet particulas non consecratas, ipsisquè communicat Fideles: Leon. *de offic. Cappelan. q.* 8. *sect.* 17. *num.* 126. Cardin. Albit. *de inconst. in fide cap.* 34. *num.* 60. quamvis Jo: de Anan. *in cap. ad abolendam, num.* 4. *de hæret.* contrarium sentiat: Ratio, quâ moventur supradicti auctores, est, quia animus latet, actio verò externa est per se inducti va in hæresis suspicionem. Nos verò ad ea, quæ superius explicavimus, lectorem remittimus.

7 Similiter non conficiun illi, qui dum ab ipsis aliquod sacrum peragitur super debitâ materiâ, & cum debitâ formâ, omittunt tamen aliam partem essentialem, scilicet intentionis actum: sed hoc casu crederem non incurri hæresis suspicionem, quia intentionis defectus est crimen internum, ex quo non oritur hæresis externa, ut superiùs exposuimus.

8 Verùm si constaret de hujusmodi crimine, oriretur hæresis suspicio, eò quia talis Sacerdos videretur involvi erroribus Kemnitii, aliorumquè hæreticorum, à quorum opinione dicit Bellarminus nil differre eam, quam tenuit Catharinus in Concil. Trid. & post illud, *in Opusc. de intentione Ministri*, docens, non indè reddi irritum Sacramentum respectu recipientis per internũ intentionis defectum: Catharino adstipulatus est Salmeron. *lib.* 1. *com. in epist. Pauli* 3. *part. disp.* 2. & nuperrimè Juenin *de Sacram. tom.* 1. *dissert.* 1. *cap.* 2. *ab art.* 3. *pag.* 21.

9 Nec dicatur cum Juenin *ibidem*, usquè adhuc non reperiri contrarium ab Ecclesiâ definitum; nam præter Concil. Florentin. & Trid. de quibus Bellarmin. *de Sacram. in genere lib.* 1. *cap.* 28. *pag.* 115. *litt.* C. habemus quoquè decretum Alexandri VIII. proscribens hanc opinionem, quæ continetur in propositione 28. inter damnatas, ac hæresim sapientes, quæ habentur impressæ post Porter *Systema decretorum dogmatico-*
10 *rum*; quâ propter miror, à laudato Juvenin, qui post illud Summi Pontificis decretum suum opus de Sacramentis conscripsit, defendi, & tot argumentis hanc opinionem comprobari:
11 Eò magis miror, quoniam hunc virum minimè latuit, quod Cornelius Papa in suâ ad Fabianum Antiochenum epistolâ, quam refert Eusebius *lib.* 6. *hist. Eccleśiast. cap.* 33. declarasset nullam, ac inanem Novatiani consecrationem factam à tribus Episcopis vino temulentis, eò quia in ipsis, utpotè ebriosis, nulla erat intentio. Non ignoro tamen, eumdem Juenin, ad excludendam præfati Cornelii declarationem, cavillos comminisci, non aliâ ratione, nisi quia defectus intentionis, propter quem ipse Cornelius irritam declaravit Novatiani consecrationem, fuerat externus. Et quidem oportebat externum esse hujusmodi defectum, ut super eo judicare posset Summus Pontifex, qui non judicat de occultis. At oportebat quoquè, intentionis defectum ex se nullam reddere consecrationem, ut rectè idem Pontifex definivit: Occultatio siquidem, vel publicatio alicujus rei ipsam rem essentialiter non mutant; quarè, ut benè advertit Bellarmin. *ubi suprà*, defectus intentionis internus nullum coram Deo; externus verò nullum coram hominibus reddit Sacramentum.

12 Hanc igitur, ut diximus, intentionis necessitatem agnovit Ecclesia, quandò priùs in Concilio Florent. mox in Trid. declaravit adversùs Lutherum, Calvinum, Zuinglium, aliosquè hæreticos non valere Sacramentum, quod à Ministro mimicè, derisoriè, jocosè etiam exteriùs celebratur; & ipse S. Thom. 3. *part. qu.* 64. *art.* 8. docuit, ad perficiendum Sacramentum necessariam esse intentionem virtualem, quam nomine *habitualis* vocavit, quia vox virtualis nondùm à Theologis fuerat usurpata, nisi post Scotum, qui hujusmodi vocem excogitavit. Sed quomo-
13 dò concordari poterit Sanctus Thomas cum ipso Sancto Thoma, qui non solùm junior scripsit *in* 4. *sent. dist.* 6. *qu.* 1. *art.* 2. *qu.* 1. defectum intentionis in Ministro non nocere recipienti

pienti Sacramentum; ſed etiam ſenex idem recenſet *in ſuâ ſummâ*, pròut nuperrimè animadvertit Juenin *loc. cit. pag.*27. niſi dicamus S.Thomam quoties dixit, neceſſariam eſſe intentionem, intellexiſſe de externâ; quoties verò docuit, intentionis defectum non nocere ei, qui recipit Sacramentum, intellexiſſe de internâ? Sed malè hoc pacto concordantur ſententiæ D.Thomæ: melius Bellarmin. *ubi ſuprà, pag.* 117. Cum ergò certiſſimum ſit, requiri hujuſmodi intentionem internam ad Sacramenti perfectionem, nobis perſuadere debemus, Chriſtum pro ſuâ in Eccleſiam providentiâ impediturum, ne Miniſtri, Sacramenta exteriùs conferentes, ſuam intentionem interiùs retineant. Imò quia de facto accidit, ut ipſe Diabolus fungeretur confeſſarii miniſterio, idcircò Deus voluit, ut dolus dæmoniacus detegeretur, pròut videre eſt *in vita S. Philippi Nerii*: Plura ſuper hac materiâ videri poſſunt apud Merbeſ. *in ſumma Chriſtiana, par.3. de Sacramentis in genere, qu.*13. *concl.* 2. ubi ſolvit objecta, quæ deſumuntur ex modo, quo Athanaſius colludentes pueros in littore maris tinxit in nomine Trinitatis, & quo Genneſius inter comicos luſus baptizatus fuit.

14 Sacramentorum autem abuſus in non ſuſcipiendo, duplici modo committi poteſt, nempè vel quandò nunquàm ſuſcipitur, vel quandò eorum ſuſceptio in longum protrahitur; nam, ut ait Seneca, *diù noluit, qui diù diſtulit.*

Quò ad primum modum, perſpicuum eſt, quod quicumquè ſuſcipere renuit Sacramenta neceſſaria ad ſalutem, vel eſt infidelis, ſi baptiſmum reſpuat; vel malè ſentit de Sacramentis Eccleſiæ, ſi cætera, utpotè confirmationis, Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, & extremæ unctionis, ſuſcipere nolit.

15 Oritur tamen dubitatio reſpectu Sacramenti Confirmationis, an fieret ſuſpectus de hæreſi, qui recuſaret filios ſuos confirmari, dummodò nullis hæreticorum erroribus adhæreret, ſed tantùm ex quâdam negligentiâ renueret, & prò parte negativâ ſenſit Gabriel à Sancto Vincentio *diſput.*1. *qu.*2. *verſ. noſtræ ſententiæ*: quod ſi renueret, pueris ſuis procurare Sacramentum Confirmationis, exiſtimans ad reverentiam huic Sacramento debitam pertinere, ne ſuſcipiatur antè ætatem perfectam, eſſet anomalia pietatis, ut ait Theopil. Rayn. *in Eterocl. ſpiritual. ſect.*2. *par.*11. *num.*21. cum certum ſit, ex antiquiſſimâ Eccleſiæ praxi parvulos antè uſum rationis eſſe capaces
16 Confirmationis: Memorat eum uſum, & inſigni miraculo illuſtratum Sanctus Auguſtinus *ſermone* 33. *de diverſis*: Infantem enim lactentem ad matris preces ſuſcitatum, poſt confirmationem denuò ſopitum, teſtatur. Cæterùm ſi
17 ex aliquâ circumſtantiâ argueretur, hujuſmodi repugnantia oriri ex erroribus, quos tenuerunt Valdenſes, & deinceps Wicleph, Lutherani, & Calviniſtæ, abſquè dubio inſurgeret hæreſis ſuſpi-
18 cio: Quò verò ad ſecundum modum, committitur abuſus ab jis, qui differunt pueris ſuis baptiſmum: Verùm tametſi *ex Rituali Romano in tit. de Baptiſ.* ſtatuatur, quod Sacramentum baptiſmi conferendum ſit recenter natis, nihilominùs non eſſent ſuſpecti de hæreſi, ſed graviter tantùm peccarent Parentes, qui ob inanes cauſas, & varios quoſdam reſpectus, per plures dies hujus Sacramenti ſubſidio infantes privarent, eoſquè beatitudinis æternæ amiſſionis periculo exponerent: Abelly. *in medul. Theol. de baptiſ. ſect.* 4. *n.* 1. §. *ex his* Ratio autem, ob quam iſti non reddantur ſuſpecti, eſt, quia agnoſcunt hujus Sacramenti neceſſitatem, ipſoquè volunt filios ablui, & in tantum differunt, in quantũ ab inani detinentur reſpectu.
19 Secus, ſi different, putantes non eſſe parvulos baptizandos ex eâdem ratione, quâ ſuprà diximus eſſe ſuſpectos, qui nollent conferre hoc Sacramentum, niſi adultis.

20 Tandem peccant in differendâ Sacramentorum ſuſceptione, qui per longum tempus abſtinent à Communione, ſivè ſingulis annis non confitentur, nequè Communionem ſumunt, & hos eſſe de hæreſi ſuſpectos, tenuit Anan. *in cap. ad abolendam, num.* 4. *verſ. præterea, de hæretic.* Felin. *in d. cap. ſub num.* 2. *eod. tit.* Bordon. *in Tribun. cap.* 22. *qu.* 27. Intrigl. *ſing.* 79. *num.* 97. Ital. *de Immunit. lib.*1. *cap.* 5. §. 6. *num.* 80. ubi tamen limitat in meretricibus.

Sed

21 Sed contraria opinio verior est, de quâ Lupus *in edict. S. Officii, par. 2. dist. 7. artic. 1. diff. 2.* quarè contrà ipsos procedunt soli Episcopi: Diana *part. 4. tract. 8. resol. 38.* Veriùs autem dicendum est, quod qui non confitetur, nec communicatur singulis annis, de hæresi suspectus censendus sit ex aliis circumstantiis, ex quibus oritur, & etiam excluditur suspicio: Non verò ex ipsâ simplici omissione Sacramenti, quæ euenire potuit ex aliquo impedimento, & citrà contemptum Ecclesiæ, ut benè advertunt Farinac. *de hæresi, qu. 177. §. 2. sub num. 79.* Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. ad cap. cum Christus, num. 5. & 6. qu. 7.* Passerin. *in cap. ut Inquisitionis, sub num. 62. de hæretic. in 6.*

CAPUT IV.

De Hæreticorum fautoribus, & defensoribus.

Postquàm egimus de suspectis de hæresi propter ea, quæ sunt immediatè contrà Deum; superest, ut de cæteris, propter ea, quæ sunt contrà Ecclesiam, agamus.

Ut autem eumdem servemus ordinem, quem nobis in præliminaribus præscripsimus, in primis de hæreticorum fautoribus, & defensoribus pertractandum duximus: Sit igitur.

SECTIO I.

De Hæreticorum fautoribus.

SUMMARIUM.

1 *Ex Concilio Later. sub Innoc. III. Hæreticorum fautores sunt de hæresi vehementer suspecti.*

2 *Fautores Hæreticorum videntur illorum erroribus assentiri, quod probatur, & num. 3.*

3 *Ansam præbere, ut hæresis serpat, est in maximum Reipublicæ detrimentum.*

5 *Damna Regnorum ab hæresi.*

6 *Ab Hæresi Nestorii cæpit Constantinopolitanum Imperium euerti.*

7 *Variæ circà fidem opiniones pariunt inter subditos dissensiones.*

8 *Peccata adversùs Religionem à Deo puniuntur, & num. 10.*

9 *Deus docet per visionem remedium contrà Terræmotum, ponendi scilicet hæc verba præ foribus: Christus nobiscum state.*

12 *Ipsi Hæretici fatentur, eversiones regnorum ab hæresibus dimanasse.*

13 *Referuntur verba eterodoxorum adversùs hæresum permissionem in Regnis.*

14 *Qui hæreticis favent, eisdem præjudicant in conversionis negotio.*

15 *Fauor Hæreticis dupliciter impenditur: omissione, & commissione.*

1 HÆRETICORVM Fautores esse de hæresi vehementer suspectos, ambigendum non est, attento Concilio Lateranensi sub Innocentio III. de quo *in cap. excommunicamus §. credentes, de hæretic.* & ex Concilio Tarraconensi sub Innocentio IV. idquè communiter firmant Doctores, ut videre est penès Farinac. *quæst. 182. num. 55.* Caren. *par. 2. tit. 4. num. 20.* Sanctarell. *de hæresi, cap. 41. dub. 3. pag. 419. vers. qui illis favent,* Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. ad cap. sicut 8. qu. 1. per tot. & præcipuè num. 4.* Piasec. *prax. episcop. par. 2. cap. 1. sub num. 16. vers. de hæresi,* Leo *Thesaur. for. Eccles. par. 3. cap. 6. num. 32. & seqq.* Ricciull. *de jur. personar. lib. 5. cap. 11. num. 14.*

2 Uidentur enim eorum erroribus assentiri: Nam si error, cui non contradicitur, approbatur, quantò veriùs dici potest, hæretico assentiri, ejusvè erroribus, qui nedùm contradicit, sed etiam auxilium præstat, ne indè hæretici debitas pænas luant, & ut hæreses impunè grassentur, ut prosequuntur DD. suprà citati?

3 Plura enim suadent, quod ni hæreticorum errores approbarent, nec etiam ipsis hæreticis favorem exhiberent: Plura, inquam; nam Deus *in Deuter. cap. 13. vers. 6.* jubet: *Si tibi persuadere voluerit frater tuus, vel filius, vel uxor: Eamus, & serviamus Diis alienis, non acquiesces eis, nec audias, aut parcat ei oculus tuus, ut miserearis, & occultes eum; sed statim interficies eum: Sit primum manus tua super eum, & postea omnis populus*

pulus mittat manum: Quæ verba, quamvis videantur nobis tribuere poteſtatem, hæreticos occidendi: ſiquidem hæreſes, & aliena ab Eccleſiâ dogmata vocantur *Dii alieni* à SS. PP. teſte Simanch. *de Catholic. Inſtit. tit.* 19. *num.* 5. nihilominùs ea verba intelligenda ſunt, quod tribuant huiuſmodi poteſtatem, ſervato rationis ordine, & ſervatis debitis circumſtantijs, pròvt advertit Cajetanus: Eccleſia quoquè prohibet, quominùs favea mus hæreticis: Imò vult, ut eos accuſemus: *Manichæos vbicumquè latentes* (ait S. Leo *Serm.* 4. *de collect. Presbyt.*) *publicate*: *Magna eſt enim pietas prodere latebras impiorum, & ipſum in ejus, cui ſerviunt, diabolum debellare*: Id, quod etiam ſtatuitur in edictis Inquiſitorum, ut videre eſt apud Tranſm. *de denunc. qu.* 2. *cap.* 2. *n.* 3. *& ſeq.* & Lup. *in edict. part.* 2. *lib.* 14. *diſp.* 2.

4 Adde, quod anſam præbere, ut hæreſis ſerpat, eſt maximam totius Reipublicæ velle jacturam: Duo ſunt ſoliditſima fundamenta Regnorum: Publica Religio, quæ in fidei, doctrinæquè puritate conſiſtit; & publica iuſtitia, quæ in bonis legibus, integerrimiſquè judicibus reſidet: Horum ſi ſolidius corruat, Reges cum Regnis ſuis; civitates cum populis everterentur: Paramo *de origin. Inquiſit. lib.* 2. *tit.* 3. *cap.* 7. Tranſmier. *de denunciat. qu.* 2. *cap.* 1. *n.* 12. Solorzan. *de jure Indiar. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 24. *n.* 1. Salzed. *de leg. politic. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 4. *& per tot.* & in Eccleſiaſt. *cap.* 10. dicitur: *Execrabilis omnis iniquitas gentium: Regnum à gente in gentem tranſfertur, propter injuſtitias, & iniurias, & contumelias, & diverſos dolos*: Quid ergò propter communium hoſtium injurias? Quid propter Religionis contumelias? & proindè Pegna *part.* 2. *direct. comment.* 26. *verſ. dicam ſemel*, hæreſeos
5 quāplurimā damna recenſet, inquiens: *Deniquè totius illius reipulicæ ſtatus, & forma, in quâ hæreſes, aut oriri permittuntur, aut ortæ fouentur, nec protinùs extirpantur, in pejus commutatur, & tandem in totum etiam quandoquè ſubvertitur, & aboletur. Hæc omnia ità eſſe, veterum teſtantur hiſtoriæ, præſentia quoquè demonſtrant tempora, in quibus videmus, florentiſſima Regna, & Provincias ob hæreſes in maximas calamitates, & miſerrima pericula incidiſſe.*

6 Idem firmat Spondanus ex Baronio *ad annum* 445. *num.* 2. loquens de Conſtantinopoli: *Ex quo*, inquit, *orta ibi eſt Neſtorii hæreſis, & ab ejus ſtudioſis foveri, vel ſaltem occultè non deſiſtit, florentiſſimus ſtatus Civitatis illius, totiuſquè orientalis Imperii in deterrimum planè, omniumquè miſerrimum mutatus eſt: Abominationem enim hæreſum poſt ſe ducere ſolere deſolationem, tùm divinis literis, tùm exemplis frequentibus, antiquis, ac recentibus docemur*; & ratio eſt, quia fides noſtra pacem ſervat, utpote ab eo, qui mitis eſt, & humilis corde: Beccanus *de fide hæreticis ſervanda, lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 8. quamobrem ſicuti experimento cernimus, ampliſſima quoquè ruere ædificia, cum ipſorum fundamenta deficiunt, ità etiam neceſſe eſt, peſſumdari florentiſſimas Civitates, atquè Provincias, quibus Chriſtianæ Religionis deficit fundamentum, ut ait idem Spond. *anno* 540. *num.* 8.

7 Accedit, quod variæ circà fidem opiniones pariunt inter ſubditos diſſenſiones, quæ eò ſunt atrociores, quò no-
8 bilius eſt earum objectum: Adde etiam, à Deo præcipuè peccata adversùs Religionem puniri, ut patet ex immenſis Cladibus, quibus atrita eſt omnium orientalium florentiſſima Civitas, de quâ Spond. *ann.* 528. *num.* 2. quamvis peculiari providentiâ Deus priùs ſub-
9 veniſſet huic Civitati, gravi Terræmotus impulſu agitatæ, cum admoniſſet quemdam per viſionem, hæc verba prò-
10 foribus inſcribi: *Chriſtus nobiſcum ſtate*. Verùm quia ipſa Civitas non correxit poſteà doctrinam ab hæreticis depravatam, ſuis ruinis ſepulta eſt: Narrat quoquè Spondanus *ſub. anno* 632. *n.* 1. quod maxima Clades Imperium Romanum depaſta fuit, ubi tùm hæreſum, tùm Schiſmatum frequentes ſcaturigines erumpentes, quaſi ſulphurei amnes materiam igni divinæ indignationis aſſiduè miniſtrarant, nec tunc temporis defuere ſigna iræ Dei; nam apparuit in meridie cometes gladii formam præſeferens: Sed cur hoc (utar verbis Tranſm. *ubiſuprà*,) è Sacris Catholicisquè ſcriptoribus petimus, cum ipſi Catholicæ doctrinæ hoſtes id fateātur? Di-

cant

pienti Sacramentum ; ſed etiam ſenex idem recenſet *in ſuâ ſummâ*, pròut nuperrimè animadvertit Juenin *loc. cit. pag.*27. niſi dicamus S.Thomam quoties dixit, neceſſariam eſſe intentionem, intellexiſſe de externâ ; quoties verò docuit, intentionis defectum non nocere ei, qui recipit Sacramentum, intellexiſſe de internâ ? Sed malè hoc pacto concordantur ſententiæ D.Thomæ:melius Bellarmin. *ubi ſuprà,pag.* 117. Cum ergò certiſſimum ſit, requiri hujuſmodi intentionem internam ad Sacramenti perfectionem, nobis perſuadere debemus, Chriſtum pro ſuâ in Eccleſiam providentiâ impediturum, ne Miniſtri, Sacramenta exteriùs conferentes, ſuam intentionem interiùs retineant. Imò quia de facto accidit, ut ipſe Diabolus fungeretur confeſſarii miniſterio, idcircò Deus voluit, ut dolus dæmoniacus detegeretur, pròut videre eſt *in vita S. Philippi Nerii* : Plura ſuper hac materiâ videri poſſunt apud Merbeſ. *in ſumma Chriſtiana,par.3. de Sacramentis in genere, qu.13. concl.* 2. ubi ſolvit objecta, quæ deſumuntur ex modo,quo Athanaſius colludentes pueros in littore maris tinxit in nomine Trinitatis, & quo Genneſius inter comicos luſus baptizatus fuit.

14 Sacramentorum autem abuſus in non ſuſcipiendo, duplici modo committi poteſt, nempè vel quandò nunquàm ſuſcipitur, vel quandò eorum ſuſceptio in longum protrahitur ; nam, ut ait Seneca,*diù noluit, qui diù diſtulit.*

Quò ad primum modum,perſpicuum eſt, quod quicumquè ſuſcipere renuit Sacramenta neceſſaria ad ſalutem, vel eſt infidelis, ſi baptiſmum reſpuat ; vel malè ſentit de Sacramentis Eccleſiæ, ſi cætera, utpotè confirmationis, Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, & extremæ unctionis, ſuſcipere nolit.

15 Oritur tamen dubitatio reſpectu Sacramenti Confirmationis, an fieret ſuſpectus de hæreſi, qui recuſaret filios ſuos confirmari, dummodò nullis hæreticorum erroribus adhæreret, ſed tantùm ex quâdam negligentiâ renueret, & prò parte negativâ ſenſit Gabriel à Sancto Vincentio *diſput.*1. *qu.*2. *verſ. noſtræ ſententia* : quod ſi renueret, pueris ſuis procurare Sacramentum Confirmationis, exiſtimans ad reverentiam huic Sacramento debitam pertinere, ne ſuſcipiatur antè ætatem perfectam, eſſet anomalia pietatis, ut ait Theopil. Rayn. *in Eterocl. ſpiritual. ſect.*2. *par.*11. *num.*21. cum certum ſit, ex antiquiſſimâ Eccleſiæ praxi parvulos antè uſum rationis eſſe capaces
16 Confirmationis: Memorat eum uſum, & inſigni miraculo illuſtratum Sanctus Auguſtinus *ſermone* 33. *de diverſis* : Infantem enim lactentem ad matris preces ſuſcitatum, poſt confirmationem denuò ſopitum, teſtatur. Cæterùm ſi
17 ex aliquâ circumſtantiâ argueretur,hujuſmodi repugnantia oriri ex erroribus, quos tenuerunt Valdenſes, & deinceps Wicleph, Lutherani, & Calviniſtæ, abſquè dubio inſurgeret hæreſis ſuſpi-
18 cio : Quò verò ad ſecundum modum, committitur abuſus ab jis, qui differunt pueris ſuis baptiſmum : Verùm tametſi *ex Rituali Romano in tit. de Baptiſ.* ſtatuatur, quod Sacramentum baptiſmi conferendum ſit recenter natis, nihilominùs non eſſent ſuſpecti de hæreſi, ſed graviter tantùm peccarent Parentes, qui ob inanes cauſas, & varios quoſdam reſpectus, per plures dies hujus Sacramenti ſubſidio infantes privarent, eoſquè beatitudinis æternæ amiſſionis periculo exponerent : Abelly. *in medul. Theol. de baptiſ.ſect.* 4. *n.* 1. §. *ex his* Ratio autem, ob quam iſti non reddantur ſuſpecti, eſt, quia agnoſcunt hujus Sacramenti neceſſitatem, ipſoquè volunt filios ablui,& in tantum differunt, in quantũ ab inani detinentur reſpectu.
19 Secus, ſi different, putantes non eſſe parvulos baptizandos ex eâdem ratione, quâ ſuprà diximus eſſe ſuſpectos, qui nollent conferre hoc Sacramentum, niſi adultis.

20 Tandem peccant in differendâ Sacramentorum ſuſceptione, qui per longum tempus abſtinent à Communione, ſivè ſingulis annis non confitentur, nequè Communionem ſumunt, & hos eſſe de hæreſi ſuſpectos, tenuit Anan. *in cap. ad abolendam,num.* 4. *verſ. præterea, de hæretic.* Felin. *in d. cap. ſub num.* 2. *eod. tit.* Bordon. *in Tribun. cap.* 22. *qu.* 27. Intrigl. *ſing.* 79. *num.* 97. Ital. *de Immunit. lib.*1. *cap.* 5. §. 6. *num.* 80. ubi tamen limitat in meretricibus.

Sed

21 Sed contraria opinio verior est, de quâ Lupus *in edict. S. Officii, par. 2. dist. 7. artic. 1. diff. 2.* quarè contrà ipsos procedunt soli Episcopi: Diana *part. 4. tract. 8. resol. 38.* Veriùs autem dicendum est, quod qui non confitetur, nec communicatur singulis annis, de hæresi suspectus censendus sit ex aliis circumstantiis, ex quibus oritur, & etiam excluditur suspicio: Non verò ex ipsâ simplici omissione Sacramenti, quæ euenire potuit ex aliquo impedimento, & citrà contemptum Ecclesiæ, ut benè advertunt Farinac. *de hæresi, qu. 177. §. 2. sub num. 79.* Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. ad cap. cum Christus, num. 5. & 6. qu. 7.* Passerin. *in cap. ut Inquisitionis, sub num. 62. de hæretic. in 6.*

CAPUT IV.

De Hæreticorum fautoribus, & defensoribus.

Postquàm egimus de suspectis de hæresi propter ea, quæ sunt immediatè contrà Deum; supereſt, ut de cæteris, propter ea, quæ sunt contrà Ecclesiam, agamus.

Ut autem eumdem servemus ordinem, quem nobis in præliminaribus præscripsimus, in primis de hæreticorum fautoribus, & defensoribus pertractandum duximus: Sit igitur.

SECTIO I.

De Hæreticorum fautoribus.

SUMMARIUM.

1 *Ex Concilio Later. sub Innoc. III. Hæreticorum fautores sunt de hæresi vehementer suspecti.*
2 *Fautores Hæreticorum videntur illorum erroribus assentiri, quod probatur, & num. 3.*
4 *Ansam præbere, ut hæresis serpat, est in maximum Reipublicæ detrimentum.*
5 *Damna Regnorum ab hæresi.*
6 *Ab Hæresi Nestorii cæpit Constantinopolitanum Imperium euerti.*
7 *Variæ circà fidem opiniones pariunt inter subditos dissensiones.*
8 *Peccata adversùs Religionem à Deo puniuntur, & num. 10.*
9 *Deus docet per visionem remedium contrà Terræmotum, ponendi scilicet hæc verba præ foribus: Christus nobiscum state.*
12 *Ipsi Hæretici fatentur, eversiones regnorum ab hæresibus dimanasse.*
13 *Referuntur verba eterodoxorum adversùs hæresum permissionem in Regnis.*
14 *Qui hæreticis favent, eisdem præjudicant in conversionis negotio.*
15 *Fauor Hæreticis dupliciter impenditur: omissione, & commissione.*

1 HÆRETICORVM Fautores esse de hæresi vehementer suspectos, ambigendum non est, attento Concilio Lateranensi sub Innocentio III. de quo *in cap. excommunicamus §. credentes, de hæretic.* & ex Concilio Tarraconensi sub Innocentio IV. idquè communiter firmant Doctores, ut videre est penès Farinac. *quæst. 182. num. 55.* Caren. *par. 2. tit. 4. num. 20.* Sanctarell. *de hæresi, cap. 41. dub. 3. pag. 419. vers. qui illis favent,* Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. ad cap. sicut 8. qu. 1. per tot. & præcipuè num. 4.* Piasec. *prax. episcop. par. 2. cap. 1. sub num. 16. vers. de hæresi,* Leo *Thesaur. for. Eccles. par. 3. cap. 6. num. 32. & seqq.* Ricciull. *de jur. personar. lib. 5. cap. 11. num. 14.*

2 Uidentur enim eorum erroribus assentiri: Nam si error, cui non contradicitur, approbatur, quantò veriùs dici potest, hæretico assentiri, ejusvè erroribus, qui nedùm contradicit, sed etiam auxilium præstat, ne indè hæretici debitas pænas luant, & ut hæreses impunè grassentur, ut prosequuntur DD. suprà citati?

3 Plura enim suadent, quod ni hæreticorum errores approbarent, nec etiam ipsis hæreticis favorem exhiberent: Plura, inquam; nam Deus *in Deuter. cap. 13. vers. 6.* jubet: *Si tibi persuadere voluerit frater tuus, vel filius, vel uxor: Eamus, & serviamus Diis alienis, non acquiesces eis, nec audias, aut pareat ei oculus tuus, ut misereearis, & occultes eum; sed statim interficies eum: Sit primum manus tua super eum, & postea omnis populus*

pulus mittat manum: Quæ verba, quamvis videantur nobis tribuere poteſtatem, hæreticos occidendi: ſiquidem hæreſes, & aliena ab Eccleſiâ dogmata vocantur *Dii alieni* à SS. PP. teſte Simanch. *de Catholic. Inſtit. tit.* 19. *num.* 5. nihilominùs ea verba intelligenda ſunt, quod tribuant huiuſmodi poteſtatem, ſervato rationis ordine, & ſervatis debitis circumſtantijs, pròvt advertit Cajetanus: Eccleſia quoquè prohibet, quominùs favea mus hæreticis: Imò vult, ut eos accuſemus: *Manichæos vbicumquè latentes* (ait S. Leo *Serm.* 4. *de collect. Presbyt.*) *publicate*: *Magna eſt enim pietas prodere latebras impiorum, & ipſum in ejus, cui ſerviunt, diabolum debellare*: Id, quod etiam ſtatuitur in edictis Inquiſitorum, ut videre eſt apud Tranſm. *de denunc. qu.* 2. *cap.* 2. *n.* 3. & *ſeq.* & Lup. *in edict. part.* 2. *lib.* 14. *diſp.* 2.

4 Adde, quod anſam præbere, ut hæreſis ſerpat, eſt maximam totius Reipublicæ velle jacturam: Duo ſunt ſoliditſima fundamenta Regnorum: Publica Religio, quæ in fidei, doctrinæquè puritate conſiſtit; & publica iuſtitia, quæ in bonis legibus, integerrimiſquè judicibus reſidet: Horum ſi ſolidius corruat, Reges cum Regnis ſuis; civitates cum populis evertentur: Paramo *de origin. Inquiſit. lib.* 2. *tit.* 3. *cap.* 7. Tranſmier. *de denunciat. qu.* 2. *cap.* 1. *n.* 12. Solorzan. *de jure Indiar. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 24. *n.* 1. Salzed. *de leg. politic. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 4. & *per tot.* & in Eccleſiaſt. *cap.* 10. dicitur: *Execrabilis omnis iniquitas gentium*: *Regnum à gente in gentem tranſfertur, propter injuſtitias, & iniurias, & contumelias, & diverſos dolos*: Quid ergò propter communium hoſtium injurias? Quid propter Religionis contumelias? & proindè Pegna *part.* 2. *direct. comment.* 26. *verſ. dicam ſemel*, hæreſeos
5 quãplurimà damna recenſet, inquiens: *Deniquè totius illius reipulica ſtatus, & forma, in quâ hæreſes, aut oriri permittuntur, aut orta foventur, nec protinùs extirpantur, in pejus commutatur, & tandem in totum etiam quandoquè ſubvertitur, & aboletur. Hæc omnia ità eſſe, veterum teſtantur hiſtoriæ, præſentia quoquè demonſtrant tempora, in quibus videmus, florentiſſima Regna, & Provincias ob hæreſes in maximas calamitates, & miſerrima pericula incidiſſe.*

6 Idem firmat Spondanus ex Baronio *ad annum* 445. *num.* 2. loquens de Conſtantinopoli: *Ex quo*, inquit, *orta ibi eſt Neſtorii hæreſis, & ab ejus ſtudioſis foveri, vel ſaltem occultè non deſiſtit, florentiſſimus ſtatus Civitatis illius, totiuſquè orientalis Imperii in deterrimum planè, omniumquè miſerrimum mutatus eſt: Abominationem enim hæreſum poſt ſe ducere ſolere deſolationem, tùm divinis litteris, tùm exemplis frequentibus, antiquis, ac recentibus docemur*; & ratio eſt, quia fides noſtra pacem ſervat, utpotè ab eo, qui mitis eſt, & humilis corde: Beccanus *de fide hæreticis ſervanda*, *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 8. quamobrem ſicuti experimento cernimus, ampliſſima quoquè ruere ædificia, cum ipſorum fundamenta deficiunt, ità etiam neceſſe eſt, peſſumdari florentiſſimas Civitates, atquè Provincias, quibus Chriſtianæ Religionis deficit fundamentùm, ut ait idem Spond. *anno* 540. *num.* 8.

7 Accedit, quod variæ circà fidem opiniones pariunt inter ſubditos diſſenſiones, quæ eò ſunt atrociores, quò no-
8 bilius eſt earum objectum: Adde etiam, à Deo præcipuè peccata adversùs Religionem puniri, ut patet ex immenſis Cladibus, quibus atrita eſt omnium orientalium florentiſſima Civitas, de quâ Spond. *ann.* 528. *num.* 2. quamvis peculiari providentiâ Deus priùs ſub-
9 veniſſet huic Civitati, gravi Terræmotus impulſu agitatæ, cum admoniſſet quemdam per viſionem, hæc verba prò
10 foribus inſcribi: *Chriſtus nobiſcum ſtat*. Verùm quia ipſa Civitas non correxit poſteà doctrinam ab hæreticis depravatam, ſuis ruinis ſepulta eſt: Narrat quoquè Spondanus *ſub. anno* 632. *n.* 1. quod maxima Clades Imperium Romanum depaſta fuit, ubi tùm hæreſum, tùm Schiſmatum frequentes ſcaturigines erumpentes, quaſi ſulphurei amnes materiam igni divinæ indignationis aſſiduè miniſtrarant, nec tunc temporis defuere ſigna iræ Dei; nam apparuit in meridie cometes gladii formam præ-
14 ſeferens: Sed cur hoc (utar verbis Tranſm. *ubiſuprà*,) è Sacris Catholicisquè ſcriptoribus petimus, cum ipſi Catholicæ doctrinæ hoſtes id fateãtur? Di-

cant

12 cant hoc ipsum fidei hostes; dicant Magistri illi diabolicæ politiæ, quâ cum Reges perdiderint, Regna firmasse, ac solidasse crediderunt: Salus ex inimicis; antidotus è veneno compare-
13 tur? Quid Strigel. 2. *part.* 10? *Donec manet in rebus publicis puritas doctrinæ, & veri cultus Dei; & atrocia delicta non impunè grassantur, Deus parcit Regnis, & Civitatibus: Quoties autem doctrina, & cultus Dei depravantur, & disciplina fit laxior, & pauci ardentes prò sua, & aliorum incolumitate concipiunt, aut instat, jam planè, aut certè appropinquat interitus, omnia tollens, atquè delens, ut ostendunt historiæ omnium temporum*: Quid in Chronic. *lib.* 2. *pag.* 312. ? *Cum Magistratus non punit atrocia scelera, pœnæ publicæ divinitùs Magistratum, & populum opprimunt*: Quid Eberus *in postilla pag.* 962? *Quandò non puniuntur atrocia scelera, evertuntur totæ gentes, & Respublicæ. Non evertuntur Respublicæ, tàm propter peccata, & lapsus hominum, quàm propter iniquitatem atrocium scelerum*: Quid Bucholic. *in Chronolog. pag.* 440. ? *Semper habetur prò signo mox ruituræ Reipublicæ, quandò turpia exempla nimis latè vagantur, & neglectio doctrinæ, ac disciplinæ suprà modum crescit*: Quid Peucer *de Divin. pag.* 31. ? *Necessario, & immutabili ordine, ex immotâ justitiæ divinæ regulâ comitantur atrocia scelera, atroces pœnæ: Cumquè cessat Magistratus, nequè in authores animadvertit, Deus ipse legem exequitur suam. Et sæpè totas gentes perdit ob unius impunitam licentiam, sicut dicitur in Hesiodi versu: Præclarè & testantur hoc eversiones Imperiorum, & Rerumpublicarum*: Quid tandem scelestissimæ Politiæ scelestissimus Arbiter Machiavellus *lib.* 1. *de Republ. cap.* 12. ? *Qicumquè Principes, atquè Respublicæ semetipsas conservare cupiunt, in id unum præ cæteris incumbere debent, ut verum Religionis cultum rectè instituant, & venerentur. Nec certiùs inditium de Religionis alicujus ruinâ, atquè interitu unquàm habere poteris, quàm si in eâ divinum cultum despectui haberi, ac sperni cognoveris.* Postremò qui hæreticis favent, ipsismet præ-
14 judicant: Etenim hæretici rarissimè ad fidem Catholicam redeunt, si cavemus, ne incidant in manus Inquisitoris; sæpissimè autem redeunt, ut experientia docet, quoties denunciantur, & non impediuntur, quominùs subeant Sacri Tribunalis censuram, ut advertit Del Bene *de offic. S. Inquis. par.* 1. *dubit.* 15. *num.* 10.

Siquidem pœnæ, ut dicturi sumus *in Secundâ Parte*, erudiunt peccantes; undè Jerem. *cap.* 31. *Castigasti me, & eruditus sum*, & Ovidius:

Aecus in pœnas ingeniosus erit.

Igitur fatendum erit, præsumi erroribus Hæreticorum assentiri eos, qui ipsis hæreticis favent, omni divinâ, ac humanâ ratione posthabitâ, spretâquè totius Reipublicæ utilitate; necnon eorumdem hæreticorum emendatione, & consequenter esse de hæresi sulpectos.
15 Omissis verò indiciis, quibus deprehenduntur fautores Hæreticorum, ab Auctoribus, præcipuè à Fratre Juonetto recensitis *in suâ Summâ*, cujus fragmentum est in Codice membranaceo Bibliothecæ Vaticanæ, animadvertendum est, quod dupliciter favor impeditur, scilicet omissione, & commissione: Lupus *in edict. p.* 2. *lib.* 14. *dist.* 2. *art.* 2. *diff.* 2. Bordon. *in Tribun. cap.* 12. *à num.* 35. Pegna *par.* 2. *comment.* 78. Farinac. *de hæresi, q.* 182. *num.* 1. Duard. *in Bulla Cœnæ, libr.* 2. *can.* 1. *quæst.* 32. Carena *par.* 2. *tit.* 4. *num.* 1. Pistachius *de superstit. par.* 1. *cap.* 7. *num.* 21. Fagundez *in* 1. *præcept. Decalog. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 2. Limborch. *in histor. Inquisit. lib.* 3. *cap.* 9. Siquidem Hæreticorum fautores dicuntur tàm qui negligunt procedere adversùs eos; quàm qui ipsis positivè favorem exhibent: Castro *de justa hæretic. punit. cap.* 17. Fermosin. *tract. crimin. tract.* 2. *quæst.* 1. *numer.* 7. Graff. *decis. par.* 1. *lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 20. *& seqq.* Sesse *decis.* 473. *num.* 4. 5. *& 6. vol.* 4. Eymer. *par.* 2. *quæst.* 54. Farinac. *d. quæst.* 182. *num.* 1. qui asserunt quoquè eosdem esse suspectos: Erit ergò tàm de fautoribus ex omissione, quàm de fautoribus ex commissione differendum.

SUBSECTIO I.

De Fautoribus ex omiſſione.

SUMMARIUM.

1 *Fautores Hæreticorum ſunt, qui eos, vel non denunciant, vel non capiunt, vel non cuſtodiunt.*

2 *Ab initio naſcentis Eccleſiæ mos fuit denunciandi Hæreticos.*

3 *Romani Pontifices Hæreticos denunciabant abſentibus per literas encyclicas, & præſentibus in concione ad populum.*

4 *Epiſcoporum ſollicitudo in hæreticis vitandis per literas communicatorias.*

5 *S. Cyprianus ſcribit ad Sanctum Stephanum Papam, ut certioretur de Succeſſore dato Epiſcopo Hæretico.*

6 *Sanctus Auguſtinus convincit falſi Fortunium Donatiſtam, jactantem ſe ubiquè poſſe recipi in fidelium communionem.*

7 *Summi Pontifices etiam in Conciliis Hæreticos patefaciebant.*

8 *Honorius Imperator declaravit, hæreſim eſſe publicum crimen.*

9 *Honorius Imperator propter defenſam Religionem à Deo contrà Hæreticos protectus fuit, detectâ Stiliconis proditione: E contrà, dum eiſdem favet, à Deo punitur, datâ Urbe in direptionem per Alaricum.*

10 *Ex Edictis Inquiſitorum omnes fideles tenentur denunciare Hæreticos, non exceptis Regibus, nequè Imperatoribus: Exemplum Ioannæ filiæ Caroli V.*

11 *Contrarium rectè tuentur alii, ſcilicet Reges, Imperatores, & Cardinales non obligari legibus Denunciandi.*

12 *Cæteri omnes obligantur, ut fatetur etiam impius Limborch, ſivè hæretici ſint materiales, ſivè formales; imò etiamſi ſint ſuſpecti tantùm de levi.*

13 *Qui non denunciat, eſt vehementer ſuſpectus; Amplia multipliciter.*

14 *Non ceſſat obligatio denunciandi, licèt crimen probatione deſtitutum ſit.*

15 *Nec ceſſat denunciatio, quamvis crimen denunciandum ſit occultum, vel ſciatur ſub ſecreto jurato, aut ſub ſigillo confeſſionis, non in Sacramentali confeſſione: Qui enim uni latenter hæreſim prodit, id etiam cum aliis facit, & num. 16.*

17 *Nec ceſſat obligatio denunciandi, licèt ille, qui crimen perpetravit, pœnituerit.*

18 *Ex crimine hæreſis ſemper præſumitur nocumentum aliquod aliis illatum.*

19 *Non ceſſat denunciationis obligatio, licèt criminoſus ſit ſanguine, vel amicitiâ conjunctus.*

20 *Filius deferens Patrem, in premium delationis liberatur à pœnis ſtatutis in filios Hæreticorum.*

21 *Parentes tenentur denunciare filios hæreticos.*

22 *Uxor tenetur denunciare maritum, & è contrà.*

23 *Probabilis metus alicujus magni damni ſibi, vel filiis, vel parentibus, videtur eximere ab onere denunciandi.*

24 *Similiter, ſi timeatur tale damnum marito, vel uxori imminere.*

25 *Item fratribus germanis.*

26 *Reſpectu prædictorum videtur, quod excuſet metus propter affectionem ergà illos.*

27 *At debet ceſſare amicitia, quandò urget obligatio non inferendi damnum innocentibus.*

28 *Probat Bordonus, hujuſmodi metum excuſare ab onere denunciandi non hæreticos, ſed tantùm de hæreſi ſuſpectos: Quomodò hoc poſſit admitti.*

29 *Ex quinquè caſibus excuſantibus ab onere denunciandi, primus eſt, quod nemo ſe ipſum tenetur prodere.*

30 *Secundus eſt reſpectu Socii criminis, qui non tenetur denunciare delinquentem.*

30 *Tertius reſpectu Confeſſarii.*

32 *Quartus reſpectu ejus, qui audit ab aliquo fide non digno aliquem eſſe hæreticum.*

33 *Quintus, quandò adeſt metus cadens in conſtantem virum.*

34 *Non denunciantes, quandò tenentur, ſunt ſuſpecti de hæreſi: Primò, quia in re gravi negligunt id, ad quod tenentur; Secundò, quia reputantur Rei delicti hæreſis.*

34 *Qui ex officio non tenetur denunciare, ſi negligat, licet hæc omiſſio non redoleat*

leat errorem in fide, tamen non liberat ab onere denunciandi, & inducit levem hæresis suspicionem.

35 *Si omittatur denunciatio suspectorum de hæresi, licèt omittens puniri possit, tamen non fit de hæresi suspectus.*

37 *Omittens denunciare hæreticos, quandò non adsunt adminicula, & circumstantiæ, non est de hæresi suspectus.*

38 *Qui ex officio tenẽtur denunciare, si negligant, efficiuntur de hæresi suspecti, & verè fautores dicuntur.*

39 *An interrogati ab Inquisitoribus, si renuant manifestare suspectos de hæresi, sint ipsi suspecti?*

40 *Nolentes testificari in causâ fidei, reputantur hæreticorum fautores, pœnisquè plectuntur.*

41 *Non capientes, vel non mandantes capi hæreticos, si ex officio tenentur, sunt de hæresi suspecti vehementer.*

42 *Sunt etiam hæreticorum fautores, qui ipsos non custodiunt, pròut tenentur ex officio, & fiunt vehementer de hæresi suspecti.*

43 *Idem dicendum de jis, qui hæreticos debitis pœnis non plectunt, quoties possunt, & tenentur.*

44 *Regula P. Del Bene complectens prædicta de carceratione, judicio, & punitione hæreticorum.*

45 *Hactenùs dicta non comprehendunt fœminas, licet ipsæ ex alio motivo possint comprehendi sub nomine fautorum hæreticorum.*

46 *Mulieres in causâ hæresis testificari renuentes, fiunt suspectæ de hæresi.*

47 *Suprà firmata non habent locum in eis, qui favent suspectis de hæresi, sed tantùm in eis, qui favent hæreticis.*

1 HÆRETICORUM fautores ex omissione sunt, qui, cum ex officio teneantur, eos vel non denunciant, aut non capiunt, seu non custodiunt, vel debitis pœnis minimè plectunt: Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. sicut de hæret. qu. 1. numer. 6.* Graff. *decis. part. 1. lib. 4. cap. 18. numer. 21.* Sesse *decis. 473. num. 7. & 8. vol. 4.* Alter. *de censur. tom. 1. lib. 5. cap. 5. disp. 2.* Passerin. *in cap. ut officium il 2. num. 52. de hæretic. in 6. & in cap. ut inquisitionis, num. 138. eod. tit.*

2 Tenentur autem omnes denunciare juxtà morem, qui viguit in ipso Ecclesiæ nascentis primordio: De ejusdem moris practicâ in seculo IV. testatur in suis scriptis S. Leo Papa, qui floruit seculo quinto. Eoquè tempore coram populo prò concione patefiebant hæretici cum suis erroribus, si Ecclesiastico Judicio conventi, & convicti fuissent.

3 Hoc autem præstabant olim Romani Pontifices, qui in causis fidei non solùm encyclicas, seu circulares literas ad absentes mittebant, sicut fecit Cælestinus Papa, qui anno 430. certior factus à Cyrillo de Nestorii impietate, postquàm ejus impia dogmata in Synodo Romæ habitâ condemnavit, ut refertur apud Labbè, missis literis, ipsum è Romanæ Ecclesiæ communione eiciendum denunciavit: Verùm præsentibus quoquè detegebant hæreticos, ut eos noscerent, à quibus cavere deberent: Quod feciſſe Hilarium Papam apud S. Petrum, perstringendo Philotheum Macedonianũ hæreticum coram Anthemio Imperatore, qui eidem favebat, refert S. Gelasius Papa *in Epist.*

4 *ad Dardanos.* Imò eadem sollicitudo in vitandis hæreticis extitit etiam penès Episcopos; idcircò, quia ferè impossibile erat etherodoxos ubicumquè terrarum essent, patefieri, inoleuit, mos, ut ab jisdem Episcopis literæ, quas appellabant communicatorias, darentur fidelibus subditis peregrè profecturis, quarum ope ipsi, quocumquè ibant, in Catholicum cætum admitte-

5 bantur: Hujus rei egregium habemus documentum *in epist. 135. Cypriani in lib. 3.* Cum enim Martialis Arelaten. Episcopus in Galliâ inicidisset in hæresim Novatiani, & in Concilio Lugdun. primâ Congregatione per Faustinum *anno Christi 256.* fuisset condemnatus, scribit S Cyprianus ad Stephanum Papam, certiorem fieri cupiens de Successore electo Martialis (ad effectum, de quo loquimur) his verbis: *Significa planè nobis, quis in locum Martialis Arelatæ fuerit substitutus, ut sciamus ad quem fratres nostros dirigere, & cui scribere*

6 *debeamus*: Hinc D. Augustinus *Epist. 163.* falsi convincit Fortunium Donatistam, qui asserebat, se ubiquè admitti posse in fidelium communionem,

quoties vellet, ſe prò Catholico oſtentare: Neceſſariæ enim erant hujuſmodi literæ, quarum mentio habetur in Concilio Arelatenſi primo, *can.* 7. aliàs ſinè ipſis neminem communio fidelium
7 excipiebat. Prætereà à Summo Pontifice, non ſolùm in concionibus patefiebant hæretici, verùm etiam in Conciliis, quibus proindè præter Epiſcopos, & Presbyteros, Senatores quoquè Viri, ac plebs intereſſe ſolebant, ut eorumdem hæreticorum ſcelera notiora cunctis fierent, & execrabilia redderentur, quemadmodùm ait Spondanus *anno* 444. *num.* 9.

8 Habemus etiam ex eâdem hiſtoriâ Eccleſiaſticâ, quod Honorius Imperator edicto peculiari decrevit, publicum eſſe hæreſis crimen, quia quidquid in Religionem Divinam committitur, in omnium fertur injuriam; quâ in re piiſſimus Imperator ſe memorē exhibuit acceptorum divinitùs adversùs Gothos beneficiorum, dignumquè, ut alia conſequeretur haud imparia prioribus, quæ quidem aſſecutus eſt: Anno enim poſt
9 illud edictum elapſo, de inſidiis Stilliconis, divino eum protegente auxilio, ereptus eſt: E contrà verò ob facilitatem ejuſdē Honorii reſcribendi prò monumentis impietatis in Urbe reſtituendis, eamdem tunc Deus Alariço dediſſe in direptionē invenies penès Hiſtoricos; nimirùm reſpōdet Deus operibus Principum, & Epiſcoporū ergà Religionem.

10 Hodiè tenentur omnes Chriſti-fideles ad hujuſmodi denunciationem ex edictis Inquiſitorum; nec ab eâ immunes eſſe Reges, Imperatores, & perſonas quâvis authoritate, aut dignitate Eccleſiaſticâ fulgentes, docet Tranſm: *de denunc. qu.* 2. *cap.* 5. *num.* 13. Idquè luculento exemplo probat Ludovicus à Paramo *lib.* 3. *quæſt.* 5. *nu.* 40. Joanna namquè filia Imperatoris Caroli V. ab Inquiſitoribus vocata fuit, ut coram ipſis de nonnullis fidem tangentibus contrà quemdam interrogaretur. Ipſa patrem conſuluit: Ille verò auctor illi fuit, ut, nullâ interpoſitâ morâ, deponeret, nè excommunicationem incurreret: Cui mandato Joanna morem
11 gerens, ſtatim coram generali Inquiſitore depoſuit: Hoc tamen non obſtante, contrariam opinionem rectè tuetur Bordom. *in Tribun. cap.* 30. *num.* 13. nam Imperatores, Reges, & Cardinales non comprænduntur in bullis Pontificiis, quoties expreſsè non ſint nominati; multò minùs ſubiiciuntur edictis Inquiſitorum, quæ ſunt ſtatuta
12 inferiora; His itaquè magnis Principibus exceptis, cæteri omnes vigore edictorum denunciare tenentur quoſcumquè hæreticos, ut etiam fatetur impius Limborch *in Hiſt. Inquiſit. lib.* 4. *c.* 3. & eſt communis doctorum Sententia, teſte Piſtachio *de ſuperſtit. cap.* 8. *num.* 1. & 2. ſivè materiales, ſivè formales, imò & ſuſpectos de hæreſi, quamvis eorum ſuſpicio levis ſit, quemadmodùm præter alios docet Fermoſin. *tract. crimin. d. tract.* 2. *ad cap. ſicut, quæſt.* 2. *à num.* 1. *de hæretic.* Bordon. *in Tribun. cap.* 39. *num.* 6. & patet ex decreto Alex. VII. infrà citando: Quin, ſi nulla probabilis cauſa excuſet, eſſe de vehementi ſuſpectum, qui hæreticos ſuis Judicibus non denunciat, firmavit Seſſe *deciſ. Aragon. vol.* 4. *deciſ.* 451. *n.* 23. Nec ceſſat hujuſmodi obligatio, etiamſi crimen denunciandum probatione deſtituatur; etiamſi ſit occultum; etiamſi eum, qui illud perpetravit, poſteà pœnituerit; etiamſi criminoſus denunciandus, ſanguine, aut amicitiâ coniunctus ſit.

14 Non ceſſat, inquam, hujuſmodi obligatio, licet crimen probatione deſtituatur, ut docent Eymer. *part.* 2. *rubr. de ſecundo modo procedendi*, Farinac. *qu.* 197. *num.* 36. Scaccia *de judic. cauſarum civilium crim. & hæretic. cap.* 56. *num.* 4. Thom. Triviſanus *dec.* 51. *n.* 6. & 7. Lelius Zecchius *in ſumm. in prima parte, tit. de fide, rubr. de hæreſi, num.* 12. De Graffis *part.* 1. *lib.* 4. *deciſ. cap.* 18. *num.* 29. P. del Bene *de offic. S. Inq. part.* 1. *dubit.* 15. *num.* 3. Piſtacchius *d. cap.* 8. *num.* 2. & Diana *reſolut* 1. *de denunc. & part.* 7. *tract.* 12. *reſol.* 21. contrà Fagund. Reginald. & nonnullos alios, quorum doctrina damnata eſt ab Alex. VII. in 5. ex viginti octo propoſitionibus ab eo proſcriptis, & impreſſis poſt Porter. *Syſtema decretor. dogmaticor.* quæ talis eſt: *Quamvis evidenter tibi conſtet, Petrum eſſe hæreticum, non teneris denunciare, ſi probare non poſſis.* Ratio eſt, quia ad Inquiſitorem

torem spectat ex officio inquirere, & ex vi denunciationis unius tantùm, possunt Inquisitores procedere ad inquirendum de personâ denunciatâ, ut benè observat Transm. *de denunc. quæst. 4. cap. 3.* Suarez. *de fide, disp. 20. sect. 4. num. 9. &* 28. & laudatus Pistacchius, *ubi suprà*: Profectò lex denunciandi non exigit, ut denunciator crimen probet; sed ut deferat, quæ scit, aut ex aliis novit, & forsitan aliquandò habet iam Tribunal tantam contrà denunciatum materiam, ut ex eâ solâ notitiâ, quam de novo profert denunciator, sit sufficiens, vel ad procedendum, vel etiam ad convincendum, ut observat Petrus Joan. Simon *in exposit. dictæ propositionis damnatæ*.

15 Non cessat pariter, ut diximus, quamvis crimen denunciandum sit occultum: Auila *de censur. part. 2. cap. 5. disp. 4. dub. 3.* Castro *volum. 3. concl. 25. col. 3. vers. cum igitur.* Bordon. *in Tribun. cap. 31. num.* 8. & Pistacchius *loco cit.* (ubi addit, denunciandum esse hujusmodi delinquentem, etiamsi illius crimen quis sciat sub magno secreto jurato, vel si ille diceret, *manifesto tibi hoc sub sigillo confessionis*. Nam hæc manifestatio non est confessio Sacramentalis;) Occultum, inquam, per accidens, quale est illud, quod signo aliquo externo expressum est: Siquidem quamvis per crimen occultum non ammittatur jus, quod quis habet ad famam, nihilominùs bonum fidei nostræ publicum, & commune præferendum est juri privatum respicienti, & ex aliâ parte actus externi ex sui naturâ sunt sensibiles, & cadunt sub Ecclesiæ judicio. Adde, quod sæpè contingit, ut qui suam hæresim latenter alicui manifestavit, idem cum pluribus sigillatim, & occultè faciat; ideoquè si singuli denuncient, potest ad ulteriora per Inquisitorem procedi: Ità Transm. *de denunc. q. 4. cap. 3. n. 12. vers. Tertiò quia.*

17 Non cessat quoquè obligatio denunciandi, ut innuimus, quamvis eum, qui illud crimen perpetrauit, posteà pœnituerit: Joannes Royas *par. 2. assert. 3.* quia, quemadmodùm animadvertit Trimarch. *disp. 13. sect. 1.* quem allegat Bordon. *ubi suprà, nu. 9.* in delictis spectatur voluntas deliberata in factum transiens, non perseverantia voluntatis in eo; ultraquàmquod ex crimine hæresis semper præsumitur nocumentum aliquod aliis illatum, quarè Reipublicæ satisfaciendum est: Sanctarell. *de hæresi, cap. 9. num. 11.* Sanchez *consil. moral. part. 2. lib. 6. c. 2. dub. 15. n. 6.* Diana *par. 1. tract. 4. resol. 3.* Potest etiam esse, ut aliquis pœnitentiam simulet, ne ab altero denuncietur: Idcircò à denunciatione non excusat correctio; nam, si ipsa præmittatur, & delinquens pœniteat, militant ea, quæ mox dicebamus: Nisi verò præmissâ dictâ correctione, pœniteat, tanto magis est denunciandus; omissâ autem dictâ correctione, non cessat tamen obligatio denunciandi, ut expressè habetur in decreto Alexandri VII. relato à Pistachio *ubi suprà, num. 6.* & probat idem *n. 3.*

18

19 Non cessat tandem hæc obligatio, ut insinuavimus, quamvis criminosus denunciandus sit sanguine, vel amicitiâ coniunctus: Cantera *in rubr. de hæret. vers. ex qua quidem glossa*, Riccius *p. 3. decis. 279. num. 8.* Joann. Valer. *in differ. utriusquè for. verb. hæresis. num. 4.* Pistachius *dict. cap. 8. à num. 15.* Fermosin. *dict. quæst. 2. num. 3.* Hinc est, quod filius teneatur denunciare Parentem, Hæreticum, & è contrà: Pegna in Eymer. *par. 2. Comm. 15.* latè Bordon. *ubi suprà, n. 13.* Pistachius *ubi suprà, num. 18.* Fermosin. *loco citato, num. 4.* Imò in premium

20 delationis filius Patrem deferens liberatur à pœnis in hæreticorum filios statutis, juxtà legem Friderici Imperatoris; nec mirum videri debet, quod filij teneantur denunciare proprios parentes: si enim licitum est, occidere Patrem oppugnantem Patriam, ejusquè hostem: *l. minimè ff. de relig. & sumpt. fun.* quod etiam firmant Cic. *lib. 3. offic.* & Del Bene *de Inquisit. par. 1. dub. 29. num. 4.* eò magis licebit, denunciare parentes, qui utpotè hæretici oppugnant Religionem Catholicam, ac sunt publici hostes: Crescit ratio propter periculum perversionis, quod imminet filiis ex erroribus parentum: Quapropter non sunt audiendi Alexander de Alex. *part. 3. qu. 13. num. 4. art. 2. dub. ultim.* Rojas *singul. 12. num. 2. & singul. 5. n. 29.* & Simanch. *de Catholic. instit. tit. 29. num. 47. & 48. & tract. de Patre hæretico, num. 14. &*

seqq.

ſeqq. contrarium ſentientes.

21 Parentes quoquè tenentur denunciare filios hæreticos, juxtà præceptũ Exodi *cap.*3.& *Deuter.*13.ubi laudatur Levi, qui in puniendis adorantibus Vitulum aureum,propriis filiis non pepercit: Ipſius veſtigijs inhærens Philippus II. Hiſpaniarum Rex, mortem filio Carolo acceleraſſe dicitur ob cauſam hæreſis, ré priùs cum Inquiſitionis officio communicatâ, quod tamen non admittit Spondanus *in continuat. ad ann.* 1568.*num.*3.*circà finem*; & adhuc ma-
22 gis tenentur denunciare uxorMaritum, & è contrà; frater, fratrem; Conſanguineus, conſanguineum; & amicus, amicum, cum inter hos minor ſit conjunctio, & affectio, & naturalis obligatio: Bordon. & Tranſ. *loco cit.* P. del Bene *loco cit.n.* 17. Piſtachius *d.cap.*8.*n.* 18.Fermoſin. pariter *ubi ſuprà*, *num.*4.

23 Nec obſtant, quæ ab aliquibus in contrarium adduci poſſent, nempè objiciendo, quod probabilis metus alicujus damni magni momenti excuſat ab onere denunciandi, non ſolùm ſi illud damnum ſibi ipſi timeatur imminere, verùm etiam ſi filiis, vel Parentibus: Acunna *quæſt.*19.*num.*6. Peirin. *tom.* 2 *privil.conſtit* 4. *Gregor XV.* §.9.*n.* 28.Sanchez *de Matrim.lib.*4.*diſp.*4. *n.*1. Trimarchius *de confeſſar.abuten.Sacram. pœnit.diſp.*13.*ſect.*3.*num.*21.& 22.Souſa *de Confeſſar. Sollicit. tract.*2. *cap.*8.*nu.*8. Paſſerin. *in cap.ut inquiſitionis*, *ſub num.*
24 138.*de hæretic.in* 6. Similiter ſi timeatur illud damnum imminere Marito,vel Uxori, ut docent, præter Acunnam *ibidem*,*num.*7. & Peirin. *loco cit.* S.Tho. *in* 4.*diſt.*29.*qu. unic.art.*2. *ad* 2. Tabien. *in ſumm.verb.impedimentum*,*Impedim.*9. *qu.*1. *num.*2.Soto *in* 4.*diſt.*29. *qu.*1.*art.* 2.*verſ. hujuſmodi autem metum*, & Sanchez *dict.diſp.*4.*num.*3.

25 Pariter, ſi timeatur imminere fratribus germanis: Sanchez *ibidem*,*nu.*4. Imò quibuſcumquè conſanguineis uſquè ad quartum gradum: Souſa *loco citato*,*num.*8. & amicis etiam, ut videre eſt aqud Trimarchium *ibidem*, *num.* 27.

Hujuſmodi verò metus excuſat propter affectionem, quæ nobis non ſinit, inferre his perſonis ullum damnum grave, ut innuit Tranſm. *loco cit. num.*8. *verſic.ſecundo*: Nemo itaquè ex eâdem ratione tenebitur propter eamdem affectionem denunciare filios, vel parentes; Uxores, vel Maritos; fratres conſanguineos, & amicos, quamvis hæreticos, alioquin ipſis inferretur damnum grave, ut de communi ſententiâ docet Squillant *de oblig. Epiſcop. cap.*17.*n.*54.

26 At huic obiectioni luculenter ſatisfit, reſpondendo, quod cavendum eſt, ne grave damnum inferatur innocentibus; non autem illis,qui ſunt adeò criminoſi,ergà quos omnis affectio, atquè amicitia ceſſare debeat,juxtà doctrinãAriſt. 8.*ethic.c.*7.& D.Thom.2.2. *q.*26.*art.*10.

27 Prætereà Bordonus *loco cit. à nu.* 11. probat, hujuſmodi metum non excuſare ab onere denunciandi hæreticos, ſed tantùm ſuſpectos de hæreſi, juxtà etiam authoritatem nonnullorum ex ſuprallegatis Doctoribus, quibus ego aſſentior, quatenùs intelligatur, quod omittentes denunciare, ſi ad id ex officio non teneantur, puniri poſſint, tanquàm tranſgreſſores edicti Sacræ Inquiſitionis, non autem quod ſint ſuſpecti de hæreſi, de quâ re infrà nonnulla dicturi ſumus.

28 Dantur tamen quinquè caſus, in quibus quis excuſatur ab onere denunciandi. Primus eſt reſpectu ſui ipſius, nam nemo tenetur prodere ſe ipſum, ut ex D. Thoma, Navarro, Soto, Pegna, Suarex, & Symancha, docet Piſtachius *loco citato*, *num.*7.

29 Secundus eſt reſpectu Socii Criminis, qui non tenetur denunciare delinquentem, ne ſe ipſum prodat, juxta Piſtach.*ubi ſuprà*, *num.*8. limitans hoc in fæminâ ſollicitatâ: Id tamen non videtur ſubſiſtere, quia delictum hæreſis eſt delictum publicum in perniciem Religionis; & ſicut quilibet, ne diſſipetur religio, tenetur profundere ſanguinem, quatenùs opus ſit, ità neſocius diſſipet Religionem, debet denunciare, & non denuncians videtur favere hæreticis: Præterquamquod ſi proderet ſeipſum,tractaretur, ut pœnitens, & ut ſpontaneè comparens.

30 Tertius eſt reſpectu Confeſſarii, ut monet laudatus Piſtach. *ibidem*,ſequens ſententiam D. Thomæ, D. Bonaventuræ, Navarri, Pegnæ, & Suarez.

31 Quartus eſt reſpectu ejus, qui audiat ab aliquo fide non digno, aliquem eſſe hære-

hæreticum, vel si audiverit hoc ab homine fide digno, non recordetur de quo audierit: Idem Pistachius *loco citato*, *num.* 11.

32 Quintus, quandò adest metus cadens in constantem virum respectu viri; & cadens in constantem fœminam respectu fœminæ, ut præter alios docet Pistachius *ubi suprà*, *num.* 12. His igitur casibus exceptis, cum omnes, ut diximus, teneantur hæreticos denunciare, si proindè non denuncient, videntur dici eorum fautores ex duplici causâ, quarum prima est, quia in re adeò gravi negligunt id, ad quod tenentur:

33 Secunda causa est, quia quemadmodùm is, qui latronem silentio occultat, censetur furti reus, multò justiùs ait Alphons. de Castro, quem summoperè laudat idem Transm. *loco cit. qu.* 3. *cap.* 7. *num.* 8. censendum esse de hæresi violenter suspectum illum, qui hæreticum silentio tegit. Hi verò, qui non denunciant, etiamsi ex officio non teneantur, tamen tali silentio videntur hæretico assentiri; idcircò sub nomine fautorum veniunt omnes non denunciantes: Alter *de censur. tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 5. *vers. Præterea*, *disp.* 2. Alphons. de Castro *de just. hæreticor. punit. cap.* 25. Fermosin. *tract.* 2. *ad cap. sicut, de hæretic. quæst.* 2. *num.* 1.

34 & quamvis respectu eorum, qui ex officio, & munere proprio denunciare non tenentur, si negligant, hæc omissio per se non redoleat errorem in fide, quia plures causæ adesse possunt, quæ denunciantem arceant à denunciatione, videlicet amicitia, consanguinitas, timor, & ipsa negligentia; tamen hæ causæ ab obligatione denunciandi non liberant: imò vigore edicti levem hæresis suspicionem inducere, probant Fermosin *ubi suprà*, *num.* 3. Pistach. *de superstit. par.* 1. *cap.* 8. *num.* 27. Bordon. *tom.* 1. *de denunciat. cap.* 21. *n.* 23. Duard. *in bull. Cænæ lib.* 2. *cap.* 32. *sub num.* 24. Passerin. *in cap. ut officium il* 2. *num.* 53. *de hæretic. in* 6. Squillant. *de oblig. Episcop. par.* 1. *cap.* 17. *sub num.* 61. *vers. denique*:

35 Verùm hoc non est intelligendum de denunciatione suspectorum de hæresi, & licet omittens eos denunciare, puniri possit; nihilòminùs non est nec de levi suspectus, dum oriri non potest præsumptio ex præsumptione, ac suspicio ex suspicione: Fermosin. *loco citato*, *n.* 4. *in fine*, Pistach. *de superst. ubi suprà*, *num.* 28. Passerin. *in cap. ut officium il* 2. *num.* 55. *de hæret. in* 6. *& in cap. ut Inquisitionis*, *num.* 139. *eod. tit.* Squillant. *de oblig. Episcop. par.* 1. *cap.* 17. *num.* 62. Præ-

36 tereà nec intelligendum est de ipsis omittentibus denunciare hæreticos, quoties non adsint alia adminicula, & circumstantiæ, quæ simul cum hujusmodi omissione hæresis suspicionem inducant ad tradita per Cardinal. Albit. *de Incostant. in fide*, *cap.* 26. *num.* 30. & 31.

37 Qui autem tenentur denunciare ex officio, si negligant, efficiuntur de hæresi suspecti, & verè fautores dicuntur: Fermosin. *tract. crimin. dict. tract.* 2. *ad cap.* 8. *qu.* 2. *num.* 1. Graff. *decis. par.* 1. *lib.* 4. *cap.* 18 *num.* 24. Squillant. *de oblig. Episcop. dict. part.* 1. *cap.* 17. *num.* 60. saltem in foro exteriori, quià quò ad forum conscientiæ potest esse, quod licet omiserint denunciare, omissio tamen non provenerit à motivo hæresis, quod ponderat Lupus *in edict. lib.* 14. *dist.* 4. *artic.* 2. *diff.* 1. id quod inservit Confessariis, ut sciant, undè dignoscere possint, quandò absolutionem impartiri valeant.

38 Eâdem ratione, quâ si denunciare prætermittant illi, qui ad id non tenentur ex officio, nullatenus hæresis suspicionem incurrunt, putant nonnulli, eosdem suspectos minimè fieri, si ab Inquisitoribus interrogati, manifestare renuunt, ut de facto, teste Transm. *de denunciat. ibidem*, practicatum fuit Siciliæ in Tribunali S. Officii: Nam *anno* 1638. *die* 30. *Novembris* in publico spectaculo fuit inducta quędam mulier, quę cum audivisset quemdam blasphemantem hæreticaliter, in contestem ab aliis, qui præsentes fuerunt, vocata, & in Tribunali examinata, ac pluries admonita, quod veritatem detegeret, obstinatè renuit; tandem ab ipsomet reo proprium crimen confitente declaratum fuit, ipsam interfuisse tempore patrati delicti; quà propter convicta fuit, se tacuisse ob amorem, quo inquisitum prosequebatur; undè in fidei consultatione damnata fuit ad sententiam suam in formâ pœnitentiali audiendam, in

quâ

quâ iniuncta fuit pæna, ut die ſequenti publico dedecori exponeretur,&exularet per definitum tempus à Civitate, & Territorio, ſinè tamen abjuratione, quod etiam refert Card. Albit. *de Inconſtant.in fide, dict. cap.26.ſub num.34.* ubi addit,miſerrimam illam mulierem nec ullo modo puniri debuiſſe: Hęc tamen opinio non militat, quoties non concurrant cauſæ prædictæ,ſcilicet conſanguinitas, affinitas, vel magna amicitia, unde benè ait Lupus *in edict.lib.* 14. *diſt.2.art.3.diffi.3.*quod nolentes te-
39 ſtificari in causâ fidei,reputantur hæreticorum fautores, pæniſquè ordinariis, & arbitrariis, quibus tales affici ſolent, puniuntur,niſi ob conſanguinitatem,vel affinitatem,aut magnam amicitiam, ſivè ob aliam rationabilem cauſam excuſentur, id quod etiam firmat Bordon. *in Tribun. cap.33.num.*17.ubi inquit, eos, qui requiſiti à Judice, deponere recuſant in causâ fidei, eſſe vehementer ſuſpectos de hæreſi, ceſſantibus illis cauſis, quas enumerat Lupus: In foro tamen conſcientiæ attendenda eſt quælibet cauſa, quæ niſi talis ſit, ut faveat hæreticis, tanquàm malè de fide ſentientibus, ſed alia ab eâ diverſa, non poſſunt dici fautores, nec ſunt: Nihilominùs abſolvi non debent, niſi priùs præcepto Tribunalis obtemperent.

40 Quod dictum eſt de illis, qui tenentur ex officio, & non denunciant, locum habet quò ad non capientes, vel non mandantes capi hæreticos, ſi ex officio capere, vel capi mandare teneantur, juxtà Sanctarell. *de hæreſi, cap. 99. dub.9. num.4.* Fagundez. *in 1. præcept. decalog. lib. 1. cap. 13. num. 2.* Tenentur autem ad hoc ex officio Principes, Magiſtratus, Epiſcopi, Inquiſitores, & eorum Miniſtri, & proindè hæreticis favere dicuntur, quoties omittant illos capere: Seſſe *deciſ. Aragon. 474. num. 14. & ſeqq. vol.4.* Graff. *dec. aur. part.1. lib. 4. cap. 18. num. 21. & 22.* Turrecremat. *de eccleſ. lib.4. cap. 21.* Alter. *de cenſur. tom.1. lib.5. cap. 4. diſp. 2.* & de hæreſi vehementer ſuſpectos effici, tradit Fermoſin. *tract. crim. tract. 2 ad textum in cap. Excommunicamus, §. moneantur, qu. 1. num.14. & 15.*

41 Vocantur etiam Fautores hæreticorum, qui ipſos non cuſtodiunt, pròut tenentur ex officio, ut docet ultrà Sanctarell. *ubi ſuprà*, Del Bene *de offic. §. Inquiſitionis,part.1. dub. 26. num.* 14. & efficiuntur vehementer ſuſpecti de hæreſi: Piſtachius *d. c. 7. n. 21.* Intellige tamen de non cuſtodientibus ex motivo hæreſis, non autem ex alio motivo: Lupus *in edict. d. diſt. 2. art. 3.*
42 *diff. 20.* Idem dicendum eſt de jis, qui debitis pœnis hæreticos non plectunt, quoties cum poſſint, & teneantur ex officio adversùs eos procedere, eoſquè punire, id omittunt intuitu hæreſis: Sanctarell. *loco cit.* Lupus *in edict. p. 2. lib. 14. diſt. 3. art. 2.* Fermoſin. *loco proximè citato,num. 10. & ſeq.* Tunc autem dicuntur poſſe, & teneri, quotieſcumquè graviora, & imminentia ſcandala ex tali punitione non timeantur eventura, & quotieſcumquè judicibus non innoteſcat ex privatâ ſcientiâ,illos, qui denunciati fuerunt, innocentes eſſe, quo caſu licet aliud ex actis reſultaret, non tenerentur punire:Lupus *ibidem*, & Fermoſin. *tract. crimin. d. tract. 2. ad cap. excommunicamus §. moneantur,qu.1. num.7. & 9.*

43 Hæc porrò ſingula,quæ ad hæreticorum carcerationem, judicium, & punitionem ſpectant, paucis verbis complectitur P. del Bene *loco cit. Omiſſione* (inquit) *faves hæretico, ſi cum teneris indicare, vel capere, non indicas, nequè capis: Si captum, & tuæ curæ commiſſum, diligenter non cuſtodias; ſi tibi commiſſum, non punias*, quod etiam firmat Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 5. cap. 5. diſp. 2.*

44 Verùm quæ hactenus diximus, non militant, quòad fœminas: Quamvis enim illæ comprehendi poſſint ex alio motivo ſub nomine fautorum hæreticorum, ut benè probat Lupus *ubi ſuprà, diſt. 2. art. 1. diff. 2.* attamen ex officio nunquàm tenentur denunciare, capere, judicare, & punire: Crederem ni-
45 hilominùs, Mulieres in causâ hæreſis teſtificari renuentes, fieri ſuſpectas de hæreſi, & eas pariter, quæ jurisdictionem exercent, eò quia non ſecus ac Principes, & Magiſtratus, ex officio teneantur ad extirpandos hæreticos, & ad eorumdem capturam demandandam.

46 Similiter, quæ diximus, locum non obtinent,quòad eos,qui favent ſuſpectis

de

de hæresi : Lupus *ubi suprà, diff.* 9. sed tantùm qui favent hæreticis, seù denunciatis, seù non denunciatis : Lupus *ibidem diff.* 3.

SUBSECTIO II.

De Fautoribus ex commissione.

SUMMARIUM.

1 *Favere Hæreticis positivè est, eos receptare, vel honoribus, aut dignitatibus insignire intuitu hæresis.*
2 *Qui dicantur receptatores?*
3 *Receptatoribus accomodantur ea, quæ dicta sunt de fautoribus, & defensoribus Hæreticorum.*
4 *An receptatores afficiantur irregularitate?*
5 *Hæreticorum receptatores incurrunt suspicionem levem, vel vehementem pro qualitate circumstantiarum.*
6 *Prædicta intelliguntur de receptatoribus Hæreticorum, sivè non infectentur ab Inquisitoribus, quia sunt occulti; sivè infectentur, quia non sunt occulti.*
7 *Sanctus Ioannes Chrysostomus primus fuit, qui contrà Hæreticorum receptatores procuraverit Capitale supplicium.*
8 *Suspicio hæresis respectu receptatorum incurritur, sivè receptantes sint personæ privatæ, sivè publicæ.*
9 *Iussu Legati Apostolici mœnia Civitatum Narbonæ, & Tholosæ dejecta, quia erant receptacula Hæreticorum.*
10 *Regum Ferdinandi, & Elisabethæ egregius zelus in instituendâ Inquisitione in suis Regnis.*
11 *Status politicus evertitur ex introductione exterarum Religionum: Quod exemplis etiam Ethnicorum comprobatur.*
12 *An qui unicâ vice hæreticum receptavit, dicatur receptator? affirmativa suadetur sententia.*
13 *Unicâ vice receptans, videtur incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ, licèt per illam receptionem non evaderet hæreticus manus Inquisitorum.*
14 *Sed contraria sententia, ut probabilior, defenditur.*
15 *Qui delectatur de favore hæreticis, ut talibus impertito ab aliquo, non incidit in censuras.*
16 *Frequenter receptans Hæreticum est de hæresi suspectus, etiamsi id non egerit intuitu hæresis.*
17 *Qui Hæreticum receptat animo tantùm indicandi Inquisitori, non est de hæresi suspectus.*
18 *Ut receptatores incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ, requiritur, quod sint receptatores formaliter, non materialiter tantùm.*
19 *Non est suspectus receptans Hæreticum, si ignorat, eum esse talem.*
20 *Præfata ignorantia semper præsumitur, adeò ut contrarium probandum sit.*
21 *Primus casus eximendi receptatorem ab hæresis suspicione est, quandò coactus per vim, & metum recepit.*
22 *Objectio in contrarium solvitur.*
23 *Secundus casus est, si receptavit non quatenùs Hæreticum, ut si filius receptavit Patrem.*
24 *In tali casu receptandi Patrem, Fratrem, Virum, Vxorem, receptans, & receptatus præsumuntur una, & eadem persona: si ergò licet se occultare, etiam licebit hujusmodi conjunctos.*
25 *Hi, cum non receptentur, ut hæretici, receptantes eximuntur ab hæresis suspicione.*
26 *Oppositio in contrarium solvitur.*
27 *Multi censent, suspicionem hæresis non incurri ab eis, qui receptant hæreticos maximâ amicitiâ conjunctos.*
28 *Quod non procedit, quandò receptantes actu participant in eodem crimine.*
29 *Idem dicendum, quoties adesset periculum perversionis.*
30 *Idem pariter dicendũ, si receptarentur lucri gratiâ.*
31 *Tertius casus est, si occultaretur hæreticus animo ipsum defendendi ab hostibus, vel latronibus, vel ne à Creditoribus capiatur.*
32 *Quartus casus est, si receptetur per modicum tempus.*
33 *Quintus casus est, si receptetur hæreticus animo revocandi eum ab hæresi.*
34 *Hæc omnia intelligenda sunt de quibuscumquè receptatoribus, etiã Nautis, Cauponibus, & Stabulariis.*

35 *Quid dicendum de Principe recipiente hæreticos cum ſalvo-conducto, vel cum libertate conſcientiæ?*

1 FAVERE hæreticis poſitivè, eſt, ipſos receptare, vel eos intuitu hæreſis, dignitatibus, aut honoribus inſignire; in utroquè caſu proculdubio cadit ſuſpicio hæreſis: De primo caſu teſtantur Del Bene *p. 1. de offic. S. Inquiſ. dub. 26. corollar. 4. num. 4.* Duard. *ad Bullam Cœnæ, lib. 2. fol. 147. num. 4. verſ. adde*, Piſtachius *de ſuperſtit. par. 1. cap. 7. num. 28.* Fermoſin. *tract. crimin. tract. 2. ad cap. ſicut, qu. 1. num. 14.* Turrecremat. *Summ. de Eccleſ. lib. 4. cap. 21.* Graff. *deciſ. par. 1. lib. 4. c. 18. n. 31.* Riccíull. *de jur. perſonarum, lib. 5. c. 11. n. 15.* Paſſerin. *in c. ut officium il 2. n. 33. de hæretic. in 6.* De ſecundo autem caſu firmant Sayr. *de cenſur. lib. 3. cap. 5. num. 8.* Navarr. *in man. cap. 23. num. 55.* Duard. *loco cit. lib. 2. fol. 140. num. 8.* Paſſerin. *ubi ſuprà, num. 51. in fine*.

2 Dicuntur verò receptatores, qui vel in agro, domo, vel in alio loco receptaculum præſtant illis, qui noſcuntur hæretici, eo animo, ut manus Judicis effugiant, arg. *l. fin. C. de eo, qui lat. l. 1. ff. de recept.* Archidiacon. *in cap. quicumquè, num. 3. de hæretic. in 6.* Del Bene *d. dub. 26. num. 1.* Duard. *d. lib. 2. fol. 131. num. 4.* Lupus *in edict. par 2. lib. 14. diſtint. 5. art. 3. diff. 3.* & Piſtachius *d. cap. 7. eodem num. 28.* Contrà hujuſmodi
3 receptatores accommodanda eſſe ea omnia, quæ de fautoribus, & defenſoribus hæreticorum firmantur, optimè notat Souſa *in aphoriſm. lib. 1. c. 25. n. 16.*
4 An autem jidem afficiantur irregularitate, utiquè putant DD. communiter *ex cap. 2. §. hæretici, de hæreticis in 6.* Negat tamen Turrianus, ex jure deduci hanc ſententiam: ſed hujuſmodi quæſtionem verſamus *in ſecundâ Parte*, ubi recenſentur pœnæ adversùs ſuſpectos de hæreſi.

5 Quod autem ad noſtrum attinet inſtitutum, illud certum eſt, hæreticorum receptatores incurrere ſuſpicionem levem, vel vehementem prò qualitate circumſtantiarum, & jndiciorum, quibus ſtantibus prudentes Inquiſitores illas perpendendo, eoſdem faciunt de vehementi, vel de levi abjurare: Piſtachius *d. cap. 7. num. 28.* Seſſe *de Inhibit. cap. 30. num. 140. & ſeqq.*

6 Hæc porrò intelligenda ſunt, tàm de receptantibus hæreticos, qui ab Inquiſitoribus non inſectantur, eò quod occulti ſint: Paſſerin. *de elect. cap. 25. num. 73.* & Fagundez *in 1. præcept. Decalog. lib. 1. cap. 12. num. 13.* quàm de receptantibus eos, qui inſectantur ab Inquiſitoribus, quia non ſint occulti: Magnum eſt enim crimen, quod perpetratur ab Hæreticorum receptatoribus.
7 Hinc eſt, quod D. Joannes Chryſoſtomus in Conſtantinopolitani Epiſcopatus Thronum evectus, author fuit, ut, quod nunquàm anteà adversùs ullos Hæreticos decretum fuerat, capitale ſupplicium irrogaretur receptatoribus Eunomianorum, & Montaniſtarum, ut narrat Spondanus *ad ann. 398. num. 18.* Tanta erat ſuſpicio, quâ apud hujuſmodi Sanctiſſimum Præſulem laborabant Hæreticorum receptatores: Elucet proindè, quàm fætida fuerit calumnia in eumdem S. Joannem impacta, quâ traducebatur tanquàm Origeniſtarum Hæreticorum receptator, & fautor, quâquè in exilium actus, ac infinitis penè ærumnis confectus obiit, quæ plenè narrantur in Eccleſiaſticis hiſtoriis.

8 Nec refert, an receptatores ſint perſonæ privatæ, vel publicæ: Ab utriſquè enim incurritur eadem ſuſpicio, eò quia perſonis quoquè publicis nefas ſit, receptare in ſuâ Civitate, vel Regno hæreticos, ut in manus Inquiſitores non incidant: Paludanus *in 4. diſp. 3. q. 3. art. 1. num. 13.* qui ait, parùm intereſſe, ſi hęretici receptentur in propriâ Civitate, vel in alienâ, aut in propriâ Domo, ſivè in alienâ, & Paſſarin. *ad cap. ut officium il 2. de hæretic. in 6. num. 13.*
9 Narrat idcircò Bzovius *ad ann. 1215. §. 10.* juſſu Legati Apoſtolici dejecta eſſe mœnia Narbonæ, & majori ex parte Tholoſæ, quia hæreticorum receptacula fuerant. Caveant igitur Principes, ne recipiant hæreticos in ſuis ditionibus, & ſciant, eos, qui id agere præſumunt, quò majori dignitate fulgent, majori etiam labe inficiendos, & propter hoc non ſolùm ſubditos periculo perverſionis exponi, verùm Dominium etiam ipſum ſubverſionis diſcrimini obnoxium

noxium reddi, ut benè advertit, & pluribus exemplis ostendit Ludovicus à Paramo *in tractatu de Origine, & pro-*
10 *gressu Inquisit. lib. 2. tit. 2. c. 7.* Undè ab omnibus valdè comendatur, & inter alia plura, quæ gesserunt, egregia facinora extollitur zelus, & studium Regum Catholicorum Ferdinandi, & Elisabethæ in creandâ, & constituendâ in Regnis Castellæ, & Legionis, ac in aliis sibi subjectis generali adversùs perfidiam Hæreticam Inquisitione anno 1479. ex quâ tot, ac tales effectus secuti sunt, ut à pluribus, & gravissimis Scriptoribus summis ubiquè laudibus comendetur, & huic institutioni puritas fidei, quâ (Dei benignitate) hodiè Hispania gaudet, inter aliarum Nationum impios, & impudentes errores, sivè horrores, meritò tribuatur, ut constat ex Paramo *cit. tit. 2. cap. 2. & sequent.* Joan. Mariana *Histor. Hispanic. lib. 24. cap. 17. per totum*, Mattheu *de Regn. Valent. cap. 8. §. 3. num. 1. & seqq.* Solorzan. *de Indiar. Gubernat. libr. 3.*
11 *cap. 24. à num. 3.* Ad hanc politiæ maximam, statum scilicet politicum funditùs everti, ac perdi per introductionem exterarum Religionum in Regna, & Imperia, animadvertentes quoquè Ethnici Imperatores Romani, easdem suis Civitatibus prohibuerunt, ut de Tiberio testatur Suet. *in Tib. c. 36.* & de Antonino Eliogabalo, Lampridius *in ejus vita*: Imò Romanorũ legibus peregrina quæcumquè, ac nova Religio vetita fuit: Cic. *lib. 2. de legibus*, & Tertull. *in Apolog.* Periculosum est igitur, quod Principes in suis ditionibus hæreticos receptantes, dum bonis temporalibus inhiant, & æterna despiciant, utraquè amittant.

12 Dubitari solet, an qui unicâ vice hæreticum receptavit, dicatur receptator? & affirmativè tenendum est, si id agat animo favendi hæretico, quatenùs tali: Megal. *lib. 3. de cens. cap. 1. num. 29.* Sousa *lib. 1. cap. 23. num. 3.* Carena *par. 2. tit. 4. num. 38. & 39.* Fragos. *de Regim. Reipub. par. 2. lib. 1. disput. 3. §. 1. num. 27.* Pueron. *in Bulla Cœnæ, cap. 7. num. 125.* Sanctarell. *de hæresi, cap. 12. dub. unic.* Fagundez *in 1. præcept. decalog. lib. 1. cap. 12. num. 9.* Passerin. *in cap. ut officium il 2. num. 12. de hæret. in 6.* Del Bene *d. dubit. 26. num. 3.* Lupus *in edict. loco cit. art. 3. diff. 1.* & Bordon. *in Tribun. cap. 12. num. 34.* Etenim, licet nomen hoc receptator in suâ propriâ significatione notet frequentiam, juxtà stylum tamen Curiæ, consuetudine receptum, etiam ex unicâ receptatione receptator judicatur, quià etiam hæc sola sufficit, ut hæreticus pœnas evitet: Ità Archidiacon. *in cap. 2. num. 3. de hæret. in 6.* Decian. *tract. crimin. tom. 1. lib. 5. cap. 51. num. 72.* Del Bene *ibidem, num. 3. in fine*, & est clara intentio legislatoris, quod scilicet hæreticus subeat pœnas, ut benè ait Fagundez *ubi suprà*.

13 Imò quamvis hæc unica receptatio de facto non sufficeret hæretico, ut evaderet manus Inquisitoris, nihilominùs receptans incideret in excommunicationem Bullę cœnæ: Graff. *lib. 4. decis. cap. 18. num. 34.* quem sequitur Farinac. *de hæresi, quæst. 182. §. 7. num. 102.* hancquè opinionem valdè probabilem putat Sayrus *in thesauro, tom. 1. lib. 3. cap. 5. n. 4.* Non enim minùs punitur affectus, quàm effectus: *l. is, qui cum telo C. ad l. Cornel. de*
14 *Sicar.* Contrariam tamen sententiam, uti probabiliorem, latè tuetur Fagundez *loc. cit. num. 15.* Passerin. *in d. cap. ut officium, n. 3. & 32. de hæret. in 6.* eò quià excommunicatio prædictæ Bullæ fertur in odium hæreticorum, scilicet ut ipsi puniantur, id quod obtinetur, quoties receptatio suum effectum non sortitur, quæ ratio mihi non arridet, nam sequeretur, quod excommunicatio maneret in suspenso, cum fit per accidens, quod receptatio non assequatur suum effectum: Undè receptator esset excommunicatus, quoties receptatus effugeret manus Inquisitionis; & non esset excommunicatus, quoties idem receptatus caperetur à Sacrâ Inquisitione.

15 Ex hoc tamen principio non sequitur, quod qui delectatur de favore hæreticis, tanquàm talibus ab aliquo impertito, incidat in censuras: Siquidem punitur affectus, quandò quis non solùm internè hujusmodi complacentiam accepit, sed etiam processit ad actum externum, favorem importantem, licèt (ex impotentiâ) sinè effectu: Lupus *loco cit. dist. 3. art. 2. diff. 4.*

16 Si verò aliquis pluries hæreticum re-

ceptaverit, etiamſi id non egerit intuitu hæreſis, tamen ob frequentiam, quę magnam præſefert affectionem ergà illum hæreticum, & maximum continet perverſionis periculum, habebitur tanquàm ſuſpectus de hæreſi: Fragoſ. *loco cit. num.* 27. *in princ.*

17 Qui autem receptat animo tantùm indicandi Inquiſitori, non eſt dicendus ſuſpectus de hæreſi, nam ſi is, qui bannitum receptat, ut tradat curiæ ſeculari, præmium meretur, ut affirmat Farinac. *qu.* 133. *num.* 14. pari modo qui receptat eodem animo hæreticum, cenſeri non debet, nec puniri tanquàm ſuſpectus, quidquid dicant Farinac. *qu.* 182. *num.* 155. Decian. *tract. crimin. lb.* 5. *cap.* 51. *num.* 78. Ugolin. *de cenſur. par.* 2. *in gloſ. receptatores*

18 §. 1. *num.* 1. Adde, quod ad hoc, ut receptatores incurrant excommunicationem bullæ cænæ, oportet, quod ſint receptatores formaliter hæreticorum, & non ſufficit, ſi ſint tantummodò materialiter, ut benè advertit Fagundez. *ubi ſuprà, num.* 6. Verùm tunc dicuntur formaliter receptatores, quoties receptant hæreticos, tanquàm tales, ut effugiant manus Inquiſitionis. Nec præſumi debet, animo occultandi receptaſſe, & poſteà eum pænituiſſe, niſi inditiis ſit præventus, quod animo occultandi receptaverit: Souſa *in aphoriſ. lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 10.

19 Similiter reverà non dicitur ſuſpectus, qui receptat hæreticum, ignorans eum eſſe talem: Paſſerin. *in cap. ut officium, num.* 22. *de hæret. in* 6. Decian. *tract. crim. lib.* 5. *cap.* 51. *num.* 70. Duard. *in bulla cænæ, lib.* 2. *can.* 1. *q.* 28. *num.* 27. P. del Bene *de offic. S. Inquiſit. part.* 1. *dub.* 26. *num.* 8. & latè Piſtachius *d. cap.* 7. *num.* 28.

20 Quæ ignorantia ſemper præſumitur, adeòut contrarium probandum ſit: Caſtropalao *part.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 3. *punct.* 5. *num.* 4. Carena *part.* 2. *tit.* 4. *n.* 47. *verſ. dicendum*, Aldovin. *conſ.* 24. *num.* 8. Ital. *de immun. lib.* 1. *c.* 5. §. 18. *n.* 101. *& ſeqq.* & Piſtachius *ubi ſuprà*, & ſatis eſt, quod receptator ſuam ignorantiam jurejurando affirmet: Caſtropalao *ibid.* & Bordon. *in Tribun. cap.* 12. *num.* 34. ubi tamen ait, hoc procedere, quoties receptatus ſit hæreticus occultus: Si enim eſſet notorius, non præſumeretur talis ignorantia, & receptanti incumberet onus eam probandi, ut quoquè benè advertit Piſtachius *loco cit.*

21 Adſunt etiam alii caſus, in quibus hæreticorum receptator eximitur à ſuſpicione hæreſis, quorum primus eſt, quoties qui receptavit, coactus fuit per vim, & metum, ſivè præciſum, ſivè non: Farinac. *in praxi criminali, qu.* 133. *num.* 36. Sanchez. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 8. Carena *part.* 2. *tit.* 4. *num.* 54. quos citat, & ſequitur Piſtach. *ubi ſuprà*, Fragoſ. *d. diſp.* 3. §. 1. *num.* 27. Duard. *d. lib.* 2. *fol.* 135. *num.* 12. ubi ait, non incurri ſuſpicionem, quandò receptatur hæreticus ex causâ neceſſitatis; ratio eſt, quia tunc non receptatur intuitu hæreſis: Fagundez. *d. cap.* 12. *num.* 11. undè quemadmodùm qui coactus contrahit, quia non voluntate ſe obligandi contrahit, non obligatur ad hujuſmodi contractum, tàm de jure Canonico *in cap.* 2. *&* 4. *de his, quæ vi*, quàm de Jure Civili *in l. ultima C. de his, quæ vi*; ità qui coactus receptat hæreticos, quia non intuitu hæreſis eos receptat, non fit ſuſpectus: Paſſerin. *in d. cap. ut officium, num.* 25. *&* 26. Decian. *tract. crimin. tom.* 1. *lib.* 51. *cap.* 51. *num.* 71.

22 Nec dicatur, quod quamvis coactus receptet, nihilominùs conſenſum reverà prebet, aliàs non receptaret, id quod innuunt Dominicus Sotus *in* 4. *diſt.* 29. *quæſt.* 1. *art.* 3. & Paludanus *diſt.* 15. *qu.* 2. *art.* 5. ubi aiunt, contractum gravi metu initum, non eſſe de jure naturæ irritum, eâ fortaſsè ratione ducti, quia ſicut in contractu gravi metu, juſtè tamen, inito, non deficit conſenſus, quamobrem talis contractus eſt validus: *cap. ex litteris* 2. *de ſponſalibus*, ità dicendum eſt de contractu gravi metu, injuſtè tamen, inito, nam metus ex ſe idem eſt. Nec dicatur, inquam, hoc; nam voluntas coacta non eſt voluntas, ſi hæc coactio non provenerit ex aliquo præcedenti actu, per quem qui deinceps cogitur, anteà conſenſum præbuerit, ut ab altero cogeretur; quo caſu impropriè etiam cogi diceretur, nam qui vult antecedens, vult quoquè conſequens.

23 Secundus caſus eſt, ſi receptavit non quatenùs hæreticum: Layman *lib.* 2. *tract.*

tract. 1. cap. 14. num. 5. Duard. *d. lib. 2. fol. 134. n. 3. & plur. seqq. & fol. 141. num. 21.* Ital. *de immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. num. 36. & seqq.* putà, si filius receptavit Patrem; Frater, Fratrem; Vir, Uxorem: Pegna *part. 3. comment. 160. vers. non autem*, Sousa *in exposit. bullæ Cænæ, cap. 2. disp. 10. num. 3. vers. secunda conclusio*.

24 Tunc enim receptans, & receptatus, cum sint tàm conjuncti, reputantur una, & eadem persona, ideò si licet se occultare, licebit etiam occultare ità coniunctos: Sousa *ibid.* Ital. *d. cap. 5. §. 1. num. 89.* qui loquitur de filiis, & Parentibus; ubi etiam *sub num. 40.* ait idem procedere in Soceris. Verùm quò ad consanguineos, & fratres, dicit non convenire DD. quos ipse conciliat, ut liceat receptare, dummodò seorsim habitent; secùs, si convivant.

25 Adde, quod cum isti dicantur receptari, non quatenùs hæretici, sed ex alio motivo, per consequens hujusmodi receptatores eximuntur ab omni suspicione de hæresi, ut, discussâ quæstione, ait Fagundez. *in 1. præcept. decalog. lib. 1. cap. 12. num. 8.* & dixit Passerin *in d. cap. ut officium, num. 28. 29. & 30. de hæret. in 6.* qui tametsi censeat liberari hujusmodi receptatores à rigore excommunicationis, nihilominùs eos inter suspectos de hæresi recenset, quoties adsint circumstantiæ. Non

26 obstat, quod sicuti hæc sanguinis coniunctio non excusat ab onere denunciandi, ut superiùs stabilivimus, & in his terminis observat Passerin. *ubi suprà, num. 29.* ità nec excuset à suspicione hæresis eos, qui receptant filios, vel parentes, vel consanguineos: non obstat, inquam, nam illi etiam, qui non denunciant consanguineos, nullam hæresis suspicionem incurrunt, quamvis non sint immunes ab hujusmodi onere. Hoc pariter procedit quò ad illos, qui filios, Parentes, cæteroscuè consanguineos hæreticos receptant, quod scilicet ipsi non sint immunes ab onere non receptandi, & proindè non evadunt omnem pœnam: Albitius *de inconst. in fide cap. 20. à. numer. 38.* quamvis nullâ involvantur suspicione de hæresi, dummodò hæretico, uti hæretico, non faveant, sed uti consanguineo.

27 Imò ob eamdem rationem vult Pegnà *p. 2. comm. 81. vers. numquid*, quod suspicio de hæresi non incurratur ab jis, qui receptant hæreticos maximâ amicitiâ sibi coniunctos, quod etiã docuerunt Passerin. *loco cit. n. 29. in fine*, Fagundez *ubi suprà n. 8.* Amicitiã enim, inquit Cicero, natura ipsa peperit cum consanguineis: Si ergò propter hoc licitè receptentur hæretici, ut firmat idem Fagundez, poterunt ipsi receptari, sivè sint consanguinei, sivè non, dummodò receptentur, tanquàm maximâ amicitiâ sibi adstricti, quod etiam putat laudatus Pegna *ibid.* extendi ad amantes, quidquid dicat Baldell. *de fide, lib. 1. disp. 43. num. 3. vers. & deindè favet.*

28 Adverte tamen, hoc non procedere, quoties receptantes actu participent in eodem crimine: Gard. *de malef. tit. de furibus, & latronibus, num. 3.* quia tunc adest periculum, ut magis in errore confirmentur; vel quia tunc videntur, nullam aliam intentionem habuisse in receptandis hæreticis, quàm ut celarentur in odium S. Officii, & ut intuitu talis erroris tuti essent.

29 Idem dicendum, quotiescumquè adesset periculum perversionis: Pegna *p. 3. comment. 160.* & quotiescumquè ageretur de hæretico, qui palàm hæresim disseminaret; nam tunc tùm propter excessum vitii, tùm propter periculum perversionis non eximeretur à suspicione hæresis, qui receptaret talem hæreticum, licet sanguine, seù amicitiâ sibi maximè conjunctum: Baldell. *loco cit. num. 9. in fine, & num. 13.* Engel. *in jus canon. lib. 5. tit. 7. num. 8. in fine*.

30 Similiter idem dicendum, si receptaretur lucri causâ, semoto casu pauperatis extremæ: Duard. *ad Bullam Cenæ, lib. 2. can. 1. q. 29. num. 18.*

31 Tertius casus est, si occultetur hæreticus, animo ipsum defendendi ab hostibus, vel latronibus, vel ne capiatur à suis creditoribus, sivè à Judice propter causam criminalem ab hæresi diversam. Farinac. *qu. 183. num. 12.* Baldell. *loc. cit. num. 3.* Passerin. *ubi suprà in cap. ut officium, n. 39. de hæret. in 6.*

32 Quartus casus est, si receptetur per modicum tempus: Mar. Ital. *de Immunit. dict. cap. 5. §. 1. num. 81. & seqq.* non tamen animo defendendi eum propter hære-

hæreſim, ut ſæpiùs dictum eſt.

33 Quintus caſus eſt, ſi receptetur hæreticus, animo reuocandi eum ab hæreſi, quod etiam procedit in foro fori, ſi probetur, hæreticum ſeriò à receptante correptum, & admonitum fuiſſe.

34 Hæc omnia intelligenda ſunt de quibuſcumquè receptatoribus, etiam nautis, cauponibus, & ſtabulariis: Farinac. *qu.* 182. *num.* 161. tametſi iſti non excuſentur, quotieſcumquè receptent hæreticos publicè damnatos, & denunciatos tanquàm tales, ut docet Farinac. *ibidem*, & poſt eum Piſtach. *de ſuperſt. part.* 1. *cap.* 7. *num.* 28. Paſſerin. *in d. cap. ut officium, num.* 27. *de hæretic. in* 6.

35 Sed quid dicendum, ſi Principes cum periculo perverſionis totius Monarchiæ non ſolùm hæreticos receptarent, ſed etiam ipſis ſalvum-conductum concederent, vel libertatem conſcientiæ permitterent? Ad id clariùs enucleandum, nonnulla ſeorſim animadvertenda ſunt, de quibus agemus in ſequentibus paragraphis.

§. I.

An liceat Principi ſeculari concedere Hæreticis ſalvum-conductum?

SUMMARIUM.

1 *Summus Pontifex tantùm poteſt diſponere de hæreticis in ordine ad religionem, adeoquè ei competit tantùm approbare fœdus cum Hæreticis de Religione eorum tollerandâ.*

2 *An Princeps poſſit concedere ſalvum-conductum Hæreticis? Ità, ſi intelligatur de immunitate à violentiâ; ſecùs, quòad omnia.*

3 *Summus Pontifex, vel Concilium Generale poteſt quocumquè modo concedere Hæreticis Salvum-conductum.*

4 *Salvus-conductus, primo modo conceditur cũ clauſulâ, juſtitiâ ſemper ſalvâ, & tunc poteſt concedens punire Hæreticum contumacem.*

5 *Hoc modo fuit conceſſus ſalvus-conductus Hieronymo de Praga, & Ioanni Hus.*

6 *Secundo modo conceditur ſalvus-conductus cum aliquo fine, ſeu conditione, qui finis, vel conditio ſi excedatur, Salvus-conductus non valet.*

7 *Tertio modo conceditur Salvus-conductus in formâ ampliſſimâ ſecundùm praxim antiquam Eccleſiæ.*

8 *Hoc tertio modo non licet Principi præſtare Hæreticis Salvum-conductum, aliàs eſset de hæreſi ſuſpectus.*

9 *Princeps recipiens in ſuo ſtatu Hæreticos, incurrit excommunicationẽ Bullæ in Cænâ Domini.*

10 *Princeps, licet non poſſit impedire, ne Eccleſia procedat contrà Hæreticos, ipſe tamen, quantùm in ſe eſt, tenetur eis fidem ſervare.*

11 *Hæreticis fides ſervanda eſt: Exemplo Ioſue, qui fidem Cabaonitis ſervavit.*

12 *Principes, qui pacta non ſervarunt, à Deo puniti.*

13 *Pacta, cum ſint de jure Gentium, eis non debet obeſſe diverſitas religionis.*

14 *Carolus V. laudatus, eò quod fidem Luthero ſervaverit.*

15 *Fides etiam data à perſonâ privatâ, ſervanda eſt.*

16 *Bartholus explicatur, quandò dixit, quod Piratæ fides non ſit ſervanda.*

17 *In duobus caſibus fides non eſt ſervanda.*

18 *Hurtadus reprehenditur in eo, quod dixit, Principem non teneri fidem Hæretico ſervare, niſi eam juramento vallaverit.*

19 *Simplex Verbum Principis tantumdem valet, ac juramenium perſonæ privatæ: Dictum Alphonſi Regis Aragonæ.*

20 *Pactum de re illicitâ non obligat, etſi adſit juramentum.*

21 *Iniuſtè carpitur à nonnullis Martinus V. quaſi definierit, fidem non eſſe Hæreticis ſervandam.*

22 *Quomodò ſalvatur, quod Princeps teneatur punire Hæreſiarcham, & quod ei teneatur fidem ſervare.*

23 *Concilium Conſtant. quomodò tradidit Sigiſmundo Imperatori Ioan. Hus, qui illi ſecuritatem promiſerat.*

24 *In Eccleſiâ eſt poteſtas tradendi Hæreticum bracchio Seculari, & ejus judicio.*

25 *Sigiſmundus Imperator ægrè ferebat, tradere igni, Ioan. Hus. ſed Concilium Conſtantienſe ejus ſcrupulum diluit.*

QUO-

1 QUONIAM Summus Pontifex tantummodò potest disponere de hæreticis in ordine ad Religionem: Suarez *de fide*, *disp.* 20. *sect.* 3. *num.* 1. Diana *part.* 10. *tract.* 3. *resol.* 2. Idcircò Robertus Suvertius *de fide Hæreticis servandâ*, *sect.* 9. Molan. *lib.* 8. *de fide hæret. seru.* Tannerus *tom.* 3. *disp.* 1. *qu.* 9. *dub.* 3. *assert.* 5. *num.* 101. Franciscus Burckard. *de Anatomiâ sub initio*, existimant, necessarium esse, quod summi Pontificis authoritas, aut approbatio interveniat, ut quodcumquè fœdus cum hæreticis de tollerandâ eorum Religione licitè ineatur; adeò ut Princeps secularis suâ propriâ auctoritate nequeat hæreticis concedere salvumcõductum: Menoch. *cons.* 100. *n.* 227. Royas *de hæret. singul.* 168. Beccanus verò *de fide hæreticis servanda*, *lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 3. non adimit Principi Seculari potestatem concedendi hæreticis salvum-conductum, sed, docet non facilè ab ipso esse concedendum.

2 Ego autem ità distinguendum censeo; vel quæritur, an possit concedere immunitatem à violentiâ? Et tunc affirmativè crederem respondendum, nam jure communi, imò jure omni violentia, & injuria prohibita est; nec ob hoc obstringitur Princeps, hominem sceleratum, sivè confessum, siuè legitimis probationibus convictum, dimittere impunitum: Nam qui salvum-conductum tali pacto conceptum petit, non sceleri suo, sed injurię patrocinium, propter metum exposcit: Bachou. *in Treutler. tom.* 1. *disp.* 5. *de satisdationib. litt. D. pag.* 96. *col.* 1. Vel quæritur, an possit concedere immunitatem absolutè, quòad omnia? & tunc negativè dicendum, nisi interveniat Summi Pontificis, vel Concilii Ecumenici facultas: Ratio est, quia Princeps non potest adimere facultatem Superiori Ecclesiastico, cui ipse in rebus spiritualibus est subditus, nec impedire quò minùs procedat contrà hujusmodi salvum-conductum, juxtà Cochleum *lib.* 2. *hist. Hussit.* apud Natal. Alex. *hist. dissert.* 2. *sect.* 15. & 16. *num.* 15. S. Antonin. 3. *p. Historiar. tit.* 22. *cap.* 6. §. 3. Minan. *bas. Pontific. Iurisd. tract.* 2. *fund.* 1. *q.* 6. §. 2. *num.* 13. *fol.* 180. Coriolan. *in Breviar. Chronolog. ad Concil. Constantiens. pag.* 376. & fuit definitum in Concil. Constant. *Sess.* 19. ubi statuitur, Principem laicum non posse præstare salvum-conductum hæretico cum damno Ecclesiasticæ jurisdictionis, ità ut nihil valeat, si solùm à Judice laico præstetur, & ex dicto Concilio non obligari Judicem Ecclesiasticum ad eam fidem à Principe laico datam servandam, ait Coriolan. *ubi suprà*, Menoch. *dict. consil.* 100. *num.* 227.

3 At utiquè à Summo Pontifice, vel à Concilio Ecumenico concedi potest quocumquè modo Salvus-conductus: Verùm in hujusmodi concessione observandum est, an ipsius forma concepta sit, cum clausulâ *justitiâ semper salvâ*? an cum aliquo fine, vel conditione? an tandem ampliſſimè?

4 Primo casu, attentâ contumaciâ, ac pertinaciâ hæretici, non impeditur concedens, ne possit devenire ad punitionem: Mysinger. *in observation. judicii Imperial. Camer. observ.* 82. Everard. SpecKan. *centur.* 1. *quæstion. Iur. quæst.* 1. §. 18. Petrus Brem. *in libro de securitatis promissionib. & fide publ.* Joannes Molan. *lib.* 2. *de fide hæreticis servandâ*, *cap.* 3.

5 Quarè justè Hieronymus de Praga, & Joannes Hus fuerunt cremati, ut videre est apud Cochleum *in historiâ Hussitarum*, Ludovic. Bail. *in summ. Concil. ad Concil. Constantiense*, *tom.* 1. Minan. *bas. Pontific. Iurisd. loco citato*, *num.* 13. Coriolan. *ubi suprà*, §. *mentiuntur*, & Campianum *in rationibus*, quas obtulit Academicis Angliæ: Hoc pacto conceduntur à supremâ Inquisitione Salvi-conductus Apostatis, & iis, qui confugerunt ad hæreticos, ut se præsentent Romæ, ibiquè sint tuti ab omni molestiâ, ac violentiâ: Secundo casu, quotiescumquè non adsit finis, seù conditio in salvo-conductu expressa; vel si excedatur ipse finis, seù conditio, certum est salvum-conductum nullius esse valoris: Tertio verò casu, utpotè in

7 formâ ampliſſimâ, salvus-conductus effectum quòad omnia sortitur, nec ei ullo modo derrogari potest: Ità Natal. Alex. *Hist. ubi suprà*, *num.* 20. & talis fuit praxis antiqua Ecclesiæ, ut appareat *ex epist.* 49. S. Gregorij Papæ *lib.* 4. *registr. ind.* 13.

8 Si igitur Princeps secularis salvum-conductum absolutè concederet hæreticis,

ticis, præſtaret id, quod ei minimè liceret, & efficeretur de hæreſi ſuſpectus, tanquàm hæreticorum fautor, ut innuitur in Concilio Tholoſano. Imò Sanchez *in præcept. Decalog. lib. 2. cap. 10. n. 10. verſ. nec ſolùm*, ait, Principem recipientem in ſuo principatu, & ſtatu hæreticos, incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini: Quantò magis ergò incideret in hanc excommunicationem, ſi hujuſmodi ſalvum-conductum elargiretur? Si verò ipſum concederet, at non intuitu hæreſis, non incurreret excommunicationem, nec hæreſis ſuſpicionem: Imò quamvis ei non liceret impedire, ne Eccleſia procederet contrà hæreticos, quibus ipſe impertitus eſſet ſalvum-conductū, tamen teneretur ſervare fidem, quantum in ſe eſſet: Marquez. *in tract. el Gouvernador Chriſtiano, lib. 2. cap. 24.* Hæcquè eſt Catholicorum opinio, exceptis nonnullis, quidquid dicant Limborch. *in hiſtor. Inquiſit. lib. 3. cap. 2. pag.* 184. & Bacou. *ubi ſuprà, de pactis, diſp. 6. litt. A verſ. Hæretici*.

Fides enim eſt ſervanda, nam veritas poſtulat, ut non fictè, ſed ſincerè promittas: Cajetanus *in 2. 2. q. 773. art. 7. ſub finem*, & Div. Thom. 2. 2. *qu.* 80. *art. unico ad* 3. fidelitas expoſcit, ut promiſſa opere adimpleas, ne fias perfidus: Nam promiſſor non ſolùm conſtituit ſe debitorem, ut caveat mendacium, ſed etiam tribuit Jus alteri ad exigendum promiſſum; idcircò qui jam datam fidem frangeret, eſſet mendax in verbis, & violaret Jus firmum, quod habet ad rem promiſſam; ac per conſequens ageret contrà virtutē fidei, ſeù fidelitatis: Beccan. *de fide Hæreticis ſervandâ, lib. 2. cap. 5.* Juſtitiâ tandem requirit, ut alteri Jus ſuum tribuas ex conventione quæſitū: Hinc definitur juſtitia ab Ulpiano *l. juſtitia ff. de juſtitiâ, & jure*, quod ſit conſtans, & perpetua voluntas jus ſuum cuiquè tribuendi.

11 Cum itaquè nunquàm liceat mentiri, nec perfidus eſſe; & cum Jus alterius violare injuſtum ſit, hæreticis etiam ipſis ſervanda eſt fides: Reinkingk *de Regim. ſecular. & Eccleſiaſt. lib. 2. claſ. 1. cap. 2. num. 25.* Baſilic. *deciſ. crimin. deciſ. 2. ſub. num. 18.* ubi de veriori: Idcircò Josue pactum cum Cabaonitis initum, illis ſervavit, & tamen erant infideles, ut ex Beccano recenſet in his terminis Bordon. *in Tribun. cap. 14. n. 22.* & ex facto Joſue infert D. Ambroſius *lib. 1. de offic. c. 29.* fidem eſſe inimicis ſervandam, eò quod fidelitas, & juſtitia neminem excludant, ut ait Marquez *ubi ſuprà*, ſequendo juriſ-conſultum *in l. 1. ff. de pact.* Idquè firmant D. Auguſtinus *ep. 2. c. 7. & 225.* Div. Ambroſius *lib. 3. de offic. cap. 10. & lib. 1. cap. 29. & in priori Apologiâ David. cap. 27.* Gloſs. *in cap. noli 23. qu. 1. & cap. Innocens 22. qu. 4.* Sylveſtr. *verb. Gabella 4. q. 4.* Angel. *verb. Pedagium, qu. 7.* Alvar. Pelag. *de plan. Eccleſ. lib. 2. cap. 46.* D. Thom. 2. 2. *qu. 4. art. 3.* Molin. *tom. 1. de Juſtit. diſput. 111.* Molan. *lib. 1. de fide hæreticis ſervanda, cap. 14.* Iſidorus *lib. 1. Synonimorum, c. 10.* Sotus *lib. 7. de juſt. qu. 2. art. 1.* & Cicero *lib. 3. de officiis*, ubi affert exemplum Atillii Reguli, qui ut fidem inimicis præſtitam ſervaret, mortem adeò crudelem ſubire non dubitavit.

12 Imò propter fidem ſervatam ipſe Joſue meruit poteſtatem cohibendi ſolē, nè occumberet, ut producto illius die tempore hoſtē interimere poſſet: è contrà quoniam Saul, poſthabito hujuſmodi pacto multos Cabaonitas interfecit, facta eſt fames in diebus David tribus annis jugiter; Sedecias quoquè, eò quia reſilivit à fœdere, quod percuſſerat cum Nabuchodonoſore, graviter punitus fuit: Habemus etiam in prophanis hiſtoriis, quod Uladislaus Poloniæ, & Hungariæ Rex, cum contrà datam fidem bello Amuratem invaſerit, cumquè ipſe Amurates premi ſe, & conſtringi videns, exclamaverit: *Chriſte, ſi Deus es, ut Chriſtiani tui de te perhibent, vindica perfidiam tuorum, qui contrà pacta jurata bello me invadunt*, ſtatim alea prælii mutata eſt, nam Uladislaus in medios Turcas impetū faciens equo excuſsus, & capite truncatus, perfidiæ pœnas dedit: Gregor. Scheld. *in ſuis ad Tarnovanam diſputationem notis*, Reinkingk *de regim. ſecular. & Eccleſ. lib. 2. claſs. 1. cap. 2. num. 2.*

13 Adde, quod pacta ſunt de Jure gentium, ideò eis obeſſe nequit diverſitas Religionis: *l. nemo ex externis, C. de Iudæis, & Cælicolis*, hinc eſt, quod contractus cum hæreticis initi ſunt validi:

ticis, præſtaret id, quod ei minimè liceret, & efficeretur de hæreſi ſuſpectus, tanquàm hæreticorum fautor, ut innuitur in Concilio Tholoſano. Imò Sanchez *in præcept. Decalog. lib. 2. cap. 10. n. 10. verſ. nec ſolùm*, ait, Principem recipientem in ſuo principatu, & ſtatu hæreticos, incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini: Quantò magis ergò incideret in hanc excommunicationem, ſi hujuſmodi ſalvum-conductum elargiretur? Si verò ipſum concederet, at non intuitu hæreſis, non incurreret excommunicationem, nec hæreſis ſuſpicionem: Imò quamvis ei non liceret impedire, ne Eccleſia procederet contrà hæreticos, quibus ipſe impertitus eſſet ſalvum-conductū, tamen teneretur ſervare fidem, quantum in ſe eſſet: Marquez. *in tract. el Gouvernador Chriſtiano, lib. 2. cap. 24.* Hæcquè eſt Catholicorum opinio, exceptis nonnullis, quidquid dicant Limborch. *in hiſtor. Inquiſit. lib. 3. cap. 2. pag.* 184. & Bacou. *ubi ſuprà, de pactis, diſp. 6. litt. A verſ. Hæretici*.

Fides enim eſt ſervanda, nam veritas poſtulat, ut non fictè, ſed ſincerè promittas: Cajetanus *in 2. 2. q. 773. art. 7. ſub finem*, & Div. Thom. 2. 2. *qu. 80. art. unico ad 3.* fidelitas expoſcit, ut promiſſa opere adimpleas, ne fias perfidus: Nam promiſſor non ſolùm conſtituit ſe debitorem, ut caveat mendacium, ſed etiam tribuit Jus alteri ad exigendum promiſſum; idcircò qui jam datam fidem frangeret, eſſet mendax in verbis, & violaret Jus firmum, quod habet ad rem promiſſam; ac per conſequens ageret contrà virtutē fidei, ſeù fidelitatis: Beccan. *de fide Hæreticis ſervandâ, lib. 2. cap. 5.* Juſtitiâ tandem requirit, ut alteri Jus ſuum tribuas ex conventione quæſitū: Hinc definitur juſtitia ab Ulpiano *l. juſtitia ff. de juſtitiâ, & jure*, quod ſit conſtans, & perpetua voluntas jus ſuum cuiquè tribuendi.

11 Cum itaquè nunquàm liceat mentiri, nec perfidus eſſe; & cum Jus alterius violare injuſtum ſit, hæreticis etiam ipſis ſervanda eſt fides: Reinkingk *de Regim. ſecular. & Eccleſiaſt. lib. 2. claſ. 1. cap. 2. num. 25.* Baſilic. *deciſ. crimin. deciſ. 2. ſub num. 18.* ubi de veriori: Idcircò Josue pactum cum Cabaonitis initum, illis ſervavit, & tamen erant infideles, ut ex Beccano recenſet in his terminis Bordon. *in Tribun. cap. 14. n. 22.* & ex facto Joſue infert D. Ambroſius *lib. 1. de offic. c. 29.* fidem eſſe inimicis ſervandam, eò quod fidelitas, & juſtitia neminem excludant, ut ait Marquez *ubi ſuprà*, ſequendo juriſ-conſultum *in l. 1. ff. de pact.* Idquè firmant D. Auguſtinus *ep. 2. c. 7. & 225.* Div. Ambroſius *lib. 3 de offic. cap. 10. & lib. 1. cap. 29. & in priori Apologiâ David. cap. 27.* Gloſs. *in cap. noli 23. qu. 1. & cap. Innocens 22. qu. 4.* Sylveſtr. *verb. Gabella 4. q. 4.* Angel. *verb. Pedagium, qu. 7.* Alvar. Pelag. *de plan. Eccleſ. lib. 2. cap. 46.* D. Thom. 2. 2. *qu. art. 3.* Molin. *tom. 1. de Iuſtit. diſput.* 11 Molan. *lib. 1. de fide hæreticis ſervanda cap. 14.* Iſidorus *lib. 1. Synonimorum, c.* Sotus *lib. 7. de juſt. qu. 2. art. 1.* & Cicero *lib. 3. de officiis*, ubi affert exemplum Atillii Reguli, qui ut fidem inimicis præſtitam ſervaret, mortem adeò crudelem ſubire non dubitavit.

12 Imò propter fidem ſervatam ipſe Joſue meruit poteſtatem cohibendi ſol nè occumberet, ut producto illius die tempore hoſtē interimere poſſet: è contrà quoniam Saul, poſthabito hujuſmodi pacto multos Cabaonitas interfecit, facta eſt fames in diebus David tribus annis jugiter; Sedecias quoquè, eò quia reſilivit à fœdere, quod percuſſerat cum Nabuchodonoſore, graviter punitus fuit: Habemus etiam in prophanis hiſtoriis, quod Uladislaus Poloniæ, & Hungariæ Rex, cum contrà datam fidem bello Amuratem invaſerit, cumquè ipſe Amurates premi ſe, & conſtringi videns, exclamaverit: *Chriſte, ſi Deus es, ut Chriſtiani tui de te perhibent, vindica perfidiam tuorum, qui contrà pacta jurata bello me invadunt*; ſtatim alea prælii mutata eſt, nam Uladislaus in medios Turcas impetum faciens equo excuſsus, & capite truncatus, perfidiæ pœnas dedit: Gregor. Scheld. *in ſuis ad Tarnovanam diſputationem notis*, Reinkingk *de regim. ſecular. & Eccleſ. lib. 2. claſs. 1. cap. 2. num.*

13 Adde, quod pacta ſunt de Jure gentium, ideò eis obeſſe nequit diverſitas Religionis: *l. nemo ex externis, C. de Iudæis, & Cælicolis*, hinc eſt, quod contractus cum hæreticis initi ſunt validi:

lidi: Maximè igitur laudandus Caro-
14 lus V. Imperator, qui Luthero Vvormantiam eunti nullam injuriam infetri contrà datam fidem passus est, licet eis contrarium faciendum insinuaverit Echius, ut testatur Marquez *loco cit.* & cò magis laudandus, quandò rogatus à Ludovico Palatino Rheni, cur huic hæretico fidem non violaverit? respondit: *Fidem rerum promissarum, etiamsi toto orbe exularet, tamen apud Imperatorem consistere, oportere*, ut referunt Petr. Gregor. Tholosan. *de Repub. lib. 8. cap. 8. in fine*, Reinkingk *de regim. secular. & Eccles. lib. 2. class. 1. cap. 2. num. 27.* Quini-
15 mò tanta est fidei servandæ necessitas, ut violari non debeat, etiamsi data fuerit à personâ privatâ, dummodò in rebus licitis, & honestis: Sanctarell. *de*
16 *Hæres. c. 10. dub. unic.* Bartholus tamen *in l. conventionum ff. de pactis*, reprehensus à Bodino *lib. 5. de Repub. cap. 6.* quamvis illum sequantur Juris-consulti, dicit quod Tyranno, Piratæ, &c. fides data non sit servanda; sed huic objecto responderi potest, hanc Bartoli assertionem intelligendam esse de fide, quæ daretur à personâ privatâ contrà bonum publicum, ut benè advertit Menoch. *cons. 100. num. 218.* nam esset in re non licitâ: Est enim doctrina Div. Thomæ *in 2. 2. qu. 110. art. 4. ad 5.* quod in
17 duobus casibus fides non sit servanda: Primo casu, quandò id, quod promittitur, licitè servari nequeat; Secundo casu, quandò circumstantiæ superveniant impedientes, servari fidem præstitam; idcircò licuit Apostoló, non adire Corinthum, contrà quod promiserat: Exceptis his casibus quilibet obstrictus est ad servandam fidem, etiam absquè juramento præstitam: Beccan. *de fide hæreticis servanda, lib. 2. cap. 4. nu. 5.* quamobrem rectè Cardinalis de Lugo *de fide, disp. 19. sect. 2. §. 4. num. 126.* con-
18 futat Hurtad. *qu. 79. §. 53.* dicentem, Principem non teneri servare fidem hæretico datam, nisi ipsam vallaverit juramento: rectè (inquam) nam si data fides est de re licitâ, obligat absquè juramen-
19 to: Aurea siquidem fuit sententia Alphonsi Regis Aragonum, sicut refert Joann. Botter. *de dict. immemorabil. lib. 1.* nimirùm simplex verbum Principis tantumdem debere valere, ac privatæ personæ juramentum; præterquàm quod mentiri est per se illicitum, commercii impeditivum, & fidei catholicæ maximè pernicioſum, nam quomodò hæretici saluis-conductis freti accederent ad disputationes, quibus veritas confirmatur, si eisdem mentiri liceret, ut benè ponderat Marquez *loco citato*? Si verò Pactum sit de re illicitâ, non obligat, quamvis adsit juramentū: Idipsum dicit Simancha *in institut. Catholic. c. 46. n. 52.* Del Bene *p. 1. de offic. S. Inquis. dub. 150. per tot. sect. 4.*

Cum igitur promissio de re illicitâ non obliget, non est dicendum, quod fidem frangat is, qui hujusmodi promissionem non servat: idcircò malè putant nonnulli, Martinum Papam defini-
21 re voluisse, fidem non esse hæreticis servandam, quandò dehortatus est Alexandrum Lituaniæ Ducem, ne ullam communionem haberet cum hæreticis, & ut ipsos à se expelleret, non obstante quâcumquè promissione, ut per Bzovium. *ad ann.* 1422. §. 3. Promissio enim de re illicitâ, qualis erat communio cum hæreticis, obligare non poterat: Non ex hoc tamen colligitur, non teneri Principē ad servandam promissionē, quâ ipse se obstringit ad non offendendum hæresiarcham eâ ratione, quia hujusmodi promissio videatur de re illicitâ, cum peccet Princeps, quoties hæresiarcham debitis pœnis non plectit: Tunc enim tantùm tenetur Princeps ad puniendum hæresiarcham, quandò hic sit sub illius potestate: Non dicitur autem ad hunc effectum esse sub potestate Principis hæresiarcha, cui ab ipso promissa sit securitas. Quomodò ergo, replicat Limborch. *in histor. Inqu. lib. 1. cap. 22.* Synodus Constantiensis, postquàm pronunciavit hæreticum Joannem Hussum, ipsum tradidit potestati Sigismundi Imperatoris, qui illi hæresiarchæ securitatem promiserat? Si enim ad hunc effectum Sigismundus nullam potestatem habebat super Husso propter datam fidem, ea sacro-sancta Synodus, cujus potestas non ulteriùs extendebatur, nisi, ut judicaret de fide, & hæreticum de gremio Ecclesiæ proijceret, pròut ipsa fatetur, quo jure eumdem hæresiarcham jurisdictioni prædicti Imperatoris relinquendum fore, de-

crevit, & poſteà declarauit, rectè concrematum fuiſſe à Sigiſmundo? Huic objectioni, quam impius Limborch promovet, facillimè ſatisfit, ſi dicatur,
24 in Eccleſiâ eſſe poteſtatem tradendi hæreticum judicio ſeculari: Hujuſmodi autem traditione imponitur Principi ſeculari neceſſitas morte puniendi hæreticum, ut dicturi ſumus in ſuâ Sede; & tunc talis Princeps agit, tanquàm executor, non autem tanquàm principalis. Verùm tanquàm executor Sigiſmundus nullam fidem dedit Joanni Huſſo, cum eam præſtiterit abſquè juriſdictione Eccleſiaſticâ: Quoniam ergò Synodus Conſtantienſis nullam fidem dediſſet, poterat prædictum hæreſiarcham tradere juriſdictioni Sigiſmundi; & cum hic Imperator tenebatur exequi ſententiam Eccleſiaſticam, nec tanquàm tális executor ullam fidem dederat, rectè flammis tradidit hujuſmodi hæreſiarcham, ut latè explicat Marquez *ubi ſuprà*: Et verè Imperator non
25 poterat æquo animo ferre, quod Joannes Hus igni traderetur propter ſalvum-conductum ei datum, ſed ſacra Synodus dixit, eum argui non poſſe de fide mentitâ, quià Concilium ipſum non illi dederat ſalvum-conductum; & quod Concilium erat majus Imperatore, ideò non potuiſſe contrà voluntatem Concilij prædicto Joanni ſecuritatem concedere, præcipuè in factis fidei, vt narrat S. Antonin. 3. *par. Hiſtoriar. tit. 22. cap. 6. §. 3.* & ideò mentiuntur illi, qui dicunt, Concilium ſtatuiſſe, fidem non eſſe ſervandam hæreticis, ut benè adnotat ad rem Coriolan. *in Breviar. Chronolog. ad Concil. Conſtantienſ. fol. 376.*

§. II.

An liceat Principi Seculari permittere hæreticis libertatem conſcientiæ?

SUMMARIUM.

1 *Princeps ſecularis nequit hæreticis permittere libertatem conſcientiæ.*
2 *Princeps poteſt ſuis ſubditis nõ baptizatis concedere libertatem conſcientiæ; ſecùs tamen ſubditis baptizatis.*
3 *Vnitati Fidei Catholicæ adverſatur libertas conſcientiæ conceſſa hæreticis.*
4 *Nullum exemplum, aut ſuffragium SS. PP. poteſt allegari prò hac libertate conſcientiæ.*
5 *Exempla SS. Ambroſii, Leonis Papæ, & Ioannis X. qui fortiter reſtiterunt Principibus prætendentibus dare Hæreticis libertatem conſcientiæ.*
6 *Principes olim non ſolùm Hæreticis libertatem conſcientiæ denegabant, ſed etiam ſuſpectos de hæreſi expellebant.*
7 *Non ſunt audiendi illi, qui diſputant, an in benè conſtitutâ Republicâ tolerari poſſit diverſitas Religionum.*
8 *In caſu neceſſitatis poteſt à Principe permitti libertas conſcientiæ.*
9 *Poteſt Princeps prohibere Catholicos, ne intempeſtivè aggrediantur Hæreticos.*
10 *Vix poteſt eſſe cauſa juſta neceſſitans Principes ad concedendam hæreticis conſcientiæ libertatem.*
11 *Carolus V. reprehenſus à Paulo III quod vellet concedere Germanis confeſſionem Auguſtanã, & propter eandem cauſam Maximilianus Imperator à Pio V.*
12 *Regnũ Poloniæ ob conceſſionem Conventuum Hæreticorum conceſſam à Rege Sigiſmundo, hæreſibus repletum.*
13 *Honorius Imperator ob libertatem Hæreticis indultam in multas calamitates incidit.*
14 *Nec ad breve tempus licet Principi concedere libertatem conſcientiæ.*
15 *Prædicta procedunt multò magis, ſi Princeps juraverit, ſe ſemper Catholicam fidem ſervaturum, & Hæreticos expulſurum à ſuo Regno.*
16 *Tale juramentum præſtatur à Regibus Hiſpaniæ, qui ſe ſubiiciunt Inquiſitoribus.*
17 *Præſtatur etiam à Duce Venetiarum, & à Duce Bavariæ.*
18 *Galliarum Rex nunc regnans omnes Hæreticos à ſuis regnis ejecit.*

1 EX eodem principio ſuperiùs ſtabilito, quod ſolus Pontifex poſſit diſponere de hæreticis in ordine ad religionem, fit evidens, quod Princeps ſuâ propriâ auctoritate non poſſit libertatem conſcientiæ hæreticis permittere: Fermoſin. *in cap. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ, quæſt.*

quæst. 44. *de constitut.* latè Card. Albit. *de Inconst. in fide, cap.* 27. *à num.* 32. Azor. *Institut. moral. par.* 2. *lib.* 11. *cap.* 6. *vers. An Rex tutâ conscientiâ*, Reinkingk *de regim. Eccles. lib.* 3. *class.* 1. *cap.* 1. *n.* 29. Mattheu *de Regim. Regn. Valent. cap.* 2. §. 2. *num.* 78. & 79. cui opinioni adstipulatur Hurtad. *disp.* 79. *sect.* 5. ubi concludit, quamvis posse à Principe Catholico sinè facultate Summi Pontificis concedi libertatem conscientiæ subditis non baptizatis, quià ii non pertinent ad judicium Ecclesiæ, non posse tamen ab eo hanc libertatem permitti hæreticis, seù subditis baptizatis, in quos cum Ecclesia habeat directam jurisdictionem, nequit Princeps laicus huic Ecclesiæ potestati sinè ejusdem Ecclesiæ consensu præjudicare.

3 Adde, quod unitati fidei nostræ adversatur hujusmodi libertas hæreticis concessa, ut latè probat Beccan. *de fide hæreticis servandâ, lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 3. Quæ enim luci cum tenebris communio, quæ Catholicis cum hæreticis, nisi ficta, insidiisquè plena compositio esse potest? Ità B. Pius V. *lib.* 4. *ep.* 1. & sicut monstruosum est, corpus unum plura capita habere, pluresque animas; ità, si plures permitterentur Religiones, monstruosum corpus efficeretur, cum Religio sit caput, & anima in humano Principatu: Ramirez *de leg. Reg. seù de absolut. Princip. potest.* §. 8. *num.* 17. & 18. ideò juremeritò Principi illicitum est, hujusmodi monstruositatem libenter permittere, id quod etiam demonstrat Ludovic. Caracciol. *specul. Princ. lib.* 6. *cap.* 7. *per tot.* Albergat. *in libro*, cui titulus, *Discorsi Politici contra Gio. Bodino, lib.* 5. *cap.* 4. Imò observat Ernestus de Eusebiis *in suo judicio Theologico*, quod nullum exemplum, aut suffragium SS. Patrum, veterum Doctorum, Summorum præcipuè Pontificum prò hac libertate allegari possit, etsi tot hæresum, hæreticorumquè procellis Ecclesia Dei jactata fuerit, ut dubium non sit, tale remedium Spiritu Sancto suggerente, sæpiùs quæsituros fuisse ejus Antistites, & Doctores, si legitimum esset: Non solùm autem nunquàm eo usi sunt, sed etiam oblatum constantissimè reicerunt: Div. Ambro-
3 sius enim *in epist.* 33. *ad Marcellinum*, compressit Imperatorē Valentinianum; qui à Justina Matre, fæminâ Arrianâ persuasus dicebat, Templum Arrianis permittendum esse, ac pacem sibi pollicebatur, & tranquillitatem fore in Imperio, si eisdem, licèt diversæ Religionis, locus concederetur, in quo convenire, & legis suæ exercitia frequentare possent. Sanctus Leo quoquè virtutibus, & dignitate Maximus *in epist.* 76. objurgat Anatholium Episcopum Constantinopolitanum, quod sinat Catholicis permixtos vivere hæterodoxos. Quid dicam de Joanne Chrysostomo, qui Arcadium deterruit, ne Templum Catholicum traderet Gaynæ, adeò potenti, ut videre est apud Spondanum *anno Christi* 400. *num.* 7. Zozimum *lib.* 5. Socratem *lib.* 6. & Solomenum *lib.* 3. *c.* 4. Audiamus Theodoretum *lib.* 5. *cap.* 53. *Gainas quidem*, inquit, *quidam Sytha genere, animo barbaro, insolentiâ planè tyrannicâ, per id temporis Dux fuit: Quem quidem non solùm alii omnes, sed etiam Imperator ipse magnoperè extimavit. Iste labe aspersus Arrianâ, postulabat ab Imperatore unum ex Sacris Templis sibi dari: Imperator autem respondit, se de eâ re capturum consilium, & unum ei curaturum, promittit. Itaquè divino illo Ioanne accersito, ei postulatum Gainæ exponit; commemorat ejus potentiam; moliri tyrannidem indicat; Orat, ut Templo donato, furentem ejus animum placet. Cui nobilis ille Vir: Ne inquit istud illi polliceare, nequè Sanctum dari canibus, mandes; nam nunquàm quidem patiar; ut qui Deum verum sanctè, & augustè laudibus & hymnis celebrant, expellantur à Sacro Templo, idemquè tribuatur his, qui contrà eum loquuntur blasphæmias. Atquè ne barbarum illum omninò metuas, Imperator, sed me, & illum in unum locum convoca, tuquè silentio utriusquè nostrum sermonem ausculta. Ego certè me hominis linguam refrenaturum spero, persuasurumquè, nè postulet, quod ei concedi non debeat. Quibus auditis Imperator vehementer lætatur, & postridiè ejusdem diei utrumquè accersit. Gaynas quidem promissum exposcit: Magnus autem Ioannes respondet ex adverso: Non licere Imperatori, qui pietatem colere instituat, aliquid contrà res Sacras temerè moliri. Cui quidem dicendo: Templum sibi dare;*

Respondet Ioannes, Templum Sacrum apertum esse, neminemquè eum prohibere, quominùs in eo, si libeat, Deo preces fundat. Tùm Gaynas: At ego, inquit, alterius sectæ sum, & cum hominibus alterius sectæ unum Sanctum Templum habere postulo. Atquè istud quidem non immeritò postulo, quippè qui multa bellica certamina prò Romanis confecerim: At præmia, inquit Ioannes, tibi propterea tributa, labores tuos longè superant; Nam Dux es, & honore consulari donatus. Quin etiam debes tecum considerare, qui fueris olim, & quis jam sis; quæ etiam præterita tua inopia, & in quâ tantâ abundantiâ vitam degas; quibus quoquè vestibus priùs indutus esses, quum Istrum trajeceris, & quibus jam opertus: Complectere igitur animo, quàm pauci sint labores, & quàm ampla præmia; atquè noli ergà eos, qui tibi honorem hunc detulerunt, ingratus esse. Hac oratione habitâ Ioannes, celebris totius Orbis terrarum Doctor, os obturavit Gainæ, atquè adeò obmutescere coegit. Temporis autem intervallo interjecto, Gain tyrannidem, quam molitus fuerat, manifestè patefacit, atquè collecto in Thracia exercitu, prædas agere, & multa loca vastare cœpit. Quibus rebus cognitis, omnes, tùm Magistratus, tùm subjecti metu exhorrescere: Atquè nemò erat, qui vel cum eo in acie confligere animum induxerit, vel legationem apud eum obire se tutò posse, existimaverit. Nam barbarum ejus, & crudelem animum quisquè suspectum habuit; Tùm ab aliis timidis cunctis ad hunc fortissimum Virum deventum est, qui nihil moratus, nequè prioris refragationis, nequè natæ ex illâ discordiæ memoriâ, animo prompto hanc legationem in Thracia obiit, quâ re judicatâ Gainæ, recordatus ille, quâ libertate quondam pietatem defendisset, occurrit Ioanni, longo sanè itinere, & manum ipsius applicuit oculis suis; qui etiam liberos suos, sanctis illius genibus admovit. Ità solet virtus percellere, & pudore suffundere etiam immitissimos.

6 Quinimò olim piissimi Principes, nedùm hæreticis hanc libertatem denegabant, verùm etiam suspectos tantummodò de hæresi à statu expellebant: legimus enim, quod Theodoretus [Episcopus Cyri, qui ex more degebat Antiochiæ, & frequens erat in Synodis, cum in suspicionē incidisset, ne qui olim Nestorio faviſſet, damnatam ejus hæresim roborare conaretur, quà de re adversùs eum quidam Imperatori libellū obtulit, jussus est Antiochiâ recedere, Cyrumquè petere, & ibi Ecclesiam suam tantummodò curare; nec ab eâ discedere. Quibus paruit ipse quidē, magno tamen, ut justum erat, animi mœrore affectus, quemadmodùm videre est apud Hieronym. *in epist. ad Pammach.* & apud Coriolan. *in Breviar. pag.* 149. Dolebat enim, quod in crimen, vel etiam suspicionem hæresis vocaretur, qui verè orthodoxus esset, sicut ipse questus est, pluribus ad diversos, alioſquè clarissimos viros Consulares, atquè Patri-
7 cios, scriptis epistolis. Undè explodendos esse illos, qui disputant, an in benè constitutâ Republicâ tollerari possit diversitas Religionum, meritò censuit Joannes à Solorzano *de Gubernat. Indiarum, lib. 3. cap. 24. num.* 1. Unitas enim Religionis est pax Ecclesiæ, & nervus Reipublicæ; & è contrà pluralitas Religionum rixas, & contentiones parit: Haberkorn. *de Religion. Iuris consultorum, cap.* 5. *num.* 90. præsertim quià Hæretici sunt deceptores, ventiloqui, & publicæ concordiæ perturbatores, ut in his terminis notat Otho *de jur. public. cap.* 24. *fol.* 710. De hac re Bodinus *lib.* 3. *de Republicâ, cap.* 7. Danæus *lib.* 2. *Eth. Christianæ, cap.* 7. Justus Lipsius *libr.* 4. *politicar. quæst. Centur.* 1. *in fine*, Magerus *de Advocat. armat. cap.* 16. *num.* 593. Mattheu *de regim. Regn. Valent. d. cap.* 2. §. 2. *num.* 77. & Trajanus Boccalinus *Raguagli di Parnaso, tom.* 1. *Raguagl.* 64. ubi latè adversùs Bodinum.

In casu tamen necessitatis putat Beccanus *de fide hæreticis servandâ, lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 14. permitti posse à Principe hujusmodi libertatem; idemquè tenuit Reinkingk *de regim. Eccles. lib.* 3. *class.* 1. *cap.* 1. *num.* 30. ubi, quod hoc casu non diceretur favere hæreticis, & sequitur Ernestus de Eusebiis *in judicio Theologico de pace ineunda cum hæreticis*, ubi ait, licere, urgente necessitate, vel gravi periculo, Religionis præsertim, hæresim tollerare, dissimulando pœnam, & ea, quæ ad ejus exercitium sunt necessaria, concedendo, quam permissionem vocat simplicem, & primi generis,

cui

9 cui aliam subnectit, quâ dicit, licitum esse prohibere Catholicis, ne intempestivè hæreticos aggrediendo, vel lacescendo, se, & Religionem in majus discrimen conjiciant, ac utramquè permissionem posse pacto firmare, vel ad tempus indefinitum, vel ad tempus definitum, quousquè credantur eædem necessitatis circumstantiæ duraturæ, censuit Immolens. *post consil.* 241. Mantuæ, rationem assignans, quia naturaliter unicuiquè sui ipsius defensio insita est: Participatio quippè, quæ habetur cum excommunicatis, urgente necessitate, non inducit excommunicationem: Undè quamvis imposita esset Principi excommunicationis pœna, ne Hæreticos admitteret in suâ ditione, urgente necessitate, licebit ei absquè incursu in excommunicationem ipsos receptare, ac tollerare, eo modo, quò licuit Carolo V. ut ait Mantua *d. cons.* 241. & ratio à priori est, quia qui ex necessitate agit, dicitur potiùs pati, quàm agere, juxtà Mantuam *ibidem*. Adde, quod hujusmodi permissio non est intrinsecè mala, id quod probatur exemplo Dei peccata, & hæreses permittentis.

10 At ego vix puto, reperiri posse hujusmodi causam, ut quoquè docuit Tannerus *loco sup. cit. assert.* 2. *num.* 34. & contrà Benedictum Carpzou, Auctorem reprobatum, *in l.l. regias Germanorum, cap.* 3. *sect.* 6. multis tuetur respondendo contrariis: Diana *tom.* 9. *tract.* 4.
11 *per totum*; & quidem Carolus V. Imperator, alioquin piissimus, subiit reprehensionem Summi Pontificis Pauli III. cujus Bullam in extensum affert Eminentissimus Pallavicinus *in sua hist.* & Maximilianus Imperator, dum cogitabat, confessionem Augustanam concedere Germaniæ, & præcipuè Dynastis, ac Principibus Austriæ, acriter reprehensus fuit à Beato Pio V. sub interminatione excommunicationis, & privationis Imperii, nisi ab hoc abstinuisset, pròut habetur *in vita ejusdem B. Pontificis*: Et juremeritò reprehensus fuit
12 Maximilianus. Quis enim ignorat propter segnitiem Sigismundi Regis Poloniæ, qui Sectariis conventus habendi potestatem fecit, & Templa ad novæ Religionis exercitium postulantibus præbuit, brevi tempore hæresim ad omnes Regni Ordines pervenisse, teste Florimundo Remondo *lib.* 4. *de ortu, & progressu hæres. cap.* 8. *num.* 2. ? Imò post Sigismundi mortem, in Comitiis non tantùm per modum tollerantiæ, verùm etiam publicâ lege conscientiis, ac omnis generis Religionibus laxatæ sunt habenæ, ut narrat idem Remondus *loco cit. cap.* 12. *num.* 6. & tantas vires accepit hæresis in Polonia, ut Henricus III. eo Regno inauguratus, coactus fuerit, permittere hanc libertatem, quæ tot, tàmquè diversas Sectas in illud Regnum invexit, ut ejus perpurgandi spes
13 nulla sit. Etiam antiquitùs experientia Honorium Imperatorem docuit, libertatem Hæreticis indultam in magnum Christianæ Religionis dispendium redundasse, ut testatur Baronius *anno Christi* 410. quarè hic Imperator jam anteà concessam Donatistis libertatem, ne adeò præjudicaret Catholicæ Religioni, instantibus Affricæ Episcopis, dato rescripto ad Heraclianum Affricæ Proconsulem, brevi tempore rescidit; & observatur, quod postridiè ejus diei, quo Urbs capta est ab Alarico, datum est hujusmodi rescriptum, quo imminentem Urbi extremam cladem Deus avertit: Nam eamdem Urbem captam tunc Alaricus, quasi fugitivus reliquit:
14 Spondan. *ad ann.* 410. Quinimò nec ad breve tempus licet Principi permittere libertatem conscientiæ, eò quod, ut diximus, solus Summus Pontifex possit disponere de hæreticis in ordine ad Religionem: Wandingus *de contract. disp.* 3. *dub.* 4. Diana *par.* 10. *tract.* 3. *resol.* 3. *vers. verùm non obstat*.

Hæc omnia eò magis sibi locum vindicant, si Principes juraverint, se semper Catholicam fidem servaturos, ac à finibus suorum Dominiorum expulsuros hæreticos, pròut tenentur, juxtà dispositionem sacrorum Canonum *in cap. ad abolendum §. statuimus, extr. de hæret. cap. excommunicamus il primo §. monentur, eodem tit. & cap. ut officium in §. Statuimus, de hæret. in* 6. (Vide Del Bene *par.* 1. *dub.* 26. *num.* 22. & 33.) & tenentur in quibusvis terris, etiam non suspectis, quemadmodùm ait Cardinal. Zabarella *in d. cap. excommunicamus §. Moneantur, antè num.* 1. reprobatâ Hostiensis opinione.

Hujus-

16 Hujuſmodi juramentum præſtari ab invictiſſimis Regibus Hiſpaniarum, qui etiam ſe ſubjiciunt Inquiſitorum juriſdictioni, teſtantur Carena *in anteludiis* §. 5. *num.* 69. & poſt Martham *de juriſdict. par.* 1. *cap.* 26. *num.* 94. Solorzanus *de Gubernat. Indiarum, lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 92. & fuiſſe præſtitum ab Imperatoribus, & ad uſquè ſua tempora præſtari, tradit Mager. *de Advocat. armat. cap.* 5. *à nu-*
17 *mer.* 143. Præſtatur etiam hodiè à Duce Venetiarum, & à Duce Bavariæ, quarè falſa in aliquâ parte eſt ſententia Hoſtien. aſſerentis, quod de conſuetudine hoc juramentum non præſtatur: latè Albit. *de Inconſt. in fide, cap.* 26. *à num.* 10.

18 Imò potentiſſimus Galliarum Rex, noſtri temporis Alexander, ab universâ ſuâ Monarchiâ Hæreticos omnes ejecit, quo facto manifeſtum reddidit, niſi Hæretici extirparentur causâ fidei, eſſent extirpandi, ut Regna, & Dominia magis conſiſterent, ac floreſcerent, cum, ait D. Thomas *opuſc.* 20. *lib.* 2. *cap. ult.* veram Religionem, quaſi Comites, potentia, & ſapientia ſemper ſequuntur, & Hæretici tollerati ſemper Regnis ruinam, & detrimentum intulerunt, ut pluribus cumulatis exemplis, oſtendit Maucler. *de Monarchia Eccleſ. & Secular. par.* 4. *libr.* 6. *cap.* 16. *circà finem*.

§. III.

An liceat in Hæreticos conferre dignitates.

SUMMARIUM.

1 *Hæretici ſunt incapaces quarumcumquè dignitatum.*
2 *Hæretici ſunt infames.*
3 *Eſt de hæreſi ſuſpectus, qui Hæreticis dignitates confert.*
4 *Iuliani Apoſtata lex adversùs Chriſtianos, ut à militiâ pellerentur, & à dignitatibus arcerentur.*
5 *Bona Hæreticis collata, non ſolùm eos in errore confirmant, ſed etiam alios alliciunt.*
6 *Baldellus perperàm ſcripſit, in Regionibus infectis excuſari Catholicos, qui Hæreticis dignitates conferunt: Reſpondetur rationibus Baldelli, & n.* 11. 12. & 13.
7 *Sacra Congregatio Sancti Officii declaravit, Hæreticorum beneficia vacare à die criminis commiſſi.*
8 *Henricus IV. Hugonottis pacem, & libertatem conceſſit, eâ conditione, quod reſtituerent bona Eccleſiaſtica erepta.*
9 *Nec Summus Pontifex poteſt Hæreticis conferre dignitates.*
10 *Pius IV. Cardinalem Odectum privavit Cardinalatu.*
14 *Poſſumus à Tyranno juſtitiam petere, non obſtante, quod aliquod malum ſit, eam petere.*
15 *Phoca electus Imperator ob populi peccata.*
16 *Reiicitur doctrina, quod præſentatio Hæretici ad juſpatronatus ſit materialis, ſcilicet ad percipiendos tantùm fructus.*
17 *Nunquàm Summus Pontifex diſpenſavit, ut Hæretici retinerent redditus Eccleſiaſticos.*
18 *Principes debent eniti, ut bona ab Hæreticis uſurpata, reſtituantur.*
19 *Carolus Magnus defenſionem bonorum Eccleſiæ mandat in ſuo teſtamento.*
20 *Adrianus Papa impulit Carolum Magnum ad bona Eccleſiæ tuenda.*

1 QUARUMCUMQUE dignitatum incapaces ſunt hæretici, ut patet ex Concil. Arel. 7. ubi ipſi à Præfecturis, cæteriſquè Magiſtratibus penitùs excluduntur, quod etiam cavetur *in l.* 1. *C. de Hæretic. & Manich. & Novell.* 109. *de Privileg. Dot. hæretic. Mulier. non præſtand.* Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 43. *num.* 8. Trentacinque *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 1. *de legitim. nu.* 7. Campanil. *diverſor. jur. canon. rubr.* 11. *cap.* 26. *num.* 5. *& ſeqq.* Ricciull. *de jur. perſonar. lib.* 5. *cap.* 20. *numer.* 5. & 6. Incapaces, inquam, ſunt dignitatum Hæretici, non ſolùm illarum, quas habent, ſed ad novas nequeunt pervenire: *cap. ut commiſſi* §. *Privandi, de hæretic. in* 6. & docent Sanchez *ad præcept. Decalog. lib.* 2. *cap.* 26. Ricciull. *de jur. perſonar. lib.* 5. *cap.* 19. *num.* 8. Juſto quidem
2 judicio; nam cum hæretici profiteantur vitæ genus à divinis, humaniſquè legibus reprobatum, infames redduntur:

Bar-

Bartol. *l.* 1. *ff. de his, qui not. infam.* Ricciull. *d. cap.* 20. *num.* 1. *lib.* 5. Canter. *qu. crimin. cap.* 1. *de hæretic. num.* 9. *vers. secunda pœna*, Castr. *de just. hæreticor. punit. cap.* 9. *lib.* 2. & per consequens indigni publicis oneribus. Opponuntur enim adinvicem infamia, & dignitatum collatio: Quamobrem absurdum est, tàm monstruoso nexu ipsas conjungere: Itaquè attentâ in ipsis Hæreticis
3 hujusmodi incapacitate, quicumquè eis dignitates conferret, efficeretur de hæresi suspectus, & esset Hæreticorum fautor: Sayr. *de censur. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 8. Navarr. *in Man. cap.* 23. *num.* 55. Duard. *ad Bullam Cœnæ, lib.* 2. *fol.* 140. *num.* 8. Siquidem directè cooperaretur hæresi: Fama enim præ aliis bonis hujus vitæ æstimatur, imò eam vitâ ipsâ
4 potiorem multi habent. Porrò dignitatum collatio conciliat famam, & bonam exístimationem. Hinc Julianus Apostata, inter alia persecutionis in Christianos efferata gesta, legem tulit, ut Christiani à militiâ pellerentur, & à quibuscumquè dignitatibus, & regimine Provinciarum arcerentur. Si conferantur igitur Hæreticis dignitates, conciliatur hæresi species boni etiam honesti: Verùm ex se hæresis propter libertatem carnis videtur bonum delectabile; ergò per hujusmodi dignitatum collationem videbitur etiam bonum utile, & bonum honestum: Hæc autem rei inhonestissimæ speciosa honestas, cui non deesse videntur cætera bona, non solùm per
5 se hæreticos in errore confirmat, verùm etiam alios allicit: Bonum enim omnia appetunt, juxtà Aristot. 1. *Ethic. cap.* 1. idcircò hoc pacto augetur, & stabilitur hæresis: Crescit ratio, si sermo
6 sit de dignitatibus Ecclesiasticis: Quamobrem perperàm Baldell. *de fide, & infid. lib.* 1. *disput.* 44. *num.* 15. ait, in regionibus hæresibus infectis excusari Catholicos, qui Hæreticis conferunt dignitates, & sub *num.* 76. dicit, posse à Catholico præsentari ad juspatronatum hæreticum, si id fiat ad evitandum majus malum.

Hujusmodi doctrina non videtur consona pietati Catholicæ; nam transeat, quod in supradictis Regionibus conferri possint hæreticis non denunciatis dignitates civiles, necessitate impellente, quamvis hoc finè Religionis Catholicæ jacturâ contingere nequeat, ut sapienter monuit B. Pius V. *lib.* 1. *epist.* 7. non tamen conferri possunt dignitates Ecclesiasticæ, quarum incapaces sunt hæretici, tanquàm irregulares: Hor-
7 tatur proindè B. Pius V. *lib.* 4. *epist.* 9. Episcopnm Herbipolensem, ne quis alienatus à Catholicâ Religione, sivè alioquin suspectus de hæresi, quantumvis illustris, & potens, in capitulum, collegiumquè illius Ecclesiæ ullo modo recipiatur, non obstante quocumquè periculo. Imò Sac. Congr. S. Officii penès Bordonum *in Tribun. cap.* 12. *num.* 37. declaravit, hæreticorum beneficia vacare à die commissi criminis, & proindè Summus Pontifex specialiter sibi reservavit hujusmodi beneficia, nullatenùs conferenda, nisi specialis mentio de crimine hæresis, propter quod vacant, habeatur, etiam per Sanctitatem suam, aliter nulla sit collatio. Porrò hoc decretum fuit deinceps à Pio V. confirmatum, ut testatur idem Bordon. Narrat propterea Petrus Matteus *lib.* 2. *hist. sui temporis*, concessam fuisse pacem, & libertatẽ Hugonottis ab Henrico IV. sed inter alias hac conditione, quod hæretici restituerent omnia Ecclesiastica jura, & bona Catholicis anteà erepta: Undè Rex ille, quàmvis sibi persuasisset, ob necessitatem se posse permittere hanc libertatem, agnovit tamen, non licere, hæreticos manuteneri in possessione dignitatum Ecclesiasticarum, non obstante quâcumquè necessitatis circumstantiâ.

9 Quinimò nec Summus Pontifex potest hæreticis conferre dignitates Ecclesiasticas: Quamvis enim possit extinguere bona Ecclesiastica, & dare secularibus, ut facere voluisse Paschalem II. testatur Petrus Diaconus *lib.* 4. *Chron. Cassianen.* nihilominùs ea bona Ecclesiastica non possunt dari hæreticis, nec etiam Catholicis secularibus, nisi ex causâ magni momenti bonum Religionis concernente, eò quià dispensator fidelis Patrimonii Christi esse debet Pontifex: Adde, quod hujusmodi dignitates habent sibi annexum aliquod officium spirituale, quod peragitur, vel ad fidelium salutem, vel ad Dei honorem: Porrò hoc jus Christo, &

Eccle-

Eccleſiæ Dei aquiſitum cedere nequaquàm poteſt Pontifex. In quâ re emicuit Zelus Apoſtolicus Pij IV. qui *ann.* 1563. Cardin. Odectum, pròut ſcribit Spondanus *ad dictum annum. num.* 21. prolapſum in hæreſim Hugonottorum, nedùm declaravit hæreticum excommunicatum, ac fidei Catholicæ deſertorem; ſed etiam eumdem privavit omni Cardinalatus dignitate, & commodo, necnon ab omni Eccleſiæ privilegio depoſitum, & Bellovacenſis Epiſcopatus adminiſtrationé incapacem, & inhabilem. Nec his contentus, effecit Sanctiſſimus Pontifex tùm ut volens nollens habitum Cardinalatus dimitteret, tùm ut ei locus in utroquè Galliæ conſilio denegaretur.

11 Ratio, quæ aſſignatur ab ipſo Baldello, nullius ponderis eſt: Poteſt enim toletari aliquod malum, ut aliud malum eo majus evitetur; ſed nullo modo licitũ eſt hoc fine cooperari ad malum: Barboſ. *ad cap. duo mala, diſt.* 13. *n.* 21. Sotus *de juſt. & jur. lib.* 6. *qu.* 1. *art.* 5. *verſ. item alteri*, Acunna *ad cap. quod ait, verſ. in gloſſ. periculoſiſſimè*: Nam com-
12 mitti majus malum, pendet à malitiâ alienâ, quæ non poteſt nos cogere ad minus malum perpetrandum. In caſu neceſſitatis debemus evitare majus malum; at in caſu, in quo evitare minus malum, pendet à voluntate, debemus & minus quoquè malum evitare: Molin. *de contract. diſp.* 35. *verſ. ad ſecund.*

13 Non obſtat, quod rectè Judas dederit conſilium Fratribus, ut Joſeph venderent, quem cogitabant occidere, quia conſulendo minus malum non peccatur: Secùs illud committendo, ut ab altero majus malum evitetur, quemadmodùm benè advertit idem Molina *ubi ſuprà*. Hac ratione utiquè licitum eſt, petere juſtitiam à Tyranno; nam ſi ipſe peccat occupando Dominium, magis peccaret, ſi negligenter illud adminiſtraret; ſed quia petere, magis eſt, quàm conſulere, crederem, non eſſe licitum petere minus malum, ut majus ab altero evitetur: Verùm cum adſint aliæ
14 rationes, quas affert Leſſ. *de juſt. & jur lib.* 2. *cap.* 29. *dub.* 9. *nu.* 72. & 74. ad contrarium probandum, verius exiſtimandum videtur; quod à Tyranno juſtitia poſſit peti, non obſtante, quod aliquod malum ſit, illam petere: Non proindè aſſentior illis, qui putant, Tyrannum dari à Deo, ità ut Eliſabetha, qui Regnum Angliæ ſibi uſurpavit, licet fuerit Tyranna, & Rebellis, qualiſcumquè extiterit, à Deo data fuerit: Ex quo principio ſequitur, nos nedùm poſſe juſtitiam petere à Tyranno, ſed ipſum uti verum Principem recognoſcere: Non aſſentior (inquam) quia legittimus Princeps à Deo directè datur; illegittimus verò permittitur tantummodò, ut docet S. Thom. *in opuſc.* 19. cui ſubſcribunt Scholaſtici communiter. Permittitur quidem ad pu-
15 nienda peccata populi, quod revelavit Deus cuidam ſervo ſuo, ſecutâ electione Phocæ ad Imperium, his verbis: *Non inveni illo pejorem, quià ſic meruerunt Conſtantinopolitanorum flagitia*, & tradunt Majol. *dier. Canicul. tom.* 2. *colloq.* 2. *pag.* 109. & *tom.* 3. *coll.* 2. *pag.* 371. Joan. à Torquemada *in Monarchiâ Indicâ, lib.* 6. *cap.* 8. Solorzan. *de jure Ind. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 11.

16 Nec officit, quod ſubjungit Baldellus, ſcilicet præſentationem hæretici ad Jus patronatum eſſe præſentationem ad fructus, ſivè redditus beneficii Eccleſiaſtici materialiter tantùm percipiendos; nam in primis hujuſmodi Baldelli diſcurſu facilè abuti poſſunt Simoniaci præſentatores ad Eccleſiaſtica beneficia, prætexentes ſe præſentare pro pretio temporali ad redditus beneficii Eccleſiaſtici materialiter tantùm percipiendos, qui eſt ſenſus propoſitionis 22. ex damnatis ab Alex. VII. his verbis conceptæ: *Non eſt contrà juſtitiam, beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Eccleſiaſtica pecuniâ interveniente non exigit illam prò collatione beneficii, ſed veluti prò emolumento temporali quod tibi conferre non tenebatur.* Deindè nunquàm Pontifex diſpenſavit, ut hæretici poſſent licitè retinere redditus Eccleſiaſticos; & rationabiliter nam cum ipſi, eò quia nequeant exercere officium ſpirituale, ſint incapaces titulorum, à quibus fructus dependent, conſequenter ſunt incapaces ipſorum fru-

fructuum : *cap. 1. de reg. jur. in 6.*

18 Quinimò Principes, quia ipsi tenentur defendere Ecclesiam, & defensio est propulsatio offensionis, non solùm imminentis, verùm etiam præteritæ, ut demonstrat auctor opusculi, cui titulus est, *An pax qualem desiderant protestantes, &c. sit secundùm se illicita, not. 7. resp. 2.* niti debent, ut bona Ecclesiæ recuperent ab hæreticis usurpata, atquè ab ipsis exigant *plenarias Beati Petri justitias* (ità appellantur apud Anastasium bona Ecclesiæ Romanæ injustè erepta) : Ut autem rationes, & exempla, quæ ad hanc veritatem comprobandam afferuntur ab auctore dicti opusculi, omittamus brevitatis causâ, satis est, quod hìc recensеantur verba testa-
19 menti Caroli Magni, quibus hoc defensionis officiũ hæreditarium reliquit : *Super omnia autem jubemus*, ait piissimus Imperator, in suo Testamento penès Baron. *anno Christi 306. num. 24. ut ipsi tres fratres* (Ludovicus, Pipinus, Carolus) *curam & defensionem Papæ simul suscipiant, sicut quondam ab Avo nostro Carolo, & Beatæ memoriæ Genitore Pipino Rege, & à nobis postea suscepta est, ut eum cum omni adiutorio ab hostibus defendere nitantur, & justitiam suam, quantùm ad ipsos pertinet, & ratio postulat, habere faciant : Similiter & de cæteris Ecclesiis, quæ sub illorum fuerint potestate, præcipimus, ut justitiam suam, & honorem habeant, & Pastores, & Rectores venerabilium locorũ habeant potestatem rerum, quæ ad ipsa loca pertinent.*

20 Ad hanc justitiæ pietatem jam diù impulerat Carolum Magnum Adrianus Papa per suam epistolam, & ejusdem Pontificis extat epistola ad Bettaricum Archiepiscopũ Viennensem, quâ ei notificat, se egisse cum Carolo Magno, ut jura Ecclesiarum, & Civitates restituerentur, quæ à Tyrannis per octoginta ferè annos erant usurpata ; ex quâ sacrilegâ usurpatione scribit Agobardus Lugdunen. Archiepisc. quod plerique Sacerdotes in Galliâ invenirentur, qui, aut Mensas nobilium administrarent ; aut Caballos regerent ; aut canes ducerent ; aut Vina miscerent ; aut agellos colerent : Qui hac tempestate ad hujusmodi indecora impellunt presbyteros, videant ipsi.

SECTIO II.

De Hæreticorum defensoribus.

SUMMARIUM.

1 *Hæreticorum Defensores sunt de hæresi suspecti.*

2 *Violatores Constitutionis* Si de protegendis *sunt de hæresi vehementer suspecti.*

3 *Hæreticorum Defensores sunt illi, qui vel defendunt hæreses, vel Hæreticos.*

4 *Hæreticorum Defensores sunt illi, qui noscentes errores illorum, eosdem tuentur, ne puniantur.*

5 *Qui Hæreticos putatos defendunt, abjurare coguntur, licèt non incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ.*

6 *Defendere dicuntur Hæreticos in judicio, qui eos defendunt tanquàm Advocati, & Procuratores.*

7 *Quandò non constat, Clientem esse Hæreticum, defenditur in judicio ab Advocatis.*

8 *Sinè licentiâ Inquisitionis non potest quis patrocinari Hæretico in judicio.*

9 *Advocatus deputatus à sancto Officio ad tuendos Hæreticos debet eos hortari, ut veritatem fateantur & contumaces repertos derelinquere.*

10 *In causâ gravi annuitur petitioni eorum, de quibus dubitetur, an sint Hæretici.*

11 *Quanta sit æquitas Tribunalis S. Officii in concedendis Defensoribus Reis inquisitis ?*

12 *Nulla est renunciatio defensionũ à Reis facta.*

13 *Imò Rei defensionibus non destituuntur, etiamsi fassi sint delictum, vel hoc sit notorium.*

14 *Qui dicantur defendere Hæreticos extrà judicium ?*

15 *Catholicus, si est subditus Hæretici Principis, potest prò eo militare, quoties bellum non sit adversùs Religionem ; secùs, si bellum sit contrà Catholicam Religionem.*

16 *Secundùm hanc regulam procedebant milites Christiani in exercitu Iuliani Apostatæ.*

17 *Si quis militaret prò Principe acatholico contrà Religionem ad pœnam*

effugiendam, non eſſet de hæreſi ſuſpectus.

18 *Chriſtianis Captivis licet in Saracenorum navibus remigare contrà Chriſtianos, ob timorem mortis; ſed dum deſcendunt in terras Chriſtianorum, non licet eis devaſtare domos.*

19 *Non licet deferre arma ad infideles, & deferentes, vel tranſmittentes ſunt de hæreſi ſuſpecti.*

20 *Si arma deferantur prò redemptione Captivorum, non incurritur hæreſis ſuſpicio, nec excommunicatio Bullæ Cœnæ.*

21 *Canoniſtæ putant in dicto caſu, Chriſtianos non poſſe arma ad infideles deferre quotiès contrà Chriſtianos habent bellum.*

22 *Theologorum opinio eſt in contrarium.*

23 *An vendentes arma infidelibus in terris Chriſtianorum, incidant in Bullam Cœnæ?*

24 *Quid dicendum de Chriſtianis vendentibus arma jis, quos ſciunt ad infideles delaturos.*

25 *Prædicta Theologorum opinio limitatur reſpectu deferentium arma in tali quantitate, ut periculum cauſaretur Chriſtianæ Reipublicæ.*

26 *An ſi deferens arma ad infideles ſit Mercator, incidat in pœnas Bullæ Cœnæ.*

27 *Impedientes Miniſtros Sancti Officii, ſemper ſunt denunciandi ſub pœnâ excommunicationis ipſo jure.*

28 *Hujuſmodi impedientes non ſemper ſunt de hæreſi vehementer ſuſpecti.*

29 *In Regionibus Catholicorum non præſumitur, quod impedientes Miniſtros Sancti Officii, id præſtent, vel hæreſis intuitu, vel in odium fidei.*

30 *Qui per ſe ipſum impedit Miniſtrum Sancti Officii, incurrit excommunicationem,* Si de protegendis. *Sed quid dicendum de eo, qui impedit per alium?*

31 *Quid dicendum de eo, qui ratum habuit dictum impedimentum.*

32 *Qui veniant nomine impedientium Miniſtros S. Officii?*

33 *Miniſtri Sancti Officii directè dicuntur impediri, quandò non alio prætextu, ſed principaliter impediantur.*

34 *Directè dicuntur illi impediri, ſi Princeps ſtatuat, ne aliquis accuſari, vel inquiri poſſit de crimine hæreſis.*

35 *Magis directè dicitur impedire Princeps, ſi permittat Catholicos convolare ad ſectam Hæreticorum.*

36 *Diſparitas inter Deum permittentem, Catholicos involvi Hæreticorum erroribus, & Principem permittentem, ſubditos Catholicos confugere ad Hæreticorum caſtra.*

37 *Magiſtratus Seculares dicuntur directè impedire Sanctum Officium, ſi velint cognoſcere de crimine hæreſis.*

38 *Delictum hæreſis eſt merè Eccleſiaſticum.*

39 *Magiſtratus tenentur jurare ſe ſervaturos decreta contrà Hæreticos, aliàs ſunt de hæreſi ſuſpecti; pœnam excommunicationis incurrunt, & privantur Dignitatibus.*

40 *Imò nec incidenter de crimine hæreſis cognoſcere poſſunt.*

40 *An directè dicantur illi impedire, ſi velint cognoſcere de crimine hæreſis privativè quòad S. Officium?*

42 *Non decet, S. Officium dependere à Curiâ Laicali.*

43 *Si Princeps conderet Statutum, ne poſſit aliquis Hæreticus capi abſquè ſui licentiâ, eſſet illud nullum.*

44 *Impediri dicuntur directè Miniſtri S. Officii, quandò occiduntur, vulnerantur, vel offenduntur.*

45 *Bordonus tenet, quod in Bullâ,* Si de protegendis, *non comprehendantur Imperatores, nec Reges, nec Cardinales.*

46 *Addit idem Bordonus, de Cardinalibus, non eſſe congruum, ut comprehendantur.*

47 *An Magiſtratus, prohibentes aliquem carcerari à Miniſtris Sancti Officii ad propriam juriſdictionem tuendam, dicantur directè impedire.*

48 *Diſtingue: ſi ſit notorium, Inquiſitorem ſinè juriſdictione procedere, non dicuntur directè impedire, ſecùs, ſi non ſit notorium, & num. 49.*

50 *Indirectè dicuntur impediri Miniſtros S. Officii, quandò non principaliter, ſed conſecutivè impediuntur.*

51 *Item, ſi Magiſtratus vellet exercere juriſdictionem in exemptos.*

52 *Vel, ſi Miniſtris arma geſtare prohiberet.*

53 *Inqui-*

53 *Inquisitores habent familiam armatam pro eorum jurisdictione exercendâ.*

54 *Familia Inquisitorum constat Apparitoribus, vel Satelitibus, vel Familiaribus.*

55 *Omnes isti gaudent privilegio deferendi quælibet arma, quæ solent deferri ab Officialibus, & Biruariis Curiæ Secularis.*

56 *Non possunt tamen deferre archibusetos brevioris mensuræ, nec pugiones, seù stilletos: Deferentes tamen non sunt subjecti Curiæ Seculari.*

57 *A fortiori eodem privilegio gaudent Vicarii Foranei, Notarii, Cancellarii, Fiscales, Scriptores.*

58 *Consultores possunt concedere uni famulo licentiam deferendi arma, non solùm, dum eos comitantur, sed etiam dum soli incedunt.*

59 *Hujusmodi licentiæ expediri solent immediatè ab Inquisitoribus.*

60 *Gaudentes eo privilegio, debent secùm portare suas patentes literas.*

61 *Privilegiati debent vocare testes, si aliæ Curiæ Executores prætendant, eos capere propter arma.*

62 *Sacra Inquisitio habet quamplures, qui fori privilegio gaudent.*

63 *Consultores, si delinquant in officio, subduntur jurisdictioni Inquisitoris privativè.*

64 *Consultores Inquisitionis Neapolitanæ, & Militensis sunt in omnibus causis exempti à jurisdictione Curiæ, tàm Secularis, quàm Ecclesiasticæ.*

65 *Sunt etiam familiares S. Officii immunes ab oneribus, sed limita.*

66 *Non sunt cogendi ad servitia militaria, nisi in casu necessitatis; & tunc, nisi sint occupati in servitium Sancti Officii.*

67 *Meritò Sacra Inquisitio habet familiam armatam ab omni jurisdictione exemptam.*

68 *Inquisitori competit hujusmodi exemptio, non tantùm de jure, sed etiam de congruo.*

69 *Summus Pontifex ex justâ causâ potest eximere Laicos à jurisdictione laicali.*

70 *Communis opinio Theologorum, & Canonistarum etiam est, quod Summus Pontifex habeat universaliter dominium suprà omnes gentes, mediatè, & indirectè.*

71 *An autem habeat hujusmodi dominium directè, & immediatè, gravis est inter Doctores controversia.*

72 *Justa causa exemptionis est, ut causæ fidei breviùs, & rectiùs expediantur.*

73 *Qui hujusmodi exemptionem negaret, vel impediret armorum delationem, posset puniri, tanquàm violator Sacri Tribunalis.*

74 *A personis privatis dicuntur impediri indirectè Ministri Sanctæ Inquisitionis, quandò domi detinentur testes, ne examinentur.*

75 *Minantes vel testes, vel Ministros Sancti Officii, dicuntur indirectè impedire.*

1 QUOD Defensores hæreticorum sint de hæresi suspecti, clarè elucescit ex ijs, quæ suprà quòad fautores insinuavimus: Idem est enim defendere, ac favere, cum defensio includat favorem: Sanctarell. *de hæresi cap.* 11. *dub.* 3. *num.* 25. & Bordon. *in Tribun. cap.* 12. *n.* 38. ubi addit, quod omnes receptatores, & defensores continentur sub verbo *fautoris*, tanquàm sub genere; id, quod habetur in Concilio Narbonensi, & traditur à Fagundez. *in* 1. *præcept. decalog. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 17. Sess. *decis. Aragon.* 474. *n.* 4. *vol.* 4. Fermosin. *tract. crim. tract.* 2. *in*
2 *cap. sicut de hæretic. qu.* 1. *num.* 13. Adde, quod violatores constitutionis, *Si de ptotegendis*, sunt vehementer suspecti de hæresi, ut docet Bordon. *in Tribun. cap.* 29. *num.* 34. Porrò ratio, quârè prædicti violatores incidant in hujusmodi suspicionem, est Odium S. Officii, ut innuit idem Bordon. *loco cit.* at potior ratio incurrendi talem suspicionem est odium fidei, prò quâ tuendâ totam operam impendit Tribunal S. Officii: Sunt igitur hujusmodi defensores vehementer suspecti: Eymer *part.* 2. *quæst.* 25. *& ibi* Pegna *comm.* 78. Fulcodius *quæst.* 12. *in fin. & ibi* Carena *num.* 5. quos citat, & sequitur Albitius *de incostant. in fide, cap.* 27. *num.* 3. Graff. *decis. aur. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 37. *& seqq.* Ricciull. *de jur. personar. lib.* 5. *cap.* 11. *num.* 14. & 15. Fermosin. *in d. cap. sicut, sub. num.* 2.
3 Verùm, quia hæreticorum defensores

ſunt tàm illi, qui hæreſes defendunt; & hi vocantur hæreſiarchæ, de quibus hìc non eſt ſermo; quàm qui perſonas hæreticorum tuentur: Farinac. *de hærequ.* 182. *num.* 63. Lupus *in edict. par.* 2. *lib.* 14. *diſt.*5. *art.* 4. *diff.* 1. Piſtachius *de ſuperſtit. part.*1. *cap.*7. *num.* 26. Fermoſin. *loco cit. num.*2. De his poſtremis agendum eſt.

4 Hi autem definiuntur, quod ſint illi, qui hæreticos, quorum errores ſibi noti ſunt, aliquo modo tuentur, ne puniantur, & hoc, motivo hæreſis: Lupus *ubi ſuprà, diff.* 2. Bordon. *in Tribunal. cap.* 12. *num.* 37. Fagundez. *d. cap.* 13. *num.* 17. Carena ad Fulcod. *dictâ q.*12. *num.*4. Sanctarell. *de hæreſi, c.*11. *dub.* 3. *num.*25. P. del Bene *de offic. S. Inq. dubit.* 26. *corollar.* 2. *num.* 1. Fermoſin. *d. q.* 1. *num.*13. & alii, quod etiam innuit Farinac. *de hæreſi, qu.* 182. *num.* 68. nec diverſimodè definit hujuſmodi defenſores Concilium Tarracenenſe ſub Innocentio IV.

5 Dixi, *qui hæreticos tuentur*, ſeù reverà tales ſint, ſeù reputentur: Quamvis enim, qui defendunt putatos hæreticos, non incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ, ut probat Lupus *dict. differ.*2. coguntur tamen abjurare, & puniuntur, quia, affectum culpabilem ad hæreſim ſe habere, oſtendunt.

6 Porrò defenduntur hæretici, vel in judicio, vel extrà Judicium: In Judicio hi dicuntur, hæreticos defendere, qui tanquàm Advocati, & Procuratores illos defendunt: Zabarell. *in cap. ſi adverſ. num.*1. *de hæretic.* Fermoſin. *ibid. qu.*1. *num.*5. Xamar. *de offic. Iudic. par.*2. *qu.*3. *num.*63. Afflict. *in conſtitut. Regn. de hæretic. rubr.* 1. *num.* 46. Simanch. *de Catholic. tit.*15. *rubr. de credentibus*, Farinacc. *qu.*197. *num.* 55. Duard. *in Bull. lib.*2. *fol.*140. *nu.*9. Clar. *ſen. lib.*5. §. *hæreſis, n.*19. ibiquè Addentes, latè Decian. *tract. crimin. lib.*5. *cap.*51. *nu.*13. & *plur. ſeqq.* uſquè *ad num.*31. Graff. *deciſ. aur. par.* 1. *lib.*4. *cap.*18. *n.*39. Quod tamen intelligi debet, duabus circumſtantijs concurrentibus, quarum prima eſt, juxtà Oldradum *in conſ.* 220. quandò ipſis Advocatis, vel Procuratoribus conſtet,

7 ſuum Clientem eſſe hæreticum; ſecùs, quandò dubitarent, an eſſet hæreticus: Tunc enim ille, de quo dubitaretur, an eſſet hæreticus, egeret ſuo Patrono ad ſui defenſionem: *l. ut vim ff. de juſtit. & jur. Clement. paſtoralis* §. *Cæterum defectus, de ſententiâ, & re judic.* Paramus *De origine S. Inqu. lib.*3. *q.*9. *num.*99. Seſs. *deciſ.*474. *nu.*10. Fermoſin. *tract. crimin. dict. tract.*2. *in cap. ſi adverſ. qu.*1. *num.*21 *de Hæretic.* Xamar *ubi ſuprà, ſub n.*63. P. del Bene *dub.* 26. *petit. unic. numer.* 9. Duard. *d. num.*9. Secunda circumſtan-

8 tia eſt, quandò Advocati, vel Procuratores abſquè Inquiſitoris licentiâ, (quæ omninò requiritur) patrocinium, ac defenſionem hæreticis præſtant, juxtà Piſtachium *de Superſt. p.*1. *cap* 7. *nu.* 27. Tunc enim efficiuntur de hæreſi ſuſpecti; imò Advocatus præbens Conſilium juſtum inquiſito, inſcio Inquiſitore, punitur pœnâ arbitrariâ à ſacro Tribunali: Scortia *in ſelect. conſtit. Theor.* 30. *num.*1. Carena *part.*2. *tit.* 4. §. 8. *n.*75. & ex illis Piſtachius *loco cit.* Fermoſin. *tract. crimin. tract.*2. *in cap. ſi adverſ. qu.* 1. *num.*13. *de hæretic.* Chriſtin *deciſ. Belgic. vol.*2. *deciſ.* 34. *num.*9. Et quamvis;

9 juxtà praxim S. Officii, in quâlibet Inquiſitione deputetur advocatus, vel Procurator Reorum, qui præſtito ſolito Juramento defendat hæreſis crimine culpatos, quibus inſinuare debet, ut fateantur veritatem, & ut convertantur; & quoties eos reperiat eſſe hæreticos, & pertinaces, tenetur defenſionem omittere: Carena *par.*2. *tit.*10. *num.* 13. Fermoſin. *loco citato, qu.*2. *num.*9. Graff. *deciſ. d. part.* 1. *lib.*4. *cap.*18. *num.*39. At-

10 tamen ſi cauſa ſit gravis, annuitur petitioni eorum, de quibus dubitatur, an ſint hæretici, & admittitur alius Advocatus, vel Procurator, præſtito juramento à tali Advocato, vel Procuratore de ſecreto ſervando, & de aliis, juxtà formam ſolitam; alioquin non annuitur: Carena *loco citato, nnm.*3. Pegna *par.*3. *comm.*7. Limborch. *in hiſt. Inqu. lib.*4. *cap.*5. Fermoſin. *ubi ſuprà, num.*10.

11 Conſentaneum enim eſt, Reos defendi quocumquè modo juſto, & in hoc etiam integritatem S. Tribunalis agnoſcit Lupus *in edict. lib.*3. *diſt.*2. *art.*1. Fermoſin. *in dict. cap. ſi Adverſ. qu.*2. *num.*8. & ibi pariter Gonzalez *num.*2. Imò tanta eſt æquitas S. Officii, quemadmodùm teſtantur Souſa *in Aphoriſm. lib.* 2. *cap.* 29. *num.*57. Gomez *de poteſt. in ſe ipſum, lib.*

lib.1.cap.19. num.13. Fermosin. *alleg.fiscal. par.3.alleg.9. num.31.* ut quamvis Rei renuncient defensionibus, & se remittant pietati Sacri Tribunalis, nihilominùs si causa sit gravis, & agatur de imponendâ penâ corporali, curet ex officio, ipsorum defensionem; eò magis,
12 quia nulla ex se est defensionum remissio: Ant. Gomez *var. resol.par.3.cap.13.* Menoch. *de Arbitr. qu.7. num. 9.* cum nemo sit membrorum suorum Dominus, ut habetur *in cap.si non licet.8. 23. qu.5.& in l. liber homo ff.ad l.Aquil.* necnon apud Barbos. *var.in suis locis comm. litt.M. num.24.* Officium verò Inquisitionis est, exquirere Reorum innocentiam: Eymer *in 3. par. rubr. de defens. Reorum, num.117.* quamobrem, si Consultores, & ipse Advocatus fiscalis tanquàm Consultor, prævideant innocentiam Reorum, tenentur ipsos adjuvare, quamvis nullus ex Consultoribus prò Reo, vel contrà Reum possint unquàm, seù in facto, seù in Jure scribere, ut advertit Eminentissimus Albitius *de inconstantiâ in fide, cap.27. num.15.& 16.*
13 Quinimò non destituuntur Rei hujusmodi defensione, etiamsi ipsi fassi sint delictum, vel ipsum delictum sit notorium: Gomez. *de potest.&c.lib.1. cap.18. n.4.& cap.19.per tot.* etiamsi, postquàm renutiaverint defensionibus, elapsus sit terminus, qui assignari solet: Ulteriùs enim assignatur alius terminus in causis gravioribus ad se defendendos, vel supremum Tribunal mandat, ipsos defendi ex officio: Carena *p.3.tit.9.§.19.n.94.* qui tamen reprobādus est, ubi ait, quod Rei, quandò se remittunt, censentut fateri.
14 Extrà judicium verò dicuntur, hæterodoxos defendere, vel qui ipsis auxilium, & arma suppeditant, ut se tueantur; vel qui impediunt Ministros S.Officii, nè ipsos hæreticos capiant.
15 Primo casu advertendum, quod quamvis liceat Christiano militare sub Principe hæretico, si ei sit subditus, & Bellum non sit adversùs Religionem Catholicam; tunc enim deficit odium ipsius Religionis, & remanet simplex interesse status, prò quo tuendo possunt subditi adjuvare Principem, quamvis infidelem: Nihilominùs si non sit subditus, ei non permittitur militare pro Principe Achatholico, nec etiam propter status interesse, aliàs esset defensor hæreticorum, & anathema incurreret: *cap.Fraternitaris §.credentes, de hæresi*: Si autem bellum sit propter Religionem, nullo modo militare potest, etiamsi sit subditus, & etiamsi ipsi Princeps hoc imperaret, sub mortis interminatione: Siquidem oportet obtemperare magis Deo, quàm Principi. At Deus præcipit, ut tueamur Religionem, & minatur gehennam non obedienti, quæ major pæna est, quàm mors: Riciull. *de Iur. person. lib.1. cap.*
16 12. Undè habetur *in cap. Iulianus 12. qu.3.* quod Julianus Imperator habebat sub se milites Christianos, qui, cum dicebat: *Producite aciem prò defensione Reipublicæ*, ei obediebant; cum autem diceret eis: *Producite arma in Christianos*, ei non obediebant, ut notant etiam Covarruv. *var.resol.lib.4.c.12.* Fermosin. *tract.crimin.tract.2. in cap.Ità, q.3.n.12. de Iudæis*: Si quis tamen, ut hujusmodi pænam evaderet, militiam sequeretur, non efficeretur de hæresi suspectus, nec incurreret excommunicationem Bullæ Cœnæ, ut firmat Jacobus Sprenger. *in Malleo Malef. par.2.cap. 16.* Ra-
17 tio est, quia non duceretur motivo hæresis, sed timoris damni imminentis, ni Principis jussionibus obtemperaret, undè quia præcepta positiva non obligant cum tàm gravi incommodo, dicta Bulla non obstringeret, quemadmodùm docet Joann. Sanchez *in selectis, disp. 51.num.2.* Imò laudatus Fermosinus *in*
18 *dict.cap.Ità, qu.3.num.2.* sentit, licere Christianis captivis in Saracenorū navibus remigare adversùs Christianos, quandò imminet timor mortis, & dummodò denegantes remigare, magno periculo eosdem Christianos non eriperent: Addit etiam *in cap. Quod olim, qu.1.num.2.* quod quandò iidem remigantes descendunt in terras Christianorum, possint Domos ipsorum Catholicorum devastare, & bona surripere, eò quia licitum sit, alienis bonis uti ad vitandam extremam necessitatem: Hæc tamen ratio mihi non plenè satisfacit; tùm propter odium fidei in Saracenis, hujusmodi devastationem mandantibus; tùm propter communem Christianorum jacturam.
19 Similiter nun licet deferre arma ad Infi-

Infideles: Canter. *qu.crimin. de hæretic. cap.1.num.67.*Borell.*de præſtant.Reg.Catholic.cap.6.num.*8. Fermoſin. *tract. crimin. tract.2.in cap. Ità, qu.1.per tot.& q. 2.per tot.de Judæis*, Paſſerin. *tract.crim. tract.2.in cap.Ità, qu.1.per tot.* Cæpoll. *conſ.lib.2.conſ.31.per tot.*Aufrer.*de poteſt. Eccleſ.in Laic.num.*41.Rocca Epiſc.Iſcaicn. *diſp.ſelect.cap.1.num.33.*& tranſmittentes eſſe de hæreſi ſuſpectos, firmat Lupus *in edict. par.2.lib.14. dict.num.6. art.5.* & quod contrà eos procedant Inquiſitores, tradunt Paſſer. *loco proximè citato, quæſt.2.nu.*8.Bobadilla *palit. tom.1. lib.2. cap 17.num.69.* Rocca *dict. cap. 1. num. 33.* etiamſi hujuſmodi arma tranſmittentes ſint Judæi, vt docet Albitius *de inconſtant.in fide, cap. 31. numer.* 107. Verùm limitandum
20 eſt, non incurri ſuſpicionem, ſi deferantur prò redemptione captivorum, quo caſu nec incurritur excommunicatio Bullæ:Imò *die primâ Decembr.1696. in unâ Jadren.viſit. Sac.limin.* delatum fuit Sacræ Congregationi Concilii dubium, an qui in captivitatem Turcarum incidunt,& ut libertati priſtinæ reſtituantur, paciſcuntur, ſe pecuniam, & bellica inſtrumenta tranſmitti curaturos, ſtantquè promiſſis, incurrant in Bullam ſuprà citatam? ac Sacr. Congregatio, licet tunc inter Chriſtianos, & Turcas bellum vigeret, dixit, *negativè, dummodò modica interveniat quantitas, nec aliter aſſequi poſſit redemptio*; & optimè in hoc ipſa Sac.Congregatio ſequi noluit abſolutè, ſed cum prædictis conditionibus Canoniſtarum opinionem, quam etiam refert Fermoſin. *tractat. crimin. tractat.2.in dict.cap.Ità, qu.1.num.*30. Ugolin. *de Cenſur.Roman. Pontif. reſervat. pag. mihi* 181. Putant
21 enim Canoniſtę,non poſſe Chriſti-fideles arma deferre ad Turcas, quotieſcumquè inter ipſos adinvicem bellum indictum ſit, eâ moti ratione, quià præjudicium,quod inferretur fidelibus, ſi arma infidelibus ſubminiſtrarent,longè excederet utilitatem,quæ perciperetur ex redemptione captivorum; & inſuper licentiam in hoc caſu à Papa exquirendam, firmat Gloſs. *in cap.ſignificaſti, verſ.aliquod communiter, de Judæis*, & ibi Butr. *num.*4.Abb. *num.2.& 3.* ac tradunt Fermoſin. *in cap.Ità, qu.1. ſub num.29.verſ.ad quintam, de hæretic.* Azeved. *recopil. l.*10. *tit.2. lib.8. num.*3. Cępoll.*conſil.lib.2.conſ.*31.*num.*8.Stracc. *de Mercaturâ, par.2.n.*41.*& ſeqq.*Theo-
22 logi tamen, quos allegat, & ſequitur Caſtropalaus *Oper. Moral. par.6. diſp.3. punct.8. num.*17. indiſcriminatim excuſant à peccato, & ab excommunicatione deferentes arma ad Infideles, maximè ſi aliis mercibus non prohibitis captivi redimi nequeant. Huic opinioni adſtipulatur P. Leander *in ſuâ operâ morali, lib.4. tract.3. diſp. 7. quæſt.19. verſ.reſpondeo 3.*ubi regulariter loquendo,firmat, licere etiam tempore Belli deferre arma ad infideles prò redemptione captivorum, quia ipſi, præcipuè fæminæ, & pueri, ſemper ſunt in periculo fidei, & vitæ.

23 An verò vendentes arma infidelibus in terrisChriſtianorum incidant in Bullæ cenſuram? negativè videtur reſpondendum, quià Bulla expreſsè fulminatur contrà deferentes: Qui autem ſic vendunt, non deferunt. Verùm quia ità vendendo, præſtant favorem Infidelibus contrà Chriſtianos, ideò obnoxios eſſe dictæ Cenſuræ, meliùs putat Fermoſin. *tractat.crimin. tract.2. in cap. quod olim.qu.2. nu.*1.*de Judæis &c.* Diana *tom.5.reſolut.45.& ſeq.* Et idem di-
24 cendum, ſi illis Chriſtianis vendant, quos certè ſciunt, ea ad Infideles eſſe miſſuros: Fermoſin. *ubi ſuprà, qu.3.n.2.* Idem pariter cenſendum de commutantibus arma prò armis, ut enſes prò haſtis, ſicut docet Sayr. *lib.3. de cenſur. cap.*11.*num.*27. quidquid in contrarium dicat Silveſter *verb. excom.7. num. 64.*
25 Advertit tamen laudatus P. Leander *in fine*, aliter ſe ſentire, ſi deferantur arma in tali quantitate, ut ex hujuſmodi delatione immineret grave periculum Catholicis, quam opinionem approbavit dicta Sac.Congregatio, ut videre eſt ex ipſius declaratione *ſuprà, ſub num.*20.recenſitâ: Deniquè, ſi deferens arma ad Infideles ſit mercator, aliàs de fide non ſuſpectus; & appareat,eum non fuiſſe motum, niſi lucri, & negociationis gratiâ, in hoc caſu arbitratur Carena *p.2.tit.* 17. *num.* 67. ceſſare omnem ſuſpicionem fautoriæ, & hæreſis, & ſic in effectu fuit ſenſus P. Dianæ *par.4.tom.7.reſ.*19.*verſ.non deſinam.* Di-

cendum

cendum tamen, hujuſmodi mercatores incurrere excommunicationem latã in Bullâ Cœnæ; Nam, ut benè perpendit Bonacina *de cenſur.diſp.1.qu.8.punct.2.* Navarra *in Manuali, cap.27.num.63.* (quem omninò vide) carentia pravę intentionis non tollit tranſgreſſionem præcepti eccleſiaſtici.

27 Quò verò ad eos, qui Miniſtros S. Officii impediunt, præmittendum eſt, ipſos ſemper eſſe denunciandos, ſivè quia ſunt turbatores Juriſdictionis Sancti Officii, ſivè quia ſunt ſuſpecti de vehementi, ut docet Lupus *in edict. par.4. lib.24. diſt.1. art.2. diff.2.* Piaſec. *prax.Epiſcop.par.2.cap.4. de Hæretic.ſub num.10.* Fermoſin. *tract. crim.tract.2.in cap.ſicut.qu.3.nu.1.& 6.de Hæretic.* Leo *Theſaur.for.Eccleſ.par.3.de Hæreſ. cap.6. num.31.* aliàs incurri à non denuncian-
28 tibus excommunicationem ipſo jure, firmat pariter Lupus *ibidem*, *diff.3.* Ex quo infertur, hujuſmodi impedientes non ſemper eſſe de hæreſi vehementer ſuſpectos: Præſertim ſi eſſent Ruſtici, vel idiotę, cum non poſſet in ipſis cadere hęreſis ſuſpicio: Carena *in tract.S.Officii, par.2.tit.13.§.23.num.97.* vel ſaltem vehemens, ſed tantùm levis: Fermoſin. *dict.tract.2.in cap.ſicut, q.3.n.4.* Duard. *in Bull.Cæn.lib.2.p.1.qu.33.n.10.*

29 Quinimò in Catholicorum Regionibus non pręſumitur, quod impedientes S.Officii Miniſtros, id præſtent, vel intuitu hęreſis, vel in odium Fidei, ſed potiùs ex affectu, vel ex aliâ causâ, & proindè regulariter non coguntur abjurare, dummodò non concurrant circumſtantię, & conjecturę, de quibus nos *in Præliminaribus*, & apud Lupum *ubi ſuprà, & in diff.1.*

30 Præmittendum eſt etiam, quia aliquid vel fieri poteſt per ſe, aut per aliũ; vel ratum haberi verbis, aut operibus, incurri excommunicationem, *Si de protegendis*, ab eo, qui per ſe ipſum impedit Miniſtrum S.Officii: De eo autem, qui per aliũ facit, nempè qui mandat impediri, diſtinguendum eſt: Nam quoties Mandatarius devenerit ad aliquem actum externum, qui mandat, incurrit præfatam excommunicationem: Lupus *ubi ſuprà*, *diff.3.* ſecus, ſi mandatum fuerit à mandante revocatum, ſivè expreſsè, ſivè tacitè, quamvis ex accidenti hujuſmodi revocatio innotuerit mandatario; nam tunc ceſſat omnis do-
31 lus: Idem Lupus *loco cit.* At de illo, qui ratum habet impedimentum, ſivè verbis, utpotè ſi laudet eum, qui obſtiterit Miniſtris S.Officii; ſiuè operibus, utpotè ſi alicui munus aliquod tribuat intuitu impedimenti prædicti, non militant ſuperiùs allata: Videtur enim in hoc caſu non incurri excommunicationem, *Si de protegendis*, ut firmat quoquè Lupus *ibidem*, & eò minus hæreſis ſuſpicionem.

32 Sequitur modò, ut exponamus, quinam ſint, qui ſub nomine impedientium Miniſtros S. Officii comprehendantur, de quibus Eymer. *par. 2.qu.56. num.2.* Farinacc. *q.182.n.70.& num.76.*

Hi ſunt, qui directè, vel indirectè impedimentum ipſis præſtant Miniſtris, ut docent Director. Inquiſit. *par. 2. qu.54.* Souſa *in aphoriſm. lib. 1. cap.28. num.1.* Duard. *dict.lib.2.fol.143. & nu.20.* Limborch *in hiſtor. Inquiſ. lib.3. cap.20.* Leo *theſaur.for.Eccleſ.dict.par.3. cap. 6.n.31.*

33 Directè autem dicuntur Miniſtri impediri, quoties non alio prætextu, ſed principaliter impediuntur: Souſa *dict. cap.28.num.1.* Duard. *dict.fol.143.nu.21.* & Lupus *ubi ſuprà, art 1.* ut ſi quis jam captum hæreticum è Miniſtri manibus vi eximat; vel ſi quis fingendo, ſe eſſe illum hęreticum, quem Curia infectatur, ponat ſe in manibus ejuſdem Curiæ, & ſic verum hæreticum liberet: Farinac. *de hæreſi qu.182.à num.96* Fermoſin. *in dict.cap.Sicut, de Hæretic. qu.3. num.13.*

34 Similiter dicuntur directè impedirẽ Miniſtri S.Officii, ſi Princeps ſtatuat, ne aliquis accuſari, vel inquiri poſſit de crimine hæreſis: Farinac. *qu. 182. n. 75.* quo caſu, dubio procul, ſic ſtatuens eſſet ſuſpectus de hæreſi, nam non præſumeretur ductus aliquâ humanâ affectione, nec aliâ causâ, niſi fidei odio, ad condendum ſtatutum adeò generale, & in fautoriam incideret: Fermoſin. *tractat.crim. tract. 2. in cap.Excommunicamus §.moneantur, de Hæretic. qu.1. nu.4.*

35 Eò magis dicitur Princeps impedire directè, ſi permittat, Catholicos convolare ad hæreticorum ſectam: Card. de Lugo *de fide, diſp. 19.ſect.2. §.4.nu.123. verſ.Sicut è contrà*, & tuncpariter eſſet ſuſpectus de hæreſi propter eamdem ratio-

36 tionem. Nec dicatur, quod quemadmodùm Deus permittens, Catholicos hæreticorum erroribus involui, nec proindè ipſos puniens, damnari nequit; ità Princeps permittens, Catholicos ad hæreticorum Caſtra confugere, nec ob id ipſos plectens, nullo crimine notari debeat: Ratio enim diſparitatis eſt, quod Principibus, & Magiſtratibus jus eſt cohibendi hujuſmodi Catholicos, ac eoſdem puniendi, dumtaxat prò hac vitâ, quod cum morte ſingulorum expirat: De Deo autem ſapienter Auguſtin. *lib.1.Civit.cap.8.* ait: *Si nunc omne peccatum omni manifeſtâ plecteret pœnâ, nihil ultimo judicio reſervari putaretur: Rursùs, ſi nullum peccatum nunc puniret, apertè divinitas nulla, nulla eſſe Providentia divina, crederetur.*

37 Dicuntur etiam Magiſtratus ſeculares directè impedire, ſi velint cognoſcere de hæreſis delicto, quod eis minimè licitum eſt: Torreblanc. *de Magiâ, lib.4. cap.29.* Carena *par.2. tit.17. num.54. & par.3.tit.13.num.11.* Sanfelic. *deciſ. 239. nu.4.* Fermoſin. *in cap. Eccleſiæ S.Mariæ de Conſtit.qu.55.num.7.* Clar. *Sen.lib.5.§. hæreſis, num.485.* cum ibi Add. Decian. *tract.crim.lib.4.cap.27.* Quia delictum hæreſis, ut ſuperiùs inſinuavimus, eſt merè Eccleſiaſticum, quemadmodùm etiam probant Carleval. *de Iudic.diſp. 2.num.7.* Zanchius *de priu. Eccleſ. privil. 143.num.23.fol.424.* Villalob. *commun. opinion.verb.hæreticus, num. 42.fol.178.*

39 Quinimò Magiſtratus jurare debent ſe ſervaturos ſtatuta contrà hereticos, quod ſi non præſtiterint, ſuſpectos fieri de hæreſi, putant latè Fermoſin. *ubi ſuprà, qu.2.num.1.& 6.* Barboſ. *in cap. Ne aliqui 11.nu.16. de Hæretic.in 6.* Intrigl. *ſing.79.* & ultrà excommunicationis pœnam, quâ incurrerēt, omni officio privarentur, inhabileſquè redderentur vigore *c.ad abolenda §.ſtatuimus extr. de hæret.* de quâ re extat memorabile exemplum apud Bzovium *circà annum* 1285.§.12.

40 Amplia, quod non poſſint cognoſcere de hujuſmodi delicto, nec principaliter, nec incidenter: Anſald. *de Iuriſd.par.2. tit.2.cap.unic.n.2.* Fermoſin. *in dict.cap. Eccleſia S.Mariæ, n.4.in fin,* Mattheu *de region.Regn.Valent.cap.8.§.3.n.5.6.& 7.* Quarè ſi exceptio hæreſis incidenter in aliquo juditio ſeculari opponatur, Judex laicus de illâ non poteſt cognoſcere: Seſſe *de Inhibit.cap.30.n.43.* Careval. *de Iudic.diſp. 2.qu.7.ſect.1.num.769.*

41 Videntur tamen Miniſtri dici directè impediri tantùm, ſi Princeps ſecularis vellet cognoſcere de hæreſis delicto privativè, quò ad S. Inquiſitionis Tribunal: Verùm contrarium tenendum eſt; nam quocumquè modo cognoſcat Judex laicus, ſivè privativè, ſivè non, vulnerat juriſdictionem S.Officii, ac perindè ipſius Miniſtros impedit.

42 Nec decet, quod hoc Sacroſanctum Tribunal dependeat à Curiâ Laicali, quamobrem habemus Conſtitutionem ſecundam in Bullario à Julio III. editam; ſed debet abſolutè, & independenter procedere ad ſui libitum in cauſis hæreticorum: Ideò ſi Princeps conderet ſtatutum, ne poſſet aliquis hæreticus capi, niſi obtentâ ab eo licentiâ, ſtatutum illud nullius eſſet ponderis: Fermoſin. *in dict.cap.ſicut. qu.3.nu.6.* & ſi Princeps deveniret ad actum poſitivum impedimenti, diceretur directè Miniſtros impedire: Zanchin. *de hæret.cap. 31.* Fermoſin. *in cap.S.Mariæ, qu.5.num. 42. de conſt. & in tract. crimin. tract.2. cap. excommunicamus, §.moneantur, de Hæretic. qu. 1. num.4.* Bobadill. *politic. par.1.lib.2.cap.17.nu.107.* Decian. *tract. crim.tom.1.lib.5.cap.22.num.22.* quamvis tamen non efficeretur de hæreſi ſuſpectus, quia ſcilicet præſumeretur in eo Juriſdictionis amor, non odium fidei.

44 Dicuntur pariter directè impediri Miniſtri S.Officii, quandò occiduntur, vulnerantur, vel offenduntur: Carena *par.2.tit.4.§.3.num.22.* Leo *Theſaur.for. Eccleſ.par. 3. cap. 6. de Hæreſ. num. 37.* Piaſec. *prax. Epiſcopal. par.2. cap.4. de Hæretic. ſub num. 10.* Et propterea ſic offendentes comprehenduntur in Bullâ B.Pii V. *Si de protegendis,* ſivè ſint Principes, Imperatores, & Barones: Carena *par.2. tit.3.num.84. verſ.hoc multò magis,* Piaſec. & Leo *locis citatis,* contrà quos tamen aliter procedendum, ut ibi Carena *tit.9. num.28.* ſivè ſint perſonæ privatæ, tàm Laicæ, quàm Eccleſiaſticę: Scorcia *in ſelect. Theorem.278. in princ.*

45 Bordonus è contrà *in Tribun. cap.29. num.5.& num.8.* contendit, non comprehendi in dictâ Bullâ, nec Imperatores, nec Reges, nec Cardinales, cò

quia

quia hi omnes potiuntur privilegio,ut non subiiciantur legibus, nisi in illis eorum expressa habeatur mentio: At in eâdem Bullâ non exprimuntur,nec Imperatores, nec Reges, nec Cardinales: Ea autẽ clausula, *vel potiore titulo Illustris*, refertur ad ibi expressos, quod tamen mihi minimè satisfacit:Addit quoquè idem Bordonus, respectu Cardina-
46 lium non esse congruum, ut ipsi, qui sunt partes corporis politici Papæ, & quasi colegislatores, comprehendantur sub lege, cui consiliarii fuerunt.

47 An verò dicantur directè impediri Ministri S. Officii à Judicibus, & Magistratibus,qui ad propriam jurisdictionem tuendam prohibuerunt, aliquem Carceribus mancipari ab Inquisitore, vel carcere inclusum mandarunt eripi? Affirmativè tenet Carena *dictâ par.2.tit.*
48 *13.S.19.*Sed distinguendum: Vel notorium est, inquisitorem sinè jurisdictione procedere, vel non:Si est notorium, tunc nõ videntur impedire,nam eo casu Judices laici id agunt,non in odium S.Officii; sed animo tuendæ propriæ jurisdictionis: Navarr. *in repetit. cap. cum contingat, de rescript.* quamvis non sit licitum uti propriâ authoritate,quoties agitur inter Judices: Valenz. *cons.*200. *num.*57. quia tunc debet recurri ad superiorem; Si verò non est notorium,
49 Inquisitorem procedere sinè jurisdictione, sed dubitatur,tunc videntur impedire: Non enim licitum est, tueri Iurisdictionem cum violentiâ; nam Juris præsumptio stat prò Judice, quod justè procedat:Farinacc.*quæst.*32.*num.*91.

Postquàm vidimus, quid sit directè impedire Ministros S.Officii, videamus, quid sit,indirectè ipsis impedimentum opponere.

50 Indirectè dicuntur impediri, quandò non principaliter, sed consecutivè ipsis impedimentum exhibetur: Eymer. *par.2.qu.*54. *num.*1.*&* 3. quem sequitur Farinac. *qu.*182. *num.*7. & docet Gloss. *in cap.statutum, in verbo indirectè, extr. de hæreticis*. Hoc quidem contingere potest, tùm respectu Magistratus, vel Principis;tùm respectu personæ privatæ: Respectu magistratus, vel Principis, si ex aliquo prætextu Ministri S. Officii torqueantur de mandato ipsius Magistratus, vel Principis,qui tamen id agat animo se vindicandi,ex eo quod carcere inclusissent hæreticos. Item dicun-
51 tur indirectè impediri à Principe Ministri S.Officii,si in illos,à cujuscumquè jurisdictione exemptos, vellet jurisdictionem exercere: Hoc enim esset impedire officium Inquisitionis, dum eâ ratione exemptio concessa fuit, ut faciliùs alliciantur ad inserviendum Sancto Officio,& ne tales Ministri deficiant causâ odii, quo eos Respublica videtur prosequi,ut disertè probat Fermosin.*alleg.fiscal. par.2. alleg.13. num.35. 36.& 37.* Pari modo impediri Officium In-
52 quisitionis diceretur, si Princeps Ministris arma gestare prohiberet:Farinac. *de Hæres.qu.*182.*nu.*75. Fermosin. *tract. crim.in cap.sicut de Hæretic.qu.3.n.*15.*&* 16.Minan.*bas.Pontif.Iurisd.tract.2.fund.* 1.*qu.6.*§.4.*sect.* 1. *num.*45. Inquisitores
53 enim habent familiam armatam prò eorum jurisdictione exercendâ: Minan. *loco cit. num.*45. *&* 46. Fermosin. *dict. qu.3.num.*12.Fusc.*de Visitation.lib.2.cap.* 32. *num.*17. Borell. *de Magistrat. edict. lib* 3.*cap.*17. *num.* 21. *in fin.*Oliu.*de for. Eccles. par.2.qu.*1.*nu.*6.Barbos.*de potest. Episc.dlleg.*107.*num.*6.P.del Bene *de Offic. S. Inquisit. tom.*2. *dub.* 195.*sect.* 39. Decian. *d.cap.*27.*num.*4. *vers.*5. Diana *tom.*5. *tract.*10.*resol.*20. *& seq.* Solorzanus *de Cubernat.Indiar. lib.*3. *cap.*24.*nu.* 77.*& lib.*4 *Polit.c.* 24 *fol.*713.Pignatell. *consult.* 179.*tom.*4. Hæc autem constat
54 apparitoribus, vel Satellitibus, aut eis, qui dicuntur familiares, seu propriis expensis inserviant Sacro Tribunali, seu expensis ipsius Tribunalis,ut docet Albit. *de Inconstantiâ in fide, cap.* 29.*nu.*6.Fermosin. *tract.crim.dict.tract.* 2.*in cap. Excommunicamus*, §. *catholic. qu.*1.Minan. *bas.jurisd. Pontific. d. tract.* 2.*nu.*45.*& seqq.fol.*191.Ac omnes gau-
55 dent privilegio deferendi tàm diu, quàm noctu omne genus armorum, quæ deferri possunt ab Officialibus,Biruariis, & Ministris Curiæ Secularis earum Civitatum, in quibus exercetur S.Officium: Idem Card. Albit. *loco citato*, *num.*7.& Pignatell.*ubi suprà*,Minan. *loco cit.*Bellet. *disquis. clerical. par.* 1.*tit.de favor. Clericor-Real.*§.1.*num.*20. *in fin.* Salzed. *pract.crim. cap.*151. *n.*25. Daniel. *de Nobilib. contr.*'*par.*2. *disp.*63. *n.*44.& ibi Addẽtes:Nec hujusmodi pri-

vilegium reſtringitur ad loca ſubjecta Inquiſitori, cujus ſunt Miniſtri; ſed extenditur ultrà ipſa, ut ait laudatus Albit. *loc.cit.num*;8.

56 Non tamen poſſunt deferre archibuſetos brevioris menſuræ, nec pugiones, ſeu ſtilectos, & ſi geſtarent, nihilominùs non ſubjacerent Curiæ laicali: Pignatell.de quo *ſuprà*, Fermoſin. *in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, qu.*58. *nu.*29. *de conſtitution.* Sed certiores fieri deberent Inquiſitores, vel ad ipſos duci ſinè dedecore hujuſmodi arma geſtantes, utpotè in hac materiâ Judices privativè: Carena *par.*1. *tit.*14.§.4.& in pænam delationis armorum prohibitæ, privari debent literis familiaritatis: Decian. *lib.* 8. *cap.*3. *n.*62.

57 Hoc privilegio gaudent multò magis Vicarii etiam Foranei, Notarii, Cancellarii, Fiſcales, Scriptores, Subſtituti, Cuſtodes Carcerum, Curſores, Mandatarii, & cæteri, qui vivunt expenſis Sacri Tribunalis: Pegna *par.* 3. *comment.*105. *verſ.rurſùs*: Item Conſultores, Advocati, & Procuratores Reorum: Pegna *ibidem*, Minan. *in baſ. Pontif. juriſdict. dict. tract.* 2. *fund.* 1. *qu.*6. §. 4. *ſect.*1. *num.*45. *in fin. fol.*191. Salzed. *ad Diaz. pract. crim. cap.*151. *nnm.*25. & 26. Piſtach. *de Superſtit. par.* 2. *cap.*10. *num.*3. & priùs *cap.*4. *per tot.* Imò Conſultores poſſunt concedere uni famulo licentiam deferendi arma, non ſolùm dum eos comitatur, ſed etiam dum ſolus incedit: Pegna *ibidem*; & Conſultores Mediolani duobus Famulis hanc licentiam concedere poſſunt: Albitius *ubi ſuprà*, *num.*21.

59 Hujuſmodi licentiæ expediri ſolent immediatè ab Inquiſitore, qui in ipſis non apponit exceptiones ullas, ſed ad aures admonet, quę arma non ſint deferenda.

60 Gaudentes autem hoc privilegio, debent ſecùm portare ſuas literas patentes, alioquin ſi cum armis reperirentur, poſſent impunè detrudi ad carceres à Satellitibus Curiæ Secularis, ſi eſſent laici; vel Eccleſiaſticæ, ſi eſſent Clerici: Idem Cardin. Albitius *loco citato, num.* 24. Fermoſin. *in dict. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, qu.*58. *num.*14. *de*
61 *Conſtitution.* Quoties verò Curiæ ſecularis, vel Eccleſiaſticæ executores præſumerent ob armorum delationem capere tali privilegio munitos, & literas patentes apud ſe geſtantes, tunc vocandi eſſent teſtes ab hujuſmodi privilegiatis, & coram ipſis exhibendæ prædictæ literæ, abſquè ullâ reſiſtentiâ: Idem Albitius *ibidem, num.* 28.

62 Dixi quoquè, *ſi in exemptos juriſdictio exerceatur*; nam habet Sacra Inquiſitio complures, qui gaudent privilegio fori: Eymer *p.*1. *qu.*21. Solorzan. *tom.*2. *de Iure Ind lib.*3. *cap.*24. *à nu.*59. & *lib.*4. *Polit. cap.* 24. *fol.*706. Carleval. *de judic. tit.*1. *diſt.* 2. *ſect.*6. Salgad. *par.* 1. *Laberynt. cap.*7. *n.*59. Pareia *de edit. Inſtrum. tit.*2. *reſol.*6. *num.*35. & *à num.*40. Giurb. *conſ.*96. Cortiad. *deciſ.* 30. Fermoſin. *alleg. fiſcal. par.*2. *alleg.* 13. Baſilic. *deciſ. crim. deciſ.*17. *num.* 17. Imò licet Conſultores hoc privilegio non gaudeant, nec in cauſis Civilibus, nec in criminalibus, ſi tamen delinquant in officio, ſubduntur privativè juriſdictioni Inquiſitionis: Decian. *lib.*5. *cap.*22. *num.* 36. Bobadill. *in polit. lib.*2. *cap.*17. *num.*126. Fermoſin. *in cap. Eccleſ. Sanctæ Mariæ, qu.*59. *num.*87. Conſultores verò Inquiſitionis Neapoli in omnibus cauſis ſunt exempti à Juriſdictione Curiæ, tàm laicalis, quàm Eccleſiaſticæ, pròut quoquè familiares, & Conſultores Inquiſitionis Melitenſis, & eorumdem Mancipia gaudent privilegio fori in Criminalibus tàm activè, quàm paſſivè; in Civilibus, tantùm paſſivè: Card. Albit. *de Inconſtant. in fide, dict. cap.* 29. *num.* 49. & 50. Sunt etiam ipſi
65 immunes ab oneribus: Fermoſin. *alleg. fiſcal. par.*2. *alleg.*14. *per tot.* & *num.*12. Piſtach. *de ſuperſtit. par.*2. *cap.*2. *num.*34. hoc tamen non procedit quò ad familiares Inquiſitionum aliorum locorum: Hi enim tenentur ad onera præcipuè Cameralia, nec à muneribus publicis, ut Annonæ, & ſimilibus ſunt exempti, ſicut nec à contributione tritici prò Annonâ: Card. Albitius *ubi ſuprà*, *num.*83.

66 Imò nec ſunt cogendi ad ſervitia Militaria, niſi in caſu neceſſitatis, & tunc dummodò non ſint occupati in ſervitium S. Officii, ut habetur penès eumdem Albit. *loco cit.* 86. Nec poſſunt capi prò repreſaliis, juxtà dictum Eminentiſſimum *ubi ſuprà*: Et juremerito Sa-
67 cra Inquiſitio habet hujuſmod familiam

liam armatam ab omni jurisdictione exemptam: Nam de Jure concessum est Inquisitoribus eam habere: *Clement. 2. de Hæret.* Fermosin. *in cap. Eccles. Sanctæ Mariæ* 10. *quæst.* 58. *num.* 25. *&* 31. Sperell. *decis.* 128. *à num.* 82. & quia sinè dictâ familiâ exemptâ Inquisitoris munera exerceri non possunt, ideò censetur illa ubicumquè efficere unum corpus cum Inquisitore, & consequenter debet semper eodem exemptionis privilegio gaudere: Fragos. *de Regim. Reipubl. part.* 2. *lib.* 5. *disp.* 13. *nu-*
68 *mer.* 15. Adde, quod Inquisitori competit hujusmodi exemptio, non tantùm de Jure, ut diximus; sed etiam de congruo: Tanta est enim Inquisitoris dignitas, ut tanquàm Summi Pontificis delegatus dicatur, non solùm ejus vices, sed locum tenere: *Cap. si quis Episcopus* 2. *quæst.* 6. *cap. fin. quæst.* 7. *dist.*

69 Nec dicatur, quod Summus Pontifex extrà ditionem suam non habeat facultatem laicos eximendi à jurisdictione suorum Principum; nam respondetur, quod ex justâ causâ potest eximere laicos à Jurisdictione laicali, undè dicitur habere dominium indirectum ad hunc effectum: Fermosin. *ad cap. Ecclesiæ* S. *Mariæ* 10. *q.* 41. *de constit.*
70 *sub num.* 36. Imò communis Theologorum, & Canonistarum sententia est, Summum Pontificem habere vniversaliter dominium suprà omnes gentes, mediatè, & indirectè, scilicet relativè ad bonum spirituale animarum. Fermosin. *alleg. fiscal. par.* 2. *alleg.* 13. *num.* 35.
71 An verò habeat hujusmodi dominium directè, & immediatè, gravis est inter DD. controversia, & affirmativè tenent plures: Sed videantur Solorzan. *de jur. Indiar. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 22. *per tot.* Param. *lib.* 3. *de Origin. Inquisit. qu.* 2. Carena *de offic.* S. *Inquisit. par.* 1. *tit.* 1. *de Summ. Pont. num.* 53. De hac quæstione nos quoquè alibi agimus.

72 Justa causa utiquè est finis Spiritualis, qui principaliter habetur, quoties curatur, ut expeditio causarum fidei sit brevis, & recta, quod fieri non posset à Sacro Tribunali, si ejus officiales nõ gauderent hac exemptione: Ulteriùs solus honor, qui dignitati debetur Apostolici Delegati, sufficit ad justificandam causam talis exemptionis: Fermosin. *alleg. fiscal. p.* 2. *allegat.* 13. *num.* 34. *&* 35.

73 Qui autem in nostris Catholicis Regionibus his ministris vel Armorum delationem prohiberet, vel exemptionem negaret, esset reputandus tanquàm Sacri Tribunalis Jurisdictionis violator, & turbator, ac puniri posset: Fermosin. *tract. crim. in dict. cap. sicut. de Hæretic. qu.* 3. *n.* 15. *&* 16. Minan. *bas. Pontific. jurisd. dict. tract.* 2. *fund.* 1. *qu.* 6. §. 4. *sect.* 1. *nu.* 45. Salzed. *pract. crim. cap.* 151. *sub. num.* 25. non autem tamquàm hæresis suspectus, nisi aliæ concurrerent circumstantiæ, de quibus suprà *in Præliminaribus*.

74 A personis verò privatis dicuntur directè impediri Sacræ Inquisitionis Ministri, quandò Domi detinetur testis, ne examinetur: Tunc enim indirectè defenditur Reus, & contemnitur Judex: Caball. *cons.* 43. *per tot.* Guazzin. *defens.* 16. *nu.* 4. Vel si muneribus alliciatur Judex, ut impunitus exeat Reus: Duard. *ad Bullam Cœnæ, cap.* 16. *par.* 1. *num.* 3. *vers. deficit.* Intrigl. *sing.* 79. *num.* 185. Vel si aliquo alio prætextu plausibili impediatur Inquisitor, nè possit procedere ad conficiendum processum, dummodò hoc fiat animo impediendi: Durand. *can.* 12. *qu.* 10. *num.* 17. *&* 18. ut si hæreticos citatos instruat: Marant. *contr. to.* 5. *resp.* 59. *num.* 82. etiamsi id faciat ex amicitiâ: Ugolin. *de censur. fol.* 71. *n.* 11. Vel si Socium inculpatum exculpet: Burlat. *cons.* 213. *num.* 6. *& num.* 32. *vers. primò quia, & num.* 34. *vers. si explicatio lib.* 2. Intrigl. *sing.* 79. *num.* 117. Vel tan-
75 dem si minetur, se velle occidere testes, vel Ministros, qui adversùs eos procedant, quamvis hæc jactantia, nisi ulteriùs procedat ad alium actum externum prò executione, non inducat excommunicationem contentam in Bullâ, *Si de protegendis*, ut tenet Lup. *ubi suprà*: Contrarium tamen firmare videtur Leo *Thesaur. for. Eccles. par.* 3. *de Hæres. cap.* 6. *num.* 37.

His omnibus casibus, quâcumque cessante circumstantiâ, nisi ageretur de eo, qui indiscriminatim hæreticos, seù amicos, seù non, tueretur, crederem, nullam incurri hæresis suspicionem.

Verùm ne quid claritati deeſſe videatur, non incongruum erit exponere, quinam ſint hujuſmodi Miniſtri, de quibus hucuſquè egimus.

SUBSECTIO UNICA.

Quales ſint Miniſtri, qui nec directè, nec indirectè impediri poſſunt.

SUMMARIUM.

1 *Miniſtri, qui nec directè, nec indirectè impediri poſſunt, ſunt, qui actu inſerviunt.*
2 *Mulier, quæ percuſſit Clericum indicantem Curſori Sancti Officii, ubi eſſet ſua Mater inquiſita de ſortilegio, declaratur non comprehendi in Bullâ B. Pii V.*
3 *Nec eſt de hæreſi ſuſpectus offendens Miniſtrum Sancti Officii remotum ab officio.*
4 *Qui tamen illum offenderet intuitu Sancti Officii, incurreret ſuſpicionem ſecundùm Carenam, qui reiicitur.*
5 *Prædicta procedunt, etiã quòad electos, & antè quoquè officii poſſeſſionem.*
6 *Sub nomine Miniſtri veniunt familiares, dum actu exercent miniſterium.*
7 *Principaliter inter Miniſtros ſunt Inquiſitor, Vicarius, Cancellarius, Commentarienſes, Satellites, & Curſores.*
8 *Videntur, adnumerandos eſſe accuſatores, Denunciatores, & Teſtes.*
9 *Qui teſtibus in actu teſtificantibus minitaretur tantùm, non eſſet ſuſpectus reputandus.*
10 *Sub nomine teſtium comprehenduntur etiam teſtes in causâ ſuſpicionis hæreſis.*
11 *An inter Miniſtros inſervientes cenſendi, qui tales non ſunt, ſed Reum capere volunt.*
12 *Inter Miniſtros S. Officii connumerantur Confratres, ſeù Cruceſignati, qui tamen fruuntur tantùm privilegiis ſpiritualibus.*
13 *Hi etiam ſubduntur juriſdictioni Epiſcoporum.*
14 *De eis tamen dicendum eſt, quod de familiaribus, ſi impediantur intuitu Sancti Officii.*

1 MINISTRI Sancti Officii, qui nec directè, nec indirectè impediri poſſunt abſquè ſuſpicione hæreſis, ſunt qui actu inſerviunt Inquiſitioni: Carena *tit.* 13. *num.* 78. De ipſis latè Limborch *in hiſt. Inquiſit. lib.* 2. *à cap.* 1.

2 Ideò teſte Riccio in puncto Bullæ B. Pji V. *deciſ.* 74. *part.* 1. *per tot.* in curiâ Neapolitanâ fuit reſolutum, non comprehendi in prędictâ Bullâ, & cõſequenter eò magis non incurrere ſuſpicionem hæreſis, mulierem, quæ percuſſerat Clericum indicantem Curſori S. Officii, ubinam ejus mater reperiretur, quæ debebat arreſtari ob quędam ſortilegia, de quibus fuerat accuſata, de quâ re etiam Lup. *in edict. part.* 4. *lib.* 24. *diſt.* 2. *diff.* 3.

3 Secundò infertur, non haberi tanquàm ſuſpectum de hæreſi, eum, qui Miniſtrum S. Officii remotum ab officio offenderet: Bellon. *de poteſt eorum, quæ fiunt in contin. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 5. Maſtrill. *de indult. cap.* 36. *numer.* 11. *verſ. & licet*, Cardinalis Albitius *de inconſt. in fide, cap.* 28. *num.* 24. nec incidere in excõmunicationẽ Bullæ Pij, *Si de protegendis*, quarè reiiciendus eſt Albericus dicens *in tract. ſtatut. part.* 2. *qu.* 20. ſtatutum, contrà quod offenduntur officiales, vel Antiani, locum habere functo eorum officio.

4 Videtur tamen Carenæ *d. tit.* 3. *n.* 18. excommunicationem Bullæ Pianæ incurri ab eo, qui offenderet hujuſmodi Miniſtrum intuitu S. Officii. In hoc tamen diſſentior à Carene: Siquidem, ut ibidem ipſe teſtatur, duo requirit Bulla copulativè & quod offenſa ſit facta intuitu S. Officii, & quod offenſus ſit actu Miniſter: At remotus ab officio non eſt actu officialis, undè indultum delictorum præterquàm commiſſorum contrà officiales curiæ, ſuffragatur ei, qui dèlinquit contrà officialem remotum, pròut in Sacro Neapolitano Conſilio deciſum, teſtatur Vincentius de Franchi *dec.* 403. & ibi Carol. Anton. de Luca *in addit.* nec talis offenſa de ſe eſt actus univocus ad inducendum odium adversùs Sacram Inquiſitionem, nec conſequenter hæreſis ſuſpicionem: Animus verò, quo ille actus determinatur, latet: Si tamen adeſſent circumſtantiæ, ex quibus conſtaret, offenſionem

nem illatam fuisse in odium S. Inquisitionis, tunc offendens graviùs puniendus esset, sicut in foro Sacramenti pœnitentiæ, qui offendit contemplatione alicujus, graviùs peccare, existimatur: Lupus *in edict. lib.* 24. *d. dist.* 2. *art.* 2. *diff.* 4.

5 Hæc omnia procedunt etiam quòad electos, antequàm eorum Ministerii possessionem adipiscantur: Nam licet in gratiosis attendatur tempus datæ: *cap. si eo tempore, de rescript. in* 6. Afflict. *decis.* 253. nihilominùs inconcernentibus jurisdictionem attenditur tempus præsentationis literarum, & adeptæ possessionis: Vincent. de Franch. *dicis.* 326. *num.* 2. Navarr. *pragm. part.* 1. *de abolitionibus, num.* 63.

6 Cum verò, qui Ministros S. Officii offenderit, ultrà hæresis suspicionem, incurrat etiam pœnam lesæ Majestatis, juxtà Bullam B. Pij V. de quâ meminère Leo *Thesaur. for. Eccles. part.* 3. *hæres. cap.* 6. *num.* 37. *in fin.* Campanil. *diversi. jur. can rubr.* 7. *cap.* 6. *num.* 123. Prætereà cum in eamdem pœnam læsæ Majestatis incurrant offendentes quemlibet eorum, quorum operâ utitur Princeps, ut docet Boss. *de crim. lesæ majest. num.* 38. hinc sequitur, quod inter Ministros, quos tàm directè, quàm indirectè offendere, nefas est, comprehendi debeant familiares, quorum operâ utitur S. Inquisitionis Tribunal: Narbona *ad leges Regias, lib.* 4. *tit.* 1. *lib.* 20. *glos.* 1. Minan. *bas. pontific. iurisd. tract.* 2. *fund.* 1. *qu.* 6. §. 4. *sect.* 1. *n.* 45. Fermosin. *tract. crimin. tract.* 2. *in cap. excommunicamus* §. *Cathol. quæst.* 1. *per tot.*

Hoc tamen juxtà ea, quæ stabilivimus, intelligendum est, quoties ipsi familiares actu exerceant ministerium, ut pariter innuitur apud Erasmum à Chokier *de jurisdict. ordinar. in exemptos, part.* 1. §. 10. *in schol. num.* 2. *in fine* nempè dum comitantur Inquisitores, vel persequuntur hæreticos, vel prò carceratorum custodiâ iter habent.

7 Principaliter inter ministros, quibus nullo modo impedimentum strui potest, sunt Inquisitor, Vicarius, Cancellarius, sivè Notarius, Fiscalis, Comentariensis, Satellites, sivè Birruarii, Balivi, sivè Curlores, sinè quibus Tribunal consistere non potest; & qui fori Privilegio gaudent, quod nequit in dubium revocari, qnia expressè nominantur in Bullâ B. Pij V. Barbos. *juris ecclesiast. univers. lib.* 1. *cap.* 39. §. 4. *num.* 34. Narbon. *ad leges Regias, lib.* 4. *tit.* 1. *l.* 20. *gloss.* 19. *num.* 2. Bordon. *in Tribunal. cap.* 29. *n.* 7. Basilic. *decis. crimin. dec.* 17. *n.* 17.

8 Videntur etiam adnumerandi esse inter supradictos Ministros, Accusatores, Denunciantès, & Testes in causâ fidei, sed in actu, quo sunt tales, aliàs secus: Bordon. *ibid.* quarè Farinac. *cons.* 82. *num.* 2. tenet, quod mulier quædam sacrilega, quæ propriis manibus duas mulieres complices interfecerat, timens ne in S. Officio denunciarent ejus crimen sortilegii, non incidisset in Bullam

9 Pii V. Sed si quis testibus etiam in actu testificationis intuitu S. Officii minitaretur, non esset de hæresi suspectus reputandus, si tantùm verbis id ageret, nec propter hoc impedita remaneret jurisdictio ipsius S. Officii: Carena *part.* 2. *tit.* 3. §. 15. *num.* 63. Salell. *de mater. Sancti Offic. lib.* 6. *cap.* 8. *reg.* 495. *n.* 164.

10 Porrò sub nomine Testium comprehenduntur etiam Testes, non solùm in causâ hæresis formalis, verùm etiam in causâ suspicionis hæresis: Carena *part.* 2. *tit.* 13. §. 17. *num.* 63.

11 An autem inter ministros S. Officii actu Tribunali inservientes censendi sint, qui cum reverà tales sint, asserunt se velle Reum capere prò causâ S. Officii? Dicimus, quod vel ostendunt testibus mandatum, & tunc indubitatum est, quod Rei debent ipsos, uti tales, cognoscere: Farinac. *qu.* 32. *num.* 31. Baiard. *ad* Clar. *qu.* 29. *num.* 3. licet nullum aliud signum ostendant, quidquid in contrarium asserat ipse Farinac. nam Judex potest cuilibet privato, imò parti quoquè offensæ committere capturam alicujus: Clar *qu.* 28. *num.* 8. Vel ostendunt tantùm aliquod signum, putà, Virgam, & tunc Rei possunt ipsis resistere; nam potest esse, quod sint satellites, & non habeant mandatum ad capiendum, ut reprobato Claro, tenet Farinac. *q.* 32. *num.* 33. latè Narbona *in tertiam partem novæ Recopilat. tit.* 1. *lib.* 4. *lex.* 20. *gloss.* 18. *num.* 77. Vel nec signum, nec mandatum ostendunt, & tunc eò minus putandi sunt Ministri S. Officii.

Pari-

12 Pariter inter miniſtros S. Officii connumerantur Confratres, quos cruce ſignatos vocant: Sed iſti gaudent ſolummodò nonnullis Privilegiis ſpiritualibus, ut videre eſt in Bullâ Clem. VII. quę incipit, *Cum ſicut, in ordine la* 27. *tom.* 1. *bullar.* quibus ſimiliter fruuntur cæteri Miniſtri, licet in dictâ Confraternitate non deſcripti: Carena *part.* 1. *tit.* 14. §. *6.* Fermoſin. *loco cit.* Quin ſubdun-
13 tur juriſdictioni Epiſcopi, à quibus eorum Confraternitates, dummodò in contrarium non vigeat conſuetudo, viſitari poſſunt ubicumque ſitæ ſint. Non tamen poſſunt Epiſcopi cogere dictos Confratres ad redditionem computorum, niſi cum interventu Inquiſitoris: Albitius *de inconſtantia in*
14 *fide, cap.* 29. *num.* 120. Cæterùm cum hujuſmodi Confratres ſint utiquè S. Officii familiares, de ipſis, ſi impediantur intuitu Sancti Officii, dicendum eſt, quod de familiaribus ſuprà recenſuimus.

CAPUT V.

De converſantibus cum Hæreticis.

SECTIO I.

An prohibita ſit converſatio cum Hæreticis, annè ſuſpicionem hæreſis ingerat?

SUMMARIUM.

1 *Converſatio cum Hæreticis eſt prohibita jure Divino, & Eccleſiaſtico, propter perverſionis periculum: Affertur jus Divinum.*

2 *Diverſis in locis jus Eccleſiaſticum vetat converſationem cum Hæreticis.*

3 *Iura tamen antiqua reſtricta ſunt per Bullam Martini V.* Ad evitanda, *vi cuius poſſumus communicare cum excommunicatis, niſi ſint nominatim excommunicati, & notorii Clericorum percuſſores.*

4 *Vi dictæ Conſtitutionis Catholici non peccant hodiè converſando cum Hæreticis, licèt publicis.*

5 *Contraria Conſtitutio edita in Concilio Baſilieenſi, & Lateranenſi, in quonam derrogavit dictæ Conſtitutioni Martini?*

6 *Objectio ex Bullâ Cœnæ reſoluta.*

7 *Quid requiratur ad hoc, ut Catholicus poſſit habitare in terris Hæreticorum, ſecundùm Conſtitutionem Clementis VIII?*

8 *Gregorius XV. per ſuam Bullam incipientem* Romani Pontificis, *ſtatuit, ne Hæretici apud Italos morari poſſent.*

9 *Commercium cum Hæreticis periculoſum eſt.*

10 *Contrahentes familiaritatem cum Hæreticis, ſunt de hæreſi vehementer ſuſpecti.*

11 *Quod etiam procedit reſpectu eorum, qui Hæreticos viſitant.*

12 *A fortiori ſunt ſuſpecti contrahentes cum Hæreticis confœderationem, aut parentelam.*

13 *Diſpoſitio Gregorii XV. non comprehendit Hæreticos militantes.*

14 *Eadem Gregorii diſpoſitio non comprehendit receptantes hoſpitio Hæreticum tranſeuntem.*

15 *Familiaritas etiam vitanda eſt cum Iudæis.*

16 *Titulo Mercaturæ poteſt haberi converſatio cum Hæreticis, propter publicam utilitatem.*

17 *Secluſo perverſionis periculo, & ſcandali poteſt etiam Catholicus converſari cum Hæreticis in ſpiritualibus.*

18 *Non eſt de hæreſi ſuſpectus, Sacramenta recipiens ab Hæreticis, & in primis ſi recipiat Baptiſmum.*

19 *In caſu receptionis baptiſmi ab Hæretico, ſupplendæ ſunt Orationes, & Vnctiones à Miniſtro Catholico.*

20 *Recipiens Baptiſmum ab Hæretico abſquè neceſſitate, efficitur irregularis.*

21 *Nunquàm permittitur Catholico, adhibere in Baptiſmo Patrinum Hæreticum.*

22 *Non licet Catholico, filios Hæreticorum de Fonte ſacro ſuſcipere.*

23 *Poteſt recipi ab Hæretico Epiſcopo Sacramentum Confirmationis, dummodò ſit verè Epiſcopus: Sed cavendum, quod nonnulli Hæreticorum Sacramentum hoc ſuperſtitiosè adminiſtrant.*

24 *Manus impositio apud Catharos Hæreticos, quo ritu absolvatur?*

25 *Cathari, quando recipiunt aliquem in Hæreticum, id præstant per manuum impositionem.*

26 *Differentia inter Catharos, & Albanenses in dogmate circà manuum impositionem.*

27 *Cathari tenent, quod si manus imponens sit in peccato mortali, non habeatur peccatorum remissio, quam tenent fieri per manuum impositionem.*

28 *A quibus inter Catharos fiat manuum impositio?*

29 *Censent Cathari, quod si manus imponens sit in peccato mortali, pereant omnes, quibus manus imposita est, si contingat in eo statu mori.*

30 *Dicunt Cathari, per manuum impositionem omnia peccata relaxari, & Spiritum Sanctum infundi.*

31 *Infanda carnificina Catharorum cum morituris, quorum alios strangulant; alios fame perire sinunt.*

32 *Hæc infanda Secta ferro, & igne estingui oportuit.*

33 *A Ministro hæretico possumus recipere Sacramentum Eucharistiæ in mortis articulo, si absit Catholicus Minister.*

34 *Cur S. Ermenegildus maluit mori, quàm Eucharistiam accipere ab Ariano Episcopo?*

35 *Qui Eucharistiam extrà necessitatem reciperet ab hæretico, fieret de hæresi suspectus.*

36 *Potest Catholicus recipere Sacramentum Pœnitentiæ ab Hæretico.*

37 *Dummodò tamen Catholicus sit in articulo mortis constitutus.*

38 *Constitutus pariter in articulo mortis, nec valens contritionis signum edere, potest recipere ab Hæretico Sacramentum Extremæ Vnctionis.*

39 *Sacramentum Extremæ Vnctionis non solùm per accidens, ut alia Sacramenta, sed etiam per se delet peccata mortalia.*

40 *Validè, sed non licitè potest recipi Ordinis Sacramentum ab Hæretico Episcopo, servatis essentialibus Sacramenti.*

41 *Recipiens tamen Ordinis Sacramentum, tunc remanet suspensus: Ignorantia tamen excusaret ab irregularitate.*

42 *Limita, hoc non procedere quòad Episcopum recipientem consecrationem ab Episcopo Hæretico non tollerato.*

43 *Validè contrahitur Matrimonium à Catholico cum Hæreticâ, & è contrà; illicitè tamen.*

44 *Papa nunquàm dispensat, nisi persona hæretica priùs hæresim abjuret.*

45 *Hoc pacto Clemens VIII. dispensavit, ut Catharina soror Henrici IV. Galliarum Regis nuberet Duci Barrensi.*

46 *Item noluit dispensare, ut Rex Neoburgius nuptias contraheret cum filiâ Palatini Bipuntini.*

47 *Potest Sedes Apostolica concedere hujusmodi dispensationem etiam cum periculo perversionis alterius conjugis, ob publicam causam.*

48 *An consuetudo ineundi matrimonia cum Hæreticis, ubi viget libertas conscientiæ, sit corruptela?*

49 *Parocho non est licitum assistere matrimonio inter personam Catholicam, & hæreticam.*

50 *Nec benedictionem nuptialem impertiri absquè dictâ dispensatione.*

51 *Ministro Pontificis non licèt intervenire nuptiis hæreticorum; aliis verò Privatis licebit.*

52 *In casibus prædictis si est licita conversatio cum Hæreticis in Sacramento; multò magis in civilibus.*

1 PRAESENTANEUM perversionis periculum, resultans ex conversatione cum hæreticis, in causâ est, ut hujusmodi conversatio Catholicis Viris, tùm jure divino, tùm jure Ecclesiastico positivo prohibeatur: Jus divinum manifestè enunciat D. Paulus, dum scribens ad Titum *cap. 13. num. 10.* ait, hæreticum hominem post unam, & secundam correptionem, devita, sciens, quia subversus est, cum sit proprio judicio condemnatus: Idipsum anteà ex parte Dei idem Paulus præceperat Romanis *cap. 16. num. 17.* dicens: *Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, qui dissentionem, & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.*

2 Quantùm verò ad jus positivum Ecclesiasticum, quia istud variatis temporum,

rum, & rerum circumſtantiis, multiplex, & varium apparet, proindè quoties, & quid illud diſpoſuerit, breviter hìc aperiam. In corpore juris Canonici multis in locis ad pœnam hæreticorum prohibetur Catholicis cum hæreticis communicare, ut videre eſt *in tit. de hæret. cap.* 4. 5. & 8. necnon *in cap. ſicut, de hæret. & in cap. ſi quem fortè* 24. *qu.* 1. quibus in locis dicitur, omnes hæreticos eſſe vitandos: Hæc
3 tamen jura antiqua non parùm reſtricta ſunt per Bullam Martini V. editam in Concilio Conſtant. quæ incipit *Ad evitanda*: Vi enim ipſius communicare cum excommunicatis, adeoquè etiam cum hæreticis, ſivè Apoſtatis, per ſe non eſt illicitum, niſi in duobus caſibus, ſi quis videlicet ſit nominatim excommunicatus, & denunciatus, aut notorius Clerici percuſſor, ut poſt S. Antoninum, Victoriam, Sotum, ex communi docent Henriquez. *lib.* 13. *cap.* 5. *num.* 1. Suarez 3. *part. tom.* 5. *diſp.* 9. *ſect.* 2. & Tolet. *lib.* 5. *ſumm. cap.* 9.

4 Adeoquè vigore hujus Extravagantis Catholici non peccant hodiè, converſando cum hæreticis, quamvis publicis, & notoriis, non tamen nominatim denunciatis, donec per Judicis ſententiam non fuerint declarati, & uti tales denunciati: Card. de Lugo *de virt. fid. div. diſp.* 22. *ſect.* 1. *n.* 1. ubi latè quæſtionem tractat.

5 Quæ conſtitutio eſt utiquè obſervanda, non autem altera ei contraria edita in Concilio Baſilien. & Lateranen; non obſtantibus his, quæ dicuntur à Fagnano *in cap. quod à Prædeceſſore, de Schiſmaticis, num.* 54. & à P. del Bene *part.* 1. *dub.* 51. *in tit. objectiones per tot.* Nam in hoc tantùm à prędictâ Cõſtitutione Baſilien, & Lateranen. derrogatum fuit Conſtitutioni Martini V. regiſtratæ poſt acta ipſius Cocilii Conſtantien. quia decrevit, non licere deinceps ſepelire hæreticos notorios, licet non denunciatos nominatim, uti excommunicatos, in loco Sacro. Et quamvis in Bul-
9 lâ Cænæ nominatim excommunicentur Lutherani, & quidam alii, non ſunt tamen iſti vitandi: Prædicta enim Bulla non intendit, ut eos teneamur vitare, quia illa excommunicatio eſt generalis, ut docet Sayr. *lib.* 3. *de Cenſuris Papæ reſervatis* 1. *p. c.* 4. *n.* 32. Ugolin. *de ceſuris* itidem *Papæ reſervatis p.* 1. *c.* 14. *in fine.*

7 Quia verò occaſione permiſſionis communicandi cum hæreticis, quam conceſſit Martinus V. in dictâ Extravaganti, poſſet contingere ſcandalum, vel periculum perverſionis, & eò vel magis, quia præterito ſeculo, exortis hæreſibus Lutheri, & Calvini, ne in Italiæ partibus graſſarentur, proindè Clemens VIII. in Bullâ *Cum ſicut die* 26. *Iulii, anno* 1596. decrevit, ut Catholicus poſſet habitare in terris hæreticorum, aliqua requiri in eâdem Bullâ vidēda; & Gregorius XV. in aliâ Bullâ in-
8 cipiente *Romani Põtificis, die* 2. *Iunii, anno* 1622. ſtatuit, quod hæretici apud Italos morari non poſſint; & quod Catholici eos receptantes, aut favorẽ, vel auxilium præſtantes, puniendi ſint, uti fautores, & receptatores hæreticorum, ſivè ſint Eccleſiaſtici, ſivè laici. Meritò quidem
9 Sanctiſſimi Pontifices ità ſalubriter diſpoſuerunt, quia adeò imminens eſt ob commercium cum hæreticis periculum, de quo S. Thom. 2. 2. *qu.* 10. *art.* 9. & Sanchez. *in decalog. lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 1. graſſantibus præcipuè in finitimis Italiæ Regnis Galliarum, & Germanię prædictis novatoribus hæreticis, ità ut qui cum hæreticis communicant, at-
10 què familiaritatem contrahunt, ſint vehementer de hæreſi ſuſpecti: Bordon. *de Sac, Tribun. cap.* 24. *num.* 17. & 18. Pegna *in director. part.* 2. *fol.* 234. *verſ. item quæritur*, Farinacc. *de hæreſi, q.* 182. *num.* 16. Mar. Ital. *de immunit. lib.* 1. *c.* 1. §. 6. *num.* 21. Fermoſin. *in cap.* 5. *can.* 8. *qu.* 1. *num.* 32. *& ſeqq. de hæretic. inter tract. criminal. tract.* 2. Ricciull. *de jur. perſon. lib.* 5. *cap.* 11. *num.* 16. Simanch. *de catholic. inſtitut. rubr. de communicat. prohibit. num.* 9. Seſſ. *deciſ. Aragon.* 451. *num.* 18. & 19. ſivè converſatio habeatur perſonaliter, ſivè per litteras, & Nuncios: Pegna *part.* 2. *commentar.* 81. Decian. *lib.* 5. *cap.* 41. *num.* 12. Farinac. *ubi ſuprà, n.* 168.

11 Quod etiam procedit reſpectu eorum, qui hæreticos viſitant: Farinac. *loco cit. num.* 173. Fermoſin. *de quo ſuprà, ſub num.* 32. Antunez. *de donat. reg. part.* 3. *cap.* 28. *ſub num.* 59. Seſſ. *d. deciſ.*

cis. 451. *num.* 9. vel qui ad ipsos munera mittunt: Farinac. *d. qu.* 182. *n.* 171. Eymeric. *part.* 3. *qu.* 56. *num.* 8. Pistach. *de superstit. part.* 2. *c.* 3. *num.* 21. nam hujusmodi actiones contrà Catholicos oriri faciunt suspicionem de hæresi, per ea, quæ adducit Carena *in tract. de off.* S. *Inquisitionis, part.* 2. *tit.* 4. §. 3. *per tot.* & Castro- Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 9. *num.* 5.

12 Propter hanc rationem à fortiori insurgit hæresis suspicio respectu contrahentium confœderationem, vel Parentelam cum hæreticis: Fermosin. *d. cap. sicut, quæst.* 1. *sub num.* 32. Pistach. *de superst. d. par.* 2. *cap.* 3. Pegna *part.* 2. *commentar.* 81. Farinac. *ibidem, n.* 176. & eò magis insurgit respectu eorum, qui ipsis inserviunt: Idem Farinac. *ubi suprà*, & Albitius *de inconstant. in fide, cap.* 30. *num.* 84.

13 Cæterùm dispositionem Gregorii XV. notat Bordon. *cit. num.* 13. non comprehendere Hæreticos Milites, quià Bulla loquitur tantùm de Hæreticis domicilium, seù habitationem in Italiâ habentibus: Milites autem non propriè domicilium, aut habitationem dicuntur habere, cum sequantur exercitum, hùc, vel illùc vagando, juxtà belli exigentiam, & Imperium Ducis

14 exercitus. Nequè præfata dispositio Gregorii comprehendit receptantes hospitio Hæreticum transeuntem, quià sic non dicitur receptator formaliter, & in causâ hæresis, qui casus frequenter contingit hoc anno Iubilæi 1700. dummodò tamen caveantur à nimiâ, & frequenti familiaritate, nàm alioquin ex illâ posset oriri hæresis suspi-

15 cio, scandalum, & periculum. Imò hujusmodi familiaritas vitanda est etiam cum Judæis; & ob id non est licitum Christiano cum Judæo in balneum descendere: Fermosin. *tract. crimin. tract.* 2. *in cap.* 1. *quæst.* 1. *num.* 11. *de Iudæis*: Nec sunt licita convivia inter Hebræos, & Catholicos: Idem Fermosin. *ubi su-*

16 *prà, quæst.* 2. *per tot.* Hæc omnia procedunt etiam quandò conversatio cum Hæreticis habetur titulo mercaturæ, quę absquè ullo scrupolo in oris maritimis Italię exercetur cum Anglis, & aliis Hęreticis non nominatim excommunicatis, quià Mercatores non tractant cũ Hęreticis in rebus ad Religionem spectantibus: Cum enim negotia tẽporalia de se non ordinentur ad scandalum, nequè ad subversionem, sed sint indifferentia propter utilitatem communem, permittuntur cum Hęreticis, eò vel magis, quià hac occasione convertuntur ad fidem Catholicam conversando cum Catholicis: Ità Diana *tom.* 9. *tract.* 13. *resol.* 9. *num.* 6. Marquard. *de mercatur. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 28. & 29. & latè *cap.* 11. *à num.* 110.

17 Itaquè, excepto perversionis, & Scandali periculo, cum possit Catholicus cum hæretico non nominatim excommunicato participare in omnibus actionibus temporalibus, ut hucusquè dictum est, poterit quoquè cum eâdem cautelâ participare in Spiritualibus, quod expressè docuit Texeda *in Theolog. moral. tom.* 2. *lib.* 3. *tract.* 1. *dub.* 1. *n.* 31. citans Cajetan. *in* 2. 2. *qu.* 10. *art.* 9. idquè habetur, attentâ extravagant. *Ad evi-*

18 *tanda*: Quâpropter non erit suspectus de hæresi conversans cum hæreticis, necnon ab ipsis Sacramenta recipiens, pròut docent Card. de Lugo *de pœnit. disp.* 18. *sect.* 3. *num.* 18. & 19. & *in tract. de Sacram. disp.* 8. *sect.* 14. Verricell. *de Sacris Mission. tit.* 11. *qu.* 169. *per tot.* Sivè intelligatur de baptismo, qui utiquè recipi potest à ministro hæretico, quoties absentibus Catholicis concurrat ea necessitas, quæ inter Catholicos sufficit, ut peti possit baptismus à Laico; & quoties in hoc non interveniat communicatio in sectâ, & ritu hæretico: Card. de Lugo *de fide, disp.* 14. *sect.* 5. §. 5. *n.* 161.

19 & fuit alibi dictum: Cui addimus pròintelligentiâ, quod suppleri debent orationes, exorcismi, & vnctiones à Ministro Catholico: P. del Bene *par.* 1. *dub.* 63. *nu.* 25. non de necessitate Sacramenti, cum sinè ipsis sit validum; sed de necessitate præcepti, ut benè distinguit Lupus *in edictis, par.* 2. *lib.* 13. *dist.* 1. *art.*

20 1. *diff.* 1. Si autem non adesset urgens necessitas, quicumquè susciperet baptismum, Irregularis efficeretur: P. del Bene *ibidem, n.* 91. *sect.* 1. *num.* 17. & graviter peccaret: Lupus, *ubi suprà*.

21 Verùm enimverò quocumquè ritu ministretur baptismus, nuquàm permittitur Catholico adhibere hæreticum in Patrinum, nam hoc offi-

cium Patrini, quod eſt inſtruere, non poteſt exerceri ab hæretico reſpectu Catholici, qui aliam religionem profitetur. Non enim ex tenebris Lux, ut benè docent Trullench. *in expoſ. Decal. lib.* 1. *dub.* 2. *num.* 8. Ledeſm. *to.* 2. *ſumm. tract.* 3. *cap.* 12. *concl.* 11. *diff.* 3. Sanchez *lib.* 2. *oper. moral. c.* 9. *n.* 11. Martene *de antiqu. Eccleſ. ritib. tom.* 1. *cap.* 1. *art.* 16.
22 *num.* 13. *in fine*: Et è contrà minimè licet Catholico filios hæreticorum de ſacro baptiſmatis fonte ſuſcipere, quia Patrinus debet offerre puerum, & petere baptiſmum, ſed non poteſt offerre, & petere à Miniſtro Laico, & eò minùs à Miniſtro Hæretico: Card. de Lugo *ubi ſuprà*, *diſp.* 14. *num.* 162. non obſtante quâcumquè conſuetudine, ſi quæ in contrarium adeſſet, quarè cautè legendus eſt Lupus *ubi ſuprà*, *diff.* 2. *in princ. & diff.* 3. Sivè intelligatur de Sacramento Confirmationis, dummodò conferatur ab eo, qui ſit verè Epiſcopus, & in Ritu Catholico; ſed hoc Sacramentum expungunt hæretici ab albo Sacramentorum, ut videre eſt penès
23 Bellarminum: Nonnulli tamen hæreticorum Confirmationem admittunt, ſed ſuperſtitiosè, undè habemus apud Eymer *par.* 2. *direct. fol.* 141. Conſtitutionem Urbani IV. confirmantem alteram Alex. IV. editam *anno* 1258. adversùs Conſolatos, qui etiam Cathari nuncupabantur: Hi enim tanti exiſtimabant manuum impoſitionem, ut non modò eam vocarent conſolamentum, ſpiritualem baptiſmum, & baptiſmum Spiritus Sancti, ſed etiam dicebant, ſinè hujuſmodi manuum impoſitione nec lethalem culpam remitti, nec Spiritum Sanctum alicui communicari, eamquè tali ritu abſolvebant: Cum aliquis ex
24 ipſis incideret in peccatum, vel ſi quiſpiam eorum ſectam amplecti vellet, Præpoſitus, qui inter catharos præcipuo potiebatur honore, per manus impoſitionem conſolamentum daturus, librum Evangeliorum, vel totius novi Teſtamenti tenebat antè pectus ſuum: Is verò, qui conſolamentum erat acceptarus, ubi coram catharis confeſſus eſſet in genere, dicens, ſe eſſe peccatorē, & humiliter accedere ad petendam veniam, tunc Præpoſitus abſolutione peractâ, ponebat prædictum librum ſuper Caput illius, & cæteri Cathari, qui aderant, manū dexteram, & incipiebant ſuo ordine dicere orationem dominicalem. Hoc ritu Conſolamentum, & peccatorum remiſſionem ajebant ſe conferre, quam non habebant miſeri Cathari: De hujuſmodi ritu extat inſignis locus
26 in Concilio Narbonenſi *cap.* 19. A catharis in hoc differunt Albanenſens, quia iſti aſſerunt, manum nihil operari, cum ipſa à Diabolo ſit creata, ſecundùm eos; ſed omnem effectum tribuendum eſſe orationi dominicali, quam ipſi tunc recitant. Eſt autèm com-
27 munis opinio Catharorum, quod per illam impoſitionem manus, & orationem Dominicam non fiat aliqua remiſſio peccatorum, ſi illi, qui tunc manus imponunt, ſint in aliquo peccato mor-
28 tali: Fit autem hæc manus impoſitio à duobus ad minùs, & non ſolùm à Prælatis eorum, ſed etiam à ſubditis, cæteriſquè, ità ut maximo ſemper verſentur dubio cathari, quod videlicet Prælatus eorum, præcipuè Epiſcopus, occultè commiſſerit aliquod mortale peccatum: Ad hoc tamen dubium removendum recipiunt ſecundò, & quandoquè tertiò conſolamentum, ideſt manus impoſitionem, quod eſt baptiſmus
30 eorum: Ratio autem, quâ probant, peccata per hujuſmodi confirmationem relaxari, & Spiritum Sanctum infundi, eſt, quia ex ſacrâ Scripturâ habemus illud: *Tunc imponebant manum ſuper illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* Quandò aliquem autem in extremo
31 mo periculo Vitæ recipere volunt, dant ei optionem, utrùm velit in Regno Cęlorum eſſe cum Sanctis Martyribus, vel Confeſſoribus: Si autem elegerit ſtatum Martyrum, tunc manutergio ad hoc ſpecialiter deputato, quod Theutonicè vocatur Enetexturch, ipsū ſtrangulant, oſtium ſuper eo clauſo; ſi autem Confeſſorum elegerit ſtatum, tunc poſt manus impoſitionem nihil dant ei ad eſum, nec parvam aquam ad bibendum, & ità ipſum fame perimunt: Reinerius relatus à Pegna *in par.* 2. *Comment.* 58. & à Raynald. *ad Annum Chriſti* 1258. Hæc autem erat infanda hæreti-
32 corum conſolatio, quæ in carnificinam deſinebat, ſubtili Dæmonis commento, ne quis eorum, qui ad hæreticos acceſſiſſet,

fiſſet, ex cruentis ejus manibus evaderet. Ad eam ergò peſtem exſcindendam, quam refellere ſupervacuum eſſet, cum humani ſenſus ad illam perhorreſcant, jure Principes ferro, flammis, & cataſtis utendum cenſuere, edixitquè Alexander, vt eorum bona, quibus ab hæreticis manus admota eſset, fiſco addicerentur, ne ægris propinquitate conjunctiſſimi, ad quos hæreditas ſpectaret, ſceleratum adeò piaculum committi paterentur.

34 Sivè intelligatur de Sacramento Euchariſtiæ, dummodò non reperiatur Catholicus, qui illud miniſtret, & infirmus ſit in articulo mortis: P. del Be-
35 ne *loc. cit. nu.* 21. Nec officit, quod S. Hermenegildus maluiſſet potiùs mori, quàm recipere Sacramentum Euchariſtiæ ab Epiſcopo Arriano, ut narrat S. Gregorius: cogebatur enim recipere in ſignum, quo confirmaret errorem damnatum in hæreſi Arrianâ.

36 Extrà verò neceſſitatem, ſi quis ſuſciperet hoc ſacramentum à Sacerdotibus in hæreſim lapſis, fieret de hæreſi ſuſpectus; nam cum Calviniſtæ negent corpus, & ſanguinem Chriſti realiter adeſſe in hoc Sacramento: Lutherani verò concedant quidem adeſſe, ſed ſimul aſſerant, manere ſubſtantiam panis, ſequeretur, quod qui nullâ neceſſitate adductus ſumeret hoc Sacramentum ab ipſis hæreticis, indicaret ſe favere erroribus illorum: Beccanus *de controv. lib.* 1. *cap.* 8.

37 Sivè intelligatur de Sacramento Pœnitentiæ: Card. de Lugo *diſp.* 18. *de pœnit. num.* 18. *&* 19. *& in tract. de virt. fid. Div. diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 11. *verſ. contraria*: Quod tamen intelligendum, dū-
38 modò catholicus ſit in articulo mortis conſtitutus, quo caſu poteſt etiam abſolvere Sacerdos nominatim excommunicatus, quidquid in contrarium dicat Fagnan. *in cap. quoniam, de Conſtit. num.* 28. *& in Cap. non eſt vobis, de Sponſalibus*, pròut probat P. del Bene *p.* 1. *dub.* 154: *per tot.* Non enim Eccleſia peccatoribus reſipiſcentibus in gravi Salutis diſcrimine conſtitutis Maternæ claudit pietatis viſcera, quin potiùs vult, miniſtros ſuos illis opem ferre, & proindè cuiquè Sacerdoti collatam poteſtatem ſolvendi non adimit, ut ait Lupus *ubi ſuprà*, *art.* 2. *diff.* 3. & eâdem ratione tenendum eſt, ipſam Eccleſiam pœnitenti in hujuſmodi periculo conſtituto, reliquiſſe facultatem confitendi ſua peccata cuilibet Sacerdoti, etiam nominatim excommunicato, aliàs defeciſſet in neceſſariis ad ſalutem. Lupus *ibidem*, *diff.* 1.

39 Sivè intelligatur de Sacramento extremæ Unctionis, dummodò conſtitutus in articulo mortis non fuerit confeſſus, nec ſignum dederit contritionis: Tunc enim extrema unctio eſt de præcepto, quia tunc poteſt quis per eam ſalvari, nam ſi habet mortalia, remittentur ei, ſi ſit attritus, ut docet Magiſter ſent. *diſt.* 22. *in* 4. & ibi D. Bonav. Major. & Cabaſut. *in Praxi Juris Canonici*, *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 5. Porrò D. Jacob *in ſuâ Ep. c.* 5. *verſ.* 14. per acceptionem hujus Sacramenti promittit remiſſionem peccatorum, ibi: *& ſi in peccatis ſit, remittentur ei*, peccatis, inquam, non tantùm
40 venialibus (hæc enim omnes habent) ſed & mortalibus, ſi quæ ſint: Idipſum quidem faciunt alia Sacramenta vivorum, ſed per accidens; at extrema unctio facit per ſe, & propriè, quia ad hoc peculiariter eſt inſtituta, & parata in finem vitæ, ut amoveat omnia impedimenta, juxtà ſententiam, quam tenet Merbeſ. *in ſummâ Chriſtianâ*, *diſſert.* 5. *quæſtiunc.* 22. ac alii.

41 Sivè intelligatur de Sacramento Ordinis, nam ſervatis debitis formâ, materiâ, & intentione, validè, quāvis illicitè, recipi poſſunt ſacri Ordines ab Epiſcopo hæretico: Franciſc. de Hallier. *de ſacris electionibus*, *& ordinationibus*, *in tit. de qualit. Miniſtr. art.* 1. §. 1. 2. 3. & 4. P. del Bene *part.* 1. *dub.* 154. *nu.* 1. Non enim ab Epiſcopo tollitur poteſtas ordinandi *in cap. didicimus* 14. *qu.* 1. ſed uſus: Suarez *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 2.
42 *n.* 61. At recipiens taliter Ordines remanet ſuſpenſus: Hallier *dict.* §. 4. *nu.* 39. Sivè Epiſcopus ordinans ſit hæreticus denunciatus nominatim; ſivè non, dummodò non ignoret, eum eſſe hæreticum: Ignorantia quippè, dummodò non craſſa, aut ſupina, excuſat, itàut ordines ab hæretico recipiens, non fiat irregularis: Sanchez *cap.* 104. *num.* 47.

43 Limita hoc non procedere quòad Epiſcopum recipientem conſecratio-

nem ab Epiſcopo non tolerato: Leo *Theſaur. Eccleſ. par* 2. *cap.* 24. *verſ. de Epiſcopo*; nam *in cap. ordinationis*, *qu.* 9. non fit ſpecialis mentio de conſecratione Epiſcopi, quæ procul dubio facta fuiſſet, ſi Eccleſia voluiſſet, ut ignorantia excuſaret; undè cum in tantùm excuſet ignorantia in promovendis ad Ordines, in quantum Eccleſia permittit eorumdem Ordinum vſum illis, qui ignoranter receperunt ordines ab Hæretico, idcircò cum nulla facta fuerit mentio de Epiſcopis, quò ad eorum conſecrationē, neſcio quo Jure poſſit dici, Eccleſiam voluiſſe in hoc caſu quoquè diſpenſare.

44 Sivè intelligatur de Sacramento Matrimonii: Validè enim contrahitur Matrimonium à Catholico cum Hæreticâ, & è conversò, quidquid aſſerant Hoſtienſis, Ancharanus, Simancas, & Roias, quos affert, & refutat Cardinalis de Lugo *de fide, diſp.* 22. *ſect.* 2. *num.* 13. quamvis non licitè: Ratio validitatis eſt, quia dupliciter conſideratur matrimonium, vel quatenùs contractus, vel quatenùs Sacramentum: Uti contractus, cum quocumquè tenet, concurrente utriuſquè contrahentis voluntate, & conſenſu; uti Sacramentum ad hoc ut ſit validum, requiritur in ipſis contrahentibus paritas baptiſmi, qui eſt Janua Sacramentorum, ut alibi diximus, & firmant P. del Bene *par.* 1. *dub.* 153. *ſect.* 5. *corollar.* 1. *num.* 1. & Card. de Lugo, *ubi ſuprà*, *num.* 34. Eſt tamen illicitum, quia ab Eccleſiâ prohibitum: Undè in *in cap. decrevit, de. hæret. in* 6. ſi Catholica Mulier nubat hæretico ſcienter, punitur privatione dotis; & ratio prohibitionis eſt periculum fidei imminens Conjugi Catholico, & proli: P. del Bene *ibidem, num.* 6. *verſ. ubi tamen*, & nos *ſuprà*: Imò nec Papa diſpenſare ſolet ſuper hujuſmodi matrimonio, etiā in Regionibus, in quibus impunè graſſantur hæreſes, niſi perſona hæretica priùs abjuret hæreſes, & fidem Catholicam amplectatur, ac de prædictâ abjuratione documentū exhibeatur: Quāobrem ſi Clemens VIII. diſpenſavit, ut Catharina Soror Henrici IV. Galliarum Regis nuberet Duci Barrenſi, de quâ diſpenſatione teſtatur Cardinalis de Lugo *dictâ diſp.* 22 *ſect.* 1. *num.* 16. id non præſtitit, niſi adhibitis diligentiis, ut priùs ſequeretur abjuratio, & Judicio Dei evenit, ut antequàm diſpenſationis breve præſentaretur, eadem Catharina diem ſupremum clauſerit, teſte Spondano *ad ann.* 1600. *nu.* 5. Quinimò Vrbanus VIII. renuit concedere diſpenſationem Regi Poloniæ, ut poſſet ducere in Uxorem filiam cujuſdam Palatini hæreticam: Cardin. de Lugo

47 *ubi ſuprà*: Item noluit diſpenſare, ut Rex Neoburgius nuptias contraheret cum filiâ Palatini Bipuntini, quæ tamen ſequutæ ſunt cum infelici exitu; & licet diſpenſaverit cum Carolo Brittannię Rege, ut matrimonium contraheret cum Henrichetta, non ſequutâ abjuratione, magnâ id egit prudentiâ ad fidei Catholicæ incrementum directâ: Poteſt enim à Sede Apoſtolica etiam non ſequutâ abjuratione concedi diſpenſatio, quotieſcumquè concurrit publica cauſa, vel etiam priuata indirectè publicam utilitatem concernens, ad tradita per Card. de Lugo *dict. diſp.* 22. *ſect.* 2. *à num.* 28. & Merbeſ. *in Summâ Chriſtian. diſſert.* 7. *qu.* 69. ut ſi concurrat cauſa libertatis Catholicorum, qui ſub Principe hæretico oppreſſi premantur: Diana *to.* 3. *de Sacram. reſolut.* 169. Cardin. de Lugo *loco citato*, *ſect.* 1. *num.* 22. & tali circumſtantiâ devenit Urbanus VIII. ad ſupradictam diſpenſationem, cuius conditiones ſi Rex Anglicus ſervaſſet, per manus Carnificis, raro exemplo, vitā, regnum, & animā non amiſiſſet.

49 Cæterùm non obſtat conſuetudo celebrandi matrimonium inter Catholicos, quæ inolevit in Regionibus, in quibus viget libertas conſcientiæ, cum huiuſmodi conſuetudo dici potiùs debeat abuſus contrà legem Eccleſiæ prò bono editam à Pontifice, qui immediatè à Deo in condendâ hac Lege, & non à ſubditis adeptus eſt juriſdictionem, quarè ſicut talis lex non infringeretur à non acceptatione, eò minùs à contrariâ conſuetudine labefactari poteſt: Medina 2. 2. *q.* 90. *art.* 3. Coriolan. *de Caſibus reſervatis*, *tit. ultim. de abſolutionibus à Cenſur. in Bullâ Cœnæ, dub.* 11. Rota *coram Merlin. in deciſ. regiſtrata à P. Diana poſt par.* 6. *Reſolutionum*, *pag.* 325. & confirmatâ ab eâdē Rota coram eodem inter impreſſas Merlini *la deciſ.* 814. Verricell. *de Apoſtol. Miſſion. tit.*

51. *de*

51.*de legibus*, *qu.*76. adeòut, oppositam opinionem erroneam existimandam esse, putent P. Juniperus à Drepano *in sua prò Iuris Pontificii defensione*, *disp.*6.*qu.*2.*cap.*2.*& seq.* & Albit. *de Inconstant. in fide*, *cap.*30. *num.*409. cum quo proindè improbanda est opinio Carenæ *par.*2.*tit.*10.§.5.*in fine*: sed Lectorem ad ea remittimus, quæ superiùs hac in re latè differuimus. Verùm sivè hujusmodi nuptiæ sint illicitę ratione prohibitionis sacrorum canonum; eò quòd vel non adsit, vel non suffragetur tacitus Romanorum Pontificum consensus; sive sint illicitæ propter perversionis periculum, crederem, non posse Parochu Catholicũ ipsis assistere, quoties non fuerit obtenta super tali contractu, Summi Pontificis dispensatio; nam Parochus suâ præsentiâ non debet illicitum authorizare contractum: Eàdem, imò fortiori ratione putarem, non licere Missionariis assistere prædictis connubiis in illis locis, ubi non sunt Catholici: Præterea nec benedictio-
51 nem nuptialem impartiri Parochus poterit, non obtentâ dictâ dispensatione, & insuper ipsâ obtentâ non poterit Eucharistiam præbere Conjugi converso, dummodò anteà non abjuraverit, etiamsi fuerit Ecclesiæ reconciliatus: Ità quo-
52 què non licebit ministro Pontificis quocumquè modo intervenire nuptiis Hæreticorum, licet Principum: Cæteris verò non Ministris Pontificiis, nec Ecclesiasticâ dignitate insignitis, non erit illicitum conviviis nuptiarum, etiã si ritu hæretico sint contractæ, interesse, eò quia, qui interfunt huiusmodi conviviis, non præsumuntur velle honorare contractum, quâ talis est, sed convivium, quod subsequitur: Ferdinandus *part.*1. *tract.* 4. *disp.*2. *punct.*17. *sub fine*: E contrà non licet Catholico matrimonium celebrare coram Ministro hæretico, nam tunc videretur ipsum agnoscere; tanquàm verę fidei Ministrum: Malder.2.2. *q.*3. *art.*2. *memb.*3. Coninch. *disp.* 15. *dub.* 3. *num.* 63.

53 His expositis, cum in quibusdam casibus superiùs recensitis non prohibeatur conversatio cum Hæreticis, respectu Sacramentorum, eò minùs quòad cætera erit illicita, dummodò ipsi hæretici non fuerint nominatim denunciati: Nam cum Hæreticis nominatim denunciatis nunquàm permittitur conversatio, nisi ad bonum finem, putà prò bono eorum animarum, quoties tamen respectu Catholici non adsit periculum perversionis, vel alterius mali: Tabien. *verb.Hæreticus*, *num.*4. & ideò hujsmodi conversatio ad bonum finem Idiotis, vel Hominibus, qui naturâ sint fragiles, non est permissa: P.del Bene *part.*1. *dub.*153. *sect.*1. *in objectionibus*, *num.*5. Imò nec doctis quoquè, si oriri possit Scandalum: P. del Benè *ibidem*, *num.*6.

Ut autem cum hæreticis non nominatim denunciatis licitè quò ad cætera conversetur, plures requiruntur conditiones, de quibus seorsim non erit incongruum pertractare.

SECTIO II.

De Conditionibus, quibus licet conversari cum Hæreticis.

SUMMARIUM:

1 *Non licet Catholicis, habitare in Terris Hæreticorum, secundùm Bullam Clementis VIII. nisi de licentiâ Ordinarii, vel Inquisitoris.*

2 *Cum tali licentiâ ibi habitantes debent transmittere attestationem de factâ confessione sacramentali, & de perceptâ annuâ communione.*

3 *Prima conditio licitæ conversationis cum Hæreticis est, ne Catholici adeant Hæreticorum Templa, tempore, quo Hæretici tantùm ad eadem templa adeunt.*

4 *Catholicis non licet ea facere, quæ indicent animum consentiendi ritibus Hæreticorum.*

5 *Hoc servandum est, quamvis Princeps hæreticus sub pænâ Mortis jubeat, omnes hæreticorum templa adire.*

6 *Conformiter ad hoc Paulus V. scripsit ad Catholicos Angliæ.*

7 *Christus non solùm Verbis, sed etiam factis vergentibus in Religionis injuriam, negatur.*

8 *Exempla Eleazari, septem fratrum Machabeorum cum Matre, & Christianorum sub Iuliano Apostata impia adversùs illos demandante.*

9 San-

9 *S. Polycarpus Martyrium paſſus eſt, quia noluit jurare per fortunam Imperatoris.*

10 *Ethnici graviùs putabant perjurare per Imperatoris, quàm per Iovis genium.*

11 *Forma, quâ Chriſtiani milites juramentum fidelitatis præſtabant Imperatoribus.*

12 *Non licet Catholicis adire Templa Hæreticorum, etiamſi Princeps Hæreticus præceptum ſuum eſſe declaret, ad exigendam obedientiam civilem.*

13 *Abſquè labis hæreticalis periculo nequeunt Catholici frequentare concliones in Templis Hæreticorum.*

14 *In patentibus Miſſionariorum cavet Sacra Congregatio, ne hi adeant Hæreticorum Templa ad illorum Conciones.*

15 *Nequè ubi eſt libertas conſcientiæ, licet Miſſionariis adire Hæreticorum Templa, niſi inſtante neceſſitate confutandi aliquem Hæreticum.*

16 *Hyppolitus Cardinalis Eſtenſis Legatus Pii V. ab iſto repræhenſus, quod interfuerit colloquio habito inter Catholicos, & Hæreticos.*

17 *In adeundis Hæreticorum Templis attenditur qualitas perſonarum, concurrentibus quibuſdam conditionibus.*

18 *Prima conditio eſt, ne ſequatur offenſio in animis Catholicorum,*

19 *Nequè docti debent cum Hæreticis converſari, quandò indè ſcandalum reſultaret.*

20 *Secunda conditio eſt, dummodò nulla interſit communicatio rituum Hæreticorum.*

21 *Tertia conditio, dummodò abſit periculum propriæ perverſionis.*

22 *Quarta conditio, dummodò adire Templa Hæreticorum non ſit ſymbolum Hæreticæ pravitatis.*

23 *Quinta conditio, dummodò adſit rationabilis cauſa adeundi.*

24 *Prima rationabilis cauſa adeundi eſt defenſio Catholicæ Religionis per viros doctos, & pios.*

25 *Indoctis ratione periculi nequaquàm permittendum eſt.*

26 *Secunda cauſa eſt adeundi ratione famulatus, præcisè ergà Dominos Hæreticos, dummodò famuli nequè in ritibus, nequè in precibus participent cum Hæreticis.*

27 *Ad iſtum effectum Naaman permiſſus eſt ab Eliſeo adire Templum Idolorum, ut alibi dictum eſt.*

28 *Hac ratione Catholicus gerens Magiſtratum poteſt comitari Principem adeuntem Templum.*

29 *Ingenua conſtantia Valentiniani Militis ergà Iulianum Apoſtatam.*

30 *Famulis Catholicis licet tàm heros, quàm Dominos templa adeuntes comitari.*

31 *Imò famuli deputati poſſunt brachium præſtare, dummodò hanc famulatus ſpeciem extrà Eccleſiam etiam præſtent.*

32 *In his caſibus cavendum eſt à propoſitione damnatâ ab Innocentio XI. de cooperantibus ad peccatum alterius.*

33 *Actionis indifferentia in caſu, de quo nunc loquimur, undè deſumenda ſit?*

34 *Non liceret famulo Catholico, Domino Hæretico Miſſam celebranti inſervire, nequè ei indumenta ad id neceſſaria miniſtrare.*

35 *Non licet Servo Catholico, ſervitia in Templis Hæreticorum præſtare, quæ non conſueverint exhiberi, niſi tantùm in prædictis Templis.*

36 *Si Princeps particulariter aliquem famulum causâ Religionis ad Templum vocaret, non liceret Catholico comitanti herum Templum ingredi.*

37 *Tertia cauſa rationabilis adeundi Templa Hæreticorum, eſt civile negotium: ingreſſus enim dirigitur à causâ.*

38 *Ceſſantibus his cauſis, nunquàm licet, etiam morte inſtante, adire Templa Hæreticorum.*

39 *Tunc ingredientes eſſent de hæreſi ſuſpecti, pròut definitum eſt in Concilio Tarraconenſi.*

40 *Hoc procedit etiam reſpectu Templorum Infidelium, vel Hebræorum, dum ibi ſuperſtitioſa peraguntur.*

41 *Secùs dicendum, quandò ibi ſuperſtioſa non peraguntur.*

42 *Eâdem ratione nullam poſſumus habere communicationem cum ritibus Iudaicis.*

43 *Quo pacto hujuſmodi ritus poſſint eſſe liciti?*

An

44 *An liceant, si usurpentur materialiter? sub Iudice lis est.*

45 *Secunda conditio conversationis in Terris Hæreticorum est, ne Catholici observent dies festos Hæreticorum, si præscribantur ad explorandum, quinam sint Catholici, quinam verò Hæretici.*

46 *Secùs tamen, si illud præceptum esset simpliciter conceptum, tunc præsumendum, emanasse propter bonum politicum.*

47 *Quotiès Iudæi habitant mixti cum fidelibus, coguntur tapetis ornare parietes exteriores, quandò Sanctissima Eucharistia defertur processionaliter.*

48 *Tertia conditio est, ne Catholici utantur vestibus confectis ad formam earum, quibus induuntur Hæretici.*

49 *Id intelligitur, si cæteri fideles in eâ Provinciâ degentes uti non consueverint prædictis vestibus.*

50 *Nequè possunt fideles uti vestibus, quandò lex, vel consuetudo illas vetat fidelibus.*

51 *Levis causa sufficit ad utendum vestibus, quibus uti non consueverunt fideles in eâ Provinciâ.*

52 *Si tamen ageretur de vestibus, quibus infideles à fidelibus secernuntur, requireretur causa gravis, ut permissum esset Catholicis, eisdẽ vestibus uti.*

53 *Negantem Pasqualigum requiri causam gravem reiicit Vericellus, quia talis usus vestium est protestatio falsæ Religionis.*

54 *Sancti Agathonis dictum: Christianus potest tollerare notam in se aliorum vitiorum, nunquàm tamen hæresis.*

55 *Quandò Infidelium vestes non solùm sunt distinctivæ ipsorum à fidelibus, sed etiam protestativæ falsæ sectæ, si eis non est annexus actualis cultus Auctoris falsa Sectæ, uti sunt vestes Sacerdotum, tunc fidelibus non interdicitur illarum usus ex gravissimâ causâ.*

56 *Si autem sit annexus cultus falsæ Sectæ, putà si in eis sint effigiata idola, tunc non licet eis uti.*

57 *Quod si non exhibeant hujusmodi signum, ut sunt vestes ordinatæ ad significandam nobilitatem, gravi causâ concurrente, licitus est earum usus.*

58 *Quæcumquè sint vestes, non est illicitus illarum usus, quoties per jocum gestentur.*

59 *Multò magis licebit Christianis uti hostium vexillis in navibus ad infideles seducendos.*

60 *Et potiori jure, si utantur ad evadendas eorumdem hostium insidias.*

61 *Sed an Catholico liceat gestare vestem Infidelium, quandò istorum Principes jubent illius usum ad falsæ Religionis professionem? Negativè respõdetur, si antè legis promulgationem illius non erat usus.*

62 *Secùs dicendum, si usus penès Catholicos extabat.*

63 *Quod si Princeps Infidelis præciperet, quod fidelis tali veste uteretur, is obedire non teneretur.*

64 *Quod intelligitur, si lex illa à multis fuerit acceptata; secùs, si esset communiter recepta.*

65 *Quarta conditio est, ne commorantes in locis Hæreticorum vescantur carnibus diebus ab Ecclesiâ prohibitis, etiam in parvâ quantitate ad hæreseis protestationem.*

66 *Factum, ut inducat haresim externam, debet eam exprimere: Exemplum Fornicantis credentis, Fornicationem non esse peccatum.*

67 *Verùm si edantur carnes in aliquâ quantitate sinè rationabili causâ, satis apparet animus ergà hæresim.*

68 *Si Tyrannus in contemptum legis Ecclesiasticæ præcipiat, edi carnes diebus vetitis, illas edens falsam sectam profitetur.*

69 *Et in isto casu nequit Summus Pontifex dispensare in esu carnium.*

70 *Si non adest præceptum Tyranni, commorantes in locis Infidelium possunt edere carnes ad evitanda pericula.*

71 *Esset tamen comestio carnium tunc illicita, si scandalum ex eâ oriretur, & posset commodè vitari.*

72 *Quinta conditio est, ne cooperetur hæresi, vel infidelitati, directâ, vel indirectâ cooperatione, & quid sit utraquè cooperatio?*

Coo-

73 *Cooperatio directa differt ab indirectâ, quod ſcilicet illa eſt intrinſecè mala, non ſic iſta.*

74 *Nunquàm licet etiam cum mortis periculo pulſare campanam ad concionem Hæreticorum.*

75 *Chriſtiani non poſſunt vendere Iudæis agnum, ut ab eis immoletur, nec ramos ad ornatum Synagogæ.*

76 *Marcus Epiſcopus Arethuſæ potiùs voluit ſubire tormenta, quàm cooperari ad refectionem cujuſdam Idoli, quod ipſe deſtruxerat.*

77 *Non licet imprimere librum, nec alia agere, quæ ordinantur ad animarum perverſionem.*

78 *Non licet Principi Catholico inire confœderationem cum Hæretico abſquè licentiâ Summi Pontificis; & quo ſenſu.*

79 *Eò minùs poteſt Princeps Catholicus auxilium præbere Hæretico ad occupandam ditionem Catholici.*

80 *Paulus III. improbavit confœderationem Caroli V. cum Anglorum Rege.*

81 *Non licet Chriſtianis reſtituere Idololatris idolum, quod in bello fuerit ablatum: Hiſtoria Dentis Cati-Maimonis.*

82 *Sexta conditio eſt, quod qui verſantur cum Hæreticis, non præbeant ſcandalum ratione ſuæ qualitatis.*

83 *Nuncius Pontificius non debet reſpondere litteris Hæreticorum, vel eis ſcribere, vel aliam communicationem cum eis habere.*

84 *Spondani audacia in cenſurando Summo Pontifice, quod cum Turcis communicationem habuerit.*

85 *Alia ejuſdem Spondani temeraria irreverentia dicta in Summum Pontificem.*

86 *Titulus Regis Catholici, Regibus Hiſpaniæ quàm ſit antiquus.*

87 *Septima conditio eſt, quod non diſputetur cum Hæreticis.*

88 *Cum Hæreticis non eſt diſputandum, etiamſi ſuppeterent rationes.*

89 *Laudatur Epiſcopus Merburgenſis, qui noluit permittere Ekio, ut iniret diſputationem cum Luthero.*

90 *Diſputatio cum Hæreticis nocere poteſt aſſtantibus, maximè ſi ſint idiotæ.*

91 *Hæreticorum petulantia in diſputationibus, quomodò eam repræſſerit Sanctus Remigius Epiſcopus Rhemenſis in Epiſcopo Arriano.*

92 *Quandoquè expedit diſputare cum Hæreticis ad eorum errores propulſandos.*

93 *Sanctus Hieronymus redargutus à Sancto Auguſtino, quod Rufinum impugnaverit; poſteà re meliùs cognitâ laudatus.*

94 *Catholicus quandoquè tenetur diſputare cum Hæreticis.*

95 *Error fuit Apellis, & Gregorii Caſſandri de non impugnandis Hæreticis.*

96 *S. Avitus Epiſcopus Viennen. publicè cum Arrianis diſputavit coram Gundebaldo Rege Burgundiæ.*

97 *Publica diſputatio coram Rege Chriſtianiſſimo inter Iacobum Peronium Epiſcopum Eborecenſem, & Pleſſium Calviniſtam.*

98 *Citrà ſpem fructus diſputandum eſt cum Hæreticis.*

99 *Non expedit, ut idiotæ aſſumant ſibi munus diſputandi cum Hæreticis.*

100 *An diſputantes cum Hæreticis debeant eſſe Clerici? affirmant multi Auctores innixi textui Iuris Canonici.*

101 *Sed Sententia negativa eſt probabilis, quia ſi licet laico viam virtutis perſuadere, cur non poterit errantes diſputatione convincere?*

102 *Canones interdicentes laicis munus diſputandi fundãtur in præſumptione, quod Clerici ſoleant eſſe ipſis magis inſtructi: ceſſante autem fine legis, ceſſat lex.*

103 *Octava conditio, ne Catholicorum filii Scholas Magiſtrorum Hæreticorum adeant, propter ſubverſionis periculum.*

104 *Ad Scholas Catholicorum licitum non eſt admittere filios Hæreticorum ſivè ſint nominatim excommunicati, ſivè non.*

105 *An liceat Iudæis, Chriſtianas habere filiorum ſuorum Nutrices? negativè.*

106 *Nona conditio eſt, ne Catholici abſquè neceſſitate utantur operâ Medicorum Hæreticorum.*

107 *Decima conditio eſt, ne Catholici copulam carnalem cum Hæreticis habeant: Cor Salomonis propter mulieres alienigenas depravatum fuit.*

108 *An ex tali commixtione hæreſis ſuſpicio oriatur? Negativè.*

Iudæi

109 *Judæi rem veneream exercentes cum Christianâ, puniuntur ab Episcopis non ab Inquisitoribus.*

1 ANTEQUAM has conditiones exhibeamus, sciendum est, quod non licet Catholicis habitare in terris Hęreticorum, juxtà Bullam Clem. VIII. nisi cum licentiâ Ordinarii, seu Inquisitoris loci, à quo discedunt; vel nisi illis locis, ad quæ se conferunt, publicè, & palàm vigeat cultus Orthodoxus quò ad missam, & hujusmodi: Bordon. *in Tribun. cap.* 24. *num.* 6. ubi *sub n.* 11. dicit, aliàs esse vehementer de hæresi suspectos: Oportet etiam, quod singulis annis schedulam de confessione, & sacrâ communione transmittant ad Ordinarium, seù Inquisitorem, à quibus facultatem prædictam receperunt: Bor-
2 don. *d. n.* 6. Addit tamen *sub n.* 11. quod nisi transmitterent, aliqualem non effugerent suspicionem levem, quæ purgaretur ostensione schedularum de Sacramentis singulis annis receptis: Quò ad illos autem, quos divertere contingit ad terras Hæreticorum prò aliquo negotio, non animo ibi commorandi; & quò ad illos, qui ibi nati sunt, non intelliguntur supradicta.

Supereſt, ut modò videamus, quænam sint conditiones servandæ à Catholicis, ne eorum conversatio cum Hæreticis ullam hæresis suspicionem pariat.

3 Prima conditio est, ne Hæreticorum Templa adeant Catholici tempore, quo ad ea non consueverunt, nisi Hæretici accedere: Navarr. *in Man. cap.* 25. *num.* 36. *& Consil.* 15. *num.* 3. *de hæret.* Ricciull. *de jure person. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 1. latè Cardinalis de Lugo *de fide, disp.* 14. *sect.* 5. §. 6. Fermosin. *tract. crim. tract.* 2. *in cap. sicut. qu.* 4. *num.* 1. 2. *& 4. de hæretic.* Vvames *consil. canon. consil.* 578. *numer.* 5. *vol.* 2. Suarez. *in defens. cathol. fid. advers. Anglican. sect. error. lib.* 6. *cap.* 9. *n.* 16. Sess. *dicis. Aragon. vol.* 4. *dec.* 472. *n.* 9. Graff. *decis. aur. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 28. *& seqq.* & juremeritò; nam si propter subversionis periculum Hæreticorum libri de Religione tractantes prohibentur, majori deligentiâ cavendum est, ne Christi-fideles se prævaricationis periculo exponant, audiendo concionem Ministri prædicantis: Longè enim vivæ vocis energia litterarum mortuarum vires excedit.

4 Præter hujusmodi periculum non licet quoquè ea præstare, quæ palàm indicent animum consentiendi ritibus ab Ecclesiâ reprobatis, & quæ infidelitatem præseferant: Ricciull. *de jur. person. lib.* 1. *cap.* 8. *n.* 3. *&* 4. *& cap.* 10. *num.* 4. Beccanus *de fide Hæreticis servandâ, lib.* 2. *cap* 8. *num.* 3. Id servandum
5 est, etiamsi Princeps hęresi infectus sub capitali supplicio jubeat, omnes hęreticorum templa adire, ut probat Eminentissimus de Lugo *loc. cit. num.* 174. ubi ait, talem fuisse sententiam Cardinalis Bellarmini, & Cardinalis Baronii, quos P. Peronius consuluit, ut refert etiam Granado *de fide, tract.* 11.
6 *disp.* 3. *sect.* 3. *num.* 18. Undè Paulus V. ad Catholicos Anglię *anno* 1606. 10. *cal. Octobris* sic rescripsit: *Dilecti filii, salutem, & Apostolicam benedictionem. Magno animi mœrore nos semper affecerunt tribulationes, & calamitates, quas prò retinendâ Catholicâ fide jugiter sustinuistis; sed cum intelligamus, omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est. Accepimus namquè, compelli vos gravissimis pœnis propositis, templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum interesse: Profectò credimus procul dubio eos, qui tantâ constantiâ, atquè fortitudine atrocissimas persequutiones, infinitas propemodùm miserias hactenùs perpessi sunt, ut immaculatè ambularent in lege Domini, nunquàm commissuros esse, ut coinquinentur communione desertorum divinæ legis: Nihilominùs zelo Pastoralis Officii nostri impulsi, & prò paternâ solecitudine, quâ de salute animarum vestrarum assiduè laboramus, cogimur monere vos, atquè obtestari, ut nullo pacto ad Hæreticorum Templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis: Non enim licet vobis hæc facere, sinè detrimento Divini Cultus, ac vestræ salutis: Quemadmodùm etiam non potestis absquè evidentissimâ, gravissimâquè divini honoris injuriâ obligare vos juramento, quod similiter maximo cum cordis nostri dolore audivimus proposi-*

tum vobis fuiſſe præſtandum.

7 Non ſolùm enim ille negat Chriſtum, qui expreſſis verbis negat eſſe verum Deum, & Hominem; ſed etiam, qui aliquid in Chriſti, ejuſquè Religionis injuriam vergens, minis, aut tormentis, aut horum metu à ſe extorquere patitur: Ita Auctor *opuſculi, an pax, qualem deſiderant, &c. pag. mihi* 25.

8 *in fine*. Hinc eſt, quod Eleazarus, & ſeptem fratres unà cum matre moriendum ſibi potiùs putarunt, quàm parendum Anthioco jubenti, quod in contemptum Legis Moſaicæ ederent carnes porcinas; nec minori conſtantiâ Catholici Conſtantinopolitani detractarunt obſequi Juliani Apoſtatæ mandatis, quibus inſanus ille vexabat Catholicos, ut de immolatis manducarent, teſte Nectario Epiſcopo Conſtantinopolit. *in orat. Ieiunii quadrageſimalis*; tametſi Ahtiocheni, cum idem Julianus cibaria omnia venalia ſacrificiis diis immolatis polluiſſet, abſquè ſcrupulo illis cibis uſi ſint: Theodoret. *lib.* 1. *hiſtor. cap.* 14. Hos enim non cogebat Julianus, ut ederent hujuſmodi cibos, quò efficerentur Idololatræ, nec aderat ullum ſcandalum, nam Idololatria per Conſtantinum Magnum oppreſſa, & in contemptum reducta, ſenſim ſcandali periculum in manducandis his cibis ceſſavit, quemadmodùm ponderat auctor *dicti opuſculi, an pax, &c. pag.* 21. Imò licet hodiè paſſim juretur per Ethnicorum Deos, ut per Deum

9 Baccum, &c. Nihilominùs S. Polycarpus, teſte Euſebio *lib.* 4. *hiſtor. c.* 14. non aliam ob cauſam martyrium paſſus eſt, niſi quia recuſavit jurare per fortunam Imperatoris, eò quod ejuſmodi juramentum erat proteſtativum cultus falſorum Deorum: Vide quoquè Victorem Uticenſem *lib.* 3. *de perſecut. Vvandalorum*.

10 Illud verò ex Minutio Felice in Octavio apud Spondan. *ad annum* 202. *num.* 2. notare libet, adeò apud Ethnicos ergà ſuos Imperatores cultũ exercuiſſe, ut gravius exiſtimarent perierare per Regis, quàm per Jovis genium. Ad hoc Juramentũ Chriſtiani à Magiſtratibus adigebantur, tempore Tertulliani, ut ipſe refert in *Apologetico, cap.* 32. & qui nollent, necabantur: Licitè tamen conſueverunt Chriſtiani jurare Principibus per ſalutem ipſorum, abſtinendo à Deorum, & geniorum, tanquàm Demoniorum, nominibus, ut refert idem Tertull. *ibidem*: Ad hanc rem

11 obſervat Vegetius, Milites Chriſtianos hanc formam juramenti dare ſolitos: *Per Deum, Chriſtum, & Sanctum Spiritum, & per maieſtatem Imperatoris omnia ſe ſtrenuè facturos, quæ præcepiſſet Imperator, numquàm deſerturos militiam, nec mortem recuſaturos prò Romanâ Republicâ*.

12 Item dicendum eſt, ut benè docet Coninch. *de fide, diſp.* 15. *dub.* 3. *num.* 59. etſi ipſe Princeps in ſuo edicto expreſsè declaret, ſe hac in re nihil aliud exigere, quàm Civilem obedientiam, nec ullo modo velle quemquam cogere, ut à fide deficiat: Ratio eſt, quia ipſe facto aliud agit, nec hoc præceptum poteſt eſſe civile, aut immediatè ob finem merè civilem, ſed immediatè ipſius finis eſt cultus, & favor hæreſis, aut etiam peior, ut ſcilicet Catholici in externis illis ritibus ſe hæreticis conforment, & hac ratione paulatim per-

13 vertantur. Nec enim fieri poteſt, ut paſſim Catholici eas conciones frequentent, & non labefactetur eorum fides: Quamvis autem quibuſdam in fide firmioribus hac de cauâ nullum immineret periculum, tamen malo exemplo alios non adeò firmos, ut templum adirent, inducendo; aut eos in hoc confirmando, eſſent ipſis ſcandalo, & anſam præberent ruinæ; atquè ità, ut in ſimili ait Apoſtolus 1. *ad Corinthios*, perit Infirmus in eorum exemplo, propter quem Chriſtus mortuus eſt.

14 Quinimò teſtatur P. Verricell. *de Apoſtol. miſſion. qu.* 19. *tit.* 1. *num.* 5. quod Miſſionariis Sacra Cõgregatio in eorũ litteris patentibus expreſsè mandat, ne ad Hæreticorum, aut ſchiſmaticorum Templa, aut conciones, quovis prætextu, aut quâvis causâ accedant: Quarè nequè in locis, ubi eſt libertas conſcientiæ, accedere poterunt,

15 niſi magna urgeat neceſſitas Hæreticos confutandi: Et ſanè ex iſtorum ingreſſu ad Hæreticorum templa, & conciones, majus ſubeſt periculum ſcandali, & offenſionis Catholi-

corum,

corum: Alii enim eorum exemplo audire possunt Hæreticorum conciones, & perverti; indequè Hæreticorum augeretur temeritas, nam sibi gloriæ verterent, suis concionibus Apostolicæ Sedis Missionarios interesse: Quarè non nisi ex gravissimâ causâ poterit Missionarius, seù alia persona Ecclesiasticâ dignitate præfulgens ad Hæreticorum Templa, ritus, & conciones convenire. Hac de causâ acriter reprehensus fuit à Pio V. Cardinalis Hyppolitus Estensis, Legatus Sedis Apostolicæ in Gallia, quia interfuit colloquio inter Catholicos, & Hæreticos habito in loco Diopsi, ut refert Homerus Tortora *in suâ hist. Gallicâ, lib. 2. fol. 62.*

17 Vide igitur, quod in hoc attenditur etiam qualitas personarum, ut pariter docet Becanus *de fide hæreticis servan-*

18 *dâ, lib. 2. cap. 8. num. 3.* nam quandoquè personæ, quæ nequeunt adduci in exemplum, non prohibentur adire hęreticorum Templa his circumstantiis concurrentibus, quarum prima est, dummodò in Catholicorum animis nulla offensio producatur: P. del Bene *de offic. S. Inquisitionis, part. 1. dub. 154. petit. 3. num. 12.* P. Verricell. *loco cit.* Lupus *in edictis, par. 2. lib. 13. dist. 2. art. 1. diff. 1.* & Becanus *loco cit.* ubi addit, ne-

19 què doctos, & constantes debere cum Hæreticis conversari, quandò probabile est alios indè scandalum passuros. Secunda circumstantia est, dummodò nulla intersit communicatio rituum Hęreticorum: Del Bene, Verricell. & Lupus *locis citatis*: Hæc enim communi-

20 catio est illicita, quia est contrà veram fidem: Becanus *ubi suprà*, Graff. *decis. part. 1. lib. 4. cap. 18. sub num. 28.* & ob hanc causam prohibetur Christiano, vesci azymis Judæorum, etiã separatim ab ipsis Judæis, cessante tamen necessitate: Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. in c. 1. de Iudæis, qu. 1. n. 7.* Tertia circumstan-

21 tia est, dummodò non adsit periculum propriæ perversionis, ut jidem Authores docent, ex quo sequitur (ait Becanus *ibidem*) homines doctos, simplices, & naturâ fragiles, ac inconstantes non debere multum agere cũ Hæreticis, quia facillimè pervertuntur, & in errorẽ inducuntur: Quarta circũstantia est, dummodò

22 adire templa Hęreticorum non sit symbolum hæreticæ pravitatis: P. del Bene *ubi suprà*, ut si Princeps hæreticus præciperet in odium, & contemptum Catholicæ Religionis horum Templorum aditionem, sicuti advertit Verricell. *loc. cit.* & patet ex jis, quæ dicit Ricciull. *de jur. pers. lib. 1. c. 8. & 10:* Quinta circũstã-

23 tia est, dũmodò adsit rationabilis causa adeundi: Idem Verricell. *de quo suprà*.

Hæ verò rationabiles causæ videntur esse tres, scilicet Religionis defensio, famulatus obsequium, & civile negotium.

24 Quòad Religionis Catholicæ defensionem, quamvis non adesset magna necessitas ipsius propagandæ, nam (si ea adesset, negligi deberet quarta circumstantia superiùs allata, ut videre est apud P. Verricellum *loc. cit. n. 4. vers. si autem adsit*) licitum esset viris pietate, ac doctrinâ præditis, à quibus fructus universalis probabiliter speraretur, ut ait Lupus *ubi suprà*, audire hæreticorum Conciones, ad eorum hæreses, & errores notandos, ac deindè confutandos; esset tamen habenda ratio prędictæ quartæ circumstantiæ, quæ quidem concurrere diceretur, quoties ipsi viri commorarentur in Civitate, in quâ adesset libertas conscientiæ, & Catholici cum Hæreticis promiscuè habitarent, & Hæreticorum Templa frequentare, ac conciones audire solerent, ità ut hoc non reputarerur signum hæresis: Indo-

25 ctis verò ratione periculi nequaquàm permittendum esset: Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 27. qu. 5.* Valentia 2. 2. *disp. 1. q. 3. punct. 2. dub. 4. in fin.* Coninchius *disp. 15. dub. 3. n. 55.* Bonac. *in decal. disp. 3. qu. 2. punct. 3. num. 75.* Card. de Lugo *de Fide, disp. 14. sect. 5. num. 171.*

26 Quò ad famulatus obsequium, licitum est Catholicis, qui hæreticis inserviunt, ipsos comitari, & sic ingredi templa, ibiquè permanere, etiam dum officia hæretica celebrantur; dummodò nequè in ritibus, nequè in precibus cum Hæreticis communicent, sed tantùm servitutis, cui sunt addicti, munere fungantur; nam & ad istum effe-

27 ctum Elisæus permisit Naaman, ingredi templa Idolorũ, & cum Domino, ut superius insinuavimus, genuflecti coram Idolis, illumquè Idola adorantem humeris substinere: *Reg. lib. 4. cap. 5.* Qua-

rè licitum erit Catholico gerenti Ma-
28 giſtratum apud Principem, qui ſit Hę-
reticus, illum ad templũ adeuntem prę-
ire cum gladio, vel ſceptro, ibiquè
permanere, dum hęreticalia officia cele-
brantur, non ad finem, ut in illis quo-
quo modo communicet, ſed tantùm
ad effectum, ut præſtet illud obſequium,
quod etiam præſtare ſolet Principi ex-
trà Eccleſiam exiſtenti, dum Magiſtra-
tus honore fungitur, quia hujuſmodi
actus pendet à causâ peculiari, nempè
29 obſequio: In hac re veteres referunt
hiſtoriæ ingenuam Valentiniani militis
(is poſteà fuit Imperator) Prætoriani,
& Tribuni conſtantiam: Dum enim
muneri ſuo inſerviens, præcederet Ju-
lianũ Apoſtatam in Fanum Fortunę in-
gredientem, accidit, ut ædituus ad
portas Templi, dum aquam luſtralem
effunderet in ingredientes, caſu eâ fue-
rit aſperſus Valentinianus, qui illicò, ip-
ſo Juliano ſpectante, pugnis Ethnicum
Sacerdotem contudit, & de veſte tan-
tum reſcidit, quantum hæc gutta intin-
xerat: Indè in arcem relegatus fuit.

30 Ob eamdem rationem ait Ricciull. *loco citato*, licere famulis Catholicis tàm hæros, quàm Dominas hæreticas Templa adeuntes concomitari, obſe-
quiumquè exhibere, propterea quod iſti omnes actus pręſtantur ex causâ ſer-
vitii, vel ſaltem ſunt actus indifferentes, & veluti tales non præſeferunt confeſ-
ſionem falſæ religionis, argumento
31 *l.* 1. *nequè natalis C. de probat.* Quinimò videtur, licere famulis deputatis ad ſubeundum brachium Matronibus, ſeù Senibus, aut ualetudinariis, dum-
modò hoc ſervitium præſtare ſoleant etiam extrà Eccleſiam, genua flectere ſimul cum illis, eoſquè ad ſurgendum opitulari, pròut ex relato Naaman exemplo colligi poteſt, & expreſsè probant *ibi* Lyranus, & Burghenſis *in Addit.* Abulenſ. *qu.* 25. Azor, *moral. inſtit. tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 27. *qu.* 7. Sanchez. *ad præcept. decal. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 21. In his
32 tamen & ſimilibus functionibus allegandis pròt theoriâ ſupradictâ cavendum eſt, ne incidamus in propoſitionem ex damnatis ab Innocentio XI. circà cooperationem peccato alterius per rem indifferentem: Fuit enim illa propoſitio plurimorum Auctorum, quos citat, & ſequitur Diana *in ſummâ, verbo cooperari*, eo fundamento, quia quædam actiones videntur eis indifferentes
33 ex ſe: Verùm actionis indifferentia non tàm debet ſumi ex entitativo, & phyſico ipſius actu, quàm ex eſſe morali, quod formant circumſtantiæ comitantes actionem. His ſtantibus, non liceret famulo Catholico citrà peccatum in hac fidei externâ profeſſione Domino hęretico Miſſam celebranti miniſtrare, nequè indumenta ad id neceſſaria præparare, vel Altaria ornare, faces accendere, vel in ſimilibus officiis inſervire, eò magis, quia eſſet cum eo in Cæremoniis communicare: Navarr. *conſ.* 15. *nnm.* 3. *de hæret.* Imò non liceret
35 ſervo Catholico quæcumquè ſervitia in Templis Hæreticorum præſtare, quæ non conſueverint exhiberi, niſi tantùmmodò in prædictis Templis: Tunc enim (proſequitur Ricciull. *d. cap.* 8. *in fine.*) peccaretur in externam fidei Confeſſionem, quia ſcilicet non adeſſet quarta circũſtantia: Stante igitur hac quartâ circumſtantiâ, putat P. Verric ell. *loco cit.* ſi Princeps particulariter aliquem famulum causâ religionis vocaret ad templum, tunc non licere Catholico, comitanti hærum, ingredi; & hoc pacto Vir ille reſtringit doctrinam Cardinalis de Lugo: At ego dicerem, quod ſi prædictus famulus antequàm tunc vocaretur, conſueverit ingredi, poſſet etiam accerſitus non ſe abſtinere à tali ingreſſu: Non enim ſubjacet in materiâ Religionis Principi hæretico, ideoquè non vi illius juſſionis ingreditur, ſed famulatus obſequio; dummodò tamen nullum cooperationis actum exhibeat.

37 Tandem quò ad Civile negotium, ad illud peragendum, utiquè licebit Catholico Hęreticorum Templa ingredi, eò quod ingreſſus dicitur à causâ dirigi, quemadmodùm rectè docet idem Ricciull. *ibidem*: Nec poteſt operari actus ultrà intentionem agentis, & quandò actus habet duplicem faciem, ſivè cauſam, in meliorem partem interpretari debet.

38 Ceſſantibus ſupradictis cauſis nunquàm licet, adire hęreticorum templa, & potiùs debemus mortem ſubire: Nam, ut ait Auguſt. *Serm.* 6. *de Verbis Domini*: *Si Imperator jubeat: Eſto mihi in obſe-*

quium,

quium ; rectè, sed non idolo: prohibet major potestas ; da veniam ; tu Carcerem , ille gæhennam minatur : Id pariter docent Suarez *in defens. Fid. advers. Anglican. lib.6.cap.9.num.16.* Fermosin. *in cap. sicut, quæst.4.num.4. de Hæretic. inter tract.crimin. tractat.2.* Quarè ità ingredientes , fierent suspecti de hæresi , pròut definitur in Concilio Tarraconen. celebrato *anno* 1242. ubi interfuit Sanctus Raymundus de Penniafort : *Suspectus de hæresi* (sunt verba Concilii) *potest dici , qui audit prædicationem, vel lectionem Inzabbatorum , vel qui flectit genua orando cum eis , vel qui dedit osculum cum eis , vel qui credit Inzabbatos esse bonos homines , vel similia , quæ possunt probabilem suspicionem inducere : Et potest dici suspectus simpliciter esse , qui semel oravit , vel aliquid fecit de prædictis cum eis ; si verò pluries audivisset prædicationem , vel lectionem, vel orasset , vel aliquid aliud de prædictis fecisset cum eis , posset dici vehementer suspectus : Si autem omnia prædicta fecisset , maximè si pluries, posset vehementissimè dici suspectus .*

40 Hoc procedit etiam respectu Templorum infidelium , vel Hebræorum, ad quorum Synagogas, & conciones prohibetur accessus, tàm Clericis, quàm laicis. Catholicis à Canone Apostolorum 63. & quamvis nõ incurratur suspicio Apostasiæ ab ingredientibus , nisi id agant, ut communicent in eorum ritibus, quẽadmodùm colligitur ex dicto Canone , tamen nullo pacto , etiamsi curiositatis causâ id fiat , permittitur accessus ad hujusmodi Templa, dum ibi superstitiosa peraguntur: Azorius *tom.1. lib. 9. cap. 11. in fine* , Sanchez *in præcept. decalog. lib.2. cap.31. n.38.* & tempore Clementis VIII. fuit ejus jussu hoc à Sac. Congregatione S. Officii vetitum *anno* 1601. 24. *Septembris* peculiari edicto contrà Judæos Urbis : Secùs dicendum de in-
41 gredientibus , quandò ibi superstitiosa minimè peraguntur , ut Infidelium, vel Hebræorum Templa , ac Synagogæ spectentur , sivè ut irridcantur eorum ineptiæ : Azor. & Sanchez *ibidem* .

42 Eâdem ratione nullam possumus habere communicationem in ritibus Judaicis , & si quis ad illos transit , est suspectus de hæresi : Sesse *decis. Aragon. vol.4.decis. 452. num.4.* Hocquè procedit , sivè usurpentur tanquàm necessarii ad salutem , sivè tanquàm non necessarii , sed utiles ex vi institutionis eorum, sivè tanquâm præfigurativi Christi venturi , ut benè ait Verricell. *loco cit.q.23. n. 1.* Si verò sumantur materialiter non ad colendum Deum , nequè ut aliquid sacrum: sed ex fine sanitatis, vel alio fine naturali, non sunt illiciti, secluso scandalo, ut benè inquit S. Thom. *tom.2.q.104. art.4. ad. 1.* & tali pacto fortasse licebit Abissinis se circumcidere in signum tantummodò nobilitatis : Hæc omnia satis, ni fallor , explicant primam
44 conditionem, quâ permittitur conversatio cum hæreticis .

45 Secunda conditio est , ne Catholici , qui in Terris hæreticorum degunt, certis diebus , quos Hæretici, ut festos, observant , nec sunt verè festi, claudant Tabernas , si Magistratus id jubeat, additâ declaratione , se velle hujusmodi præcepto explorare, quinam sint hæretici , vel Catholici : Ità Ricciull. *de Iur.pers. lib.1.cap.10.num.4.* Secùs si præ-
46 ceptum claudendi officinas esset simpliciter conceptum : Tunc enim illud præceptum præsumeretur emanasse propter bonum politicum , ne Catholici palàm artes exercendo talibus diebus , viderentur illudere Religioni , quam Princeps profitetur ; nam hac ratione videmus , quod Catholici cogunt Judæos ad servanda Christianorum festa , & tamen constat , ipsos non cogi ad faciendum actum contrà superstitionem , quàm Judæi profitentur , ut benè advertit idem Ricciull. *de jur.person dict. lib.1.cap.8 sub num. 2.* Fermosin. *tract. crimin.tract.2.ad titulum de Judæis, qu. 1.num.15. & seqq.* ubi addit etiam, quod ob hanc rationem coguntur Judæi, quoties mixturatim inter domos Christianorum inhabitant, ad ornandas tapetibus domus parietes exteriores, quandò sanctissima Eucharistia defertur processionaliter per civitatem .

48 Tertia conditio est , ne Catholici utantur vestibus confectis juxtà formam carum , quibus induuntur heterodoxi : Ut clariùs procedamus super hac re , advertendum , quod si cæteri fideles in eâ regione sic induti incedant , utiquè licet , eas gestare : Potest quoquè Catholi-

tholicus, qui tranſit per loca Infidelium, etiam nullâ causâ interveniente, hujuſmodi veſtes deferre; nam ille veſtium uſus dicitur tantùm diſcretivus nationis, ut probant Navarr. *in cap. humanæ aures, qu.3.num.16.verſ.15.in fine*, Raphael de la Torre *de Religione, &c. q.94.art.2.diſp.5. dub.1.*

49 Si verò cæteri fideles in eâ Provinciâ degentes uti non conſueverint prædictis veſtibus, & exindè tamen ſi aliquis Catholicus ſic indutus incedere vellet (dummodò rationabili causâ, quamvis levi, moveretur) id ipſi crimini non eſſet vertendum, quia tota diverſitas, quâ diſtinguuntur fideles ab Infidelibus propter hujuſmodi veſtium uſum, materialis eſt: nam Infideles has veſtes non geſtant tanquàm Infideles, ſed tanquàm Incolæ illius Regionis: Hoc tamē intelligendum, niſi vigeat aliqua lex,

50 vel recepta conſuetudo, quâ fideles prohibeantur uti prædictis veſtibus: P. Verricell. *tract. de Apoſtolic. Miſſion. tit.1. de fide, qu.14.ſect.2.nu.4.* Ratio autem, quarè exigatur cauſa, eſt, quia non licet fideli præbere anſam prudenter dubitandi de ſuâ fide, ſinè fidei irreveren-

51 tiâ, ut ait *ibidem* P. Verricell. Ratio verò, quarè ſufficiat, quod ipſa cauſa ſit levis, eſt, quia hujuſmodi veſtium uſus reducitur ad uſum nationis potiùs, quàm religionis diſcrimen.

52 Si autem agatur de veſtibus, quibus Infideles à fidelibus ſecernuntur, non ſolùm materialiter, verùm etiam formaliter, eo modo, quo Romæ diſtinguuntur Judęi pileo flavi coloris, requiritur cauſa gravis, ut permittatur Catholicis hic veſtium uſus: Fermoſin. *tract. crim. tract.2.in cap. Nonnulli, qu.1.num.3. de Iudæis*, P. Verricell. *dict. qu.14 ſect.2.à num.7.* & De Lugo *de fide, diſp.14.ſect.5. §.1. num.71.* Nam his veſtibus fideles maximum de eorum fide dubitandi prębberent fundamentum; idcircò peccarent mortaliter: Navarr. *in ſumm. cap. 11.num.27.verſ. quartò peccat, & in cap. inter verba, prælud.3 num.3. in fin. de pœnit. diſt.1. cap. poteſt fieri, num.1.* Negat

53 tamen Paſqualigus *deciſ. 153. nu. 13.* requiri gravem cauſam, nam, ut ait ille, veſtes vel ſunt proteſtatiuæ falſæ religionis, & nunquàm earum uſus licet; vel non ſunt, & tunc nulla requiritur cauſa: Sed reſpondet Verricell. *loco cit. num.10.* non ideò uſum talis veſtis ſinè causâ illicitum eſſe, quià eſt proteſtatio falſæ ſectæ; ſed quia eſt contrà reverentiam fidei: Hæc enim reverentia expoſcit, ut non ſolùm ipſa fides non occultetur, ſed etiam ut abſquè causâ non præbeatur fundamentum ambigendi de eâdem fide: Nàm, ut patet ex ſententiâ S. Agathonis Ana-

54 coretę *in Vitis PP.* quamvis Chriſtianus poſſit in ſe aliorum vitiorum notam tolerare, humilitatis causâ, non tamen poteſt permittere notam, aut ſuſpicionem hæreſis, vel Apoſtaſiæ, qnià hoc eſt contrà reverentiam fidei, quod etiam inculcavit S. Hieronym. *in Epiſt. ad Pamachium.* (Vide Raphaelem de la Torre *d.dub.1.*)

55 At ſi ſermo habeatur de veſtibus, per quas Infideles non ſolùm diſtinguũtur formaliter à fidelibus, ſed etiam per eas ipſi proteſtantur ſuam falſam religionem, tunc perpendendum eſt, an veſtibus illis annexus ſit cultus actualis authoris falſæ ſectæ, necne: Nam quoties non eſt annexus, ut contingit in veſtibus eorum, qui apud infideles abuſivè vocantur Sacerdotes, quæ ſe habent non ſecùs, ac veſtes uſuales, quibus utuntur penès nos Religioſi, & Clerici, in hoc caſu fidelibus non interdicitur earum uſus ex graviſſimâ causâ, pròut probabiliter tenet Fermoſin. *dict. tract. 2. in cap. nonnulli, qu.1. nu.12. de Iudæis*, Diana *to.3.tract. 5. miſcell. reſol.49.verſ. ſed plus*: Quippè veſtis, quâ utitur Sacerdos, non eſt cultus in Deum, ſed habitus, quo exercentur cæremoniæ, ut ponderat idem Fermoſin. *loco cit.* Quoties verò eſt annexus, tunc, ut optimè dicit P. Verricell. *loco cit. ſect.4.n.23.* dictæ Veſtes aut exhibent ſignum expreſſum proteſtationis falſæ ſectæ, putà, ut ſi ſint determinatæ tantummodo ad ſignificandam falſam ſectam, vel ſi in ipſis ſint effigiata Idola, & hoc caſu nunquàm licet uti

57 ipſis veſtibus, quidquid dicat Fermoſin. *ubi ſuprà, n.8. & 15.* aut non exhibent hujuſmodi ſignum, utpotè ſi ſint ordinatæ vel ad ſignificandam nobilitatem, vel ad alium uſum, & tunc concurrente gravi causâ non damnatur talis uſus: Ità P. Verricell. *loco cit. numer. 25.* De

hac

hac re latè Lupus *in edictis, par. 2. cap. 13. dist. 5. art. 2.* & Eminentissimus de Lugo *de fide, disp. 14. sect. 5. §. 1.*

58 Sed cujusquè generis sint vestes, ipsarum usus non erit illicitus, quoties gestentur per Jocum, ut in Comediis: Gestantur enim tanquàm fabulosæ: Suarez. *de fide, disp. 14 sect. 5. n. 3.* & pari ratione retineri cõsueverunt in Palatiis Imagines, & statuæ Martis; Veneris, & cæterorum, quos coluerunt Ethnici.

59 Eò magis non erit illicitum illud stratagemma, quo Christiani Vexilla hostium in Navibus suis fingunt, ut hostes infideles conspectis Vexillis non fugiant: Fermosin. *in d. cap. Nonnulli. ead. qu. 1. num. 8.* Adhibentur enim, non tantùm tanquàm fabulosa, sed etiam tanquàm militaria ad fallendos hostes Infideles: Layman. *Theolog. moral. de fide, cap. 11. num. 4. vers. Simili mo-*

60 *do*: Quod adhuc fortiùs procedit in his, qui tali signo utuntur, ut incolumes ex hostium insidiis evadant, pròut refert Megal. *Promptuar. Theologic. par. 2. verbo Fides, num. 22. §. undè fit*, ubi etiam ait, usum vestium Infidelium licere exploratoribus Christianis.

61 At si Princeps Infidelis jubeat, quod Subditi Infideles utantur veste peculiari ad professionem falsæ Religionis, licebitne Catholicis illam gestare? In re hac distinguendum videtur, quod si antequàm promulgaretur lex, non extabat hujusmodi vestis usus, non licere: Nam Princeps jubet actum superstitiosum: Fermosin *ubi suprà, num. 5.* Hurtad. *de Charit. disp. 58. §. 77.* Coninch. *de fide, disp. 55. dub. 3. num. 73.* Si

62 verò anteà vigebat hic vestium usus penès Catholicos, respondetur eo casu licere, nam tunc à Catholicis non gestantur illæ vestes vi præcepti superstitiosæ legis Principis, sed inolitæ consuetudinis: Card. de Lugo *dict. disp. 14. sect. 5. §. 1. n. 98.*

63 Si autem Princeps infidelis juberet, quod qui est fidelis, tali veste utatur, hoc casu, quamvis Christiani interrogati super fide, eam confiteri teneantur; attamen, quià Edictum Principis non esset interrogatio, sed præceptum, ut Christiani se positivè proderent, agnoscerentur, & punirentur, ipsi nõ tenerentur obedire: Coninch. *dict. dub. 3. n. 76.*

64 Quod procedit, etiamsi lex illa à multis acceptata fuerit; secùs tamen, si esset in viridi observantiâ, & communi usu recepta: Megal. *in promptuar. Theolog. par. 2. fol. 945. num. 22.*

65 Quarta conditio est, ne diebus ab Ecclesiâ prohibitis commorantes in locis hæreticorum, vel per ea transeuntes, carnibus vescantur, etiam in parvâ quantitate, ad protestationem hæresis: Quamvis enim parvitas materiæ per se excuset à suspicione hæresis eum, qui hujusmodi diebus in modicâ quantitate carnes edit: Fragos. *de Rep. Christ. par. 1. lib. 5. disp. 12. §. 4. num. 286. & seqq.* attamen si comedatur in protestationem hæresis Lutheranę, aliorumquè Novatorum, sivè in parvâ, sivè in magnâ quantitate, graviter peccatur: Duard. *in Bullâ, can. 5. qu. 24. concluf. 3. n. 21. vers. quod puto*: Et quamvis ad hoc, ut factum inducat hæresim externam, oporteat, ut per se eam exprimat: Sanctarell. *de hæresi, cap. 3. dub. 2. nu. 13. versic.*

66 *si quis*. Quarè si quis internè crederet fornicationem non esse peccatum (quam propositionem damnavit Innoc. XI. in numero ex damnatis la 48.) & fornicaretur externè, tamen, quia fornicatio provenire posset ex aliâ causâ, quàm ex opinione hæreticali, non diceretur hæreticus externus: Boss. *de Iubilæo sect. 1. cas. 10. §. 4. num. 129.* quem sequitur Albitius *de Inconst. in fide cap. 13. à num. 16.*

67 proindequè, cum esus carnium provenire possit ex infirmitate, vel è gulâ, nequit dici protestativus hæresis: Nihilominùs si edantur carnes in aliquâ quantitate, sinè rationabili causâ, satis appareret animus; nam non desunt hęreses, nempè Lutheri, & aliorum Novatorum in hac materiâ: Boss. *loc. cit. num. 128.*

68 Similiter si Tyrannus in contemptum legis Ecclesiasticæ pręciperet, edi carnes diebus vetitis, quicumquè illas ederet, falsam sectam profiteri diceretur: Undè licet præceptum Ecclesiæ non obliget cum magno incommodo, attamen eo casu esset præceptum fidei, propter quod mors potiùs esset subeunda, quàm esu carnium Catholica Religio violanda: Macedo *de Clavibus Petri, lib. 3. cap. 14.* Albitius *de inconst. in fide, cap. 8. num. 31.* Hinc est, quod Summus Pontifex, qui habet potestatem

tem diſpenſandi ſuper præceptis Eccleſiaſticis, facultatem tribuere nequit carnes edendi, quandò hujuſmodi eſus ſit falſæ Religionis proteſtativus, ut benè conſuluit Albitius *loco cit.num.*33.

70 Quoties verò non adeſt præceptum Tyranni, commorantes in locis infidelium, vel per ipſa tranſeuntes, edere poſſunt carnes ad evitanda pericula, quibus exponerentur, ſi ſe proderent: Fermoſin. *dict. tract.*2. *in cap.conſuluit*, *qu.*1. *n.* 6.*De Judæis*: Tunc enim non intervenit nec præceptum Eccleſiæ, nec præceptum fidei: Non primum, quia Eccleſia non obligat cum periculo Vitæ: Non ſecundum, quia eſus Carnium per ſe non eſt determinatè ſignum proteſtativum falſæ ſectæ, cum etiam multi Catholici ex gulâ, ſivè ex neceſſitate carnes edant: P.Verricell.*de Apoſtol. Miſſion. to.*1.*de fide*, *qu.*15.*n.*6. *verſ. affirmant verè*: de hac re Raphael de la Torre *de Religione*, *& vitiis ipſi oppoſitis*, *p.*2.*q.*94. *art.*2. *diſput.*5. *du-*

71 *bit.*3. Advertendum tamen, quod talis comeſtio eſſet illicita, quotieſcumquè ſcandalum pareret; vel ipſa evitari poſſet aliquâ tergiverſatione; vel quandò, licet nullo Tyranno cogente, præſcriberetur à Sodalibus hæreticis, ad dignoſcendum, quis inter eos exiſteret Catholicus; tunc enim diceretur proteſtativa falſæ religionis: Card. de Lugo *de fide*, *diſp.*14.*ſect.*5.§.2.*n.*104.*&n.*106.

72 Quinta Conditio eſt, ne cooperetur hæreſi, ſeù infidelitati: Hæc autē cooperatio duplex eſt, altera directa; altera indirecta: Directa definitur à Diu.Tho.1.2. *q.*6.*art.* 3. quod ſit, quandò ea aguntur, quæ ſuâmet naturâ ad peccatum ordinantur, ut illud conſulere, ſtabilire, & defendere; aut ipſius peccato exhibere materiam, quæ nullum alium uſum habeat: Indirecta eſt, quandò non impeditur malum, quod impediri poteſt, & debet; vel quandò ea aguntur, quæ licet non ſint de ſui naturâ ad peccatum ordinata, tamen prævideatur, attentâ proximi malitiâ, ipſum propter illa peccaturum: Verricell. *loco cit. qu.* 35. *num.*1.

73 Hoc diſcrimen inter directam, & indirectam cooperationem intercedit, quod directa eſt intrinſecè mala; Indirecta verò non ſemper mala, ſed tantùm ubi concurrunt hęc tria: Primum, quod quis prędideat; Secundū, quod poſſit; Tertium, quod teneatur impedire peccatum: Verricell. *ibidem*, *num.*2.

74 Infertur ergò, quod nunquàm cum mortis periculo licet pulſare Campanam, quâ hæreticorum concio convocetur, ac ipſorum Eccleſiæ inſervire; nec pecunias præbere ad ſacrificia, aut Templorum ædificia, cum iſta præſeferant cooperationem directā:

75 Quâpropter Chriſtiani non poſſunt vendere Judæis agnum, eâ intentione, ut ab ipſis imoletur; nec ramos ad ornatum Synagogæ: Fermoſin.*dict. tract.*2. *in cap.*1.*de Iudæis*, *qu.*1.*num.*10. *& in cap.Iudæis*, *qu.*1.*num.* 11. *&* 12. *eod.tit.* & quamvis res indifferentes vendi poſſint Judæis, & infidelibus; nec vendentes teneantur interrogare, quo fine hujuſmodi res emantur, ut benè advertit Fermoſin. *in dict. cap. Iudæi*, *qu.*1.*n*14. ſi tamen vendentes certò ſciant, emptores prædictis rebus abuſuros ad ſuperſtitionem, minimè poſſunt vendere: Fermoſin. *loco cit.* Nullo enim caſu licitum eſt cooperari ad ſuperſtitioſum cultum nec indirectè (quoties concurrant recenſitæ circumſtantiæ) nec directè:

76 Undè Theodoretus *lib.*3. *hiſt. cap.*5. refert, Marium Aretheuſę Epiſcopum maluiſſe, quævis tormenta ſubire, quàm cooperari ad refectionem cujuſdam

77 Idoli, quod ipſe deſtruxerat: Non licebit quoquè imprimere librum hæreticorum, ſeù alia agere, quæ ordinantur ad perverſionem animarum: Cāſtro-Palao *tract.*4.*diſp.*1.*punct.*17. *nu.*7. Turrianus *diſp.*35.*dub.*4.*& diſp.*50. *dub.* 7. Suarez *de fide*, *diſp.*14. *ſect.*5. *& de charitate*, *diſp.*10.*ſect.* 3.*&* 4. Lorca *qu.* 10.*art.*9. *num.*10. Duvallius *de Fide*, *qu.*7. *art.* 9. *conc.* 1. Granad. *controu.*1. *de Fide*, *tract.*15.*diſp.*12.*num.* 3. Bonacina *de peccatis*, *diſp.*1. *quæſt.*4. *punct.*2. *num.*33.*&* 34. Verricell. *de Apoſtol. Miſſion.tom.*1.*de Fide*, *qu.*15. *num.*6.

78 Infertur etiam, eò quia Princeps abſquè licentiâ ſummi Pontificis non poteſt indirectè cooperari ad favorem hęreticorum, quod ei non liceat abſquè ipſius Pontificis facultate inire confœderationem cum hæretico, cum promiſſione de ipſo manutenendo in pacificâ libertate profitendi, & exercendi falſam

ſam ſectam, cum ſit rebellis Eccleſiæ, cui erat ſubditus per baptiſmum; undè ſi injuſta eſt confœderatio cum jis, qui à Principe temporali deſciverunt, cum pacto ipſos adversùs eorum Principem tuendi; ità, & multò magis non licebit hujuſmodi confœderatio cum jis, qui ab Eccleſiâ, & à Chriſti Vicario receſſerunt.

79 Eò minùs poterit Princeps auxilium præbere hæretico ad occupandam ditionem Principis Catholici: Impietatis enim eſt, nedùm injuſtitiæ, permittere quod Chriſti-fideles ſubeant jugum Tyrannidis hæretici, qui ipſos cogat, aut ad deſerendam fidem, aut ad non recognoſcendum Chriſti Vicarium, &
80 ob hanc cauſam Paulus III. improbavit Caroli V. cum Henrico Anglorum Rege confœderationem: Pallavic. *hiſt. Concil. Trid. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 27. 28. 29. Theſaurus *de pœnis Eccleſ. part.* 2. *cap.* 7. *verb. arma, armorumquè*.

81 Infertur tandem non licere, Idololatris tribui Idolum, quod in bello, vel aliâ occaſione ab ipſis per Catholicos ablatum fuerit: Quâpropter laudatur Vice-Rex Indiæ, de quo Hurtad. *reſol.*
82 *moral. tract.* 5. *reſol.* 53. *cap.* 6. Ille enim dentem cujuſdam Catimaimonis bello accepit, quem Idololatræ ſummâ veneratione colebant: Ad eum proindè orientales gentiles miſſit Rex Pegu ſummis precibus expoſcens, ut dentem beſtiæ daret, oblatâ in illius redemptionem ingenti auri ſummâ, quâ juvari poſſet negotium Regis Catholici in illis partibus. Conſuluit Vice-Rex doctiſſimos Viros, à quibus concluſum fuit, nullatenùs licere reſtitutionem prædicti dentis, qui ob id comminutus, & contritus fuit miſſus in ignem, & ceneres in flumen; & rectè, nam aliàs liceret directa cooperatio ad errorem, ut benè proſequitur Hurtad. *ubi ſuprà*

83 Sexta conditio eſt, quod qui converſatur cum hæreticis nõ præbeat aliis ſcandalum ratione ſuæ qualitatis: Hæc autem qualitas dupliciter conſideratur prò diverſitate perſonarum publicarum, ſeù privatarum; undè Nuncii Potificii, qui Eccleſiaſticâ dignitate ſuper alios præfulgent, minimè debent hæreticorum litteris reſpondere, ſeù ipſis ſcribere, ſeu cum jiſdem communicationem ullam habere, licet non ſint nominatim denunciati; & ſi oportuerit aliquod negotium cum ipſis tractare, hoc faciendum erit per interpoſitam perſonam, dummodò non agatur de eorumdem converſione, ut benè monet Eminentiſſimus Albitius *de inconſtant. in fide cap.* 18. *à num.* 8. E contrà verò perſonæ privatæ, utpotè tales, remoto omni, & quocumquè ſcandalo, poſſunt privatim cum hæreticis communicationem habere.

84 Vide igitur quàm mereatur fidem Spondanus, qui *in Continuat. hiſt. ad ann.* 1493. *num.* 1. dicit, ſummum Pontificem communicationē habuiſſe cum Turcis, imò eoſdem ab ipſo vocatos fuiſſe adversùs Chriſtianos, quod adnotandum duxi, ne decipiantur Lectores operum hujus Viri, qui nimis liberè, ne dicam audacter videtur detraxiſſe
85 honori Pontificio; & præcipuè ubi, nempè *ad ann.* 300. *num.* 2. *& ad ann.* 1493. *num.* 1. innuit, quod ſummi Pontifices Terræ Sanctæ ſe tenere ſtudio potius fingant, quàm verâ mente illius curā gerant; & *ad ann.* 1496. *n.* 5. dicit, quod titulus Catholici Regis Ferdinando Regi Hiſpano datus fuit, non propter pulſos Mauros; ſed quia Principes Chriſtianos omnes adversùs Carolum VIII. Galliæ Regem concitavit: Profectò
86 Catholici titulum fuiſſe conceſſum Recaredo Gothorum Principi in Concilio Tolet. *anno* 638. res vulgatiſſima eſt apud Hiſtoricos; ſicut & eumdem titulum fuiſſe renovatum in Alphonſo Rege Aragoniæ ex præclariſſimo genere Recaredi orto ob res Hiſpanicas contrà Saracenos reſtitutas ſub Gregorio III. legimus paſſim in Hiſtoriis.

87 Septima conditio eſt, quod non diſputetur cum hæreticis, nam in diſputationibus, ratione, vel authoritate utendum eſt: Supernaturalia myſteria rationibus demonſtrari non poſſunt, & teſtimonia ſacræ Scripturæ apud hæreticos, vel fidem non obtinent, vel eludantur per varias interpretationes, ac lectiones, quod egregiè notavit Tertull. *de præſcriptionibus cap.* 14. dicens de hæreticis: *Quaſdã ſcripturas non recipiunt, & quas recipiunt, addendo, vel minuendo corrumpunt; & quas recipiunt integras, in contrarios planè ſenſus detorquent.*

88 Prętereà etiamſi ſuppeterent rationes, non tamen cum ipſis eſſet diſputandum: Audi Bernardum *ſerm. 66. in Cant. Nec rationibus convincuntur, quia non intelligunt; nec authoritate corriguntur, quia non recipiunt; nec flectuntur ſuaſionibus, quia ſubverſi ſunt.*

89 Laudatur igitur juremeritò ab Eminentiſſimo Pallavic. *hiſt. lib.* 1. *c.* 14. *n.* 9. Epiſcopus Meſburgenſis, qui noluit permittere Echio, ut iniret diſputationem cum Luthero, & exitus ejus diſputationis prefati Epiſcopi prudentiam comprobavit; nam ſequutâ poſteà celeberrimâ illâ diſputatione, non ſolùm Lutherus non reſipuit, ſed majori pertinaciâ ſuis adhęſit erroribus, ne videretur ab Adverſario fuiſſe ſuperatus, quemadmodùm ait prædictus Pallavicinus *cap.* 17. *num.* 6. & notat Ruerardus Tarperus *oratione Theologica inter decem in calce ſuorum operum poſitas*, diſputationes, & colloquia publica cum Hęreticis in Germania ſub Carolo V. aſſumpta ſemper infeliciter ceſſiſſe: Undè idem Taperus in eâdem oratione totus eſt ad eadem diſvadenda.

90 Adde, quod diſputatio nocere poteſt adſtantibus, maximè ſi ipſi ſint idiotę: Nam facilius intelliguntur objectiones, quàm ſolutiones; ideò relatus Tertull, *cap.* 18. ait de adſtante Catholico ad hujuſmodi diſputationes: *altercatione incercior diſcedet, neſciens quam hæreſim judicet.* Hac re freti hęretici,

91 quę eſt illorum temeritas, ſemper hujuſmodi diſputationibus impetere ſatagunt Catholicos, non tantùm rudes, ſed etiam doctiſsimos, ut evenit tempore S. Remigii in Concilio Rhemen. Quidam enim Epiſcopus Arrianus, ut narrat Baronius *tom. 6. ad ann.* 514. acerrimus diſputator captioſis argumentorum fallaciis inſultabat Catholicis omnibus: At ejus temeritas Deo permittente repreſſa fuit; nam tranſeunte antè ipſum S. Remigio, ſolâ ipſius umbrâ mutus prorsùs redditus fuit, nec ultrà vocem proferre valuit, niſi poſtquàm ad pedes Archiepiſcopi devolutus, nutibus temeritatis ſuæ veniam petierit, à quo loquelam impetravit, ejuratâ priùs hęreſi Arrianâ, quâ infectus erat. Ex his tamen non inferri de-

62 bet, quod non expediat quandoquè deſcendere in arenam cum hæreticis ad eorum errores propulſandos; tùm quia ipſimet hæretici converti poſſunt, undè Redemptor noſter de divinitate diſputavit cum Phariſæis, illoſquè convicit; tùm quia eorum erroribus rectè expugnatis, fideles magis in fide confirmantur, quamobrem Auguſtinus *cap.* 48. ait, verbis eſſe agendum; diſputatione pugnandum; ratione vincendum: Et quamvis ipſe vellicet Hieronymum, qui tanto conatu Rufinum de-

93 Pelagianâ hæreſi ſuſpectum impugnabat, aiens ad ipſum Hieronymum *ep.* 17. *Quis deniquè amicus nō formidetur quaſi futurus inimicus, ſi potuit inter Hieronymum, & Rufinum hoc, quod plangimus, exoriri*; attamen poſtquàm ex Cęleſti confeſſione cognovit, à Rufino antè omnes in Urbe peccatum originale negatum fuiſſe, ut cum perpetuâ Rufini infamiâ in libris contrà Pelagianos editis teſtatum reliquit, totus in Hieronymi partes tranſivit, quemadmodùm advertit Eminentiſſimus Noris Vir eruditiſſimus (quem Sanctiſsimus Pontifex Innocentius XII. purpurâ inſignivit, ut Sacrum Collegium tanto Viro decoraret.) *in hiſt. Pelag. lib.* 1. *cap.* 2.

94 Quinimò videtur, Catholicos teneri quandoquè diſputare cum hæreticis: Qui enim, ait S. Leo *ep.* 93. *cap.* 15. alium ab errore non revocat, ſe ipſum errare demonſtrat, & quemadmodùm, juxtà Div. Ambroſium 1. *offic. cap.* 3. prò otioſo verbo, ità prò otioſo ſilentio ratio eſt reddenda: Undè error, in

95 quem incidit Apelles, ut refert Euſebius *lib.* 5. *hiſt. cap.* 13. ac Niceph. *lib.* 4. *cap.* 29. & in quem poſtea cecidit Gregor. Caſſander, ut narrat Bellarmin. *controverſ. lib.* 3. *de Laicis, cap.* 19. erat, refellendas non eſſe hæreticorum opiniones: Sic S. Avitus Epiſcopus Vie-

96 nen. cū aliis Catholicis antiſtibus publicè diſputavit cum Arrianis coram Gundebaldo Rege Burgundiorum, quia ſperabatur fidei unitas, pax Eccleſiæ in Burgundia, atquè Regis converſio; nec ſpem fefellit eventus, nam Arriani convicti, piſcibus mutiores effecti ſunt: Quamvis Regis converſio non ſit ſecuta, quia non eſt volentis, nequè currentis, ſed miſerentis Dei.

97 Huic antiquitatis exemplo conſimile

le nupertum addam : *Anno* enim *Christi* 1600. publica habita fuit collatio Fontanabliaudi coram Rege Christianissimo inter Jacobum Dany Perronium Episcopum Eborecensem, & Plertium Calvinistam, qui librum scripserat de abusibus missæ, in quo Sanctorum Patrum testimoniis depravatis tuebatur Plertius errores Calvinistarum. Hunc convicit Perronius de quingentis Sanctorum Patrum locis depravatis.

98 Videtur, etiamsi desit spes fructus, honestissimum esse, impugnare hæreticos, & hac ratione Catholici Viri laudantur, qui contrà ipsos scribunt, licet de eorum conversione non multum sperent : (Vide Gerson. *tract. de laudibus scriptorum*, & Simanch. *tit.* 20. *instit* §. *ultim.*)

99 Non videtur tamen expedire, ut Idiotæ sibi sumant onus disputandi cum Hæreticis, quià, cum nequeant ipsos superare, consequenter se, honorem fidei, & proximorum salutem periculo exponunt : P. Verricell. *de Apostol. Mission.*

100 *tit.* 1. *q.* 38. *num.* 3. An autem necesse sit, quod qui cum Hæreticis disputantes sint charactere Clericali insigniti, agitatur quæstio: Affirmativam sententiam tuentur Villalob. *in sum. tract.* 1. *difficult.* 7. §. 4. Suarez *de fide, disput.* 20. *sect.* 1. *num.* 11. Sanchez *in sum. tract.* 1. *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 5. Azorius *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 26. *q.* 1. Verricell. & alii fundati *in cap. inhibemus, de hæret. in* 6. ubi sub excommunicationis pœnâ prohibetur Laicis disputare de fide Catholicâ: Imò Hurtadus *resol. moral. tract.* 5. *cap.* 6. *resol.* 49. putat, suspectos de hæresi tàm eos, qui asserunt, licitum esse laicis, de rebus fidei disputare cum Hæreticis; quàm ipsos laicos, qui disputant : His tamen non obstantibus cum Diana

101 *par.* 5. *tract.* 13. *resol.* 22. sequor negativam sententiam, ut probabilem, ejusquè probabilitatem agnoverunt etiam ipsi adversarii Sanchez, & Villalob. relati, & meritò, quia sicut officium prædicationis ab eo, qui non sit ordinatus, exerceri nequit, & tamen licet laico virtutes, ac rectam viam proximo persuadere; ità licebit ei, qui ordine non est insignitus, contrà errantes in fide disputare, quidquid dicat Albertin. *de agnoscend. propos. quæst.* 13.

102 *num.* 12. & Hurtadus *ubi suprà*. Eò magis, quia leges hoc laicis interdicentes, munus disputandi permiserunt Clericis, non quia tale munus sit ordini annexum, sed quia Clerici solent esse magis instructi, ac in sacris literis versati: Cessante autem fine legis, cessat ipsa lex, ut ex professo probat Hurtad. de Mendoza *in* 2. 2. *tom.* 1. *disput.* 74. *sect.* 3. §. 26. & consequenter non video, quarè non liceat doctis, quamvis laicis, errores confutare, maximè si adsit spes utilitatis; & ità docent Cajetan. & Ban. 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 7. Ledesma *in summa, tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 5. *conclus.* 13. Hanc sententiam probabilem putat quoquè Sanchez apud Card. de Lugo *disput.* 22 *sect.* 5. *num.* 139. *de fide*.

103 Octava conditio est, ne Catholicorum filii scholas Magistrorum Hæreticorũ adeant propter subversionis periculum : Trullench. *in expos. decalog. lib.* 1.

104 *cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 7. Quinimò nec licitum est, ad scholas Catholicorum admitti filios Hæreticorum ; nam si sint nominatim denunciati, cum ipsis communicantes innodantur excommunicatione minori, & efficiuntur de hæresi suspecti, ut firmat Lupus *in edictis par.* 2. *lib.* 13. *dist.* 3. *art.* 2. *diff.* 1. Si verò non sint nominatim denunciati, adhuc non est licitum, nam imminet periculum Catholicorum filiis, qui cum filiis Hereticorum permixtim instruuntur : Lu-

105 pus *ubi suprà*. An autem liceat Judæis Christianas habere suorum filiorum nutrices? Videatur Fermosin. *tract. crimin. tract.* 2. *in cap.* 1. *q.* 1. *num.* 24. *de Iudæis*, ubi negativè, & quarè.

106 Nona conditio est, ne Catholici Medicorum hęreticorum operâ, necessitate cessante (si videlicet adsit copia Medici Catholici idonei) utantur : Fermosin. *loco cit. n.* 5. Lupus *ibidem.* (Vide Bordon. *in Tribun. cap.* 24. *numer.* 10.) Idem dic quò ad Judæos : Fermosin. *ubi suprà, num.* 1. *& seqq.*

107 Decima conditio est, ne Catholici copulam carnalem cum Hæreticis habeant, aliàs incurrerent peccatum, tùm sacrilegii, tùm periculi subversionis : Undè Salomonis cor depravatum fuit per mulieres alienigenas : Naldus *verbo Fornicatio, num.* 2. Bellochius *de casibus reserv. par.* 2. *quæst.* 1. *numer.* 169.

Nulla enim major converſatio, & familiaritas, quàm actus venereus dici poteſt, cum ſit mutui amoris ſymbolum, ut videre eſt penès Jodocum *in praxi*
108 *cap.96. num.*28. An autem ex tali comixtione oriatur ſuſpicio hæreſis? crederem quod non, quoties non adeſſet aliqua circumſtantia ſuadens, copulam hujuſmodi ſequutam eſſe in contemptum fidei, ut monet Carena *par.* 2.
109 *tit.* 14. §. 3. *in fine*: Hinc idem Carena *ibidem*, & Ciarlinus *cap.*42. *num.* 53. *uſquè ad* 71. docent, Judæos rem veneream exercentes cum muliere Chriſtianâ puniri non ab Inquiſitore, ſed ab Epiſcopo, id quod etiam firmat Fermoſin. *d.tract.*2. *ad titulum de Iudæis,qu.*2. *num.*21. & quibus pœnis, oſtendit Ciriacus *contr. lib.* 3. *contr.* 432. Porrò quod dicitur de Judæis, videtur verificari etiam quòad Hæreticos ex identitate rationis.

CAPUT VI.

De retinentibus, & legentibus libros Hæreticorum.

SECTIO I.

An hujuſmodi librorum retentio, ac lectio ſit periculoſa, & ſuſpicionis hæreſis inductiva.

SUMMARIUM.

1 *Adeò præſentaneum eſt periculum ſubverſionis in legendis libris malis, ut vel ipſi Principes Ethnici eoſdem cremari mandaverint.*

2 *Probationes ex Sacrâ Scripturâ ad idem.*

3 *Hæreticorum libri Zizaniis comparati ſunt comburendi.*

4 *Legentes libros Hæreticorum ſun de hæreſi ſuſpecti.*

5 *An idem ſit dicendum de retinentibus eoſdem libros?*

6 *Conciliatio inter extremas opiniones negantem, & affirmantem.*

7 *Si retinentes non ſint librorum auctores ſunt ſuſpecti, vel leviter, vel vehementer ſecundùm circumſtantias.*

8 *Si retinens libros ſit idiota, vel non percipiat linguam, nullatenùs eſt ſuſpectus.*

9 *In libris retentis hæreticorum conſiderandum eſt, quid tractent ad effectum ingerendæ ſuſpicionis in retinentibus.*

10 *Si libri non habeant errores contrà fidem, retinentes non ſunt ſuſpecti, licet moraliter peccent.*

11 *Non ſic dicendum de retinentibus libros hæreſim continentes.*

12 *Per Bullam Cænæ excommunicantur legentes, vel retinentes libros hæreticorum hæreſim continentes.*

13 *In retinentibus libris prohibitis ponderanda eſt occaſio, an ſcilicèt retineantur inſcienter, vel ſcienter?*

14 *Suſpicio incurritur, etiamſi retinens dicat, ſe non legiſſe eos.*

15 *Creſcit ſuſpicio, ſi retinentes dicant ſe neſcire à quo tales libros receperint.*

16 *Niſi aliundè conſtaret de bonâ famâ, & vitâ retinentium.*

17 *Incurritur etiam ſuſpicio, ſi retineantur ſcripturæ typis non evulgatæ.*

18 *Diſpoſitio Pauli IV. hac de re.*

19 *Prædicta magis procedunt quòad legentes.*

20 *Amplia, licet in libris contineantur bona, & utilia.*

21 *Idipſum verificatur quòad retinentes contrà Maſcardum.*

22 *Damnato auctore, ejus quoquè opera licet bona, damnata ſunt vigore Bullarum Iulii Tertii, & Pii Quarti.*

23 *Nec his ſuffragatur Bulla in Cænâ Domini, quia hæc expreſsè loquitur de libris hæreſim continentibus, vel de religione tractantibus.*

24 *Enumerãtur conjecturæ indicantes qualitatem ſuſpicionis reſultantem ex librorum retentione.*

25 *Ad effectum incurrendæ ſuſpicionis legere dicitur, qui incipit legere, & pœnitentiâ ductus deſinit, niſi materiæ parvitas excuſet.*

26 *Legere etiam dicitur, qui oculis luſtrat licet non proferat verba.*

27 *Traſcribentes prædictos libros ſuſpecti dicuntur.*

28 *Videndum tamen, an tranſcribens ſit diſcipulus de mandato Magiſtri tranſcribens, vel ſit Magiſter.*

29 *Item, an tranſcribens ſit Amanuenſis pretio*

pretio conductus nesciens, vel sciens dogmata perniciosa.

30 *Adhuc magis sunt suspecti componentes hos libros.*

31 *Idem quoquè dicendum de corrumpentibus libros Catholicorum, & commiscentibus dogmata hæretica.*

32 *Depravare Catholicorum libros est consuetus Catholicorum mos: Sed peius est, libros hæreticos Catholicis attribuere: Exempla.*

33 *Nuperi Hæretici in hujusmodi impostura satis attenti: Exempla.*

34 *Maximâ laborant suspicione defendentes libros Hæreticorum.*

35 *Eò magis fiet suspectus componens Apologiam ad eorumdem librorum defensionem.*

36 *Sic laudans eosdem est suspectus, si laudatio tendat ad finem, ne examinentur.*

37 *Item suspectus est, procurans apud Sacrã Congregationẽ, ne liber prohibeatur.*

38 *Sunt quoquè suspecti asportantes libros ad Catholicorum Provincias à Provinciis Hæreticorum.*

39 *Item, imprimentes, vel impressioni cooperantes.*

40 *Item, qui retinent, vel legunt libros Auctoris propter haresim, licet non sit hæreticus.*

41 *Item, legentes libros Astrologiæ judiciariæ, Geomantiæ, Hydromantiæ.*

1 TAM præsentaneum est subversionis periculum in retinendis, & legendis pravorum Authorum libris, ut Cæsar Augustus duo millia volumina à fatidicis conscripta cremari jusserit: Imò apud Romanos, Senatorum erat, libros vetitos inquirere, ut latè disserunt Bellarmin. *controv. de Laicis lib. 3. cap.20.* Cardinalis de Lugo *de fide disput.21.sect.2. num.* 24. Simanch. *de Catholic. institut.tit.*38.*n.*1.Fermosin.*tract. crimin.in cap. Fraternitatis, tract.*2. *q.*1. *à num.*17. *de hæretic.* quod etiam pluribus in locis à jure Civili sancitur, ut *in l.cætera* §. *medicamenta ff. famil. Herciscun. l. quicumquè* §. *nemo C. de Hære-*
2 *ticis.* Sacræ quoquè paginæ testantur *in act. cap.* 19. multos attulisse ad Apostolos pravæ lectionis libros, ac eosdem concremasse. Habemus etiam ex historiâ Ecclesiasticâ, quod Constantinus Imperator libros Arii in Concilio Nicæno damnatos comburi jusserit, quò nequè Auctoris, nequè opinionis ipsius extaret memoria, indictâ pœnâ ultimi supplicii in eos, qui librum occultarent, & qui in publicum productum non incederent.

3 Nec mirùm, nam si zizania, ut patet ex *cap.*13. *Matth.* colligantur in fasciculos, & traduntur igni, ne triticum inficiant; ità hujusmodi libri comburendi sunt, qui unà cum hæreticis, zizaniis comparantur ab Augustino *in quæst. super eodem cap.*13. Ab ipsis enim Catholicorum animi depravantur, eo modo, quo qui tetigerit picem, inqui-
4 nabitur ab eâ: Ecclesiast. *cap.*13. Idcircò si propter periculum subversionis censentur suspecti de hæresi conversantes cum Hæreticis, ut suprà stabilivimus, in idem discrimen incidunt eorum libros legentes, ità ut juremeritò suspecti haberi debeant: Fermosin. *tractat. crimin. tract.*2. *in cap. cum Christ. qu.*4. *de hæret. num.*1.2. & 3. Cardinalis de Lugo de fide *disput.*21. *sect.* 2. §. 4. *num.* 105. Pasqualig. ad Franch. *contr. jurisd. inter Episc. & Regular. par.*1. *num.*1555. Simanch. *Catholic. Institut. tit.*15. *num.*5. Leo *Thesaur. for. Eccles. de excomm. cap.* 7. *numer.* 63. Ricci *in prax. Aur.*
5 *par.* 1. *resol.* 433. An idem verò censendum sit respectu retinentium? Nonnulli putant, sic delinquentes tanquâm Hæreticos condemnandos esse, dicunt Jo. Andr. *in cap. Filii, de hæretic. in* 6. Wamesius. *consil. canon. tom.* 2. *consil.* 578. *numer.*7. Ricci *d.par.*1. *Resol.*437. Decian. *cons.*93. *num.*80. *vol.*2. Roland. *cons.*45. *num.*40. *lib.*1. Ital. *de immunit. lib.*1. *cap.*5.§.6. *num.* 22. 29. & 30. Mascard. *de probat. concl.* 745. *num.* 2. & *concl.*862. *num.*1. *tit.*2. Alii tamen contendunt, eos esse tantummodò suspectos, ut tenent Mascard. *d. concl.* 862. *num.*6. Ital. *d.*§.6. *num.*22. & 30. Costa *variar. tom.*1. *dist.*33. *fol.* 334. Farinac. *de hæresi q.*180. *num.* 8. & 9. Del Bene *de S. Offic. dubit.*46. *num.*23. Pasqualig. *ad Franch. contr. inter Episc. & Regular. de lect. libr. prohibit. nu.*1555. De Angel. *de delict. par.* 1. *cap.* 63. *num.* 28. *in fin.* Fermosin. *d. quæst.*4. *num.*2. & 3. Cened. *collect. canon. collect.* 8. *num.* 2. Capon. *discept. Forens. tom.*2. *discept.*95. *num.*23.

Utrum-

6 Utramquè opinionem conciliat idem Maſcard. *d.concl.* 862. *num.* 4. *&* 5. ut prima procedat, ſi retinentes ſint etiam
7 Authores. Si ergò retinentes non ſint Authores, de hæreſi ſolummodò ſuſpecti, ſivè leviter, ſivè vehementer efficiuntur: Bordon. *in Tribun.cap.*14.*n.*44. & Lupus *in edict. par.* 4. *lib.* 25. *diſt.* 2. *art.* 2. *diff.* 3. pròut conjecturæ ſuadebunt, quæ in hac materiâ ponderantur, quæquè deſumuntur, tùm ex qualitate perſonarum, quæ Hæreticorum libros retinent; tùm ex qualitate librorum, qui retinentur; tùm tandem ex occaſione, quâ retinentes, hos libros adepti ſunt: Pegna *par.*20. *com.* 3. quem ſequitur Lupus *loc. cit.* Canter.*qu.crimin. cap.* 1. *de hæretic. num.* 64. Paſqualig. *ad Franch.contr.inter Epiſcop.& Regular. ubi ſuprà, num.*1523. Leo *Theſaur. For. Eccleſ.d.par.*3. *cap.*6. *num.* 63. *verſ. quæ ſuſpicio*, Fuſc. *de viſit. lib.*2.*cap.*31.*nu.*7.
8 Etenim quòad perſonas perpenditur, an retinens ſit idiota, itàut neſciat legere, vel non percipiat linguam,quâ conſcripti fuerunt libri retenti; nam hoc caſu nulla incurritur ſuſpicio, ut docet Bordon. *loco cit.* Fermoſin. *in d. cap.cum Chriſtus, quæſt.* 4. *num.* 4. *&* 5. Graff.
9 *deciſ. par.* 1. *libr.* 4. *cap.* 18. *numer.* 49. Item an ſit vir probatæ, vel malæ vitæ. Quòad libros conſiderandum eſt, quid tractent; & à quibus compoſiti fuerint: Sunt enim librorum prohibitorum duo genera; alterum propter hæreſim, vel ſuſpicionem hæreſis; alterum propter corruptelam bonorum morum, ut ex
10 Brevi Pii IV. incipien. *Dominici Gregis* infert Lupus *d.diſt.*2. *art.*3. Qui autem retinent libros ſecundi generis, quia in eis non continentur errores contrà fidem, nullo modo fiunt ſuſpecti de hæreſi, nec proindè ſunt denunciandi, nec incurrunt Bullam Cœnæ (licèt peccent mortaliter, & ſint puniendi ab Epiſcopo) ut in fortioribus terminis dicit Fagundez *in* 1. *præcept. Decalog. lib.* 1.
11 *cap.*14. *num.*7. At non ſic dicendum de retinentibus libros primi generis. *Is*, ait Pius IV. *in dicto Brevi, qui Hæreticorum libros, vel cujuſvis Authoris ſcripta propter hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem damnata, atquè prohibita legerit, habueritvè, ipſo jure in excommunicationis pœnam incidat, eamquè ob cauſam in eum, tanquàm de hæreſi ſuſpectum inquiri, & procedi liceat, præter alias pœnas ſuper hoc ab Apoſtolicâ Sede, Sacriſ.*
12 *què Canonibus conſtitutas*. Inſuper per Bullam Cœnæ *num.* 1. excommunicantur Hæreticorum libros hæreſim continentes, vel de Religione tractantes,ſinè auctoritate Papæ, & Sedis Apoſtolicæ
13 ſcienter legentes, aut retinentes. Quò ad occaſionem ponderandum eſt, an inſcienter retineantur, putà ratione aditæ hæreditatis; an verò ſcienter, utpotè, ſi retinentes hos libros aliundè ad ſe deferri curaverint:Franch.*contr.Iuriſd. inter Epiſcop. & Regular. de lect.libror. numer.* 1554. Fermoſin. *d. tract.* 2. *in cap. cum Chriſtus, num.*4. Lupus, & Bordon. *locis cit.* qui poſtremus addit, in hoc ſtandum eſſe Judicis arbitrio.
14 Cæterùm hujuſmodi ſuſpicio incurritur ob retentionem librorum hæreticorum, etiamſi retinentes dicant, eos libros ſe minimè legiſſe: P. del Bene, *ubi ſuprà,dub.*40. *num.* 20. & adhuc incurreretur hæc ſuſpicio, ſi libri retenti, hæreſim continentes eſſent ſinè nomine Authoris, cum hujuſmodi ſola retentio ex ſe requirat abjurationem: Fuſc. *de Viſit.lib.*2.*cap.*31.*num.*7. Piſtach.*de ſuperſtit.par.*2.*cap.*3.*ſub num.*21. licet retentores aſſerant in torturâ, ſe numquàm malè de fide ſenſiſſe. Imò creſce-
15 ret ſuſpicio, ſi ipſi negarent, ſe ſcire à quo receperint tales libros, vel mutato Authoris nomine, alium pro altero indicarent: Simanch. in *Enchirid. tit.* 34. *n.*4. Decian.*tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 46. *n.*26. & ſuper hoc etiam eſſent torquen-
16 di: quod tamen intelligendum, quandò aliundè, non conſtaret de hos libros retinentiũ bonâ famâ,& vitâ: Fermoſin. *tract.crimin.d.tract.*2.*in cap.cum firmis*, *q.*3.*n.*10.vel non appareret,ab ipſis verũ Authoris nomen mendacio occultatum
17 fuiſſe.Incurritur quoquè hujuſmodi ſuſpicio,ſi retineantur hęreticæ ſcripturæ, licet Typis non evulgatæ: Fagundez *dict.qu.*14.*num.*11. Piſtach. *de ſuperſtit. part.*2.*cap.*3.*ſub num.* 21. Comprehenduntur enim ſub nomine librorum, nam, ut inquit Bordon. *in Tribun. cap.* 14. *num.* 61. priuſquàm inventa fuiſſet mirabilis, & utiliſſima ars impreſſionis, volumina, & opera intellectus in unum
18 congeſta, vocabantur libri. Imò, nec circà

circà hoc relinquatur ambigendi locus, omnem difficultatem removent verba Pauli IV. superiùs allegata: *Vel cujuscumquè Authoris scripta*: Nihil enim refert, an scripturæ hæreticæ sint Typis, vel calamo exaratæ: Farinac. *dict. q.*180.*num.*31.Ugolin. *de Censur. par.*2. *glos. ac eorumdem libros*, *num.* 2. cum aliis plenè congestis per Pasqualig. *ad Franch.loco citato*, *num.*1496.Fusc.*de Visit.lib.*2.*cap.*31. *n.*11. Ricciull. *de jur. person.lib.*5.*cap.*23.*n.*6.Priviter.*Manual. Antist.par.*1.*potest.*50.*sub n.*3. quia liber hæretici nondùm impressus, verè liber dicitur,& propterea qui illum retineret censuram incurreret,præsertim quia periculum infectionis adest (ob quod prohibitio dimanavit) sivè liber sit impressus, sivè non: Cherubin. *Const.* 77. *Pii IV.Schol.*Card.de Lugo *disp.* 21.*sect.* 2.§.1.*nu.*39.Sanchez. *in Decal.lib.*2.*cap.* 10.*num.*28.Pasqualig. *ubi suprà*.

19 Hæc omnia magis procedunt quò ad legentes, ut ex se patet, & pròut testantur Menoch. *de præsumpt. lib.*5. *præsumpt.* 6.*num.*18.Farinac. *qu.*180.*nu.*30. & 31.Ugolin. *ubi suprà*.

20 Ampliæ, licet in dictis libris, vel scripturis contineantur bona, & utilia dummodò eorum Authores sint hæretici: nam periculũ est, ne lateat anguis in
21 herbâ, quod etiam verificatur quò ad retinentes: Farinac.*q.*180.*n.*14.reprobatâ Mascardi opinione, quæ habetur *in Conclus.*862.*num.*1. ubi dicit,libros, quamvis hæreticorum, hæresim non continentes, qui retinent, non esse suspectos, quam Mascardi sententiam sequutus fuit etiam Bordon. *ubi suprà*, *nu.*66.(Vide latè apud Lupum *in edict. lib.*25.*dist.*1.*art.* 1.*diff.*2.)Hinc est,quod
22 damnato Anthore, ejus quoquè opera sunt damnata, tametsi bona, & Catholica, vigore bullarum Julii III. Pii IV.& ratio est, quia hujusmodi sanctiones emanarunt etiam ad finem mortificandi Hæreticos, ut *in cap.Fraternitatis,de Hæretic.& ibi* communiter observant Interpretes, latè Fermosin. *tract. crim.tract.*2.*in dict.cap.Fraternitatis,qu.* 1.*per tot.*Sanctarell.*de hæresi.cap.*14.*dub. unic.num.*4.Ricciull.*de Iure person.lib.*5. *cap.*23.*num.*1. Farinac. *de hæres. qu.*181. *num.*22.26. & 27.Quibus tamen mini-
23 mè favet Bulla in Cœna Domini, nam ea *in cap.*1 expressè loquitur de libris hæresim continentibus, vel de Religione tractantibus, ut benè ponderat Fagundez *dict. qu.*14.*nu.*13. Pasqualig. *ad Franch. contr. inter. Episcop.& Regular. ubi suprà*, *num.*1542.& 1547.

24 Verùm quod diximus de conjecturis indicantibus qualitatem suspicionis ex librorum retentione resultantem, dici quoquè debet de suspicione, quam incurrunt eos libros legentes, ut firmant Lupus, & Bordon. *ubi suprà*; & proindè perpenditur (ut verbis Lupi utar) primò, an quis hujusmodi libros inconsideratè, vel studiosè legerit? Secundò, an parum, vel multum? Tertiò, an semel, vel pluries? Quartò, si unum tantùm librum, vel plures? Quintò si reprehendenti statim obtemperaverit, vel defenderit factum? Sextò, si præsentaverit illum, vel illos Inquisitori statim, ac intellexerit, esse prohibitum, vel prohibitos, vel se non esse præsentandos, aut comburendos contenderit? Septimò, si sollicitè absolutionem quæsierit, vel potiùs illam contempserit &c.? Ex quibus inferri potest, quod quamvis in Bullâ Cœnæ sermo sit de libris in plurali, aliquâ tamen suspicione laborare, qui unicum ex supradictis libris legerit, ut quoquè innuit Duard. *in Bullâ can.*1. *qu.*13. *nu.* 3.*qu.*54. *num.*16.

25 Legere autem ad hunc effectum dicitur, qui incipit, quamvis pœnitentiâ ductus, desinat, dummodò materiæ parvitatem excedat: Duard. *ad Bullam Cœnæ,Can.*1.*part.*2. *qu.*46. *in princ.* Sair *de censur.in Bulla,lib.*3.*tom.*1.*cap.*5.*n.*12.

26 Item legere dicitur, qui oculis lustrat tantùm, etiamsi verba non proferat,nam cum legere minimè consistat in prolatione verborum, sed in eorum inspectione: *l.in Civile* 23.*de Legibus*, *& l.*1. *de his,quæ in testam.* Idcircò absquè dubio incidit in excommunicationem Bullæ in Cœnâ Domini,qui oculis percurrit: Flavius Cherubin. *in Bullâ* 82. *Pii IV.schol.*2. Card.de Lugo *disp.*21.*sect.*2. §.1.*num.*172. P.del Bene *disp.* 38.*petit.* 2.Pasqualig. *ad Franch. contr. Iurisd.dè quo nuper*, *nu.*1488. Graff. *decis.aur.par.* 1.*lib.*4.*cap.*18.*num.*45.

27 Cum itaquè legentes dicantur suspecti, cò magis tales reputari debent hujus-

juſmodi libros, vel ſcripturas tranſcribentes: Pegna *par.1.comment.17.verſ. ſed quæ erit pæna*, Farinac.*qu.*180.*n.*18. Fermoſin.*tract.crimin.tractat.2.in cap. cum Chriſtus, qu.4.num.*7.Inſpiciendum
28 tamen eſt (inquit Lupus *loco cit.diſt.9. art.* 5.) an tranſcribens ſit diſcipulus, & tranſcribat de mandato Magiſtri; an verò ſit ipſe Magiſter? Similiter, an diſcipulus ignoret; vel è contrà ſciat, quæ ſcribit? Item, an ſit famulus, qui jubente domino librum, vel libros, ſeu quamlibet damnatam ſcripturam, aut impia dogmata ſcribit ignorans; aut è conversò ſciens, qualia
29 ſint? Itidem, an amanuenſis ſit, & pretio conductus ſcribat, neſciens; aut è contrà ſciens, ſe venenoſa dogmata tranſcribere? Prætereà animadvertendum, an quis ſibi ipſi, vel alteri tranſcribat, quæ damnata eſſe, non ignorat? Ex his conjecturis quiſquè dignoſcere poteſt, an ttanſcriptor, vel Scriptor damnatorum librorum ſit denunciandus, nec ne, ad tradita per Pegnam *par.2.com.17.ſub litt. C.& D.*

30 Et adhùc magis erunt ſuſpecti componentes hujuſmodi libros, ſeu ſcripturas. Imò tunc cenſeri debebunt verè hæretici: Simanch. *in Enchirid. tit.* 39. *n.*2.Farinac.*q.*180.*num.*16. Quod identidem dicendum de corrumpentibus libros Catholicorum, & commiſcentibus Catholicis doctrinis dogmata hæretica: Menoch. *de arbitrar. conſ.* 449. *num.*5. Fermoſin. *tract. crimin.tractat.2.in cap. cum Chriſtus, qu.*4. *nu.*8. Farinac.*d.qu.* 180.*num.* 14. Hi enim reverà ſunt hæ-
31 retici reputandi, ut habetur in ſextâ Synodo Conſtantinopolitanâ *art.* 13. quam affert Jvo *par.*4. *cap.*198.his verbis: *Percipimus illos, qui falſaverunt libros Catholicos anathemati ſubjici,& cum hæreticis anathematizari:*(Vide Pegnam *par.2.com.17.ſub.litt. C.in director.*) Imò
32 depravare Catholicorum libros eſſe conſuetum hæreticorum morem, eruditè adnotavit Antonius Aug. *par.1.libr.* 10.*tit.*15. Sed pluſquàm Hæretici reputandi ſunt, qui Hæreticorum ſcripta Catholicis Auctoribus attribuant: Sic in Eccleſiaſticis Hiſtorijs habemus, quod Sancto Hieronymo ſuppoſita eſt *Epiſtola de ſcientiâ divinæ legis*, quæ eſt Cæleſtii Socii Pelagii, pròut notavit Joannes Montinenſis ad Proſperum. Sancto Auguſtino adſcribitur *opus de Incarnatione*, quod Oreginiſtarum commentum eſſe conſtat, conflatum ex quibuſdam Capitibus libri Origenis *de ſex principiis*: S.Ambroſio ſuppoſita eſt *poſterior apologia de David*, cujus auctor non alius eſt, quàm Origeniſta aliquis, quia Auctor illius negat Davidis adulteriũ cũ Berſabea fuiſſe, illudquè cenſet allegoricè eſſe interpretandum: Origeniſtæ enim omnia ad allegorias vertebant:
33 In hac re nuperi hæretici ſuis proavis inferiores non ſunt: Joannis Calvini opus inſcribunt Alcuino Caroli Magni prçceptori; Librum Henrici Bellingeri contrà viſibilem Eccleſiam S.Athanaſio attribuunt; Conciones Bernardini Ochini ſuppoſitæ ſunt Thomæ Juſtonopolitano; aliaquè his ſimilia exempla exhibet Theophilus Raynaud. *in Critic.ſacr. partit.*1.*Erot.* 10.Id autem peragunt hæretici, ut incauti decipiantur, putantes ſanam, & catholicam doctrinam in prædictis libris contineri, ut latè advertit Lupus *ubi ſuprà,diſt.*9.*art.*5.*diff.*1
34 Similiter maximâ laborare ſuſpicione dicuntur defendentes hæreticorum libros, ſivè publicè, ſivè privatim, vel occultè eos defendant: Duard. *ad Bullam Cœnæ, can.*1. *qu.* 55. *num.*2. *&* 10. Lupus *loco cit. art.* 3. Fermoſin. *tract. crim.dict. quæſt.* 4. *in cap. cum Chriſtus, num.*11. Paſqualig.*ad Franch.contr. Iuriſd. num.*1579.*&ſeqq.* Piſtacch. *deſuperſtit. par.* 2.*cap.* 3.*ſub. num.*21. Addit
35 tamen Lupus, dummodò defendantur quatenùs hæreticorum libri, non autem ſi ſtylus, & eloquentia laudetur: Id ipſum etiam firmat Bordon *ubi ſuprà, nu.* 78.ſivè diſputativè tuveantur eoſdem libros: Duard. *ibidem, num.* 6. Bonac. *de cenſur.in Bullâ diſp.*1. *qu.*2. *punct.* 4. *num.* 2. hoc caſu tamen crederem, non incurri ſuſpicionem, ſi animus appareret [non] improbus, utpotè ſi defenderentur ad quærendas rationes, quibus hæreſes conuincerentur: De hac re Baldell. *de fide, & infedelit. diſp.* 47.*n.* 19. Fermoſin. *ubi ſuprà*, Paſqualig. *ad Franch.contr. Iuriſd.d.par.*1. *à nu.*1582.
36 Eo magis erit ſuſpectus, ſi quis componeret Apologiam in eorumdem librorum defenſionem, licet ipſam non publicaret: Baldell. *loco cit.* vel ſi quis

lau-

laudaret tales libros: Ugolin. *de cenſur. par. 2. gloſſ. ac eorumdem libros, nu. 2.* dicendo illos eſſe bonos, vel utiles, vel non comburendos: Sic Tolet. *ſumm. in Bullâ Cænæ, excom. 1. num. 26.* Sayrus *in Theſauro caſuum, to. 1. lib. 3. cap. 5. n. 18.* Fermoſin. *tract. crimin. tract. 2. dict. cap. cum Chriſtus, quæſt. 4. numer. 11.* & alii.

36 Intellige, ſi huiuſmodi laudatio tenderet ad librorum hæreticorum defenſionem, ne examini ſubiicerentur: Sanchez *lib. 2. cap. 10. num. 56.* Toletus *ubi ſuprà.* (Vide Bordonum *loco citat.*) Si-
37 cut diceretur ſuſpectus, qui procuraret apud ſacram Congregationem, vel Summum Pontificem, ne prohiberetur liber continens hæreſim, aut ne combureretur: Quemadmodùm enim non licet Procuratori, vel Advocato defendere hæreticos, ità nec eorum libros: Card. de Lugo *diſp. 21. num. 100.* Lupus *ubi ſuprà, diſt. 9. diff. 3.*

38 Sunt quoquè ſuſpecti aſportantes libros hæreticorum à Provinciis hæreticis ad Catholicas, maximè ſi id occultè fiat: Pegna *p. 2. comm. 17. verſ. cæterum*: Azor. *to. 1. lib. 8. cap. 17. qu. 6.* Fermoſin. *tract. crimin. in cap. cum Chriſtus, qu. 4. n. 7. de Hæretic. tractat. 2.* Paſqualig. *ad Franch. contr. Iuriſd. loco cit. numer. 1510.* Tunc enim præſumuntur non ignorare, quid deferant; & ſi tranſportantes ignorent qualitatem libri, quem deferunt, eximuntur ab hujuſmodi ſuſpicione, juxtà Lupum *dict. diſt. 9. art. 4. diff. 1.*

39 Non effugiunt quoquè ſuſpicionem hæreſis imprimentes, vel impreſſioni talium librorum cooperantes: Barboſ. *in cap. Fraternitatis, de hæret. num. 7.* Farinac. *qu. 180. num. 19.* Paſqualig. ad Franch. *contr. inter epiſc. & Regular. de libr. prohibit. lect. num. 1512. & ſeqq.* latè Fermoſin. *loco citato, num. 7. & tribus ſeqq.* Idcircò hanc ſuſpicionem incurrunt, tàm qui librum imprimendum tradit, quàm Typographus, qui illum ad hunc effectum recipit, & qui characteres diſponit, & qui eos prælo ſubjacet: Lupus *ubi ſuprà*, Paſqualig. proximè citatus *num. 1513.*

40 Sunt etiam ſuſpecti, qui retinent, & legunt cujuſcumquè authoris, etſi non hæretici, libros, vel ſcripta propter hæreſim, vel falſa dogmata damnata: Sayr. *de Cenſur. lib. 3. cap. 5. n. 15.* Card. de Lugo *de fide, diſp. 21. num. 108.* vel ſortilegia, ſeu incantationes qualificatas continentia: Farinac. *d. qu. 180. nu. 28.* (Vide tamen Lupum *d. diſt. 2. art. 2. diff. 2.*)

41 Sunt tandem ſuſpecti, qui legunt, & retinent libros Aſtrologiæ Judiciariæ, Geomantiæ, Hidromantiæ, de quibus *in regulâ* 4. Indicis: Fermoſin. *tract. crim. loco cit. n. 5.* Azor *inſtitut. moral. to. 1. lib. 9. qu. 26. verſ. 5.* Seſs. *deciſ. Aragon. vol. 4. deciſ. 464. num. 24.*

Plures tamen adſunt Circumſtantiæ, propter quas eximuntur à ſuſpicione retinentes, & legentes hæreticorum libros, ac cæteri, de quibus ſermonem uſquè adhuc habuimus.

SECTIO II.

De circumſtantiis, quibus excuſantur à ſuſpicione hæreſis Hæreticorum, libros retinentes, & legentes.

SUMMARIUM:

1 *Prima circumſtantia excuſans eſt, ſi retinentes ſint imperiti, dummodò aliundè non concurrat hæreſis ſuſpicio.*

2 *Ad inducendam hæreſis ſuſpicionem requiritur, quod quis non ignoret, eos libros hæreſim continere.*

3 *Secunda circumſtantia eſt, quod retinentes ſint bonæ famæ; licet nõ idiotæ.*

4 *Eò vel magis, ſi in libris non contineatur dogma fidei, ſed mera eruditio.*

5 *Tertia circumſtantia, ſi legantur libri in materiæ parvitate; quod aliquì tamen negant.*

6 *Quænam ſit in caſu materiæ parvitas? Aliqui dicunt decem lineas: Alii unã paginam; hi tamen meritò reprobantur.*

7 *Sed mediâ viâ incedendo dicendum eſt, perpendendas eſſe circumſtantias materiæ, libri, & qualitatis Lectoris.*

8 *Diana cenſet, materiam parvam eſſe duas, vel tres lineas, licèt in eis contineatur hæreſis.*

8 *Si quis legeret proœmium libri, non excuſaretur, vel præfationem, vel Indicem.*

10 *Non eſſet ſuſpectus, qui legeret annotationes ad librum Catholici factas ab Hæretico, dummodò hæreſim non continerent.*

11 *Suſpectus eſſet, qui volumen ab Hæretico compoſitum legeret, licèt in eo nullus error reperiretur, quia damnatur in odium Auctoris.*

12 *Datur quoquè materiæ parvitas in retentione librorum ex parte temporis, & ex parte materiæ.*

13 *Si tempus notabile requiratur ad tradendum commodè librum Inquiſitori, ſcrupulus non habendus.*

14 *Quarta circumſtantia eſt, ſi libri legantur cum debitâ licentiâ.*

15 *Poteſtas concedendi licentias legendi libros prohibitos, eſt in primis penès Summum Pontificem.*

16 *Olim hanc facultatem habebant Legati à Latere, Nuncii, Epiſcopi, & Generales aliquorum Ordinum: Ab eis poſteà adempta.*

17 *Eamdem licentiam concedere poſſunt Sacræ Congregationes S. Officii, & Indicis, cum limitatione tamen.*

18 *Facultas legendi libros Caroli Molinæi non conceditur à Sacris Congregationibus.*

19 *Quibuſnam Sacra Congregatio ſoleat impertiri facultatem concedendi licentias legendi libros prohibitos?*

20 *Magiſter Sacri Palatii in Urbe tantùm concedit licentiam legendi libros prohibitos.*

21 *An Collegium Cardinalium Sede Vacante concedere poſſit hujuſmodi licentiam? negat Fagundez.*

22 *Habent licentiam legendi libros prohibitos illi, qui ex officio eos legere debent, ut ſunt Inquiſitores: Sed eis ſublatum eſt hujuſmodi privilegium: Pro Commiſſariis negativa ſententia tenetur: Secùs quòad Cardinales.*

23 *Quinta circumſtantia eſt, ſi legantur non ſcienter, etiamſi ignorantia ſit affectata.*

24 *Sexta, ſi legantur libri Ethnicorum, etiam continentes propoſitiones contrà fidem.*

25 *Referuntur quædam impia dogmata contenta in libris Poetarum Ethnicorum.*

29 *Poſſunt legi libri Origenis, quamvis in eis contineantur errores contrà fidem;*

27 *Nec prohibentur legi libri Iudæorum: Nec legentes incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ.*

28 *Poſſunt etiam legi libri Cathecumenorum: licèt adverſentur Religioni.*

29 *Oppoſitum dicendum eſt de libris Armenorum, & Græcorum, qui ſunt Schiſmatici.*

30 *Cardinalis de Lugo diſtinguit, nam ſi libri ſunt compoſiti antè Schiſma, legi poſſunt; ſecùs, ſi poſt Schiſma: judicium circà hanc diſtinctionem.*

31 *Qui legunt Sacram Scripturam tranſlatam in vernaculo idiomate, vel qui eam vendunt, non ſunt ſuſpecti de hæreſi, licèt peccent mortaliter.*

32 *Si legerentur, & retinerentur libri Hebræorum referti ſuperſtitionibus, eſſent de hæreſi ſuſpecti.*

33 *Pariter, ſi legeretur Alcoranus: in eo enim ſunt plures hæreſes.*

34 *Si legantur libri Apocriphi hæreſim non continentes, non incurritur ſuſpicio, nec excommunicatio.*

35 *Septima circumſtantia eſt, ſi quis audiat librorum prohibitorum lectionem, dummodò ipſe non mandaverit, vel rogaverit, legi ab eis, qui non habent facultatem.*

36 *Probabilior videtur opinio contraria aliquorum.*

37 *Sed hæc ſententia videtur nimis laxa, niſi jubens agat ex ignorantiâ.*

38 *Qui licitè audit legentem libros prohibitos, non eſt immunis à ſuſpicione, ſi notet in repertorio ea, quæ ſunt contrà Religionem.*

39 *Octava circumſtantia eſt, ſi legantur libri Hæreticorum, quoties non adſit perverſionis periculum; & quoties propter bonum Eccleſiæ neceſſaria ſit præſentanea errorum confutatio.*

40 *Hæc duo copulativè requiruntur, undè etiamſi abſit periculum perverſionis nequeunt legi.*

41 *Sanctus Petrus Martyr faſſus eſt, ſe ex aſſiduâ diſputatione cum Hæreticis expertum fuiſſe tentationem contrà fidem.*

42 *Non deſunt Auctores, ſuſtinentes, quod ceſſante periculo perverſionis poſſint legi libri prohibiti.*

43 *Frequens eſt, non valere argumenta à probabilitate ſpeculativâ ad probabilitatem practicam.*

44 Obje-

44 *Objectio contrà prædicta, quod scilicet ille talis haberet requisita illorum, qui tales libros legant cum licentiâ.*

45 *Responsio ex doctrinâ Tamburini, cujus summa est assignare adæquatum finem prohibitionis librorum hæreticorum.*

46 *Nullus, quamvis fortis, in occasionem labendi se ultrò debet conjicere.*

47 *Nona circumstantia, si legantur libri obscæni, & contrà bonos mores, non tamen Hæreticorum.*

48 *Comedia, quæ non sunt contrà bonos mores, non sunt illicitæ.*

49 *Qui legunt libros propter lasciviam prohibitos, non sunt de hæresi suspecti.*

50 *Decima est, si legantur libri prohibiti, donec corrigantur: Ità Lupus.*

51 *Sed allucinatur Lupus, quandò libri illi continent propositiones suspectas de hæresi, vel sunt compositi ab Hæreticis.*

52 *Multum deferendum est arbitrio Iudicis in hac materiâ suspicionis, quæ incurritur ob libros prohibitos lectos.*

53 *Conjectura, quæ resultat ex lectione, vel retentione librorum hujusmodi, est levissima.*

54 *Quælibet justa, & levis causa excusat ab hac suspicione.*

55 *Undecima est respectu transcribentium, si videlicet transcribentes ignorent, quid scribant, & metu non audeant renuere; secùs, si scientes esse mala transcriberent.*

56 *Duodecima est, si componens librum, dogmata falsa continentem, ultimam ei manum non admoverit, nisi ex aliis scriptis appareat de ejus pravâ intentione.*

57 *Defendentes in libris Hæreticorum aliquam propositionem Catholicam, non dicuntur suspecti.*

58 *Sicut nec essent suspecti, qui interrogati à Summo Pontifice, an tales libri essent prohibendi, responderent, esse differendum.*

59 *Asportantes, si nesciant libros à se delatos esse hæreticorum, non sunt supecti.*

60 *Bibliopolis vetitum est, ne ullos libros in Civitatem deferant sinè licentiâ Episcopi, & Inquisitoris.*

61 *Imò Inquisitores, vel, si hi non adsint, Episcopi debent naves visitare ad videndum, an adsint libri prohibiti.*

62 *Eâdem ratione possunt Episcopi Bibliothecas visitare, & libros prohibitos ibi repertos consignare Inquisitori, si adsit; si non, debent Sacræ Inquisitionis Congregationem certiorem reddere.*

63 *Episcopus, si libros hujusmodi collegerit, tenetur eos Inquisitori consignare, vel si is non adsit, notificare Sacræ Congregationi.*

64 *Libri prædicti nequeunt comburi auctoritate privatâ.*

65 *Pœnæ fulminatæ in comburentes libros propriâ auctoritate.*

66 *Imò nec possunt comburi propriâ auctoritate accedente consensu Episcopi, & Inquisitoris.*

67 *Possunt Inquisitores præcipere Bibliopolis, ut deferant notam librorum, qui sunt in eorum officinis.*

68 *Item tàm Inquisitores, quàm Episcopi possunt corrigere libros, quoties corrigibiles sunt.*

69 *Imprimentes, & Typographi eximuntur ab omni suspicione, quoties à Revisoribus tradita fuit facultas librum cudendi.*

70 *Omnes libri imprimendi examinari debent, juxtà Constitutionem Concilii Lateranensis, quæ per extensum refertur.*

71 *Præfatam Constitutionem quòad Superiores, à quibus libri sunt examinandi, ampliavit Concilium Tridentinum, cujus decretum refertur.*

72 *Quæ dispositio non est intelligenda de illis libris, qui alias sæpissimè fuerunt impressi.*

73 *Assignantur qualitates revisorum librorum, qui debent examinari, prò impressione.*

74 *Non debet permitti, ut Catholici dedicent suos libros Eterodoxis.*

75 *Peractâ revisione, à quibus, & quomodò concedenda sit licentia libros imprimendi?*

76 *De licentiâ cudendi Imagines, & imprimendi gesta Servorum Dei, qui cum famâ sanctitatis obierunt, remissivè.*

77 *Imprimentes libros cum revisione, & licentiâ, nullam incurrunt hæresis suspicionem, nec ullâ involvuntur labe.*

78 *Ex decreto Urbani Octavi libri in Urbe compoſiti non poſſunt imprimi extrà Statum Eccleſiaſticum, abſquè licentiâ Magiſtri Sacri Palatii.*

79 *Imprimentes libros ſinè licentiâ, non ſunt de hæreſi ſuſpecti, dummodò non ſint hæreticorum libri, vel hæreſim non contineant.*

1 PRIMA circumſtãtia eſt reſpectu retinentiũ, nempè ſi ſint imperiti, adeò ut libros, vel ſcripturas legere, ſeu intelligere nequeant, quod ſuperiùs innuimus, & latè probat Fagundez. *in præcept. 1. decalog. lib. 1. cap. 14. à n. 19.* Tunc enim non poſſunt dici ſuſpecti de hæreſi, quidquid aſſerat Carena *part. 2. tit. 10. §. 7.* dummodò aliundè non concurrat hæreſis ſuſpicio: Fermoſin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Chriſtus, qu. 4. num. 4. de hæretic.* Maſcard. *de probat. concl. 862. num. 6.* ſiquidem requiritur ad inducendam ſuſpicionem, quod
2 quis non ignoret, eos libros hæreſim continere: Burſatt. *conſ. 90. num. 10. lib. 1.* Maſcard. *d. concl. 862. num. 13.* Ital. *de immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. n. 29. & 30.* & alii, quos citat laudatus Fagundez. *ubi ſuprà.*

3 Secunda circũſtantia pariter reſpectu retinentiũ eſt, dummodò ſint bonę vitæ, & famæ, quo caſu, licet ipſi non ſint idiotę, excuſantur à ſuſpicione, juxtà quorũdam opinionem: Undè minimè incurri ſuſpicionem à Viro probatiſſimo, qui retinet, putat Maſcard. *d. concl. 862. num. 11.* ſivè ad confutandum: Idem *ibidem, num. 14.* Graff. *deciſ. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 49.* ſivè, quia accidentaliter cum hæreditate, vel alio modo liber ad manus ejus pervenit: Maſcardus *loco citato, num. 9.* Graff. *d. num. 49.* Fermoſin. *ubi ſuprà, num. 4.* Veriùs tamen eſt, quod nullo pacto excuſetur, ſi retineat, & advertat, contineri in dicto libro hæreſes: Secùs, ſi ad id ipſe non advertat; vel ſi in dictis libris,
4 aut ſcripturis contineatur mera eruditio, & non dogma fidei: Farinac. *qu. 180. num. 48.* dummodò in jis libris, ſeù ſcripturis non contineantur ſortilegia qualificata, Negromantia, &c. in quo pariter reprobandus eſt Carena *ubi ſuprà.*

5 Tertia circũſtantia eſt reſpectu legentium, ſi legantur hi libri in aliquâ parte, quæ materiæ parvitatem non excedere dici poſſit, licet hoc multi negent, quia in quâcumquè parvitate materiæ contineri poteſt hæreſis, & imbibi à legente; quod tamen parvitas excuſet, communiter tenent Fermoſin. *tract. crimin. tract. 2. ad rub. de hæretic. qu. 1. n. 5.* Diana *part. 3. tract. 5. reſolut. 42.* Card. de Lugo *de virtut. fidei, diſp. 21. ſect. 2. §. 3. num. 82.* Paſqualig. ad Franch. *contr. juriſd.* de quo ſuprà, *num. 1493.*

6 Porrò quæ ſit iſta parvitas materiæ, decertatur inter auctores, ut videre eſt apud Fermoſin. & Paſqualig. *locis citatis:* Sayrus autem *in Theſauro caſuum tom. 1. lib. 3. cap. 5. num. 12.* dicit, quod ſint decem lineæ; Sanchez. *in Decal. lib. 2. cap. 10. num. 31.* putat, unam paginam eſſe parvam materiam: Cæterùm hæc Sanchez opinio vocatur parùm probabilis à Fermoſin. *d. tract. 2. qu. 1. num. 6.* & à Diana *in ſumm. verb. Hæreticorum libri, n. 39.* undè Emmanuel Sà hoc idem docens fuit expurga-
7 tus: Media ergò opinio amplectenda eſt, quâ perpenduntur circumſtantiæ materiæ, libri, & qualitas lectoris: Card. de Lugo *d. diſput. 21. ſect. 2. §. 3. num. 82.* Si quis enim legeret paucas lineas libri, ſciens in illis hæreſim contineri, non excuſaretur: Card. de Lugo *ibidem, num. 83.* ſiquidem hæreſis etiam ſub unicâ lineâ contineri poteſt: Quoniam enim in lege, & maximè pœnali attendi oporteat, quod plerumquè contingit: Lupus *in edictis, lib. 25. diſt. 6. art. 1. diff. 3.* idcircò eo caſu tantùm, quo legens ſciat, hæreſim contineri ſub unicâ lineâ, efficitur ſuſpectus:
8 Non diſplicet tamen opinio Dianæ citati, qui cum Mendoza *de fide, diſp. 36. ſect. 5. §. 2.* dicit, materiam parvam eſſe duas, vel tres lineas, licet in eis contineatur hæreſis, ob quam liber prohibetur, quia non ſtatim ac quis propoſitionem hæreticam legit, exponit ſe periculo imbibendi hæreſim, niſi etiam rationes videat: Fermoſin. *loco cit. n. 5. & 6.* Paſqualig. *ubi ſuprà n. 1494.*

9 Pariter, ſi quis legeret prohæmium libri, vel præfationem, vel indicem, non excuſaretur, quia plerumquè in his explicatur mens Auctoris: Card. de lugo *ibidem, §. 2. num. 60.* P. del Bene

diſp

disp. 38. petit. 2. Portel. *dub. regular. verbo libri prohibiti, num. 7.* Sanchez. *in decalog. lib. 2. cap. 10. num. 28. & 29.* Do exemplum: Noviſſimè Guilelmus Cave Anglus etherodoxus edidit hiſtoriam literariam ſcriptorum Eccleſiaſticorum, eidemquè præfixit dedicationem hujus tituli: Sanctiſſimę, chariſſimęquè Matri Eccleſiæ Anglicanæ: Si quis legeret vel hanc ſolam dedicationem, quid peſtilentius ſub oculis habere poſ-
10 ſet? Qui autem legeret ſcholia, & adnotationes, ſeù commentaria hæreticorum addita libris Catholicorum, dummodò mole non ſuperarent, nec æquarent eoſdem libros; & dummodò nullam hæreſim continerent, ab omni ſuſpicione eſſet immunis; nam hujuſmodi ſcripta conſiderari debent tanquàm acceſſoria: Suarez *tom. 5. in 3. part. D. Thomæ, diſp. 21. ſect. 2. num.* 11. Navar. *in ſumm. cap. 17. num. 56.* Sanctarellus *de hæreſi, cap. 13. dub. unic. num.* 4. Sanchez. *tom. 1. decalog. lib. 2. cap. 10. num. 5.* Portel. *dub. regulæ. ubi ſuprà. num. 6.* Paſqualig. ad Franch. *controv. juriſd. p. 1. num.* 1480. & Bordon. *loco cit. num. 67.*
11 Si verò quis legeret aliquod volumen ab hæretico compoſitum, licet in eo nullus reperiretur error, idem dicendum eſſet, quod innuimus de libris, qui in odium Authoris damnantur: (Vide Lupum *de quo ſuprà.*)
12 Datur quoquè parvitas materiæ in retentione librorum tùm ex parte temporis, ut ſi per unum, vel alterum diem differas (cum cõmodè potuiſti) tradere librum Inquiſitori: Paſqualig. *ad Franch. contr. juriſd. d. part. 1. n.* 1508. *cum aliis ibi latè congeſtis,* Tamburin. *in decalog. lib. 2. c. 1. §. 7. n.* 44. qui ſub *n.* 4. advertit, quod
13 ſi notabile tempus requirebatur ad commodè tradendum libros Inquiſitori, non debet ſcrupulum habere: Potes enim tunc diù expectare, dummodò ſinè dolo, & fallaciâ id facias: Idem docet Sanchez. *in decal. lib. 2. cap. 10. num.* 55. tùm ex parte materiæ, ut ſi unum folium retineas: Paſqualig. *loco modò citato, num.* 1507. Tamburin. *ubi ſuprà, num.* 43.
14 Quarta circumſtantia eſt, ſi legantur cum legitimâ licentiâ: Souſa *in Aphoriſ. lib. 1. cap. 21. n. 5.* Card. de Lugo *diſp. 21. ſect. 2. §. 3. num. 6.* Fagundez. *in præcept. decalog. lib. 1. cap. 14. num. 44.* Ad hoc autem, ut hujuſmodi licentia legitimè obtineatur, oportet, eam concedi ab habente poteſtatem concedendi illam.
15 Hanc verò poteſtatem habent: Primò Summus Pontifex, qui non tantùm liberè, & illimitatè impertiri poteſt licentias legendi libros prohibitos, ſed etiam tradere poteſt facultatem concedendi hujuſmodi licentias; & reverà eam hodiè ſpeciali modo conceditNun-
16 ciis Apoſtolicis; & olim ipsâ facultate fruebantur vi privilegiorũ Legati à Latere, Nuncii, Epiſcopi, & Generales nonnullorum ordinum Regularium, quibus poſteà adempta fuit, undè extant Bullæ Pij IV. Gregor. XV. & Urbani VIII. Alzed. *de præexcellentiâ Epiſc. dignit. par. 2. cap. 6. num.* 75. Barboſ. *allegat. 90. num. 7. part. 3. de poteſt. Epiſc.* in terminis Epiſcoporum; P. Lezana *in ſumm. part. 1. cap. 18. num. 16.* in terminis Generalis Societatis Jeſu; Bordon. *in Tribunal. cap. 14. num. 34. 35. & 36.* in terminis Generalis Ordinis Minorum; P. Baldell. *de fide, & infidelit. diſp. 46. numer. 23. in fin.* in terminis Legatorum à latere, & Nunciorum.
17 Secundò Sacræ Congregationes Sancti Officii, & Indicis licentiam concedere poſſunt: Fermoſin. *tract. crimin. ad text. in cap. cum Chriſtus, quæſt. 3. numer.* 27. Paſqualig. ad Franch. *contr. juriſd. ſub nnm.* 1577. Pac. Jordan. *lucub. lib. 1. tit. 19. n. 63.* non verò abſquè limitatione, ut Summus Pontifex, ſed reſtrictè; idcircò earum licentiæ non ſunt generales, nec perpetuæ, ſed ad triennium: Lupus
18 *ubi ſuprà, diſt. 7. art. 2. diff. 2.* ubi ait, facultatem legendi libros Caroli Molinei non concedi ab ipſis Sacris Congregationibus; & ſi contingat, ipſam Sacram Congregationem S. Officii impertiri extrà Italiam has facultates generales, id præſtat de mandato Summi Pontificis: In Italiâ verò præcipit, ut exprimantur libri, quemadmodùm benè advertit
19 Albitius *de inconſtantia in fide, cap. 30. num. 256. & 257.* Solet quoquè eadem Sacra Congregatio ex cauſis ſibi benè viſis tribuere Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis facultatem impertiendi hujuſmodi licentias, ut adnotat laudatus Albit. *ibidem, numer.* 268.

Tertiò

Tertiò habet hanc poteſtatem conce-
20 dendi licentias Magiſter Sacri Palatii Apoſtolici, ſed tantummodò in Urbe Româ, & ejus diſtrictu, ubi ipſe exercere poteſt ſuam jurisdictionem: Priviter *Manual. antiſt. par.* 1. *poteſt.* 50. *ſub num.* 2. *verſ. quòad ſecundum*, Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 2. *alleg.* 90. *num.* 5. Suarez. *de legibus, lib.* 8. *cap.* 26. *n.* 7. & 12. confutans opinionem contrariam, quod ſcilicet ejus licentia valeat etiam extrà Urbem, & deſtrictum.

21 An autem hujuſmodi licentiam concedere poſſit Collegium Eminentiſſimorum Cardinalium tempore Sedis vacantis? Fagundez. *d. qu.* 14. *num.* 47. negativam ſententiam amplectitur.

22 Verùm enimverò cenſentur habere facultatem legendi libros vetitos, non ſolùm illi, quibus impertita eſt ex gratiâ, ſed etiam illi, qui ratione muneris injuncti debent ex officio illos legere, ut ſunt Inquiſitores ex Conſtit. Pij IV. *num.* 82. quamvis per Bullam Urbani VIII. ſublatum eis fuerit hujuſmodi privilegium, ſicut & Epiſcopis, ut videre eſt penès Bordon. *ubi ſuprà, n.* 31. & adnotant Lupus *loco cit. art.* 3. Barboſ. *de poteſt. epiſcop. alleg.* 90. *num.* 8. Ricciull. *de jur. perſon. lib.* 5. *c.* 25. *n.* 4. Quò ad Commiſſarios conſulendus eſt Albitius *ubi ſuprà, num.* 204. & 207. contrarium firmans. Cardinalibus verò ſupremæ Inquiſitionis, indulſit Clemens X. ut libros prohibitos cujuſcumquè generis legere poſſint.

23 Quinta eſt, ſi legantur non ſcienter: Portel. *dub. regular. verb. libri prohibiti, num.* 1. Card. de Lugo *diſp.* 21. *ſect.* 2. §. 4. *num.* 10. Baldell. *diſp.* 46. *num.* 24. Etiamſi ignorantia ſit affectata: Sanchez. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 31. Paſqualig. ad Franch. *contr. juriſd. n.* 1499. quidquid adversùs Sanchez aſſerat Bordon. *loc. cit. num.* 77. dummodò non ſit coniuncta magnæ temeritati: Baldell. *diſp.* 46. *num.* 24. undè ipſe Bordon. *ibidem* infert ex eo, quod ignorantia craſſa excuſet, ſufficere, ut qui legit, dubitet, an liber ſit hæretici, vel hæreſim contineat, vel de Religione tractet, quia dubitare non eſt ſcire, quod ego utiquè verum puto, quoties non interveniat, ut dixi, magna temeritas, quæ ex dubii probabilitate fortè reſultare poteſt. Vide tamen Baldell. *ibidem*, ubi explicat, quando dicatur adeſſe hujuſmodi temeritas, & Fagundez *d. qu.* 14. *à n.* 19.

24 Sexta, ſi legantur libri Ethnicorum, etiam propoſitiones contrà fidem continentes, in quibus hæreſis non poteſt habere locum, cum Ethnici non habeant fidem, circà quam errare poſſint, & proindè in prohibitione non comprehenduntur: Paſqualig. ad Franch. *contr. iuriſd. d. par.* 1. *num.* 1542. Portell. *dub. regular. verbo libri prohibiti, num.* 5. Ricciull. *de iur. perſon. lib.* 5. *cap.* 21. *n.* 17. Baldell. *q.* 45. *n.* 15. Bauni *in Bullâ Cœnæ, q.* 1. *pag.* 300. *verſ. quarè qui libros*, Cardinal. de Lugo *diſput.* 21. *ſect.* 2. *n.* 41. Nemò enim, licet timoratę conſcientię, abſtinet à lectione veterum Poëtarum,
25 quamvis in ipſis quædam impia dogmata reperiantur; nam, ut de reliquis ſileam, Lucretius negat immortalitatem animæ, & apud Statium in Thebaide Capaneus multas blaſphemias profert, inter quas atheiſmum promovet, ubi dicit

—— *Primus in Orbe Deos*
Poſuit timor ——

Quamvis autem periculoſa ſit nimia, & aſſidua horum librorum lectio, præſertim ſi à teneris annis fiat: Alphonſ. de Caſtro *de Iuſtâ hæreticor. punit lib.* 3. *c.* 8. *per tot.* attamen cum eorũ lectio præcipuè inſerviat eruditioni, & uſui noſtro, ad eorũ ſententias tanquàm ab iniuſtis poſſeſſoribus vindicandas: Auguſtin. *lib.* 2. *de doctrin. Chriſt. c.* 40. nobis proindè nec ſunt prohibiti, nec legentes in ſuſpicionem hæreſis inducunt.

26 Ità etiam, ſi legantur libri Origenis, & Tertulliani, licet in ipſis errores contrà fidem contineantur: Ab Eccleſiâ enim ob communem utilitatem permittuntur: Bordon. *ubi ſuprà, numer.* 68. Fermoſin. *tract. crimin. tract.* 2. *in cap. Fraternitatis, quæſt.* 1. *num.* 3. *de Hæretic.* Ricciull. *de iur. perſonar. lib.* 5. *cap.* 21. *ſub num.* 17. Graff. *deciſ. par.* 1. *lib.* 4. *cap.*
27 18. *ſub num.* 45. Pari modo prohibitioni non contravenitur, ſi legantur libri Judæorum: Portius *conſ.* 4. *per tot.* Paſqualig. ad Franch. *ubi mox, d. nu.* 1542. Ricciull. *loco citato*, Fragoſ. *de Regim. Reipubl. Chriſtian. diſp.* 3. *num.* 33. *verſ. excuſantur*, ubi ait, legentes hujuſmodi libros, nec incurrere excommunicationem in Bullâ Cœnæ; id quod

etiam

etiam firmat Fagundez *loco citato, nu.* 5. Nam isti non sunt libri Hæreticorum, qui expressè in ipsâ nominantur: Quamobrem cum prohibitio sit pœnalis, & pœnæ sint restringendæ, favores autem ampliandi, ut ex vulgatis, sequitur, dictam Bullam non afficere, nisi eos, quorum specialis fit mentio: Hebræi enim non sunt Hæretici: Suarez *disp.* 20. *de*
28 *fide, sect.* 2. *num.* 11. *in fine*, & hac ratione legi quoquè possunt libri Cathecumenorum, etiamsi adversentur Religioni: Bordon. *loc. cit.* Pasqualig. ad Franch. *con-*
29 *trov. iurisd. d. par.* 1. *n.* 1486. *in fine*: Oppositum dicendum venit de libris Armenorum, vel Græcorum, qui sunt Schismatici, atquè ideò communiter Hęretici, de suis ritibus tractantes: Ità Suarez supracitatus contrà Sanchez *in Decal. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 27. quem etiam sequitur Pasqualig. nuper allegatus *n.* 1485. Pistach. *de superstit. par.* 2. *c.* 28. *n.*
30 33. *in fin.* Distinguit tamen Card. de Lugo *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 42. & 43. Vel libri Græcorum editi sunt antè Schisma, vel post schisma: Si de primis agitur, dicit non esse prohibitos; secùs, si de secundis: Cæterùm inutilis videtur hęc distinctio, quià Schisma Gręcorum cępit seculo nono, antè quod tempus paucissimi illorum libri habentur, & hi adhuc parùm sanę doctrinę, ut manifestum est etiam vix versatis in Historiis Ecclesiasticis.

31 Idem dicendum de iis, qui legunt Sacram Scripturam in vernaculum idioma translatam, ac de iis, qui eam vendunt: Sousa *in aphorism. Inquisit. lib.* 1. *cap.* 21. Fusc. *de visit. lib.* 2. *cap.* 31. *nu.* 13. Quamvis enim hi legentes non sint immunes à peccato, nullâ tamen involuuntur suspicione hæresis, nec subjiciuntur excommunicationi: Pasqualig. ad Franch. *contr. Iurisd. par.* 1. *num.* 1537.

32 Si tamen legerentur, & retinerentur libri Hebræorum, in quibus præter blasphemias adversùs Catholicam Religionem, adessent superstitiones innumeræ, ut sunt Thalmudici, crederem, non esse immunes ab hujusmodi suspicione, attentâ Clem. VIII. Constitutione 20. quæ jubet sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ eo ipso incurrendæ, ut Christi-fideles tradant eos libros Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum, si sint extrà Urbem; si in Urbe, officio S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis: Pasqualig. ad Franch. *contr: jurisd. par.* 1. *num.* 1541. Fermosin. *tract. crimin. in dict. cap. Fraternitatis, qu.* 1. *num.* 15. & 16.

33 Pariter, si legeretur Alcoranus, qui omne Arrianorum, aliorumquæ Hæreticorum venenum continet: Etenim cum Sabellio negat Trinitatem; cum Arrio, & Eunomio supponit, Christum esse puram Creaturam; Cum Carpocrate negat, Christum esse Deum, volens tamen Sanctum esse Prophætam; cum Cerdonio affirmat, impossibile esse, Deum habere filium, eò quia uxore careat; cum Manicheis negat, Christum fuisse Crucifixum, sed alium illi similem; Cum Donatistis negat omnia Ecclesiæ mysteria, quæ à Christi Passione efficaciam habent; Cum Origenistis dicit, Dæmones salvari; cum Cherinto vltimam felicitatem ponit in voluptatibus, scilicet in gulâ, coitu, &c. cum Ebionistis admittit circumcisionem, & proindè attentis tot, tantisquè impietatibus, quæ adversantur dogmati Ecclesiæ, in prohibitione librorum prohibitorum continetur: Lup. *in edict. Sanct. Offic. vbi suprà*; *dist.* 5. *art.* 3.

34 Similiter, si legantur libri Apocryphi hæresim non continentes, non incurritur suspicio de hæresi, nec excommunicatio Bullæ Cęnæ: Duard. *ad Bullam lib.* 2. *can.* 1. *qu.* 35. *vers. quinta conclusio*, Possevinus *in apparatu Sacro, to.* 1. *vers. apocryphi, fol.* 177. Gravina *de Catholic. præscript. lib.* 4. *de verbo Dei, controversia* 3. *speciali cap. Conclusio Catholica, fol. mihi* 192. Quinimò nec sub bullæ Cænæ prohibitione veniunt libri Necromantiæ, Astrologiæ judiciariæ, & similes, nam Magi, & similes, ut sic, non sunt Hæretici: Ità Bonac *de Censur. in pract.* Pasqualig. ad Franch. *contr. Iurisd. par.* 1. *num.* 1498. cum ibi relatis.

35 Septima, si quis non legat, sed audiat librorum prohibitorum lectionem, dummodò ipse non mandaverit, vel non rogaverit legi ab his, qui non habent facultatem: Reginald. *in praxi Pœnitentiar. lib.* 9. *num.* 251. Layman. *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 15. *num.* 6. Pasqualig. ad Franch. *contr. Iurisd. dict. par.* 1. *nu.* 1490.

qui

qui autem mandaverit, legi ab his, qui facultate carent, non eximitur ab hæreſis ſuſpicione, nec ab incurſu bullæ, licet quibuſdam contraria opinio vi-
36 deatur probabilior, ut Sanchez *lib.*2. *cap.*10.*num.*48. quem ſequitur Bordon. *ubi ſuprà*, *num.*74. Portel. *dub. regular. verbo libri probiti*, *num.*11. eâ ratione, quod audiens non dicatur legere, ut exigit prædicta Bulla, quæ in pænalibus non eſt extendenda de caſu proprio ad improprium.

37 Sed bonâ horum pace, hæc opinio videtur nimis laxa, ne dicam erronea, nam cum non debeant excuſari legentes, niſi gravi metu compulſi: Card. de Lugo *diſp.*21.*num.*79. & 80. non video, quarè excuſandus ſit, qui modo ſupradicto jubet, niſi id agat ex ignorantiâ, aut ex ſimplicitate; nec propterea dici debet, Bullam ad caſum improprium extendi, nàm illius intentio non dirigitur ad materialiter tantùm legentes, undè non afficit eos, qui propriis oculis legunt, dummodò non intelligant id, quod legunt; ſed finis legislatoris eſt principaliter prohibere, ac tollere præjudicium, quod ex lectione talium librorum reſultare poteſt: At hujuſmodi præjudicium per audientium aures defertur ad eorum animos: Præter autem hoc præjudicium, accedit quoquè prava mens jubentis: Ipſe enim non ſolùm ſe tunc periculo exponit, ſed etiam legentes, ut latè differit Paſqualig.ad Franch. *contr. Iuriſd. par.*1. *num.* 1490. & docet Graff. *deciſ. aur. par.*1.*lib.*4.*cap.*18.*ſub.nu.*45.

38 Quinimò ille etiam, qui licitè audit legentem libros prohibitos, non eſt immunis à ſuſpicione, ſi notet in repertorio, vel libro, aut ſchedulis, quæ continentur adversùs Religionem, ut ea memoriæ mandet: Tunc enim cenſendus eſt ſuſpectus, tanquàm libri hæretici tranſcriptor: Card. de Lugo *diſp.*21.*num.*37.

39 Octava, ſi lex prohibitionis non obliget ad majus fidei, & Eccleſiæ bonum, ſcilicet ſi nullum in legente adſit perverſionis periculum, & propter bonum Eccleſiæ neceſſaria ſit præſentanea errorum hæreticorum confutatio: Tunc enim poſſunt legi libri hæreticorum continentes hæreſes, & de Religione tractantes: Caramuel. *in Theol. fundamental. Romæ impreſſa*, *fundament.* 17. *qu.*2. quod dicendum videtur etiam de libris, qui in licentiis excipi ſolent: Hæc Caramuel opinio approbatur à Card. Albitio *de Inconſt. in Fide*, *par.*1. *cap.*30. *num.* 400. propter majus fidei, & Eccleſiæ bonum: ſed vereor, an ad praxim reduci queat, propter ſcilicet incertitudinem tàm hujuſmodi bonum conſequendi, quàm vitandi periculum illud, quod legenti hæreticorum libros imminet: Sed quidquid ſit de hujuſmodi circumſtantiâ, certum eſt, quod ip-
40 sâ ceſſante nequaquàm licet librorum hæreticorum lectio, etiamſi lector tutus ſit, ei propter illam nullum ſubverſionis diſcrimen imminere: Siquidem nemo ſibi fidere debet, ut ſe immunem à periculo putet: Nam ut in Evangelio docuit ſapientia increata: *Qui amat periculum*, *peribit in illo*: Innumerabiles ſunt hæreticorum tendiculę, quibus incautos imperitorum animos illaqueare non deſiſtant, ut ipſos verborum aucupio detentos veneno inficiant, quod dulciter, & plauſibilibus argumentis, & exemplis propinant: Hinc
41 eſt, quod S.Petrus Martyr, licet inconcuſſus fidei aſſertor, qui eam vſquè ad extremam vitæ periodum proprio ſanguine teſtatus eſt, ex aſſiduâ cum Hæreticis diſputatione ad fidei propagatio-
42 nem, expertus fuerit tentationem circà fidem: Cardinalis Albitius *de Inconſt. in fide*, *cap.*30. *num.*400. Non deſunt tamen authores, tuentes contrariam opinionem, qui tenent etiam prædictâ circumſtantiâ ceſſante, poſſe abſquè licentiâ legi libros prohibitos, dummodò ceſſet prævaricationis periculũ. Vide Felin. *in Cap. ſi quis Epiſc. in fin. de hæret.* Albertin. *de agnoſcend. qu.*28. *num.*4. & & 5. Decian. *tract. crim. lib.*5.*cap.*35.*n.* 21, *cap.*46. *num.*26. & 27. Maſcard. *de probat. concl.* 862. Carena *par.* 2. *tit.*10. §.5. ex quorum authoritate hujuſmodi opinio redditur ſpeculativè probabilis, cui tamen, utpotè nimis laxæ, nullatenus adſtipulandum eſt in praxi: Tùm quia nemo poteſt eſſe Judex in propriâ causâ; & nemo, quamvis in litteris verſatus, debet temerè ſibi facultatem arrogare ſecernendi bonum à malo in prædictis libris contentum, cum

ipſa

ipsa reservata sit superioribus ; Tùm etiam ratione præcepti ; Undè Lupus *loco superiùs citato, dist. 3. art. 2. diff. 2.* illicitam putat librorum vetitorum lectionem doctis, vigore præcepti ; indoctis verò, vigore præcepti, & periculi:

43 Porrò frequens est, quod non valeat argumentum à probabilitate speculativâ ad probabilitatem practicam, quandò probabilitas speculativa est propositionis conditionalis, cujus conditio nequit in praxi reperiri, & propterea quâvis sit speculativè probabile, licere legere præfatos libros, dummodò cesset periculum prævaricationis, non valet consequentia ad probabilitatem practicam, quia nunquàm potest esse certum, deesse tale periculum : Ità ratiocinatur in consimili casu Joannes Cardenas *in Crisi Theologica, p. 4. dissert. 22. cap. 1. nu. 11.* Ex quibus concludendum

44 est, quod tutâ conscientiâ legere nequeat libros prohibitos, qui etiâ semoto legis Ecclesiasticæ contemptu, sc morali certitudine putaret immunem à quocumquè periculo ; & insuper intentionem rectam haberet eosdem legendi prò suo usu, nequè careret requisitis, ob quæ concedi solet licentia, quamvis illam consequi non potuisset : E-

45 leganter enim Tamburinus *de præcept. Decalog. lib. 2. Verùm quia reverà nunquàm deest adæquatus finis : difficile enim videtur, deesse periculum in re tàm lubricâ, nec apparet periculum solum esse tantæ prohibitionis finem ; est enim etiam Hæreticorum contemptus ex eorum exterminatione librorum enascens ; est evitatio, quantum fieri potest, communicationis cum ipsis, etiam in eorum scriptis ; est, ut ipsi cum videant suas lucubrationes de rebus sacris à fidelibus non esse legendas, à scriptione desistant ; est, ut debita Sacrorum Inquisitorum, Conciliorum, Pontificum tàm severis decretis reverentia, & obedientia in re summi momenti servetur : Quia, inquam, adæquatus finis nunquàm deest, nullo modo aperienda est janua, quâ hujusmodi libros evoluere impunè possis, tametsi putes, te in periculum errandi non prolapsurum : Putes, in-*

46 *quam, sed quandonam, vel quis ferreus se unquàm adeò constantem, fortèmvè putare poterit, ut in occasionem labendi ultrò se conjicere audeat ? Equidem, dum hæc scribo, quadraginta quatuor annos ago à sanctâ, ac meâ societatis Iesu Religione susceptus, nihilominùs in rebus sanctis, ac sacris tàmdiu versatus, luteum me figmentum portare in dies experior : Tu, si æneum portas, periculis te ingerito, ut lubet.*

47 Nona circumstantia est, si legantur libri obscæni, & contrà bonos mores, non tamen hæreticorum : Possunt tamen, qui eos libros legunt, puniri ab Ordinario, necnon ab Inquisitoribus, quia graviter peccant propter periculum probabile consentiendi, à quo cavendum est, etiam de jure naturæ, ut docent Navarr. *in Man. cap. 23. num. 3.* & Durand. *qu. 34. num. 2.* Idcircò vitari debent non solùm carmina Poetarum exprimentia actiones, aut sensus lasciuos, sed etiam Comædiæ, in quibus res lascivæ repræsentantur, ut innuit Pasqualigus *in observat. ad Lauretum de Franchis, par. 5.* & fusè Hieronymus Florentinius *in Comædio-Crisi* : Merbes. *in summâ Christianâ, p. 2. 2. qu. 82.* Dixi,

48 in quibus res lascivæ repræsentantur, nam Comædiæ, quæ non sunt contrà bonos mores, dummodò non recitentur in loco sacro, nec à personis Ecclesiasticis, nec in tempore Quadragesimali, minimè sunt illicitæ, & de facto permissæ fuerunt speciali decreto à S. Carolo Borromæo, postquàm inter Theologos Rigoristas, & Comicos res fuerit latè discussa coram eodem Sanctissimo Archiepiscopo : Hujusmodi decretum publicatum fuisse *anno* 1583. ac registratum à Reverendissimo Fontana Ferrariense *pag. 45. suæ Institut.* testatur Nicolaus Barbieri *in suo libello*, Italico idiomate conscipto, cui titulus est *la supplica, c. 38.* sed ad institutum nostrum

49 redeuntes, dicimus, eos, qui legunt libros propter lasciviam prohibitos, quamvis ipsi graviter peccent, non esse tamen de hæresi suspectos : Sousa *in aphorism. lib. 1. cap. 21. num. 45.* & Lupus *ubi suprà dist. 4. art. 4.* nec proindè denunciandos : Transmiera *de denunc. qu. 4. cap. 8. vers. quod amplia.*

50 Decima est, si legantur libri prohibiti, donec corrigantur ; nam horum lectores generaliter non esse denunciandos, putat Lupus *par. 4. lib. 25. art. 3. diff. unic. vers. primum, in fine*, sed in hoc

51 hallucinatur Lupus, quia vel iſti libri continent propoſitiones ſuſpectas de hęreſi, ſeu ſunt ab hęreticis conſcripti, & tunc legentes fiunt ſuſpecti de hæreſi; vel è contrà non continent tales propoſitiones, nec ſunt ab hæreticis conſcripti, & tunc nullam incurrunt ſuſpicionem: De iſtis enim cenſeri debet perindè ac de libris abſolutè prohibitis, ideò hos retinens, ſeu legens peccat mortaliter, cum ab Alexandro VII. *fer.5.die* 18. *Martii* 1666. damnata fuerit opinio aſſerens, libros prohibitos, donec expurgentur, retineri poſſe, quouſquè corrigantur.

52 Prò corronide addi poteſt id, quod ſuperiùs innuimus, nempè multum deferendum eſſe arbitrio Judicis, ſuper materiâ ſuſpicionis, quæ incurritur à legentibus, ſeu retinentibus libros hæreſim continentes, vel ab hæreticis ſcriptos: Ità quoquè Maſcard. *dict.concl.* 862.*num.*7. Ratio eſt, quia hujuſmodi ſuſpicio probationem in contrarium admittit: Marc. Ital. *de Immunit. lib.* 5. *cap.*1. §.6. *numer.* 29. Imò conjectu-
53 ra, quæ reſultat ex lectione, hujuſmodi librorum, eſt per ſe leviſſima ad inducendam hæreſis ſuſpicionem, ideòquè requiruntur aliæ conjecturæ graviſſimæ, non ſolùm, ut quis præſumatur hæreticus, pròut docet Maſcard. *ibidem*,*num.* 15. ſed etiam, ut dicatur ſuſpectus: Burſatt.*conſ.* 90. *nu.*11.*lib.*1. Minor inſuper eſt conjectura reſultans ex retentione librorum Hæreticorum, quàm ex lectione eorumdem, quia majus periculum eſt in legendo, quàm in retinendo; & quælibet juſta, vel probabilis cauſa excuſat ab hac ſuſpi-
54 cione, ut de renitente libros non ſuos, animo eos reſtituendi Domino, firmat Decian. *conſ.*5.*num.*28. *& ſeq.lib.*2. ſed niſi excuſet bona fides, pròut innuit ibidem Decianus, verior ſententia eſt, adhuc cenſuram incurri, ſi per notabile tempus retineatur, & pars retenta ſit notabilis, juxtà dicta in tertiâ circumſtantiâ; ratiò eſt, quia verè retinetur: Ità Sayr. *in Theſauro Caſuum*, *lib*.3. *cap.*5. *nu.*16. Graff.*deciſ.par.*1. *lib.*4.*cap.* 18.*num.* 48. & hoc procedit, quamvis liber ſit ſcriptus quâvis linguâ, quam retinens non intelligit: Sanchez *in Decal. lib.*2. *Cap.*10.*num.*52.

55 Undecima circumſtantia eſt reſpectu tranſcribentiũ, ſi videlicet tranſcribens ignoret, quid ſcribat; ſeu, ſi non ignoret, quid ſcribat, tamen metu non audeat renuere: E contrà vtiquè diceretur ſuſpectus, ſi ſciens, eſſe mala, quæ tranſcribit, tamen traſcriberet ad effectum retinendi penès ſe, vel aliis vendendi, propter rationem à fortiori deſumptam à fine prohibitionum Apoſtolicarum reſpicientium periculum infectionis.

56 Duodecima eſt reſpectu componentium, ut ſi componens librum falſa dogmata continentem, nondùm ei ultimam manum admoverit, quia poteſt author ſemper emendare, antequàm edat, & ideò non eſt ad crimen vocandus: Navar. *in ſuo magiſtral.conſil.*7.*de hæret. per tot.* quod intellige, niſi ex ejus aliis ſcriptis appareret de ipſius pravâ intentione.

57 Decimatertia eſt reſpectu defendentium libros hæreticorum, quia non dicuntur ſeſpecti ex eo, quod defendant in his libris aliquam propoſitionem catholicam, pròut in ſe veram; & multò magis, ſi illud Catholicum defendatur, non ut contentum in tali libro: Duard. *ab Bullam Cœnæ*, *cap.*55.*n.* 10. vel ſi laudent ſtylum, aut ingenium Authoris, non ut hæretici, ſed pręcisè ſecundùm ſe: Sanchez.*in Decalog.lib.*2.*cap.*10.*n.*58. Sayr.*d. lib.*3.*c.*5.*num.*18. latè Paſqualig ad Franch.*contr.Iuriſd.par.*1.*num.*1582.

58 Quemadmodùm non dicerentur ſuſpecti, ſi à Summo Pontifice, vel à Sacrâ Congregatione interrogati, an hujuſmodi libri eſſent prohibendi, ingenuè reſponderent, differendam eſſe talem prohibitionem: Cardinalis Albitius *de Inconſt.in fid.cap.*30. *num.*198.

59 Decimaquarta eſt reſpectu aſportantium hos libros, quotieſcumquè aſportantes neſciant, ipſos eſſe hæreticorum; vel quià in Sarcinis incluſi, ut mos eſt mulionum, aſportati fuerint; vel etiam quia non conſtiterit, eorum compoſitores fuiſſe Hæreticos: Carena *par.*2. *tit.*10. §.6.*nnm.*36. Azor.*Inſtitut. moral.tom.*1.*lib.*8.*cap.*17.*q.ult.*

60 Ideò ad ſupplendam bibliopolarum ignorantiam, ipſis vetitum eſt, ne ullos libros in Civitate deferant ſinè licentiâ Epiſcopi, & Inquiſitoris, ut do-

cet

cet mox citatus Albit. *de inconst. in fide, cap.* 30. *num.* 136. Imò Inquisitores, si ad-
61 sint; vel Episcopi, quoties non adsint Inquisitores, debent visitare naves accedentes ad portus, & videre diligenter, ne in doliis, & Sarcinis in eis existentibus sint libri prohibiti, invocato, si opus fuerit, brachio seculari, quem-admodùm advertit Albitius *loco cit. nu.* 138. Quod intelligendum est, quoties
62 ipsarum Navium mercimonia sint exoneranda: Eâdem de causâ possunt Episcopi Bibliothecas in eorum Diœcesibus existentes visitare, & libros prohibitos in illis repertos consignare Inquisitori, si adsit; quoties verò non adsit Inquisitor, debent Sacram Congegationē S. Officii certiorem reddere, eiquè notulam tradere qualitatis librorū, ac ipsius Sacræ Congregationis responsum expectare, & juxtà illud se gerere: Ità prædictus Eminentiss. *eodem loco, à num.* 139.
63 Et quamvis qui consignat libros Episcopo, vel ejus Vicario, satisfaciat; Itē quamvis Episcopus possit colligere hujusmodi libros, & statuere, quod sibi deferantur, nihilominùs tenetur ipsos consignare Inquisitori, si adsit; si non adsit, notificare modo superiùs dicto Sacrę Congregationi, pròut firmat idem Albit. *loco citato, n.* 140. 141. & 144.
64 Non tamen comburi possunt dicti libri authoritate propriâ ex Constit. Iulii III. incipien. *cum meditatio cordis*, de quâ per Pegnam *par.* 2. *comm.* 3. & ex Decreto Pauli IV. Farinac. *q.* 180. *n.* 40. Sanctarell. *de hæresi, c.* 15. *dub. unic. n.* 16.
65 Adest etiam Constitutio Gregorii XV. incipien. *Apostolatus officium*: Imò addit Sousa *in Aphorism. Inquisit. lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 30. comburentes illos propriâ authoritate subiici excommunicationi, quia præter inobedientiam omittentes tradere illos Inquisitoribus, ut tenentur, auferunt eisdem opportunam occasionem interrogandi detentores de multis, scilicet, undè eos habuerint? an ipsos ex professo legerint: Comburentes tamen non efficiuntur de hæresi suspecti: Homobonus *in exam. Eccles. tom.* 1. *tract.* 11. *cap.* 7. Azor. *par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *qu.* 11. Pasqualig. ad Franch. *ubi suprà, dicta par.* 1. *nu.* 1511. quidquid dicat Sousa *ibidem*: Imò non tenentur deferre inquisitori, si deferenti aliquod periculum immineat, ut passim advertunt D.D.
66 Amplia, quod comburi non possint propriâ authoritate, accedente consensu Episcopi, & Inquisitoris; nam consuli debet Sacra Congregatio, ut testatur sępè laudatus Albitius *in dicto cap.* 30. *num.* 143. & *alibi*.
67 Possunt etiam Inquisitores præcipere bibliopolis, ut deferant notam librorum, qui prostant in eorum officinis, & ut in eorum manibus præstent juramentum de fideliter exercendo librarii munere: Idem Albitius *ibidem, n.* 141.
68 Item possunt tàm Inquisitores, quàm Episcopi libros prohibitos corrigere, quoties corrigibiles sint, & sic correctos permittere; imò tenentur ex officio libros nondùm prohibitos, expurgare: Bordon. *loco cit. num.* 29.
69 Decimaquinta circumstantia est respectu imprimentium, per quam typographi eximuntur ab omni suspicione, quandò à revisoribus tradita fuit facultas librum ab ipsis examinatum cuden-
70 di: Sciendum enim est, quod omnes libri imprimendi examinari debent, ut habetur in Concil. Lateranen. *ult. sess.* 10. cujus verba hęc sunt: *Sacro approbante Concilio statuimus, & ordinamus; quod de cætero nullus librum aliquem, sivè aliam quamcumquè scripturam, tàm in Vrbe nostrâ, quàm in aliis Ciuitatibus, & Diœcesibus imprimere, & imprimi facere præsumat, nisi priùs in Vrbe per Vicarium nostrum, & Sacri Palatii Magistrum; in aliis verò Diœcesibus per Episcopum, vel alium ab Episcopo ad id deputandum, & Inquisitionem hæreticæ pravitatis illius Diœcesis, in quâ librorum impressio ejusmodi fieret, diligenter examinetur, & per horum manu propriâ subscriptionem gratis, & sinè dilatione imponendam approbetur: Qui autem secùs præsumpserit, ultrà librorum amissionem, & illorum publicam combustionem, ac centum ducatorum Fabricæ S. Petri de Vrbe applicand. solutionem, ac anni continui exercitii impressionis suspensionem, excommunicationis sententiâ innodatus exi-*
71 *stat*: Hujusmodi decretum confirmatum fuit, & ampliatum quò ad Superiores, à quibus libri sunt examinandi, in Concil. Trid. *sess.* 4. sequentibus verbis: *Sed & Impressoribus modum in hac*

parte, ut par eſt, imponere volens, qui jam ſinè modo, hoc eſt putantes, ſibi licere quidquid libet, ſinè licentiâ Superiorum Eccleſiaſticorum ipſos ſacræ ſcripturæ libros, & ſuper illis annotationes, & expoſitiones quorumlibet indifferenter, ſæpè tacito, ſæpè etiam ementito prælo, & quod gravius eſt, ſinè nomine authoris imprimunt; alibi etiam impreſſos hujuſmodi libros, temerè venales habent, decernit, & ſtatuit, ut poſthac Sacra Scriptura, potiſſimùm verò hæc ipſa vetus, & vulgata editio, quam emendatiſſimè imprimatur; Nulliquè liceat imprimere, vel imprimi facere quoſvis libros de rebus ſacris, ſinè nomine Authoris, nequè illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primùm examinati, probatiquè fuerint ab Ordinario ſub pœnâ anathematis, & pecuniæ in canone Concilii noviſſimi Lateranen. appoſitâ; Et, ſi regulares fuerint, ultrà examinationem, & probationem hujuſmodi, licentiam quoquè à ſuis ſuperioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris juxtà formam ſuarum ordinationum. Qui autem ſcripto eos communicant, vel evulgant, niſi anteà examinati, probatiquè fuerint, eiſdem pœnis ſubjaceant, quibus Impreſſores; & qui eos habuerint, vel legerint, niſi prodiderint authores prò authoribus habeantur. Ipſa verò hujuſmodi librorum probatio in ſcriptis detur, atquè adeò in fronte libri, vel ſcripti, vel impreſſi autenticè appareat, idquè totum, hoc eſt & probatio, & examen gratis fiat, ut probanda probentur, & reprobentur im-

72 *probanda*: Porrò hæc minimè intelligenda ſunt de illis libris, qui aliàs ſæpiſſimè fuerunt impreſsi; ſivè de liberculis, quos palàm eſt, nihil pravi continere, & in quibus non eſt neceſſe, ut apponatut tenor approbationis, ſed ſufficiunt ea verba, *De licentiâ Superiorum*, ut docet Albitius *de inconſt. in fide, cap.* 30. *num.* 126.

73 Hi autem reviſores, qui non ſunt deputandi à Principe Seculari, ſed ab Inquiſitoribus, vel Epiſcopis, debent eſſe homines fide, ac doctrinâ præſtantiſſimi, ac Sacræ Theologiæ doctoratu Laureati: Bordon. *in Tribun. cap.* 15. *num.* 13. qui omnia advertant, etiam ne Authores in literis dedicatoriis utantur majoribus titulis, & inconvenientibus, quàm prò dignitatibus mereantur ii, quibus diriguntur: Idem Albitius *loco cit. num.* 130. Et multò mi-

74 nùs permitti debent, ut Catholici dedicent ſuos libros hetorodoxis: Idem Albitius *ubi ſuprà, num.* 131.

75 Peractâ vero librorum reviſione, & approbatione, concedi poteſt licentia eos imprimendi, ſed licentia ipſa ſubſcribi debet priùs ab Ordinario, deindè ab Inquiſitore, & ubi non adeſt Ordinarius, priùs ab Inquiſitore, & poſtea ab ejus Vicario: Si libri ſpectant ad Tribunal Epiſcopi, ſola Epiſcopi licentia ſufficit, ſicut ſi contineant indulgentias, vel earum ſummaria, ac brevia Apoſtolica; ſi ad Tribunal S. Officii, ſola Inquiſitoris facultas requiritur; at ſi contineant praxim, & modum procedendi in S. Officio contrà Hæreticos, nec Epiſcopi, nec Inquiſitoris licentia ſufficit, ſed oportet, quod annuat Sacra Congregatio S. Officii; Ità præfatus Eminentiſs., *ibidem à num.* 132. Priviter *manual. Antiſtit. par.* 1. *poteſt.* 50. *num.* 3.

76 Verùm de licentiâ prò cudendis Imaginibus, vide Bordon. *in Tribun. c.* 15. *num.* 26. & prò imprimendis narrationibus de geſtis eorum, qui cum famâ ſanctitatis deceſſerunt, vide ipſum Bordon. *ibidem, num.* 24. & 37.

77 Imprimentes igitur libros ſupradictis reviſione, & licentiâ munitos, non ſolùm nullam incurrunt hæreſis ſuſpicionem, ſed nullâ involvuntur labe, dummodò poſt reviſionem ipſos libros non alterent, juxtà ea, quæ tradit Paſqualig. ad Franch. *contr. juriſd. part.* 1. *num.* 1574. ad quod evitandum apud Inquiſitorem originalia aſſervari de-

78 bent: Et quia libri in Urbe compoſiti ex decreto Urbani VIII. nequeunt imprimi extrà Statum Eccleſiaſticũ ſinè licentiâ Magiſtri Sacri Palatii, concurrente hujuſmodi licentiâ ex decreto Innocentii X. unum originale aſſervari debet penès eumdem Magiſtrum Sacri Palatii, & alterum penès Inquiſitorem loci impreſſionis.

79 Tandem imprimentes, ſeù imprimere facientes libros ſinè debitis licentiis, non debent cenſeri ſuſpecti de hæreſi, ut docet Bordon. *loc. cit. num.* 36. quod intelligendum puto, dummodò non

ſint

sint Hæreticorum libri, vel hæresin non contineant: Possunt tamen, qui id agere præsumpserint, ab Inquisitoribus puniri, tanquàm transgressores, quemadmodùm firmat idem Bordon. *ubi suprà*, licèt contrarium dixerit Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. Fraternitatis, quæst. 4. num. 10. de hæretic.*

CAPUT ULTIMUM.

De cæteris suspectis de Hæresi.

SECTIO I.

De cæteris suspectis de Hæresi tàm ob ea, quæ immediatè adversantur Ecclesiæ, quàm ob ea, quæ immediatè Deo opponuntur.

SUMMARIUM.

1 *Suspecti sunt de hæresi, qui funus hæreticorum comitantur.*
2 *Tres casus distinguit Ricciullus, in quibus videtur non esse suspectos de hæresi comitantes funus Hæreticorum, sed reprobatur.*
3 *Hæretici ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Ecclesiasticâ sepulturâ debent carere.*
4 *Et hoc intelligitur de Hæreticis tàm notoriè, quàm non notoriè excommunicatis.*
5 *Sunt etiam de hæresi suspecti, qui Hæreticis relinquunt hæreditatem, dummodò non relinquant illis, ut egenis.*
6 *Incurrunt hæresis suspicionem contemnentes censuras Ecclesiasticas, ut qui lacerant Cedulones, quibus aliquis declaratur excommunicatus.*
7 *Contemnunt Censuras Ecclesiasticas, qui scientes se esse excommunicatos, Ecclesiam ingredi præsumunt, etiam dum divina Officia celebrantur.*
8 *Contemnunt Censuras Ecclesiasticas insordescentes in excõmunicatione per annum: Et hi sunt Hæretici, si excommunicatio lata fuerit ob causam fidei.*
9 *Erunt verò suspecti, si excommunicatio lata fuerit ob aliud delictum.*
10 *Insordescentes debent cogi ad purgationem subeundam.*
11 *Annus insordescentiæ debet esse continuatus, & initium sumere à die, quo fuerunt nominatim excommunicati.*
12 *Idem dicendum de contemnentibus indumenta, quibus Clerici, & Monachi utuntur ad distinctionem Secularium.*
13 *Tertullianus hoc genere irrisionis fuit vexatus.*
14 *Mos tondendi capillos, & assumendi novum genus vestis in Monialibus est antiquus.*
15 *Tonsura Clericorum fuit ab Apostolis præscripta.*
16 *Secundùm Sanctum Dionysium fuit à Sancto Petro instituta ad modum Crucis.*
17 *Eadem tonsura semper extitit in usu apud Catholicos, & in tanto honore habita, ut Episcopi rogarentur per Coronam sui Capitis.*
18 *Qui Coronam Clericalem, & vestes Clericorum contemnit, hæreticis se addictum ostendit.*
19 *Quæ habentur in libro Iulii Cæsaris Scaligeri in contemptu Coronæ Clericalis, videntur addita à Iosepho ejus filio hæretico.*
20 *Inter irrisores Sacrarum rerum computantur contemptores Indulgentiarum, Campanarum, Cæremoniarum, suspensionis, & interdicti.*
21 *Fur Campanarum, & aliarum rerum Ecclesiæ non incurrit hæresis suspicionem, nisi adveniente contemptu.*
22 *Sanctum Officium potuit procedere contrà quosdam Religiosos, qui joci causâ induerunt fratrem vestibus Pontificalibus, & per Claustros deduxerunt.*
23 *Sunt de hæresi suspecti Apostatæ à Religione, si transeant ad partes Hæreticorum, & cum eis communionem habeant.*
24 *Apostatæ Religionis, ut sint de hæresi suspecti, requiritur aliquod adjunctum, quod hæresim sapiat.*
25 *Hoc adjunctum est, si per annum in excommunicatione persistant.*

1 PRAETER supradictos, videntur etiam suspecti de hæresi, qui comitantur funus hæreticorum, eosquè ad sepulturam deducunt, propter scandalum pusil-

puſillorum Catholicorum, & propter aliquam communicationem Ritu um Hæreticorum, quæ continet implicitam confeſſionem erroris, ut advertunt Cardinal.de Lugo *de fide, diſp.22.ſect.1. num.1.* Fermoſin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. ſicut, quæſt.5. num. 24. de hæretic.*

2 Eleganter verò diſtinguit tres caſus Ricciullus *in lib. 1. cap. 9. de jur. perſonarum*, in quibus omnibus dicit, peccatum minimè committi, contrà præceptum profitendi fidem, & propterea non eſſe ſuſpectos de hæreſi, qui ducunt Hæreticorum funus: Sivè enim Hæretici, quorum cadavera ſepeliuntur, ſint nominatim denunciati; ſivè tales non ſint, quamvis notorii; & ſivè cadavera ipſa deferantur ad ſepulturam prophanam, ſivè ad ſepulturam Eccleſiaſticam, credi poteſt, qui ea aſſociaverit, hoc feciſſe humanitatis affectu, quo caſu perpetratur quidem peccatum reſpectu nominatim denunciati, non ſemper, ſed quotieſcumquè deducatur funus ad ſepulturam Eccleſiaſticam; nunquàm tamen videtur oriri ſuſpicio hæreſis, niſi concurrant conjecturæ, de quibus ſuprà *in Prælimina-ribus*.

3 Verùm huic opinioni minimè adſtipulor: Hæretici enim, qui vivi reciſi erant ab unitate Eccleſiæ, Eccleſiaſticâ ſepulturâ carere debent, ut habetur ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. relato *in cap. excommunicamus*, §. *credentes*, *verbo*, *ſanè*, *de hæreticis*. Idem ſtatuitur *in cap. ſicut, de hæreticis, & in Conſtitutione Nicolai III. Non erit Univerſitas, regiſtr. poſt Directorium, & Rituali Romano Pauli V. in rubr. de exequiis*, Farinac. *de hæreſi, quæſt.192.n.38.* Lavor. *de priſco, & recenti funerandi more, tit. 2. cap.12. num. 9.* Murga *in tract.de ſepultur. tom.2. diſquiſit. 1. concluſ.principali, num. 1.* Del Bene *de offic. Inquiſ.par.1. dub.162. petit.2.* Marchett. *de ſepultur.tit.39. num. 5.* Paſſerin. *de homin. ſtatib. tom.2. quæſt. 187. artic.4. num. 64.*

4 Hoc autem dicendum eſt de Hæreticis, tàm notoriè, quàm non notoriè excommunicatis, eò quia, non propter excommunicationem, ſed propter hæreſim, quæ in utriſquè reperitur, careant hujuſmodi ſepulturâ; & de facto priùs Hæreticis, quàm excommunicatis denegata fuit Eccleſiaſtica ſepultura, ut advertit Azor *lib.8. cap.13. verb.ſexta Hæreticorum pœna*, & tradunt Fermoſin. *tract. crimin. in d. cap. ſicut, quæſt. 5. num. 26. 27. & 28.* Paſſerin. *de homin. ſtatib. loco cit.* & ratio ea eſt, quia ad id fideles in Eccleſiâ conduntur, ut ingredientes prò eis Deum precentur: Torreblanc. *Iur. ſpirit. lib. 13. cap.16. ſub num. 15.* Qui ergò deducunt Hæreticorum cadavera ad Eccleſiam, ut ibi ſepeliantur, intendunt, quod ingredientes prò ipſis Hæreticis preces Deo fundant, ſcilicet prò jis, qui, ut eſt de fide, cruciantur in Inferno: Verùm quemadmodùm non licet prò damnatis orare, ut ſuperiùs ſtabilivimus, ità nec licet Hæreticos quoſcumquè in Eccleſiâ ſepelire: Imò ex eâdem ratione, qui eorumdem cadavera ibi condunt, fiunt ſuſpecti de hæreſi, ut docent Pegna *part.3. comm.39.* Farinac. *ubi ſuprà, num. 45. & 49.* Barboſ. *in cap. quicumquè, de hæret. lib. 6. num.5. & de poteſt. Epiſc. part. 3. allegat. 50. num. 214.* Piſtach. *de ſuperſtit. part.2. cap. 3. num. 42.* Humanitatis verò præſumptus affectus nil prodeſt quò ad ea, quibus fides noſtra tàm apertè adverſatur; & perpenditur actio externa, non animus.

5 Videntur etiam de hæreſi ſuſpecti, qui ipſis relinquunt hæreditatem, aut Legatum: Ital. *de immunit. lib. 1. cap.5. §. 6. à num. 105. uſquè ad numer. 114.* quod veritati conſonum eſt, dummodò tamen non relinquant illis uti egenis, prout etiam opinatus eſt idem Ital. *ibidem*.

6 Incurrunt quoquè ſuſpicionem hæreſis contemnentes Cenſuras Eccleſiaſticas, ut qui lacerare audent Cedulones, quibus aliqui declarentur excommunicati: Ricci *in prax. aur. part.1. reſol. 433. verſic. Cedulones*; & hos proindè ait Tranſm. *de denunciat. q. 4. c.8. num.4.* revelandos, ut S. Officii Tribunal contrà ipſos, tanquàm contrà de hæreſi ſuſpectos procedere queat, ut etiam videre eſt apud Dianam *part. 4. tom. 8. reſol. 103.* Carenam *part. 2. tit. 17. §. 2. num. 7.* Zerol. *prax. epiſcop. verbo caſus, part.1. verſ. Cedulorum excommunic.* Pegn. *director. Inquiſit. p.3. comm.24.* Dicun-

7 Dicuntur etiam, censuras contemnere, qui certò scientes se excommunicatos esse, Ecclesiam ingredi præsumunt, etiam dum officia Divina non recitantur; vel qui stantes antè fores Ecclesiæ audiunt officia Divina, aut se se immiscent, sinè ullo respectu, Catholicorum communioni, quam possent facilè vitare, vel qui censuras irrident, ut illi, qui dicunt: *Che Scomunica? Che Scomunica? ancora gli scomunicati mangiano*, de quibus infrà; maximè si hæc proferentes, sint homines pessimæ vitæ: Carena *de sancto offic. loco cit. num.* 7. & 8.

8 Inter hos contemnentes censuras adnumerantur etiam insordescentes per annum in excommunicatione, quæ si lata fuerit propter causam ad fidem spectantem, ipsi dicuntur hæretici: Fermosin. *tract. crimin. tract.* 2. *in cap. excommunicamus*, §. *Qui autem*, *qu.* 1. *n.* 11. & 12. Lupus *in edict. part.* 4. *lib.* 25. *dist.* 6. *art.* 4. Cened. *qu. canon. quæst.* 5. *num.* 2. Antonell. *de tempore legali*, *lib.* 2. *cap.* 39. *n.* 2. Graff. *decis. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 14. *sub num.* 4.

9 Si verò propter aliquod aliud delictum lata fuerit excommunicatio, eam contemnentes dicuntur suspecti de hæresi: Abb. *in cap. gravem*, *num.* 3. *de pœn.* Passerin. *in cap. cum contumacia*, *num.* 34. *de hæretic.* Ugolin. *de censur. tab.* 1. *cap.* 14. §. 3. *num.* 3. Majol. *de irregular. lib.* 3. *cap.* 21. *num.* 12. *vers. præterea*, Sayrus *de censur.*, *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 10. Cened. *quæst. canon. qu.* 15. *n.* 1. Ricciull. *de jur. person. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 21. Antonell. *de temp. legali*, *lib.* 2. *d. cap.* 39. *num.* 3. & 4. Novar. *de elect. for. sect.* 3. *qu.* 33. *num.* 11. Graff. *decis. part.* 1. *lib.* 2. *c.* 76. *num.* 8. Rota *coram Seraphin. decis.* 1285. *num.* 2. quod expresè definivit Concil. Trid. *sess.* 25. *c.* 3. *de reform.* ubi dicitur: *Excommunicatus verò quicumquè, si post legittimas monitiones non resipuerit, non solùm ad Sacramenta, & communionem fidelium non recipiatur, sed si obdurato animo censuris annexus in illis insorduerit, & contrà eum tanquam de hæresi suspectum procedi possit*; quarè benè dixit Rubeus apud Sanctarell. *de hæresi*, *cap.* 4. *dub. unic. num.* 5. tales insordescentes cogi
10 debere ad purgationem subeundam; undè obiter monemus, cautè legendos esse Pegnam ad Eymeric. *part.* 2. *q.* 47. *comment.* 72. Scacciam *de judic. lib.* 1. *cap.* 98. *n.* 36. Carenam *part.* 2. *tit.* 15. §. 4. *num.* 18. & Fermosin. *de judic. & & for. competent. ad cap.* 1. *qu.* 33. contrarium asserentes, quoties excommunicatio non emanaverit ob causam hæresis.

11 Oportet tamen, quod annus sit continuatus, & initium sumat non à die, quo insordescentes inciderant in excommunicationem, sed à die, quo fuerunt nominatim excommunicati: Sanctarell. *loco cit. num.* 6. Ricc. *in prax. for. eccles. part.* 3. *resol.* 216. *per tot.* Antonell. *de tempor. legal. d. lib.* 2. *cap.* 39.
12 *num.* 5. Idem dicendum de illis, qui cum novatoribus contemnunt specialia indumenta, quibus Clerici, & Monachi vestiuntur, ut distincti sint à communi Populo, & majori honore exci-
13 piantur. Non dissimili irrisione vexatus fuit Tertullianus, quandò abjectâ Togâ sumpsit Pallium, quod erat genus simplicioris Vestis, quo utebantur Philosophi, tàm Ethnici, quàm Christiani, nam non secùs ac novi generis vitæ sectator, humaniquè generis osor, *misanthropos* vocatus fuit, quâ re coactus fuit edere suum tractatum *de Pallio*, ut testatur Cabasutius *in notitia Concil.* & antè eum Jacob. Pomelius *in vitâ Ter-*
14 *tulliani*, *circà principium*: habemus etiam ex Concilio Carthag. IV. *can.* 104. & apud Dionysium *Eccl. Hierar. cap.* 6. consuevisse Sancti-Moniales novum assumere vestis genus, & capillos tondere, quod etiam testatur Hieronymus *ad Subinianum* his verbis: *Moris est, ut tàm Virgo, quàm Vidua, quæ se Deo devoverint, & seculo renuntiantes, omnes delitias seculi conculcarint, crinem Monasteriorum Matribus offerant desecandum, capite posteà legato, & velato*; nec solùm Sancti-Moniales antiquitùs
15 capillos tondebant, verùm etiam Clerici, quibus tonsuram præscriptam fuisse ab Apostolis, tanquàm inditium, & professionem peculiaris addictionis ad cultum Dei, docet Isidorus *lib.* 2. *divin. offic. cap.* 4. De hac tonsurâ Clericorum videndus est P. Hieronymus Dandinus *in Ethicis Sacris*, ubi ex Dionysio Areopagita docet, à Beato Petro

Apo-

Apoſtolo inſtitutam eam fuiſſe in modum Crucis: Undè hac de causâ eorum, qui initiandi ſunt ad primam comæ tonſuram, tonduntur Capilli ab Epiſcopo adinſtar Crucis: Obſequium iſtud Clericalis coronæ adeò gratum eſt Deo, ut illud comprobare dignatus fuerit prodigio, quod narratur à Gregorio Turrinenſi *in vita Sanctorum Patrum, c.* 17. *Sanctus* (inquit) *Nicetius Epiſcopus ab ipſo ſui ortûs tempore deſignatus eſt Clericus; nam cum partu fuiſſet effuſus, omne caput ejus, ut eſt conſuetudo naſcentium Infantium, à capillis quidem nudum cernebatur; in circuitu verò modicorum capillorum ordo apparuit, ut putares, ab jiſdem Coronam Clerici fuiſſe ſignatam:* Cle-
17 ricalis igitur tonſura ab Apoſtolis inſtituta, & à Deo ſic approbata, ſemper in uſu penès Catholicos extitit, tantoquè honore habita fuit olim apud ipſos, ut qui aliquid ab Epiſcopis conſequi vellent, eum per coronam ſuam rogare, & obſtetari ſolerent, ut videre eſt apud Hieronym. *epiſt.* 26. ad Auguſtinum, & apud Auguſtinum *ep.*147. ad Proculianum Epiſcopum, & latè tradit Chamillard. *de coron. & tonſur. clericor. c.*9.

18 Qui ergò has veſtes peculiares, & comæ tonſuram contemnit temerario auſu, morem in Eccleſiâ Catholicâ adeò antiquum conatur deſtruere, & ſe hæreticorum perverſitati prorsùs addictũ oſtendit: hinc eſt, quod difficulter animum inducere queam ad putandum,
19 ſcripta fuiſſe à Julio Cæſare Scaligero Viro Catholico ea, quæ habentur in ſuis libris *de arte poetica* in contemptum coronæ Clericalis, ſed potiùs exſtimem, ipſa addita fuiſſe à Joſepho ejus filio hæretico, vel ab ejuſdem farinæ etorodoxis, qui egregium illud opus
20 corruperint. Inter hujuſmodi irriſores recenſendi ſunt ex Tranſm. *loco cit.* contemptores indulgentiarum, campananarum, cæremoniarum, & rituum Eccleſiaſticorum, & contemptores interdicti, & ſuſpenſionis à divinis, ut ſi quis in Sacro Presbyteratus ordine conſtitutus crimen aliquod perpatraret, cui annexa eſſet ſuſpenſio, & tamen non obſtante ſuſpenſione cum ejus contemptu celebraret, aut adminiſtraret ſacramenta.

21 Quamvis enim, qui campanas, veſtes ſacras, & quævis alia ad ornatum, & cultum divinum deſtinata furripiens abſquè contemptu, nullam incurret hæreſis ſuſpicionem, ſed tantũ
22 eſſet ſacrilegus, adveniente tamen contemptu efficeretur ſuſpectus, ut in terminis eorum, qui contemnunt campanas, inquiunt Zerol. *prax. Epiſc. par.* 1. *verbo caſus, verſ. Campanarum*, & Ricci *in prax. Aurea, par.* 1. *reſol.* 43. ubi narrat, campanarum deſpectionem eſſe unum de erroribus Turcarum. Idem dicendum de ſacras veſtes contemnentibus: Refert enim Amydanus *in votis, tom.*2. *vot.*7. fuiſſe concluſum in Congregatione Cremonæ, potuiſſe Sanctum Officium procedere contra quoſdam Religioſos, qui joci causâ induerunt quemdam fratrem idiotã veſtibus Pontificalibus, mitram illius capiti imponentes, itàut per clauſtra deductus benedictionẽ impertiretur: Similiter fuerunt puniti per hoc Tribunal duo Religioſi, quorum alter Miſſam de requie; alter, ut ajunt, de gloriâ celebravit eo die, quo unius Amaſia primo rejecto, cum altero ſe ſe conjunxit.

23 Sunt etiam de hæreſi ſuſpecti Apoſtatæ à Religione, quoties tranſeunt ad partes Hæreticorum, cum jis communicantes, eorumquè conciones audientes; vel ſi habitum lacerent, eumquè pedibus conculcent: P. Del Bene *de Offic. S. Inquiſitionis, par.* 1. *dub.* 47. *petit.*8. Tunc enim concurrunt copulativè egreſſio à Monaſterio, & animus præſumptus deſerendi religionem in genere, de quibus conditionibus Lupus *in edict. part.* 2. *lib.* 2. *diſt. art.*5.

24 Obſerva igitur, quod ad hoc, ut Apoſtatæ fiant ſuſpecti de hæreſi, requiritur aliquod adjunctum, quod ſapiat hæreſim, aliàs non erunt ſuſpecti, nec contrà eos procedere poterunt Inquiſitores, ut docet idem P. Del Bene *loc. cit.*

25 Verificatur tamen hujuſmodi adjunctum, quoties Apoſtata in excommunicatione per annum perſtiterit cum pertinaciâ, & animi perverſitate negens ad Religionem, & ad Clericalem habitum redire, quo caſu poteſt ipſe citari ab Inquiſitore ad reſpondendum de fide: Locat. *in judicial. Inquiſit. verſ.*

Apo-

Apostata, num. 1. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 71. *num.* 2. Eymeric. *in Director. Inquisit. par.* 2. *quæst.* 49. *numer.* 3. quos sequitur Riccius *in praxi, tom.* 2. *resol.* 12. *num.* 4. Fermosin. *tract. crimini. tractat.* 2. *de Apostat. cap.* 1. *quæst.* 1. *n.* 25. Pistach. *de superstit. part.* 2. *cap.* 3. *sub num.* 21.

SECTIO II.

An sint de hæresi suspecti proferentes propositiones hæreticas, vel parùm Catholicas.

SUMMARIUM.

1 *Suspicionem hæresis incurrunt ji, qui propositiones hæreticas, vel parùm Catholicas proferunt.*
2 *Ingerunt hæ Propositiones vehementem hæresis suspicionem, quia plerùmquè cum pertinaciâ proferuntur.*
3 *Imò videntur inducere formalem hæresim.*

1 NUllo sanè pacto à suspicione hæresis eximi posse videntur ji, qui propositiones hæreticas, vel parùm Catholicas proferunt, & quæ referuntur in edicto Inquisitorum, de quibus Suarez *de fide, disp.* 19. *sect.* 1. Param *de orig. Inquisit. lib.* 3. *quæst.* 3. *de hæresi, & ejus spec.* Pistach. *de superstit. d. par.* 2. *cap.* 3. *num.* 21. sivè sint immediatè contrà Deum, sivè sint immediatè adversùs
2 Ecclesiam: & quamvis hujusmodi propositiones nonnunquàm proferantur ex ignorantiâ, nihilominùs, quià plerumquè sunt ex pertinaciâ, ingerunt hæresis suspicionem, eamquè vehementem, prout rectè advertit Ricciull. *de Iur. person. quæ sunt &c. lib.* 5. *cap.* 11. *num.* 8.
3 Quinimò potiùs videntur tales propositiones (quandò sunt hæreticæ) inducere formalem hæresim; nam ex verbis dignoscitur animus, sicut stabilivimus *in Præliminaribus*; attamen hoc non obstante ex ipsis oriri tantummodò suspicionem, patet ex iis, quæ ponderat doctissimus Canus *de loc. usu lib.* 12. *cap.* 8. Ait enim, quemadmodùm urinam impropriè sanam dici, quod signum sit sanitatis, etiam si falsa sit aliquandò; sic propositionem in voce, vel in scripto vocari hæreticam, quod signum hæresis esse soleat, quamvis interdùm ab hæresi excusetur, qui eam protulerit, quia ignorans id egit, vel non pertinax: Non enim datur hæresis, cui pertinacia non sit adjuncta; & sicut non ater est, si quispiam color sit albo contrarius; nec si quid liberalitati adversetur, mox avaritiæ nomen habet, ità non statim est dicendus hæreticus, qui propositionem fidei contrariam asserit: Est tamen dicendus vehementer suspectus; Sed videamus:

Quænam sint propositiones, quæ hæresis suspicionem inducunt, & quibus regulis tales propositiones dignoscantur.

SUBSECTIO I.

De Propositionibus, quæ hæresis suspicionem inducunt.

SUMMARIUM.

1 *Propositiones, quæ denunciari debent, quæquè hæresis suspicionem inducunt, ad tria genera possunt reduci, scilicet hæreticarum, hæresim sapientium, & temerariarum.*
2 *Propositiones hæreticæ hìc sumuntur, quatenùs in se tales, nullo habito respectu ad objectum.*
3 *Cuidam, qui dubitaverat, animam esse mortalem, indicta fuit abjuratio de vehementi, non de formali; & cur.*
4 *Propositiones hæreticæ sunt assertiones in se adversantes fidei articulis.*
5 *Propositiones ut sint hæreticæ, non exigunt, ut proferens eas, profiteatur Christianam Religionem.*
6 *Ratio formalis, quâ credimus alicui propositioni per fidem Catholicam, est revelatio Dei, sivè immediata, sivè mediata.*
7 *Bordoni contradictio, quod articuli fidei continẽtur tantùm in tribus symbolis, & postea quod continentur in novo, veteriquè testamento, & in Ecclesiæ definitionibus:*
8 *Auctores recensentur, qui ex professo tractant de propositionibus censurabilibus, & num.* 9.
10 *Propositio censurabilis quid sit?*

11 *Propoſitiones ſuſpectæ de hæreſi reſpectivè ad denunciationem aliæ ſunt hæreticæ; aliæ hæreſim ſapientes; aliæ hæreſi proximæ; aliæ hæreticis faventes.*

12 *Gradus alii propoſitionum cenſurabilium ſecundùm doctrinam Concilii Conſtantienſis.*

13 *Aliæ propoſitiones cenſurabiles aſſignantur.*

14 *Eadem propoſitio poteſt multipliciter cenſurari.*

15 *Exemplum dictæ doctrinæ affertur.*

16 *Aliud eſt judicium ferre de propoſitione penès objectum; aliud, penès ſubjectum.*

17 *Non eſt idem, aliqam propoſitionem eſſe hæreticam, & qui eam profert, eſſe hæreticum.*

18 *Propoſitio hæretica à quocumquè affirmatur, ſemper eſt hæretica; non tamen ſemper hæreſis denominabitur.*

19 *Quatuor primariæ ſunt propoſitionum ſpecies cenſurabiles, ſcilicet Hæretica, Erronea, Sapiens hæreſim, & Impia, quibus totidem Catholicæ opponũtur, ſcilicet de Fide, Theologica, Sapiens fidem, & Pia.*

1 PROPOSITIONIS, quæ denunciari debent, juxtà Lupum *in edict. p.4. lib.26.diſt.1.art.3.* & quæ proindè hæreſis ſuſpicionem plerumquè vehementem ingerunt, ut docet Bordon. *in Tribun.cap.2.num.51.* eaſquè enumerat, reduci poſſe videntur ad illa tria genera propoſitionum, ſcilicet hæreticarum, ſapientium hęreſim, & temerariarum: Bordon. *de quoſuprà, numer.* 48.

2 Antèquàm definiatur, quænam ſint propoſitiones hæreticæ, præmittendum eſt, eas hìc non ſumi, tanquàm hæreſes, in quibus conſideratur tàm objectum, cui opponuntur, quàm ſubjectum, è quo proferuntur: P.del Bene *de Offic.S.Inquiſit.to.2.dub.268.à num.3.* Sed ſumi quatenùs tales in ſe ſunt, abſquè ullâ relatione ad ſubjectum, à quo proferuntur, ità ut in ipſis nil aliud cõſideretur, niſi objectum, cui opponuntur, ſecundùm quod hæreticę ſunt, licet qui ipſas profert, poſſit eſſe non hæreticus, vel quia non ſit Chriſtianus; vel quia, ſi Chriſtianus, culpabili careat pertinaciâ, quo caſu hujuſmodi propoſitionum aſſertor non eſſet quidem hæreticus, ad quem effectum pertinacia requiritur: Seſſ. *deciſ.Aragon.vol.4. deciſ.* 439. *num.*17. *& ſeqq.* & præcipuè *ſub num.*34. Petricc. *de Majeſt. Militant. Eccleſ.lib.*1. *diſp.* 2. *verſ. videndum igitur*, quarè noviſſimè Paſcuccius ex Pignatello *tom.* 2. *pag.* 162. *col.* 2. *circà me-*
3 *dium*, teſtatur, quod cuidam, qui dubitaverat, ac dixerat in viâ Ariſtotelis, animam eſſe mortalem, indicta fuit tantummodò abjuratio de vehementi, non autem de formali, quæ tamen abjuratio ſi impoſita fuiſſet, nullam Reo iniuriam irrogaſſet S.Tribunal, ut fuit dictum in eâdem ſacrâ Univerſali Inquiſitione *die* 8. *Auguſti* 1607. eo quod Eccleſia non judicet de occultis: Undè licet ipſe reverà non fuiſſet hęreticus, talis tamen in exteriori foro poterat credi.

4 Hoc itaquè præmiſſo patet, propoſitiones hæreticas eſſe aſſertiones, quæ in ſe, & pròut jacent, fidei articulis adverſantur, ideſt, quæ contrariæ ſunt veritatibus à Deo revelatis, arctantibus nos ad credendum ex ſuppoſitione ſalutis, pròut benè infertur ex Riccardo ex S.Victore, ità fidei articulos definiętę penès Bordon. *loco cit. n.*1. Fermoſin. *tract.crimin.dict.tract.2.quæſt.*1. *num.*2. Ricciull. *de jur.perſon.lib.*5. *cap.*8. *num.*1. Campanil. *diverſor.jur. can.rubr.*11. *cap.* 26. *num.*28. *&* 29. Seſſ. *deciſ.Aragon.vol.* 4. *deciſ.*439. *num.*2. *&* 3:

5 Eodem quoquè modo ab alijs definiuntur propoſitiones hæreticæ, licet nonnulli, ut Lupus *loco cit.* exigant in câ definitione, quod ille, à quo tales propoſitiones proferuntur, Chriſtianam Religionem profiteatur; ſed minùs rectè, ut ſuprà innuimus, & pròut docent P.del Bene *locò cit. ſub num.*4. Fermoſin. *ubi ſuprà, dict. num.* 2. Ricciull. *de jur. perſon. dict. lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 3. Simanch. *de cathol.Inſtit.tit.*54. *nu.*3. *&* 4.

6 Porrò diximus, *quæ contrariæ ſunt aſſertionibus à Deo revelatis*, quia ratio formalis, quâ alicui propoſitioni per fidem Catholicam credimus, eſt revelatio, vel immediatè, vel mediatè à Deo facta: ut benè ait Corduba, *quæſt. Theolog. lib.*1. *qu.*17. §.1. & teſtatur communis

nubis DD. sententia: At, quoniam Deus veritates nobis revelavit immediatè per vetus, & novum Testamentum; mediatè verò per definitiones Ecclesiæ, & Conciliorum, idcircò fatendum est, articulos fidei contineri in veteri, & novo testamento, ac in definitionibus Ecclesiæ, & Conciliorum: Franciscus Sylvius *in* 2. 2. *D. Thomæ q.* 11. *Art.* 1. *lit. C. col.* 2. Ricciull. *de Iur. person. lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 2. quod pariter sen-
7 tire videtur Bordon, licet sibi contradicat; nam postquàm dixisset, hujusmodi articulos contineri tantummodò in tribus Symbolis, de quibus ipse *loco cit. num.* 6. subjungit *sub n.* 12. articulum fidei idem esse, ac propositionem de fide, eamquè in veteri, & novo Testamento, necnon in prædictis definitionibus contineri.

8 Hujus Subsectionis materia propter quotidianæ praxis, æquè ac gravissimæ necessitatem peramplum exigeret tractatum: Verùm pro præsentis operis instituto præcipuè dumtaxat exponentur hìc, *& in* §. *sequenti* theoricæ doctrinæ, desumptæ potissimùm ex Theologis, quorum est, Propositionum qualitates, & gradus dejudicare: Esse *decis. Aragon.* 439. *num.* 51. *vol.* 4. Qui verò pluribus egent, adeant graviorum auctorum opera, inter quos præsertim rem hanc dignè, & eruditè pertractarunt Fran-
9 ciscus Suarez *de fide, disp.* 19. *sect.* 2. *nu.* 6. & 7. Albertinus *qu.* 6. *de agnoscendis assertionibus Catholicis*, Simancha *in Enchiridio violatæ Religionis, tit.* 24. *& de Cathol. Instit tit.* 54. Antonius Corduba *in quæstionario, lib.* 1. *qu.* 17. Melchior Canus *lib.* 12. *de locis, cap.* 11. Turrecremata *de summ. Eccles. lib.* 4. *par.* 2. *cap.* 11. Franciscus Sylvius *in D. Thom.* 2. 2. *qu.* 11. Lazarus *Canonicarum quæstionum de blasphemia* 12. *à num.* 87. *vsq. ad* 97. Turrianus *to.* 1. *in* 2. 2. *disput.* 55. *dub.* 3. Conînchius *de actibus supernaturalibus, disp.* 18. *dub.* 8. *num.* 136. *& sequen.* Tannerus *tom.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 8. *dub.* 5. *n.* 97. Pegna 2. *parte Commentar.* 28. Bordon. *de Sacro Tribunali, cap.* 41. *num.* 70. *& sequent. & in Manuali Consultor. sect.* 1. *num.* 27. *& sequent. & ibidem sect.* 57. *per totam sectionem, & sect.* 6. *num.* 69. Laurea *tom.* 3. *Comment. in* 3. *sentent. de fide, disp.* 16. *art.* 2. §. 1. *& sequent.* Salelles *de materiis Tribunal. S. Inquisitionis, to.* 1. *cap.* 12. Dominicus à Sanctissima Trinitate *in Bibliotecâ Theologicâ, tom.* 1. *sect.* 7. *per totam*, Merbes. *in summâ Christianâ, par.* 1. 2. *qu.* 56. *concluf.* 1. Anton. Ricciullus *de Iure personarum, quæ sunt extrà Ecclesiam, lib.* 5. *c.* 8. Alph. de Castro *de justâ Hæreticorum punit. lib.* 1. *cap.* 3. Param. *de orig. Inquisit. lib.* 3. *qu.* 3. *num.* 105. *& sequent.* Cardinalis de Lugo *de fide, disp.* 20. *sect.* 3. *num.* 72. & Fermosin. *tract.* 2. *ead. qu.* 1. *num.* 1.) exemplum Concilij Constantiens. in damnatione propositionum Joan. Hus, & Vvicleph, necnon Gregor. XIII. & Pij V. in damnatione propositionum Michaelis Baii, alios gradus propositionum suspectarum censurabilium examinant, uti sunt propositiones *Erronea, Scandalosa, Blasphema, Piarum aurium offensiva, Temeraria, Seditiosa, & Suspecta*.

10 Cum propositiones hæresis suspicionem inducentes ideò denuncientur, ut dignâ configantur censurâ, in primis notandum est, quod propositio censurabilis est, *oratio falsa contrà fidem Catholicam directè, vel indirectè, reddens de hæresi suspectum ipsum obloquentem*.

11 Notandum secundò, Propositiones de hæresi suspectas posse reduci ad quatuor genera, scilicet ad *Hæreticas, Sapientes Hæresim, Hæresi proximas, & hæreticis faventes*.

12 Cum autem, ut observat Card. Laurea *de fide, disp.* 26. *art.* 2. *n.* 19. præter doctrinas Hæreticas, sint aliæ, quæ nõ sunt hæreticæ, & tamen cum fidei doctrinis non omninò conveniunt, ideò Theologi secuti (quemadmodùm inquit Cardinalis de Lugo *de fide, disp.* 20. *sect.* 3. *num.* 72. & Fermosin. *dict. tract.* 2. *ead. qu.* 1. *num.* 1.) exemplum Concilij Constantiens. in damnatione propositionum Joan. Hus, & Vvicleph, necnon Gregor. XIII. & Pij V. in damnatione propositionum Michaelis Baii, alios gradus propositionum suspectarum censurabilium examinant, uti sunt propositiones *Erronea, Scandalosa, Blasphema, Piarum aurium offensiva, Temeraria, Seditiosa, & Suspecta*.

13 Quinimò Theologi non contenti enumeratis, alias quasdam excogitarunt doctrinarum non Catholicarum notas, nempè *Pernicioſam, Malè sonantem, Schismaticam, Injuriosam, Impiam, Maledicam, Improbabilem*.

14 Notandum tertiò, quod una, & eadem propositio damnabilis potest examinari, ut suspecta, & censurari uti talis pluribus gradibus enumeratis: Fer-

moſin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Chriſtus, qu. 9. num.* 13. Seſſe *deciſ. Aragon. 439. num. 60. vol. 4.* Una enim aliorum defectus ſimul habere poteſt: Ratio eſt, quia vitium non adverſatur vitio, ſed virtutibus: ſicut enim virtutes conjunguntur, ità ad unum vitium aliud ſequitur: Undè *in cap. excommunicamus 13. de hæreticis* dicitur: *Facies quidem diverſas habent* (intellige hæreſes) *ſed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in id ipſum.*

15 Exemplificari poteſt in hac propoſitione hæreticâ: *Deus eſt iniquus*: Hæc eſt *Temeraria*, quia nullâ ratione aſſeritur; eſt *Impia*, quia negat in Deo pietatem; *Malè ſonans*, quia aures fidelium offendit; *Scandaloſa*, quià aliis occaſionem dat ruvinæ; *Injurioſa*, quia detrahit Dei æquitati; *Blaſphema*, quia derrogat juſtitiæ Dei.

16 Notandum quartò ex Thoma del Bene *de S. Off. par. 2. dubit. 268. n. 3.* quod aliud eſt judicium ferre de qualitate propoſitionis penès obiectum, cui opponitur; & aliud penès ſubiectum, à quo illa profertur: Primo modo ſolùm attenditur logica oppoſitio, quam propoſitio habet in ſignificando cum aliquo objecto fidei; poſteriori modo, præter hanc oppoſitionem, attenditur etiã culpabilis malitia, & prava voluntas in proferente.

17 Alii clariùs exponentes prædictam Doctrinam dicunt, non eſſe idem aliquam propoſitionem eſſe hæreticam, & eum, qui illam profert, eſſe formaliter hæreticum, nam ad denominationem hęretici requiritur pertinacia; Propoſitio autem hæretica talis eſt, preſcindendo ab intentione proferentis, nimirùm ſecundùm ſe, ſivè ob ſuam falſitatem, quamvis non ex pertinaciâ, ſed ex ignorantiâ tantùm proferatur, id quod ſuprà innuimus, & quod obſervat Card. de Lugo *dictâ diſp. 20 ſect. 3. n. 74.* qui addit, quaſdam propoſitiones Bai fuiſſe à Pio V. & Gregorio XIII. damnatas tanquàm hæreticas, & tamen ipſum Bajum ſemper fuiſſe catholicum, & Eccleſiæ obedientem.

18 Colligitur ex dictis, quod propoſitio hæretica à quocũquè affirmetur ſemper eſt hęretica; non tamen eadem Propoſitio in quocumquè ſubjecto hæreſis denominabitur, nam in Chriſtiano ſciente, & volente, hæreſis diceretur; in Judæo, perfidia; in Pagano, Gentilitas; in Atheiſta, impietas, propter diverſitatem ſcilicet ſubjectorum.

19 Notandumeſt ultimò, quod cum quatuor primariæ ſint propoſitionum cenſurabilium ſpecies, ſcilicet *Hæretica, Erronea, Sapiens Hæreſim, & Impia*, totidem eiſdem opponuntur propoſitiones Catholicæ, nimirùm *De fide, Theologica, Sapiens fidem, & Pia*. Quià ergò oppoſita juxtà poſita magis eluceſcunt, priùs exponemus propoſitionum Catholicarum eſſentiam, ut indè magis clareat propoſitionum ſuſpectarum quidditas: Idquè fiet ſequentibus §§. quibus alios ſubnectemus prò explicandis cęteris ſpeciebus propoſitionum cenſurabilium.

§. I.

Quid ſit Propoſitio de Fide, quidvè Propoſitio hæretica ipſi oppoſita?

SUMMARIUM.

1 *Propoſitio de fide quid ſit?*
2 *Cum propoſitio de fide ſit illa, quæ revelatur à Deo in propriis terminis, vel æquipollentibus, dupliciter accidit, quod reveletur in terminis æquipollentibus.*
3 *Propoſitio dicitur revelata æquipollenter, quandò termini ſubobſcurè continent ſententias revelatas ex communi Eccleſiæ interpretatione.*
4 *Propoſitio de fide debet eſſe à Deo Eccleſiæ revelata, & non alicui privato.*
5 *De revelatione privatâ remiſſivè.*
6 *Decem motiva ex Scoto ad aſſentiendum, quod propoſitio Eccleſiæ ſit à Deo immediatè revelata.*
7 *In Sacrâ Scripturâ adſunt propoſitiones difficiles, quæ indigent declaratione.*
8 *Propoſitiones de fide continentur: Primò in Bibliis; ſecundò in Conciliis Generalibus; tertiò in Traditionibus.*
9 *De Regulis ad cognoſcendas Propoſitiones de fide, remiſſivè.*
10 *Idem ſunt Propoſitio de fide, Articuli fidei, & Objectum materiale fidei.*
11 *Propoſitio hæretica eſt illa, quæ in ſe adver-*

adversatur fidei articulis.

12 *An omnia in Bibliis contenta sint de fide tenenda?*

13 *Affirmativè respondetur, quia utriusquè Testamenti Auctor est Deus.*

14 *Erasmi Rhoterodami imprudẽs blasphemia, quod in sacris libris sit aliquis levis error.*

15 *Erasmi petulantiæ opponitur humilitas S. Augustini.*

16 *Quid dicendum de definitionibus Papæ, & Conciliorum?*

17 *Quid dicendum de eo, qui impugnaret definita à Pontifice, quòad facti quæstionem.*

18 *Non esset censendus Hæreticus, qui impugnaret ea, quæ quodammodò ad Religionem Catholicam pertinent, nisi Pontifex ex Cathedrâ definierit oppositam sententiam.*

19 *Cardinalis à Deo eligitur in Pontificem.*

20 *Ratio theoriæ numeri 18.*

21 *Errant, qui supponunt, Propositionem esse de fide ex eo tantùm, quia vel sit formiter revelata in Sacrâ Scripturâ; vel habeatur ex traditione Apostolicâ; vel ab eis per necessariam consequentiam derivetur.*

22 *Testimonium infallibile Ecclesiæ procedit ex assistentiâ Spiritus Sancti, quâ Ecclesia redditur infalibilis in definiendo.*

23 *An propositio adversans veritati revelatæ alicui particulari sit hæretica? Responsio remissivè.*

24 *Hæreticæ dicuntur propositiones adversantes illis, quas Sancti Doctores unanimiter dicunt esse de fide.*

25 *Quid dicendum de Sanctis Patribus, qui docuerunt, non dari Antipodes?*

26 *Ecclesia non est erroris expers, quandò in determinando nititur rationi naturali.*

27 *Patribus credendum est in jis, quæ ad fidem, vel ad mores pertinent.*

28 *Propositiones hæreticæ dicuntur, quæ adversantur Traditionibus.*

1 PROPOSITIO de fide est illa, *quæ in propriis terminis, vel æquipollentibus secundùm essentiam est à Deo immmediatè revelata Ecclesiæ, à cujus Pastore Pontifice Romano est talis declarata, prò totius Ecclesiæ salute*: Ità Bordon. *in manual. Consultor. sect. 1. qu. 12. nu. 27. & sequent.*

2 Dicitur primò, *in propriis terminis, vel æquipollentibus à Deo immediatè revelata*, ubi notandum, quod revelatio in terminis æquipollentibus accidit dupliciter: Primò secundùm essentiam rei, ut quandò revelatum immediatè, & essentialiter continet aliud, quod non habetur expresè in Sacrâ Scripturâ: v. g. *Christus est homo*; est propositio immediatè revelata, continens essentialiter, & æquipollenter, quod Christus sit animal sensitivum, substantia, &c. quæ sunt ejus prædicata essentialia, non tamen immediatè revelata.

3 Secundò, propositio dicitur revelata æquipollenter, quandò termini sub obscurè continent sensum rei revelatæ ex communi Ecclesiæ interpretatione: v. g. *Ioan. 16. vers. 14.* dicitur: *ille me clarificabit, quia de meo accipiet*; intelligitur hæc sententia de Spiritus Sancti processione à Filio: In divinis enim unam Personam accipere ab aliâ, est ab illâ procedere in genere productionis.

4 Dicitur etiam in definitione, *Ecclesiæ revelata*, quia hic sermo est de Fide ex publicâ revelatione, & non privatâ; cum hæc non pertineat ad salutem omnium fidelium.

5 Quæ autem, quotuplex sit revelatio privata, aliaque de eâ, non est nostri instituti tradere: Videndi hac de re Theologi, inter quos noviſſimè Laurea *de fide, disp. 7. art. 4. per. tot.*

6 Sed quænam sunt motiva, quæ inducunt hominem ad tenendum, quod illa, quæ nobis ab Ecclesiâ proponuntur, sint à Deo immediatè revelata? Respondetur ex doctrinâ Joannis Duns Scoti Doctoris Subtilis *in Prologo sententiar. qu. 2. lit. A. & seqq.* esse decem, quæ sunt, *Prophætica prænunciatio: Scripturarum concordia, Scribentium authoritas, Recipientium diligentia, Rationabilitas revelatorum, Irrationabilitas errorum sectarum, Ecclesiæ stabilitas, Miraculorum claritas, Conversio Doctorum per indoctos, & Martyrum fortitudo*: (Consule, si vis, Lauream citatum *art. 5. per tot.*)

7 Dicitur tertiò in definitione, *declarata*, quia in sacrâ Scripturâ adsun Propo-

si-

moſin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Chriſtus, qu. 9. num. 13.* Seſſe *deciſ. Aragon. 439. num. 60. vol. 4.* Una enim aliorum defectus ſimul habere poteſt: Ratio eſt, quia vitium non adverſatur vitio, ſed virtutibus: ſicut enim virtutes conjunguntur, ità ad unum vitium aliud ſequitur: Undè *in cap. excommunicamus 13. de hæreticis* dicitur: *Facies quidem diverſas habent* (intellige hæreſes) *ſed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in id ipſum.*

15 Exemplificari poteſt in hac propoſitione hæreticâ: *Deus eſt iniquus*: Hæc eſt *Temeraria*, quia nullâ ratione aſſeritur; eſt *Impia*, quia negat in Deo pietatem; *Malè ſonans*, quia aures fidelium offendit; *Scandaloſa*, quià aliis occaſionem dat ruvinæ; *Injurioſa*, quia detrahit Dei æquitati; *Blaſphema*, quia derrogat juſtitiæ Dei.

16 Notandum quartò ex Thoma del Bene *de S. Off. par. 2. dubit. 268. n. 3.* quod aliud eſt judicium ferre de qualitate propoſitionis penès obiectum, cui opponitur; & aliud penès ſubiectum, à quo illa profertur: Primo modo ſolùm attenditur logica oppoſitio, quam propoſitio habet in ſignificando cum aliquo objecto fidei; poſteriori modo, præter hanc oppoſitionem, attenditur etiã culpabilis malitia, & prava voluntas in proferente.

17 Alii clariùs exponentes prædictam Doctrinam dicunt, non eſſe idem aliquam propoſitionem eſſe hæreticam, & eum, qui illam profert, eſſe formaliter hæreticum, nam ad denominationem hæretici requiritur pertinacia; Propoſitio autem hæretica talis eſt, preſcindendo ab intentione proferentis, nimirùm ſecundùm ſe, ſivè ob ſuam falſitatem, quamvis non ex pertinaciâ, ſed ex ignorantiâ tantùm proferatur, id quod ſuprà innuimus, & quod obſervat Card. de Lugo *dictâ diſp. 20 ſect. 3. n. 74.* qui addit, quaſdam propoſitiones Bai fuiſſe à Pio V. & Gregorio XIII. damnatas tanquàm hæreticas, & tamen ipſum Bajum ſemper fuiſſe catholicum, & Eccleſiæ obedientem.

18 Colligitur ex dictis, quod propoſitio hæretica à quocũquè affirmetur ſemper eſt hæretica; non tamen eadem Propoſitio in quocumquè ſubjecto hæreſis denominabitur, nam in Chriſtiano ſciente, & volente, hæreſis diceretur; in Judæo, perfidia; in Pagano, Gentilitas; in Atheiſta, impietas, propter diverſitatem ſcilicet ſubjectorum.

19 Notandumeſt ultimò, quod cum quatuor primariæ ſint propoſitionum cenſurabilium ſpecies, ſcilicet *Hæretica*, *Erronea*, *Sapiens Hæreſim*, & *Impia*, totidem eiſdem opponuntur propoſitiones Catholicæ, nimirùm *De fide*, *Theologica*, *Sapiens fidem*, & *Pia*. Quià ergò oppoſita juxtà poſita magis eluceſcunt, priùs exponemus propoſitionum Catholicarum eſſentiam, ut indè magis clareat propoſitionum ſuſpectarum quidditas: Idquè fiet ſequentibus §§. quibus alios ſubnectemus prò explicandis cęteris ſpeciebus propoſitionum cenſurabilium.

§. I.

Quid ſit Propoſitio de Fide, quidvè Propoſitio hæretica ipſi oppoſita?

SUMMARIUM.

1 *Propoſitio de fide quid ſit?*
2 *Cum propoſitio de fide ſit illa, quæ revelatur à Deo in propriis terminis, vel æquipollentibus, dupliciter accidit, quod reveletur in terminis æquipollentibus.*
3 *Propoſitio dicitur revelata æquipollenter, quandò termini ſubobſcurè continent ſententias revelatas ex communi Eccleſiæ interpretatione.*
4 *Propoſitio de fide debet eſſe à Deo Eccleſiæ revelata, & non alicui privato.*
5 *De revelatione privatâ remiſſivè.*
6 *Decem motiva ex Scoto ad aſſentiendum, quod propoſitio Eccleſiæ ſit à Deo immediatè revelata.*
7 *In Sacrâ Scripturâ adſunt propoſitiones difficiles, quæ indigent declaratione.*
8 *Propoſitiones de fide continentur: Primò in Bibliis; ſecundò in Conciliis Generalibus; tertiò in Traditionibus.*
9 *De Regulis ad cognoſcendas Propoſitiones de fide, remiſſivè.*
10 *Idem ſunt Propoſitio de fide, Articuli fidei, & Objectum materiale fidei.*
11 *Propoſitio hæretica eſt illa, quæ in ſe adver-*

adversatur fidei articulis.

12 *An omnia in Bibliis contenta sint de fide tenenda?*

13 *Affirmativè respondetur, quia utriusquè Testamenti Auctor est Deus.*

14 *Erasmi Rhoterodami imprudẽs blasphemia, quod in sacris libris sit aliquis levis error.*

15 *Erasmi petulantiæ opponitur humilitas S. Augustini.*

16 *Quid dicendum de definitionibus Papæ, & Conciliorum?*

17 *Quid dicendum de eo, qui impugnaret definita à Pontifice, quòad facti quæstionem.*

18 *Non esset censendus Hæreticus, qui impugnaret ea, quæ quodammodò ad Religionem Catholicam pertinent, nisi Pontifex ex Cathedrâ definierit oppositam sententiam.*

19 *Cardinalis à Deo eligitur in Pontificem.*

20 *Ratio theoriæ numeri 18.*

21 *Errant, qui supponunt, Propositionem esse de fide ex eo tantùm, quia vel sit formiter revelata in Sacrâ Scripturâ; vel habeatur ex traditione Apostolicâ; vel ab eis per necessariam consequentiam derivetur.*

22 *Testimonium infallibile Ecclesiæ procedit ex assistentiâ Spiritus Sancti, quà Ecclesia redditur infalibilis in definiendo.*

23 *An propositio adversans veritati revelatæ alicui particulari sit hæretica? Responsio remissivè.*

24 *Hæreticæ dicuntur propositiones adversantes illis, quas Sancti Doctores unanimiter dicunt esse de fide.*

25 *Quid dicendum de Sanctis Patribus, qui docuerunt, non dari Antipodes?*

26 *Ecclesia non est erroris expers, quandò in determinando nititur rationi naturali.*

27 *Patribus credendum est in jis, quæ ad fidem, vel ad mores pertinent.*

28 *Propositiones hæreticæ dicuntur, quæ adversantur Traditionibus.*

1 PROPOSITIO de fide est illa, *quæ in propriis terminis, vel æquipollentibus secundùm essentiam est à Deo immmediatè revelata Ecclesiæ, à cujus Pastore Pontifice Romano est talis declarata, prò totius Ecclesiæ salute*: Ità Bordon. *in manual. Consultor. sect. 1. qu. 12. nu. 27. & sequent.*

2 Dicitur primò, *in propriis terminis, vel æquipollentibus à Deo immediatè revelata*, ubi notandum, quod revelatio in terminis æquipollentibus accidit dupliciter: Primò secundùm essentiam rei, ut quandò revelatum immediatè, & essentialiter continet aliud, quod non habetur expressè in Sacrâ Scripturâ: v. g. *Christus est homo*; est propositio immediatè revelata, continens essentialiter, & æquipollenter, quod Christus sit animal sensitivum, substantia, &c. quæ sunt ejus prædicata essentialia, non tamen immediatè revelata.

3 Secundò, propositio dicitur revelata æquipollenter, quandò termini subobscurè continent sensum rei revelatæ ex communi Ecclesiæ interpretatione: v. g. *Ioan. 16. vers. 14.* dicitur: *ille me clarificabit, quia de meo accipiet*; intelligitur hæc sententia de Spiritus Sancti processione à Filio: In divinis enim unam Personam accipere ab aliâ, est ab illâ procedere in genere productionis.

4 Dicitur etiam in definitione, *Ecclesiæ revelata*, quia hic sermo est de Fide ex publicâ revelatione, & non privatâ; cum hæc non pertineat ad salutem omnium fidelium.

5 Quæ autem, quotuplex sit revelatio privata, aliaque de eâ, non est nostri instituti tradere: Videndi hac de re Theologi, inter quos noviſſimè Laurea *de fide, disp. 7. art. 4. per. tot.*

6 Sed quænam sunt motiva, quæ inducunt hominem ad tenendum, quod illa, quæ nobis ab Ecclesiâ proponuntur, sint à Deo immediatè revelata? Respondetur ex doctrinâ Joannis Duns Scoti Doctoris Subtilis *in Prologo sententiar. qu. 2. lit. A. & seqq.* esse decem, quæ sunt, *Prophætica prænunciatio: Scripturarum concordia, Scribentium authoritas, Recipientium diligentia, Rationabilitas revelatorum, Irrationabilitas errorum sectarum, Ecclesiæ stabilitas, Miraculorum claritas, Conversio Doctorum per indoctos, & Martyrum fortitudo*: (Consule, si vis, Lauream citatum *art. 5. per tot.*)

7 Dicitur tertiò in definitione, *declarata*, quia in sacrâ Scripturâ adsun Propo-

si-

poſitiones difficiles, quæ plures ſenſus habere poſſunt, ideò opus eſt interprete: Talis eſt ſolus ſummus Pontifex, qui, ut Vicarius Chriſti, & S. Petri ſucceſſor, non poteſt errare, cum Chriſtus ei promiſerit: *Ego rogavi prò te, Petre, ut no deficiat fides tua*, & notant Brovius *Pontif. Roman. cap. 21. per tot.* Roccabert. *de Roman. Pontific. auctorit. tom. 2. lib. 4. c. 4. n. 483.* Alvar. Pelag. *de planct. Eccleſ. lib. 2. cap. 11. circa fin.*

8 Ex his colligitur primò: Propoſitiones de fide inveniri in Sacris Bibliis; ſecundò: eas eſſe tales, quas definit eſſe tales Papa in Conciliis generalibus, vel extrà; tertiò: contineri in traditionibus Chriſti propoſitis ab Apoſtolis Eccleſiæ.

9 Ad has tres reducuntur aliæ regulæ cognoſcendi propoſitiones de Fide à Theologis aſſignatæ, de quibus agunt Directorium Inquiſitor. *part. 2. quæſt. 2.* & ibi Pegnæ *commentar. 27.* Albertin. *q. 5.* Locatus, *verbo credibilia, n. 8. & ſeqq.*

10 Colligitur quoquè, quod idem ſunt propoſitio de Fide; articulus Fidei; & objectum materiale Fidei: Aliqui tamen diſtinguunt articulos Fidei à propoſitionibus de Fide, quod illi ſint, qui continentur in ſymbolo, ab omnibus ſciendi de neceſſitate; iſtæ verò, quæ non ſunt ab omnibus neceſſariò ſciendæ, ut quod *Adam habuerit plures filios*: Ità ſentire videtur Bordonus *loco cit. n. 6.* ſibi tamen contradicit infrà *n. 12.*

His ergò traditis circà propoſitionem de fide, deveniendum eſt ad declarandam propoſitionem hæreticam.

11 Propoſitio hæretica eſt *aſſertio, quæ in ſe, & prout jacet, adverſatur Fidei articulis, ſivè proferens, Chriſtianam Religionem profiteantur, ſivè non*, ut nuper probavimus.

Cum autem non tantùm aliquot propoſitiones, ſed quidquid continetur in utroquè Teſtamento, ac in definitionibus Eccleſiæ, innitatur Deo, ut primæ veritati revelanti, vel teſtificanti: Torreblanc. *jur. ſpirit. par. 1. in Prologom. num. 14.* inſurgit quæſtio non

12 prætereunda, an ſcilicet ex illis, quę nobis in prædictis locis narrantur, &, quæ nos ad Deum minimè ordinant, utpotè ſunt, quod *Stella in claritate differat à Stellâ*; quod *Tobias habuerit canem*; quod *Machabæus hoſtes debellaverit*, omnia ſint credenda de fide, ita ut ipſa negari, hæreſis cenſeri debeat?

13 Prò reſolutione hujus quæſtionis, quam etiam excitant Corduba *in quæſtion. lib. 1. quæſt. 17.* & Ricciull. *de jur. perſon. lib. 5. cap. 8. num. 4.* diſtinguendum eſt; nam quòad Vetus, & Novum Teſtamentum, cum utriuſquè Author ſit Deus, qui nunquàm mentiri poteſt, etiam in re levi, ut benè inquit Ricciull. *loc. cit.* quidquid ibi narratur, de fide credendum eſt, alioquin ſi admitteremus, quemadmodùm ſcribit Auguſtinus ad Hieronymum *ep. 97.* Mendacium aliquod dari poſſe in Sacrâ Scripturâ, quamvis jocoſum, ipſa redderetur ſuſpecta, quod firmat quoquè

17 P. Del Bene *d. dub. 268. num. 27.* Quamobrem valdè reprehendendus eſt Eraſmus, qui *in ſuis annot. ſuper cap. 2. & 17. S. Matth.* dicere non erubuit, repetiri poſſe aliquem errorem levem in ſacris Libris; & Sanctos Evangeliſtas aliquandò memoriâ lapſos fuiſſe: Digno proindè Sarcaſmo in eumdem Eraſmum luſit, qui prò ſepulchrali inſcriptione ei appoſuit ſuum idem nomen in duas diſtinctum ſyllabas, ſic: *Eraſ-mus*, nimirùm acutiſſimè notavit, illum fuiſſe temerarium Sacræ Scripturæ corroſorem murem: Eraſmi audaciam retundat generoſa Sancti Auguſtini humilitas, qui in *epiſt. 19.* ad Hieronymum *cap. 1.* ità ſcripſit: *Ego fateor charitati tuæ, quod libris illis Scripturarum, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremquè deferre, ut nullum eorum Authorem ſcribendo aliquid erraſſe firmiſſimè credam; At ſi aliquid in eis libris offendero, quod contrarium videatur veritati, nihil aliud, quàm vel mendoſum Codicem; vel interpretem non aſſecutum eſſe, quod dictum eſt; vel me minimè intellexiſſe, ambigam.*

16 Quò verò ad determinationes, & definitiones Papę, & Conciliorum, licet qui ipſis in materiâ fidei temerario auſu contraire præſumit, hæreticæ pravitatis notam incurrat, pròut Carnotenſis Epiſcopus ſcribit ad Richerium *ep. 8.* Nihilominùs cum Deus non promiſerit Eccleſiæ, vel Papæ aſſiſtentiam Spiritus Sancti ad docendam, & revelandam omnem veritatem abſolutè, ſed tan-

tantùm ad ea definienda, quæ pertinent ad fidem, vel mores: Hinc est, quòd si quis propositionem proferret contrà determinationem Pontificis, & Concilii in rebus, quæ nec ad fidem, nec ad mores pertinent, non diceretur pronunciasse propositionem hæreticam: Ità Corduba *loco cit.* Idem dic quòad eum, qui impugnaret, quæ definiuntur à Pontifice, quoties ea spectarent ad quæstionem facti particularis: Nam errasse Stephanum VI. & Sergium III. irritantes facta Formosi Papæ, inter alios docet Eminentissimus Bellarminus *de Romano Pontifice, lib. 4. cap. 12. à lit. D.*

18 Quinimò etiamsi quis impugnet ea, quæ ad Religionem Catholicam quodammodò pertinent, nisi tamen Pontifex ex Cathedrâ definierit oppositam sententiam, non ob hoc censendus esset hæreticus: Quamobrem si quis verbi gratiâ, contendere vellet, eum, qui eligitur in Pontificem, non eligi à Deo, temerariam quidem propositionem assereret, non verò Hæreticam, cum nihil super hoc reperiatur definitum de Fide, licet ratio, & Christiana pietas id suadeat: siquidem minimè putandum est, Deum in re tanti ponderis, atquè Ecclesiæ adeò necessariâ, ut est Pontificis electio, modo quidem parti-
19 culari non concurrere; Undè rectè Sixtus V. in Constitutione, quâ Cardinalium creandorum præstantiam, numerum, ordinem, ætatem, & qualitates determinavit in ordine *la* 50. §. 2. expressè dixit, Cardinalem à Deo eligi in Pontificem: Hanc Sixti declarationem indicavit mihi Cardinalis Sperellus, Princeps omniscius, & pietate pariter, ac purpurâ Eminentissimus, cui, quidquid nactus sum in litteris, acceptum debeo.

20 Ratio autem, quarè propositio, quæ opponitur illi, quæ definita fuerit à Pontifice, non tamen ex Cathedrâ, non sit hæretica, hæc videtur esse, quia propositio sic definita non nititur testimonio infallibili, sed tantùm naturali rationi, cui innixam Ecclesiam aliquandò errasse, putant nonnulli ex eo, quod definivit in Concilio Nissen. 2. Angelos esse picturâ exprimendos, *quia*, inquit, *corporei sunt*. Nec mirùm; nam discursus naturalis non perhibet testimonium infallibile; undè quoties Ecclesia eo tantummodò utitur, non dicitur definire ex Cathedrâ: Ego verò cum Joann. Gabriel. Boycun. *in Theolog. Scoti, par. 1. de creat. Mundi, disput. 2. de Angel. qu. 1. concl. 2. in fin.* verius existimo, Concilium prædictum approbasse quidem ex professo, Angelos posse pingi; non autem approbasse, nisi per transennam, quod corporei sint: Primum enim erat in quæstione, non secundum. Rectè tamen de communi Theologorum sententiâ firmant Doctores cum Cano
21 *lib. 7. de loc. cap. 3. concl. 4.* propositionem esse de fide ex eo tantùm, quia vel sit formaliter revelata in Sacrâ Scripturâ, aut habeatur ex traditione Apostolicâ, vel ex harum alterâ ab Ecclesiâ per necessariam consequentiam sit deducta; nam omnia, quæ possumus credere, & Pontifex valet definire, revelata fuerunt Apostolis, ut patet ex Joann. *c.* 15. ubi: *Vos autem dixi amicos, qui omnia, quæcumquè audivi à Patre meo, nota feci vobis*; & *cap.* 16. loquendo de Spiritu Sancto dicitur: *Ille docebit vos omnem veritatem*, & propterea quotiescumquè Summi Pontifices veritatem ad fidem pertinere definierunt, novos non condiderunt fidei articulos, sed illas veritates jam divinitùs revelatas, quæ non ità perspectæ, ac cognitæ fidelibus erant; vel quæ hæresibus obscuratæ videbantur, suæ luci reddiderunt, ac fidelibus credendas proposuerunt, non testimonio fallibili, videlicet rationi naturali, sed infallibili, idest supremæ veritati innixi.

22 Testimonium igitur infallibile procedit ex immediatâ Spiritus Sancti assistentiâ, quâ Ecclesia redditur infallibilis in definiendo ex vi judicii absoluti, & independenter à discursu naturali; & quotiès ex Cathedrâ definit Ecclesia, ei non deest hujusmodi assistentia, ut indubitatum est, & latè tradunt Reding. *de auctorit. Cathedr. art. 4. disquis. 2. art. 40. & seqq.* & Roccabert. *de infallibilit. Rom. Pontif. per totum tractatum*.

23 Quærit etiam Corduba *loc. cit.* an illa esset propositio hæretica, quæ adversaretur veritati revelatæ alicui particulari: Huic quæstioni satisfaciunt ea, quæ diximus *in Prælim.* 16. ubi distinctionem

nem aſſignavimus, quâ ſi uſus fuiſſet Corduba, meliùs, ut mea fert ſententia, egiſſet.

24 Similiter hæreticæ dicerentur propoſitiones, quæ adverſarentur illis, quas eſſe de Fide vnâ mente, unâquè voce docuerunt Sancti Patres: Corduba de quo *ſuprà*, Seſſe *deciſ. Aragon. vol. 4. deciſ. 439. num. 4.* Etenim, ut ait Canus *de loc. lib. 12. c. 7.* conſentiens eadem Sanctorum omnium, conſpiranſquè ſcripturarum intelligentia ipſiſſima eſt Fidei Catholicæ veritas: Hæc aſſertio *in 7. lib. cap. 3. concl. 5.* ab eodem Cano fusè, latèquè & explicatur exemplis, & confirmatur rationibus, ac teſtimoniis.

25 Adversùs tamen hujuſmodi aſſertionem dici poteſt, quod Procopius, Lactantius, Auguſtinus, ac alii docuerunt, tanquàm de Fide, non dari Antipodes; & tamen ſi quis hodiè illos negare vellet, ineptus omninò haberetur: Sed, ut

26 huic obiectioni ſatisfaciamus, repetenda ſunt ea, quæ diximus ſuprà, videlicet, Eccleſiam non eſſe erroris expertem, quoties in determinando nititur præciſè rationi naturali, quam tantummodò ſequuti ſunt prædicti Patres: Cum enim nondùm navigationes Hiſpaniarum novos, qui nunc inventi ſunt, Orbes detegiſſent, & fama eſſet omnium ſcriptorum aſſenſu firmata, quod inter hanc borealem, & illam Auſtralem plagam, maximus interfunderetur Oceanus, quem nemo permeaſſet unquàm, nequè etiam permeare poſſet, prudentiſſimè prædicti Patres antipodes negarunt hac ratione moti, ne ſi eos conceſſiſſent, ſtatim cogerentur fateri, homines illos non dependere ex ſemine Adam: Ità Sixtus Senenſ. *biblioth. lib. 5. annot. 13.* Adde, quod omni-

27 nò credendum eſt Patribus in iis, quæ ad fidem, vel ad mores ſpectant, in quibus etiam omnibus inter ſe conveniunt; at in cæteris ſæpè ſibimetipſis contradicunt, ut mox dicturi ſumus.

28 Tandem illæ dicuntur propoſitiones hæreticæ, quæ adverſantur traditionibus: Lupus, & Canus *ubi ſuprà*: Per ipſas enim nobis à Deo veritates revelatæ ſunt, quod etiam innuit Corduba *loco ſuperiùs allegato*: De ipſis traditionibus tractat Paulus Gryſaldus in *deciſ. Fidei Catholicæ, & Apoſtolicæ, in verbo traditio*.

§. II.

Quid ſit Propoſitio Theologica, quidve Propoſitio Erronea eidem oppoſita?

SUMMARIUM.

1 *Quid ſit propoſitio Theologica?*
2 *In hoc Syllogiſmo: omnis homo eſt riſibilis, Chriſtus eſt homo, ergò Chriſtus eſt riſibilis, concluſio dicitur propoſitio Theologica: Sed hoc exemplum reiicitur.*
3 *Quandò in materiâ fidei controvertitur inter Catholicos, vel inter Catholicos, & Hæreticos, reſolutio eſt obiectum fidei.*
4 *Quandò concluſio non immediatè, ſed mediatè tantùm per multos diſcurſus deducitur à principio revelato per ſcientiam naturalem, ejus aſſenſus non eſt fidei, nequè ſcientificus, ſed Theologicus.*
5 *Aſſenſus ad dictam Concluſionẽ non eſt obſolam revelationem: exemplo declaratur.*
6 *Aſſenſus ad dictam Concluſionem eſt cum aliquâ formidine: exemplo declaratur.*
7 *Theologia diſtinguitur ab habitu fidei.*
8 *Propoſitio Theologica, quomodò ſit oppoſita propoſitioni erroneæ.*
9 *Differentia inter propoſitionem Theologicam, & propoſitionem Theologiæ.*
10 *Differentia inter Concluſionem Theologicam, & Concluſionem de Fide deductam ex duabus præmiſſis de fide.*
11 *Quomodò propoſitio deducta ex duabus præmiſſis de fide efficiatur propoſitio de fide.*
12 *Exempla prò explicatione doctrinæ.*
13 *Propoſitio erronea poſt hæreticam pejor eſt reliquis propoſitionibus ſuſpectis.*
14 *Non ſatis conſtat apud Theologos, quid ſit propoſitio erronea.*
15 *An propoſitio erronea ſit hæreſis ſinè pertinaciâ?*
16 *An benè explicetur propoſitio erronea, eſſe illam, quæ eſt contraria fidei Catholicæ, non tamen alicui articulo revelato.*
17 *Propoſitio erronea eſt illa, quæ continet*

erro-

errorem contrà veritatem aliquam nondùm planè ab Ecclesiâ definitam, & non omnibus manifestam.

18 *Exemplum talis propositionis erroneæ ex propositionibus Vvicleph damnatis à Concilio Constantiense.*

19 *Aliud exemplum in aliâ propositione ejusdem Hæretici.*

20 *Aliud exemplum: Beatissima Virgo aliquandò venialiter peccavit.*

21 *An negans, Christum esse risibilem sit hæreticus? non est hæreticus formalis, sed præsumptus.*

22 *Sub propositione erroneâ potest collocari propositio errori proxima.*

23 *Tripliciter propositio dicitur errori proxima.*

24 *Sub eodem titulo venit propositio erroris suspecta.*

1 PROPOSITIONI erroneæ opponitur propositio, non de Fide, sed Theologica, vt testatur De Lugo *de fide, disp. 20. sect. 3. num.* 78. Hanc ergò diligenter explicare debemus, ut illam securiùs proponamus.

Definitur communiter Propositio Theologica, illa, *quæ deducitur ex præmissis veris, quarum una est naturalis, & altera de fide*: Exemplificari solet in Conclusione hujus syllogismi: *Omnis homo est risibilis; Christus est homo; Ergò Christus est risibilis*. Cæterùm hoc exemplum non esse ad rem, quidquid opinetur Sesse *decis. Aragon.* 439. *nu.* 12. & 13. *vol.* 4. patet, quia dum conclusio eruitur immediatè, & necessariò ex naturâ subjecti, aut prædicati alicujus præmissæ de Fide, licet id fiat per naturalem discursum, conclusio illa est objectum Fidei: Ratio est, ut egregiè arguit Laurea *disput. 9. de fide, art.* 14. *num.* 412. quia materia illius conclusionis est revelata in præmissâ: Deductio autem illa aliud non est, quàm explicatio ipsius præmissæ, ac ejus resolutio in prædicata essentialia, vel in suas proprietates; sit exemplum: Hæc propositio est à Deo revelata: *Ego sum, qui sum*; si quis inferat, *Ergò Deus est bonus, Verus, Unus, &c.* Conclusio est de fide, quia omne ens est bonum, Unum, Verum. Aliud exemplum: Hæc est revelata: *Antè me non est alius*; si quis ex hac concludat, *ergò Deus est primus omnium in existendo*, conclusio est de Fide, quia qui est antè alios, est primus.

3 Sanè dum aliquid in materiâ Fidei controvertitur inter Catholicos; vel inter istos, & hæreticos, resolutio est objectum fidei, & tamen deducitur per discursum, & necessariam consequentiam à Patribus Concilii, vel à Theologis: Hi; si non inveniant materiam definitam per Scripturam, vel per Traditionem, vel per Patres, per necessariâ consequentiam, affirmativam, vel negativam deducunt sententiam, quam referunt Pontifici, vel Patribus, qui sic deductam definiunt de Fide: Hec autem deducta non revelatur de novo, sed explicatur consultivè à Theologis, & definitivè à Summo Pontifice.

4 Ut ergò meliùs firmemus quidditatem propositionis Theologicæ, dicendum est cum laudato Laurea, quod dum Conclusio non immediatè, sed mediatè tantùm, & per multos discursus deducitur à principio revelato, mediante adiutorio scientiæ naturalis, assensus ejus nõ est nequè de fide, nequè scientificus, sed Theologicus: Primum 5 patet, scilicet quod nõ sit assensus fidei; nã assensus ad dictam Conclusionẽ non est ob solam revelationem, sed etiam ob discursum naturalem, qui in omni reperitur argumento Theologico, quo concluditur aliquod, quod non trahitur à visceribus subjecti immediatè, sed per multas argumentationes, v.g. Principium Fidei est, quod Deus sit unus in tribus personis: Sed quod Personæ cõstituantur per quid à Deitate diversum; & quod per relationes, sint istæ personæ diversæ, hujusmodi conclusiones per varia argumenta naturalia deducuntur: Secundum, nimirùm quod il- 6 la conclusio non sit scientifica, similiter patet; nam assensus ad ipsam esset cum aliquâ formidine: v. g, antè Concilium Ephesinum talis erat hæc propositio: *Persona Verbi unita fuit humanæ naturæ non personaliter*, quæ propositio antè dictum Concilium non erat definita, & per multas argumentationes cum formidine deducebatur à præmissis revelatis: Tertium proindè à sufficienti enumeratione eruitur, quod sit Conclusio Theologica: Si enim iste

diſcurſus non ſit Theolog icus,aſſignari nequit in quo conſiſtat aſſenſus Theologicus, & Concluſio Theologica, cum tamen omnes Theologiam ab habitu Fidei diſtinguant: De facto enim multi dantur hæretici Theologi, qui tamen non habent Fidem divinam actualem, vel habitualem.

8 Adhuc tamen unica ſupereſt difficultas; Nam ſtando in doctrinâ modò deductâ, non eſſet aſſignabilis propoſitio Theologica oppoſita propoſitioni erroneæ: Etenim Concluſio deducta ex unâ de Fide,& alterâ naturali immediatè,eſt de Fide,ut ſuprà probatum eſt; & ſic ei oppoſita non eſt erronea, ſed hæretica: Concluſio autē deducta mediatè, ſecundùm doctrinam traditam, eſſet quidem Theologica; at ſua oppoſita non eſſet erronea, ſed opinativa, juxtà ſcholas tàm Thomiſtarum, quàm Scotiſtarum; Cæterùm dicendum eſt, dif-
9 ferentiam eſſe inter Propoſitionem Theologicam, & Propoſitionem Theologiæ,eò quod prima deducitur ex propoſitionibus veris, ut patet ex exemplis ſupradictis, cujus concluſio vocatur Theologica ſcientifica: Propoſitio autē Theologica deducitur ex Propoſitionibus opinativis,& dicitur Theologica probabilis; Nam Theologia, ſicut & aliæ ſcientiæ,diverſas habet opiniones.

10 Ad pleniorem notionem hujus materiæ, notandum eſt ex Bordon. *de ſacro Tribun.cap.*41. *num.*72. differentiam inter concluſionem Theologicam,& Concluſionem de Fide deductam ex duabus præmiſſis de Fide; nam licet hæc probetur per medium ſyllogiſticum, non ideò tamen ei aſſentimur, quia ſic ex veris præmiſſis probetur, ſed quia immediatè à Deo reveletur, tanquàm vera: Medium namquè ſyllogiſticum habet vim inferendi in genere entis, non in genere moris: Propoſitiones autem de Fide ſpectantur in genere moris, non entis;ideò requirunt cauſam moralem,ſcilicet Deum liberè revelan-
11 tem: Etenim licet concluſio deducta à duabus præmiſſis de Fide, non fiat de Fide per medium ſyllogiſticum, efficitur tamen talis per illud, & connexionem præmiſſarum, quia extrema concluſionis habent eamdem veritatem, & certitudinis nexum in ſe, quam habet medium cum eiſdem extremis in præmiſſis; ſed extrema cum medio nectuntur veritate,& certitudine Fidei; ergò ſic in Concluſione; adeòquè forma ſyllogiſtica dat cognoſcere, concluſionem antè de Fide fuiſſe.

12 Exemplificatur doctrina prædicta ſic: *Ordo eſt Sacramentum* ex Trident. *ſeſſ.*7. *can.*1. *ſed Diaconatus eſt Ordo*: *ſeſſ.*23. *can.*2.*&* 3.*ergò Diaconatus eſt Sacramentum*. Item, *omne Sacramentum confert gratiam*; *ſed Baptiſmus eſt Sacramentum*; *ergò Baptiſmus gratiam confert*: Ex quibus exemplis cognoſcitur concluſio de Fide, quia præmiſſæ ſunt de Fide, quaſi communicantes illi certitudinem ſupernaturalem, quam antè in ſe habebat ex vi divinæ revelationis: His omnibus præmiſſis de propoſitione
13 Theologicâ, deveniendum eſt ad tradendam definitionem propoſitionis erroneæ ipſi Theologicæ oppoſitę:Profectò propoſitio erronea poſt hæreticam pejor eſt reliquis ſuſpectis, & cenſurabilibus aſſertionibus, adeòquè in Concilio Conſtantienſi, & in Conſtitutionibus Pii V. & Gregorii XIII. poſt Hæreticas ea ponitur immediatè.

14 De hac verò propoſitione erroneâ non ſatis conſtat apud Theologos,quid illa ſit, pròut obſervat Simancha *de Catholicis Inſtitut. tit.* 54. *num.* 8. Ideò in aſſignandâ quidditate ejus in diverſas abjerunt ſententias: Aliqui dicunt, propoſitionem erroneam eſſe illam, *quæ fidei non contradicit, ſed ei defecit aliqua conditio ex requiſitis ad hæreticam*. Verùm hæc definitio eſt nimis generalis, nam omnes doctrinæ ſuſpectæ de hęreſi ſunt hujuſmodi, quia aliquid eis deficit, ut non ſint hęreticę, & tamen ex Concilio Conſtantienſe, & à prędictis Summis Pontificibus fiunt di-
15 verſę ab erroneis: Alii cenſent,propoſitionē erroneam eſſe hęreſim,ſinè pertinaciâ:At pertinacia reſpicit Perſonam, non propoſitionē, ut benè in his terminis advertit Card. de Lugo *dict.diſp.*20. *ſect.*3.*n.*74.Deindè,ceſſante pertinaciâ, ut in mortuo, adhuc doctrina hęretica ab eo,ut haretica pronuntiata, punitur ut talis: Alii dicunt,propoſitionem erroneam differre ab hęreticâ, tanquàm genus à ſpecie; ſed malè, nam erronea non eſt genus ad ſpeciem, ſed ſpecies,

ſivè

sivè nota theologica ab hæreticâ distincta, ut de eâ loquitur Concilium Constantiense, & Summi Pontifices: Si enim erronea esset genus respectu hæreticæ, insipienter esset dictum: Aliquæ sunt hæreticę, aliæ erroneæ, nam asserens speciem, asserit etiam genus.

16 Alii declarant erroneam, quod sit quidem contraria Catholicæ fidei, non tamen alicui articulo, seù doctrinæ expressè revelatæ: Sed hæc est definitio propositionis temerariæ: v. g. tota Ecclesia tenet, B. Virginem assumptam in Cælum, etiam cum corpore, de quâ doctrinâ non habemus revelationem, nequè decretum Conciliare: Negantes tamen hanc propositionem non sunt erronei, sed temerarii: Dicendum est ergò, propositionem erroneam esse illam, *quæ est contraria Theologicæ*, scilicet alicui propositioni per vim consequentiæ deductæ ex præmissâ de fide, & alterâ naturali per discursum modo suprà
17 declarato; Undè in hoc sensu benè definiunt Propositionem erroneam: Fermosin. *tract. crimin. tract.* 2. *in cap. cum Christus, qu.*1. *num.* 3. Ricciull. *de jur. personar. lib.*5. *cap.* 8. *n.* 10. Sesse *decis. Aragon.vol.* 4. *decis.* 439. *num.* 38. scilicet, quod ea sit, quæ continet errorem contrà veritatem aliquam nondùm planè ab Ecclesiâ definitam, & non omnibus manifestam. Hoc solo motivo aliquæ propositiones Wicleph, & Joannis Hus existimatæ fuerunt erroneæ, & non hæreticę per Concilium Constant. & eodē motivo per Summos Pontifices Gregor. XIII. & Pium V. fuerunt cōdemnatę nonnullæ propositiones Michaëlis Bay:
18 Exemplum habemus *in art.* 24. Wicleph damnato à Concilio Constant. qui talis est: *Fratres tenentur per laborem manuum victum aquirere, & non per mendicitatem*. Dixerunt Patres, quod secunda pars est erronea, prò quanto asserit, non licere fratribus mendicitatem; non autem est erronea, nisi quia ex Evangelio habetur, quod dans operam vitæ perfectæ, potest omnia sua erogare pauperibus, & ipse mendicare: Minor est evidens naturaliter, scilicet quod fratres dant operam vitæ perfectæ; Ergò si negetur, eis licere mendicare, propositio erit erronea, quia contraria propositioni Theologicę modo prædicto deductæ.

19 Aliud exemplum sit in aliâ propositione ejusdem hæretici: *Quilibet Tyrannus potest licitè, & meritoriè occidi per insidias, non obstante juramento præstito.* Concilium dixit, hanc propositionem esse erroneam: Erroneitas sic convincitur: Ex divino præcepto nulli privato licet occidere; subditi sunt privati; ergò &c.

20 Tertium exemplum sit hæc propositio: *Beata Virgo aliquandò peccavit venialiter*: Antè Concilium Tridentinum erat propositio erronea, quia contrà veritatē obscuram: eam verò declaravit hæreticam Trident. *sess.6. can.* 23. Quærendum hinc est, an negans Christum esse risibilem sit hæreticus? Respondetur non esse hæreticum formalem, sed tantùm præsumptum, quia præsumitur negare conclusionem magis in ordine ad principium fidei, quàm naturale, nam Christus est risibilis ex eo, quod est homo, & proindè si non est risibilis, nequè homo; intellectus enim primario videtur in hoc referri, quàm in id tendere, quod non omnis homo sit risibilis: Ità DD. apud Bordon. *de Sac. Tribun. cap.* 41. *num.* 77. & dixit Sesse *decis. Aragon.* 439. *nu.* 14. *vol.* 4.

22 Sub propositione erroneâ potest collocari propositio errori proxima, ut discurrit auctor Bibliot. Theolog. *tom.* 1. *lib.* 2. *sect.* 7. *cap.* 3. Sicut enim propositio erronea est illa, quæ opponitur directè propositioni Theologicæ apud omnes Theologos communi consensu receptæ, ob evidentem, quam habet cum aliquo fidei principio, connexionem; ità propositio errori proxima erit illa, quę opponitur Conclusioni, quæ à plerisquè, licet non ab omnibus, asseratur Theologica: Sesse *dicta dec.* 439. *num.* 45.

23 Tripliciter potest reperiri propositio errori proxima: Primò, quandò quis negat conclusionem, quæ evidenter sequitur ex unâ præmissâ evidenti, & alterâ, quam pleriquè, licet non omnes, de fide esse existimant: Secundò, quandò conclusio negata deducitur ex unâ indubitanter revelatâ, & alterâ evidenti, per consequentiam tamen, quam non omnes, sed pleriquè judicant evidentem. Tertiò, quandò negatur aliqua

propoſitio, quæ evidenter infertur ex unâ prȩmiſsâ, indubitanter revelatâ,& alterâ, quam pleriquè, ſed non omnes judicant evidentem.

24 Pariter ſub eodem titulo continetur propoſitio erroris ſuſpecta: Sicut enim datur propoſitio hæreſis ſuſpecta, quia præſtat minus fundamentum ſuſpicandi hæreſim,quàm propoſitio hæreſi proxima, dabitur quoquè propoſitio ſuſpecta erroris, quia minus fundamentum præſtat ſuſpicandi errorem; adeòquè majus fundamentum prȩbet probandi errorem, erit tunc errorem ſapiens, aut errori proxima: (Conſule Eminentiſſimum de Lugo *de fide diſp.* 20. *ſect.* 3. *à num.* 79. *& à num.* 87.)

§. III.

Quid ſit propoſitio ſapiens fidem; quidue propoſitio ſapiens hæreſim ipſi oppoſita?

SUMMARIUM.

1 *Propoſitio ſapiens fidem quid ſit?*
2 *Propoſitio ſapiens hæreſim quid ſit?*
3 *Poteſt eſſe aliqua propoſitio nunc ſapiens hæreſim, quæ alio tẽpore talis non erat.*
4 *Reiicitur Bordonus aſſerens, propoſitionẽ ſapientem hæreſim eſſe illam, quæ adverſatur propoſitioni Theologicæ, & num.* 5.
6 *Propoſitio ſapiens hæreſim non eſt, quæ prima facie videtur habere ſenſum hæreticum, contrà Ignatium Lupum.*
7 *Propoſitio ſapiens hæreſim eſt illa, quæ præſefert ſimilitudinem hæreſis.*
8 *Indicia ad arguendam hanc ſimilitudinem qualia debeant eſſe?*
9 *Propoſitio ſapiens hæreſim non ſolùm deducitur ex vi ſermonis, ſed etiam ex qualitate objecti.*
10 *Quid requiritur ad faciendam juſtam qualificationem, quæ ſcilicet non ſit temeraria, & abſquè fundamento.*
11 *Propoſitio æquivoca, vel ambigua quid ſit?*
12 *An propoſitio æquivoca, vel ambigua debeat, vel poſſit cenſurari contrà, vel ad favorem proferentis.*
13 *Ad favorem proferentis interpretatur, niſi militent indicia, & præſumptiones contrà ipſum.*
14 *Differentia inter proferentem propoſitionem hæreticam, & proferentem propoſitionem æquivocam.*
15 *Propoſitio hæreſi proxima quid ſit?*
16 *Poteſt aliquando propoſitio eſſe hæreſis, & cenſurari tantùm, quod ſit proxima hæreſi.*
17 *In cenſurandâ propoſitione hæreſi proximâ, quibus verbis uti debeant cenſores.*
18 *Ut propoſitio dicatur proxima hæreſi, non ſufficit, quod unus, vel alter Doctor dicat, eam eſſe hæreticam.*
19 *Propoſitio modalis non eſt proxima hæreſi, eo quod propoſitio Cathegorica ſit proxima hæreſi.*
20 *Gravior eſt propoſitio hæreſi proxima, quàm errori proxima.*
21 *Ad hanc ſeriem pertinet propoſitio hæreſis ſuſpecta, & quænam ſit iſta?*
22 *Differentia eſt inter propoſitionem ſapientem hæreſim, & hæreſis ſuſpectam.*
23 *Propoſitio favens hæreſi eſt, quæ perſonis, aut erroribus hæreticorum aliquo modo favet.*

1 TERTIA ſpecies propoſitionis cenſurabilis vocatur communiter ſapiens hæreſim, cujus oppoſita eſt ſapiens fidem: Talis eſt illa, quȩ non eſt revelata, nequè ex revelatis formaliter deducta, ſed communiter eſt ab Eccleſiâ recepta, ut eſt hujuſmodi: *Eſt abſtinendum ab eſu carnium, & laticiniorum in quadrageſimâ.*

2 Cum ergò, quæ univerſaliter ab Eccleſiâ ſolemnizantur, ſapiant fidem, quia ſuam veritatem, & certitudinem habent per communẽ Eccleſiȩ ſenſum,& approbationem divinâ inſpiratione intùs cogente, propterea propoſitio ſapiens hæreſim eſt illa, quæ adverſatur propoſitioni ex communi Eccleſiæ ſenſu receptæ.

3 Poteſt autem fieri, prout obſervat Ludovicus Bayl. *Summa Conciliorum, tom.* 1. *ad Concilium Epheſinum, pag.* 214. quod habeatur aliqua propoſitio hæreſim ſapiens, quæ in alio tempore talis non erat: v.g. antè Hæreſiarcham Neſtorium abſquè hæreſeos notâ à Catholicis dicebatur, *Chriſtus Deifer*, ſivè *Chriſtus homo divinus*; poſt Neſtorium verò eadem propoſitio videtur hæreſim ſapiens: Imò Concilium Epheſinum anathematizavit quemlibet dicentem, *Chriſtum hominem Deiferum*.

4 Stante traditâ definitione propoſitionis

tionis hæresim sapientis, Bordoni doctrina est rejicienda, qui in *Tribunali, cap. 2. numer.* 8. secutus Cordubam *qu. 7. Theolog. lib. 1. qu. 17. §. 2.* ait, propositionem hæresim sapientem esse illam, *quæ adversatur propositioni Theologicæ*, ideſt deductæ ex unâ propositione de fide, & alterâ rationali: v. g. negare Beatum Gregorium fuisse Papam, esset propositio sapiens hæresim; nam de fide est, quod qui canonicè eligitur in Pontificem, sit Papa, stante decreto Martini V. in Concilio Constant.

5 Reiicienda est, inquam, hæc doctrina; nam confundit propositionem sapientem hæresim cum propositione erroneâ, sivè cum propositione hæreticâ, ut superiùs docuimus; & reverà propositio prædicto modo definita, & prefato exemplo explicata, non sapit hæresim, sed est hæretica, ut docet D. Thom. 2. 2. *qu. 11. art. 2.* apud Albertin. *de agnoscend. qu. 6. num. 1. & qu. 5. num. 5. 15. &* 18. & apud Paramum *de de orig. Inquisit. libr. 3. de hæresi quæst. 3. à numer.* 103. Verùm Ignatius Lupus existimat in *par. 4. lib. 26. dist. 1. art. 3.* quod propositio sapiens hæresim sit illa, quæ primâ facie videtur habere sensum hæreticum: Ità quoquè Simancha *de Cathol. Instit. tit. 54. num. 6.* Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Christus, qu. 1. nu. 4.* Ricciull. *de jure person. lib. 5. cap. 8. num. 9.* Sesse *dec. Aragon. 439. num. 53. vol. 4.*

6 At propositiones non sunt degustandæ primis labiis, ut censurentur; sed penitiùs introspiciendæ, & lentè festinandum in tanto negotio censurandi propositiones, ne præcipitanter agendo injusta detur confixio: Collaudat ex hoc capite Ludovicus Vives *lib. 5. de tradendis disciplinis ferè in fine* Adriani Florentii (qui posteà fuit Adrianus VI. Sum. Pont.) facilitatem, & sapientiam, quod cum Lovanienſis Academię Decanum ageret, omnia quorumvis Catholicorum dicta, quantùm fas esset, benignâ soleret interpretatione condire: E contrà Card. de Lugo *de fide disp. 20. sect. 3. num.* 105. vellicat Luisium Turrianum, eò quia *in suis centuriis censurarum*, excedit sinè fundamento, censuras proferens contrà plures sententias probabiles gravissimorum doctorum.

7 His difinitionibus rejectis, ad uberiorem expositionem hujus materiæ, quę in praxi frequenter occurrit in Sacro Tribunali addendũ est, Propositionem sapere hæresim, nil aliud esse, quàm præseferre similitudinem hæresis, juxtà illud Persii: *Cum sapimus Patruos &c.*

Dicitur itaquè aliquis proferre propositionem, quæ hæresis similitudinem præsefert, quotiescumquè ex ejus verbis resultant indicia, quibus coniici possit, non quidem temerè, sed prudenter, quamvis cum aliquâ hæsitatione, eumdem in mente hæresim
8 latenter fovere: Verùm ubi hujusmodi indicia ità deficiant, ut nec attingant quidem limites ambiguitatis, aut è contrà ubi ità abundent, ut dubietatis limites prætergrediantur, tunc tàm propter defectum, quàm propter excessum destruitur hæc hæresis similitudo; undè quicumquè rebus sic stantibus eam admitteret, aut intellectus sui acie nimis cernere videretur, dum ea, quæ nullo modo hæresim sapiunt, hæresim sapere affirmaret; aut nimis in apertâ etiam luce caligarent mentis ejus oculi, dum non distinguerent id, quod verè Hæreticum est, ab eo, quod hæresim tantummodo sapit: Debent igitur indicia inter latitudinem probabilitatis consistere, intrà quam quò majora erunt ipsa indicia, manifestior erit quoquè hæresis sapor.

9 Animadvertendum est etiam, quod propositionem hæresim sapere, deducitur, non tantùm ex vi fermonis, cujus sensus perpenditur, sed etiam ex qualitate objecti, cui fermo ipse opponitur: Verùm, si constaret, objectum esse de fide, illiquè fermonis sensum opponi, tunc nemo inter ambiguitatis limites detineretur: Oportet igitur, vel non esse evidens, quod objectum, cui evidenter opponitur propositio, sit de fide; vel non esse evidens, quod illa propositio opponatur objecto, quod certum
10 sit, esse de fide: ne verò qualificatio, quâ censuratur propositio, sit temeraria, & absquè fundamento, requiritur moralis probabilitas, vel respectu objecti, nempè, quod sit de fide, vel respectu sensus propositionis, scilicet quod opponatur objecto evidenter de fide: Porrò quia hujusmodi moralis probabi-

litas

litas poteſt eſſe, vel levis, vel vehemens, vel violenta, hinc propoſitiones, quæ hæreſis ſuſpicionem pariunt, pertinere dicuntur ad genus propoſitionis, quæ ſapit hæreſim.

Patet igitur, propoſitionem, quæ ſapit hæreſim, eſſe illam, *quæ opponitur fidei ex morali tantummodò probabilitate reſultante, vel reſpectu qualitatis objecti, vel reſpectu ipſiuſmet propoſitionis ſenſus*.

11 Ex hucuſquè recenſitis reſultat alius gradus propoſitionis cenſurabilis, nimirùm propoſitio æquivoca, vel ambigua, quæ non eſt purè Catholica, nec purè damnabilis, ſed mixta ex duabus, vel potiùs præferens duplicem ſen-
12 ſum, quâpropter quęri poteſt, an propoſitio æquivoca, vel ambigua debeat, vel poſſit cenſurari contrà, aut ad favorem proferentis eamdem propoſitionem. Reſpondetur eſſe ſumendam in favorem proferentis, niſi aliquid aliud conſtet, propter quod ipſa debeat contrà proferentem interpretari: Ratio eſt, quia non videtur veriſimile, quod quis verba ambigua protulerit ſecundùm utrumquè ſenſum, videlicet Catholicum, & Hæreticum, quia verba debent ad unum tendere, ergò ſecundùm ſenſum Catholicum, cum ex vulgatis juribus dubia in meliorem partem ſint interpretanda, & delicta non debeant preſumi: *l. meritò ſi, ff. pro ſocio, cap. 2. de regulis juris*, & nos ſupra *in Prælim. 9. numer. 6. in Prælim. 10. num. 5. & in Prælim. 20. num. 3.*

13 Hæc autem procedunt, quandò in contrarium non militent inditia, & preſumptiones: v. g. ſi proferens æquivoca aliàs fuit in S. Officio, ſivè quia eſt perſona malæ famæ, vel quia eſt de genere infidelium; vel quia eſt de aliquo loco ſuſpecto; vel quia aliud ſimile in facto occurrit, quod etiam advertit Seſſe *d. deciſ. 439. num. 55. vol. 4.*

14 Notanda eſt hìc differentia inter proferentem propoſitionem æquivocam, & proferentem hæreticam, quod æquivoca declarari poteſt per eumdem proferentem, cui eſt credendum, quando nequit aliud objici: Hæretica verò, ſeù aliter ſuſpecta conſtituit Reum ex preſumptione juris habuiſſe malam, & Hereticam intentionem, quâproptèr eam purgare debet per torturam, quę dicitur dari ſuper intentione, nequè eidem aſſerenti, ſe habuiſſe Catholicam intentionem, creditur, ſicut de æquivocâ: Sub hac ſerie propoſitionis ſapientis hæreſim poteſt poni propoſitio hęreſi proxi-
15 ma: Hanc, ut faciliter definiamus, ſupponendum eſt, quod propoſitio hæretica ſit illa, quę contradictoriè opponitur propoſitioni de fide indubitanter tali; adcòque propoſitio hęreſi proximæ cenſenda eſt illa, quæ opponitur doctrinę, quę licèt reipsâ, & ſecundùm ſe ſit de fide, quia immediatè à Deo revelata, quò ad nos tamen non eſt omninò certa, ſed tantùm probabiliter de fide.

16 Poteſt quidem aliquandò propoſitio eſſe de facto hæreſis, & tamen hac tantùm cenſurâ caſtigari, quod ſit proxima hęreſi, quia cum hęc cenſura inuratur propoſitioni illi, quæ opponitur certæ doctrinę, quam non omnes, ſed plures putant eſſe de fide; vel quam non omnes, ſed plures exiſtimant opponi doctrinæ indubitatę de fide; & ſępè contingat, veram eſſe opinionem dicentium, eam propoſitionem opponi fidei, ſequitur, ut quoties opinio vera ſit, toties hęc propoſitio ſit verè à parte rei hęreſis; aliter opinio docens contrarium eſſe de fide, vel eam propoſitionem opponi fidei, non eſſet vera, ſed falſa, contrà ſuppoſitionem.

17 Illa itàquè propoſitio erit hęretica de facto; in judicio tamen ultimo fidei Cenſores non debent judicare illam, ut hęreſim ſimpliciter, & ſinè addito, ſed debent dicere, eamdem plurium judicio eſſe hęreticam: ſed quià alii pauci eam talem negant, eſſe judicandam proximam hæreſi, idcircò hæc cenſura (proxima hęreſi) non tàm videtur intrinſeca eidem propoſitioni, quàm extrinſeca, propter diverſa Doctorum judicia.

18 Nota primò ad rem pręſentem, quod, ut propoſitio dicatur proxima hęreſi, non ſufficit, ut unus, vel alter Doctor dicat, eam eſſe hæreticam, ut advertit Cardinalis de Lugo *de fide diſp. 20. ſect. 3. num. 81.* Sunt enim multi proclives ad cenſuras acerbiores; ſed requiruntur plures, jiquè graves Auctores, & cum gravi fundamento, paucis reclamantibus, & levi fundamento.

19 Nota ſecundò, propoſitionem modalem non eſſe proximam hæreſi, eò quod

pro-

propositio Cathegorica sit proxima hæresi: v. g. datâ hypothesi, quod hæc propositio: *Parvuli non habent justitiam inhærentem*, non esset explicitè definita, tunc quamvis ipsa diceretur proxima hæresi, non tamen erit proxima hæresi Propositio modalis dicens: *non est de fide, nec definitum, quod parvuli habeant justitiam inhærentem*, quia ut ex Hurtado ponderat Eminentiss. de Lugo *ubi suprà, num.* 82. hæc non negat objectum fidei, scilicet justitiam inhærentem, sed tantùm gradum certitudinis.

20 Nota tertiò, quod gravior est propositio hæresi proxima, quàm errori proxima: gravior quoquè est propositio erronea, quàm hæresi proxima, quia qui dicitur hæresi proximus, solùm significatur, quod in aliquâ sententiâ hæreticus sit, quæ tamen opinio falsa esse potest: At qui negat conclusionem Theologicam deductam evidenter ex præmissâ de fide, negat premissam esse de fide.

21 Facit etiam ad hanc seriem censuræ propositio hæresis suspecta, ideſt illa, quæ aliquandò ab Hæreticis ad occultandam suam hæresim usurpatur: Hoc modo Nestoriani appellabant B. Virginē, *Dei Susceptricem*, & dicebant, Deum cum Christo adorandum esse: Semiarriani, filium in substantiâ Deo Patri esse *similem*, sivè *Homiousion*, non *Homousion*, asserebant.

22 Differentia aliqualis est inter propositionem sapientem hæresim, & hæresis suspectam, ut notat auctor *Bibliot. Theologicæ, lib. 2. sect. 7. cap. 4.* quidquid in contrarium sentiat Laurea *disput. 14. de fide, art. 2. §. 2.* Utraquè quidem dat occasionem timendi, ne lateat hæresis; neutra dat fundamentum sufficiens suspicandi, hæresim esse apud proferentem: Verùm cum hoc fundamentum non consistat in indivisibili, sed habeat latitudinem secundùm magis, & minus, ideò secundùm illum excessum distingui possunt duo censurarum gradus: Si enim fundamentum sit probabile, sufficit ad censurandam propositionem sapientem hæresim, nam sapor indicat substantiam rei, quæ sentitur; Si verò fundamentum erit tantùm sufficiens ad suspicionem, appellatur tunc propositio de hæresi suspecta, quæ censurâ est minor primâ: Ità discurrendum est conformiter ad superiùs tradita.

23 Tandem est propositio favens hæresi, illa scilicet, *quæ personis, aut erroribus Hæreticorum quoquo modo favet*, uti est hæc: *hæretici non sunt puniendi*, quę propositio potest etiam dici hærætica, quatenùs Hęreticos puniendos, sanxerunt Cońcilia.

§. IV.

Quid sit propositio pia, Quidvè Propositio impia eidem opposita?

SUMMARIUM.

1 *Propositio Pia quid sit?*
2 *Propositio impia quid sit?*
3 *Exempla propositionum impiarum.*
4 *Impietas Pharisæorum ergà parentes, quorum filios avertebant à succurrendo eis prætextu devotionis.*
5 *Inter propositionem impiam, & piam, media non Pia.*
6 *Declarantur quatuor gradus propositionum Catholicarum.*

1 QUARTAM speciem principalem propositionis censurabilis esse Impiam, dicit Bordonus citatus, cui opponitur Pia: Estquè Propositio Pia, quę non revelata, non deducta, non solemnizata fovet religionem, fidem, Charitatem, & deuotionem; & quę dictamina prębet pietatis ergà Deum, & parentes; vel favet operibus misericordiæ: Exempla hujus doctrinę sint, qnod *Sancti Advocati, Angeli Custodes adsint nobis in extremo vitæ periculo*; quod *Angeli comitentur animas ad Cælum; quod Maria Virgo viderit in hac Vitâ essentiam Divinam*, aliaquè
2 exempla afferuntur: Quâpropter propositio Impia censenda erit illa, quę tendit contrà pietatem: Ricciull. *de Iure pers. lib. 5. cap. 8. nu. 10.* Vel si propriissimè loqui velimus, est illa, *quæ debitum cultum Deo, & Sanctis; vel honorem parentibus, atquè majoribus aufert*:
3 Exempla Propositionis Impiæ sint: *Eleemosynæ non sunt facilè dandæ; Mortui non sunt sepeliendi*. Tales possunt vocari

pro-

propoſitiones Vvicleph, quarum 32. eſt: *Ditare Clerum eſt contrà regulam Chriſti*; 33. *Sylveſter Papa, & Conſtantinus erraverunt, ditando Eccleſiam*; 34. *Dantes eleemoſynam Patribus mendicantibus, ſunt excommunicati*; *Indulgentiæ conceſſæ prò defunctis, eis non proſunt*, quę etiam eſt hęretica, ſicut & multę aliæ impiæ.

4 In hac impietatis ſerie recenſenda Phariſęorum doctrina, quos Chriſtus redarguit: *Matth.* 15. qui ut oblationes Templi in proprium utile vergentes augerent, eas prę ferebant pietati ergà parentes; filioſquè impiè à debitâ pietate avocabant: ibi, *munus quodcumquè eſt ex me tibi proderit*, ut notat Card. de Lugo *loco cit. n.* 101.

5 Inter propoſitionem Impiã, & Piam media poteſt ſtatui, ſcilicet non Pia, quę licet ſit probabilis, non tamen favet fidei: Ità Del Bene *de Inquiſit. par.* 2. *dubit.* 288. *num.* 18.

6 Deſcripti ſunt uſquè modò quatuor gradus propoſitionum Catholicarum, qui ſuam certitudinem gradatim habent, nam fidelis habet ſuam certitudinem in ſummâ Dei veracitate: Huic proxima eſt certitudo Theologica; ſequitur certitudo ſapientis fidem, & demùm certitudo pietatis. Primus gradus eſt ex revelatis; Secundus gradus ex deductis; Tertius ex ſolemnizatis; & quartus ex piis operibus. Contrà hos gradus Catholicarum propoſitionem militant totidem magis, & minùs falſę, juxtà datam explicationem: ſed quia alię ſunt propoſitiones inventæ ad avertendam fidem, ideò ſit.

§. V.

De Propoſitione temerariâ, aliiſquè ſimilibus.

SUMMARIUM.

1 *Propoſitio temeraria quid ſit?*
2 *Exempla propoſitionis temerariæ.*
3 *Quid minùs habeat propoſitio temeraria reſpectu propoſitionis hæreticæ, quæ etiam temeraria eſt?*
4 *Temeritas Eraſmi Rhotherodami in dubitando, an ſymbolum fidei Catholicæ fuerit ab Apoſtolis conditum.*
5 *Eamdem notam incurrunt Tertullianus, & Aureolus circà apparitiones Angelorum in formâ corporeâ.*
6 *Temerarii cenſendi, qui negârunt Angelos eſſe merè ſpirituales; temerarii item, qui contendunt, non adeſſe Cœlum Empireum.*
7 *An temerarii cenſendi aſſerentes, animas generari ab animabus parentum, vt putavit Tertullianus?*
8 *Propoſitiones temerariæ, aliæ ſunt temerariæ poſitivè, aliæ negativè.*
9 *An propoſitio temeraria privativè ſit digna cenſurâ?*
10 *Regula ad cognoſcendum, an propoſitio aliqua ſit temeraria.*
11 *Propoſitionis temerariæ multiplices nomenclaturæ.*
12 *Propoſitio nova eſt illa, quæ apud nullum ſanum ſcriptorem invenitur.*
13 *Duplex novitas; quidvè unaquæquè ſit, & quando contingat?*
14 *Novitas irreprehenſibilis, præcipuè quæ inducta eſt ad ſoluenda fidei Myſteria.*
15 *Cum malâ propoſitione novâ coincidere videtur propoſitio ſuſpecta.*
16 *Propoſitiones ſuſpectæ Copernici.*
17 *Propoſitio improbabilis reducitur ad temerariam, & quænam ſit?*
18 *Propoſitio Theologica pertinet ad Inquiſitores, quatenùs damnum poteſt inferre bonis moribus.*
19 *Ad claſſem propoſitionis temerariæ pertinet etiam propoſitio arrogans, & quænam illa ſit?*
20 *Fatua, & ſtulta propoſitio eſt ſub claſſe temerariæ.*
21 *Sub claſſe propoſitionit temerariæ, eſt propoſitio legis Dei contemptiva.*
22 *Cenſurandi ſunt contemnentes Indulgentias, Campanas, Templa, cæremonias, & ritus ſacros.*
23 *Imò tales poſſunt reputari Athei, quibus ludus eſt religio.*
24 *Abjuravit quidam, qui in nocte Sabathi Sancti abſtulit Martellos à quibuſdam Campanis.*
25 *Aliũ exemplum de iis, qui quemdam induerunt veſtibus Pontificalibus.*
26 *Sub nomine dictæ cenſuræ veniunt facta, & dicteria contemptiva cenſurarum Eccleſiaſticarum.*
27 *Meritò ab Inquiſitoribus fuerunt proceſſati quidam, qui deturpaverant*

Cedu-

Cedulones excommunicatos.

28 *Qualiter hujusmodi Contemptores abjurare debeant?*

1 RECTE definitur propositio temeraria à Bordono superiùs sæpè citato *num.* 50. à Lupo *in eodem articulo*, à Sesse *decis. Aragon.* 439. *sub num.* 47. *vol.* 4. & ab aliis, quod sit, *quæ adversatur propositioni non revelatæ, sed auctoritate firmatæ*: Nimirùm, quæ communi DD. sensui opponitur, aut quę contrà Doctores Theologos sentit sinè fundamento: Exempla sint, si 2 quis diceret: *Diem Iudicii futurum intrà unum, aut alterum annum: Christum post resurrectionem fuisse in Arcâ fœderis per* 40. *dies: Discipulos, & Joannem clamasse, Crucifige, Crucifige.*

3 Quia verò omnis propositio Hęretica, vel erronea est etiam temeraria, cum sinè sufficienti fundamento opponatur communi DD. sensui, ideò ut ostendatur, propositionem temerariam aliquod minus censuræ mereri, quàm propositionem hæreticam, & erroneam, in ejus definitione diximus, propositionem temerariam non opponi propositioni revelatæ; sed tantùm authorizatæ à communi Doctorum, & fidelium sensu.

4 Idcircò temeritatis damnandus est Erasmus, qui *in præfat. ad suas Paraphrases in S. Matthæũ* dubitavit, an symbolum fidei Catholicę ab Apostolis fuerit conditum, cui opinioni videtur adstipulari novissimè Dupin. *in suâ Biblioth. pag. mihi* 22. Hoc enim contrarium est iis, quę communiter docentur à SS. PP. ut à S. Ambrosio *in serm. de Elia, & Iejunio*, à S. Hieronymo *ep.* 6. à S. Leone *epist.* 13. à S. Augustino *serm.* 2. *Dominicæ in Palmarum ramis*, qui etiã unicuiquè Apostolorum suum articulum tribuit, contrà quod sentit idem Dupin. *pag mihi* 16. *ubi suprà*.

5 Eamdem notam temeritatis incurrunt Tertullianus *in lib de Carne Christi*, & Aureolus circà aparitiones Angelorum in formâ corporeâ: Asserebat enim ille, quod Angeli assumpserunt corpus, sicut assumptum fuit corpus humanum à Verbo Divino; & iste dicebat, Angelum vniri corpori, sicut formam materiæ: Est enim utraquè harum opinionum contrà communem Theologorum sententiam.

6 Nec minùs temerarii censendi sunt, qui vel negarunt, Angelos merè spirituales esse, nam id repugnat communi DD. sensui; licet super hoc nihil definitum sit: (Vide S. Thom. *qu.* 16. *de malo art.* 1. ubi firmat, Lateranense Concilium in hoc nihil ex instituto definisse;) vel qui contenderunt, non adesse Cęlum Empireum, cum illud existere, doceant S. Basilius *homol.* 2. *in exam.* S. Joann. Damasc. *lib.* 2. *de fide, cap.* 6. S. Ambros. *lib.* 2. *exam. cap.* 3. S. Thom. 1. *par. qu.* 66. 2. 3. & alii.

6 An verò censendi sint temerarii, qui asserunt, animas generari ab animabus Parentum, non secùs ac corpora à corporibus, quam opinionem Tertulliano tribuit S. Hieronym *in epist. ad Marcellinum, & Anapsychiam*, est in quæstione, nam nonnulli eos temeritatis tantùm notant; hęreticos tamen eos putat D. Thom. *qu.* 118. *cap.* 2.

8 Propositionis temerarię duplex gradus assignari potest, scilicet temerarię positivè, & temerarię negativè: Prior est illa, quę pugnat contrà receptam Patrum sententiam, vel Scholasticorum sensum, itàut omnes, vel ferè omnes conveniant, sivè asserendo rem esse certam, sivè probabilem: Posterior est illa, quæ solo proprio Judicio sinè sufficienti auctoritate, vel cogente ratione excogitata est, pręsertim si sit contrà generales regulas, in fide, vel in Theologiâ: Verùm non solùm propositio te-
9 meraria positivè, sed etiam propositio temeraria privativè est digna censurâ, licet minori, ut inquit Suarez; Nullâ tamen censurâ eam existimat dignam Hurtadus; sed Cardinalis de Lugo putat, hanc esse puram quęstionem de nomine.

10 Ex eodem Cardinali de Lugo *de fide, disp.* 20. *sect.* 3. *num.* 98. prò regulâ statuitur ad cognoscendum, an propositio aliqua sit temeraria, quamvis de eâ Patres, & DD. non loquantur, diligenter attendere, quid dixissent Patres, vel Doctores interrogati de tali propositione in particulari, quantum ex reliquâ eorum doctrinâ colligere possumus: Si enim constat, eos propositam propositionem negaturos, tunc

cenſetur temeraria, cum ſit contrà habitualem ſaltem Patrum ſenſum: De propoſitionibus temerariis videtur fuiſſe locutum Concilium Conſtantin. *ſeſſ.*8.& 15.ſub his verbis: *Quædam enim doctrinæ ſunt novæ, inauditæ, nullo fundamento Scripturæ, aut Patrum innixæ, ſed ſpiritu Vertiginis adinventæ:* Quâ Concilii phraſe fortaſsè motus Becanus, vocat propoſitionem temerariam, impudentem, ſeu inſolentem: Alii dicunt eſſe irrationabilem, doloſam, fatuam, indiſcretam, præſumptuoſam, & in contemptum legis Dei: Proindè ſub his nominibus exactiùs trademus notionem propoſitionis temerariæ, incipiendo à terminis uſurpatis à Concilio Conſtantienſe.

12 Propoſitio nova definitur illa, *quæ in materiâ Sacrâ apud nullum ſcriptorem, aut ſanum Theologum antè reperta invenitur*, adeòque cavenda, & inconſultâ S. Sede nequaquàm uſurpanda: Talis erat illa ævo D. Hieronymi: *In Deo ſunt tres Hypoſtaſes*, quam nolebat proferre S.Doctor inconſulto oraculo Damaſi Papæ:

13 Sed obſervandum eſt, novitatem duplicem eſſe, alteram, quæ reprehenſibilis eſt, & quæ declinans à rationis, & veritatis tramite, aliquid innovat, & quæ proindè adverſatur communi fidelium conſenſui: Hac notâ ſe inuri querebatur Sanctus Baſilius *lib. de Spiritu Sancto, cap.6.*dicendo: *Nos novitatis Architectos, & novos tractatores, & quibus non probatiſſimis nominibus appellant*;& D. Hieronym.*epiſt.*104.dicebat: *Me aſſerunt nova prò veteribus &c.*

14 Altera novitas eſt, quæ damnari nequit, eò quod aliquis in melius dirigat, atquè perſæpè in vocibus inducta eſt ad ſalvanda fidei myſteria contrà ſubortas hęreſes: Hinc ait Concilium Calcedonenſe *art.*1.*Qui ſcrutatur, non innovat*.Hoc pacto in Myſterio Euchariſtię contrà Lutheri inpanationem, utimur Tranſubſtantiationis vocabulo: Sic antiqui Patres, cũ emerſiſſet Sabelii Hæreſis, induxerunt in ſanctiſſimæ Trinitatis Myſterio nomen *perſonæ*, anteà non uſurpatum, ad declarandas ibidem tres Hypoſtaſes: Ulteriùs occaſione hæreſis Arii, Patres Concilii Nicęni vocem *Homouſion* adinvenerunt: Reclamãtibus autem Arrianis,& hujus vocabuli novitatem objicientibus egregiè reſpondet S.Hilar. *in libro contrà Conſtantium*: *Dic prius, ſi rectè dici putas, nolo adversùs nova venena novas mendicamentorum comparationes: Nolo adversùs novas inſidias nova Conſilia. Novitates Vocum devitare jubet Apoſtolus, ſed prophanas: Tu cur pias excludis?*

15 Cum malâ propoſitione novâ coincidere videtur propoſitio, quæ nuncupatur ſuſpecta; nam quod in materiâ fidei erumpit novum, ſuſpicionem præfefert de novatione: Verùmtamen poteſt eſſe propoſitio ſuſpecta, quamvis non ſit nova; ſed quæ antiquata, ſi renovetur. Exemplum ſit: A Coper-
16 nico renovata eſt hypotaſis Philolai, ſcilicet Solem eſſe in mundi centro; Telluremquè gyrare circà ſolem, quam ſententiam amplexatus Galileus, Concivis mei Claramontii antagoniſta, adactus eſt Romam petere, & palinodiam recantare: Suſpicio poterat eſſe, ipſum parvipendere Scripturã dicentem: *Oritur Sol, & occidit; terra autem in æternũ ſtat*: Prædicta tamen ſententia eſt potiùs dicenda hæretica, quia directè adverſatur ſacræ Scripturæ, ut patet ex ipſius Scripturę verbis mox allatis.

17 Ad temerariam reducitur quidem propoſitio Improbabilis: Hæc definitur à Bordono *de Sacro Tribunali, cap.* 41.*num.*88. quod ſit illa, *quæ improbatur ab Eccleſiâ, vel à SS. Patribus, vel Doctoribus, & quæ nullo nititur ſolido fundamento*: Olim antè Clementem VIII. ſuſtinebatur opinio aſſerens, licere per litteras confiteri, quam idem Summus Pontifex reprobavit. Sic Urbanus VIII.proſcripſit opinionem de recipiendis pluribus Eleemoſynis pro unicâ miſsâ celebrandâ.

18 Ex his deducit auctor *Biblioth. Theogicæ, cit.cap.6. in fine*, quo ſenſu accipiatur propoſitio Theologica pertinens ad Inquiſitores, nimirùm quatenùs verſans in materiâ morali poteſt damnum aliquod inferre bonis moribus: Cæterùm improbabilis, quâ talis, non meretur cenſuram Theologicam, præſertim ſi verſetur in materiâ merè ſpeculativâ, & ex quâ nullum fidei præjudicium mediatè, vel immediatè immineat.

19 Ad hanc claſſem temerariæ ſpectat

etiam

etiam propositio arrogans, in quâ scilicet quis plus sibi, vel alteri tribuit, quàm oportet, ut si quis diceret, se posse gratiam consequi: Vel est illa, in quâ quis plus asserit, quàm probare possit, ut si quis diceret, Deum in hac Vitâ à nobis videri posse: Advertendum tamen est, prædictas propositiones censurari etiam tanquàm hæreticas: Prior enim videtur contrà illud Sacræ Scripturæ: *Non currentis, sed miserentis Dei*; & contrà illud Apostoli: *Gratiâ Dei sum id, quod sum*: Posterior autē videtur opponi eidem Sacræ Scripturæ, ubi: *Non videbit me homo, & vivet*. Non negatur tamen, ipsas propositiones esse arrogantes, cum eadem propositio possit recipere diversas censuras, ut alibi diximus.

20 Ejusdem farinæ est propositio nuncupata Fatua, seu Stulta, seu Insana; nam temerè dictum, seù factum est, quod fit stultè, sinè causâ, sinè consilio, & indirectè: Eodemquè modo discurrendum est de propositione, quā vocant Irrationabilem: Eâdem pariter ratione hùc spectat propositio dicta Dolosa, nam temerè dictum, seu factum vocatur illud, quod per dolum, negligentiam, fatuitatem, & inconsideratè fit. Meliùs tamen dicitur, propositionem dolosam esse illam, quæ à personâ suspectâ æquivocè profertur, de quà suprà locuti sumus.

21 Tandem sub genere temerariæ venit propositio vocata Contemptiva legis Dei; nā temeritas est aliquid dicere, vel facere in legis contemptum, ut ex Sanchez. *lib. 1. cap. 8. num. 43.* docet Bordon. *de sac. Tribunali, cap. 41.* Hin con-

22 temnentes Indulgentias, Campanas, Cęremonias, & ritus Ecclesiæ sunt censurandi, ut docent Canonistæ, & Scribentes apud Sebastianum Salellem *de Inquisit. tom. 3. regula 396. n. 444.* ac nos suprà. Quinimò tales possunt reputari Athei, pròut observat Theophyl. Raynau. *de Bonis, & malis, par. 3. Erotem. 3.* Porrò hujusmodi hominibus Religio ludus est, & sinè rubore, ac sinè conscientiæ scrupulo facetos agunt, vel potiùs scurras in rebus quoquè Sanctissimis, itàut quamvis apertè Religionis, & cultum Numinis non proscindant, tamen scommatibus, & jocis irreverentiam præseferunt ergà ea, quæ maximâ veneratione digna sunt.

24 Exemplum de Campanis affert Zerola *in praxi Episcoporum, Verbo casus:* Quidam enim in nocte Sabathi Sancti abstulit martellos à quibusdam Campanis, & illos appendit in arbore nucis, qui propterea post longam Carcerationem abjuravit: Aliud exemplum affert Carena de Sancto Officio apud laudatum Sebastianum Salellem, de quibusdam religiosis, qui joci causâ induerunt quemdam fratrem idiotam vestibus Pontificalibus, mitram Capiti ejus imponendo, & ei honorem, uti Episcopo, deferendo, ipsum imposuerunt super Asinum, qui sic sedens dabat benedictionem per Claustra Monasterii aliis fratribus vario modo eidem irridentibus.

26 Sub prędictæ notę nomine veniunt facta, & dicta contemptiva censurarum Ecclesiasticarum, quia arguunt contemptum Clavium, & hęresis suspicionem ingerunt, plus, vel minùs, juxtà varium modum contemnendi, de quo puncto laudatus Salelles, ubi latè de insordescentiâ in excommunicatione propter contemptum censurarum.

27 Franciscus Pegna *3. par. director. Coment. 24.* approbat, & meritò, quod ab Inquisitoribus fuerint processati quidam homines, quod nimis audacter deturpaverint cedulones excommunicationis, propter suspicionem contemptus Censurarum: Addit Genuensis *in praxi Archiepiscop. Neapolit., cap. 7. num. 6. & 8.* procedendum esse ab Inquisitoribus contrà illum, qui in contemptum excommunicationis auderet dicere: *Che scommunica*; *Che scommunica*? latissimè Menoch. *de Arbitrariis Iudiciis, casu 416. per tot.*

28 Qualiter autem hujusmodi contemptores abjurare teneantur, apud nullum auctorem resolutum invenio: Ait Salelles suprà relatus, referens quemdam dixisse, *anche li scommunicati mangiano*, eumdem ex voto Congregationi S. Officcii Cremonæ fuisse habitum prò suspecto hæresis de vehementi.

§. VI.

De Propoſitione malè-ſonante, aliiſquè ſimilibus.

SUMMARIUM.

1 *Sub propoſitione malè-ſonante poſſunt revocari aliæ propoſitiones.*

2 *An propoſitio malè-ſonans differat à propoſitione piarum aurium offenſiva?*

3 *Cardinalis Laurea reijcitur, non agnoſcens differentiam inter dictas propoſitiones.*

4 *Propoſitio malè-ſonans eſt illa, quæ in aliquo ſenſu eſt hæretica, & in alio ſenſu Catholica.*

5 *Propoſitio malè-ſonans poteſt dici illa, quâ quis peccat in abuſu vocum diverſarum ab uſu communi.*

6 *Propoſitio malè-ſonans duplex eſt: Ab intrinſeco, & ab extrinſeco.*

7 *Propoſitio malè-ſonans ab intrinſeco habet tres gradus.*

8 *Exemplum propoſitionis malè-ſonantis.*

9 *Aliud exemplum in eo, qui diceret: filius in divinis eſt ſuppoſitum, & aliud à Patre.*

10 *Undè natum proloquium in ſcholis, quod ex verbis inordinatè prolatis naſcitur hæreſis.*

11 *Propoſitio piarum aurium offenſiva quid ſit? Quid intelligatur per pias aures.*

12 *Cenſura hujus propoſitionis à propoſitione malè-ſonante.*

13 *Propoſitio poteſt eſſe piarum aurium offenſiva dupliciter: Primò in re, ſecundò in modo.*

14 *Propoſitio ſcandaloſa quid ſit.*

15 *Cum omnes propoſitiones cenſurabiles in proximum ruinam ſpiritualem poſſint generare, quid in hoc ſpecialiter habeat propoſitio ſcandaloſa?*

16 *Propoſitiones 45. damnatæ ab Alexandro VII. non hæreticæ, ſed ſcandaloſæ ſunt....*

17 *Exempla plura de propoſitionibus ſcandaloſis.*

18 *Sub claſſe propoſitionis ſcandaloſæ venit propoſitio periculoſa.*

19 *Cum propoſitione periculoſâ coincidit propoſitio pernicioſa: Exempla afferuntur.*

20 *Sub claſſe propoſitionis malè-ſonantis venit propoſitio dura, ſeu rigoroſa: Quandò hæc ſub cenſurâ cadat?*

1 ALTERAM Claſſem damnabilium propoſitionum conſtituimus ſub propoſitione cenſurabili, quam vocant malè-ſonante, quia ſub eâ revocari poſſunt ſequentes, ſcilicet *Piarum aurium offenſiva, Periculoſa, Pernicioſa, Scãdaloſa, Dura, Indiſcreta, & Larga*: Propoſitio malè ſonans definitur ab aliquibus eſſe illam, quæ licet poſſit habere bonũ ſenſum, præſefert etiam malum, itâut poſſit cenſeri contraria fidei: v. g. Si quis abſquè ullo addito poneret, quod humanitas Chriſti peccabilis eſt, nec diceret, quod de ſolâ non repugnantiâ, ſivè de potentiâ remotâ ſit ſermo, & in ſenſu diviſo, ejus ſermo malè ſonaret; In hoc ſanè ſenſu propoſitio malè-ſonans non videtur differre ab æquivocâ.

2 Ulteriùs propoſitionem malè-ſonantem non differre à propoſitione Piarum aurium offenſivâ, tenent aliqui, inter quos Cardinalis Laurea *de fide, diſputat. 16. art. 2. §. 3. num. 77.* eâ ratione, quod Concilium Conſtantienſe (quod in his notis eſt omnium regula) loquens de articulis Wicleph, & Joannis Hus, dicit, aliquos eſſe Piarum aurium offenſivos; & de malè-ſonantibus non loquitur: eodẽ pariter modo ſe gerit Pius V. in condemnatione errorũ Baii; undè dicunt etiam aliqui, hanc notam non eſſe diſtinctam à Sapiente hæreſim, & Scan-

3 dalosâ: Cæterùm argumentum Eminentiſſimi Laureæ, tanquàm ab auctoritate negativâ, urgere non videtur, & de facto aliæ ſunt cenſuræ propoſitionum, quæ nequè à Pontifice prædicto, nequè à Concilio Conſtantienſe recententur. Inſuper, quamvis ſit verum, quod propoſitiones Scandaloſa, & Sapiens hæreſim malè ſonent in latâ ſignificatione, quo ſenſu omnis hæreſis eſt error, diſtinguuntur tamen in ordine ad diverſa connotata, quod ſufficit ad conſtituendas diverſas ſpecies damnabilium pro-

4 poſitionum: Itaquè juxtà hanc explicationem meliùs poteſt deffiniri propoſitio malè-ſonans, quod ſit illa, quę in aliquo ſenſu propoſitio eſt hæretica, & in alio etiam propoſitio eſt Catholica: Ità Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib. 1. c. 7. n. 11.*

n. 11. sivè est illa, quę habet sensum congruentem fidei; verba autem incongrua.

5 Sub aliis terminis posset dici, quod propositio malè-sonans est illa, quę non dat audientibus fundamentum judicandi, vel suspicandi, quod proferens habeat in corde suo hæresim, vel errorem aliquem circà fidem; sed solùm peccat in abusu vocum diversarũ ab usu communi.

Ex his definitionibus potest commodè explicari differentia propositionis malè-sonantis à quâcumquè aliâ propositionis notâ, quod meliùs constabit inferiùs.

6 Propositio malè-sonans est duplex: Quædam enim talis dicitur ab intrinseco; quædam verò ab extrinseco: Propositio malè-sonans ab extrinseco ea dicitur, ex quâ propter circumstantias personæ, loci, & temporis malus sonus, aut suspicio oritur: Ità cum aliis Suarez *de fide, disput.* 19. *sect.* 2. *num.* 18. penès Sousam citatum *num.* 12. undè minus rectè hoc pacto definiunt Propositionem malè-sonantem, ut sic, Fermosin. *in tract. crimin. tract.* 2. *in cap. cum Christ. qu.* 1. *num.* 8. Sesse *decis. Aragon.* 439. *num.* 52. *vol.* 4.

7 Propositio malè-sonans ab intrinseco est illa, quæ absolutè malè sonat; ejusquè tres sunt gradus: Primus, quandò significatio hæretica est magis usitata, & propria, ut si quis diceret: *Deum in Incarnatione Creaturam factum*; Secundus gradus, quandò utraquè significatio æquè propria, & usitata est: Tertius, quãdo significatio catholica magis propria, & magis usitata invenitur.

8 Stando in secundâ superiùs datâ definitione Propositionis malè-sonantis, posset afferri exemplum de eo, qui diceret: *In Deo sunt tres essentiæ relativæ*: hæc propositio nullam habet hæresis suspicionem in proferente; omnes enim credent, eum nõ asserere, esse in Deo tres essentias, sed solùm tres substantias relativas, quas tamen non deberet significare nomine essentiæ relativæ, quia nomen essentiæ usurpatur à Catholicis ad id solum significandum, quod commune est toti Trinitati, adeòquè verba illa inusitata malè sonant.

9 Aliud exemplum posset afferri ad rem, si quis diceret: *filius est aliud à Patre*: Catholicè loquitur, quia solùm significat distinctionem in personâ: Si autem quis ità loquatur: *filius est suppositum, & aliud à Patre*, occultat hæresim, significans filium esse aliud à Patre absolutè loquendo, quod est significare distinctionem in personâ nòn solùm, sed etiam in essentiâ.

10 Ex hoc aliqui putant, ortum esse in scholis illud commune proloquium, quod ex verbis inordinatè prolatis nascitur hęresis: Hinc Sanctus Hieronymus *in epist. ad Damasum Papam* dicit: *Non sufficit sensus; ipsum nomen efflagitant; quia nescio quid veneni in syllabis latet*, quâ sententiâ utitur Magister sentent. *in* 4. *dist.* 15. & post eum S. Thomas 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 2.

11 Propositio Piarum aurium offensiva est illa, in quâ profertur aliquid indecens, & indignum in materiâ Religionis, vel indecorum Deo, aut Sanctis, non tamen falsum asseritur: Ut si actiones humanæ Christi, omni homini necessariæ, explicentur nominibus obscænis. Idem est, si de Sanctis, sacris Cæremoniis, statu Ecclesiastico proferantur, quæ sinè rubore non possunt audiri. Nota, pias aures in casu, de quo agimus, debere esse prudentes, & doctas; nam aliquandò offendit imprudentes, imperitos, & malevolos propositio, quæ doctos, prudentes, & benevolos non offendit; & hæc nequit dici Piarum aurium offensiva. Hujusmodi

12 censura differt à malè-sonante, quia hæc abutitur vocibus extrà communem significationem, eas applicando ad minùs usitatam, quarè ejus indecentia consistit in usurpatione vocum, quæ habent significationem falsam, licet usurpentur ad veram: At propositio, quæ pias aures offendit, usurpat voces in suâ usitatâ, & verâ significatione: Sed tamen loquitur in tali, & tali modo,

13 ut fidelium pietatem offendat. Quia verò hujus censuræ malitia consistit in eo, quod dicitur; & in modo, quo dicitur, duplex potest esse propositio offensiva piarum auriũ: Prima ex re, quæ dicitur, quę licet sit vera, non tamen debebat dici; nam propter humanam infirmitatem non audiuntur sinè offensione omnia, quæ sunt vera in rigore; v. g. si quis cum fundamento putaret, debere expungi ex Breviario aliquam narrationem,

nem, diceret, Eccleſiam nobis fabulas, & Apocrypha proponere: Secunda propoſitio offenſiva piarum aurium eſt in modo tantùm, & in vocibus indecentibus, quibus res alioquin verè narrantur, ut ſi in nominatione Membrorum Chriſti, vel aliorum actuum naturalium, uſurpentur voces obſcœnæ; vel ſi aliquis diceret: *Ora pro nobis Sancta Maria Uxor fabri*; vel *Sancta Maria Magdalena Meretrix*; vel *Sancte Petre perjure*.

14 Sequitur propoſitio ſcandaloſa, à prędictis quidem diſtincta, ſed analogicâ quadâ affinitate eiſdem unita, & eſt illa, quæ præſtat occaſionem ruvinæ ſpiritualis, inclinando audientes ad peccata; vel eoſdem avertendo ab exercitu virtutum: Fermoſin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Chriſtus q. 1. n. 7.* Ricciull. *de jur perſon. lib. 5. cap. 8. num. 14.* Seſſe *deciſ. Aragon 439. num. 57. vol. 4.*

15 Omnes quidem propoſitiones cenſurabiles ſpiritualem ruvinam in proximum generare poſsunt, quò ad malè credendum, vel malè operandum, ſicut obſervat Cardinalis Laurea *citata diſp. 16. de fide, art. 2. §. 3. numer. 70.* ſpeciali tamen modo dicitur ſcandaloſa doctrina illa, quæ hæretica non eſt, nec erronea, nec temeraria, nec ſuſpecta, & tamen ruvinam cauſat, vel cauſare poteſt in proximo. Pro exemplis poſsũt

16 adduci 45. propoſitiones, tanquàm ſcandaloſæ ab Alex. VII. *anno* 1665. damnatæ, quæ hæreticæ non ſunt, quia nec contrà Scripturam; nec contrà Traditionem; nec contrà Eccleſiæ decreta, nec erroneæ, nec ſapientes hæreſim; & de tempore, quo noviſſimè aſserebantur, auctoritate non carebant extrinſecâ plurium Auctorum, & tamen inducebant homines ad mala multa, ut patet.

17 Poſſunt adduci plura exempla in individuo: Primum, ſi quis incommoda, vel pericula ſtatus religionis, præcipuè perſonis idiotis narraret; ſecun dũ, ſi populo, vel alicui in Eccleſiâ diceret, *quis ſcit, an hæc hoſtia ſit conſecrata?* vel, *an hoc Corpus veneratum ſit illius Sancti?* Tertium, ſi quis enumeraret incommoda confeſſionis auricularis, quorum enumeratio ab Eraſmo facta, toti Germaniæ ſcandalum fuit: Innumera exempla harum aſsertionum videri poſsunt apud Amaden. Guimenium, cujus tamen opus prohibitum eſt, non quia ipſe eas defendat, ſed quia ipſe omnes illas immunditias ab aliis enumeratas, & in operibus ſuis quaſi clanculùm exiſtentes, in unam maſſam redegit, & non omnes refutavit.

18 Sub ordine propoſitionis ſcandaloſæ venit Periculoſa, & eſt illa, quę abſolutè, & generaliter dicit, licitum eſse, & fieri poſse, quod tamen vix, aut nullatenùs fieri poteſt: Vel eſt illa, quę in doctrinâ fidei, vel moribus poteſt cauſare periculum fidelibus: Exemplum primum definitionis: *Solus cum ſolâ ſinè periculo peccati poteſt manere in eodem lecto*, aut *diu cum mulieribus converſari licitè poteſt*: Exemplum ſecundæ: *ſinè jejuniis, aut ſinè externâ pœnitentiâ homo poteſt eſſe perfectus*. Item, *ſufficit pœnitentia in extremis*.

19 Cum propoſitione periculosâ coincidit alia, quam vocant pernicioſam, quatenus ruvinam ſpiritualem cauſare poteſt, ut docet Cardinalis Laurea citatus §. 3. *numer. 96.* exemplificans in multis propoſitionibus Vvicleph, præcipuè in 18. quę eſt talis: *Decimæ ſunt puræ Eleemoſynæ, & Parochiani poſſunt propter peccata Prælatorum ad ſuum libitum auferre eis*. Item in 39. *Imperator, & Domini ſeculares ſeducti ſunt à Diabolo, ut Eccleſiam ditarent bonis temporalibus*.

20 Sub genere malè-ſonantis poteſt venire pariter propoſitio nominata dura, ſeu rigoroſa; nam propoſitio tunc cadit ſub cenſurâ, quandò novatianiſſimi ſpeciem inducit: v. g. ſi quis diceret, pœnitenti non eſse dandam abſolutionem antè ſatisfactionem, ſicut in humanis remiſſioni culpę prędcedit ſatisfactio, quod in Petro de Oſma damnatum fuit à Sixto IV. *anno* 1479. & poſteà ab Alexandro VIII. inter propoſitiones ab eodem damnatas la 17. ubi: *Per illam praxim mox abſolvendi, ordo pœnitentiæ eſt inverſus*. Satisfactionis enim dignitas debet à gratiâ procedere: Oppoſita autem rigoriſtis ſtat ſecta laxorũ ſub ſpecioſo nomine probalitatum, apud quos vigent propoſitiones nuncupatę largę, quas, non eſt dubium, cenſuras mereri, prò-

pròut de facto quamplures censuratę, & condemnatę sunt noviſſimè à ſummis Pontificibus.

§. VII.

De aliis propoſitionibus ſuſpectis cenſurabilibus.

SUMMARIUM.

1 *Propoſitiones cenſurabiles, de quibus in hoc articulo agitur, exponuntur.*
2 *Athea propoſitio quid ſit?*
3 *Ethnici calumniabantur Chriſtianos tanquàm Atheos.*
4 *In ordinem Atheorum referendi ſunt, qui Dei prudentiam convellunt.*
5 *Polyteiſmus eſt clancularia ſpecies atheiſmi, & quid ſit?*
6 *Peripatetici notati ab Origine, tanquàm Polyteiſtæ, quorum Princeps Nicolaus Machiavellus.*
7 *Præcipua Machiavelli principia in Polyteiſtâ.*
8 *Propoſitio pagana eſt illa, quâ plures Dei aſſeruntur.*
9 *Alcoranus quarè prohibitus? Avicennæ, Auerrois, & aliorum Medicorum Arabum libri non prohibiti.*
10 *Raymundus Lullus fruſtrà tentavit, ut Commentarii Averrois in Ariſtotelẽ prohiberentur.*
11 *Iudæa proſipotio eſt illa, quâ profertur aliquid ſecundùm leges ſynagogæ.*
12 *Propoſitio ſchiſmatica eſt illa, quæ aperit viam diviſioni Eccleſiæ.*
13 *Propoſitio ſeditioſa eſt illa, quæ incitat ſubditos, contrà ſuperiorem.*
14 *Propoſitiones ſeditioſæ tangentes Eccleſiæ Hierarchiam.*
15 *Propoſitio Blaſphema admodùm cenſurabilis.*
16 *Propoſitio Blaſphema alia ſimplex, alia hæreſis; & de utrâquè.*
17 *Blaſphemia Elizabethæ Reginæ Angliæ adversùs Sacrum Oleum.*
18 *Per quid diſtinguatur propoſitio blaſphema à propoſitione contumeliosâ?*
19 *Propoſitio Deo injurioſa eſſet dicere, Sacram Scripturam ſcatere erroribus grammaticalibus.*
20 *Propoſitio maledica in rigore non eſt eadem ac propoſitio contumelioſa, & iniurioſa.*
21 *Exempla propoſitionis maledicæ.*

1 ALIQUALEM Doctrinæ Methodum ſervando, in hoc Paragrapho gradatim trademus notiones Propoſitionum cenſurabilium, quæ adhuc remanent, & ſunt propoſitiones *Athea*, *Pagana*, *Iudæa*, *Schiſmatica*, *Seditioſa*, *Blaſphema*, *Contumelioſa*, *Maledica*, & 2 *Injurioſa*. Athea propoſitio eſt illa, in quâ Atheus negat omnem Deum, juxtà illud: *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus*. Ad hanc ſpeciem plura reduci poſſunt Hæreticorum dogmata, ſicut ut plurimùm clancularii Atheiſtæ ſunt ipſi hæretici: (Vide Lindanum *in dubitanti, dialogo 2. cap. 9.*)

3 Sanè Ethnici, quamvis impiiſſimo errore ducti, quia dum Chriſtianos diverſorum dogmatum promulgatores videbant, Atheos judicabant, prout teſtantur priſci Propugnatores Religionis Chriſtianæ Juſtinus, Athenagoras, Arnobius, Lactantius, aliiquè, ac proindè libri Chriſtianorum) in quos plurima ſunt lata Ethnicorum Principum edicta, nominatim verò Diocletiani, ut refert Euſeb. Cæſarien. *lib. 8. Hiſtor. cap. 3.*) eo nomine ad incendium tanto ardore veſtigabantur ab Ethnicis, quod Atheiſmum tradere inſimularentur.

In genere Atheorum propoſitionum ex conſequenti cenſendæ illæ ſunt præcipuè, in quibus negatur animæ rationalis immortalitas, & reſurrectio corporum noſtrorum.

4 In Atheorum ordinem referendi ſunt, qui Divinam providentiam convellunt: Qui enim Deum faciunt improvidum, Deum negant, quia vel amore operum ſuorum, vel poteſtate illis proſpiciendi, aut cognitione indigentiæ eorum privare Deum cenſentur, & curam adimentes rerum, quas condidiſſe fatentur, aut ſorte ab alio editas, vel à à ſe ipſis natas arbitrantur: De numero illorum, qui contrà Divinam prouidentiam garriunt, fuit ille, quem S. Auguſtinus introducit ſic loquentem: *O Deus, iſta eſt juſtitia tua, ut mali floreant, & boni laborentur?* cui reſpondens S. Auguſtinus inquit: *Dicis Deo, iſta eſt juſtitia tua? & Deus dicit tibi; hæc eſt fides tua?*

5 Polyteſimus eſt alia clancularia Atheorum ſpecies, qui nimirùm Religioſorum cultum eatenùs probandum, &

reti-

retinendùm cenſent, quatenùs conducit ad continendos populos in civili diſciplinâ, & obedientiâ politicâ, utentes Religione, tanquàm perſonâ ſuper ſcenam, quatenùs oportunè evadit ad firmandum, & amplificandum Principatum. 6 In hanc hominum colluviem conjicit Origenes Peripateticos, ut legere eſt *in lib. 7. contrà Celſum*, ubi dicit, illos ad oculum, & gratiam hominum Religionis externam formam probaſſe: Polyticorum Atheorum Princeps fuit Nicolaus Machiavellus, tàm projectæ in Religionem, & ſancta omnia audaciæ, ut ipſi quoquè Sectarii in eum calamum ſtrinxerint, ejuſquè libros exterminandos cenſuerint: Vera Diaboli fiſtula, quâ plurimi incauti dementati ſunt, cujus finem miſerandum intueri deberent, nam blaſphemans evomuit 7 improbum ſpiritum: Præcipua illius Nebulonis hæc erant principia atheiſmi: *Principes probare debere falſa miracula in populo, ad populum, quo res ferat, excitandum; In eumdem finem revelationes falſas, tanquàm à Deo revelatas, eſſe confingendas, & in vulgus ſpargendas; Belli initium conſiſtere in eâ, quam ſibi ſtatuit neceſſitas; Pravis moribus implendam eſſe Civitatem, aut Provinciam, quam ſinè bello ulciſci velit: Datæ fidei habendam eſſe rationem, quamdiù commodum eſt; Inter ſubditos factiones eſſe alendas.*

8 Ethnica, ſeù Pagana propoſitio eſt illa, quâ plures Dei aſſeverantur, & inducitur idololatria: Ad hanc poſſunt reduci aſſertiones Mahometanorum, idcircò meritò proſcripti ſunt libri dogmatici ipſorum, uti Alcoranus, 9 quamvis cenſeat Antonius Sanctarellus *tract. de hæreſi, cap. 14. dub. unico, propoſit. 7.* per ſe non prohiberi Alcoranum, ſed ratione Scholiorum impiorum, notarumquè, ac præfationum Lutheri, Melanchtonis: Addit etiam, prohiberi, quia in eo agitur de Religione Nationis hoc tempore maximè potentis, & ad corporum voluptates potiſſimùm aperientis oſtium, quæ ſunt corruptelæ illectamenta. Loquendo tamen univerſaliter de libris Saracenorum, & Turcarum non ideò damnandi, quia Saracenorum ſunt, ſed quia Saracena dogmata, ritusquè amplectuntur; Ideò Avicennæ, Averrois, aliorumquè Medicorum Arabum libri medica tractantes non ſunt interdicti, licèt in eis aliquid incidenter adversùs Chriſtianos habeatur.

10 Scribit Carolus Bovillus *in vita Raym. Lulli*, hunc à Clemente VIII. Summo Pontifice, tentatâ etiam interpoſitione Philippi, Francorum Regis, expetiiſſe, ut Averrois in Ariſtotelem Commentarios proſcriberet, eò quod adverſarentur Catholicæ veritati, ſed nequè à Summo Pontifice, nequè à Rege fuit auditus Lullus.

11 De Judæâ propoſitione facit mentionem Auctor Biblioth. *Theol. tom. 1. lib. 2. ſect. 7. cap. 1.* dicens, eſſe illam, in quâ profertur aliquid, ſecundùm leges Synagogæ jam ſepultæ: v. g. Propoſitio dicens, Chriſtum nondùm veniſſe, ſed venturum eſſe, quæ debet etiam dici hæretica, quia expreſsè contrà Sacram Scripturam, adeòquè oppoſita propoſitioni de fide, quidquid dici poſſit ratione proferentis.

12 Propoſitio ſchiſmatica illa eſt, quæ aperit viam diviſioni Eccleſiæ, aut illam quomodocumquè promovet, ſivè quæ molitur receſſum à Papæ obedientiâ, ſivè ab ejus ſubjectione: Fermoſin. *tract. crimin. tract. 2 in cap. cum Chriſtus, qu. 1. num. 9.* Ricciull. *de jur. perſon. lib. 5. cap. 8. num. 13.* Exempla plura hujus doctrinæ dat Card. Laurea *de fide, diſput. 8. art. 2. §. 3.* ex Propoſitionibus Wicleph, & Joannis Hus, uti ſunt iſtæ: *Si Papa ſit malus, non habet poteſtatem ſuper fideles: Poſt Vrbanum VI. nullus recipiendus eſt in Papam, ſed vivendum eſt more Græcorum ſub legibus propriis: Papa ſi quærit avaritiam, eſt Vicarius Iudæ Iſcariotis.*

13 Sequitur propoſitio ſeditioſa, illa ſcilicet, quæ importat doctrinam incitantem ſubditos contrà ſuperiores: Verum eſt, quod talis propoſitio, niſi opponatur aliundè doctrinæ fidei, non apparet digna cenſurâ Theologicâ: Meritò tamen Eccleſia hujuſmodi propoſitiones prohibet: v. g. *jus eſt in armis: Inimici ſunt occidendi: Quiſquè poteſt ſibi juſtitiam facere: Reſiſtendum eſt ſuperiori.*

14 Aliter dicendum eſt de propoſitionibus ſeditioſis tangentibus Eccleſiæ

Hie-

Hierarchiam, multas quarum evomuerunt wicleph, Hus, & Lutherus, *ut quod obedientia Ecclesiastica est adinventum Sacerdotum Ecclesiæ: Per censuras Ecclesiasticas Clerus populum sibi suppeditat: Nullus Prælatus, vel Princeps Civilis est Dominus, quando est in peccato: Populares possunt ad arbitrium suum corrigere Dominos delinquentes.*

15 Prȩcipua est propositionis censurabilis species, quæ vocatur blasphema: Hȩc continet irreverentiam contrà Deum, vel Sanctos, vel sacras res inanimatas: Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Christus, quæst. 1. num.* 11. Ricciull. *de jur. person. lib. 5. c. 8. n.* 17. Etsi enim Doctores communiter definiant blasphemiam, quod sit covicium in Deũ, ut superiùs stabilivimus, quià formalem rationem blasphemiæ desumunt ex irreverentiâ contrà Deũ, non per hoc tamen maledicentia contrà ejus Sanctos, & res sacras extranea est à blasphemiâ, quia sicut Deus in Sãctis, & rebus sacris honoratur, ità in eis dehonoratur, ut paritèr suprà demonstravimus.

16 Cum autem blasphemia sit hæreticalis, seù qualificata; & simplex, seù non hæreticalis, ità etiam propositio blasphema erit, sivè hæreticalis, quandò scilicèt in eâ affirmatur, vel negatur aliquid contrà fidem; vel meliùs, quandò simul cum irreverentiâ contrà Deum, vel Sanctos jungitur error contrà fidẽ: Sivè simplex, vel non hæreticalis, quandò nimirùm tantùm peccatur contrà reverentiam Deo, vel Sanctis ejus, aut rebus Sacris debitam: Exemplum

17 adducit Cardinalis de Lugo referens, Elisabetham impiam Hæretici Regis ex Anna Bolena filiam, adepto regno, unctam de more Oleo Sacro, dixisse nobilioribus circumstantibus per blasphemum jocum: *Abite, ne fetor hujus olei vos offendat*: Ita ex Sandero *lib. 3. de schismate Anglicano*.

18 A propositione blasphemâ distinguitur propositio contumeliosa; nam illa est contrà Deum, Sanctos, vel res Sacras: Hæc verò contrà religiosum ordinem, Principes seculares, & personas publicas; undè definitur, esse illam quę alicui, aut statui, aut personæ illustri injuriam facit, aut alterum lędit, de quâ Fermosin. *dicto tract. 2. in cap. cum Christus, quæst. 1. numer. 6.* & Ricciull. *de jur. person. lib. 5. capit. 8. num.* 15.

19 Propositio injuriosa est eadem, ac contumeliosa: Datur tamen propositio, quæ potest vocari Deo injuriosa: v. g. si quis diceret: *Sacra Scriptura scatet erroribus gramaticalibus*: Item: *ejus sermo rudis est, & sinè eloquentiâ*, nam taxant Deum de ignorantiâ gramaticæ, de ruditate, & de imperitiâ: Sed vide ea, quæ suprà stabilivimus, ubi de blasphemiâ egimus.

20 Tandem quantùm ad censuram propositio maledica est eadem ac contumeliosa, & injuriosa, quamvis non in rigore sermonis: Est enim contumelia propriè, quæ coram injuriato fit, injuria, quæ ad factum extenditur.

21 Alia exempla possunt addi maledicæ propositionis censurabilis ex Cardinali Laurea *disp. 16. de fide, art. 2. §. 3. num.* 83. Primum: *Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, eo ipso traditor Regni, & Regis est*: Quæ est 12 Wicleph. Secundum: *Decretales epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt à Christi fide, & Clerici sunt stulti, qui student eis*, quæ est 38. in ordine ejusdem Wicleph: De his tribus ultimis propositionibus iterùm redibit sermo inferiùs, ubi magis amplè hæc materia discutitur.

SUBSECTIO II.

De regulis, quibus dignoscitur propositio, quæ infert hæresis suspicionem.

SUMMARIUM.

1 *Prima regula est, si quis proferat propositionem à Sanctâ Sede damnatã, licet nom ut hæreticam.*

2 *Quantâ audaciâ asseratur, in damnatione propositionum non fuisse adhibitas diligentias.*

3 *Certissima adest Spiritus Sancti assistentia, vel ne decernat Ecclesia sinè maturâ deliberatione, vel ne erret, si absquè maturâ deliberatione decernat.*

4 *Reiciienda ſententia aſſerentium, poſſe Pontificem errare in damnandis propoſitionibus, ſi non audiat Conſilia Cardinalium.*

5 *Sentit cum Hæreticis, qui contemnit cenſuram Pontificis.*

6 *Quâ cenſurâ notandi illi, qui dicerent, Summum Pontificem errare poſſe in damnandis propoſitionibus ad mores pertinentibus.*

7 *Qui doceret, aliquam propoſitionem ex damnatis à Summis Pontificibus, non diceret aliquid erroneum, ſeù ſcandaloſum, ſed aliud juxtà cenſuram Pontificiam.*

8 *Objectio contrà prædictam doctrinam, & reſponſio.*

9 *Qui profert propoſitionem qualificatam ab Academiâ, non eſt de hæreſi ſuſpectus.*

10 *Academia Pariſienſis immeritò cenſuravit propoſitiones S. Thomæ.*

11 *Suſpicio oritur ex propoſitione etiam non damnatâ à Sanctâ Sede, quandò illa opponitur auctoritati majoris partis SS. Doctorum.*

12 *Aſſerens propoſitiones obſcuras, quandò non ſit ſuſpectus?*

13 *Propoſitio ambigua importat ſuſpicionem ex malâ qualitate proferentis.*

14 *Encomium ergà Archiepiſcopum Cameracenſem.*

15 *Inquiſitores judicantes de aliquâ propoſitione, non ſtatim debent illam abſolutè, ut hæreticam pronuntiare, vel ejus aſſertorem hæreticum.*

16 *Inquiſitores debent conſiderare, an audiens propoſitionem ab aliquâ prolatam, eam intellexerit ſecundùm ſenſum hæreticum.*

17 *Quid agendum cum aſſertore propoſitionis ſuſpectæ, quandò audiens non eſt ſcandalizatus; ſed ille aliàs eſt de hæreſi ſuſpectus.*

18 *Suſpicio incurritur per propoſitionem continentem abſurdum, & peregrinum ſenſum, alienum à communi modo loquendi Patrum, & Scholaſticorum.*

19 *Multò magis tales propoſitiones cenſurandæ, quandò à Concionatoribus proferuntur.*

20 *Suſpectus eſt aſſertor propoſitionis, quæ ſub Religionis prætextu ſubvertit mplicem plebem, eamquè incitat contrà Magiſtratum, & Paſtores.*

21 *Hæreſis ſuſpicionem ingerit propoſitio, quæ arcet Catholicos à piis operibus; & multò magis, ſi alios avertat à fide amplectendâ.*

22 *Ad hunc conatum reducuntur Tractatus Marci Epheſini, & aliorum Græcorum, quos ediderunt poſt Concilium Florentinum, ut arcerent Græcos ab unione Catholicorum.*

23 *Eâdem cenſurâ notantur verba prolata contrà recens converſos ad fidem.*

24 *Item verba, quibus invehitur in converſos à Iudaiſmo.*

25 *Hujuſmodi propoſitiones propriè ſeductivæ dicuntur, vel ſcandaloſæ.*

26 *Aliis notis inuruntur eædem propoſitiones.*

27 *Notantur propoſitiones, quæ novitatem inducunt contrà ritus Sacramentorum.*

28 *Propoſitio periculoſa in moribus quid ſit?*

29 *Meritò euulgantes has propoſitiones ſubduntur Inquiſitoribus.*

30 *Suſpecta eſt propoſitio, quæ detrahit alicui ſtatui fidelium, ſeù dignitati, vel poteſtati perſonæ illuſtris.*

31 *Hac propoſitione ſi Deo, vel Sanctis irrogetur injuria, eſt propoſitio blaſphema.*

32 *Propoſitio fidei denigrativa quænam ſit?*

33 *Eſt propoſitio denigrativa fidei etiam illa, quæ procedit contrà prophetitas revelationes, Miracula, & geſta Sanctorum.*

34 *Cur ſubdantur Inquiſitoribus illi, qui de ſeipſis evulgant, vel evulgare faciunt prodigioſa, vel prophetias, revelationes, &c.*

35 *Inquiſitores attendant, quandò iſti tales excuſari poſſint ex ignorantiâ invincibili, ſeù craſſâ.*

36 *Obligatus denunciare hujuſmodi ſeductores, non debet ſibi perſuadere, vera illorum eſſe miracula.*

37 *Vera miracula hiſce temporibus rariſſima ſunt: Ratio ex Sancto Gregorio Magno.*

38 *Sæpè noſtris temporibus cur audiantur mira-*

miracula fieri ad Sanctorum intercessionem?

39 *Propositio irrogans rebus sacris iniuriam, vocatur irreverens.*

30 *Decretum Concilii Tridentini contrà admiscentes scurrilia in verbis Sacræ Scripturæ, eademquè verba ad scurrilia, & vana convertentes.*

41 *Isti tales hæresis suspicione involuuntur, juxtà instructionem Clementis Octavi Summi Pontificis.*

42 *Quod dictum est de Sacræ Scripturæ verbis, idipsum dicendum de libris Sanctorum Patrum, de officiis Ecclesiasticis, & his similibus.*

43 *Quid requiratur ad incurrendam suspicionem hæresis in abutentibus Sacrâ Scripturâ?*

44 *Sæpè Sancti Patres locutiones sacras explanarunt laudabiliter per locutiones prophanas Philosophorum, & Poeatarum Gentilium.*

45 *Ad incurrendam prædictam hæresis suspicionem requiritur, quod indecenter sacra prophanis immisceantur.*

46 *Sub propositionibus irreverentibus comprehenduntur illæ, quibus non allegantur fideliter verba Sacræ Scripturæ.*

47 *Sivè quibus retorquētur ad repugnantem sententiam exprimendam.*

48 *Transmiera nimis rigorosè censet, hæreticum esse, qui extortam interpretationem ponit in Divinis Scripturis.*

49 *Propositio Ecclesiæ decolorativa quænam sit?*

50 *Iniuriosè procedit, qui probabiles opiniones Catholicorum censurat tanquàm hæreticas, vel erroneas.*

51 *An si Adam non peccasset, Verbum incarnatum fuisset? Ad hanc quæstionem duplex est Catholicorum opinio.*

52 *Plures Michaelis Baii propositiones damnatæ à Pio V. & Gregorio XV. quia ignominiosè carpunt opiniones fidelium.*

53 *Propositiones præsumptuosæ quænam sint.*

54 *Averroes, & Arabes Philosophi abusi sunt doctrinâ Aristotelis ad probandum, fidei mysteria esse veritati parùm consona.*

55 *S. Thomas Aquinas hanc falsitatem detexit, explicando doctrinam Aristotelis.*

56 *Censuranda quomodò sit propositio, quæ iniuriam irrogat principiis Philosophorum.*

57 *Concilium Constantiense coegit Hieronymum de Praga ad abjurandam censuram datam contrà probabilem Sententiam ex Universalibus desumptam.*

58 *Finis censurantis Sententias Philosophorum faventes Religioni Catholicæ, eruitur à qualitate ipsius censurantis.*

59 *Propositio satyrica est, quæ irrogat injuriam personæ in dignitate constitutæ; sub quâ comprehenduntur dicteria, quæ adversùs Ecclesiasticos à quibusdam è suggestu proiiciuntur.*

60 *Tales Concionatores sunt ab Inquisitoribus severissimè puniendi, secundùm decreta plurium Conciliorum.*

61 *Eò vel maximè, quia tales Concionatores ferè semper abutuntur exemplis Sacræ Scripturæ: Undè contrà eos militat Concilii Tridentini decretum.*

62 *Quomodò iniustè abutantur exemplis Sacræ Scripturæ?*

63 *Iudicandi ab Inquisitoribus illi, qui callidè, tacitis nominibus, personas circumscribunt, ut eas cognoscere faciant.*

64 *Propositio illa est suspecta, quæ licet non possit impugnari urgentibus testimoniis, & fundamentis, tamen in materiâ morum nequit practicari absquè scrupulo.*

65 *Suspecti secundùm descriptas regulas puniendi sunt ab Inquisitoribus, non solùm de consuetudine, sed etiam ex Constitutione Pauli III.*

66 *Propositiones ipsorum licet nil contineant contrà fidem, sunt tamen contrà Charitatem, Iustitiam, & alias Virtutes.*

67 *Descriptæ regulæ desumptæ sunt ex Constitutionibus Summorum Pontificum, ex Conciliis, & Universitatibus Doctorum Scholasticorum.*

68 *Plures qualificationes ſæpè concurrunt in eâdem propoſitione.*

1 PRIMA regula ſit, eum eſſe de hæreſi ſuſpectum, qui profert, & tuetur propoſitionem à Sanctâ Sede damnatam, licet non tanquàm hæreticam.

Veritas hujus regulæ patet ex Conſtit. Pauli III. editâ *die* 14. *Ianuarii* 1542. regiſtratâ poſt Director. *fol. mihi* 140. & ità tenent Alberghin. *in Manual. qualific. cap.* 12. *numer.* 21. Tranſm. *denunciat. qu.* 4. *cap.* 4. *num.* 13. *verſic. multis verò ex Capitibus*: Ratio eſt, quia quælibet propoſitio à Sede Apoſtolicâ damnata, ſpectat ad unum illorum generum, quæ ſuprà ſtabilivimus: Qui ergò profert propoſitionem damnatam, eamquè tuetur, præſumitur malè ſentire, ex hoc præcipuè, quia credit fallibile Eccleſiæ Judicium.

2 Nec excuſari poteſt ex eo, quod prætendat, debitas diligentias adhibitas non fuiſſe in damnandâ tali propoſitione: Nam temerarium eſt credere, deeſſe providentiam Dei, ac aſſiſtentiam Spiritus Sancti, quibus regitur Catholica Eccleſia, itàut ſinant, Summum Pontificem inconſideratè, & temerè procedere; & authoritate illâ, quæ infallibilis eſt, abuti: S. Thomas *quodlib.* 9. *art. ultimo*, Suarez *de fide*, *diſp.* 5. *ſect.* 8. *num.* 10. *in fine*, Bannez 2. 2. *qu.* 1. *art.* 10. *dub.* 2. *in reſponſ. ad* 4. *argum.* Raynald. *ſubnot.* 2. *verit.* 7. *verſ. non oportet*, *pag. mihi* 267. Fermoſin. *tract. crimin. tract.* 2. *in cap. cum. Chriſtus*, *qu.* 9.

3 *num.* 19. Quarè, ut optimè notavit Pater Jannerus *tom.* 3. *diſp.* 1. *qu.* 4. *dub.* 6. *num.* 136. certiſſima adeſt divini ſpiritus aſſiſtentia ad unum è duobus, vel ne Pontifex in materiâ fidei, & morum aliquid decernat, abſquè maturâ deliberatione; vel ne erret, ſi abſquè maturâ deliberatione decreverit. (Vide Joac. Carden. *in Chriſti Theologicâ*, *par.* 4. *diſſert.* 1. *prœmiali*, *cap.* 5. *num.* 167.

4 Et multò magis reiicienda procul eſt ſententia eorum, qui dicunt, in caſu damnandi propoſitiones poſſe errare Pontificem, ſi non audiat Conſilia Cardinalium, & Theologorum, nam ſi Pontifex legat in libris doctorum, quidquid Cardinales, & Theologi poſſunt conſulere, maturior erit deliberatio, quàm quod doctrinam Cardinalium, & Theologorum audiat.

5 Videretur etiam, qui contemneret hujuſmodi cenſuram à S. Sede propoſitionibus impoſitam, eſſe particeps erroris hæreticorum, qui aſſerunt, non eſſe adhibendam fidem Pontifici definienti, cum ipſe, ut blaterant, non ſit in his rebus Judex, contrà quod benè Lupus *in edict. par.* 4. *lib.* 26. *diſt.* 5. *art.* 2. Bellarm. *lib.* 4. *de Rom. Pontif. cap.* 2. & 3.

6 Proindequè notandi eſſent cenſurâ propoſitionis erroneæ, quia propoſitio erronea eſt illa, quæ contradicit Concluſioni Theologicæ deductæ ex unâ præmiſsâ de fide, & alterâ evidenti, qualis eſt illa, quæ docet, Pontifices non poſſe errare in doctrinâ fidei, & morum, concurrentibus omnibus requiſitis ad rectè definiendum: Ità Cardin. de Lugo *diſp.* 20. *de fide*, *ſect.* 3. *num.* 109. Moya *tom.* 1. *ſelect. quæſt. tract.* 3. *diſp.* 8. *qu.* 6. *nu.* 22. Aloyſ. Turrianus *diſp.* 55. *dub.* 5.

7 Verum tamen eſt, quod qui doceret, aliquam propoſitionem ex damnatis à Summo Pontifice, non diceret aliquid erroneum, ſed tantùm, vel aliquid ſcandaloſum, vel aliter, juxtà cenſuram Pontificiam: Ratio eſt, quia non debemus aſſignare propoſitioni damnatæ rigidiorem cenſuram, quàm eſt ea aſſignata à Summo Pontifice; undè ſi Pontifex propoſitioni damnatæ à ſe, aſſignat ſolùm cenſuram ſcandaloſę, non debemus proindè illi aſſignare cenſuram erroneæ: Et quamvis, qui dicit

8 Pontificem errare in damnatione propoſitionis, aliquid erroneum dicat, ut patet ex ſupradictis; non ſequitur indè, quod ſi quis aſſerat, licitum eſſe furari, non ſolùm in extremâ, ſed etiam in gravi neceſſitate, dicat aliquid erroneum, eò quia videatur virtualiter affirmare, quod erret Pontifex in damnatione illius propoſitionis, quæ eſt trigeſima ſexta ex damnatis ab Innocentio XI. Siquidem, dum quis firmat oppoſitum Propoſitioni per Pontificem damnatæ, poteſt credere in eâ cenſurâ Pontificem procedere probabiliter, &

pruden-

prudenter, & ità non concedere, quod Pontifex erret,

9 Notandum deniquè circà hanc primam regulam, quod qui proferret aliquam propositionem, quæ qualificatur ab Academiâ, non esset de hæresi suspectus: Hujusmodi enim qualificatio est fallibilis, ut patet ex eo, quod contigit Academiæ Parisiensi inter cæteras celeberrimæ; nam ipsa in articulis *anni 1226. art. 16.* vexavit censurâ S. Tho-
10 mæ Aquinatis doctrinam, eiquè errores imposuit: sed crescente in dies famâ sapientiæ, & sanctitatis illius Angelici Doctoris, quæ adinstar Solis totum replevit Orbem, eoquè à Joanne XX. Sanctorum numero adscripto, eadem Academia prioris censuræ asperitatem temperavit; & notam erroris, quam inflixerat doctrinę S. Thomę, retractavit, vt ponderat in his terminis P.
11 del Bene *in præfatâ dubit. 268. numer.* 34.

Secunda regula sit, suspicionem oriri ex propositione etiam à S. Sede Apostolicâ non dãnatâ, quandò propositio illa opponitur authoritati omnium, vel majoris partis Sanctorum Doctorum: Quãvis enim ipsi quandoquè sibi invicem in expositionibus contradicant, & in aliquos errores inducantur, ut videre est penès Sixtum Senensem *Biblioth. lib. 5. ferè per totum illum lib.* nihilominùs non ità res se habet in jis, quæ ad fidem, vel ad mores spectant, quemadmodùm probat Corduba *quæst. Theolog. lib. 4. qu. 1. pag. mihi 233. col. 2. versic. respondeo*: Stante hujusmodi Regulâ, eò magis suspicionem inducit propositio, quæ fidei principiis opponitur, licet ipsa inter expressè damnatas non recenseatur: Antequàm enim propositiones ab Ecclesiâ improbentur, & tanquàm hæreticæ judicentur, hæreses in se continent, ut docet Fer-
12 mosin. *de legibus Eccles. ad cap. damnatus fin. num. 16.* Verùm si propositiones adeò obscuræ sint, ut lateat, eas opponi Sanctorum authoritatibus, nec ab Ecclesiâ damnatæ sint, & earum assertor non sit pertinax, sivè proferat hujusmodi propositiones cum protestatione, quâ declaret, se, suumquè judicium S. Ecclesiæ Catholicę prorsùs subjicere, non sit ullo pacto suspectus: Imò tali protestatione negans propositionem, quamvis certa, & indubitata sit, si tamen ab Ecclesiâ nondùm definita fuerit, nunquàm hæreticus dici potest, sed erraticus tantùm: Sess. *decis. Aragon. 439. num. 15. Vol. 4.* & patet ex iis, quæ suprà *in præliminaribus* recensuimus, quibus consona sunt, quæ dicuntur à Fermosin. *loco cit.*

13 Tertia regula sit ad majorem confirmationem eorum, quæ dicta sunt in *primo paragrapho* de propositione etiam ambiguâ, quoties proferatur ab aliquo, cujus malæ qualitati congruat error, quem importare potest eadem propositio: Si enim quis ex Arianâ sectâ asserat, Patrem esse minorem Filio, suspicari potest, eum loqui in sensu hæretico: P. del Bene *d. dub. 268. num. 10.* nec mirùm, inquit Canus *de loc. Theol. lib. 12. cap. 10.* quod idem Vinum aliquid sapiat, si ex uno vase profluat, quod non saperet, si effluereret ex alio: At è contrà, quamvis sit damnatus articulus, quo asseritur: *Amandum esse Deum, quia bonus est, non autem propter beneficia hominibus collata*, nihilhominùs, si ab aliquo pio Viro insinuetur, ut Deus in se, & propter se ametur, non oritur proindè ulla suspicio, ut innuit Lupus *loco cit. dist. 3. art. 2.* Quarè Gerson. *de Imit. Christi, lib. 3. cap. 5.* laudabiliter inquit: *Amor non respicit ad dona, sed ad donantem se convertit super omnia bona*; & S. Thomas Theologorum Coriphæus, nil aliud petiit à Christo in suorum laborum mercedem, nisi ipsum Christum: Perpendenda est igitur unà cum cæteris circumstantiis qualitas personæ proferentis ad eruendum sen-
14 sum propositionis prolatæ: Sesse *decis. Aragon. 439. n. 55. vol. 4.* Nemo equinem sibi persuadere debet, his nostris temporibus Archiepiscopum Cameracensem, Virum eximium, & non tantùm ob dignitatem, quâ fulget, sed etiam ob scientiam, & ob morum integritatem, quibus pollet, perspicuum, aliquam hæresis suspicionem contraxisse, à quâ præterea se immunem reddidit, tùm propter obscuritatem veritatis illarum propositionum, quas super amoris puritate docuit: Tantâ enim caligine

involuebantur, ut diù Romæ apud ſapientiſſimos fidei noſtræ Judices diſputatum fuerit, quidnam de ipſis ſentiendum eſſet, totâ interim Galliâ, imò vniverſo quoquè Catholico Orbe Summi Pontificis declarationem anxiè ex-
15 pectante; Tùm etiam, quia poſtquàm Sanctiſſimus Pontifex Innocentius XII. ad quem ipſe recurſum habuerat, maturè diſcuſsâ quæſtione, definierit, quid de propoſitionibus illis cenſeri debeat, tunc præfatus Præſul, ut omnibus notum faceret, nullâ hæreſis ſuſpicione animum ejus infectum fuiſſe; ſed tantùm fervore Charitatis ab ejus Calamo excidiſſe, quæ ab eo minùs rectè ſcripta fuerant, palinodiam generosè canere non erubuit, quæ res majorem ei concilia vit exiſtimationem, quarè ſicut antea tanti Viri Eloquentiâ admirabamur, poſteà venerati ſumus animi amplitudinem, quâ ſummi Pontificis declarationi promptè ſe ſubmiſit. Advertit oportunè Corduba *loco cit.* §. 15. *notab.* 5. quod Inquiſitores de aliquâ propoſitione judicantes, non ſtatim debent illam abſolutè hæreticam, nec ejus aſſertorem hęreticum pronunciare; ſed propoſitionem ipſam in malo ſenſu, quem ſonat, ut hæreticam damnare; & in bono ſenſu expreſſo, quem recipit, permittere: abſolutè autem ſinè aliâ expreſſione, ut malè-ſonantem reprobare: At circà aſſertorem addit, quod In-
16 quiſitores debent conſiderare, an aliquis illam propoſitionem ab ipſo abſolutè prolatam juxtà ſenſum hæreticum intellexerit, & ſcandalizatus ſit, & tunc vocandus eſt illius propoſitionis aſſertor, & cogendus, ut verum ſenſum illorum verborum, quæ dixit, publicè interpretetur, ut ſic ſcandalum auditorum auferatur, quod etiam adnotat Fermoſin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. Cum Chriſtus, qu. 9. num. 11.* Si verò il-
17 lius propoſitionis aſſertor aliàs de hæreſi ſuſpectus ſit, ſed nullum auditores ex illis Verbis ſcandalum conceperunt, tunc ille ſecretò vocandus eſt, & de verborum ſuorum intelligentiâ interrogandus; & ſi juxtà Catholicum ſenſum ea dixiſſe conſtet, liberè abſquè ullâ punitione dimittendus eſt; nequè opus eſt, illum ad publicam verborum ſuorum declarationem cogi, ne fortè ex hac aliquis ſcandalizetur, qui antè non fuerat ſcandalizatus: Iuſtum tamen eſt, ut ille per inquiſitores admoneatur, ne ſimilia, ſinè manifeſtâ verborum declaratione iterùm audeat proferre: Si verò id neget, ſe juxtà hæreticum ſenſum credere, & tamen conſideratis conſiderandis maneat adhuc ſuſpicio, illum ex errore in fide, ſeu ex Infidelitate ſic locutum fuiſſe, injungatur illi purgatio canonica cum moderatâ pænitentiâ, in quâ ſi defecerit, agatur cum eo non ſecùs, ac fieri debet, ſecundùm jura, cum ſuſpectis de hęreſi in ſuâ purgatione deficientibus.

18 Quarta Regula ſit, ſuſpicionem incurri per propoſitionem, quæ contineat abſurdum, & peregrinum ſenſum à communi, uſitatoquè modo loquendi Patrum, & Scholaſticorum alienum: Solet enim cenſurari hujuſmodi propoſitio, utpotè malè-ſonans, ſeu piarum aurium offenſiva: P. del Bene *dict. dub.* 168. *num.* 11. & Corduba *qu.* 17. §. 14. cum contineat quid abſurdum, & piis auribus indignum, ut ſi dicat: *Deus facit malum*; nam cum Deus non faciat malum culpæ, ſed malum pænæ, idcircò hujuſmodi propoſitio condemnatur à D. Auguſtino, & ab Iſidoro penès Cordubam *loc. cit.*

19 Verùm ſi hujuſmodi propoſitiones piorum aures ſemper offendere dicuntur, & proindè ſuſpectę habentur, multò magis hac notâ inuri debent, quoties proferuntur in Concionibus, ad quos audiendos commixtim concurrunt ignorantes, qui, ut ait Albertin. *de agnoſcend. Cathol. aſſert. qu. 7. num. 19.* extricare non valent paradoxa, & à communi tramite devia, quæ à Concionatoribus exagerantur potiùs, ut auditorum auribus pruriant, quàm ut eorum animas paſcant; idquè audent in rebus non moralibus tantùm, ſed etiã Theologicis, ac ad fidem ipſam Catholicam ſpectantibus, non minùs inutiliter, quàm periculosè. Imò quod magis damnandum eſt, ad hujuſmodi tricas, ineptiaſquè tutandas eò uſquè pertingunt, ut Sanctorum Patrum ſententias mutilare non erubeſcant, eaſquè in ſenſum ab eorum mente alienum trahe-

re;

re; quâ de re stomachatus conqueritur Transmiera *loco infrà citando*. (Vide superiùs dicta circà propositionem piarum aurium offensivam.)

20 Quinta Regula sit, suspectum esse assertorem propositionis, quæ sub pietatis, veritatis, aut religionis prætextu simplicem, rudemquè plebem subvertit, eamvè instigat contrà legittimos Magistros, & Pastores, ipsorũ vitia, aut ipsorum ignorantias propalando, vel aliis modis fideles à Sanctis Operibus artificiosè retrahendo, ut si quis pericula frequentis communionis exageret, vel incommoda status Religiosi amplificet, vel tandem mala, quę provenire somniantur ex confessione auriculari enumeret, quemadmodùm magnâ animarum totius Germaniæ jacturâ molitus fuit Erasmus, testibus P. del Bene de quo suprà, *num.* 15. & Corduba *loco cit.* §. 22. & superiùs nos diximus, loquendo de propositione scandalosâ: Ratio, propter quam prædictæ propositionis assertor efficiatur suspectus de hæresi, est, quia ipse videtur malè sentire, aut de frequentiâ Communionis, aut de Sanctis Religiosorum institutis, aut de pęnitentiæ Sacramento, dum fideles ab eis arcere nititur.

21 Verùm si propositio, quę Catholicorum animos à piis operibus arcet, hæresis suspicionem ingerit, majorem profectò suspicionem oriri necesse est à propositione, quæ eorumdem animos vel avertit ab amplectendâ fide orthodoxâ, & ab obedientiâ Ecclesiæ pręstandâ; vel ipsos anxios, tristesquè reddit ob fidem susceptam: Sub hoc gradu ait Transmiera *loco sæpè citato* comprehendi tractatus, quos Marcus Ephesinus, & alii Græcanici ritus Episcopi evulgaverunt post Concilium Florentinum sub Eugenio IV. celebratum, per uniuersas
22 Provincias Orientales: Ipsi enim perciti odio, quo prosequebantur Ecclesiam Latinam, sivè Occidentalem, falsò imposuerunt illi sævitiem in judicando, avaritiam in exigendo, & alia Crimina, quibus eam magis odiosam reddere possent, vt plebei à suscipiendâ fide deterrerentur, ac si qui jam suscepissent, ad ipsam ejurandam, & detestandam inducerentur.

23 Comprehenduntur quoquè sub hoc propositionis gradu ea verba, quæ ab aliquibus jactari consueverunt contrà recens conversos à Mahometanâ, vel ab Ethnicâ sectâ, quibus objicitur illis, quod aut non sincerè fidem suscipiant, aut quod pauci, aut nullus forsan ex ipsis sincerè, ac non fictè credat id, quod professi fuerunt, & alia hujus generis, quæ, vel obicem ponunt ingredi cupientibus Ecclesiam, vel pudorem, aut tristitiam inferunt iis, qui eam ingressi sunt.

24 Idem dicendum est contrà eos, qui similiter invehuntur indignissimis verbis in illos, qui deserto Judaismo, ad Religionem Christianam convertuntur, quos meritò Lusitana Inquisitio punit, & castigat, & hujusmodi tractatus è li-
25 bris expungit. Hinc est, quod hujusmodi propositionem propriè seductivam vocant Corduba *loco cit.* §. 22. P. del Bene *ubi suprà*, *num.* 15. & Transmiera *de denunc. q.* 4. *cap.* 4. *n.* 2. quo vocabulo utitur etiam Leo X. in Bullâ contrà Martinum Lutherum: Hæc propositio vocatur etiam scandalosa à Bordon. *in Tribun. in cap.* 2. *n.* 76. ab eodem Corduba *loco cit.* §. 20. & à P. del Bene *d. dub.* 268. *n.* 14. Eamquè quoquè Pius IV. in Constit. quæ incipit:
26 *Dominici Gregis*, denominat pietati, & morum honestati inutilem: Posset etiam cum P. del Bene *ubi suprà*, *n.* 16. nuncupari periculosa, quod nomen ei congruit, seù quia talis sit in jis, quæ ad fidem spectant; seu quia talis sit in ijs, quæ ad mores pertinent: Periculosa autem in fide dicitur propositio, quæ licet hæresim, vel errorem manifestè non exprimat, est tamen periculum, ut ex illâ hæresis, vel error oriatur, ut suo loco latiùs diximus. Sub hoc gradu con-
27 tinentur ea, quæ à Clemente VIII. in Instructione Pontificiâ prohibentur, jis verbis: *Quæ contrà Sacramentum Ritus, & consuetudinem S. R. E. novitatem aliquam inducunt; prophanæ etiam novitates vocum ab hæreticis excogitatæ, & ad fallendum introductæ*: Periculosa verò in
28 moribus est propositio, quæ speculativè considerata aliquam habet verisimilitudinem, & quemdam apparentem colorem probabilitatis; verùm in pra-

xi,

xi, moraliter loquendo,sinè gravis culpæ reatu nequit executioni mandari: Hujuſmodi propoſitio à ClementeVIII. in dictâ inſtructione appellatur bonis moribus contraria; quamobrem ſi ejus causâ periculum timeatur, quod diſciplina relaxetur, pietas labefactetur, & morum corruptioni via ſternatur, tunc magis cavendum eſt, ne ipſa à nemine probetur, & laudetur, ut obſtruatur aditus reducendi eam ad praxim,& executionem.

29 Benè, ſapienterquè igitur inſtitutum eſt, ut evulgantes, & diſſeminantes hujuſmodi propoſitiones, juſtiſſimo Inquiſitorũ judicio condemnentur,&,ut ab eiſdem debitis pœnis afficiantur, ab aliis denunciandi ſint, ut rectè perpendit Tranſmiera *ubi ſuprà*.

30 Sexta Regula ſit, ſuſpectam eſſe propoſitionem, quæ detrahit alicui ſtatui fidelium, ſeù dignitati, & poteſtati Illuſtris perſonæ, quo caſu propoſitio illa dicitur injurioſa: P. Del Bene *loco cit.*

31 & Corduba *ubi ſuprà*, §. 24. Verùm, quia tali propoſitione irrogari poteſt injuria, non tantùm alicui perſonæ, ſed etiam ipſi Deo, ac ſanctis ejus, idcircò quoties inferatur injuria Deo, vel Sanctis, nuncupatur illa propoſitio blaſ-

32 phema: Corduba *ibidem*: Irrogari quoquè poteſt injuria fidei noſtræ, & ea propoſitio, quæ fidei noſtræ ſplendorem obtenebrare, & denigrare tentat, appellatur fidei denigrativa, vel ſubſannativa: De hujuſmodi propositionis gradu loquitur Bulla Martini V. ad finem Concilii Conſtantiensis.

33 Quoniam verò prophetiæ, revelationes, miracula, geſta Sanctorum, vitæ aſperitas, & integritas ſunt efficaciſſima argumenta ad ſtabiliendam probabilitatis fidei evidentiam, & conſequenter ad ipſam fidem corroborandam, idcircò propoſitio prædicta, quæ hujuſmodi argumenta infirmat, aut enervat directè, ſivè indirectè, dicenda eſt pariter denigrativa fidei, & per conſequens illius propoſitionis aſſertor efficitur ſuſ-

34 pectus: Hæc eſt ratio, propter quam ſubdantur Sacræ Inquiſitioni illi, qui de ſe ipſis evulgant, aut evulgare faciunt prodigioſa, vel operationes miraculoſas, ſivè propheticas revelationes, aut cæleſtes illuſtrationes, & inuſitatas corporis afflictiones ad captandam ſecularem gloriam: Cenſendi enim ſunt tanquàm falſarii adulatores probatiſſimæ monetæ, quam prophetæ,& operatores virtutum exhibuerunt, ac proindè debent ſtatim denunciari. Non tamen

35 me latet, ipſos poſſe aliquandò excuſari à deceptione, aut ab invincibili, ſeù craſsâ, ac ſinè fictione affectatâ ignorantiâ, tamen hoc judicium,ut rectè ait Tranſm. *loco cit. n.* 3. Inquiſitoribus eſt omninò relinquendum,ipſiquè delatores, & denunciatores ſimplicitate uti debent potiùs,quàm affectatâ prudentiâ,quæ in hoc caſu imprudentia, & arrogantia eſſet denominanda.

36 Nequè aliquis, ut ſe eximat ab onere denunciandi hos falſarios, debet ſibi perſuadere, vera eſſe illa miracula, vel alia ſuperiùs notata, quouſquè Eccleſiæ authoritate, vel teſtimonio non fuerint reprobata; alioquin, ut animadvertit idem Tranſmiera, quamplurium præſertim ſimplicium homuncionum, aut ambitioſarum fœminarum error, & ſuperbia foveretur; ac magna inſuper injuria irrogaretur veris mira-

37 culis, quæ his temporibus cum adeò neceſſaria non ſint ad Catholicam fidem confirmandam, ideò rariſſimè ab Omnipotenti Miraculorum Authore conceduntur, quod perſpicuè, ut ſolet, obſervavit Magnus S.Gregorius,Eccleſiæ Doctor egregius, familiæquè meæ Protector, *in hom.*29. *in Evang.* ubi ait: *Numquid fratres mei, quia iſta ſigna non facitis, minimè creditis? Sed hæc neceſſaria in exordio Eccleſiæ fuerunt: Ut enim ad finem creſceret multitudo credentium, miraculis fuit nutrienda. Quia & nos,cum arbuſta plantamus, tamdiù eis aquam infundimus, quouſquè ea in terrâ coalviſſe videamus; & ſi ſemel radicem fixerint, irrigatio ceſſabit: Hinc eſt enim, quod Paulus dicit: Linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus.*

38 Verumtamen cum miraculorum patratio etiam fiat à Deo ad manifeſtandam Sanctitatem ſervòrum ſuorum,quia mirabilis Deus in ſanctis ſuis, ideò ſæpè ad interceſſionem Sanctorum miracula fieri audiuntur, etiam noſtris temporibus.

39 Po-

39 Potest similiter propositio injuriam irrogare ipsismet rebus sacris: Hæc appellatur irreverens, & sub eâ continentur dicteria, & alia verba, quæ miscent impudenter sacra profanis: Hujusmodi crimen non est adeò leve, ut quibusdam fortassè videtur; nec illud perpetrantes dicendi sunt ab hæresis suspicione immunes, eò quòd ab Episcopis tantummodò puniendi sint, juxtà
40 Concil. Trid. *sess.* 4. cujus verba hæc sunt: *Temeritatem illam reprimere volens, quâ ad profana quæquè convertuntur verba, & sententiæ Sacræ Scripturæ, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones impias, & diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat, & præcipit ad tollendam hujusmodi irreverentiam, & contemptum, ne de cætero quisquam quomodolibet verba sacræ Scripturæ ad hæc, & similia audeat usurpare, aut omnes hujusmodi generis homines temeratores, & violatores verbi Dei, juris, & arbitrii pœnis per Episcopos coërceantur*: Non dicantur, in-
41 quam, isti nullâ hæresis suspicione involvi; nam post institutionem Pontificiam Clementis VIII. *anno* 1495. cognitio, ac animadversio adversùs eosdem impudentes etiam ad Inquisitores pertinet: *Expungi oportet* (ait Clemens) *verba Scripturæ sacræ quæcumquè ad profanum usum impiè accommodantur*: Quod
42 explicitè dictum est de Scripturis Sacris, similiter intelligendum est de libris Sanctorum Patruum, de Officiis Ecclesiasticis, & de Viris Sanctitatis eximiæ, & eorum gestis, si ad scurrilia, adulatoria, aut detractoria accommodentur, cum id non sinè magnâ irreverentiâ, & Sanctorum contemptu contingere possit, ut ait Transm. *loco cit.*

43 Hæc omnia verò non adeò rigorosè sunt intelligenda, ut censeri debeant incurrere hujusmodi suspicionē quicumquè simpliciter Sacra profanis immiscent, ut rectè observat sæpè laudatus Transm. sed insuper necesse est, ut irreverenter, vel rediculè, vel maledicè id fiat; aliter nec peccatur quidē; imò sępè Sancti Patres, & interpretes, res, & locu-
44 tiones sacras per res, & locutiones profanas, Philosophorum, Poetarum, & Oratorum eruditè, & laudabiliter explanarunt, de quibus passim exempla suppetunt. Cum ergò ad hoc, ut incurratur hujusmodi suspicio, requira-
45 tur, quod indecenter sacra profanis immiscentur, puniendi erunt plerumquè à Sacrâ Inquisitione, qui sacra argumenta, Sanctorum gesta, vel parabolas ad comica transferunt argumenta, & ex illis fabulas effingunt: quâproptèr cum Cemœdiæ exposcant, ut cum risu, scommatibus, scurrilitate, facetiisquè pertractentur, (de quibus Comicis, & tragicis spectaculis agit Martinus Schockius *exercit. var. exerc.* 29.) nisi multum prudentiæ, ac cautionis adhibeatur, facilè est, ut res sacræ profanis, & irreverentibus ineptiis involvantur.

46 Sub hoc pariter gradu propositionis irreverentis comprehenduntur, juxtà Transm. *loco cit.* propositiones non allegantes fideliter verba Scripturæ Sacræ, de quibus instructio Clementis VIII. sic habet: *Verba Sacræ Scripturæ non fideliter prolata, vel ex pravis Hæreticorum versionibus deprompta*. Ratio est, quia impietatem redolet, & Sacrę paginæ verbis iniuriosum est, pro divinis oraculis verba hominum venditare, sivè id fiat allegando pro verbis Dei, ea, quę talia non sunt; sivè ipsa alterando, contrà illud pręceptum Divinum *cap.* 4. *Deuter.* evulgatum: *Non ad-*
47 *detis, neque diminuetis*; sivè eadem, quamvis fideliter allegata ad extortam, & repugnantem sententiam retorquendo, & trahendo. Hoc genus irreverentię tantâ malitiâ refertum esse judicavit Ludovicus Vivaldus *in decima persecutione* apud Transm. de quo *suprà*, ut
48 dixerit (nimis rigorosè tamen) hæreticum esse eum, qui falsam, & extortam interpretationem in scripturis Divinis ponit, docet, vel prędicat, ad quod allegat verba Hieronymi: *Quicumquè aliter Scripturam Sacram intelligit, quàm sensus Spiritus Sancti efflagitat, quo conscripta est, licet ab Ecclesiâ non recesserit, tamen hæreticus appellari potest*.

49 Item injuriâ afficitur Ecclesia à propositione, quę illi detrahit, undè nuncupatur Ecclesię decolorativa, juxtà San-

Sanctum Bonaventuram *in* 4. *diſt.* 19.

50 Similitèr infertur injuria aſſertionibus probabilibus Catholicorum Doctorum à propoſitione, quę eorum aſſertiones probabiles nimis audacter vilipendit, dum ipſas vocat hęreticas, aut erroneas, aut impias; vocaturquè hęc pręſumptuoſa propoſitio, ac temeraria, ut patet ex litteris Apoſtolicis Sixti IV. allegatis à Franciſco Diago *lib.* 1. *Annal. Aragon. cap.* 33. & ab Alphonſo Fernando *in concertatione prædicatoriâ, editionis Salmanticenſis, pag.* 227. 228.

51 & 229. Ait enim Pontifex ille: *Cum duplex ſit opinio Catholicorum DD. circà cauſas præcipuas Incarnationis Verbi Divini intuentium; Altera, quod ſi Adam non peccaſſet, Dei Filius humanam carnem non aſſumpſiſſet; altera, quod etiam ſi non fuiſſet humana natura in primo Parente lapſa, adhuc Dei filius carnem aſſumpſiſſet, & opinio utraquè pietati, fidei auctoritatibus, & rationibus ſubſiſtat: Cumquè priori opinioni verſus illi innitantur,* (qui ſunt

Peccatores non abhorres,
Sinè quibus nunquàm fores
Tanto digna filio.)

dicimus, quidquid contrà dictos verſus attentatum fuit, temerarium, præſumptuoſum, & pœnâ dignum fuiſſe, tanquàm contrà opinionem à DD. Catholicis poſitam. Ex quibus conſtat, ſubjungit Tranſm. *loco ſuperiùs cit.* juxtà mentem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ puniendos eſſe tanquàm temerarios, præſumptuoſos, & animadverſione dignos ab Inquiſitoribus illos, qui damnant propoſitiones à DD. Catholicis, veluti

52 probabiles, toleratas. Nil igitur mirum, ſi Pius V. & Gregorius XV. in Bulla adverſus Michaelem Bajum varias illius Doctoris propoſitiones condemnent „quarum nonnullæ non aliam ob cauſam damnantur, niſi quia ignominiosè carpunt aliquas opiniones probabiles DD. Catholicorum, ut apud Tranſm. *ubi ſuprà*, recenſent Suarius *Prologm.* 6. *de gratia, cap.* 2. Turrian. 2. *par. ſelect. centur.* 3. *dub.* 6. *pag.* 33. & *diſp.* 31. *dub.* 59. & *in opuſc. de gratia, tract. ult.* & pro eodem ſenſu allegantur Cardinalis Toletus, Ga-

53 briel, Vaſquez, & alii. Porrò propoſitiones, à quibus injuria irrogatur ſententiis Philoſophicis quorumcumquè Authorum, quæ faveant fidei Catholicæ, vocantur præſumptuoſæ. Quamvis enim Catholica dogmata non indigeant fundamento Philoſophiæ Ariſtotelis, ſeù aliorum Authorum, quibus fulciantur., tamen cum duæ ejuſdemmet rei veritates, quarum una conſona ſit fidei Catholicæ, altera Philoſophiæ, nequeant contrariæ eſſe inter ſe, ut benè ait Lupus *in edictis, libr.* 26. *diſt.* 2. *art.* 2. idcircò faciliùs perſuadentur veritates Catholicæ, ſi conformes appareant philo-

54 ſophiæ principiis. Hinc eſt, quod cum Arabes, ac eorum Anteſignanus Averroes, interpretarentur Ariſtotelem, tunc propter ingruentia bella ignotum in Occidente, atquè principiis peripateticis adversùs Religionem Catholicam abuterentur, accidit, ut ſacroſancta fidei noſtræ myſteria à compluribus veritati parùm conſona putarentur; ſed quoniam Deus Eccleſiæ ſuæ nunquàm deeſt, eidem proviſit, dum eam clarificare dignatus eſt

55 mirâ eruditione Sancti Thomæ Aquinatis, qui poſtquàm ſedulam peripateticæ Philoſophiæ, cujus tanta apud omnes erat exiſtimatio, operam impendiſſet, ità explicavit Ariſtotelis doctrinam, eamquè adeò conſonam Catholicæ Religioni patefecit, ut nemo poſteà à verâ fide diſceſſere poſſit, quin Peripato quoquè non deficiat; idcircò neceſſe fuit noſtrorum temporum Hæreſiarchis, qui Vaticanum expugnare tentarunt, Lyceo quoque bellum indicere, quemadmodùm ait Cardinalis Pallavic. *hiſt. libr.* 7. *cap.* 14. *num.* 16.

56 Cum ergò ità res ſe habeat, juremeritò damnanda eſt propoſitio, quæ injuriam irrogat Philoſophorum principiis, dummodò id faciat, quatenùs ea principia fidei noſtræ dogmatibus con-

57 ſonant; id, quod patet ex Concil. Conſtant. *ſeſſ.* 19. *pag.* 895. *juxtà edition. Colonien. ann.* 1618. quæ ſeſſio quò ad hanc partem fuit approbata à Martino V. Nâ generalis eadem Synodus Conſtant. coegit Hieronymum de Praga ad abjurandam, tanquàm Catholicæ Religioni

no-

noxiam, censuram, quâ infamaverat sententiam quamdam probabilem ex tractatu de Universalibus desumptam: Hic tamen finis in censurante sententias Philosophorum faventes Religioni nostræ eruitur præcipuè à conditione,
58 & qualitate ipsiusmet censurantis: Est enim hujusmodi censura æquivoca, cum possit esse tàm propter opinionem merè philosophicam, quàm propter odium Religionis Catholicæ, & in dubio benignior interpretatio facienda est.

59 Tandē propositio irrogare potest injuriam alicui personę dignitate fulgenti, & hæc vocatur acerba, seu satyrica: Sub ipsâ comprehenduntur dicteria, quæ adversùs Ecclesiasticos à quibusdam è suggestu proiiciuntur, ut ait Transm. *loco cit.* Hoc enim dedecet Concionatores Verbi Divini, qui non possunt acerbioribus verbis, & objurgationibus à Sacro Pulpito vulnerare, & infamare determinatas personas Catholicas, præcipuè Ecclesiasticas, vel
60 status in Ecclesiâ receptos, aut legitimè toleratos: Sunt igitur hujusmodi Concionatores severissimè puniendi ab Inquisitoribus, pròut (inquit Transmiera) firmatum est authoritate Conciliorum nominatim Senonen. *cap.* 36. *in decretis morum*, *pag.* 167. Colonien. *par.* 4. *cap.* 8. *pag.* 186. & *par.* 6. *cap.* 13. 15. 16. & 17. *pag.* 190. Augustensis *cap.* 13. *pag.* 214. Trevirensis *cap. missi*, *pag.* 270. Mediolanen. 1. *pag.* 261. *juxtà editionem Colonien. ann.* 1618. Quod identidem, præter Concilia, Canones Religiosorum cætuum, Theologos, Summistas, & Juristas, statuit Paulus III. *anno* 1542. *in bullâ*, quæ incipit: *Apostolici Culminis*; & rationabilissimè, nam similes objurgationes sunt non modò inutiles, sed etiam scandalosæ, seditiosæ, & viam ad schismata sternunt, tumultus provocant; id, quod pluribus historiarum monumentis comprobatur.

61 Adde, quod ferè semper hæ reprehensiones fiunt, ut observat idem Transmiera, cum abusu exemplorum Sacrarum Scripturarum, propterea juxtà decretum Concil. Trid. *sess.* 4. trans-
62 gressores sunt graviter puniendi. Abuntur verò exemplis scripturarum, dum ad suam defensionem adducunt Christi Domini, & Prophetarum reprehensiones, quæ non possunt ad exemplum trahi prò ordinariis prædicationibus; Tùm quia Prophetis extraordinaria inerat objurgandi Jurisdictio, & personam Summi Numinis singulari modo ipsi repręsentabant; Tùm quia spiritus, à quo dirigebantur Prophetæ, hominum culpas noverat, & privatas à publicis secernebat, ipsiquè Dei jussu nominatim singulas corripere debebant; Tum etiam quia ipsi ex Prophetiæ dono videbant, quandò objùrgatio futura esset tempestiva, & proindè quid utilitatis, vel contrà quid detrimenti ex silentio sequuturum esset. Hæc verò omnia minimè verificantur de his Concionatoribus, qui non prophetico impulsu, sed solùm magistrali, & doctrinali præditi sunt. (Vide, si vis, Concil. Lateranen. sub Leone X. *sess.* 11. & Clementinam *Religiosi, de Privilegiis*,
63 cum Concil. Vienen.) Nequè ab Inquisitorum Judicio eximi debent ji, qui callidè, dum nomina tacent, personas ità circumscribunt, ut in eorum notitiam cum facilitate deveniatur.

64 Septima regula sit, eam propositionem esse suspectam, quæ quamvis non possit vrgentibus testimoniis, aut fundamentis impugnari, semper tamen in materiâ morali cum formidine, ac scrupulo executioni demandatur; & in materiâ speculativâ non sinè scrupulo, & formidine docetur, cum è conversò opposita doctrina omni careat scrupulo, & anxietate.

65 Hæ igitur sunt regulę, quibus dignoscitur, quandò hæresis suspicio inducatur à propositione, cujus assertores sunt propterea puniendi ab Inquisitoribus, nō solùm ex consuetudine, ut putat Corduba *ubi suprà*, *sub notab.* 4. sed ex Constitutione Pauli III. ut probat Fermosin. *tract. crim. tract.* 2. *in c. cum Christus*, *q.* 9.
66 *n.* 6. & rationabiliter propter criminis gravitatem simul, & propter affinitatem cum hæresi: Et licet in pluribus casibus nihil contrà fidem mediatè, uel immediatè dicatur, plura tamen dicuntur cōtrà charitatem, justititiam, & alias virtutes, quarum indemnitas ad curam Inquisitionis pertinet, quæ sicut non tantùm prohibet libros circà fidem, sed

etiam

etiam circà bonos mores ; ità poteſt linguam coercere ab hujuſmodi propoſitionibus, quæ graviſſimè bonos mores poſſunt perturbare.

67 Porrò hujuſmodi regulæ deſumuntur ex Summorum Pontificum Conſtitutionibus, ex Conciliis,& ex Uniuerſitatum, ac Scholaſticorum qualificationibus, quæ cum plures ſimul in eâdem propoſitione ſæpè concurrant, ut advertit Corduba *loco cit.* §. 28. *in notab.* & nos *ſuprà*; ità ex pluribus regulis reddi poteſt ſuſpecta una, & eadem propoſitio.

Hæc ſunt,quæ in priori hujus Operis parte diſcutienda putavi ad majorem Omnipotentis Dei Gloriam: Si autem quid præter meam intentionem perperàm dictum fortaſsè fuerit, illud imbecillitati, non malitiæ meæ tribuendum ; & tanquàm non dictum eſſe, velit Lector, ſicut expungi, & reiici cupio.

FINIS.

INDEX

INDEX

Omnium rerum Notabilium.

A

ABIURATIO.

ABjuravit quidam, qui nocte Sabbathi Sancti abstulit martellos à quibusdam campanis. Cap.ult. Sect.2. Subsect. 1. §.5. num.24. pag.495.

Contemptores Cedulonum qualiter abjurare debeant? Ibid. num. 28. pag. 495.

Qui Hæreticos putatos defendunt, abjurare coguntur, licèt non incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ. Cap.4. Sect.2. num.5. pag. 424.

Papa nunquàm permittit matrimonium Catholicorum cum Hæreticis, nisi priùs hæresim isti abjurent. Cap. 5. Sect.1. num.44. pag.440.

Qui iteratò suscepit Baptismum, abjurare debet. Cap.3. Sect.4. num.21. pag.391.

Idem dicendum de eo, qui iteratò recipit Sacramentum Confirmationis. Ibid. num. 22. pag.391.

Concilium Constantiense coegit Hieronymum de Praga ad abjurandam censuram datam contrà probabilitatem ex universalibus desumptam. Cap. ult. Sect.2. Subsect.2. num.57. pag.510.

Quomodo abjuret Polygamus? *Vide in verbo* POLYGAMIA.

Quomodo abjuret Blasphemus? *Vide in verbo* BLASPHEMUS.

ABORTUS.

Maleficium abortus quomodò operetur Dæmon? Cap.2. Sect.6. Subsect.3. n.22. pag. 238.

ABSENS.

Olim absentibus denunciabantur Hæretici, & quomodò? Cap.4. Sect.1. Subsect.1. num.3. pag.399.

ABSOLUTIO.

An absolutio Sacramentalis eximat blasphemos à poena debita? Multi affirmant. Cap.1. Sect.6. num.77. pag.132.

Ratio assignatur pro dicta opinatione, pro qua etiam allegatur lex Saxonica. ibid. num.78. pag.132.

Communis opinio est, quod absolutio Sacramentalis non eximat blasphemum à pœnis juris. ibidem numer. 79. pag. 132.

Referuntur aliquorum Doctorum dicta ad hoc cum doctrinis. ibid. num. 80. pag.132.

Illatio absurdi contrà dictam opinationem. ibid. num.81. pag.132.

Hæreticorum errores in formâ absolutionis Sacramenti Pœnitentiæ, qui, præter verba, exigunt signum visibile. Cap.3. Sect.1. Subsect.3. num.12. pag.304.

Inter formam Absolutionis Latinam, & Græcam, est tantùm accidentale discrimen. Ibid.num.16. pag.305.

Forma Græcorum, quæ est: *Habeo te absolutum à peccatis tuis*, non licet Latinis, ea uti; Græci tamen tollerandi sunt ex decreto Sacræ Inquisitionis. Ibid. n.14. pag. 305.

Forma absolvendi Orientalium per modum deprecativum, nunquàm fuit improbata, nec adversatur ei Concilium Tridentinum. Ibid. num.15. pag.305.

Potestas absolvendi à peccatis, licèt proveniat indelebilitèr à charactere Ordinis, requirit tamen jurisdictionem, tanquàm conditionem, sinè qua non. Cap.3 Sect.3. Subsect.1. num.11. pag.341.

In casu necessitatis, vel in mortis articulo omnes Sacerdotes habent potestatem absolvendi à peccatis, vel jure Divino, vel jure Ecclesiastico. Cap. 3. Sect. 4. num.12. pag.389.

An Confessarius absolvere debeat Blasphemum consuetudinarium? *Vide in verbo* CONFESSARIVS.

Quando absolvendus sit Reus? *Vide in verbo* ACCUSATUS.

Alia *vide sub verbis* CONFESSIO, POENITENTIA, POENITENS.

ABUSUS, & ABUTENS.

Sacræ Scripturæ Abuſus in ſortibus licitè adhibitis, intervenire nequit. Cap.2. Sect. 4. Subſect. 1. num. 6. pag. 208.

Abutentes Sacramentis ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap.3.num.1.pag. 262.

Atrocitas ſceleris in Sacramentorum abuſu. Ibid. num.3. pag. 263.

Hæreſis ſuſpicio inducta ex abuſu Sacramentorum, levis non eſt, quocumquè modo conſideretur. Ibid.nu.4.pag.263.

Ludovicus Correa reiicitur, putans ex concupiſcentia excuſari Sacramentis abutentes. Ibid. num.5. pag.263.

Sacramentorum abuſus hæreſis inducit ſuſpicionem, quia hæretici, vel deſpiciunt omnia Sacramenta, vel nonnullis abutuntur. Ibid. num.6.pag.263.

Non quilibet Sacramentorum abuſus inducit hæreſis ſuſpicionem, & qualis abuſus eam inducat? Ibid. n.7. pag.363.

Quomodò poterit cognoſci,quod Sacramentorum abuſus habeat fundamentum in hæreſi? Ibid. num.8. pag. 264.

Ex qualitate perſonæ abutentis judicatur etiam de abuſu Sacramenti, an inducat hæreſis ſuſpicionem. Ibid. n.9. pag.264.

Quamvis non omnis Sacramentorum abuſus inducat hæreſis ſuſpicionem,aliquis tamen abuſus Sacramentorum eam inducere poteſt in quolibet Sacramento. Ibid.num. 10.qag. 264.

Quot modis abuſus in Sacramentis poſſit contingere? Ibid.num.11.pag.264.

Septem modis contingere poteſt abuſus Sacramentorum in conficiendo. Cap.3. Sect.1. num.1.pag.265.

Abuſus in conficiendo in quibuſnam Sacramentis committi poſſit? Ibid. nu.2. pag.265.

Non Sacerdos audiens confeſſiones abutitur Sacramento pœnitentiæ, & eſt vehementer de hæreſi ſuſpectus, & quare? Cap.3.Sect.1.Subſect.1.nu.12. pag.268.

Qui vivente prima uxore aliam ducit, eſt verè Polygamus, abutens Sacramento Matrimonii, & de hæreſi ſuſpectus. Cap.3. Sect.1.ſubſ.1. §.1. nu.1.pag.273.

Abutitur Matrimonio,qui contrahit cum Infideli, vel hæretica. Cap.3. Sect. 1. Subſect.1.§.4. num.1. pag.291.

Abuſus Sacramenti ob non debitam materiam in conficiendo, ſæpè fit ad ſortilegium, præcipuè in hoſtiâ. Cap. 3. Sect.1. Subſect.2. num.1. pag. 295.

Circà materiam,ex qua conficitur matrimonium,nullus eſt abuſus inducens hæreſis ſuſpicionem. Ibid.num.31.p.301.

Abuſus in non debitis cæremoniis poteſt tantum contingere in Sacramentis Euchariſtiæ, & Matrimonii. Cap.3.Sect.1. Subſect.6.num.1.par.317.

Abuſus circà cæremonias Sacramentorum tripliciter occurrit. Ibid. num. 2. pag.317.

Primus modus eſt,non debitas adhibere cæremonias: Hic contingit, quando in Miſſa recitantur preces nefandæ, & turpes. Ibid. num.3. pag.317.

Secundus modus eſt, quando ex cotemptu cęremonię omittuntur, qui abuſus favet hęreſi Calvini, & Lutheri. Ibid. num.4.pag.318.

Tertio caſu Sacramentum non debitis cęremoniis conficitur, ſi ea, quæ voce ſubmiſſa ſunt dicenda, clara voce dicantur. Ibid.num.29.pag.322.

Abuſus vaſorum vilium in Sacrificio obſervatus in Maronitis. Ibid. num. 12. pag.319.

Abuſus in conferendo Sacramento committitur in omnibus Sacramentis excepto Matrimonio; tamen reſpectu Baptiſmi ex defectu poteſtatis nullus committitur abuſus. Cap.3. Sect.3. num.1. pag.337.

Abuſus Sacramentorum in conferendo, nõ adimpletis iis ad quę Miniſter cxindè tenetur, non poteſt contingere, niſi reſpectu Sacramenti pœnitentiæ. Cap. 3. Sect.3.Subſect.6.num.1.pag.384.

Abutitur Sacramento Pœnitentiæ, qui revelat audita in confeſſione. Ibid.n.12. pag.385.

Abutitur quis Baptiſmi Sacramento,ſi ſuſcipiat à Miniſtro hæretico, & talis ſit ſuſpectus de hęreſi. Cap.3.Sect.4.nu.1. pag.388.

Abuſus Sacramentorũ in ſuſpiciendo cõmittitur,ſi accipiãtur in non debita materia, ut ſi quis vellet Euchariſtiam in hoſtia non conſecrata. Ibid. num. 16. pag.390.

Abutitur Sacramentum Baptiſmi, & eſt Apoſtata, qui patitur ſe rebaptizari. Ibid. num.18.pag.390.

Et quando hic Abuſus ſoleat contingere? Ibid. num.19.pag.390.

Qui conficiunt aliquod Sacramentum,eo abu-

abutuntur in omittendo, ſi deficiant in ſubſtantialibus. Cap.3. Sect.5. num.1. pag.392.
Abuti tur Sacramento in omittendo, qui eum vel nunquàm, vel rarò recipit. Ibid.num. 14. pag. 394.
Quid requiratur ad incurrendam ſuſpici ɔnem hęreſis in abutentibus Sacra⌣ Scriptura? Cap.ultim.Sect.2.Subſect.2. num.43.44.45.pag. 509.
Quomodò injuſtè abutantur concionatores exemplis Sacræ Scripturæ? Cap.ult. Sect.2.Subſ.2. num.61.& 62. pag.511.
De Abuſu Sacræ Scripturæ. *Vide in verbo* SACRA SCRIPTURA.
De Abuſu Sacramentorum, vide ſparſim⌣ in ſuis ſedibus. *Alia vide ſub verbis* FORMA, SOLLICITATIO.

ACCADEMIA.

Qui proſert propoſitionem qualificatam⌣ ab Accademia,non eſt de hęreſi ſuſpectus. Cap.ult.Sect.2. Subſect.2.num.9. pag. 505.
Accademia Pariſienſis immeritò cenſuravit propoſitiones Sancti Thomę. Ibid. num.10. pag.505.

ACTIO.

Actionis indifferentia undè deſumenda? Cap.5.Sect.2. num.35. pag.448.

ACTUS.

Actus externi, quando ſint idololatriaci? *Vide in verbo* IDOLOLATRIA.
Reliqua *Vide in verbo* FACTUM.

ACCUSATIO.

Directè dicuntur impediri Miniſtri S.Officii, ſi Princeps ſtatuat,ne aliquis accuſetur. Cap.4.Sect.2. num.34.pag.427.

ACCUSATUS.

Accuſatus de Crimine ob notitiam ex cõfeſſione habitam,eſt abſolvendus. Cap. 3.Sect.3. Subſ.6.num.20. pag.386.

ADAM.

De Adami ſapientia nomina rebus imponentis. Cap.2.Sect.2.Subſ.4.§.2. n.10. pag. 185.
An ſi Adam non peccaſſet, Verbum Incarnatum fuiſſet? Ad hanc quæſtionem⌣ duplex eſt Catholicorum opinio. Cap. ult.Sect.2.Subſ.2.num.51. pag.510.

ADAMAS.

Virtus Adamantis circà Magnetum: *Vide in verbo* MAGNES.

ADMONITIO.

Proteſtatio non excuſat in judicio, quando quis eſt admonitus, ne promoveat aliquam propoſitionem,tanquàm hæreticam. Prælim.17.num.10. pag.31.
Eſt evidens pertinacia non credere Epiſcopo, ſeù Inquiſitori admonenti in⌣ expreſsè damnatis. Ibidem num. 11. pag.31.
Secus in iis, quæ ab Eccleſiâ non ſunt expreſsè damnatis. Ibid.num.12.
An requiratur monitio, ut quis dicatur pertinax. Ibid. n.14.pag.31.
Prava voluntas non flectitur per ſimplicem admonitionem. Ibid. nu.14. pag. 31.
Effectum, quem ſortiri poteſt admonitio, faciliùs conſequi poſſunt libri. Ibid. n. 14.pag.32. Declara. Ibid.
Admonitio neceſſaria eſt ad juſtificandam incorrigibilitatem. Ibid. num.15. pag. 32.
Termini ad effectum,ut hęretici reſipiſcant per admonitiones,dantur in S.Officio. Ibid. num. 15. pag.32. Et quales debeant eſſe cum hæreticis negativis? Ibid. num.16.
Admonitio non eſt neceſſaria reſpectu illius, qui diù latenter in errore fuit. Ibid. num.17. pag.32.

ADSTANTES.

Diſputatio cum hæreticis nocere poteſt Adſtantibus,maximè ſi ſint Idiotæ.Cap. 5. Sect.2.num.90. pag.454.

ADULTERIUM.

Altero conjuge Adulterante poteſt alter ordines ſuſcipere, abſquè ullo conſenſu. Cap.3.Sect.1.ſubſ.1. §.3.n.13. pag. 289.
Quando præſumatur, quod uxor ſit commiſſura adulterium? *Vide in verbo* UXOR.

ADULTI.

An ſint baptizandi Adultus, vel potius Infantes? *Vide in verbo* BAPTISMUS.

ADUOCATUS.

Defendere dicuntur hæreticos in judicio, qui eos defendunt, tamquam Advocati. Cap.4. Sect.2.num.6. pag.424.

Advocatus an defendere possit Clientem hæreticum? *Vide in verbo* DEFENSIO.

ÆQUALITAS.

Qui sortes tentant, æquali Jure niti debent. Cap.2. Sect.4. Subsect.1. num.7. pag. 208. *Vide in verbo* SORTES.

ÆQUIUOCA.

Sunt priùs distinguenda, antequàm definiantur: Prælim.1. num.7. pag. 2.

Verba æquivoca sunt sumenda in sensu Catholico, nisi mala fama loquentis aliter suadeat; & ideò ex ipsis non oritur suspicio hæresis. Prælim.9.num.6.pag. 16.

Liberius Pontifex approbavit formulam fidei æquivocam. Prælim. 9. num.6. pag.16.

Propositio æquivoca, seù ambigua viri bonæ famæ non est interpretanda in sensu hæretico. Plælim.9.nu.6.pag.16.

De propositione æquivoca. *Vide in verbo* PROPOSITIO.

AER.

Aëris temperies indicat ingenii præstantiam, & è contrà; necnon mores. Prælim.5. num.6. pag.8.

Aëris futuræ qualitates ab Avibus, cæterisquè brutis dignosci possunt. Cap. 2. Sect.3. Subs.1. num.14. pag. 203.

AEROMANTIA.

Æromantia apud veteres quomodò fiebat, & quomodò apud Judæos, qui ferè soli sunt, qui eam exerceant? Cap. 2. Sect.4.Subs.3.num.9. pag.214.

ÆTAS.

Ob defectum ætatis professio est nulla. Cap.3. Sect. 1. Subsect.1. §. 2. num.27. pag.286.

An minor ætas excuset, vel saltem minuat pœnam blasphemanti? Minimè, dummodò excedat annum sextum decimũ: exempla referuntur. Cap.1. Sect.6.nu. 66.pag.130.

Limitant alii responsionem in minore doli capace, & sensum blasphemiæ sentiente. Cap.1.Sect.6.num.67.pag.130.

Minor ætas doli capax meretur pœnę minorationem, quia non est perfecti judicii. Cap.1. Sect.6.num.68. pag.131.

Qua ætate generati possit? Cap.3.Sect.1. Subs. 5.num.31.& 32.pag. 315.

Reliqua *vide sub verbis* PROFESSIO, MATRIMONIUM.

AFFECTATIO.

Affectatio ex quo proveniat in Ignorante? Prel.14.n. 13.pag.24.

Affectata ignorantia an, & quando ab hæresi excusat? *Vide in verbo* IGNORANTIA.

AFFECTUS.

Numeratur Affectus inter causas Idololatriæ. *Vide in verbo* IDOLOLATRIA.

ALBANENSES.

Albanenses hæretici an differant à chateris? *Vide in verbo* CHATERI.

ALCORANUS.

In Alcorano plures sunt hæreses: Ideoquè, qui ipsum legit, est suspectus de hæresi. Cap.6.Sect.2.num.33.pag.467.

Alcoranus quare prohibitus? Cap. ult. Sect.2.Subs.1.§.7.num. 9. pag.500.

ALLEGATIO.

Sunt irreventes ii, à quibus nõ allegantur fideliter verba Sacræ Scripturo. Cap. ult.Sect.2.subs.2.num.46.pag.509.

AMANUENSIS.

Amanuensis scribens blasphemias ad calamum experiendum, est de hæresi suspectus. Cap. 1. Sect. 6. num. 49. pag. 128.

An Amanuensis, & quando sit suspectus de hæresi, transcribens libros hæreticorum? Cap.5.Sect.1.num.29.pag.460.

AMASIA.

An liceat Amasiam vocare Deam? Cap.1. Sect.3.num.15. pag.102.

AMBIGUUM.

Propositio Ambigua importat suspicionem ex mala qualitate proferentis. Cap. ult.Sect.2.Subsect.2.n.13.pag.505.

Ideò excusatur Archiepiscopus Camerancensis. Ibid. num.14.pag.505.

Alia *vide in verbo* PROPOSITIO.

AMENTIA.

Vide in verbo DEMENTIA.

AMICITIA.

Non ceſſat denunciationis obligatio, licet criminoſus ſit amicitia conjunctus. Cap. 4. Sect. 1. ſubſect. 1. num. 19. pag. 401.

An debeat ceſſare amicitia, quando urget obligatio non inferendi damnum Innocentibus? Ibid. num. 27. pag. 402.

Multi cenſent, ſuſpicionem hæreſis non incurri ab eis, qui receptant hæreticos maxima amicitia conjunctos. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. num. 27. pag. 409.

Reliqua *vide ſub verbis* CONFOEDERATIO, DENUNCIATIO, FAMILIARITAS, RECEPTATIO.

AMICUS.

Ex Amicis improbis oritur ſuſpicio. Prel. 11. num. 1. pag. 18. Ratio. Ibid. num. 2. & num. 4.

Amicus non eſt aliud, quàm una anima in duobus corporibus. Prelim. 11. n. 3. pag. 18.

Amicus ſufficit Amici mores ſuis ſimiles reddere. Prel. 11. num. 4. pag. 18.

Faciliùs vitia, quàm virtutes Amicitia acquiruntur. Prel. 11. nu. 5. pag. 18.

Ex omnibus actibus Amicitiæ oritur ſuſpicio. Prel. 11. num. 7. pag. 19.

Amici recti quam ſint deſiderabiles. Prel. 11. num. 4. pag. 18.

In Amicitia plus valet ſimilitudo morum, quàm affinitas. Prel. 11. num. 3. pag. 18.

A malâ voluntate unius Amici valet illatio ad voluntatem alterius. Præl. 11. num. 3. pag. 18.

Inter Amicitiæ actus quinàm numerentur. Prælimin. 11. num. 7. pag. 19.

AMOR.

An Amor excitetur per quamdam herbam? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 5. num. 21. pag. 195.

Quomodò generetur carnalis Amor per oculorum aſpectum, ex quo Amaſii non patiuntur ſeparari ab invicem? exempla Stratonicæ, & Amonis. Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 2. n. 3. pag. 232.

Violentia cauſata à Maleſico in parte ſenſitiva eluceſcit, vel ex Amore, vel ex odio, quod per Maleficia cauſari poteſt: Exemplum ex S. Hieronymo. Ibid. num. 11. pag. 233.

De Philtris, eorumquè violentia. Ibid. num. 12. pag. 233.

Quomodò exhibeatur maleficium amatorium? Remiſſivè. Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 2. num. 13. pag. 234.

Maleſici non ſolùm poſſunt amorem ingerere, ſed ipſum deſtruere. Ibid. nu. 14. pag. 234.

Maleſici ſtatuas cereas ad ignem admovent, vel thoro locant, ut Amorem ingerant: Ubi de alio modo maleficii amatorii. Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 3. num. 14. pag. 237.

ANGELUS.

Quod Angeli ſint Corporei, plures è Sanctis Patribus crediderunt. Prel. 17. n. 5. pag. 30.

Homines progenitos fuiſſe ex Angelis è Cœlo dejectis, nonnulli Sancti Patres dixerunt. Prelim. 17. n. 5. pag. 30.

Superſtitio imponendi pecularia nomina Angelis: ſicquè reprobantur nomina Angelorum moventium Cælos, quia ſunt nomina Cabaliſtarum. Cap. 2. Sect. 7. ſubſ. unica num. 53. pag. 259. & num. 54. & 55. pag. 260.

Sunt ſuſpecti de hæreſi publicantes alia nomina Angelorum, præter tria in Scriptura Sacra. Ibid. num. 56. pag. 260.

Reprobatur Cornelius à Lapide teſtans B. Amadeo revelata fuiſſe nomina ſeptem Angelorum. Ibid. num. 57. pag. 260.

An admittendus Angelus Uriel? Ibidem nu. 58. pag. 260.

Temeraria Opinio Tertulliani, & Aureoli circà apparitiones in forma corporea. Cap. ult. Sect. 2. ſubſect. 1. §. 5. num. 5. gag. 493.

Temerarii cenſendi, qui negarunt Angelos eſſe merè Spirituales. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 5. num. 6. pag. 493.

ANGLI.

Anglorum Reges hæretici an habeant virtutem ſanandi ſtrummas conceſſam Edovardo? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. nu. 5. pag. 174.

ANIMA, & ANIMUS.

Cuidam, qui affirmaverat Animam eſſe mortalem, indicta fuit abjuratio de vehemen-

hementi, & cur? Cap.ult.Sect.2.ſubſ.1. num.3.pag.478.
An Magi poſſint revocare animas ad corpus? Cap.2.Sect.2. ſubſ.2. num.14. pag.158.
Dæmon nequit educere animas ab Inferno, vel à Purgatorio. Cap.2. Sect.2. ſubſ.2.n.33.pag.162.
Corpus, & Anima proportione quadam harmonica ſibi invicem congruunt,motuſquè corporis in animam, ſicuti & animæ in corpus facillimè, & vehementiſſimè penetrant. Prælim. 6. num. 2. pag.9.
Ad operationes animi maximè concurrit organorum qualitas. Prælim.6. num.2. pag.9.
Eſſentiâ eſt Anima juſta. Prælim. 8. nu.3. pag.13.
An Temerarii cenſendi aſſerentes,Animas generari ab Animabus parentum,ut putavit Tertullianus? Cap.ult.Sect.2.ſubſect.1.§.5.nu.7.pag.493.
Animæ ſunt divinæ, juxtà Platonem. Cap.2. Sect.4.ſubſ. 3. num.11.pag.215.
Alia *vide ſub verbis* APPARITIO, MAGI, NECROMANTIA.

ANIMALIA.

An poſſit Animalia Dæmon producere? Cap.2.Sect.2.ſubſ.2. num. 27. pag.160.
Lingua, Oculus, & Tactus animantium, mirabiles producit effectus. Cap. 2. Sect. 2. ſubſect.4. §. 2. num.1. par.283.
Voces, & cautus Animalium naturali Magia non deſtituuntur. Ibid. num.4. par.184.
An Tianæus, Melampus, & Salomon voces Animantium intellexerint? Ibid. num.9. pag.185.
Notabilis Doctrina Hurtadi de verbis,quibus Animalia incantantur. Ibid. n.16. pag.185.
Nedùm homines, ſed etiam animalia bruta per tactum mirabilia operantur. Ibid. num.34. pag.189.
Alia *vide ſub verbis* BRUTA, INCANTATIO.

ANTIPODES.

Quid dicendum de Sanctis Patribus, qui docuerunt non dari Antipodes? Cap. ult.Sect.2.ſubſ.1. §.1.num.25. pag.484.

ANNULUS.

De Annulis Jarcæ Indorum Principis, & de aliis ſimilibus. Cap.2.Sect.2.ſubſ.4. §.1.n.3.& 4. pag.180.
Medici, & Chirurgi an uti poſſint annulis, & Imaginibus Aſtronomicis? Ibidem num. 5, & 6.

APOGRAPHI.

Si Legantur libri Apographi hæreſim non continentes, non incurritur ſuſpicio hæreſis, uec excommunicatio. Cap.6. Sect.2. nu.34. pag.467.

APOLOGIA.

An ſint ſuſpecti de hæreſi componentes Apologiam ad defenſionem librorum hæreticorum? Cap.6. Sect. 1. num.35. pag.460.

APOSTASIA.

In quo differat hæreſis ab Apoſtaſiâ. Prel. 16.n.3.pag.28.
Hæreſis, & Apoſtaſia inter ſe confunduntur. Præl.15.num.4. pag.28.

APOSTATA.

Sunt de hæreſi ſuſpecti Apoſtatæ à Religione,ſi tranſeant ad partes hæreticorum, & cum eis communionem habeant.Cap. ult.Sect.1.n.23. pag. 476.
Apoſtatæ Religionis, ut ſint de hæreſi ſuſpecti requiritur aliquod adjunctum, quod hæreſim ſapiat. Ibid. num. 24. pag.476.
Hoc adjunctum eſt, ſi per annum in excommunicatione perſiſtant. Ibid. nu. 25.pag.476.
Qui patitur ſe rebaptizari, eſt Apoſtata. Cap.3.Sect.4.nu.18.pag.390.

APOSTOLI.

Temeritas Eraſmi Rhotherodami in dubitando,an ſymbolum Fidei Catholicæ fuerit ab Apoſtolis conditum? Cap. ult.Sect.2.ſubſect.1.§.5.nu.4.pag.493.
Quibus linguis uterentur Apoſtoli in tradendis fidei miſteriis. Cap.3. Sect.1. ſubſ.6.num.48.& num.51. pag.325.

APPARITIO.

Marſilius Ficinus vigore pacti initi cum Michaele Mercato,ei apparet poſt mortem. Cap.2. Sect. 2. ſubſect. 2.num.15. pag. 158.

AQUA.

Abiit indeſuetudinem purgatio per aquam frigidam, & ferventem: Hæc videbatur habere fundamentum in ſacris Canonibus. Cap.2.Sect.4. ſubſ.3. nu. 20. pag.217.

An licitum ſit Baptiſmum conferre Aqua non benedicta, vel Roſacea, & qua ille ſit tradendus? *Vide in verbo* BAPTISMUS,

Alia *vide in verbo* OBSERVATIO, PALOMANTIA, CONSECRATIO.

ARBITRIUM.

Intrat Arbitrium Judicis in mareria ſuſpicionis de hæreſi, quæ incurritur ob lectionẽ librorum prohibitorum. Cap. 6. Sect.2.n.52. pag.470.

ARGUMENTUM.

Non valent Argumenti à probabilitate ſpeculativâ ad probabilitatem practicam. Cap.6. Sect.2. num.43. pag.469.

A ſimilibus fieri poteſt argumentum. Prel.8.n.9.pag.14.

In rebus fidei debet quilibet non argumentis, ſed auctoritati ſe ſubmittere. Prælim.17. num.13.pag.31.

ARISTOTILES.

Averroes. & Arabes Philoſophi abuſi ſunt doctrina Ariſtotelis ad probandum, fidei myſteria eſſe veritati parum conſona. Cap.ult. Sect.2. ſubſect.2.num.54. pag. 510.

Sanctus Thomas Aquinas hanc falſitatem detexit, explicando doctrinam Ariſtotelis. Ibid. n. 55. pag.510.

ARMA.

Non licet deferre Arma ad infideles, & deferentes, vel tranſmittentes ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap.4.Sect.2. num.19. pag. 425.

Si arma deferantur prò Redæmptione Captivorum, non incurritur hæreſis ſuſpicio, nec excommunicatio Bullæ Cenę. Ibid.num. 20. pag. 426.

Canoniſtæ putant in dicto caſu Chriſtianos nõ poſſe arma ad Infideles deferre, quoties contrà Chriſtianos habent bellum. Ibid. num.21. pag. 426.

Theologorum opinio eſt in Contrarium. Ibid.num.22. pag.426.

An vendentes Arma Infidelibus in terris Chriſtianorum incidant in Bullam Cœnæ? Ibid. num.23. pag.426.

Quid dicendum de Chriſtianis vendentibus Arma iis, quos ſciunt ad Infideles delaturos? Ibid. num.24. pag.426.

Prædicta Theologorum opinio limitatur reſpectu deferentium arma in tali quantitate, ut periculum cauſaretur Chriſtianæ Reipublicæ. Ibid.num.26.pag.426.

An ſi deferens Arma ad Infideles ſit Mercator, incidat in pęnas Bullæ Cœnæ? Ibid.num.26. pag.426.

Dicuntur impedire indirectè Miniſtri S. Officicii, ſi ipſis Arma geſtare prohibeantur. Ibid.num.52. pag. 429.

Inquiſitores habent familiam Armatam pro eorum jurisdictione exercenda. Ibid.num.53. pag.429. & num.67. pag. 430.

Familia Inquiſitorum conſtat Apparitoribus, vel ſatelitibus, vel Familiaribus. Ibid.num.54. pap.429.

Omnes iſti gaudent privilegio deferendi quælibet Arma, quæ ſolent deferri ab Officialibus, & Biruariis Curiæ Secularis. Ibid. num. 55. pag.429.

Non poſſunt tamen deferre archibuſettos brevioris menſuræ, nec pugiones, ſeù ſtillettos: Deferentes tamen non ſunt ſubjecti Curię Seculari. Ibid.num. 56. pag.430.

A fortiori eodem privilegio gaudent Vicarii foranei, Notarii, Cancellarii, Fiſcales, Scriptores. Ibid. num.57. pag. 430.

Conſultores poſſunt concedere uni famulo licentiam deferendi Arma, non ſolum dum eos comitantur, ſed etiam dum ſoli incedunt. Ibid. num.58. pag. 430.

Hujuſmodi licentiæ expediri ſolent immediatè ab Inquiſitoribus. Ibid.n.59. pag.430.

Gaudentes eo privilegio, debent ſecum portare ſuas patentes literas. Ibid. n. 60.pag.430.

Privilegiati debent vocare teſtes, ſi aliç Curię Executores prętendant, eos capere propter Arma. Ibidem num.61. pag.430.

Qui impedirent ipſis Miniſtris Armorum delationem, eſſent puniendi, tanquam violatores Sacri Tribunalis. Ibid.n.73. pag.431.

ARROGANS.

De propoſitione Arroganre. *Vide in verbo* PROPOSITIO.

ARS.

Quoties verba prodigioſa adhibentur per modum Artis, ſunt ſuſpecta de ſuperſtitione. Cap. 2. Sect. 2. ſubſect. 3. §. 3. n. 22. pag. 177.

Ars Notoria an ſit prorsùs inefficax? Affirmativè, imò expreſsè damnatur. Cap. 2. Sect. 3. ſubſ. 2. num. 1. pag. 228.

Fabula eſt, quod Salomon fuerit Artis Notoriæ Auctor: Ubi de Sapientiæ dono Salomoni conceſſo. Ibid. num. 2. pag. 228.

Superſtitio Artis Notoriæ hæreticalis eſt: cauſa hujus. Ibid. num. 3. pag. 228.

Quidquid dicitur de Arte Notoria, dici poteſt de Arte Paulinâ, cujus Auctor fabulatur S. Paulus in Ecſtaſi raptus. Ibid. num. 4. par. 228.

Ars Paulina extitit apud veteres, non tamen iiſdem ritibus. Ibid. num. 5. pag. 228.

Dæmon docere valet ſcientias, & artes, tàm externà, quàm internà locutione. Ibid. num. 6. pag. 228.

ARTICULUS.

Articulis fidei adverſantur propoſitiones hæreticæ. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. num. 4. pag. 478.

Articuli fidei an contineantur tantùm in tribus ſymbolis? Ibid. num. 7. pag. 479.

Idem ſunt Propoſitio de fide, Articuli fidei, & objectum materiale fidei. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. num. 10. pag. 482.

ARTISTÆ.

Artiſtæ ex conſuetudine in iracnndia blaſphemantes, quando excuſentur? Cap. 1. Sect. 6. num. 38. pag. 127.

ASPECTUS.

De Aſpectu Strygarum, Baſiliſci, Lupi, & conſimilium. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 2. num. 27. 28. 29. 30. & 31. pag. 188.

De vi midendi per ſolum aſpectum. Ibid. n. 33. pag. 189.

Reliqua *vide ſub verbis* OCULUS, VISUS, FASCINATIO, & FYSIONOMIA.

ASPICIO.

Antiquitus ſumebatur *ſpecio*: Imò *ſpicio* pro *Aſpicio*. Præl. 1. nu. 3. pag. 2.

ASPORTANTES.

Aſportantes, ſi neſciant libros à ſe delatos eſſe hæreticorum, non ſunt ſuſpecti de hæreſi. Cap. 6. Sect. 2. num. 59. pag. 470.

ASSASSINIUM.

Aſſaſſinium committendum revelari debet ab eo, qui illius notitiam habuit ſub ſecreto naturali. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 6. num. 23. pag. 387.

Amplia. Ibidem num. 24. pag. 387.

ASSENSUS.

Aſſenſus quando ſit de Fidei: *Vide in verbo* PROPOSITIO.

ASSERTOR.

De Aſſertore propoſitionis ſuſpectæ, vel alio modo cenſurabilis, *Vide in verbo* PROPOSITIO.

ASTRA.

Quid Aſtris adſcribendum ſit? Cap. 2. Sect. 3. ſubſ. 1. n. 5. pag. 200.

Contingere poteſt aliquis effectus mirabilis per virtutem Aſtrorum, & rerum naturalium, qui cauſis inferioribus confici nequeat; Ejus tamen auctor eſſet ſuſpectus, donec ſe omni ſuſpicione purgaret. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 3. num. 4. pag. 191.

Ex aſtris nequit exhauriri Magia naturalis. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 1. num. 7. pag. 180.

Idque ſecundum communem Theologorum ſententiam. Ibid. n. 8.

Damnandi Auctores, qui Aſtris ſubjectant Religionis noſtræ Myſteria, quæ Dæmon perfectiſſimus in Aſtrologiâ ignoravit. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 1. nu. 11. pag. 181.

Refellitur Petrus de Alliaco jactans Reges Magos prævidiſſe in Aſtris Chriſti Nativitatem. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 1. num. 12. pag. 181.

Reliqua *vide ſub verbis* CAELUM, IMAGO, ASTRONOMIA, ASTROLOGIA, ANNULUS, STELLAE.

ASTROLOGIA.

Judiciariã quid operari poſſit? Prælim.5. n.6.pag.8.

Sunt ſuſpecti de hæreſi legentes libros Aſtrologiæ Judiciariæ. Cap.6.Sect.1. nuu.41. pag.461.

Aſtrologia naturali utentes non ſunt ſuſpecti de hæreſi. Cap.2. Sect. 3. num. 6. pag.197.

Aſtrologia revelationis quid probabiliter indicare poſſit? Cap.2.Sect.3.ſubſect.1. n.3.pag.199.

Aſtrologia Genethliaca quid poſſit prædicere circà hominum inclinationes? Ibid.nu.4.pag.200.

Aſtrologia hæc poteſt conjecturaliter prædicere fortunas hominum proſperas, vel adverſas, quarum cauſa ſunt actiones. Ibid.nu.5.pag.200.

Aſtrologia electionum abſolutè damnari nequit, niſi in vanitatibus exerceatur, uti faciunt, & docent ſuperſtitioſi Arabes. Ibid.num.6.pag.200.

Quænam ſit Chiromantia Aſtrologica, & an ſit licita? *vide in verbis* CHIROMANTIA, ELECTIONES, INTERROGATIONES, REVELATIONES.

ASTROLOGUS.

Dæmon eſt peritiſſimus Aſtrologus. Cap. 2.Sect.3. ſubſ.2.n.3.pag.204. *Vide in verbo* DAEMON.

ASTRONOMIA.

Imagines Aſtronomicas habere peculiares virtutes,tenuerunt aliqui, & cur? Cap. 2.Sect.2.ſubſ.4.§.1.num.2.pag.180.

Medici, & Chirurgi an uti poſſint annulis,& Imaginibus Aſtronomicis?Cap. 2.Sect.2.ſubſ.4.§.1.nu.56.pag.180.

Non reperiuntur in Cælo illæ imagines, ad quarum ſimilitudinem componuntur imagines Aſtronomicæ. Cap.2.Sect.2. ſubſ.4.§.1.num.9.pag.181.

ATHEUS.

Qui contemnunt Indulgentias, Campanas, Templa, Cæremonias, & Ritus Sacros poſſunt reputari Athei, quibus ludus eſt Religio. Cap.ult Sect.2.ſubſ. 1.§.5.num.23. pag.495.

Athea propoſitio quid ſit? Cap.ult.ſect. 2. ſubſ. 1.§.7. num.2.pag.499.

Ethnici calumniabantur Chriſtianos,tanquam Atheos. Ibid.num.3.pag.499.

In ordinem Atheorum referendi ſunt, qui Dei prouidentiam convellunt.Ibid.n.4. pag.499.

Polyteiſmus eſt claucularia ſpecies Atheiſmi. Ibid.n.5. pag. 499.

Peripatetici notati ab Origine, tanquàm Polyteiſtæ, quorum Princeps Nicolaus Machiavellus. Ibid. num.6. pag.500.

Præcipua Machiavelli principia inPolyteiſtâ. Ibid.num.7.pag.500.

AUCTOR.

Auctores ſolent in libris ſuis proteſtari,ac ſe ſubmittere correctioni S.Eccleſiæ Catholicæ. Præl.17. n.7.pag.30.

Si retinentes libros prohibitos non ſint eorumdem Auctores, an ſuſpicionem hæreſis incurrant? Cap. 6. Sect.1. n.7. pag.458.

Damnato Auctore, ejus quoquè opera,licet bona, damnata ſunt. Ibid.num.22. pag.459.

AUDIENTES.

An Audientes lectionem librorum hæreticorum ſint ſuſpecti de hæreſi? Cap.6. Sect.2.n.35.pag. 467.

Inquiſitores debent conſiderare, an audientes propoſitionem ab aliquo prolatam, eam intellexerint ſecundum ſenſum hæreticum? Cap. ult. ſect. 2. ſubſ.2.num.16. pag. 506.

Quid agendum cum aſſertore Propoſitionis ſuſpectæ, quando audientes non ſunt ſcandalizati, ſed ille aliàs eſt de hæreſi ſuſpectus? Ibid.nu.17. pag.506.

Reliqua *vide in verbo* LIBRI.

AVERROES.

Libri Averrois non prohibiti. Cap. vlt. Sect.2. ſubſ.1.§.7.num.9. pag.500.

Raymundus Lullus fruſtra tentavit,ut cõmentarii Averrois in Ariſtotelem prohiberentur. Ibid. n.10. pag. 500.

Vide in verbo ARISTOTELES.

AVES.

Ab Avibus cognoſci poſſunt Aeris futuræ qualitates,pròut etiam ab aliis brutis dignoſci poſſunt intemperies &c. Exempla iſtorum. Cap.2.Sect.3.ſubſ.1. n.14. pag. 203.

AURORA.
An liceat celebrari Missam antè Auroram?
Vide in verbo Missa.

AVUS.
Vide in verbo Filii.

AUXILIVM.
Princeps Catholicus non potest auxilium prębere hæretico ad occupandam ditionem Catholici. Cap. 5. sect. 2. nu. 79. pag. 453.

AZYMUS.
Vide in verbo Consecratio.

B

BALDELLUS.
Perperàm scripsit, in Regionibus infectis excusari Catholicos; qui hęreticis dignitates conferunt. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 3. num. 6. pag. 419. & n. 11. 12. & 13. pag. 420. in quibus respondetur ejusdem rationibus.

BAPTISMUS.
Ille propriè reputatur hæreticus, qui suscepta fide per Baptismum, ab ea se separat per hæresim. Præl. 18. num. 1. pag. 33.
Ut quis dicatur hæreticus coram Ecclesia, requiritur Baptismus undæ; coram Deo, sufficit Baptismus flaminis. Pręl. 18. n. 2. pag. 33.
Coactè Baptizatus, si à fide recedat, est hæreticus. Præl. 18. n. 13. pag. 35. dummodò tamen coactio non fuerit absoluta. Ibid.
An invalidè Baptizatus, si recedat à fide, sit hæreticus? cum distinctione respondetur. Prælim. 18. nu. 14. pag. 35.
Abusus in conferendo committitur in omnibus Sacramentis, excepto matrimonio; tamen respectu Baptismi ex defectu potestatis nullus abusus committitur. Cap. 3. Sect. 3. num. 1. pag. 337.
Error Græcorum deterrimus, qui absente Presbytero, permittunt absquè baptismo decedere infantes. Ibidem, num. 2. pag. 337.
Calvinus in hoc græchizat, dum nequè in extrema necessitate laicis baptizare permittit. Ibid. num. 3. pag. 337.
S. Athanasius puer alios pueros baptizavit, & in Concilio Lateranensi decernitur validum Baptisma à quocumque ritè administratum. Ibid. num. 4. pag. 337.
Alia Ecclesiæ decreta ad idem. Ibid. n. 5. pag. 337.
S. Stephanus P. abrogavit Canonem Firmiliani Episcopi in Concil. Iconiensi de Baptismo ab Hæreticis collato reiterando. Ibid. nu. 6. pag. 337.
SS. Basilius, & Athanasius, post decretum Stephani Papæ, & aliorum, mirum quod adhęserint Firmiliano. Ibid. n. 7. pag. 337.
Priscis temporibus quæstio valdè implicata, an valeret baptismus collatus à non Baptizato. Ibid. num. 8. pag. 338.
Intrusus à corruptoribus error inter Canones Apostolorum de iis rebaptizandis, qui à laicis, & ab hæreticis baptizati fuerint. Ibid. n. 6. pag. 338.
Conferens baptismum non in aqua naturali, est de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 3. subs. 2. num. 1. pag. 346.
Lutheri error est, adhiberi prò materia Sacramenti Baptismi quidquid potest habere rationem balnei: Idipsum Calvinus, & alii sentiunt. Ibid. num. pag. 349.
Anglorum error priscus erat, Baptisma ministrare in aqua rosacea. Ibid. nu. pag. 347.
Alij antiquiores respuerunt à Baptismo aquam omninò. Ibid. num. 4. pag. 34
Nullus est error, conferre Baptismum e aqua calefacta, quod Græci faciunt. Ibi nu. 5. part. 347.
Non est de essentia Baptismatis, qu aqua sit benedicta, quod exemplis probatur. Ibid. n. 6. pag. 347.
Benedictio aquæ in Baptismo est ab E clesia præscripta. Ibid. n. 7. pag. 3
Utens aqua non benedicta in Baptismo non faceret contrà finem Sacrament nec ea uteretur, tanquam medio peccandum. Ibid. num. 8. pag. 347.
Græci Judaizantes, nolebant Baptiza pueros antè octiduũ; nec Mulieres menstruatas. Cap. 3. Sect. 3. subs. 3. nu pag. 356.
Aliorum Græcorum superstitio, qui tantum adultis Baptismum conferri volunt. Ibid. num. 11. pag. 356.

Ludo-

Ludovicus Vives reiicitur, qui tenet, olim baptiſmum nonniſi adultis fuiſſe conceſſum. Ibid. num. 12. pag. 357.
Contrarius vſus Eccleſiæ rationabilis probatur. Ibid. num. 13. pag. 357.
Et in hoc enituit divina ergà nos Clementia, ut docet S. Cyprianus. Ibid. nu. 14. pag. 357.
Qui Baptiſmum vult differre, de Anabaptiſtarum, & Lutheranorum hæreſi oſtenditur ſuſpectus. Ibidem num. 15. pag. 357.
Reiicitur Bordonus cum Paſſerino contrarium ſentientes. Ibid. num. 16. pag. 357.
Probatur quod ſit ſuſpectus, qui contrà generalem Eccleſiæ conſuetudinem differt Baptiſmum. Ibid. num. 18. pag. 358.
Orientales, qui Baptiſmum Maſculorum differunt ad diem quadrageſimum, & fœminarum uſquè ad octogeſimum cur non ſint de hæreſi ſuſpecti? Ibid. nu. 19. pag. 358.
Eſt pariter de hæreſi ſuſpectus, qui infantes adhuc in utero exiſtentes baptizat, & damnatur in hoc Cajetani opinio. Ibid. num. 20. pag. 358.
Baptiſmi capax eſt ille tantum, qui ab aqua poteſt aſpergi. Ibid. num. 21. pag. 358.
Scrupulus quorumdam ignavorum, qui cenſuerunt, Eccleſiaſtica ſepultura privandum, qui in ventre Matris baptizatus fuit, educto tantùm brachio. Ibid. n. 22. pag. 358.
In neceſſitate quælibet pars corporis poteſt ablui aqua baptiſmali, etiamſi eſſet tantùm digitus, imò etiamſi eſſent Capilli. Ibid. n. 23. pag. 359.
An adhuc eſſet in dicto caſu validus Baptiſmus, ſi brachium retraheret infans poſt ablutionem. Ibid. nu. 24. pag. 359.
Baptiſmus parvulorum indebitè protrahitur à Græcis, ut qui baptizantur, magis diſpoſiti ſint ad receptionem Sacramentorum Euchariſtiæ, & confirmationis. Ibid. nu. 32. pag. 360.
Deplorabilis Græcorum conſuetudo differendi pueris Baptiſmum, ut expectetur patrinus peregrè profectus. Ibid. num. 33. pag. 360.
Quid dicendum, ſi à Latinis hodiè cum Baptiſmo daretur Confirmatio, & Euchariſtia? Ibid. nu. 34. pag. 360.
Eſt ſuſpectus de hæreſi, ſi baptizans omitteret nominis Impoſitionem, & eſſet de hæreticorum regione. Ibid. num. 38. pag. 361.
Mos dandi nomina in Baptiſmo eſt antiquiſſimus. Ibid. nu. 39. pag. 361.
Item ſi quis non imponeret filiis nomina Catholicorum, ſed Hæreſiarcharum. Ibid. num. 40. pag. 361.
Qui baptizatis imponit hæc nomina, velle præſumitur, ut baptizati imitentur hæreticorum facta. Ibid. nu. 41. pag. 361.
Judæus effectus Chriſtianus eſſet ſuſpectus, ſi ſuum priſcum nomen retineret. Ibid. nu. 42. pag. 361.
Non eſſet ſuſpectus de hæreſi, ſi quis in Baptiſmo non adhiberet patrinos. Ibid. n. 43. pag. 362.
Limita, ſi adeſſet contemptus. Ibid. n. 44. pag. 362.
Nec ſuſpectus eſſet, qui aquam pro Baptiſmo adhiberet non benedictam, vel non trina merſione baptizaret. Ibidem numer. 45. pag. 362.
Cur Concil. 2. Generale Eunomianos rebaptizari præceperit, qui unica tantùm merſione fuerint abluti? Ibid. num. 45. pag. 362.
Gregorius Magnus cur mandavit, ut in Hiſpania vnica tantùm merſione baptizaretur? Ibid. num. 46. pag. 362.
Non eſſet ſuſpectus, qui baptiſmum conferret non merſione, ſed infuſione, vel aſperſione: Poteſt enim Baptiſmum merſione conferri. Ibid. n. 47. pag. 362.
Poteſt etiam Baptiſmus infuſione conferri, Chriſti exẽplo, quod practicatur apud Miniſtros Græcos. Ibid. n. 48. pag. 363.
Aſperſione poteſt conferri Baptiſmus, quâ Apoſtolis multa millia facilè fuit baptizare. Ibid. num. 49. pag. 363.
Subicto incapaci tribuunt Sacramentũ, qui baptizant vel irrationalia, vel inanimata. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 4. n. 1. pag. 366.
Iſti tales ſicut Sortilegi ſunt de hæreſi ſuſpecti, & ob hujuſmodi factum hæreticale torquentur ſuper intentione. Ibid. nu. 2. pag. 366.
Incidunt in hæreſis ſuſpicionem, qui iterant Sacramenta characterem imprimentia. Ibid. n. 3. pag. 366.
Rationes plures, cur ſemel baptizatus non ſit capax alterius Baptiſmi. Ibid. nu. 4. pag. 366.
Qui Baptiſmum reiterat, quomodò, ſecun-

cundum dictum Apoſtoli, iterùm Chriſtum crucifigat? Ibidem num. 20. pag. 366.
Si non appareat, aliquem fuiſſe baptizatum, poteſt reiterari Baptiſmus, Ibid. n.6.pag.367.
Quoties prudenter dubitatur de Baptiſmo, is poteſt reiterari, Ibid. num. 7. pag.367.
In tali caſu peccaret mortaliter, qui reiterationem differet, ſi poſt diligens examen dubium remaneret. Ibid.nu.8. pag.367.
Si prudens non eſſet dubitatio, tunc non poſſet reiterari Baptiſmus, etiam ſi de eo non ſuppeterent teſtimonia. Ibid.n. 9. pag.367.
Synodus Trullana decrevit, debere Baptizari, quoties non inveniuntur teſtes de recepto Baptiſmo. Ibid. num. 10. pag 367
Sed hoc intelligitur in Terris Hæreticorum. Ibid.num.11.pag.367.
Non eſt prudens dubitatio, eò quod Baptiſmus ab Obſtetrice fuerit collatus. Ibid.nu.12.& 13.pag. 368.
Non obſtat,quod in eis quandoquè ſit, vel malitia, vel ignorantia. Ibid.nu. 14. pag.368.
Tertullianus notatus, dum mulieribus non facit facultatem baptizandi. Ibid. num.15.pag. 368.
Nec ſunt rebaptizandi infantes, etiamſi obſtetrices aſſerant, ſe non ablviſſe caput puerorum, ſed vel pedem, vel manum: Ibid.num.16.pag.368.
Hodiè, ob damnatam ab Innocentio propoſitionem, reiterandus Baptiſmus in dubio de valore. Ibid. num. 17. pag. 368.
Reſpectu puerorum,qui ſunt expoſiti,non eſt prudens de valore Baptiſmi dubitatio. Ibid. nu.18.pag.368.
Hoc tamen intelligitur, ſi contingat in terris Catholicorum; ſecùs in terris Infidelium. Ibid.n.19.pag.368.
In levi ſuſpicione ſufficit Baptiſmus Flaminis. Ibid. num.20.pag.368.
Non eſt prudens dubitatio de valore Baptiſmi, ſi ea proveniat, eò quod Miniſter fuerit Hæreticus. Ibid. nu.21.pag. 369.
Agrippinus Epiſcopus Carthaginenſis fuit primus ex PP.antiquis, qui Baptiſmum ab Hæreticis ſuſceptum, reiterari præcepit. Ibid.num.22.pag.369.
Aggripinum ſecutus eſt S.Cyprianus in errore, ſicut & in Epiſcopatu Carthaginenſi. Ibid.num.23. pag.369.
Præceſſit tamen Cyprianum in eo errore Firmilianus Iconis Epiſcopus. Ibidem num.24.pag.369.
Impellente Firmiliano, S. Cyprianus pugnam aggreſſus eſt aduersùs Sanctum Stephanum Papam celebratis Synodis. Ibid. num.25.pag.369.
Epiſcopi harum Synodorum mutarunt ſententiam, & reſipuit quoquè Firmilianus: Sed an S.Cyprianus reſipuerit, dubium eſt, Ibid.num.26. pag.369.
An in eundem errorē impegerit S.Baſilius cum SS.Athanaſio,Optato Milevitano, & Cyrillo Alexandrino? Ibid. nu. 27. qag. 369.
Ratio præcipua erroris S. Cypriani, & aliorum ſequacium. Ibid.num.28.pag. 370.
Illi PP. errarunt, quia non percepernnt Miniſtrum Sacrementi eſſe tantùm inſtrumentum. Ibid. num.29. pag.370.
Non eſt Baptiſmus iterandus ex eo quod in ipſo gratia non infundatur,nam character imprimitur. Ibid. num.30. pag. 370.
Maimburgus carpit Sanctum Stephanum Papam, quod in decreto circà PP.Carthaginenſes erraverit in fide. Sed ille hallucinatur. Ibid. num.31.& 32.pag. 370.
Ut Baptizentur illi, qui ab Hæreticis ſunt baptizati, advertendum, an adſit defectus materiæ, vel formæ, vel intentionis Miniſtri. Ibid.num.33. pag.370.
Sacr. Congregatio decrevit, Colchos, & Iberos eſſe rebaptizandos, non quia baptizati à Schiſmaticis, ſed quia error in materia. Ibid num. 34. pag.370.
Ritus Baptiſmi Colchorum, & Iberorum deſcribitur. Ibid.n.35. pag.370.
Perpendendæ ſunt circumſtantiæ, ex quibus reſultat intentio neceſſaria in Miniſtro. Ibid.num.36. pag.371.
Si ignoretur, an fuerit baptizatus ille, qui ortus eſt ex infidelibus,perpendantur circumſtantiæ. Ibid. num. 37. pag. 371.
Baptiſmi Sacramento abutitur ille, qui ſuſcipit à Miniſtro hæretico, & talis fit ſuſpectus de hæreſi. Cap. 3.Sect.4.n. 1. pag.388.

Baptiſmi Sacramentum, urgente neceſſitate, poſſunt laici adminiſtrare. Cap. 3. Sect. 4. num. 6. pag. 388.
Baptiſmum conferre Eccleſia permittit laicis, ne quis ſinè remedio ſalutis moriatur. Cap. 3. Sect. 4. num. 7. pag. 388.
Quod Baptiſmi ſacramentum in neceſſitate laicus adminiſtret, prodiit ex traditione Apoſtolica. Cap. 3. Sect. 4. num. 8. pag. 389.
Ad ſuſpiciendum baptiſmum à laicis, requiritur neceſſitas, & ea urgente laudabile eſt illum ſuſcipere ab hæretico. Cap. 3. Sect. 4. num. 9. pag. 389.
Baptiſmi ſacramento abutitur ille, qui patitur ſe rebaptizari, & eſt Apoſtata. Cap. 3. Sect. 4. num. 18. pag. 390.
Patiens ſe rebaptizari, vel ob dubium de validitate Baptiſmi, vel propter ſimplicitatem, non fit de hæreſi ſuſpectus. cap. 3. Sect. 4. num. 20. pag. 390.
Extra hos caſus Baptiſmum iteratò ſuſcipientes, ſemper ſunt de hæreſi ſuſpecti, & abjurare debent. Cap. 3. Sect. 4. num. 21. pag. 391.
Baptiſmum differens pueris non eſt de hæreſi ſuſpectus, ſi hoc faciat ob cauſas inanes; ſecùs ſi differret, putando, pueros non eſſe baptizandos. Cap. 3. Sect. 5. num. 18. & 19. pag. 394.
Non Baptizatis ſubditis poteſt Princeps concedere libertatem conſcientiæ; ſecus verò Baptizatis. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 2. num. 2. pa. 415.
Baptiſmum recipiens ab hæreticis eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 5. Sect. 1. nu. 18. pag. 437.
In caſu receptionis Baptiſmi ab hæretico ſupplendæ ſunt Orationes, & alia à Miniſtro Catholico. Cap. 5. Sect. 1. num. 19. pag. 437.
Baptiſmum recipies ab hæretico abſquè neceſſitate, efficitur irregularis. Cap. 5. Sect. 1. num. 20. pag. 437.
Nunquàm permittitur Catholico adhibere in Baptiſmo patrinum hæreticum, nec filios hæreticorum de ſacro fonte ſuſcipere. Cap. 5. Sect. 1. num. 21. & 22. pag. 437. & 438.
Judæi quando poſt Baptiſmum dicantur hæretici? *Vide in verbo* JUDÆI.
Alia *vide in verbo* FILII.

BARTOLUS.

Ejus anima cruciatur in inferno, & quare? Prælim. 9. num. 4. pag. 16.

BASILISCUS.

De mirabili effectu, quem producit Baſiliſci aſpectus. *Vide in verbo* ASPECTUS.

BEATI.

Blaſphemia eſt conviciari Beatos nondum Canonizatos, propter habitudinem, quã & ipſi habent ad Deum. Cap. 1. Sect. 1. num. 38. pag. 87.
Blaſphemia eſt pariter convicium in illum, qui nondùm eſt beatificatus; imò in illum, qui adhuc eſt mortalis, quia illud in Dei contumeliam redundat. Cap. 1. Sect. 1. num. 39. pag. 87.
Vide in verbo SANCTI.

BELLUM.

Quoties non eſt contrà Religionem, Catholicus, ſi eſt ſubditus hæretici, poteſt pro eo militare; ſecùs ſi bellum ſit contrà Catholicam Religionem. Cap. 4. Sect. 2. num. 15. pag. 425.
Alia *Vide in verbo* OBSERVATIO.

BENEDICTIO.

De uſu Benedictionum Imprecatoriarum quid dicendum? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 26. pag. 178.

BENEFICIUM.

An filii hæreticorum ipſo jure penſionibus, & beneficiis eccleſiaſticis priventur? Præl. 6. n. 4. pag. 10.
Beneficia hæreticorum vacare à die commiſſi criminis declaravit Sacr. Congreg. S. Officii. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 3. n. 7. pag. 419.

BERLINCHIUS.

Vide in verbo MATTHIA.

BIBLIA.

In Sacris Bibliis continentur propoſitiones de Fide. Cap. ultimo Sect. 2. ſubſ. 1. §. 1. n. 8. pag. 482.
Vide in verbo SACRA SCRIPTURA.

BIBLIOPOLA.

Bibliopolis vetitum eſt, ne ullos libros in Civitatem deferant ſinè licentia Epiſcopi, & Inquiſitoris. Cap. 6. Sect. 2. n. 60. pag. 470.

BLASPHEMIA, ET BLASPHEMI.

Excusatur ab hæresi, qui invitus hæreticas blasphemias patitur. Præl. 14. n. 22. pag. 26. Ratio. Ibid.

Qui patitur invitus blasphemias, an eas spernere debeat? Præl. 14. nu. 22. pag. 26.

Omnes ferè Sacri Doctores cur tractare debeant de Blasphemiis? Cap. 1. nu. 1. pag. 41.

Præcipui recensentur Auctores, qui agunt de Blasphemiis. Cap. 1. n. 2. pag. 41.

Allegantur jura Canonica, contrà Blasphemos. Cap. 1. num. 3. pag. 41.

Blasphemia omnia jure vetita, est delictum mixti fori. Cap. 1. num. 4. pag. 42.

An leges Principum Secularium valeant contrà Blasphemos? Cap. 1. num. 5. pag. 42.

Blasphemiâ nullum scelus pejus ex S. Joanne Chrysostomo. Cap. 1. num. 6. pag. 42.

Idipsum docent S. Augustinus, & alii Patres. Cap. 1. num. 7. & 8. pag. 42.

Blasphemia pejor est perjurio, & quare? Cap. 1. num. 9. pag. 42.

Blasphemia in quo sensu sit pejor Homicidio? Cap. 1. nu. 10. pag. 43.

Homicidium quò ad effectum est pejus Blaspemiâ. Cap. 1. nu. 11. pag. 43.

Blasphemi à Deo miraculosè leprâ puniti. Cap. 1. n. 12. pag. 43.

Casus Blasphemi juvenis à Dæmone in frusta dissecti. Cap. 1. nu. 13. pag. 43.

Blasphemorum Parens Diabolus est. Cap. 1. num. 14. pag. 43.

Jura humana severè in Blasphemos animadvertunt. Cap. 1. num. 15. pag. 43.

Pœnæ nonnullæ taxate à Bullis Summorum Pontificum in Blasphemos, non sunt in usu. Cap. 1. num. 16. pag. 44.

Etiam privatorum ultio potest Blasphemos coercere, ex S. Joanne Chrysostomo, & Theodoreto. Cap. 1. num. 17. pag. 44.

Sanctus Nicolaus Episcopus Hæreticum Blasphemantem colaphizat in publico Concilio Niceno I. Cap. 1. num. 18. pag. 44.

Etymologia Blasphemiæ ex Græcâ dictione, est detractio. Cap. 1. Sect. 1. nu. 1. pag. 46.

Aptius, & pressius Blasphemia significat maledictionem. Cap. 1. Sect. 1. num. 2. pag. 46.

Hac significatione Blasphemare dicuntur, qui nedum Deo, sed etiam creaturis maledicunt. Cap. 1. Sect. 1. num. 3. pag. 46.

Blasphemare propriè, est Convicium in Deum proferre; vel malum dicere de Deo, Sanctis, dequè rebus sacris. Cap. 1. Sect. 1. n. 4. pag. 46.

Loca Scripturæ afferuntur ad probandum, dari Blasphemiam in Deum, Sanctos, & res sacras. Cap. 1. num. 5. pag. 46.

Explicatur, quomodò Blasphemia sit contumelia in Deum. Cap. 1. Sect. 1. nu. 6. pag. 46.

An in omni Blasphemia sit contumelia in Deum? Cap. 1. Sect. 1. num. 6. pag. 46.

An in omni Blasphemia reperiatur falsitas? Auctores prò parte affirmativâ. Cap. 1. Sect. 1. num. 7. pag. 47.

Negativa pars rationibus suadetur. Cap. 1. Sect. 1. num. 8. pag. 47.

Triplex modus blasphemandi, scilicet enunciativè, imperativè, & optativè. Cap. 1. Sect. 1. num. 9. pag. 47.

Rejicitur ratio à Bordono adducta ad probandum, in omni Blasphemia reperiri falsitatem. Cap. 1. Sect. 1. num. 10. & 11. pag. 47.

Proponitur, & reiicitur argumentum P. Del Bene ad idem. Cap. 1. Sect. 1. nu. 12. pag. 47.

In Blasphemia reperitur perversa voluntas in Deum, & quomodò? Cap. 1. Sect. 1. num. 13. pag. 47.

Duplex est Blasphemia, alia formata, alia informis; & utraquè habet rationem verè Blasphemiæ. Cap. 1. Sect. 1. nu. 14. pag. 48.

Ex defectu plenæ libertatis, & deliberationis potest Blasphemia vocari informis; adeoquè excusari à culpa mortali. Cap. 1. Sect. 1. num. 16. pag. 48.

Qualis debeat esse defectus plenę deliberationis ad hoc, vt excusetur Blasphemus, etiam consuetudinarius? Cap. 1. Sect. 1. num. 17. pag. 48.

Consuetudinarium non excusari ex inadvertentia à peccato Blasphemiæ, tenent aliqui auctores; sed contrarium firmatur. Cap. 1. Sect. 1. num. 18. & 19. pag. 48.

An differat infidelitas à Blasphemia, & in quo differat? Cap. 1. Sect. 1. num. 20. & 21. pag. 48. & num. 22. pag. 49.

Male-

Maledictio, quæ in Creaturas quatuor modis fulminatur, tunc tantùm est Blasphemia, quandò in Deum directè refertur. Cap. 1. Sect. 1. n. 24. pag. 49.
Quartus modus maledicendi Creaturas, est, quatenus sunt Creaturæ Dei, & hoc est verè peccatum Blasphemię. Cap. 1. Sect. 1. num. 31. pag. 80.
Maledictio in Sanctos, & res sacras semper est peccatum Blasphemiæ, propter habitudinem, quam habent ad Deum. Cap. 1. Sect. 1. num. 32. pag. 80.
Matthiæ Berlinchii liber fuit proscriptus, quia in eo docuit, maledictiones in sanctos non esse Blasphemias. Cap. 1. Sect. 1. num. 34. pag. 80.
Blasphemia non est conviciari Sanctum secundùm statum mortalem, in quo fuit. Cap. 1. Sect. 1. n. 35. pag. 87.
Blasphemia est conviciari Beatos nondum Canonizatos propter habitudinẽ, quam & ipsi habent ad Deum. Cap. 1. Sect. 1. num. 38. pag. 87.
Blasphemia est pariter convicium in illum, qui nondùm est beatificatus; imò in illum, qui adhuc est mortalis, quia illud in Dei contumeliam redundat. Cap. 1. Sect. 1. num. 39. pag. 87.
Blasphemiæ contrà Deum non distinguũtur specie à Blasphemiis contrà Sanctos; adeoquè in confessione non tenetur pœnitens explicare objectum Blasphemiæ. Cap. 1. Sect. 1. num. 40. pag. 87.
Contrarium sustinent alii probabiliter. Ibid. num. 41.
Media sententia tenenda, scilicet distingui, si concurrat circumstantia odii Dei. Ibid. num. 42. pag. 88.
Maledictio, & contumelia in res Sacras est Blasphemia. Cap. 1. Sect. 1. num. 43. pag. 88.
Blasphemia consistit in Verbis sivè ore, sivè Calamo proferatur. Cap. 1. Sect. 1. num. 44. pag. 88.
Facta contumelioſa in Deum, & Sanctos, ut Imaginum conculcatio, &c. reducuntur ad Blasphemiam. Cap. 1. Sect. 1. n. 45. pag. 88.
Facta tamen illa non sunt verè, & propriè Blasphemiæ; sed improprie. Cap. 1. Sect. 1. n. 46. pag. 88.
Blasphemantes factis sunt vehementer suspecti de Hæresi, adeòquè denunciandi. Cap. 1. Sect. 1. num. 49. pag. 88.
Imò magis *illi* suspecti, quàm blasphemantes verbis. Cap. 1. Sect. 1. num. 5. pag. 88.
Dari possunt facta, quibus contineatur propriè Blasphemia. Cap. 1. Sect. 1. nu. 53. pag. 89.
Blasphemia in factis non est delictum mixti fori; sed pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum. Cap. 1. Sect. 1. num. 54. &. 55. pag. 89.
Blasphemia diuiditur primùm in directam, & indirectam. Definitur directa, quæ & diabolica nuncupatur: & nonnisi in sceleſtissimis reperta. Cap. 1. Sect. 2. n. 1. pag. 91.
Definitur Blasphemia indirecta. Cap. 1. Sect. 2. num. 2. pag. 91.
Utraquè Blasphemia subdividitur quadrupliciter, scilicet primùm ex parte actus: alia est Blasphemia interna; alia externa. Cap. 1. Sect. 2. n. 3. pag. 92.
Secunda divisio ex parte causæ: alia est Blasphemia simplex, alia hæreticalis. Cap. 1. Sect. 2. num. 4. pag. 92.
Tertia divisio ex parte modi, qui triplex assignatur. Cap. 1. Sect. 2. num. 5. pag. 92.
Quarta divisio ex parte termini: alia est Blasphemia in Deum; alia in Sanctos. Cap. 1. Sect. 2. nu. 6. pag. 92.
Omnes species Blasphemiæ reducuntur ad eam, quę in Deum tendit. Cap. 1. Sect. 2. n. 7. pag. 92.
Decem assignantur modi Blasphemiæ tendentis in Deum immediatè. Cap. 1. Sect. 2. num. 8. pag. 92.
Ad tres species, sivè modos reducuntur illi decem assignati. Cap. 1. Sect. 2. n. 9. pag. 92.
Primus modus Blasphemandi Deum est ei tribuere, quod ipsi non convenit. Cap. 1. Sect. 2. num. 10. pag. 92.
Hoc primo modo blasphemant, qui Deo, ut Deus est, membra attribuit, dicendo v. g. *al Corpo, al Sangue di Dio Padre*. Cap. 1. Sect. 2. num. 11. pag. 92.
Quo casu, an esset Blasphemia jurare per corpus, & sanguinem Dei? interpretando scilicet locutionem de Christo: Cap. 1. Sect. 2. num. 12. pag. 93.
Sententia benignę interpretationis probatur. Cap. 1. Sect. 2. nu. 13. pag. 93.
In casu illius prolationis per membra Dei, distinguendum est: Si Deo tribuantur membra per modum jurandi, adest Blasphemia.

ſphemia. Cap.1.Sect.2.num.14.pag.93.
Secùs ſi Deo membra tribuantur non per modum jurandi; & quomodo adhuc in hoc caſu eſſet Blaſphemia? Cap.1.Sect. 2.num.15.pag.93.
Blaſphemiam eſſe, jurare per vitam Dei affirmant multi, quia facit ſenſum, amittat Deus vitam, ſi hoc verum non eſt. Cap.1.Sect.2.num.16.pag.93.
Sed negativa ſententiâ prȩfertur. Patres Veteris Teſtamenti jurabant per Dei vitam. Cap.1.Sect.2.num.17.pag.93.
Primo modo blaſphemat, qui Deo, & Sanctis ejus contumeliam irrogat, & quomodò? Cap. 1.Sect.2.num.18. pag.94.
Quo pacto eruatur intentio proferentis contumeliam? Cap.1.Sect.2.n.19. pag. 94.
Blaſphemat, qui jurat per Chriſti, vel Sanctorũ membra inhoneſta, ſivè quocumque modo inhoneſtè ea nominet. Cap.1.Sect.2.n.20.pag.94.
Deus homo, ac ejus Sancti habent dicta membra, tanquàm partes naturales, non tanquàm aliquid vituperabile. Cap.1. Sect.2.n.21.pag.94.
A fortiori Blaſphemus eſt, qui modo inhoneſto tribuit Sexum fȩmineum Deo, Chriſto, & Sanctis, quia arguit in eis ſexus mutationem. Cap.1.Sect.2.n.22. pag.94.
Etiam ille Blaſphemat, qui nominat mẽbra pudenda Virginis Mariæ, quia ſignificare videtur, ea habuiſſe ad libidinis incentivum. Cap.1.Sect.2.n.23. pag.94.
Non blaſphemat, qui abſquè contumelia nominat virilia Chriſti, vel Sanctorum, v.g.dicendo, *al Corpo di Dio, ò di San Pietro* etiam ſi hæc cum indignatione proferantur. Cap.1.Sect.2.num.24. pag.94.
Dummodò tamen indignatio non ſit directa contrà Deum, vel ejus Sanctos. Cap.1.Sect.2.num.25.pag.95.
Secundo modo Blaſphemat, qui dicit, *faciam hoc velit, nolit Deus*, quæ verba tendunt ad diminutionem Divinæ Omnipotentiæ. Cap.1.Sect.2.nu.26. pag. 95.
Hæc Blaſphemia, *faciam hoc ad deſpectum Dei*, tribus modis poteſt proferri: Primus eſt circà rem indifferentem, nimirùm dicendo: *Nolo ambulare ad deſpectum Dei*; quæ eſt verè Blaſphemia. Cap.1.Sect.2.n.27.pag.95.
Secundus modus eſt circà rem peccaminoſam, dicendo v.g. *ad deſpectum Dei, volo furari*, qua derogatur Dei omnipotentiæ, ratione cujus poteſt peccatum impedire. Cap.1.Sect.2.n.28.pag.95.
Non eſt Blaſphemia dicere: *quamvis hoc ſit peccatum, volo facere*: iſte oſtendit pravam peccandi voluntatem, ſed per ſuam locutionem Dei potentiæ non derogat. Cap.1.Sect.2.n.29. pag.95.
Tertius modus eſt, proferendo ly *ad deſpectum Dei* circà bonum, dicendo ad deſpectum Dei volo audire Miſſam, qui modus pejor eſt duobus prȩcedentibus: Ratio hujus. Cap.1.Sect.2.num.30. pag.95.
Qui dicunt *al diſpetto di Di*, ſunt ſuſpecti de Blaſphemia hæreticali contra Deum, quia præſumuntur ſic loqui ad malitiam occultandam. Cap.1.Sect.2.n.31. pag.95.
Thomas Tamburinus quos proferentes *al diſpetto di Di*, eximat à cenſura Blaſphemiæ? curioſa obſervatio. Cap.1. Sect.2.num.32. pag.96.
Blaſphemus eſt hæreticalis, qui dicit, *velit nolit Beata Virgo, faciam hoc*; idipſum, ſi de Sanctis proferatur. Cap.1. Sect.2.n.33.pag.96.
Blaſphemiæ omnes ſpecie non diſtinguũtur, nec diſtinguitur Blaſphemia adverſus Deum à Blaſphemia adversùs Sanctos. Cap.1.Sect.2.numer.34. pag. 96.
Firmatur hȩc opinio auctoritate S. Gregorii Nazianzeni: Quomodò intelligigatur, quod Blaſphemia in Sanctos tendat in Dei contemptum? Cap.1.Sect.2. num.35. pag.96.
An ſit Blaſphemia dicere, *faciam hoc ad deſpectum Virginis, vel Sanctorum*? negat Bordonus, quia Virgo non eſt omnipotens. Cap.1.Sect.2.numer.36. pag.96.
Contrarium probabilius tenent alii, quia illa locutio poteſt interpretari in Virginis contemptum. Cap.1.Sect.2.n.37. pag.96.
Blaſphemat ſecundo modo, qui dicit *Deus non poteſt*, quia ſic derogat Omnipotentiæ Dei, etiamſi loquatur de re non factibili. Cap.1.Sect.2.n.38, pag.96.
Blaſphemus eſt, qui Deum ipſum renegat; idemque dicendum de eo, qui negat

ea,

ca, quæ sunt de fide. Cap. 1. Sect. 2. n. 39. pag. 97.
Tertio modo Blasphemat, qui Diabolum Omnipotentem vocat, quia Diabolo tribuit, quod Deo competit. Cap. 1. Sect. 2. n. 40. pag. 97.
Blasphemat, qui Diabolum Sanctum vocat, quia tribuit Deo, quod habeat Diabolum amicum. Cap. 1. Sect. 2. nu. 41. pag. 97.
Impiæ, & execrandæ lutheri Blasphemiæ invocantis Diabolum, dicendo: *Sancte Satan, ora pro me*. Cap. 1. Sect. 2. n. 42. pag. 97.
A labe Blasphemiæ excusantur illi, qui ex consuetudine Dæmonem invocant; camquè esse in Sicilia, testatur Alberghinus. Cap. 1. Sect. 2. n. 44. pag. 97.
Cnntrarium est tenendum, quia in ea locutione, quę Deo, & Sanctis ejus competunt, Dæmoni tribuuntur. Cap. 1. Sect. 2. num. 45. pag. 97.
Tertio etiam modo blasphemat, qui seù verè, seu falsò jurat per Deos Gentiliũ. Cap. 1. Sect. 2. num. 46. pag. 97.
Imò hujusmodi Blasphemia est omnium pessima, quia Idolum invocat in testem infallibilis veritatis: An autem hùjusmodi juramentum obliget? Cap. 1. Sect. 2. num. 47. pag. 97.
Non est Blasphemia jurare jocosè, vel contemptim per falsos Deos: Neque est Blasphemia, hoc pacto jurare ex loquacitate. Cap. 1. Sect. 2. num. 48. pag. 98.
Juramentum per creaturam quandò sit Blasphemia? Cap. 1. Sect. 2. n. 51. pag. 98.
Ad Blasphemiam in Deum tertio modo potest reduci impia locutio Alphonsi X. Hispaniarum Regis. Cap. 1. Sect. 2. nu. 52. pag. 98.
Tria descripta Blasphemarum genera possunt esse, vel hæreticalia, vel non hæreticalia: declaratur. Cap. 1. Sect. 2. n. 53. pag. 98.
Blasphemiç hujusmodi hæreticales opponuntur confessioni fidei. Cap. 1. Sect. 2. num. 54. pag. 99.
Et hoc, etiamsi proferens Blasphemias, interiùs eas non credat. Cap. 1. Sect. 2. num. 55. pag. 99.
Blasphemus reputatur infidelis, quia licet de Deo falsum non sentiat; de eo tamen falsum dicit; adeoquè ejus Blasphemia opponitur confessioni fidei. Cap. 1. Sect. 2. nu. 55. pag. 99.
Blasphemiæ à causa desumunt malitiam entitativam. Cap. 1. Sect. 3. n. 1. pag. 100.
Blasphemiæ ex parte causæ aliæ sunt absolutæ, aliæ conditionales absolutæ definiuntur, & exemplo explicantur. Cap. 1. Sect. 3. nu. 2. pag. 100.
Blasphemiæ absolutæ aliæ Hæreticales, aliæ simplices. Hæreticales sunt, quæ opponuntur alicui fidei articulo, & tres species istarum. Cap. 1. Sect. 3. num. 3. pag. 100.
Proferuntur exempla Blaspemiæ hęreticalis. Cap. 1. Sect. 3. num. 5. pag. 101.
Blasphemia hæreticalis est dicere, *Mariam Magdalenam fuisse Christi Meretricem*. Cap. 1. Sect. 3. n. 6. pag. 101.
Blasphemia hæreticalis est dicere, *Puttana di Dio, di Christo*. Cap. 1. Sect. 2. n. 7. pag. 101.
Respondetur argumento Peyrini, & Ignatii Lupi, qui sentiunt, prædictam non esse Blasphemiam hæreticalem. Cap. 1. Sect. 2. num. 8. pag. 101.
Dicere: *sic erat in Fatis*, non est Blasphemia hæreticalis. Cap. 1. Sect. 3. num. 9. pag. 101.
Prædicta Blasphemia de Deo, & de Christo prolata, adhuc esset hæreticalis, si in Beatissimam Virginem pronunciaretur. Cap. 1. Sect. 3. n. 10. pag. 101.
Extenditur censura hæreticalis etiam si taceretur nomen Beatæ, seu Beatissimæ, vel Mariæ, retento tantummodo nomine Virginis. Cap. Sect. 3. n. 11. pag. 101.
Est Blasphemia hæreticalis dicere: *S. Gioseffo cornuto*; eademque, si in S. Joannem Evangelistam proferatur. Cap. 1. Sect. 3. num. 12. pag. 102.
Multò magis erit Blasphemia hæreticalis dicere: *Dio cornuto*. Cap. 1. Sect. 3. n. 13. pag. 102.
Blasphemia Hæreticalis est, tribuere creaturæ, quod soli Deo competit, ut jurare per creaturas. Cap. 1. Sect. 3. n. 14. pag. 102.
Qui amasiam suam vocaret Deam, non esset Blasphemus hæreticalis. Cap. 1. Sect. 3. n. 15. pag. 102.
Auctores recensentur, qui afferunt exempla Blasphemiæ hæreticalis. Cap. 1. Sect. 2. n. 16. pag. 102.
Blasphemiæ simplices, seù non hæreticales, quænam sint? Cap. 1. Sect. 3. n. 17. pag. 102.
Unaquæque Natio habet suum blasphemandi

mandi abusum; & infinitas ferè blasphemandi phrases adinvenit humana malitia, Cap.1.Sect.3. n.18. pag. 102.
Renego Sanctum Petrum, vel Sanctum Paulum, vel alium Sanctum, est simplex Blasphemia.Cap.1.Sect.3.n.19.pag.103.
Contrarium tenent alii. Cap. 1. Sect. 3. num.20. pag.103.
Jurare per membra pudibunda Christi, seù Mariæ, vel Sanctorum, est Blasphemia simplex, secundum Barbosam. Cap.1.Sect.3.num.21. pag.103.
Sed esse Blasphemiam hæreticalem, tenent alii.Cap.1. Sect.3. n.22. pag.103.
Qui tamen nimis severè procedere videntur in interpretandis hujusmodi Blasphemiis.Cap. 1. Sect.3. n.23.pag.103.
Non est Blasphemia hæreticalis illa, qua membra pudibunda Sanctis tribuuntur, quæ non habent. Cap.1.Sect.3.n.24. pag.103.
Blasphemia conditionalis quid sit? Conditio in ea potest poni, vel de præterito, vel de præsenti, vel de futuro. Cap.1. Sect.3.n.25.pag. 103.
Blasphemiæ conditionales habent eamdem malitiam, ac si essent puræ. Cap. 1.Sect.3.num.26.pag. 103.
Exempla Blasphemiæ conditionalis cum conditione de præteritoCap.1.Sect.3.n. 29.pag.104.
Istę blasphemiæ conditionales cum conditione de pręterito, non sunt hęreticales, secundum aliquos. Cap. 1. Sect.3. num.30. pag.104.
Ratio est, quia Blasphemantis voluntas pendet à veritate rei,quæ realiter existit. Cap.1. Sect.3. num.31.pag.104.
Hujusmodi Blasphemiæ non sunt hæreticales,sed errori proximæ,ex quibus adhuc oritur hęresis suspicio. Cap.1.Sect. 3. n.32.pag.104.
A fortiori erit dicendum, esse hæresi proximam Blasphemiam, qua de re verà affirmatur,quod sit ità vera, sicut Deus. Cap.1.Sect.3. n.33. pag.104.
Verùm hujusmodi locutiones non esse Blasphemias,sed temeraria juramenta, tuentur alii.Cap.1.Sect.3.n.34.pag.104.
In hoc opinionum bello cum distinctione procedit Bordon.cum aliis Doctoribus. Cap.1.Sect.3.n.35.pag.104.
In præfatis locutionibus comparativis non intervenit Blasphemia hæreticalis, etiamsi juramentum esset falsum, vel in re dubia. Cap. 1.Sect. 3.n. 36. pag. 105.
Exempla Blasphemiæ conditionalis cum conditione de præsenti:Hujusmodi sunt verę Blasphemiæ. Cap.1.Sect.3.nu.37. pag. 105.
Exempla Blasphemiæ cum conditione de futuro,v. g.*possim renegare Deum, si te non occidam*. Cap. 1. Sect. 3. num. 38. pag,105.
Blasphemiæ cum conditione de futuro sunt reliquis pejores, quia fides proferentis pendet ab eventu fallaci. Cap.1. Sect.3.num.39.pag.105.
Hæc Blasphemia: *renegare possim Deum, si te non occidam*, habet sensum hæreticalem;ideò hujusmodi Blasphemiæ cum conditione de futuro sunt Hæreticales. Cap. 1.Sect.3.n.40.pag.105.
Blasphemiæ similitudinariæ quęnam sint, & quot modis proferri possint? Cap.1. Sect.3.n.41.pag.105.
De hujusmodi Blasphemiis similitudinariis remissivè, & quando Blasphemus in eis possit excusari? Cap.1. Sect.3.n. 42.pag. 105.
Priscus Judæorum mos scindendi vestes ad blasphemiæ auditionem. Cap.1.Sect. 4.num.2.pag. 107.
Vestes audita blaspęemia, cur scissæ à collo ad pectus? Cap.1.sect.4. num.3.pag. 107.
Blasphemia Hæreticalis in quo ab Hæresi differat? Cap.1. Sect.4.num.4.pag.107.
Blasphemia Hereticalis adhuc talis est, absquè errore intellectus. Cap.1.Sect. 4. n.5.pag.107.
Blasphemus est de hæresi suspectus. Cap. 1. Sect.4.num.6.pag.107.
Doctores Itali sentiunt, Blasphemum hæreticaliter esse de hæresi vehementer suspectum: Hispani autem tenent, quoscumquè Blasphemos esse tantùm de levi suspectos. Cap. 1. Sect.4. num. 8. pag.108.
Qui semel tantùm blasphemavit hæreticaliter, est de levi suspectus; secùs si quinquies blasphemavit. Cap.1. Sect. 4.num.9.pag.108.
Qui semel tantùm blasphemavit hæreticaliter, quando sit de hæresi vehementer suspectus? Cap.1.Sect.4.num.10. pag. 108.
Blasphemus de hæresi vehementer suspectus torturandus, si neget pravam in-

ten-

tentionem; secùs autem, si est tantum de levi suspectus. Cap. 1. Sect. 4. num. 11. & 12. pag. 108.
Quomodò cognoscet Judex Blasphemum hæreticalem à simplici blasphemo. Cap. 1. Sect. 4. n. 13. pag. 108.
Hæreticali Blasphemia nihil pejus dari potest. Cap. 1. Sect. 4. n. 14. pag. 108.
Hæreticalis blasphemiæ crimen maximè à Deo in hac vita punitur. Cap. 1. Sect. 4. n. 15. pag. 109.
Exempla divinæ ultionis in Blasphemos. Cap. 1. Sect. 4. n. 16. pag. 109.
Blasphemi in inferno puniuntur à Deo. Cap. 1. Sect. 4. n. 17. pag. 109.
Principes, & Magistratus debent æmulari Dei severitatem in blasphemis puniendis. Cap. 1. Sect. 4. n. 18. pag. 109.
Quid Christus responderit Roberto Regi Galliæ de blasphemiis sui Regni? Cap. 1. Sect. 4. n. 19. pag. 109.
Julii III. Sum. Pontif. dictum in detestationem Blasphemiæ, Cap. 1. Sect. 4. n. 20. pag. 109.
Veteres cur manus imponerent super caput Blasphemi lapidandi? Cap. 1. Sect. 4. num. 21. pag. 109.
Blasphemi magna hæresis suspicione laborant, sicut hæretici; & tàm illi, quàm isti in hac vita à Deo puniuntur. Cap. 1. Sect. 4. n. 22. pag. 110.
Nullum majus fundamentum ad suspicandam hæresim, quàm blasphemia. Cap. 1. Sect. 4. num. 23. pag. 110.
Blasphemia hæreticalis est species hæresis, & æquiparatur assertioni hæreticali. Cap. 1. Sect. 4. n. 24. pag. 110.
Blasphemia atrox infert semper hæresis suspicionem. Cap. 1. Sect 4. n. 25 pag. 110.
Exempla atrocium Blasphemiarum. Cap. 1. Sect 4. n. 26. pag. 110.
Execrabilissima Blasphemia Friderici secundi Imperatoris. Cap. 1. Sect. 4. n. 27. pag. 110.
Abusus Sacræ Scripturæ est species blasphemiæ. Cap. 1. Sect. 4. n. 28. pag. 110.
Pluribus modis quis abutitur Sacra Scriptura, & quando hujusmodi abusus reducatur ad genus blasphemiæ. Cap. 1. Sect. 4. n. 35. pag. 111.
Regula generalis P. Suarez ad cognoscendum, quando abusus Sacræ Scripturæ sit blasphemia. Cap. 1. Sect. 4. num. 36. pag. 111.
Auctores infensi potestati Ecclesiæ adhuc censuerunt, cognitionem de blasphemia hæreticali spectare ad Judices Ecclesiasticos, & citantur. Cap. 1. Sect. 4. n. 37. pag. 111. & n. 38. pag. 112.
Referuntur Doctores aliqui putantes, blasphemias esse mixti fori. Cap. 1. Sect. 4. n. 39. pag. 112.
Sed DD. communiter Canonistæ, & Theologi ad forum Ecclesiasticum spectare volunt. Cap. 1. Sect. 4. nu. 40. pag. 112.
Quia Judex laicus in materia hæresis nequit se ingerere nec incidenter, nec principaliter. Cap. 1. Sect. 4. nu. 41. pag. 112.
Idquè etiamsi crimen cadat in laicum, & agatur de quæstione facti. Cap. 1. Sect. 4. num. 42. pag. 112.
Simplex Blasphemia est crimen mixti fori. Cap. 1. Sect. 4. num. 43. pag. 112. & 44. & 45. pag. 113.
Salelles dicit, esse optandum, quod cognitio simplicis blasphemiæ puniatur in Tribunali Ecclesiæ privatiuè ad alios Judices. Cap. 1. Sect. 4. n. 46. pag. 113.
Simplex blasphemia judicatur à foro tantùm Ecclesiastico in duobus casibus Cap. 1. Sect 4. nu. 47. pag. 113.
Simplex Blasphemus est saltem remittendus ad Ecclesiasticum Judicem, vt interroget de intentione, & advertentia, &c. Cap. 1. Sect. 4. n. 48. pag. 113.
Deplorabilis status blasphemorum habitualium: Auctoritas D. Augustini ad hoc. Cap. 1. Sect. 5. n. 1. pag. 114.
De infelicitate hujusmodi blasphemorum remissivè ad alios Auctores. Cap. 1. Sect. 5. n. 2. pag. 114.
Consuetudo blasphemandi denominatur tripliciter, scilicet à tempore, à loco, & à persona. Cap. 1. Sect. 2. n. 3. pag. 114.
Prima vocatur temporanea, sivè antiqua dierum, ab initio scilicet mundi. Cap. 1. Sect. 5. n. 4. pag. 114.
Pœnæ antiquæ in blasphemos ex consuetudine imminutæ in divini honoris dedecus. Cap. 1. Sect. 5. n. 5. & 6. pag. 115.
Consuetudo secunda vocatur Nationalis, sivè Localis, quia quælibet natio habet suum blasphemandi morem: In Helvetia tamen Catholica rarissimæ Blasphemiæ: Dictum Caroli V. Cap. 1. Sect. 5. num. 7. pag. 115.
Tertia blasphemandi consuetudo, vocata personalis, insurgit ex pluribus actibus Blasphemantis. Cap. 1. Sect. 5. n. 8. p. 115.

Blaſphemus conſuetudinarius eſt de hæreſi vehementer ſuſpectus. Cap.1.Sect.5. num.9.pag.115.
Plures actus requiruntur ad Blaſphemum conſuetudinarium; duo non ſufficiunt. Cap.1.Sect.5. num.10.pag.115.
Non dicitur Blaſphemus conſuetudinarius, qui quater blaſphemavit,ſed quintus actus requiritur .Cap.1.Sect.5.n.12. pag.116.
Conſuetudinarius Blaſphemus Parmę eſt, qui ſepties,ſed non eodem die,blaſphemat ab ultima confeſſione. Cap.1.Sect. 5.n.13.pag.116.
Ad judicandum blaſphemum conſuetudinarium, quot actus requirantur? Cap. 1.Sect.5.n.14.15.& 16.pag.116.
Sed hujuſmodi actus debent eſſe diſcontinuati. Cap.1.Sect.5.n.17.pag.116.
An ad probandam Blaſphemi conſuetudinem teſtes ſingulares ſufficiant? Cap.1. Sect.5.num.18. pag.116.
Opinio negativa. Ibid.num.19.20. & 21. pag.117.
Opinio affirmativa. Ibid. num. 22. 23. & 24.pag.117.
Blaſphemia probatur per teſtes ſingulares ſingularitate adminiculativa: Auctores prò hac opinione Cap.1.Sect.5. nu.25. & 26.pag.117.
Blaſphemus conſuetudinarius hæreticalis quando debeat abjurare de levi, quando de vehementi? Cap.1.Sect.5.n.27.& 29.pag.118.
Admonitus, ſi non ceſſat, abjurat de vehementi; ſi verò dicat blaſphemare non eſſe peccatum, abjurat de formali, tanquàm Hæreticus. Cap.1.Sect.5.nu.28. pag.118.
Confeſſarius cautè debet procedere ergà ſu Blaſphemos conſuetudinarios. Cap.1. Sect.5.nom.30.pag.118.
An Blaſphemis poſſit denegari, vel deferri abſolutio? remiſſivè. Cap.1. Sect.5. num.31.pag.118.
De remediis ad extirpandum vitium Blaſphemię remiſſivè. Cap.1.Sect.5. n.32. pag.118.
Multa allegantur ab Advocatis ad reorum Blaſphemorum defenſionem; ſed, ut plurimum ſunt excuſationes in peccatis. Cap.1. Sect.6.num.1.pag.121.
An Blaſphemans in ebrietate excuſetur? ubi quod triplex eſt Ebrietas: Quid ſit magna ebrietas? Cap.1.Sect.6.n.2.pag. 121.
Blaſphemans in ebrietate excuſatur à pœna,& ab hæreſis ſuſpicione, quia ebrius neſcit quid faciat. Cap.1. Sect.6.nu.7. pag.122.
Qui dicit, ſe fuiſſe ebrium, quando blaſphemavit, convincitur, non fuiſſe ebrium;quod ſi probet, ſe fuiſſe ebrium, aliis negantibus, excuſatur. Cap.1. Sect.6.num.9.pag.123.
An dupliciter peccet, qui ſe inebrians ſcit, ſe in ebrietate blaſphemare. Cap. 1. Sect.6.num.11.pag.123.
Primus actus, qui eſt propoſitum ſe inebriandi, neglecto periculo blaſphemandi, eſt totius mali origo: Quid de aliis actibus? Cap.1: Sect.6. num.13. pag.123.
Qui incitant alios ab blaſphemandum abſquè pravo affectu ergà Deum peccant mortaliter,ratione ſcandali, & irreverentiæ in Deum. Cap. 1. Sect.6. n.14. pag.123.
Incitans ad blaſphemandum eſt de hæreſi ſuſpectus, etiamſi proteſtetur, ſe facere citra pravam intentionem. Cap.1. Sect.6.n.15.pag.123.
Peccat mortaliter, & eſt de hæreſi ſuſpectus, qui blaſphemias, vel in pariete ſcribit, vel Pſittacum docet eaſdem pronunciare. Cap.1. Sect. 6. num. 16. pag.124.
An Demens pro Blaſphemia puniri debeat? Quid ſub nomine Dementis veniat? Cap. 1. Sect.6. numer. 18. pag. 124.
Negativa reſponſio ſubſtinetur;idque procedit etiamſi poſtea ille ad ſanam mentem redierit. Cap. 1. Sect.6. num. 19. pag. 124.
Blaſphemus amens propter malum exemplum puniendus; idque facto comprobatur. Cap. 1. Sect. 6. n. 21. pag. 124.
Quanto magis Blaſphemi ſtudent ſub larvâ Dementię occultare impietatem,eò magis ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap. 1.Sect. 6. nu. 23. pag. 125.
An Blaſphemans, dum dormit, ſit excuſandus, eò quod furioſo æquiparetur? Cap. 1. Sect. 6. num. 25. pag.125.
In ſpecie quod Blaſphemans, dum dormit, non peccet, firmatur duplici ratione. Cap. 1. Sect. 6. numer. 27. pag. 125.
Cæterum ſi Blaſphemus ſit ſolitus Blaſphemare, non excuſatur in totũ, quando dor-

do dormiens Blaſphemat; quia linguam fecit diſertam in Blaſphemiis. Cap. 1. Sect. 6. num. 28. pag. 125.
An Blaſphemus in iracundia excuſetur? differentia inter iracundiam, & iram. Cap. 1. Sect. 6. num. 32. pag. 126.
Sentiunt multi, iracundiam non excuſare à crimine Blaſphemiæ; adeoquè neque ab hæreſis ſuſpicione. Cap. 1. Sect. 6. num. 33. pag. 126.
Sed contrà iſtos militat jus commune diſponens, quod delinquentibus non ex dolo malo, non poſſit irrogari pœna ordinaria. Cap. 1. Sect. 6. n. 34. pag. 126.
Ut blaſphemus excuſetur propter iracundiam, hæc debet eſſe tanta, ut mentem alienet. Cap. 1. Sect. 6. n. 35. pag. 126.
Item, quod ſit juſta, & rationabilis cauſa iraſcendi. Cap. 1. Sect. 6. n. 36. pag. 126.
Item iracundi Blaſphemi non excuſantur, ſi ſint conſuetudinarii. Cap 1. Sect. 6. num. 37. pag. 127.
Artiſtæ ex conſuetudine in iracundia blaſphemantes, quando excuſentur? Cap. 1. Sect. 6. num. 38. pag. 127.
An ſemel tantùm in ira Blaſphemans, abjuret de levi? Cap. 1. Sect. 6. num. 39. pag. 127.
An Blaſphemi excuſentur ob linguæ lubricitatem? Negativè reſpondetur. Cap. 1. Sect. 6. num. 40. pag. 127.
Quia latet, an Blaſphemaverint ob linguę lubricitatem, vel dolo malo? Cap. 1. Sect. 6. num. 41. pag. 127.
Contrarium tenent multi, quia proferens hoc modo hæreſim, non habet errorem in intellectu. Cap. 1. Sect. 6. num. 42. pag. 127.
Verius dicendum in caſu conſiderandas eſſe circumſtantias præcipuè perſonarũ. Cap. 1. Sect. 6. num. 43. pag. 127.
An jocosè Blaſphemantes excuſentur? minimè: Imò hæc circumſtantia augens malitiam, auget & pœnam. Cap. 1. Sect. 6. num. 44. pag. 127.
Blaſphemia Franciſci Briani animatur Henr. VIII. Rex Angliæ ad divortium faciendum à legittima coniuge: Hinc Angliæ ruina. Cap. 1. Sect. 6. num. 48. pag. 128.
Amanuenſis ſcribens Blaſphemias ad calamum experiendum, eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 1. Sect. 6. nu. 49. pag. 128.
An Blaſphemans in ludo excuſari, poſſit & quomodò? Cap. 1. Sect. 6. n. 50. pag. 128.
Ludus, cum ut plurimum ſit cauſa Blaſphemiarum, eſt inditium ad torturam. Cap. 1. Sect. 6. num. 52. pag. 129.
An Blaſphemus corrigens ſe incontinenti excuſari poſſit? negativa reſponſio ſuadetur. Cap. 1. Sect. 6. num. 53. pag. 129.
Contrarium videtur ſentire Lupus Cap. 1. Sect. 6. num. 54. pag. 129.
De blaſphemis in Spiritum Sanctum. Cap. 1. Sect. 6. num. 55. pag. 129.
Explicatur, quinam ſint blaſphemi in Spiritum Sanctum. Cap. 1. Sect. 6. n. 56. pag. 129.
An inadvertenter blaſphemans excuſetur? Item an propter defectum plenæ deliberationis? Cap. 1. Sect. 6. nu. 57. pag. 129.
In S. Officio ob defectum advertentiæ blaſphemus non punitur: Hinc reprobatur ſtylus exceſſivè rigoroſus cujuſdam Curiæ Secularis. Cap. 1. Sect. 6. num. 59. pag. 129.
Blaſphemus, licet ratione inadverteutiæ non peccet, peccat tamen ratione ſcandali. Cap. 1. Sect. 6. num. 60. pag. 130.
An ignorantia excuſet Blaſphemos? utiquè, quia Blaſphemia, cum ſit injuria, ſupponit ſcientiam. Cap. 1. Sect. 6. n. 61. pag. 130.
Ignorantia circa propoſitiones Blaſphemas hæreticales eſt ignorantia juris, quę non excuſat in foro externo. Cap. 1. Sect. 6. num. 62. pag. 130.
Sicut nequit allegari ignorãtia in manifeſtis articulis fidei; ita nec in Blaſphemiis eis oppoſitis. Cap. 1. Sect. 6. n. 65. pag. 130.
An minor ætas excuſet, vel ſaltem minuat pœnam Blaſphemandi? Minimè, dummodò excedat annum ſextum decimum: exempla referuntur. Cap. 1. Sect. 6. num. 66. pag. 130.
Limitant alii reſponſionem in minore doli capace, & ſenſum Blaſphemiæ ſentiente. Cap. 1. Sect. 6. num. 67. pag. 131.
An proteſtatio excuſet à blaſphemia? minimè, quia non avertit conſenſum à facto, & ſenſum verborum blaſphemomorum. Cap. 1. Sect. 6. num. 69. & 70. pag. 131.
Proteſtatio, ut juvet, debet factum præcedere: in caſu ſequitur actum blaſphemandi, qui primùm exit à corde. Cap. 1. Sect. 6. num. 71. pag. 131.
Et licet illa proteſtatio eſſet declarativa animi, non tamen tolleret blaſphemiam

niam prolatam. Cap. 1. Sect. 6. num. 72. pag. 131.
An Blaſphemus negans, ſe habuiſſe malam intentionem, excuſari poſſit? utiquè in foro Sacramentali; ideoque poterit à confeſſario abſolvi. Cap. 1. Sect. 6. num. 73. pag. 131.
Sed in Tribunali S. Officii non excuſatur, quia præſumitur ſentire, ſicut loquitur. Cap. 1. Sect. 6. num. 74. pag. 131.
An prò Blaſphemo poſſit allegari, quod verba prolata ab eo non ſapiant hæreſim? Ita, dummodò abſit ſcandalum. Cap. 1. Sect. 6. num. 75. pag. 132.
Hæc exceptio, ut juvet, debet conſtare in actis de verbis præciſis Blaſphemiæ. Cap. 1. Sect. 6. num. 76. pag. 132.
An abſolutio Sacramentalis eximat à pœna debita Blaſphemis? Multi affirmant. Cap. 1. Sect. 6. num. 77. pag. 132.
Ratio aſſignatur pro dicta opinatione, pro qua etiam allegatur lex ſaxonica. Cap. 1. Sect. 6. num. 78. pag. 132.
Communis opinio eſt, quod abſolutio Sacramentalis non eximat blaſphemum à pœnis juris. Cap. 1. Sect. 6. num. 79. pag. 132.
Referuntur aliquorum Doctorum dicta ad hoc cum doctrinis. Cap. 1. Sect. 6. num. 80. pag. 132.
Illatio abſurdi contrà dictam opinationem. Cap. 1. Sect. 6. num. 81. pag. 132.
An ſtante ſpe emendationis, poſſit omitti denunciatio illius, qui ſecretò blaſphemavit? affirmant aliqui, ſi audiens nequit probare. Cap. 1. Sect. 6. num. 82. pag. 133.
Oppoſitum tenendum, propter decretum Alex. VII. in quo præcipitur, ut Hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus denuncietur. Cap. 1. Sect. 6. num. 83. pag. 133.
Blaſphemia dupliciter dicitur publica publicitate juris, & publicitatefacti: primo modo tripliciterdicitur publica. Cap. 1. Sect. 6. num. 85. pag. 133.
An qui punitus de Blaſphemia, veluti ſimplici, poſſit propter eamdem in judicio moleſtari, tanquàm hæreticalem? Cap. 1. Sect. 6. num. 87. pag. 133.
Blaſphemia hæreticalis diverſificat delictum, Blaſphemia in eadem ſpecie; ſi replicetur, auget tantùm pœnam. Cap. 1. Sect. 6. num. 89. pag. 134.
An Blaſphemus excuſari poſſit ex parvitate materiæ? minimè, quia in blaſphemia nequit dari parvitas materiæ. Cap. 1. Sect. 6. num. 91. pag. 134.
An poſſit dari parvitas materiæ in blaſphemiis erga Sanctos? Ità, ſi proferantur in eos in ordine ad ſtatum, quē in vita mortali habuerunt. Cap. 1. Sect. 6. num. 93. pag. 134.
Non datur materiæ parvitas in Blaſphemiis in Sanctos, tanquàm Sanctos. Cap. 1. Sect. 6. num. 94. pag. 134.
An blaſphemus in judicio poſſit ſe tueri, excipiendo contrà teſtes, ſicut in aliis judiciis. Cap. 1. Sect. 6. num. 95. pag. 134.
Aliqui auctores univerſaliter negant, blaſphemis competere hujuſmodi exceptionem, excepta illa de teſtibus, ut inimicis. Cap. 1. Sect. 6. num. 96. pag. 134.
Contraria, & magis practicata eſt opinio in Tribunali S. Officii. Cap. 1. Sect. 6. num. 97. pag. 135.
An Blaſphemus frui poſſit immunitate Eccleſiaſticâ? affirmativa reſponſio communis eſt. Cap. 1. Sect. 6. num 98. pag. 135.
Blaſphemus tamen hæreticalis ab ea eiicitur, ratione adjunctæ hæreſis. Cap. 1. Sect. 6. num. 99. pag. 135.
An qui carceratus pro aliis delictis, confiteatur incidenter Blaſphemiam, ſit de hæreſi ſuſpectus? non poteſt ei imponi pœna ordinaria; ſed debet fieri novus proceſſus. Cap. 1. Sect. 6. num. 100. pag. 135.
Talis eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 1. Sect. 6. num. 101. pag. 135.
Quid agendum cum eo, qui in carcere blaſphemat, ut evitet manus Judicis ſecularis. Cap. 1. Sect. 6. num. 102. pag. 135.
Blaſphema propoſitio admodùm cenſurabilis. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. §. 7. n. 15. pag. 501.
Blaſphema propoſitio, alia ſimplex, alia hæreticalis, & de utraquè. Cap. ult. Sect. 2. ſubſect. 2. §. 7. nu. 16. pag. 501.
Blaſphemia Eliſabethę Reginę Anglię adversùs Sacrum Oleum. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. §. 7. n. 17. pag. 501.
Alia *vide in verbo* JURAMENTUM.

BONA.

Bona hæreticis collata non ſolùm eos in-

erro-

errore confirmant, ſed etiam alios alliciunt. Cap.4.Sect.1.ſubſ.2.§.3.num.5. pag.419.
Eà conditione, quod reſtituerent bona Eccleſiaſtica erepta, Henricus IV. Hugonottis pacem, & libertatem conceſſit. Cap. 4. Sect.1. ſubſ. 2. §.3.num.8. pag. 419.
Ut bona ab hæreticis uſurpata reſtituantur, Principes debent eniti. Cap.4. Sect.1. ſubſ.2.§.3.n.18.pag.421.
Bonorum Eccleſiæ defenſionem mandat in ſuo teſtamento Carolus Magnus.Cap.4. Sect.1.ſubſ.2.§.3.n.19. pag.421.
Ad bona Eccleſiæ tuenda impulit Adrianus Papa Carolum Magnum. Cap.4. Sect.1.ſubſ.2.§.3.num.20. pag. 421.

BORDONUS.

Probat iſte Auctor, metum propter affectionem excuſare ab onere Denunciandi non hæreticos, ſed tantùm de hæreſi ſuſpectos; quomodò hoc poſſit admitti? Cap. 4. Sect. 1. ſubſ.1. num.28. pag.402.

BRUTA.

Peccat mortaliter, & eſt de hæreſi ſuſpectus, qui blaſphemias vel in pariete ſcribit, vel Pſittacum docet eaſdem pronunciare. Cap. 1. Sect. 6. num.16. pag.124.
Præmio dignus è contrà eſt, qui ſancta verba docet bruta animalia pronuntiare, idquè Deo quàm gratum ſit miraculo comprobatum. Cap. 1. Sect. 6. num.17. pag.124.
Qnid prædicere poſſit. Cap.2.Sect.3.ſubſ. 1. num.14.pag.203.

C

CABALA.

ARs Cabaliſtica hodiè viget apud Judæos. Cap.2.Sect.2.ſubſ.4.§.2.n.6. pag. 184.
Picus Mirandulanus primus omnium Cabalam in Latium induxit. Ibid.n.11. pag.185.
Quænam hæreſis ſuſpicionem habeat? Ibid. n. 9.

CADAVER.

Operationes Dæmonis in Cadaveribus nõ ſunt vitales. Cap.2.Sect.2.ſubſ.2.n.28. pag.161.
Prodigioſa Hiſtoria capitis reciſi à cadavere loquentis. Cap.2. Sect. 2. ſubſ.2. num.29.pag.161.
An ſanguinis emiſſio ex cadavere ad præſentiam occiſoris ſit naturalis? Cap.2. Sect.2.ſubſ.5.n.11. pag.194.
Superſtitioſum eſt ſepellire cadavera ſub foco, cum quibuſdam cæremoniis, ne ſpiritus redeant ad vivos. Ibid. n. 17. pag.195.
Dæmon cur potiùs reſponſa det Necromantibus per cadavera, quàm immediatè per ſeipſum? Cap.2. Sect.4. ſubſ.3. num.12.pag.215.
Reliqua *vide in verbo* MALEFICIUM.

CALIX.

De Calice, ejuſquè vuſu, *vide in verbis* COMMUNIO, & VASA.

CAMPANA.

De Campana Villilæ in Aragonia, ſua ſpontè ſonante. Cap.2. Sect. 2. ſubſ.4. §.2. num.13. pag. 185. & num.17. pag. 186.
Campana in Terra Rocchę Contratę ſpontè pulſavit eo momento, quo Innocentius XI. evectus fuit ad Summum Pontificatum. Ibid.n.18.pag.186.
Campanam pulſare ad concionem hæreticorum, nunquàm licet Catholicis, etiam cum mortis periculo. Cap.5.Sect.2.n. 73.pag.452.
Campanarum, cęremoniarum, Indulgentiarum, ſuſpenſionis, & interdicti Contemptores computantur inter Irriſores ſacrarum rerum. Cap.ult. Sect.1. n.20. pag.476
Campanarum fur, & aliarum rerum Eccleſiæ, non incurrit hæreſis ſuſpicionem, niſi adveniente contemptu. Ibid. num. 21.
Campanarum contemptores, & aliarum Sacrarum rerum ſunt cenſurandi, imò poſſunt reputari Athei, quibus ludus eſt Religio. Cap.ult.Sect.2. ſubſ.1.§.5. n. 22. & 23.pag.495.
A Campanis quibuſdam, qui in nocte Sabathi Sancti martellos abſtulit, abjuravit. Ibid.n.24.

Qualiter contemptores isti abjurare debeant? Ibid.n.28.

CANCELLARIUS.

Cancellarii S. Officii, Vicarii Foranei, Notarii, Fiscales, Scriptores, gaudent privilegio deferendi arma, quæ solent deferri ab officialibus, & Birruariis curiæ Secularis. Cap.4.Sect.2.n.57. pag. 430. Non possunt tamen deferre archibusethos brevioris mensuræ, nec pugiones, nec stillectos; sed deferentes non sunt subjecti Curiæ sæculari. Ibid. n.56.

Cancellarius, Vicarius, Inquisitor, Commentarienses, Satellites, & Cursores, sunt principaliter inter ministros S. Inquisitionis. Cap.4.Sect.2. subs. unica, num.7.pag.433.

CANDELA.

Vide in verbis Cereus, & Missa.

CANONES.

Canones interdicentes laicis munus disputandi, fundantur in præsumptione, quod Clerici solèant esse ipsis magis instructi: cessante autem fine legis, cessat lex. Cap.5.Sect.2.n.102.pag.455.

CANONISTÆ.

Canonistæ putant, Christianos non posse arma deferre ad infideles pro redemptione Captivorum, quoties iidem bellum habent contrà Christianos. Cap. 4. Sect.2.num.21.pag.426.

In contrarium est Theologorum opinio. Ibid.n.22.

Canonistarum, & Theologorum communis opinio est, Summum Pontificem habere universaliter Dominium super omnes gentes, mediatè, & indirectè. Ibid. num.70.pag.431.

An autem habeat directè, & immediatè gravis est inter Doctores controversia. Ibid.n.71.

CANTUS.

Cantus Animalium non destituitur naturali Magia. Cap.2. Sect.2. subs.4.§.2.n. 4.pag184.

Inter divina officia turpia non sunt cantanda Cap.2. Sect.7.subsect.unic.n.16. pag.248.

Reliqua *vide in verbis* Lingua, Missa, Sonus, & Verba.

CAPERE.

Non Capientes hæreticos sunt eorundem fautores. Cap.4.Sect.1. subs.1. num.1. pag.399.

Etsi ex officio tenentur, vel non capientes, vel non mandantes capi, sunt de hæresi suspecti vehementer. Ibid.n.41. pag.404.

Capere volentes Reum inquisitum, an inter Ministros inservientes S. Officio censendi sint, licet tales non sint? Cap. 4. Sect. 2. subsect. vnic. num. 11. pag. 433.

CAPTIUVS.

Captivis Christianis licet contrà Christianos in Saracenorum navibus remigare ob timorem mortis, sed dum descendunt in terras Christianorum, non licet eis devastare Domos. Cap.4. Sect.2.n. 18.pag.425.

Captivorum prò redemptione, si arma deferantur ad infideles, non incurritur hæresis suspicio, nec excommunicatio Bullæ Cœnæ. Ibid.num.20.pag.426.

Limitatur, quotiès infideles bellum agerent contrà Christianos, vel inter eosdem esset indictum, ex opinione Canonistarum. Ibid.n.21.

Quamvis Theologorum opinio sit in contrarium. Ibid. n.22.

CAPUT.

Prodigiosa Historia Capitis à corpore recisi loquentis. Cap. 2. Sect. 2. subs.2. num.29. pag. 161.

CARCERATUS.

Quid agendum cum eo, qui in carcere blasphemat, ut evitet manus Judicis Secularis? Cap.1.Sect.6.num.102. pag. 135.

An sit suspectus, & quomodo puniendus, qui carceratus pro aliis delictis, confitetur incidenter blasphemiam? *Vide in verbo* Blasphemia.

CARDINALES.

Cardinalis Joannes Baptista Milinus laudatur. Præl.5. num.8.pag.8.

Eminentiss. Imperialis laudatur. Cap. 2. Sect.

Sect. 3.Subsect.1.n.5.pag.200.
Eminentissimus Ursinus laudatur. Prælim. 14.num.24. pag.26.
Eminentissimus Sperellus laudatur. Cap. ult.Sect.2.subs.1.§.1.n.19. pag.483.
Eminentissimus Noris laudatur. Cap.5. Sect.2.n.93. pag.455.
Cardinales Reges, & Imperatores non obligantur legibus denunciandi hæreticos. Cap.4.Sect.1.sub.1.num.11.pag. 400.
Cardinalis Odectus privatur Cardinalatu à Pio IV.Cap.4.Sect.1.sub.2.§.3.nu. 10.pag.420.
Cardinales, Reges, Imperatores non comprehendi in bulla *si de protegendis* tenet Bordonut. Cap. 4. sect.2. n.45. pag.428.
Imò non esse congruum, ut comprehendantur addit idem Autor. Ibid. num. 46.
Cardinalis Hyppolitus Estensis à Pio V. reprehensus, eo quod interfuerit colloquio habito inter Catholicos, & hæreticos. Cap.5. Sect.2.nu.16.pag.447.
Cardinales supremæ Inquisitionis legere possunt quoscumque libros prohibitos, Ibid. n.22.
Gardinalis de Lugo distinctio circà lectionem librorum Græcorum, & Armenorum. Cap.6. Sect.2.num.30. pag. 467.
Cardinalis à Deo eligitur in Pontificem. Cap.ult. Sect.2. subsect.1. §.1. num.19. pag.483.
Cardinalis Laurea reiicitur non agnoscens differentiam inter propositionem malè sonantem, & scandalosam, ac sapientem hæresim. Cap.ult. Sect.2.subs.1.§. 6. num.3.pag.497.
Cardinalium Collegium an Sede Vacante concedere possit licentiam legendi libros prohibitos? Negat Fagundez. Cap.6.Sect.2.num.21.pag.466.
Cardinâlium absquè consilio posse Pontificem errare in damnandis propositionibus, est sententia reiicienda. Cap. ult.Sect.2.subs.2.num.4.pag.504.

CARMINA.

Veteres arbitrantes, in carminibus Poëtarum aliquid divinitatis latere, illa ad divinandum consulebant, & indè fortè orta origo ludi vocati; *Indovina Grillo*. Cap.2. Sect.4. subs.3. n.2. pag. 213.

CARNES.

Anglicanus magis de hæresi præsumitur si edat carnes, quàm Italus. Præl. 5. n. 7. pag.8.

CAROLUS MAGMUS.

Mandat in suo testamento defensionem bonorum Ecclesiæ. Cap.4.Sect.1. subs. 2.§.3.n.19.pag.421.
Idem Carolus impellitur ab Adriano Papa ad tuenda bona Ecclesiæ. Ibid.num. 20.

CAROLUS MOLINEUS.

Caroli Molinei libros legendi facultas non conceditur à Sacris Congregationibus S.Officii, & Indicis. Cap.6.Sect. 2.nu.18. pag.465.

CAROLUS V.

Improbatur à Paulo III. ob confœderationem cum Anglorum Rege. Cap.5. Sect.2. n.80.pag.453.
Laudatur,eo quod fidem Luthero servaverit. Cap.4. Sect.1. Subs. 2.§.1.nu.14. pag.412.
Reprehêditur in,eo quod vellet Germanis concedere Confessionem Augustanam. Cap.4. Sect.1. subsect.2. §.2. num. 11. pag. 417.

CASTIGATIO.

Vide in verbo PUNITIO.

CATHARI HÆRETICI.

Cathari quando recipiunt aliquem in hæreticum,id præstant per manuum impositionem. Cap. 5. Sect. 1. n.25.pag. 438.
Apud Catharos hæreticos manuum impositio quo ritu absolvatur? Ibid.num. 24.
Inter Catharos, & Albanenses differentia in dogmate circà manuum impositionem. Ibid. nu.26.
Cathari tenent, quod si manus imponens sit in peccato mortali, non habeatur peccatorum remissio, quam obtineri tenent per manuum impositem.Ibid. n.27.
Inter Catharos à quibus fiat manuum impositio. Ibid. n.28.
Cathari censent, quod si manus imponens sit in peccato mortali,pereant omnes, quibus manus imposita est, si contingat in eo statu mori. Ibid.n.29.

Cathari dicunt, per manuum impoſitionem omnia peccata relaxari, & Spiritum Sanctum infundi. Ibid.n.30.
Catharorum infanda carnificina cum morituris, quorum alios ſtrangulant; alios fame perire ſinunt. Ibid. nu.31.
Catharorum infanda ſecta ferro, & igne extingui oportuit. Ibid. num.32.

CATHECUMENUS.

Deferendo fidem Catholicam, an, & quo modo Hęreticus dicatur. Prel.18. n.3. pag.33.
Cathecumenorum libri legi poſſunt, licet adverſentur Religioni. Cap.6. Sect.2. num.28. pag.467.

CATHEDRA.

Ex Cathedra niſi Pontifex definiat oppoſitam ſententiã,non eſt cenſendus Hęreticus, qui impugnaret ea quę quodammodò ad Catholicam Religionem pertinent. Cap.ult.Sect.2.ſubſ.1.§.1.n.18. pag.483.
Ratio affertur. Ibid.num.20.

CATHOLICA FIDES.

Vide in verbo FIDES CATHOLICA.

CATHOLICUS.

Catholicos prohibere poteſt Princeps, ne intempeſtivè aggrediantur hæreticos. Cap.4.Sect.1.ſubſect.2.§.2. num.9.pag. 416.
Catholicus ſubditus hæretici poteſt prò eo militare, quotiès bellum non ſit adversùs Religionem Cap.4. Sect.2.n. 15.pag.425.
Ità procedebant catholici milites in exercitu Juliani Apoſtatæ. Ibid. n.16.
Catholicus, pro Principe ſi militaret contra Religionem,ad pænam effugiendam, non eſſet de hæreſi ſuſpectus. Ibid.n.17.
Catholicorum in Regionibus non præſumitur, quod impedientes miniſtros S. Officii,id præſtent, vel hęreſis intuitu, vel in odium fidei. Ibid. n.29. pag. 427.
Catholicos convolare ad hæreticos, ſi Princeps permittat, magis directè dicitur impedire miniſtros S.Officii. Ibid. nu.35.
Diſparitas inter Deum permittentem Catholicos involui hæreticorum erroribus, & Principem permittentem, ſubditos Catholicos confugere ad hæreticorum caſtra. Ibid.n.36. pag. 428.
Catholicus ut poſſit habitare in terris hęreticorum, ſecundùm Conſtitutionem Clementis VIII.quid requiratur? Cap.5. Sect.1.n.7.pag.436.
Catholicus poteſt converſari cum hæreticis in ſpiritualibus,ſeeluſo perverſionis periculo, & ſcandalo. Ibid.n.17.pag. 437.
A Catholico miniſtro ſupplendæ ſunt orationes, & unctiones, in caſu receptionis baptiſmi ab hæretico. Ibidem num.19.
Catholico nunquàm permittitur adhibere in Baptiſmo patrinum hæreticum.Ibid. n. 21.
Catholico non licet filios hæreticorum de ſacro fonte ſuſcipere. Ibid.num.22. pag.438.
Catholicus miniſter ſi abſit, poſſumus recipere in mortis articulo Sacramentum Euchariſtiæ à miniſtro hęretico. Cap.5.Sect.1.num.33. pag.439.
Catholicus recipere poteſt ab hęretico Sacramentum Pœnitentiæ. Ibid. n.36.
Catholicus conſtitutus in mortis articulo, nec valens contritionis ſignum edere, poteſt recipere ab hęretico Sacramentum extremæ unctionis. Ibid. n.37.
A catholico cum hæretica, & è contrà, validũ contrahitur matrimonium, illicitè tamen. Ibid.num.43.
Ut catholici Matrimonia contrahant cum hæreticis, Papa nunquam diſpenſat, niſi perſona hæretica priùs hæreſim abjuret. Ibid.n.44. pag.440.
Inter Catholicam perſonam, & hæreticam matrimonio contrahendo, non eſt licitum Parocho aſſiſtere, nec benedictionem nuptialem impertiri abſquè diſpenſatione Pontificis ſuper tali contractu. Ibid. num.49. & 50.pag.440.& 441.
Catholico non licet matrimonium celebrare coram Miniſtro hæretico. Ibid. num.52.
Catholicis non licet habitare in terris hæreticorum, ſecundum bullam Clementis VIII. niſi de licentia Ordinarii, vel inquiſitionis. Cap.5. ſect.2.num.1. pag.445.Et Habitantes cum ſupradicta licentia, debent tranſmittere atteſtationem de facta confeſſione ſacramentali,

li, & de percepta annua communione ibid. nu.2.
Ne Catholici adeant hæreticorum templa, tempore quo hæretici tantum eadem templa adeunt, est prima conditio licitæ conversationis cum hæreticis. Ibid.n.3. Licet Princeps hæreticus sub pœna mortis juboat, omnes Hæreticorum templa adire. Ibid.n.5. & conformiter ad hoc scripsit Paulus V. ad Catholicos Anglię. Ibid.n.9.
Catholicis non licet ea facere, quæ indicent animum consentiendi ritibus hęreticorum. Ibid. num.4.
Catholicis non licet adire templa hæreticorum, etiam si Princeps Hęreticus prœceptum suum esse declaret, ad exigendam obedientiam civilem. Ibidem num.12.pag. 446.
Catholici absque labis hęreticalis periculo nequeunt frequentare conciones in templis hęreticorum. Ibid. nu.13.
In Catholicis adeuntibus hæreticorum templis attenditur qualitas personarū, concurrentibus quibusdam conditionibus. Cap.5. Sect.2. num. 17. pag 447. referuntur dictæ conditiones. Ibid. à n. 18. ad 23.pag.447.
Catholicæ Religionis defensio est prima causa rationabilis adeundi templa hæreticorum per viros doctos, & pios. Ibid.n.24.
Catholicus gerens màgistratum potest comitari Principem adeuntem templum Ibid.n.28.pag.448.
Catholicis famulis licet tàm heros quam Dominos templa adeuntes comitari. Ibid.num.30. & possunt brachium præstare, dummodò hanc famulatus speciem præstent etiam extrà Ecclesiam. Ibid. nu.31. Cavendum in his casibus à propositione damnata ab Innocentio XI. de cooperantibus ad peccatum alterius. Ibid.n.32.
Catholico famulo non licet Domino hęretico celebranti Missam inservire, neque ei indumenta ad id necessaria ministrare, ibid. n.34. pag. 449. nec servitia in templis hæreticorum prœstare, quæ non consueverint exhiberi, nisi tantum in dictis templis. Ibid. n.35.
Catholico comitanti herum non liceret hæreticorum templum ingredi, si Princeps causà Religionis aliquem famulum ad templum vocaret. Ibid.n. 36.
Catholici in terris hæreticorum non debent observare dies festos hæreticorum, si prœscribantur ad explorandum, qui sint Catholici, & qui hæretici. Ibid.num.45. pag.449. secùs si præceptum esset simpliciter prolatum. Ibid. n.46.
Catholici in terris hęreticorum non debent uti vestibus confectis ad formam earum, quibus induuntur hęretici. Ibid. n.48.
Explicatur, limitatur, & ampliatur dicta conclusio. Ibid.à num.49. pag.450. ad n. 64.
Catholici in locis hęreticorum commorantes, non debent vesci carnibus diebus ab Ecclesia prohibitis, etiam in parva quantitate, ad hęresis protestationem. Ibid.n.65. pag.451.
Explicatur, & promovetur dicta conclusio. Ibid.à.n.67.ad n.71.
Catholici in locis infidelium non debent cooperari hęresi, vel infidelitati directa vel indirecta cooperatione, & quid sit utraquè cooperatio, & in quo differant? Ibid. n.72. & 73.pag.452.
Catholicis nunquam licet etiam, cum mortis periculo, pulsare Campanam ad concionem hęreticorum. Ibid.num. 74.
Catholico Principi non licet inire confœderationem cum hęretico, absque licentia Summi Pontificis. Ibid. nu. 78.
Eo minus potest auxilium prębere hęretico ad occupandam ditionem Catholicam. Ibid.n.79.pag.453.
Catholici qui versantur cū hęreticis non prębeant scandalum ratione suę qualitatis. Ibid. n.82.
Non disputent cum hęreticis. Ibid.n.87.
Explicatur, promovetur, & limitatur hęc ultima conclusio à num 88.pag.454.ad n.102.
Catholicorum filii scholas hęreticorum non adeant propter subversionis periculum. Ibid.n.103.pag.455.
Catholicorum ad scholas licitum non est admittere filios hęreticorū, sive sint nominatim excommunicati, sivè non. Ibid. n.104.
Catholici absque necessitate non debent uti opera medicorum hęreticorum. Ibid. n.106. Nec copulam carnalem habere debent cum Hęreticis. Ibid. n. 107.
Catholici Regis titulus, Regibus Hispa-

nię conceſſus, quàm ſit antiquus. Ibid. num.86. pag.453.
Catholicorum libros corrumpentes, & commiſcentes dogmata hęretica, ſunt de hęreſi ſuſpecti. Cap.6. Sect.1. n.31. pag.460.
Catholicorum libros depravare eſt conſuetus Hęreticorum mos; Sed pejus eſt Catholicis attribuere libros hęreticorum: Afferuntur exempla. Ibid. num. 32.
Ad Catholicorum provincias aſportantes libros hęreticorum ſunt de hæreſi ſuſpecti. Ibid.n.38.pag.461.
Ad Catholici librum annotationes factas ab Hęretico legens, non eſt ſuſpectus de hęreſi, dummodò hęreſim non contineant. Cap. 6. ſect. 2. num. 10. pag. 465.
Catholici non ſunt permittendi, dedicare ſuos libros Eterodoxis. Ibid.n.74. pag.470.
Inter Catholicos, vel inter Catholicos, & Hęreticos, quando controvertitur in materia fidei, reſolutio eſt objectum fidei cap.ult.Sect.2. ſubſ.1.§.2.nu. 3. pag. 485.

CATOPROMANTIA.
Catoptromantia quomodò hodiè exerceatur? Ubi de ſpeculo Herculis,quo cornebantur Naves longè diffitę. Cap. 2. Sect.4. ſubſ.3.n.21. pag. 217.
Origo hujus divinationis. Ibid. num.22. pag.217.

CAUPO.
Caupones, Nautę, Stabularii receptantes hęreticos non incurrunt Hęreſis ſuſpicionem.Cap.4. Sect.1.ſubſ.2. n.34. pag. 410.
Limitatur dicta Concluſio quotieſcumq; ab eiſdem receptarentur Hęretici publicè damnati, & denunciati tanquam tales. Ibid. n.34.

CAUSA.
Quęnam ſint cauſę ſuſpicionis. *Vide in verbo* SUSPICIO.

CAUSA JUSTA.
Cauſa juſta exemeptionis reſpectu Officialium S. Inquiſitionis eſt, ut cauſæ fidei brevius, & rectiùs expediantur. Cap. 4. Sect.2. num.72. pag.431.

CAUSA GRAVIS.
In cauſa gravi annuvitur petitioni eorum, de quibus dubitetur an ſint hæretici. Cap.4. Sect.2. num.10. pag.424.

CAUSA LEVIS.
Cauſa levis ſufficit ad utendum veſtibus, quibus uti conſueverunt fideles in ea Provincia. Cap.5. Sect.2. num.51. pag. 450.

CAUSA RATIONABILIS.
Abſque rationabili cauſa non licet Catholicis adire templa hæreticorum. Cap.5. Sect.2. num.23. pag.447.
Referuntur cauſæ rationabiles. Ibidem. num. 24. 26. pag. 447. & n. 37. pag. 448.
His ceſſantibus nunquam licet, etiam inſtante morte adire templa hæreticorum. Ibid. num. 38. pag. 449. & ingredientes ſunt de hæreſi ſuſpecti Ibid. num.39.
Quod procedit etiam reſpectu templorum infidelium, & Hebręorum, dum ibi ſuperſtiſioſa aguntur. Ibid. num.40.
Secùs ſi ſuperſtiſioſa non agantur. Ibidem num. 41.

CEDULONES.
Cedulones deturpantes Excommunicatos continentes, meritò ab Inquiſitoribus fuerunt proceſſati. Cap. ult. Sect.2. Subſect.1. §.5. num. 27. pag. 495.

CELEBRATIO.
Vide in verbo CONSECRATIO, & MISSA.

CENSURABILIS PROPOSITIO.
Vide in verbo, PROPOSITIO CENSURABILIS.

CENSURAE.
In cenſuras non incidit, qui delectatur de favore hæreticis,ut talibus,impertito ab aliquo. Cap.4. Sect. 1. Subſect. 2. n.15. pag.407.

Cenſuras Eccleſiaſticas contemnentes incurrunt hæreſis ſuſpicionem Cap. ult. Sect. 1. num.6 pag.474.
Cenſuras Eccleſiaſticas contemnunt, qui ſcientes ſe eſſe excommunicatos, templum ingredi præſumunt,etiam dum divina officia celebrantur. Ibidem, nu.7.

Cen-

Censuras Ecclesiasticas contemnunt, qui in excommunicatione per annum insordescunt, & hi sunt hæretici; si excommunicatio ob causam fidei lata fuerit; si verò ob aliud delictum, erunt de hæresi suspecti. Ibid. num.

Censurarum Ecclesiasticarum facta, & dicteria, contemptiva sunt censuranda. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 5. num. 26. pag. 495.

CERA.

Malefici statuas cereas conficiunt, & quomodo? *Vide in verbo* MALEFICIUM.

CAEREMONIA.

Abusus in non debitis cæremoniis potest tantum contingere in Sacramentis Eucharistiæ, & Matrimonii. Cap. 1. Sect. 1. subsect. 6. num. 1. pag. 317.

Abusus circa cæremonias Sacramentorum tripliciter occurrit. Ibidem, numer. 2. pag. 317.

Primus modus est, non debitas adhibere cæremonias. Hic contingit, quando in Missa recitantur preces nefandæ, & turpes. Ibid. num. 3. pag. 317.

Secundus modus est, quando ex contemptu cæremoniæ omittuntur, qui abusus fauet hæresi Calvini, & Lutheri, Ibid. num. 4. & 5. pag. 318.

Remoto contemptu, plures cæremoniæ omissæ in Missa non inferunt hæresis suspicionem. Ibid. num. 19. pag. 320.

Tertio casu Sacramentum non debitis cæremoniis conficitur, si ea, quæ voce submissà sunt dicenda, clarà voce dicantur. Ibid. num. 29. pag. 322.

De cæremoniis necessariis in conficiendis, & conferendis Sacramentis, *Vide in verbo* CUJUSCUMQUE SACRAMENTI.

Cæremoniarum, campanarum, Indulgentiarum, suspensionis, & interdicti contemptores, inter irrisores Sacrarum rerum computantur. Cap. ult. Sect. 1. num. 20. pag. 476. & sunt censurandi. Cap. ult. Sect. 2. Subsect. 1. §. 5. nu. 22. pag. 495.

Imò possunt reputari Athei, quibus ludus est religio. Ibid. num. 23.

Qualiter isti contemptores, abjurare debeant? Ibid. num. 28.

Vide in verbo MISSA.

CEREUS.

Concilium Eliberinum quare decreverit cereos per diem in cœmeterio non esse accendendos. Cap. 2. Sect. 7. Subs. unic. num. 13. pag. 247.

Ablegata superstitione gentilitatis in exeqiis Catholici uti sunt cereis: exempla. Ibid. num. 14. pag. 247.

An liceat ad sepulchra eorum, qui non sunt sancti, deferre cereos, eosque accendere? Cap. 2. Sect. 7. subs. unic. nu. 63. pag. 262.

Suspectus est de hæresi, qui in celebratione Missæ negat, cereos esse adhibendos, qui fuere semper in usu, & ex præcepto Melchiadis. Cap. 3. Sect. 1. Subsect. 6. num. 16. pag. 320.

Honorius V. officio Sacerdotali privavit Sacerdotem, qui missam sinè cereis celebravit. Ibid. num. 17. pag. 320.

Suspicio hæresis in non adhibente ad missam cereos, fundatur in hæresi Vigilantii, qui dictum usum impugnabat. Ibid. num. 18. pag. 320.

CHIROMANTIA.

Damnantur divinantes per Chiromantiã, quoties volunt divinare bonam, vel malam fortunam: Hinc puniendæ Zingarę. Cap. 2. Sect. 3. n. 8. pag. 198.

Quænam sit Chiromantia Astrologica? Hęc non est licita, quamvis Cardanus, & alii eamdem professi sint. Ibid. num. 9. pag. 198.

CHIRURGI.

An Chirurgi uti possint annulis, & Imaginibus Auronomicis? Cap. 2. Sect. 2. Subs. 4. §. 1. num. 5. & 6. pag 180.

CHOREA.

Choreæ, quæ fiebant in Ecclesia Hispalensi in festivitate Corporis Christi fuerunt proscriptæ. Cap. 2. Sect. 7. subs. unica, num. 19. pag. 248.

Saltationes, seù choreæ ex sui genere, & natura non sunt malę, nisi ratione alicujus extrinsecæ circumstantiæ. Ibid. num. 22. pag. 249.

Choreæ non dicuntur opera servilia. Ibid. num. 23. pag. 249.

Prohibitio ducendi choreas diebus festivis damnatur ab aliquibus tantum rigorosis, præcipuè in locis ubi, rustici, & vulgares homines abundant. Ratio. Ibid. num. 24. pag. 250.

Al-

Alphonsus Toſtatus Epiſcopus Abulenſis teſtamento ſtatuit, ut in ſuo Epiſcopatu diebus ſingulis Dominicis fierent choreę. Ibid. num. 25. pag. 250.

Choreæ, quę ducuntur in locis publicis in honorem ſancti, cujus feſtum celebratur, laudantur, tanquam meritorię. Ibid. num. 26. pag. 250.

In Sacra Scriptura laudantur choreæ. & quænam? Ibid. num. 27. pag. 250.

Antiquiſſimus eſt mos ducendi choreas in honorem Sanctorum ad eorum feſtivitates celebrandas. Ibid. n. 28. pag. 250.

Mos ducendi choreas in feſtivitatibur laudatur, & comprobatur; & hujus ratio. Ibid. num. 29. pag. 251.

Quas choreas prohibuit Concilium Toletanum tertium. Ibid. numer. 30. pag. 251.

Mala, quę in choreis ordinariè interveniunt occaſionativè: Sed non ob id improbandę choreę. Ibid. num. 32. pag. pag. 253.

Choreæ, ſaltationes, & ſimilia æſtimanda ſunt, ſecundum ritus Nationum. Ibid. num. 34. pag. 254.

An ſtante conſuetudine propter lætitiam Feſti, choreæ peragi valeant, etiam temporibus vetitis? Ibid. num. 35. pag. 256.

Reliqua vide in verbo SALTATIONES.

CHRISTIANI.

Chriſtianis captivis licet in Saracenorum navibus remigare contra Chriſtianos ob timorem mortis, ſed dum deſcendunt in terras Chriſtianorum, non licet eis devaſtare domos. Cap. 4. Sect. 2. num. 18. pag. 425.

Chriſtianos non poſſe arma deferre ad infideles, etiam pro redemptione captivorum, quotiés iidem bellum agant contra Chriſtianos, eſt opinió Canoniſtarum. Cap. 4. Sect. 2. numer. 21. pag. 426.

In contrarium eſt opinio Theologorum. Ibid. num. 22.

Limitatur dicta opinio Theologorum. Ibid. num. 25.

Chriſtianorum in terris, vendentes arma infidelibus, an incidant in Bullam Cænæ. Ibid. num. 23.

De Chriſtianis vendentibus arma jis, quos ſciunt eſſe ad infideles delaturos, quid dicendum? Ibid. num. 24.

Chriſtianis licet uti in navibus hoſtium vexillis ad ſeducendos infideles. Cap. 5. Sect. 2. num. 59. pag. 451.

Chriſtiani non poſſunt vendere Judeis agnum ad immolandam, nec ramos ad ornatum ſynagogæ. Ibid. num. 75. pag. 452.

Chriſtianis non licet reſtituere Idololatris Idolum, quod in bello fuerit ablatum: Hiſtoria dentis Cati-Maimoni. Ibidem num. 81. pag. 453.

Chriſtianas filiorum ſuorum nutrices, an liceat Judæis habere? Negativè. Ibid. num. 105. pag 455.

Chriſtianos calumniabantur Ethnici tanquam atheos. Cap. ult. Sect. 2. ſubſect. 1. §. 6. num. 3. pag. 499.

CHRISTUS.

An Reges Magi præviderint in aſtris Chriſti Nativitatem? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 1. num. 12. pag. 181.

Verba: *Chriſtus nobiſcum ſtate*: præ foribus ponenda Deus docet per viſioné eſſe remedium contra terremotum. Cap. 4. Sect. 1. num. 9. pag. 396.

Chriſtus non ſolum verbis, ſed etiam factis vergentibus in Religionis injuriam negatur. Cap. 5. Sect. 2. num. 7, pag. 446.

Afferuntur exempla Eleazzari, & aliorum ſub Juliano Apoſtata impia adversùs illos demandante. Ibid. num. 8.

Chriſtum eſſe riſibilem negans, non eſt hęreticus formalis, ſed præſumptus. Cap. ult Sect. 2. ſubſ. 1. §. 2. num. 21. pag. 487.

CHYROGRAPHUM.

Magi ſolent donare animam Dęmoni per Chyrographum. Cap. 2. ſect. 2. ſubſ. 3. §. 1. num. 10. pag. 170.

CIMEX.

Apud Carthuſienſes nullus Cimex generatur. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 5. num. 3. pag. 192.

S. CIPRIANUS.

Scribit ad S. Stephanum Papam, ut certioretur de ſucceſſore dato Epiſcopo hęretico. Cap. 4. Sect 1. ſubſ. 1. num. 5. pag. 399.

CIRCUMSTANTIAE.

Circumſtantiæ excuſantes à ſuſpicione hęre-

hæresis Retinentes, & Legentes libros Hæreticorum examinantur, & enumerantur. Cap. 6. Sect. 2. à num. 1. & per tot à pag. 464. ad 472.

CLEMENS VIII.

Ex Clementis VIII. constitutione quid requiritur ad hoc, ut Catholicus possit habitare in terris hæreticorum? Cap. 5. sect. 1. num. 7. pag. 436.

Clemens VIII. dispensavit, ut Catharina Soror Henrici IV. Galliarum Regis nuberet Duci Barrensi, adhibitis deligentiis, ut priùs sequeretur abjuratio ejusdem Ducis. Cap. 5. sect. 1. numer. 45. pag. 440.

Idem noluit dispensare, ut Rex Neomburgius nuptias contraheret cum filia Palatini Bipuntini Ibid. num. 41.

Ex constitutione Clementis VIII. non licet Catholicis habitare in terris Hæreticorum, nisi de licentia Ordinarii, vel inquisitionis. Cap. 5. Sect. 2. num. 1. pag. 445.

Juxtà ejusdem Pontificis instructionem, hæresis suspicione involvuntur admiscentes scurrilia in verbis Sacræ Scripturæ; eademque ad vana convertentes. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. n. 41. pag. 509.

CLERICUS.

Clericum mulier percutiens eo quia indicabat cursori S. Officii, ubi esset sua mater inquisita de sortilegio, declaratur non comprehendi in Bulla Pij V. Cap. 4. Sect. 2. subsect. unica, numer. 2. pag. 432.

Quod clerici soleant esse magis instructi laicis, est præsumptio, in qua fundantur canones interdicentes Laicis munus disputandi cum hæreticis. Cap. 3. Sect. 2. num. 102. pag. 455.

Clericalia, & Monachalia indumenta ad distinctionem sæcularium contemnentes sunt de hæresi suspecti. Cap. ult. Sect. 1. num. 12. pag. 475.

Clericorum tonsura fuit ab Apostolis præscripta. Ibid. num. 15. & à S. Petro per modum crucis institura Ibid. num. 16. fuit semper in usu apud Catholicos, & in tanto honore habita, ut Episcopi rogarentur per coronam capitis. Ibid. n. 17. pag. 476.

Clericalem coronam, & vestes Clericorum contemnens, Hæreticis se addictum ostendit. Cap. ult. Sect. 1. num. 18. pag. 476.

De Clericali corona, quæ habentur in libro Julij Cæsaris Scaligeri, videntur addita à Josepho ejus filio hæretico. Ibid. num. 19.

CLIDOMANTIA.

Clidomantia? quomodò hodiè exerceatur Cap. 2. Sect. 4. subs. 3. num. 25. pag. 218.

CLIENS.

Clientem esse hæreticum quando non constat, defenditur in judicio ab Advocatis, absque eo quod incurrant hæresis suspicionem. Cap. 4. Sect. 2. nu. 7. pag. 424.

CLIMA.

Qualitas climatis plurimum confert, ad dignoscenda ingenia. Prælim. 5. num. 5. pag. 7.

COACTIO COACTUS.

In quod differat coactio conditionalis à coactione præcisa, & absoluta? Prælim. 15. num. 3. pag. 27.

Coactio excusat ab hæresi, & à peccato. Præl. 15. num. 3. pag. 27.

Coactio conditionalis liberat ab hæresi, non à peccato. Ibid. pag. 27.

Voluntas coacta est voluntas. Ibid. pag. 27.

Coactio conditionalis minuit culpam. Præl. 15. num. 4. pag. 27.

Coactio conditionalis aliquando non excusat à suspicione hæresis. Præl. 15. n. 15. pag. 27.

Coactus per vim, & metum recipere hæreticum, eximitur ab hæresis suspicione. Cap. 4. Sect. 1. subsect. 2. num. 21. pag. 408.

Objectio in contrarium solvitur. Ibidem num. 22.

Reliqua vide in verbo VIOLENTIA, VOLUNTAS, METUS.

CAELIBATUS.

Vide in verbo CONTINENTIA.

COELUM.

Peripateticorum schola profitetur, quod in corporibus cælestibus residet virtus Magica. Cap. 2. Sect. 2. Subs. 4. S. 1. num.

num.1. pag.180. ubi ratio affertur.
Non reperiuntur in Cœlo illę Imagines, ad quarum ſimilitudinem componuntur Imagines Aſtronomicæ. Cap.2.Sect. 2. ſubſ.4. §. 1. num.9. pag.181.
Cœleſtibus corporibus ſubjectãtur tantum temperamenta; complexiones, & temporum viciſſitudines. Cap.2. Sect.2. Subſ. 4. §. 1. num. 13.pag. 182.
Cœlum Empireum non adeſſe qui contendunt, ſunt temerarii Cap. ult. Sect. 2. Subſ.1. §.5. num.6. pag. 493.
Reliqua vide in verbo ASTRA, ASTRONOMIA, ASTROLOGIA, & STELLAE.

COEMETERIUM
Vide in verbo CEREUS.

COGNITIO.
Verba prodigioſa ſunt ſuſpecta, quoties adhibentur ab illis, qui ſe invicem cognoſcunt, licet priùs non ſe viderint. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 2. num. 22. pag. 177.

COLLEGIUM CARDINALIUM.
Vide in verbo CARDINALES.

COMBUSTIO.
Librorum malorum ab ipſis Principibus Ethnicis demandatur. Cap.6. Sect. 1. num.1. pag.457.
In comburentes Libros propria authoritate pœnæ fulminatę. Cap.6. Sect. 2. num. 65. pag.471.

COMAEDIA.
Comediæ, quæ non ſunt contra bonos mores, non ſunt illicitæ. Cap.6. Sect.2. num.48. pag. 469.

COMETÆ.
Cometæ minantur prȩcipuè mortem Principibus, & Magnatibus, & alia minantur, non neceſſariò tamen eventura. Cap.2.Sect.3.ſubſ.1.n.11.pag.202.
Veſpaſianus Imperator irridet apparitionem Cometę, ſed Carolus V. ſapienter philoſophatus eſt. Ibid. num. 12. pag. 202.
Cometę prenunciant clades divina inſtitutione: Idem dicendum de Terrȩmotibus, qui deum iratum ſignant. Ibid. num.13. pag.203.

COMMENTARIENSES.
Commentarienſes, Inquiſitor, Vicarius, Cancellarius, Satellites, Curſores ſunt principaliter inter Miniſtros S.Officii. Cap.4.Sect.2. ſubſ.unic.n.7.pag.433.

COMMERCIUM CUM HÆRETICIS.
Vide in verbis CONVERSATIO, & COMMUNICATIO.

COMESTIO CARNIUM.
Non poteſt à Catholicis fieri in terris hæreticorum diebus ab Eccleſia prohibitis, etiam in parva quantitate, ad hęreſis proteſtationem. Cap.5. Sect.2.num.65. pag.451.
Explicatur, promovetur, & limitatur dicta concluſio à n.67.Ibid.ad 71.

COMMISSIO.
Commiſſione, & omiſſione favor hæreticis impenditur, Cap.4.Sect.1. num.15. pag.397.

COMMUNICATIO.
Communicare poſſumus cum excommunicatis (niſi ſint nominatim tales, & notorii Clericorum percuſſores) vigore Bullę Martini V. *ad evitanda*. Cap.5. Sect.1.n.3. pag.436.
Communicationem nullam habere poſſumus cum ritibus Judaicis. Cap.5.Sect. 2. num.42.pag.449.
Communicationem nullam habere debet cum hęreticis Nuncius Pontificis, nec debet reſpondere eorum litteris, vel eis ſcribere. Ibid. n.83. pag.453.

COMMUNIO.
Eccleſia nunquam præſcripſit quotidianam communionem. Cap. 3. Sect. 2. ſubſect. unica. n.14. pag.334.
Non Sacerdos, neque Diaconus, eſt de hęreſi ſuſpectus, ſi adminiſtret Euchariſtiæ Sacramenrum. Cap. 3. Sect. 3. ſubſect.1.n.17. pag.341.
Limita in caſu neceſſitatis. Ibid.nu.18. pag.341.
Antiquitus etiam laici erant Miniſtri Communionis. Ibid.n.19. pag.342.
Attrectare hoſtiam qnacumque ex cauſa fiat, inducit hęreſis ſuſpicionem. Ibid. n.20.pag.342.

Anti-

In Concilio Constantiensi constituitur de non vitandis excommunicatis, nisi per sententiam declaratis, vel nisi essent notorij Clericorum percussores. Cap. 3. Sect. 4. n. 4. pag. 388.
Ex dicta Concilii constitutione putant aliqui posse aliquem absque necessitate recipere Sacramenta ab hæretico. Ibid. n. 5.
Concilium Tridentinum contrà hæreticos declarat, non valere Sacramentum à Ministro mimicè administratum. Cap. 3. Sect. 5. n. 12. pag. 393.
Ex Concilio Lateranense sub Innocentio III. hæreticorum fautores sunt de hæresi suspecti. Cap. 4. Sect. 1. nu. 1. pag. 395.
Concilium generale, vel Summus Pontifex potest quocumque modo concedere hæreticis salvum conductum Cap. 4. Sect. 1. sub. 2. §. 1. num. 3. pag. 411.
Antiquitus Viri communicaturi Eucharistiam manibus excipiebant, non tamen fœminæ. Ibid. n. 21. pag. 342.
Auctoritates ad hoc SS. Basilii, Gregorii Magni, & Gregorii Nazianzeni. Ibid. num. 22. 23. & 24. pag. 342.
Antiquis temporibus nonnulli ob reverentiam, Eucharistiæ Sacramentum non attrectabant Ibid. n. 25. pag. 342.
Antiquitus Eucharistia deferebatur ab itinerantibus, quam consuetudinem modò retinet tantùm Summus Pontifex. Ibid. n. 26. pag. 343.
Qui pluribus particulis communicat fideles, abutitur Sacramento Eucharistiæ ob non debitam materiam, & fit de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 3. subs. 1. num. 10. pag. 347.
Qui tradunt communionem sub utraque specie, sunt de hæresi suspecti. Ibid. num. 11. pag. 348.
Petrus Deferdius fuit primus, qui de necessitate præcepti Divini dixit esse communionem sub utraque specie, quæ secuti sunt Hus, Lutherus, & alii. Ibid. n. 12. pag. 348.
Ecclesia per longum tempus vetuit, tradi communionem laicis sub utraque specie, imò fuit in Ecclesia consuetudo immemorabilis non tradendi laicis cõmunionem sub utraque specie. Ibid. n. 13. pag. 348.
Miracula confirmant veritatem Catholicam de communione sub una tantum specie. Ibid. n. 14. pag. 348.
Non assequitur majorem gratiam, qui sub utraquè specie communicat. Ibid. num. 15. pag. 348.
An esset suspectus de hæresi Sacerdos, qui post primam ablutionem communicantibus præberet de Vino calicis? Negativè, sed omninò abstinendum. Ibid. n. 16. pag. 348.
Ecclesia justissimis de causis vetuit laicis communionem sub utraque specie. Ibid. n. 17. pag. 349.
Præcipuè ob periculum effusionis Sanguinis. Ibid. num. 18. pag. 349.
In lege veteri erat in Sacrificiis necessaria separatio Sanguinis à victima. Ibid. n. 19. pag. 349.
Concilium Claramontanum prohibuit laicis communionem sub vna tantum specie. Ibid. n. 20. pag. 349.
Sic Gelasius Papa statuit, ut singuli fideles sub utraque specie communicarent. Ibid. n. 21. pag. 349.
Calicis usus in prisca Ecclesia ex multis documentis probatur. Ibid. n. 22. pag. 349.
Auctoritas S. Cypriani idipsum persuadet Ibid. n. 23. pag. 350.
Communicantes se pluries in die, non sunt de hæresi suspecti, sed peccant mortaliter. Cap. 3. Sect. 4. n. 23. pag. 391.
Esset autem suspectus, qui pluriès in die communicaret ad satietatem corporalem. Ibid. n. 24.
Communicans manè, si incidat in morbum lethalem eàdem die, an teneatur vel possit viaticum sumere? Ibid. n. 25.
Communionem annuam omittentes sunt de hæresi suspecti, exceptis Meretricibus Cap. 3. Sect. 5. n. 20. pag. 394.
Verior tamen contraria opinio, si urgeant circumstantiæ. Ibid. n. 21. pag. 395.
In communionem fidelium se ubique recipi posse jactantem Fortunium Donatistam, falsi convincit S. Augustinus. Cap. 4. Sect. 1. subsect. 1. num. 6. pag. 399.

COMPONERE.

Libros malos cum dogmatibus contrà Catholicam fidem componens, est de hæresi suspectus. Cap. 6. Sect. 1. n. 30. pag. 460.
Componens Apologiam ad defensionem librorum hæreticorum, est de hæresi suspectus. Ibid. n. 35.
Componens librum dogmata falsa conti-

nentem, ſi ei ultimam manum non admoverit, non eſt ſuſpectus de hæreſi, niſi ex aliis ſcriptis appareat de ejus prava intentione. Cap.6. ſect. 2. n.56. pag.470.

Compoſiti in Urbe libri ex decreto Urbani VIII. non poſſunt imprimi extrà ſtatum Eccleſiaſticum, abſque licentia Magiſtri Sacri Palatii. Cap. 6. Sect. 2. num.78.pag.472.

CONCILIUM.

Concilium Conſtantienſe quomodò tradidit Sigiſmundo Imperatori Joannem Hus, dum ille ſecuritatem promiſerat? Cap.4.Sect.1. ſubſ.2. §.1. num. 23. pag. 414.

Concilium Conſtantienſe diluit omne ſcrupulum Sigiſmundo Imperatori ęgrè ferenti, igni tradere Joannem Hus. Ibid.n.25.

Concilium Baſilejenſe, & Lateranenſe in quonam derogaverint Bullæ Martini V. *Ad evitanda*? Cap.5. Sect.1. n.5. pag.436.

Reſolvitur objectio ex Bulla Cœnę. Ibid. num.6.

Conciliũ Tarraconenſe ſtatuit ingredientes templa hæreticorum abſque rationabili cauſa eſſe de hæreſi ſuſpectos. Cap.5.Sect.2.n.39.pag.449.

Concilium Lateranenſe conſtituit, omnes libros imprimendos, priùs eſſe examinandos: affertur conſtitutio per extenſum. Cap. 6. Sect. 2. num.... pag. 471.

Fuit dicta conſtitutio ampliata per Concilium Tridentinum. Ibid. n.72.

Ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. Hæretici Eccleſiaſtica ſepultura carere debent. Cap.ult. ſect.1.nu.3. pag. 474.

Sivè Hæretici ſint notoriè excommunicati, ſivè non. Ibid. n.4.

Concilium Conſtantienſe damnat propoſitiones Joannis Hus, & gradus propoſitionum cenſurabilium juxtà ejus doctrinam. Cap.ult. Sect.2.ſubſ.1. nu.12. pag.489.

Item damnat propoſitiones erroneas Wicleph. Cap.ult.Sect.2.ſubſ.1. §.2. n.18. pag.487.

In Conciliis Generalibus, Bibliis, & traditionibus continentur propoſitiones de Fide. Cap.ult.Sect.2.ſubſ.1. §.1.n.8. pag.482.

De Conciliorum, & Papæ definitionibus, quid dicendum. Ibid. n.16.

Concilii Tridentini decretũ contrà admiſcentes ſcurrilia in verbis Sacrę ſcripturæ. Cap.ult.Sect.2.ſubſ.2.n.30.pag.508.

Concilium Conſtantienſe coegit Hieronymum de Praga ad abjurandam cenſuram datam contrà probabilem ſententiam ex univerſalibus deſumptam.Cap. ult.Sect.2.ſubſ.2.n.57.pag.510.

CONCIO.

Ad concionem hæreticorum nunquam licet Catholicis campanam pulſare. Cap. 5.Sect.2.n.74.pag.452.

CONCIONATOR.

Concionatores proiicientes dicteria è ſuggeſtu adversùs Eccleſiaſticas perſonas, ſunt ſeveriſſimè puniendi ab Inquiſitoribus. Cap.ult.Sect.2. ſubſ.2. num. 60. pag.511.

Eoquè maximè, quia taleș Concionatores ferè ſemper abutuntur exemplis Sacræ Scripturæ. Ibid. n.61.

Sed quomodò injuſtè abutantur? Ibid. num.62.

CONCLUSIO.

Concluſio, quandò non immediatè, ſed mediatè tantùm per multos diſcurſus deducitur à principio revelato, per ſcientiam naturalem, ejus aſſenſus non eſt fidei, neque ſcientificus, ſed Theologicus. Cap.ult.Sect.2.ſubſ.1.§.2.n.4. pag.485.

Ad dictam concluſionem aſsenſus non eſt ob ſolam revelatioυem: exemplo declaratur. Ibid. n. 5.

Et dictus aſſenſus eſt cum aliqua formidine, exemplo declaratur. Ibid.n.6.

Inter concluſionem Theologicam,& concluſionem de fide deductam ex duabus præmiſſis de fide, quæ ſit differentia? Ibid.n.10.pag.486.

CONDITIO.

Explicatur illud axioma, quod conditio nihil ponat ineſſe. Cap.1.Sect.3.n.27. pag.103.

Qualitas perſonarum,concurrentibus quibuſdam conditionibus, attenditur in Catholicis hæreticorum templa adeuntibus. Cap.5. Sect.2. num. 17. pag. 447.

Enu-

Enumerantur, & demonstrantur dictæ conditiones. Ibid. à num. 18. ad num. 23.
Conditiones decem sunt servandæ à Catholicis ad habendam licitam conversationem cum hæreticis, & referuntur, in dict. Cap. 5. Sect. 2. à n. 3.
Vide in verbis CONVERSATIO CUM HAERETICIS, HAERREDITAS, & RELATIO.

CONFESSARIUS.

Quomodò procedere debet ergà Blasphemos consuetudinarios? Cap. 1. Sect. 5. num. 30. pag. 118.
An blasphemis possit denegare, vel deferre absolutionem, remissivè. Cap. 1. Sect. 5. n. 31. pag. 118.
An ab Idololatria externa possit quilibet confessarius absolvere? Alii affirmant; negant alii. Cap. 2. Sect. 1. subs. 2. n. 23. pag. 149.
Confessarius potest frangere sigillum de licentia Pœnitentis. Cap. 3. Sect. 3. subs. 6. n. 2. pag. 384.
Confessarius, ut possit cum pœnitente loqui de auditis in confessione, licentia Pœnitentis necessaria est. Ibid. n. 4.
Confessarius, quando aliundè scit extrà confessionem, peccata in confessione audita potest revelare. Ibid. n. 6.
Item, quando pœnitens adit confessarium, non animo confitendi, sed seducendi. Ibid. n. 7.
Confessarius tenetur ad sigillum jure naturali, divino, & Ecclesiastico. Ibid. n. 8. pag. 385.
Nec potest cogi per summum Pontificem ad revelandum audita in confessione. Ibid. n. 9. pag. 385.
Confessarius si compellatur revelare, potest dicere, etiam cum juramento, se non audivisse. Ibidem num. 10.
Confessarius prodens audita in confessione, non est de hæresi suspectus. Ibid. num. 13.
Nisi haberet errorem in intellectu. Ibid. n. 14.
Et nisi qui frangeret, pluries id fecisset. Ibid. n. 15. pag. 386.
Confessarius neque hæresis delictum in Confessione auditum potest revelare. Ibid. n. 16.
Confessarius excusatur ab onere denunciandi hæreticum. Cap. 4. Sect. 1. subs. 1. n. 31. pag. 402.
De Confessario Sollicitante, *vide plura in verbo* SOLLICITATIO.
Alia *vide ni verbo* POENITENTIA.

CONFESSIO.

Non Sacerdos audiens Confessiones abutitur Sacramento pœnitentiæ & est vehementer de hæresi suspectus, & quare? Cap. 3. Sect. 1. subsect. 1. num. 12. pag. 268.
Audientes confessiones Sacramẽtales absque Sacerdotio, sunt puniendi, etsi essent mente læsii: Idipsum de jis, qui per jocum audirent, si pœnitens serio confiteretur. Ibid. num. 13. pag. 268.
Predicti adhuc sunt suspecti, licet absolutionem non impertiantur. Ibid. nu. 14 pag. 268.
Thesaurus contrarium asserit, sed reiicitur. Ibid. num. 15. pag. 268.
Non est suspectus de hæresi audiens confessionem, quæ vel consolationis gratia, vel humilitatis causa fieri solent, dummodò non absolvat. Ibid. n. 17. pag. 269.
Confessio olim facta non fuit laicis, veluti Ministris pœnitentiæ Sacramenti. Ibid. num. 21. pag. 270.
Sacerdos audiens confessiones sine jurisdictione, non incurrit hæresis suspicionem. Ibid. num. 22. pag. 270.
Non tantum validè; sed etiam aliquando licite Sacerdos audit confessiones sine jurisdictione. Ibid. num. 23. pag. 270.
Sacerdos quilibet in locis infidelium audit confessiones ex declaratione Sacræ Congregationis Supremæ Inquisitionis. Ibid. num. 24. pag. 271.
Regulares audientes confessionem in alia Diœcesi ab ea, in qua fuerunt approbari, sunt suspecti de hæresi. Ratio hujus. Ibid. num. 25. pag. 271.
Id ipsum dicendum de regularibus præsumentibus habere potestatem absolvendi in reservatis. Ibid. num. 26. pag. 271.
Laicus in articulo mortis absoluens excommunicatum, non est de hæresi suspectus. Ibid. num. 18. pag. 266.
Mos olim viguit confitendi laicis: ubi allegatur auctoritas D. Thomæ ad rem. Ibid. num. 19. pag. 270.
Historia ad probandum morem prædictum. Ibid. num. 20. pag. 270.
Non esset hæresi suspectus, qui quò ad actum confessionis deficeret propter errorem

rorem in intellectu, Cap. 3. Sect. 2. subs. 2. num. 26. pag. 300.
Qui per epistolam confiteretur, quique absolveret, esset suspectus de hæresi, & quomodo? Ibid. num. 27. pag. 300.
Possunt latini confiteri Sacerdoti Græco, & ejus sacra audire, etiamsi sit Schismaticus, imo tenemur ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ. Cap. 3. Sect. 1. subs. 3. num. 17. pag. 305.
Ubi permixti sunt Greci cum Latinis secularis, latinus extrà necessitatem nequit confiteri Sacerdoti Græco approbato ab Episcopo Græco utiquè verò audire Missæ Sacrificium. Ibid. num. 18. pag. 305.
An sacerdos possit absque confessione celebrare.
vide in verbo DISPOSITIO, MISSA.
Esset suspectus de hæresi, qui Sacramentalem absolutionem absentibus impertiretur confessis per Epistolam, ob decretum Clementis VIII. Cap. 3. Sect. 3. subsect. 2. num. 24. pag. 350.
Secluso Decreto Clementis VIII. tàm confessio, quàm absolutio Sacramentalis per epistolam, videtur de jure divino damnata. Ibid. num. 25. pag. 350.
Modus confitendi per epistolam nunquam fuit in usu in Ecclesia. Ibid. numer. 26. pag. 350.
Historia Eusebii Cæsariensis de presbytero, qui per puerum misit particulam ad Senem Serapionem quomodò intelligenda? Ibid. n. 27. pag. 350.
Patres Concil. Duriacensis absolverunt Robertum Episcopum Cenomensem absentem, non quidem à peccatis, sed à pœnis Canonicis. Ibid. num. 28. pag. 351.
Opinio de absolutione Sacramentali absenti danda amota fuit à libris Patris Suarez. Ibid. num. 29. pag. 351.
Quando pervertatur finis Sacramenti confessionis, & incurratur sollicitationis crimen.
vide in verba SOLLICITATIO.
Reiicitur opinio Abely asserentis, fuisse prohibitam confessionem per epistolam ad tutiorem secreti custodiam. Cap. 5. Sect. 3. subsect. 6. num. 5. pag. 384.
In confessione peccata audita possunt revelari, quando confessarius aliundè extrà confessionem scit. Ibid. n. 6.
Ad revelandum in confessione audita, nec Summus Pontifex cogere potest confessarium. Ibid. num. 9. pag. 385.
Ex confessionis notula proveniente scientia Judices nequeunt uti. Ibid. num. 11.
In confessione, audita qui revelat, abutitur Sacramento pœnitentiæ; & de pœna revelantis, Ibid. n. 12.
In confessione audita confessarius prodens non est de hæresi suspectus. Ibid. num. 13.
Nisi haberet errorem in intellectu numer. 14. & nisi, qui frangeret, pluriès id fecisset, num. 15. pag. 386.
Confessionem simulans hæreticus ad seducendum confessarium, non gaudet jure Sacramentalis sigilli. Ibid. num. 17.
Notula peccatorum pro adjuvanda memoria in confessione, cadit sub sigillo. Ibid. n. 18.
Ex dicta notula in confessione adhibita, vel aliis, nequit deveniri ad carcerationem Rei. Ibid. num. 19.
Ob notitiam ex confessione habitam, Accusatus, & damnatus, est absolvendus num. 20. pag. 386.
Casus S. Thomæ de Villanova super dicta conclusione, Ibid. n. 21.
Affertur ratio. Ibidem num. 22.
Et si sub confessionis sigillo, extrà tamen confessionem, habeat quis notitiam de assassinio committendo, tenetur revelare. Ibid. num. 23. & 24. pag. 387.
Confessionem annuam omittentes sunt de hæresi suspecti, exceptis meretricibus. Cap. 5. num. 20. pag. 394.
Verior tamen contraria opinio, si urgeant circumstantiæ. Ibid. n. 21 pag. 395.
Confessionem Augustanam cũ vellet Germanis concedere Carolus V. reprehenditur à Paulo III. & propter eamdem causam Maximilianus à Pio V. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 2. n. 11. pag. 417.

CONFIRMATIO.

Simplex Sacerdos nulliter confert Sacramentum confirmationis, quia Ministet ejus ordinarius est solus Episcopus. Cap. 3. Sect. 3. subs. 1. num. 1. pag. 339.
Simplex Sacerdos conferendo hoc Sacramentum est de hæresi suspectus, eo magis, quia Hæretici negant solum Episcopũ esse hujus Sacramenti Ministrum. Ibid. n. 2. pag. 339.
Novatianus negavit hoc Sacramentum, quem secuti sunt Donatistæ. Ibid. num. 3. pag. 339.

Simplex Sacerdos ex Pontificis dispensatione potest Sacramentum confirmationis administrare. Ibid. numer. 4. pag. 339.

D. Gregorius, & alii Summi Pontifices simplicibus Sacerdotibus concesserunt facultatem administrandi Sacramentum confirmationis. Ibidem numer. 5. pag. 340.

Adrianus VI. idem concessit, revocando sic, quod antè Pontificatum docuerat in contrarium. Ibidem numer. 6. pag. 340.

Græci antè schisma utebantur potestate extraordinaria confirmandi, quæ perpetuo usu evasit postea ordinaria. Ibid. n. 7. pag. 340.

Simplex Sacerdos in conferendo Sacramentum confirmationis est Minister extraordinarius; Episcopus vero ordinarius. Ibid. n. 8. pag. 340.

Cum utraque potestas, ordinandi scilicet & confirmandi proveniat ab ordine, cur Sacerdos possit confirmare, non autem ordinare? Ibid. num. 10. pag. 340.

Innocentius I. coercet arrogantiam Presbyterorum Eugubinorum, qui sibi arrogarant jus confirmandi: Ibid. n. 12. pag. 341.

Solus Summus Pontifex potest concedere Presbyteris facultatem confirmandi privativè ad Episcopos. Ibid. num. 13. pag. 341.

Clerici inferiores Presbyteris nequeunt esse Ministri Sacramenti confirmationis. Ibid. num. 14. pag. 341.

Græci Sacerdotes non abutuntur Sacramento confirmationis, dum illud administrant potestate extraordinaria ex Pontificia dispensatione. Ibid. num. 15. pag. 341.

Græcis Presbyteris in Italia commorantibus vetitum est, Sacramentum confirtionis administrare. Ibid. num. 16. pag. 341.

Hæreticorum blasphemiæ circa Sacramentum confirmationis. Cap. 3. Sect. 3. subs. 2. n. 9. pag. 347.

An Sanctus Silvester in tradendo Sacramento confirmationis Constantino usus sit forma Græcorum? Cap. 3. Sect. 3. subs. 3. n. 9. pag. 356.

Abusus Sacramentorum confirmationis, & Eucharistiæ. Ibid. n. 25. pag. 359.

In primitiva Ecclesia parvuli confirmabantur propter frequentes persecutiones. Ibid. n. 30. pag. 360.

Adhuc hodiè Græci Sacramentum confirmationis parvulis tribuunt. Ibid. n. 31. pag. 360.

Nequit dici suspectus, qui vel nominis impositionem, vel aliam cæremoniam omitteret in confirmatione. Ibid. num. 50. pag. 363.

Potest tamen occurrere aliquam circumstantiam, qua attenta oriatur hæresis suspicio in dicto casu. Ibid. nu. 51. pag. 363.

Iterantes Sacramentum confirmationis, illud tribuunt subjecto incapaci quia hoc non est iterabile. Cap. 3. Sect. 3. subs. 4. n. 38. pag. 371.

Hæc veritas probatur auctoritate Concilii, & Patrum. Ibid. numer. 39. pag. 371.

Ratio id ipsum persuadet, qnia character est indelebilis. Ibid. n. 40. pag. 371.

Quo sensu PP. Græci statuerint Hæreticos iterum esse jnungendos? Ibid. num. 41. pag. 371.

Incapaci subjecto datur Sacramentū confirmationis, si detur non baptizato. Ibid. n. 42. pag. 371.

Confirmationis Sacramentum iteratò recipiens, est de hæresi suspectus, & abjurare debet. Cap. 3. Sect. 4. n. 22. pag. 391.

Confirmare non faciens filios suos ex negligentia, an sit de hæresi suspectus? Cap. 3. Sect. 5. n. 15. pag. 394.

Ex confirmationis susceptione puer revivisit. Ibid. n. 16.

Confirmationem omittens propter errores hæreticorum, est suspectus de hæresi. Ibid. n. 17.

Confirmationis Sacramentum recipi potest ab Episcopo hæretico, dummodò sit verè Episcopus: sed cavendum, quod nonnulli hæreticorum superstitiosè hoc Sacramentum administrant. Cap. 5. Sect. 1. n. 23. pag. 438.

CONFAEDERATIO.

Confœderationem, & parentelam cum hæreticis contrahentes, sunt vehementer suspecti de hæresi. Cap. 5. Sect. 1. n. 12. pag. 437.

Confœderationem inire cum hæretico nō licet Principi Catholico, absque licentia

tia Summi Pontificis,& quo ſenſu? Cap. 5.Sect.2.n.78.pag.452.

CONFRATRES.

Confratres, ſeu Cruceſignati connumerantur inter miniſtros S. Officii; fruuntur tamen priuilegiis tantummodò ſpiritualibus.Cap.4.Sect.2.ſubſ.unica, nu. 12.pag.434.

Subduntur etiam Juriſdictioni Epiſcoporum. Ibid. n.13.

Si impediantur intuitu S. Officii, dicendum eſt de eis, quod de familiaribus Ibid. n.14.

CONGREGATIO.

Sacræ Congregationes S.Officii, & indicis concedere poſſunt licentiam legendi libros prohibitos. Cap.6. Sect.2. n.17. pag.465.

Quibus ſoleant dictam facultatem impertiri? Ibid. num.19.

Facultatem legendi libros Caroli Molinei non concedunt. Ibid.n.17.

Congregatio S.Officii potuit procedere contra quoſdam Religioſos, qui joci causà induerunt fratrem veſtibus Pontificalibus, & per clauſtra deduxerunt. Cap.ult.Sect. 1. n.22. pag.476.

CONJECTURÆ.

Ad eruendam intentionem proferentis contumeliam,ſtandum eſt in foro externo conjecturis, & quibuſnam? Cap.1. Sect.2. n.19. pag.94.

Conjecturæ indicantes qualitatem ſuſpicionis reſultantem ex librorum Hæreticorum retentione, enumerantur. Cap. 6.Sect.1.n.24.pag.459.

CONJUGES.

Quàm potenter excitetur odium inter Coniuges?Cap.2. Sect.6. ſubſ.2. n. 16.pag. 234.

Malefici conficiunt maleficium ligaminis, ne conjuges maleficiati coire poſſint. Ibid.n.15.pag.234.

Vide in verbo MALEFICIUM.

Reliqua *in verbo* UXOR.

CONJUGIUM.

Vide in verbo MATRIMONIUM.

CONJUNCTÆ PERSONÆ, CONSANGVINEI.

Conjunctos hæreticos receptans, ut Patrem, fratrem, virum, uxorem, non incurrit hæreſis ſuſpicionem, & poteſt eoſdem receptans occultare. Cap. 4. Sect.1. ſubſ.2.n.24.& 25.pag.409.

Oppoſitio in contrarium ſolvitur. Ibid. n.26.

Comjunctos amicitiâ maximâ hæreticos receptans multi cenſent ſuſpicionem hæreſis non incurrere. Ibid.n.27.

Limitatur, & declaratur dicta concluſio. Ibid.n.28. 29.& 30.

CONSCIENTIA.

Vide in verbo DUBITANS.

CONSCIENTIÆ LIBEBTAS.

Vide in verbo LIBERTAS CONSCIENTIA.

CONSENSUS.

Vide in verbo UXOR.

CONSECRATIO.

An efficiantur de Hæreſi ſuſpecti Latini conſecrantes in fermentato? Cap.3.Sect. 1.ſubſ.2.n.2. pag. 295.

Chriſtiani in azimo conſecraſſe, probatur. Ibid.n.3.pag.295.

An exemplo Chriſti imponatur Latinis neceſſitas conſecrandi in Azymo? Ibid. n.4.pag. 295.

Apoſtoli in conſecratione indifferenter utebantur azymo, & fermento, ſecundum Card.Bona. Ibid.n.5. pag.295.

Sed convenientius eſt conſecrare in azimo propter Chriſti exemplum, & alias rationes. Ibid.n.6. pap.295.

Graſſante Ebionitarum hæreſi docentium, legalia ſimul cum Evangelio ſervanda,Eccleſia in fermentato pane conſecravit; ea ceſſante, rediit ad azymum. Ibidn.7. pag.296.

Græci retinuerunt ritum conſecrandi in fermento: indè ortę controverſiæ cum Eccleſia Latina, & cum Maronitis, & Melchitis. Ibid. n.8.pag.296.

Latinis per Conſtit. Pii V. vetitum conſecrare in fermentato, ſi tamen conſecrarent, quandò fierent ſuſpecti de hæreſi? Ibid.n.9.pag.296.

Latini Sacerdotes in Locis Græcorum nequeunt conſecrare in fermento, ſi ibi

ibi adsit Ecclesia Latina; si non adsit, dispensatur consecrare ad charitatem servandam. Ibid. n.10. pag.296.
Sacra Congregatio concessit Missionario Latino, consecrare ritu Armenorum in eorum Ecclesiis. Ibid. n.11. pag.297.
Eucharistiæ Sacramentum dicitur confici in non debita materia, si in altera tantum specie consecretur: imò est de fide, quod in utraque consecrari debeat, & de jure divino. Ibid.num.13. pag.297.
Summus Pontifex nequit dispensare, quod in una tantum specie consecretur. Ibid. n.14.pag. 297.
Nunquam Ecclesia passa est, ut in una specie consecretur; & falsum est, quod Innoc. VIII. id concesserit Norvegis. Ibid.n.15.pag.297.
Esset de Hæresi suspectus, qui in una tantum specie consecraret. Ibid.nu.16.pag. 297.
Est non debita Materia, si consecretur hostia jam consecrata, & talis consecrãs est de hæresi vehementer suspectus. Ibid. n.17. pag. 298.
Incurritur eadem suspicio, si in consecratione respuatur vinum, vel aqua non temperetur. Ibid.n.18.pag.298.
Non est licitum ad vitandam mortem consecrare in una tantum specie. Ibid. nu. 22.pag.299.
Quid dicendum de consecratione in musto, vel vino expresso ex uvis passis? In isto consecrant Æthiopes Catholici. Ibid.n.24.pag.299.
Sacerdos Latinus nequit in consecratione uti pane hordeaceo, quem Sacra Congregatio Sancti Officii proscripsit Græcis Corcyræ, pane carentibus. Ibid.n. 12. pag.297.
De Celebrante non consecrante hostiam Cap.3. Sect.1.subs.3. n.2.pag.302.
Græci schismatici non credunt, fieri consecrationem per hæc verba: Hoc est Corpus meum: Refelluntur: Ibid.n.7. pag.303.
Qua ratione hujusmodi error in ipsis irrepserat? Ibid.n.8.9.& 10.pag. 304.
Mutatio formæ consecrationis à Græcis schismaticis facta, non est substantialis, sed accidentalis, licet illi substantialem putent: Ratio.Ibid.n.11. pag.304.
Celebrantes Missam in peccato mortali graviùs peccant non consecrando, quam si in peccato mortali consecrarent. Cap. 3.Sect.5.n.2. pag.392.
Non consecrantes ob puram malitiam sunt de hæresi suspecti. Ibid.n.3.
An sint de hæresi suspecti non consecrantes, quia sunt in peccato mortali? Ibid, nu.4.
Oblitus deferre hostiam ad altare, præ verecundia proferens verba consecrationis super hostia consecrata, est de hæresi suspectus. Ibid.n.5.pag.393.
Consecrare omittens Sacerdos, existens in peccato mortali, de quo ante Missam non recordabatur, & exhibens particulas non consecratas, est de hæresi suspectus. Ibid. n.6.
Consecrationem Novatiani Cornelius Papa nullam declaravit, quia facta fuit ab Episcopis Ebriis, adeoque sine intentione. Ibid.n.11.
Reliqua *vide in verbis* GRAECI, FORMA, MATERIA, VINUM, & MISSA.

CONSUETUDINARIUS.

An excusentur ob inadvertentiam à peccato Blasphemiæ? Cap.1. Sect.1.n.18. & 19.pag.48.
Vide in verbo DELIBERATIO.

CONSUETUDO.

Consuetudo ineundi matrimonia cum hæreticis, ubi viget libertas conscientiæ, an sit corruptela? cap.5.sect.1.n.48. pag. 440.
De consuetudine Blasphemandi, *vide in verbo* BLASPHEMIA.
Consuetudo, seu habitus quot, & quibus actibus inducatur, & an probetur per singulares testes. *Vide in verbo* HABITUS.
Alia, *vide in verbo* IGNORANTIA.

CONSTANTINOPOLIS.

Constantinopolitanum Imperium ab Hæresi Nestorii cæpit everti. Cap.4.Sect. 1. num.6.pag.396.

CONSULTOR.

Consultores S.Officii possunt concedere licentiam deferendi arma uni famulo; non solùm dum eos comitantur, sed etiam dum soli incedunt. Cap.4. Sect. 2.n.58.pag.430.
Consultores si delinquant in officio, subduntur jurisdictioni Inquisitoris privativè. Ibid. n.63.

Con-

Conſultores Inquiſitionis Neapolitanę, & militenſis, ſunt in omnibus cauſis exempti â juriſdictione Curiæ tam Secularis, quam Eccleſiaſticæ. Ibidem num. 64.

CONTEMPTUS.

Attenditur contemptus in omiſſione cæremoniarum, dum Miſſa celebratur: *Vide in verbis* MISSA, CAEREMONIAE.

CONTINENTIA.

Snbdiaconus obligatus eſt ad continentiã, ab eo tamen tempore, quando ordo ſubdiaconatus fuit inter ſacros declaratus. Cap.3.Sect.1.ſubſ.1.§.2.num.10. pag.183.

Obligatio ad continentiam in Sacris Miniſtris ratione, & auctoritate inducta. Ibid.n.15.pag.284.

Ad diſpenſandum cum Sacerdotibus, ut matrimonium contrahant, cur cauſa requiratur, cum cælibatus ſit annexus Sacerdotio tantùm de jure Eccleſiaſtico? Ibid. n.20.pag. 285.

CONTRITIO.

vide in verbo POENITENTIA.

CONVERSATIO CUM HÆRETICIS.

Converſatio cum hæreticis eſt prohibita jure divino, & Eccleſiaſtico proptèr perverſionis periculum. Cap.5. Sect.1. n.1.& 2.pag.435.

Converſare poſſunt Catholici cum hæreticis licèt publicis, vigore bullæ Martini V. *Ad evitanda*. Ibid.n.4.pag.436.

Dictæ Conſtitutioni Martini in quo derogaverint Concilia Baſileienſe, & Lateranenſe? Ibid. n.5.

Converſatio cum Hæreticis titulo Mercaturæ poteſt haberi propter publicam utilitatem. Cap.5.Sect.1. nnm.16.pag. 437.

Converſare Catholicus poteſt cum Hęreticis in ſpiritualibus ſecluſo, perverſionis periculo, & ſcandalo. Ibid.n.17.

Converſatio cum hæreticis in Sacramento, cum in quibuſdam caſibus ſit licita, multo magis liçita erit in civilibus. Ibid.num.52.pag.441.

Converſationis licitæ cum Hæreticis prima conditio eſt, ne Catholici adeant hæreticorum templa, tempore, quo hæretici tantùm ad eadem templa adeunt. Cap.5.Sect.2.n.3.pag.445.

Secunda conditio eſt, ne Catholici obſervent dies feſtos hæreticorum, ſi præſcribantur ad explorandum, quinam ſint Catholici, & qui Hæretici. Ibid.num. 45.pag.449.

Secus, ſi præceptum eſſet ſimpliciter conceptum. Ibid.n.46.

Tertia conditio eſt, ne Catholici utantur veſtibus confectis ad formam earum, quibus utuntur hæretici. Ibidem n.48.

Limitatur, ampliatur, & declaratur dicta concluſio à n.49.pag.450. uſque ad n.64.

Quarta condititio eſt, ne Catholici veſcantur carnibus in diebus ab Eccleſia prohibitis, etiam in parva quantitate ad hæreſis proteſtationem. Ibid.n.65.pag. 451.

Ampliatur, limitatur, & declaratur dicta concluſio. Ibid. num. 67. ad 71.

Quinta condirio eſt, ne cooperetur hæreſi, vel infidelitati directa, vel indirecta cooperatione, & quid ſit utraque cooperatio? Ibid.n.72. pag.452.

Et in quo differat? Ibid. 73.

Sexta conditio eſt, quod qui verſantur cũ Hęreticis, non præbeant ſcandalum ratione ſuæ qualitatis. Ibid. nu. 82.pag. 453.

Septima conditio eſt, quod non diſputetur cum Hęreticis. Ibid. n.87.

Explicatur, promovetur, & limitatur dicta concluſio à n.88.pag.453.ad n.101.

Octava conditio eſt, ne Catholicorum filij ſcholas Magiſtrorum hęreticorum adeant, propter ſubverſionis periculum Ibid.n.103.pag.455.

Nona conditio eſt, ne Catholici ytantur abſque neceſſitate opera Medicorum Hæreticorum. Ibid. n.106.

Decima conditio eſt, ne Catholici copulam carnalem cum hæreticis habeant. Ibid.n.107.pag.455.ex tali autem commixtione non oritur hæreſis ſuſpicio. Ibid.n.108. pag.456.

CONVERSIO.

Contra recens converſum ad fidem verba prolata inducunt hęreſis ſuſpicionem: Item verba, quibus invehitur in converſos à Judaiſmo. Cap.ult. ſect.2.ſubſ.2. n.23.& 24.pag.507.

CON-

CONVICIUM.

Convicium in Deum an sit Blasphemia? Cap.1.Sect.1.n.4. pag.46.

Convicium in Sanctos an sit blasphemia; anne sit peccatũ? *Vide in verbo* SANCTI.

Convicium in beatos nondum canonizatos an sit blasphemia? *Vide in verbo* BEATI.

Reliqua *vide in verbo* IMPROBERIA.

CONVIVIA.

Convivia, quibus Christifideles in celebrandis festivitatibus se exhilerant, olim approbata fuerunt, & hodiè permittuntur. Cap.2. Sect. 7. subs. unica n. 35. pag. 355.

vide in verbo ECCLESIA.

COOPERATIO.

Qui idololatriæ cooperatur, est idololatra. Cap 2.Sect.1.subs.1. num.19 pag. 145.

Cooperatio directa, vel indirecta non debet à Catholicis haberi in terris hæreticorum erga heresim, & infidelitatem: Quid sit utraque cooperatio,& in quo differant? Cap.5.Sect.2.n.72.& 73.pag. 452.

Cooperantes impressioni librorum Hæreticorum sunt de hæresi suspecti. Cap. 6.Sect.1.n.39.pag.461.

COPERNICUS.

Copernici suspectæ propositiones. Cap. ult.Sect.2.subs.1.§.5.n.16.pag.494.

COPVLA.

Ex copula carnali Catholicorum cum hæreticis non oritur hæresis suspicio.Cap. 5.Sect.2.n.108.pag.456.

Vide in verbo CONJUGES.

CORNELIUS PAPA.

Consecrationem Novatiani nullam declaravit, quia facta fuit ab Episcopis ebriis, adeoquè sine intentione. Cap. 3.Sect.5.n.11.pag.393.

CORONA.

Non sunt de superstitione suspecti, qui sacras Imagines cum laureolis pingunt, non obstante quod laurea corona esset in usu apud Gentiles. Cap.2.Sect.7. subsect. unica, num.44. pag. 257.

Milites Christiani ad tollendam omnem superstitionem, laureas coronas gestabant nomine Christi insignitas. Ubi de milite quodam Christiano,qui impudenter recusavit gestare lauream,tempore Severi Imperatoris, quem cum defendisset Tertullianus, in indignationem Cleri Ramani incidit. Ibid.n.45. pag.257.

CORONA CLERICALIS.

Vide in verbo CLERICUS.

CORPUS.

An Deo tribui possit humanum Corpus? *vide in verbo* BLASPHEMIA,& JURAMENTUM.

An Magia naturalis resideat in corporibus cœlestibus, vel animatis,vel inanimatis. *Vide in verbis* MAGIA,COELUM.

Quomodo res solidæ alicui iniiciantur intra corpus? Cap.2.Sect.6. subs.3. nu.6. pag.235.

Quid possint Dæmones per magos operari circà corpora hominum? Cap.2.Sect. 2.subs.2.n.10. pag.156.

Alia *Vide in verbis* ANIMUS, & ORGANUM.

CORRECTIO.

An blasphemus corrigens se in cõtinenti, excusari possit? Negativa responsio suadetur. Cap.1.Sect.6.n.53. pag.129.

Contrarium videtur sentire Lupus. Cap.1. Sect.6.n.54 pag.129.

An D.Pauli ergà D.Petrum correctio ob legalia servata Antiochiç fuerit vera,vel simulata? ingens controversia inter SS. Hieronymum,& Augustinum. Cap. 2. Sect.1. subsect.2. n.21.pag.148.

Vide in verbo EMENDATIO.

CORRUMPERE.

Libros Catholicorũ corrumpens, & commiscens dogmata hæretica,est de hæresi suspectus. Cap.6.Sect.1. n.31. pag.460.

COSCIONOMANTIA.

Coscionomantia adhuc hodiè exercetur per cribrum. Cap. 2. Sect.4. Subs.3.n. 24.pag.218.

CREATURÆ.

Quot modis maledicatur creaturis? *Vi-*

de in verbo MALEDICTIO.

CREDITOR.

A creditoribus, hoſtibus, latronibus ne capiatur, hæreticum occultans, non incurrit hæreſis ſuſpicionem. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 31. pag. 409.

CRIMEN.

Ex vita anteacta oritur ſuſpicio reſpectu cuiuſcumq; criminis. Prol. 8. n. 7. pag. 13. *Vide in verbo* SUSPICIO.

Hæreſim eſſe crimen publicum, Honorius Imperator declaravit. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. num. 8. pag. 400.

Crimen hæreſis licet probatione deſtitutum ſit, non ceſſat obligatio denunciandi. Ibid. n. 14.

Item, quamvis ſit occultum, & ſciatur ſub ſecreto jurato, aut ſub ſigillo confeſſionis, non tamen in ſacramentali confeſſione. Ibid. n. 15. & 16. pag. 401.

Item, licet qui crimen perpetravit, pœnituerit. Ibidem num. 17.

Item, licet criminoſus ſit ſanguine, vel amicitia conjunctus. Ibid. num. 19.

Ex crimine hæreſis ſemper præſumitur nocumentum aliis illatum. Ibid. num. 18.

Criminis hæreſis ſocius non tenetur denunciare delinquentem. Ibid. nu. 30. pag. 402.

De crimine hæreſis ne aliquis accuſari, vel inquiri poſſit, ſi Princeps ſtatuat, directè dicitur impedire miniſtros Sancti Officii. Cap. 4. Sect. 2. n. 34. pag. 427.

De crimine hæreſis ſi velint cognoſcere Magiſtratus Seculares, dicuntur directè impedire S. Officium. Ibid. n. 37. pag. 428.

De crimine hæreſis Magiſtratus ſeculares nec incidenter cognoſcere poſſunt, Ibid. n. 40.

Et de illo ſi velint cognoſcere privativè quò ad S. Officium, an directè dicantur impedire? Ibid. n. 41.

CRUCESIGNATI.

Cruceſignati, ſeu Confratres connumerantur inter Miniſtros S. Officii, fruuntur tamen ſolummodò privilegijs ſpiritualibus. Cap. 4. Sect. 2. ſubſ. unica, num. 12. pag. 434.

Subduntur etiam Juriſdictioni Epiſcoporum. Ibid. num. 13.

Si verò impediantur intuitu S. Officii, dicendum eſt de eis, quod de familiaribus. Ibid. n. 14.

CRISMA.

Vide in verbo CONFIRMATIO.

CULTUS.

Superſtitioſi ſunt, qui ſuperfluum cultum, vel falſum Deo exhibent. Cap. 2. Sect. 6. n. 1. pag. 242.

Simplex cultus ſuperfluus non inducit hæreſis ſuſpicionem. Ibid. n. 2. pag. 243.

Beatiſſimæ Virgini tribuitur cultus Mediatricis, abſque ullo præjudicio tituli Mediatoris, qui ſoli Deo competit. Ibid. n. 4. pag. 243.

Superſtitio ob cultum cum falſitate in ordine ad rem ſignificatam, quando dicatur eſſe ſuſpecta de hæreſi? Ibid. n. 6. pag. 243.

In ſuperſtitioſis ob falſum cultum fallitur intellectus; ac ab eis imitantur facta Hebræorum, vel Hæreticorum, quæ manifeſtam hæreſim ſapiunt. Ibid. n. 7. pag. 244.

Vtentibus ſuperſtitionibus ob ſuperfluum, vel falſum cultum, Dæmon plerumque ſe immiſcet, & quare? Ibid. num. 8. pag. 244.

Abſtinentes ab opere ſervili in die Sabbathi in Virginis Mariæ honorem, non ſunt de hæreſi ſuſpecti, quamvis hujuſmodi cultus videatur reliquia Ethnicæ ſuperſtitionis. Ibid. n. 3. pag. 243.

Superſtitiones ob falſum, vel indebitum cultum tripliciter conſiderantur. Cap. 2. Sect. 7. ſubſ. unic. n. 1. pag. 249.

Superſtitiones, quarum cultus diſcordat à Deo, damnatæ ſunt, & qua ratione? Ibid. n. 12. pag. 247.

Superſtitiones, quarum cultus diſcordat à Deo, damnantur, etiamſi non involuant ritus Judæorum, nec Hæreticorum. Ibid. n. 15. pag. 247.

Cultus Deo exhibitus etiam recto corde dedecet in iis, quæ habent annexam irreverentiam. Ibid. n. 18. pag. 248.

Cultus publicus Sanctorum veteris teſtamenti approbatur, cum Eccleſia ipſos invocet in lytaniis, & ſequenti numero alia traduntur de hujuſmodi cultu. Ibid. n. 46. pag. 257.

Ad ſuperſtitionem falſi cultus reducitur publicatio miraculorum, & revelationum,

num, ubi de duobus nuperis ęruſcatoribus. Ibid.n.59.pag.261.
An cultus civilis exhiberi poſſit Dęmoni? *Vide in verbo* DIABOLUS.

CURIOSITAS.
Vide in verbo FUTURA.

CURSORES.
Curſores, Inquiſitor, Satellites, Commentarienſes, ſunt principales Miniſtri S.Officii. Cap.4.Sect.2. ſubſ.unica, n.7. pag.433.

CUSTODIRE.
Non cuſtodientes hæreticos ſunt illorum fautores? Cap.4. Sect.1. ſubſ.1.num.1. pag.399.
Et ſunt de hęreſi ſuſpecti. Ibid.num.42. pag.404.

D

DAMNATÆ PROPOSITIONES.
Damnatæ propoſitiones ab Alexandro VII. non hæreticæ, ſed ſcandalosæ ſunt. Cap.ult.Sect. 2.ſubſ.1.§. 6.n.16.pag.498.
Damnatam à Sancta Sede, licet non ut hæreticã,ſi quis proferat propoſitionẽ, eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap.ult.Sect.2. ſubſ.2.n.1.pag.504.
In damnatione propoſitionum non fuiſſe adhibitas diligentias, quantà audacià aſſeratur? Ibid.n.2.
In damnandis propoſitionibus abſque Conſilio Cardinalium, errare poſſe Pontificem,eſt ſentẽtia reiicienda. Ibid. num.4.
In damnandis propoſitionibus ad mores pertinentibus, Pontificem errare poſſe, qui dicit, ſentit cum Hæreticis. Ibid. nu.6.
Damnatam propoſitionem à Summis Pontificibus qui doceret, non diceret aliquid erroneum, ſeu ſcandaloſum, ſed aliud juxtà cenſuram Pontificiam. Ibid.n.7.
Etiam ex non damnata propoſitione à Sancta Sede oritur hæreſis ſuſpicio,quãdo illa opponitur authoritati majoris partis SS. Doctorum. Ibid.nu.11.pag. 507.

DAMNATI.
Suſpectus in fide eſt, qui dicit pęnas damnatorum in inferno aliquando mitigari Orationibus, & Sacrificiis. Cap. 3. Sect.2.ſubſ.unica n.17.pag.335.
An prò damnatis offerre poſſit Sacrificium Miſſæ? *vide in verbo* MISSA.
Damnatus, & accuſatus de crimine ob notitiam ex confeſſione habitam, eſt abſolvendus. Cap. 3. Sect.3. ſubſ.6. n. 20. pag.386.
Damnato Auctore, ejus quoque opera licet bona, damnata ſunt, vigore bullarum Julii III. & Pij IV. Cap.6. Sect. 1. n. 21. pag.459.
Damnatum volumen in odium Authoris hęretici, qui legeret, licet in eo nullus error reperiretur, eſſet ſuſpectus de hęreſi. Cap. 6. Sect. 2. n. 11. pag.465.

DAMNUM.
Damna Regnorum ab hęreſi. Cap. 4. Sect.1.n.5. pag.396.

DEDICARE.
Dedicare ſuos libros Etherodoxis,non debet Catholicis permitti. Cap.6. Sect.2. n.74. pag. 477.

DEFECTUS.
Ex defectu Juriſdictionis, nequit recipi Sacramentum pænitentiæ ab hæreticis quod non militat quoad Græcos Schiſmaticos. Cap.3. Sect. 4. num. 11. pag. 389.
Deficiens in ſubſtantialibus, abutitur Sacramento in omittendo,qui illud conficit. Cap.3. Sect.5. n. 1. pag. 392.

DEFENDERE, DEFENDENS.
Defendentes in libris Hęreticorum aliquam propoſitionem Catholicam, non dicũtur de hæreſi ſuſpecti. Cap.6.Sect. 2. n. 57. pag.470.
Defendentes putatos Hæreticos abjurare coguntur, licet non incurrant excommunicationem Bullę Cænæ. Ibidem n. 5.
Defendere dicuntur hæreticos in judicio, qui eos defendunt tanquam Advocati, & Procuratores. Ibid. n. 6.
Benè defenditur in judicio ab Advocatis, quando non conſtat clientem eſſe Hæreticum. Ibid. n. 7.
Defendi Hæreticus in judicio non poteſt abſque licentia Inquiſitionis. Ibidem num. 8.

In defensoribus Reis inquisitoris concedendis, quanta sit æquitas Tribunalis S. Officii? Ibid. n. 11.
Defendere Hæreticos extra judicium, qui dicantur? Ibid. n. 14. pag. 425.

DEFENSIO.

Defensionem bonorum Ecclesiasticorum mandat Carolus Magnus in suo Testamento. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 3. nu. 19. pag. 421.
Defensionũ à Reis facta renunciatio nulla est. Cap. 4. Sect. 2. numer. 12. pag. 425.
Imò defensionibus non destituuntur, etiamsi fassi sint delictum, vel illud sit notorium. Ibid. n. 13.
Defensio Catholicæ Religionis rationabilis est causa adeundi templa Hæreticorum per viros doctos, & pios. Cap. 5. Sect. 2. n. 24. pag. 447.

DEFENSOR.

Defensores Hæreticorum sunt de hæresi suspecti. Cap. 4. Sect. 2. num. 1. pag. 423.
Defensores Hæreticorum sunt illi, qui vel defendunt hæreses, vel hæreticos Ibid. n. 3. & qui noscentes errores illorum, eosdem tuentur, ne puniantur. Ibid. n. 4. pag. 424.

DEFERRE, SEU DELATIO ARMORUM.

Deferrre non licet arma ad infideles, & deferentes, vel transmittentes, an sint de hæresi suspecti? Cap. 4. Sect. 2. nnm. 19. pag. 425.
Non peccant, qui arma deferunt ad Infideles pro redemptione captivorum. Ibid. num. 20. pag. 426.
Declaratur non posse deferre, quoties infideles bellum habeant contra Christianos. Ibid. n. 21.
Contrarià opinio Theologorum excusans à peccato, & ab excommunicatione deferentes indiscriminatim arma ad infideles. Ibid. n. 22.
Limitatur dicta opinio Theologorum respectu deferentium arma in tanta quantitate, ut periculum causaretur Christianæ Reipublicæ. ibid. n. 25.
Si deferens arma ad infideles sit mercator, an incidat in pœnas bullæ cœnæ? Ibid. n. 26.
Privilegio deferendi quæcumquè arma, quæ solent deferri ab Officialibus, & à birruariis Curiæ Sæcularis, gaudent familiares, Apparitores, & Satellites S. Officii. Ibid. n. 55. pag. 429.
Excipe archibusectos brevioris mensuræ, pugiones, seu stillectos. Ibidem n. 56.
Deferentes tamen, non sunt subjecti curiæ Sæculari. Ibid. num. 56. pag. 430. & eodem Privilegio delationis armorum gaudent quoque Vicarii foranei, Notarii, Cancellarii, Fiscales, & Scriptores. Ibid. n. 57.
Delationis armorum licentiam possunt Consultores concedere uni famulo, non solum dum eos comitatur, verum etiam dum soli incedunt. Ibidem num. 58.
At gaudentes hoc privilegio, debent secum portare suas litteras patentes. Ibid. num. 60.

DEFERRE, SEU DELATIO LIBRORUM.

Delatos à se libros, si nesciat esse hæreticorum, non est de hæresi suspectus. Cap. 6. Sect. 2. n. 19. pag. 470.
Deferre libros in Civitatem sine licentia Episcopi, & Inquisitoris, est prohibitum Bibliopolis. Ibid. n. 60.
Ut deferant notam librorum, qui sunt in officinis, præcipere Bibliopolis possunt Inquisitores. Ibidem numer. 67. pag. 471.

DEFINITIO.

Duplex est: quid rei, & quid nominis. Præl. 1. n. 1. pag. 1.
A definitionibus incipiendum. Præl. 1. nu. 1. pag. 1.
Ideoque ab ethymologia, quæ est definitio nominis. Præl. 1. nu. 1. & 2. pag. 1.
Definitio suspicionis. *Vide in verbo* SUSPICIO.
Definitio superstitiosis. *Vide in verbo* SUPERSTITIO.
Definitio Blasphemiæ. *Vide in verbo* BLASPHEMIA.
Definitio hæresis. *Vide in verbo* HAERESIS.
Definitio Idololatriæ. *Vide in verbo* IDOLOLATRIA.
Definitur vana Observatio. *Vide in verbo* OBSERVATIO.

De-

De definitionibus Papæ, & Conciliorum quid dicendum? Cap.ult. Sect.2. subs.1. §. 1. n. 16. pag. 482.
Qui definita à Pontifice impugnaret quo ad facti quęstionem, quid dicendum de eo. Ibid. n.17.

DEFUNCTUS.

An liceat celebrare Missam Defunctorum ante mortem ejus, pro quo celebratur? *Vide in verbo* MISSA.

DELIBERATIO.

Sępè ex habitu provenit, ut quis citius, advertenter deliberet, quàm si habitum non haberet. Cap.1. Sect.1. n.23. pag. 85.
Ex defectu plenę deliberationis potest blasphemia vocari informis; adeoque excusari à culpa mortali. Cap.1. Sect. 1. n. 16. pag.48.
Qualis debeat esse defectus plenæ deliberationis, ad hoc ut excusetur blasphemus, etiam consuetudinarius. Cap.1. Sect. 1. n. 17. pag. 48.
Vide in verbo BLASPHEMIA, *& in verbo* INADVERTENTIA.
Ne sinè deliberatione matura, vel ne erret, si absque matura deliberatione decernat Ecclesia, certissima adest Spiritus Sancti assistentia. Cap.ult. Sect. 2. subs. 2. n. 3. pag. 504.

DELICTUM.

An socius delicti puniatur, eâ pœnâ qua punitur deliquens? Præl. 9. n. 4. pag. 16.
Delictum facti transeuntis non permanentis non probatur per testes singulares. Cap. 1. Sect. 5. numer. 19. & 20. pag. 117.
Quando agitur de delicto iterabili tùm in specie, tùm in genere, probatur per testes singulares. Cap. 1. Sect. 5. num. 23. & 24. pag. 117.
Tria delictorum genera: Primum continet ea, ad quæ voluntas naturalem habet propensionem; Secundum ea, à quibus animus refugit: Tertium indifferentia: Qua ratione hæc omnia delicta inferant hæresis suspicionem. Cap. 3. Sect. 1. subs. 3. n. 5. pag. 303.
Delictum etiamsi Rei fassi sint, vel hoc sit notorium, defensionibus non destituuntur. Cap. 4. Sect. 2. n. 13. pag. 425.
Delictum hæresis est merè Ecclesiasticum. Ibid. n. 38. pag. 428.
Qualitas superveniens delicto post condemnationem alia est, quę diversificat delictum; & alia, quæ auget tantùm pœnam. Cap. 1. Sect. 6. num. 88. pag. 133.

DEMENTIA.

An Demens pro Blasphemia puniri debeat? quid sub nomine Dementis veniat? Cap. 1. Sect. 6. numer. 18. pag. 124.
Negativa responsio substinetur; idque procedit, etiamsi postea ille ad sanam mentem redierit. Cap. 1. Sect. 6. nu. 29. pag. 124.
Demens satis sua dementia punitur: hinc nec puniendus propter delicta ante amentiam. Cap. 1. Sect. 6. num. 20. pag. 124.
Blasphemus amens propter malum exemplum puniendus; idque facto comprobatur. Cap. 1. Sect. 6. n. 21. pag. 124.
Cavere debent Judices, ne dementia sit affectata. Cap. 1. Sect. 6. num. 22. pag. 124.
Quantò magis Blasphemi studeant sub larva Dementiæ occultare impietatem, eò magis sunt de hæresi suspecti. Cap. 1. Sect. 6. num. 23. pag. 125.
Quid sapienter responderit Judex Advocato, excusare cogenti reum, tanquam dementem? Cap. 1. Sect. 6. num. 24. pag. 125.

DÆMON.

Inire pacta cum Dæmone, Hęreticale est. Cap. 2. Sect. 2. n. 2. pag. 150.
Sicut Deus instituit Sacramenta tanquam signa, ad quorum positionem gratia produceretur, ita Dęmon incantationes magicas, ut adoraretur. Cap. 2. Sect. 2. num. 3. pag. 150.
Dęmon non allicitur cibis, sed signis: exęmplum hujus rei. Cap. 2. Sect. 2. num. 4. pag. 150.
Qui per magiam cogunt Dæmones ad sibi serviendum, paciscuntur cum eorum Principe, ut inferiores Dęmones constringat. Et hujusmodi pactum facit Idololatriam. Cap. 2. Sect. 2. num. 5. pag. 150.
Magi sunt de hęresi suspecti, tanquam Idololatræ ob pactum cum Dęmone initum. Cap. 2. Sect. 2. num. 6. pag. 150.
Magia supernaturalis, vel est à Deo, vel à Dę-

Dæmone. Exempla primę in Pſyllis, & aliis. Cap.2. Sect.2. ſubſ.2. num.1. pag. 152.
Qualis ſit finis Magię ſupernaturalis Dęmonis? Cap.2. Sect.2. ſubſ. 1. num.1. & 3. pag. 152.
Exempla magię ſupernaturalis Dęmonis. Cap. 2. Sect. 2. ſubſect.1. numer.7. pag. 153.
Communiter Theologi, & jurisperiti agnoſcunt in Dæmone poteſtatem ad turbanda elementa. Cap.2. Sect.2. ſubſ. 2. num.4. pag. 155.
Ratio naturalis poteſtatis Dæmonis in elementa. Cap.2. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 5. pag. 155.
Quid poſſint Dæmones per Magos operari circa corpora hominum? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ.2. num. 10. pag. 156.
An Dæmon poſſit fæminam in Marem convertere? Cap.2. Sect.2. ſubſ.2. num. 12. pag. 157.
Nequit Dęmon in fæminam Marem convertere, quidquid finxerint Poetę. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. n.13. pag. 157.
Magorũ poteſtas extenditur in ipſos quoque Dęmones. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 16. pag. 158.
Quæ excedunt poteſtatem Dęmonis, ſi fiant à magis non ſunt vera, ſed tantum apparentia. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 8. pag. 159.
Dæmones ad illudendum hominibus, alterant ſenſus interiores. Cap.2. Sect.2. ſubſ.2. num.19. pag. 159.
Aerem medium. Cap. 2. Sect.2. ſubſ. 2. n. 20. pag. 160.
Item corpus phantaſticum formant. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 21. pag. 160.
Similiter humores alterant, & agitant. Ibid. n. 22. pag. 160.
Dęmon ſicut operatur in phantaſiam, ità in cæteras animi potentias, nimirum memoriam, intellectum. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 24. pag. 160.
Dæmon quandoque ſcientias docet. Cap. 2. Sect.2. ſubſ.2. num. 25. pag.160.
Quomodò Dæmon agat in voluntatem hominis? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ.2. num.26. pag.160.
Dæmon nequit producere actiones immanentes hominis. Cap.2. Sect.2. ſubſ. 2. num. 27. pag.160.
An poſſit animalia producere? Ibid.
Operationes Dæmonis in cadaveribus non ſunt vitales. Cap.2. Sect. 2. ſubſ. 2. nu. 28. pag.161.
Dæmon nequit vivos homines occidere. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ.2. n. 30. pag. 161.
Hiſtoria Sylveſtri ſecundi Papæ à Dæmone occiſi, falſa convincitur. Cap. 2. Sect.2. ſubſ. 2. num. 31. pag.161.
Dęmon nec honores, nec divitias elargitur hominibus. Cap.2. Sect.2. ſubſ.2. num. 32. pag. 161.
Dęmon nequit educere Animas ab Inferno, vel à Purgatorio. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ.2. nu. 33. pag. 162.
Dęmon nequit imprimere formas in rebus naturalibus. Cap.2. Sect.2. ſubſ.2. num. 34. pag. 162.
Dęmon nequit immutare figuram hominis in figuram brutorum. Cap.2. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 35. pag. 162.
An converſio ſenis in juvenem ſit Dęmoni impoſſibilis? Cap.2. Sect.2. ſubſ. 2. num. 36. pag. 162. & n. 37. pag. 163.
Dęmon per magos nequit Judicibus nocere, neque juſtitiam lędere, exemplis hiſtoricis in contrarium minimè attentis. Cap.2. Sect.2. ſubſ.2. num. 38. 39. 40. & 41. pag. 163.
Dæmonis præſtigia ſunt in jis, quæ facere nequit; & plerumque in jis, quę poteſt facere. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. nu. 41. pag. 164.
Attendendus eſt modus operandi magorum ad dignoſcendum, an divina, vel potius Dęmoniaca vi operentur. Cap.2. Sect. 2. ſubſ.3. n. 1. pag. 165.
Dęmon tribus modis operatur, ſcilicet per actionem mediatam; per actionem immediatam; & per deluſionem. Cap. 2. Sect.2. ſubſ. 3. n. 2. pag. 165.
Hi modi explicantur. Ibid.
Dęmon ſimplices decipit Sanctitatis ſpecie. Cap.2. Sect.2. ſubſ. 3. pag.165.
Dęmonis impudentia in abuſu Sacramentorum, etiam Sacratiſſimæ Euchariſtię. Cap.2. Sect. 2. ſubſ. 3. num. 4. pag. 165.
Dęmon cur non abutatur in incantationibus Pænitentiæ, & Extremæ unctionis Sacramento? Cap.2. Sect. 2. ſubſ. 3. n. 8. pag. 166.
Dęmon quomodo abutatur Sacramento ordinis in Necromantibus? Cap. 2. Sect.2. ſubſ.3. n.9. pag. 166.
Dæmon cum Magis abutitur Sacramento Matrimonii, agendo Incubum, &

& Scucubum. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. n. 10. pag. 166.
Ubi an Dæmon incubus possit generare? Dęmonis calliditas in Magię exercitio; & regula ad ipsam detegendam. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. n. 11. pag. 167.
Pactum cum Dęmone semper reperitur in Magia. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 1. n. 1. pag. 168.
Pactum cum Dæmone duplex: expressum scilicet, & tacitum: utrumque definitur. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 1. n. 2. & 3 pag. 168.
Per quodcumque pactum cum Dæmone incurritur hæresis suspicio. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 1. n. 4. pag. 168.
An quælibet Damonis invocatio inducat vehementem hæresis suspicionem? Cap. 2. Sect. 2. subsect. 3. §. 1. numer. 5. pag. 168.
Pactum expressum cum Dęmone inducit vehementem hæresis suspicionem; tacitum verò levem. Cap. 2. Sect. 3. subs. 3. §. 1. n. 6. pag. 169.
An invocantes Dæmonem ad tentandam mulieris pudicitiam, sint de hæresi suspecti? Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 1. n. 7. pag. 169.
An si Dæmon faciat aliquid alicui, nullo prævio pacto, is sit de hæresi suspectus? Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 1. num. 2. pag. 169.
Magi ultrà pactum cum Dæmone solent per Chirographum animam dare Diabolo. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 1. nu. 10. pag. 170.
An liceant superstitiones, previa protestatione de non consentiendo in pactū cum Dæmone? Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 1. n. 12. pag. 170.
Verba ex eo quod sint sacra, non purgatur hæresis suspicio, sivè pacti cum Dæmone. Cap. 2, Sect. 2. subs. 3. §. 2. n. 3. pag. 171.
Dęmon vult sua habere Sacramenta. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 2. n. 4. pag. 171.
Magi utuntur verbis sacris, quia credunt Dæmones Divinorum Nominum virtute à se posse cogi. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 2. n. 5. pag. 171.
Dæmones verba Sacra exigunt in incantationibus, ut illis injuriam irrogent. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 2. num. 6. pag. 172.
Suspicio pacti cum Dęmone in verbis Sacris requirit perversionem eorumdem, vel ratione sanctitatis in eis contentæ connotativè, vel objectivè, vel effectivè: declaratur. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 2. n. 7. 8. 9. 10. pag. 172.
Damnandi Auctores, qui Astris subjectant Religionis nostræ Mysteria, quæ Dæmon perfectissimus in Astrologiâ ignoravit. Cap. 2. Sect. 2. subs. 4. §. 1. num. 11. pag. 181.
Dæmon cur non abutatur in incantationibus Pœnitentiæ, & Extremæ unctionis Sacramento? Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. num. 8. pag. 166.
Dęmon quomodò abutatur Sacramento ordinis in Necromanticis? Ibid. n. 9. pag. 166.
Exorcismi, licet ministrentur à Viris sanctissimis, non habent effectum infallibilem, & cur? ubi refertur historia de Monialibus à Dęmone vexatis. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. n. 6. pag. 174.
Quoties utentes verbis prodigiosis sunt vitæ sceleratæ, dicuntur agere virtute Diaboli: ubi quod regulariter gratia miraculorum requirit statum charitatis. Cap. 2. Sect. 2. subsect. 3. §. 3. num. 10. pag. 175.
Reprobantur Auctores putantes esse licitum Diaboli commercium ad bonum finem de jure civili. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. n. 14. pag. 176.
Quomodo plures Sancti vsi sint Dæmonis ope? Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. num. 15. pag. 176.
S. Hilarion, qua ratione solverit Dæmonis maleficium? Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. n. 16. & 17. pag. 176.
Dæmones Sacratioribus temporibus parant maleficia, & cur? Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. num. 19. pag. 177.
An apud Dæmones aliquis sit ordo? Cap. 2, Sect. 2. subsect. 3. §. 3. numer. 20. pag. 177.
Quando incantatio serpentum potest tribui Demoniacæ virtuti? Cap. 2. Sect. 2. subsect. 4. §. 2. n. 22. pag. 187.
Phormiginis mirabilis effectus, scilicet urinam provocare: Gracchi exemplum; & Davidis Citharam pulsantis, qua Dęmon expellebatur. Cap. 2. Sect. 2. subs. 4. §. 2. n. 23. pag. 187.
An Dæmon possit reddere corpus invisibile?

bile? Cap.2.Sect.2.ſubſ.5.num.14.pag. 194.
An Ruta, herba Tapſia, & odores quidam Dęmones fugent? Cap.2.Sect.2. ſubſ.5. num.16.pag. 194.
Refellitur Abailardus, ſentiens Dęmonum ſuggeſtiones in nobis fieri contactu lapidum,& herbarum. Cap. 2.Sect. 2.ſubſ.5.num.20. pag.195.
Effectus mirabilis, quem cauſare videntur res naturales, non eſt ex vi naturæ productus, quoties res naturales effectum non producunt, ſi protęſtatio adhibeatur de non conſentiendo pacto Dæmoniaco. Cap.2. Sect.2. ſubſ.5.n.1. pag.191.
Non eſt naturalis effectus, quem producunt res ſacræ:tunc enim omnis virtus, vel eſt à Dæmone, vel à Deo. Cap.2. Sect. 2. ſubſ.5.n.2.pag.192.
Divinatores ſunt ſuſpecti de hęreſi, quoties cum Dæmone paciſcuntur, vel ipſum adorant. Cap.2. Sect. 3. n. 1. pag. 196.
Donum prophetiæ aliquando à Deo provenit,ſed plerumque à Dęmone,præcipuè in Ecſtaſi, & raptu. Cap.2.Sect.3. n.3.pag.196.
Divinatores ſunt ſuſpecti de hęreſi, quoties cum Dęmone paciſcuntur, vel ipſum adorant. Cap.2.Sect. 3. nu.1.pag. 196.
Donum prophetiæ aliquando à Deo provenit, ſed plerumque à dęmone,præcipuè in Ecſtaſi, & raptu. Ibid. num.3. pag.196.
Ex divinatione diabolica quanta rerum ſcientia exhauriri poſſit,explicat S.Auguſtinus ex acumine ingenij, & excelleritate motus Demonis, exemplo Appollonii Tianęi.Cap.2. Sect. 3. ſubſ.2.n. 1.pag.204.
Secreta humani cordis qua ratione Dęmones rimari poſſint? Ibid. num. 2. pag. 204.
Dęmones ob temporis diuturnitatem habent ſummam rerum experientiam, & perfectam Aſtrologię naturalis cognitionem. Ibid.num.3.pag.204.
Dæmones cur in oraculis ſępe reſponſa dabant ambigua? Ibid.n.4. pag. 205.
Probabilius eſt,Dęmones Sacerdotes Idolorum decepiſſe ad firmiùs ſtabiliendam Idololatriam; Ab Oraculis enim Idolorum plura prædicta ſunt, ad quę mens humana pertingere non poterat. Cap. 2. Sect.3. ſubſ.2. n.5.pag.205.
Gentilitas nullam fidem Oraculis dediſſet, ſi in eis aliquam falſitatem reperiſſet, ideò Dęmon in Oraculis nunquam mentiri viſus eſt. Ibid.n.6.pag.205.
Sortilegium omne continet cum Dęmone ſocietatem, etiamſi ſortes bono zelo tententur. Cap.2. Sect.4. num.3. pag. 206.
Quando licitè ſortes tentantur,non eſt expectandus eventus à Dęmone,nec à caſu, ſed à Deo. Cap.2.Sect.4.ſubſ.1. n. 5.pag. 208.
Dæmon cur potiùs reſponſa det Necromantibus per cadavera,quàm immediatè per ſeipſum? Cap.2. Sect.4. ſubſ.3. n.12.pag.215.
Necromantia eſt Idololatria, quà Defuncti invocantur; ſed dęmones apparent. Ibid.n.13.pag. 215.
Caſus mirabilis adoleſcentis ſuffocati à Dęmone ob lectos libros Necromanticos in muſæo Cornelii Agrippę. Ibid. n.14.pag.215.
Ex D. Auguſt. ad pacta cum Dęmonibus inita pertinent millia inanium obſervationum, Cap. 2. Sect.5. numer.1. pag. 219.
Dęmon ſæpe miſcet ſe hominum operibus ſuperſtitioſis, ipſis hominibus ignorantibus, quod maximè verificatur in mulierculis bona fide vana obſervantibus ad ſanitatem. Ibid. n.2. pag.219.
Vana obſervatio hęreticalis inducit hęreſis ſuſpicionem: imò hęc oritur ex quolibet pacto expreſſo cum Dęmone: Ratio hujus. Ibid. n.11. pag.221.
De pacto cum Dæmone in ſomniis, *vide in verbo* SOMNIUM.
Dęmon docere valet ſcientias, & artes tàm externa, quàm interna locutione. Cap. 2. Sect.5. ſubſ.2.n.6. pag. 228.
Malefici ſe dedicant Dęmoni, vel privatim, vel ſolemniter: Explicatur utrumque. Quidve ſit dedicatio totalis,quid verò partialis? Cap.2. Sect.6. nu.2.pag. 229.
Dęmon ad experiendum, an Maleficus ſit ſibi fidelis,Martinellum ei aſſignat, & quis ſit iſte? Ibid.n.3. pag.229.
Datur Maleficium, in quo nulla reperitur Demonis invocatio, & tale non induc-

cit hæresis suspicionem. Ibid. n.6.pag. 230.
Pręter maleficium sapiens hęresim manifestam ob pactum expressum cum Dęmone, datur maleficium involuens pactum tantùm tacitum, adeòque de levi suspicionem inducens. Ibid. nu.7.pag. 230.
Dęmon quomodò res solidas, ut saxa, & ossa ingerat intra corpus humanum? Cap. 2. Sect. 6. subsect. 3. num. 6. pag. 235.
Strygæ quomodo ope Dęmonis se in cubiculos intrudant januis clausis? Cap. 2. Sect. 6. subs. 3. n. 9. pag. 236.
Datur realis Strygarum translatio per Dęmones experientia comprobata. Ibid. n. 10 pag. 236.
Maleficium sterilitatis plerumque operatur Dęmon, prohibendo, ne mulier semen emittat. Ibidem, num. 18. pag. 238.
Maleficium abortus quomodò operetur Dęmon? Ibid. n. 22. pag. 238.
Quidquid fieri potest à causis naturalibus, patratur à Dęmone in maleficiis. Ibid. n. 22. pag. 238.
Dęmon semper intentus ad nocendum, supponit in lectis signa maleficiorum, sicut in actu exorcismi supponit acus, clavos &c. quę impossibile est, reperiri in obsesso. Cap. 2. sect. 6. subs. 4. n. 5. pag. 240.
Quędam signa magis propria maleficiorum, ut sunt ablationes membrorum à cadaveribus in patibulo suspensis; minæ malefici; invocationes, & collocutiones cum Dęmone. Ibid. n. 10. pag. 241.
De Stygmatibus, quibus Dęmon suos signet; cur? quando? & quo loco? Ibid. n. 11. pag. 241.
Non probatur quis maleficus ex eo, quod à Dæmone nominetur. Ibid. num. 15. pag. 242.
Utentibus superstitionibus ob superfluum, vel falsum cultum, Dæmon plerumque se immiscet, & quare? Cap. 2. Sect. 7. n. 8. pag. 244.

DENUNCIARE.

Non denunciantes, vel non capientes, vel non custodientes hæreticos, sunt hæreticorum fautores. Cap. 4. Sect. 1. subs. 1. n. 1. pag. 399.
Denunciandi hęreticos ab initio nascentis Ecclesiæ mos fuit: Ibid. n. 2.
Denunciabant hęreticos Romani Pontifices, Absentibus per literas encyclicas, & pręsentibus in concione ad populum. Ibid. n. 3.
Denunciare Hęreticos, ex Ædicto Inquisitorum omnes fideles tenentur, non exceptis Regibus, neque Imperatoribus. Ibid. n. 10. pag. 400.
Contrarium tamen verius, Reges, Imperatores, & Cardinales non teneri legibus denunciandi. Ibid. n. 11.
Cœteri omnes obligantur. Ibidem num. 12.
Et non denuncians est vehementer de hæresi suspectus. Ibid. n. 13.
Denunciandi obligatio non cessat, licet crimen probatione sit destitutum. Ibid. n. 14.
Et licet sit occultum, vel sciatur sub secreto jurato, vel sub sigillo confessionis, extrà tamen confessionem. Ibid. num. 15. pag. 401.
Et licet qui crimen perpetravit, pęnituerit: Ibid. n. 17.
Item licet criminosus sit sanguine, vel amicitia conjunctus. Ibid. n. 19.
Denuncians filius Patrem, in præmium delationis liberatur à pœnis statutis in filios Hęreticorum. Ibid. n. 20.
Denunciare tenentur Parentes filios hæreticos. Ibid. n. 21. pag. 402.
Uxor maritum. Ibid. n. 22.
A denunciandi onere eximere videtur probabilis metus alicujus magni damni sibi, vel filiis, vel parentibus. Ibidem num. 23.
Similiter, si timeatur tale damnum imminere marito, vel uxori. Ibidem num. 24.
Item fratribus germanis. Ibid. n. 25.
Ratio affertur. n. 26. Ibid.
Limitantur prædicta. n. 27. Ibid.
A Denunciandi onere metum excusare, probat Bordonus, non hęreticos tamen, sed tantummodò suspectos de hęresi. Ibid. n. 28.
Ab onere denunciandi seipsum quisque excusatur. Ibid. n. 29.
Item socius criminis. Ibid. n. 30.
Item Confessarius. Ibid. n. 31. pag. 403.
Item, qui audit ab aliquo fide non digno aliquem esse hæreticum. Ibid. num. 32.
Item denunciare non tenetur quis, quan-

do adeſt metus cadens in conſtantem vIrum. Ibid.n.33.
Non denunciantes, quando tenentur, ſunt de hæreſi ſuſpecti, & quare? Ibid. n.34.
Denunciare ſi negligat, qui ex officio tenetur, licet hæc omiſſio non redoleat errorem in fide, tamen non liberat ab onere denunciandi, & inducit levem Hæreſis ſuſpicionem. Ibid. n. 35.
Denunciare omittentes ſuſpectos de hæreſi, licet puniri poſſint, tamen non ſunt de hæreſi ſuſpecti. Ibid. n.37.
Item omittens denunciare, quando non adſunt adminicula, & circumſtantiæ, non eſt de hæreſi ſuſpectus. Ibid.n.37.
Denunciare qui ex officio tenentur, ſi negligant, efficiuntur de hæreſi ſuſpecti, & verè fautores Hæreticorum dicuntur. Ibid n.38.
Denunciare, capere, judicare, & punire, nunquam ex officio tenentur fæminæ, ideò ſuperiùs dicta non militant quoad illas. Ibid. num.45.
Quæ denunciari debent propoſitiones, & quæ hæreſis ſuſpicionem inducunt, ad tria genera reduci poſſunt, ſcilicet hæreticarum, hæreſim ſapientium, & temerariarum. Cap. ult. Sect.2. ſubſ.1. nu.1.pag.478.
Reſpectivè ad denunciationem propoſitiones ſuſpectæ de hæreſi aliæ ſunt hæreticæ; aliæ hæreſim ſapientes; aliæ hæreſi proximæ; aliæ Hæreticis faventes Ibid.n.11.pag.479.
Denunciare obligatus ſeductores, non debet ſibi perſuadere, vera eſſe illorum miracula. Cap.ult. Sect.2. ſub.2. n.36. pag.508.

DENUNCIATIO.

Alexander VII. damnavit propoſitionem, eum non teneri denunciare, qui non poteſt probare. Cap.1.Sect.6.num.84. pag.133.
De obligatione denunciandi ſollicitatorem, *vide in verbo* SOLLICITATIO.

DENUNCIATOR.

Denunciatores, teſtes, & accuſatores, videntur adnumerandi inter Miniſtros S.Officii. Cap.4. Sect.2.ſubſ.unica,n.8. pag.433.

DEPENDERE.

Dependere à Curia Laicali non debet S.Officium. Cap.4.Sect.2.num.42.pag. 428.

DEPRAVARE, SEU DEPRAVATIO.

Depravare Catholicorum libros, eſt conſuetus Hæreticorum mos. Cap. 6.Sect. 1.n.32.pag.459.

DEVS.

Idololatræ ſunt Dei immemores: Cap.1. Sect.1.n.5.pag.138.
Gentiles ex conſideratione creaturarum, vnius Dei exiſtentiã coacti ſunt fateri. Cap.2.Sect.1.n.7. pag.138.
Ignorantia de Deo præcipua Idololatriæ cauſa: Unde aram ignoto Deo conſecrarunt Athenienſes. Cap. 2. Sect.1. num.8.pag.138.
Gentiles dubii de vero Deo, innumeros crediderunt Deos, præcipuè homines excellentes; Aliquorumque iſtorum nomina hebdomadæ diebus dederunt. Cap.2.Sect.1.num.9.pag.138.
Priſci Romani nullas Deorum, quos colebant, imagines admiſsère; Imò unum cæteris præferebant. Cap.2. nu. 10.pag. 139.
Homines, quia mortales, à multis Gentilibus excluſi ſunt à Deorum claſſe, ſubrogatis in eorum locũ diverſis mundi partibus. Cap.2. Sect.1. n. 11. pag. 139.
Nonnulli Gentiles admittentes unum Deum, illum Mundi animam putaverunt. Cap.2. Sect. 1. num.12. pag.139.
Opiniones Gentilium de Diis ad tres claſſes reducuntur, ſcilicet ad fabulatricem, Phyſicam, & Civilem. Cap.2. Sect.1. n.13.pag.139.
Quo ſenſu ſit impoſſibilis ignorantia invincibilis veri Dei? Cap.2.Sect.1.n.15. pag.139.
Dei virtute quando non dicantur operari Magi? *Vide in verbo* MAGI.
A Deo debet eſſe Eccleſiæ revelata, & non alicui privato propoſitio de fide. Cap. ult. Sect.2. ſubſ.1.§.1. num.4.pag. 481.
Quod à Deo ſint immediatè revelata, quæ nobis ab Eccleſia proponuntur, decem motiva ex Scoto. Ibid.n.6.

Deus eſt Auctor utriuſque teſtamenti, ideoquè omnia contenta in Bibliis ſunt de fide tenenda. Ibid. num. 12. & 13. pag.482.
A Deo Cardinalis eligitur in Pontificem Ibid.n.19.pag. 483.
Qua plures Dei aſſeruntur, illa eſt propoſitio pagana. cap.ult.Sect.2.ſubſ. 1.§. 7.num.8. pag. 500.
Deo injurioſa propoſitio eſſet dicere, Sacram Scripturam ſcatere erroribus grāmaticalibus. Ibid.n. 19. pag.501.
Deus docet per viſionem remedium contra terrçmotum, ponendo ſcilicet præ foribus hæc verba: *Chriſtum nobiſcum ſtate*. Cap.4.Sect.1.n.9. pag.396.
A Deo protectus fuit Honorius Imperator ob defenſam Religionem contrà Hæreticos detecta Stiliconis proditione; Econtrà dum eiſdem favet à Deo punitur data Vrbe in direptionem per Alaricum. Cap.4. Sect.1.ſub.1.n.9.pag.400.
A Deo puniti Principes, qui pacta non ſervarunt. Cap.4. Sect.1. ſubſ.2.§.1.n. 12.pag.412.
Inter Deum permittentem, Catholicos Hçreticorum erroribus involui, & Principem permittentem, ſubditos confugere ad Hçreticorum caſtra, diſparitas. Cap.4.Sect.2.n.36. pag.428.
Dei revelatio ſive immediata, ſive mediata, eſt ratio formalis, quà credimus alicui propoſitioni per fidem Catholicam. Cap. ult. Sect.2. ſubſ.1. n.6. pag. 478.
Vide in verbo PUNITIO, FUTURA.

DIABOLUS.

Illicitum eſt, cultum civilem Dæmoni exhibere, quia dçmon eſt Dei inimicus, & hominis. Cap.1.Sect.2. n.43. pag.97.
An liceat invocare Dçmonem, eumque ſanctum appellare? *Vide in verbo* BLASPHEMIA.
Dæmonum poteſtas ſæviens per Idololatriam an, & quando everſa? Cap.2. Sect.1.n.1.pag.137.
Qui Dæmones colunt, ſunt idololatrç. Cap.2.Sect.1.n.18. pag.140.
Reliqua vide in verbo DAEMON.

DIACONVS.

Quænam olim fuerint Diaconiſſæ? *vide in verbo* ORDO.

DIANA AVTHOR.

Cenſet Diana, materiam parvam in lectione librorum prohibitorum eſſe duas, vel tres lineas, licet in eis Hæreſis contineatur. Cap. 6. Sect. 2. num. 8. pag. 464.

DICTA.

Ex malè dictis oritur ſuſpicio. Prçl.9.n.1. pag.15.
Dolus ex malè dictis quando arguatur? Præl.9.n.2. pag.15.
Suſpicio oritur ex dictis tùm prolatis, tùm ſcriptis. Præl.9. n.3.pag.15.
Suſpicio ex dictis liberis, & claris debet oriri. Præl.9.n.7.pag.16.
Dicta, vel ſcripta, ut ſuſpicionem inducunt, non debent eſſe æquivoca, niſi prolata ſint à Viro malç famæ. Prçl.9. pag.16.
Imò oportet, quod nedum non ſint æquivoca, ſed nec etiam per jocum: Prçl.20. n.3.pag.39.

DICTERIA.

Dicteria comprehenduntur in propoſitione ſatyrica. Cap.ult.Sect.2.ſubſ.2.n.59. pag.511.

DIES.

In die pluries communicantes non ſunt de hæreſi ſuſpecti, ſed peccant mortaliter. Cap.3.Sect.4.n.23. pag.391.
A die commiſſi criminis vacare beneficia Hçreticorum, Sacra Congregatio S.Officii declaravit. Cap.4.Sect.1. ſub.2. §.3. n.7.pag.419.
Dies feſtos Hæreticorum non debent Catholici in terris Hæreticorum obſervare, ſi præſcribantur ad explorandum, qui ſint catholici, & qui Hæretici; ſecùs tamen, ſi prçceptum emanaſſet propter bonum politicum. Cap.5.Sect.2.n.45. & 46.pag.449.
De obſervatione dierum, *vide in verbo* OBSERVATIO.

DIFFERENTIA.

Differentia inter propoſitionem Theologicam, & Theologiæ. Cap.ult.Sect.2. ſubſ.1.§.2.n.9.pag.486.
Differentia inter Concluſionem Theologicam, & concluſionem de fide deductam ex duabus præmiſſis de Fide. Ibid n.10.
Differentia inter propoſitionem ſapientem

Hæresim, & hæresis suspectam. Cap. ult. Sect. 1. §. 3. subsect. 3. num. 22. pag. 491.
Differentia inter proferentem propositionem hęreticam, & propositione m ęquivocam. Ibid. n. 14. pag. 491.
An differat propositio malè sonans à propositione piarum aurium offensiva? Cap. ult. Sect. 2. subsect. 1. §. 6. num. 2. pag. 496.
Reiicitur Cardinalis Laurea non agnoscens differentiam inter dictas propositiones. Ibid. n. 3.

DIFFERRE, SEV DILATIO.

Differendum esse, qui responderet ad interrogationem Summi Pontificis, an libri Hæreticorum essent prohibendi, non esset de hæresi suspectus. Cap. 6. Sect. 2. n. 58. pag. 470.

DIGITVS.

Digitis amovere sacram particulam palato agglutinaram, non est gravis culpa. Cap. Sect. 4. n. 28. pag. 391.

DIGNITAS.

Dignitati, vel potestati personæ illustris, vel alicui statui fidelium, quæ detrahit, est suspecta propositio. Cap. ult. sect. 2. subs. 2. n. 30. pag. 508.
Eaquè, si Deo, vel Sanctis irroget injuriam, blasphema est propositio. Ibid. num. 508.
In dignitate constitutæ Personæ irrogans injuriam, est propositio satyrica. Cap. ult. Sect. 2. n. 59. pag. 511.
Dignitatibus privantur Magistratus; pęnam excommunicationis incurrunt; & sunt de hæresi suspecti, nisi jurent, servare decreta contra hęreticos. Cap. 4. Sect. 2. n. 39. pag. 428.
Dignitatibus, vel honoribus insignire Hæreticos intuitu hæresis, & eos receptare, est positivè favere eisdem. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. n. 1. pag. 409.
Dignitatis cujuslibet Hæretici sunt incapaces. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 3. n. 1. pag. 418.
Dignitates conferens Hæreticis, est de hæresi suspectus. Ibid. n. 3. pag. 419.
Ut à dignitatibus arcerentur Christiani, & à militia pellerentur, per legem Julianus Apostata sancivit. Ibid. n. 4.

DILIGENTIÆ.

Diligentiæ sunt adhibendæ ad removendum dubium: *vide in verbo* DUBIUM.

S. DIONYSIUS.

Secundùm S. Dionysiũ fuit tõsura clericalis à S. Petro instituta per modum Crucis. Cap. ult. Sect. 1. n. 16. pag. 476.

DISPENSATIO, SEV DISPENSARE.

An Nicolaus Papa dispensaverit uti maleficio ad liberandum Episcopum Maleficiatum, & an super hoc dispensare potuerit? Cap 2. Sect. 6. subs. 4. nu. 7. pag. 240.
Deus dispensavit cum Judæis ad plures uxores habendsa, & cur? Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. §. 1. n. 15. pag. 276.
An Adrianus Pontifex dispensaverit cum Carolo Magno in Polygamia? *vide in verbo* POLIGAMIA.
An in iis, quę adversantur Juri naturę possit Deus dispensare? Cap. 3. Sect. 1. Subs. 1. §. 1. n. 16. pag. 276.
Papa potest dispensare cum Sacerdotibus ad matrimonium contrahendum. Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. n. 17. pag. 284.
Potest item dispensare cum Religiosis, voto solemni obstrictis: exempla. Ibid. n. 17. pag. 284.
Causa ad dispensandum cum Sacerdotibus, & Religiosis, ut matrimonium contrahant, debet respicere bonum publicum, quod exemplis declaratur. Ibid. n. 19. pag. 284.
Ad dispensandum cum Sacerdotibus, ut matrimonium contrahant, cur causa requiratur, cum cælibatus sit annexus Sacerdotio tantùm de jure Ecclesiastico? Ibid. n. 20. pag. 285.
Ad prædictam dispensationem non sufficit utilitas privata, vel periculum incontinentiæ. Ibid. n. 21. pag. 285.
Ad præfatam dispensationem in Religiosis requiritur causa, quæ sit sufficiens ad irritandum votum, quod est de jure divino. Ibid. n. 22. pag. 285.
Pontifex, quando urget legitima causa, non dispensat cum Religioso, qui voto solemni ligatur; sed declarat, tunc non tenere votum, & sic conciliantur oppositæ sententiæ Moralistarum, & Canonistarum. Ibid. n. 23. pag. 285. n. 55.
An Summus Pontifex possit dispensare à vo-

à voto fidelitatis ſubditos? Ibid.n.24. pag.286.
Latini Sacerdotes in locis Græcorum nequeunt celebrare in fermento, ſi ibi adſit Eccleſia Latina: Si non adſit, diſpenſatur celebrare ad charitatem ſervandam. Cap.3.Sect.1. ſubſ. 2. n.10.pag. 296.
Sacra Congregatio diſpenſavit Miſſionario Latino celebrare ritu Armenorum in eorum Eccleſiis. Ibid.n.11.pag.297.
Summus Pontifex nequit diſpenſare, quod in una tantum ſpecie conſecretur. Ibid. n.14. pag.297.
Nunquam Eccleſia paſſa eſt, ut in una ſpecie conſecretur; & falſum eſt, quod Innocentius VIII. id diſpenſaverit cum Norvegiis. Ibid.n.15. pag. 297.
Diſpenſatio ad contrahendum antè legitimam ætatem matrimonium in doli capacibus, an neceſſariò concedenda ſit à Sede Apoſtolica, vel ſufficiat Ordinarii diſpenſatio? Cap.3. Sect.1.ſubſ.5. n.34. pag.316.
An Sacerdos ex diſpenſatione Pontificis poſſit eſſe confirmationis miniſter? *vide in verbo* CONFIRMATIO.
Nec Summus Pontifex diſpenſat, ut non Sacerdos extremam unctionem adminiſtret: vide in verbo *Extrema Vnctio*.
Diſpenſationes in matrimoniis inter Catholicos, & hæreticos poteſt Sedes Apoſtolica concedere, etiam cum periculo alterius ex Conjugibus, ob publicã cauſã. Cap.5.Sect.1.n.47.pag.440.
Diſpenſavit nunquam Summns Pontifex, ut hæretici retinerent redditus Eccleſiſticos. Cap.5. ſect.1. ſub.2. §. 3. n.17. pag.420.
Diſpenſare nunquam ſolet Papa, vt Catholicus contrahat matrimonium cum hæretica, & è contrà, niſi perſona hæretica priùs hæreſim abjuret. Cap.5. Sect.1. n.44. pag.440.
Hoc pacto diſpenſavit Clemens VIII. ut Catarina ſoror Enrici IV. nuberet Duci Barrenſi. Item diſpenſare nolnit idẽ Pontifex, ut Rex Neoburgius nuptias contraheret cum filia Palatini Bipontini. Ibid.n.66.

DISPONERE.

Diſponere tantùm poteſt ſummus Pontifex de Hæreticis in ordine ad Religionem, adeoque ei competit tantùm approbare fœdus cum Hæreticis, de religione eorum toleranda. Cap. 4. Sect.1. Sub.2. §.1. n.1. pag. 411.

DISPOSITIO.

Debitę diſpoſitiones ad conficienda ſacramenta aliæ ſunt ſpirituales, alię corporales. Cap.3. Sect.1. ſubſ.7.num.1.pag. 326.
Diſpoſitio ſpiritualis eſt ſtatus gratiæ, ob cujus defectum in Sacerdote quotidiè celebrante vult Bordonus induci hęreſis ſuſpitionem. Ibid.n.2.pag.326.
Sed quando hoc verificetur? Ibid. n.3. pag.326.
Quæ militant reſpectu Euchariſtiæ ob non debitas diſpoſitiones, procedunt quoque quoad cætera Sacramenta. Ibid. n.12.pag.328.
Vide in verbo MISSA.

DISPUTARE, DISPUTATIO CVM HÆRETICIS.

Diſputandum non eſt cum Hæreticis, etiã ſi ſuppeterent rationes. Cap.5.Sect.2. n.88.pag.454.
Laudatur Epiſcopus Merburgenſis, qui noluit permittere Ekio, ut diſputaret cum Luthero. Ibid.n.89.
Diſputatio cum Hæreticis nocere poteſt adſtantibus, maximè ſi ſint perſonæ idiotæ. Ibid.n.90.
Quomodo Hæreticorum petulantiam in diſputationibus repreſſerit S.Remigius Epiſcopus Rhemenſis, in Epiſcopo Arriano? Ibid.n.91.
Diſputare cum Hæreticis quandoque expedit ad eorum errores propulſandos. Ibid.n.92.
Diſputare cum Hærdticis, quandoque tenetur Catholicus. Ibid. n.94.
Error Apellis, & Gregorii Caſſandri de non impugnandis Hæreticis. Ibid. nu. 95.
S.Hieronymus redargutus à S.Auguſtino, eo quod Rufinum impugnaverat, poſtea laudatur. Ibid. n.93.
Diſputavit publicè S. Auitus Epiſcopus Viennenſis cum Arrianis coram Gundebaldo Rege Burgundiæ. Ibid. n.96.
Item diſputavit publicè coram Rege Chriſtianiſſimo Jacobus Peronius Epiſcopus Eboracenſis contra Pleſſium Calviniſtam. Ibid.n.97.
Diſputandum eſt cum Hęreticis etiã citra ſpem fructus. Ibid.n.98.pag.455.

Diſpu-

Disputandi munus cum Hęreticis, non expedit, quod sibi assumant Idiotę. Ibid. n.99.
An disputantes cum Hęreticis debeant esse Clerici? affirmant multi Authores. Ibid.num. 100
Sententia negativa est magis probabilis. Ibid.n.101.
Ratio affertur Ibid. num. 101., & num. 102.

DISTANTIA.

Quoties res in distanti operantur, non dicuntur naturaliter operari, vbi examinatur magnetis virtus. Cap.2. Sect.2.subs. 5. n.7.& 8.pag. 193.
Vide in verbo MAGNES, SYMPATHIA.

DIVERSITAS.

Diversitas Religionis non debet obesse pactis, an sint de jure Gentium. Cap.4. Sect.1.subs.2.§.1. num.13.pag. 412.
Diversitas Religionum an in bene constituta Republica tolerari possit, qui disputant, non sunt audiendi. Cap.4.sect. 1.subs.2.§.2.n.7.pag.416.

DIUINATIO.

Vide in verbo SORTES, & DIVINATORES.

DIVINATORES.

Divinatures sunt suspecti de hæresi, quoties cum Dæmone paciscuntur, vel ipsum adorant. Cap.2. Sect.3. nu.1. pag. 196.
Non sunt suspecti de hæresi divinatores per physiognomiam. Ibid. num.7. pag. 197.
Damnantur divinantes per physiognomiam, vel Chiromantiam, quoties volunt divinare bonam, vel malam fortunam: Hinc puniendæ Zingaræ. Ibid. n.8. pag.198.
Sortes aliæ sunt divinatoriæ; aliæ consultoriæ, quæ aliquando possunt permitti; aliæ divisoriæ, quæ semper permittuntur. Cap.2. Sect.4. subs.1.nu.1.pag. 207.
Sortes Divinatoriæ semper sunt illicitæ, & damnatæ, quia Deus voluit, futura nobis esse occulta. Cap.2.Sect.4.subs.2. n.1.pag.211.
In futuris occultandis elucescit divina ergà nos Clementia, & quare? Ibid.n.2. pag.211.
Dedecet curiositas in indagandis futuris, etiam medio licito: quantò magis ergò medio illicitò? Ibid.n.3.pag.211.
Sortes divinatoriæ semper superstitiosè consuluntur, ideoque omni jure prohibitę sunt. Ibid.n.4.pag.211.
Nulla potest dari causa recurrendi ad sortes divinatorias: hujus rei multiplex ratio. Ibid. n. 6. pag.212.
Sortes divinatoriæ, quæ apud Gentiles in veneratione extiterunt, evanuerunt quidem, sed earum reliquiæ usque hodie permanent penes muliereulas, &c. Cap.2.Sect.4. subs.3. n.1. pag.213.
Necromantię fundamentum est error Platonis de animarum divinitate. Ibid.n. 10. pag.215.
Vide in verbo NECROMANTIA.
Somniorum causæ aliæ naturales; aliç sunt animales; aliæ corporales. Cap.2.Sect. 5.subs.1,n.17.pag.225.
Somniis provenientibus ex causis divinis fides præstanda est. Ibid.num. 21.pag. 227.
De signis ad cognoscendũ, an sõnia à causis divinis proveniant, remissivè. Ibid.n. 22.pag. 227.
Si ex signis non constet, somniorum causas esse divinas, observatores ipsorum vani sunt: ubi de pacto cum Dæmone in dictis somnijs. Ibid. num. 23. pag. 227.
Non tantum non sunt suspecti de hæresi, qui virtute divina prophetant; sed nec sunt suspecti, qui prophetant naturali virtute, & quinam sint isti? Cap.2.Sect. 3.n.5. pag.197.
Physiognomia quid præmonstrare possit ex aspectu? Ubi affertur exemplum divinationis Antiochi Tiberti, & reiicitur. Cap.2. Sect.3.subs.1.num.7.pag. 201.
Ex divinatione diabolica quanta rerum scientia exhauriri possit, explicat S.Augustinus ex acumine ingenii, & ex celeritate motus Dæmonis, exemplo Appollonii Tianei. Cap.2. Sect.3.subs.2. n.1.pag.204.
Divinationi per Cármina Poetarum successit hodie mos temerè consulendi sacram scripturam ad divinandum, ubi non damnandi, qui Sacram Scripturam consulunt ad fructum percipiendũ &c. Exemplum S.Francisci. Cap.2.Sect.4. subs.3.n.5.pag.205.

Ori-

Origo divinationis Catoptromantię à Pytagora cenſetur prodiiſſe. Cap. 2. Sect. 4. ſubſ. 3. n. 22. pag. 217.

Veteres arbitrantes, in carminibus Poëtarum aliquid divinitatis latere, illa ad divinandum conſulebant, & indè fortè orta origo ludi vocati *Indovina grillo*. Cap. 2. Sect. 4. ſubſ. 3. numer. 2. pag. 213.

Rota ad divinandum, tributa Venerabili Bedæ, damnatur, ubi de alia Rota. Ibid. n. 2 pag. 213.

Reliqua vide in verbis PHISIOGNOMIA, REVELATIO, DIVINATIO, PROPHETIA, & SORTES.

DIVINUS.

Divino, naturali, & Eccleſiaſtico jure tenetur Confeſſarius ad ſigillum. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 6. n. 8. pag. 385.

DIVITIÆ.

Dæmon nec honores, nec divitias largitur hominibus. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 32. pag. 161.

DOCTOR.

Quas Sancti Doctores unanimiter dicunt eſſe propoſitiones de fide, propoſitiones illis adverſantes dicuntur hæreticæ. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 1. num. 24. pag. 484.

Non ſufficit, quod unus, vel alter Doctor dicat, propoſitionem eſſe hæreticam, ut illa dicatur proxima hæreſi. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 3. n. 18. pag. 490.

Quando majori parti SS. Doctorum opponitur propoſitio, ex ea (licet à Sancta Sede non damnata) oritur hęreſis ſuſpicio. Cap. ult. Sect. 2. numer. 11. pag. 505.

DOCTRINA.

Attenta doctrina quis minus excuſatur ab hæreſi: *vide in verbo* HAERETICUS.

DOCTUS.

Docti non debent cum Hęreticis converſari, quando inde ſcandalum reſultaret. Cap. 5. Sect. 2. n. 19. pag. 447.

Doctis viris, & piis eſt rationabilis cauſa adeundi templa Hæreticorum, defenſio Catholicæ Religionis. Ibid. num. 24.

DOLUS.

Dolus ex malè dictis arguitur. Præl. 9. n. 2. pag. 15. Declara. Ibid.

DOMINIUM.

Quod Summus Pontifex dominium habeat vniverſaliter ſuper omnes gentes, mediatè, & indirecte, eſt communis opinio Theologorum, & Canoniſtarum. Cap. 4. Sect. 2. n. 70. pag. 431.

An autem habeat immediatè, & directè, eſt gravis inter Doctores controverſia. Ibid. n. 71.

DOMINUS.

Dominorum Hæreticorum famulatus eſt rationabilis cauſa famulis adeundi hæreticorum templa, dummodò iſti nequè in ritibus, neque in precibus participent cum Hereticis. Cap. 5. Sect. 2. nu. 26. pag. 447. & num. 30. & 31. pag. 448.

Domino Hæretico Miſſam celebranti, non licet famulo cattholico inſervire, neque ei indumenta ad id neceſſaria miniſtrare. Ibid. n. 35.

DOMUS.

An olim licuerit, & hodiè liceat celebrare Miſſas in privatis Domibus? *Vidè in verbo* MISSA.

DORMIENS.

An Blaſphemans, dum dormit, ſit excuſandus, eo quod furioſo æquiparetur? Cap. 1. Sect. 6. n. 25. pag. 125.

Dormiens vix vivere dici poteſt; idemque ſimilis mortuo eſt: Ideoquè peccare non dicitur. Cap. 1. Sect. 6. nu. 26. pag. 125.

In ſpecie, quod blaſphemans, dum dormit, non peccet, firmatur duplici ratione. Cap. 1. Sect. 6. n. 27. pag. 125.

Cæterum ſi Blaſphemus ſit ſolitus blaſphemare, non excuſatur in totum, quando dormiens blaſphemat: Quia linguam fecit diſertam in blaſphemiis. Cap. 1. Sect. 6. n. 28. pag. 125.

Noctambuli, quando dormiendo delinquant, & ſint puniendi? Cap. 1. Sect. 6. n. 29. pag. 125.

Plurimum intereſt inter ſomnia proborũ, & vitioſorum. Cap. 1. Sect. 6. n. 30. pag. 126.

Non obſtat, quin facta flagitioſorum dormien-

mientium quamdam induere videantur ſpeciem iniquitatis. Cap.1.Sect.6. nu. 31. pag.126.

DUBITANS.

Dubitans firmiter non eligit. Præl.2.n. 2.pag.3.

Operans cum dubia conſcientia, peccat eodem genere peccati, quo peccaret, ſi haberet notitiam certam de peccato; & ratio. Præl.14.n.14. pag. 24.

Dubitans de aliqua veritate catholica, quando non ſit hæreticus? Prel. 17. n. 8.pag. 30.

An Beata Virgo dubitaverit, quando dixit: Quomodò fiet iſtud? Præl.17.n.8. pag.30.

DUBITATIO.

Quando prudenter dubitatur,an quis fuerit validè baptizatus,poteſt iterum baptizari. *Vide in verbo* Baptismus, ubi plura.

DUBIUM.

Quando dubitatur de ſuperſtitione, adhibendę ſunt diligentię ad removendum dubium. Cap.2.Sect.2. ſubſ.3.§.1.n.13. pag.170.

Dubius de vita conjugis, ſi tranſit ad ſecunda vota, hæreſis ſuſpicionem incurrit, etiamſi per quinquennium expectaverit. Cap.3. Sect.1. ſubſ.1. §.1.nu. 28.pag.278.

DUELLUM.

Monomachia, ſeu Duellum,quod ab Antiquis judicium Dei vocabatur, adhibebatur tanquam judicium purgativum ad patefaciendam innocentiam,quo pacto inducit hæreſis ſuſpicionem,ſed hodiè quo fine adhibeatur? Cap.2.Sect.4. ſubſ.3.n.18.pag.216.

E

EBRIETAS.

An Blaſphemans in ebrietate excuſetur? ubi quod triplex eſt Ebrietas; Quidvè ſit magna? Cap.1. Sect.6. n.2. pag. 121.

Quid ſit levis, & leviſſima ebrietas? Ibid. n.3.pag.121.

Gradus ebrietatis difficile eſt in facto cognoſcere. Ibid. numer.4.pag.122.

Magna ebrietas eſt mortaliter peccaminoſa. Ibid. num.5.pag.122.

Qui negaret, ebrietatem magnam eſſe peccatum mortale, an foret de hæreſi ſuſpectus? Ibid.n.6. pag. 122.

Blaſphemans in ebrietate excuſatur à pena,& ab hæreſis ſuſpicione, quia ebrius neſcit, quid faciat. Ibidem numer.7. pag.122.

Levis ebrietas excuſat à pæna, non à ſuſpicione: Leviſſima nec à pęna,nec à ſuſpicione excuſat.Ibid.n.8. pag.122.

Qui dicit, ſe fuiſſe ebrium, quando blaſphemavit,convincitur non fuiſſe ebrium; quod ſi probet, ſe fuiſſe ebrium, aliis negantibus,excuſatur. Ibid. nu.9. pag. 123.

Noe inebriatus excuſatur in totum;Lot inebriatus an excuſetur in totum? Ibid. n.10.pag.123.

An dupliciter peccet, qui ſe inebriās ſcit, ſe in ebrietate blaſphemare? Ibid.n.11. pag.123.

Quomodò ebrio voluntaria ſit ebrietas? Peccantis in ebrietate quatuor ſunt actus. Ibid.n.12. pag. 123.

Primus actus, qui eſt propoſitum ſe inebriandi, neglecto periculo blaſpemandi, eſt totius mali origo: Quid de aliis actibus? Ibid. num. 13.pag.123.

ECCLESIA.

An in Eccleſiis tantummodò Miſſa celebrari debeat? *Vide in verbo* Missa.

Quandò dicantur Eccleſiæ profanatę? *Vide in verbo* Locus.

Ad Eccleſiā ſpectat judicare de validitate Matrimonii. Cap.3. Sect.1. ſubſ.1.§.1. n.20.21.& 22.pag.277.

Olim in Eccleſia mulieres orabant ſegregatę à viris. Cap.2. Sect.7. ſubſ.unica, n.17.pag. 248.

An licitum ſit Choreas in Eccleſia ducere? *Vide in verbo* Choreae.

An olim lieverint convivia intra Eccleſiam? Cap.2. Sect. 7. ſubſ.2. n.18. pag. 248.

Eccleſia permittit laicis Baptiſmum conferre, ne quis ſine remedio ſalutis moriatur. Cap.3.Sect.4.n.7. pag.388.

Eccleſia decrevit requiri intentionem in conficiendis Sacramentis. Cap.3.Sect.5. n.9.pag.393.

Juvenin contrarium tenens reprobatur. Ibid.n.10.

Ab initio naſcentis Eccleſiæ mos fuit denunciandi Hæreticos. Cap.4. Sect. 1. nu.2.pag.399.
Eccleſiæ antiqua praxis concedendi ſalvos conductus in forma ampliſſima. Cap.4.ſect.1.ſubſ.2. §.1.n.7. pag.411.
Ne Eccleſia procedat contrà Hæreticum, licet Princeps non poſſit impedire, ipſe tamen quantum in ſe eſt, tenetur ei fidem ſervare. Ibid. n.10.pag.412.
In Eccleſia eſt poteſtas tradendi Hæreticos brachio ſeculari, & ejus judicio. Ibid. n.24. pag.414.
Bonorum Eccleſiæ defenſionem mandat Carolus Magnus in ſuo teſtamento. Cap.4. Sect.1. ſubſ.2. §.3.num.19. pag. 421.
Ad Eccleſiæ bona tuenda impulit Adrianus Papa Carolum Magnum. Ibidem n.20.
Extra Eccleſiam ſi famuli præſtent brachium Dominis hæreticis, poſſunt eiſdem hunc famulatum præſtare templa adeuntibus. Cap.5. Sect.2. n.31. pag. 448.
Ab Eccleſia in diebus prohibitis non licet Catholicis commorantibus in terris Hæreticorum edere carnes, etiam in parva quantitate ad hæreſis proteſtationem. Ibid.n.65. pag.451.
Propter Eccleſiæ bonum ſi neceſſaria ſit præſentanea confutatio librorum Hæreticorum, legentes eoſdem libros non ſunt de Hæreſi ſuſpecti. Cap.6.Sect.2. n.39.pag.468.
Quoties non adſit perverſionis periculum. Ibid.
Eccleſiæ à Deo debet eſſe revelata propoſitio de fide, & non alicui privato. Cap. ult.Sect.2.ſubſ.1.§.1.n.4.pag.481.
Quod Eccleſiæ propoſitio ſit à Deo immediatè revelata, decem motiva ex Scoto. Ibid.n.6.
Eccleſiæ teſtimonium infallibile procedit ex aſſiſtentia Spiritus Sancti, quà Eccleſia redditur infallibilis in definiendo. Ibid.n.22.pag. 483.
Eccleſia non eſt erroris expers, quando in determinando nititur rationi naturali. Ibid.n.26.pag.484.
Eccleſiæ diviſioni viam, quę aperit, eſt propoſitio ſchiſmatica. Cap.ult.Sect.2. ſubſ.1.§.7.n.12.pag.500.
Eccleſia vel ne decernat ſine matura deliberatione, vel ne erret, ſi abſque matura deliberatione decernat, certiſſima adeſt Spiritus Sancti aſſiſtentia. Cap. ult.Sect.2.ſubſ.2.n.3.pag.509.
Eccleſiæ decolorati va propoſitio quænam ſit? Cap.ult.ſect.2.ſubſ.2. num.49.pag. 509.

ECCLESIASTICA CENSURA.

Eccleſiaſticas cenſuras contemnentes, ut qui lacerant cedulones, quibus aliquis declaratur excõmunicatus, ſunt de Hæreſi ſuſpecti. Cap. ult. Sect.1. num.6. pag.474.
Item contemnentes indumenta, quibus Clerici, & Monachi utuntur ad diſtinctionem ſæcularium. Ibid. nu.12. pag. 475.
Reliqua *vide in verbis* CENSURA ECCLESIASTICA, CONTEMPTUS, & EXCOMMUNICATUS.

ECCLESIASTICA SEPULTURA.

Eccleſiaſtica ſepultura carere debent Hæretici ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. Cap. ultimo Sect. 1. n.3. pag.474.
Tàm ſi ſint notoriè, quàm non notoriè excommunicati. Ibid.n.4.

ECCLESIASTICUM.

Eccleſiaſtico, divino, & naturali jure tenetur Confeſſarius ad ſigillum. Cap.3. Sect.3.ſubſect.6.num.8. pag.385.
Eccleſiaſtico jure, vel divino in caſu neceſſitatis, vel in mortis articulo, omnes Sacerdotes habent poteſtatem abſolvendi à peccatis. Cap.3. Sect.4. n.12. pag.389.
Eccleſiaſticos redditus, ut retinerent Hæretici, nunquam Pontifex diſpenſavit. Cap.4.Sect.1.ſubſ.11.§.3.num. 17. pag. 421.
Merè eccleſiaſticum eſt delictum hæreſis. Cap. 4. Sect.2. num.38.pag. 428.
Eccleſiaſtico jure, & divino eſt prohibita converſatio cum Hæreticis. Cap. 5. Sect.1.n.1.pag.435.
Eccleſiaſticum jus diverſis in locis vetat converſationem cum Hæreticis. Ibid. num.2.
Eccleſiaſticæ legis in contemptum ſi Tyrannus præcipiat edi carnes diebus vetitis, illas edens falſam ſectam profitetur. Cap.5. Sect.2.n.68.pag.451.
Extra Eccleſiaſticum ſtatum non poſſunt

imprimi libri in Urbe compoſiti, abſque licentia Magiſtri Sacri Palati ex decreto Urbani VIII. Cap.6. Sect.2.num.78. pag. 472.

ECSTASIS.

Ecſtaſis, & raptus quandò ſint ſuſpecti? Cap.2.Sect.3.n.3.pag.196.

EDERE USUS CARNIUM.

Edere carnes diebus ab Eccleſia prohibitis etiam in parva quantitate ad hæreſis proteſtationem, non licet Catholicis commorantibus in terris hæreticorum. Cap.5.Sect. 2. n.65.pag.451.

Et ſi edantur in aliqua notabili quantitate ſine rationabili cauſa, ſatis apparet animus erga hæreſim. Ibid.n.67.

Edi carnes diebus vetitis, ſi Tyrannus præcipiat in contemptum legis Eccleſiaſticæ, illas edens falſam ſectam profitetur. Ibid.n.68.

Et in iſto caſu neque Summus Pontifex poteſt diſpenſare in eſu carnium. Ibid. n.69.

Edere carnes ad evitanda pericula poſſunt Catholici in terris Hæreticorum, ſi non adeſt præceptum Tyramni. Ibid. n.70.pag.452.

Eſſet tamen eſus carnium tunc illicitus, ſi ſcandalum ex eo oriretur, & poſſet commodè vitari. Ibid. n.71.

EDICTUM.

Ex Edictis Inquiſitorum omnes fideles tenentur denunciare Hæreticos, non exceptis Regibus, nequè Imperatoribus: Exemplum Joannæ filiæ Caroli V. Cap.4.Sect.1.ſubſ.1.n.10.pag.400.

Contrarium quòad Imperatores, Reges, & Cardinales. Ibid. n.11.

EDUCATIO.

Ex mala educatione oritur ſuſpicio. Præl. 7.n.1. pag. 11.

Ratio. Ibid.

In Sacra Scriptura filiorum mala educatio valdè inculcatur. Præl. 7. n. 2. pag. 11

Licurgi factum ad vim educationis oſtendendam. Præl.7.n.3.pag.11.

Propter periculum malæ educationis non permittitur catholicorum matrimoniũ cum Hæreticis. Præl.7.n.4. pag.11.

Laudatur mater Honorii Imperatoris, & mater Henrici III. Galliarum Regis, propter optimam educationem. Præl.7. n.6.pag.12.

Puer Hebræus baptizatus invitis parentibus, non eſt ipſis reſtituendus propter periculum malæ educationis. Præl.7. n.5.pag.11.

Per Concilium Toletanum filij baptizati à patrum infidelium poteſtate, & conſortio liberantur propter periculum malæ educationis. Præl.7. num.5. pag. 12.

Vide in verbo PROLES.

EFFECTUS.

Nec verba impetrativa, nec conſtitutiva habent effectum infallibilem. Cap. 2. Sect.2.ſubſ.3.§.3.n.4.pag.174.

Exorciſmi non habent effectum infallibilem. Cap.2. Sect.2.ſubſ.3.§.3.n.6.pag. 174.

Effectus infallibiliter promiſſus à Magis indicat, ipſos non operari divina virtute. Cap.2.Sect.2.ſubſect 3. §.3.n.3. pag. 173

ELEAZZARUS.

Eleazzarus, & ſeptem fratres cum Matre moriendum potius eſſe cenſuerunt, quã parere Antiocho mandanti, quod in contemptum legis Moſaicæ ederent carnes porcinas. Cap.5.Sect.2.n.8.pag. 446.

ELECTIONES.

De Electionibus Aſtrologicis. Cap.2. Sect.3. ſubſ.1.n.6. pag.200.

An in Sacris electionibus adhiberi poſſint ſortes? *Vide in verbo* SORTES.

ELEÆMOSYNA.

An liceat Miſſam celebrare prò primo, qui daturus ſit Eleęmoſynam? *Vide in verbo* MISSA.

Alia *Vide in verbo* PAUPER.

ELEMENTA.

An poſſint Magi, & Dæmones turbare Elementa? *Vide in verbis* MAGI, & DAEMON.

ELISABETHA.

Eliſabethæ, & Ferdinandi Regum egregius zelus in inſtituenda Inquiſitione

in ſuis Regnis. Cap.4. Sect. 1. ſubſ. 1. num.10.pag.407.
Elizabethæ Angliæ Reginæ Blaſphemia adversùs Sacrum Oleum. Cap.ult.ſect. 2.ſubſ.1.§.7. nu.17. pag.501.

ELISEUS.

Ab Eliſeo Naaman permiſſus adire templum Idolorum ratione famulatus. Cap. 5.Sect.2.n.27.pag.447.

EMENDATIO.

An ſtante ſpe emendationis, poſſit omitti denunciatio illius,qui ſecretò blaſphemavit? Affirmant aliqui, ſi audiens nequit probare. Cap.1. Sect.6.n.82.pag. 133.
Oppoſitum tenendum propter decretum Alex.Pont.VII. in quo præcipitur, ut hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus denuncietur. Cap.1.Sect.6.num.83. pag. 133.
Vide in verbo CORRECTIO.

EMPIREUM.

Empireum Cœlum non adeſſe, qui contendunt, temerarii ſunt. Cap.ult.Sect. 2.ſub.1.§. 5.n.6. pag.493.

EPISCOPUS.

Epiſcopi habent privilegium celebrandi ſuper altare,ubicumque etiam ob ſolam deuotionem. Cap.3.Sect.1.Subſ 4.n.3. pag.307.
An Epiſcopi permittere debeant Miſſarum celebrationem in privatis Oratoriis. Ibid. num.5.pag.307.
Vide in verbo MISSA.
Hæretici negant, ſolum Epiſcopum eſſe miniſtrum Sacramenti confirmationis. Cap.3.Sect.3. ſubſ.1. n.2.pag.339.
Epiſcopus eſt ordinarius confirmationis miniſter. Ibid. n.8.pag.340.
Epiſcopus ratione excellentioris poteſtatis ſolus ordines confert, quod Sacerdoti nequit communicari.Ibid.n.9.pag. 340.
An Epiſcopus poſſit ſimplici Sacerdoti conferre poteſtatem confirmandi? *vide in verbo* CONFIRMATIO.
Qua ratione ob Epiſcopis differant Græci Presbyteri, qui conferunt extremam unctionem? *Vide in verbo* EXTREMA UNCTIO.
Qui non Epiſcopus conferret Sacramentum Ordinis, eſſet de hæreſi ſuſpectus. Cap. 3.Sect. 3. ſubſect. 1. num.40. pag. 345.
Si Epiſcopus in collatione Presbyteratus omittat manuum unctionem, non eſt de hæreſi ſuſpectus, dummodò aliqua circumſtantia non interveniat. Cap.3. Sect.3.ſubſ.3.n.56.pag. 363.
An ſit Epiſcopo credendum? Prel. 17. n. 11.& 12.pag. 31.
Ab Epiſcopo hæretico quomodò poteſt recipi Ordinis Sacramentum. Cap.3. Sect.4. num.10. pag.389.
Ab Epiſcopis Ebriis, quia facta fuit conſecratio Novatiani, adeoque abſque intentione, Cornelius Papa declaravit eſſe nullam. Cap. 3.Sect.5. n.11. pag. 393.
Epiſcoporum ſollicitudo in hæreticis vitandis per litteras communicatorias. Cap.4. Sect.1. ſubſ.1.num.4. pag.399.
Epiſcopo Hæretico de dato ſucceſſore ſcribit S.Cyprianus ad S. Stephanum Papam. Ibid. n.5.
Epiſcoporum juriſdictioni ſubiiciuntur confratres, ſeu Cruceſignati, qui inter Miniſtros S.Officii connumerantur, & fruuntur tantum privilegiis ſpiritualibus. Cap.4.Sect.2. ſubſ.unica, n.12.& 13.pag.434.
Ab Epiſcopo hæretico recipi poteſt Sacramentum confirmationis, dummodò ſit verè Epiſcopus. Cavendum quod nonnulli Hæreticorũ ſuperſtitiosè hoc Sacramentum adminiſtrant. Cap. 5. Sect.1. n.23.pag. 438
Ab Epiſcopo Arriano noluit accipere Euchariſtiam S.Ermenegildus, & maluit mori. Cap.5.Sect.1. num.34. pag. 439.
Ab Epiſcopo Hæretico validè, ſed non licitè poteſt recipi ordinis Sacramentum, ſervatis tamen eſſentialibus dicti Sacramenti. Ibid. n.40.
Recipiens tamen remanet ſuſpenſus: At ignorantia ab irregularitate excuſaret. Ibid.n.14.
Limita hoc non procedere quòad Epiſcopum recipientem conſecrationem ab Epiſcopo hæretico non tolerato. Ibid. n.42.

Episcopus Arethusæ Marcus, potius voluit subire tormenta, quàm cooperari ad refectionem cujusdam Idoli ab ipso destructi. Cap. 5. Sect. 2. num. 76. pag. 452.

S. Avitus Episcopus Viennensis publicè cum Arrianis disputavit coram Gundebaldo Rege Burgundiæ. Ibid. num. 96. pag. 454.

Inter Episcopum Eboracensem Jacobum Peronium, & Plessium Calviniſtam disputatio coram Rege Christianissimo. Ibid. n. 97.

Episcopi olim facultatem habebant concedendi licentiam legendi libros prohibitos. Cap. 6. Sect. 2. n. 16. pag. 465.

Episcopi, si non adsint Inquisitores, debent naves visitare, & videre an adsint libri prohibiti. Ibid. numer. 61. pag. 471.

Eadem ratione possunt Bibliothecas visitare, & libros prohibitos ibi repertos consignare Inquisitori, si adsit, aliàs debent Sacram Inquisitionis Congregationem certiorem reddere. Ibid. num. 62. & 63.

Episcopi, & Inquisitoris licèt accedente consensu, non possunt libri prohibiti comburi propriâ auctoritate. Ibidem num. 66.

Tàm Episcopi, quàm Inquisitores possunt corrigere libros, quotiès corrigibiles sunt. Ibid. num. 68.

Vide in verbo IMAGO, MIRACULA.

EPISTOLA.

Vide in verbo CONFESSIO.

EQUUS.

De Equo Metalino Constantinopolitano, *Vide in verbo* SONUS.

ERASMUS ROTHERODAMUS.

Erasmi Rotherodami imprudens blasphemia, quod in sacris libris sit aliquis levis error. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 1. n. 14. pag. 482.

Eidem opponitur Humilitas S. Augustini. Ibid. n. 15.

Ejusdem temeritas in dubitando, an symbolum fidei Catholicę fuerit ab Apostolis conditum. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 5. n. 4. pap. 493.

S. ERMENEGILDUS.

Maluit mori, quàm Eucharistiam suscipere ab Episcopo Arriano. Cap. 5. sect. 1. n. 34. pag. 439.

ERRARE.

Errare posse Pontificem in damnandis propositionibus absque consilio Cardinalium, est sententia reiicienda. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. n. 4. pag. 504.

Errare posse Pontificē in damnandis propositionibus ad mores pertinentibus, qui dicerent, censurà notandi essent, Ibid. n. 6.

ERRONEA PROPOSITIO.

Erronea propositio post hęreticam pejor est reliquis propositionibus suspectis. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 2. num. 13. pag. 486.

Quid sit non satis constat inter Theologos. Ibid. num. 14. An sit hæresis sine pertinacia? Ibid. num. 15. An benè explicetur quod sit illa, quæ est contraria fidei Catholicæ, non verò alicui articulo revelato? Ibid. n. 16. pag. 487.

Est illa, quæ continet errorem contrà veritatem aliquam, nondum planè ab Ecclesia definitam, & non omnibus manifestam. Ibid. num. 17.

Exempla hujusmodi propositionis. Ibid. num. 18. 19. & 20.

Sub erronea propositione potest collocari propositio errori proxima. Ibid. n. 21.

ERRONEUM.

Erronea, Hæretica, sapiens Hęresim, & impia, sunt quatuor primariæ propositionum species censurabiles, quibus totidem Catholicę opponuntur, scilicet Theologica, de fide, sapiens fidem, & pia, Cap. ult. sect. 2. subs. 1. num. 19. pag. 480.

Erroneum aliquod, seu scandalosum non diceret, qui diceret aliquam propositionem ex damnatis à Summis Pontificibus. Cap. ult sect. 2. subs. 2. num. 7. pag. 504.

Tanquàm erroneas, vel hæreticas, qui probabiles Catholicorum opiniones censurat, injuriosè procedit. Ibid. num. 50. pag. 510.

ERROR.

Hæresis fundatur in errore, sicut quodlibet

bet aliud vitium. *Vide in verbo* HAERESIS, & in verbo VITIUM.
Error non excusat quò ad ea, quæ quis explicitè scire, & credere tenetur. Prel. 14. n. 4. pag. 22.
Vide in verbo IGNORANTIA.
Per errorem, seu simplicitatem quinam excusentur ab hæresi? *Vide in verbo* SIMPLICITAS.
Quando ob errorem Laici, Prælati, & Clerici non excusentur ab hæresi? P. 14. n. 4. p. 22.
Error contrà theses naturales non constituit aliquem Hæreticum. Prel. 16. n. 6. p. 27.
Numeratur error inter causam Idololatriæ. *Vide in verbo* IDOLOLATRIA.
Erroribus Hæreticorum assentiri videntur illorum fautores. Cap. 4. Sect. 1. n. 2. pag. 395.
Error Apellis, & Gregorii Cassandri de non impugnandis Hæreticis. Cap. 5. sect. 2. num. 95. pag. 454.
Errores contra fidem, nisi habeant Hæreticorum libri, illos retinentes non sunt de Hæresi suspecti, licèt mortaliter peccent. Cap. 6. Sect. 1. n. 10. pag. 458.
Licèt error nullus reperiretur in volumine ab Hæretico composito, quia tamen damnatur in odium Auctoris, illud legens esset de hæresi suspectus. Cap. 6. Sect. 2. n. 11. pag. 465.
Erroris non est expers Ecclesia, quando in determinando nititur rationi naturali. Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. §. 1. nu. 26. pag. 484.
Quod error aliquis levis sit in sacris libris, imprudens blasphemia Erasmi Rhoterodami. Ibid. num. 14. pag. 482.
Errori proxima triplicitèr dicitur propositio. Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. §. 2. numer. 23. pag. 487.
Errori proxima sub erronea potest collocari. Ibid. num. 22.
Erroris pariter suspecta sub erronea collocari potest. Ibid. num. 24. pag. 488.
Errori proximâ gravior est propositio hæresi proxima. Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. §. 3. n. 20. pag. 491.
Erroribus grammaticalibus scatere sacram Scripturam, asserere esset propositio Deo injuriosa. Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. §. 7. num. 19. pag. 501.

ESTENSIS CARDINALIS HYPPOLITUS.

Hyppolitus Estensis Cardinalis Legatus Pii V. ab isto reprehenditur, eo quod interfuerit colloquio habito inter Catholicos, & Hæreticos. Cap. 5. Sect. 2. num. 16. pag. 447.

ETHNICI.

Ethnicorum exemplis comprobatur, everti statum politicum ex introductione exterarum Religionum in Principatibus. Cap. 4. Sect. 1. sub. 2. num. 11. pag. 407.
Ethnici graviùs putabant pejerare per Imperatoris, quàm per Jovis genium. Cap. 5. Sect. 2. num. 10. pag. 446.
Ethnici Principes mandabant cremari libros malos. Cap. 6. Sect. 1. numer. 1. pag. 457.
Ethnicorum libri si legantur, etiam continentes propositiones contra fidem, legens excusatur ab hæresis suspicione. Ibid. num. 24. pag. 466.
Ethnici calumniabantur Christianos tanquam Atheos. Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. §. 7. num. 3. pag. 499.

ETYMOLOGIA.

Ab ea incipiendum. Prel. 1. num. 1. & 2. pag. 1.
Etymologia est definitio nominis. Prælim. 1. num. 2. pag. 1.
Etymologia suspicionis. *Vide in verbo* SUSPICIO.
Etymologia blasphemiæ. Cap. 1. Sect. 1. num. 1. pag. 46.
Etymologia superstitionis. Cap. 2. n. 2. pag. 136.
Quando non sit immorandum in indaganda nominis derivatione? Cap. 2. nu. 3. pag. 136.

EUCHARISTIA.

Lutherus potestatem tribuit omnibus. Laicis Eucharistiam conficiendi. Cap. 3. Sect. 1. sub. 1. n. 2. pag. 266.
De Eucharistia tanquam sacrificio, *Vide in verbis* PARTICULA, & SACRIFICIUM.

Abuſus Sacramentorum Confirmationis, & Euchariſtiæ. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 3. num. 25. pag. 359.

Licèt tradant Græci Euchariſtiam infantibus, id tamen Latinis vetitum eſt. Ibid. num. 26. pag. 359.

Græci retinent adhuc hunc uſum tradendi infantibus Euchariſtiam. Ibid. n. 28. pag. 359.

Prædictam conſuetudinem in Eccleſia Romana non fuiſſe conformem, oſtendunt duo contraria exempla. Ibid. numer. 29. pag. 360.

Quid dicendum, ſi à Latinis hodiè cum baptiſmo darentur Confirmatio, & Euchariſtia? Ibid. n. 34. pag. 360.

Orientales hodiè præbent pueris Euchariſtiam ſub ſpecie vini. Ibid. num. 35. pag. 360.

Uſus dandi pueris Euchariſtiam miraculo comprobatus. Ibid. n. 36. p. 360.

Non eſſet de Hæreſi ſuſpectus Sacerdos, qui in tradenda Euchariſtia, vel abſolutione, non adhiberet conſueta verba. Ibid. num. 52. pag. 363.

Vide in verbo COMMUNIO.

Euchariſtia datur ſubjecto incapaci, ſi pluries eadem die detur eidem ſubjecto. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 4. numer. 43. pag. 372.

Hujuſmodi abuſus non inducit hæreſis ſuſpicionem. Ibid. num. 44. pag. 372.

Rectè decrevit Alexander II. à Sacerdote unam tantùm Miſſam in die eſſe celebrandam. Ibid. num. 45. pag. 372.

Feſtis diebus Parochus poteſt duas Miſſas celebrare. Ibid. num. 46. pag. 372.

Subjecto incapaci traditur Euchariſtia, ſi detur alicui antè uſum rationis. Ibid. num. 46. pag. 372.

Item, ſi Euchariſtia Energumeno tradatur. Ibid. num. 47. pag. 372.

Euchariſtia aliquando liberavit Energumenos. Ibid. n. 48. pag. 372.

Non expedit tamen, Euchariſtiam Energumenis tradere. Ibid. num. 48. p. 373.

Tradere Euchariſtiam cadaveri, eſt iradere incapaci. Ibid. num. 49. pag. 373.

S. Gregorius Magnus narrat, datam fuiſſe Euchariſtiam puero defuncto. Ibidem num. 50. p. 373.

Dubitatur de validitate hujus Hiſtoriæ, quæ ſi vera eſt, extraordinaria eſt. Ibid. num. 51. p. 373.

Sortilegus eſt, qui anſerem communicat ad inveniendum theſaurum. Ibidem num. 52. p. 374.

Prodigium Sacræ Euchariſtiæ Sacrilegè poſitæ in olla cum buffonibus. Ibid. nu. 53. pag. 374.

Vide in verbis CONSECRATIO, MISSA, CAEREMONIA, COMMUNIO.

Dæmonis impudentia in abuſu Sacramentorum, etiam Sacratiſſimæ Euchariſtiæ. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. n. 4. pag. 165.

De geſtatione Euchariſtiæ per devotionem. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. num. 5. pag. 165.

Euchariſtiam in mortis articulo poteſt ſumere Laicus per ſemetipſum. Cap. 3. Sect. 4. n. 13. pag. 390.

Euchariſtia in neceſſitate poteſt ſumi ab hæreticis, propter hujus Sacramenti neceſſitatem. Ibid. n. 14.

Sed quid dicendum, ſi tunc urgeat ſcandalum? Ibid. n. 15.

Euchariſtiam ſi quis vellet in hoſtia non conſecrata, abuteretur hoc Sacramento in ſuſcipiendo, quia acciperet in non debita materia. Ibid. n. 16.

Quando tunc poſſet ab hæreſi excuſari? Ibid. n. 17.

Euchariſtiam noluit accipere ab Epiſcopo Arriano S. Ermenegildus, & maluit mori. Cap. 5. Sect. 1. n. 34. pag. 439.

Euchariſtiam qui reciperet ab hæretico extrà caſum neceſſitatis, fieret de hæreſi ſuſpectus. Ibid. n. 35.

Euchariſtia quando proceſſionaliter defertur, quoties Judæi mixti habitant cum Chriſtianis, ſunt cogendi tapetis ornare parietes exteriores. Cap. 5. Sect. 2. n. 47. pag. 449.

EVERSIO.

Everſio Conſtantinopolitani Imperii cæpit ab hæreſi Neſtorii. Cap. 4. Sect. 1. n. 6. pag. 396.

Everſiones Regnorum ab Hæreſibus fatentur ipſi Hæretici. Ibid. n. 20.

Referuntur verba Eterodoxorum adverſus hæreſum permiſſores in Regnis. Ibid. n. 13.

Evertitur ſtatus Politicus ex introductione exterarum Religionum, quod exemplis Ethnicorum comprobatur. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 11. pag. 407.

EULOGIA.

De Eulogiis *vide in verbo* MISSA.

EVVLGARE.

Evulgantes propoſitiones periculoſas, & novitatem inducentes contra ritus Sacramentorum meritò ſubduntur Inquiſitoribus. Cap.ult. Sect.2. ſubſ.2. num. 29. pag. 508.

Evulgantes, vel evulgare facientes de ſeipſis prodigioſa, vel prophetias, revelationes &c. cur ſubdantur Inquiſitoribus? Ibid. n.34. & 35.

EXAMINARE, EXAMEN.

Examinari debent omnes libri imprimendi, juxtà conſtitutionem Concilii Lateranenſis, quę refertur per extenſum. Cap.6.Sect.2.n.70.pag.471.

Ampliatur dicta conſtitutio à Concilio Tridentino, quòad ſuperiores, à quibus libri debent examinari. Ibid.num. 71.

Non eſt intelligenda de libris, qui aliàs ſępiſſimè fuerint impreſſi. Ibid. nu.72. pag.472.

Aſſignantur qualitates illorum, qui debent libros examinare pro impreſſione. Ibid. n.73.

EXCOMMVNICATIO, ET EXCOMMVNICATVS.

Excommunicantur, qui ex aſtris futura prædicere præſumunt. Cap. 2. Sect.2. ſubſ.4.§.1.n.10. pag.181.

An percutiens laicum, credens percutere clericum ſit excommunicatus? *vide in verbo* CLERICUS.

An laicus abſolvere poſſit ab excommunicatione? *Vide in verbo* CONFESSIO.

De non vitandis Excommunicatis, niſi per ſententiam declaratis, vel niſi eſſent notorii Clericorum percuſſores, conſtituitur in Concilio Conſtantienſi. Cap.3.Sect.4.n.4.pag.388.

Excommunicati, ſive ſint notoriè, ſive non notoriè Hęretici, carere debent Eccleſiaſticâ ſepulturâ. Cap.ult. Sect. 1. n.3. & 4.pag.474.

Excommunicatos ſe eſſe ſcientes, ſi Eccleſiam ingredi pręſumant, etiam dum divina officia celebrantur, contemnunt cenſuras Eccleſiaſticas, & ſunt de hęreſi ſuſpecti. Ibid.n.7.

In Excommunicatione per annum inſordeſcentes, contemnunt cenſuras Eccleſiaſticas, & hi ſunt Hęretici ſi excommunicatio lata fuerit ob cauſam fidei. Ibid.n.8.

Erunt verò ſolummodò ſuſpecti, ſi excommunicatio lata fuerit ob aliud delictum. Ibid. n.9.

In excommunicatione inſordeſcentes debent cogi ad purgationem ſub eundam. Ibid. num,10.

Annus autem inſordeſcentiæ debet eſſe continuatus, & initium ſumere à die, quo fuerunt nominatim excommunicati. Ibid.n.11.

Cum excommunicatis communicare poſſumus, ex vi Bullę Martini V. *Ad evitanda*, niſi ſint nominatim excommunicati, vel notorii Clericorum percuſſores. Cap.5. Sect.1.n.3. pag.436.

Dictę Conſtitutioni in quonam derogaverit concilium Baſilenſe, & Lateranenſe? Ibid.n.5,

Objectio ex bulla Cęnę ſolvitur. Ibidem n.6.

Excommunicātur in Bulla Cęnę legentes, & retinentes libros Hęreticorum hęreſim continentes. Cap.6. Sect. 1. n.12. pag.458.

Excommunicationem Bullę Cęnę non incurrunt legentes libros Iudęorum. Cap. 6. Sect.2.n.27. pag.466.

EXEMPLUM.

Exempla parentum filios excitant. Præl.6. n.7. pag.10.

EXEQVIÆ.

Vide in verbo CEREUS.

EXIMERE, EXEMPTIO.

Exempti ſunt in omnibus cauſis à juriſdictione Curię tàm ſecularis, quàm Eccleſiaſticę Conſultores Eccleſię Neapolitanę, & Militenſis. Cap.4.Sect.2. num.64. pag.430.

Exemptam ab omni juriſdictione meritò Sacra Inquiſitio habet armatam famidiam. Ibid. n. 67.

Eximere laicos à juriſdictione laicali, ſi Summus Pontifex poteſt ex juſta cauſa. Ibid. n.69. pag.431.

Exemptionis juſta cauſa eſt, ut cauſę fidei brevius, & rectius expediantur. Ibid. n.72.

Exemptionem ſupradictam, qui Sacræ Inquiſitioni negaret, vel impediret armorum delationem, poſſet puniri tanquàm violator Sacri Tribunalis. Ibid. n.73.

EXORCISMI.

Exorciſmi, licet miniſtrentur à viris Sanctiſſimis, non habent effectum infallibilem, & cur? ubi refertur hiſtoria de monialibus à Dęmone vexatis. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 6. pag. 174.

Dęmon in actu Exorciſmi quid operari ſoleat? Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 4. n. 5. pag. 240.

EXTRAHERE.

Extrahens ab ore Sacram Particulam ad ſortilegia, eſt graviter de hęreſi ſuſpectus. Cap. 3. ſect. 4. n. 26. pag. 391.

Item eſt de hęreſi ſuſpectus, ſi extrahat non ad ſortilegium, ſed ad ſecùm deferendum. Ibid. n. 27.

EXTREMA UNCTIO.

Laicus, vel Sacerdos adminiſtrans extremę Vnctionis Sacramentũ eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 1. nu. 29. pag. 343.

Nec Summus Pontifex diſpenſat, ut non Sacerdos extremam unctionem adminiſtret. Ibid. n. 30. pag. 343.

De quadam ſpecie Extremæ Vnctionis, quam ſibi ipſi, quoties Veſperi decumberet, adminiſtrabat Leopoldus Guilielmus Archidux. Ibid. n. 31. pag. 343.

An ſimplex Sacerdos poſſit benedicere Oleum extremæ vnctionis? Affirmativè tenendum juriſdictione extraordinaria. Ibid. num. 32. pag. 344.

Probabile eſſe cenſent multi, conſecrationem olei non eſſe de eſſentia Sacramenti extremæ unctionis de jure divino, ſed ex præcepto Eccleſiaſtico. Ibid. n. 34. pag. 344.

Hæc opinio falſa eſt ob auctoritatem Conciliorum Florentini, & Tridentini. Ibid. n. 33. pag. 344.

Reiicitur tanquam falſa opinio Martinioni aſſerentis, in caſu neceſſitatis licitum eſſe in Sacramento extremæ unctionis uti oleo non benedicto. Ibid. num. 35. pag. 344.

In Synodo celebrata in Monte Libano proſcriptus fuit error vngendi corpora oleo à Sacerdote benedicto. Ibid. nu. 36. pag. 344.

Martinioni opinio, tanquam minus probabilis, abſque ſuſpicione hæreſis non ſequenda propter propoſitionem damnatam ab Innocentio XI. Ibid. n. 37. pag. 345.

Græcorum Presbyteri benedicunt Oleum extremę vnctionis extraordinaria poteſtate ex diſpenſatione Eccleſiæ, & in hoc differunt ab Epiſcopis, qui id præſtant auctoritate ordinaria. Ibid. n. 38. pag. 345.

Græci Presbyteri, benedicendo oleum infirmorum, nullam hæreſis ſuſpicionem incurrunt. Ibid. n. 39. pag. 345.

An traderet extremam unctionem cum oleo non benedicto, qui benedicto ſucceſſivè adderet non benedictum excedens benedictum. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 2. n. 30. pag. 351.

Novitas introducta in admixtione olei non benedicti cum benedicto à quodi Sacerdote. Ibid. n. 31. pag. 351.

Si in adminiſtranda extrema Vnctione quis non vngeret membra quinque ſenſuum, eſſet ſuſpectus. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 3. n. 53. pag. 363.

Unctio quinque ſenſuum ſervatur apud Catholicos, tùm Latinos, tùm Græcos: Quid de Syris dicendum? Ibid. n. 54. pag. 363.

Syri utuntur duplici unctione: una devotionis gratia; altera ſacramentali, qua Sacerdos ungit ſeptem Corporis partes. Ibid. n. 55. pag. 363.

Subjecto incapaci datur extrema unctio, ſi rei inanimatæ detur. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ 4. n. 54. pag. 374.

Item ſuſpectus eſſet de hæreſi, qui ſano extremam daret unctionem. Ibid. n. 55. pag. 374.

Græci extremam unctionem ſanis conferunt. Ibid. n. 56. pag. 374.

In hoc abuſu ſunt Græci inexcuſabiles. Ibid. n. 57. pag. 374.

Rationes contrà Græcos. Ibid. n. 58. pag. 375.

Ex hujus Sacramenti inſtitutione habetur quod ſanis illud non debet dari: Hinc prohibitio Concilii Carnotenſis. Ibid. n. 59. & 60. pag. 375.

Concilium Tridentinum decrevit, Extremam Unctionem eſſe dandam in extremis conſtitutis. Ibid. nu. 60. & 61. pag. pag. 375.

Senibus non ægrotis extrema unctio danda ex Concilio Mediolanenſi ſub S. Carolo. Ibid. n. 61. pag. 375.

Non omnes Græci profitentur errorem dan-

dandi Extremam unctionem ſanis. Ibid. nu. 62. pag. 375.
Damnatis ad mortem non adminiſtratur Extrema Unctia, quia infirmi non ſunt. Ibid. n. 63. pag. 375.
Cur conferre extremam unctionem ſanis, vel levi morbo affectis, ſit ſuperſtitioſum? Ibid. n. 64. pag. 375.
Deteſtabilis quorundam impietas reſpuendi in morte extremam unctionem. Ibid. n. 65. pag. 375.
An extrà Sacramentum poſſit eſſe licitum, uti oleo extremæ unctionis ad ungendos ægrotos &c? Ibid. n. 66. pag. 376.
Ex conceſſione Innocentii I. Laicus poteſt ungere oleo ab Epiſcopo benedicto. Ibid. n. 97. pag. 376.
Ex ordine Romano id ipſum probatur. Ibid. n. 68. pag. 376.
S. Genuefa contrà Dæmoniacum utitur ſacro oleo. Ibid. n. 69. pag. 366.
Id ipſum fecit S. Euthychius Primus Conſtantinopolitanus. Ibid. num. 70. pag. 376.
Aliud exemplum S. Udalrici Epiſcopi Auguſtani. Ibid. n. 71. pag. 376.
Item exemplum Sancti Gothardi Epiſcopi. Ibid. n. 72. pag. 376.
Sed non licere uti oleo Extremæ Unctionis extrà Sacramentum, perſuadetur. Ibid. n. 73. pag. 376.
Facta in contrarium procedunt de oleo benedicto à ſimplici Sacerdote, vel privatim ab Epiſcopo. Ibid. n. 74. pag. 377.
Non eſt illicitum, uti oleo lampadis alicujus Sancti ad ægrotos ungendos. Ibid. n. 75. pag. 377.
Extremæ Unctionis Sacramentum conſtitutus in articulo mortis, nec valens contritionis ſignum edere, poteſt ab Hæretico recipere. Cap. 5. Sect. 1. num. 28. pag. 439.
Extremæ Unctionis Sacramentum, non ſolùm per accidens, ut alia Sacramenta, ſed per ſe etiam delet peccata mortalia. Ibid. num. 39.

EXTRINSECA.

Notitiæ eorum, quæ intrinſecùs extant, ex extrinſecis dignoſcuntur. Præl. 10. num. 1. pag. 17.

F

SUſpicio ex facto plus validior, quàm ex dicto. Præl. 10. n. 1. pag. 17.
Facta dupliciter conſideranda, vel ut antecedentia, vel ut conſequentia. Præl. 10. n. 2. pag. 17.
Ex factis anteceedntibus oritur ſuſpicio. Præl. 10. n. 3. pag. 17.
Item ex factis conſequentibus. Præl. 10 n. 4. pag. 17.
Facta ut ſuſpicionem inducant, debent eſſe univoca. Præl. 10. n. 5. pag. 17.
Plus factis, quam verbis mens declaratur. Præl. 10. n. 1. pag. 17.
Ex factis indifferentibus non inducitur criminis ſuſpicio. Præl. 10. num. 5. pag. 17.
Facta contumelioſa in Deum, & Sanctos, ut Imaginum conculcatio &c. an ſint Blaſphemiæ? Cap. 1. Sect. 1. nu. 45. 46. 47. & 48. & ſeqq. pag. 88.
Vide in verbo BLASPHEMIA, *& in verbo* IMAGO.
Facta, & dicteria contemptiva Eccleſiaſticarum cenſurarum arguunt contemptum clavium, & hæreſis ſuſpicionem ingeruut. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 5. n. 26. pag. 495.
Factum, ut inducat hæreſim externam, debet eam exprimere: exemplum Fornicantis credentis, fornicationem non eſſe peccatum. Cap. 5. Sect. 2. num. 66. pag. 451.

FACULTAS.

Facultas concedendi licentias legendi libros prohibitos, eſt in primis penes Summum Pontificem. Cap. 6. Sect. 2. n. 15. pag. 465.
Olim habebant hujuſmodi facultatem Legati à Latere, Nuncii, Epiſcopi, Generales aliquorum Ordinum, ab eis poſtea adempram. Ibidem n. 16.
Eamdem facultatem concedendi licentias habent Sacræ Congregationes Indicis, & Sancti Officii, cum limitatione tamen Ibid. n. 17.
Facultas legendi libros Caroli Molinei non conceditur à Sacris Congregationibus. Ibid. n. 18.
Quibusnam ſoleat Sacra Congregatio impertiri facultatem concedendi licen-

tias legendi libros prohibitos? Ibid. num.19.
Facultatem concedendi ſimiles licentias Magiſter Sacri Palatii Apoſtolici habet in Urbe tantum. Ibid.n.20. pag.466.
An hujuſmodi facultatem licentias concedendi habeat Collegium Cardinaliũ Sede Vacante? Negat Facundez. Ibid. num.21.
Facultas videndi librum, quoties Reviſoribus tradita fuit, imprimentes, & Typographi eximuntur ab omni ſuſpicione. Ibid.n.69. pag.471.
De facultate, & licentia cudendi Imagines, & imprimendi geſta ſervorum Dei, qui cum famâ Sanctitatis objerunt. Ibid.n.76.pag.472.

FALSARIUS.

Vide in verbo SUSPICIO.

FALSITAS.

Quotieſcumque Magi utuntur aliqua falſitate, non dicuntur operari virtute divina. Cap.2. Sect.2.ſubſ.3.§.3. num.1. pag.173.
An in omni blaſphemia reperiatur falſitas? *videin verbo* BLASPHEMIA.
Alia *vide in verbo* ORACULUM.

FAMILIA.

Familiam armatam habent Inquiſitores pro eorum juriſdictione tuenda. Cap.4. Sect.2. n.53. pag.429.
Familia Inquiſitorum conſtat apparitoribus, vel ſatellitibus, vel familiaribus Ibid. n.54.
Et iſti gaudent privilegio deferendi quælibet arma, quæ ſolent deferri ab Officialibus, & Birruariis Curiæ ſecularis. Ibid.n.55.
Excipe Archibuſettos brevioris menſuræ, pugiones, ſeù ſtillettos: defferentes tamen non ſubiiciuntur Curiæ ſeculari. Ibid.n.56.pag.430.
Eodemquè privilegio gaudent Vicarii Foranei, Notarii, Cancellarii, Fiſcales, Scriptores. Ibid. n.57.
Familiam Armatam meritò habet Sacra Inquiſitio ab omni juriſdictione exemptam. Ibid. n.67.
Juſta autem ratio exemptionis eſt, ut cauſæ Fidei breviùs, & rectiùs expediantur. Ibid.n.72.pag.431.
Et qui hujuſmodi exemptionem negaret, vel impediret armorum delationem, poſſet puniri tamquam violator Sacri Tribunalis. Ibid.n.73.

FAMILIARIS.

Familiaribus, vel Satellitibus, vel Apparitoribus conſtat familia Inquiſitorum. Cap.4.Sect.2.n.54. pag.429.
De eorum privilegiis quò ad delationem armorum. Ibid.n.55. 56.& 57.
Familiares S.Officii ſunt immunes ab oneribus; ſed limita. Ibid.num.65.
Non ſunt cogendi ad ſervitia militaria, niſi in caſu neceſſitatis, & tunc, niſi ſint occupati in ſervitium S.Officii. Ibid. n.66.
Familiares S.Officii dum actu exercent Miniſterium, veniunt ſub nomine Miniſtri. Cap.4.Sect.2.ſubſ.unica num.6. pag.433.

FAMILIARITAS.

Familiaritatem contrahentes cum Hæreticis, ſunt de hæreſi vehementer ſuſpecti. Cap.5.Sect.1.n.10.pag.436.
Quod procedit, etiam reſpectu eorum, qui eos viſitant Ibid.n.11.
Familiaritas cum Judæis etiam vitanda eſt. Ibid.n.15. pag.437.

FAMULATUS.

Famulatus eſt rationabilis cauſa Catholicis adeundi templa hæreticorum. Cap. 5. Sect.2. n.26.pag.447.
Hac ratione Naaman permiſſus eſt ab Eliſeo adire templum Idolorum. Ibidem num. 27.

FAMULUS.

Famulis Catholicis licet tam Heros, quàm Dominos templa adeuntibus cõmitari. Cap.5.Sect.2.n.30. pag.448.
Imo poſſunt brachium præſtare, dummodò hanc famulatus ſpeciem præſtent etiam extrà Eccleſiam. Ibid.n.31.
In his autem caſibus cavendum eſt à propoſitione damnata ab Innoc. XI. de cooperantibus ad peccatum alterius. Ibid.n.32.
Actionis indifferentia in caſu, de quo nunc loquimur, undè deſumenda ſit? Ibid.n.33.
Famulo Cutholico non licet Domino hæretico Miſſam celebranti inſervire, neque ei indumenta ad id neceſſaria mi-

miniſtrare. Ibid. numer.34.
Nec licet Famulo Catholico ſervitia in templis hæreticorum præſtare, quæ non conſueverunt exhiberi, niſi tantùm in dictis templis. Ibid. n.35.
Famulum aliquem ſi Princeps particulariter cauſa Religionis ad templum vocaret, non liceret eidem comitanti hæreticorum templum ingredi. Ibid.nu. 36.
Famulo uni poſſunt Conſultores concedere licentiam deferendi arma non ſolum dum eos comitantur, ſed etiam dum ſoli incedunt: Cap.4.Sect.2.n.58. pag.430.
Famuli ratione famulatus habent rationabilem cauſam adeundi templa hæreticorum, dummodò iſti, neque in ritibus, neque in precibus participent cum hæreticis. Cap.5. Sect.2. num.26.pag. 440.

FASCINATIO.

Faſcinatio non fit ſolùm cognitione viſiva, ſed aliqua virtute ſubjecto innata, vel à Deo gratis conceſſa. Cap.2.Sect. 2.ſubſ.4.§.2.n.33. pag.189.
Vbi de vi medendi per ſolum aſpectum. *Vide in verbo* INCANTATIO, ASPECTUS.
Maleficorum poteſtas ad Faſcinandum maxima eſt, nam ſolo aſpectu necant. Ratio naturalis redditur. Cap. 2. num. 1. pag.231.
De Faſcino ab oculis proveniente. Ibid. n.2.pag.232.
Quomodò generetur carnalis Amor per oculorum aſpectum ex quò Amaſij non patiuntur ſeparari ab invicem? exempla Strattonicæ, & Amonis. Ibid. num.3. pag.232.
Vide in verbo AMOR, ASPECTUS.

FATVA PROPOSITIO.

Fatua, & ſtulta propoſitio eſt ſub Claſſe temerarię. Cap.ult.Sect.3. ſubſ. 1. §.5. n.20.pag.495.

FATUM.

Quo pacto admittatur fatum apud Catholicos? Cap. 1.Sect. 3. n.9. pag. 101.

FAVOR.

Favor hæreticis dupliciter impenditur, commiſſione, & ommiſſione. Cap. 4. Sect.1. num. 15. pag.397.
De Favore hæreticis, ut talibus impertito, qui deleatur non incidit in cenſuras. Cap.4. 1.ſub-2. n. 15. pag. 407.

FAVTORES HÆRETICORVM.

Fautores hæreticorum ex Concilio Lateranenſi ſub Innocenzo III. ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap.4. Sect.1- num.1.pag. 395.
Videntur hæreticorum erroribus aſſentiri. Ibid.n. 2. & 3.
Eiſdemquè præjudicant in converſionis negotio. Ibid. n.14. pag. 397.
Fautores hęreticorum ex ommiſſione ſunt, qui eos vel non denunciant, vel non capiunt, vel non cuſtodiunt. Cap.4. Sect.1. Subſ.1. nu.1.pag.399.
Item eorumdem fautores ſunt, qui ex officio tenentur denunciare, ſi negligant,& efficiuntur de hæreſi ſuſpecti. Ibid.n.38. pag.403.
Item nolentes teſtificari in cauſa fidei, fautores hæreticorum reputantur, pæniſque plectuntur. Ibid. num. 40. pag. 404.
Item qui hæreticos non cuſtodiunt prout tenentur ex officio, & fiunt vehementer de hęreſi ſuſpecti. Ibid. n. 42.
Item dicendum de iis, qui hæreticos non plectunt, quoties poſſuat, & tenentur. Ibid. n.43.
Regula P.del Bene comprehendens prædicta de carceratione, Iudicio, & punitione hæreticorum. Ibid.n.44.
Supradicta non comprehendunt fœminas, licet ipſę ex alio motivo poſſint comprehendi ſub nomine fautorum hæreticorum. Ibid.n.45.
Supra firmata locum non habent in eis, qui favent ſuſpectis de hæreſi, ſed tantum in eis, qui favent hæreticis. Ibid. n.47.
Fautores hęreticorum ex commiſſione ſunt, qui eos receptant, vel honoribus, aut dignitatibus inſigniunt intuitu hæreſis. Cap.4. Sect.1. ſubſ.2. nu.1. pag.406.

FERDINANDUS.

Ferdinandi, & Eliſabethæ egregius Zelus in inſtituenda Inquiſitione in Regnis ſuis. Cap. 4. Sect. 1. Subſ. 2. n. 10. pag. 407.

FERMENTATUM.

Vide in verbo CELEBRATIO.

FERRARIENSES.

Vana Ferrarienſium obſervantia, *vide in verbo* OBSERVATIO.

FESTUM.

In die feſtiva, an licitæ ſint choreæ? *Vide in verbo* CHORFA.

An licitę ſint Nundinæ in die feſtiva? *vide in verbo* NUNDIMAE.

Alia *vide in verbo* CONVIVIA.

Feſtos dies hæreticorum Catholici in Terris eorumdem obſervare non debent, ſi præſcribantur ad explorandum, quinam ſint Catholici, quinam hæreticis. Cap. 5. Sect. 2. n. 45, pag. 449.

Secus, ſi præceptum eſſet ſimpliciter conceptum. Ibid. n. 46.

FICTIO.

An qui fictè contrahit ſecundum matrimonium, durante primo, ſit ſuſpectus de hæreſi? Cap. 3. Sect. 1. §. 1. num. 37. pag. 280.

FIDELES.

Fideles Catholici in Terris hæreticorum uti non debent veſtibus confectis ad formam earum, quibus induuntur hæretici. Cap. 5. Sect. 2. num. 48. pag. 449.

Quod intelligitur, ſi cæteri fideles in ea provincia degentes, uti non conſueverint prædictis veſtibus. Ibid. num. 49. pag. 450.

Ampliatur, & explicatur dicta concluſio. Ibidem à numer. 50. ad numer. 64.

Fidelium alicui ſtatui, ſeu dignitati, vel poteſtati perſonæ Illuſtris, quæ detrahit, eſt ſuſpecta præpoſitio. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 30. pag. 508.

De matrimonio fidelis cum infideli, *vide in verbo* MATRIMONIUM, UXOR.

FIDELITAS.

Fidelitatis Juramentum, qua forma præſtarent Chriſtiani Milites Imperatoribus? Cap. 5. Sect. 2. numer. 11. pag. 446.

Vide in verbo SUBDITUS.

DE FIDE PROPOSITIO.

De fide propoſitio quid ſit? Cap. ult. Sect. 2. ſubſect. 1. §. 1. numer. 1. pag. 481.

Cum ſit illa, quæ revelatur à Deo in propriis terminis, vel equipollentibus, dupliciter accidit, quod reveletur. Ibid. n. 2.

Quando dicatur æquipollenter revelata? Ibid. nu. 3.

De fide propoſitio debet eſſe à Deo Eccleſiæ revelata, & non alicui privato. Ibid. n. 4.

De revelatione privata remiſſivè. Ibid. num. 5.

Propoſitiones de fide continentur primò in Bibliis, ſecundò in Conciliis generalibus, tertiò in traditionibus. Ibid. n. 8. pag. 482.

Idem ſunt propoſitio de fide, fidei articuli, & fidei materiali objectum. Ibid. n. 10.

De regulis ad cognoſcendas propoſitiones de fide. Ibid. n. 9.

An propoſitio ſit de Fide ex eo tantum, quia vel ſit formitèr revelata in Sacra Scriptura, vel habeatur ex traditione Apoſtolica, vel ab eis per neceſſariam conſequentiam derivetur? Ibid. n. 21. pag. 483.

Inter Concluſionem de fide deductam ex duabus præmiſſis de fide, & concluſionem Theologicam, quæ ſit differentia? Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 2. num. 10. pag. 486.

Quòmodò propoſitio deducta ex duabus præmiſſis de fide efficiatur propoſitio de fide? Ibid. n. 11.

Exempla pro explicatione doctrinæ. Ibid. nu. 12.

Sapiens fidem propoſitio quid ſit? Cap. ult. Sect. 2. ſubſect. 1. §. 3. num. 1. pag. 488.

FIDES CATHOLICA.

Fidei Catholicæ unitati adversatur libertas conscientię concessa hæreticis. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 2. n. 3. pag. 415.

Contra Fidem Catholicam tentationem se expertum fuisse ex assidua disputatione cum hæreticis, Sanctus Petrus Martyr fassus est. Cap. 6. Sect. 2. n. 41. pag. 468.

Formalis ratio, quà per fidem Catholicam credimus alicui propositioni, est revelatio Dei, sivè immediata, sivè mediata. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. num. 6. pag. 478.

Quod fidei articuli contineantur tantum in tribus Symbolis, & postea quod contineantur in novo, veterique testamento, & in Ecclesiæ definitionibus, fuit contradictio Bordoni. Ibid. n. 7. pag. 479.

An sint de fide tenenda omnia, quæ continentur in Bibliis? Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 1. 12. pag. 482.

Affirmativè respondendum. Ibidem nu. 13.

Erasmi Rotherodami Blasphemia. Ibid. n. 14.

Eidem opponitur humilitas Sancti Augustini. Ibid. n. 15.

In materia fidei quando controvertitur inter Catholicos, vel inter Catholicos, & Hæreticos, resolutio est objectum Fidei. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 2. nu. 3. pag. 485.

Non est fidei assensus, neque scientificus, sed Theologicus, quando conclusio non immediatè, sed mediatè per multos discursus deducitur à principio revelato per scientiam naturalem. Ibid. n. 4.

Fidei habitus distinguitur à Theologia. Ibid. n. 7. pag. 486.

Per hoc, quod sit Fidei Catholicæ contraria, non tamen alicui articulo revelato, an benè explicetur propositio erronea? Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 2. num. 16. pag. 487.

An fidei Catholicæ symbolum fuerit ab Apostolis compositum? temeraria Erasmi Rotherodami dubitatio. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 5. n. 4. pag. 493.

Si à Fide amplectenda alios auvertat, vel Catholicos à piis operibus arceat propositio, illa hæresis suspicionem ingerit. Cap. ult. Sect. 2. Subs. 2. nu. 21. pag. 507.

Ad hunc conatum reducuntur tractatu Marci Ephesini, & aliorum Græcorum quos ediderunt post Concilium Florentinum, ut arcerent Græcos ab unione Catholicorum. Ibid. n. 22.

Eadem censura notantur verba prolata contrà recens conversos ad fidem. Ibid. n. 23.

Fidei denigrativa propositio quænam sit? Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. num. 32. pag. 508.

Fidei denigrativa propositio est etiam illa, quæ procedit contra propheticas revelationes, miracula, & gesta Sanctorum, Ibid. n. 33.

FIDES.

Fides, cui opponitur hæresis, tanquam virtus necessariò includit actum virtutis. Præl. 13. n. 1. pag. 20.

An in aliquo casu liceat abnegare fidem actu externo? Præl. 19. n. 5. & 6. pag. 37.

An licitum sit propositum discedendi à fide? Præl. 19. n. 7. pag. 37.

Externis factis negare fidem, illicitum est. Præl. 19. n. 8. pag. 37.

Ob timorē tormentorum non licet externè tantum fidem negare. Præl. 19. n. 9. pag. 37.

Præceptum profitendi fidem externis actibus est affirmativum: Quando obliget? Præl. 20. n. 1. pag. 38.

Quænam sint circumstantiæ, in quibus obliget præceptum externis actibus fidem profitendi? Præl. 20. n. 2. pag. 38.

Fidem hæretico servare non teneri Principem, nisi eam juramento vallaverit, dixit Hurtadus, qui in hoc reprehenditur. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 1. n. 18. pag. 403.

Fidem non esse hæreticis servandam, injustè dicitur fuisse à Martino V. definitum. Ibid. n. 21.

Quod fidem teneatur servare Princeps hæresiarchæ, & quod teneatur punire eumdem, quomodò salvetur? Ibid. numer. 22.

Fides hæreticis servanda est, exemplo Josue, qui fidem Gabbaonitis servavit. Cap. 4. Sect. 1. subsect. 2. §. 1. num. 11. pag. 412.

Eo quod fidem Luthero servaverit, laudatur Carolus V. Ibid. n. 14. pag. 413.

Fides data etiam à persona privata servan-

vanda eſt. Ibid. n. 15.
Quod fides non ſit ſervanda Piratæ, dixit Bartolus, qui explicatur. Ibid. num. 16.
Fides in duobus caſibus non eſt ſervanda. Ibid. n. 17.
Videin verbo METUS.

FIGURA.

Dęmon nequit immutare figuram hominis in figuram brutorum. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 35. pag. 162.

FILIUS.

Filius præſumitur talis, qualem habet Patrem. Pręl. 6. n. 1. pag. 9. Ratio: Ibid. num. 2. & 3.
Filius accipit non tantum corporis ſubſtantiam, verum & gentium, affectionem, virtutes, & vitia. Præl. 6. n. 1. pag. 9.
Organorum ſimilitudo præſumi poteſt in filiis, & quarè? Præl. 6. n. 3. pag. 9.
Quædam nationes ex ſimilitudine formæ dumtaxat agnoſcunt proprios liberos. Pręl. 6. n. 3. pag. 9.
Filii hæreticorum an priventur beneficiis, & pentionibus Eccleſiaſticis ipſo jure? Præl. 6. n. 4. pag. 10.
Filii ſpurii non poſſunt promoveri ad Ordines Eccleſiaſticos ex ſuſpicione incontinentiæ paternæ. Præl. 6. num. 4. pag. 10.
Filii nobiles virtute parentum reſplendent Pręl. 6. num. 5. pag. 10.
Si filius eſt improbus, vix reputatur optimos habuiſſe parentes. Pręl. 6. num. 5. pag. 10.
Facilius quod improbus ſit filius improbi, quam probus filius probi. Præl. 6. n. 6. pag. 10.
Exempla parentum filios excitant. Præl. 6. num. 7. pag. 10.
Suſpicio, quæ oritur contrà filium ex parentum mala qualitate, quando non ſit levis? Præl. 6. n. 7. pag. 10.
Similitudo formæ eſt non leve filiationis argumentum. Pręl. 6. num. 3. pag. 9.
An infans invitis parentibus baptizari poſſit? Præl. 7. n. 5. pag. 11.
An filius baptizari poſſit reluctante Patre, vel Matre, quamvis ejus Avus paternus ad Chriſtianam fidem converſus, ſit qui inſtet Nepotem baptizari? Pręl. 7. n. 5. pag. 11.
Mater baptizare poteſt communes filios invito Patre; ita Avus Maternus invito Avo Paterno. Præl. 7. num. 5. pag. 12.
An infans invitis parentibus baptizatus, ſit eis reſtituendus? Præl. 7. num. 5. pag. 11. & 12.
Filios ſuos confirmare non faciens ex negligentia an ſit de hæreſi ſuſpectus? Cap. 3. Sect. 5. n. 15. pag. 394.
Filus deferens Patrem hæreticum, in pręmium delationis liberatur à pœnis ſtatutis in filios hæreticorum. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. num. 20. pag. 401.
Filios hæreticos tenentur denunciare parentes. Ibid. n. 21.
Filiis, vel patentibus, vel fratribus Germanis, vel Uxori, vel ſibi, ſi probabiliter ex denunciatione timeatur damnum aliquod magnum, metus iſte videtur eximere ab onere denunciandi. Ibidem num. 23. 24. & 25. pag. 402.
Filius receptans Patrem non eſt de hæreſi ſuſpectus, qui non recipit illum ut hęreticum. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 23. pag. 408. Quinimò præſumuntur una & eadem perſona, undè ſicuti ſe poteſt occultare, ità poteſt patrem. Ibid. n. 24. pag. 409.
Idem dic de receptante fratrem, virum, uxorem, & alios conjunctos ob eamdem rationem. Ibid. n. 24. & 25.
Oppoſitio in contrarium ſolvitnr. Ibidem num. 26.
Filios hæreticorum de ſacro fonte ſuſcipere, non licet Catholico. Cap. 5. Sect. 1. n. 22. pag. 438.
Filii Catholicorum in terris hæreticorum non poſſunt ſcholas Magiſtrorũ hęreticorum adire propter ſubverſionis periculum. Cap. 5. Sect. 2. num. 103. pag. 455.
Filios hæreticorum nõ eſt illcitum admittere ad ſcholas Catholicorum, ſivè ſint nominatim excommunicati, ſive non Ibid. n. 104.
Filiorum ſuorum Chriſtianas Nutrices, an liceat habere Hebreis? Negativè. Ibidem num. 105.

FINIS.

Ex bonitate finis non legittimatur incantatio ſuperſtitioſa. Cap. 2. Sect. 2. ſubſect. 3. §. 3. num. 13.
An de jure civili liceat habere comerciũ cum

cum Dæmone ad bonum finem. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 14. pag. 176.
Finis cenſurantis ſententias Philoſophorũ faventes Religioni Catholicę eruitur à qualitate ipſius cenſurantis. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 58. pag. 511.
Finis, vel conditio ſi excedatur in ſalvo conducto conceſſo ſub aliquo fine, vel conditione, ſalvus conductus non valet. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 1. num. 6. pag. 411.

FISCALIS.

Fiſcalis S. Officii, Notarii, Vicarii Foranei, Cancellarii, Scriptores, & alii gaudent privilegio delationis armorum Cap. 4. Sect. 2. n. 57. pag. 430.

FOEDUS.

Fœdus approbare cum hęreticis de Religione eorum toleranda, competit ſolummodò Summo Pontifici; quia ipſe ſolus poteſt diſponere de hæreticis in ordine ad Religionem. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 1. n. 1. pag. 411.

FOEMINA.

Sepè fœeminę ſtultę bona fide utuntur vanis verbis, & ritibus. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 1. num. 11. pag. 170.
An Dęmon poſſit fœminam in marem convertere? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. nu. 12. pag. 157. Negative. Ibid. n. 13.
Hęretici ſacrificandi poteſtatem fœminis faciunt. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. num. 1. pag. 266.
Fœminæ hæreticę facilè pervertunt maritos Catholicos. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 4. n. 15. pag. 293.
Fœminæ non comprehenduntur ſub nomine fautorum hęreticorum, ſi non denunciant, uel non capiunt, vel non cuſtodiunt hæreticos: poſſunt tamen ex alio motivo comprehendi ſub nomine fautorum hæreticorum. Capit. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 45. pag. 404.
Fœminæ in cauſa hęreſis renuentes teſtificari, fiunt de hęreſi ſuſpectæ. Ibid. num. 46.

FONTANINUS.

Abbas Fontaninus laudatur. Cap. 2. Sect. 3. ſubſ. 1. num. 5. pag. 200.

FORMA.

Ex communi Theologorum ſententia Sacramentum nequit confici, niſi in ea forma, quam Deus determinauit. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 3. n. 1. pag. 302.
Ex hoc principio ſequitur eſſe ſuſpectum de hæreſi non ſervantem debitam formam, niſi ignorantia, vel oblivio excuſet. Hinc de celebrante non conſecrante hoſtiam. Ibid. n. 2. pag. 302.
Hæreticorum errores de neceſsitate formę. Ibid. n. 3. pag. 302.
In aliis Sacramentis, excepta Euchariſtia, non ſervantes formam ſubſtantialem, quia non conficiunt Sacramentum, incidunt in hæreſis ſuſpicionem. Ibidem n. 4. pag. 303.
Qua ratione errant Græci Schiſmatici intelligentes formam ex liturgia Sancti Joannis Chriſoſtomi, & reiiciuntur? Ibid. num. 9. pag. 304.
Satisfit argumento Gręcorum. Ibid. n. 10. pag. 304.
Mutatio formæ Conſecrationis à Gręcis Schiſmaticis facta, non eſt ſubſtantialis, ſed accidentalis, licet illi eam ſubſtantialem putent. Ratio. Ibid. n. 11. pag. 304.
Hęreticorum errores in forma abſolutionis Sacramenti pœnitentię, exigunt ſignum viſibile. Ibid. n. 12. pag. 304.
Hunc in forma errorem videntur amplecti Jacobitę, tribus vicibus Cruci conformiter inſuflantes in faciem pœnitentis, qui tamen Ritus non improbatur. Ibidem n. 12. pag. 304. & n. 13. pag. 305.
Forma Gręcorum, quę eſt: Habeo te abſolutum à peccatis tuis, non licet latinis ea uti; Gręci tamen tolerandi ſunt ex decreto Sacrę Congregationis S. Inquiſitionis. Ibid. n. 14. pag. 305.
Forma abſolvendi Orientalium per modum deprecatiuum, nunquam fuit improbata, nec adverſatur ei Concilium Tridentinum. Ibid. n. 15. pag. 305.
Inter formam abſolutionis latinam, & gręcam eſt tantum accidentale diſcrimen Ibid. n. 16. pag. 305.
Quid dicendum de forma Sacramenti Matrimonii? Ibid. n. 18. pag. 305.
Alteratio formę licet non eſſet ſubſtantialis, adhuc hęreſis ſuſpicionem induceret: Ratio hujus. Ibid. n. 6. pag. 303.

Re-

Recencentur Sacramentorum formę, quę per abuſum poſſunt alterari. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 3. n. 1. pag. 355.
Abuſus hujuſmodi alterationis inducit hæreſis ſuſpicionem, quia pervertuntur fines Sacramentorum. Ibid. n. 2. pag. 355.
Hæreticorum in hoc fuerunt crrores præcipuè Lutheri, qui nulla verba in Sacramentis requiri, dixit: Verùm ex ſingulari Dei providentia ferè nullus hæreticorum veram baptiſmi formam inficiatus eſt. Ibid. n. 3. pag. 355.
In Græca, & Affricana Eccleſia forma pronunciatur in tertia perſona, & quarè? Ibid. nu. 7. pag. 356.
Si quis inter Latinos uteretur illa forma in tertia perſona, præciſo contemptu, non eſſet de hæreſi ſuſpectus. Ibid. n. 8. pag. 356.
An Sanctus Sylveſter in tradendo Sacramento confirmationis Conſtantino uſus ſit forma Græcorum? Ibid. num. 9. pag. 356.
Reliqua vide in verbo GRAECI.
Forma, qua Chriſtiani milites juramentum fidelitatis præſtabant Imperatoribus. Cap. 5. Sect. 2. n. 11. pag. 446.

FORTVNA.

Qui divinare volunt malam, vel bonam fortunam, an ſint puniendi? Cap. 2. Sect. 3. n. 8. pag. 198.
Aſtrologi Genethliaci an poſſint prędicere fortunas hominum proſperas, vel auverſas? Cap. 2. Sect. 3. ſubſ. 1. num. 5. pag. 200.

FORTVNIVS DONATISTA.

Fortunium Donatiſtam Jactantem ſe ubique poſſe recipi in fidelium cõmunionem, falſi convincit S. Auguſtinus. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 6. pag. 400.

FORVM.

An ad Forum Laicum, vel Eccleſiaſticum ſpectet cognitio blaſphemiæ? *Vide in verbo* BLASPHEMIA.
Fori privilegio qui gaudent, Sacra Inquiſitio habet quamplures. Cap. 4. Sect. 2. n. 62. pag. 430.

FRATRES GERMANI.

Fratribus Germanis, ſi ex denunciatione timeatur magnum aliquod damnum, talis metus videtur eximere ab onere denunciandi. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 25. pag. 402.
Fratrem receptans non eſt de hæreſi ſuſpectus, & quarè? Cap. 4. Sect. 1. n. 24. & 25. pag. 409.
Objectio in contrarium ſolvitur. num. 26. Ibid.

FVGA.

Quando pariat jndicium perpatrati criminis? Præl. 10. n. 4. pag. 17.

FUNVS.

Funus hęreticorum comitantes ſunt de Hæreſi ſuſpecti. Cap. ult. Sect. 1. num. 1. pag. 473.
Tres caſus diſtinguit Ricciullus, in quibus videntur non eſſe ſuſpecti de hæreſi comitantes funus hæreticorum. Ibid. n. 2. pag. 474.

FVRES.

Fur Campanarum, & aliarum rerum Eccleſiæ non incurrit hæreſis ſuſpicionem, niſi adveniente contemptu. Cap. ult. Sect. 1. n. 21. pag. 476.

FUTURA.

Quotics verba promittant ſcientiam futurorum, ſunt ſuſpecta de ſuperſtitione. Cap. 2. Sect. 2. Subſ. 3. §. 3. num. 9. pag. 174.
An ex Aſtris futura dignoſci queant? *Vide in verbo* ASTRA, STELLAE, ASTRONOMIA, ASTROLOGIA, EXCOMMUNICATIO.
Licet Deus futurorum ſcientiam ſoli ſibi reſervaverit, multa tamen futura homo prædicere poteſt ex cauſis naturalibus. Cap. 2. Sect. 3. ſubſ. 1. n. 1. pag. 1.
Vide in verbo PRAEDICTIO.
Sortes Divinatoriæ ſemper ſunt illicitæ, & damnatæ, quia Deus voluit futura nobis eſſe occulta. Cap. 2. Sect. 4. ſubſ. 2. n. 1. pag. 211.
In futuris occultandis eluceſcit divina ergà nos Clementia, & quare? Ibid. n. 2. pag. 211.
Dedecet Curioſitas in indagandis futuris etiam medio licito: quanto magis ergò medio illicito? Ibid. n. 3. pag. 211.
Reliqua *vide in verbis* OBSERVATIO, PRAETERITUM, DIVINATIO, DIVINATORES, REVELATIO, PROPHETIA.

G

GALLIARVM REX.

GAlliarum Rex nunc regnans omnes hæreticos à ſuis Regnis ejecit. Cap. 4.Sect.1.ſubſ.2. §.2.nu. 18. pag.418.

GENERALE CONCILIUM.

Generale Concilium, vel ſummus Pontifex poteſt quocumque modo concedere hæreticis ſalvum conductum. Cap. 4.Sect.1.ſubſ:2.§. 1.n.3. pag.411.

In generalibus Conciliis continentur propoſitiones de fide .Cap.ult. Sect.2. ſubſ. 1.§.1.n.8. pag.482.

GENERATIO.

An Dæmon incubus poſſit generare? *Vide in verbo* MATRIMONIUM.

Qua ætate generari poſſit? *Vide in verbo* MATRIMONIUM.

GENTES.

Super omnes gentes Pontificem habere univerſaliter Dominium mediatè, & indirectè, eſt comunis Theologorum, & Canoniſtarum opinio. Cap.4.Sect.2. n.70.pag. 431.

An autem habeat directè, & immediatè, gravis eſt inter Doctores controverſia. Ibid.n.71.

De Jure gentium cum ſint pacta, eis obeſſe non debet diverſitas Religionis. Cap. 4. Sect.1. ſubſ.2.§.1.n.13.pag. 412.

GENTILES.

Per Gentilium Poetarum, & Philoſophorum profanas locutiones laudabiliter Sancti Patres explanarunt locutiones ſacras. Cap.ult.Sect.2.ſubſ.2.n.44.pag. 509.

GEOMETRIA.

Geometriæ, Aſtrologiæ Judiciariæ, Hydromantiæ qui legunt libros, ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap.6.Sect.1.n.41.pag. 461.

GERMANI FRATRES.

Vide in verbo FRATRES GERMANI.

GERMANI NATIONALES.

Germanis eo quia vellet concedere confeſſionem Auguſtanam reprehenditur Carolus V.à Paulo III. & propter eamdem cauſam Maximilianus à Pio V. Cap.4. Sect. 1. ſubſ.2. §.2.num.11.pag. 417.

GESTATIO.

Geſtatio reliquiarum, vel Evangelii Sancti Joannis, vel alicujus verſiculi Pſalmiſtæ, improbatur. Cap.2. Sect.7.ſubſ. 2.n.7. pag.246.

GRADUS.

Gradus propoſitionum cenſurabilium ſecundùm doctrinam Concilii Conſtantienſis. Cap.ult.Sect.2.ſubſ.1.n.12.pag. 479.

Gradus quatuor propoſitionum Catholicarum declarantur. Cap.ult.Sect.2.ſubſect.1.§.4.n.6.pag.492.

GRATIA.

Gratiæ gratis datæ conceduntur à Deo infidelibus, & improbis etiam, & cur? Cap.2.Sect.2.ſubſ.1.num.2. pag.152.

Gratias ſanandi ſtrumas conceſſa Edovardo Regi Anglorum, an tranſierit ad ſucceſſores Reges hæreticos? Cap. 2. Sect.2.ſubſ.3.§.3.n.5.pag.174.

GREGORIUS CASSANDRUS.

Gregorii Caſſandri, & Apellis error fuit de non impugnandis hæreticis. Cap.5. Sect.2.n.95.pag.454.

GREGORIUS XV.

Gregorius Decimusquintus per ſuam Bullam incipientem, *Romani Pontificis*, ſtatuit, ne hæretici apud Italos morari poſſent. Cap.5. Sect.1. numer. 8. pag. 436.

Dicta diſpoſitio non comprehendit hæreticos militantes. Ibid. num.13. pag. 437.

Nec comprehendit receptantes Hoſpitio Hæreticum tranſeuntem. Ibid.n.14.

Gregorius XV. & Pius V. damnaverunt plures propoſitiones Michaelis Baii, quia ignominiosè carpunt opiniones fidelium. Cap. ult. Sect. 2. numer. 52. pag.510.

GRÆCI.

An Græci Sacerdotes obſtricti ſint ad continentiam? *Vide in verbis* MATRIMONIUM,

NIUM, SACERDOTES, UXOR, CONTINENTIA, ORIENTALES.
Græci Schiſmatici non credunt fieri conſecrationem per hæc verba : Hoc eſt Corpus meum : Refelluntur. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 7. pag. 303.
Error Græcorum oritur ex Liturgia Sancti Joannis Chriſoſtomi, quâ utuntur, & deſcribitur. Ibid. num. 7. & 8. pag. 303.
Qua ratione Græci Schiſmatici intelligant formam ex Liturgia Sancti Joannis Chriſoſtomi? Reijciuntur. Ibid. n. 9. pag. 304.
Satisfit argumento Græcorum. Ibid. nu. 10. pag 304.
Mutatio formæ conſecrationis à Græcis Schiſmaticis facta, non eſt ſubſtantialis, ſed accidentalis, licet illi eam ſubſtantialem pntent : Ratio. Ibid. n. 11. pag. 304.
Forma Græcorum, quæ eſt : Habeo te abſolutum à peccatis tuis, non licet latinis ea uti : Græci tamen tolerandi ſunt ex decreto Sacræ Congregationis S. Inquiſitionis. Ibidem num. 14. pag. 305.
Inter formam abſolutionis Latinam, & græcam eſt tantum accidentale diſcrimen. Ibid. n. 16. pag. 305.
Poſſunt Latini confiteri Sacerdoti Græco, & ejus ſacra audire, etiã ſi ille ſit ſchiſmaticus ; Imò tenemur ad ſatisfaciendum præcepto Eccleſiæ. Ibid. n. 17. pag. 305.
Vbi permixti ſunt Greci cum latinis, extra neceſſitatem nequit Latinus confiteri Sacerdoti Græco : Benè verò audire Miſsæ Sacrificium. Ibid. num. 18. pag. 305.
Clemens VIII. privilegium conceſſit Græcis ad celebrandum ſuper altare portatile, annuentibus Epiſcopis Latinis, in quorum Diæceſibus morantur. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 4. n. 4. pag. 307.
Græcorum ritus in offerendis in Sacrificio Miſſæ pluribus particulis. Cap. 3. Sect. 2. ſubſ. unica n. 18. pag. 335.
Vide in verbo MISSA, ERROR MODERNORVM GRÆCORUM.
Qua ratione offerant Græci Sacrificium pro Sanctis? Ibid. num. 20. pag. 336.
Vide in verbo MISSA.
Error Græcorum deterrimus, qui abſente Presbytero permittunt abſque baptiſmo decedere Infantem. Cap. 3. Sect. 3. n. 2. pag. 337.
Græci antè ſchiſma utebantur poteſtate extraordinaria confirmandi, quę perpetuo uſu evaſit poſtea ordinaria. Cap. 3. Sect. 3. ſubſect. 1. num. 7. pag. 340.
Græci Sacerdotes non abutuntur Sacramento confirmationis, dum illud adminiſtrant poteſtate extraordinaria ex Pontificia diſpenſatione. Ibid. nu. 15. pag. 341.
Græcorum Presbyteri benedicunt Oleum extremæ unctionis extraordinaria poteſtate ex diſpenſatione Eccleſiæ : Et in hoc differunt ab Epiſcopis, qui id præſtant auctoritate ordinaria. Ibid. n. 38. pag. 345.
Græci Presbyteri benedicendo Oleum Infirmorum, nullam hæreſis ſuſpicionem incurrunt. Ibid. num. 39. pag. 345.
Apud Græcos quęnam ſit materia presbyteratus? *Vide in verbo* ORDO.
Græcorum Eccleſia pronuntiat formam Sacramenti in tertia perſona, & cur? Cap. 3. Sect. 3, ſubſ. 3. n. 5. & 7. pag. 356. *Vide in verbis* FORMA.
De Græcorum ſuperſtitione circa baptiſmum. *Vide in verbo* BAPTISMUS.
Græci conferunt Confirmationem, & Euchariſtiam Infantibus. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 3. n. 26. & 27. pag. 359. *Vide in verbo* EUCHARISTIA, CONFIRMATIO.
Quomodò Græci conferant extremam unctionem? *Vide in verbo* EXTREMA UNCTIO.
Græcorum error de conferenda ſanis extrema unctione, *vide in verbo* EXTREMA VNCTIO.

GRÆCI SCHISMATICI.

Græci Schiſmatici non carent poteſtate abſolvendi, quia non amiſerunt juriſdictionem. Cap. 3. Sect. 4. n. 11. pag. 389.
Græcorum, qui ſunt Schiſmatici, & Armenorum libri legi non poſſunt. Cap. 6. Sect. 2. n. 29. pag. 467.
Intellige de libris poſt Schiſma compoſitis, ſecundùm Cardinalem de Lugo. Ibid. n. 30.
Iudicium circa diſtinctionem dicti auctoris. Ibid. d. num.

Marci Ephesini, & aliorum Græcorum tractatus, quos ediderunt post Concilium Florentinum, compositi fuerunt ad arcendos Catholicos ab unione Catholicorum. Cap.ult. Sect.2. subs.2. n.22. pag.507.

GVLA.

Vide in verbo Homo.

GVNDEBALDVS.

Coram Gundebaldo Rege Burgundiæ S. Avitus Episcopus Vienen. publicè cum Arrianis disputavit. Cap.5. Sect. 2.n.96.pag.454.

H

HABERE HABENS.

HAbens errorem in intellectu Confessarius,& ob id si prodat audita in confessione, est suspectus de hæresi. Cap.3.Sect.3. subs.6.n.14.pag.385.

Si habita sit notitia criminis accusati, & damnati ex confessione, est absolvendus. Cap.3.Sect.3.subs.6.num.20.pag. 386.

Habens notitiam sub secreto naturali de Assassinio committendo, tenetur revelare. Ibid.n.23.pag.387.

Si quis haberet notitiam sub sigillo Confessionis extra confessionem, de Assassinio committendo, teneretur revelare. Ibid. n.24.

Habent potestatem absolvendi à peccatis vel jure divino, vel jure Ecclesiastico, omnes Sacerdotes in casu necessitatis, vel in articulo mortis. Cap.3. Sect.4. n. 12. pag.389.

HABITVS.

Malus habitus adauget naturalem ad vitia propensionem. Prælim. 8. num. 1. pag. 12.

Quot,& quales actus requirantur ad inducendum habitum? Cap.1.Sect.5. à n.10. usque ad n.17. pag.115.& 116.An probetur per Testes singulares? Cap. 1. Sect.5.à num.18.vsque ad num.25.pag. 116. & 217.

Quo habitu sculpi, vel pingi possint Imagines? *vide in verbo* Imago.

HEBRÆVS.

An filii Hebræorum sint baptizandi invitis parentibus? *Vide in verbo* Filius, Judaei.

HÆREDITAS.

An conditio de non adeunda hæreditate in die lunæ sit attendenda? Cap.2.Sect. 5. subs. 2. n.10. pag.224.

Hæreditatem qui hæreticis relinquunt, sunt de hæresi suspecti, dummodò non relinquant illis, ut egenis: Cap. ult. Sect.1. n.5. pag. 474.

HÆRESIARCA.

Quod hæresiarcam teneatur Princeps punire, eique teneatur fidem servare, quomodò saluetur? Cap.4. Sect.1. subs. 2. §. 1. n.22. pag.413.

HÆRESIS.

De ejus suspicione, *vide in verbo* Suspicio.

Ejus Etymologia juxta nonnullorum opinionem. Præl.12.n.2.pag.19.

Vera ejus Etymologia. Præl.12. num.3. pag.19.

Quo sensu olim accepta vox hæresis? Prel. 12.n.3.pag.19.

Quo sensu Scriptores Ecclesiastici acceperunt hæresim? Prælim.12. num.4. pag. 19.

Hæresis hodiè semper in malam partem accipitur. Prel.12. n.5.pag.20.

Hæresis nomen lato modo comprehendit omnes, qui sunt extrà Ecclesiam, sivè Judæi sint, sivè infideles. Prel.12. n.5.pag.20.

Hæresis nomen quos propriè comprehendat? Prel. 12. n. 6. pag. 20.

Hæresis definitio quid rei. Præl. 12. n. 7. pag. 20.

Omnis hæresis est cum errore, quia sub genere vitiorum. Prel. 13. nu. 1. pag. 20.

De ratione hæresis, sicut & cujuslibet criminis est, quod voluntariè committatur. Prel. 14. n. 1. pag. 21.

An idem sit dicere, quod hæresis sit error voluntarius, ac dicere, quod hæresis sit error pertinax? Præl. 14. n. 2. pag. 22.

Quenam ignorantia excuset ab hæresi? *vide in verbo* Ignorantia.

Hæresis importat electionem sententiæ

proprię, contrarię ſententiæ Eccleſiæ. Præl. 14. n. 13. pag. 23.

An ſimplicitas excuſet ab hæreſi, & quos? *Vide in verbo* SIMPLICITAS.

An Jocus excuſet ab hæreſi? *Vide in verbo* JOCUS.

An ab hæreſi excuſet metus? *Vide in verbo* METUS.

An ab hęreſi excuſet ſubitaneus impetus ex ira proveniens? *Vide in verbo* IRA.

An excuſet ab hæreſi inadvertentia? *vide in verbo* INADVERTENTIA.

An excuſet ab hæreſi lubricitas linguæ? *vide in verbo* LINGUA.

An excuſet ab hæreſi recitatio errorum hæretici? *vide in verbo* RECITATIO.

An excuſetur ab hæreſi, qui invitus patitur blaſphemias? *vide in verbo* BLASPHEMIA.

An coactio excuſet ab hæreſi? *vide in verbo* COACTIO.

In quo differat hæreſis ab Apoſtaſia? Præl. 16. n. 3. pag. 28.

Hęreſis, & Apoſtaſia inter ſe confunduntur. Præl. 16. n. 4. pag. 28.

Ad hæreſim non requiritur obſtinatio. Præl. 17. n. 18. pag. 32.

Pertinacia eſt complementum, & forma hæreſis. Prel. 17. n. 4. pag 29.

Pertinacia ad hæreſim conſtituendã quid requirat? Præl. 17. n. 6. pag. 30. *vide in verbo* PERTINACIA.

Præſumitur hæreſis, vel idololatria in perſonis trahentibus originem ab infidelibus. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 1. n. 9. pag. 169.

Triplex eſt hęreſis: interna; externa; interna, & externa. Præl. 19. n. 1. pag. 36.

Hæreſis interna habet totum, quod requiritur ad eſſe hæreſis, ſed per eam non incurritur in pœnas etiam ſpirituales. Præl. 19. n. 2. pag. 36.

Hęreſis externa de per ſe non eſt propriè hęreſis: Sufficit tamen ad incurrendas pœnas in foro fori. Prel. 19. num. 3. pag. 36.

Hæreſis externæ definitio. Prel. 19. n. 4. pag. 37.

An ullo caſu licita ſit hęreſis externa? *vide in verbo* FIDES.

Hęreſis manifeſtatio non ſolum requirit ſigna ſenſibilia, ſed hęc non debent eſſe ęquivoca, vel per Jocum. Præl. 20. num. 3. pag. 39.

In quo differat hęreſis à blaſphemia hæreticali? Cap. 1. Sect. 4. n. 4. pag. 107.

In materia hæreſis Laicus non poteſt eſſe Judex. Cap. 1. Sect. 4. num. 41. pag. 112. Amplia Ibid. n. 42.

Hęreſis ut ſerpat anſam prębere, eſt in maximum Reipublicæ detrimentum. Cap. 4. Sect. 1. n. 4. pag. 395.

Ab hæreſi damna Regnorum. Ibid. n. 5.

Ab hæreſi Neſtorii cępit Conſtantinopolitanum Imperium everti. Ibid. n. 6.

Ab hęreſibus dimanaſſe everſiones Regnorum, ipſi hæretici fatentur. Ibid. n. 12. pag. 397.

Referuntur Etherodoxorum verba adverſus hęreſum permiſſionem in Regnis. Ibid num. 13.

Hęreſim eſſe publicum crimen, Honorius Imperator declaravit. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. num. 8. pag. 400.

Quamvis hęreſis ſit occulta, vel ſciatur ſub ſecreto jurato, aut ſub ſigillo confeſſionis, non ceſſat obligatio denunciandi: Qui enim latenter hęreſim prodit, id etiam cum aliis facit. Ibid. n. 15. & 16. pag. 401.

Nec ceſſat dicta obligatio denunciandi, etiamſi delinquens in fide, pęnituerit Ibid. n. 17.

Ex hæreſis crimine ſemper pręſumitur nocumentum aliquod illatum. Ibid. n. 18.

Hęreſibus Regnum Poloniæ repletur ob conceſſionem conventuum hęreticorum factam à Rege Sigiſmundo. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 2. n. 12. pag. 417.

Hęreſis intuitu, vel in odium fidei non preſumitur quis impedire Miniſtros S. Officii in Regionibus Catholicorum. Cap. 4. Sect. 2. n. 29. pag. 427.

De hęreſis crimine ne aliquis accuſari, vel inquiri poſſit, ſi Princeps ſtatuat, dicitur directè impedire Miniſtros S. Officii. Ibid num. 34.

De hęreſis crimine ſi Magiſtratus Seculares cognoſcere velint, directè dicuntur impedire S. Officiũ. Ibid. n. 37. pag. 428.

Quia delictum hęreſis eſt merè Eccleſiaſticum. Ibid. num. 38.

Et dicti Magiſtratus tenentur jurare, ſe ſervaturos decreta contra hęreticos, alias ſunt de hęreſi ſuſpecti; pœnam excommunicationis incurrunt; & privantur dignitatibus. Ibid. num. 39.

Imò nec incidenter de hęreſis crimine cognoſcere poſſunt. Ibid. n. 40.

An directè impedire dicantur, ſi velint cogno-

cognoscere de crimine hęresis privativè quo ad Sanctum Officium? Ibidem num. 40.
Hęresim formalem videntur inducere propositiones hęreticę, vel parum Catholicę. Cap. ult. Sect. 2. num. 10. pag. 477.
Hęresis non semper denominabitur propositio hęretica, licet (à quocumque affirmetur) semper sit hęretica. Ibidem num. 18. pag. 480.
An erronea propositio sit hæresis sine pertinacia? Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 2. num. 15. pag. 486.
Hęresis nascitur ex verbis inordinatè prolatis. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 6. n. 10. pag. 497.

HÆRESIM SAPIENS, SIVE DE HÆRESI SUSPECTA, SIVE HÆRESI PROXIMA PROPOSITIO.

Hęresim sapientes, & hęresi proximæ propositiones debent denunciari. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. n. 11. pag. 479.
Hęresim sapienti propositioni opponitur propositio Theologica. Ibid. num. 19. pag. 480.
Hęresim sapiens propositio quid sit? Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 3. num. 2. pag. psg. 488.
Potest esse nunc aliqua propositio sapiens hæresim, quę alio tempore non erat, Ibid. num. 3.
Reiicitur Bordonus asserens, propositionem hęreticam esse illam, quę adversatur propositioni Theologicę. Ibid. n. 4. & 5. pag. 489.
Hęresim sapiens propositio non est illa, quę prima facie videtur habere sensum hęreticum contra Ignatium Lupum. Ibid. n. 6.
Sed est illa, quę prętefert similitudinem hæresis. Ibid. n. 7.
Indicia ad arguendam hanc similitudinem qualia esse debeant? Ibid. n. 8.
Hęresim sapiens propositio non solum deducitur ex vi Sermonis, sed etiam ex qualitate objecti. Ibid. n. 9.
Quę requirantur ad faciendam justam qualificationem, ne sit temeraria, & absque fundamento? Ibid. n. 10.
Hęresi proxima propositio quid sit? Ibid. num. 15. pag. 490.
Potest aliquando aliqua propositio esse hęresis, & censurari, quod sit proxima hęresi. Ibid. n. 16.
In censuranda propositione hæresi proxima quibus verbis uti debeant Censores? Ibid. num. 17.
Hęresi proxima ut dicatur propositio, non sufficit, quod unus, vel alter doctor dicat, eam esse hæresim. Ibid. nu. 18.
Hęresi proxima non est propositio Modalis, cò quod propositio Cathegorica sit proxima hęresi. Ibid. n. 19.
Hæresi proxima propositio gravior est, quàm errori proxima. Ibid. n. 20. pag. 491.
Hęresis suspecta propositio ad hanc seriem spectat, & quænam sit? Ibid. n. 21.
Inter propositionem hæresis suspectam, & sapientem hæresim, quæ sit differentia? Ibid. n. 22.
De hæresi suspectę propositiones respectivè ad denunciationē, aliæ sunt hęresim sapientes; alię hęresi proximę; alię hæreticis faventes. Ibid. n. 11. pag. 479.
Hæresis suspecta est propositio, quę detrahit alicui statui fidelium, seu dignitati, vel potestati personę Illustris. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. n. 30. pag. 508.
Hęresi favens propositio est, quę personis, aut erroribus hęreticorum aliquo modo favet. Ibid. n. 23.
Hęresis suspicionem inducentes propositiones quibus regulis dignoscantur? Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. per totam pag. 504.
Cum Assertore propositionis hęresis suspectę quid agendum, quando audiens non est scandalizatus, sed ille aliàs est de hęresi suspectus? Ibid. num. 17. pag. 506.
Hęresi suspecta est propositio illa, quę licet non possit impugnari urgentibus testimoniis, & fundamentis, tamen in materia morum nequit practicari absquè scrupulo. Ibid. n. 64. pag. 511.

DE HÆRESI SUSPECTUS.

De hæresi suspectus est ille, qui suscipit Sacramentum baptismi à Ministro hæretico, & abutitur dicto Sacramento. Cap. 3. Sect. 4. n. 1. pag. 388.
De hæresi suspectus non esset ille, qui propter simplicitatem, vel ob dubium de validitate baptismi sineret se rebaptizare. Cap. 3. Sect. 4. numer. 20. pag. 390.
Extrà hos casus iteratò suscipientes baptismum

tiſmum ſemper ſunt de hæreſi ſuſpecti, & abjurare debent. Cap. 3. Sect. 4. n. 21. pag. 391.

De hæreſi non eſt ſuſpectus, qui ob cauſas inanes differt baptiſmum pueris: ſecùs ſi differet, putando, pueros non eſſe baptizandos. Cap. 3. Sect. 5. n. 18. & 19. pag. 394.

Non eſt de hæreſi ſuſpectus confeſſarius prodens audita in confeſſione. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 6. num. 13. pag. 385.

De hæreſi fit ſuſpectus, qui abutitur Sacramento baptiſmi, ſuſcipiens à Miniſtro hæretico. Cap. 3. Sect. 4. numer. 1. pag. 388.

Quando ab hæreſis ſuſpicione excuſetur abutens Sacramento in ſuſcipiendo? Cap. 3. Sect. 4. num. 17. pag. 39.

Eſt de hæreſi ſuſpectus iteratò recipiens Sacramentum confirmationis extrà dubium de validitate Sacramenti, & extrà ſimplicitatem, & debet abjurare. Ibid. num. 22.

Non eſſent de hæreſi ſuſpecti, qui pluries in die communicarent, ſed peccarent mortaliter. Ibid. n. 23.

Eſſet ſuſpectus de hæreſi, qui ob ſatietatem corporalem pluries in die communicaret. Ibid. n. 24.

De hæreſi graviter ſuſpectus eſt, qui extrahit ore ſacram particulam ad ſortilegia. Ibid. num. 26

Eſt ſuſpectus de hæreſi etiam, qui extrahit ab ore ſacram particulam, non ad ſortigium; ſed ad ſecum deferendam. Ibid. num. 27.

Eſt de hæreſi ſuſpectus Sacerdos non conſecrans ob puram malitiã. Cap. 3. Sect. 5. n. 3. pag. 392.

An ſit de hæreſi ſuſpectus, qui non conſecrat, quia eſt in peccato mortali? Ibid. num. 4.

Item eſt de hæreſi ſuſpectus, ſi oblitus deferre hoſtiam ad altare præ verecundia, profert verba ſuper hoſtia conſecrata. Ibid. num. 5. pag. 393.

Item eſt de hæreſi ſuſpectus, ſi exiſtens in peccato mortali, de quo antè miſſam non recordabatur, omittit conſecrare, & exhibet particulas non conſecratas. Ibid. num. 6.

Hæreſis ſuſpicio non incurritur per omiſſionem intentionis, quia non conſtat de tali omiſſione: Sacramentum tamen non conficitur ſine illa. Ibid. n. 7.

Si autem de tali omiſſione conſtaret, hæreſis ſuſpicio incurreretur. Ibid. n. 8.

An ſit de hæreſi ſuſpectus, qui ex negligentia filios ſuos nõ facit confirmare? Ibid. num. 15. pag. 394.

Eſt de hæreſi ſupectus, qui propter hæreticorũ errores omittit confirmationem. Ibid. num. 17.

De hæreſi non eſt ſuſpectus, qui differt pueris baptiſmum, ſi hoc faciat ob cauſas inanes. Ibid. n. 18. Secus ſi putaret, pueros non eſſe baptizandos. Ibid. n. 19.

De hæreſi ſunt ſuſpecti, qui omittunt annuam confeſſionem, & communionem exceptis Meretricibus. Ibid. n. 20.

Verior tamen eſt contraria opinio, ſi urgeant circumſtantiæ. Ibid. n. 21. pag. 395.

Sunt de hæreſi vehementer ſuſpecti hæreticorum fautores ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. Cap. 4. Sect. 1. num. 1. pag. 395.

De hæreſi eſt vehementer ſuſpectus, qui hæreticos non denunciat. Ibid. num. 13. Amplia multipliciter Ibid.

Sunt de hæreſi ſuſpecti, qui nõ denunciant, quando tenentur, & quare? Ibid. num. 34. pag. 403.

Qui autẽ ex officio non tenentur, an incurrant levem hæreſis ſuſpicionem? Ibid. num. 35.

De hæreſi ſuſpectorum ſi omittatur denunciatio, licet omittens puniri poſſit, tamen non fit de hæreſi ſuſpectus. Ibid. num. 36.

Non eſt de hæreſi ſuſpectus, qui omittit denunciare hæreticos, quando non adſunt adminicula. & circumſtantiç. Ibid. num. 37.

Sunt de hæreſi ſuſpecti, & fautores hæreticorum, qui ex officio tenentur denunciare, ſi negligant, Ibid. n. 38.

Item nolentes teſtificari in cauſa fidei. Ibid. n. 40. pag. 404.

Item non capientes, vel non mandantes capi hæreticos, quando tenentur. Ibid. num. 41.

Item qui non cuſtodiunt, prout tenentur ex officio. Ibid n. 42.

Item qui hæreticos debitis pœnis non plectunt, quoties poſſunt, & tenentur. Ibid. num. 43.

Item mulieres in cauſa hæreſis teſtificari renuentes. Ibid. num. 46.

Suprà firmata locum non habent in eis, qui fayent ſuſpectis de hæreſi, ſed in eis tantum

tum, qui favent hæreticis. Ibid. n.47.
An sint de hæresi suspecti, qui interrogati ab Inquisitoribus, manifestare suspectos de hęresi renuant? Ibid. num.39.
De hęresi suspicionem leuem, vel vehementem pro qualitate circumstantiarum incurrunt receptatores hęreticorũ. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. num.5. sivè receptantes sint personę privatę, sivè publicę. Ibid. num. 8.
Est de hæresi suspectus, qui frequenter receptat hærcticum, etiamsi id non agat intuitu hæresis. Ibid. n. 26. pag. 407.
Non est de hæresi suspectus, qui hęreticum receptat, animo tamen indicandi Inquisitori. Ibid. num. 17. pag. 408.
Item qui receptat hæreticum, quem ignorat esse talem. Ibid. num. 19. & dicta ignorantia semper præsumitur, adeout contrarium probandum sit. Ibid. num. 20.
Ab hęresis suspicione eximitur receptator, primò si coactus per vim, & metum, hęreticum recepit. Ibid. n.21.
Objectio in contrarium solvitur, n.22.
Secundò si receptavit non quatenus hæreticum, ut si filius Patrem. Ibid.n.23. & pag.409.n.24.& 25.
Oppositio in contrarium solvitur. n. 26.
Tertiò, si occultetur hæreticus animo ipsum defendendi ab hostibus, vel latronibus, vel creditoribus. Ibid. n. 31.
Quartò, si occultetur per modicum tempus. Ibid.n.32.
Quintò, si receptetur animo revocandi ab hæresi. Ibid.n.33. pag.410.
Multi censent, hæresis suspicionem non incurri ab eis, qui hæreticos receptant, maximâ amicitiâ conjunctos. Ibid. nu. 27.pag.409.
Limita, ut ibid.n.28.29.& 30.
Etiam suspectos de hæresi olim Principes expellebant à propriis statibus. Cap. 4.Sect.1.subs.2.§.2.n.6.pag.416.
Est de hæresi suspectus, qui hæreticis dignitates confert. Cap.4. Sect.1.subs.2. §.3.n.3.pag.419.
De hęresi suspecti sunt hęreticorum defensores: item violatores constitutionis, *Si de protegendis*. Cap.4.Sect.2. n.1.& 2. pag.423.
An effet de hæresi suspectus, qui ad effugiendam pœnam, militaret prò Principe Acatholico adversus religionem? Ibid.n.17.pag.426.
De hæresi non semper vehementer suspecti sunt impedientes Ministros Sancti Officii. Ibid.n.28.& 29.
De hęresi non esset suspectus, qui offenderet Ministrum S.Officii remotum ab officio: secus si offenderet intuitu S. Officii. Cap.4.Sect.2.subs.unica n.3.& 4. pag.432.
Item non esset suspectus reputandus, qui testibus in actu testificantibus minitaretur. Ibid.n.9.pag.433.
Sunt de hęresi vehementer suspecti, qui contrahunt familiaritatem cum hæreticis. Cap.5.Sect.1.n.10. pag. 435.
Quod procedit etiam respectu eorum, qui eos visitant. Ibid.n.11.
Et à fortiori sunt suspecti, qui cum hæreticis contrahunt confœderationem, seù parentelam. Ibid. n.12.pag.436.
Non est de hæresi suspectus Sacramenta recipiens ab hæreticis, & in primis si recipiat baptismum. Ibid.n.18.
Reliqua *Vide in verbis* BAPTISMUS, CONFIRMATIO, EXTREMA VNCTIO, EUCHARISTIA, POENITENTIA, ORDO, MATRIMONIUM.
Ex commixtione Carnali hæretici cum Catholica an oriatur hęresis suspicio? Negativè. Cap.5. Sect.2. nu. 108. pag. 456.
Sunt de hæresi suspecti legentes libros hęreticorum. Cap.6. Sect.1.n.4. pag. 457.
An idem sit dicendum de retinentibus eosdem libros? Ibid. n.5.
Conciliatio inter extremas opiniones, & alia ad materiam. Ibidem à numer.6. pag.458. per totum.
Excusant ab hæresis suspicione legentes, & retinentes libros hæreticorum aliquæ circumstantiæ, quæ enumerantur, & explicantur cum suis ampliationibus, & limitationibus. Cap.6.Sect.2.à nu.1. & per tot. *Vide in verbo* LIBRI HAERETICORUM, seù PROHIBITI.
Sunt de hæresi suspecti, qui hęreticorum funus comitantur. Cap.ult.Sect.1. n.1. pag.473.
Limitat Ricciullus tribus casibus, quos distinguit, sed reprobatur. Ibid. n. 2. pag.474.
Item sunt de hęresi suspecti, qui hæreticis hæreditatem relinqunt, dummodò non relinquant illis, ut egenis. Ibid. n.5.
Hæresis suspicionem incurrunt, qui contem-

temnunt Ecclesiasticas Censuras. Ibid. n.6.
Insordescentes per annum in excommunicatione sunt de hæresi suspecti, si excommunicatio lata fuerit ob aliam causam, quàm ob causam fidei, quo casu suut hæretici. Ibid. n.8. & 9. pag.475.
Sunt pariter de hæresi suspecti contemnentes indumenta, quibus Clerici, & Monachi utuntur ad distinctionem Secularium. Ibid.n.12.
Item irrisores sacrarum rerum, inter quos computantur contemptores Indulgentiarum, Campanarum, cęremoniarum, suspensionis, & interdicti. Ibid. n.20. pag.476.
Duo casus referuntur, quibus Sanctum Officium potuit procedere contra Religiosos, quorum alii Joci causà Fratrem induerunt vestibus Pontificalibus; alii verò missam de Requie, & de gloria respectivè propter Amasiam celebrarunt. Ibid.n.22.pag.477.
Hęresis suspicionem non incurrunt fures Campanarum, & aliarum rerum Ecclesię, nisi adveniente contemptu. Ibid.n.21.
Sunt de Hæresi suspecti Apostatæ à Religione, si transeant ad partes hæreticorum,& cum eis communionē habeant. Ibid. n. 23.
Requiritur aliquod adjunctum, quod hęresim sapiat, ad hoc ut sint de hæresi suspecti.Ibid.n.24.
Hoc adiunctum est, si per annum in excommunicatione persistant. Ibid.n.25.
Hæresis suspicionem incurrunt qui propositiones hęreticas, vel parum Catholicas proferunt. Cap.ultSect.1. num.1. pag.477.
Et hoc quia plerumque cum pertinacia proferuntur. Ibid. n.2.
Imò videntur inducere formalem hęresim. Ibid.n.3.
Hęresis suspicionem inducunt propositiones hęreticę, hęresim sapientes, & temerarię. Cap.ult.Sect.2.subs.1.num.1. pag.478.
Non est de hęresi suspectus, qui profert propositionem qualificatam ab Academia. Cap.ult.Sect.2. subs.2.n.9.pag. 505.
Hęresis suspicio oritur ex propositione, etiam non damnata à sede Apostolica, quando illa opponitur majori parti Sanctorum Doctorum. Ibid. n.11.
Hęresis suspicio incurritur per propositionem continentem absurdum, & peregrinum sensum,alienum à communi loquendi Patrum, & Scholasticorum more. Ibid.n.18.pag.506.
Hęresis suspectus est assertor propositionis, quę sub religionis pretextu subvertit simplicem plebem, eamque incitat contrà Magistratum,& Pastores. Ibid. n.19.
Hęresis suspicionem ingerit propositio, quę arcet Catholicos à piis operibus, & multò magis si alios avertat à fide amplectenda. Ibid.à n.21. pag.507.ad n.28.
Hęresis suspicione involuuntur admiscentes scurrilia in verbis Sacrę Scripturę juxtà constitutionem Clementis Octavi. Ibid.à n.41.pag.509.ad.n.46.
De Hęresi suspecti secundùm prędictas regulas sunt ab Inquisitoribus puniendi,non solùm de consuetudine, sed etiã ex constitutione Pauli III. Ibid.nu.65. pag.511.
Supradictę regulæ desumptę sunt ex constitutionibus Summorum Pontificum, ex Conciliis, & universitatibus Doctorum Scholasticorum. Ibidem num.67. pag.512.

HÆRETICA PROPOSITIO.

Hæreticæ propositiones sunt assertiones,in se fidei articulis adversantes. Cap.ult. Sect.2. subs.1. n.4. pag. 478.
Hæreticæ ut sint propositiones, non exigitur, quod eas proferens profiteatur Christianam Religionem. Ibid. n.5.
Hæreticam esse aliquam propositionem, & qui eam profert esse hæreticum, non est idem. Ibid.n.17. pag.480.
Hæretica propositio à quocumque affirmetur, semper est hæretica, non tamen semper hæresis denominabitur. Ibid.n.18.
Hæreticæ propositioni opponitur propositio de fide. Ibid.n.19.
Hæretica propositio est illa, quæ adversatur fidei articulis. Cap.ult.Sect.2.subs. 1.§. 1.n.11.pag.482.
An sit hæretica propositio illa, quæ adversatur veritati revelatæ alicui particulari? Ibid.n.23.pag.483.
Hæreticæ dicuntur propositiones,quæ adversantur illis, quas Sancti Doctores

una

unanimiter dicunt esse de fide. Ibid. n.24.
Hæreticæ propositiones dicuntur, quæ traditionibus adversantur. Ibid. n.28 pag.484.
Post hæreticam propositionem, propositio erronea est pejor reliquis propositionibus suspectis. Cap. ult. Sect. 2. subs.1.§.2. n.13.pag.486.
Hæreticus non formalis, sed præsumptus esset ille, qui negaret Christum esse risibilem. Ibid. n.21.pag.487.
Inter hæreticam propositionem proferentem,& proferentem æquivocam, quę sit differentia.Cap.ult.Sect.2.subs.1. §.3.n. 14.pag. 490.
Propositio hæretica quatenus sit etiam temeraria. Cap. ult. Sect. 2. subs.1.§.5. n. 3. pag. 493.
Quæ aliquo sensu hęretica est propositio, & alio catholica, dicitur malè sonans. Cap.ult.Sect.2.subs.1. §.6.n.4. pag.496.
Propositiones 45.ab Alexandro VII.damnatæ non sunt hæreticæ, sed scandalosæ. Ibid. n.16. pag.498.
Non statim debent pronunciare, ut hæreticam absolutè propositionem, & hęreticum illam asserentem Inquisitores de aliqua propositione iudicantes. Ibid. n.15. pag.506.
Debent Inquisitores considerare, an audiens propositionem ab aliquo prolatam,eam intellexerit secundum sensum hæreticum. Ibid.n.16.

HÆRETICORUM FAUTORES EX COMMISSIONE.

Hæreticis favere positivè est eos receptare, vel honoribus,aut dignitatibus insignire intuitu hæresis.Cap.4.Sect.1.subs. 2. n.1.pag.406.
Receptatores qui dicantur; quæ eis accomodentur; & an afficiantur irregularitate? Ibid. n.2.3.& 4.
Hæreticorum receptatores incurrunt suspicionem levem, vel vehementem, prò qualitare circumstantiarum. Ibid. n.5.
Prędicta intell.guntur, sivè dicti hæretici insectentur, sivè non insectentur ab Inquisitoribus .Ibid. n.6.
Contrà hæreticorum receptatores Sanctus Joannes Chrisostomus primus fuit, qui procuraverit Capitale suplicium. Ibid. n.7.
Jussu legati Apostolici, mœnia Civitatum Narbonæ, & Tolosæ dejecta, quia erant hęreticorum receptacula.Ibid.n.9.
Hæreticum unica vice receptans an dicatur receptator? Affirmativa suadetur sententia. Ibid. n.12. pag.407.
Et videtur incurrere excommunicationem Bullæ Cęnæ, licet per illam receptionem hæreticus non evaderet manus Inquisitoris. Ibid. n.13.
Contraria sententia, ut probabilior,defenditur. Ibid. n.14.
De favore hæreticis, ut talibus,ab aliquo impertito qui delectatur, non incidit in censuras. Ibid.n.15.
Hæreticum frequenter receptans est de hæresi suspectus, etiamsi id non agat intuitu hæresis. Ibid.n.16.
Secus si receptet animo indicandi Inquisitori. Ibid.n.17. pag.408.
Item qui receptat hæreticum,quem ignorat esse talem. Ibid. n.19.
Et præfata ignorantia semper præsumitur, adeòut contrarium probandum sit.Ibid. n.20.
Ut hæreticorum receptatores incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ, requiritur quod sint receptatores formaliter, non materialiter tantùm. Ibid. num.18.
Hæreticorum receptatores diversis casibus ab hæresi suspicione eximuntur, & enumerantur. Ibid. à n.21.ad n.33.
Supradicta de hæreticorum receptatoribus intelligenda sunt de quibuscumquè etiam Nautis, Cauponibus, & Stabulariis. Ibid.n.34.
Quid dicendum de Principe hæreticos recipiente in statu suo cum salvo conducto, vel cum libertate conscientiæ? Ibid. n.35. pag.410.
Hæreticos in statu suo Princeps recipiens incurrit excommunicationem Bullæ in Cęna Domini. Cap.4.Sect.1.subs.2.§.1. n.9. pag.412.

HÆRETICORUM FAUTORES EX OMMISSIONE.

Hæreticorum fautores ex ommissione sunt, qui eos vel non denunciant, vel non capiunt, vel non custodiunt. Cap. 4.Sect.1.subs.1.n.1.pag.399.
Hæreticos denunciandi à principio nascentis Ecclesiæ mos fuit. Ibid.n.2.
Hæreticos denunciabant absentibus Ro-

mani Pontifices per litteras Encyclicas, & præsentibus in concione ad populum. Ibid. n.3.
In hæreticis vitandis Episcoporum sollicitudo per litteras communicatorias. Ibid.n.4.
De hæretico Episcopo, dato successore scribit Sanctus Cyprianus ad Sanctum Stephanum Papam. Ibid.n.5.
Hæreticos in Conciliis patefaciebãt Summi Pontifices. Ibid. n.7. pag.400.
Contra hæreticos à Deo protectus fuit Honorius Imperator propter defensam religionem, detecta Stiliconis proditione; dum verò eisdem favet, à Deo punitur, data Urbe in direptionem per Alaricum. Ibid.n.9.
Hæreticos denunciare tenentur omnes fideles ex edictis Inquisitorum, Regibus, & Imperatoribus non exceptis: Exemplum Joannæ filiæ Caroli V.Ibid. num.10.
Contrariũ tuentur alii quò ad Reges, Imperatores, & Cardinales. Ibid. numer. 11.
Hæreticos qui non denunciat, est vehementer de hæresi suspectus. Ibid.n.13.
Amplia multipliciter. Ibid.
Hæreticum Patrem tenetur filius denunciare, & in prẹmium delationis liberatur à pœnis statutis in filios hæreticorum. Ibid.n.20.
Necnon hærcticos filios tenentur parentes denunciare; Uxor maritum. Ibid. num.21.& 22.pag.402.
Limita, ut à n.23. ad n.27.
Declara, ut n.28.
Hæreticos denunciare, quinque sunt casus, qui excusant: referuntur. Ibid. à n.29.ad n. 33.
Hæreticos non denunciantes, quando tenentur,sunt de hæresi suspecti,& quare? Ibid.n.34. pag.403.
Qui tamen ex officio non tenentur,incurrunt levem hæresis suspicionem. Ibid. num.34.
Hẹreticos denunciare ommittens, quando non adsunt adminicula, & circumstantiẹ, non est de hæresi suspectus.Ibid. n.37.
Hæreticos denunciare qui ex officio tenentur,si negligant,efficiuntur de hẹresi suspecti, & verè eorum fautores dicuntur. Ibid.n.38.
Hẹreticorum fautores sunt, pẹnisque plectuntur, qui nolunt testificari in causa fidei. Ibid.n.40.pag.404.
Item,qui non capiunt, nec mandant capi hæreticos,si ex officio teneantur,& sunt de hæresi valdè suspecti. Ibid. n.41.
Item,qui non custodiunt. Ibidem numer. 42.
Item, qui non plectunt, quoties possunt, & tenentur. Ibid.n.43.
Et hẹc non habent locum in eis, qui favent suspectis de hæresi; sed in eis, qui favent hæreticis. Ibid. n.47.
Regula P. del Bene complectens prædicta de carceratione, Iudicio, & punitione hæreticorum. Ibid. n.44.
Sub nomine fautorum hẹreticorum comprehendi possunt etiam fœminæ. Ibid. n.45.

CUM HÆRETICIS CONVERSATIO.

Cum hæreticis conversatio est prohibita Jure divino, & Ecclesiastico, propter perversionis periculum. Cap.5. Sect.1. n.1. pag.435.
Conditiones requisitẹ ad hoc, ut sit licita conversatio cum hæreticis in terris hæreticorum,afferuntur. Cap.5.Sect.1. num.2.
Vide in verbo CONVERSATIO CUM HAERETICIS.

HAERETICUS.

Qui hæreticum deosculatur, in quam suspicionem incurrat? *Vide in verbo* OSCULUM.
Hæreticorum filii an ipso jure priventur beneficiis, & pensionibus Ecclesiasticis? Præl.6.n.4.pag.10.
Quare non sit Catholicis permissum cum hẹreticis matrimonia contrahere? *Vide in verbo* MATRIMONIUM.
Hẹretici sunt vitandi: Catholicorum egregia exempla in hæreticis evitandis. Præl.11.n.6.pag.18.
Quomodo dicatur hæreticus ille, qui exterius tantum fidem negat? Præl.13.n. 2. pag.20.
Est hæreticus, qui profitetur Catholicam propositionem, credens eam esse hæreticam; & ratio. Præl.13.num.3.pag. 21.
Defendens opinionem hæreticam nequit dici hæreticus, si errorem suum supponat judicio Sedis Apostolicæ. Præl. 13.

13.num.5.pag.21.& Prælim.14. num.3. pag.22.
Multipliciter limita. Præl. 14. nu.4. pag. 22.
Quandoque in homine docto reperiuntur ſufficientia, ut reputetur hæreticus, quę in homine ruſtico eſſent inſufficientia. Præl.14.n.4. pag.22.
Quomodo procedant Summi Pontifices in declarandis hæreticis? Præl.14.n.13.pag. 24.
Hæreticus talis dicitur eſſe, attenta ſua pertinacia: *Vide in verbo* PERTINACIA.
Nullus ex Sanctis Patribus dici poteſt hæreticus, quamvis eorum quidam tenuerint, Angelos eſſe corporeos: quidam Chiliaſtarum ſectam ſecuti fuerint; Et cur? Præl.17. n.5.pag.30.
Proteſtatio Auctoris libri excuſat à nota hæretici. Præl.17. n.7. pag. 30.
Vide in verbo PROTESTATIO.
An ſit hæreticus, qui indirectè adverſatur Eccleſiæ auctoritati? Præl.17. nu. 19. pag.32.
Termini ad effectum, ut hæretici reſipiſcant, quales debeant eſſe cũ hæreticis negativis? Præl.17.num.16.pag.32.
Vide in verbo ADMONITIO.
Qui eſt pertinax in nondum definitis ab Eccleſia, eſt hæreticus, & quare? Præl.17. n.20.pag.33.
Filii hæreticorum an excuſentur ab hæreſi propter ignorantiam? Præl.14.nu. 14.pag. 24.
Quandò ipſi veniunt ad fidem Catholicam, quomodò recipiantur? Præl. 14. n.14. pag.24.
Quænam ignorantia reperiatur in filiis hæreticorum? Præl.14.n.15.pag.25.
Poteſt quis credere totum id, quod fide Catholica eſt credendum, & nihilominus eſſe hæreticus, puta ſi non credat divinæ reuelationi. Præl.16. nu.1.pag. 27.
Vide in verbo REVELATIO.
Error contrà theſes naturales non conſtituit aliquem hæreticum. Præl. 16. n.6. pag.28.
Schiſmaticus per quid ab hæretico differat? Præl.16.n.5.pag.28.
Hæretici vel deſpiciunt omnia ſacramenta, vel nonnullis abutuntur. Cap.3. nu.6. pag.263.
Vide in verbis SUSPICIO, SUSPECTUS, SACRAMENTUM.
Ille propriè reputatur hæreticus, qui ſuſcepta fide per baptiſmum, ab ea ſe ſeperat per hæreſim. Præl.18.num.1. pag. 33.
Ut quis dicatur hæreticus coram Eccleſia, requiritur baptiſmus undæ; coram Deo ſufficit baptiſmus flaminis. Præl.18. n.2.pag.33.
Cathecumenus deſerendo fidem Catholicam, an, & quomodò hæreticus dicatur? Præl.18.n.3.pag.33.
Neque Pagani, neque Judęi incidere poſſunt in hæreſim. Præl. 18. n.4. pag.34.
Coactè baptizati, ſi à fide recedant, ſunt hæretici. Præl.18.n.13. pag.35.
Limita. Ibid.
Judęi ſi poſt acceptũ baptiſmum redeant ad ritus Judaicos, ſunt hæretici. Præl. 18.n.9.pag.34.
Vide in verbo BAPTISMUS, & JUDAEI.
Quomodò quis abnegans fidem non dicatur hæreticus? *Vide in verbo* FIDES.
An Reges Anglorum hæretici habeant virtutem ſanandi ſtrumas? Cap.2. Sect. 2.ſubſ.3.§.3.n.5.pag.174.
Hæretici Sacrificandi poteſtatem fœminis faciunt. Cap.3. Sect.1.ſubſ.1.n.1. pag. 266.
Lutherus poteſtatem tribuit omnibus laicis Euchariſtiam conficiendi. Ibid. n.2. pag.266.
Hæreticorum error, quo ſacrarum veſtium uſus ſit communis etiam laicis. Ibid n.5.pag.266.
Lutherus Polygamiam admiſit. Cap. 3. Sect. 1. ſubſect. 1. §. 1. numer. 7. pag. 274.
Defenditur tamen Lutherus ab Arniſęo. Ibid.n.8. pag.274.
Hæretici ajunt ad Eccleſiaſticum judicium non ſpectare cognitionem de validitate matrimonii. Ibid.n.20 pag.277.
Contrahens nuptias cum infideli non hæretica, abutitur Matrimonio, & eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1.n.1.pag.291.
Lutheri error. Ibid.n.2.pag,291.
Matrimonium cum hæreticis improbatur in pluribus Conciliis. Ibid. n.10. pag, 202.
Matrimonium cum hæreticis eſt validum Ibid.n.11. pag.202.
Matrimonium cum hæreticis eſt illicitum in regionibus, in quibus non viget libertas Conſcientiæ; ſecus in iis regio-

nibus, in quibus impunè graſſantur hęreſes. Contrarium etiam in hoc ſecundo caſu. Ibid. n.12. pag. 202. & n.13. pag. 293.
Contrahens cum hęreticis ſemper profanat Conjugium, & corrumpit ordinem ad Deum, & Eccleſiam. Ibid. n.13. & 14.pag.293.
Conjunctio cum hæreticis habet innatum perverſionis periculum, pręcipuè ſi ineatur cum fœminis hęreticis: Habet etiam impedimentum bonarum operationum,& impedit prolis educationem. Ibid.n.15.pag. 293.
Tolerantur matrimonia cum hæreticis in regionibus, in quibus viget libertas conſcientiæ, ſed non permittuntur aliquo actu poſitivo, imò quando impediri poſſunt, nec tollerantur, eò magis ſi conventiones impię interveniant. Ibid. n. 16. pag. 293.
Quando celebrare debito tempore arguat conniventiam cum hęreticis? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ.5. n.10. pag. 312.
Vide in verbo MISSA.
An baptiſmus ab hæreticis collatus ſit validus? *Vide in verbo* BAPTISMUS.
Ab hæretico ſuſcipere Sacramentum baptiſmi urgente neceſſitate, eſt laudabile. Cap.3. Sect.4. num.9. pag.389.
Hæreticus ſimulans confeſſionem ad confeſſarium ſeducendum, non gaudet jure Sacramentalis ſigilli. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 6. n. 17. pag. 386.
Si quis ab hæretico Miniſtro ſuſcipiat Sacramentum baptiſmi, eo abutitur, adeoque fit ſuſpectus de hæreſi. Cap. 3. Sect.4. n.2. pag.388.
A miniſtris hæreticis abborrentes Sacramentum Alexandrinos Sanctus Athanaſius laudat. Cap. 3. Sect. 4. num. 3. pag. 388.
Ex conſtitutione Concilii Conſtantien. putant aliqui, poſſe aliquem abſque neceſſitate recipere Sacramenta ab hæretico, tribus datis conditionibus.Ibid. num. 5.
Urgente neceſſitate laudabile eſt recipere Sacramentum baptiſmi, etiam ab hæreticis. Ibid. num. 9. pag. 389.
Ab hęretico Epiſcopo, quomodo poteſt recipi SacramentumOrdinis?Ibid. n.10.
Ab hæreticis nequit recipi Sacramentum pœnitentiæ ex defectu jurisdictionis, quod nō militat, quò ad Græcos Schiſmaticos. Ibid. n. 11.
Ab hæreticis poteſt ſumi Euchariſtia in caſu neceſſitatis, & quarē? Cap.3.Sect. 4. num. 14. pag. 390.
Contra hæreticos Concilium Tridentinum declarat, non valere Sacramentum à Miniſtro mimicè adminiſtratum. Cap. 3. Sect. 5. num. 12. pag. 393.
Propter hæreticorum errores omittens confirmationem eſt de hæreſi ſuſpectus Ibid. num.17. pag. 394.
Hæreticotum fautores ſunt de hęreſi vehementer ſuſpecti. Cap. 4. Sect.1. num.1. pag. 395.
Hæreticorum fautores videntur illorum erroribus aſſentiri. Ibid. n. 2. quod probatur, & n. 3.
Hæretici ipſi fatentur everſiones Regnorum ab hęreſibus dimanaſſe. Ibid. n.12. pag. 396.
Referuntur Etherodoxorum verba adverſus hęreſum permiſſionem in Regnis. Ibid. n. 13. pag. 397.
Hęreticis qui favent, eiſdem prejudicant in converſionis negotio Ibidem num.14.
Hæreticis dupliciter favor impenditur, commiſſione,& ommiſsione. Ibid. n. 15
De hæreticis ſolus Pontifex poteſt diſpenſare in ordine ad religionem, adeoque ei tantum competit approbare fœdus cum hæreticis de religione eorum toleranda. Cap.4. Sect.1. ſubſ.2. §.1. numer.1.pag. 411.
An hęreticis poſſit Princeps ſecularis concedere ſalvum conductum?*vide in verbo* SALVUS CONDUCTUS, *& in verbo* PRINCEPS SECULARIS.
Hæreticis tenetur Princeps fidem ſervare, licet non poſſit impedire, nę Eccleſia contra illos procedat. Ibid. num. 10. & 11. pag. 412.
Reprehenditur Hurtadus in eo,quod dixerit non teneri Principē hæretico fidem ſervare, niſi eam juramento vallaverit. Ibid n. 17. pag. 413.
Iniuſtè carpitur Martinus V. à nonnullis, quaſi definierit,hæreticis non eſſe fidem ſervandam. Ibid. n. 21.
Hæreticos brachio ſeculari, & ejus judicio tradendi eſt poteſtas in Eccleſia. Ibid. n. 24. pag. 414.
Hæreticis an poſſit Princeps ſecularis concedere libertatem conſcientiæ? *Vide in verbo* LIBERTAS, *& in verbo* PRINCEPS SECULARIS.

Hæ-

Hæreticos ne intempestivè aggrediantur, potest Princeps Catholicos prohibere. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 2. num. 9. pag. 417.

Hæreticos se expulsuros à suo Regno, & Catholicam fidem servaturos, jurant Hispaniæ Reges. Ibid. num. 16. pag. 418.

Hæreticos omnes à suis Regnis eiecit Galliarum Rex nunc regnans. Ibidem num. 18.

Hæretici sunt incapaces quarumcumque dignitatum, & sunt infames. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. § 3. num. 1. & 2. pag. 418.

Hæreticis bona collata non solum eos in errore confirmant, sed etiam alliciunt alios. Ibid. n. 5. pag. 419.

Reprobatur Baldellus, qui perperam scripsit in regionibus infectis excusari Catholicos, qui hæreticis dignitates conferunt. Ibid. n. 6.

Ejusdem rationibus respondetur. num. 11. 12. & 13.

Hæreticorum beneficia vacare à die commissi criminis, declaravit Sacra Congregatio S. Officii. Ibid. n. 7.

Hæreticis dignitates conferre neque Summus Pontifex potest. Ibid. n. 9.

Reiicitur doctrina, quod præsentatio hæretici ad jus parronatus sit materialis, scilicet ad percipiendos fructus. Ibid, num. 16. pag. 420.

Ut hæretici retinerent redditus Ecclesiasticos, nunquam Summus Pontifex dispensavit. Ibid. n. 17.

Ut bona ab hæreticis usurpata restituantur, debent Princeps niti. Ibid. n. 18. pag. 421.

Hæreticorum defensores sunt de hæresi suspecti; item violatores constitutionis, *si de protegendis*. Cap. 4. Sect. 2. num. 1. & 2. pag. 423.

Hæreticorum defensores, qui sint, quomodo possint defendere, quo casu, & cujus permissione? Ibid. n. 3. & 4. pag. 474. & à n. 6. ad n. 14.

Hæretici Principis Catholicus subditus, potest pro eo militare, quoties bellum non sit adversus religionem, alias secus. Ibid. n. 15. pag. 425.

Si ad hæreticorum sectã Catholicos convolare Princeps permittat, directò dicitur impedire ministros S. Officii. ibid. num. 35. pag. 427.

Disparitas inter Deum permittentem Catholicos involvi hæreticorum erroribus, & Principem permittentem Catholicos convolare ad hæreticorum Castra. Ibid. n. 36. pag. 428.

Ne aliquis hæreticus capi possit absque sua licentia, si Princeps conderet statutum, illud esset nullum. Ibid num. 43.

Hæretici ne apud Italos morari possent statuit Gregorius XV. in sua bulla incipiente *Romani Pontificis*. Cap. 5. sect. 1. num 8. p. 436.

Dicta dispositio Gregorii non comprehendit hæreticos militantes. Ibid. n. 13. p. 436.

Nec receptantes Hospitio Hæreticum transeuntem. Ibid. num. 14.

Cum hæreticis commercium periculosum est. Ibid. num. 9. p. 435.

Ab Hæreticis Sacramenta recipiens, & in primis baptismum, non est de hæresi suspectus. Cap. 5. Sect. 1. numer. 18. pag. 437.

Reliqua vide in verbo BAPTISMUS, CONFIRMATIO, EUCHARISTIA, POENITENTIA, EXTREMA UNCTIO, ORDO, & MATRIMONIUM.

Hæreticorum filios non licet Catholico de Sacro fonte suscipere. Ibid. num. 22. pag. 438.

Ad Hæreticorum concionem nunquam licet Catholico campanam pulsare, etiam cum mortis periculo. Cap. 5. Sect. 2. num. 74. pag. 452.

Cum hæretico confœderationem inire non licet Catholico Principi absque licentia Summi Pontificis, & quo sensu? Ibid. num. 78.

Et minùs licèt præbere auxilium ad occupandam dictionem Catholici. Ibid. num. 79. p. 453.

Paulus Tertius improbavit confœderationem Caroli V. cum Anglorum Rege. Ibid. num. 80.

Hæreticorum litteris non debet Nuncius Pontificius respondere, vel eis scribere, vel aliam communicationem cum eis habere. Ibid. num. 83.

Hæreticorum libri zizaniis comparati, sunt comburendi. Cap. 6. Sect. 1. numer. 3. pag. 457.

Hæreticorum libros legentes sunt de hæresi suspecti. Ibid. num. 4.

An idem sit dicendum de retinentibus eosdem

eoſdem libros. Ibid. numer. 5.
Conciliatio inter extremas opiniones negantem, & affirmantem, & alia ad materiam facientia. Ibid. n. 6. pag. 458. & per totum.
Hæreticorum libros legentes, & retinentes excuſantur ab hæreſis ſuſpicione ex aliquibus circumſtantiis, quæ enumerantur, & explicantur cum ſuis ampliationibus, & limitationibus. Cap. 6. Sect. 2. à n. 1. & per tot.
Vide etiam in verbo LIBRI HAERETICORUM, ſeù PROHIBITI.
Hęreticorum funus qui comitantur, ſunt de hęreſi ſuſpecti. Cap. ult. Sect. 1. n. 1. pag. 473.
Limitat tribus caſibus, quos diſtinguit Ricciullus, qui reprobatur. Ibid. n. 2. pag. 474.
Hęretici ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. Eccleſiaſtica ſepultura carere debent. Ibid. n. 3.
Et hoc intelligitur, ſivè ſint notoriè, ſivè non notoriè excommunicati. Ibid. n. 4.
Hæretici ſunt, qui per annum in excommunicatione inſordeſcunt, ſi excommunicatio lata fuerit ob cauſam fidei. Ibid. n. 8.
Hęreticis, qui hęreditatem relinquunt, ſunt de hæreſi ſuſpecti, niſi relinquant illis, ut egenis. Ibid. n. 5.
Hæreticis faventes propoſitiones ſunt denunciandæ. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. n. 11. pag. 479.
Hæreticum eſſe, qui profert aliquam propoſitionem hæreticam, & dictam propoſitionem eſſe hęreticam, non eſt idem. Ibid. n. 17. pag. 480.
Hęreticus non eſſet cenſendus, qui impugnaret ea, quæ quodamodò ad religionem Catholicam pertinent, niſi Pontifex ex Cathedra definierit oppoſitam ſententiam. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 1. n. 18. pag. 483.
Hæreticorum erroribus, aut perſonis favens, eſt hereſi favens propoſitio. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 3. n. 23. pag. 491.
Cum hæreticis ſentit, qui contemnit cenſuram Pontificis. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 15. pag. 504.
Hæreticum eſſe, qui extortam interpretationem ponit in divinis ſcripturis, Tranſmiera nimis rigoroſè cenſet. Ibid. n. 48. pag. 509.
Hæretici Cathari. *Vide in verbo* CATHARI HAERETICI.

HENRICUS IV.

Hęnricus IV. Hugonottis pacē, & libertatem conceſſit ea conditione, quod reſtituerent bona Eccleſiaſtica erepta. Cap. 4. Sect. 1. ſubſect. 2. §. 3. num. 8. pag. 419.

HERBA.

An licita ſit herbarum Collectio in nocte S. Joannis? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 18. pag. 176.
Malefici non ignorant herbas virulentas. Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 3. n. 3. pag. 235.
De Herbâ Rutâ, & Tapſiâ. *Vide in verbo* DAEMON.
Quædam herba juxta Helmontium amorem excitabat. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 5. n. 21. pag. 195.
Refellitur Abailardus, ſentiens dęmonum ſugeſtiones in nobis fieri contactu lapidum, & herbarum. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 5. n. 20. pag. 195.

HIERARCHIA.

Hierarchiam Eccleſię tangentes, ſunt ſeditioſæ propoſitiones. Cap. ult. ſect. 2. ſubſ. 1. §. 7. n. 14. pag. 500.

HIERONYMUS DE PRAGA.

Hieronymus de Praga cogitur à Concilio Conſtantienſi ad abjurandam cenſuram datam contra probabilem ſententiam ex univerſalibus deſumptam. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 57. pag. 510.

HISPANIAE REGES.

Hiſpaniæ Regibus quàm ſit antiquus titulus Regis Catholici. Cap. 5. Sect. 2. n. 86. pag. 453.
Hiſpaniæ Reges jurant ſe ſemper Catholicam fidem ſervaturos, & expulſuros hæreticos à Regno ſuo. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 2. n. 16. pag. 418.

HOMICIDIA, ET HOMICIDIUM.

Homicidium an ſit pejus blaſphemia? Cap. 1. n. 10. & 11. pag. 43.
Vide in verbo SUSPICIO, SANGUIS.

HOMO.

Maximè inſudarunt Chriſtiani Prędicatores apud braxilienſes ad eos avertendos à ferali conſuetudine comedendi humana

mana corpora. Cap.2.Sect.6.subs.2.n.6. pag.233.

HONORES.

Dæmon nec honores, uec divitias elargitur hominibus. Cap.2. Sect.2. subs. 2. n.32.pag.161.

HONORIUS IMPERATOR.

Honorius declaravit, hæresim esse publicum crimen. Cap.4.Sect.1. subs.1.n.8. pag.400.

Honorius Imperator propter defensam Religionẽ à Deo contra hęreticos protectus fuit detecta Stiliconis proditione; e contrà, dum eisdem favet, à Deo punitur, data Urbe in direptionem per Alaricum. Ibid.n.9.

Honorius imperator ob libertatem Conscientiæ hæreticis indultam in multas incidit calamitates. Cap.4.Sect.1.subs. 2.§.2.n.13.pag.417.

HOSTIA.

Si quis vellet Eucharistiam in hostia non consecrata, committeret abusum Sacramenti in suscipiendo, quia non in debita materia. Cap.3.Sect.4. n.16.pag. 390.

Sacra Hostia nequit deferri ad osculandam Ægroto, qui eam nequit sumere. Cap.3.Sect.4.n.29.pag.391.

Hostiam deferre ad altare oblitus Sacerdos, si præ verecundia profert verba consecrationis super Hostia consecrata, est de hæresi suspectus. Cap.3. Sect.5. n,5.pag.293.

HVGONOTTI.

Hugonottis pacem, & Libertatem concessit HenricusQuartus ea condictione, quod restituerent bona Ecclesiastica erepta. Cap.4. Sect.1. subs.2. §.3. n.8. pag.419.

HVRTADUS.

Hurtadus in eo reprehenditur, quod dixerit, hæreticis non teneri Principem fidem servare, nisi illam juramento vallaverit. Cap.4.Sect.1.subs.2. §.1. n.18. pag. 413.

HYDROMANTIA.

Hydromantia apud veteres in pretio habita, hodie etiam in usu est, præcipuè apud germanos, sicut, & in Italia, & quomodo apud istos, & illos exerceatur? Cap.2. Sect. 4. subsect.3. n.16. pag.216.

An desponsatio Maris, quę fit à Duce Venetiarum quotannis sapiat superstitionem hydromantiæ? Ibid.n.17.pag.216.

HYPPOLITVS CARDINALIS ESTENSIS.

Hyppolitus Cardinalis Estensis Legatus Pii V. ab isto reprehensus, eo quod interfuerit colloquio habito inter Catholicos, & hæreticos. Cap.5. Sect.2. n. 16.pag.447.

I

IDIOMA.

IDiomate vernaculo translatam qui legunt sacram scripturam, vel eam vendunt, non sunt suspecti de hæresi, licet peccent mortaliter. Cap.6.Sect.2. n. 31. pag. 467.

IDIOTA.

Idiota si sit, retinens libros hæreticorum, vel non percipiat linguam, non est de hæresi suspectus. Cap.6.Sect.1.num.8. pag.458.

Item si sit bonę famæ, licet non Idiota. Cap.6.Sect.2.num.3.pag.464.

IDOLOLATRIA.

Pactum magicum cum Dęmone facit Idololatriam. Cap.2.Sect.2.n.5. pag.150. *Vide in verbo* MAGIA.

Idcircò Magi sunt de hęresi suspecti, tanquam Idololatræ. Cap.2. Sect.2.nu.6. pag.150.

Pręsumitur hæresis, vel Idololatria in personis trahentibus originem ab infidelibus, Cap.2.Sect.2. Subs.3. §.1.num.9. pag.169.

Negromantia est species Idololatriæ. *vide in verbo* NEGROMANTIA.

Maleficos Idololatrię Fęcem vocat Origines, quorum peccatum vincit in gravitate omnia alia. Cap.2. Sect.6. nu.5. pag.230.

Qua ratione Dæmones Idololatriam firmiùs stabiliebant? Cap.2.Sect.3.subs.2. n.5.pag.205.

Qui

Qui non Sacerdos celebrans elevat hostiam, facit, vt fideles in crimen Idololatriæ ignoranter incurrant. Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. nu. 7. pag. 266. & nu. 8. pag. 267.

Non excusantur prædicti, quamuis fideles adorantes committant tantum Idololatriam materialem. Ibid. n. 9. pag. 267.

Dæmonum potestas in genus humanum sæviens per Idololatriam eversa est Verbi Incarnati virtute. Cap. 2. Sect. 1. n. 1. pag. 137.

Adhuc tamen Idololatriæ supersunt vestigia, ut aptâ similitudine explicat Nyssenus. Cap. 2. Sect. 1. n. 3. pag. 137.

Idololatria appellatur etiam poletheismus. Quid utraque vox significet? Cap. 2. Sect. 1. n. 3. pag. 138.

Idololatria licèt à polytheismo differat, ordinariè tamen pro eodem usurpantur. Cap. 2. Sect. 1. num. 4. pag. 138.

Idololatriæ scelus, omnium primum, & ultimum, reddit de hæresi suspectos, & facit homines Dei immemores. Cap. 2. Sect. 1. num. 5. p. 138.

Idololatria oritur, vel ex errore, vel ex affectu, vel ex fine mali evitandi. Cap. 2. Sect. 1. num. 6. p. 138.

Idololatria ex errore mentis viguit apud gentes, quamvis ex consideratione creaturarum, unius Dei existentiam coactæ sint fateri. Cap. 2. Sect. 1. numer. 7. pag. 138.

Ignorantia de Deo præcipua Idololatriæ causa: undè aram ignoto Deo consecrarunt Athenienses. Cap. 2. Sect. 1. nu. 8. pag. 138.

Gentiles dubii de vero Deo, innumeros crediderunt Deos præcipuè homines excellentes; & quomodo ipsos nominarent? Cap. 2. Sect. 1. n. 9. pag. 138. *Vide in verbo* DEUS.

An idololatria ex errore admittat ignorantiam invincibilem excusantem? respondetur cum distinctione. Cap. 2. Sect. 1. n. 14. pag. 139. *Vide in verbo* IGNORANTIA.

Secunda Idololatriæ species, scilicet ex affectu proveniens, viguit apud gentiles, tum erga res animatistas tam rationales quam irrationales, tum erga res inamatas. Cap. 2. Sect. 1. num. 16. pag. 139.

Exempla Idololatriæ ex affectu ergà rationales creaturas, & origo. Cap. 2. Sect. 1. n. 17. pag. 140.

In Idololatriam ex affectu incidunt, qui Dæmones colunt ad aliquid assequendum. Cap. 2. Sect. 1. numer. 18. pag. 140.

Qui post baptismum ad paganismum redeunt, sunt tanquam hæretici plectendi: Sic veluti hæretici reputantur, qui seriò per Idolum jurant. Cap. 2. Sect. 1. n. 19. pag. 140.

Ab Idololatria ex prima, & secunda radice, est inseparabilis cultus Idololatricus. Quid dicendum de Idololatria externa? Cap. 2. Sect. 1. subs. 1. num. 1. pag. 141.

In quibus actibus consistat Idololatria? Opinio Vossii reiicitur. Cap. 2. Sect. 1. subs. 1. n. 2. pag. 141.

Definitio Idololatriæ externæ explicata. Cap. 2. Sect. 1. subs. 1. n. 3. pag. 142.

Quælibet Idololatria fit per adorationem soli Deo debitam. Cap. 2. Sect. 1. subs. 1. n. 4. pag. 142.

Ad Idololatriam externam requiritur actio positiva. Cap. 2. Sect. 1. subs. 1. num. 5. pag. 142.

Hæretici Sacris Imaginibus infensi opinantur, Idololatriam contingere posse in cultu ergà Deum. Cap. 2. Sect. 1. subs. 1. n. 6. pag. 142.

Idololatria externa potest consistere in solo actu externo absque errore in mente, quod exemplis declaratur. Cap. 2. sect. 2. subs. 1. n. 7. pag. 142.

Actus externus etiamsi reverentialis, si non sit Religiosus, non est Idololatricus, sed intrà limites cultus civilis: Imò non omnis actus religiosus ad cultum Idololatriæ sufficit; quid ergò requiratur? Cap. 2, Sect. 1. subs. 1. n. 8. pag. 142.

Distinguuntur actus externi. Cap. 2. Sect. 1. subs. 1. num. 9 & 10. pag. 143.

Thurificatio quando sit Cultus Idololatricus? De Thurificatione in missa, deque illius usu quò ad alia. Cap. 2. Sect. 1. subsect. 1. numer. 11. & 12. pag. 143.

Non solum thurificatio, sed alia actio potest esse Idololatrica: Exemplum B. Cyrillę, quæ carbones non excussit è manibus. Quid dicendum de genuflexione Naaman Syri ad idola? Cap. 2. Sect. 1. subs. 1. num. 13. pag. 144.

Actus indifferentes ad exhibendum honorem

rem Deo, & creaturis, uti ſunt genuflexiones, proſtrationes &c. tunc Idololatrici ſunt, quando intervenit falſi cultus circumſtantia. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 14. pag. 144.

Et quando talis circumſtantia concurrat? Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 1. num. 16. & 17. pag. 145.

Cauſa finalis Idololatriæ externæ eſt ad bonum conſequendum, & malum vitandum. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 18. pag. 145.

Qui facit ſe adorare, ut Deum, eſt Idololatra: Sic eumdem reatum incurrit, qui alterum ad Idololatrandũ conſulit. Pariterque, qui idololatriæ cooperatur. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 1. nu. 19. pag. 145.

Idololatriæ ſcelus ex errore intellectus, vel ex pravo voluntatis affectu graviſſimum eſt, cuiu ſit crimen læſæ Majeſtatis divinæ: Imò eſt graviùs quocumq; peccato, & cur? Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 1. pag. 146.

Idololatria externa eſt peccatum admodum grave. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 2. pag. 146.

Quidam auctores fundati in certis ratiunculis, & exemplis Jehu, & SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac aliorum Sanctorum opinati ſunt Idololatriam externam eſſe licitam. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 3. 4. 5. 6. & 7. pag. 146.

Reſponſio ad exempla. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 18. 19. & 20. pag. 148.

Opinio prædicta non ſolum eſt erronea, & temeraria, ſed adhuc majori cenſura digna. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 2. num. 8. pag. 147.

De Fide eſt, in nullo caſu licitam eſſe Idololatriam externam (niſi ex joco fiat, ut in comœdiis) per actus ex natura rei determinatę ad Dei cultum. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 2. num. 9. 10. 11. & 12. pag. 147.

Quia hujuſmodi Idololatria eſt actus intrinſecè malus, utpotè mendacium pernicioſum, Deo injurioſum, & hominibus ſcandaloſum. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 13. pag. 147.

De Fide eſt, Idololatriam externam per actus indifferentes, & ex circumſtantiis ſolùm Idololatricos, eſſe illicitam, & cur? Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 14. pag. 147. & n. 16. pag. 148.

Regula ad cognoſcendam hujuſmodi pravitatem Idololatricam. Cap. 1. Sect. 2. ſubſect. 2. num. 15. pag. 147. & n. 16. pag. 148.

Sollicitudo Sedis Apoſtolicæ ad arcendum quemlibet externum cultum Idolorum. Hinc Gregorius Decimuſquintus vetuvit Orientalibus Indis ad fidem vel convertendis, vel recenter converſis, quædam ſigna externæ Idololatriæ. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 17. pag. 148.

Idololatria externa inducit hæreſis ſuſpicionem, quia eſt peccatum contrà fidei confeſſionem, & unius Dei aſſertionem. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 22. pag. 149.

An ab Idololatria externa poſſit quilibet Confeſſarius abſolvere? Alij affirmant; negant alij. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 23. pag. 149.

IDOLOTHYTUM.

Idolothyti comeſtio cur apud priſcos Chriſtifideles putabatur peccatũ contrà Religionem? & cur hodiè non ſit illicita? Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 1. nu. 15. pag. 144.

Laudatur S. Valeria, quæ elegit potius mori, quàm de Idolothytis comedere. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 17. pag. 145.

IDOLUM.

Idolorum templum adire Naaman permittitur ab Eliſeo, & quare? Cap. 5. Sect. 2. n. 27. pag. 447.

Idoli refectioni, quod deſtruxerat, potius quàm cooperari, voluit Marcus Epiſcopus Arethuſæ ſubire tormenta. Ibid. n. 76. pag. 452.

Idololatris reſtituere Idolũ, quod in bello fuerit ablatum, non licet Chriſtianis. Ibid. n. 81. pag. 453.

Reliqua *vide in verbo* JURAMENTUM, & IDOLOLATRIA.

JEJUNIUM.

Jejunantes die Paſchatis, & die Dominica cur, & quando de hæreſi ſuſpecti? Cap. 2. Sect. 7. n. 5. pag. 243.

De Jejunio neceſſario in celebrante Miſſam, *vide in verbo* MISSA.

IGNATIVS LVPVS.

Contrà Ignatium Lupum, propoſitio ſa-

piens hæresim non est, quæ prima facie videtur habere sensum hæreticum. Cap.ult.Sect.2. subs.1. §. 3.num.6. pag. 489.
Sed quæ præsefert similitudinem hæresis. Ibid.n.7.

IGNIS.

Magorum potestas in ignem. Cap. 2. Sect.2.n.9. pag.156.
Vide in verbo INCENDIA.
Abiit in desuetudinem purgatio,quæ olim per ignem fiebat. Exempla ejus.Cap. 2.Sect.4.subs.3.n.19.pag.217.
Igni tradere Joannem Hus ægrè ferebat Sigismundus Imperator. Cap.4. Sect.1. subs.2.§.1.n.25.pag.414.

IGNORANTIA.

Ignorantia invincibis excusat ab hæresi, & à pertinacia. Præl. 14. num. 6. pag. 23.
Ratio. Ibid.
Non præsumitur tamen, & ut difficilis probationis non juvat. Præl.14.num.7. pag.23.
Nec datur.Præl.14.n.8.pag.23.
In foro externo sola probabilis ignorantia excusat errantem in fide. Præl. 14. n.11.pag.23.
Ignorantia ut sit probabilis, debet esse invincibilis. Prælim.14. num.12. pag. 23.
In foro interno ignorantia etiam affectata excusat. Præl.14. num. 13. pag. 23.
Ratio. Ibid.
Contrarium tenent multi alii. Præl. 14. n.14.pag. 24.
Prior tamen sententia defenditur. Præl. 14.n.15.pag.24.
Ignorantia affectata in foro interno non excusat ab aliis peccatis excepta hæresi: Ratio disparitatis. Præl. 14. n. 15. pag.24.
An ignorantia excuset blasphemos? utique, quia blasphemia cum sit injuria, supponit scientiam. Cap.1. Sect.6. n. 61.pag.130.
Ignorantia circa propositiones blasphemas hæretieales, est ignorantia juris, quæ non excusat in foro externo. Cap. 1.Sect.6.n.62.pag.130.
Ignorantia juris excusat in foro externo multos, ut mulieres, rusticos &c.Cap. 1. Sect.6. num. 63. pag.130.
An ignorantia excuset à peccato mortali in iis, quæ sunt contra naturam.Cap.3. Sect.1.subs.1.§.1.n.13.pag.275.
Ignorantia invincibilis sicut excusat in foro conscientiæ ab hæresi incurrenda, ità excusare debet in foro judiciali. Cap. 1.Sect.6.n. 64.pag.130.
Sicut nequit allegari ignorantia in manifestis articulis fidei; ita nec in blasphemiis eis oppositis. Cap.1. Sect.6.n.65. pag.230.
Numeratur ignorantia inter causas Idololatriæ. Cap.2.Sect.1.nu. 8.pag. 138.
Vide in verbo IDOLOLATRIA.
Quo sensu sit impossibilis ignorantia invincibilis veri Dei. Cap.2.Sect.1.nu. 15.pag.139.
An ignorantia invincibilis excusari possit Idololatram. Cap.2. Sect.1.n.14.pag. 139.
Dæmon sepè miscet se hominum operibus superstitiosis, ipsis hominibus ignorantibus, quod maximè verificatur in mulierculis, bona fide vana observantibus ad sanitatem. Cap.2. Sect.5. n. 2. pag. 219.
Ignorantia probabilis, seù simplicitas excludens pravam intentionem, & à peccato mortali excusans, excusat etiam ab hæresi suspicione, & quare? Cap. 2.Sect.5.n.13.pag.221.
Quando ignorantia excusat non servatem debitam formam in Sacramento conficiendo? *Vide in verbo* FORMA.
Ignorantia, & consuetudo excusat contrahentes matrimonia cum infidelibus. Cap.3.Sect.1.subs.1.§.4.nu.9. pag. 202.
Si ignoret receptans hæreticum eum esse talem,non est de hæresi suspectus. Cap. 4.Sect.1.subs.2.n.19.pag.408.
Et dicta ignorantia semper præsumitur, adeòut contrarium sit probandum.Ibid. num.20.
Ignorantia ab irregularitate an excusat suscipientem ordinis Sacramentum ab Episcopo hæretico?Cap.5. Sect.1. n.41. pag.439.
Ignorantia etiam si sit affectata, excusat legentes libros hæreticorum. Cap. 6. Sect.2.n.23. pag.466.
Mandans legi libros prohibitos non eximitur ab hæresis suspicione,nisi jubens agat ex ignorantia. Cap.6.Sect.2.n.36. & 37. pag.468.

Tran-

Transcribentes si ignorent, quod scribunt, & metu non audeant renuere, excusantur ab hæresis suspicione. Cap. 6. Sect 2. n. 55. pag. 470.

IMAGO.

Sacrarum Imaginum conculcatio est blasphemia. Cap. 1. Sect. 1. num. 45. pag. 88.

Sed impropriè. Ibid. n. 46.

Est propriè actio sacrilega, imò hæreticalis, inducens hæresis suspicionem. Ibid. num. 47. & 48.

Et qui conculcant sunt vehementer suspecti, & denunciandi. Ibid. numer. 49.

Imò magis sunt suspecti, quàm blasphemantes verbis. Ibid. n. 50.

Impietas in sacras Imagines arguit sacrilegos esse suspectos de hæresi Iconomachorum. Ibid. n. 51. pag. 89.

Isti tales sunt inexcusabiles, quia est error in intellectu cum præsumptione perversæ voluntatis. Ibid. nu. 52. pag. 89.

Prisci Romani non admittebant Imagines eorum, quos tamquam Deos colebant. Cap. 2. Sect. 1. n. 10. pag. 139.

Hæretici sacris Imaginibus infensi opinantur, Idololatriam contingere posse in cultu erga Deum. Cap. 2. Sect. 1. subs. 1. n. 6. pag. 142.

Imagines Astronomicas habere peculiares virtutes, tenuerunt aliqui, & cur? Cap. 2. Sect. 2. subsect. 4. §. 1. num. 2. pag. 180.

Non reperiuntur in Cælo illæ Imagines, ad quarum similitudinem componuntur Imagines Astronomicæ. Cap. 2. Sect. 2. subs. 4. §. 1. pag. 181.

Medici, & Chirurgi an uti possint annulis, & Imaginibus Astronomicis? Cap. 2. Sect. 2. subs. 4. §. 1. n. 5. & 6. pag. 180.

Concilium Eliberinum prohibuit pingi Sacras Imagines, ne gentilibus ludibrio essent. Cap. 2. Sect. 7. subs. 2. n. 40. pag. 256.

Hujusmodi profanatio non timebatur in insignibus in Ecclesia appensis, & cur? Ibid. n. 41. pag. 256.

Vetatur in jure civili pingi, vel sculpi Imaginem Salvatoris in filice humi. Ibid. n. 42. pag. 257.

Quid dicendum de iis, qui Imaginem Moysis pingunt cum facie cornutâ? Ibid. n. 43. pag 257.

Non sunt de superstitione suspecti, qui sacras imagines cum laureolis pingunt, non obstante quod laurea corona esset in usu apud gentiles. Ibid. n. 44. pag. 257.

Vide in verbo CORONA:

Nunquam licet Imagines quorumcumq; hominum, qui non sint Sancti pingere cum laureolis, & alio signo sanctitatis. Ibid. n. 62. pag. 261.

Imagines non possunt sculpi, vel pingi alio abitu, quam in Ecclesia sculpi, vel pingi consueverunt: Nec alio habitu, quam Religionis, in quà professi sunt. Cap. 2. Sect. 7. subsect. 2. numer. 37. pag. 256.

De licentia cudendi Imagines, & imprimendi gesta servorum Dei. Cap. 6. Sect. 2. n. 76. pag. 472.

Nequit exponi Imago in Ecclesia, antequam ab Episcopo examinetur. Ibid. n. 38. pag. 256.

Damnantur, qui Sacras Imagines vestibus profanis ornant, & sunt denunciandi. Ibid. n. 39. pag. 257.

Alia *vide in verbo* TABELLA.

IMMUNITAS.

An blasphemus frui possit Immunitate Ecclesiastica? Affirmativa responsio communis est. Cap. 1. Sect. 6. num. 98. pag. 135.

Blasphemus tamen hæreticalis ab ea eicitur, ratione adiunctæ hæresis. Cap. 1. Sect. 6. n. 99. pag. 135.

Si de immunitate à violentia intelligatur saluus conductus, potest Princeps illum hæreticis concedere; secùs, quo ad omnia. Cap, 4. Sect. 1. subs. 2. §. 1. n. 2. pag. 411.

Immunes sunt ab oneribus familiares Sancti Officii, sed limita. Cap. 4. Sect. 2. n. 65. pag. 430.

IMPEDIRE, IMPEDIENS.

Impediens Ministros S. Officii semper est denunciandus sub pœna excõmunicationis ipso jure. Cap. 4. Sect. 2. n. 27. pag. 427. non est tamen semper de hæresi vehementer suspectus. Ibid. n. 28.

Varia ad materiã facientia distinguuntur

& explicantur. Ibid. n. 29. pag. 427. ad num. 52.
Qui impediret armorum delationem, vel exemptionem Inquisitoris negaret, posset puniri tamquam violator Sacri Tribunalis. Ibid. n. 73. pag. 431.
Indirectè impediri dicũtur à personis privatis Ministri S. Inquisitionis, quando Domi detinentur Testes, ne examinentur. Ibid. n. 74.
Inderectè impedire dicuntur minitantes vel testes, vel Ministros S. Officii. Ibid. num 75.
Ministri qui impediri nequeunt, nec directè, nec indirectè, sunt qui actu inserviunt. Cap. 4. Sect. 2. subs. unic. num. 1. pag. 432.

IMPERATOR.

Imperator Honorius. *Vide in verbo* HONORIUS.
Imperatores, Reges, & omnes Christi fideles ex Inquisitorum edictis tenentur denunciare hæreticos. Cap. 4. Sect. 1. subs. 1. n. 10. pag. 400.
Contrarium quò ad Imperatores, Reges, & Cardinales. Ibid. num. 11.
Imperator Sigismundus. *Vide in verbo* SIGISMUNDUS.
Imperator Maximilianus. *Vide in verbo* MAXIMILIANUS.
Imperator Phoca. *Vide in verbo*. PHOCA.
Per Imperatoris fortunam, quia jurare noluit Sanctus Polycarpus, Martyrium passus est. Cap. 5. Sect. 2. n. 9. pag. 446.
Per Imperatorem jurare Ethnici grauius putabant, quàm per Jovis genium. Ibid. num. 10.
Imperatoribus quà forma Christiani milites juramentum fidelitatis præstarent? Ibid. n. 11.

IMPERIALIS.

Cardinalis Renatus Imperialis laudatur. Cap. 2. Sect. 3. subs. 1. num. 5. pag. 200.

IMPERITUS.

Imperiti si sint retinentes libros hæreticorum, excusantur ab hæresis suspicione, dummodò aliundè non concurrat circumstantia. Cap. 6. Sect. 2. n. 1. pag. 464.

IMPERIUM.

Imperium Constantinopolitanum ab hæresi Nestorii cepit everti. Cap. 4. Sect. 1. n. 6. pag. 396.

IMPIA PROPOSITIO.

Impiæ propositioni opponitur propositio pia. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. num. 19. 480.
Impia propositio quid sit? Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 4. n. 2. pag. 491.
Impiarum propositionum exempla. Ibid. num. 2.
Inter propositionem impiam, & piam media non pia. Ibid. n. 5. pag. 491.

IMPIETAS.

Impietas Phariseorum erga parentes, quorum filios avertebantur à succurrendo eis prætextu devotionis. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 4. pag. 492.

IMPOSITIO MANUVM APUD HÆRETICOS CATHAROS.

Vide in verbo CATHARI HÆRETICI.

IMPOTENS:

An qui contrahit, vivente uxore matrimonium cum impotente, incurrat crimen Polygamiæ. Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. §. 1. n. 34. pag. 279.

IMPRIMERE, IMPRESSIO.

Imprimentes libros prohibitos, seù impressioni cooperantes sunt de hæresi suspecti. Cap. 6. Sect. 1. num. 39. pag. 461.
Imprimentes, & Typographi eximuntur ab omni suspicione, quoties à Revisoribus tradita fuit facultas libros cudendi. Cap. 6. Sect. 2. n. 69. pag. 471.
Omnes libri imprimendi examinari debent juxtà constitutionem Concilii Lateranensis, quam ampliavit Concilium Tridentinam. Ibid. n. 70. & 71.
Dicta dispositio non est intelligenda de illis libris, qui alias sępissimè fuerunt impressi. Ibid. n. 72. pag. 472.
Assignantur qualitates Revisorum librorum, qui debent examinare pro impressione Ibid. num. 73.
De licentia cudendi Imagines, & imprimendi gesta servorũ Dei, qui cum fama Sanctitatis objerunt, & à quibus, & quomodo sit concedenda licentia libros imprimendi peracta revisione? Ibidem n. 75. & 76.
Imprimentes libros cum revisione, & licentia, nullam incurrunt hæresis suspicionem, nec ulla involvuntur labe. Ibidem n. 77.

Ex decreto Urbani Octavi libri in Urbe compositi non possunt imprimi extrà statum Ecclesiasticum absque licentia Magistri Sacri Palatii. Ibid. n.78.
Imprimentes libros sine licentia non sunt de hæresi suspecti, dummodò non sint Hæreticorum libri, vel hæresim non contineant. Ibid. num. 79.

IMPROBABILIS PROPOSITIO.
Improbabilis propositio reducitur ad temerariam, & quænam sit? Cap. ultim. Sect.2. subs.1. §.5. num.17. p.494.

IMPROPERIA.
An improperia in Sanctos sint blasphemiæ, ac peccatum contineant? *Vide in verbo* SANCTI.
An improberia in Beatos nondum canonizatos sint blasphemiæ? *vide in verbo* BEATI.
An improperia in Deum sint blasphemiæ? *Vide in verbo* BLASPHEMIA.

IMPUDICITIA.
Solis actibus impuris absque copula aliquando expletur impudicitia. Præl. 4. num.5. pag.7.
Senectus futuræ incontinentiæ suspicionem aufert. Præl.8. num.11. pag.14.

INADVERTENTIA.
Excusat ab hæresi. Præl.14. num.19. p.25.
An excuset à blasphemia? Cap. 1. Sect. 1. num.18. & 19. pag.48.
An inadvertenter blasphemans excusetur? Item an propter defectum plenæ deliberationis? Cap. 1. Sect. 6. numer. 57. pag.129.
Inadvertentia facilitatis continet veniam, & ob id nullam pœnam meretur. Cap. 1. Sect.6. num.58. pag. 129.
In Sancto Officio ob defectum advertentiæ blasphemus non punitur: Hinc reprobatur stylus excessivè rigorosus cujusdam Curiæ secularis. Cap. 1. Sect.6. num.59. pag.129.
Blasphemus, licet ratione inadvertentiæ non peccet, peccat tamen ratione scandali. Cap. 1. Sect. 6. n. 60. pag. 130.

INCANTATIO.
Dæmon instituit incantationes magicas, ut adoraretur. Cap. 2. Sect.3. num. 3. pag. 150.
Quid dicendum de Salomonis incantationibus? Cap.2. Sect.2. n.1. pag. 149. & n. 7. 8. & 9. pag.151.
Incantans hostiam non consecratam, est de hæresi suspectus. Cap.2. sect. 2. subs. 3. n. 7. pag.166.
An Dæmon in incantationibus abutatur Sacramentis, & quibusnam? *Vide in verbo* DAEMON.
De verbis Sacris in incantationibus, *vide in verbo* VERBA.
De verbis incantatoriis. *vide in verbo* VERBA.
Ex bonitate finis non legitimatur incantatio superstitiosa. Cap. 2. Sect. 2. subs.3. §. 3. n. 13. pag. 176.
Notabilis doctrina Hurtadi de verbis, quibus animalia incantantur. Cap.2.Sect.2. subs.4. §.2. n. 16. pag. 185.
Virtute divina serpentes incantantur; quomodò, & quarè? Ibid. n.21. pag. 186.
Ubi quando eorumdem incantatio potest tribui Dæmoniacæ virtuti. Ibid. n. 22. pag. 187. *Vide in verbo* FASCINATIO, ASPECTUS, VERBA, SONUS, TACTUS, MAGIA.

INCAPACES.
Incapaces quarumcumque dignitatum sunt hæretici. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 3. num. 1. pag. 418.

INCENDIUM.
Malefici Incendia magna excitant, verba tantum murmurantes: Exemplum. Cap. §.2. Sect.6. subs. 2. n.7. pag. 233.

INCITATIO.
Qui incitant alios ad blasphemandum absque prauo affectu erga Deum, peccant mortaliter ratione scandali, & irreverentiæ in Deum. Cap. 1. Sect.6. n. 14. pag. 123.
Incitans ad blasphemandum est he hæresi suspectus, etiamsi protestetur se facere citrà pravam intentionem. Cap.1.Sect. 6. n. 15. pag. 123.

INCLINATIO.
An in nobis mala inclinatio reperiatur? Præl. 8. n. 2. pag. 12. & n. 2. pag. 13. & nonnulla sub. n. 4.
Astrologia Genethliaca quid possit prædicere circa hominũ inclinationes &c.? Cap.2. Sect. 3. subs. 2. n.4. pag. 200.

IN-

INCONTINENTIA.
An periculum incontinentiæ ſufficiens ſit ad obtinendam à ſacerdotibus diſpenſationem ſuper voto caſtitatis? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 21. pag. 285. *Vide in verbo* DISPENSATIO.

INDI.
An indi converſi ad fidem ſint Polygami, ſi relicta priori uxore infideli rtanſeant ad ſecunda vota? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 1. num. 40. pag. 280.

INDICIS CONGREGATIO.
Indicis, & S. Officii Congregationes poſſunt concedere licentias legendi libros prohibitos, cum limitatione tamen. Cap. 6. Sect. 2. n. 17. pag. 465.

INDIFFERENS.
Quotieſcumque Magi utuntur aliqua re indifferenti, an operentur divina virtute? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. num. 1. pag. 173.

JNDOCTUS.
Indoctis nullo modo permittendum eſt diſputare cum hæreticis propter perverſionis periculum. Cap. 5. Sect. 2. num. 25. pag. 447.

INDULGENTIA.
Damnata ſuperſtitio ex parte colentis eſt publicare falſas, & apogryphas Indulgẽtias, quod delictum ab Inquiſitoribus punitur. Cap. 2. Sect. 7. ſubſ. unic. n. 50. pag. 250.
De Indulgentiis revocatis per Pium V. Ibidem n. 51. pag. 250.
Indulgentiarum contemptores ſunt Sacrarum rerum irriſores. Cap. ult. Sect. 1. n. 20. pag. 476.
Iſtiquè ſunt cenſurandi. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 5. n. 22. pag. 495.

INDUMENTUM.
Indumenta præſtare, & Miſſam inſervire Domino hæretico celebranti, non licet famulo Catholico. Cap. 5. Sect. 2. n. 34. pag. 448.
Indumenta contemnentes, quibus Clerici, & Monachi utuntur ad diſtinctionem ſeculariũ, ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap. ult. Sect. 1. n. 12. pag. 475.
Hoc irriſionis genere Tertullianus fuit vexatus. Ibid. n. 13. *Reliqua vide in verbo* VESTIS;

INFALLIBILE.
Quoties Magi promittunt aliquem effectum infallibiliter, non dicuntur divina virtute operari. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 3. pag. 173.
Nec verba imperativa, nec conſtitutiva habent effectum infallibilitem. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. num. 4. pag. 174.
Exorciſmi non habent effectum infallibilem, Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 6. pag. 124.

INFAMES.
Infames ſunt hæretici. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 3. n. 2. pag. 418.

INFANS.
An ſint baptizandi infantes? *vide in verbo* BAPTISMUS.
An ipſis confirmationis, & Euchariſtiæ Sacramenta conferenda? *vide in verbo* CONFIRMATIO, & EUCHARISTIA.

INFANTIA.
Facile eſt puerilem animum falſis Dogmatibus imbuere. Præl. 7. n. 5. pag. 12.
Platoni nec placuit, ut à Nutricibus narrarentur Infantibus fabulæ, & quare? Præl. 7. n. 5. pag. 12.
vide in verbo FILII.

INFERNUS.
Vide in verbo DAMNATI, MISSA.

INFIDELES.
Habuerunt à Deo gratias gratis datas, & donum prophetiæ, & quare? Cap. 2. Sect. 2. Subſ. 1. n. 2. pag. 12.
Non carent gratia ſufficienti ad ſalutem, idcò habent aliqualem notitiam, vel lumen fidei. Prælim. 14. num. 8. pag. 23.
Præſumitur hæreſis, vel Idololatria in perſonis trahentibus originem ab Infidelibus. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 1. n. 9. pag. 169.
De Matrimonio cum infidelibus, *vide in verbo* MARIMONIUM.
Ad infideles non licet arma deferre, & deferentes, vel tranſmittentes ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap. 4. Sect. 2. num. 19. pag. 425.

expli-

Explicatur, & limitatur dicta concluſio. Ibid.à n.20.ad n.26.pag.426.
Infidelium, & hebræorum templa non eſt licitum adire, quando ibi ſuperſtitioſa peraguntur; ſecus ſi iſta non peragantur. Cap.5. Sect.2.num.40.& 41. pag. 449.
Infidelium veſtes, *vide in verbo* VESTIS.
In Infidelium locis Catholici commorantes poſſunt edere carnes diebus vetitis ad evitanda pericula, ſi non adſit præceptum Tiranni de illis edendis. Cap. 5.Sect.2.n.70.pag.452.

INFIDELITAS.
Infidelitati, vel hæreſi directa, vel inditecta cooperatione, ne cooperentur, prohibentur Catholici in terris hæreticorum. Cap.5. Sect.2.n.72.& 73. pag. 452.

INFIRMITAS.
Infirmitas, & mors regulariter ex maleficio non provenit. Cap.2.Sect.6.ſubſ.1. n.5.pag.231.
Vide in verbo MORBUS.

INFIRMUS.
Infirmis tantummodò eſt conferenda extrema unctio. *Vide in verbo* EXTREMA UNCTIO.

INFLUXUS.
Quanta ſit vis influxuum Stellarum? *Vide in verbis* STELLAE, ASTRA, ASTRONOMIA, ASTROLOGIA, CAELUM.

INGENIUM.
Aeris temperies indicat ingenii præſtantiam, & è contra. Præl.5.num. 6. pag. 8.
Qualitas Climatis plurimum confert, ut dignoſcantur ingenia. Præl. 5. num.5. pag.7.

INGRESSUS.
Ingreſſus in templum hæreticorum abſque rationabili cauſa ſemper eſt prohibitus, etiam morte inſtante, & ingredientes ſunt de hæreſi ſuſpecti ex definitione Concilii Tarraconenſis. Cap.5.Sect. 2. n.38. pag.448.& n.39. pag.449.
Cauſæ autem rationabiles ponuntur dicto capite à n.10.pag.446. & ſeq.

INIMICUS.
Celebrans Miſſam defunctorum pro Inimico vivo an incurrat crimen hæreſis? Cap.3. Sect. 1.ſubſ.5. n.28. pag.315.
Eſt ſuperſtitioſum canere pſalmum 108. ad petendam vindictam contra Inimicum. Ibid.n.29.pag.315.

INJVRIAM IRROGANS PROPOSITIO.
Injuriam rebus ſacris irrogans, eſt irreverens propoſitio. Cap.ult. Sect.2. ſubſ. 2.n.39.pag.509.
Injuriam Irrogans principiis Philoſophorum, quomodò ſit cenſuranda propoſitio? Ibid. n.56.pag.510.
Injuriam irrogans perſonæ in dignitate conſtitutæ, eſt propoſitio ſatirica. Ibid. n.59.

INJVRIOSA PROPOSITIO.
Injurioſa Deo eſſet propoſitio, dicere ſacram ſcripturam ſcatere erroribus gramaticalibus. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §.6. n.19.pag.501.
Diſtinctio inter injurioſam, & maledicam propoſitionem. Ibid.n.20.

INNOCENTIVS TERTIUS.
Ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio Tertio Hæreticorum fautores ſunt de hæreſi vehementer ſuſpecti. Cap.4.Sect. 1.n.1.pag.395.
Ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio Tertio Eccleſiaſtica ſepultura debent carere hæretici. Cap. ult. Sect. 1. nu. 3.pag.474.

INNOCENTIVS XI.
Ejus Pontificatum prænunciat mirabilis ſonus Campanæ in Terra Rocchę Contradæ. Cap.2. Sect.2.ſubſ. 4. §.2.n.18. pag.186.

INQVISITIO.
In Inquiſitione inſtituenda in ſuis Regnis Ferdinandi, & Eliſabetthæ egregius Zelus. Cap.4. Sect.1. ſubſ.2.n.10.pag. 407.
Inquiſitioni ſe ſubiiciunt Reges Hiſpaniarum, & juramentum preſtant ſe Catholicam fidem ſervaturos, & hæreticos à Regno expulſuros. Cap.4.Sect.1. ſubſ. 2. §.2.n.16.pag.418.

Sine

Sine Inquisitionis licentia non potest quis patrocinari hæretico in judicio. Cap.4. Sect.2.n. 8. pag.424.
Inquisitionis Neapolitanæ, & Militensis Consultores, sunt exẽpti à jurisdictione Curiæ, tam sæcularis, quam Ecclesiasticæ. Ibid.n.64.pag.430.
Sacra Inquisitio meritò habet familiam armatam, exemptam ab omni jurisdictione. Ibid.n.67.
S.Inquisitionis Ministri indirectè dicuntur impediri à privatis personis, quando Domi detinentur Testes, ne examinentur. Ibid.n.74.pag.431.
S.Inquisitionis Congregationem debent certiorem reddere Episcopi, nisi adsit Inquisitor, cui libros prohibitos repertos consignent. Cap.6.Sect.2.n.62 &63.pag.471.

INQVISITOR.

An fortilegi puniantur ab Inquisitoribus? *vide in verbo* SORTILEGIUM.
An sit Inquisitori credendum admonenti circa res ad fidem spectantes? Præl.17. n.11.& 12.pag.31.
An Inquisitor procedat contra superstitiosos, & quando? Cap.2. Sect.5.n.6. & 7.pag.220.
Ex Inquisitorum edictis tenentur omnes Christifideles hæreticos denunciare. Cap. 4.Sect.1.Subs.1.n.10.pag.400.
Limita. Ibid. n.11.
Ab Inquisitoribus interrogati, si renuant manifestare suspectos de hæresi, an ipsi sint suspecti? Ibid.numer.39. pag. 404.
Ab Inquisitoribus, sive infectentur, sivè non infectentur hæretici, eorum receptatores hæresis suspicionem incurrunt, vel levem, vel vehementem, secundum qualitatem circumstantiarum. Cap.4. Sect.1.subs.2.n.5. & 6.pag.406.
Licet Inquisitorum manus non evadat hęreticus vnica vice receptatus, tamen receptans videtur incurrere excommunicationem Bullæ Cænę.Ibid.n.13.pag. 407.
Defenditur contraria sententia. Ibid. n. 14.
Inquisitori indicandi causa,qui hæreticum receptat, non est de hæresi suspectus. Ibid.n.17.pag.408.
Inquisitores habent familiam armatam pro eorum jurisdictione exercenda.Cap. 4.Sect.2. n.53. pag. 429.
Inquisitorum familia constat apparitoribus, vel Satellitibus, vel familiaribus. Ibid.n.54.
Ab Inquisitoribus immediatè expediri solent licentiæ deferendi arma, quas consultores concedunt famulis. Ibid.n.59. pag.430.
Inquisitoris jurisdictioni privativè subduntur consultores, si delinquant in officio. Ibid.n.63.
Inquisitori competit exemptio ab omni jurisdictione, non tantum de jure, sed etiam de congruo. Ibid.num. 68.pag. 431.
Inquisitor est principaliter inter Ministros S.Officij. Cap.4.Sect.2.subs. unica,nu.7. pag.433.
Nisi de Inquisitoris,vel Ordinarii licentia, non licet Catholicis habitare in Terris hęreticorum secundum Bullam Clementis Octavi. Cap.5.Sect.2.n. 1. pag. 445.
Non ab Inquisitoribus, sed ab Episcopis puniuntur Iudæi, rem veneream cum Christiana exercentes. Ibid.n.109.pag. 456.
Inquisitori si tempus notabile requiratur ad tradendum commodè librum hæretici,scrupulus non habendus. Cap.6. Sect.2.n.13.pag.465.
Habebant licentiam legendi libros prohibitos illi, qui eos ex officio legere tenentur, ut sunt Inquisitores; sed eis hujusmodi privilegium sublatum est. Cap.6.Sect.2.n.22.pag.466.
Sinè Inquisitoris, & Episcopi licentia bibliopolis vetitum est,ullos libros in Civitatem deferre. Ibid. num. 60.pag 470.
Imò Inquisitores, & si hi non adsint, Episcopi debent Naves visitare ad videndum,an sint libri prohibiti. Ibid. n.61.pag.471.
Inquisitori tenetur consignare Episcopus libros prohibitos repertos, & si is non adsit, notificare sacræ Inquisitionis Congregationi. Ibid.n.62. & 63.
Quamvis Inquisitoris, & Episcopi accedat consensus, nequeunt comburi libri prohibiti auctoritate privatâ. Ibid. n.64.65.& 66.
Inquisitores præcipere possunt bibliopopolis, ut deferant notam librorum,qui sunt

ſunt in eorum Officinis. Ibid. numer. 67.
Ab Inquiſitoribus meritò fuerunt proceſſati quidam, qui deturpaverant Cedulones contra excomunicatores. Cap. ult. Sect.2. ſubſ. 1. §.5. n.27.pag.495.
Inquiſitores judicantes de aliqua propoſitione, non ſtatim debent illam, ut hæreticam, pronunciare, vel ejus aſſertorem hæreticum. Cap. ult. Sect.2. ſubſ. 2.n.15. pag.506.
Item debent conſiderare, an audiens propoſitionem ab aliquo prolatam, illam intellexerit ſecundum ſenſum hæreticum. Ibid.n.16.
Inquiſitoribns ſubduntur evulgantes propoſitiones novas, periculoſas, aliaſque hujus generis. Cap.ult. Sect.2. ſubſ.2. n.29.pag.408.
Cur Inquiſitoribus ſubdantur illi, qui de ſe ipſis evulgant, vel evulgare faciunt prodigioſa, vel propheticas revelationes &c.? Ibid.n.34.
Inquiſitores attendant, quando iſti tales excuſari poſſint ex ignorantia invincibili; ſeù craſſa. Ibid. n.35.
Ab Inquiſitoribus judicandi ſunt illi, qui callidè tacitis nominibus perſonas circumſcribunt, ut eas cognoſcere faciant. Cap.ult.Sect.2.ſubſect.2. numc.63.pag. 511.

INQUISITUS.

Quanta ſit æquitas Tribunalis S. Officii in concedendis defenſoribus reis inquiſitis? Cap.4.Sect.2.n.11. pag.424.& nu. 12.& 13.pag.425.
Ne aliquis inquiri, vel accuſari poſſit de crimine hæreſis, ſi Princeps ſtatuat, directè dicitur impedire Miniſtros S.Officii. Ibid.n.34.pag.229.

INSORDESCERE, INSORDESCENS.

Inſordeſcentes in excommunicatione per annum, contemnunt Eccleſiaſticas cenſuras. Cap.ult,Sect.1.n.8.pag.475.
Inſordeſcentes debent cogi ad purgationem ſubeundam. Ibid.n.10.
Inſordeſcentiæ annus debet eſſe continuatus, & initium ſumere à die, quo fuerunt nominatim excommunicati. Ibid.n.11.

INSTRVMENTA.

Inſtrumenti ad aliquod facinus perpetrandum præparatio, quantam inferant ſuſpicionem, ſeù indicium? Præl. 10. nu.3. pag.17.

INTELLECTVS.

Suſpicio pertinet ad intellectum. Præl.2. n.2. pag.3.
An Dæmon agere poſſit in intellectum? Cap.2. Sect. 2. ſubſ.2.n.24. pag.160.

INTENTIO.

Ad eruendam intentionem proferentis contumeliam, ſtandum eſt in foro externo conjecturis. Cap.1.Sect.2. n. 19. pag.94.
Vide in verbo VERBA.
An blasphemus negans ſe habuiſſe malam intentionem, excuſari poſſit? utiquè in foro ſacramentali; ideoquè poterit à Confeſſario abſolvi. Cap.1.Sect.6.n.73. pag.131.
Sed in Tribunali S.Officii non excuſatur, quia præſumitur ſentire, ſicut loquitur. Cap.1.Sect.6. n.74. pag.131.
Per intentionis omiſſionem non conficitur ſacramentum, ſed non incurritur hæreſis ſuſpicio, niſi conſtet de tali omiſſione. Cap.3, Sect.5.n.7.& 8.pag. 393.
Intentionem requiri in Miniſtro ad conficiendum Sacramentum Eccleſiæ decrevit Alexander Octavus. Ibid.n.9.
Juvenin contrarium tenens reprobatur. Ibid.n.10.
Cornelius Papa declaravit, nullam conſecrationem Novatiani, quia facta fuit ab Epiſcopis Ebriis, adeoque abſque intentione. Ibid.n.11.

INTERPRETATIO.

Ea interpretatio, quæ referri poteſt ad delictum, refertur ad non delictum. Præl. 9.num.6.pag.19.
Propoſitio ambigua viri bonæ famæ non eſt interpretanda in ſenſu hæretico. Præl.9.n.6.pag.16.
Vide in verbo OCCULTUM, ÆQUIVOCUM.

INTERROGATIONES, INTERROGATUS.

De interrogationibus Aſtrologicis. Cap. 2.Sect.3.ſubſ.1.n.6.pag.209.
Interrogatus à Summo Pontifice, an libri

hæreticorum essent prohibendi, si responderet esse differendum, non esset de hæresi suspectus, Cap.4. Sect.2. nu. 58. pag.470.

INVOCATIO.

An invocantes Dęmonem ad tentandam mulieris pudicitiam, sint de hæresi suspecti? Cap.2.Sect.2. subs.3.§.1. num.7. pag.169.

An quælibet Dæmonis Invocatio inducat vehementem hæresis suspicionem? Cap. 2.Sect.2.subs.3.§.1.pag.169.

JOANNA.

Joannæ Filiæ Caroli V. exemplum circa denunciationem hæreticorum. Cap.4. Sect.1.subs.1.n.10.pag.400.

S.Joannes Chrisostomus fuit primus, qui contra hæreticorum receptatores procuraverit Capitale suplicium. Cap.4. Sect. 1.subs.2.n.7.pag.405.

JOANNES X.

Joannes X. fortiter resistit Principibus prætendentibus dare hæreticis libertatem conscientiæ. Cap.4.Sect.1. subs.2. §.2.n.5.pag.415.

JOANNES HUS.

Joanni Hus fuit concessus salvus conductus cum clausulâ *Iustitia semper salvâ*. Cap.4.Sect.1. subs.2. §.1.n.5. pag.410.

Joannem Hus tradi igni, ægrè ferebat Sigismundus Imperator, sed Concilium Constantiense ejus scrupulum diluit. Ibid.n.23.& 25.pag.414.

JOCUS.

De Confessione per Jocum, *vide in verbo* CONFESSIO.

Jocus excusat ab hæresi. Prel.14.nu.16. pag.24.

Explicatur Divus Hieronymus in oppositum.Præl.14.n.17.pag.24.

An liceat Idololatria externa per Jocum? Cap.2.Sect.1.subs.2.n.9. pag.147.

An Jocosè blasphemantes excusentur? Minimè:Imò hæc circumstantia augens malitiam, auget & pænam. Cap.1. Sect.6.n.44. pag.127.

Joco facta, aut dicta pęnam minuunt, quando Jocus est innoxius. Cap.1.Sect. 6.n.45.pag.128.

Deus dum prophanis Jocis irridetur, est aperta fidei pernicies. Cap.1.Sect.6.n. 46.pag.128.

Erasmi Rotherodami impiis jocis abutitur Zuinglius hæresiarca ad abrogandam Sanctorum invocationem. Cap.1. Sect.6.n.47.pag.128.

Blasphemia jocosa Franciscí Briani animatur}Henricus Octavus Rex Angliç ad divortium faciendum à legitima Conjuge: Hinc Angliæ ruvina. Cap.1.Sect. 6. n.48. pag.128.

Contra quosdam Religiosos,qui joci causâ induerunt fratrem vestibus Pontificalibus, & per claustra deduxerunt, potuit S.Officium procedere. Cap.ult. Sect.1.n.22. pag.476.

JOSVE.

Josua fidem Gabbaonitis servavit. Cap.4. Sect. 1. subsect. 2. §.1. numer.11. pag. 412.

IRA.

Subitaneus impetus ex Ira excusat ab hęresi. Præl.14.n.20.pag.25.

In irato non agit voluntas. Præl.14.nu. 20. pag.25.

Ira est brevis furor, ac mentem præcipitat. Præl.14.n.20.pag.25.

Ira est naturalis passio, & sæpe licita;imò aliquando laudabilis. Præl. 14. n. 21. pag.25.

In quod differat ab iracundia? Præl.14. n.21.pag.25.

Vide in verbo IRACUNDIA.

IRACUNDIA.

Est iræ excessus, & effervescentia animi impetuosi. Præl.14.n.21.pag.25.

In quò differat ab Ira? Præl.14.n.21.pag. 25.

Vide in verbo IRA.

An blasphemus in iracundia excusetur? Differentia inter iracundiam,& iram. Cap.1.Sect.6. n.32. pag. 126.

Sentiunt multi, iracundiam non excusare à crimine blasphemiæ;adeoque neque ab hæresis suspicione. Cap.1. Sect. 6.n. 33.pag.126.

Sed contra istos militat jus commune disponens, quod delinquentibus non ex dolo malo, non possit irrogari pæna ordinaria. Cap.1. Sect. 6.num.34.pag. 126.

Ut bla-

Ut blaſphemus excuſetur propter iracundiam, hęc debet eſſe tanta, ut mentem alienet: Cap.1.Sect.6.n.35. pag.126.
Item, quod ſit juſta, & rationabilis cauſa iraſcendi. Cap.1. Sect.6. nu.36.pag. 126.
Item Iracundi blaſphemi non excuſantur, ſi ſint conſuetudinarii. Cap.1.Sect.6.n. 37.pag.127.
Artiſtę ex conſuetudine in iracundia blaſphemantes quando excuſentur? Cap. 1.Sect.6.n.38. pag.127.
An ſemel tantum in ira blaſphemans abjuret de levi? Cap.1. Sect.6.num.39.pag. 127.

IRREGVLARITAS.

An irregularitate afficiantur receptatores hęreticorum? Cap.4.Sect.1.ſubſ.2.n. 4. pag.406.
Ab irregularitate ignorātia an excuſet ſuſcipientem ordinis Sacramentum ab Epiſcopo hæretico? Cap.5. Sect.1. n.41. pag. 439.

IRREVERENS PROPOSITIO.

Irreverens propoſitio vocatur propoſitio injuriam rebus ſacris irrogans. Cap. ult.Sect.2.ſubſ.2.n.39. pag.509.
Sub irreverentibus propoſitionibus compræhenduntur illæ, quibus non allegantur fideliter verba Sacræ Scripturæ. Ibid.n.26.

IRREVERENTIA.

Dedecet,cultum Deo exhibere, quando habet annexam irreverentiam. Cap.2. Sect.7.ſubſ.unica n.18.pag.228.

IRRISOR.

Inter irriſores Sacrarum rerum computantur contemptores Indulgentiarum, Cāpanarum &c. Cap.ult.Sect.1.n. 20. pag. 476.
Hoc irriſionis genere vexatus fuit Tertullianus erga indumenta, quibus utuntur Clerici, & Monaci, ad diſtinctionem ſecularium. Ibid.n. 13. pag. 475.

ITERATIO.

Quando Sacramenta iterari nequeant, & è contrà? *Vide in verbo* CUIUSCUMQUE SACRAMENTI.
Iteratò ſuſcipiens baptiſmum, ſemper eſt de hæreſi ſuſpectus, & abjurare debet. Cap.3.Sect.4.n.21. pag.391.
Et limitatur in caſibus relatis. Ibid. n.20. pag.390.
Item dicendum de eo, qui iteratò ſuſciperet Sacramentū confirmationis. Ibid. n.22.pag.391.

JUDÆISMVS.

Hæreſis ſuſpicionem ingerunt verba, quibus quis invehitur in converſos à Judeiſmo. Cap.ult.Sect.2.ſubſ.2.num.24. pag.507.

JVDÆA PROPOSITIO.

Judęa propoſitio eſt illa, quà profertur aliquod ſecundum leges ſynagogę.Cap. ult.Sect.2. ſubſect.1.§.6.numer.11. pag. 500.

JUDAEI.

An Judæorum filii ſint invitis parentibus baptizandi? *Vide in verbo* FILII.
Si poſt baptiſmum redeant ad ritus Judaicos, ſunt hæretici, licet non fuerit eorum baptiſmus deſcriptus in libro. Prę.18.n.9.pag.34.
Ex decreto Pauli V.Judæi, qui in Luſitania remanſerunt, ſi judaizant, cenſentur à fide appoſtatare. Præl.18. nu.10. pag.35.
Judæi in infantia etiam invitis parentibus baptizati, redeuntes ad Ritus Judaicos, ſunt hæretici. Præl.18. n.11.pag. pag.35.
Judæus, vel Paganus non baptizatus, putans ſe talem eſſe, ſi contra fidem ſentiat, eſt hæreticus. Præl.18.n.12.pag. 35.
Judæorum impudentia, & protervia in ſuâ ſuperſtitione. Præl. 18.num.6.pag. 34.
Philippus Auguſtus Rex Francorum quà de cauſa ex ſuo Regno Judæos expulit? Præl.18.n.7.pag.34.
Judaicis cum ritibus nullam habere poſſumus communicationem. Cap.5.Sect. 2.n.42.pag.449.
Judæi quoties mixti habitant cum fidelibus coguntur tapetis ornare parietes exteriores, dum ſacra Euchariſtia defertur proceſſionaliter. Ibid.n.47.
Judæis vendere non poſſunt Chriſtiani agnum ut ab eis immoletur, nec ramos ad ornatum ſynagogæ.Cap.5.Sect. 2.n.75.pag.452.

An Judæis liceat Christianas habere filiorum suorum Nutrices? negativè. Ibid. n.105.pag.455.
Judæi rem veneream exercentes cum Christiana puniuntur ab Episcopis, non ab Inquisitoribus. Ibid. num.109. pag.456.
Judæorum libri legi non prohibentur, nec legentes incurrunt excommunicationem Bullæ Cænæ. Cap.6. Sect.2.n. 27.pag.466.
Nisi essent superstitionibus referti. Ibid. n.32.pag.467.

JUDEX.

Judex blasphæmiæ quis sit, an scilicet Laicus, vel Ecclesiasticus? *Vide in verbo* BLASPHEMIA.
In materia hæresis laicus non potest esse Judex. Cap.1.Sect.4.n.41.pag.112.
Amplia. Ibid. n.42.
Dæmon nequit per Magos judicibus nocere, neque justitiam lædere, exemplis historicis in contrarium minimè attentis. Cap.2.Sect.2. subs.2. n.38. 39. 40. & 41.pag.163.
Judices quomodò se gerere debeant in causâ maleficii? *Vide in verbo* MALEFICUS, & MALEFICIUM.
An peti possit, ut solvatur à malefico maleficium, saltem per Judicem? Cap. 2. Sect.6.subs.4. n.8.pag.240.
Judices nequeunt uti scientia proveniente ex notula confessionis. Cap.3.Sect.3. subs.6.n.11.pag.385.
Judicis arbitrio deferendum est in materia suspicionis,quæ incurritur ob libros prohibitos lectos .Cap.6.Sect. 2.nu.52. pag.470.

JUDICIUM.

Judicio, & brachio seculari tradendi hæreticum, est potestas in Ecclesia. Cap. 4. Sect. 1. subsect. 2. §. 2.num. 24. pag. 414.
In judicio hæreticos defendere dicuntur, qui illos defendunt tamquam advocati, & procuratores. Cap.4.Sect.2.n.6.pag. 424.
In judicio ab Advocatis defenditur,quando non constat, Clientem esse hæreticum. Ibid.n.7.
In judicio non potest quis hæretico patrocinari, sine Inquisitoris licentia. Cap. 4.Sect.2.n.8.pag.424.
Extrà judicium qui dicantur defendere hæreticos? Ibid.n.14.pag.425.
Aliud est judicium ferre de propositione penes objectum; aliud penes subjectum. Cap. ult.Sect.2.subs.1.n.16.pag.480.

JUVENIN.

Juvenin tenens ab Ecclesia non fuisse decretum, intentionem requiri in Ministro conficiente Sacramentum, exprobatur. Cap. 3. Sect. 5. numer. 10. pag. 393.

JULIANUS APOSTATA.

Juliani Apostatæ lex adversùs Christianos, ut à militia pellerentur,& à dignitatibus arcerentur. Cap.4.Sect.1.subs. 2.§.3.n.4.pag.419.
Qua regula procederent milites Christiani in ejusdem exercitu. Cap.4.Sect.2. nu. 16.pag.425.
Christianorum exempla sub Juliano Apostata impia adversùs illos mandante. Cap. 5.Sect.2.n.8.pag.446.
Erga eumdem appostatâ ingenua constantia Valentiniani Militis. Ibid.nu.19. pag.448.

JVLIVS CÆSAR, ET JOSEPH SCALIGERI.

Quæ habentur in libro Iulii Cæsaris Scaligeri in contemptum Coronę Clericalis addita videntur à Iosepho ejus filio hæretico. Cap.ult. Sect.1.num.19.pag. 476.

IVLIVS TERTIVS.

Vigore bullarum Iulij Tertii, & Pij IV. damnato Auctore, ejus quoque opera, licet bona sunt damnata. Cap.6.Sect.1. n.22. pag.459.

IUPITER.

Per Iovis genium jurare minus graue Ethnici putabant,quàm jurare per Imperatorem. Cap.5.Sect.2.n.10. pag.446.

IVRAMENTVM.

An sit blasphemia jurare per Corpus, & Sanguinem Dei? Cap.1. Sect. 2.n.12. 13.14.& 15.pag.93.
An sit blasphemia jurare per vitam Dei? Cap.1.Sect.2.n.16.& 17.pag.93.

Patres

Patres veteris Testamenti jurabant per Dei vitam. Cap. 1. Sect. 2. num. 17. pag. 93.
Blasphemat, qui jurat per Christi, vel Sanctorum membra inhonestia, sivè quocumque modo inhonestè ea nominet. Cap. 1. Sect. 2. n. 20. pag. 94.
Quia Deus Homo, ac ejus Sancti habent dicta membra tamquam partes naturales, non tamquam aliquid vituperabile. Cap. 1. Sect. 2. n. 21. pag. 94.
Blasphemat, qui seù verè, seù falsò per Deos gentilium jurat. Cap. 1. Sect. 2. n. 46. pag. 97.
Imò hujusmodi blasphemia est omnium pessima, quia Idolum invocat in Testem infallibilis veritatis. Ibid.
Qui seriò per Idolum jurant, reputantur veluti hæretici. Cap. 2. Sect. 1. num. 19. pag. 140.
An autem hujusmodi juramentum obliget remessivè? Cap. 1. Sect. 2. numer. 47. pag. 97.
Non est blasphemia jurare joco, vel contemptim per falsos Deos: Neque est blasphemia hoc pacto jurare ex loquacitate. Cap. 1. Sect. 2. num. 48. pag. 98.
Jurant aliqui innocenter per Deum Bacchum in levibus, ne malum habitum introducant jurandi per Deum verum. Cap. 1. Sect. 2. num. 49. pag. 98.
Cum causa licitum est recipere juramentum ab eo, qui per idola est juraturus, quia recipitur ad confirmationem verbi externi? Cap. 1. Sect. 2. num. 50. pag. 98.
Juramentum per creaturam quando sit blasphemia? Cap. 1. Sect. 2. num. 51. pag. 98.
Jurare per membra pudibunda Christi, seu Mariæ, vel Sanctorum est blasphemia simplex, secundum Barbosam. Cap. 1. Sect. 3. num. 21. pag. 103.
Sed quod sit hæreticalis, tenent alii. Cap. 1. Sect. 3. n. 22. pag. 103.
Horum autem opinio nimis rigorosa videtur. Cap. 1. Sect. 3. n. 23. pag. 103.
Sub jurato secreto licet sciatur crimen hæresis, non cessat obligatio denunciandi. Cap. 4. Sect. 1. subs. 1. n. 15. pag. 400.
Simplex dictum Principis idem valet, ac juramentum privatæ personæ. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 1. n. 19. pag. 413.
Etiamsi juramentum adsit, pactum de re illicita non valet. Ibid. n. 20.
Reprehenditur Hurtadus in eo, quod dixerit, Principem non teneri servare fidem hæretico, nisi eam juramento vallaverit. Ibid. n. 18.
Si Princeps juraverit, se semper Catholicam fiden servaturum, & hæreticos expulsurum à suo regno, nullo modo nec ad breve tempus potest eisdem concedere libertatem conscientiæ. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 2. num. 14. & 15. pag. 417. & 418.
Tale iuramentum præstatur à Regibus Hispaniæ, qui Inquisitioni se subiiciunt. Ibid. n. 16.
Necnon præstatur à Venetiarum Duce. Ibid. n. 10.
Quia jurare noluit per furtunam Imperatoris Sanctus Polycarpus, Martyrium passus est. Cap. 5. Sect. 2. num. 9. pag. 446.
Iurare per Imperatorem gravius Ethnici putabant, quàm per jovis genium. Ibid. n. 10.
Forma quà Christiani milites Iuramentum fidelitatis præstabant Imperatoribus. Ibid. n. 11.
Iurare tenentur Magistratus, se servaturos decreta contra hæreticos, alias sunt de hæresi suspecti; pœnam excommunicationis incurrunt; & privantur dignitatibus. Cap. 4. Sect. 2. num. 39. pag. 428.

IURISDICTIO.

An Sacerdos, vel Regularis absolvere possit absque Iurisdictione? *Vide in verbo* CONFESSIO.
Iurisdictionis defectu nequit recipi Sacramentum pœnitentiæ ab hæreticis, quod non militat quò ad Græcos Schismaticos. Cap. 3. Sect. 4. numer. 11. pag. 389.
Si ad propriam Iurisdictionem tuendam Magistratus prohibeant, aliquem carcerari à Ministris S. Officii, an dicantur directè illos impedire? Cap. 4. Sect. 2. n. 47. pag. 429.
Distingue, ut n. 48. & 49. Ibid.
Iurisdictionem in exemptos si Magistratus, vel Princeps vellet exercere, indirectè impediret Ministros S. Officii. Ibid. n. 51.

Prò eorum jurisdictione exercenda Inquisitores habent familiam armatam. Ibid.n.53.
Iurisdictioni Inquisitionis privativè subduntur Consultores, si delinquant in officio. Cap.4.Sect.2.n. 63.pag.430.
A Iurisdictione Curiæ tam secularis,quam Ecclesiasticæ sunt in omnibus causis exempti consultores InquisitionisNeapolitanæ, & Militensis. Ibid.n.64.
Ab omni jurisdictione exemptam meritò Sacra Inquisitio habet familiam armatam. Ibid. n.67.
A jurisdictione laicali ex justa causa potest Summus Pontifex eximere laicos. Ibid.n.69. pag.431.
Iurisdictioni Episcopali subduntur Crucesignati, qui etiam sunt inter ministros S.Officii: fruuntur tamen solummodò privilegiis spiritualibus. Cap. 4.sect. 2. subs.unica,n.12.& 13.pag.434.

IVS.

Iuri Sigilli potest pœnitens renunciare ad sui favorem introducto duabus conditionibus concurrentibus. Cap.3.Sect. 3. subs.6.n.3 pag.384.
Contrariam sententiam tuentur alii. Ibid. n.5.
Iure naturali, divino, & Ecclesiastico tenetur Confessarius ad sigillum. Ibid.n. 8.pag.385.
Iure Sacramentalis sigilli non gaudet hæreticus, simulans confessionem ad Confessarium seducendum. Ibid.n.17.pag. 386.
Vel jure divino, vel Ecclesiastico omnes Sacerdotes in casu necessitatis, vel in mortis articulo habent potestatem absolvendi à peccatis. Cap.3. Sect.4.n. 12.pag. 389.
Non tantum de jure, sed etiam de congruo Inquisitori competit exemptio ab omni jurisdictione. Cap.4.Sect.2.n.68. pag.431.
Iure divino, & Ecclesiastico prohibita est conversatio cum hæreticis. Cap.5.n.1. 2.& 3.pag.435.& 436.

IVS PATRONATVS.

Reiicitur doctrina, quod præsentatio hæretici ad Ius Patronatus sit materialis, scilicet ad percipiendos tantum fructus. Cap.4. Sect.1. subs.2.§.3. num.16. pag. 420.

IVSTITIA.

Justitia semper salva primo modo conceditur salvus conductus, & hunc potest concedens punire hæreticum contumacem. Cap.4.Sect.1.subs.2. §.1.n.4.pag. 411.& tali modo concessus fuit Ioanni Hus. Ibid.n.5.
Iustitiam à Tyranno petere possumus non obstante, quod aliquod malum sit,eam petere. Cap.4.Sect.1.subs. 2. §.3. n.14 pag.420.

IVSTVS.

Iustus Fontaninus laudatur. Cap.2. Sect. 3.subs.1.n.5.pag.200.

IVVENIS.

De Conversione Senis in Iuuenem, *vide in verbo* SENEX.
Præsumitur luxuriosus. Præl. 8. num.11. pag.14.

IVVENTVS.

An renovetur Iuventus sanguine puerorum? Cap.2.Sect.6. subs.2. num.5.pag. 232.

L

LAC.

DE maleficio ad exsiccandum lac mulierum. Cap.2. Sect.6. subs.3.n. 19. pag.238.

LAICVS.

An possit esse Iudex in materia hæresis? *Vide in verbo* HAERESIS.
An possit esse Iudex in materia blasphemiæ? *vide in verbo* BLASPHEMIA.
Alia vide in verbis CONFESSIO, EUCHARISTIA, VESTES, HAERETICI.
Laici in quibus non excusentur ab hæresi per ignorantiam? Præl.14. num.4. pag. 22.
Tenentur explicitè scire, & credere, quæ continentur in Symbolo Apostolorom. Præl.14. n.4.pag.22.
An laici possint esse Ministri extremæ unctionis? *Vide in verbo* EXTREMA UNCTIO.
An laicis sit prohibita communio sub utraque specie? *Vide in verbo* COMMUNIO.

Lai-

Laici urgente neceſſitate poſſunt adminiſtrare Sacramentum Baptiſmi. Cap.3. Sect.4.n.6.pag.388.
Laicis ideò Eccleſia permittit baptiſmum conferre, ne quis ſine remedio ſalutis moriatur.dict.Cap.3.Sect.4.num.7. pag. 388.
Quod laicus adminiſtret Sacramentum Baptiſmi in neceſſitate,prodiit ex traditione Apoſtolica. Cap.3. Sect. 4. n.8. pag.389.
Ad ſuſcipiendum baptiſmum à Laicis requiritur neceſſitas. Cap.3.Sect.4. num. 9. pag.389.
Laicus in mortis articulo poteſt per ſemetipſum ſumere Euchariſtiam. Ibid. n.13.
A Laicali Curia non decet Sanctum Officium dependere. Cap.4.Sect.2.nu.42. pag.428.
Laicos poteſt Summus Pontifex juxtà causã eximere à juriſdictione laicali. Ibid.n.69.pag.431.
Canones interdicentes laicis munus diſputandi cum Hæreticis, fundatur in præſumptione, quod Clerici ſoleant eſſe ipſis magis inſtructi: ceſſante autem fine legis, ceſſat lex; & ſi laico licet viam virtutis perſuadere, cur non poterit errantes diſputatione convincere? Cap.5.Sect.2.num.101.& 102.pag. 455.

LAMIÆ.

Lamię graſſantur tempore nocturno,præcipuè in pueros. Cap.2.Sect.6. ſubſ.3. num.8.pag.236.
Strygæ quomodò ope Dæmonis ſe in cubiculos intrudant januis Clauſii? Ibid. n.9.pag.236.
Datur realis Strygarum translatio per Dæmones,experientia comprobata. Ibid. n.10.pag.236.
Vide in verbo MALEFICUS, MALEFICIUM, STIGMATA.

LAMINÆ.

De Laminis Granatenſibus, & Platonis. *Vide in verbo* SEPULCHRUM.

LATERANENSE CONCILIUM.

Ex Lateranenſi Concilio ſub Innocentio III. hæreticorum fautores ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap.4. Sect. 1. num.1. pag. 395.
Lateranenſe, & Baſileenſe Concilium in quonam derogaverint Conſtitutioni Martini Quinti *Ad evitanda*? Cap. 5. Sect.1.n.5.pag.436.
Ex Lateranenſi Concilio ſub Innocentio Tertio hæretici eccleſiaſtica ſepultura carere debent. Cap.ult.Sect.1.n.3.pag. 474.
Amplia, ut Ibid. num.4.

LATINI.

Vide in verbo CONSECRATIO, GRAECI.

LAVDARE.

Laudans libros hæreticorum, ut non examinentur, eſt ſuſpectus de hęreſi. Cap. 6. Sect.1.n.25.pag.460.

LAVREA CARDINALIS.

Reiicitur non agnoſcens differentiã inter propoſitionẽ malè ſonantem, & piarum anrium offenſivam. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ.1.§.6.n.3. pag.496.

LAVRVS.

Vide in verbo CORONA.

LECTVM.

Vide in verbo MALEFICIUM.

LEGATVS APOSTOLICVS.

Legati Apoſtolici iuſſu męnia Civitatum Narbonæ, & Toloſæ dejecta, quia erant receptacula hęreticorum. Cap.4. Sect.1.ſubſ.2.n.9.pag.406.
Olim legati à Latere, Nuncii, Epiſcopi, & Generales aliquorum ordinum habebant facultatem dandi licentiam legendi, & retinendi libros hæreticorum, ſed ab eis poſtea adempta. Cap.6.Sect. 2.n.16.pag.465.

LEGERE, LECTIO.

In legendis libris malis adeò præſentaneum eſt periculum ſubverſionis, ut vel ipſi Principes Ethnici eoſdem cremari mandaverint. Cap.6. Sect.1. n.1. pag. 457.
Legentes Libros hæreticotum ſunt de hæreſi ſuſpecti. Ibid.n.4.
Legere incipiens,& pœnitentiã ductus deſinens, niſi materiæ parvitas excuſet,incurrit ſuſpicionem. Ibid. num.25.pag. 459.
Legere dicitur, qui oculis luſtrat, licet non

non proferat verba. Ibid. num.26.
Legentes libros Aſtrologię Iudiciariæ, Geoamantiæ, Hydromantiæ, ſunt ſuſpecti. Ibid.n.41.pag.461.
Legentes libros hæreticorum excuſantur ab Hæreſis ſuſpicione, attenta parvitate materiæ. Cap.6. Sect.2. n.5.pag.464.
Legere proemium libri, vel præfationem, vel indicem non excuſat. Ibid.n.9.
Legens annotationes factas ab hæretico ad librum Catholici, non eſſet ſuſpectus, dummodo hęreſim non continerent. Ibid.n.10.pag.465.
Legens volumen compoſitum ab hęretico, licet nullus error in eo reperiretur, eſſet ſuſpectus, quia damnatur in odiũ Auctoris. Ibid.n.11.
Legere non ſcienter, etiamſi ignorantia ſit affectata, excuſat ab hæreſis ſuſpicione. Ibid.n.23. pag.466.
Legere libros Ethnicorum, etiam continentes propoſitiones contra fidem, non reddit ſuſpectum de hæreſi. Ibid. n.24.
Legere ſacram ſcripturam translatam in vernaculum Idioma, vel vendere, non infert ſuſpicionem de hæreſi, ſed eſt peccatum mortale. Ibid.num.31. pag. 467.
Si legerentur, & retinerentur Libri hebręorum referti ſuperſtitionibus, eſſent de hæreſi ſuſpecti, qui legerent, & retinerent. Ibid. n.32.
Legens Alcoranum, in quo ſunt plures Hæreſes, eſſet de hæreſi ſuſpectus. Ibid. n.33.
Legere libros hæreticorum, ſi non adſit perverſionis periculum, & neceſſaria ſit errorum confutatio propter bonum Eccleſiæ, eſſet permittendum. Ibid.n. 39.pag.468.
Si legantur libri obſcęni, & contra bonos mores, non tamen Hæreticorum, non incurritur ſuſpicio de hæreſi. Ibid. n.47.pag.469.
Legentes libros propter laſciviam, non ſunt de hæreſi ſuſpecti. Ibid.n.49.pag. 469.
Legere libros, donec corrigantur, ſi ſint ſuſpecti de hæreſi, vel compoſiti ab hęreticis, reddit ſuſpectum de hæreſi, contra Lupum. Ibid. n.51.pag.470.
Legere, & retinere libros huiuſmodi prebet leviſſimam conjecturam, & quęlibet juſta cauſa etiam leviſſima excuſat ab hæreſis ſuſpicione, Ibid. num.53.& 54.
Legentes libros hęreticorũ hęreſim continentes, excomunicantur per Bullam Cęnę. Cap. 6. Sect:1. n.12.pag.458.
Legens librum auctoris non hęretici, propter hæreſim, eſt ſuſpectus. Ibid. n.40.pag.461.

LEVITÆ.

Vide in verbo SACERDOS.

L E X.

An leges Principum ſecularium valeant contra blaſphemos? Cap.1.num.5.pag. 42.
Tria requiruntur ad legum validitatem: Primò quod condantur; ſecundò quod promulgentur; tertiò quod moribus utentium approbentur. Cap.3. Sect.1. ſubſ.1.n.16.pag.269.
Legibus denunciandi nõ obligantur Cardinales, Reges, & Imperatores. Cap. 4.Sect.1.ſubſ.1.n.11.pag.400.
Lex Iuliani Apoſtatę adverſus Chriſtianos, ut à militia pellerentur, & à dignitatibus arcerentur. Cap.4. Sect.1. ſubſ.2. §.3.n.4. pag.419.
Si ante legis promulgationem penes Catholicos non erat uſus veſtium infidelium, non licet illis earumdem uſus, quando Principes jubent ad falſæ religionis profeſſionem; ſecus ſi talis uſus penes Catholicos extabat. Cap.5.Sect. 2.n.61.& 62.pag.451.
Quod ſi Princeps Infidelis legem faciat, quod fidelis tali veſte utatur, iſte obedire non teneretur, ſi lex illa à multis fuiſſet acceptata; ſecus ſi communiter fuiſſet recepta. Ibid. n.63.& 64.
In legis Eccleſiaſticæ contemptum ſi Tyramnus pręcipiat edi carnes diebus vetitis, Catholicus illas edens, falſam ſectam profitetur. Ibid. n.68.
Et in iſto caſu nequit ſummus Pontifex diſpenſare in eſu carnium. Ibid.numer. 69.
Si verò lex, vel præceptum non adſit, comorantes in locis infidelinm poſſunt edere carnes ad evitanda pericula. Ibid. n.70.pag.452.
Legis Dei contemptiva propoſitio, eſt ſub claſſe propoſitionis temerariæ. Cap. ult. Sect. 2. ſubſect.1.§.5. num.21.pag. 495.

LIBERIUS.

Pontifex approbavit formulam fidei æquivocam. Præl. 9. n. 6. pag. 16.

LIBERTAS CONSCIENTIÆ.

Libertatem Conſcientiæ nequit Princeps ſecularis hæreticis permittere. Cap. 4. Sect. 1. ſubſect. 2. §. 2. n. 1. pag. 415.

Libertatem Conſcientiæ poteſt Princeps ſecularis concedere ſubditis ſuis non baptizatis; ſecùs autem baptizatis. Ibid. n. 2.

Libertas Conſcientiæ conceſſa hæreticis adverſatur unitati fidei catholicæ. Ibid. n. 3.

Prò hac libertate Conſcientiæ nullum exemplum, aut ſuffragium SS. PP. poteſt allegari. Ibid. n. 4.

Exempla S. Ambroſii, Leonis Papæ, & Joannis Decimi, qui fortiter reſtiterunt Principibus prætendentibus dare hæreticis libertatem Conſcientiæ. Ibid. n. 5.

Non ſolum libertatem conſcientiæ olim Principes hæreticis denegabant, ſed etiam ſuſpectos de hæreſi expellebant. Ibid. n. 6. pag. 416.

In caſu neceſſitatis poteſt à Principe permitti Libertas conſcientiæ. Ibid. n. 8.

Vix poteſt dari juſta cauſa neceſſitans Principes ad concedendam hæreticis libertatem conſcientiæ. Ibid. n. 10. pag. 417.

Ob libertatẽ conſcientiæ hęreticis indultam, Honorius Imperator in multas incidit calamitates. Ibid. n. 13.

Nec ad breve tempus licet Principi concedere libertatem conſcientiæ. Ibid. n. 14.

Prædicta multò magis procedunt, ſi princeps juraverit, ſe ſemper Catholicam fidem ſervaturum, & hęreticos à ſuo Regno expulſurum. Ibid. num. 15. pag. 418.

Neque ubi eſt libertas conſcientiæ, licet Miſſionariis adire hæreticorum templa, niſi inſtante neceſſitate confutandi aliquem hæreticum. Cap. 5. Sect. 2. n. 15. pag. 446.

LIBERUM ARBITRIUM.

Liberum arbitrium nobis hodiè eſt vulneratum, & claudicat. Præl. 8. num. 3. pag. 13.

LIBIDO.

Motivum explendæ libidinis non eximit Polygamos ab hæreſis ſuſpicione. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 1. n. 9. pag. 274.

LIBRI.

Librum imprimere Catholico non licet, vel alia ægere, quæ ad animarum perverſionem ordinantur. Cap. 5. Sect. 2. n. 77. pag. 452.

Quæ in libro Iulii Cæſaris Scaligeri habentur in contemptum Coronæ Clericalis, videntur addita à Joſepho ejus filio hæretico. Cap. ult. Sect. 1. num. 19. pag. 476.

Quod in ſacris libris ſit aliquis levis error, imprudens blaſphemia Eraſmi Rotherodami. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 1. n. 14. pag. 482.

Libri Avicennæ, Averrois, & aliorum medicorum Arabum non ſunt prohibiti: Alcoranus quare ſit prohibitus? Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 7. num. 9. pag. 500.

LIBRI HÆRETICORVM, SEU PROHIBITI.

Libri hæreticorum zizaniis comparati, ſunt comburendi. Cap. 6. Sect. 1. nu. 3. pag. 457.

Libros hæreticorum retinentes an ſint ſuſpecti de hæreſi? Ibid. n. 5.

Libros hæreticorum retinentes ſunt ſuſpecti vel leviter, vel vehementer; ſecundum circumſtantias. Ibid. n. 7. pag. 458.

Libros retinens ſi ſit Idiota, vel non percipiat linguam, nullatenus eſt ſuſpectus. Ibid. n. 8.

Libri retenti hæreticorum conſiderandi ſunt, quid tractent, ad effectum ingerendæ ſuſpicionis in retinentibus. Ibid. num. 9.

Libros retinentes, non habentes errores contra fidem, non ſunt ſuſpecti de hæreſi, ſed mortaliter peccant. Ibid. nu. 10.

Libros hęreticorum retinentes ſunt ſuſpecti de hæreſi. Ibid. n. 11.

Libros hæreticorum retinentes, hæreſim continentes, excommunicantur per bullam Cœnę. Ibid. n. 12.

Ponderandum, an libri retineantur inſcienter, vel ſcienter. Ibid. n. 13.

Librum retinens hæretici, etiam non legens, incurrit ſuſpicionem. Ibid. num. 14.
Libros retinentes, ſi dicant ſe neſcire à quo receperint, creſcit ſuſpicio. Ibid. n.15.
Libros retinens, ſi conſtet de ejus bona fama, non eſt ſuſpectus. Ibid.n.16.
Libri, qui non ſunt Typis evulgati ingerunt ſuſpicionem in retinentes, & multò magis in legẽtes, etiamſi contineant bona, & utilia. Ibid. n.15. 17. 19. & 20.pag.458.& ſeq.
Libri, & opera Auctoris damnati, ſunt damnata vigore bullarum Iulii Tertii, & Pii IV.Ibid.n.22. pag.459.
Libros prædictos tranſcribens eſt ſuſpectus. Ibid.n.27.
Libros componens multò magis. Ibid.n. 30.pag.460.
Libros Catholicorum corrumpentes, & commiſcentes illis dogmata hæretica, ſunt ſuſpecti. Ibid. n.31.
Libros Catholicos depravare, eſt hæreticorum mos; ſed pejus libros hęreticorum Catholicis attribuere. Ibid. n.32.
Libros hæreticorum defendentes maximè ſunt ſuſpecti. Ibid.n.34.
Librorum defenſores per Apologias ſunt ſuſpecti. Ibid.n.35.
Libros aſportantes á provinciis hæreticorum ad Catholicas, ſunt ſuſpecti. Ibid. n.38.pag.461.
Libros imprimentes, aut impreſſioni cooperantes, ſunt ſuſpecti. Ibid. n.39.
Librum retinens Auctoris non hæretici propter hæreſim, eſt ſuſpectus. Ibid. n.40.
Libros hęreticorum non retinentes, ſi ſint imperiti, & aliundè non ſint de hæreſi ſuſpecti, excuſantur ab hæreſis ſuſpicione. Cap.6. Sect.2.n.1.pag.464.
Si ignorent hæreſim continere, & ſint bonæ famæ, excuſantur. Ibid.n.2.& 3.
Librum retinens hæreticorum, in quo non contineatur dogma fidei, ſed merè eruditio, non eſt ſuſpectus. Ibid.n.4.
Librorum retentio admittit etiam parvitatem materiæ ex parte temporis, & ex parte Materiæ. Ibid.n.12. pag.465.
Libros retinentes, & legentes cum debita licentia, excuſantnr ab omni ſuſpicione. Ibid.n.14.
Libri poëtarum Ethnicorum continent quædam impia Dogmata. Ibid. num. 25.pag.eadem.
Libri Origenis, quamvis in eis contineantur errores contra fidem, poſſunt legi Ibid.n.26.
Libri Iudæorum non prohibentur, nec legentes incurrunt excommunicationem Bullę Cœnæ. Ibid.n.27.
Libri Cathecumenorum poſſunt legi, licet adverſentur religioni, Ibid. n.28.pag. 467.
Libri Armenorum, & Græcorum, qui ſunt Schiſmatici, non poſſunt legi.Ibid. n.29.
Libri Apocriphi hæreſim non continentes non inferunt ſuſpicionem, neque excommunicationem. Ibid.n.34.
Libri hęreticorum poſſunt legi, ſi non adſit perverſionis periculum, & propter bonum Eccleſię neceſſaria ſit præſentanea errorum confutatio. Ibid.num.39. pag.468.
Librum componens, dogmata falſa continentem, ſi ultimam ei manum non admoverit, niſi aliundè conſtet de ejus prava intentione, non eſt ſuſpectus.Ibid. n.56.pag. 470.
Libros hęreticorum defendentes in aliqua propoſitione Catholica, non ſunt ſuſpecti. Ibid.n.57.
Libros deferentes, ſi neſciant eſſe hæreticorum, non ſunt ſuſpecti. Ibid. num. 59.
Libri deferri in Civitatem non poſſunt i Bibliopolis, ſine Epiſcopi, & Inquiſitoris licentia. Ibid.n.60.
Libri collecti ab Epiſcopo in viſitatione bibliothecarum, debent conſignari Inquiſitori; & ſi non adſit, notificari Sacrę Congregationi. Ibid.num.63.pag. 471.
Libri prohibiti non poſſunt comburi auctoritate privata, etiam accedente conſenſu Epiſcopi, & Inquiſitoris. Ibid. n.64.65.& 66.
Libros corrigere poſſunt tàm Inquiſitores, quàm Epiſcopi, quoties corrigibiles ſunt. Ibid.n.68.
Libri imprimendi examinari debent, juxtà conſtitutionem Concilii Lateranenſis. Ibid.n.72. pag.472.
Libros dedicare Etherodoxis, non debet permitti Catholicis. Ibid. n.74.
Libros imprimendi licentia quomodò ſit concedenda, & à quibus peracta revi-

reviſione ? Ibidem numer. 75.
Libri in Urbe compoſiti, non poſſunt imprimi extra ſtatum Eccleſiaſticum, abſque licentia Magiſtri Sacri Palatii, ex decreto Urbani Octavi. Ibid. n.78.
Libros imprimentes ſine licentia non ſunt de hæreſi ſuſpecti, dummodo non ſint hæreticorum, vel hæreſim non contineant. Ibid.n.79.

LICENTIA.

Licentia pœnitentis neceſſaria eſt, ut Confeſſarius poſſit cũ pœnitente loqui de auditis in confeſſione. Cap.3.Sect. 3.ſubſ.6.n.4.pag.384.
Niſi diligentia Ordinarii, vel Inquiſitoris licitum eſt Catholicis habitare in terris hæreticorum, ſecundum Bullam Clementis Octavi. Cap.5.Sect.2. n.1. pag. 445.
Et habitantes cum tali licentia, debeãt trãſmittere atteſtationem de facta confeſſione Sacramentali, & præcepta annuali communione. Ibid.n. 2.

LICENTIA LEGENDI, ET RETINENDI LIBROS HÆRETICORUM, SEU PROHIBITOS.

Licentia reddit immunes ab omni Hæreſis ſuſpicione retinentes, legentes, & imprimentes libros reviſos hæreticorum. Cap.6.Sect.2.n.14.pag.465. & n. 78. pag.472.
Licentias dandi fuit adempta facultas à Legatis à latere, Nunciis, & Generalibus aliquorum Ordinum, quam olim habebant. Ibid. n.16.pag.465.
Licentiã concedendi poteſtas libros prohibitos, eſt in primis pęnes Summum Pontificem. Ibid. n.15.
Licentiam concedere poſſunt Sacræ Congregationes S.Officii, & Indicis, cum limitatione tamen. Ibid. n.17.
Licentia legendi libros Caroli Molinèi non conceditur à Sacris Congregationibus. Ibid.n.18.
Licentias concedendi facultas quibus à Sacra Congregatione impertiatur?Ibid. n.19.
Licentiam legendi libros prohibitos concedit Magiſter Sacri Palatii, in Urbe tantum. Ibid. n.20.pag.466.
An Collegium Cardinalium poſſit Sede Vacante concedere has licentias?Ibid. n.21.
Licentiam legendi libros prohibitos habent illi, qui ex officio eos legere debent, ut ſunt inquiſitores; ſed hujuſmodi privilegium illis ſublatum:Quid de Commiſſariis, & Cardinalibus?Ibid. n.22.
Licentia libros imprimendi quomodò, & à quibus ſit concedenda, reviſione peracta ? Ibid.n.75.pag.472.
Licentia cudendi Imagines, & imprimendi geſta Servorum Dei, qui cum fama Sanctitatis obierunt, remiſſivè. Ibid. n.76.
Cum licentia, & reviſione imprimentes nullam incurrunt hæreſis ſuſpicionem, nec ulla involuuntur labe. Ibid. num. 77.
Licentia Magiſtri Sacri Palatii eſt neceſſariaad imprimendos extra ſtatum Eccleſiaſticum, libros in Vrbe compoſitos ex decreto Urbani Octavi. Ibid.nu. 78.
Sine licentia imprimentes libros non ſunt de hæreſi ſuſpecti, dummodò non ſint hæreticorum, aut hæreſim non contineant. Ibid.n.79.

LIGAMEN.

Vide in verbo Coniuges.

LINGUA.

Linguæ lubricitas excuſat ab hæreſi.Præl. 14.n.19. pag.25.
An blaſphemi excuſentur ob linguæ lubricitatem ? negativè reſpondetur.Cap. 1. Sect.6. n.40.pag.127.
Quia latet, an blaſphemaverint ob linguæ lubricitatem, vel dolo malo. Cap. 1. Sect.6.n.41. pag.127.
Contrarium tenent multi, quia proferens hoc modo hæreſim, non habet errorem in intellectu. Cap. 1. Sect.6. num.42. pag.127.
Veriùs dicendum, in caſu conſiderandas eſſe circumſtantias, præcipuè perſonarum. Cap.1.Sect.6. n.43.pag.127.
Lingua, Oculus, & tactus animantium mirabiles producere effectus,experientia docet. Cap.2.Sect.2.ſubſ.4.§.2.n.1. pag.183.
Exempla effectuum mirabilium linguæ. Ibid.n.2.& 3.
Hujuſmodi effectus effluere ex vi naturali probare nituntur multi auctores. Cap. 2.Sect.2.ſubſ.4.§.2.n.5.pag.184.

Vide in verbo VOCES, CANTUS, CABALA, VERBA, ORATIONES, INCANTATIO, SONUS.

Abutitur Sacramento, qui lingua vernacula Missam celebrat. Cap. 3. Sect. 1. subs. 6. n. 30. pag. 322.

Qui tali lingua Missam celebrat, est de hæresi suspectus, & suspicio oritur ex opinione hæreticorum asserentium divina officia lingua vernacula esse celebranda. Ibid. n. 31. pag. 322.

Præter linguam Latinam, sunt aliæ linguæ, in quibus celebrari potest, sed non in lingua gallica. Ibid. n. 32. pag. 322.

Non licet in regione infidelium Patrio ipsorum Idiomate celebrare prò faciliori eorum conversione. Ibid. num. 33. pag. 323.

Sacra Scriptura etiam vulgari Idiomate translata, non intelligeretur. Ibid. n. 34. pag. 323.

Hæretici contendentes, sensum Sacræ scripturæ non esse obscurum, ejus interpretationem permittunt mulierculis, & idiotis contra Apòstoli monitum. Ibid. n. 35. pag. 323.

Qua ratione mulieres possint interpretari loca obscura Sacræ Scripturæ? exempla afferuntur. Ibid. n. 36. pag. 323.

Loca Scripturæ, quibus aliqui hæretici ea non intelligentes abusi sunt. Ibid. n. 37. pag. 323.

Sarcasma S. Basilii in coquum Valentis Imperatoris. Ibid. n. 38. pag. 323.

Tridentinum Concilium prohibuit, ne lingua vernacula divina officia celebrētur. Ibid. n. 39. pag. 323.

Mysteria divina vulgo profano non sunt facienda communia. Ibid. nu. 40. pag. 324.

Difficile est reperiri, qui rectè possint sacras paginas vertere. Ibid. nu. 41. pag. 324.

Sanctus Hieronymus propter suam translationem multas contrarietates substinuit, & cur eam edidit? Ibid. num. 42. pag. 324.

Si scriptura sacra esset translata in linguas nationum, non possent à Pontifice declarari dubia circa eos occurrentia. Ibid. n. 43. pag. 324.

Ecclesiæ consuetudo respuit hujusmodi vernaculas translationes, quæ tantummodo in tribus linguis, Græca, Latina, & Hebraica cōsuevit semper celebrare. Ibid. n. 44. pag. 324.

Gregorius VII. denegavit Duci Boemiæ facultatem celebrrandi divinū officium lingua Sclavonica. Ibid. num. 45. pag. 324.

Dictam facultatem concessit postea Innoc. VIII. justissima causa urgente. Ibidem n. 44. pag. 325.

Sancti Missionarii in Asia nunquam curarunt, ut eorum linguis celebraretur. Ibid. n. 45. pag. 325.

Permittere celebrationem in lingua vernacula est adversari Ecclesiæ consuetudini, & hæreticis favere. Ibid. n. 46. pag. 325.

Decretū Concilii Lateranensis sub Innoc. 3. videtur statuere, celebrationem divinorum officiorum secundum varietatem linguarum. ibid. n. 47. pag. 325.

Missalis Gotticus illęsus ab igne, licet inter flammas conjectus fuerit. Ibid. n. 48. pag. 325.

Sed hæc historia falsitatem redolet. Ibid. num. 51.

Apostoli variis linguis fidei mysteria tradiderunt. Ibid.

Varietas versionum non expedit, sed aliquando admitti potest, causa conversio infidelium. Ibid. n. 52. pag. 325.

Ritus Mezarabus prædicto motivo fuit introductus in Hispania. Ibid. n. 48. pag. 325. & n. 53. pact 326.

LITTERA.

Elementa litteraria inter se ità, vel ità ordinata miranda exhibere valent, juxtà Bravum. Cap. 2. Sect. 2. subs. 4. §. 2. n. 22. pag. 185. Sed reiicitur. Ibid. n. 24. & 25. pag. 185.

Per litteras Encyclicas Romani Pontifices hæreticos denunciabant absentibus; & præsentibus in concione ad Populum. Cap. 4. Sect. 1. subsect. 1. num. 3. pag. 399.

Licentiæ deferendi Arma pro Ministris S. Officii solent immediatè expediri ab Inquisitoribus. Cap. 4. sect. 2. num. 59. pag. 430.

LOCUS.

Sacerdos conficit Sacramentum in loco non debito, quando consecrat in loco vel non sacro, vel sacro, sed prophanato. Cap. 3. Sect. 1. subs. 4. n. 1. pag. 306.

Quid

Quid requiritur ad hoc, ut locus sit Sacer? Ibid. n. 2. pag. 306.
Locus sacer prophanatur vel per sanguinis, vel per seminis emmissionem, vel per sepulturam excommunicati. Ibid. n. 6. pag. 307.
Qui celebrat in loco non debito, non evadit suspectus de hæresi, licet esset irreverentia. Ibid. n. 7. pag. 307.
Quandoque in loco non sacro peragi potest Missa. Ibid. n. 8. pag. 308.
Blaterant hæretici reprehendentes Catholicos celebrantes in locis privatis. Ibid. n. 9. pag. 308.
Hæretici deridentes templorum, & altarium consecrationes, prętendunt quemliber locum esse aptum ad Missas celebrandas. Ibid. num. 12. pag. 308.
Celebrans in loco non sacro non fit de hæresi suspectus, sed ab ordinario puniendus est: Casus Regularis, quem ob transgressionem correxit Sacra Congregatio Concilii. Ibid. n. 13. pag. 309.
An in casu summæ necessitatis liceat etiam absque Episcopi consensu celebrare in loco non sacro? Ibid. n. 14. pag. 309.
Nulla est hæresis suspicio celebrare alia Sacramenta in loco non debito. Ibid. n. 22. pag. 310.
Reliqua *vide in verbo* Missa.

LOQUELA.

Vide in verbo Caput.

LUBRICITAS.

Linguæ lubricitas excusat ab hæresi. Præl. 14. n. 19. pag. 25.
Vide in verbo Lingua.

LUDUS.

Origo ludi vocati, *indovina grillo*. Cap. 2. Sect. 4. subs. 3. n. 2. pag. 213.
De vana observantia in ludo, *vide in verbo* Observatio.
Quibus Ludus est Religio, possunt Athei reputari. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 1. n. 23. pag. 495.
An blasphemans in ludo excusari possit, & quomodo? Cap. 1. Sect. 6. n. 50. pag. 128.
Ira ex ludo numquam potest dici justa. Cap. 1. Sect. 6. num. 51. pag. 128.
Ludus, cum ut plurimùm sit causa blasphemiarum, est indicium ad torturam. Cap. 1. Sect. 6. n. 52. pag. 129.

LULLUS.

Raymundus Lullus frustra tentavit, ut commentarii Averrois in Aristotelem prohiberentur. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 7. n. 10. pag. 500.

LVPVS.

De mirabili effectu, quem producit lupi aspectus, *vide in verbo* Aspectus.
Contrà Ignatium Lupum propositio sapiens hæresim non est, quæ prima facie videtur habere sensum hæreticum. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 3. n. 6. pag. 489.

LUTHERVS.

Laudatur Episcopus Merburgensis, qui noluit permittere Ekio, ut iniret disputationem cum luthero. Cap. 5. Sect. 2. num. 89. pag. 454.
Eò quod Luthero fidem servaverit, Carolus V. laudatur. Cap. 4. subs. 2. §. 1. n. 14. pag. 413.

M

MACCHIAVELLVS.

Præcipua Macchiavelli Principia. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 7. n. 6. & 7. pag. 500.

MAGI, & NAGIA.

Viddtur, Magos non esse de hæresi suspectos: sed contrarium tenendum. Cap. 2. Sect. 2. n. 1. pag. 149.
Quia inire pacta cum Dæmone hæreticale est. Cap. 2. Sect. 2. n. 2. pag. 150.
Magi sunt de hæresi suspecti, tamquam Idololatræ ob pactum cum dęmone initum. Cap. 2. Sect. 2. n. 6. pag. 150.
Exempla illusionum Magorum. Cap. 2. Sect. 2. subs. 1. n. 4. pag. 152.
Magorum opera plerumque sunt pręstigia ad ostentationem. Cap. 2. Sect. 2. subs. 1. n. 5. pag. 153.
Magi operari possunt ad bonum finem. Cap. 2. Sect. 2. subs. 1. n. 6. pag. 143.
Arduum est assignare, quænam sit Magorum potestas. Cap. 2. Sect. 2. subs. 2. n. 2. pag. 154.
Magi possunt turbare elementa. Ibidem. Exempla n. 7. pag. 155.
Reprobatur Seneca cum aliis negans potestatem Magorum in elementa. Ibidem n. 3. pag. 154.
Magi ventos sopire possunt. Ibidem nu-

numer. 7. pag. 155.
Magi exercent ſuam poteſtatem in elémentum Terræ. Cap.2.Sect.2. ſubſ.2. n. 8.pag.156.
Magorum poteſtas in ignem. Cap.2.Sect. 2. ſubſ.2.n.9.pag.156.
Quid poſſint Dæmones per Magos operari circa corpora hominum? Cap.2. Sect.2.ſubſ.2.n.10.pag.156.
Quid poſſint Magi operari circa ſanitatem corporum? Cap.2. Sect.2.ſubſ.2. n.11. pag.157.
An Magorũ poteſtas valeat revocare animas ad corpora? Cap.2. Sect.2. ſubſ.2. n.14.pag.158.
Magorum poteſtas extenditur in ipſos quoque Dęmones. Cap.2. Sect.2.ſubſ. 2.n.16.pag.158.
Præſtigia eſſe plerumque ea, quæ Magi operantur, docet Divus Auguſtinus. Cap.2.Sect.2.ſubſ.2.n.17.pag.159.
Quæ excedunt poteſtatem Dæmonis, ſi fiant à Magis,non ſunt vera, ſed tantum apparentia. Cap.2.Sect.2. ſubſ.2. n.18. pag.159.
De ſerpentibus Magorum Pharaonis.Ibid. n.23.pag.160.
Dęmon per Magos nequit judicibus nocere, neque juſtitiam lædere,exemplis hiſtoricis in contrarium minimè attentis. Ibid. num.38. pag.163.
Attendendus eſt modus operandi Magorum ad dignoſcendum, an divina, vel potius Dęmoniaca vi operentur. Ibid. n.1. pag.165.
Dęmon cum magis abutitur Sacramento Matrimonij,agendo incubum, & ſucubum. Cap.2.Sect.2.ſubſ.3.nu.10. pag. 166.
Magi ultra pactum cum dæmone, ſolent per Chirographum animam dare diabolo. Cap.2. Sect. 2.ſubſ.3. §.1.nu.10. pag.170.
Verba, quibus Magi utuntur, vel ſunt imprecativa, vel conſtitutiva. Cap. 2. Sect.2.ſubſ.3.§.2.n.1. pag.171.
Hiſquè verbis ſępè conjungunt ritus.Ibid. n.2.
Magi utuntur verbis ſacris, quia credunt Dæmones divinorum nominum virtute à ſe poſſe cogi. Ibid.n.5. pag.171.
Quotieſcumque Magi utuntur aliqua falſitate, vel peccato, vel re indifferenti, non dicuntut operari divina virtute: Ratio hujus. Cap.2.Sect.2. ſubſ.3. §. 3. n.1.pag.173.
Quoties Magi utuntur verbis ignotis, vel nihil ſignificantibus, non dicuntur divina virtute operari. Cap. 2. Sect.2. ſubſ.3. §.3. n.2.pag.173.
Quoties Magi promittunt aliquem effectum infallibiliter, non dicuntur divina virtute operari. Cap.2. Sect.2.ſubſ. 3.§.3.n.3.pag.173.
Refellitur Trimegiſtus cum Peripateticis attribuens omnia opera Magorum virtuti naturali. Cap.2.Sect.2.ſubſect.4. n.2.pag. 179.
Refellitur Petrus de Alliaco jactans,Reges Magos prævidiſſe in Aſtris Chriſti nativitatem. Cap.2. Sect.2.ſubſ.4. §.1. n.11.& 12.pag.181.
Tàm Magi, quàm Malefici ſunt de hæreſi ſuſpecti: Differentia inter ipſos.Cap. 2. Sect.6. n.1.pag.229.
Vide in verbo MIRABILIA, LINGUA, SONUS, CANTUS, INCANTATIO, FASCINATIO, CABALA.
Sicut Deus inſtituit Sacramenta tamquàm ſigna,ad quorum poſitionem gratia produceretur, ita dæmon incantationes magicas, vt adoraretur. Cap.2. Sect. 2. n.3. pag. 150.
Qui per magiam cogunt Dęmones ad ſibi ſerviendum, paciſcuntur cum eorum Principe, ut inferiores Dæmones conſtringat, & hujuſmodi pactum facit Idololatriam. Ibid.n.5.pag.150.
Magia eſt nomen Perſicum denotans ſapientiam, ſumptum pro facultate operandi mirabilia. Cap.2. Sect.2. num.9. 151.
Magia ſupernaturalis vel eſt à Deo, vel à Dæmone: Exempla primæ in Pſyllis, & aliis. Cap.2.Sect.2.ſubſ.1. n.1.pag. 152.
Qualis ſit finis Magiæ ſupernaturalis à Dæmone? Cap.2.Sect.2.ſubſ.1.n.1.& 3. pag.152.
Exempla Magiæ ſupernaturalis Dęmonis. Cap.2.Sect.2.ſubſ.1.n.7.pag.153.
Marcus Aurelius Imperator an hoſtes profligaverit præſtigiis Magiæ, vel potius precibus Chriſtianorum militum? Cap.2.Sect.2.ſubſ.1.n.8. pag.153.
Abuſus Sacrificii Miſſæ ad Magiam eſt Sortilegium hęreticale,contra Farinacc. & alios. Cap.2. Sect.2.ſubſ.3.n.6.pag. 166.
Pactum cum Dæmone ſemper reperitur in Magia. Cap.2.Sect.2. ſubſ.3. §.1.nu.1. pag.168.

Dæmo-

Dæmonis calliditas in Magiæ exercitio, & regula ad ipſam detegendam. Cap.2. Sect.2. ſubſ.3.nu.11.pag.167.
Indubitatum eſt,dari Magiam ſupernaturalem. Cap.2. Sect.2. ſubſ.4. nu.3. pag. 179.
Imò hanc negare ſapit hæreſim. Ibid. nu. 4.
Magia Naturalis excludit omnem ſuperſtitionem. Ibid. n.5.
Peripateticorum Schola profitetur, quod in corporibus cęleſtibus reſidet virtus Magica. Cap.2.Sect.2. ſubſ.4. §.1. n.1. pag.180.
Ex Aſtris nequit exhauriri Magia Naturalis. Cap.2.Sect.2.ſubſ.4 §.1.nu. 7. pag. 180.
Voces, & Cantus Animalium non deſtitui naturali Magia, exiſtimat Plinius. Cap. 2. Sect.2. ſubſ.4. §. 2. num.4. pag. 184.
Vide in verbo VOCES.
Per tactum nequit Magia exerceri. Cap. 2. Sect.2.ſubſ.4. §.2. 35. pag. 189.
Vide in verbo TACTUS.
In corporibus animatis reſidere Magiam Naturalem,docet Franciſcus à Victoria; Sed declaratur. Cap.2. Sect.2. ſubſ.4. §.3.n.1. pag.190.

MAGISTRATVS.

Magiſtratus ſeculares dicuntur directè impedire Sanctum Officium, ſi velint cognoſcere de crimine hæreſis. Cap.4. Sect.2.n.37.pag.428.
Magiſtratus tenentur jurare, ſe ſervaturos decreta contra hæreticos, aliàs ſunt de hæreſi ſuſpecti; pęnam excommunicationis incurrunt; & privantur dignitatibus. Ibid.n.39.
Magiſtratus nec incidenter de crimine hæreſis cognoſcere poſſunt. Ibid.n.40. & 41.
Magiſtratus prohibentes aliquem carcerari à miniſtris S.Officii ad tuendam propriam juriſdictionem, dicuntur directè impedire. Ibid.n.4.pag.429.
Magiſtratus volentes exercere juriſdictionem in exemptos, indirectè dicuntur impedire Miniſtros S.Officij, ità etiam prohibentes illis arma geſtare. Ibid. n. 51.& 52.pag.429.
Magiſtratum gerens Catholicus poteſt comitari Principem templa hęreticorũ adeuntem. Cap.5.Sect.2.n.20. pag.448.
Suſpectus eſt aſſertor propoſitionis, quæ ſub religionis prętextu ſubvertit ſimplicem plebem, eamque contra magiſtratum, & Paſtorem incitat. Cap.ult. Sect.2.ſubſ.2.n.20.pag.506.

MAGISTRI.

Magiſtrorum hæreticorum ſcholas non eſt licitum filiis Catholicorum adire propter ſubverſionis periculum. Cap. 5. Sect.2.n.103.pag.455.
An diſcipulus de mandato Magiſtri tranſcribens hæreticorum libros, ſeu prohibitos incurrat hæreſis ſuſpicionem? Cap.6.Sect.1.n.28.pag. 460.
Magiſter Sacri Palatii Apoſtolici in Urbe tantum concedit licentias legendi libros prohibitos. Cap.6. Sect.2. nu.20. pag.466.

MAGNES.

Divus Auguſtinus narrat,tamquã miraculum naturæ,catenam magnetica virtute connexam. Cap. 2.Sect.2.ſubſ.4.§.3.n. 2.pag.190.
Magnes non attrahit ferrum, ſi juxta eam adamas ponatur; & ſi rapuerit, dimittit Ibid. n.3.pag.191.
Examinatur virtus Magnetis .Cap.2.Sect. 2.ſubſ.5.n.7.& 8.pag.193.

MALEDICA PROPOSITIO.

Maledica propoſitio in rigore non eſt eadem, ac propoſitio contumelioſa,& injurioſa: exemplum propoſitionis maledicæ. Cap.ult. Sect.2.ſubſ.1.§.7. n.20. & 21.pag.501.

MALEDICTIO.

Maledictio ſubditi in ſuperiorem ſemper peccaminoſa eſt, ratione ſcilicet irreverentiæ. Cap.1.Sect.1.n.27.pag.85.
Idèò puniendus eſt, qui Principi maledicit. Cap.1.Sect.1.n.29.pag.86.
Sancti rationes ſtatus ſunt incapaces maledictionis, prout ſunt incapaces imperfectionis. Cap.1.Sect.1.n.33.pag.86.
In Sanctos, & res ſacras an maledictiones contineant peccatum blaſphæmiæ.*Vide in verbo* BLASPHAEMIA.
An maledictionem importet blaſphemia? Cap.1.Sect.1.n.2.pag.46.
Vide in verbo BLASPHAEMIA.
Quatuor modis maledicitur creaturis. Cap.1. Sect.1.n.24.pag.85.
Explicatur primus modus, qui eſt ad ani-

mi

mi moleſtiam ſignificandã. Cap.1.Sect. 1.n.25.pag.85.
Explicatur ſecundus modus, quatenus res maledictæ ad Dominum, vel uſum alienius pertinent. Cap.1. Sect. 1. num.29. pag. 86.
Explicatur tertius modus, quatenus creaturæ maledictę ſunt irrationabiles.Cap. 1. Sect. 1. n· 30. pag.86.
Explicatur quartus modus, quatenus res maledictæ ſint creaturæ Dei. Cap. 1. Sect. 1. n. 31. pag.86.
Maledictiones parentum in filios, & Dominorum in ſervos an, & quatenus à culpa lethali excuſentur? Cap. 1. Sect. 1. n. 26. pag. 85.

MALEFICIVM.

Sanctus Hilarion quà ratione ſolverit Dęmonis maleficium? Cap.2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 16. & 17. pag. 176.
Dæmones ſacratioribus temporibus parant maleficiá, & cur? Cap.2. Sect. 2. ſnbſ. 3. §. 3. n. 19. pag. 177.
Datur maleficium, in quo nulla reperitur Dæmonis invocatio, & tale non inducit hæreſis ſuſpicionem. Cap. 2. Sect.6. n. 6. pag. 230.
Præter maleficium ſapiens hæreſim manifeſtam ob pactum expreſſum cum Dæmone, datur maleficium involvens pactum tantum tacitum,adeoque de levi ſuſpicionem inducens. Ibid. nu. 7. pag. 230.
Quamvis rarò ſuccedant maleficia, de fide tamen eſt contra hæreticos ea dari. Cap.2. Sect. 6. ſubſect. 1. num. 1. pag. 230.
Exempla hiſtorica probantia veritatem Catholicam. Ibid. n. 2. pag. 230.
Complures Medici nunquam fatentur dari maleficia, contra quos militat Sacra ſcriptura, nec non & ratio. Ibid. num. 4. pag. 231.
Infirmitas, & mors regulariter ex maleficio non provenit. Ibid. num. 5. pag. 231.
Seneca, Ariſtoteles, & Avicenna negaverunt maleficia. Ibid. n. 3. pag. 230.
Quomodo exhibeatur maleficium Amatorium? remeſſivè. Cap. 2. ſubſ. 2. num. 13. pag. 234.
Aſſignantur tres modi, quibus malefici operantur; qui tamen omnes nõ convincunt maleficium. Cap. 2.Sect.6. ſubſ.3. num.1. pag. 235.
Maleficia per applicationẽ quomodo fiant? ubi de maleficio per aſpectum: Exempla hujuſmodi maleficii. Ibid. num. 11. pag. 236.
Inter maleficia per applicationem ſunt ea, quæ ponuntur in lecto maleficiandi, vel aſſuuntur chlamidi, vel ſub limine portarum abſconduntur. Ibid. num.12. pag. 236.
Item ſtatuæ cereæ, quæ à maleficis acunculis punguntur, ſunt ſigna maleficii per applicationem: Exemplum. Ibid. n. 13. pag. 237.
Malefici ſtatuas cereas ad ignem admovent, vel thoro locant, ut amorem ingerant: Ubi de alio modo maleficii Amatorii. Ibid. n. 14. pag. 237.
Quot ſint modi maleficii per applicationem? Ibid. n. 15. pag. 237.
Maleficium ligaminis, quo nihil hodiè frequentius, ſex modis fit, qui explicantur. Ibid. n.16. pag. 237.
Maleficium ligaminis in mulieribus, quod ſterilitatis nuncupatur, quomodo fiat, & cur rariùs contingat? Ibid. num. 17. pag. 238.
Maleficium iſtud ſterilitatis plerumquo operatur Dæmon prohibendo, ne mulier ſemen emittat. Ibid. num. 18. pag. 238.
De maleficio ad exſiccandam lac mulierum Ibid. n. 19. pag. 238.
De malificio difficilis partus: quomodò fiat? Ibid. n. 20. pag. 238.
Maleficium abortus quomodo operetur Dæmon. Ibid. num.22. pag. 238.
Quidquid fieri poteſt a cauſis naturalibus, patratur à Dæmone in maleficiis. Ibid. n. 22. pag. 238.
Cautela prò judicibus in actu carcerandi ſuſpectos de maleficio. Cap. 2. ſect. 6. ſubſ. 4. n. 2. pag. 239.
Judices non debẽt eſſe faciles ad credendum, aliqua reperta eſſe apta ad maleficium. Ibid. n. 3. pag. 239.
Judex debet bene advertere qualitatem repertorum, antequam ipſe judicet apta ad meleficium, & quare? Ibid. n. 4. pag. 240.
Dæmon ſemper intentus ad nocendum ſupponit in lectis &c. ſigna maleficiorum, ſicut in actu Exorciſmi ſupponit Acus, Clavos &c. quæ impoſſibile eſt reperirri in obſeſſo. Ibid. num. 5. pag 240.

Aſſi-

Aſsignatur māximum maleficii ſigmum, & quid in eo notandum ſit? Ibid. num. 6. pag. 240.
Falſum eſt, quod Nicolaus Papa diſpenſaverit uti maleficio ad liberandum Epiſcopum maleficiatum: Ratio hujus. Ibid. n. 7. pag. 240.
Non poſſumus petere, ut ſolvatur à malefico maleficium, nec etiã per Judicem modis illicitis. Ibid. n. 8. pag. 240.
Morborum qualitates quando arguant ſuſpicionem maleficii? Ibid. num. 9. pag. 241.
Quædam ſigna magis propria maleficiorum, ut ſunt ablationes membrorum à Cadaveribus in patibulo ſuſpenſis, minæ malefici, invocationes, & collocutiones cum Dæmone &c. Ibid. num. 10. pag. 241.
Vide in verbo MALEFICUS.

MALEFICUS.

Tàm malefici, quàm magi ſunt de hæreſi ſuſpecti: Differentia inter ipſos. Cap. 2. Sect. 6. n. 1. pag. 229.
Malefici ſe dedicant Dæmoni, vel privatim, vel ſolemniter: Explicatur utrumque. Quidue ſit dedicatio totalis, quid verò partialis? Ibid. n. 2. pag. 229.
Dæmon ad experiendum, an maleficus ſit ſibi fidelis, Martinellum ei aſsignat, & quis ſit iſte? Ibid. n. 3. pag. 229.
Malefici ſemper incurrunt hæreſis ſuſpicionem. Ibid. n. 4. pag. 230.
Maleficos Idololatriæ fęcem vocat Origines, quorum peccatum vincit in gravitate omnia alia. Ibid. num 5. pag. 230.
Maleficorum poteſtas ad nocendum maxima, quippe qui vel ſolo aſpectu necant. Ratio naturalis redditur. Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 2. num. 1. pag. 231.
Maleficorum poteſtas ad nocendum non tantum ex obtutu, ſed ex aliis etiam ab eis patratis, prȩcipuè exſugendo ſanguinem puerorum. Ibid. num. 4. pag. 231.
Malefici exſugunt puerorum ſanguinem, tum propter odium in ipſos, tùm quia putant per dictum ſanguinem juventam renovari, tùm propter alia. Ibid. n. 5. pag. 232.
Malefici incendia magna excitant, verba tantum murmurantes: Exemplum Medeæ, quæ regiam Corinthi incendit. Ibid. n. 7. pag. 233.
Alia damna breviter deſcripta per maleficos cauſata. Ibid n. 8. pag. 233.
Malefici quomodò poſsint turbare phantaſiam? Ibid. n. 9. pag. 233.
Malefici nequeunt voluntatem cogere: Qui ſecus credit eſt de hȩrſi ſuſpectus. Ibid. n. 10. pag. 233.
Violentia cauſata à malefico in parte ſenſitiva eluceſcit, vel ex amore, vel ex odio, quod per maleficia cauſare poſſunt: Exemplum ex Sancto Hieronymo. Ibid. n. 11. pag. 233.
Malefici non ſolùm poſſunt amorem ingerere, ſed ipſum deſtruere. Ibid. n. 14. pag. 234.
Malefici conficiunt maleficium ligaminis, ne maleficiati coire poſsint. Ibid. n. 15. pag. 234.
Quàm potenter malefici excitent odium inter conjuges, & alios. Ibid. num. 16. pag. 234.
Aſsignantur tres modi, quibus malefici operantur, qui tamen omnes non convincunt maleficium. Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 3. n. 12. pap. 235.
Malefici non ignorant venena, & herbas virulentas. Ibid. n. 3. pag. 235.
Malefici, venena ut validiora ſint, carmina miſcent. Ibid. n. 4. pag. 235.
Malefici quandoque operantur per introſumptionem abſque veneno. Ibid. n. 5. pag. 235.
Quomodo malefici operentur per injunctionem? Ibid. n. 7. pag. 235.
Statuę Cereæ, quæ à maleficis acunculis punguntur, ſunt ſigna maleficii per applicationem: Exemplum. Ibid. num. 13. pag. 237.
Malefici ſtatuas cereas ad ignem admovent, vel thoro locant, ut amorem ingerant: Vbi de alio modo maleficii Amatorii. Ibid. n. 14. pag. 237.
Signa manifeſtantia maleficos quænam ſint? Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 4. num. 1. pag. 239.
Quædam ſigna magis propria maleficorum, ut ſunt ablationes membrorum à cadaveribus in patibulo ſuſpenſis, minæ malefici, invocationes, & collocutiones cum Dæmone. &c. Ibid. n. 10. pag. 241.
Alia maleficorum ſigna præter prædicta. Ibid. n. 14. pag. 242.
Non probatur quis maleficus ex eo quod à Dæmone nominetur. Ibid. n. 15. p. 242.

Non possumus petere, ut solvatur à maleficio maleficium, nec etiam per Judicem modis illicitis. Ibidem n. 8. pag. 240.
Quomodò malefici ingerant res solidas intra corpus humanum? Cap. 2. Sect. 6. subs. 3. num. 7. pag. 235.
Reliqua *vide in verbo* MALEFICIUM, FASCINATIO.

MALE-SONANS PROPOSITIO.

An malè sonans propositio differat à propositione aurium offensiva? Cap. ult. Sect 2. subs. 1. §. 6. n. 2. pag. 496.
Malè sonans propositio est illa, quæ in aliquo sensu est hæretica; in alio Catholica. ibid. n. 4.
Item potest dici illa, qua quis peccat in abusu vocum diversarum ab usu communi. Ibid. n. 5. pag. 497.
Illa duplex est, ab intrinseco, & ab extrinseco. Ibid. n. 6.
Malè sonans ab intrinseco habet tres gradus. Ibid. n. 7.
Exempla propositionis malè sonantis. Ibid. n. 8. & 9.
Sub classe propositionis malesonantis, venit propositio dura, seù rigorosa. Ibid. n. 20. pag. 498.

MALUS.

Semel malus semper malus. *Vide in verbo* VITA, & in Verbo SUSPICIO.

MANUS.

Manuum Impositio quò ad hæreticos Catheros. *Vide in verbo* CATHERI HAERETICI.
Ultimam manum non admovens libro falsa dogmata continenti, deffenditur ab hæresis suspicione, nisi ex aliis scriptis appareat de ejus prava intentione. Cap. 6. Sect. 2. nu. 56. p. 470.

MARCELLINUS PAPA.

Marcellini lapsus non fuit infidelitatis error in intellectu, sed pusillanimitas contrà fidei professionem, qualis fuerat triplex Petri negatio. Præl. 14. nu. 23. pag. 26.
An re vera defecerit Marcellinus? Præl. 14. nu. 24. p. 26.

MARCUS ARETHUSÆ.

Episcopus Arethusæ voluit potiùs subire tormenta, quàm cooperari ad refectionem cujusdam idoli, quod ipse destruxerat. Cap. 5. Sect. 2. n. 76. p. 452.

MARCUS EPHESINUS.

Marci Ephesini, & aliorum Græcorum tractatus editi ad arcendos Græcos ab unione Catholicorum. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. n. 22. p. 507.

MARE.

Vide in verbo NAUFRAGIUM.
An desponsatio maris facta à Duce Venetiarum quotannis sapiat superstitionem Hydromantiæ? C. 2. Sect. 4. subs. 3. n. 17. p. 216.

MARIA VIRGO.

Abstinentes ab opere servili die Sabbati in honorem Virginis Mariæ, non sunt de hæresi suspecti, quamvis hujusmodi videatur reliquia Ethnicæ superstitionis. Cap. 2. Sect. 7. n. 3. p. 243.
Beatissimæ Virgini tribuitur cultus mediatricis absque ullo præjudicio tituli mediatoris, quod soli Deo competit. Ibid. n. 4. p. 243.

MARITUS.

Vide in verbo VXOR.

MARTELLI.

Quidam, qui Martellos abstulit à campanis in nocte Sabbati Sancti, abjuravit. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 5. numer. 24. pag. 495.

MARTINUS QUINTUS.

Martinus Quintus carpitur à nonnullis, ex eo quia quasi definiverit, fidem non esse servandam Hæreticis. Cap. 4. Sect. 1. Subs. 2. §. 1. n. 21. p. 413.
Vi Bullæ Martini V. *ad evitanda* communicare possumus cum excommunicatis, nisi sint nominatim excommunicati, & notorii Clericorum percussores. Cap. 5. Sect. 1. n. 3. p. 436.

MARTIRIVM.

Martirium passus est Sanctus Polycarpus, qui noluit jurare per fortunam Imperatoris.

toris. Cap. 5. Sect. 2. nu. 9. p. 446.

MAS.

An Dæmon possit convertere fœminam in marem? *vide in verbo* FOEMINA.

MASCARDUS.

Contra Mascardum easdem pœnas incurrunt, eademque verificantur de retinentibus libros Hæreticorum, seù prohibitos, ac de legentibus. Cap. 6. Sect. 1. num. 21. p. 459.

MARSILIUS FICINUS.

Apparuit Michaeli Mercato post mortem. *Vide in verbo* APPARITIO.

MATER.

Vide in verbo FILIUS.

Debet benè educare filios, & propterea laudantur genitrices, quæ benè educarunt suos liberos. *Vide in verbo* EDUCATIO.

MATERIA.

De parvitate materiæ, *vide in verbo* PARVITAS.

Abusus Sacramenti ob non debitam materiam in conficiendo sæpè fit ad sortilegium, præcipuè in hostia. Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. num. 1. pag. 295.

An materia consecrationis sit fermentatum, vel Azymus? *Vide in verbo* CONSECRATIO.

Conficitur Sacramentum in non debita materia, si in altera tantum specie consecretur. Cap. 3. Sect. 1. subs. 2. n. 13. pag. 297.

Est non debita materia, si consecretur hostia jam consecrata. Ibid. n. 17. pag. 298.

In Sacramento pœnitentiæ quando sufficiens materia non adhibeatur? Ibidem n. 15. pag. 296.

Circa materiam, ex qua conficitur matrimonium, nullus est abusus inducens hæresis suspicionem. Ibid. numer. 31. pag. 301.

Materiæ parvitas excusat legentes libros hæreticorum, seu prohibitos, ab hæresis suspicione. Cap. 6. Sect. 1. n. 25. pag. 459. & Cap. 6. Sect. 2. n. 5. pag. 464. Quod tamen aliqui negant, ut Ibid.

Circà materiæ paruitatem in supradicto casu varia dicuntur. Ibid. num. 6. 7. & 8.

Materiæ parvitas datur quoque in librorum prohibitorum retentione. Ibid. n. 12. pag. 465.

In materia suspicionis, quæ incurritur ob libros ptohibitos lectos, multum Judicis arbitrio est deferendum. Cap. 6. Sect. 2. n. 52. pag. 450.

In materia fidei, quando controvertitur inter Catholicos, vel inter Catholicos, & hæreticos, resolutio est objectum fidei. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 2. n. 3. pag. 485.

Reliqua *vide in verbo* CONSECRATIO, VINUM, MATRIMONIUM, POENITENTIA, & *in verbo* CUIUSCUMQUE SACRAMENTI.

MATRIMONIUM.

Cur Romanis vetitum cum exteris nuptias contrahere? Præl. 5. n. 4. pag. 7.

Apud quosdam populos matrimonia sunt communia. Præl. 6. n. 3. pag. 9.

Catholicorum matrimonia cum hæreticis quare non sint permissa? Præl. 7. n. 4. pag. 11.

Urbanus VIII. quibus conditionibus permisit Principi Catholico matrimonium cum hæretica? Præl. 7. n. 4. pag. 11.

De vana observantia non ineundi matrimonium certo tempore, *Vide in verbo* OBSERVATIO, CONIUGES, MALEFICIUM.

Dæmon cum Magis abutitur Sacramento Matrimonii, agendo Incubum, & Sucubum. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. n. 10. pag. 166. Ubi an Dæmon incubus possit generare?

In Oriente olim Trigamia ex consuetudine matrimonium irritabat. Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. n. 28. pag. 271.

Qui vivente prima uxore aliam ducit est verè Polygamus abutens Sacramento Matrimonii, & de hæresi suspectus: Ratio. Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. §. 1. num. 1. pag. 273.

Non est de hæresi suspectus, qui sponsalia contrahit cum expresso pacto non ineundi matrimonium, nisi post mortem coniugis. Ibid. n. 3. pag. 274.

Diserimen inter contrahentem Sponsalia, & contrahentem matrimonium vivente prima uxore. Ibid. n. 4. pag. 273.

Polygamia contra Arnisæum non opponitur primario fini matrimonii, scilicet prolis gignendæ. Ibid. n. 17. pag. 276.

Adrianus Pontifex non dispensavit cum Carolo Magno in Polygamia, sed primum Caroli matrimonium cum muliere Longobarda soluit. Ibid. num. 19. pag. 277.

Iudicare de validitate matrimonii pertinet ad Ecclesiasticum judicium contrà hæreticos, quibus favent Launojus, & Spondanus. Ibid. num. 20. & 21. pag. 277.

Leges Civiles de matrimoniis dirimendis sunt à jure Canonico correptæ. Ibid. n. 22. pag. 277.

Prætendes matrimonium nullum, si transit ad secunda vota, non excusatur à levi suspicione hæresis; secus verò si habet pro se opinionem probabilem, etiamsi lata esset sententia prò validitate primi matrimonii. Ibidem numer. 23. pag. 278.

Transmiera cum aliis Doctoribus tenèt, eo tantum casu non incurri hæresis suspicionem, quando est certitudo moralis de nullitate primi matrimonii, quod ampliatur. Ibid. n. 24. & 25. pag. 278.

Primum matrimonium declaratum validum per Judicis sententiam non irritat secundas nuptias. Ibid. n. 26. pag. 278.

Qui cum certitudine morali invaliditatis primi matrimonii transit ad secundum, debet probare se egisse cum tali certitudine. Ibid. n. 27. pag. 278.

Parocus conscius prioris Matrimonii, si secundo assistat, est suspectus de hæresi; ita pariter est suspectus, qui profert falsos testes ad probandam prioris uxoris mortem. Ibidem num. 32. & 33. pag. 279.

Quid dicendum de matrimonio ad castè vivendum? Ibid. n. 35. pag. 279.

An, si nulliter contrahatur matrimonium in dicto casu, oriatur hæresis suspicio? Ibid. n. 36. pag. 279.

An, qui fictè contrahit secundum matrimonium durante primo, sit suspectus de hæresi? Ibid. n. 37. pag. 270.

In primitivâ Ecclesiâ, si conjux infidelis volebat degere cum fideli absque creatoris injuria, matrimonium erat insolubile, & cur? Ibid. n. 39. pag. 280.

Contrahens per Procuratorem secundas nuptias vivente prima uxore, adhuc est suspectus de hæresi. Ibid. n. 29. pag. 279.

Procurator in tali casu est magis suspectus, quam principalis, & cur? Ibid. n. 30. pag. 279.

Mater consulens filiam contrahere aliud matrimonium, incurrit hæresis suspicionem. Ibid. n. 31. pag. 279.

Vide in verbo POLYGAMIA, UXOR, SPONSALIA.

Quid dicendum quò ad suspicionem hæresis respectu ejus, qui vivente uxore, matrimonium contrahit cum impotente? Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. §. 1. n. 34. pag. 279.

Sacerdotes contrahere non possunt matrimonium. Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. §. 2. n. 1. pag. 281.

Olim tamen Sacerdotibus, & Levitis permissum erat Matrimonium. Ibid. nu. 2. pag. 281.

In primordiis nascentis Ecclesiæ non fuerunt permissæ nuptiæ Sacerdotibus. Ibidem n. 3. pag. 281.

Quamvis eo tempore uxorati admitterentur ad sacros ordines ob penuriam Sacerdotum. Ibid. n. 4. pag. 282.

Paphnutii instantia de tollerando matrimonio Sacerdotū in Ecclesia Orientali convincitur falsitatis. Ibid. nu. 5. pag. 282.

Historia Sancti Malchi relata à Sancto Hieronymo non probat pro Polygamia similitudinaria, quia matrimonium illius fuit nullum. Ibid. n. 6. pag. 281.

Adeò indecentes existimabantur Sacerdotibus Nuptiæ, ut Sanctus Basilius increpet Sacerdotem, qui dimissa uxore, eam postea assumpsit. Ibid. n. 7. pag. 283.

Ursinus Sacerdos uxorem suam tamquam pestem fugiebat. Ibid. n. 8. pag. 283.

Nuptiæ an, & quando fuerint olim subdiaconis prohibitæ? Ibid. n. 9. & 10. pag. 283.

Subdiaconi hodiè si matrimonium contraherent, essent suspecti de hæresi, tamquam polygami. Ibid. num. 11. pag. 283.

Tàm Sacerdotes ordinati in Ecclesia latina, quàm Sacerdotes ordinati in Ecclesia Græca non possunt matrimonium contrahere. Ibid. n. 13. pag. 283. Ratio. Ibid. n. 15. pag. 284.

Idque statuitur in Concilio Tridentino, contrarium defendente Luthero. Ibidem

dem. numer. 14. pag. 284.
Religiosi professi, etiam si non sint in sacris, si matrimonium contrahant, sunt de hæresi suspecti. Ibid. n. 16. pag. 284.
Papa potest dispensare cum Sacerdotibus ad mortimonium contrahendum. Ibid. n. 17. pag. 284.
Potest item dispensare cum religiosis voto solemni obstrictis: Exempla. Ibid. n. 18. pag. 284.
Causa ad dispensandum cum Sacerdotibus, & Religiosis, ut matrimonium contrahant, debet respicere bonum publicum, quod exemplis declaratur. Ibid. n. 19. pag. 284.
Ad dispensandum tum Sacerdotibus, ut matrimonium contrahant, cur causa requiratur, cum Cælibatus sit annexus Sacerdotio, tantum de Jure Ecclesiastico. Ibid. n. 20. pag. 285.
Ad prædictam dispensationem non sufficit utilitas privata, vel periculum incontinentiæ. Ibid. n. 21. pag. 285.
Ad præfatam dispensationem in Religiosis requiritur causa, quæ sit sufficiens ad irritandum votum, quod est de jure divino. Ibid. n. 20. pag. 285.
Qui per vim, & metum ordines susceperunt, Polygamiam non incurrunt, sine vis fuerit absoluta, sive conditionalis, si matrimonium contrahant. Ibid. n. 25. pag. 286.
Latâ sententiâ super nullitate professionis, potest Religiosus inire matrimonium, si non sit in sacris ordinibus. Ibid. n. 28. pag. 286.
Matrimonium, si sit tantum ratum, & non consumatum, unus coniux, altero invito, potest resilire, & religionem ingredi. Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. §. 3. nu. 6. pag. 288.
Conceditur bimestre ad deliberandum, an velit conjux, adhuc non consumato matrimonio, religionem ingredi. Ibid. n. 7. pag. 289.
Elapso prædicto bimestri, si conjux non deliberet profiteri, cogitur redire, & quibus mediis? Ibid. n. 8. pag. 289.
Si deliberet, expectatur annus probationis, ac tempus aptum ad profitendum. Ibid. n. 9. pag. 289.
Matrimonium nondum consumatum solemni Voto dirimitur. Ibid. n. 10. pag. 289.
Absque consensu alterius Conjugis non potest alter ad sacros ordines promoveri, etiam si adhuc non sit consumatum Matrimonium. Ratio. Ibid. n. 11. pag. 289.
Monasticæ vitæ repugnat matrimonium ex sui natura; ordini verò, ex solo Decreto Ecclesiæ. Ibid. n. 12. pag. 289.
Discrimen inter matrimonium consumatum, & matrimonium tantummodò ratum. Ibid. n. 16. pag. 290.
An Pontifex possit solvere matrimonium tantummodò ratum? Ibid. nu. 16. pag. 290.
Contrahens nuptias cum infideli, vel hæretica, abutitur matrimonio, & est de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. §. 4. n. 1. pag. 291.
Lutheri error. Ibid. n. 2. pag. 291.
Auctoritates Sacræ Scripturæ, & Patrum contra matrimonia cum infidelibus. Ibid. n. 3. pag. 291.
Matrimonium cum infideli, quatenus Sacramentum, contrahi nequit: Ratio. Ibid. n. 4. pag. 291.
Matrimonium inter infideles quandonam solvi possit? Ibid. n. 5. pag. 291.
Exempla eorum, qui contraxerunt cum infidelibus, ac ipsis satisfit. Ibid. n. 6. & 7. pag. 291.
Quandonam liceat matrimonium contrahere cum infideli? Ibid. num. 8. pag. 291.
Ignorantia, & consuetudo excusat contrahentes matrimonia cum infidelibus. Ibid. n. 9. pag. 292.
Matrimonium cum hæreticis improbatur in pluribus Conciliis. Ibid. n. 10. pag. 292.
Matrimonium cum hæreticis est validum. Ibid. n. 11. pag. 292.
Matrimonium cum hæreticis est illicitum in regionibus, in quibus non viget libertas conscientiæ, secus in iis regionibus, in quibus impunè grassantur hæreses: Contrarium etiam in hoc secundo casu. Ibid. numer. 12. & 13. pag. 292.
Contrahens cum hæreticis, semper prophanat Conjugium, & corrumpit ordinem ad Deum, & Ecclesiam. Ibid. n. 13. & 14. pag. 293.
Conjunctio cum hæreticis habet innatum perversionis periculum, præcipuè si ineatur cum fœminis hæreticis: habet etiam impedimentum bonarum ope-

operationum, & impedit prolis educationem. Ibid.n.15. pag.293.
Tollerantur matrimonia cum hæreticis in regionibus, in quibus viget libertas Conscientiæ, sed non permittuntur aliquo actu positivo; imò quando impediri possunt, nec tollerantur; eò magis, si conventiones impiæ interveniant. Ibid.n.16.pag.293.
Vide in verbo Forma.
Circa materiam, ex quâ conficitur Matrimonium, nullus est abusus inducens hæresis suspicionem. Cap. 3. Sect. 1. subs.2.n.31.pag.301.
Quando Principes compellunt cives ad contractus matrimoniales, imperant, ut illi consentiant &c. Ibid. num. 32. pag. 301.
Matrimonium celebrare ante legitimam ætatem nõ inducit hæresis suspicionem. Cap.3.Sect.1.subs.1.n.30.pag.315.
Exempla eorum, qui in puerili ætate genuerunt. Ibid.n.31.pag.315.
Quod etiam procedit in fœminis. Ibid. n.32.pag.315.
Non obstat, quod jura præfixerint terminum ætatis ad contrahendum matrimonium, ut indè incurratur suspicio in contrahendo antè legitimam ætatem. Ibid.n.33. pag.315.
Dispensatio ad contrahendum antè legitimam ætatem Matrimonium in doli capacibus an necessariò concedenda sit à Sede Apostolica, vel sufficiat Ordinarii dispensatio? Ibid. num. 34. pag. 316.
Ecclesia cur irritavit matrimonia, quæ celebrantur sine Parocho, & testibus? Cap.3. Sect.1. subsect.6. num. 21. pag. 321.
Ecclesia potuit irritare matrimonium celebratum sine Parocho, & testibus. Ibid. n.22.pag.321.
Si quis contraheret matrimonium sinè Parocho, & testibus, nullam incurreret hæresis suspicionem, & cur? Ibid. n.23.pag.321.
Non sufficit Parochus hæreticus ex declaratione Sacræ Congregationis Concilii. Ibid.n.24.pag.321.
Secus tamen decrevit Sacra Congregatio Sancti Officii circa Orientales schismaticos vi Extravagantis Concilii Constantiensis. Ibid.n.25.pag.321.
Substinetur hæc Extravagans prò Orientalibus, explicata constitutione Pauli IV. Ibid. n.26.pag.321.
Quomodò in Parochis Orientalibus schismaticis adsit jurisdictio prò assistendo matrimoniis? Ibid.n.27.pag.322.
An committatur abusus in conferendo matrimonio? *Vide in verbo* Abusus.
Matrimonium validè contrahitur à Catholico cum hæretica, illicitè tamen. Cap.5.Sect.1.n.43.pag.439.
In dictis matrimoniis Papa numquam dispensat, nisi persona hæretica priùs hæresim abjuret. Ibid.n.44.pag.440.
Tali pacto dispensavit Clemens Octavus inter Catharinam Sororem Enrici IV. & Ducem Barensem. Ibid.n.45.
Item dictus Pontifex noluit dispensare, ut Rex Neoburgius matrimonium contraheret cum filia Palatini Bipuntini. Ibid.n.45.
In hujusmodi matrimoniis potest Sedes Apostolica dispensare, etiam cum periculo perversionis alterius Conjugis, ob publicam causam. Ibid.n.49.
An consuetudo ineundi Matrimonia cum hæreticis, ubi viget libertas conscientiæ, sit corruptela? Ibid.n.47.
Matrimonio inter personam Catholicam, & hæreticam, non est licitum Parocho assistere, nec benedictionem nuptialem impertiri, nisi adsit dispensatio Apostolica. Ibid.n.49.& 50.

MATTHIÆ BERLINCHII.

Quare proscriptus fuit liber? Cap.1. Sect. 1.n.34.pag.80.

MAXIMILIANUS IMPERATOR.

Maximilianus Imperator à Pio V. reprehensus, quod vellet concedere Germanis confessionem Augustanam. Cap.4. Sect.1.subs.2. §.2.n.11.pag.417.

MEDIATOR.

Vide in verbo Maria.

MEDICI.

An Medici uti possint Annulis, & Imaginibus Astronomicis? Cap. 2. Sect.2. subs.4.§.1. n.5.& 6.pag. 280.
Complures Medici nunquam fatentur dari maleficia, contra quos militat Sacra scriptura, ac ratio. Cap.2.Sect. 6. subs. 1.n.4. pag.231.
Medicorum hæreticorum opera non est lici-

licitum Catholicis uti absque necessitate. Cap.5. Sect. 2. numer. 106. pag. 455.
Medicorum Arabum libri non sunt prohibiti. Cap.ult.Sect. 2. subs.1.§.7. n.9. pag.500.

MEDICINA.
Verba non habent virtutem medendi morbos; & reiiciuntur contrarium asserentes. Cap.2.Sect.2.subs.4.§.2.n.25. pag.287.
An ad medendum tarantismo valeat musica, & sonus? Ibidem num.26. pag. 188.
De vi medendi per solum aspectum. Ibid. n.33. pag.189.
Mas inter fratres septimus suo tactu strumas medetur sx Lessio, & aliis. Ibid. n.36.pag.189.
Sed falsum est. Ibidem numer.37. pag. 190.
De privilegio medendi strumas per Regē Galliæ, & aliorum. Ibid.n.36.pag.189. & n.38.pag.190.
Vide in verbo STRUMAE.
An manus immatura morte raptorum valeat ad medendas Paroptides? Ibid. n. 40.pag.190.
Vide in verbo SYMPATIA.

MEDIOLANUM.
In Ecclesia Mediolanensi quomodò hodiè offeratur materia Eucharistiæ? *Vide in verbo* MISSA.

MEMBRA.
An Deo attribui possint humana membra. *Vide in verbo* BLASPHEMIA, & JURAMENTUM.

MEMORIA.
An Dæmon agere possit in memoriam? Cap.2. Sect.2. subsect.2. num. 24. pag. 160.
Memoria adjuta in confessione per notulam, ea notula cadit sub sigillo. Cap. 3.Sect.3.subs.6.n.18.pag.386.

MENDACIUM.
Vide in verbo ORACULUM.

MENDAX.
Momo mendax nil, nisi prauum, & pessimum excogitare potest. Prel.9. nu.1. pag.15.
An omnis blasphemus sit mendax? *Vide in verbo* BLASPHEMIA.

MENSA.
De vana observantia in mensa; *vide in verbo* OBSERVATIO.

MENSIS.
De vana mensium observantia. *Vide in verbo* OBSERVATIO.

MERBURGENSIS EPISCOPUS.
Laudatur, quia noluit permittere Ekio disputationem cum Luthero. Cap.5.Sect. 2.n.89.pag.454.

MERCATOR.
Mercator deferens arma ad infideles an incidat in pœnas Bullæ Cœnæ? Cap. 4.Sect.2. n.26.pag. 426.

MERCATURA.
Mercaturę titulo potest haberi conversatio cum hæreticis propter publicam utilitatem. Cap.5. Sect.1.num.16.pag. 437.

MERETRIX.
Meretrices confessionem annuam, & communionem ommittentes an sint de hæresi suspectæ? Cap.3.Sect.5.n.20. & 21. pag.394. & 395.

MERIDIES.
An liceat celebrare Missam post meridiē? *Vide in verbo* MISSA.

METALLA.
Vide in verbo PALOMANTIA.

METHEOROLOGICA.
Vide in verbo PRODIGIA.

METOSCOPI.
Vide in verbo PHYSIOGNOMIA.

METUS.
Metus, quo quis cogitur abnegare fidem, excusat ab hæresi. Prel.14.n.23.pag.26. & Prel.19.n.10.pag.38.
Imò excusat etiam à peccato, si sit absolutus, non autem conditionalis. Præl.19. n.10.pag.38.
Vide in verbo TIMOR.

Mi-

Minor metus excuſat mulierem. Præl.15. n.1. pag.26.
Debet admitti metus, qui cadere poſsit in conſtantem virum. Præl.15.n.1.pag. 26.
Metus cadens in conſtantem virum quinquè requirit conditiones. Præl.15.n.2. pag.26.
Etiam viri metuunt. Præl. 15. n. 1. pag. 26.
Propter metum defecit Marcellinus Papa, ſicut & Petrus. *Vide in verbo* MARCELLINUS.
Timor cadens in conſtantem virum impedit libertatem, & ex eo oritur coactio conditionalis. Præl.15. num. 3. pag.27. *vide in verbo* COACTIO.
Ob timorem tormentorum non licet externè fidem negare. Prælim.19. num. 9. pag.37.
Qui per metum ordines ſuſcepit, poteſt ſtatum liberum ſibi vindicare. Cap. 3. Sect. 1. ſubſect. 1. §. 2. num. 25. & 26. pag.286.
Metus probabilis alicujus magni damni vel ſibi, vel filiis, vel parentibus, videtur eximere ab onere denunciandi eorum hæreſim. Cap.4. Sect.1. numer.23. pag.402.
Metus cadens in conſtantem virum excuſat. Ibid.num.33.
Metus, & vis eximit receptatorem à ſuſpicione hæreſis. Cap.4. Sect.1. ſubſect. 2. num.21. p. 408.
Ex metu, & ignorantia tranſcribens librum prohibitum, ſeù hæreticum, non eſt de hæreſi ſuſpectus; ſecùs ſi ſciens tranſcribat. Cap.6. Sect. 2. numer. 55. pag.470.

MICHAEL BAJUS.

Michaelis Baii plures propoſitiones damnatæ à Pio V. & Gregorio XV. quia ignominiosè carpunt opiniones fidelium. Cap.ult. Sect.2. ſubſect.52.nu.52. pag.510.

MILITES.

Vide in verbo CORONA, *& in verbo* SUSPICIO.
Militans pro Principe Catholico contra Religionem ad pœnam effugiendam, non eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 4. Sect.2. num.17. p. 425.
Militibus Chriſtianis captivis licet remigare contra Chriſtianos ob timorem mortis, ſed cum deſcendunt in terras Chriſtianorum, non licet eis devaſtare domos. Ibid.nu.18.
Milites Chriſtiani qua forma juramentum fidelitatis præſtarent Imperatoribus? Cap.5. Sect.2. num. 11. p. 446.
Militis Valentiniani ingenua conſtantia ergà Julianum Apoſtatam. Ibid.nu.29. p.448.

MILINUS.

Millinus: Joannes Baptiſta Cardinalis Millinus, *vide in verbo* CARDINALIS.

MINÆ.

Minæ quando faciant judicium ad torturam? Præl.9. n.1. p.15.
Minantes teſtibus, vel Miniſtris S. Officii dicuntur indirectè impedire. Cap. 4. Sect.2. num.75. p.431.
Minitans tantum teſtibus in actu teſtificantibus, non eſt de hæreſi ſuſpectus reputandus. Cap.4. Sect.2. ſubſ. unic. num.9. p.433.

MINISTRI:

Verba ſacra perverruntur, quoties pro uſu Enſalmi nullus habetur Miniſtrorum delectus. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 2. n.71.pag. 172.
De Miniſtro Confeſſionis, *vide in verbo* CONFESSIO.
De Miniſtro Euchariſtiæ, & Miſſæ, *vide in verbo* EUCHARISTIA, & MISSA.
Obligatio ad continentiam in ſacris Miniſtris, ratione, & auctoritate inducta. Cap.3. Sect.1. ſubſ.1. §.2. n. 15. p.284. *Vide in verbo* SACERDOTES.
Miniſter Confirmationis quis ſit? *Vide in verbo* CONFIRMATIO.
Quis ſit Miniſter Euchariſtiæ? *Vide in verbo* COMMUNIO.
Quis ſit Miniſter Extremæ unctionis? *Vide in verbo* EXTREMA UNCTIO.
Quis ſit Miniſter Ordinum? *Vide in verbo* ORDO.
Divus Auguſtinus ſuperbis Miniſtris gloriantibus de ſanctitate Sacramentorum ex ſanctitate Miniſtri, opponit humilem loquendi modum Chriſti. Cap.3.Sect.3. ſubſ.3. n.6. p.356.
A Miniſtro hæretico ſuſcipiens quis Sacramentum baptiſmi, abutitur Sacramento, & fit ſuſpectus de hæreſi. Cap.3. Sect.4.num.1.p.388.
Miniſtri intentio eſt neceſſaria ad conficien-

ciendum Sacramentum ex decreto Ecclesiæ. Cap.3. Sect.5. n.9. p.392.
Minister mimicè administrans nihil agit, ut declarat Concilium Tridentinum contrà Hæreticos. Ibid.n.12. p. 393.
A Ministro Catholico supplendæ sunt Orationes, & unctiones in casu receptionis baptismi ab hæretico. Cap.5.Sect.1. num.19.p.437.
A Ministro hæretico possumus recipere Sacramentum Eucharistiæ in mortis articulo, si absit Minister Catholicus. Ibid.n.33. p 439.
Item recipere Sacramentum Pœnitentiæ, & Extremæ unctionis. Ibid. numer. 36. 37.& 38.
Ministro Pontificis non licet intervenire nuptiis hæreticorum; aliis verò privatis licet. Ibid.n.51. p.441.
Ministros S. Officii impedientes sunt semper denunciandi sub pœna excommunicationis ipso jure. Cap. 4. Sect. 2. num.27. pag.427.
Ministri S.Officii dicuntur directè impediri, quando occiduntur, vulnerantur, vel offenduntur. Ibid.n.44.p.428.
Ministri S. Officii dicuntur indirectè impediri, quando non principaliter, sed consecutivè impediuntur. Ibid. nu.50. pag 429.
Item dicuntur directè impediri à personis privatis,quando domi detinētur testes, ne examinentur. Ibid. num.74. p.431.
Ministri S. Officii, qui nec directè, nec indirectè impediri possunt, sunt qui actu inserviunt. Cap.4. Sect. 2. subsect. unic.nu.1.p.432.
Offendens Ministrum S. Officii remotum ab officio, non est de hæresi suspectus. Ibid. num.3.
Qui tamen Ministrum S. Officii offenderet intuitu S.Officii, incurreret hęresis suspicionem, secundum Carenam,qui rejicitur. C.4. Sect.2.subs.unic.n.4.p. 432.
Sub nomine Ministri S. Officii veniunt familiares, dum actu exercent ministerium; principaliter tamen inter dictos Ministros sunt Inquisitor, Vicarius, Cancellarius,Commentariensis,Satelbites, & Cursores: videntur etiam adnumerandi accusatores, denunciatores, & testes. Ibid. n.6. 7. & 8. p.433.
An inter Ministros S. Officio inservientes censendi, qui tales non sunt, sed reum capere volunt? Ibid. n.11.
Inter Ministros S. Officii connumerantur Confratres, seù Cruce signati, qui tamen fruuutur tantum privilegiis spiritualibus. Ibid. n.12. p.434.

MINOR.

Vide in verbo ÆTAS.

MIRABILIA.

Non est statim damnandum opus insolitum, quantumvis mirabile, quia quædam mirabilia non excedunt naturalem sphęram. Cap.2.Sect.2. subs.4. n.1. p 178.
Vide in verbo MIRACULUM.
Lingua, Oculus, & Tactus animantium mirabiles producere effectus,experientia docet. Cap.2. Sect. 2. subs.4. §. 2. num. 1. pag.183.
Exempla effectuum mirabilium linguæ. Ibid.num.2. & 3.
Vis, quæ inest verbis ad producendum mirabilia, provenit vel à virtute supernaturali divina, vel à virtute supernaturali diabolica. Ibid. numer. 29. pag. 186.
Phormiginis mirabilis effectus, scilicet urinam provocandi: Gracchi exemplum, & Davidis Citharam pulsantis, quá Dæmon expellebatur. Ibid. nu.23. pag.187.
Effectus mirabilis, quos producunt verba, tribui quoque possunt virtuti intentionali eorumdem verborum. Ibid. num.24. p. 187.
Nedum homines, sed etiam bruta per tactum multa mirabilia operantur: exempla. Ibid. num. 34. pag. 189.
Elementa litteraria inter se ità, vel ità ordinata, miranda exhibere valent, juxtà Brauum. Ibid. nu.12. pag. 185. Sed rejicitur. Ibid. n.14. & 15. p.185.
Contingere potest aliquis effectus mirabilis per virtutem Astrorum, & rerum naturalium,qui causis inferioribus confici nequeat: Ejus tamen Auctor esset suspectus, donec se omni suspicione purgaret. Cap.2.Sect.2. subsect.4. §.3. num.4. pag. 191.
Quando res mirabilis sit naturalis, vel superstitiosa? *Vide in verbo* NATURA, SUPERSTITIO, & MIRACULUM.

MIRACULVM.

Gratia miraculorum an requirat ſtatum charitatis? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. num. 10. & 11. pag. 175.

Divus Auguſtinus narrat tanquam miraculum naturæ, catenam magnetica virtute connexam. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 3. n. 2. pag. 190.

Vide in verbis MIRABILIA, & PRODIGIA.

Ad ſupeſtitionem falſi cultus reducitur publicatio miraculorum, & revelationum: Vbi de duobus nuperis eruſcatoribus. Cap. 2. Sect. 7. ſubſ. unic. n. 59. pag. 261.

Geſta, miracula, & revelationes ſervorum Dei quomodò poſſint deſcribi ne pereant? Ibid. num. 60. pag. 261.

Hujuſmodi miracula, & geſta deſcripta nullam facerent fidem in ordine ad beatificationem, niſi adeſſet examen, & approbatio ordinarii. Ibid. num. 61. pag. 261.

Quæ procedit contrà miracula, prophæticas revelationes, & geſta Sanctorum, eſt propoſitio denigrativa fidei. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 33. pag. 508.

Miracula ſeductorum eſſe vera, non debet ſibi perſuadere obligatus denunciare illos. Ibid. n. 36.

Vera miracula hiſce temporibus rariſſima ſunt: Ratio ex Sancto Gregorio Magno, Ibid. num. 37.

Miracula fieri ad SS. interceſſionem cur ſæpe noſtris temporibus audiamus? Ibid. num. 38.

MISSA.

Abuſus Sacrificii Miſſæ ad magiam eſt ſortilegium hæreticale. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. n. 6. pag. 166.

Damnantur omnes, qui in miſſarum celebratione aliquid addunt præter ritum in miſſale præſcriptum, & qui miſſarum, & candelarum numerum conſiderant. Cap. 2. Sect. 7. ſubſ. unic. numer. 2. pag. 246.

Triginta Miſſæ Sancti Gregorii malè à Moura, & aliis reprobantur, & quo ſenſu admitti poſſint? Ibid. n. 3. pag. 246. Declara. Ibid. n. 5.

Reprobandæ ſunt miſſæ Sancti Amatoris, & Sancti Auguſtini. Ibid. num. 4. pag. 246.

Antiquitus inter miſſarum ſolemnia exhibebatur pax per mutua oſcula: Declara. Ibid n. 17. pag. 248.

Sacra Rituum Congregatio an permiſſerit, ut in Civitate Allatrina celebraretur commemoratio S. Sixti cum proceſſionibus, & ſaltationibus? Ibid. n. 20. & 21. pag. 248. *vide in verbo* CANTUS.

Qui non Sacerdos celebrare miſſam præſumit, eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 3. pag. 266.

Ampliatur, etiam ſi ſolum attentet miſſam celebrare; Contrarium tamen alii. Ibid. n. 4. pag. 266.

Qui ſacras aſſumit veſtes ad miſſæ celebrationem, non eſt vehementer de hæreſi ſuſpectus. Ibid. n. 6. pag. 266.

Qui rõ Sacerdos celebrans elevat hoſtiam, facit, ut fideles in crimen Idololatriæ ignoranter incurrant. Ibid. n. 7. pag. 266.

Id ipſum dicendum de Sacerdote celebrante, & non conſecrante. Ibid. n. 8. & 9 pag. 267.

Inſerviens celebranti non Sacerdoti, ſi ſciat non eſſe Sacerdotem, eſt ipſe quoque ſuſpectus. Ibid. n. 10. pag. 267.

Joannis Moſchi hiſtoria de non Sacerdote celebrante, qui a Deo viſus fuit approbari, eſt ſuſpecta. Ibid. n. 11. pag. 267. *Vide in verbo* SACRIFICIUM, EUCHARISTIA. CONSECRATIO, GRECI, FORMA.

Sacerdos conficit Sacramentum in loco non debito, quando miſſam celebrat in loco non ſacro, vel ſacro, ſed prophanato. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 4. n. 1. pag. 306.

Quid requiritur ad hoc, ut locus ſit ſacer? Ibid. n. 2. pag. 306.

Epiſcopi habent privilegium celebrandi ſuper altare portatile ubivis, etiam ob ſolam devotionem. Ibid. n. 3. pag. 307.

Clemens VIII. privilegium conceſſit Græcis ad celebrandũ ſuper altare portatile, annuentibus Epiſcopis latinis, in quorum Diœceſibus morantur. Ibid. n. 4. pag. 307.

Concilium Tridentinum monet Epiſcopos, ne permittant celebrari in Domibus privatis, & in hoc ipſis ſublata eſt facultas, quam habebant. Ibid. num. 5. pag. 307.

Locus ſacer prophanatur vel per ſanguinis, vel per ſeminis emiſſionem; vel

per

per ſepulturam excommunicati. Ibid. n. 6. pag. 307.
Qui celebrat loco non debito, non evadit ſuſpectus de hæreſi, licet eſſet irreverentia. Ibid. n. 7. pag. 307.
Quandoque in loco non ſacro peragi poteſt Miſſa. Ibid.n.8. pag. 308.
Blaterant Hæretici reprehendentes Catholicos celebrantes in locis privatis. Ibid.n.9. p.308.
Antiquæ hiſtoriæ referunt plura exempla celebrationum in privatis domibus. Ibid.n.10. p.308.
Ceſſatis in Eccleſia perſecutionibus Imperatorum Gentilium, editæ ſunt ordinationes de Miſſis non amplius in privatis domibus celebrandis. Ibid.nu.11. pag.308.
Hæretici deridentes templorum, & altarium conſecrationes, prætendunt quemlibet locum eſſe aptum ad Miſſas celebrandas. Ibid.n.12.p.308.
Celebrans in loco non ſacro, non fit de hæreſi ſuſpectus, ſed ab Ordinario puniendus eſt: Caſus regularis, quem ob tranſgreſſionem correxit Sacra Congregatio Concilii. Ibid.n.13. pag.309.
An in caſu ſummę neceſſitatis liceat etiam abſque Epiſcopi conſenſu celebrare in loco non ſacro? Ibid. n.14. p. 309.
An ſuper navigiis in longis navigationibus permitti debeat Miſſam celebrari: Auctoritates pro affirmativa. Ibid.n.15. pag.309.
Præferuntur Auctores pro negativa, & limitationes Auctorum, qui ſtant pro affirmativa. Ibid.n.16. pag.309.
Pro affirmativa affertur declaratio Sacræ Congregationis Rituum ad inſtantiam Epiſcopi Limenſis. Ibid.num.17.p.310.
In principalioribus Univerſitatibus Hiſpaniæ fuit concluſum, poſſe concedi licentiam celebrandi Miſſam in navibus Indicæ Navigationis. Ibid. n.18.p.310.
Pontifex conceſſit licentiam pro navibus, ſed eam negavit pro triremibus. Ibid. nu.19. p.310.
Indecens eſt etiam in navibus celebrare Miſſam. Ibid. n.20. p.310.
Miraculum Wlphrani Epiſcopi Senonenſis. Ibid.n.21. p.310.
Si Miſſa celebretur ante auroram, vel poſt meridiem, non debito tempore celebratur. Cap.3. Sect.1. ſubſ.5. n.1. p.311.
Miſſa nequit celebrari notabili ſpatio antea auroram. Ibid.n.2. p.311.
Et hoc vel ex immemorabili conſuetudine, vel ex decreto præſcribitur. Ibid. num.3. p.311.
Privilegia regularium celebrandi ante auroram. Ibid. n.4. p. 311.
Illicitum eſt, celebrare notabili ſpatio poſt meridiem. Ibid. n.5. pag.311.
Qui ante auroram, vel poſt meridiem celebrat, ſuperſtitioſè agere videtur. Ibidem num.6. p.31.
Lutherani, & Calviniſtæ credunt, omne tempus eſſe aptum ad celebrandum: Ibid. n.7.p.312.
Veriùs eſt, nõ incurri ſuperſtitionẽ, ſi celebretur nõ debito tẽpore. Ibid.n.8.p.312.
Antiquitus Miſſa celebrabatur tam ante auroram, quàm Veſperi; ſed ſedatis perſecutionibus, variæ horæ fuerunt aſſignatæ. Ibid. nu.9. pag.312.
Quando celebrare non debito tempore arguat conniventiam cum hæreticis? Ibid.n.10. p.312.
Quælibet rationabilis cauſa ſufficit ad excuſandum à culpa mortali celebrantem poſt meridiem. Ibid.n.11. p.312.
Celebrans poſt meridiem, quando de errore eſſet ſuſpectus? Ibid.nu.12.p.313.
Quænam ſit hora celebrandi in illis regionibus, in quibus eſt perpetuus dies, vel perpetua nox? Ibid. n.13. p.313.
Non licet ante mortem anticipare Miſſarum celebrationem pro anima ſua. Ibid. num.14. pag.313.
Ratio, cur dicta anticipatio non liceat? Motiva in contrarium ſolvuntur. Ibid. nu.15. pag.313.
Remiſſio pœnæ per Sacrificium Miſſæ, nequit haberi per celebratas Miſſas ante mortem. Ibid. n.16. pag.313.
Decretum Pauli V. de miſſis non celebrandis pro primo, qui daturus ſit elemoſinam. Ibid.n.17. pag.313.
Fructus Sacrificii ex opere operantis nequit prodeſſe, niſi defunctis, quia preces miſſæ, ſunt pro defunctis. Ibid. numer.18.pag.314.
Nulla hæreſis ſuſpicio incurritur ex celebratione Miſſarum pro defunctis ante mortem ejus, pro quo celebrantur. Ibid.n.19. pag.314.
Magni Auctores ſentiunt, licere celebrare ſibi facere Miſſas defunctorum ante mortem. Ibid. nu.20.pag.314.
Sacra Congregatio Concilii indeciſam reliquit quæſtionem, an liceat Miſſas pro

defunctis in ſuffragium animæ vivẽtis celebrare. Ibid.n.21. pag.314.
Exempla tria ſcilicet Sancti Theodoſi pro quodam Monacho; Caroli V. & Alberti Magni pro ſe ipſis. Ibid. num.22. 23.24.26.& 27.pag.314.
Conſuetudo in Hiſpania aſſeritur celebrandi ſuffragia defunctorum pro vivis. Ibid. n.25.pag.314.
Celebrans Miſſam defunctorum pro Inimico vivo non incurrit crimen hæreſis: ſed contrarium tenendum. Ibid. nu.28. p.315.
Abuſus circà cæremonias Sacramentorum eſt, quando in Miſſa recitantur preces nefandæ, & turpes. Cap.3.Sect.1.ſubſ.6. nu.3. p.317.
Sacerdos, qui in conficienda Euchariſtia ſacras veſtes reſpuit, eſt de hæreſi ſuſpectus. Ibid.n.6.p.318.
Incurrit ſuſpicionem, qui vaſa ſacra in ſacrificio damnat, ſivè aurea, ſivè argentea. Ibid.nu.7. pag.318.
Vaſa aurea, & argentea primis ſeculis Chriſtianitatis fuerunt in Eccleſia. Ibid n.8. pag.318.
Priſca Eccleſia Chriſtiana vilia vaſa in celebratione Sacrificii Miſſæ adhibuit. Ibid.n.9.pag.319.
Dictum notabile S.Bonifacii Martyris, & S.Hieronymi de Sancto Exſuperio de Calicibus in viliori materia. Ibid.n.10. pag.319.
Græcorum avaritia in hoc. Ibid. num.11. pag.319.
Abuſus vaſorum vilium in Sacrificio obſervatus in Maronitis. Ibid. n.12.p.319.
Græcorum irreverentia circà materiam conſecrationis, & attrectationem Corporis, & Sanguinis Chriſti. Ibid.nu.14. pag.319.
Suſpectus eſt de hæreſi, qui in celebratione Sacrificii Miſſæ negat cereos eſſe adhibendos, qui fuere ſemper in uſu, & ex præcepto Melchiadis. Ibid. n. 16. pag. 320.
Honorii VI. officio Sacerdotali privavit Sacerdotem, qui Miſſam ſine cereis celebravit. Ibid.n.17.p.320.
Suſpicio hæreſis in non adhibente ad Miſſam cereos, fundatur in hæreſi Vigilantii, qui dictum uſum impugnabat. Ibid.num.18.pag.320.
Remoto contemptu plures cæremoniæ omiſſæ in miſſa non ingerunt hæreſis ſuſpicionem. Ibid. n.19. pag.320.
Contemptus debet patere, & quomodo? Ibid.num.20.pag.320.
Maronitæ poſſunt adire Schiſmati icorum Eccleſiam ad Miſſam audiendam. Ibid. num.28.pag.322.
Abutitur Sacramento ob non debitas cærimonias, qui clara vece recitat ea, quæ in Miſſa, voce ſubmiſſa, ſunt dicenda. Ibid.num.29.pag.322.
Eodem modo delinquit, qui lingua vernacula Miſſã celebrat Ibid. n. 30.p.322.
Qui tali lingua Miſſam celebrat, eſt de hæreſi ſuſpectus, & ſuſpicio oritur ex opinione Hæreticorum aſſerentium, divina officia lingua vernacula eſſe celebranda. Ibid.nu.31.pag.322.
Præter linguam latinam, ſunt aliæ linguæ, in quibus celebrari poteſt, ſed non in lingua gallica. Ibid.n.32. pag.322.
Non licet in regione infidelium Patrio ipſorum idiomate celebrare pro faciliori eorum converſione. Ibid.num.33. pag.323.
Eccleſiæ conſuetudo reſpuit hujuſmodi vernaculas translationes, quæ tantumodò in tribus linguis, Græca, Latina, & Hebraica conſuevit ſemper celebrare. Ibid.n.44.pag.324.
Sancti Miſſionarii in Aſia nunquam curarunt, ut eorum linguis celebraretur. Ibid.n.45.pag.325.
Permittere celebrationem in lingua vernacula eſt adverſari Eccleſiæ conſuetudini, & hæreticis favere. Ibid.num.46. pag.325.
Decretum Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. videtur ſtatuere celebrationem divinorum officiorum ſecundum varietatem linguarum. Ibid.nu.47. pag.325.
Miſſalis Gotticus illeſus ab igne, licet inter flammas conjectus: Quid de hac hiſtoria cenſendum? Ibid. n.48. p.325. & n.54.p.326.
Apoſtoli variis linguis fidei miſteria tradiderunt. Ibid. num. 51. pag.325.
Varietas verſionum non expedit, ſed aliquando admitti poteſt cauſa converſionis infidelium. Ibid.num.52.p.325.
Ritus Mezarabus prædicto motivo fuit introductus in Hiſpania. Ibid. num.53. pag.326.
Diſpoſitio ſpiritualis eſt ſtatus gratiæ, ob cujus defectũ in Sacerdote quotidiè celebra-

lebrante, vult Bordonus, induci hæresis ſuſpicionem. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 6. n. 2. pag. 326.
Sed quando hoc verificetur? Ibidem, nu. 3. pag. 326.
Sacerdos, qui nocte præcedenti meritricatus eſt, & mane abſque prævia confeſſione celebravit, non punitur in Sancto Officio. Ibid. n. 4. pag. 326.
Qui celebrat in peccato mortali, non peccat immediatè contrà Sacramentum, quia diſpoſitio reſpicit Miniſtrum, non Sacramentum. Ibid. n. 6. pag. 327.
Videtur de hæreſi ſuſpectus, qui Miſſam celebrat non jejunus, & quarè? Ibidem num. 7. & 8. pag. 327.
Contrarium eſt verius. Ibid. n. 9. pag. 327.
Celebrans non jejunus non peccat contra finem Sacramenti, quia in aliquo caſu poteſt Sacerdos non jejunus celebrare. Ibid. n. 10. pag. 327.
Cur Sacerdoti non ſit permiſſum celebrare non jejuno ad tradendum Viaticum moribundo, benè autem ad Viaticum ſumendum ab ipſo? Ibid. num. 11. p. 328.
Qui offert Miſſæ Sacrificium abſque poteſtate, eſt ſuſpectus de hæreſi. Cap. 3. Sect. 2. ſubſect. unic. numer. 1. pag. 332.
Eccleſia non habet facultatem inſtituendi Sacrificium. Ibid. num. 2. pag. 333.
Obiecto de oblationibus quorumdam mulierum. Ibid. n. 3. pag. 333.
Apud Veteres latinos magna olim religio in parando pane Euchariſtico. Ibidem num. 4. pag. 333.
Mulieres Sanctimoniales, & pueri innocentes frumentum granatim eligebant pro materia Euchariſtica conficienda, & alia ad idem notantur. Ibid. num. 5. pag. 333.
Mediolanenſis Eccleſia decem viros, & totidem matronas ſeligit prò offerenda materia Euchariſtiæ. Ibid. num. 6. pag. 333.
Suſpicio hæreſis inducitur, ſi in miſſa Eccleſiæ ritus violentur. Ibid. num. 7. pag. 334.
Græci Patres antiqui conſueverunt multas offerre particulas in eodem ſacrificio ad exprimendos diverſos fines ſacrificiorum legis veteris, quod præſtant adhuc Græci. Ibid. num. 8. 9. & 10. pag. 334.
Latinis quidem non licet imitari hunc græcorum morem, & imitantes, hæreſis ſuſpicionem incurrerent: Græci tamen non ſunt in hoc damnandi. Ibid. num. 11. pag. 334.
Mos Sancti Germani offerendi panem, undè eſt deſumpta oſtia major in memoriam Corporis Virginis. Ibid. n. 13. pag. 334.
Antiquitus erat Eulogiarum diſtributio, & quomodo? Ibid. n. 13. pag. 334.
Eulogiæ non tantum in Eccleſia diſtribuebantur, ſed etiam foras ad fideles mittebantur, quod poſtea prohibuit Concilium Laodicenum. Ibid. num. 15. pag. 335.
Abuſus offerendi ſacrificium prò animabus defunctorum damnatorum inducit ſuſpicionem. Ibid. n. 16. pag. 335.
Suſpectus in fide eſt qui dicit, pœnas damnatorum in inferno aliquando mitigari orationibus, & ſacrificiis. Ibid. n. 17. pag. 335.
Iunior Græcia, non vetus, eſt dicto errore infecta. Ibid. n. 18. pag. 335.
Eſt abuſus in offerendo, ſi offeratur miſſæ ſacrificium pro Beatis, & offerens eſſet de hæreſi ſuſpectus. Ibid. num. 19. pag. 335.
Quomodò intelligantur Græci quando in liturgia offerunt Sacrificium prò Sanctis? Ibid. n. 20. & 21. pag. 336.
Duplici de cauſa ex Sancto Auguſtino offerimus ſacrificium in honorem Sanctorum: Primò, ut agamus Deo gratias de illorum Victoriis; ſecundò, ut orens ipſi pro nobis. Ibidem num. 22. pag. 336.
Ratio, quare ſacrificium Altaris offeratur pro ſanctis, prò vivis, & prò mortuis. Ibid. n. 23. pag. 336.
Nequit celebrari Miſſa de requie prò parvulis baptizatis decedētibus ante uſum rationis, & celebrans eſſet ſuſpectus. Ibid. n. 24. pag. 336.
Miſſam celebrantes in peccato mortali, & non conſecrantes, gravius peccant, quàm conſecrantes. Cap. 3. Sect. 5. n. 2. pag. 392.
Miſſam inſervire, & indumenta ad id neceſſaria præſtare Domino hæretico non licet famulo Catholico. Cap. 5. Sect. 2. n. 34. pag. 448.

MISSIONARIUS.

In missionariorum *patentibus* cavet Sacra Congregatio, ne hi adeant hæreticorum templa ad illorum Conciones. Cap. 5. Sect. 2. num. 14. pag. 446.

Missionariis, neque ubi est libertas conscientię, licitum est hæreticorum templa adire, nisi instante necessitate confutandi aliquem hæreticum. Ibidem num. 15.

Vide in verbo CONSECRATIO.

MYSTERIA FIDEI.

Ad probandum, mysteria fidei esse parum veritati consona, Averoes, & Arabes Philosophi abusi sunt doctrina Aristotilis: Sanctus Thomas hanc falsitatem detexit. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. n. 54. & 55. pag. 510.

MODALIS PROPOSITIO.

Modalis propositio non est proxima hæresi, eo quod propositio Cathegorica sit proxima hæresi. Cap. ultim. Sect. 2. subs. 1. §. 3. n. 19. pag. 490.

MODUS.

Quibus modis operentur malefici? *Vide in verbo* MALEFICUS, & MALEFICIUM.

Per propositionem continentē absurdum, & peregrinum sensum alienum à communi modo loquendi Patruum, & scholasticorum, incurritur hæresis suspicio. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. num. 18. pag. 506.

MOLINEVS.

Caroli Molinei libros legendi non conceditur facultas à Sacris Congrationibus. Cap. 6. Sect. 2. n. 18. pag. 465.

MONACVS.

Monachorum, & Clericorum indumenta contemnentes, sunt de hæresi suspecti. Cap. ult. Sect. 1. n. 12. pag. 475.

Vide in verbo RELIGIO.

MONIALIS.

Historia Monialium, quas Demon vexabat. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. num. 6. pag. 174.

MONITIO.

Vide in verbo ADMONITIO.

MORBVS.

Morborum qualitates quādo arguant suspicionem maleficii? Cap. 2. Sect. 6. subs. 4. n. 9. pag. 241:

Vide in verbo INFIRMITAS, & MEDICINA.

Morbus lethalis an permittat sumptionem viatici *illis*, qui manè communicaverunt. Cap. 3. Sect. 4. num. 25. pag. 391.

MORES.

Aeris temperies indicat mores incolarum. Præl. 5. num. 6. p. 8.

Nationes suos sibi peculiares mores habent. Præl. 5. n. 6. pag. 8.

In mores quomodò influant stellæ? Præl. 5. n. 6. pag. 8.

Filiorum mores similes sunt moribus parentum. *Vide in verbo* FILIUS.

Mores dignoscuntur ex Poysognomia. *Vide in verbo*. PHYSOGNOMIA.

Contrà bonos mores, & obsceni si legantur libri, non tamen hæreticorum, non incurritur hæresis suspicio. Cap. 6. Sect. 2. n. 47. pag. 469.

Depravare Catholicorum libros est consuetus hæreticorum mos; sed pejus est libros hęreticos Catholicis attribuere. Cap. 6. Sect. 1 n. 32. pag. 460.

Quatenus damnum potest bonis moribus inferre propositio Theologica, pertinet ad Inquisitores. Cap. ultim. Sect. 2. subs. 1. §. 5. num. 18. pag. 494.

Comœdiæ, quæ contra bonos mores sunt, non sunt illicitæ. Ibid. n. 48.

Mos tondendi capillos, & assumendi novum genus vestis in monialibus est antiquus. Cap. ult. Sect. 1. num. 14. pag. 475.

Qua censura notādi illi, qui dicerent, summum Pontificem errare posse in damnandis propositionibus ad mores pertinentibus. Cap. ult. Sect. 1. subs. 2. num. 6. pag. 504.

Propositio, quæ non potest impugnari testimoniis, & fundamenti, sed in materia morum nequit practicari absque scrupulo, est suspecta. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. n. 64. pag. 511.

MORS.

Vide in verbo INFIRMITAS.

Quoties verba promittunt preservationem à morte, sunt suspecta de superstitione. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. n. 7. pag. 174.

Vide in verbo COMETAE.

Est expectanda conjugis mors, antequam novum contrahatur matrimonium. *Vide in verbo* MATRIMONIUM, POLYGAMIA.

An liceat celebrare Missam prò defuncto ante

ante mortem ejus, prò quo celebratur? *Vide in verbo* Missa.
Mortis articulus præbet poteſtatem omnibus Sacerdotibus abſolvendi à peccatis, vel jure divino, vel Eccleſiaſtico. Cap.3.Sect.4. n.12. pag.389.
In mortis articulo poteſt laicus per ſemetipſum ſumere Euchariſtiam. Ibid.n.13. pag.390.
In mortis articulo poſſumus à Miniſtro hæretico recipere ſacramentum Euchariſtiæ, ſi abſit Miniſter Catholicus. Cap.5.Sect.1.n.33.pag.439.
Item Pœnitentiæ, & Extremæ unctionis. Ibid.n.36. 37.& 38.
Cui mori maluit Sanctus Ermenegildus, quàm Euchiſtiam accipere ab Arriano Epiſcopo. Ibid.n.34.
Etiam ſi ſub mortis pœna Princeps hæreticus jubeat, omnes hæreticorum templa adire, eſt licitum Catholicis illa ingredi. Cap.5.Sect.2.n.5. pag.445.
Neque cum mortis periculo licitum eſt Catholico, Campanam pulſare ad concionem hæreticorum. Ibid. n.74. pag. 452.

MOTIVUM.
Motiva decem ex Scoto ad aſſentiendum, quod propoſitio Eccleſiæ ſit à Deo immediatè revelata. Cap.ult.Sect.2.ſubſ. 1.§.1.n.6.pag.481.

MOYSES.
An pingi poſſit Moyſis facies cornuta? *Vide in verbo* Imago.

MULIER.
Quando propter ſimplicitatem excuſentur mulieres ab hæreſi? *Vide in verbo* Simplicitas, *& reliqua in verbo* Ecclesia.
Mulieris nuda planta ſerpentes necat. *Vide in verbo* Serpens.
Reliqua in verbo Ubera, Maleficium.
Mulieres poſſunt conferre Sacramentum Baptiſmi. *Vide in verbo* Baptismus.
An mulieres ſint capaces Sacramento Ordinis? *Vide in verbo* Ordo.
Quænam eſſent olim mulieres presbyteræ, & Diaconiſſæ? *Vide in verbo* Ordo.
Mulieres teſtificari renuentes in cauſa hæreſis, fiunt de hæreſi ſuſpectæ. Cap.4. Sect.1.n.46.pag. 404.
Mulier, quæ percuſſit Clericum indicantem Curſori S.Officii, ubi eſſet ſua Mater inquiſita de ſortilegio, declaratur non comprehendi in Bulla Pii V. Cap. 4.Sect.2.ſubſ.unica.n.2.pag.432.
Cum mulieribus hæreticis caveant Catholici copulam carnalem habere, nam propter mulieres alienigenas depravatum eſt cor Salomonis. Cap.5.Sect.2.n. 107. pag.455.
Cum muliere Chriſtiana rem veneream habentes judæi ab Epiſcopis, non ab Inquiſitoribus puniuntur. Ibid.n.109. pag.456.

MUNUS.
Munus diſputandi cum hæreticis non expedit, ut ſibi Idiotæ aſſumant. Cap.5. Sect.2. n.99.pag.455.
Interdicitur laicis ex præſumptione, quod Clerici ſoleant eſſe magis inſtructi. Ibid.n.102.

MUSICA.
Muſica an curet Tarantiſmum? Cap. 2. Sect.2.ſubſ.4.§.2.n.26.pag.188.
Vide in verbo Sonus.

MUSTUM.
Vide in verbo Consecratio.

N

NAAMAN.
Naaman ratione famulatus permiſſus ab Eliſeo adire templum Idolorum. Cap.5.Sect.2. n.27.pag.447.

NARRATIO.
Quomodò ſint narranda geſta, & miracula eorum, qui non ſunt Sancti? *Vide in verbo* Miraculum.

NATIONES.
Habent ſuos ſibi peculiares mores. Præl. 5.n.6.pag.8.

NATURALITER, NATURA.
Multa agunt mirabilia naturaliter. Cap. 2.Sect.2.ſubſ.4.n.1.pag.178.
Vide in verbo Magia.
An juxta naturæ principia poſſimus naturalem aſſequi felicitatem. Præl.8. n.3. pag.13.
Humana natura hodiè corrupta eſt. Præl.8. n.4. pag.13.

De

De effectibus naturalib us. *Vide in verbo* Lingua, Oculus, Tactus, Voces, Verba, Sonus, Cabala.

An Orationes naturaliter obtineant effectum à Deo? *Vide in verbo* Orationes.

Reliqua in verbo Serpens, Incantatio, Fascinatio, Magia.

Contingere potest aliquis effectus mirabilis per virtutem Astrorum, & rerum naturalium, qui causis inferioribus confici nequeant; Ejus tamen auctor esset suspectus, donec se omni suspicione purgaret. Cap.2.Sect.2. subs.4.§.3. n.4.pag.191.

Effectus mirabilis, quem causare videntur res naturales,non fit ex vi naturæ, quoties res naturales effectum non producunt, si protestatio adhibeatur de non consentiendo pacto Dęmonis.Cap. 2.Sect.2.subs.5.n.1 pag.191.

Non est naturalis effectus, quem producunt res sacræ: Tunc enim omnis virtus vel est à Dæmone, vel à Deo.Ibid. n.2.pag.192.

Quoties res in distanti operantur,non dicuntur naturaliter operari ubi examinatur magnetica virtus. Ibid. n.7.pag. 193.

An sanguinis emissio ex cadavere ad præsentiam occisoris sit naturalis? Ibid. n.11.pag.194.

Ubera mulieris naturaliter sterilescunt, si dum infantem nutrit, lac in prunas emulgeat. Ibid.n.12.pag.194.

Res destruentes proprium *quarto modo* dictum, absque subjecti destructione, non dicuntur agere naturaliter. Ibid. n.13.pag.194.

Quando res naturales agunt in spirituales, non agunt naturaliter. Ibid.n.15. pag.194.& n.19.pag.195.

Vide in verbo Mirabilia, & Miracula.

Prophetizantes virtute naturali non sunt suspecti de hæresi.Cap.2.Sect.3. num.5. pag.197.

Et quinam sint isti? Ibid.

Astrologia naturali utentes non sunt suspecti de hæresi. Ibid.n.6.pag.197.

Metoscopi si naturaliter operentur,non non sunt de hæresi suspecti. Ibid. n.10. pag.198.

Revelationes phantasticæ, vel naturales non inducunt hæresis suspicionem. Ibid.n.11.pag.198.

Multa homo prædicere potest futura ex causis naturalibus. Cap.2. Sect.3.subs. 1.n.1.pag.1.

Vide in verbo Prædictio, Divinatio.

De causis naturalibus somniorum, & an tunc omnia observanda? *Vide in verbo* Somnium.

Quidquid fieri potest à causis naturalibus, patratur à Dæmone in maleficiis. Cap. 2.Sect.6. subs 3. n.22. pag.238.

Dupliciter aliquid opponitur Juri naturę, strictè, & largè: In iis, quæ Juri naturæ largè opponuntur, potest Deus dispensare. Cap.3.Sect.1.subs.1.§.1. n.16. pag.276.

Polygamia an, & quando opponatur Juri naturæ? *Vide in verbo* Polygamia.

NAUFRAGIUM.

Ad evitandum Naufragium an licitum sit tentare sortes, ut appareat, quisnam in mare sit proiciendus? Cap.2. Sect.4. subs.1.n.8. pag.208.

NAVIS.

An super Navigiis in longis navigationibus permitti debeat missam celebrari? Auctoritates prò affimativa. Cap.3. Sect.1.subs.4.n.15.pag.309.

Præferuntur Auctores prò negativa, & limitationes auctorum prò affirmativa. Ibid. n. 16. pag.309.

Prò affirmativa affertur declaratio Sacræ Congregationis Rituum ad instantiam Episcopi Limensis. Ibid. num.17.pag. 310.

In principalioribus universitatibus Hispaniæ fuit concluſum, posse concedi licentiam celebrandi Missam in Navibus Indicæ navigationis. Ibid. nu.18. pag.310.

Pontifex concessit licentiam prò Navibus, sed eam negavit prò Triremibus. Ibid. n.19.pag.310.

Indecens est etiam in Navibus celebrare missam. Ibid.n.20. pag.310.

Miraculum Sancti Vulphrani Episcopi Senonensis. Ibid. n.21. pag. 310.

In Navibus licet Christianis uti vexillis hostium ad infideles seducendos, & potiori jure ad evadendas eorumdem hostium insidias. Cap.5. Sect. 2. n. 59. & 60.pag.451.

Inquisitores, & si hi non adsint, Episcopi debent Naves visitare ad videndum, an adsint libri prohibiti. Cap.6.Sect.2.n. 61.pag.471.

NAUTA.

Nautæ, Caupones, Stabularii cadunt ſub titulo receptatorum lucri gratia, & per modicum tempus, adeoquè non ſunt ſuſpecti, niſi receptati eſſent publicè damnati, ut tales. Cap.4.Sect.1. ſubſ.2.n.30.32.& 34. pag.409. & 410.

NECESSITAS.

Neceſſitate ductus poteſt laicus adminiſtrare baptiſmi Sacramentum ex traditione Apoſtolica. Cap.3. Sect.4. nu.8 pag.389.

Neceſſitas requiritur ad recipiendum Sacramentũ baptiſmi à Laicis, & ea urgente, laudabile eſt recipere illud ab hęreticis. Ibid.n.9.

Neceſſitatis caſus, vel mortis articulus præbet poteſtatem omnibus Sacerdotibus abſolvendi à peccatis, vel jure divino, vel eccleſiaſtico. Ibidem, num. 12.

In neceſſitate poteſt ſumi Euchariſtia ab hæreticis ob Sacramenti hujus neceſſitatem. Ibid.n.14.

Niſi neceſſitate inſtante confutandi aliquẽ hæreticum, non poſſunt Miſſionarii adire hæreticorum templa, neque ubi eſt libertas conſcientiæ. Cap.5.Sect.2. n.15.pag.446.

NECROMANTIA.

Necromantiæ rari ſunt, qui hodiè ſtudeant: & quare? Cap.2. Sect.4.ſubſ.3. n.10.pag.215.

Necromantiæ fundamentum eſt error Platonis de animarum divinitate. Cap.2. Sect.4. ſubſ.3.n.11. pag. 215.

Dæmon cur potius det Necromantibus reſponſa per cadavera, quam immediatè per ſe ipſum? Ibid.n.12.pag.215.

Necromantia eſt idololatria, quà defuncti invocantur, ſed Dæmones apparent. Ibid.n.13.pag.215.

Caſus miſerabilis adoleſcentis ſuffocati à Dęmone ob lectos libros Necromanticos in muſęo Cornelii Agrippę. Ibid. n.14. pag.215.

Vide in verbo SCIOMANTIA.

NEGLIGENTIA.

Negligens filios ſuos confirmare an ſit de hæreſi ſuſpectus? Cap.3. Sect.5. nu. 15.pag.394.

Negligentes denunciare hæreticos, qui tenentur ex officio, efficiuntur ſuſpecti, & verè dicuntur fautores. Cap.4.Sect.1. n.38. pag.403.

NEGOTIVM.

Negotium Civile eſt cauſa rationabilis adeundi templa hæreticorum. Cap.5. Sect.2.n.37.pag.448.

NEOPHITI.

Neophiti turpis lucri gratia patiuntur, ſe rebaptizari, abutentes Sacramento baptiſmi, unde fiunt Apoſtatæ. Cap.3. Sect.4.n.18.& 19.pag.390.

NESTORIUS.

Neſtorii hæreſis fuit principium everſionis Conſtantinopolitani Imperii. Cap. 4.Sect.1. n.6.pag.397.

SANCTUS NICOLAUS.

Hæreticum blaſphemantem colaphizat in publico Concilio Nicæno. Cap. 1. num.18. pag.44.

Ob id à Patribus punitur privatione Mitræ, ſed ei à Beatiſſima Virgine Maria reſtituitur. Ibid.n.19.

NOBILITAS.

Cur tanti exiſtimetur? Præl.6.nu.5. pag. 10.

Ad nobilitatem ſignificandam veſtes ordinatæ apud hæreticos non exhibent ſignum falſæ ſectæ; ideoque gravi cauſa concurrente, licitus eſt Catholiicis earum uſus. Cap.5.Sect.2. n.57.pag.450.

NOCTAMBULI.

Noctambuli quando dormiendo delinquant, & ſint puniendi? Cap.1.Sect.6. num.29.pag.125.

NOCUMENTUM, NOCERE.

Nocumentum illatum præſumitur aliis ex crimine hæreſis. Cap.4. Sect.1. nu.18. pag. 401.

Nocere poteſt adſtantibus diſputatio cum hæreticis, maximè ſi ſint idiotę. Cap. 5.Sect.2.n.90.pag. 454.

NOLENS.

Nolentes teſtificari in cauſa fidei, repu-

tantur fautores, & pœnis plectuntur. Cap.4.Sect.1.n.40.pag.404.

NOMEN.

In quonam illuxerit sapientia Adami nomina rebus imponentis? Cap.2.Sect.2. subs.4.§.2.n.10. pag.185.
Mos dandi nomina in baptismo est antiquissimus. Cap.3. Sect.3. subs.3. n.39. pag.361.
Esset suspectus de hæresi, si quis non imponeret fidelibus nomina Catholicorum, sed hæresiarcarum. Ibid.n.40. pag.361.
Qui baptizatis imponit hæc nomina, velle præsumuntur, ut baptizati imitentur hæreticorum facta. Ibid.num.41.pag. 361.
Judæus effectus Christianus esset suspectus, si suum priscum nomen retineret. Ibid. n.42.pag.361.
An liceat in Confirmationis sacramento nominis impositionem omittere. Ibid. n.50.pag.263.
Reliqua *vide in verbo* ETHYMOLOGIA, & ANGELUS.

NOTA.

Notam aliorum vitiorum Christianus potest in se tollere, nunquam tamen hæresis: Dictum Sancti Agathonis. Cap. 5.Sect.2.n.54.pag.450.
Notam librorum, qui sunt in Officinis, possunt Inquisitores præcipere bibliopolis, ut deferant. Cap.6. Sect.2. nu. 67.pag.471.

NOTITIA.

Ob notitiam ex confessione habitam accusatus, & damnatus reus, est absolvendus. Cap.3.Sect.3.sub.6. num.20.pag. 386.
Notitia ex confessione, est supernaturalis, ideò nequit servire ad scientiam naturalem. Ibid.n.22.
Notitia de Assiassinio sub secreto naturali habita, est revelanda, etiamsi habeatur sub sigillo confessionis extra tamen confessionem. Ibid.num. 23.& 24. pag. 387.

NOTORIA ARS.

De arte Notoria, *Vide in verbo* ARS.

NOTORIVS HÆRETICVS.

Notorius hæreticus non destituitur defensionibus, etiamsi illis ipse renunciet. Cap. 4. Sect.2. num.12.&13.pag. 425.

NOTULA.

Ex notula confessionis, si proveniat scientia Judicibus, nequeunt ea uti. Cap. 3. Sect.3. subs.6.n.11.pag. 385.
Notula peccatorum pro iuvanda memoria in confessione cadit sub sigillo. Ibid. n.18.pag.386.
Ex dicta notula nequit deveniri ad carcerationem Rei. Ibid. n.19.

NOVATIANVS.

Novatiani consecratio fuit nulla, ut Cornelius Papa declaravit, quia facta fuit ab Episcopis Ebriis, adeoquè sine intentione. Cap.3.Sect.5.n.11. pag.393.

NOVA PROPOSITIO, SEV NOVITAS.

Nova propositio est illa, quæ apud nullum sanum scriptorem invenitur. Cap. ult.Sect.2.subsect. 1. §. 5.num.12. pag. 494.
Duplex novitas, quidque unaqueque sit, & quando contingat? Ibid.n.13.
Novitas irreprehensibilis dicitur, quæ inducta est ad solvenda fidei mysteria. Ibid.n.14.
Cum mala propositione nova coincidere videtur propositio suspecta. I bid.num 15.
Quæ novitatem inducunt propositiones contra ritus Sacramentorum, notantur. Cap,ult.Sect.2.subsect.2. num.27. pag. 507.

NOX.

Tempore nocturno grassantur Lamiæ. *Vide in verbo* NOX.

NUMERUS.

Vide in verbo MISSA.

NVNCIVS.

Nuncius Pontificius non debet respondere litteris hæreticorum, vel eis scribere, vel

vel aliam communicationem cum eis habere. Cap.5.Sect.2.n.33. pag.453.
Nuncii olim facultatem habebant concedendi licentias legendi libros prohibitos. Cap.6.Sect.2.n.16. pag.465.

NUNDINÆ.
Permittuntur Nundinæ in die, quà ſolemniter celebratur feſtum alicujus Sancti. Cap. 2. Sect.7. ſubſect. unic. num. 21. pag.248.

NVPTIÆ.
Vide in verbo MATRIMONIUM.
Nuptiis hæreticorum non licet Miniſtro Pontificis intervenire, aliis verò priuatis licebit. Cap. 5. Sect.1. numer. 51. pag.441.

FERDINANDUS NUPTIUS.
Illuſtriſſimus,&Reverendiſſimus Ferdinandus Nuptius laudatur. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 4. n.13. pag.309.

NUTRICES.
Nutrices filiorum ſuorum Chriſtianas habere; an liceat Judęis? Negativè. Cap.5.Sect.2.n.105. pag.455.

O

OBEDIENTIA.
ETiamſi Princeps hæreticus declaret, præceptum ſuum eſſe ad exigendam obedientiam civilem, non licet Catholicis adire templa hæreticorum. Cap. 5. Sect. 2. num. 12. pag. 446.

OBJECTVM.
Non ſolum ex vi Sermonis, ſed etiam ex qualitate objecti deducitur propoſitio ſapiens hæreſim. Cap.ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 3. num. 9. pag. 489.

OBJECTUM FIDEI.
Objectum materiale fidei, articuli fidei, & propoſitio de fide idem ſunt. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 1. num. 10. pag. 482.
Quando in materia fidei controvertitur inter Catholicos, vel inter Catholicos, & hæreticos, reſolutio eſt objectum fidei. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §.2. n.3. pag. 485.

OBLATIO.
De Oblationibus in miſſa, *Vide in verbo* MISSA.

OBLIGATIO, OBLIGATVS.
Obligatione denunciandi hæreticos tenentur omnes, exceptis Regibus, Imperatoribus, & Cardinalibus. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 11. & 12. pag. 400.
Ampliatur dicta concluſio à n. 13. ſbid. ad n. 22. limitatur à n. 23. pag. 402. ad n. 33. pag. 403.
Obligatus denunciare ſeductores, non debet ſibi perſuadere, vera eſſe illorum miracula. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ.2. num. 36. pag. 508.

OBLIVIO.
Quando excuſet oblivio defectum formæ in Sacramento conficiendo? *Vide in verbo* FORMA.

OBSCURA PROPOSITIO.
Afferens obſcuras propoſitiones, quando non ſit ſuſpectus? Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 12. pag. 505.

OBSERVATIO OBSERVATOR.
Geſtatio reliquiarum, vel Evangelii S. Joannis, vel alicujus verſiculi Pſalmiſtæ, improbatur, adjunctis quibuſdam vanis obſervationibus. Cap.2. Sect. 7. ſubſ. unic. n. 7. pag. 246.
Ex divo Auguſtino ad pacta cum Dæmonibus inita pertinent millia inanium obſervationum. Cap.2. Sect. 5. num. 1. pag. 219.
Dæmon ſępe miſcet ſe hominum operibus ſuperſtitioſis, ipſis hominibus ignorantibus, quod maximè verificatur in Mulierculis bona fide vana obſervantibus ad ſanitatem. Cap. 2. Sect. 5. num. 2. pag. 219.
Quatuor ſunt ſpecies vanæ obſervantiæ,& quænam ſint? Cap. 2. ſub. 5. num. 9. pag. 221.
Vana obſervatio hæreticalis inducit hæreſis ſuſpicionem, imò hæc oritur ex quolibet pacto expreſſo cum Dæmone: Ratio hujus. Ibid. n. 11. pag. 221.
Vana obſervatio non hæreticalis eſt tamen cum hęreſis ſuſpicione, licet levi. Ibid. n. 12. pag. 221.
Non oritur ſuſpicio ex vanis obſervantiis

per quas non incurritur peccatum per mortale. Ibid. n. 14. pag. 222.
Vana obſervantia committitur nō per modum conſulendi, ſed per modum conſiderandi. Cap. 2. Sect. 5. ſubſ. 1. n. 1. pag. 222.
Enumerantur vani obſervatores ad futura congnoſcenda. Ibid. n. 2. pag. 222.
Definitur vana obſervantia, quæ omen dicitur, quæque ſuperſtitioſa eſt, & cur? Ibid. n. 3. pag. 223.
Gedeonis obſervantia prò diligendis viris ad bellum ex jis, qui aquas lambebant, quomodò non fuerit vana? Ibid. n. 4. pag. 223.
Vanis obſervantiis nulla fides adhibenda. Exempla iſtarum. Ibid. num. 5. & ſeqq. pag. 223.
Vani obſervantes ſunt, qui cavent in aliquo die, vel menſe aliquid agere. Ibid. nu. 7. p. 223.
De ſuperſtitionibus, & vanis obſervantiis circa matrimonium non ineundum, ubi affertur Ferrarienſium ſuperſtitio, & è contra factum prudentiſſimum Philippi Secundi Regis Hiſpaniarum. Ibid. num. 9. pag. 224.
Vanæ obſervantiæ ſunt de non adeunda: hereditate in die lunę; de anno Climaterico; de mutando loco in ludo; de Sale, Oleo, & Vino ſuper menſam cadentibus: De non accumbendo in menſa, quando ſunt treſdecim; De occurſu Monaci in venatione. Ibidem num. 10. & 11. pag. 224. & num. 13. & 14. pag. 225.
Dierum obſervatio quando ſit licita, & neceſſaria? Ibid. num. 12. pag. 224.
In præfatis vanis obſervantiis, licet nulla adſit hæreſis ſuſpicio, imprudenter tamen eis fides adhibetur. Ibid. num. 15. pag. 225.
An excuſentur à vana obſervantia, qui ſomnia conſiderant? Ibid. num. 16. pag. 225.
Somnia proficiſcentia à cauſis naturalibus, & animalibus an ſint obſervanda? Ibid. num. 18. pag. 226.
Somnia proficiſcentia à cauſis naturalibus tantum, an ſint obſervanda? Ibid. num. 19. pag. 226.
Si ex ſignis non conſtet, ſomniorum cauſas eſſe divinas, obſervatores ipſorum vani ſunt: ubi de pacto cum Dæmone in dictis ſomniis. Ibid. numer. 23. pag. 227.
De vanis obſervantiis in remediis adhibendis. Cap. 2. Sect. 3. ſubſ. 2. num. 7. pag. 228.
De vana obſervantia artis Notoriæ, *Vide in verbo* Ars.
De vana obſervantia Artis Paulinæ, *Vide in verbo* Ars.

OBSTETRIX.

Baptiſmus collatus ab Obſtetrice eſt validus, *Vide in verbo* Baptismus.

OBSTINATIO.

Quid ſit? *Vide in verbo* Pertinacia.

OCCISIO.

Dæmon nequit homines occidere. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 30. pag. 161.

OCCISOR.

Vide in verbo Homicidia, & Sanguis.

OCCULTUM.

In occultis debemus accipere interpretationem in meliorem partem. Prælim. 8. num. 8. p. 14.

Oculus mirabilia producit? Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 4. §. 2. num. 1. pag. 183. *Vide in verbo* Aspectus, Visus, & Oculus.

ODECTUS CARDINALIS:

Odectus Cardinalis à Pio IV. Cardinalatu privatus. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 3. num. 10. pag. 420.

ODIUM.

An maleficia poſſint cauſare odium? Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 2. num. 11. pag. 233. nu. 14. & 16. pag. 234.

ODOR.

An odores fugent Dæmones. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 5. n. 16. pag. 194.

OFFICIUM.

Ex officio qui tenetur denunciare, ſi negligat, licet hæc omiſſio non redoleat errorem in fide, tamen non excuſat ab onere denunciandi, & inducit levem hæreſis ſuſpicionem. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 34. pag. 403.
Qui ex officio tenentur denunciare, ſi negligant,

glant, efficiuntur de hæreſi ſuſpecti, & verè hæreticorum fautores dicuntur. Ibid. n. 38.
Ex officio ſi tenentur, non capientes, vel non mandantes capi hæreticos, ſunt de hæreſi vehementer ſuſpecti. Ibid. n. 41. pag. 404.
Item qui non cuſtodiunt, prout ex officio tenentur. Ibid. n. 42.
Item qui pœnis non plectunt. Ibid. num. 43.
Si in officio conſultores delinquant ſubduntur juriſdictioni Inquiſitoris privativè. Cap. 4. ſect. 2. num. 63. pag. 430.
Ab Officio remotum offendens Miniſtrum S. Officii, non eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 4. Sect. 2. ſubſ. unic. num. 3. pag. 432.
Divina officia dum celebrantur, ſi ſcientes, ſe eſſe excommunicatos Eccleſiam ingredi præſumunt, contemnunt cenſuras Eccleſiaſticas. Cap. ult. Sect. 1. n. 7. pag. 474.

SANCTUM OFFICIUM.

A Sancto officio deputatus Advocatus ad tuendos hæreticos, debet hortari eos, ut veritatem fateantur, & contumaces repertos derelinquere. Cap. 4. Sect. 2. num. 9. pag. 424.
Sancti officii quanta ſit æquitas in concedendis defeſionibus reis inquiſitis? Ibid. num 11.
Sancti Officii Miniſtros impedientes, ſemper ſunt denunciandi ſub pœna excommunicationis ipſo jure. Ibid. num. 27. pag. 427.
Tales autem non ſemper ſunt de hæreſi ſuſpecti. Ibid. num. 28.
In Regionibus Catholicorum non præſumitur, quod impedientes Miniſtros S. Officii id præſtent vel hæreſis intuitu, vel in odium fidei. Ibid. n. 29.
Sancti Officii Miniſtrum, qui per ſe ipſum impedit, incurrit excommunicationem, *ſi de protegendis*, ſed quid dicendum: de eo qui impedit per alium, vel de eo qui ratum habuit impedimentum. Ibid. num. 30. 31. & 32.
Sancti Officii Miniſtri quando dicantur directè impedire. Ibidem numer. 33. 34. & 35. pag. 427. & n. 37. pag. 428. Item num. 44. Ibid. & n. 47. & 48. pag. 429.
Sancti Officii Miniſtri quando indirectè impediri dicantur? Ibid. num. 50. ad num. 52.
Sanctum Officium non decet dependere à curia laicali. Ibid. num. 42. pag. 428.
Sancti Officii familiares ſunt immunes ab oneribus: limita. Ibidem num. 65. pag. 430.
Sancti Officii familiares non ſunt cogendi ad ſervitia militaria, niſi in caſu neceſſitatis, & tunc, niſi ſint occupati in ſervitio S. Officii Ibid. n. 66.
Minitantes vel Teſtes, vel Miniſtros Sancti Officii dicuntur indirectè illos impedire. Ibid. n. 75. pag. 431.
Sancti Officii Miniſtri, qui nec directè, nec indirectè impediri poſſunt, ſunt qui actu inſerviunt. Cap. 4. Sect. 2. ſubſ. unic. n. 1. pag. 432.
Sancti Officii Miniſtrum offendens remotum ab Officio non eſt de hæreſi ſuſpectus. Ibid. num. 3.
Qui tamen illum offenderet intuitu Sancti Officii, incurreret ſuſpicionem, ſecundum Carenam, qui reiicitur. Ibidem num. 4.
Quinam veninant ſub nomine miniſtrorum S. Officii? Ibid. n. 6. pag. 433. ad nu. 14. pag. 434.
Sancti Officii, & Jndicis Congregationes concedere poſſunt licentiam legendi libros prohibitos, cum limitatione tamen. Cap. 6. Sect. 2. n. 17. pag. 465.
Sanctum Officium potuit procedere contra quoſdam Religioſos, qui joci cauſa induerunt fratrem veſtibus Pontificalibus, & per clauſtra deduxerunt. Cap. ult. Sect. 1. num. 22. pag. 476.

OLEUM SANCTUM.

De Oleo extremæ unctionis. *Vide in verbo* EXTREMA UNCTIO.
Eliſabethæ Reginæ Angliæ Blaſphemia adverſus Sacrum Oleum. C. ult. ſect. 2. ſubſ. 1. §. 7. num. 17. pag. 501.

OMEN.

Vide in verbo OBSERVATIO.

OMITTERE, OMISSIO.

In omittendo, Sacramentis abutuntur, qui conficiunt, ſi deficiant in ſubſtantialibus. Cap. 3. Sect. 5. n. 1. pag. 392.
Per omiſſionem intentionis non conficitur Sacramentum, ſed non incurritur hæreſis

sis ſuſpicio, quia non conſtat de tali omiſſione. Ibid. n. 7. pag. 393. Secus, ſi de illa conſtaret. Ibid. num. 8.
In omittendo abutitur Sacramento, qui eum vel nunquam, vel rarò recipit. Ibid. 14. pag. 394.
Omittens Confirmationem propter errores hæreticorum, eſſet de hæreſi ſuſpectus Ibid. n. 17.
Qui omittunt annuam confeſſionem, & communionem ſunt de hæreſi ſuſpecti exceptis meretricibus. Ibid. n. 20.
Contraria opinio varia eſt, ſi urgeant circumſtantiæ. Ibid. num. 21. pag. 395.
Omiſſio denunciandi in eo, qui tenetur ex officio, licet non redoleat errorem in fide, tamen non liberat ab onere denunciandi, & inducit levem hereſis ſuſpicionem. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 34. pag. 403.
Si omittatur denunciatio ſuſpectorum de hæreſi, licet omittens puniri poſſit, tamen non fit de hæreſi ſuſpectus. Ibid num. 35.
Omittens denunciare hæreticos, quando non adſunt adminicula, & circumſtantiæ, non eſt de hęreſi ſuſpectus. Ibid. num. 37.

ONICHOMANTIA.

Onichomantia extitit apud veteres: quomodò hodiè exerceatur? Cap. 2. Sect. 4. ſubſ. 3. num. 23. pag. 218.

ONUS.

Ab onere denunciandi videtur eximere probabilis metus alicujus magni damni ſibi, vel filiis, vel parentibus. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. num. 23. pag. 402.
Ampliatur dicta concluſio à n. 24. pag. 402. ad num. 33. pag. 403.
Ab oneribus ſunt immunes familiares Sancti Officii, ſed limita. Cap. 4. Sect. 2. num. 65. pag. 430.

OPERA PIA.

Ab operibus piis propoſitio arcens Catholicos ingerit hæreſis ſuſpicionem, & multo magis, ſi alios avertat à fide amplectenda. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. nnm. 21. pag. 507.

OPERATIO.

Vide in verbo ANIMUS.

OPINIO.

Opinio nullam paſſionem involvit, & ad potentiam intelectivam pertinet. Præl. 2. num. 2. pag. 3.
Vide in verbo PROBABILITAS.

OPPOSITA.

Spes, & ſuſpicio non ſunt oppoſita. Prel. 2. num. 2. pag. 3.
Spei opponitur deſperatio. Præl. 2. n 2. pag. 3.

ORACULUM.

Dæmones cur in oraculis ſæpè reſponſa dabant ambigua? Cap. 2. Sect. 3. ſubſ. 2. n. 4. pag. 205.
Probabilius eſt, Dæmones Sacerdotes Idolorum decepiſſe ad firmius ſtabiliendâ Idololatriam: Ab oraculis enim Idolorum plura prędicta ſunt, ad quæ mens humana pertingere non poterat. Ibid. num. 5. pag. 205.
Gentilitas nullam fidem oraculis dediſſet, ſi in eis aliquam falſitatem reperiſſet, ideò Dæmon in Oraculis numquam mentiri viſus eſt. Ibid. n. 6. pag. 205.
Non eſt credendũ ſepulchrorum oraculis quæ è terra effodiuntur. Hinc detecta falſitas laminarum Platonis, & Granetenſium. Ibid. num. 7. pag. 205.

ORATIO.

De geſtatione quarumdam oratiunculârum: Ubi de geſtatione reliquiarum. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 24. & 25. pag. 178.
Orationes habemus ab Eccleſia approbatas ad omnia beneficia à Deo poſtulanda; ideò non uti debemus quibuſdam aliis oriatiunculis ſuſpectis. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. numer. 26. pag. 178.
Reprobatur Archindus, docens orationes & preces ad Deum fuſas naturaliter efficaces eſſe ad obtinendum. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 2. num. 8. & 9. pag. 185.
Avicenna Orationes, & Litanias poſuit in ordine naturæ. Ibid num. 32. pag. 188.
Orationes quaſdam ad impetrandum Dei auxilium ipſe Deus, & Sancti edocuerunt, ut adverſus Terręmotus, & Tonitrua. Ibid. num. 20. pag. 186.

Deus est orationibus, & non sortibus supplicandus. Cap. 2. Sect. 4. n. 4. pag. 206.

Orationes, & unctiones supplendæ sunt à Ministro Catholico, in casu receptionis baptismi à Ministro hæretico. Cap. 5. Sect. 1. num. 19. pag. 437.

ORATORIUM.

An permittit debeat missarum celebratio in privatis Oratoriis. *vide in verbo* Missa.

ORBIS.

Gentiles prædixerunt orbem forè inveniendum. Cap. 2. Sect. 3. n. 11. p. 198.

ORDINARIUS.

Nisi de licentia Ordinarii, vel Inquisitoris licet Catholicis habitare in terris hæreticorum secundum bullam Clementis VIII. Cap. 5. Sect. 2. n. 1. p. 445.

ORDO.

Dæmon quomodò abutatur Sacramento Ordinis in Necromanticis. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. n. 9. pag. 166.

Idem dicendum de Polygamia similitudinaria, sicut de vera in ordine ad hæresis suspicionem. Cap. 3. Sect. 1. subs 1. n. 1. pag. 281.

In primitiva Ecclesia uxorati admissi sunt ad ordines sacros ob penuriã Sacerdotum. Ibid. num. 4. pag. 282.

Subdiaconus obligatus est ad continentiam, ab eo tamen tempore, quando ordo subdiaconatus fuit inter sacros declaratus. Ibid. num. 10. pag. 283.

Qui per vim, & metum ordines susceperunt polygamiam non incurrunt, sivè vis fuerit absoluta, sive Conditionalis, si matrimonium contrahant. Ibid. num. 25. pag. 286.

Lata sententia super nullitate professionis, potest Religiosus inire marrimonium, si non sit in sacris ordinibus. Ibid. nu. 28. pag. 286.

Vide in verbo Sacerdotis, Matrimonium, Continentia, Dispensatio.

Qui contra Vxoris voluntatem, vel ordines suscipit, vel Religionem ingreditur est Polygamus similitudinarius, & de hæresi suspectus: Ratio. Cap. 3. sect. 1. subs. 1. §. 3. n. 1. pag. 287.

Bordoni sententia in contrarium respuitur. Ibid. n. 2. pag. 288.

Affertur, & solvitur Bordoni instantia. Ibid. n. 3. pag. 288.

Potest Vxoratus absque peccato, & absq; hæresis suspicione transire ad ordines sacros, vel ad religionem cum consensu conjugis. Hæcque in tali casu ad quid teneatur? Ibid.

Vxor præbens consensum prædictum, si sit Juvenis, cogenda an sit Monasterium ingredi. Ibid. n. 4. & 5. pag. 288.

Absque consensu alterius conjugis non potest alter ad sacros ordines promoveri, etiamsi adhuc non sit consumatum matrimonium: Ratio. Ibid. n. 11. pag. 289.

Monasticæ vitæ repugnat matrimonium ex sui natura; Ordini verò ex solo decreto Ecclesiæ. Ibid. n. 12. pag. 289.

Altero conjuge adulterante potest alter ordines suscipere absque ullo consensu. Ibid. n. 13. pag. 289.

Si vir ad ordines promoveretur absque uxoris Innocentis consensu, reciperet tamen caracterem, sed cogeretur redire. Ibid. n. 14. pag. 290.

Episcopus ratione Excellentioris potestatis, solus ordines confert, quod Sacerdoti nequit communicari. Cap. 3. Sect. 3. subs. 1. n. 9. pag. 340.

Cum utraque potestas ordinandi scilicet, & confirmandi proveniat ab ordine, cur Sacerdos possit confirmare, non autem ordinare. nu. 10. pag. 340.

Qui non Episcopus conferret Sacramentum ordinis esset de hæresis suspectus. Ibid. n. 40. pag. 345.

Ex ordinis Caractere provenit potestas absolvendi. *Vide in verbo* Absolutio.

Abusus in conferendo nulliter Sacramentum ordinis inducit hæresis suspicionem. Cap. 3. Sect. 3. subs. 2. num. 32. pag. 351.

Matetia Sacramenti Ordinis diversa est prò diversitate unius cujusque ordinis. Ibib. n. 33. pag. 351.

Christus Dominus non instituit individuo materiam singularem ordinum. Ibid. n. 34. pag. 352.

Quod specialiter verificatur in materia ordinis Presbyteratus, quæ diversa est in Ecclesia Græca, & Latina. Ibid. n. 35. pag. 352.

Neutra Ecclesia carpenda est ob usum diver-

diversitatis materiæ in collatione ordinis Presbyteratus. Ibid. num. 36. pag. 352.
Ecclesia Latina prò materia ordinis Presbyteratus determinavit in individuo porrectionem Instrumentorum, & manuum Impositionem. Ibid. n. 37. pag. 352.
Manus Impositio non videtur necessaria in tradenda potestate supra Corpus Christi verum. Ibid. n. 38. pag 353.
Duplex est manuum Impositio. Ibid. n. 39. pag. 353.
Quænam manuum impositio ex illis tribus omissa redderet nullum Sacramentum. Ibid. n. 40. pag. 353.
Gregorius Nyssenus narrat Gregorium Thaumaturgum fuisse absentē in Episcopum consecratum, adeoquè absque manuum impositione. Ibid. n. 41. pag. 353.
Relatio Gregorii Nysseni non intelligitur de consecratione, sed de præcibus adhibitis ad persuadendum Thaumaturgum, & Episcopatum acceptaret. Ibid. n. 42. pag. 353.
Vide in verbo Episcopus.
Sacramentum ordinis datur incapaci, si conferatur mulieribus, secundum hæreticorum errores. Cap. 3. Sect. 3. subs 4. n. 76. pag. 377.
Quintiliani hæretici sacerdotium fęminis dabant. Ibid. n. 77. pag. 377.
Fœminæ Diaconissæ quænam erant in Ecclesia primitiva, earumque officium in Templis? Ibid. n. 78. pag. 377.
An Diaconissæ ordinarentur per manuum impositionem? Ibid. n. 79. pag. 378.
Presbyterę mulieres quænam dicebantur. Ibid. n. 80. pag. 378.
Qui reiterat ordinem, confert illum subjecto incapaci. Ibid. n. 81. pag. 378.
Ordinatus à falso Episcopo esset reordinandus saltem sub conditione. Ibid. n. 82. pag. 378.
Prædicta procedunt etiam quoad ordines minores. Ibid. n. 83. pag. 378.
An possit licitè reiterari prima tonsura? Ibid. n. 84. pag. 378.
Non potest reiterari etiamsi illa non esset ordo. Ibid. n. 85. pag. 378.
Ordinis Sacramentum quomodò ab Episcopo hæretico recipi possit? Cap. 3. Sect. 4. n. 10. pag. 389.
Ordinis Sacramentum validè, sed non licite ab hæretico Episcopo recipi potest, servatis essentialibus Sacramenti. Cap. 5. Sect. 1. n. 4. pag. 439.
Recipiens tamen ordinis sacramentum, remanet tunc suspensus; Ignorantia verò excusaret ab irregularitate. Ibid. n. 41.

ORGANUM.

Ad operationes animi maximè concurrit Organorum qualitas. Præl. 6. num. 2 pag. 9.
Organorum similitudo præsumitur in filiis respectu suorum parentum. Præl. 6. n. 3. pag. 10.

ORIENTALES.

Forma absolvendi Orientalium per modũ deprecativum, numquam fuit improbata, nec adversatur ei Concilium Tridentinum. Cap. 3. Sect. 1. subs. 3. n. 15. pag. 305.
Vide in verbo Matrimonium.

ORIGENES.

Originis libri possunt legi, quamvis in eis contineantur errores contra fidem. Cap. 6. Sect. 2. n. 29. pag. 466.
Ab Origene notati Peripatetici tamquam Polyteistæ, quorum Princeps Nicolaus Macchiavellus. Cap. vlt. Sect. 2. subs. 1. 1. §. 7. n. 6. pag. 500.

ORNAMENTUM.

Ornamenta templorum negligenda, ut pauperibus succurratur. Cap. 3. Sect. 1. subs. 6. 13. pag. 13. pag. 319.

ORNATUS.

Ramos ad ornatum Synagogę, nec Agnum ad immolandum possunt Christiani Judęis vendere. Cap. 5. Sect. 2. n. 75. pag. 452.

OSCVLVM.

Qui hæreticum deosculatur est vehementer suspectus de hæresi. Præl. 4. num. 7. pag. 6.
Antiquitus inter Missarum solemnia exhibebatur pax per mutua oscula. Declara. Cap. 2. Sect. 7. subs. vnic. num. 17. pag. 248.

P

PACTUM.

Inire pacta cum Dęmone hæreticale eſt. Cap.2.Sect.2.n.2.pag.150.

Qui per Magiam cogunt Dæmones ad ſibi inſerviendum, paciſcuntur cum eorum Principe, ut inferiores Dęmones conſtringat. Et hujuſmodi pactum facit Idololatriam. Cap.2.Sect.2.nu. 5. pag. 150.

Pactum de apparendo poſt mortem, an unquam ſervatum fuerit? Cap.2. Sect.2. ſubſ.2. n.15. pag.158.

An qui obſervent ſomnia, dicantur paciſci cum Dæmone? *Vide in verbo* OBSERVATIO.

Pactum cum Dęmone ſemper reperitur in Magia. Cap.2.Sect.2. ſubſ.3. §.1.nu.1. pag.168.

Pactum cum Dęmone duplex, expreſſum ſcilicet, & tacitum: Utrumquè definitur. Cap.2.Sect.2.ſubſ.3. §.1.n.2 & 3.pag. 168.

Per quodcumque pactum cum Dęmone incurritur hæreſis ſuſpicio. Cap.2.Sect. 2.ſubſ.3.n.4.pag.168.

Pactum expreſſum cum Dęmone inducit vehementem hæreſis ſuſpicionem: Tacitum verò levem. Cap.2.Sect.2.ſubſ. 3.§.1.n.6.pag.169.

An ſi dæmon faciat aliquid alicui, nullo prævio pacto, is ſit de hæreſi ſuſpectus? Cap. 2. Sect.2. ſubſ.3. §.1. num.8. pag. 169.

Magi ultra pactum cum Dęmone ſolent per Chirographū animam dare Diabolo. Cap.2.Sect.2.ſubſ.3.§.1.n.107.pag. 170.

An liceant ſuperſtitiones, prævia proteſtatione de non conſentiendo in pactū cum Dæmone? Cap.2. Sect. 2. ſubſ. 3. §.1.n.12.pag.170.

Suſpicio pacti cum Dęmone in verbis ſacris quid requirat? Cap.2.Sect.2.ſubſ. 3.§.2.n.7.pag.172.

Divinatores ſunt ſuſpecti de hæreſi, quoties cum Dæmone paciſcuntur, vel ipſum adorant. Cap.2.Sect.3.num.1.pag. 196.

Sortilegium omne continet cum Dęmone pactum, etiamſi ſortes bono zelo tententur. Cap.2.Sect.4.n.3.pag.206.

Ex Divo Auguſtino ad pacta cum dæmonibus inita pertinent millia inanium obſervationum. Cap.2.Sect.5. n.1. pag. 219.

Vide in verbo OBSERVATIO.

De pacto cum Dęmone in ſomniis, *Vide in verbo* SOMNIUM.

Datur maleficium in quo nullum reperitur cum Demone pactum. Cap.2. Sect. 6.n.6.pag.230.

Præter malęficium ſapiens hęreſim manifeſtam ob pactum expreſſum cum Dęmone datur maleficium involuens pactum tantum tacitum, adeoquè de levi ſuſpicionem inducens. Ibid.n. 7. pag. 230.

Vide in verbo DAEMON.

Pacta cum ſint de jure gentium, eis non poteſt obeſſe diverſitas religionis. Cap. 4.Sect.1. ſubſ.2.§.1.n.13.p.412.

Pactum de re illicita non obligat, & ſi adſit juramentum. Ibid. num. 20. pag. 413.

SACRUM PALATIUM.

Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter in Vrbe tantum concedit licentias legendi libros prohibitos. Cap.6. Sect.2. nu.20. pag.466.

PALOMANTIA.

Palomantia attributa Germanis á Tacito, hodie eſt in uſu ad invenienda metalla, Theſauros &c. quomodo exerceatur, tum ſuperſtitioſè, tum abſque ſuperſtitione, Cap. 2. Sect. 4. ſubſect. 3. num.26. pag.218.

PANIS.

Graſſante Ebjonitarum Hæreſi docentium legalia ſimul cum Evangelio ſervanda, Eccleſia in fermentato pane celebravit; & ceſſante, rediit ad Azymum. Cap.3. Sect.1. ſubſ.2. n.7. pag.296.

Vide in verbo CONSECRATIO.

Sacerdos Latinus nequit uti panè hordeaceo, quem ſacra congregatio Sancti Officii proſcripſit Gręcis Corcyræ pane carentibus. Ibid.n.12 p.297.

Apud Latinos magna olim religio in parando pane Euchariſtico. *Vide in verbo* MISSA.

PAPA.

Vide in verbo PONTIFEX.

PARENTES.

Vide in verbo FILIUS.

Ex parentibus criminoſis oritur ſuſpicio, quia filius accipit non ſolum corporis ſubſtantiam à parentibus, ſed & virtutes, & vitia. Præl. 6. num. 1. pag. 9. ubi plura.

Filii nobiles virtute parentum reſplendent. Præl. 6. n. 5. pag. 10.

Si improbus eſt filius, vix reputatur optimos habuiſſe parentes. Prel. 6. n. 5. pag. 10.

Exempla parentum filios excitant. Prel. 6 n. 7. p. 10.

A teneris uſque annis tenentur parentes filios recto exemplo inſtruere. Præl. 6. n. 7 pag. 10.

Ex malis parentibus poſſunt optimi oriri filii. Præl. 6. n. 7. pag. 10.

Parentes tenentur denunciare filios hæreticos. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 21. pag. 402.

PARISIENSIS ACADEMIA.

Immeritò propoſitiones Sancti Thomæ cenſuravit. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. nu. 10. pag. 505.

PAROCHVS.

Parocho non licet aſſiſtere matrimonio inter Catholicum, & hæreticam, vel è contrà. Cap. 5. Sect. 1. n. 49. pag. 440.

Vide in verbo SPONSALIA, MATRIMONIUM, POLYGAMIA.

PAROPTIDES.

Vide in verbo MEDICINA.

PARTES.

Ad partes hæreticorum ſi tranſeant Apoſtatæ à Religione, & cum illis communionem habeant, ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap. ult. Sect. 1. num. 23. pag. 476.

PARTICVLA.

Attrectare particulas conſecratas, quacumque ex cauſa fiat, inducit hæreſis ſuſpicionem. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 1. n. 20. pag. 342.

Antiquitus viri communicaturi, euchariſtiam manibus excipiebant, non tamen fœminæ. Ibid. n. 21. pag. 342.

Auctoritates ad hoc. Ibid. n. 22. 23. & 24. pag. 242.

Antiquis temporibus nonnulli ob reverentiam particulas conſecratas non attrectabant. Ibid. num. 25. pag. 342.

Antiquitus Euchariſtia deferebatur ab Itinerantibus, quam conſuetudinem modo retinet tantum Summus Pontifex. Ibid. n. 26. pag. 343.

Qui furantur Sacras particulas ſunt de hæreſi ſuſpecti. Ibid. n. 27. pag. 343.

Furans Pyxidem, etiam ex ſola avaritia, ſi ſacras particulas contrectet, fit de hæreſi ſuſpectus. Ibid. num. 28. pag. 343.

Vide in verbo COMMUNIO.

Particulam Sacram ab ore extrahens ad ſortilegia eſt graviter de hæreſi ſuſpectus; Item ſi tantum ad ſecum deferendam. Cap. 3. Sect. 4. n. 26. & 27. pag. 391.

Particula Sacra non poteſt deferri ad oſculandum ægroto, qui nequit eam ſumere. Ibid. n. 29.

PARTUS.

Maleficium difficilis partus quomodò fiat? Cap. 2. Sect. 6. ſubſect. 3. num. 20. pag. 238.

PARVITAS MATERIÆ.

An Blaſphemus excuſari poſſit ex parvitate Materiæ? Negativè, quia in blaſphemia nequit dari parvitas materiæ. Cap. 1. Sect. 6. n. 91. pag. 134.

Gravis, & atrox injuria eſt, quæ à vili perſona fit magiſtratui, vel Principi, maledicta in eum proferendo; quantò magis gravis erit illa, quam creatura infert Creatori? obidque non datur in blaſphemia contrà Deum parvitas materiæ. Cap. 1. Sect. 6. n. 92. pag. 134.

An poſſit dari parvitas materiæ in blaſphemiis erga Sanctos? Affirmativè, ſi proferatur in eos in ordine ad ſtatum, quem in vita mortali habuerunt. Cap. 1. Sect. 6. n. 93. pag. 134.

Parvitas materiæ non excuſat commorantes in locis hæreticorum, ſi veſcantur carnibus diebus ab Eccleſia prohibitis ad hæreſis proteſtationem. Cap. 5. Sect. 2. n. 65. pag. 451.

Niſi parvitas materiæ excuſet ad effectum incurrendæ hæreſis ſuſpicionem, legere dici-

dicitur, qui legere incipit libros hæreticorum, seu prohibitos, & pœnitentia ductus desinit. Cap.6.Sect.1.n.25.pag. 459.

Parvitas materiæ est una ex circumstantiis, quâ excusantur ab hæresis suspicione legentes libros hæreticorum, quod tamen aliqui negant. Cap.6. Sect. 2.n. 5.pag.464.

Quæ autem sit materiæ parvitas in hoc casu? Vide ibid.à n.6.ad.n.8.

Parvitas materiæ datur quoquè in retentione librorum prohibitorum ex parte temporis, & ex parte materiæ. Ibid. n.12.pag.465.

PASQVALIGUS.

Negans requiri causam gravem ad utendum vestibus hæreticorum, reiicitur à Verricello, quia talis usus vestium est protestatio falsæ religionis. Cap. 5. Sect.2.n.53.pag.450.

PASTOR.

Contra Pastores, & Magistratum incitans plebem propositio, illamque subvertens sub religionis prętextu, reddit de hæresi suspectum ejus assertorem. Cap.ult.Sect.2. subsect. 2. num.20. pag. 507.

PATENTES.

In patentibus Missionariorum, cavet Sacra Congregatio, ne hi adeant hæreticorum templa. Cap. 5. Sect. 2. n.14. pag. 446.

SANCTI PATRES.

De SS.Patribus, qui docuerunt non dari Antipodes, quid dicendum? Cap. ult. Sect.2.subs. 1.§.1.n.25. pag.484.

Patribus credendum in iis, quę ad fidem, vel ad mores pertinent. Ibid.n.27.

A SS. Patrum Scholasticorum communi modo loquendi alienum, & peregrinum aliquid asserens, incurrit hæresis suspicionem. Cap. ult.Sect.2. subs.2.n. 18.pag.506.

Admiscentes in libris SS.Patrum scurrilia, illorumque verba ad scurrilia, & vana convertentes, sunt de hæresi suspecti. Item in officiis Ecclesiasticis, Sacra Scriptura, & similibus. Ibid.n.40.41. & 42.pag.509.

Sæpe SS. Patres laudabiliter explanarunt locutiones sacras per locutiones prophanas philosophorum, & poetarum gentilium. Cap. ult. Sect.2. subsect.2. num.44. pag.509.

PATRIA.

Ex ea benè infertur suspicio. Præl.5.nu.2. pag.7.

Patriæ multum debemus, quia Regionis, in qua nascimur, sortimur mores. Præl. 5.n.3.pag.7.

Ordinandorum patria investiganda est. Prel.5.n.4. pag.7.

Ex patria inducitur suspicio, nedum attentò aeris climate, sed etiam inspecta incolarum qualitate. Præl. 5. num. 7. pag.8.

Suspicio orta ex patria, cessat in persona eximiæ virtutis. Præl.5.n.9.p.8.

Suspicio quæ oritur ex patria, cum aliis adminiculis conjuncta multum urget. Præl.5.n.7.pag.8.

Non est impossibile ex pessima patria optimum oriri Civem. Præl.5.nu.9. pag.8. Ubi plura de hoc.

Patrię splendor ad consequendos honores multis proficit: Solis Romanis obstat. Prel.5.n.9.pag.9.

Vide in verbo ROMANUS, NATIONES, AER, CLIMA.

PATRINVS.

De necessitate adhibendi in baptismatis Sacramento patrinos, *Vide in verbo* BAPTISMUS.

PAVLINA.

De Arte Paulina, *Vide in verbo* ARS.

PAVLVS III.

Improbavit confœderationem Caroli V. cum Anglorum Rege. Cap.5.Sect.2. n. 80. pag.453.

Non solum de consuetudine, sed etiam ex cõstitutione Pauli III. delinquentes secundum regulas descriptas in Capitulo ultimo hujus operis, puniendi sunt ab Inquisitoribus. Cap.ult.Sect.2. snbs. 2.n. 65.pag.511.

PAVLVS IV.

Ex dispositione Pauli IV. incurritur hæresis suspicio etiam si retineantur scripturæ hæreticorum Typis non evulgatæ. Cap.6.Sect.1.n.17.& 18.pag.458.

PAVLVS V.

Pauli V. Epiſtola ad Catholicos Angliæ. Cap.5. Sect.2.n.6.p.445.

PAUPER.

Ad ſuccurrendum pauperibus, etiam templorum ornamenta ſunt diſtrahenda. Cap.3.Sect.1.ſubſ.6.n.13.p.319.

An licitum ſit tentare ſortes, ut appareat, cuinam ex pauperibus dãda ſit Eleemoſyna, quando æqualiter ſint pauperes? Cap.2. Sect.4. ſubſect.1. numer.8. pag. 208.

PAX.

Vide in verbo OSCULA.

PECCATUM.

Quotieſcumquè Magi utuntur aliquo peccato, non operantur diuina virtute. Cap. 2.Sect.2. ſubſ.3.§.3.n.1.pag.173.

An peccatum Originale ſit in eſſentia, vel potentia animæ? Præl.8.n.3.pag.13.

Per primum peccatum humana natura corrupta fuit. Præl.8.n.4. pag.14.

Vnum peccatum eſt cauſa alterius, & nemo contentus eſt uno peccato. Præl.8. n.10.pag.14.

Peccatum maleficiorum vincit in gravitate omnia alia. Cap.2.Sect.6.n.5.pag. 230.

Ubi actio non eſt peccaminoſa lethaliter, nec eſt ſuſpecta de hæreſi. Cap.2.Sect. 5.n.30.pag.221.

Non oritur ſuſpicio ex vanis obſervantiis, per quas non incurritur peccatum mortale. Ibid.n. 14.p.222.

Ignorantia probabilis, ſeù ſimplicitas excludens pravam intentionem, & à peccato mortali excuſans, excuſat etiam ab hæreſis ſuſpicione, & quare? Ibid. n.13.pag.221.

An Sacerdos in peccato mortali celebrans ſit ſuſpectus de hæreſi? *Vide in verbo* DISPOSITIO, MISSA.

Peccata in confeſſione audita poſſunt revelari, quando Confeſſarius aliundè, & extrà confeſſionem ſcit. Cap.3.Sect.3. ſubſ.6.n.6. pag.384.

Peccatorum notula prò juvanda memoria in confeſſione cadit ſub ſigillo. Ibid. n.18.pag.386.

Peccatum mortale committit, qui pluries in die communicat, ſed non eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 3. Sect.4. n.23. pag.391.

In peccato mortali celebrans miſſam, & non conſecrans, gravius peccat, quam ſi conſecraret. Cap.3.Sect.5. nu.2. pag. 392.

Et ſi omittens conſecrationem, exhibeat particulas non conſecratas, eſt de hæreſi ſuſpectus. Ibid.n.6.pag.393.

Peccata adverſus religionem à Deo puniuntur. Cap.4.Sect.1.n.8. & 10. pag. 396.

Peccatum mortale non committitur converſando cum hæreticis, licet publicis, ex vi conſtitutionis Martini V. Cap.5. Sect.1.n.4. pag.436.

Exemplum fornicantis credentis fornicationem non eſſe peccatum ad oſtendendum, quod factum, ut inducat hæreſim externam, debet illam exprimere. Cap.5.Sect.2.n.66.pag.451.

Licet mortaliter peccent retinentes libros hæreticorum, tamen ſi dicti libri non habeant errores contra fidem, non ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap.6. Sect.1.n.10. pag.458.

PEDICULUS.

Pediculus apud Moniales Sanctæ Thereſæ nullus generatur. Cap. 2. Sect.2. ſubſ.5.n.3. pag.192.

PELAGIUS.

Fefellit Sanctum Auguſtinum, & quonam artificio. Præl.14.n. 18.pag.25.

PENSIO.

Vide in verbo BENEFICIUM.

PERCVSSIO.

Percutiens Laicum credens percutere Clericum, an ſit excommunicatus. *Vide in verbo* CLERICUS.

PERICVLVM.

Conjunctio cum hæreticis habet innatum perverſionis periculum, præcipuè ſi ineatur cum fœminis hæreticis. Cap. 3. Sect.1. ſubſ.1.§.4. n.15.pag.293.

Propter periculum perverſionis prohibita eſt Converſatio cum hæreticis jure divino, & Eccleſiaſtico. Cap.5. Sect.1.n. 1. pag.436.

Periculoſum eſt commercium cum hæreticis. Ibid.n.9.

Periculo perversionis, & scandali seclusò, potest Catholicus conversari cum hæreticis in spiritualibus. Ibid. n.17. pag.437.
Etiam cum periculo perversionis alterius Conjugis ob publicam causam, potest Sedes Apostolica concedere dispensationem de matrimonio contrahendo à Cattholico cum hæretica, vel è contrà Cap.5.Sect.1.n.47.pag.440.
Absque periculo hæreticalis labis nequeunt Catholici frequentare conciones in templis hæreticorum. Cap.5. Sect.2.n. 13.pag.446.
Periculum proprię perversionis si absit, est una ex conditionibus in Cattholico requisitis ad adeundum hęreticorum templa, & cum eisdem conversandum. Cap.5.Sect.2.n.21. pag.447.
Periculi ratione, nequaquam indoctis est permittendum adire templa hæreticorum. Ibid.n.25.pag.447.
Ad evitanda pericula possunt commorantes in locis infidelium, edere carnes diebus ab Ecclesia vetitis, nisi adsit præceptum Tiranni. Ibid.n.70.pag.452.
Neque cum mortis periculo licet Catholico pulsare Campanam ad Concionem hęreticorum. Cap.5. Sect.2.n. 74. pag. 452.
Propter subversionis periculum cavendum est, ne filii Catholicorum adeant Scholas Magistrorum hæreticorum. Ibidem num.103. pag.455.
Periculum subversionis adeò presentaneũ est in legendis libris malis, ut vel ipsi Principes Ethnici eosdem cremari mandaverint. Cap.6. Sect.1. nu.1.pag. 457.
Periculum perversionis si non adsit, propter bonum Ecclesiæ necessăria sit prę-sentanea errorum confutatio, possunt hæreticorum libri legi, & retineri. Cap. 6.Sect. 2.n.39.pag.468.
Periculo perversionis cessante possunt secundum aliquos auctores legi Libri prohibiti. Cap.6. Sect.2. num.42. pag. 468.

PERJURIUM PERJURARE.

Blasphæmia est perjurio pejor. Cap.1. n. 9.pag.42.
Perjurare per Imperatoris fortunam Ethnici gravius putabant, quam perjurare per Imperatoris genium. Cap.5. Sect.2. n.10. pag.446.

PERMISSIO.

Permissio Principis, quomodò differat à permissione Dei. Cap.4.Sect.2.n.36. pag.428.
Nunquam permittitur Cattholico adhibere in baptismo Patrinum hæreticum. Cap.5.Sect.1.n.21.pag.437.

PERONIVS, ET PLESSIVS.

Inter Jacobum Peronium Episcopũ Eboracensem, & Plessium Calvinistam publica disputatio coram Rege Christianissimo. Cap. 5. Sect. 2.num. 97. pag. 454.

PERSONÆ PRIVATÆ.

Personæ privatæ dicuntur impedire indirectè Ministros Sacrę inquisitionis, quando Domi detinent Testes, ne examinentur, vel minantur eosdem. Cap. 4. Sect.2.n.74. & 75.pag.431.
Personæ privatæ possunt intervenire nuptiis hęreticorum. Cap.5. Sect.1. n.51. pag.441.
Personarum qualitas attenditur in adeundis hæreticorum templis concurrentibus quibusdam conditionibus. Cap.5. Sect.2.n.17.pag.447.
Personæ Illustris potestati, dignitati, sive alicui statui fidelium, quę detrahit propositio, est suspecta. Cap. ult. Sect.2. n.30.pag.108.
Qui callidè tacitis nominibus personas circumscribunt Concionatores, ut eas agnoscere faciant, ab Inquisitoribus sunt judicandi. Cap.ult.Sect.2.subs.2.n.63. pag.511.

PERTINACIA.

An differat à voluntario. Præl.14. num.2. pag.22.
Quanta sit hominum pertinacia in fovendis erroribus. Præl. 17. num. 1. pag. 29.
Pertinacia errantem in fide, constituit hæreticum. Prę.17.n.2. pag.29.
Ratio. Ibid.num.3.
Pertinacia est complementum, & forma hæresis. Præl.17.n.4.pag.29.
Quidam ex SS.Patribus, licet erraverint, quia cum nõ fuerint pertinaces, nequeunt dici hæretici. Præl.17.n.5.pag.30.

Pertinacia ad hęresim constituendam quid requirat? Præl.17.n.6.pag.30.
Protestatio excludit pertinac iam, proindeque eximit ab hæresi. Prel.17. n.7. pag.30.
Vide in verbo PROTESTATIO.
Ad hæresim non requiritur obstinatio, quę est pertinacia major, & quomodò id intelligatur? Præl.17.n.18.pag.32.
Qui est pertinax in nondùm definito ab Ecclesia, est hæreticus, & quando? Præl.17.n.20.pag.33.
Pertinax est, qui falsa opinione putans aliquid esse ab Ecclesia definitum, contrarium tamen sentit. Præl. 17. nu.21. pag.33.

PERVERSIO.

Vide in verbo PERICULUM.
Perversionis propriæ periculum si absit, est una ex conditionibus ad adeundum hæreticorum templa, & cum illis conversandum. Cap.5. Sect.2.nu. 21. pag. 447.
Perversionis periculum si non adsit, & propter bonum Ecclesiæ necessaria sit præsentanea errorum confutatio, possunt libri hæreticorum legi, & retineri, Cap.6. Sect.2. n.39.pag.468.
Explica, ut Ibid. n. 40.
Perversionis periculo cessante, possunt legi libri prohibiti secundum nonnullos auctores. Ibid. n.42. pag. 468.

S.PETRVS APOSTOLVS.

A Sancto Petro Apostolo instituta fuit Tonsura Clericalis ad modum Crucis secundum Dionysium. Cap.ult.Sect.1. n.16.pag.476.

S.PETRVS MARTYR.

S.Petrus Martyr fassus est, ex assidua disputatione cum hæreticis expertum fuisse tentationem contrà fidem. Cap.6. Sect.2.n.41.pag.468.

PETVLANTIA.

Petulantiam hæreticorum in disputationibus quomodo represserit Sanctus Remigius Episcopus Rhemensis in Episcopo Arriano? Cap.5.Sect. 2.nu.91. pag. 454.

PHANTASIA.

Dantur revelationes phantasticæ. *Vide in verbo* REVELATIO.
An Dęmon operetur in phantasiam? *vide in verbo* DAEMON.
Malefici quomodò possint phantasiam turbare. Cap.2.Sect.6.n.9. p.233.

PHILIPPVS.

Abbas Philippus à Turre laudatur. Cap. 2.Sect.2.subs.5. n.9.pag.193.

PHILOSOPHI.

Per prophanas Philosophorum, & Poetarum gentilium locutiones, sępe SS.Patres laudabiliter explanarunt locutiones Sacras. Cap.ult.Sect.2.subs.2. n.44. pag.509.
Philosophi Arabes, & Averroes abusi sunt Doctrina Aristotelis ab probandum, fidei mysteria esse veritati parum consona? Ibid.n.54.pag.510.
S.Thomas Aquinas hanc falsitatem detexit explicando doctrinam Arristotelis. Ibid.n.55.
Philosophorum Principiis injuriam irrogans propositio, quomodò sit censuranda. Ibid.n.56.
Finis censurandi Philosophorum sententias faventes Religioni Catholicæ, ceruitur à qualitate ipsius censurantis. Ibid.n.58.

PHILTRA.

vide in verbo AMOR.

PHOCA.

Phoca electus Imperator ob populi peccata. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 3. n.15. pag. 420.

PHYSIOGNOMIA.

Non sunt suspecti de hæresi, qui per Physiognomiam divinant, & quomodò? Cap. 2. Sect. 3. num. 6. pag. 197.
Ubi quod Gregorius Nazianzenus mores perditos Juliani Apostatæ prædixit.
Damnantut divinantes per Physiognomiam, vel Chiromantiam, quoties volunt divinare bonam, vel malam fortunam: Hinc puniendæ Zingaræ. Ibidem num. 8. pag. 198.
Qui considerant lineas, & signa frontis, dicuntnr Metoscopi, & si naturaliter operen-

rentur, non ſunt ſuſpecti de hæreſi. Ibid. num. 10. pag. 198.
Phyſiognomia quid præmoſtrare poſſit ex aſpectu? ubi affertur exemplum divinationis Antiochi Tiberti, & reiicitur. Cap. 2. Sect. 3. ſubſ. 1. num. 7. pag. 201.
Fundamenta Phyſiognomiæ ex aſpectu. Ibid. num. 8. pag. 201.

PIA OPERA.

A piis operibus arcens Catholicos, & multò magis à fide amplectenda, hæreſis ſuſpicionem ingerit propoſitio. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 21. pag. 507.

PICTURA.

Vide in verbo IMAGO

PIRATA.

Piratis quando fides non ſit ſervanda? Explicatur Bartolus negans. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 1. num. 16. pag. 413.

PIUS IV.

Pius IV. Cardinalem Odectum privavit Cardinalatu. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 3. num. 10. pag. 420.
Ex bullis Pii IV. & Julji III. damnato Auctore, ejus quoque opera, licet bona, damnata ſunt. Ibid. n. 22. pag. 459.

PIVS V.

Reprehendit Hyppolitum Cardinalem Eſtenſem, eo quod interfuerit colloquio habito inter Catholicos, & hæreticos. Cap. 5. Sect. 2. num. 16. pag. 447.
Plures Michaelis Baji propoſitiones damnatæ à Pio IV. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 52. pag. 510.

PLEBS.

Plebem ſubvertens ſub Religionis prætextu, illamque incitans contra Magiſtratum, & paſtores propoſitio, indicat de hæreſi ſuſpectum ejus Aſſertorem. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 20. pag. 507.

POENÆ.

Pœnæ olim contra blaſphemos hodiè nō ſunt in uſu. *Vide in verbo* BLASPHEMIA, & BLASPHEMUS.
An qui punitus de blaſphemia, veluti ſimplici, poſſit propter eamdem in judicio moleſtari, tamquam hæreticus. Cap. 1. Sect. 6. n. 87. pag. 133.
Qualitas ſuperveniens delicto poſt condēnationem alia eſt, quæ diverſificat delictum, & alia, quæ auget tantum pœnam. Cap. 1. Sect. 6. num. 88. pag. 133.
Blaſphemia hæreticalis diverſificat delictum: Blaſphemia in eadem ſpecie, ſi replicetur, auget tantum pœnam. Cap. 1. Sect. 6. num. 89. pag. 134.
De pœnis damnatorum in inferno, *vide in verbo* DAMNATI, MISSA.
Pœna revelantis audita in confeſſione. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 6. num. 12. pag. 385.

POENITENS.

Jacobitę tribus vicibus cruci conformiter in faciem pœnitentis inſuflant, qui tamen ritus non improbatur. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. num. 13. pag. 305.
Pœnitens an poſſit renunciare jūri ſigilli adſui favorem introducto? Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 6. num. 3. pag. 384.
Pœnitentis licentia neceſſaria eſt, ut confeſſarius poſſit cum pœnitente loqui de auditis in confeſſione. Ibid. num. 4.
Pœnitens qui adit confeſſarium, non animo confitendi, ſed ſeducendi, non gaudet jure ſigilli. Ibid. num. 7.

POENITENTIA.

Dæmon cur non abutatur in incantationibus Pœnitentiæ, & Extremæ unctionis Sacramento? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. num. 8. pag. 166.
Præſumitur in ſene. *Vide in verbo* SENECTUS.
Triennalis pœnitentia, & reſipiſcentia aufert ſuſpicionem, quæ oritur ex mala vita. Præl. 8. num. 11. pag. 14.
Dummodò poſt pœnitentiam quis non ſit relapſus. Ibid.
De Sacramento Pœnitentiæ, *Vide in verbo* CONFESSIO.
In Sacramento pœnitentiæ quando ſufficiens materia non adhibeatur? ubi an errans in fide circa actum contritionis fiat de hæreſi ſuſpectus? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 25. pag. 299.
Qui deficeret in Sacramentali ſatisfactione, non eſſet ſuſpectus de hæreſi. Ibid. num. 28. pag. 300
Lutheri error & ſophiſma circa Sacramentalem ſatisfactionem: Ibid. nu. 29. pag. 300.

Confeſſarius cautè procedat cum pœnitente, qui omnem pœnitentiam re ſpuat, eligendo in alia vita Purgatorium. Ibid. num. 30. pag. 301. *Vide in verbo* POENITENS.

Hæreticorum errores in forma abſolutionis Sacramenti pœnitentiæ, qui præter verba, exigunt ſignum viſibile. Cap. 3. Sect. 1. Subſ. 1. num. 12. pag. 305.

Hunc errorem an ſequantur Jacobitæ? Ibid. num. 12. pag. 304.

Pœnitentiæ Sacramentum poteſt Catholicus recipere ab hæretico. Cap. 5. Sect. 1. num. 36. pag. 439.

Pœnitentiæ Sacramento abutitur, qui revelat audita in confeſſione. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 6. num 12. pag. 385.

Ad effectum incurrendæ ſuſpicionis hæreſis dicitur legere libros hæreticorum, ſeù prohibitos, quamvis legens pœnitentia ductus deſinit, niſi materiæ parvitas excuſet. Cap. 6. Sect. 1. num. 35. pag. 459.

POETA.

Poëtarum Ethnicorum in libris quædam impia dogmata contenta referuntur. Cap. 6. Sect. 2. num. 25. pag. 466.

Per poëtarum gentilium, & philoſophorum prophanas locutiones ſæpe SS. Patres laudabiliter explanarunt locutiones ſacras. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 44. pag. 509.

Vide in verbo CARMINA.

SANCTUS POLYCARPVS.

Martyrium paſſus eſt, quia noluit per fortunam Imperatoris jurare. Cap. 5. Sect. 2. n. 9. pag. 446.

POLYDORUS.

Polydorus Vergilius refellitur. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 5. pag. 174.

POLYGAMIA, POLYGAMVS.

Inducit levem hæreſis ſuſpicionem, ſecundum nonnullos. Præl. 4. num. 2. pag. 5.

Sed quidquid ſit apud Hiſpanos, falſum eſt apud nos. Ibid.

Apud nos Polygamia inducit ſuſpicionem vehementem; & ratio. Præl. 4. num. 2. pag. 5.

Pro crimine Polygamiæ imponitur abjuratio vel de hæreſi formali, ſi polygamus contra Sacramentum matrimonii habuit errorem in intellectu, vel de vehementi propter ſuſpicionem hæreſis ex ipſo facto ortam. Præl. 4. num. 2. pag. 5.

In duobus caſibus ex Polygamia oritur levis ſuſpicio. Præl. 4. num 3. & 6. pag. 5.

Polygamia inducens hæreſis ſuſpicionem non eſt Polygamia ſucceſſiva, ſed ſimultanea. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. num. 27. pag. 271.

Qui vivente prima uxore aliam ducit, eſt verè Polygamus, abutens Sacramento matrimonii, & de hæreſi ſuſpectus. Ratio. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 1. num. 1. & 5. pag. 273.

Lutherus polygamiam admiſit. Ibidem. n. 7. & 8. pag. 274.

Motivum explendæ libidinis non eximit Polygamos ab hæreſis ſuſpicione. Ibid. n. 9 pag. 274.

Ad convincendam hæreſis ſuſpicionem in Polygamis, multæ circumſtantiæ concurrunt. Ibid. num. 10. pag. 274.

Suſpicio hæreſis in Polygamis cur non ſit cenſenda levis? Ibid. n. 11 pag. 274.

Quò atrocius eſt crimen, eò gravior hæreſis ſuſpicio: Polygamia autem atrociſſimum crimen. Ibid. n. 12. pag. 275.

Polygamiam non eſſe juri naturæ adverſam, videtur comprobari ex ejus uſu apud Germanos, Romanos, Scotos, Perſas, Turcas, Judæoſque. Ibidem num. 13. pag. 275.

Polygamia eſt contra jus naturæ, quod multis exemplis probatur. Ibid. n. 14. pag. 277.

Polygamia contra Arniſæum non opponitur primario fini matrimonii, ſcilicet prolis gignendæ. Ibid. n. 17. pag. 276.

Polygamia fuit in uſu apud nationes gentium ob naturam corruptam, non ob permiſſionem Juris naturæ. Ibid. n. 18. pag 277.

Adrianus Pontifex non diſpenſavit cum Carolo Magno in Polygamia, ſed primum Caroli matrimonium cum muliere Longobarda ſolvit. Ibid. nu. 19. pag. 277.

Fidelis, relicta uxore infideli nolente ad fidem converti, non eſt Polygamus, ſi aliam ducat Uxorem. Ibid. n. 38. pag. 180.

An Indi converſi ad fidem ſint Polygami, ſi relicta priori uxore infideli, tranſeant ad ſecnnda vota. Ibid. n. 40. p. 280.

Vide in verbo UXOR, MATRIMONIA, SPONSALIA.

Idem

Idem dicendum de Polygamia ſimilitudinaria, ſicut de vera in ordine ad hæreſis ſuſpicionem - Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 2. n. 1. pag. 281.
In primordiis naſcentis Eccleſiæ non fuit permiſſa Polygamia ſimilitudinaria contra Cardinalem Lauream. Ibid. num. 3. pag. 281.
Hiſtoria S. Malchi relata à Sancto Hieronymo non probat polygamiam ſimilitudinariam, quia coniugium illius fuit nullum. Ibid. n. 6. pag. 282.
Subdiaconi hodie, ſi uxorem ducerent eſſent de hæreſi ſuſpecti, tamquam Polygami ſimilitudinarii. Ibid. n. 11. pag. 283.
Polygamia ſimilitudinaria defenditur à Luthero, & damnatur à Concilio Tridentino. Ibid. n 14. pag. 284.
Qui per vim, & metum ordines ſuſceperunt, polygamiam non incurrunt, ſive vis fuerit abſoluta, ſive conditionalis, ſi matrimonium contrahant. Ibid. n. 25. pag. 286.
Qui contra uxoris voluntatem vel ordines ſuſcipit, vel religionem ingreditur, eſt Polygamus ſimilitudinarius, & de hæreſi ſuſpectus: Ratio. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 3. num. 1. pag. 287.
Bordoni ſententia in contrarium reſpuitur. Ibid. num. 2. pag. 288.
Affertur, & ſolvitur Bordoni inſtantia. Ibid. n. 3. pag. 288.
Quare Polygamus ſit ſuſpectus de hæreſi? *Vide in verbo* Suspectus.

POLYTEISMUS.

Quid ſit, & in quod differat ab idololatria? *Vide in verbo* Idololatria.
Eſt clancularia ſpecies Atheiſmi. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 7. numer. 5. pag. 499.
Tamquam Polyteiſtæ Peripatetici ab Origene notati, quorum Princeps Nicolaus Macchiavellus · Ibid. num. 6. pag. 500.
In Polyteiſta præcipua Macchiavelli principia. Ibid. num. 7.

POLITICA.

De ſorte politica, *vide in verbo* Sortis.
Politicus ſtatus evertitur ex introductione exterarum religionum. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. num. 11. pag. 407.

PONTIFEX.

Quomodò procedant Romani Pontifices, & Concilia in definitione veræ ſententię, & in condemnatione hæreſis? Pręl. 14. num. 13. pag. 24.
Papa poteſt diſpenſare cum Sacerdotibus ad matrimonium contrahendum. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 2. num. 17. pag. 284.
Poteſt item diſpenſare cum Religioſis voto ſolemni obſtrictis. Ibid. num. 18. pag. 284.
Vide in verbo Dispensatio.
Pontifex, quando urget legittima cauſa, non diſpenſat cum Religioſo qui voto ſolemni ligatur; ſed declarat, tunc non tenere votum, & ſic conciliantur oppoſitæ ſententiæ Moraliſtarum, & Canoniſtarum. Ibid. n. 23. pag. 285.
An Summus Pontifex poſſit ſolvere ſubditos à voto fidelitatis erga Principem in cauſa fidei? Ibidem, num. 24. pag. 286.
An Pontifex poſſit ſolvere matrimonium tantummodò ratum? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 3. num. 16. pag. 290.
Quando matrimoniũ eſt tantummodò ratum, ſi vir invita ſponſa tranſeat ad ſacros ordines, revocari poteſt ab uxore, licet ipſe ad Summum Pontificatum fuiſſet elatus. Ibid. num. 14. pag. 290.
Item dicendum, ſi vir poſt matrimonii conſumationem abſque uxoris licentia ad Religionem convolaret: Exemplum de Petro Corbario Antipapa. Ibidem num. 14. & 15. pag. 390.
An Pontifex diſpenſare poſſit, quod latinus celebret in fermento? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 10. pag. 296.
An poſſit diſpenſare, quod conſecretur in una tantum ſpecie? *Vide in verbo* Consecratio.
Pontifex non poteſt cogere confeſſarium ad revelanda audita in confeſſione. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 6. num. 9. pag. 385.
Pontifices Romani denunciabant hæreticos abſentibus per litteras; & præſentibus in concione ad populum. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 3. pag. 399.
Pontifices etiam in Conciliis hæreticos patefaciebant. Ibid. num. 7. pag. 400.
Pontifex tantùm poteſt diſpenſare de hæreti-

reticis in ordine ad Religionem, & ei competit approbare fædus cum hæreticis de Religione toleranda. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 1. n. 1. pag. 411.

Pontifex, & Concilium generale potest quocumque modo concedere hæreticis salvum conductum. Ibid. num. 3.

Pontifex non potest hæreticis conferre dignitates. Cap. 4. Sect. 1. Subs. 2. §. 3. n. 9. pag. 419.

Neque dispensavit unquam, ut retinerent redditus Ecclesiasticos. Ibid. num. 17. pag. 420.

Pontifex ex justa causa potest eximere laicos à jurisdictione laicali. Cap. 4. Sect. 2. num. 69. pag. 431.

Pontifex habet universale Dominium supra omnes gentes mediatè, & indirectè, ex communi Theologorum, & Canonistarum opinione. Ibid. n. 70.

An verò habeat hujusmodi Dominium directè, & immediatè, gravis est controversia inter Doctores. Ibid. n. 71.

Papa numquam dispensat in matrimonio contrahendo à Cattholico cum hæretica, vel è contrà, nisi persona hæretica prius hæresim abjuret, Cap. 5. Sect. 1. num. 44. pag. 440.

Pontificis Ministro non licet intervenire nuptiis hæreticorum. Ibid. nu. 51. pag. 441.

Pontifex non potest dispensare in esu carnium, si adsit præceptum tiramni super earumdem esu in contemtum legis Ecclesiasticæ, Cap. 5. Sect. 2. num. 70. p. 452.

Absque Summi Pontificis licentia non potest Princeps Catholicus confœderationem inire cum hæretico. Ibidem num. 79. pag. 453.

In Summo Pontifice censurando, eo quod cum Turcis communicationem habuerit, Spondani audacia. Ibid. num. 84.

Aliaque ejusdem irreverentia in summum Pontificem. Ibid. n. 85.

Penès summum Ponrificem est in primis potestas concedendi licentiam legendi libros prohibitos. Cap. 6. Sect. 2. n. 15. pag. 465.

A Summo Pontifice si inierrogaretur quis, an hæreticorum libri essent prohibendi, & responderet esse differendum. non esset de hæresi suspectus. Cap. 6. Sect. 2. num. 58. pag. 470.

De Pontificis, & Conciliorum definitionibus quid dicendum, & quid de eo, qui impugnaret definita à Pontifice quo ad facti quæstionem. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 1. n. 16. & 17. pag. 482.

Nisi Pontifex definierit ex Cathedra oppositam sententiam, non esset censendus hæreticus, qui impugnaret ea, quę quodammodò æd religionem Catholicam pertinent. Ibid. n. 18. pag. 483.

In Pontificem à Deo eligitur Cardinalis. Ibid. n. 19.

Pontificem errare posse in damnandis propositionibus, si non audiat consila Cardinalium, est sententia reiicienda. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. n. 4. pag. 504.

Pontificis censuram, qui contemnit, sentit cum hæreticis. Ibid. n. 5.

Qui dicunt, Summum Pontificem errare posse in damnandis propositionibus ad mores pertinentibus, quà censura notandi sint? Ibid. n. 6.

A summis Potificibus damnatam propositionem qui docerct, non diceret aliquid erroneum, seù scandalosum, sed aliud juxtà censuram Pontificiam. Ibid. num. 7.

PONTIFICALES VESTES.

Vide in verbo VESTES PONTIFICALES.

PONTIFICIUS NUNCIUS.

Vide in verbo NUNCIUS.

POTESTAS.

Quænam sit Magorum potestas? *Vide in verbo* MAGIA.

Potestas concedendi licentias legendi libtos prohibitos est in primis penès summum Pontificem. Cap. 6. Sect. 1. n. 15. pag. 465.

Potestati personæ illustris, dignitati, seù alicui statui fidelium, quæ detrahit propositio, est suspecta. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. n. 30. pag. 508.

PRAECEPTUM.

Præceptum observandi dies festivos hæreticorum si imponatur ad explorandum, quinam sint Catholici, & qui hæretici? Catholici non debent servare, secus tamen, si esset simpliciter conceptum. Cap. 2. Sect. 2. n. 45. & 46. pag. 449.

Usus vestium infidelium non licet Catholicis, si Princeps illum præcipiat ad fal-

falsæ Religionis professionem. Cap. 5. Sect. 2. n. 61. pag. 451. limita, ut Ibid. n. 62. Amplia ut. Ibid. n. 63.
Præceptum Tiramni si non adsit, commorantes Catholici in locis infidelium possunt carnes edere ad evitanda pericula. Cap. 5. Sect. 2. num. 70. pag. 452.
Si verò adsit dictum præceptũ, illas edens falsam sectam profitetur, & nec Summus Pontifex isto casu potest dispensare. Ibid. num. 68. & 69. pag. 451. & 452.

PRÆDICTIO.

Licet Deus futurorum scientiam soli sibi reservaverit, multa tamen futura homo prædicere potest ex causis naturalibus. Cap. 2. Sect. 3. subs. 1. num. 1. pag. 199.
Astrologia quid prædicere possit? *Vide in verbo* ASTROLOGIA.
Physiognomia quide prædicre possit? *Vide in verbo* PHYSIOGNOMIA.
Chiromantia quid prædicere possit? *Vide in verbo* CHIROMANTIA.
Prodigia in Meteorologicis quid præmostrent? *Vide in verbo* PRODIGIA.
Cometæ quid prædicere possint? *Vide in verbo* COMETAE.
Aves, & bruta quid prædicere possint? *Vide in verbo* AVES, & BRUTA.
Reliqua vide in verbo PROPHETIA, DIVINATIO, REVELATIO, FUTURA.
An gentiles antiquitus præviderint orbem fore inveniendum? *Vide in verbo* ORBIS.

PRÆLATI.

Curam animarum habentes, quando non excusentur ab hæresi propter errorem? Præl. 14. n. 4. pag. 22.

PRÆSUMPTIO.

Quotuplex sit. Præl. 2. n. 5. pag. 3.
Præsumptione est minor suspicio. Præl. 3. num. 1. pag. 4. Hoc reiicitur. Ibid.
Qui præsumuntur hæretici, uti tales damnantur. Præl. 3. n. 1. pag. 4.
Præsumptio, & suspicio promiscuè sumuntur. Præl. 3. num. 2. p. 4.
Violenter suspectus de hæresi punitur, ut præsumptus hereticus. Prel. 3. num. 3. pag. 4.
Ex pluribus præsumptionibus oritur suspicio. Prel. 3. num. 4. pag. 4.
Differentia inter præsumptionem, & suspicionem. Prel. 3. n. 5. pag. 4.
Sicut ex prelumptione non oritur prelumptio, ita nec ex suspicione oritur suspicio. Prel. 3. num. 6. pag. 4.
Præsumptio triplex est. Prel. 4. num. 1. pag. 5.
Prelumptio adaptatur ei, non quod potest esse, sed quod frequentius accidit: Præl. 6. n. 7. pag. 10.
Debemus semper quemlibet innocentem præsumere: Limita. Prel. 8. n. 4. p. 13.
Prelumentes ingredi Ecclesiam, dum divina officia celebrantur, & sciunt se esse excommunicatos contemnunt censuras Ecclesiasticas. Cap. ult. Sect. 1. n. 7. pag. 475.

PRAESTIGIA.

Quæ fiunt à Magis, & à Demone plerumque sunt apparentia, & prestigia. *Vide in verbo* MAGI, & DAEMONES.

PRAETERITUM.

Ex preteritis existimari solent presentia, & futura. Prel. 8. n. 5. & 8. pag. 13.

HIERONYMUS DE PRAGA.

Coactus à Concilio Constantiense ad abjurandam censurã datam contrà probabilem sententiã ex universalibus desumptam. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. n. 57. pag. 510.

PRECES.

Dummodò neque in precibus, neque in ritibus participent cum hereticis, possunt famuli adire hæreticorum templa, ratione famulatus. Cap. 5. Sect. 2. nu. 26. pag. 447.
Vide in verbo ORATIONES.

PRESBYTER.

Quæ olim fuerint presbyteræ? *Vide in verbo* ORDO.

PRESBYTERATUS.

Vide in verbo ORDO, & EPISCOPUS.

PRAESENTATIO.

Præsentatio hæretici ad jus patronatum quod sit materialis, scilicet ad percipiendos tantum fructus, reiicitur. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 3. n. 16. pag. 420.

PRETIUM.

An pretio Amanuensis conductus, hæreticorum, seù prohibitos si scribat libros, denunciari debeat? Cap. 6. Sect. 1. num. 29. pag. 460.

PRINCEPS CATHOLICUS.

Principi Catholico non licet inire confœderationem cum hæreticis absque licentia Summi Pontificis, & quo sensu? Cap. 5. Sect. 2. num. 78. pag. 452.

Eò minùs licitum erit auxilium præbere hæretico ad occupandam ditionem Catholicam. Ibid. num. 79. pag. 453.

PRINCEPS HÆRETICUS, seù INFIDELIS.

Princeps hæreticus, quamvis sub pœna mortis jubeat omnes hæreticorum templa adire, non est obtemperandum. Cap. 5. Sect. 2. numer. 3. 4. & 5. pag. 445.

Princeps hæreticus, etiamsi præceptum suum esse declaret ad exigendam obedientiam civilem, non licet tamen Catholicis templa hæreticorum adire. Ibid. n. 12. pag. 446.

Principem hæreticum, potest Catholicus gerens Magistratum ratione famulatus comitari ad templum. Ibid. numer. 28. pag. 448.

Si Princeps hæreticus particulariter aliquem famulum causa Religionis ad templum vocaret, non liceret Catholico comitanti herum templum ingredi. Ibid. n. 36. pag. 448.

Princeps hæreticus, seù infidelis, si jubeat usum vestium infidelium ad falsæ religionis professionem, non licet Catholico eas gestare, si ante legis promulgationem illarum usus non erat. Ibidem num. 61. pag. 451.

Secus si talis usus extabat. Ibidem numer. 62.

Si Princeps infidelis præciperet talium vestium usum, Catholicus obedire non teneretur, secus si esset; prædictus usus communiter receptus. Ibid. n. 63. & 64.

Adeò præsentaneum est periculum subversionis in legendis libris malis, ut vel ipsi Principes Ethnici illos cremari mandaverint. Cap. 6. Sect. 1. numer. 1. pag. 457.

PRINCIPES.

An Principum Secularium leges valeant contra blasphemos? Cap. 1. numer. 5. pag. 42.

Qui maledicit Principi, an puniendus? Cap. 1. Sect. 1. num. 28. pag. 85.

Vide in verbo SUBDITUS.

Debent æmulari Dei severitatem in blasphemis puniendis. Cap. 1. Sect. 4. n. 18. pag. 109.

An Principibus mortem minentur Cometæ, & quarè? *Vide in verbo* COMETAE.

Princeps potest concedere salvum conductum hæretico, si intelligatur de immunitate à violentia; secùs quo ad omnia. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 1. n. 2. pag. 411.

Princeps recipiens in suo statu hæreticos, incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ. Ibid. num. 9. pag. 413.

Princeps non potest impedire, ne Ecclesia procedat contrà hæreticos: ipse tamen, quantum in se est tenetur eis fidem servare. Ibid. num. 10.

Principes, qui pacta non servarunt, à Deo puniti. Ibid. num. 12.

Principis verbum tantumdem valet, ac juramentum personæ privatæ: Dictum Alphonsi Regis Arragonæ. Ibid. nu. 19. pag. 413.

Princeps tenetur punire Hæresiarcam, & tenetur etiam ei fidem servare. Ibidem num. 22.

Princeps Secularis nequit Hæreticis permittere libertatem conscientiæ. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 2. num. 1. pag. 415.

Princeps suis subditis non baptizatis potest concedere libertatem conscientiæ; secùs autem baptizatis. Ibid. n. 2.

Principes olim non solum hæreticis libertatem conscientiæ denegabant, sed etiam suspectos de hæresi expellebant. Ibid. num. 6. pag. 416.

Princeps potest admittere libertatem conscientiæ in casu necessitatis. Ibidem num. 8.

Princeps potest prohibere Catholicos, ne intempestivè aggrediantur hæreticos. Ibid. nu. 9. pag. 417.

Principes vix possunt habere causam justam necessitantē ad concedendam hæreticis libertatem conscientiæ. Ibidem num. 10.

Principi non licet nec ad breve tempus concedere libertatem conscieniæ; & præcipuè, quando juraverit se fidem Catho-

Catholicam ſervaturum, & hæreticos à ſuo Regno expulſurum. Ibidem n. 14. & 15.
Principes debent eniti, ut bona ab hæreticis uſurpata reſtituantur. Cap. 4. Sec. 1. ſubſ. 2. §. 3. num. 18. pag. 421.
Principis hæretici ſubditus Catholicus poteſt pro eo militare, quoties bellum non ſit adverſus Religionē Catholicam. Cap. 4. Sect. 2. num. 15. pag. 425.
Sub Principe Catholico militans contrà Religionem ad pœnam effugiendam, non eſt de hæreſi ſuſpectus. Ibidem num. 17.
Princeps, qui ſtatuit, ne aliquis accuſari, vel inquiri poſſit de crimine hæreſis, dicitur directè impedire Miniſtros S. Officii. Ibid. num. 34. pag. 427.
Eò magis, ſi permittat Catholicos convolare ad ſectam Hæreticorum. Ibidem num. 35.
Principis permiſſio quomodo differat à permiſſione Dei? Ibidem, numer. 36. pag. 428.
Principis Statutum, ne poſſit aliquis hæreticus capi abſque ſua licentia, eſt nullum. Ibid. num. 43.

PRINCIPIUM.

A definitionibus incipiendum. Præl. 1. n. 1. pag. 1.
Ideòque ab Ethymologia, quæ eſt definitio nominis. Præl. 1. num. 1. & 2. pag. 1.
Res, de qua tractatur, attingenda eſt per ſua principia. Prælim. 12. numer. 1. pag. 19.

PRIVATI.

Privati an debeant vendicare crimen blaſphemiæ? *Vide in verbo* VINDICTA.

PRIVILEGIVM.

Privilegium S. Officii deferendi quælibet arma non extenditur ad archibuſettos brevioris menſuræ, nec ad pugiones, ſeù ſtilectos: deferentes tamen non ſunt ſubjecti Curiæ Seculari. Cap. 4. Sect. 2. num. 56. pag. 430.
Hoc privilegio gaudent Vicarii Foranei, Notarii, Cancellarii, Fiſcales, Scriptores, & Familiares Inquiſitorum; debent tamen ſecum portare ſuas patentes litteras, & ſi aliæ Curiæ executores prætendant eos capere propter arma, debent vocare teſtes. Ibid. num. 54. 57. 60. & 61. pag. 429. & 430.
Privilegiis tantùm ſpiritualibus S. Officii fruuntur Confratres, ſeù Cruceſignati. Cap. 4. Sect. 2. ſubſ. unic. n. 12. pag. 434.

PROBABILIS OPINIO.

Probabiles opiniones Catholicorum qui cenſurat tamquam hæreticas, vel erroneas, iniuriosè procedit. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 50. pag 510.

PROBABILIS SENTENTIA.

Ad abjurandam cenſuram datam contra probabilem ſententiam ex univerſalibus deſumptam Concilium Conſtantienſe coegit Hieronymum de Praga. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 57. pag. 510.

PROBABILITAS.

An ſufficiat opinio probabilis de nullitate prioris Matrimonii, vel requiratur certitudo moralis ad effectum, ut quis poſſit tranſire ad ſecuuda vota? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 1. num. 23. 24. & 25. pag. 278.
A probabilitate ſpeculativa ad probabilitatem practicam frequens eſt, non valere argumentum. Cap. 6. Sect. 2. num. 43. pag. 469.

PROBATIO.

Tres ſunt probationis gradus. Præl. 2. num. 3. pag. 3.
Tertius probationis gradus exigit certitudinem. Præl. 2. num. 3. pag. 3.
Primus, & ſecundus, non autem tertius probationis gradus ad ſuſpicionem reducitur. Præl. 2. nu. 3. & 4. pag. 3: *Vide in verbo* MATRIMONIUM:

PROCURANS, PROCURARE.

Procurans apud Sacram Congregationem, ne liber hęretici prohibeatur an ſit de hæreſis ſuſpectus? Cap. 6. Sect. 1. num. 37. pag. 461.

PROCURATOR.

Contrahens per Procuratorem ſecundas nuptias vivente prima uxore, adhuc eſt ſuſpe-

ſuſpectus de hæreſi. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 1. num. 29. pag. 279.
Procurator in tali caſu eſt magis ſuſpectus, quàm principalis, & cur? Ibid. nu. 30. pag. 279.

PRODIGIA.
De verbis prodigioſis, *vide in verbo* VERBA.
Prodigia à reliquiis provenientia Deo ſunt tribuenda: ubi de ſtatua Salvatoris noſtri, & de brachio S. Ludovici. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 5. num. 4. & 5. pag. 192. *Vide in verbo* MIRABILIA, SYMPATHIA, MAGNES.
Prodigiũ eſt apud Cartuſienſes, quod nullus Cimex generetur; & apud Moniales Sanctæ Thereſiæ nullus pediculus. Ibidem, num. 30. pag. 192.
Prodigia in Meteorologicis quid præmoſtrent? Ubi de Cometa. Cap. 2. Sectio 3. ſubſect. 1. num. 10. pag. 202.

PRODIGIOSA.
Prodigioſas, vel propheticas revelationes evulgantes, vel de ſe ipſis evulgare facientes, cur Inquiſitoribus ſubdantur? Cap. ult. ſect. 2. ſubſ. 2. num. 34. pag. 508.

PROOEMIUM.
Non excuſatur ab hęreſis ſuſpicione legẽs proœmium, vel præfationem, vel Indicem libri hęreticorum. Cap. 6. Sect. 2. num. 9. pag. 464.

PROFESSIO.
Vide in verbo RELIGIOSUS.

PROHIBENS.
Prohibens Miniſtris S. Officii arma geſtare, indirectè illos impedit. Cap. 4. Sect. 2. nu. 52. pag. 429.

PROHIBITI LIBRI.
Vide in verbo LIBRI HAERETICORUM, ſeù PROHIBITI, *& in verbo* LICENTIA LEGENDI, & RETINENDI LIBROS HAERETICORUM, ſeù PROHIBITOS.

PROLES.
Prolis educatio impeditur, quando matrimonium contractum eſt inter Catholicos, & Hęreticos. Cap. 3. Sect. 1. ſubſect. 1. num. 15. pag. 293.

PROMISSIO.
Promiſſio Magorum, quando ſit ſuſpecta? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 3. p. 173.

PROMULGATIO,
Vide in verbo LEX.

PROPHANATUS.
De loco prophanato, *vide in verbo* LOCUS.

PROPHETIA.
Donum Prophetiæ conceſſum fuit etiam infidelibus, & quarè? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 1. num. 2. pag. 152.
Vide in verbis DIVINATIO, DIVINATORES, REVELATIO.
Qui jactant, vel fingunt Prophetiæ donum, ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap. 2. Sect. 3. num. 2. pag. 196.
Donum prophetiæ aliquando à Deo provenit, ſed plerumque à Dęmone, præcipuè in extaſi, & raptu. Cap. 2. Sect. 3. num. 3. pag. 196.
Verum prophetiæ donum quatuor requirit conditiones. Cap. 2. Sect. 3. nu. 4. pag. 196.
Non tantum non ſunt de hæreſi ſuſpecti, qui virtute divina prophetant, ſed nec ſunt ſuſpecti, qui prophetant naturali virtute, & qui ſint iſti? Cap. 2. Sect. 3. num. 5. pag. 197.

PROPHETICÆ REVELATIONES.
Propheticas revelationes, vel prodigioſas evulgare facientes, vel de ſe ipſis evulgantes, cur Inquiſitoribus ſubdantur? Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 34. pag. 508.
Contra propheticas revelationes quæ procedit propoſitio, eſt propoſitio denigrativa fidei. Ibid. num. 33.

PROPOSITIO IN GENERE.
Vide in verbo ÆQUIVOCUM.
An ſit voluntaria ea propoſitio hęretica-lis, quam quis in ebrietate pertinaciter profert? Prælim. 14. num. 2. pag. 22.
Negans aliquas propoſitiones Catholicas, quas tenetur ex officio ſcire, eſt vehementer, non autem violenter ſuſpectus. Præl. 4. n. 7. pag. 6. *Vide in verbo* ÆQUIVOCUM.
Propoſitionem aliquam Catholicam defendentes in libris hæreticorum, non dicuntur de hęreſi ſuſpecti. Cap. 6. Sect. 2. num. 57. pag. 470.

Pro-

Propoſitiones hæreticas, vel parum Catholicas, qui proferunt, hęreſis ſuſpicionem incurrunt vehementer, & quare? Cap.ult.Sect.2.num.1.& 2. pag.477.
Propoſitiones, quę denunciari debent, quæque hæreſis ſuſpicionem inducunt, ad tria genera reduci poſſunt, ſcilicet hęreticarum, hęreſim ſapientium, & & temerariarum. Cap.ult.Sect.2.ſubſ.1. num.1.pag.478.
Quatuor primariæ ſunt propoſitio, num cenſurabilium ſpecies. *Vide in verbo* PROPOSITIO CENSURABILIS.
Ratio formalis, qua credimus alicui propoſitioni per fidem Catholicam, eſt revelatio Dei, ſive mediata, ſivè immediata. Cap.ult.Sect.2. ſubſ.1. numer. 6. pag.478.
De prupoſitione aliud eſt judicium ferre penès objectum; aliud penès ſubjectum. Ibid.num.16.pag.480.
Propoſitio dicitur revelata equipolenter, quando termini ſubobſcurè continent ſententias revelatas ex communi Eccleſiæ interpretatione. Cap.ult. Sect.2. ſubſ.1.§.1.num.3.pag.481.
Propoſitiones difficiles adſunt in ſacra ſcriptura, quæ indigent declaratione. Ibid. n. 7.
Propoſitiones ſuſpectę Copernici. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 5. num. 16. pag. 494.
Propoſitiones quadragintaquinque damnatę ab Alexandro VII. nō hęreticę, ſed ſcandaloſę ſunt. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 6. n. 16. pag. 498.
Regulæ, quibus dignoſcuntur propoſitiones, quæ inferunt hæreſis ſuſpicionem, afferuntur. Cap. ult. Sect. 2. ſub. 2. à num. 1. & ſeq. pag. 504.
Propoſitionem à Sancta Sede damnatam, licet non ut hæreticam, ſi quis proferat, an ſit de hæreſi ſuſpectus? Ibidem num. 1.
In propoſitionum damnatione non fuiſſe adhibitas diligentias, quanta audacia aſſerarur? Ibid. num. 2. & 3.
In damnandis propoſitionibus Pontificem errare poſſe, ſi non audiat conſilia Cardinalium, eſt reiicienda ſententia. Ibidem, num. 4.
In damnandis propoſitionibus ad mores pertinentibus Pontificem errare poſſe, qui dicunt quà cenſura notandi ſint? Ibid. num. 6.
Aliquam propoſitionem ex damnatis à Summis Pontificibus qui doceret, non diceret aliquid erroneum, ſeu ſcandaloſum, ſed aliud juxtà cenſuram Pontificiam. Ibid. num. 7.
Propoſitionem ab Accademia qualificatam proferens, non eſt de hęreſi ſuſpectus. Ibid. n. 9. pag. 405.
Propoſitiones S. Thomę immeritò cenſuravit Accademia Pariſienſis. Ibidem num. 10.
Ex propoſitione etiam non damnata à Sancta Sede oritur ſuſpicio, quando illa opponitur auctoritati majoris partis SS. Doctorum. Ibid. n. 11.
De propoſitione aliqua judicantes Inquiſitores, non ſtatim debent illam abſolutè, ut hæreticam pronunciare, vel ejus aſſertorem hæreticum. Ibid. num. 15. pag. 506.
Propoſitionem audiens ab aliquo prolatam, an eam intellexerit ſecundùm ſenſum hæreticum, Inquſitores conſiderare debent. Ibid. n. 16.
Cum propoſitionis ſuſpectæ aſſertore quid agendum, quando audiens non eſt ſcandalizatus, ſed ille aliàs eſt de hæreſi ſuſpectus? Ibid. n. 17.
Per propoſitionem continentē abſurdum, & peregrinum ſenſum alienum à communi modo loquendi Patrum, & Theologorum incurritur hæreſis ſuſpicio. Ibid. n. 18.
Propoſitiones hujuſmodi multò magis cenſurandæ ſunt, ſi à concionatoribus proferantur. Ibid. n. 19.
Propoſitionis aſſertor, quæ ſub religionis prætextu ſubvertit ſimplicem plebem, eamque incitat contrà Magiſtratum, & Paſtores, eſt de hæreſi ſuſpectus. Ibid. n. 20. pag. 507.
Propoſitio, quæ arcet Catholicos à piis operibus, & multo magis ſi alios auertat à fide amplectenda, hæreſis ſuſpicionem ingerit. Ibid. n. 21.
Propoſitiones hujuſmodi propriè ſeductivæ, & ſcandaloſæ dicuntur aliiſquè notis inuruntur. Ibid. n. 25. & 26.
Propoſitiones etiam notantur, quæ novitatem inducunt circa ritus Sacramentorum. Ibid. num. 27.
Propoſitiones has evulgantes, meritò ſubduntur Inquſitoribus. Ibid. num. 29. pag. 508.
Propoſitio ſuſpecta eſt, quæ detrahit alicui

cui ſtatui fidelium, ſeù dignitati, vel poteſtati perſonæ illuſtris. Ibid. num. 30.
Hac propoſitione ſi Deo, vel Sanctis irrogetur injuria, eſt propoſitio blaſphema. Ibid. n. 31.
Propoſitiones plures Michaelis Baji damnatæ à Pio V. & Gregorio XV. Ibidem n. 52. pag. 510.
Propoſitio, quæ injuriam irrogat principiis Philoſophorum, quomodò cenſuranda? Ibid. n. 56.
Propoſitio illa ſuſpecta eſt, quæ licet non poſſit impugnari urgentibus teſtimoniis, & fundamentis, tamen in materia morum nequit practicari abſque ſcrupulo. Ibid. n. 64. pag. 511.
In eadem propoſitione ſæpè concurrunt plures qualificationes. Ibid. n. 68. pag. 512.

PROPOSITIO ÆQUIVOCA, SEV AMBIGVA.
Quid illa ſit, & an debeat, vel poſſit cenſurari contra, vel ad favorem proferentis? Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 3. num. 11. & 12. pag. 490.
Ad favorem proferentis interpretatur, niſi militent indicia, & præſumptiones contrà ipſum. Ibid. n. 13.
Differentia inter proferentem propoſitionem hæreticam, & æquivocam. Ibid. num. 14.
Propoſitio ambigua importat hæreſis ſuſpicionem, attenta mala qualitate proferentis. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 13. pag. 405.

PROPOSITIO ARROGANS.
Pertinet ad claſſem propoſitionis temerariæ, & quænam ſit? Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 5. n. 19. pag. 494.

PROPOSITIO ATHEA.
Quid illa ſit? Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 7. n. 2. pag. 499.

PROPOSITIO BLASPHEMA.
Vide in verbo Blasphema Propositio.

PROPOSITIO CATHEGORICA.
Eſt hæreſi proxima. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 3. n. 19. pag. 490.

PROPOSITIO CATHOLICA.
Propoſitionum Catholicarum quatuor gradus declarantur. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 4. n. 6. pag. 492.

PROPOSITIO CENSVRABILIS.
Quid ipſa ſit, & qui de illa auctores tractent ex profeſſo, recenſentur. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. n. 8. 9. & 10. pag. 479. & n. 12. 13. & 14. pag. 479.
Quatuor primariæ ſunt propoſitionum cenſurabilium ſpecies, ſcilicet hæretica, erronea, ſapiens hæreſim, & impia, quibus totidem Catholicæ opponuntur, ſcilicet de fide, Theologica, ſapiens fidem, & Pia. Ibid. num. 19. pag. 480.
Aliæ ſpecies referuntur. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 7. à n. 1. & ſequen. pag. 499.

PROPOSITIO CONTUMELIOSA.
Per quid diſtinguatur à propoſitione Blaſphema? *Vide in verbo* Blasphema Propositio.

PROPOSITIO DURA, ET RIGOROSA.
Vide in verbo Ricorosa Propositio.

PROPOSITIO ECCLESIÆ DECOLORATIVA.
Quænam ſit? Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 44. pag. 509.

PROPOSITIO ERRONEA.
Vide in verbo Erronea Propositio. Sub eadem venit propoſitio erroris ſuſpecta. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 2. nu. 24. pag. 488.

PROPOSITIO FATUA, ET STULTA.
Eſt ſub claſſe propoſitionis temeraiæ. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. n. 20. pag. 495.

PROPOSITIO FIDEI DENIGRATIVA.
Quænam ſit? Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 32. pag. 508.
Propoſitio denigrativa fidei eſt etiam illa, quæ procedit contra propheticas revelationes, miracula, & geſta Sanctorum. Ibid. n. 33.

PROPOSITIO FIDEM SAPIENS.
Quid illa sit? Cap. ult.Sect.2. subs.1. §.3. n.1.pag.488.

PROPOSITIO DE FIDE.
Vide in verbo De Fide Propositio.

PROPOSITIO HÆRESI FAVENS.
Est,quæ personis,aut erroribus hæreticorum aliquo modo favet. Cap.ult.Sect. 2.subs.1.§.3.n.23 pag.491.

PROPOSITIO HÆRESI PROXIMA.
Vide in verbo Haeresi proxima propositio.

PROPOSITIO SAPIENS HÆRESIM.
Vide in verbo Haeresim sapiens propositio.

PROPOSITIO DE HÆRESI SVSPECTA.
Vide in verbo De haeresi suspecta propositio.

PROPOSITIO HÆRETICA.
Vide in verbo Haeretica propositio.

PROPOSITIO IMPIA.
Vide in verbo Impia propositio.

PROPOSITIO IMPROBABILS.
Vide in verbo Improbabilis propositio.

PROPOSITIO INJVRIAM IRROGANS.
Vide in verbo Iniuriam Irrogans Propositio.

PROPOSITIO INJVRIOSA.
Vide in verbo Iniuriosa Propositio.

PROPOSITIO IRREVERENS.
Vide in verbo Irreverens Propositio.

PROPOSITIO JVDÆA.
Vide in verbo Judaea Propositio.

PROPOSITIO LEGIS DEI CONTEMPTIVA.
Est sub classe propositionis temerariæ. Cap. ult.Sect.2. subs.1. §. 5. n. 21. pag. 495.

PROPOSITIO MALEDICA.
Vide in verbo Maledica Propositio.

PROPOSITIO MALE SONANS.
Vide in verbo Male Sonans Propositio.

PROPOSITIO MODALIS.
Non est proxima hæresi, eo quod propositio Gathegorica sit proxima hæresi. Cap.ult.Sect.2.subs.1. §.3. num.19.pag. 490.

PROPOSITIO NOVA.
Est illa, quæ apud nullum Sacrum Scriptorem invenitur.Cap. ult.Sect.2. subs. 1.§.5.n.12.pag.494.
Quid autem sit novitas? Quotuplex sit Quando contingat? Et cũ qua alia propositione coincidat mala nova Propositio? Ibid.n.13.14.& 15.
Notantur etiam propositiones, quæ novitatem inducunt circa ritus Sacramentorum. Cap.ult.Sect.2.subs.2. nnm.27. pag.507.

PROPOSITIO OBSCURA.
Propositiones obscuras asserens quando non sit suspectus?Cap. ult. Sect.2. n.12. pag.405.

PROPOSITIO PAGANA.
Est illa qua plures Dei asseruntur. Cap. ult.Sect.2.subs.1.§.7.n.8. pag.500.

PROPOSITIO PERICULOSA.
Est sub classe propositionis scandalosæ. Cap.ult. Sect.2. subs. 1. §. 6.n. 18. pag. 491.
Propositio periculosa in moribus quid sit? Cap.ult. Sect. 2.subs. 2. n. 28. pag.508.

PROPOSITIO PERNICIOSA.
Coincidit cum propositione periculosa; Exempla afferuntur? Cap. ult. Sect. 2. subs.1. §.6.n. 19.pag.498.

PROPOSITIO PIA.
Quid sit. Cap.ult. Sect.2. subs.1. §.4. n.1. pag.491.
Inter piam, & impiam propositionem media non pia. Ibid. n.5. pag.492.

PROPOSITIO PIARUM AURIUM OFFENSIVA.

Quid sit? Et quid intelligatur per pias aures? Cap.ult.Sect.2. subs. 1. §.6.nu.11. pag.497.

Censura hujus propositionis. Ibid. n. 12.

Propositio potest esse piarum aurium offensiva dupliciter: Primò in re; secundò in modo. Ibid.n.13.

PROPOSITIO PRÆSVMPTUOSA.

Quænam sit? Cap. ult.Sect.2. subs.2. n.53. pag.510.

PROPOSITIO RIGOROSA, SEU DURA.

Vide in verbo Rigorosa Propositio.

PROPOSITIO SATYRICA.

Vide in verbo Satyrica Propositio.

PROPOSITIO SCANDALOSA.

Vide in verbo Scandalosa Propositio.

PROPOSITIO SCHISMATICA.

Vide in verbo Schismatica Propositio.

PROPOSITIO SEDITIOSA.

Vide in verbo Seditiosa Propositio.

PROPOSITIO TEMERARIA.

Vide in verbo Temeraria Propositio.

PROPOSITIO THEOLOGICA.

Vide in verbo Theologica Propositio.

PROPRIUM.

Res destruenres proprium quarto modo dictum, absque subjecti destructione, non dicuntur agere naturaliter. Cap. 2.Sect.2.Subs.5.n.13. pag.194.

PROTESTATIO.

Effectus mirabilis, quem causare videntur res naturales, non est vi naturę, quoties ipsæ non producant, si protestatio adhibeatur de non consentiendo pacto Dęmonis. Cap.2.Sect.5.n.1. pag. 191. & num. 9. pag.193.

Protestatio excusat à nota hæretici. Prel. 17.n.7.pag.30.

Hinc est, quod Auctores Catholici cautè in principio, vel in fine librorum suorum protestantur, se, suaque scripta submittere correctioni Sanctæ Eccle. siæ. Præl.17. n.7. pag.30.

Et ob id si aliquid erroneum in dictis libris contineatur, non damnantur, sed tantum libri comburuntur, ut evenit Abbati Joachimo. Præl. 17. num. 7. pag.30.

Protestatio excusat ab hæresi, quando sumus in dubijs; non autem in definitis. Præl.17.n.7.pag.30.Ratio.Ibid.

Qui tamen dicit propositionem contra fidem non absolutè, sed dubitativè, & simul protestando, non est hæreticus. Præl.17.n.8. pag.30.

In rebus ab Ecclesia definitis, & quæ scire tenemur, protestatio non excusat. Pr.17.n.9.pag.31.

Eò quia ignorantia tunc non præsumatur. Ibid.

Pelagius., & Cælestius negantes originale peccatum cum protestatione, an essent excusandi? Præl. 17.n.9.pag. 31.

Protestatio non excusat eum, qui in judicio monitus, ut resipiscat, monenti non paret. Præl.17. n.10. pag.31.

Vide in verbo Ad onitio.

Protestatio, qua quis profitetur se paratum retractare suum errorem, si per argumenta convincatur, non excusat ab hæresi. Præl.17.num.13.pag.31. Ratio Ibid.

An protestatio excusel à blasphemia? Minime, quia non aufert consensum à facto, & sensum verborum blasphemorum. Cap.1.Sect.6. num.69.& 70.pag. 131.

Protestatio ut juvet, debet factum prœcedere: In casu sequitur actum blasphemantis, qui primùm exit à Corde. Cap. 1.Sect.6.n.71.pag.131.

Et licet illa protestatio esset declarativa animi, non tamen tolleret blasphemiam prolatam. Cap.1. Sect.6. num.72.pag. 131.

An liceant superstitiones prævia protestatione de non consentiendo in pactũ cũ Dæmone? Cap.2. Sect.2.subs,3.§.1.nu. 12.pag.170.

Protestatio falsæ religionis est usus vestiũ hæreticorum. Cap.5. Sect.2.n.53.pag. 459.

Etiam si protestativę falsæ sectæ sint vestes hæreticorum, si eis non est annexus actualis cultus auctoris falsæ sectæ, ut sunt

ſunt veſtes Sacerdotum, tunc fidelibus non interdicitur illarum uſus ex graviſſima cauſa. Ibid.n.55.pag.450.
Ad hæreſis proteſtationem, nec in parva quantitate, poſſunt veſci carnibus in diebus ab Eccleſia prohibitis, Catholici cõmorantes in terris hæreticorum. Ibid n.65.pag.451.
Illaſque edens exiſtente præcepto Tiramni in contemptum legis Eccleſiaſticæ falſam ſectam profitetur. Ibid.n.68.
Quo caſu neque Summus Pontifex poteſt in eſu carnium diſpenſare. Ibid. n. 69. pag. 452.

PROVINCIA.

Si in aliqua provincia cæteri Catholici degentes uti non conſueverint veſtibus ad formam earum, quibus induuntur hæretici, non poteſt Catholicus eiſdem uti. Cap.5.Sect.2.n.48. & 49.pag. 449.& 450.
Levis cauſa ſufficit ad utendum veſtibus, quibus vti non conſueverunt Cattholici in ea provincia. Ibid. num.51.pag. 450.
Ab hæreticorum provinciis ad provincias Catholicorũ aſportantes malos libros ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap. 6. Sect.1. n.38.pag.461.

PVBLICITAS.

Publicum publicitate facti tripliciter contingit. Cap.1.Sect.6. n.86. p.133.

PVER.

Vide in verbo Maleficus, Homo, Lamiae, Sanguis.

PVRGATIO.

Vide in verbo Ignis, Aqua, Duellum.
Ad purgationem ſubeundam debent cogi inſordeſcentes in excomunicatione per annum. Cap. ult. Sect.1. num.10. pag. 475.

PVNITIO.

Deus in aliquibus rebus ad noſtram utilitatem ſigna poſuit, ne ſcilicet feriat, niſi prius admoneat. Cap.2.Sect.3.ſubſ. 1.n.2.pag.199.

Q

QVALIFICATIO.

QVid requiratur ad faciendam juſtam qualificationem propoſitionum, quæ ſcilicet non ſit temeraria, & abſque fundamento? Cap.ult.Sect.2. ſubſ.1.§.3.n.10. pag.489.
Qualificationes plures ſæpe in eadem propoſitione concurrunt. Cap.ult.Sect.2. ſubſ.2. n.68. pag.512.

QVALITAS.

Qualitas perſonarum attenditur in adeundis hæretiçorum templis, concurrentibus quibuſdam conditionibus. Cap. 5.Sect.2.n.17.pag.447.
Ex mala qualitate proferentis, propoſitio ambigua importat ſuſpicionem. Cap. ult.Sect.2.ſubſ.2.n.13. pag.505.
A qualitate ipſius cenſurantis eruitur finis cenſurandi ſententias philoſophorum faventes Religioni Catholicę. Ibid.n. 58.pag.510.

R

RAMVS.

NEc ramos ad ornatum Synagogæ nec agnum, ut ab eis imoletur, poſſunt Chriſtiani Judæis vendere. Cap. 5. Sect.2.n.75.pag.452.

RATIONABILIS CAUSA.

Vide in verbo Causa Rationabilis.

REBAPTIZATIO.

Rebaptizari ſe patiens, abutitur Sacramento baptiſmi, & eſt Apoſtata.Cap.3. Sect.4. n.18.pag.390.
Rebaptizari ſe patiens ob dubium de validitate baptiſmi, vel per ſimplicitatem, non efficitur de hæreſi ſuſpectus. Ibid. n.20.

RECEPTARE.

Receptare hæreticos, vel honoribus, & dignitatibus inſignire hæreſis intuitu, eſt illis favere. Cap.4.Sect.1. ſubſ.2.n. 1.pag.406.
Receptare unica vice, an receptatorem incidere faciat, in excommunica-

tionem Bullæ Cœnæ ? Ibidem nnm.12. & 13. pag.407.
Receptare frequenter, reddit de hæresi suspectum. Ibid.n.16.
Receptare hæreticum animo indicandi Inquisitori, non facit de hæresi suspectum. Ibid.
Vel si ignoretur esse talis, vel si fiat per vim, & metum. Ibid.n.17.19.& 21.pag. 408.
Receptare Patrem, Fratrem, Virum, Vxorem, licitum est, quia præsumuntur receptatus, & receptans una, & eadem persona. Ibid.n.24.
Receptare hæreticos maxima amicitia conjunctos, videtur excusare ab hæresis suspicione, dummodo receptans non participet in eodem crimine nec adsit periculum perversionis, Ibid.num. 27. 28.29. & 30. pag.409.
Receptare hæreticos animo defendendi ab hostibus, vel latronibus, vel creditoribus vel per modicum tempus, vel animo revocandi ab hæresi, excusat ab hæresis suspicione. Ibidem numer. 31. 32. & 33.

RECEPTACVLVM.

Receptacula hæreticorum dejecta, jusso legati Apostolici. Cap.4.Sect.1.subs.2. num.9.pag. 406.

RECEPTATOR.

Receptatores hæreticorum qui dicantur ? Cap.4.Sect.1.subs.2.n.2. p.406.
Receptatoribus accomodantur ea, quæ dicta sunt de fautoribus, & defensoribus, hæreticorum. Ibid.n.3.
Receptatores an fiant irregulares ? Ibid. num. 4.
Receptatores hæreticorum incurrunt suspicionem levem, vel vehementem pro qualitate circumstantiarum. Ibidem num.5.
Receptatores hæreticorum capitali pœna plectendos, Sanctus Joannes Chrysostomus primus suasit. Ibid. n.7.
Receptatores hæreticorum, sivè sint personæ privatæ, vel publicæ incurrunt hæresis suspicionem. Ibid.n.8.
Receptatores, ut incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ, requiritur quod sint formaliter tales, non materialiter tantum. Ibidem numer.18. pag.408.
Receptatores hæretici quando eximuntur ab hæresis suspicione. Ibid.

RECEPTIO SACRAMENTORUM.

Recipiens baptismum ab hæretico absque necessitate, fit irregularis. Cap.5.Sect.1. num.20. pag.437.
Recipiens Ordinis Sacramentum ab hæretico Episcopo, validè, sed non licitè recipit, servatis essentialibus Sacramenti, sed remanet suspensus; ignorantia tamen excusat ab irregularitate. Ibidem num.40.& 41. pag.439.
Limita quòad consecrationem Episcopi factam ab Episcopo hæretico non tollerato. Ibid. num.42.
Recipere Sacramenta ab hæreticis extrà necessitatem, inducit hæresis suspicionem. Cap.3. Sect.4. num.1. pag.388.
Recipere ab hæreticis Sacramentum Baptismi in casu necessitatis, est laudabile; & recipi quomodo possit Sacramentum Ordinis ab hæretico Episcopo ? Ibid.num.9.& 10.pag.389.
Recipi nequit Sacramentum Pœnitentiæ ab hæreticis, ex defectu jurisdictionis: hoc tamen non militat quo ad Græcos Schismaticos. Ibid.num.11.
Recipi potest Eucharistia ab hæreticis ob Sacramenti hujus necessitatem. Ibidem num.14.pag.390.
Recipere iterato Sacramentum Baptismi, & Confirmationis, extrà dubium de validitate, aut extrà simplicitatem reddit recipientem de hæresi suspectum, & abjurare debet. Ibid. numer.21.& 22. pag.391.
Recipere possumus ab hæretico Episcopo Sacramentum Confirmationis, dummodò sit verè Episcopus. Cap. 5. Sect. 1. num.23. pag.438.
Item Eucharistiæ, si absit Catholicus Minister, & in casu necessitatis; alias essemus de hæresi suspecti. Ibid.num.33. & 35. pag.439.
Item Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis in articulo mortis. Ibidem numer. 36. & 38.

RECITATIO.

Recitatio hæresis aliorum sine dolo excusat ab hæresi. Præl.14.num.18.pag.25.

Sed

Sed hujuſmodi excuſatio non admittitur paſsim ab Inquiſitoribus, qui plura conſiderant. Prælim.14.num.18. p.25.
Recitans aliorum hæreſes, habet contra ſe præſumptionem malæ intentionis. Præl.14. n.18. p.25.
Hoc artificio, narrandi ſcilicet aliorum hæreſes, utuntur hæretici ad ſuos errores evulgandos. Prælim. 14. numer.18. pag.25.
Quando recitatio hæreſum excuſet? Præl. 14. num.18. pag.25.

REGES.

Reges, Cardinales, & Imperatores non comprehenduntur in Bulla, *ſi de protegendis* ex ſententia Bordoni. Cap. 4. Sect.2. num 45. pag.428.
Reges, Imperatores, & Cardinales non obligantur legibus denunciandi. Cap.4. Sect.1.num.11. pag.400.
Regum Ferdinandi, & Eliſabethæ zelus, in inſtituenda Inquiſitione in ſuis Regnis. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. num. 10. pag. 407.
Reges Hiſpaniæ ſe ſubiiciunt Inquiſitoribus, & præſtant juramentum de ſemper ſervanda Catholica fide, & hæreticis expellendis. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §.2. n.16. pag.418.

REGINA.

Reginæ Eliſabethæ Angliæ aulicorum exemplum, de abuſu Sacramenti baptiſmi in ſuſcipiendo. Cap.3. Sect. 4. n. 2. pag.388.

REGIONES CATHOLICORUM.

In regionibus Catholicorum non præſumitur, quod impedientes Miniſtros S.Officii id præſtent, vel hæreſis intuitu, vel in odium fidei. Cap.4. Sect.2.n.29. pag.427.

REGNUM.

Regnorum damna ab hæreſi. Cap.4.Sect.2. num.5. pag.396.
Regnum Poloniæ hæreſibus repletum, ob conceſsionem conventuum hæreticis factam à Rege Sigiſmundo. Cap. 4. Sect.1. ſubſ.2.§.2.nu.12. pag.417.

REGULA.

Regula Patris del Bene de carceratione judicio, & punitione hæreticorum. Cap.4. Sect.1. ſubſ.1. num.44.pag.404.
Regulæ, quibus dignoſcitur propoſitio, quæ infert hæreſis ſuſpicionem, referuntur. Cap.ult. Sect.2. ſubſ. 2. à numer. 1. pag.504.& ſequen.

REGULARIS.

Vide in verbo CONFESSIO.

RELAXATIO PECCATORUM.

Relaxari peccata per manuum Impoſitionem, & Spiritum Sanctum infundi, eſt ſententia Catharorum. Cap.5. Sect. 1. num.30.pag.438.

RELIGIO.

Religionis noſtræ myſteria non ſunt aſtris ſubjecta, undè Dæmon peritiſsimus Aſtrologus ea ignoravit. Cap.2.Sect.2. ſubſ.4. §.1. num. 11. & 12. pag. 181.
Qui contra uxoris voluntatem, Ordines ſuſcipit, vel Religionem ingreditur, eſt Polygamus ſimilitudinarius, & de hæreſi ſuſpectus: Ratio. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 3. n. 1. pag. 287.
Bordoni ſententia in contrarium reſpuitur Ibid. n. 2. pag. 288.
Affertur, & ſolvitur Bordoni inſtantia. Ibid. num. 3. pag. 288.
Poteſt uxoratus abſque peccato, & abſque hæreſis ſuſpicione tranſire ad ordines ſacros, vel ad Religionem cum conſenſu conjugis: Ibidem numer. 4. pag. 288.
Uxor præbens conſenſum prædictum ſi ſit juvenis, cogenda an Monaſterium ingredi? Ibid. n. 5. pag 288.
Matrimonium ſi ſit tantum ratum, & non conſumatum, unus coniux altero invito poteſt reſilire, & Religionem ingredi. Ibid. num. 6. pag. 288.
Conceditur bimeſtre ad deliberandum, an velit coniux, adhuc non conſumato matrimonio, religionem ingredi. Ibid. num. 7. pag. 389.
Elapſo prædicto bimeſtri, ſi coniux non deliberet profiteri, cogitur redire, & quibus mediis? Ibid. n. 8. pag. 289.
Si deliberet, expectatur annus probationis, ac tempus aptum ad profitendum. Ibid. n. 9. pag 289.
Matrimonium non dum conſumatum ſolemni Religionis voto dirimitur. Ibid. n. 10. pag. 289.
Monaſticæ vitæ repugnat matrimonium ex

ex ſui natura; Ordini verò ex ſolo decreto Eccleſiæ. Ibid. n. 12. pag. 289. *Vide in verbo* PONTIFEX.

Religio a Deo tuetur, & ab eo puniuntur peccata adverſus illam? Cap. 4. Sect. 1. n. 8. & 10. pag. 396.

Religionum diverſitas obeſt multum Reipublicæ. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. S. 2. n. 7. pag. 416.

Chriſtus non ſolum verbis, ſed etiam factis vergentibus in religionis injuriam negatur. Cap. 5. Sect. 2. num. 7. pag. 440.

Non eſt cenſendus hæreticus, qui impugnaret ea, quæ quodammodò pertinent ad Religionem Catholicam, niſi Pontifex ex Cathedrâ definierit oppoſitam ſententiam. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 1. num. 18. pag. 483.

Suſpectus eſt aſſertor propoſitionis, quæ ſub religionis prætextu ſubvertit ſimplicem plebem, eamque incitat contrà Magiſtratum, & Paſtores. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 20. pag. 506.

Finis cenſurandi ſententias philoſophorum faventes Religioni Catholicæ, eruitur à qualitate ipſius cenſurantis. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 58. pag. 510.

RELIGIOSUS.

Religioſi profeſſi etiam ſi non ſint in ſacris, ſi matrimonium contrahant, ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. num. 16. pag. 284.

Poteſt Papa diſpenſare cum Religioſis voto ſolemni obſtrictis. Exempla: Ibid. num. 18. pag. 284.

Cauſa ad diſpenſandum cum Sacerdotibus, & Religioſis, ut matrimonium contrahant debet reſpicere bonum publicum, quod exemplis declaratur. Ibid. n. 19. pag. 284.

Ad præfatam diſpenſationem in religioſis requiritur cauſa, quæ ſit ſufficiens ad irritandum votum, quod eſt de jure divino. Ibid. n. 22. pag. 285.

Pontifex quando urget legitima cauſa, non diſpenſat cum religioſo, qui voto ſolemni ligatur; ſed declarat, tunc non temere votum, & ſic conciliantur oppoſitæ ſententiæ moraliſtarum, & Canoniſtarum. Ibid. n. 23. pag. 285.

Irrita eſt religioſa profeſſio per vim, & metum emiſſa. Ibid. n. 26. p. 286.

Qui profeſſionem emiſit ante legitimam ætatem, ſi poſt longum tempus vitæ religioſæ comperitætatis defectum, poteſt ſibi liberum ſtatum vindicare. Ibidem num. 27. pag. 286.

Lata ſententia ſuper nullitate profeſſionis poteſt Religioſus inire matrimonium, ſi non ſit in ſacris Ordinibus. Ibidem num. 28. pag. 286.

Vide in verbo MATRIMONIUM, DISPENSATIO, VXOR, SACERDOS.

RELIQVIÆ.

De geſtatione Reliquiarum. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3 numer. 24. & 25. pag. 178.

Prodigia à Reliquiis provenientia Deo ſunt tribuenda: Vbi de ſtatua Salvatoris noſtri, & de Brachio S. Ludovici, ac de aliis. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 5. n. 4. & 5. pag. 192.

Damnanda eſt geſtatio Reliquiarum, vel Evangelii S. Joannis, vel alicujus verſiculi pſalmiſtæ adjunctis vanis obſervantiis. Cap. 2. Sect. 7. ſubſ. 1. num. 7. pag. 246.

Sacrilega ſuperſtitio oſtendendi falſas pro veris Reliquiis: Hæc graſſabatur in Africa tempore S. Auguſtini, Donatiſtis promoventibus. Ibidem numer. 52. pag. 259.

SANCTVS REMIGIVS.

Sanctus Remigius Epiſcopus Rhemenſis quomodò petulantiam hæretici Arriani repreſſerit? Cap. 5. Sect. 2. num. 91. pag. 454.

REMOTVS.

Remotus ab Officio Miniſtri S. Officii, ſi offendatur, non incurritur in hæreſis ſuſpicionem. Cap. 4. Sect. 2. ſubſ. 1. num. 3. pag. 432.

REPREHENSIO.

Reprehenditur Hurtadus, qui dixit Principem non teneri ad ſervandam fidem hæretico, niſi juramento vallaverit. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 1. n. 18. pag. 413.

Reprehenditur à Paulo III. Carolus V. & á Pio V. Maximilianus Imperator, quod vellent concedere Germanis confeſſionem Auguſtanam. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 2. n. 11. pag. 417.

RE-

REQVISITVM.
Quid requiratur ad hoc ut Catholicus possit abitare in terris hæreticorum per Constitutionem Clementis VIII? Cap. 5. Sect. 1. num. 7. p. 436.

RES ILLICITA:
Rei illicitæ pactum non obligat, & si adsit juramentum. Cap. 4. Sect. 1. Subs. 2. §. 1. n. 20. pag. 413.

RESIPISCENTIA.
Vide in verbo POENITENTIA.

RESISTENTIA.
Restiterunt fortiter S. Ambrosius, Leo Papa, & Joannes X. prætendentibus dare hæreticis libertatem conscientiæ. Cap. 4. Sect. 1. Subs. 2. §. 2. num. 5. pag. 415.

RESOLVTIO.
Resolutio est objectum fidei, quando in materia fidei controvertitur inter Catholicos, vel inter Catolicos, & hæreticos. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 2. n. 30. pag. 485.

RESPONSIO.
Rensponsio rationibus Baldelli, qui scripsit, in regionibus infectis excusari Catholicos hæreticis dignitates tribuentes. Cap. 4. Sect. 1. subs. 1. §. 3. n. 6. pag. 419.

RESPVBLICA.
Reipublicæ detrimentum maximum est, ansam præbere, ut hæresis serpat. Cap 4. Sect. 1. num. 4. pag. 396.
Respublica bene constituta non debet admittere diversitatem Religionum. Cap. Sect. 1. subs. 2. §. 2. num. 7. pag. 416.

RES SACRÆ.
Rebus Sacris injuriam irrogans propositio, vocatur propositio irreverens. Cap. ult. Sect. 2. subsect. 2. numer. 39. pag. 508.

RESTITUTIO.
Restituere hæretici debent bona usurpata, & ad id Principes debent eniti. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 3. num. 18. pag. 420.

RES VENEREA.
Rem veneream Judæi cum Christiana exercentes, puniantur ab Episcopis, non ab Inquisitoribus. Cap. 5. Sect. 2. num. 109. pag. 456.

RETINENTES LIBROS HÆRETICORUM.
De retinentibus hæreticorum libris, an idem dicendum sit, ac de legentibus? Cap. 6. Sect. 1. num. 5. pag. 457.
Reliqua ad materiam facien. *Vide in verbo* LIBRI HAERETICORUM, seù PROHIBITI, & *in verbo* LICENTIA LEGENDI LIBROS HAERETICORUM, seù PROHIBITOS.

REVELATIO, REVELATIONES.
Revelationi divinæ fides adhibenda est, licet sit contra præceptum Juris Ecclesiastici, & quando? Præl. 16. numer. 1. pag. 27.
Revelationes, sivè à Deo, sivè ab Ecclesia propositæ, sunt eadem fide credendę. Prel. 16. numer. 2. pag. 27. Ratio. Ibid. pag. 28.
Non credens revelationi privatæ, est hæreticus. Præl. 16. num. 1. pag. 27. Non coram Ecclesia, sed coram Deo. Præl. 16. num. 2. pag. 28.
Qui habēt, vel jactant, se habere revelationes, non sunt de hæresi suspecti, quoties constet ipsas esie phantasticas, vel naturales. Cap. 2. Sect. 3. num. 11. & 12. pag. 198. *Vide in verbo* DIVINATIO.
De revelationibus Astrologicis. Cap. 2. Sect. 3. subs. 1. num. 3. pag. 199. & 200.
De revelatione facta Sancto Vicentio Ferrerio circà confessionem factam à Sorore sua Diabolo existimato Sacerdoti, an sit vera? Et quid de dicta confessione dicendum sit? Cap. 2. Sect. 7. subs. unic. num. 6. pag. 246.
Ad superstitionem falsi cultus reducitur publicatio miraculorum, & revelationum: ubi de duobus æruscatoribus. Ibid. num. 59. pag. 261.
Revelationes, an sint signa Sanctitatis? Ibid. num. 60. pag. 261.
Revelationes, gesta, & miracula Servorum Dei, quomodo describi possint, ne pereant? Ibid. num. 61. pag. 261.
Revelatio Dei est ratio formalis, qua credimus alicui propositioni per fidem Catholicam, sive revelatio illa sit immediata, sivè mediata. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. num. 6. pag. 478.

RE-

REVELATIO CONFESSIONIS.

Revelari possunt peccata audita in confessione, quando aliundè extrà confessionem innotescunt. Cap.3. Sect. 3. subs.6. num.6. pag.384.

Revelari etiam possunt, quando pœnitens adit Confessarium animo seducendi, & non confitendi. Ibid. num. 7.

Revelare compulsus confessarius etiam medio jura-mento potest dicere, se non audivisse. Ibid. num.10. pag.385.

Revelari non potest, neque hæresis delictum in Confessione Sacramentali auditum. Ibid. num.16. pag. 386.

REVELATUM.

Cum propositio de fide sit illa, quæ revelatur à Deo in propriis terminis, vel æquipollentibus., dupliciter accidit, quod reveletur in terminis æquipolentibus. Cap.ult. Sect. 2. subs. 1. §. 1. num.2. pag.481.

Revelata æquipollenter dicitur propositio, quando termini subobscurè continent sententias revelatas ex communi Ecclesiæ interpretatione. Ibid. num. 3.

Ecclesiæ revelata debet esse propositio de fide, non alicui privato. Ibid.num.4.

De revelatione privata remissivè. Ibid. num. 5.

Quod propositio Ecclesiæ sit á Deo immediatè revelata, decem motiva à Scoto. Ibid. num.6.

An propositio adversans veritati revelatæ personę particulari sit Hęretica? Responsio remissivè. Ibid. num.23.p.483.

Quando conclusio non immediatè, sed mediatè tantum deducitur per multos discursus à principio revelato per scientiam naturalem, ejus assensus non est fidei, neque scientificus, sed Theologicus. Cap.ult. Sect.2.subs.1. §.2. num.4. pag. 485.

Assensus ad dictam conclusionem non est ob solam revelationē: Exemplo declaratur. Ibid.num.5.

Et est cum aliqua formidine. Ibid. nu. 6.

An benè explicetur propositio erronea, quod sit illa,quæ est contraria fidei Catholicę, non tamen alicui articulo revelato. Ibid. num.16. pag. 487.

REVISORES, REVISIO.

Imprimentes, & Typographi eximuntur ab omni suspicione, quoties à Revisoribus tradita fuit facultas librum cudendi. Cap.6. Sect.2. n.69. pag. 471.

Assignantur qualitates Revisorum librorum, qui debent examinari pro impressione. Ibid. n. 73. p.472.

Peracta revisione, à quibus, & quomodo concedenda sit licentia libros imprimendi? Ibid. num.75.

Imprimentes libros cum revisione, & licentia, nullam incurrunt hæresis suspicionem, nec ulla involuuntur labe. Ibidem, num.77.

REVIVISCENTIA.

Revivisćit puer ex susceptione confirmationis. Cap. 3. Sect.5. numer. 16. pag. 394.

REUS.

Rei non possunt carcerari ex notitia criminis habita in confessione, vel ex notula peccatorum. Cap.3. Sect.3. subs.6. num.19. & 20. pag.386.

Rei delicti hęresis reputantur, qui non denunciant, quando tenentur. Cap. 4. Sect.1. subs.1. num.34. pag. 403.

Rei inquisiti magna æquitate tractantur à Tribunali S.Officii, etiamsi fassi sint delictum, vel sit notorium,nec defensionibus destituuntur. Cap.4. Sect.2.num11. & 13. pag. 424. & 425.

REX CHRISTIANISSIMUS.

Coram Rege Christianissimo inter Jacobum Peronium Episcopum Ebora-censem, & Plesium Calviniştam publica disputatio. Cap. 5. Sect. 2. num.97. pag. 454.

Rex Christianissimus Ludovicus XIV. nunc regnans omnes Hæreticos à suis Regnis rejecit. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 2. num.18. pag. 418.

RICCIULLUS.

Tres casus distinguit dictus Auctor, in quibus videntur, non esse de hęresi suspecti comitantes Hæreticorum funus. Cap. ult. Sect. 1. n. 2.pag. 479.

RIGOROSA PROPOSITIO.

Rigorosa propositio, & dura, venit sub classe propositionis malè sonantis: Quando hęc sub censura cadat? Cap. ult.

ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 6. numer. 20. pag. 498.

RITUS.

Vide in verbo MISSA, *& in verbo* SUPERSTITIO, & CULTUS.

Abuſus in alterandis ritibus Romanæ Eccleſiæ inducit hæreſis ſuſpicionem. C. 3. Sect. 3. ſubſ. 3. num. 4. pag. 356.

Catholicis non licet ea facere, quæ indicent animum conſentiendi ritibus hæreticorum. Cap. 5. Sect. 2. num. 4. pag. 445.

Una ex conditionibus adeundi hæreticorum templa eſt, quod nulla interſit communicatio rituum hæreticorum. Ibidem num. 20. pag. 447.

Cum ritibus Judaicis Catholici nullam poſſunt habere communicationem. Ibid. num. 42. pag. 449.

Quo pacto hujuſmodi ritus poſſint eſſe liciti. Ibid. num. 43.

An liceant, ſi uſurpentur materialiter, ſub Judice lis eſt. Ibid. num. 44.

Cenſurandi ſunt contemnentes ritus ſacros, Indulgentias, hiſque ſimilia. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 5. n. 22. pag. 495.

Notantur propoſitiones novitatem inducentes contra ritus Sacramentorum. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 27. pag. 507.

ROMANVS.

Cur Romanis vetitum cum exteris nuptias contrahere? Prælim. 5. numer. 4. pag. 7.

Romanorum mores tempore Nicolai V. nimium depravati videbantur, & propterea ne ab ipſo Pontifice Cardinalis crearetur Joannes Baptiſta Milinus, hoc unum obſtitit, quia Romanus erat. Prælim. 5. num. 8. pag. 8.

Multis patriæ ſplendor ad conſequendos honores profecit, ſolis Romanis obſtat. Prælim. 5. num. 9. pag. 9.

ROTA.

Vide in verbo DIVINATIO.

ERASMVS ROTHERODAMVS.

Ejuſdem imprudens blaſphemia; quod in ſacris libris ſit aliquis levis error. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 1. num. 14.

Ejuſdem petulantiæ opponitur humilitas Sancti Auguſtini. Ibid. num. 15.

Ejuſdem temeritas in dubitando, an Symbolum fidei Catholicæ fuerit ab Apoſtolis compoſitum. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 5. num. 4. pag. 493.

RVFINVS.

Eò quod Rufinum impugnaverit, redarguitur S. Hieronymus à Sancto Auguſtino, ſed poſtea re melius cognita laudatur. Cap. 5. Sect. 2. num. 93. pag. 454.

RVVINA SPIRITVALIS.

Ruvinam ſpiritualem in proximum omnes propoſitiones cenſurabiles generare poſſunt. Quid in hoc habeat ſpeciale propoſitio ſcandaloſa? Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 6. num. 15. pag. 498.

RVSTICI.

Quando excuſentur ab hæreſi propter ſimplicitatem? *Vide in verbo* SIMPLICITAS.

S

SABBATVM.

ABſtinentes ab opere ſervili in die Sabbati in Virginis Mariæ honorē, non ſunt de hæreſi ſuſpecti, quamvis hujuſmodi videatur reliquia ethnicæ ſuperſtitionis. Cap. 2. Sect. 2. num. 3. pag. 243.

SACERDOS.

Vide in verbo MISSA, & CONFESSIO.

Sacerdos contrahens matrimonium eſt Polygamus. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 2. n. 1. pag. 281.

Sacerdotibus, & Levitis veteris teſtamenti cur permitteretur uxor? Ibid. nu. 2. pag. 281.

In primativa Eccleſia uxorati admiſſi ſunt ad ordines ſacros ob penuriam Sacerdotum. Ibid. n. 4. pag. 282.

Sanctus Baſilius increpat Sacerdotem, qui dimiſſa uxore, eam poſtea reaſſumpſit. Ibid. n. 7. pag. 283.

Exemplum Urſini Sacerdotis relatum à Sancto Gregorio de uxore à Sacerdote relicta. Ibid. n. 8. pag. 23.

Papa poteſt diſpenſare cum Sacerdotibus ad matrimonium contrahendum. Ibid. n. 17. pag. 284.

Cauſa ad diſpenſandum cum Sacerdotibus & Religioſis, ut matrimonium contra-

hant, debet respicere bonum publicum, quod exemplis declaratur. Ibid. n. 19. pag. 284.
Ad dispensandum cum sacerdotibus, ut matrimonium contrahant, cur causa requiratur, cum Cœlibatus sit annexus Sacerdotio, tantum de jure Ecclesiastico? Ibid. n. 20. pag. 285.
Ad præfatam dispensationem in Religiosis requiritur causa, quæ sit sufficiens ad irritandum votum, quod est de jure divino. Ibid. n. 22. pag. 285.
Vide in verbo Polygamia, Uxor, Continentia, & Ordo.
Sacerdos existens in peccato mortali, de quo non recordabatur ante missam, omittens consecrare, & exibens particulas non consecratas, est de hereſi suspectus. Cap. 3. Sect. 5. num. 6. pag. 393.
Sacerdotum infidelium vestibus uti non licet Catholicis in eorum Regionibus, si illis sit annexus actualis cultus Auctoris falsæ sectę. Cap. 5. Sect. 2. n. 55. pag. 450.

SACERDOTIVM.

An conferri possit fœminis Sacerdotium? *Vide in verbo* Ordo, ubi etiam, quænam fuerint olim Presbyteræ.

SACER LOCVS.

De loco sacro, *vide in verbo* Locus.

SACRA.

Non est naturalis effectus, quem producunt res sacræ. Cap. 2. Sect. 2. subs. 5. num. 2. pag. 191.
Tunc enim omnis virtus vel est à Dæmone, vel à Deo. Ibid.
Res sacræ dicuntur, quotiescumque relationem habent ad cultum Dei, & SS. Exempla. Ibid. n. 6. pag. 192.

SACRA INQVISITIO.

Sacra Inquisitio habet quamplures, qui fori privilegio gaudent. Cap. 4. Sect. 2. num. 62. pag. 430.
Sacra Inquisitio habet familiã armata ab omni jurisdictione exemptam. Ibidem num. 67.
Sacræ Inquisitionis violator esset, qui negaret talem exemptionem, vel impediret delationem armorum. Ibid. nu. 73. pag. 431.
Reliqua vide verbo Inquisitio.

SACRAMENTA.

Dæmon vult sua habere Sacramenta. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 2. numer. 4. pag. 171.
Dæmonis impudentia in abusu Sacramentorum etiam Sanct.ssimæ Eucharistiæ. Cap. 2. Sect. 2. subsect. 3. numer. 4. pag. 165.
Vide in verbo Daemom.
Abutentes Sacramentis sunt de hæresi suspecti. Cap. 3. num. 1. pag. 262.
Atrocitas sceleris in Sacramentorum abusu. Ibid. n. 3. pag. 263.
Hæresis suspicio inducta ex abusu Sacramentorum, levis non est, quocumque modo consideretur. Ibid. num. 4. pag. 263.
Ludovicus Correa reiicitur, putans ex concupiscentia excusari sacramentis abutentes. Ibid. n. 5. pag. 273.
Sacramentorum abusus hæresis inducit suspicionem, quia hæretici vel despiciunt omnia sacramenta, vel nonnullis abutuntur. Ibid. n. 6. pag. 263.
Non quilibet sacramentorum abusus inducit hæresis suspicionem, & qualis abusus inducat? Ibid. n. 7. pag. 263.
Quomodo peterit cognosci, quod sacramentorum abusus habeat fundamentum in hæresi? Ibid. n. 8. pag. 264.
Ex qualitate personæ abutentis judicatur etiam de abusu sacramentum, an inducat hæresis suspicionem? Ibid. n. 9. pag. 264.
Quamvis non omnis Sacramentorum abusus inducat hæresis suspicionem, aliquis tamen abusus sacramentorum eam inducere potest in quolibet Sacramento. Ibid. n. 10. pag. 264.
Quot modis abusus in Sacramentis possit contingere? Ibid. n. 11. pag. 264.
Septem modis contingere potest abusus sacramentorum in conficiendo. Cap. 3. Sect. 1. n. 1. pag. 265.
Abusus in conficiendo in quibusnam sacramentis committi possit? Ibid. nu. 2. pag. 265.
Non sacerdos audiens confessiones abutitur sacramentis pœnitentiæ, & est vehementer de hæresi suspectus, & quare. Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. num. 12. pag. 268.
Audientes confessionis sacramentales absque

que Sacerdotio ſunt puniendi, etiamſi eſſent mente læſi: Id ipſum de *ijs*, qui per jocum audirent, ſi pœnitens ſeriò confiteretur. Ibidem numer. 13. pag. 268.

Confeſſio olim facta non fuit Laicis, veluti Miniſtris Pœnitentiæ Sacramentalis. Ibib.n.21.pag.270.

Qui vivente prima Uxore, aliam ducit, eſt verè polygamus abutens Sacramento Matrimonii, & de hæreſi ſuſpectus: Ratio. Cap.3. Sect.1.ſubſ.1.§.1.num.1. pag.273.

Vide in verbo Abusus, Materia, Consecratio, & Forma.

An incurratur ſuſpicio hæreſis à celebrante Sacramento in loco non debito? Cap.3.Sect.1.ſubſect. 4.numer.22. pag. 310.

Vide in verbo Missa.

De non debitis diſpoſitionibus in Conficiendo Sacramento. *Vide in verbo* Dispositio, Missa.

De abuſu Sacramentorum in conferendo. *Vide in verbo* Abusus, & Baptismus.

Sacramentum Confirmationis à quonam miniſtrari poſſit? *Vide in verbo* Confirmatio.

Sacramentum Euchariſtiæ à quo miniſtrari queat? *Vide in verbo* Communio.

Sacramentum Extremæ Unctionis à quo miniſtrari debet? *Vide in verbo* Extrema Vnctio.

An ſolus Epiſcopus ſit Ordinis Miniſter? *Vide in verbo* Ordo.

Quà materia conferri debeant Sacramenta? *Vide in verbo* Cuiuscumque Sacramenti In Particulari.

Quando Sacramentum dicatur conferre ſubjecto incapaci, *vide in verbo* Cuiuscumque Sacramenti.

Sacramenta Characterem imprimentia non poſſunt iterari. Cap. 3. Sect. 3. ſubſect.4. num.3.pag.366. De hac re, *vide in verbo* Cuiuscumque Sacramenti.

Abutitur ſacramento, qui in eo conferendo pervertit ejus finem. Cap.3.Sect.3. ſubſ.5.n.10.pag.379.

De perverſione finis Sacramentorum ad Sortilegia, & ad alia, remiſſive. Ibid. n.2.pag.379.

Vide in verbo Sollicitatio.

Sacramentorum abuſus in conferendo, non adimpletis iis, ad quæ Miniſter exinde tenetur, contingit tantum in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ. Cap.3. Sect.3. ſubſ.6. num.1. pag. 384.

Sacramento pœnitentiæ abutitur, qui revelat audita in confeſſione: De pœna revelantis. Ibid. n.12.pag. 385.

Sacramento Baptiſmi abutitur in ſuſcipiendo, qui recipit à Miniſtro Hæretico. Cap.3.Sect.4.n.1.pag.388.

Sacramentum abhorrentes à Miniſtris hæreticis, laudati à S. Attanaſio. Ibid. num.3.

Sacramentum baptiſmi neceſſitate urgente poteſt adminiſtrari à Laicis. Ibid. num.6.

Sacramentum Ordinis quomodo poſſit recipi ab hæretico Epiſcopo? Ibid. n.10. pag.389.

Sacramentum Pœnitentiæ nequit recipi ab hæreticis, ex defectu juriſdictionis, quod non militat quoad Græcos Schiſmaticos. Ibid.n.11.

Sacramentum Euchariſtiæ in neceſſitate poteſt ſumi ab hæreticis, ob hujus Sacramenti neceſſitatem. Ibid. n.14.pag. 390.

Sacramentum Euchariſtiæ poteſt ſumere per ſemetipſum Laicus in mortis articulo. Ibid.n.13.

Sacramenti abuſus in ſuſcipiendo committitur, ſi accipiatur in non debita materia. Ibid.n.16.

Sacramento Baptiſmi abutitur patiens ſe rebaptizari, & eſt Apoſtata. Ibidem n.18.

Sacramento in omittendo abutitur, qui illud conficiens deficit in ſubſtantialibus. Cap.3.Sect.5.n.1.p.392.

Sacramentum non conficitur per omiſſionem intentionis, ſed non incurritur hæreſis ſuſpicio, quia non conſtat de tali omiſſione. Ibid. n. 7. Contrarium ſi conſtaret. nu.8.pag.393.

Sacramentum mimicè adminiſtratum non valet ex declaratione Concilii Tridentini contra hæreticos. Ibid. num. 12. pag.393.

Sacramento abutitur in omittendo, qui eum numquam, vel rarò recipit. Ibid. n.14.pag.394.

Sacramenta recipiens ab hæreticis, & præcipuè baptiſmum, non eſt de hæreſi ſuſpe-

ſuſpectus: Cap.5.5. Sect. 1. n. 18.pag. 437.
Sacramentum confirmationis poteſt recipi ab hæretico Epiſcopo, dummodò ſit verè Epiſcopus; ſed cavendum, quod nonnulli hæreticorum ſacramentum hoc ſuperſtitiosè adminiſtrant. Cap.5. Sect.1. n.23.pag.438.
Sacramentum Pœnitentiæ poteſt Catholicus recipere ab hæretico, & Sacramentum etiam Extremæ Unctionis, dùmodò ſit in articulo mortis conſtitutus Ibid. n.36.37.& 38. p.439.
Sacramentum Extremæ Vnctionis, non ſolum per accidens, ut alia ſacramenta, ſed etiam per ſe delet peccata mortalia. Ibid.n.39.
Sacramentum Ordinis validè, ſed non licitè poteſt recipi ab hæretico Epiſcopo; ſervatis eſſentialibus Sacramenti. Sed recipiens remanet ſuſpenſus; & an ignorantia excnſaret ab irregularitate? Ibid. n.41.
Contra Sacramentorum ritus, quæ novitatem inducunt, notantur propoſitiones. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. num. 27. pag. 507.

SACRIFICIVM.

Hęretici ſacrificandi poteſtatem fœminis faciunt. Cap. 3. Sect.1. ſubſ. 1.num.1. pag.266
Reperitur in Eccleſia Catholica verum ſacrificium, auguſtiſſimum ſcilicet Euchariſtiæ Sacramentum. Cap. 3. Sect.2. num.1. pag.328.
Neceſſitas Sacrificii apud homines conteſtata vel ab ipſis Gentilibus. Ibid. n. 2.pag. 328.
Neceſſitas ſacrificii apud Chriſtianos oſtenditur. Ibid.n.3. pag.329.
A mundi Primordiis Deus docuit Judęos ſacrificare. Ibid.n.4. pag.329.
Diverſitas Sacrificiorum, & ad quid apud Judæos? Ibid.n.5.6.7.& 8. pag.329.
Omnia antiquæ legis ſacrificia habentur in Sacrificio Euchariſtiæ: Auctoritates S. Joannis Chriſoſtomi, & Sancti Auguſtini. Ibid.n.9.pag. 329. & num.10. pag. 330.
In ſacrificio Altaris eminenter continentur vetera ſacrificia. Ibid. numer. 11. pag.330.
Sacrificiũ Altaris eſt Honorariũ, Expiatorium, Impetratorium, & Euchariſticum. Ibidem numer. 12. pag. 330.
Hoc Sacrificium appellatur Miſſa à mittendo hoſtiam ad Deum, ut tenent magni auctores. Ibidem numer.13. pag. 330.
Alii volunt appellari Miſſam à dimittendo populum terminato Sacrificio. Ibid. n.14.pag.330.
Miſſa probatur eſſe verum Sacrificium ex Sacerdotio Melchiſedech, & ex prophetia Malachiæ. Ibid. num. 15. pag. 331.
Probatur vera ſacrificii ratio in Miſſa ex novo Teſtamento. Ibid. num. 16. pag. 331.
Item ex traditione. Ibid.n.17. pag.331.
Non implicat, Miſſam eſſe ſimul Sacrificium, & Sacramentum, quod convincitur ex ipſiſmet hæreticis. Ibid. nu.18. pag.331.
In lege veteri erat in Sacrificiis neceſſaria ſeparatio ſanguinis à Victima. Cap.3. Sect.3.ſubſ.2.n.19.pag.349.
Vide in verbo COMMUNIO, & MISSA.

SACRILEGIUM.

Sacrilegium eſt conculcare imagines Dei, vel Sanctorum. *Vide in verbo* BLASPHEMIA, & IMAGO.
Sacrilegii enormitas etiam ab Ethnicis deteſtata. Cap.3.n.2.p.263.
De ſacrilegio, quod committunt, qui ſacramentis abutuntur. *Vide in verbo* SACRAMENTUM.

SAGÆ.

Vide in verbo STRIGES.
Sagæ an vere, & realiter transferantur de loco ad locum, vel tantum imaginariè? Cap.2. Sect.2.ſubſ.2.num.43.pag. 164.

SAL.

De vana obſervantia circa Salem. *Vide in verbo* OBSERVATIO.

SALOMON.

Quid dicendum de ejus incantationibus? *Vide in verbo* INCANTATIO.
An Salomon fuerit auctor artis notoriæ? *Vide in verbo* ARS.
Salomonis cor depravatum propter mulieres alieniginas, Cap. 5. Sect. 2.nu. 107.p.455.

SALTATIO.

Sacra Ritum Congregatio permisit, ut in Civitate Alatrina celebraretur commemoratio S. Sixti cum Missa, Processionibus, & saltationibus. Cap. 2. Sect. 7. subs. 1. num. 20. pag. 248.

Idem Decretum edidit sacra Congregatio Episcopoporum, & Regularium ad permittendas nundinas, altationes, obluctationes &c. in die, quâ solemniter celebratur festum alicujus Sancti. Ibid. n. 21. pag. 248.

Saltationes, seù Choreæ ex sui genere, & natura non sunt malæ, nisi ratione alicujus extrinsecæ circumstantiæ. Ibid. num. 22. pag. 249.

Improbantur saltationes, si fiant in Vigiliis Festorum, ac in Ecclesiis. Ibidem n. 31. pag. 252.

Saltationes in viis, & locis publicis honestæ sunt, & pudicæ. Nec inconvenientibus obnoxiæ; imò quandoquè pietatem promovere videntur. Ibid. n. 32. pag. 253.

Davidis saltatio ante arcam. Ibid. n. 33. pag. 253.

Choreæ, saltationes, & similia existimanda sunt secundum ritus nationum. Ibid. n. 34. pag. 254.

Vide in verbo CHOREA.

SALVTATORES.

Salutatores Hispanici prohibendi, ac qui eis utuntur puniendi. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. n. 23. pag. 177.

SALVVS-CONDVCTVS.

Salvus-Conductus hæreticis quomodò possit concedi? Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 1. n. 2. pag. 411.

Salvum-conductum quocumque modo potest concedere Summus Pontifex, & Concilium generale. Ibid. n. 3.

Salvus-conductus cum clausula *justitiæ semper salva*, non liberat à punitione hæreticum contumacem. Ibid. n. 4.

Salvus-conductus non valet, si excedatur conditio, vel finis, sub quo fuit concessus. Ibid. n. 6.

Salvus-conductus in forma amplissima non potest à Principe concedi hæreticis, quia fieret de hæresi suspectus. Ibid. n. 8.

SANATIO.

An gratia sanandi strumas concessa Edoardo Regi Anglorum, permaneat pænès successores. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 1. num. 5. pag. 174.

SANCTA SEDES.

Sedes Apostolica potest concedere dispensationem de ineundo matrimonio cum hæreticis, etiam cum perversionis periculo, ob publicam causam. Cap. 5. Sect. 1. n. 47. pag. 440.

Propositio à Sancta Sede damnata licet non ut hæretica, infert hæresis suspicionem. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. n. 1. pag. 504.

Ex propositione etiam à Sancta Sede non damnata oritur hæresis suspicio, quando opponitur majori parti SS. Doctorum. Ibid. n. 11. pag. 505.

SANCTI.

Sunt incapaces maledictionis, sicuti incapaces sunt imperfectionis. Cap. 1. Sect. 1. n. 33. pag. 86.

An maledictiones in Sanctos sint blasphemiæ? *Vide in verbo* BLASPHEMIA.

Proferre aliquod indecens in Sanctum cum respectu ad ejus vitam mortalem, est peccatum tantum veniale: Exempla. Cap. 1. Sect. 1. num. 36. pag. 87.

Erit tamen peccatum mortale, si proferetur de Sancto aliquod grave probrosum in ejus vita mortali. Cap. 1. Sect. 1. n. 37. pag. 87.

An sit blasphemia, Sanctorum Imaginum conculcatio? *Vide in verbo* BLASPHEMIA, & in verbo IMAGO.

Sancti plures orationes instituerunt adversus Terræmotus, & Tonitrua. Cap. 2. Sect. 2. subs. 4. §. 2. n. 20. pag. 186.

Quomodo plures Sancti usi sint Dæmonis ope? Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. n. 15. 16. & 17. pag. 176.

Res sacræ tales dicuntur, quotiescumque relationem habent ad Sanctos. Cap. 2. Sect. 2. subs. 5. n. 6. pag. 192. *Vide in verbo* RELIQUIA.

Missio sortis Sanctorum ad diligendum Sanctum sorte extractũ in patrocinium, caret omni superstitione: Usus istius extitit in familia Borgiæ. Cap. 2. Sect. 4. subs. 3. n. 6. pag. 214.

Vide in verbo CHOREA, SALTATIONES, CONVIVIA.

An

An ſanctis veteris Teſtamenti cultus ſit exhibendus? *Vide in verbo* CULTUS.
An liceat, & qua ratione offerre ſacrificium pro Sanctis? *Vide in verbo* MISSA.
Deo, vel Sanctis, ſi irrogetur injuria, propoſitione detrahente eorum ſtatui, illa propoſitio Blaſphema eſt Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 31. pag. 508.
Contra Sanctorum geſta, miracula, & propheticas revelationes propoſitio procedens, eſt propoſitio denigrativa fidei. Ibid. num. 33.

SANCTITAS.

Dæmon ſimplices decipit ſanctitatis ſpecie. Cap. 2. sect. 2. ſubſ. 3. n. 3. pag. 165.
Revelationes an ſint ſigna ſanctitatis? *Vide in verbo* REVELATIONES.
Non licet dare attributa ſanctitatis jis, qui ab Eccleſia non ſunt approbati. Cap. 2. Sect. 7. ſubſ. 1. n. 64. pag. 262.

S. OFFICIVM.

Sanctum Officium declaravit hæreticorum beneficia vacare à die criminis commiſſi. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 3. n. 7. pag. 419.
S. Officii æquitas in concedendis defenſoribus Reis, licet renuncient, & faſſi ſint delictum. Cap. 4. Sect. 2. nu. 11. 12. & 13. pag. 425.
Sanctum Officium non debet dependere à Curia Laicali. Ibid. n. 42. pag. 428.
Sancti Officii familiares gaudent privilegio defferendi arma. Ibid. n. 55. p. 429.
Etiam immunes ſunt ab oneribus: ſed limita. Ibid. n. 65. pag. 430.
Sancti Officii violator eſſet, qui hujuſmodi exemptiones negaret, vel impediret delationem armorum ejus Miniſtris. Ibid. n. 73. pag. 431.
Sancti Officii intuitu offendens Miniſtrũ, etiam remotum ab officio, eſſet ſuſpectus de hęreſi. Cap. 4. Sect. 2. ſubſ. 1. n. 4. pag. 432.
Reliqua vide ſub littera O. *in verbo* SANCTUM OFFICIUM.

SANGUIS.

An ſanguis emiſſio ex cadavere ad præſentiam Occiſoris ſit naturalis? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 5. n. 11. pag. 194.
Maleficiorum poteſtas ad nocendum non tantum ex obtutu, ſed ex aliis etiam ab eis patratis, præcipuè exſugendo ſanguinem puerorum. Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 2. n. 4. pag. 232.
Maleficę exſugunt puerorum ſanguinem, tum propter odium in ipſos, tum quia putant per dictum ſanguinem juventam renovari, tum propter alia. Ibid. n. 5. pag. 232.

SANITAS.

Quid poſſint Magi operari circa ſanitatem corporis? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. nu. 11. pag. 157.
Quando verba prodigia exhibent, quæ ad ſanandos homines non conducunt, ſunt ſuſpecta. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 12. pag. 175.

SANUS.

An ſanis conferri poſſit extrema unctio? *Vide in verbo* EXTREMA UNCTIO.

SATISFACTIO.

Vide in verbo POENITENTIA.

SATYRICA PROPOSITIO.

Satyrica propoſitio eſt, quæ injuriam irrogat perſonæ in dignitate conſtitutæ, ſub qua comprehenduntur dicteria, quę adverſus Eccleſiaſticos à quibuſdam è ſuggeſtu proiiciuntur. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 59. pag. 511.

JULIUS CÆSAR, ET JOSEPH SCALIGERI.

Quæ habentur in libris Julii Cęſaris Scaligeri in contemtum Coronę Clericalis, videntur adjuncta à Joſepho ejus filio hæretico. Cap. ult. Sect. 1. num. 19. pag. 476.

SCANDALOSA PROPOSITIO.

Quid ſit? Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 6. n. 14. pag. 498.
Propoſitiones quadraginta ab Alexandro VII. damnatæ non hæreticæ, ſed ſcandoloſæ ſunt. Ibid. n. 16.
De propoſitionibus ſcandaloſis plura exępla. Ibid. n. 17.
Sub claſſe propoſitionis ſcandaloſę venit propoſitio periculoſa. Ibid. n. 18.

SCANDALUM.

Scandalo urgente quid dicendum circa ſumptionem Euchariſtiæ ab hæreticis? Cap. 3. sect. 3. n. 15. pag. 390.

Scan-

Scandalo ſecluſo poteſt Catholicus converſari cum hæreticis in ſpiritualibus. Cap.5.Sect.1.n.17 pag.437.
Quando ſcandalum reſultaret, neque docti deberent cum hæreticis converſari. Cap.5.Sect.2.n.19.pag.447.
Ex comeſtione carnium in terris hæreticorum, ſi ſcandalum oriatur, & poſſet commodè vitari, eſſet illicita dicta comeſtio. Cap.5. Sect.2. num.71.pag. 452.
Scandalum ratione ſuæ qualitatis ne prębeant Catholici, eſt una ex conditionibus converſandi licitè cum eiſdem. Ibid.n.82.pag.453.
Quid agendum de aſſertore propoſitionis ſuſpectæ, quando audiens non eſt ſcandalizatus? Cap.ult.Sect.2. ſubſ.2.n.17. pag.506.

SCHISMA.

Libri Græcorum, & Armenorum, qui ſunt ſchiſmatici, legi non poſſunt. Cap. 6.Sect. 2.n.29. pag.467.
Diſtinctio Cardinalis de Lugo circa hoc, & judicium circà eamdem diſtinctionẽ. Ibid. n.30.

SCHISMATICA PROPOSITIO.

Eſt illa, quæ aperit viam diviſioni Eccleſiæ. Cap. ult. Sect.2. ſubſ. 1. §.7.n.12. pag.500.

SCHISMATICI.

Vide in verbo GRAECI.

SCHOLA.

Ne Scholas Magiſtrorum hæreticorum filii Catholicorum adeant, eſt una ex conditionibus ad licitè converſandum cum hæreticis. Cap.5. Sect. 2. n. 103. pag.455.
Ad ſcholas Catholicorum non licet admittere filios hæreticorum, ſivè ſint nominatim excommunicati, ſive non. Ibid.n.104.

SCHOLASTICI.

Per propoſitionem continentem abſurdum, & peregrinum ſenſum alienum à communi modo loquendi Patrum, & & ſcholaſticorum, incurritur hæreſis ſuſpicio. Cap. ult. Sect. 2.ſubſ.2. n.18. pag.506.

SCIENTIA.

In ſcientiis pręponenda eſt ſemper Ethymologia. Præl.1. n.2. pag.1.
Dęmon quandoque ſcientias docet: exempla hujus. Cap.2. Sect.2. ſubſ. 2. n.25. pag.160.
De ſcientia futurorum, *vide in verbo* FUTURA.
An Dęmon docere valeat ſcientias? Cap. 2. Sect.5.ſubſ.2.n.6.pag.828.
Scientiam naturalem non juvat, nec ei debet inſervire notitia ex confeſſione habita, quia eſt ſupernaturalis. Cap.3. Sect.3. ſubſ.6.n.22. pag.486.
Quando concluſio non immediatè, ſed mediatè tantum per multos diſcurſus deducitur à principio revelato per ſciętiam naturalem, ejus aſſenſus non eſt fidei, nec ſcientificus, ſed Theologicus. Cap. ult.Sect.2. ſubſ.1. §.2. num.4.pag. 485.

SCIOMANTIA.

Sciomantia quomodò differat à Necromantia? Cap.2.Sect.4.ſubſ.3.n. 15.pag. 216.

SCRIBERE.

Nuncius Pontificius non debet reſpondere literis hæreticorum, vel eis ſcribere, vel aliam communicationem cum eis habere. Cap.5.Sect.2.n.83.pag.453.

SCRIPTURA.

Eſt quid accidentale. Præſim. 9. num. 5. pag.16.

SCRIPTURA SACRA.

Abuſus ſacrę ſcripturæ eſt ſpecies blaſphemiæ. Cap. 1.Sect.4.n.28.pag.110.
Contumelia afficiens ſacram ſcripturam, Deum ipſum contumelia afficit. Cap. 1.Sect.4.n.29. pag.110.
Reus lęſæ Majeſtatis eſt, qui Principis ſtatuam conflat ad uſus prophanos, quantò magis qui ſacram ſcripturam corrumpit. Cap.1.Sect.4. num.30.pag. 111.
Quadruplex eſt ſacræ ſcripturæ abuſus: Primus in re ſcurili ad ingenii pompam. Cap. 1. Sect.4.n.31. pag.111.
Secundus abuſus eſt ad irridendam ſimplicitatem ſacræ ſcripturæ. Cap.1.Sect. 4.n.32.pag.111.
Tertius, quando ſacra ſcriptura aſſumitur ad errorem docendum in fide, & moribus. Cap.1.Sect.4.n.33. pag.111.
Quartus abuſus eſt ad ſortilegia, & incan-

cantationes, Cap.1. Sect.4. num.34. p. 111.
Primus, & ſecundus abuſus ſacræ ſcripturæ non reducitur ad genus blaſphemiæ; Limita in ſecundo abuſu. Cap.1.Sect.4. n.35.pag.111.
Regula generalis Patris Suarez ad cognoſcendum, quando abuſus ſacræ ſcripturæ ſit blaſphemia. Cap. 1.Sect.4. n.36. pag. 111.
Divinationi per carmina poetarum ſucceſſit hodiè mos temere conſulendi ſacram ſcripturam ad divinandum; ubi nō damnandi qui ſacram ſcripturam conſulunt ad fructum percipiendum &c. Exemplum S.Franciſci. Cap. 2.Sect.4. ſubſ.3.n.5.pag.213.
Vide in verbo Abusus.
Sacra ſcriptura etiam vulgari idiomate evulgata, non intelligeretur. Cap.3. Sect.1.ſubſ.5.n.34. pag.323.
Hæretici contendentes ſenſum, ſacræ ſcripturæ non eſſe obſcurum, ejus interpretationem permittunt mulierculis, & idiotis contra Apoſtoli monitum. Ibid.n.35.pag.323.
Qua ratione mulieres poſſint interpretari loca obſcura ſacræ ſcripturæ? exempla afferuntur. Ibid.n.36. p. 323.
Loca ſcripturæ, quibus aliqui hæretici ea non intelligentes abuſi ſunt. Ibid.n.37. pag.323.
Sarcaſma Sancti Baſilii in coquum Valentis Imperatoris. Ibid.n.38.pag.323.
Difficile eſt reperiri, qui rectè poſſint ſacras paginas vertere. Ibid. n. 41. pag. 324.
Sanctus Hieronymus propter ſuam tranſlationem, multas contrarietates ſubſtinuit, & cur eam edidit? Ibid. n. 42. pag.324.
Si ſcriptura ſacra eſſet translata in linguas nationum, non poſſent à Pontifice declarari dubia circa illam occurrentia. Ibid.n.43.pag.324.
Eccleſiæ conſuetudo reſpuit hujuſmodi vernaculas translationes, quæ tantummodò in tribus linguis, Græca, Latina, & Hebraica conſuevit ſemper celebrare. Ibid.n.44.pag.342.
Gregorius Septimus denegavit Duci Boemo facultatem celebrandi Officium lingua Sclavonica. Ibid. numer. 45. pag. 324.
Vide in verbo Missa.
Sacram Scripturam legentes translatam in vernaculo idiomate, vel eam vendentes non ſunt de hæreſi ſuſpecti, licet peccent mortaliter. Cap.6. Sect.2.n.31. pag. 469.
In Sacra Scriptura adſunt plures propoſitiones difficiles, quæ indigent declaratione. Cap. ult. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 1. num.7. pag.481.
An ſit propoſitionem eſſe de fide eò tantum, quod vel ſit formiter revelata in Sacra Scriptura, vel habeatur ex traditione Apoſtolica, vel ab eis per neceſſariam conſequentiam derivetur. Ibid. num.21. pag.483.
Sacram Scripturam ſcatere erroribus gramaticalibus, eſt Deo iniurioſa propoſitio, illaque ad ſcurrilia, & vana convertentes. Cap. ult. Sect.2. ſubſ.1. §.7. n. 19.pag. 501.
Decretum Concilii Tridentini contrà admiſcētes ſcurrilia in verbis Sacræ Scripturæ. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 40. pag. 509.
Amplia ut num. 42.
Item qui abutuntur exemplis ſacræ Scripturæ. Ibid. num.61. pag.511.
Et quomodò iniuſtè abutantur? Ibidem num. 62.
Iſti tales involuuntur hæreſis ſuſpicione. Ibid. num.41.
Quidnam requiratur ad incurrendam iſtam ſuſpicionem in hoc caſu? Ibidem num.43.& 45.
Sub propoſitionibus irreverentibus comprehenduntur illæ, quibus non allegantur fideliter verba Sacræ Scripturæ. Ibid. num.46. & 47.
Qui in ſacris Scripturis extortam ponit interpretationem, hæreticum eſſe, nimis rigoroſè cenſet Tranſmiera. Ibidem num.48.

SCRUPVLVS.

Quæ abſque ſcrupulo practicari non poteſt propoſitio in materia morum, illa ſuſpecta eſt, quamvis impugnari non poſſit urgentibus teſtimoniis, & fundamentis. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n.64. pag. 511.

SCVLPTVRA.

Vide in verbo Imago.

SECRETVM.

Secreta humani cordis, qua ratione Dæmones

mones rimari possint. Cap. 2. Sect. 3. subs. 2. num. 2. pag. 204.
Secretum naturale non excusat à revelatione Assassinii committendi. C. 3. Sect. 3. subs. 6. num. 23. pag. 387.
Secretum juratum non excusat à denunciatione hæresis licet occultę. Cap. 4. Sect. 1. subs. 1. n. 15. pag. 401.

SECTA.

Quando infidelium vestes non solum sunt distinctivæ ipsorum à fidelibus, sed etiam protestativè falsæ sectæ, si eis non est *annexus actualis* cultus Auctoris *falsæ* sectæ, ut sunt vestes Sacerdotum, tunc fidelibus non interdicitur illarum usus ex graviſſima causa, secus si sit annexus dictus cuultus. Cap. 5. Sect. 2. num. 55. & 56. p. 350.

SECTANUS.

Sectanus declaratur. Cap. 2. Sect. 7. subs. unic. n. 11. pag. 247.

SECVLARIS PRINCEPS.

Secularis Princeps nequit hæreticis permittere libertatem conscientiæ. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 2. num. 1. pag. 414.
Secularis Princeps potest concedere libertatem conscientiæ subditis non baptizatis; secus autem baptizatis. Abid. n. 2. pag. 415.
Reliqua *vide in verbo* PRINCEPS.

SEDE VACANTE.

An Collegium Cardinalium possit Sede vacante concedere licentias legendi libros prohibitos? Cap. 6. Sect. 2. n. 21. p. 466.

SEDITIOSA PROPOSITIO.

Est illa, quæ incitat subditos contra superiorem. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 7. n. 13. pag. 500.
Propositiones seditiosæ tangentes Ecclesię Hierarchiam. Ibid. n. 14.

SEDVCTORES.

Denunciare obligatus seductores, non debet sibi persuadere, vera esse illorum miracula. Cap. ult. Sect. 2. sub. 2. n. 36. pag. 508.

SENECTVS SENEX.

Aufert suspicionem futuræ incontinentiæ, quia illecebrę carnis ob frigilitatem in sene deficiunt. Prel. 8. num. 11. pag. 14.
Senex, excepta avaritia, non potest præsumi malus ex eo, quod malus fuerit in ętate juvenili. Præl. 8. n. 11. pag. 14.
In sene præsumitur pœnitentia, & quare? Præl 8. n. 11. pag. 14.
An conversio senis in juvenem sit Dæmoni impossibilis? Cap. 2. Sect. 2. subs. 2. n. 35. pag. 162. & n. 37. p. 163.
An senibus conferri possit extrema unctio, *Vide in verbo* EXTREMA VNCTIO.

SENSVS.

Sensus interiores alterantur à Dæmone. Cap. 2. Sect. 2. subs. 2. num. 19. pag. 159.

SENTENTIA.

Sententiæ Inquisitorum in causis hæresum non transeunt in judicatum ex Bulla Pij V. Cap. 1. Sect. 6. n. 90. p. 134.

SEPELITIO.

Vide in verbo CADAVER.

SEPVLCHRA.

Non est credendum sepulchrorum oraculis, quæ è terra effodiuntur: Hinc detecta falsitas laminarum Platonis, & Granatensium. Cap. 2. Sect. 3. subs. 2. n. 7. pag. 205.
An liceat ad sepulchra virorum, qui non sunt Sancti, tabellas deferre? *Vide in verbo* TABELLA.

SERMO.

Vide in verbo DICTA.

Variatio, & titubntio in sermone sunt signa malę conscientiæ. Præl. 9. num. 1. pag. 15.
Maledicus in sermone præsumitur ad peccandum pronior. Præl. 9. num. 1. pag. 15.
Sermo in autem prolatus quando inducat suspicionem perpatrati criminis? Præl. 9. n. 1. pag. 15.
Scriptura est quid accidentale, nec sermonis significationem variat. Præl. 9. num. 5. pag. 16.

SERPENS.

De serpentibus Pharaonis. Cap. 2. Sect. 2. subs. 2. n. 23. p. 160.

Virtute divina ſerpentes incantantur: Quomodò: Et quare. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 2. n. 21. pag. 186.
Vbi quando eorumdem incantatio poteſt tribui dæmoniacæ virtuti? Ibid. nam. 22. pag. 187.
Ex Ruperto Abb. ſi nuda mulieris planta tangat ſerpentem, eum interficit. Ibid. num. 39. pag. 190. *Vide in verbo* INCANTATIO, & VERBA.

SERVITIVM SERVVS.

Servo Catholico non licet ſervitia in tẽplis hæreticorum præſtare Domino, quæ non conſueverint exhiberi, niſi tantum in dictis templis. Cap. 5. Sect. 2. n. 35. pag. 448.
Servorum Dei, qui cum fama ſanctitatis objerunt, de licentia cudendi Imagines, & imprimendi geſta remiſſivè. Cap. 6. Sect. 2. n. 76. pag. 472.

SEVEROLVS.

Illuſtriſſimus, ac Reverendiſſimus Dominus Marcellus Severolus laudatur. Cap. 4. Sect. 7. ſubſ. unic. numer. 19. pag. 248.

SEXVS.

An Dæmon poſſit mutare ſexum? *Vide in verbo* FAEMINA.

SIGILLVM.

Sigillum poteſt frangere confeſſarius de licentia pœnitentis. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 6. num. 2. pag. 384. 387
Sigilli juri poteſt renunciare pœnitens duabus conditionibus concurrentibus. Ibid. num. 3.
Sigillum eſt de jure divino, naturali, & Eccleſiaſtico. Ibid. num. 8.
Sigilli jure gaudet etiam notula peccatorum pro juvanda memoria in confeſſione. Ibid. n. 18. pag. 386.
Sigillum confeſſionis extra confeſſionem non excuſat à debito revelandi Aſſaſſinium committendum. Ibid. n. 24. pag. 387. Neque à denunciatione criminis hæreſis, licet occultę. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. num. 15. pag. 401.

SIGISMVNDVS IMPERATOR.

Sigiſmundus Imperator ęgrè ferebat tradere igni Joannem Hus, ſed Concilium Conſtantienſe ſcrupulum dilvuit. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 1. n. 25. pag. 414.

SIGNA.

Vide in verbo PUNITIO.
Signa manifeſtantia maleficos quęnam ſint? Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 4. num. 1. pag. 239.
Dęmon ſemper intentus ad nocendum ſupponit in lectis &c. ſigna maleficorũ, ſicut in actu Exorciſmi ſupponit Acus, Clavos &c. quæ impoſſibile eſt reperiri in obſeſſo. Ibid. n. 5. pag. 240.
Aſſignatur maximum maleficij ſignum, & quid in eo notandum ſit? Ibid. n. 6. pag. 240.
Quędam ſigna magis propria maleficiorum ſunt ablationes membrorum à Cadaveribus in patibulo ſuſpenſis, minę malefici, invocationes, & collocutiones cum Dęmone &c. Ibid. num. 10. pag. 241.
De ſtygmatibus, quibus Dęmon ſuos ſignat: Cur, quando, quo loco ſignet? Ibid. n. 11. & 12. pag. 241. & n. 13. pag. 242.
Alia maleficiorum ſigna præter prædicta. Ibid. n. 14. pag. 242.
Si ſignum falſæ ſectæ veſtes infidelium non exhibeant, ut verbi gratia ſi ſint ad ſignificandam nobilitatem, earum uſus licitus eſt Catholicis in eorum regionibus. Cap. 5. Sect. 2. n. 57. pag. 450.

SILVESTER PAPA.

Hiſtoria Silveſtri II. Papę à Dæmone occiſi, falſa convincitur. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 31. pag. 161.

SIMILITUDO.

Similes parentibus ſolent eſſe filii, non ſolum quò ad mores, ſed etiam quò ad Corpus. Præl. 6. n. 1. & 2. pag. 9. & n. 5. p. 10.
Organorum ſimilitudo præſumi poteſt in filiis. Præl. 6. n. 3. pag. 9.
Nonnullæ nationes ex ſimilitudine formæ dumtaxat agnoſcunt proprios liberos. Præl. 6. n. 3. pag. 9.
Similitudo formæ eſt non leve filiationis argumentum. Præl. 6. n. 3. pag. 9.
A ſimilibus valet argumentum. *Vide in verbo* ARGUMENTUM.
Similitudo morum eſt amicitię fundamentum. Præl. 11. n. 2. pag. 18.

Plus

Plus valet in amicitia similitudo morum, quàm affinitas. Præl. 11. n. 3. pag. 18.

SIMPLICITAS.

Excusat ab Hæresi rusticos, mulieres, & eos, qui sunt hebetis ingenii. Præl. 14. n. 5. pag. 22.

Limita in articulis fidei. Præl. 14. num. 6. pag. 22.

Item quoties convicta sit eorum simplicitas. Præl. 14. n. 9. pag. 23.

Item si moniti non curent consulere peritiores. Præl. 14. n. 10. pag. 23.

SIMULATIO.

An simulaverit Divus Paulus corrigens Divum Petrum? *Vide in verbis* CORRECTIO.

Simulans confessionem ad confessarium seducendum, non gaudet jure Sacramentalis sigilli. Cap. 3. Sect. 3. subs. 6. n. 7. & 17. pag. 384. & 386.

SOCIUS.

Socius criminis non tenetur denunciare delinquentes. Cap. 4. Sect. 1. subs. 1. n. 30. pag. 402.

SOLICITATIO.

Solicitans fœminam in confessione, pervertit finem pœnitentiæ Sacramentalis, & est suspectus. Cap. 3. Sect. 3. subsect. 5. n. 3. pag. 379.

An confessarius solicitans sit suspectus de levi, vel de vehementi? Inquisitio Hispaniæ tenet, quod sit de levi, sed Romana eum judicat de vehementi. Ibid. n. 4. pag. 380.

Ex solicitatione potest quandoque oriri suspicio de levi, etiam stante praxi Romanæ Inquisitionis. Ibid. num. 5. pag. 180.

Solicitationis essentia habetur ex verbis constitutionis Gregorii XV. Ibid. n. 6. pag. 380.

Ex hac constitutione confessarius est suspectus, si solicitet tàm fœminam, quam Marem. Ibid. n. 7. pag. 380.

Interpres, si interpretando sollicitet, est de hæresi suspectus. Ibid. num. 8. pag. 380.

Mandans solicitare, est suspectus. Ibid. n. 9. pag. 380.

Imò magis delinquit mandans, quàm mandatarius. Ibid. n. 10. pag. 380.

Confessarius carens jurisdictione, si solicitet, est suspectus sive pœnitens accedat bona fide, sive mala fide. Ibid. nu. 11. pag. 381.

Pariter solicitator est Laicus fingens se confessarium contra aliquos Doctores Ibid. n. 12. pag. 381.

Quæ omnia procedunt, etiamsi arte Dæmonis pulsatus Confessarius, dæmum post resistentiam solicitet. Ibid. n. 13. pag. 381.

Est suspectus Confessarius, qui verbis, vel signis, vel laudando mulieris formam solicitet. Ibid. n. 14. pag. 381.

Confessarius tradens pœnitenti cartam legendam statim, in qua solicitatio continetur, solicitator est. Ibid. nu. 15. pag. 381.

Hurtadus in hac solicitationis materia est cautè legendus Ibid. n. 16. pag. 381.

Solicitat Confessarius fœminam suadens ad sibi vas naturale ostendendum, Ibid. n. 17. pag. 381.

Si solicitat Confessarius sive in confessionario, sive in alio loco, in quo creditur confessiones audiri, est suspectus. Ibid. n. 18. pag. 382.

Est suspectus Confessarius, si solicitet vel paulò antè, vel paulò post, vel in ipsa confessione. Ibid. n. 19. pag. 382.

Ideò sub Constitutione comprehenditur, qui suadet pœnitenti differre confessionem, & postea in loco confessionis solicitat. Ibid. num. 20. pag. 482.

Suspectus de hæresi est confessarius, qui incitat mulierem in confessione, ut sola adeat ad Domum suam, ubi cum ea fornicatur. Ibid. n. 22. p. 382.

Verba Confessarii sic incitantis ad effectum reddendi ipsum suspectum, debent animum ejus libidinosum patefacere. Ibid. n. 22. pag. 382.

Suspectus est quoque Confessarius qui à fœmina sollicitatus ad fornicandum ostendit se contentum de solis osculis. Ibid. n. 23. pag. 382.

In eamdem suspicionem incurrunt Confessarii, docentes actus meretricios, quibus alliciantur viri. Ibid. num. 24. pag. 382.

Et hoc etiam si actus illi inter conjugatos sint liciti. Ibid. n. 25. pag. 382.

Reliqui fines mali, quibus administratur sacramentum pœnitentiæ, non pariunt cri-

crimen ſolicitationis. Ibid. n. 26. pag. 382.
Ideò tunc non eſt Confeſſarius denunciandus, contra aliquos auctores. Ibid. n. 27. p. 382.
In materiâ ſolicitationis ſuſpicio tantum oritur reſpectu Confeſſarii, non autem reſpectu mulieris, etiamſi conſenſerit. Ibid. n. 28. pag. 383.
Mulier non tenetur ad ſe detegendam, quod conſenſum prębuerit, nec de hoc eſt ab Inquiſitoribus interroganda. Ibid. n. 29. pag. 383.
Si Mulier, & Confeſſarius adinvicem ſe ſolicitent, eſt adhuc denunciandus Confeſſarius. Ibid. n. 30. pag. 383.
Ita denunciandus, ſi à muliere ſolicitatus, poſtea conſentiat. Ibid. num. 31. pag. 383.
Fœmina vel ſolicitata, vel ſolicitans non incurrit pœnas Pontificię conſtitutionis. Ibid. n. 32. pag. 383.

SOLICITUDO.

Solicitudo Epiſcoporum in hæreticis vitandis per litteras communicatorias. Cap. 4. Sect. 1. ſubſect. 1. numer. 4. pag. 399.

SOMNIUM.

Plurimùm intereſt inter ſomnia proborum, & vitioſorum. Cap. 1. Sect. 6. n. 30. pag. 126.
An excuſentur à vana obſervantia, qui ſomnia conſiderant? Affirmativè reſpendetur. Cap. 2. Sect. 5. numer. 16. pag. 125.
Somniorum Cauſæ aliæ Naturales, aliæ Divinæ: Naturales, aliæ ſunt Animales, aliæ Corporales. Ibid. num. 17. pag. 225.
Somnia proficiſcentia à cauſis Naturalibus animalibus, an ſint obſervanda? Ibid. n. 18. pag. 226.
Somnia proficiſcentia à cauſis naturalibus tantùm, an ſint obſervanda. Ibid. n. 19. pag. 226.
Somnia provenientia à cauſis extrinſecis nullam merentur fidem circa futura. Ibid. n. 20 pag. 227.
Somniis provenientibus ex cauſis Divinis fides prębenda eſt. Ibid. num. 21. pag. 227.
De ſignis ad cognoſcendum, ſomnia à cauſis divinis provenire, remiſſivè. Ibid. n. 22. pag. 227.
Si ex ſignis non conſtet, ſomniorum cauſas eſſe divinas, obſervatores ipſorum vani ſunt, ubi de pacto cum Dęmone in dictis ſomniis. Ibid. num. 23. pag. 227.
Somniorum interpretes vani ſunt. Ibid. n. 24. pag. 227.

SOMNUS.

Vide in verbo DORMIENS.

SONUS.

An Tianæus Melampus, & Salomon voces animantium intellexerint? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 2. n. 9. pag. 187.
De mirabili ſonu Campanæ, *vide in verbo* CAMPANA.
Equus metallinus Conſtantinopolitanus quid ſuo ſonu prænunciet? Ibid. n. 18. pag. 186.
Phormiginis mirabilis ſonus urinam provocans: Gracchi exemplum, & Davidis citharam pulſantis, quâ Dæmon expellebatur. Ibid. n. 23. pag. 187.
An ad curandum Tarantiſmum valeat muſica, & ſonus? Ibid. num. 26. pag. 188.
Vide in verbo VOCES, LITTERA, VERBA, LINGUA, INCANTATIO, CABALA.

SORTES.

Sortes non ſunt tentandæ, etiam ſi effectus à Deo expectetur, quia non ſortibus, ſed orationibus Deus ſupplicandus. Cap. 2. Sect. 4. n. 4. pag. 206.
Sortes, etiamſi bono zelo tententur, continent cum Dęmone ſocietatem. Ibid. n. 3. pag. 206.
Sortes Divinatoriæ, quæ apud gentiles in veneratione extiterunt, evanuerunt quidem, ſed earum reliquiæ uſque hodię permanent penès mulierculas. Cap. 2. Sect. 4. ſubſ. 3. n. 1. pag. 213.
Miſſio ſortis Sanctorum ad eligendum ſanctum ſorte tractum in patronum, caret omni ſuperſtitione. Uſus iſtius extitit in familia Borgiæ. Cap. 2. Sect. 4. ſubſ. 3. n. 6. pag. 214.
Quædam exempla ſortium, quæ reprobantur. Ibid. n. 8. p. 214.
Sortes aliæ ſunt Divinatoriæ, aliæ Conſultoriæ, quæ aliquando poſſunt permitti; aliæ Diviſoriæ, quæ ſemper permittuntur. Cap. 2. Sect. 4. ſubſ. 1. n. 1. pag. 207.

Quæ ſint Conſultoriæ, & Diviſoriæ? Ibid. n.2. pag.207.
Inter ſortes Conſultorias eſt illa, quæ vocatur Politica. Ibid.n.3.pag.207.
Quinque conditiones aſſignantur, ut Sortes conſultoriæ, & Divinatoriæ ſint licitæ. Ibid.n.4. pag.208.
Et quænam ſint hujuſmodi conditiones? n.5. 6.& 7. pag. 208. & n.9.& 10. pag. 209.
Exemplum ex Divo Auguſtino de ſorte mittenda inter duos æqualiter pauperes: aliud exemplum de aliquo ex pluribus proiciendo in Mare ad naufragiũ commune evitandum. Ibid. nu.8.pag. 208.
Sortes an adhiberi poſſint in Sacris electionibus? Ibid.n.10.pag.209.
Quid dicendum de electione ſacra Sancti Matthiæ ad Apoſtolatum? Ea fuit privilegiata electio, nec fuit ſors pro priè dicta. Ibid. n.11. pag. 209.
Quomodo per virgas ſortesHæbrei conſulerint in electione Aaron? & de aliis ſortibus in lege veteri. Ibid. n.12.pag. 210.
Sortes divinatoriæ ædhiberi poſſunt in Sacris electionibus, quoties agitur de onere imponendo. Ibid. num. 13. pag. 210.
Quando ſortes conſultoriæ adhibendæ etiam in electionibus ſacris? Ibid.n.13. pag.210.
Sortes divinatorię ſemper ſunt illicitę, & damnatæ, quia Deus voluit, futura nobis eſſe occulta. Cap.2. Sect.4. ſubſ. 2. n.1.par.211.
Sortes Divinatoriæ ſemper ſuperſtitiosè conſuluntur, ideoque omni jure prohibitæ ſunt. Ibid. n.4. pag. 211.
Quando verificetur illud Sacræ Scripturæ: ſortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur? Ibidem num.5. pag. 211.
Nulla poteſt dari cauſa recurrendi ad ſortes Divinatorias: Hujus rei multiplex ratio. Ibid.n.6.pag. 212.
Laudatur, & deſcribitur ſortis uſus, qui ſolet practicari in pervigilio noctis Epiphaniæ. Cap.2.Sect 4.ſubſ. 3. n.7. pag. 214.
De Sorte per Aeromantiam, *vide in verbo* AEROMANTIA.
De Sorte per Necromantiam, *vide in verbo* NECROMANTIA.
De ſorte per Sciomantiam, *vide in verbo* SCIOMANTIA.
De Sorte per Hidromantiam, *vide in verbo* HYDROMANTIA.
De ſorte per Monomachiam, ſeù Duellum, *vide in verbo* DUELLUM.
De ſorte per purgationem, *vide in verbo* IGNIS, & AQUA.
De ſorte per Catoptromantiam, *vide in verbo* CATOPTROMANTIA.
De ſorte per Onichomantiam, *vide in verbo* ONICHOMANTIA.
De ſorte per Conſcionomantiam, *vide in verbo* CONSCIONOMANTIA.
De ſorte per Clidomantiam, *vide in verbo* CLIDOMANTIA.
De Sorte per Palomantiam. *Vide in verbo* PALOMAATIA.

SORTILEGIUM.

Eſt ſortilegium hæreticale, abuſus Miſſæ ad Magiam. Cap.2.Sect.2. ſubſ.3. n.6. pag.166.
Sortilegi ſunt de hęreſi ſuſpecti, undè eorum cauſa ad inquiſitores ſpectat, imò etiam ſi ſortilegia hæreſim non ſaperent. Cap.2.Sect.4.n.1.pag.206.
Omne ſortilegium damnatur, etiamſi manifeſtam hæreſim non ſapiat. Ibid.n.2. pag.206.
Sortilegium omne continet cum Dæmone ſocietatem, etiam ſi ſortes bono zelo tententur. Ibid.n.3.pag.206,

SORTILEGUS.

An ſortilegi ſint ſuſpecti de hæreſi? *Vide in verbo* SORTILEGIUM.

SPECULUM.

Vide in verbo CATOPTROMANTIA.

SPES.

Reſidet in voluntate. Præl.2.n.2. pag.3.
Spei opponitur deſperatio, non autem ſuſpicio. Præl.2.n.2.pag.3.
Citrà ſpem fructus, etiam diſputandum eſt cum hæreticis.Cap.5. Sect.2. n.98.pag. 455.

SPIRITUALIS RES.

Quãdo res naturales agunt in ſpirituales, non agunt naturaliter. Cap.2. Sect.2. ſubſect.5.num.15. pag. 194. & num.19. pag.195.

SPIRITUS.

De quibuſdam ſuperſtitionibus ad impediendos, vel fugandos ſpiritus. Cap. 2. Sect. 2. ſubſect. 5. num. 17. & 18. pag. 195.

Vide in verbo SUPERSTITIO & CADAVER.

SPIRITUS SANCTUS.

Spiritum ſanctum infundi, & peccata relaxari omnia, per manuum impoſitionem, dicunt Catheri. Cap. 5. Sect. 1. n. 30. pag. 438.

Teſtimonium infallibile Eccleſiæ procedit ex aſſiſtentia Spiritus ſancti, quâ Eccleſia redditur infallibilis in definiendo. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 1. num. 22. pag. 483.

Spiritus ſancti certiſſima adeſt aſſiſtentia, vel ne Eccleſia decernat ſine matura deliberatione; vel ne erret, ſi abſque matura deliberatione decernat. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 3. pag. 504.

SPONSALIA.

Eſt ſuſpectus de hæreſi, qui vivente prima uxore, ſponſalia contrahit. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 1. n. 2. pag. 273.

Diſcrimen inter contrahentem ſponſalia, & contrahentem matrimonium vivente prima vxore. Ibid. n. 4. pag. 273.

Non eſt de hæreſi ſuſpectus, qui ſponſalia contrahit cum expreſſo pacto non ineundi matrimonium, niſi poſt mortem conjugis. Ibid. n. 3. pag. 273.

Sponſalia ſola à Subdiaconis contracta inducunt hæreſis ſuſpicionem, licet levem. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 2. n. 12. pag. 283.

Vide in verbo MATRIMONIUM.

SPURIUS.

Spurii cur non poſſint promoveri ad Sacros ordines? Præl. 6. n. 4. pag. 10.

STATUA.

Statuas cereas conficiunt Malefici. *Vide in verbo* MALEFICUS.

STATUS ECCLESIASTICUS.

Ex Decreto Urbani Octavi libri in Urbe compoſiti, non poſſunt imprimi extra ſtatum Eccleſiaſticum, abſque licentia Magiſtri Sacri Palatii. Cap. 6. Sect. 2. nu. 78. pag. 472.

POLITICUS.

Satus Politicus evertitur ex intrudictione exterarum Religionum. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 11. pag. 407.

STATVTVM.

Statutum Principis, in quo prohiberetur captura hæreticorum abſque ſui licentia, eſſet nullum. Cap. 4. Sect. 2. nu. 43. pag. 428.

STELLÆ.

Quid influant? *Vide in verbo* ASTROLOGIA.

Ex ſtellarum influxu non habetur virtus futura prædicendi; unde excommunicantur, qui ex eis futura prædicere præſumunt. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 1. n. 10. pag. 181.

STERILITAS.

Maleficium Sterilitatis quomodò fiat, & cur rarius contingat? Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 3. n. 17. pag. 238.

Maleficium Sterilitatis plerumque operatur Dæmon, prohibendo ne mulier ſemen emittat. Ibid. n. 18. pag. 238.

STYGMATA.

De ſtygmatibus, quibus Dæmon ſuos ſignat: Cur, quando, & quo loco ſignet? Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 4. num. 11. pag. 241.

Ad cognoſcenda hæc ſtygmata, duo ſunt notanda. Ibid. n. 12. pag. 241.

Stygmata non inducunt fortiſſimam ſuſpicionem ad condemnationem, nec ad torturam. Ibid. n. 13. pag. 242.

Vide in verbo SIGNA.

STILICO.

Stiliconis prodictio detecta contra Honorium Imperatorem, propter defenſam Religionem contra hæreticos. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 9. pag. 400.

STRVMÆ.

Gratia Sanandi ſtrumas conceſſa Edovardo Regi Anglorum, an tranſierit ad ſucceſſores Reges hæreticos? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 3. n. 5. pag. 174.

STRI-

STRIGÆ.

De mirabili effectu, quem producit strigarum aſpectus, *vide in verbo* LAMIAE, SAGAE, & ASPECTUS.

STULTA PROPOSITIO.

Stulta, & fatua propoſitio eſt ſub claſſe temerariæ. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 5. n. 20. pag. 495.

SUBDIACONI.

Nuptiæ an fuerint olim Subdiaconis prohibitæ? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 2. nu. 9. pag. 283.

Subdiaconus obligatus eſt ad continentiam, ab eo tamen tempore, quando Ordo ſubdiaconatus fuit inter ſacros declaratus. Ibid. n. 10. pag. 283.

Subdiaconi hodie, ſi uxorem ducerent, eſſent de hæreſi ſuſpecti, tamquam Polygami ſimilitudinarii. Ibid. nu. 11. pag. 283.

Sponſalia ſola à ſubdiaconis contracta, inducunt hæreſis ſuſpicionem, licet levem. Ibid. n. 12. pag. 283.

SUBDITUS.

An Summus Pontifex poſſit ſolvere ſubditos à voto fidelitatis erga Principem in cauſa fidei? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 2. n. 24. pag. 286.

Subditis non baptizatis poteſt Princeps concedere libertatem conſcientiæ; ſecus autem baptizatis. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 2. n. 2. pag. 215.

Subditos quæ contra ſuperiorem incitat, eſt ſeditioſa propoſitio. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 7. n. 13. pag. 500.

SUBJECTUM:

Vide in verbo PROPRIUM.

SUBVERSIO.

Propter ſubverſionis periculum, filii Catholicorum ſcholas Magiſtrorum hæreticorum non adeant. Cap. 5. Sect. 2. n. 103. p. 455.

Subverſionis periculum in legendis libris malis adeò præſentaneum eſt, ut vel ipſi Principes Ethnici eoſdem cremari mandaverint. Cap. 6. Sect. 1. num. 1. pag. 457.

SVPERIOR.

Quæ contra ſuperiorem ſubditos incitat, eſt ſeditioſa propoſitio. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 7. n. 13. pag. 500.

SVPERSTITIO.

Recenſentur auctores, qui tractant de ſuperſtitionibus. Cap. 2. num. 1. pag. 136.

Ethimologia ſuperſtitionis. Cap. 2. n. 2. pag. 136.

Definitio ſuſperſtitionis. Cap. 2. n. 4. pag. 136.

Tres ſuperſtitionis ſpecies. Cap. 2. n. 5. pag. 136.

Sex ſnperſtititioſorum claſſes, qui creaturæ indebitum cultum exhibent. Cap. 2. num. 6. pag. 136.

Quinam ſint ſuperſtitioſi, qui Deo cultum illicitum tribuunt? Cap. 2. nu. 7. pag. 136.

Quando effectus ſint naturales, vel ſuperſtitioſi? *Vide in verbo* NATURA, & in verbo ASTROLOGIA.

Fœminæ ſtultæ ſolent eſſe ſuperſtitioſæ. *Vide in verbo* FOEMINA.

Quando dubitatur de ſuperſtitione, adhibendæ ſunt deligentiæ ad dubium removendum. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 7. n. 13. pag. 170.

An licant ſuperſtitiones, previa proteſtatione de non conſentiendo in pacto cum Dæmone? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 1. n. 12. p. 170. *Vide in verbo* INCANTATIO.

Magia naturalis excludit omnem ſuperſtitionem. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. n. 5. pag. 179.

De pulvere, ſive unguento ſympatico ad medendum in diſtanti, an ſit ſuperſtitioſum. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 5. nnm. 9. pag. 193.

Superſtitioſum eſt ſepelire cadavera ſub foco cum quibuſdam ceremoniis, ne ſpiritus redeant ad vivos. Cap. 2. ſect. 2. ſubſ. 5. n. 17. pag. 195.

De conſimilibus ſuperſtitionibus. Ibidem n. 18. pag. 195.

Sorres licitę omnem reſpuunt ſuperſtitionem. Cap. 2. Sect. 4. ſubſ. 1. n. 6. pag. 208.

Sortes divinatoriæ ſunt ſemper ſuperſtitioſæ: *Videin verbo* SORTES.

Dæmon ſæpè miſcet ſe hominum operibus ſuperſtitioſis, ipſis hominibus ignorantibus, quod maximè verificatur in mulierculis bona fide vana obſervantibus

bus ad ſanitatem. Cap. 2. Sect. 5. n. 2. pag. 219.
Superſtitiones ſunt, vel qualificatæ, ſeù non hæreticales; vel ſimplices, ſeu non hæreticales. Reiicitur diviſio Torreblancæ. Ibid. n. 3. pag. 219.
Superſtitiones hæreticales quęnam ſint? Ibid. n. 4. pag. 220.
Superſtitiones non hæreticales quęnam ſint? Ibid. n. 5. p. 220.
Inquiſitores procedunt adverſus ſuperſtitiones, etiam non hæreticales ex Xiſti V. diſpoſitione. Ibid. num. 7. pag. 220.
Juriſdictio Inquiſitoribus cotra ſuperſtitiones non hęreticales data eſt cumulativè cum Epiſcopis. Ibid.
Diſcrimen inter ſuperſtitionem hęreticalē, & non hæreticalem. Ibid. n. 8. pag. 220.
De ſuperſtitione in vanam obſervantiam, *Vide in verbo* OBSERVATIO.
De ſuperſtitionibus, & vanis obſervantiis circa matrimonium non ineundum: Vbi affertur Ferrarienſium ſuperſtitio; & è contrà factum prudentiſſimum Philippi II. Regis Hiſpaniarum. Cap. 2. Sect. 5. ſubſ. 1. num. 9. pag. 224.
De ſuperſtitione artis notorię. *Vide in verbo* ARS.
De ſuperſtitione Artis Pavolinæ, *Vide in verbo* ARS.
Superſtitio Artis notoriæ hæreticalis eſt. Cap. 2. Sect. 5. ſubſ. 2. n. 3. p. 228.
Abſtinentes ab opere ſervili in die Sabbati in Virginis Mariæ honorem, non ſunt de hæreſi ſuſpecti, quamvis hujuſmodi videatur reliquia Ethnicę ſuperſtitionis. Cap. 2. Sect. 7. n. 3. pag. 243.
Superſtitio ob cultum cum falſitate in ordine ad rem ſignificatam, quando dicatur eſſe ſuſpecta de hæreſi? Ibid. n. 6. pag. 243.
Vtentibus ſuperſtitionibus ob ſuperfluum, vel falſum cultum, Dæmon plerumque ſe immiſcet, & quare? Ibidem num. 8. pag. 244.
Superſtitioſi ſunt, qui ſuperfluum cultum, vel falſum Deo exhibent. Ibid. num. 1. pag. 242.
In ſuperſtitioſis ob falſum cultum fallitur intellectus, ac ab eis imitantur facta hebræorum, vel hæreticorum, quę manifeſtam hæreſim ſapiunt. Ibid. num. 7. pag. 244.
Superſtitiones ob falſum, vel indebitum cultum tripliciter conſiderantur. Cap. 2. Sect. 7. ſubſ. 1. n. 1. pag. 246.
Superſtitiones, quarum cultus diſcordat à Deo, damnatæ ſunt, & quà ratione? Ibid. n. 12. pag. 247.
Ablegata ſuperſtitione gentilitatis, in exequiis Catholici uſi ſunt cereis: Exempla. Ibid. n. 14. p. 247.
Superſtitiones quarum cultus diſcordat à Deo, damnantur, etiamſi non involvant ritus Judæorum, nec hæreticorum. Ibid. n. 15. pag. 247.
Non ſunt de ſuperſtitione ſuſpecti, qui Sacras Imagines cum Laureolis pingunt, non obſtante, quod Laurea corona eſſet in uſu apud gentiles. Ibid. num. 44. pag. 257.
Milites Chriſtiani ad tollendam omnem ſuperſtitionem, Laureas Coronas geſtabant nomine Chriſti inſignitas: Vbi de milite quodam Chriſtiano, qui impudenter recuſavit geſtare Lauream, tempore Severi Imperatoris, quem cum defendiſſet Tertullianus, in indignationem Cleri Romani incidit. Ibid. n. 45. pag. 257.
Damnata ſuperſtitio ex parte colentis eſt publicare falſas, & apocryphas indulgentias, quod delictum ab Inquiſitoribus punitur. Ibid. n. 50. pag. 259.
Sacrilega ſuperſtitio oſtendendi falſas pro veris reliquiis: Hæc graſſabatur in Africa tempore Sancti Auguſtini Donatiſtis promoventibus. Ibid. n. 52. pag. 259.
Superſtitio imponendi peculiaria nomina Angelis: Sicque reprobantur nomina Angelorum moventium. Cœlos, quia ſunt nomina Cabaliſtarum. Ibid. n. 53. pag. 259.
Ad ſuperſtitionem falſi cultus reducitur publicatio miraculorum, & revelationum: Vbi de duobus nuperis æruſcatoribus. Ibid. n. 59. p. 261.
Qui ante Auroram, vel poſt meridiem celebrat, ſuperſtitioſè agere videtur. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 5. num. 6. pag. 312.
Verius eſt, non incurri ſuperſtitionem, ſi celebretur non debito tempore. Ibid. n. 8. pag. 312.
Eſt ſuperſtitioſum canere pſalmum 108. ad petendam vindictam contra inimicum. Ibid. n. 29. pag. 315.
Catholicis non licet adire templa infidelium,

lium, nec Hebræorum, dum ibi superstitiosa peraguntur. Cap. 5. Sect. 2. n. 40. & 41. pag. 449.
Retinentes, & legentes libros Hebræorum refertos superstitionibus, sunt de hæresi suspecti. Cap. 6. Sect. 2. n. 32. pag. 467.

SVRSUM.

Antiquitus dicebatur *susùm*, pro *sursùm* Præl. 1. num. 3. pag. 1..

SVSPECTVS.

An sit suspectus de hæresi Amanuensis scribens blasphemias. *Vide in verbo* AMANVENSIS.
Qui idololatrant post baptismum sunt suspecti de hæresi, imò tamquam hęretici reputantur. Cap. 2. Sect. 1. num. 5. pag. 138. & n. 19. pag. 139.
An Magi sint suspecti de hæresi? *vide in verbo* MAGUS.
Incantans hostiam non consecratam est suspectus de hæresi. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. num. 7. p. 166.
Quænam verba, & quando sint suspecta de superstitione? *Vide in verbo* VERBA.
Contingere potest aliquis effectus mirabilis per virtutem Astrorum, & rerum naturalium, qui causis inferioribus confici nequeat: Ejus tamen Auctor esset suspectus, donec se omni suspicione purgaret. Cap. 2. Sect. 2. subs. 4. §. 3. num. 4. pag. 191.
Divinatores sunt suspecti de hæresi, & quando? Cap. 2. Sect. 3. num. 1. pag. 196.
Qui jactant, vel finguunt donum prophętiæ, sunt de hæresi suspecti. Cap. 2. Sect. 3. n. 2. pag. 196.
Non tantum non sunt de hæresi suspecti qui virtute divina prophetant, sed nec sunt, qui profetant naturali virtute, & quinam sint isti. Cap. 2. Sect. 3. n. 5. pag. 197.
Nec sunt suspecti de hæresi, qui utuntur: Astrologia naturali; nec sunt suspecti de hæresi, qui per physiognomiam divinant, & quomodò? Ibid. nu. 7. pag. 197.
Qui habent, vel jactant se habere revelationes non sunt de hæresi suspecti, quoties constet, ipsas esse phantasticas, vel naturales. Cap. 2. Sect. 3. n. 11. & 12. pag. 198.
Metoscopi non sunt de hæresi suspecti, dummodò naturaliter operentur. Cap. 2. Sect. 3. n. 10. pag. 198.
An sint suspecti de hæresi sortilegi? *Vide in verbo* SORTILEGIUM:
Abstinetes ab opere servili in die Sabbati in Virginis Mariæ honorem non sunt de hæresi suspecti, quamvis hujusmodi videatur reliquia Ethnicæ superstitionis. Cap. 2. Sect. 7. n. 3. pag. 243.
Jejunantes die Paschatis & die Dominica, an sint de hæresi suspecti? Ibid. num. 5. pag. 243.
Superstitio ob cultum cum falsitate, in ordine ad rem significatam, quando dicatur esse suspecta de hæresi. Ibid. n. 6. pag. 243.
An sint suspecti de superstitione, qui sacras Imagines cum laureolis pingunt? *Vide in verbo* CORONA.
An sint suspecti de hæresi, qui nova Angelorum nomina excogitant? *Vide in verbo* ANGELUS.
Abutentes Sacramentis sunt de hæresi suspecti. Cap. 3. n. 1. p. 262.
Qui non Sacerdos celebrare missam præsumit, est de hęresi suspectus. Cap. 3. Sect. 1. subs. 1. n. 3. & 4. pag. 266.
Qui sacras vestes assumit ad Missæ celebrationem non est vehementer de hæresi suspectus. Ibid. numer. 6. pag. 266.
Inserviens celebranti non Sacerdoti si, sciat non esse Sacerdotem, est ipse quoque suspectus. Ibid. n. 10. pag. 267.
Joannis Moschi historia de non Sacerdote celebrante, qui à Deo visus fuit approbari, est suspecta. Ibid. n. 11. pag. 267.
Non Sacerdos audiens confessiones, abutitur sacramento Pœnitentiæ, & est vehementer de hæresi suspectus, & quare? Ibid. n. 12. pag. 268.
Imò esset suspectus, licet absolutionem non impertiretur. Ibid. nu. 14. & 15.
Non est suspectus de hæresi audiens confessionem, quæ vel consolationis gratia, vel humilitatis causa fieri solent, dummodo non absolvat. Ibid. nu. 17. pag. 269.
Laicus in articulo mortis absolvens excommunicatum, non est de hæresi suspectus. Ibid. n. 18. pag. 269.
Regulares audientes Confessionem in alia Diœcesi, ab ea, in qua fuerunt approbati,

bati, ſunt ſuſpecti de hæreſi: Ratio hujus, Ibid. n. 25. & 26. pag. 271.
Qui vivente prima vxore aliam ducit, eſt verè Polygamus, abutens Sacramento Matrimonii, & de hæreſi ſuſpectus: Ratio. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 1. n. 1. & 5. pag. 273.
Eſt etiam ſic ſuſpectus, qui contrahit tantum ſponſalia, dummodo coram Parocho, & teſtibus contrahat. Ibid. n. 2. pag. 273.
Non eſt de hæreſi ſuſpectus, qui ſponſalia contrahit cum expreſſo pacto non ineundi matrimonium, niſi poſt mortem conjungis. Ibid. n. 3. pag. 273.
Contrahens per procuratorem ſecundas nuptias vivente prima Vxore, adhuc eſt ſuſpectus de hæreſi. Ibid. num. 29. pag. 279.
Procurator in tali caſu eſt magis ſuſpectus, quàm principalis, & cur? Ibid. n. 30. pag. 279.
Parochus conſcius prioris Matrimonij, ſi ſecundo aſſiſtat, eſt ſuſpectus, ità, qui profert falſos Teſtes ad probandam prioris vxoris mortem. Ibid. num. 32. & 33. pag. 279.
An qui fictè contrahit ſecundum Matrimonium durante primo, ſit ſuſpectus de hæreſi? Ibid. n. 37. pag. 279.
Subdiaconi, hodie ſi uxorem ducerent, eſſent de hæreſi ſuſpecti, tamquam Polygami ſimilitudinarii. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. n. 11. pag. 283.
Religioſi profeſſi, etiam ſi non ſint in ſacris, ſi Matrimonium contrahant, ſunt de hæreſi ſuſpecti. Ibid. num. 16. pag. 284.
Qui contra vxoris voluntatem vel Ordines ſuſcipit, vel Religionem ingreditur, eſt Polygamus ſimilitudinarius, & de hæreſi ſuſpectus: Ratio. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 3. n. 1. pag. 287.
Bordoni ſententia in cõtrarium reſpuitur. Ibid. n. 3. p. 288.
Affertur, & ſolvitur Bordoni inſtantia. Ibid. n. 3. pag. 288.
Contrahens nuptias cum infideli, vel hæretica, abutitur Matrimonio, & eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 3. Sect. 1. §. 4. n. 1. pag. 291.
An efficiantur de Hæreſi ſuſpecti latini conſecrantes in fermentato? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 2. pag. 295.
Latinis per Conſtit. Pii V. vetitum eſt celebrare in fermentato: Si tamen celebrarent quando fierent ſuſpecti de hæreſi? Ibid. n. 9. pag. 296.
Eſſet de Hæreſi ſuſpectus, qui in una tantum ſpecie conſecraret, Ibid. n. 16. pag. 297.
Eſt non debita materia conſecrationis, ſi conſecretur hoſtia iam conſecrata, & talis conſecrans eſt de hæreſi vehementer ſuſpectus. Ibid. num. 17. & 18. pag. 298.
Eſſet ſuſpectus de Hæreſi, qui vinum à ſacrificio Miſſæ ablegaret. Ibid. n. 21. pag. 299.
Qui ob ſimplicitatem vel non uteretur Vino, vel illud aqua non dilueret, non eſſet de Hæreſi ſuſpectus. Ibid. n. 23. pag. 299.
In Sacramento Pœnitentiæ, quando ſufficiens materia non adhibeatur? Ubi non errans in fide circa actum contritionis, an fiat de hæreſi ſuſpectus. Ibid. n. 25. pag. 299.
Non eſſet de hæreſi ſuſpectus, qui quò ad actum Confeſſionis deficeret propter errorem in intellectu. Ibid. n. 26. pag. 300.
Qui per epiſtolam confiteretur, quique abſolveret, eſſet ſuſpectus de hæreſi, & quomodo? Ibid. n. 27. pag. 300.
Qui deficeret in Sacramentali ſatisfactione, non eſſet ſuſpectus de hæreſi. Ibid. n. 28. pag. 300.
Qui celebrat in loco non debito, non evadit ſuſpectus de hæreſi, licet eſſet irreverentia. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 4. n. 7. pag. 307.
Celebrans in loco non ſacro non fit de hæreſi ſuſpectus, ſed ab Ordinario puniendus eſt: Caſus Regularis, quem ob traſgreſſionem correxit Sacra Congregatio Concilii. Ibid. nu. 13. pag. 309.
Celebrans poſt meridiem, quando de errore eſſet ſuſpectus? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 3. n. 12. pag. 313.
Sacerdos, qui in conficienda Euchariſtia ſacras veſtes reſpuit, eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 6. n. 6. pag. 318.
Suſpectus eſt de hæreſi qui in celebratione Miſſæ negat, cereos eſſe ſadhibendos, qui fuere ſemper in uſu. Ibid. n. 16. pag. 320.
Qui vulgari linga Miſſam celebrat, eſt de hære-

hæreſi ſuſpectus, & ſuſpicio oritur ex opinione hæreticorum aſſerentium divina officia lingua vernacula eſſe celebranda. Ibid.n.31. pag.322.
Polygamus cur efficiatur de hæreſi ſuſpectus, non verò Sacerdos pluries in die celebrans? Cap.3. Sect.1. ſubſ.7.n.5.p. 327.
Videtur de hæreſi ſuſpectus, qui miſſam celebrat non jejunus, & quare? Ibid. n.7.& 8. pag. 327.
Contrarium eſt veriùs. Ibid. num.9. pag. 327.
Abuſus offerendi Sacrificium pro animabus *damnatorum*, eſt ſuſpectus. Cap. 3.Sect.2. ſubſ.vnic.n.16. pag. 335.
Suſpectus in fide eſt, qui dicit pœnas damnatorum in inferno aliquando mitigari orationibus, & Sacrificiis. Ibid. n.17. pag.335.
Offerens Miſſæ ſacrificium pro Beatis eſt de hæreſi ſuſpectus. Ibid.num.19.pag. 335.
Celebrans prò parvulis baptizatis morientibus ante uſum rationis,eſt ſuſpectus. Ibid.n.24. pag 336.
Qui offert miſſæ ſacrificium abſque poteſtate,eſt ſuſpectus de hæreſi. Ibid.n.1. pag.332.
Simplex Sacerdos miniſtrans Sacramentum Confirmationis, eſt ſuſpectus de hæreſi. Cap.3. Sect.3.ſubſ.1. n. 2. pag. 339.
Non Sacerdos, neque Diaconus eſt de hæreſi ſuſpectus, ſi adminiſtrat Euchariſtiæ Sacramentum. Ibid.num.17.pag. 341.
Qui furantur Sacras particulas,ſunt de hæreſi ſuſpecti. Ibid.n.27.pag.343.
Furans Pyxidem etiam ex ſolâ avaritia, ſi ſacras particulas contrectet, fit de hæreſi ſuſpectus. Ibid.n.28. pag.343.
Laicus, vel non Sacerdos adminiſtrans extremæ unctionis ſacramentum,eſt de hæreſi ſuſpectus. Ibid. numer.29.pag. 343.
Qui non Epiſcopus confert Sacramentum Ordinis, eſt de hæreſi ſuſpectus. Ibid. num.40.p.345.
Conferens baptiſmum non in aqua naturali, eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap.3. ſect.3.ſubſ.2.n.1.pag.346.
Qui pluribus particulis communicat fideles,abutitur Sacramento Euchariſtiæ ob non debitam materiam, & fit de hæreſi ſuſpectus. Ibid. num. 10. pag. 347.
Qui tradunt Communionem ſub utraquè ſpecie,ſunt de hęreſi ſuſpecti. Ibid. n. 11. pag.348.
An eſſet ſuſpectus de hæreſi ſacerdos, qui poſt primam ablutionem communicantibus preberet de vino Calicis? Negativè, ſed omnino abſtinendum,Ibid. n.16.pag.348.
Eſſet ſuſpectus de hæreſi, qui Sacramentalem abſolutionem abſentibus impertiretur confeſſis per Epiſtolam ob decretum Clementis Octavi. Ibid. n.24. pag.350.
Si quis inter latinos uteretur illa forma in tertia perſona,præciſo contemptu,nō eſſet de hæreſi ſuſpectus. Cap.3. Sect. 3.ſubſ.3. n.8.pag.356.
Qui baptiſmum vult diferre de Anabaptiſtarum, & Lutheranorum hæreſi oſtenditur ſuſpectus. Ibid.n.15. pag.357.
Qui die Veneris, & Sabbati comedit carnes, eſt de hęreſi ſuſpectus, ſi credat id non eſſe peccatum. Ibid.n.17. pag. 358.
A fortiori erit ſuſpectus, qui contra generalem Eccleſiæ conſuetudinem differt baptiſmum. Ibid.n.18.pag.358.
Orientales, qui baptiſmum maſculorum differunt ad diem quadrageſimum, & fœminarum uſque ad octogeſimum, cur non ſint de hęreſi ſuſpecti? Ibid.num. 19.pag.358.
Eſt pariter de hæreſi ſuſpectus, qui infantes adhuc *in utero* exiſtentes baptizat, & damnatur in hoc Cajetani opinio. Ibid.n.20.p.358.
Qui baptizant res inanimatas, ſicut ſortilegi, ſunt de hæreſi ſuſpecti, & ob hujuſmodi factum hæreticale torquentur ſuper intentione. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 4.n.2.pag.366.
Item ſuſpectus eſſet de hæreſi, qui ſano extremam daret unctionem. Ibid.n.55. pag.374.
Solicitans fœminam in confeſſione, pervertit finem Pœnitentiæ Sacramentalis, & eſt ſuſpectus. Cap.3.Sect.3.ſubſ.5. n. 3.pag.379.
An Confeſſarius ſolicitans ſit ſuſpectus de levi, vel de vehementi? Inquiſitio Hiſpanica tenet, quod ſit de levi; ſed Romana eum judicat de vehementi: Ibid.n.4.pag.380.

Ex conſtitutione Gregorii XV. Confeſſarius eſt ſuſpectus, ſi ſolicitet tàm fœminas, quàm mares. Ibid.n.7. p.380.
Interpres, ſi interpretando ſolicitet, eſt de hæreſi ſuſpectus. Ibid. num. 8. pag. 380.
Mandans ſolicitare, eſt ſuſpectus. Ibid.n. 9.pag.380.
Confeſſarius carens juriſdictione, ſi ſolicitet,eſt ſuſpectus, ſive pænitens accedat bona fide, ſive mala fide. Ibid. n.11.pag. 381.
Eſt ſuſpectus Confeſſarius, qui verbis, vel ſignis, vel laudando mulieris formam ſolicitet. Ibidem num. 14. pag. 381.
Si ſolicitat Confeſſarius, ſive in confeſſionario, ſive in alio loco, in quo creditur, confeſſiones audiri, eſt ſuſpectus. Ibid.n.18.pag.382.
Eſt ſuſpectus Confeſſarius, ſi ſolicitet, vel paulò antè, vel paulò poſt, vel in ipſa confeſſione. Ibid. num. 19. pag. 382.
Suſpectus de hæreſi eſt Confeſſarius, qui invitat mulierem in confeſſione, ut ſola adeat ad domum ſuam, ubi cum ea fornicatur. Ibid.n.21.pag.382.
Verba Confeſſarii ſic invitantis ad affectum reddendi ipſum ſuſpectum, debent animum ejus libidinoſum patefacere. Ibid. n.22. pag.382.
Suſpectus eſt quoque Confeſſarius, qui à fœmina ſolicitatus ad fornicandum, oſtendit ſe contentum de ſolis Oſculis. Ibid. n.23.pag.382.
Reliqua *Vide in verbo* De Haeresi Suspectus, & Suspicio.

SUSPICIO.

Hæreſis ſuſpicionem inducunt non tantum, quæ ſunt poſitiva, ſed etiam quę ſunt negativa. Præl.20.n.4.pag.39.
Quæ hæreſis ſuſpicionem inducunt, vel ſunt contra Deum, vel contra Eccleſiam. Præl.20. n.5.pag.39.
Conculcantes Imagines Dei, vel Sanctorum, an incurrant hæreſis ſuſpicionem? Cap.1.Sect.1.n.49.& 50. pag.88.
Blaſphemus eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 1.Sect.4. n.6. pag.107.
Ratio. Ibid.n.7.
An autem ſit de levi, vel de vehementi? Cap.1. Sect.4.n.8. 9.& 10.p.108.
Blaſphemus de hæreſi vehementer ſuſpectus torturandus eſt, ſi neget pravam intentionem: Secus ſi ſit tantum de levi ſuſpectus. Cap.1.Sect.4.n.11.pag. 108.
Vide in verbo Blasphemia.
Suſpicionis Ethymologia. Prel.1.num.3. pag.1.
Juxta Priſcianum. Prel.1.n.4.p.2.
Juxta Voſium. Prel.1.n.5.pag.2.
Ethymologia verbi ſuſpicior. Præl.1.n. 6.pag.2.
Verbum ſuſpicio notat ſurſum aſpicio. Præl.1. n.4.pag. 2.
Notat etiam aliquem habere prò ſuſpecto. Præl.1. n.4.pag.2.
Qui ſuſpicatur, non audet timorem ſuum, quem ignorat, an ſubſiſtat, patefacere. Prel.1.n.5.pag.2.
Quid notet ſuſpicio in Tribunalibus? Præl. 1.n.6.pag.2.
Suſpicio eſt vel activa, & formalis, vel objectiva. Præl.1.n.6.p.2.
Suſpicio eſt vox univoca, quæ in malam partem ſumitur. Præl.1.n.7.pag 2.
Definitio ſuſpicionis. Prælim. 1. num. 7. pag.2.
Suſpicio ſemper in malam partem accipitur. Præl.2.n.1.p.3.
Quomodò definiatur ſuſpicio à Divo Thoma? Præl.2.n.1.pag.3.
Quomodò definiatur à Baldo, & à Paramo? Prel.2.n.2.pag.3.
Suſpicio non eſt paſſio, ſed opinio, ac nullam paſſionem involuit. Præl.2. n.2. pag.3.
Suſpicio pertinet ad potentiã intellectivam. Prel.2.n.2.pag.3.
Suſpicio non eſt parvus timor. Præl. 2. n.2.pag.3.
Suſpicio non opponitur ſpei firmę. Prel. 2. n.2.pag.3.
Suſpicio eſt certa repręſentatio, ac in intellectu reſidet. Præl.2.n.2. pag.3.
Suſpicio non poteſt reduci ad tertium probationis gradum. Prel.2.n.2.pag.3.
Suſpicio non eſt generaliter leve jndicium. Præl.2.n.3. pag.3.
Ad ſuſpicionem reducitur primus, & ſecundus gradus. Præl.2.n.4. pag.3.
Suſpicio eſt minor præſumptione. Prel.3. n.1.pag.4.
Contrarium firmatur. Ibid.
Idem eſt ſuſpicio, ac preſumptio. Prel. 3.n.3. pag.4.
Et propterea ſuſpicio, & præſumpitio promiſcuè

miſcuè ſumuntur. Ibidem.
Violenter ſuſpecti de hęreſi puniuntur, ut pręſumpti hæretici. Pręl.3. n.3. pag.4.
Suſpicio oritur ex pluribus pręſumptionibus. Pręl.3.n.4. pag.4.
Differentia inter pręſumptionem, & ſuſpicionem. Pręl.3. n.5.pag.4.
Sicut ex pręſumptione non oritur præſumptio, ita nec ſuſpicione oritur ſuſpicio. Pręl. 3. n.6. pag. 4.
Qui favent ſuſpectis de hęreſi, non ſunt ſuſpecti. Pręl.3.n.6.pag.4.
Suſpicio olim vſurpabatur pro *aſpicio*. Pręl.1.n.2.pag.2.
Duę ſuſpiciones leves non faciunt unam vehementem. Pręl.3.n.6. pag.4.
Suſpicio triplex eſt, & quid unaquæque ſit. Pręl.4.n.1.& 2. pag.5.
Polygamia juxtà nonnullos inducit ſuſpicionem levem. Pręl.4. n. 2. pag.5.
Id tamen verum eſt, juxta Sacram Inquiſitionem Hiſpaniarum; ſed falſum apud nos. Ibid.
Cur apud nos ſuſpicio vehemens oriatur ex Polygamia? Pręl.4.n.2. pag.5.
Suſpectus de hęreſi ob Polygumię Crimen quomodo abjurat. *Vide in verbo* POLYGAMIA.
Levis ſuſpicio in duobus caſibus oritur ex Polygamia. Pręl.4.n.3. pag.5.
Exempla ſuſpicionis levis, probabilis, & violentę. Pręl.4. n.4.p.6.
Suſpicioni levi adhęrens peccat mortaliter, quia per eam gravis proximo iniuria irrogatur, & ex ea ſequitur detractio. Pręl.4.n.4.pag.6.
Suſpicio levis magis propriè eſt temeraria, qua laborans non eſt denunciandus. Pręl.4.n.5. pag.6.
Bigamia quando inducat levem tantum ſuſpicionem? Pręl.4.n.6.pag.6.
Suſpicio vehemens quid ſit? Exemplum ad eam explicandam. Pręl. 4. num. 7. pag.6.
Suſpiciones violentæ exemplum in Jure Canonico. Pręl.4.n.8.p.6.
Suſpicio violenta ad tertium probationis gradum reduci nequit, quia poteſt ſubeſſe falſitati. Præl.4.n.9.pag.7.
Datur ſuſpicio in ſe notabilis, quæ ſolum per comparationem dicitur levis. Pręl. 4.n.5. pag.6.
Explicatur exemplo. Ibid.n.6.
Suſpicio denominanda eſt ſecundum Apoſtolicas Conſtitutiones. Præl. 4.num.5. pag.6.
Suſpicio violenta æquivalet probationi, & fundatur in Jure. Præl.4.n.2.pag.5.
Qui deoſculatur hæreticum, quam incurrat ſuſpicionem? *Vide in verbo* OSCULUM.
Negans propoſitiones Catholicas in quã ſuſpicionẽ incidat? *Vide in verbo* PROPOSITIO.
Septem ſunt cauſæ, ex quibus oritur ſuſpicio; & quænam? Pręlim. 5. num.1. pag.7.
In crimine hæreſis cauſæ ſuſpicionis ſunt potiſſimum conſiderandæ. Præl.5.n.1. pag.7.
Ex patria oritur ſuſpicio, *vide in verbo* PATRIA.
Quæ oritur ex parentibus criminoſis, *vide in verbo* PARENTES.
Quæ oritur ex mala educatione, non eſt levis. Præl.7.n.1.pag.11.
Vide in verbo EDUCATIO.
Suſpicio oritur ex vita antè acta. *Vide in verbo* VITA.
Qui ſemel fidem non obſervat, obnoxius eſt ſuſpicioni, quod in poſterum eam non ſit ſervaturus. Præl.8.num.7. pag. 13.
Qui ſemel eſt falſarius, ſuſpicatur futurus talis. Præl.8.n.7.pag.13.
Qui homicidium commiſit, ſuſpicatur occidiſſe eum, cujus homicida ignoratur. Præl.8.n.7.pag.13.
Similes male antea ſe geſſit, de eo ſuſpicari poſſumus, quod in futurum male quoque ſe gerat. Præl. 8. num.6. pag. 13.
Vidua fornicatrix ſuſpicatur, idem feciſſe vivente marito. Pręl.8. n.8. pag.13.
Suſpicio, quę oritur ex crimine pręſente ad pręteritum levis eſt, & quare? Pręl. 8.n.8.pag.13.
Suſpicio oritur ex male dictis. *Vide in verbo* DICTA, *& in verbo* SERMO.
Suſpicio inſanię ex quibus verbis indicatur? *Vide in verbo* VERBA.
Suſpicio hęreſis ex quibus verbis inducatur? *vide in verbo* VERBA.
Quando quis ſuſpicari poſſit ſimoniacus? Pręl.9.n.2.pag.15.
Quando ſuſpicari poſſit falſitas in Inſtrumento? Pręl.9.n.3. pag.15.
Rectè nos eum ſuſpicamur de homicidio conſciũ, qui illud antequam ſequeretur nunciavit. Pręl.9.n.4.pag.16
Per pactum cum Dęmonę, an & qualis ſuſpi-

ſuſpicio de hæreſi incurratur? *Vide in verbo* HAERESIS, *& in verbo* PACTUM.
An ſi Dæmon faciat aliquid alicui nullo prævio pacto, is ſit de hæreſi ſuſpectus? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 1. numer. 8. pag. 169.
An per Dæmonis invocationem incurratur hæreſis ſuſpicio? *Vide in verbo* INVOCATIO.
Quando ſuſpicari poſſit, quod uxor commiſſura ſit adulterium; *Vide in verbo* UXOR.
Suſpicio, quæ oritur ex factis, eſt quacumque alia ſuſpicione validior. Præl. 10. num. 1. pag. 12. *De ea vide in verbo* FACTUM.
Qui Thus ad Aras Idolorum incendunt, Dæmones colunt, & invocant; ab illiſque reſponſa petunt, ſunt ſuſpecti de hæreſi. Prælim. 10. num. 1. pag. 17.
Ad hoc, ut actus inducant hæreſis ſuſpicionem, tales eſſe debent, ut qui eos exercet, communiter reputetur hæreticus. Præl. 10. num. 5. pag. 17.
Ex Amicis improbis oritur ſuſpicio. Præl. 11. numer. 1. pag. 18. *Vide in verbo* AMICUS.
Non ex eo, quod verba ſint ſacra, quæ in incantationibus adhibentur purgatur ſuſpicio de hæreſi. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 3. §. 2. num. 3. pag. 171.
Suſpicio pacti cum Dæmone in verbis ſacris quid requirat. *Vide in verbo* VERBA.
Cabala inducit hæreſis ſuſpicionem. *Vide in verbo* CABALA.
An Duellum inducat hæreſis ſuſpicionem? *Vide in verbo* DUELLUM.
Ubi actio non eſt peccaminoſa lethaliter, nec inducit ſuſpicionem hæreſis. Cap. 2. Sect. 5. num. 10. pag. 221.
Vana obſervatio hæreticalis inducit hæreſis ſuſpicionem: Imò hęc oritur ex quolibet pacto expreſſo cum Dęmone Ratio hujus. Ibid. n. 11. p. 221.
Uana obſervatio non hęreticalis eſt tamen cum hæreſis ſuſpicione, licet levi. Ibid. num. 12. pag. 221.
Ignorantia probabilis, ſeù ſimplicitas excludens pravam intentionem, & à peccato mortali excuſans, excuſat etiam ab hęreſis ſuſpicione; & quarè? Ibid. num. 13. pag. 221.
Non oritur ſuſpicio ex vanis obſervantiis, per quas non incurritur peccatum mortale. Ibid. num. 14. pag. 222.
An in vanis obſervantiis adſit hæreſis ſuſpicio? *Vide in verbo* OBSERVATIO.
Malefici ſemper incurrunt hæreſis ſuſpicionem. Cap. 2. Sect. 6. numer. 4. pag. 229.
Tàm Malefici, quàm Magi ſunt de hæreſi ſuſpecti: Differentia inter ipſos. Ibid. num. 1. pag. 229.
Datur maleficium, quod ſuſpicionem hęreſis de levi tantum inducit. Ibid. n. 7. pag. 230.
Imò datur maleficium, ex quo nulla oritur hęreſis ſuſpicio. Ibid. num. 6. pag. 230.
Cauthela pro Judicibus in actu carcerandi eos, qui ſuſpicantur malefici. Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 4. numer. 2. pag. 239. *Vide in verbo* SIGNA.
Morborum qualitates quando arguant ſuſpicionem maleficii? Ibidem num. 9. pag. 241.
Stygmata, quæ in Maleficis, ſeù Iamiis reperiri ſolent, non inducunt fortiſſimam ſuſpicionem ad condemnationem, nec ad torturam. Ibid. nu. 13. pag. 242.
Simplex cultus ſuperfluus non inducit hęreſis ſuſpicionem. Cap. 2. Sect. 7. n. 2. pag. 243.
Hęreſis ſuſpicio inducta ex abuſu Sacramentorum, levis non eſt, quocumque modo conſideretur. Cap. 3. numer. 4. pag. 263.
Sacramentorum abuſus hęreſis inducit ſuſpicionem, quia hęretici vel deſpiciunt omnia Sacramenta, vel nonnullis abutuntur. Ibid. num. 6. pag. 263.
Non quilibet Sacramentorum abuſus inducit hęreſis ſuſpicionẽ; & qualis abuſus inducat? Ibid. num. 7. pag. 263.
Ex qualitate perſonę abutentis judicatur etiam de abuſu Sacramentorum, an inducat hęreſis ſuſpicionem. Ibid. num. 9. pag. 264.
Quamvis non omnis Sacramentorum abuſus inducat hęreſis ſuſpicionem, aliquis tamen abuſus Sacramentorum eam inducere poteſt in quolibet Sacramento. Ibid. num. 10. pag. 264.
Sacerdos audiens confeſſiones ſine juriſdictione, non incurrit hęreſis ſuſpicionem. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. numer. 22. pag. 270.
Polygamia inducens hęreſis ſuſpicionem, non eſt Polygamia ſucceſſiva, ſed ſimultanea. Ibid. n. 27. pag. 271.

Moti-

Motivum explendę libidinis non eximit Polygamos ab hęresis ſuſpicione. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 1. numer. 9. pag. 274.

Ad convincendam hæresis ſuſpicionem in Polygamis multæ circumſtantiæ concurrunt. Ibid. n. 10. pag. 274.

Suſpicio hęresis in Polygamis cur non ſit cenſenda levis? Ibidem num. 11. pag. 274.

Quò atrocius eſt crimen, eò gravior hęresis ſuſpicio: Polygamia autem atrociſſimum eſt crimen. Ibid. nu. 12. pag. 275.

Prætendens matrimonium nullum, ſi tranſit ad ſecunda vota, non excuſatur à levi ſuſpicione hæresis: Secùs verò ſi habeat prò ſe opinionem probabilem, etiam ſi lata eſſet ſententia prò validitate primi matrimonii. Ibid. nnm. 23. pag. 278.

Tranſmiera cum aliis Doctoribus tenet eo tantum caſu non incurri hæresis ſuſpicionem, quando eſt certitudo moralis de nullitate primi matrimonii, quod ampliatur. ſub. n. 25. Ibid. n. 24. pag. 278.

Dubius de vita coniugis, ſi tranſit ad ſecunda vota, hæresis ſuſpicionem incurrit, etiamſi per quinquennium expectaverit, Ibid. n. 28. pag. 278.

Mater conſulens filiam ducere alium virum, incurit hæresis ſuſpicionem. Ibid. n. 31. pag. 279.

An ſi quis nulliter contrahat matrimoniũ, durante primo, ſit ſuſpectus de hæresi? Ibid. num. 36. pag. 279.

Item dicendum de Polygamia ſimilitudinaria, ſicut de vera in ordine ad hęresis ſuſpicionem. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 2. n. 1. pag. 281.

Sponſalia ſola à Subdiaconis contracta inducunt hæresis ſuſpicionem, licet levem. Ibid. n. 12. pag. 283.

Poteſt uxoratus abſque peccato, & abſque hæresis ſuſpicione, tranſire ad ordines Sacros, vel ad religionem cum conſenſu coniugis: Hęcque in tali caſu ad quid teneatur? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 3. n. 4. pag. 288.

Incurritur ſuſpicio de hæresi, ſi in conſecratione reſpuatur vinum, vel aqua non temperetur. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 18. pag. 300.

Circa materiam, ex quà conficitur matrimonium, nullus eſt abuſus inducens hęresis ſuſpicionem. Ibid. n. 31. pag. 301.

Tria delictorum genera: Primum continet ea, ad quę voluntas naturalem habet propenſionem: Secundum ea, à quibus animus refugit: Tertium indifferentia: Qua ratione hęc omnia delicta inferant hęresis ſuſpicionem? Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 3. numer. 5. pag. 303.

Alteratio formę, licet non eſſet ſubſtantialis, adhuc hęresis ſuſpicionem induceret: Ratio hujus. Ibid. num. 6. pag. 303.

In aliis Sacramentis, exceptа Euchariſtia, non ſervantes formam ſubſtantiale, an incidant in hæresis ſuſpicionem? Ibid. n. 4. pag. 303.

Nulla eſt hæresis ſuſpicio, celebrare Sacramenta in loco non debito. Cap. 3. Sect. 1. Subſ. 4. n. 22. pag. 310.

Nulla hæresis ſuſpicio incurritur ex celebratione miſſarum prò defunctis ante mortem ejus, prò quo celebratur. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 5. n. 19. p. 314.

Matrimonium celebrare ante legitimam ætatem non indueit hęresis ſuſpicionem. Ibid. n. 30. pag. 315.

Non obſtat, quod jura prefixerint terminum ætatis ad contrahendum matrimonium, ut indè incurratur ſuſpicio in contrahendo ante legitimam ætatem, Ibid. n. 33. pag. 315.

Incurrit ſuſpicionem hęresis, qui Vaſa ſacra in ſacrificio damnat ſive aurea, ſivè argentea. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 6. n. 7. pag. 318.

Suſpicio hęresis in non adhibente ad Miſſam cereos, fundatur in hęresi Vigilantii, qui dictum uſum impugnabat. Ibid. n. 18. pag. 320.

Remoto cõremptu plures cęremoniæ omiſſæ in Miſſa, non inferunt hæresis ſuſpicionem, Ibidem numer. 19. & 20. pag. 320.

Si quis contraheet matrimonium ſinè Parocho, & teſtibus nullam incurreret hæresis ſuſpicionem, & cur, Ibid. n. 23. pag. 321.

An incurratur ſuſpicio de hæresi à Sacerdote non debitis diſpoſitionibus celebrante? *Vide in verbo*, Dispositio, & Missa.

An incurrerent ſuſpicionem hæreſis Latini, ſi offerrent in Miſſa plures particulas ut faciunt Græci. Ibidem num. 11. pag. 334.

Attractare hoſtiam, quacumque ex cauſa fiat, inducit hęreſis ſuſpicionem. Cap. 3. Sect. 3. ſubſect. 1. num. 20. pag. 342.

Opinio, quod in caſu neceſſitatis licitum ſit, uti oleo non benedicto in Sacramento Extremæ Vnctionis, ſequi nequit abſque hæreſis ſuſpicione. Ibid. num. 37. pag. 345.

Græci Presbyteri benedicendo Oleum Infirmorum nullam hæreſis ſuſpicionem incurrunt. Ibid. numer. 39. pag. 345.

Abuſus in conferendo nulliter Sacramentum Ordinis inducit ſuſpicionem hæreſis. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 2. n. 32. pag. 351.

Abuſus alterationis formæ in Sacramentis conferendis inducit hæreſis ſuſpicionem, quia pervertuntur fines Sacramentorum. Cap. 3. Sect. 3. Subſ. 3. num. 2. pag. 355.

Abuſus in alterandis ritibus Romanæ Eccleſiæ, inducit hæreſis ſuſpicionem. Ibid. n. 4. pag. 356.

Non inducitur hæreſis ſuſpicio ob non ſervatas cæremonias in Sacramentorum colllatione. Ibid. numer. 37 pag. 361.

Limita. Ibid. num. 38. pag. 361.

Poteſt tamen occurrere aliqua circunſtantiam, qua attenta oriretur hæreſis ſuſpicio reſpectu ejus, qui non ſervat debitas cæremonias. Ibidem num. 51. pag. 363.

Judæus effectus Chriſtianus eſſet ſuſpectus, ſi ſuum priſcum nomen retineret. Ibid. num. 42. pag. 361.

Non eſſet ſuſpectus de hæreſi, ſi quis in baptiſmo non adhiberet Patrinos. Ibid. num. 43. pag. 362.

Limita ſi adeſſet contemptus. Ibid. n. 44. pag. 362.

Nec ſuſpectus eſſet, qui aquam prò baptiſmo adhiberet non benedictam, vel non Trina Merſione baptizaret. Ibid. num. 45. pag. 362.

Non eſſet ſuſpectus, qui baptiſmum conferret non merſione, ſed infuſione, vel aſperſione: poteſt enim baptiſmum merſione conferri. Ibidem numer. 47. pag. 362.

Nequit dici ſuſpectus, qui vel nominis impoſitionem, vel aliam cæremoniam omitteret in confirmatione. Ibidem num. 50. pag. 363.

Non eſſet de hęreſi ſuſpectus Sacerdos, qui in tradenda Euchariſtia, vel abſolutione, non adhiberet conſueta verba. Ibid. num. 52. pag. 363.

Si in adminiſtranda Extrema Unctione, quis non ungeret membra quinque ſenſuum, eſſet ſuſpectus. Ibid. num. 53. pag. 363.

Si Epiſcopus in collatione Presbyteratus omittat manuum unctionem non eſt de hæreſi ſuſpectus; dummodò aliqua circumſtantia non interveniat. Ibidem num. 56. pag. 364.

Incidunt in hæreſis ſuſpicionē, qui iterant Sacramenta characterem imprimentia. Cap. 3. Sect. 3. ſubſect. 4. numer. 3. pag. 366.

Abuſus quo quis pluries eadem die communicat non inducit hæreſis ſuſpicionem. Ibid. num. 44. pag. 372.

Ex ſollicitatione poteſt quandoque oriri ſuſpicio de levi, etiam ſtante praxi Romanæ Inquiſitionis. Cap. 3. Sect. 3. ſubſ. 5. num. 5. pag. 380.

In ſuſpicionem hæreſis incurrunt Confeſſarii docentes actus Meretricios, quibus alliciantur viri. Ibid. numer. 24. pag. 382.

In materia ſollicitationis ſuſpicio tantum oritur reſpectu Confeſſarii, non autem reſpectu mulieris, etiamſi conſenſerit. Ibid. num. 28. pag. 383.

Suſpicio hæreſis, reſpectu Receptatorum incurritur, ſivè Receptantes ſint perſonæ privatæ, ſivè publicæ. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. num. 8. pag. 406.

Suſpicio hęreſis non incurritur ab iis, qui receptant hęreticos, maxima conjunctos amicitia; dummodò non participent in eodem crimine, non adſit periculum perverſionis, & non fiat lucri gratia &c. Ibid. num. 27. 28. 29. & 30. pag. 409. & ſequen.

Suſpicionem hæreſis incurrit, qui offendit Sancti Officii Miniſtrum etiam remotum ab Officio; intuitu S. Officii; Cap. 4. Sect. 2. ſubſect. unic. numer. 4. pag. 432.

Ex

Ex copula carnali Catholicorum cum hæreticis an hæresis suspicio oriatur? Negativè. Cap.5. Sect.2. numer. 108, pag.456.
Ad effectum ingerendę hæresis suspicionem in retinentibus libris hæreticorum, considerandum est, quid illi tractent. Cap.6. Sect.1. num.9. pag.458.
Suspicio incurritur, etiamsi retinens dicat se non legisse. Ibid.num.14.
Crescit suspicio, si dicat se nescire, à quo tales libros receperit. Ibid. num. 15.
Limita. num.16.
Incurritur etiam suspicio, si retineantur hæreticorum Scripturę typis non evulgatę. Ibid. num. 16.
Enumerantur conjecturę indicantes qualitatem suspicionis resultantem ex librorum retentione. Ibid. numer. 24. pag.459.
Ad effectum incurrendę suspicionis legere dicitur, qui incipit legere, & posteà desinit, nisi parvitas materię excuset. Ibid.num.25.
Defendentes libros hæreticorum maxima laborant suspicione. Ibid. numer. 34. pag. 60.
Amplia à num.35. ad num.37. & sequen.
Ab hęresis suspicione excusatur, si retinens libros hæreticorum sit imperitus, nisi aliundè concurrat hęresis suspicio. Cap. 6. Sect. 2. num. 1. pag. 464.
Si retinens sit bonę famę licet non idiota. Ibid. n. 3. Eò magis, si in libris non contineatur dogma fidei, sed merè eruditio. Ibid. n. 4. Si legantur in materię parvitate, quod tamen aliqui negant. Ibid.num.5.
Et cum debita licentia. Ibid. numer. 14. pag.465.
Si legantur non scienter, etiamsi ignorantia sit affectata. Ibid. numer. 23. pag. 466.
Vide alias circumstantias, quę ab hęresis suspicione excusant, cum suis limitationibus, & declarationibus. Ibid.subs. n. 24. 35. 39. 47. 50. 55. & 56.
Hęresis suspicio non incurritur, si legantur libri Apocryphi hęresim non continentes. Ibid.num.34.pag.467.
Multum deferendum est arbitrio Judicis in materia suspicionis, quę incurritur ob libros prohibitos lectos. Ibidem numer. 52. pag. 470.
Quęlibet justa, & levis causa excusat ab hac suspicione. Ibid.num.54.
Ab omni suspicione eximuntur imprimentes, & Typographi, quoties à Revisoribus tradita fuit facultas librum imprimendi. Ibid.num.69. pag. 471. & num. 77.pag.472.
Hęresis suspicionem incurrunt, qui funus hæreticorum comitantur. Cap.ult. Sect. 1.num.1.pag.473.
Tres casus distinguit Ricciullus, in quibus videtur suspicionem ob hanc causam non incurri, sed reiicitur. Ibid.numer.2.pag.474.
Item hęresis suspicionem incurrunt, qui hæreticis hęreditatem relinquunt, nisi illis, ut egenis, relinquant. Ibidem num.5.
Item contemnentes censuras Ecclesiasticas. Ibid.num.6.
Item Apostatę à Religione, si transeant ad partes hæreticorum, & cum illis communionem habeant, etsi per annum in excommunicatione persistant. Ibidem num.23.24.& 25.pag.476.
Hæresis suspicionem incurrunt ii, qui propositiones hæreticas, vel parum Catholicas proferunt. Cap.ult. Sect.2. n.1.pag.477.
Et ingerunt hæ propositiones vehementę hæresis suspicionem, quia plerumque cum pertinacia proferuntur. Ibid. n.2.
Imò videntur inducere formalem hęresim. Ibid.n.3.
Propositiones, quæ denunciari debent, & hæresis suspicionem inducunt, ad tria genera possunt reduci, scilicet hæreticarum, hæresim sapientium, & temerariarum. Cap.ult.Sect.1.subs.2. n.1. pag.478.
Regulæ quibus dignoscitur propositio, quæ infert hæresis suspicionem afferuntur. Cap.ult.Sect.2.sub.2.à n.1.& seqq. pag.504.
Suspicio oritur ex propositione, etiam non damnata à Sancta sede, quando illa opponitur majori parti Sanctorum Patrum, & Doctorum. Ibid.n.11.pag. 505.
Suspicionem importat ambigua propositio ex mala qualitate proferentis. Ibid. n. 15.
Item propositio, quæ continet absur-

dum, & peregrinum sensum alienum à communi modo loquendi Patrum, & Scholasticorum. Ibid. numer. 18. pag. 506.
Item propositio, quæ sub Religionis prætextu subvertit simplicem plebem, eamque incitat contra Magistratum, & Pastores. Ibid. nu. 20. pag. 507.
Item propositio, quæ arcet Catholicos à piis operibus, & multò magis à fide amplectenda. Ibid. n. 21.
Amplia, ut n. 23. 24. & 25.
Item propositio, quæ detrahit alicui statui fidelium, seù dignitati personæ Illustris. Ibid. n. 30. pag. 508.
Suspicione hæresis involuuntur admiscentes scurrilia in verbis sacræ scripturæ, vel ea ad scurrilia, & vana convertentes. Ibid. n. 40. & 41.
Amplia, ut num. 43.
Quid autem requiratur ad incurrendam hæresis suspicionem in abutentibus Sacra Scriptura? Ibid. n. 43. & 45. pag. 509.
Suspicionem infert etiam propositio illa, quæ licet non possit impugnari urgentibus testimoniis, & fundamentis, tamen in materia morum nequit practicari absque scrupulo. Ibid. n. 64. pag. 511.
Reliqua *vide in verbo* SUSPECTUS.

SYMBOLUM.

Dummodò symbolum hæreticæ pravitatis non sit adire templa hæreticorum, potest Catholicus adire templa eorumdem, concurrentibus aliis conditionibus. Cap. 5. Sect. 2. n. 22. p. 447.

SYMPATHIA.

De pulvere, sive unguento sympathico ad medendum in distanti, an sit superstitiosum? Cap. 2. Sect. 2. subs. 5. nu. 9. pag. 193.
De nonnullis effectibus sympathicis. Ibid. num. 10. pag. 193. & num. 11. & 12. pag. 194.

SYNAGOGA.

Nec ramos ad ornatum synagogæ, nec Agnum ad imolandum possunt Christiani Judæis vendere. Cap. 5. Sect. 2. n. 75. pag. 452.
Secundum leges synagogæ, qua aliquid profertur, est Judæa propositio. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 7. n. 11. p. 500.

T

TABELLA.

An sint damnandæ Aureæ Tabellæ, quæ in votum appenduntur, Imagines, & Vexilla? Cap. 2. Sect. 7. subs. unic. num. 8. pag. 246. & numer. 10. & 11. pag. 247.
Aureæ Tabellæ votivæ videntur sapere gentilitatis reliquias. Ibid. num. 9. pag. 247.
Quid dicendum de Tabellis, & votis, quæ deferuntur ad sepulchra eorum, qui non sunt Sancti? Cap. 2. Sect. 7. subs. 2. n. 63. pag. 261.

TACTUS.

Tactus animantium mirabiles producere effectus, experientia docet. Cap. 2. Sect. 2. Subs. 4. §. 2. n. 1. pag. 183.
Nedum homines, sed etiam bruta per tactum multa mirabilia operantur: Exempla. Ibid. n. 34. pag. 189.
Per tactum nequit Magia exerceri. Ibid. n. 35. pag. 189.
Mas inter fratres septimus suo tactu strumas medetur ex Lessio, & aliis. Ibid. n. 36. pag. 189.
Sed falsum est. Ibid. n. 37. pag. 190.
De privilegio medendi per tactum Strumas per Regem Galliæ, & aliorum. Ibid. num. 36. pag. 189. & num. 38. pag. 190.
Ex Ruperto Abbate si nuda mulieris planta tangat serpentem, eum interficit. Ibid. n. 39. pag. 190.
An manus immatura morte raptorum valeat per tactum ad curandas Paroptides? Ibid. n. 40. pag. 190.

TAMBURINUS.

Assignare adæquatum finem prohibitionis librorum hæreticorum nititur Tamburinus. Cap. 6. Sect. 2. n. 45. pag. 469.

TARANTISMUS.

Vide in verbo MEDICINA.

TARRACONENSE CONCILIUM.

Ingredientes hærcticorum templa abſque rationabili cauſa eſſe de hęreſi ſuſpectos, fuit à Tarraconenſi Concilio definitum. Cap.5.Sect.2. num.39. pag. 449.

TEMERARIA PROPOSITIO, TEMERARIUS.

Temeraria propoſitio quid ſit? Cap. ult. Sect.2.ſubſ.1.§.5.n.1.pag.493.

Exempla ejuſdem. Ibid. n.2.

Temeraria propoſitio quid minus habeat reſpectu propoſitionis hæreticæ, quę etiam temeraria eſt? Ibid.n. 3.

Temeritas Eraſmi Rotherodami in dubitando, an ſymbolum fidei Catholicę fuerit ab Apoſtolis compoſitum. Ibid. num.4.

Eamdem temeritatis notam incurrunt Tertulianus, & Aureolus circa apparitiones Angelorum in forma corporea Ibid.n.5.

Temerarii cenſendi, qui negant Angelos eſſe merè ſpirituales; Item qui contemnunt adeſſe Cœlum Empireum. Ibid. n.6.

An Temerarii cenſendi aſſerentes, animas generari ab Animabus parentum. ut putavit Tertulianus? Ibid. n. 7.

Propoſitiones Temerarię alię ſunt temerariè poſitivè, aliæ negativæ: Propſitio temeraria privativè, an ſit digna cenſura? Ibid.n.9.

Regula ad cognoſcendum, an propoſitio aliqua ſit temeraria. Ibid.n.10.

Temerariæ propoſitionis multiplices nomenclaturę. Ibid. n.11. pag.494.

Ad claſſem Temerariæ propoſitionis pertinet etiam propoſitio Arrogans; item propoſitio legis Dei contemptiva; item propoſitio ſtulta.Ibid. num.19.20.& 21. p. 495.

TEMPLUM.

Templa hæreticorum non licet Catholicis adire, tempore quo hæretici tantum eadem templa adeunt.Cap.5. Sect. 2.n.3.pag.445.

Etiamſi Princeps hæreticus ſub pœna mortis jubeat, omnes hæreticorum templa adire. Ibid. uum.5.

Item etiam,ſi Princeps hęreticus declaret, pręceptum ſuum eſſe ad exigendam obedientiam Civilem. Ibid.nu.12.pag. 446.

Vide in verbo ECCLESIA, & ORNAMENTUM.

Abſque labis hæreticalis periculo nequeunt Catholici frequentare conciones in templis hęreticorum. Ibidem n.13.

Hocque cavet ſacra Congregatio in patentibus Miſſionariorum. Ibid. n.14.

Neque ubi eſt libertas conſcientiæ licet Miſſionariis adire hęreticorum templa, niſi inſtante neceſſitate confutandi aliquem hæreticum. Ibid.n.15.

In adeundis templis hæreticorum attenditur qualitas perſonarum, concurrentibus quibuſdam conditionibus. Ibidem num.17. pag.447.

Referuntur conditiones ſupradictæ à nu: 18 ad num.23.

Poſſunt hæreticorum templa à Catholicis adiri, quotieſcumque adſit aliqua rationabilis cauſa. Ibid. num.23.

Afferuntur cauſæ rationabiles adeundi hæreticorum templa. Ibid. à num. 24. ad num.37.

Ceſſantibus dictis cauſis numquam licet, etiam inſtante morte,hæreticorum templa adire. Ibid. num.38. pag.448.

Et ingredientes eſſent de hæreſi ſuſpecti, prout definitum eſt in Conciſio Tarraconenſi. Ibid.num.39.pag.449.

Supradicta procedunt, etiam reſpectu templorum Infidelium,vel Hebræorum, dum ibi ſuperſtitioſa peraguntur; ſecus, ſi ibi ſuperſtitioſa non peragantur. Ibidem num.40.& 41.

Templa, Campanas, Indulgentias, Cæremonias, & Ritus Sacros contemnentes ſunt cenſurandi; imò poſſunt reputari Athei, quibus ludus eſt Religio. Cap. ult. Sect.2. ſubſ.1. §. 5. num. 22. & 23. pag. 495.

TEMPUS.

De vana obſervantia temporis, & quando tempus obſervandum ſit? *vide in verbo* OBSERVATIO.

Quoties verba efficaciam ſortiuntur ex qualitate temporis,ſuſpecta ſunt de ſuperſtitione, ubi de collectione herbarum in nocte S. Joannis. Cap.2.Sect.2.

ſubſ.3.§.3,num.18. pag.176.
Dæmones ſacratioribus temporibus parant maleficia, & cur? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ.3.§.3. num.19.pag.177.
De tempore quo Miſſa celebrari poſſit. *Vide in verbo* Missa.

TENTATIO.

An Dæmonum tentationes in nobis excitentur contactu lapidum, & herbarum? Cap.2. Sect.2. ſubſ.5. nu.20. pag. 195.
Tentationem contrà fidem expertam fuiſſe ex aſſidua diſputatione cũ hæreticis, faſſus eſt Sanctus Petrus Mratyr. Cap.6. Sect. 2. n. 41. pag. 468.

TERMINI.

Cum propoſitio de fide ſit illa, quæ revelatur à Deo in propriis terminis, vel æquipolentibus, dupliciter accidit, quod reveletur in terminis æquipolentibus. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 1. n. 2. p. 481.
Quando termini ſubobſcurè continent ſententias revelatas ex communi Eccleſiæ interpretatione, propoſitio dicitur æquipolenter revelata. Ibid. num. 3.

TERRA.

Magi exercent ſuam poteſtatatem in elementum Terræ. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ.2. n. 8. pag. 156.

TERRÆ HÆRETICORUM.

In Terris hæreticorum Catholicis non licet habitare ſecundum bullam Clementis VIII., niſi de licentia Ordinarii, vel Inquiſitoris. Cap.5. Sect. 2. num.1. pag. 445.
Quid autem agere debeant ibi cum tali licentia habitantes? Ibid. n.2.

TERRÆMOTUS.

Adverſus Terremotus Sancti plures Orationes inſtituerunt. Cap.2. Sect.2. ſubſ. 4. §. 2. n. 20. pag. 186.
Terræmotus quid prænuncient? Cap. 2. Sect. 3. ſubſ. 1. n.13. pag. 203.
Terræmotus remedium à Deo per viſionem traditum.Cap. 4. Sect.1. n. 9. pag. 396.

TERTULIANUS.

Vide in verbo Corona.
Quodam irriſionis genere vexatus fuit circa Clericorum, & Monachorum indumenta. Cap. ult. Sect. 1. num. 13. pag. 475.
Tertulianus, & Aureolus temeritatis notam incurrunt circa Angelorum appationes in forma corporea. Cap. ult. Sect. 2. Subſ. 1. §. 5. n. 5. p. 493.
Tertulianus putavit, animas generari ab animabus parentum. Ibid. n. 7.

TESTAMENTUM.

Bordoni contradictio, quod articuli fidei contineantur tantum in tribus ſymbolis, & poſteà quod contineantur in novo, veterique teſtamento, & in Eccleſiæ definitionibus. Cap. ul. Sect. 2. ſubſ. 1. n. 7. pag. 479.
Cũ utriuſque teſtamenti auctor ſit Deus, ideò omnia contempta in Bibliis ſunt de fide tenenda. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. nu. 12. & 13. pag. 482.

TESTES.

Teſtes ſingulares an probent delictum? *Vide in verbo* Delictum.
An probent conſuetudinem delinquendi? *Vide in verbo* Habitus.
An Blaſphemus in judicio poſſit ſe tueri excipiendo contra teſtes, ſicuti in aliis judiciis? Cap. 1. Sect. 6. num. 95. pag. 134.
Aliqui Auctores univerſaliter negant, blaſphemis competere hujuſmodi exceptionem, excepta illa de teſtibus, uti nimicis. Cap. 1. Sect. 6. n. 96. pag. 134.
Contraria, & magis practicata eſt opinio in Tribunali S. Officii. Cap. 1. Sect. 6. n. 97. pag. 135.
Teſtes domi detenti à petſonis privatis, ne examinentur, reddunt detinentes indirectè impedientes miniſtros Sacræ Inquiſitionis. Cap. 4. Sect. 2. nu. 74. pag. 431.
Teſtes videntur adnumerandi inter Miniſtros Sancti Officii. Cap. 4. Sect. 2. ſubſ. unic. n. 8. pag. 433. Etiam in cauſa ſuſpicionis hæreſis. Ibid. n. 10.

THEOLOGIA.

Theologia distinguitur ab habitu fidei. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. num. 7. pag. 486.

Inter propositionem Theologiæ, & Theologicam, quæ sit differentia? Ibidem num. 9.

THEOLOGICA PROPOSITIO.

Theologica propositio quid sit? Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 2. n. 1. pag. 485.

In hoc sillogismo: Omnis homo est visibilis: Christus est Homo: Ergo Christus est visibilis; conclusio dicitur propositio Theologica: Sed hoc exemplum reicitur. Ibid. num. 2.

Quando conclusio nō immediatè sed mediatè tantum multos discursus deducitur à principio revelato per scientiam naturalem, ejus assensus non est fidei, neque scientificus, sed Theologicus. ibid. n. 4.

Propositio Theologica, quomodò sit opposita propositioni Erroneæ? Ibidem num. 8. pag. 486.

Inter propositionem Theologicam, & Theologiæ, quæ sit differetia? Ibidem n. 9.

Inter conclusionem Theologicam, & de fide deductam ex duabus præmissis de fide, quæ sit differentia. Ibid. n. 10.

Reicitur Bordonus asserens propositionem sapientem hæresim esse illam, quæ adversatur propositioni Theologicæ. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 3. num. 4. pag. 488.

Propositio Theologica pertinet ad Inquisitores, quatenus damnum potest inferre bonis moribus. Cap. ult. Sect. 2. subs. 1. §. 5. n. 18. p. 494.

THEOLOGI.

Theologorum opinio circa deferentes arma ad hæreticos limitatur. Cap. 4. Sect. 2. n. 25. pag. 426.

Theologorum communis opinio, quod Summus Pontifex habeat universaliter Dominiū suprà omnes gentes, mediatè, & indirectè. Cap. 4. Sect. 2. n. 70. pag. 431.

Apud Theologos non satis constat, quæ sit propositio Erronea. Ibid. n. 14.

THESAURUS.

Vide in verbo PALOMANTIA.

D. THOMAS.

Sancti Thomæ Doctrina circa necessitatem intentionis in ministro, conciliatur. Cap. 3. Sect. 5. n. 13. pag. 393.

Sancti Thomæ propositiones immeritò censuravit Accademia Parisiensis. Cap. ult. Sect. 2. subs. 2. num. 10. p. 505.

Sanctus Thomas explicando doctrinam Aristotelis, detexit falsitatem Averrois, & Arabum philosophorum, qui abusi fuerunt doctrina Aristotelis ad probandum fidei misteria esse veritati parum consona. Ibid. n. 54. & 55. pag. 510.

TURRIFICATIO.

De Turrificatione, *vide in verbo* IDOLOLATRIA.

TIMOR.

Vide in verbo METUS.

Timor parvus non est suspicio. Præl. 2. n. 2. pag. 3.

Timor est in voluntate. Præl. 2. num. 2. pag. 3.

Timor minuit pœnam. Præl. 15. num. 4. pag. 27.

Propter timorem facillimè ipsa ratio vacillat. Præl. 15. n. 4. pag. 27.

Ex timoribus adeo fortiter pavent homines, ut delirent. Præl. 15. nu. 4. pag. 27.

TITULUS.

Titulo mercaturæ potest haberi conversatio cum hæreticis. Cap. 5. Sect. 1. n. 16. pag. 437.

Titulus *Catholici* Regibus Hispaniæ quàm sit antiquus? Cap. 5. Sect. 2. n. 86. p. 453.

TONITRVA.

Sanctus Thomas erat tonitruum timidissimus. Cap. 2. Sect. 2. subs. 4. §. 2. n. 20. pag. 186.

Adversus Tonitrua Sancti plures Orationes instituerunt. Ibid.

TONSVRA CLERICALIS.

An prima Tonsura iterari possit? *Vide in verbo* ORDO.

Mos tonndendi Capillos, & assumendi novum

novum genus veſtis In Monialibus eſt antiquus. Cap ult. Sect. 1. n. 14. pag. 475.
Tonſura Clericorum fuit ab Apoſtolis præſcripta. Ibid. n. 15.
Secundum Sanctum Dionyſium fuit à Sancto Petro inſtituta ad modum Crucis. Ibid. num. 16. pag. 476.
Eadem Tonſura ſemper extitit in uſu apud Catholicos, & in tanto honore habita, ut Epiſcopi rogarentur per coronam ſui Capitis. Ibid. n. 17.
Qui illam, & Clericorum veſtes contemnit, hæreticis ſe addictum oſtendit. Ibid. n. 18.
Quæ in ejus contemptũ habentur in libris Julii Cęſaris Scaligeri, videntur addita à Joſepho ejus filio hæretico. Ibidem n. 19.

TRADERE, TRADITIO.

Tradere hęreticum brachio ſeculari, & ejus judicio, Eccleſia poteſt. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 1. n. 24. pag. 414.
Tradere igni Joannem Hus, ægrè ferens Sigiſmundus Imperator à Concilio Conſtantienſi, ejus ſcrupulum diluvitur. Ibid. n. 25.
Traditione Apoſtolica prodiit, quod laicus adminiſtret Sacramentum Baptiſmi in neceſſitate. Cap. 3. Sect. 4. nu. 8. pag. 389.
Propoſitiones de fide continentur in Bibliis, Conciliis generalibus, & traditionibus. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 1. n. 8. p. 482.
Quæ traditionibus adverſantur, hæreticæ propoſitiones dicuntur. Ibid. n. 28. pag. 484.

TRANSCRIBENS.

Tranſcribens libros hæreticorum, eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 6. Sect. 1. nu. 27. pag. 459.
Declara, ut Ibid. n. 28. & 29. p. 460.

TRANSIENS.

Tranſeuntes hæreticos, receptantes in hoſpitio, non comprehenduntur ſub diſpoſitione Gregorii XV. Cap. 5. Sect. 1. n. 14. pag. 437.

TRANSMIERA.

Nimis rigoroſe cenſet, hæreticum eſſe, qui extortam interpretationem ponit in verbis Sacræ Scripturæ. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 47. pag. 509.

TRANSMITTENS.

Tranſmittentes Arma ad Infideles ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap. 4. Sect. 2. n. 19. p. 425.

TRIDENTINUM CONCILIUM.

Tridentini Concilii decretum quò ad ſuperiores à quibus ſunt examinandi libri. Cap. 6. Sect. 2. n. 71. pag 471.
Tridentini Concilii decretum contra admiſcentes ſcurrilia in verbis Sacræ Scripturæ, eademque ad ſcurrilia, & vana convertentes. Cap. ult. Sect. 2. ſubſect. 2. num. 30. pag. 508. & nu. 61. pag. 511.

TRIENNIUM.

Vide in verbo POENITENTIA.

TRIGAMIA.

Vide in verbo MATRIMONIUM.

TUITIO, TUERI.

Tueri hæreticos, ne puniantur, reddit de hæreſi ſuſpectum. Cap. 4. Sect. 2. nu. 4. pag. 424.

A TVRRE.

Vide in verbo PHILIPPUS.

TYPOGRAPHI.

Typographi, & imprimẽtes eximuntur ab omni ſuſpicione, quoties à Reviſoribus tradita fuit facultas librum cudendi. Cap. 6. Sect. 2. n. 69. pag. 471.

TYRANNVS.

Tyrannus, ſi in contemptum legis Eccleſiaſti-

siasticæ præcipiat, edi carnes diebus vetitis, illas edens falsam sectam profitetur. Cap. 5. n. 68. pag. 451.
Et in isto casu, neque summus Pontifex potest dispensare. Ibid. num. 69. pag. 452.
Si non adest præceptum Tyranni, commorantes in locis infidelium possunt edere carnes ad evitanda pericula. Ibid. nu. 70.
Esset tamen commestio tunc illicita, si ex ea scandalum oriretur, & posset vitari. Ibid. n. 71.

V

VALIDITAS.

Validè, sed non licitè potest recipi Sacramentum Ordinis ab Hæretico Episcopo, servatis essentialibus Sacramenti. Cap. 5. Sect. 1. n. 40. p. 439.
Validè contrahitur matrimonium à Catholico cum hæretica, vel è contrà; sed illicitè. Ibid. n. 43.
Validitas dubia excusat ab hæresis suspicione permittentes se rebaptizari. Cap. 3. Sect. 4. n. 20. pag. 390.
Validitas nulla est Sacramenti à Ministro mimicè administrati ex Concilii Tridentini declaratione. Cap. 3. Sect. 5. n. 12. pag. 393.

VANA.

Vide in verbo OBSERVATIO.

VANITAS.

Quando dubitatur de vanitate rerum, priusquàm aggrediantur, adhibendæ sunt diligentiæ ad dubium removendum. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 1. n. 12. p. 170.
Fœminæ solent bona fide uti rebus vanis. *Vide in verbo* FOEMINA.

VASA.

Sacerdos, qui in conficiendo Sacrificio vasa sacra damnat, sive aurea, sive argentea, est suspectus de hæresi. Cap. 3. Sect. 1. subs. 6. n. 7. pag. 318.
Vasa aurea, & argentea primis seculis Christianitatis fuerunt in Ecclesia. Ibid. n. 8. pag. 318.
Prisca Ecclesia Christiana vilia vasa in celebratione sacrificii Missæ adhibuit. Ibid. n. 9. pag. 319.
Dictum notabile Sancti Bonifacii Martyris, & Sancti Hieronymi de Sancto Exuperio. Ibidem numer. 10. pag. 319.
Græcorum avaritia in hoc. num. 11. pag. 319.
Abusus vasorum vilium in Sacrificiis observatus in Maronitis. Ibid. num. 12. pag. 319.

VBERA.

Vbera Mulieris infantem ablactantis, sterilescunt, si lac in prunas emulgeat. Cap. 2. Sect. 2. subsect. 5. num. 12. pag. 194.

VENATIO.

De vana observantia in venatione. *Vide in verbo* OBSERVATIO.

VENDENS.

Vendentes Arma infidelibus in Terris Christianorum, an incidant in Bullam Cœnæ? & quid dicendum de Christianis, ea vendentibus iis, quos sciunt ad infideles delaturos? Cap. 4. Sect. 2. nu. 23. 24. pag. 426.

VENENVM.

Malefici non ignorant venenum. Cap. 2. Sect. 6. subs. 3. §. 3. p. 235.
Malefici venenis, ut validiora sint, Carmina miscent. Cap. 2. Sect. 6. subs. 3. n. 4. pag. 235.
Malefici operantur quandoque per introsumptionem absque veneno. Ibid. n. 5 pag. 235.
Vide in verbo MALEFICUS.

VENEREA RES.

Veneream rem exercentes Judæi cum Christiana, ab Episcopis puniuntur, non ab Inquisitoribus. Cap. 5. Sect. 2. n. 109. pag. 456.

VENE-

VENETIÆ.

Venetiarum Dux præstat juramentum de semper servanda Catholica fide, & expellendis hæreticis. Cap. 4. sect. 1. subs. 2. §. 2. n. 17. pag. 418.

VENTVS.

Magi ventos sopire possunt. Cap. 2. Sect. 2. subs. 2. n. 7. pag. 155.

VERBA.

Vide in verbo DICTA, *& in verbo* SERMO.

Animus dicitur talis, qualem prolata verba significant. Præl. 9. num. 1. pag. 15.

An Verba Æquivoca pariant suspicionem hæresis? *vide in verbo* EQUIVOCUM.

Verba ut ingerant suspicionem hæresis, debent esse libera, clara, & non fatua. Præl. 9. n. 7. pag. 16.

Ad inducendam suspicionem insaniæ, requiruntur verba inordinata, & fatua. Præl. 6. n. 7. pag. 16.

Verba, quibus Magi utuntur, vel sunt imprecativa, vel constitutiva. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 2. n. 1. pag. 171.

Sæpe verbis, quibus utuntur Magi, conjunguntur ritus: Illaque possunt esse sacra. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 2. num. 2. pag. 171.

Verba ex eo, quod sint sacra, non purgatur hæresis suspicio, sive pacti cum Dæmone. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 2. n. 3. pag. 171.

Magi utuntur verbis Sacris, quia credunt Dæmones divinorum nominum virtute à se posse cogi. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 2. n. 5. pag. 171.

Dæmones verba sacra exigunt in incantationibus, ut illis injuriam irrogent. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. num. 6. pag. 172.

Suspicio de pacto cũ Dæmone in verbis sacris requirit perversionem eorundem, & quomodò? Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 2. n. 7. 8. 9. & 10. pag. 172.

Verba Sacra pervertuntur quoties pro usu ensalmi nullus habetur ministrorũ delectus. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 2. n. 11. pag. 172.

Quoties Magi utuntur verbis Ignotis, vel nihil significantibus, non dicuntur operari divina virtute. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. n. 2. pag. 173.

Nec verba impetrativa, nec constitutiva habent effectum infallibilem. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. n. 4. pag. 174.

Non præsumuntur operari virtute divina verba, quoties promittunt præservationem à morte. Cap. 2. Sect. 1. subs. 3. §. 3. num. 7. pag. 174.

Vel longitudinem vitæ. Ibid. n. 8.

Vel scientiam futurorum. Ibid. n. 9.

Dicuntur Verba agere virtute Diabolica, quoties utentes eis sunt vitæ scelerate. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. num. 10. pag. 175.

Dummodo aliæ non concurrant in contrarium circumstantiæ. Ibid. n. 11.

Verba sunt suspecta, quoties illis eduntur prodigia, quæ ad sanandos homines non conducunt. Ibid. n. 12.

Quoties verba efficaciam sortiuntur ex qualitate temporis, suspecta sunt: ubi de collectione herbarum in nocte Sancti Joannis. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. §. 3. n. 18. pag. 176.

Verba Incantatoria, si in præsentia alterius majorem vim habentis suam virtutem amittunt, sunt suspecta. Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. n. 20. pag. 177.

Verba sunt suspecta, quando quis utatur ipsis per modum artis. Ibid. n. 21.

Verba prodigiosa sunt suspecta, quoties adhibentur ab illis, qui se invicem cognoscunt, licet prius non se viderint. Ibid. n. 22.

Vis, quæ inest verbis ad producendum mirabilia, provenit vel à virtute supernaturali divina, vel à virtute supernaturali diabolica. Cap. 2. Sect. 2. subs. 4. §. 2. n. 19. pag. 186.

Effectus mirabiles, quos producunt verba, tribui quoque possunt virtuti intentionali eorumdem verborum. Ibid. n. 24. pag. 187.

Verba non habent virtutem ad morbos curandos, & reiiciuntur contrarium asserentes. Ibidem. num. 25. pag. 187.

Vide in verbo LITTERAE, CABALA, SONUS, & INCANTATIO.

Verba Etherodoxorum adversus hæresum permissionem in Regnis. Cap. 4. Sect. 1. n. 13. pag. 397.

Verbum Principis tantumdem valet, ac juramentum personæ privatæ. Cap. 4 Sect.

Sect.1.ſubſ.2.§.1.num.19.p.413.
Non ſolum verbis, ſed etiam factis vergentibus in Religionis injuriam, Chriſtus negatur. Cap. 5. Sect.2. nu.7.pag. 446.
Quibus verbis uti debeant Cenſores in cenſuranda propoſitione hæreſi proxima? Cap.ult.Sect.2.ſubſ.1.§.3.num.17. pag.490.
Ex verbis inordinatè prolatis hęreſim naſci, eſt proloquium in ſcholis. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 6. num. 10. pag. 497.
Decretum Concilii Tridentini contra admiſcentes ſcurrilia in verbis Sacrę Scripturæ. Cap.ult.Sect.2.ſubſ.2.n.40.pag. 509.
Amplia, ut num.41.& 42.Ibid.

VERBVM.

An fuiſſet incarnatum, ſi Adam non peccaſſet. Cap.ult.Sect 2.ſubſect.2.nu 51. pag.510.

VERECVNDIA.

Verecundia ductus proferens verba conſecrationis ſuper hoſtiam conſecratam, ex eo quia oblitus fuerit deferre hoſtiam ad Altare, eſſet de hæreſi ſuſpectus. Cap.3.Sect.5.n.5.pag.292.

VESTES PONTIFICALES.

Contra quoſdam Religioſos, qui joci cauſa veſtibus Pontificalibus fratrem induerunt, & per clauſtra deduxerunt, potuit Sanctum Officium procedere. Cap.ult.Sect.1. n.22. pag.476.

VESTIS.

Priſcus Judæorum mos ſcindendi veſtes ad Blaſphemiæ auditionem. Cap. 1. Sect.4.n.2.pag.107.
Veſtes, audita Blaſphemia, cur ſciſſæ à collo ad pectus? Cap.1.Sect.4.n.3.pag. 107.
Hæreticorum error, quod Sacrarum Veſtium uſus ſit communis etiam Laicis Cap.3.Sect.1.ſubſ.1.n.5.pag.266.
Qui ſacras veſtes aſſumit ad Miſſæ celebrationem, non eſt vehementer de hæreſi ſuſpectus. Ibid.n.6.pag.266.
Catholici uti non poſſunt veſtibus confectis ad formam illarum, quibus utuntur hæretici. Cap.5.Sect. 2. n.48. pag. 449.
Declara, Amplia, & Limita, ut Ibid.à n.49.p.446.ad n.64.

VIATICUM.

Viaticum an ſumere teneatur, nec ne, qui manè communicavit, ſi incidat in morbum lethalem? Cap.3.Sect.4. num.25. pag.391.

VICARIUS.

Vicarii Foranei Sacræ Inquiſitionis gaudent privilegiis, familiaribus, & Miniſtris conceſſis. Cap.4.Sect.2.n.57. pag. 430.
Imò principaliter ſunt inter Miniſtros. Cap.4.Sect.2.ſubſ.vnic.n.7. p.433.

VIGILIA.

Qui die Veneris, & Sabbati commedit carnes, eſt de hæreſi ſuſpectus, ſi credat id non eſſe peccatum. Cap.3. Sect. 3,ſubſ.3.n.17.pag.358.
Vide in verbo SALTATIONES.

VINDICTA.

Etiam privatorũ vindicta poteſt blaſphemos coercere. Cap.1.n.17. pag. 44.
Et de facto Sanctus Nicolaus Epiſcopus hæreticum blaſphemantem colaphizat in Concilio Nicæno. Ibid. n. 18. pag. 44.
Vide in verbo BLASPHEMIA, *& in verbo* INIMICUS.

VINUM.

Incurritur hæreſis ſuſpicio, ſi in conſecratione reſpuatur vinum, vel aqua non temperetur. Cap.3.Sect.1.ſubſ.2.n.18. pag.298.& n.21. p.299.
Vinum eſſe aqua temperandum, probatur PP. omnium conſenſu &c. Valeret tamen ſine vino conſecratio.Ibid.num.19. pag.298.
Errores hęreticorum Aquariorum, Ebio-

nitarum, Encraticarum, & Manichæorum de vino à Missę Sacrificio arcendo, nec non Armenorum &c. Ibid. n. 20. pag. 298.

Qui ob simplicitatem vel non uteretur vino, vel illud aqua non diluveret, non esset de hæresi suspectus. Ibid. n. 23. pag. 299.

Quid dicendum de consecratione in Musto, vel vino expresso ex uvis passis? In isto consecrant Ethiopes Catholici. Ibid. n. 24. pag. 299.

Vide in verbo CONSECRATIO.

VIOLATOR.

Violatores Constitutionis, *Si de protegendis*, sunt de hęresi vehementer suspecti. Cap. 4. Sect. 2. n. 2. pag. 423.

VIOLENTIA.

De violentia causata à Malefico, *Vide in verbo* MALEFICUS, *& in verbo* VOLUNTAS.

Ad violentiam repellendam potest Princeps concedere hæreticis salvum conductum. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. §. 1. nu. 2. pag. 411.

VIR.

Vide in verbo UXOR.

VIRGILIUS.

Virgilius Polydorus, *vide in verbo* POLYDORUS.

VIRTUS.

Non potest continere errorem. Præl. 13. n. 1. p. 20.

Virtutis viam persuadere si licet laico, licebit etiam errantes disputatione convincere. Cap. 5. Sect. 2. n. 101. pag. 455.

VIRGO.

Dicere quod Beatissima Virgo aliquando venialiter peccaverit, est propositio erronea. Cap. vlt. Sect. 2. subs. 1. §. 2. nu. 20. pag. 487.

VITANDVS.

Vitandi excommunicati non sunt ex constitutione Concilii Constantiensis, nisi per sententiam declarati, vel notorii Clericorum percussores. Cap. 3 Sect. 4. n. 4. pag. 388.

In vitandis hæreticis sollicitudo Episcoporum per literas communicatorias. Cap. 4. Sect. 1. subs. 1. n. 4. pag. 399.

VITIA.

Non possunt non continere errorem. Præl. 13. n. 1. pag. 2.

VIVVS.

An liceat celebrare Missas prò vivis, seù sint inimici, seù non? *Vide in verbo* MISSA.

VLTIO.

Vide in verbo VINDICTA.

VNCTIO.

De Vnctione extrema, *vide in verbo* EXTREMA VNCTIO.

Dæmon cur non abutatur in incantationibus Pœnitentię, & Extremæ unctionis Sacramento? Cap. 2. Sect. 2. subs. 3. n. 8. pag. 166.

Vnctiones, & orationes supplendæ sunt à Ministro Catholico in casu receptionis baptismi ab hæretico. Cap. 5. Sect. 1. n. 19. pag. 437.

Unctionis extremæ Sacramentum potest recipi ab hæretico, si recipiens sit in articulo mortis, nec valeat contrictionis signum edere. Ibidem num. 38.

Etiam per se delet peccata mortalia. nu. 39. pag. 439

VNICA VICE.

Vnica vice receptans, dicitur receptator, & videtur incurrere excommunicationem Bullę Cœnę, licet per illam receptionem non evaderet hæreticus manus Inquisitorum. Cap. 4. Sect. 1. subs. 2. n. 12. & 13. pag. 407.

VNI-

VNITAS.

Vnitati fidei Catholicæ aduerſatur libertas conſcientiæ conceſſa hęreticis. Cap. 4. Sect. 1. ſubſect. 2. §. 2. nu. 3. pag. 415.

VNIVERSALIA.

Concilium Conſtantienſe coegit Hieronymum de Praga ad abjurandam cenſuram datam contra probabilem ſententiam ex univerſalibus deſumptam. Cap. ult. Sect. 2. ſub. 2. n. 57. p. 510.

VOCES.

Voces, & Cantus Animalium non deſtitui naturali Magia, exiſtimat Plinius. Cap. 2. Sect. 2. ſubſect. 4. §. 2. num. 4. pag. 184.

Et ſuadet ratio. Ibid. n. 5. p. 184.

VIS.

Vis, & metus eximit receptatorem ab hęreſis ſuſpicione. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. n. 21. pag. 408.

Vi Conſtitutionis Martini V. Catholici non peccant hodie converſando cum hæreticis, licet publicis. Cap. 5. Sect. 1. n. 4. pag. 436.

Non ſolum ex vi ſermonis deducitur propoſitio ſapiens hæreſim, ſed etiam ex qualitate objecti. Cap. vlt. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 3. n. 9. pag. 489.

VISIO.

Per viſionem Deus docet remedium contra Terręmotum. Cap. 4. Sect. 1. nu. 9. pag. 396.

VISITANS.

Viſitantes hæreticos ſunt de hæreſi vehementer ſuſpecti. Cap. 5. Sect. 1. nu. 11. pag. 436.

VITA.

An poſſit jurari per vitam Dei? *Vide in verbo* JURAMENTUM.

Ex vita antè acta inducitur ſuſpicio propter malum habitum. Pręlim. 8. nu. 1. pag. 12.

Regula: ſemel malus &c. Præl. 8. num. 6. pag. 13.

Ex vita antè acta oritur ſuſpicio reſpectu cujuſcumque criminis. Præl. 8. n. 7. pag. 13.

Amplia tàm reſpectu pręteriti, quàm reſpectu futuri criminis. Pręlim. 8. nu. 8. pag. 13.

Suſpicio ex pręterita vita ad futuram oritur tantum in eodem, vel ſimili genere Criminis. Pręl. 8. n. 9. p. 14.

Aliqualis etiam oritur ſuſpicio in diſſimili. Præl. 8. n. 10. pag. 14.

Quando crimen eſt per naturam ſuam alterabile cum tempore, ex pręterito non oritur ſuſpicio ad futurum. Præl. 8. n. 11. pag. 14.

Neque oritur ſuſpicio, quando adeſt triennalis reſipiſcentia. Pręlim. 8. n. 12. pag. 14.

Ad eliciendum judicium ſuper aliquo, ſpectari debet vita antè acta. Præl. 8. n. 5. pag. 13.

Quoties verba promittunt longitudinem vitæ ſunt ſuſpecta de ſuperſtitione. Cap. 2. Sect. 2. ſubſect. 3. §. 3. numer. 8. pag. 174.

An Tianeus Melampus, & Salomon voces animantium intellexerint? Ibidem num. 9. pag. 185.

Vide in verbo SONUS, VERBA, LINGUA, LITTERAE, CABALA, & CANTUS.

VOLVNTAS.

Quando Dęmon agat in voluntatem? Cap. 21. Sect. 2. ſubſect. 2. numer. 26. pag. 160.

In voluntate reſidet ſpes. Prælim. 2. nu. 2. pag. 3.

Timor eſt in voluntate. Prælim. 2. nu. 2. pag. 3.

De ratione nedum hæreſis, ſed cujuſcumque criminis eſt, ut voluntariè committatur. Præl. 14. n. 1. pag. 22. *Vide in verbo* HAERESIS.

An idem ſit error voluntarius, & error pertinax? Pręl. 14, n. 2. pag. 22.

Voluntarium quid ſit? Præl. 14. num. 2. pag. 22.

Differt pertinacia à voluntario. Præl. 14. n. 2. pag. 22.

Malefici nequeunt voluntatem cogere: Qui ſecus credit, eſt de hæreſis ſuſpectus. Cap. 2. Sect. 6. ſubſ. 2. num. 10. pag. 233.

VOTA.

An Papa poſſit diſpenſare ſuper voto? *Vide in verbo* DISPENSATIO.

An Papa poſſit ſolvere ſubditos à voto fidelitatis erga Principem? *Vide in verbo* SUBDITUS.

Solemni voto dirimitur matrimoniũ nondum conſumatum. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 3. n. 10. pag. 229.

VOX.

Vocis uſus in primis, & antè omnia exponendus. Præl. 1. n. 7. p. 2.

Intellige, quando vox ſit æquivoca. Præl. 1. n. 7. pag. 1.

Propoſitio malè ſonans poteſt dici illa, qua quis peccat in abuſu vocum diverſarum abuſu communi. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 8. n. 5. p. 497.

VRBANVS VIII.

Ex decreto Vrbani VIII. libri in Vrbe compoſiti, non poſſunt imprimi extrà ſtatum Eccleſiaſticum, abſque licentia Magiſtri Sacri Palatii. Cap. 6. Sect. 2. n. 7. pag. 472.

VRBS.

Libri in Vrbe compoſiti non poſſunt imprimi extrà ſtatum Eccleſiaſticum, niſi de licentiâ Magiſtri Sacri Palatii ex decreto Vrbani Octavi. Cap. 6. Sect. 2. n. 78. pag. 472.

VRGENS NECESSITAS.
Vide in verbo NECESSITAS VRGENS.

VRINA.

Quomodò provocetur. *Vide in verbo* SONUS.

VSVRPATVM.

Vſurpata ab hęreticis, debent Principes eniti, ut reſtituantur. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 2. §. 3. n. 8. pag. 421.

VSVS.

Vſus vocis prius exponendus. *Vide in verbo* Vox.

VSVS COMMVNIS.

Propoſitio malè ſonans poteſt dici illa, qua quis peccat in abuſu vocum diverſarum abuſu communi. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 6. n. 5. p. 497.

VVICLEPH.

Ex propoſitionibus Vuicleph damnatis à Concilio Conſtantienſi, exemplum propoſitionis erroneæ. Cap. ult. Sect. 2. ſubſect. 1. §. 2. n. 18. p. 487.

VXOR.

Quando ſuſpicari poſſit, quod uxor commiſſura ſit adulterium. Præl. 9. num. 5. pag. 16.

Qui vivente prima uxore aliam ducit eſt verè Polygamus abutens Sacramento matrimonii, & de hæreſi ſuſpectus: Ratio & n. 6. Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 1. §. 1. num. 1. & 5. pag. 273.

Non eſt de hęreſi ſuſpectus, qui ſponſalia contrahit cum expreſſo pacto non ineundi matrimonium, niſi poſt mortem coniugis. Ibid. n. 3. pag. 273.

Diſcrimen inter contrahentem ſponſalia, & contrahentem matrimonium vivente prima uxore. Ibid. n. 4. pag. 273.

Socratis hiſtoria de Valentiniano Imperatore, quod legem promulgaverit, unicuique licere duas uxores ducere falſa eſt. Ibid. num. 6. pag. 274.

Deus diſpenſavit cum Judæis ad plures uxores habendas, & cur? Ibid. n. 15. p. 276.

Adrianus Pontifex non diſpenſavit cum Carolo Magno in Polygamia, ſed primum Caroli Matrimonium cum muliere Longobarda ſolvit. Ibid. numer. 19. pag. 277.

Contrahens per procuratorem ſecundas nuptias vivente prima uxore, adhvc eſt ſuſpe-

ſuſpectus de hæreſi. Ibid. n. 29. pag. 279.
Parochus conſcius prioris matrimonii, ſi ſecundo aſſiſtat eſt ſuſpectus de hæreſi; ità pariter eſt ſuſpectus qui profert falſos teſtes ad probandam prioris uxoris mortem, & num. 33. Ibid. n. 32. & 33. pag. 279.
Fidelis relicta uxore infideli nolente ad fidem converti, non eſt Polygamus, ſi aliam ducat uxorem. Ibid. nu. 38. pag. 280.
In primitivâ Eccleſiâ, ſi coniux infidelis volebat degere cum fideli abſque Creatoris injuria, Matrimonium erat inſolubile, & cur. Ibid. numer. 39. pag. 280.
An Indi converſi ad fidem ſint Polygami, ſi relictâ priori uxore infideli tranſeant ad ſecunda vota? Ibid. num. 40. pag. 280.
Dubius de vitâ coniugis, ſi tranſit ad ſecunda vota hæreſis ſuſpicionem incurrit etiamſi per quinquennium expectaverit. Ibid. n. 28. p. 278.
Vide in verbo MATRIMONIUM, POLYGAMIA, SPONSALIA.
Sacerdotibus, & Levitis veteris Teſtamenti, cur permitteretur uxor? Cap. 3. Sect. 1. ſubſect. 1. §. 2. numer. 2. pag. 281.
In primitivâ Eccleſiâ nxorati admiſſi ſunt ad ordines Sacros ob penuriam Sacerdotum. Ibid. n. 4. p. 282.
Paphnutii inſtantia de uxoratis tollerandis in Eccleſiâ Orientali, convincitur falſitatis. Ibid. n. 5. pag. 282.
Subdiaconi hodiè ſi uxorem ducerent eſſent de hæreſi ſuſpecti, tamquam Polygami ſimilitudinarii. Ibidem num. 11. pag. 283.
Sanctus Baſilius increpat Sacerdotem, qui dimiſſa uxore eam poſteà reaſsumpſit. Ibid. n. 7. pag. 283.
Exemplum Vrſini Sacerdotis relatum à S. Gregorio de uxore à Sacerdote relictâ. Ibid. num. 8. p. 283.
Vide in verbo SACERDOS, SUBDIACONUS, CONTINENTIA, MATRIMONIUM, ORDO, DISPENSATIO.
Qui contrà uxoris voluntatem, vel ordines ſuſcipit, vel religionem ingreditur eſt Polygamus ſimilitudinarius, & de hæreſi ſuſpectus. Ratio. Cap. 3. Sect. 1. ſubſect. 1. numer. 1. pag. 287.
Bordoniſententia incontrarium reſpuitur. Ibid. n. 2. pag. 288.
Affertur, & ſolvitur Bordoni inſtantia. Ibid. n. 3. pag. 288.
Poteſt uxoratus abſque peccato, & abſque hæreſis ſuſpicione tranſire ad ordines Sacros, vel ad Religionem cum conſenſu coniugis: Hæcque in tali caſu ad quid teneatur. Ibidem numer. 4. pag. 288.
Vxor præbens conſenſum prædictum, ſi ſit juvenis, cogenda an ſit Monaſterium ingredi. Ibid. n. 5. p. 288.
Matrimonium ſi ſit tantum ratum, & non conſumatum, unus coniux altero invito poteſt reſilire, & religionem ingredi. Ibid. n. 6. pag. 288.
Conceditur bimeſtre ad deliberandum, an velit coniux, adhuc non conſumato matrimonio Religionem ingredi. Ibid. n. 7. p. 289
Elapſo prædicto bimeſtri, ſi conjux non deliberet profiteri, cogitur redire & quibus mediis. Ibid. n. 8. p. 289.
Si deliberet expectatur annus probationis, ac tempus actum ad profitendum. Ibid. n. 9. p. 289.
Abſque conſenſu alterius coniugis non poteſt alter ad Sacros Ordines promoveri, etiamſi adhuc non ſit conſumatum matrimonium: Ratio Ibid. n. 11. pag. 289.
Altero coniuge adulterante poteſt alter ordines ſuſcipere, abſque ullo conſenſu. Ibid. n. 13. pag. 289.
Si vir ad ordines promoveretur abſque uxoris Innocentis conſenſu, reciperet tamen Caractherem, ſed cogeretur redire. Ibidem numer. 14. pag. 290.
Petrus de Corbario Anti-Papa per ſententiam ſui ordinarii juſſus ad uxorem redire, à quà abſque licentia receſſerat. Ibid. n. 15. pag. 290.
Vxor tenetur denunciare maritum, & è contra. Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. nu. 22. pag. 402.

X

XENOCRATES.

XEnocrates ſolus cum ſola cubavit abſque jactura ſuæ pudicæ conſtantiæ. Præl. 4. n. 9. p. 7.

Z

ZELVS.

ZElus egregius Ferdinandi, & Eliſabettæ in inſtituenda Inquiſitione in ſuis Regnis. Cap. 4. Sect. 1. ſubſect. 2. numer. 10. pagina 407.

ZINGARI.

Quando puniendi. Cap. 2. Sect. 3. n. 8. pag. 198.

Chiromantia tantum prænuntiat per quinque lineas in vola manus exiſtentes, ubi de Zingaris, eorumque origine. Cap. 2. Sect. 3. ſubſ. 1. num. 9. pag. 201.

ZIZANIA.

Zizaniis hæreticorum libri comparati ſunt comburendi. Cap. 6. Sect. 1. n. 3. pag. 457.

FINIS.

REGESTUM.

a b

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk Llll Mmmm Nnnn Oooo Pppp.

Omnes ſunt Duerniones excepta littera N, n, n, quæ eſt Ternio.

ROMÆ, Anno M. CCIII.
Typis Dominici Antonii Herculis in via Parionis.

SUPERIORUM LICENTIA.

pag.
p.6.
Ibid
p.10
Ibid
p.12
p.18
p.30
p.33
p.44
Ibid
p.46
p.47
Ibid
pag
p.89
p.9
p.9
p.1
m
p.1
p.1
p.1
p.1
p.1
p.1
p.1
p.1
pa
p.1
pa
p.1
p.1
p.1
pa

TYPOGRAPHUS
AD
LECTOREM.

EA est Typorum conditio, humanissime Lector, ut vix fieri possit, quin, licet omni adhibita diligentia, aliquot errata non admittantur: quamobrem, ne te morentur illa, quæ reperies in hoc libro, hìc adnotavimus ea, quæ nobis occurrerunt, & sensum quoquomodo pervertere, vel obscuriorem reddere possent; reliqua verò, uel leviora, quæ ad orthographiam spectant, vel etiam fortasse majora, quæ oculorum nostrorum aciem effugerunt, corrigenda relinquimus humanitati tuæ, apud quam nobis veniam impetrabit sententia Poëtæ Horatii dicentis.

Verùm opere in longo fas est obrepere somnum

ERRATA,	CORRIGE.
pag.2.col.1 lin.24. Ingurthæ	Jugurthæ
p.6. col.1. lin. 42. Othone	Otho, ne
Ibid col.2.lin ult. contraxerunt	contraxerat
p.10 col.2.lin.30. in continentiæ	incontinentiæ
Ibid.col.1.lin.44. in probum	improbum
p.12 col.2. lin.20. vitiorum	vitia
p.18.col.2.lin.ult.tradiderunt	traduxerunt
p.30 col.2. lin.12. auderunt	advertunt
p.33.col.2.lin.13. indicio	judicio
p.44.col.2.lin.10. calica	cælica
Ibid.col.1. lin.penult. irati	rati
p.46.col.1.lin.37.hoc cap. sensu	hoc sensu
p.47.col.1.lin.5. in juran	injuriandi
Ibid.lin.49. imperativè	impreçativè
pag.86.col.1.lin.11. exequiri	exquiri
p.89.col 2. lin.41. permetorio	peremptorio
p.92 col.1. lin.19. exterior	exteriori
p.98.col.1.lin.8. incapacis	incapaci
p.112.col.1. lin.5. ad hujus criminis cognitio	hujus criminis cognitio ad
p.115 col 1 lin.50. falsè	falsè
p.116.col.1.lin.12. interpellatos	interpolatos
p.133.col.1. lin.3. cogitative	cogitarive
p.143.col.1. lin 1. omnes	omnis
p.149 col.1.lin 10. retractio	retractatio
p.155.col.2. lin.1. possit.	possint
p.163.col.1 lin.38. uti	nfi
pag.167 col.2. lin.43. quod	ut
p.172.col.1.lin.44. Applicatur	Applicantur
pag.177.col.2.lin.51. usum	usus
p.184 col.1.lin.24. terruntur	terrentur
p.169.col.1.lin.34. tamen	enim
p.190 col 1 lin 52.prædictam.	prædictum
p.199 col 2 lin.2.Carolus V.	Carolus M.
pag.203.col.2.lin.36. aura	arua

ERRATA,	CORRIGE.
p.203.col.1.lin.9. Carolus V.	Carolus M.
p.215.col.1.lin.20. demoniacam	dæmoniacum
Ibid.col.1.lin.25. filios	filios
p.221 col.2 lin.38. vehementi	levi
p.248.col.1.lin.18. consuevebat	consueverat
p.157.col.2.lin.49. ornanant	ornant
p.261.col.1. lin. 13. relevationes	revelationes
p.271.col.1. lin.46. ab ali-	ab aliquo
p.279.col.1.lin. ult exquireret	exquirere
p.283.col.1.lin.42. anno 57.	anno 636.
Ibid.col.1.lin.49. elegi	eligi
pag.392.col.2.lin.16. eò quod	vel eò quod
p.298.col.2 lin.47. ab	ob
p.308.col.1.lin.27. de morte	de more
p.310.col.2 lin.17. Euchaistia	Eucharistiç
p.313.col.1.lin.9.celebratione	celebrationem
p.348.col.2.lin.50. hæretici	hæreticis
p.350.col.2.lin.9. quarumdam	quorumdam
p.359 col.2.lin. 52. superemines	supereminens
p 366.col.2.lin.11. loquuntur	loquitur
p.390.col.2.lin.27.se rebaptizare	se rebaptizari
p.381.col.2.lin.11. quod	quæ
p.393.col.2.lin.14. ebriosis	ebriis
p.396.col.1 lin.47. reipulciæcæ	Reipublicæ
p.406.col.2. lin.37. Inquisitores	Inquisitoris
p 424 col.1.lin.23.Tarracenense	Tarraconense
p.446.col.2. lin.32. cava	causa
p.459.col.2.lin. 23. se	si
p.470 col.1.lin.41. renitente	retinente
p.476 col.1.lin.39. extimem	existemem
p.486.col.2.lin.36. defecit	deficit
p.498. col.2. lin.53.probalitatum	probabilitatum
p.505.col.2.lin.43. equinem	equidem
p.510.col.2.lin.35. discessere	discedere